Nuevo Testamento en mixteco de Ocotepec

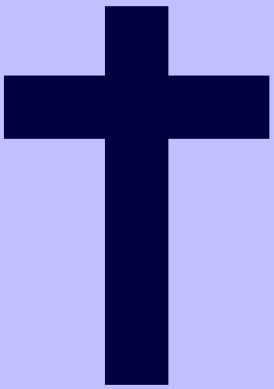

New Testament in Mixtec, Ocotepec (MX:mie:Mixtec, Ocotepec)

Nuevo Testamento en mixteco de Ocotepec
New Testament in Mixtec, Ocotepec (MX:mie:Mixtec, Ocotepec)

copyright © 1977 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Ocotepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Ocotepec [mie], Mexico

Copyright Information

© 1977, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Ocotepec

© 1977, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
61c6fffd-2562-5253-8242-3993f51527e9

Contents

SAN MATEO . . . 1
SAN MARCOS . . 74
SAN LUCAS . . . 119
SAN JUAN 196
HECHOS 252
ROMANOS 327
1 CORINTIOS . . 359
2 CORINTIOS . . 389
GÁLATAS 409
EFESIOS 421
FILIPENSES . . . 432
COLOSENSES . . 439
1 TESALONICENSES 446
2 TESALONICENSES 452
1 TIMOTEO . . . 456
2 TIMOTEO . . . 465
TITO 471
FILEMÓN 475
HEBREOS 477
SANTIAGO 500
1 PEDRO 508
2 PEDRO 517
1 JUAN 522
2 JUAN 530
3 JUAN 531
JUDAS 533
APOCALIPSIS . . 536

TUHUN VAHA JA NI NTEE SAN MATEO

Lista nāsa nquiji tatā Jesucristo
(Lc. 3.23-38)

1 Yáhá cúu lista nāsa nī nquiji tatā Jesucristo. De maá yā cúu tatā rey David, de David nī nquiji nūū tatā Abraham.
2 Abraham nī ncuu dē tatá Isaac, de Isaac nī ncuu dē tatá Jacob, de Jacob nī ncuu dē tatá Judá jíín ndá ñanī dē.
3 De Judá nī ncuu dē tatá Fares jíín Zara, de naná ndúū dē nī ncuu Tamar. De Fares nī ncuu dē tatá Esrom, de Esrom nī ncuu dē tatá Aram.
4 De Aram nī ncuu dē tatá Aminadab, de Aminadab nī ncuu dē tatá Naasón, de Naasón nī ncuu dē tatá Salmón.
5 De Salmón nī ncuu dē tatá Booz, de naná dē nī ncuu Rahab. De Booz nī ncuu dē tatá Obed, de naná dē nī ncuu Rut. De Obed nī ncuu dē tatá Isaí.
6 De Isaí nī ncuu dē tatá David, tēe nī ncuu rey. De rey David nī ncuu dē tatá Salomón, de naná dē, xihna cā nī ncuu ña ñasíhí Urías.
7 De Salomón nī ncuu dē tatá Roboam, de Roboam nī ncuu dē tatá Abías, de Abías nī ncuu dē tatá Asa.
8 De Asa nī ncuu dē tatá Josafat, de Josafat nī ncuu dē tatá Joram, de Joram nī ncuu dē tatá Uzías.
9 De Uzías nī ncuu dē tatá Jotam, de Jotam nī ncuu dē tatá Acaz, de Acaz nī ncuu dē tatá Ezequías.
10 De Ezequías nī ncuu dē tatá Manasés, de Manasés nī ncuu dē tatá Amón, de Amón nī ncuu dē tatá Josías.
11 De Josías nī ncuu dē tatá Jeconías jíín ndá ñanī dē, maá tiempo jā cuáhān ndá nchivī Israel preso jondē nación Babilonia.
12 De tá nī īyo ndá ji ñúcuán, de Jeconías nī ncuu dē tatá Salatiel. De Salatiel nī ncuu dē tatá Zorobabel.
13 De Zorobabel nī ncuu dē tatá Abiud, de Abiud nī ncuu dē tatá Eliaquim, de Eliaquim nī ncuu dē tatá Azor.
14 De Azor nī ncuu dē tatá Sadoc, de Sadoc nī ncuu dē tatá Aquim, de Aquim nī ncuu dē tatá Eliud.
15 De Eliud nī ncuu dē tatá Eleazar, de Eleazar nī ncuu dē tatá Matán, de Matán nī ncuu dē tatá Jacob.
16 De Jacob nī ncuu dē tatá José, tēe nī ncuu yií María. De María nī ncuu ña naná Jesús, Yāā nání Cristo.
17 De jondē Abraham de jondē David de nī ncuu ūxī cūmī tatā. De jondē David de jondē tá cuāhān ndá nchivī Israel preso nación Babilonia de nī ncuu tucu ūxī cūmī tatā. De jondē tá nī jēhēn ndá ji preso de jondē nī ncacu Cristo, suni nī ncuu ūxī cūmī cā tatā.

Jā ní ncacu Jesucristo
(Lc. 2.1-7)

18 De jā ní ncacu Jesucristo de súcuán nī ncuu: Naná yā María, ja nī ncundaā jā cundeē ña jíín José. De jondē tá ncháha ca cundeē ña jíín dē,

de nī jīcūhun sēhe ña nī nsāhá
Espíritu Santo.

19 De José, tēe jā cundeē ña
jíín, chi tēe ndāā cúu dē. De
nduú cúnī dē cuāha dē tūhun
canoō ña, chi sa cúnī dē jā ná
jéncuiñī yuhū-ni jā má cúndeē
dē jíín ña.

20 De juni súcuán nácani inī
dē, de nī stéhēn jāni nūū dē jā
ní nquenda-ni iin ángel maá
Jētohō ō Yāā Dios nūū dē, de
nī ncāhān yā jíín dē: José, sēhe
tatā David, mā cúyūhú nú
cueca nú ñasíhí nú María, chi
sēhe ña jā cacu, vāji ji jondē
nūū maá Espíritu Santo.

21 De cacu iin sēhe yií ña. De
scúnaní nú ji Jesús, chi maá
ji cúu Yāā jā scácu ndá nchivī
nūū cuáchi ji, ncachī ángel.

22 Súcuán nī ncuu ndācá
tiñu yáhá, tácua quee ndaā
tūhun Jētohō ō Yāā Dios jā ní
ncāhān tēe nī nacani tūhun yā
jondē janahán. De súcuán nī
ncāhān dē:

23 Coo iin ñahan lúlí, de nīhīn
séhe ji,
de scácu ji iin sēhe yií,
de cunaní sūchí ñúcuán
Emanuel.
Cáchī tutū. De síví yáhá cáchī:
Yāā Dios ndéē yā jíín ó.

24 De nī ndoto José, de nī
nsāhá dē tá nī ncachī ángel
Jētohō ō Yāā Dios nūū dē. De
nī jeca dē María nī ncuu ña
ñasíhí dē.

25 De nduú ní nquíxīn dē
jíín ña, chi jondē nī scácu ña
sēhe yií xíhna ñúhún ña. De nī
scúnaní dē ji Jesús.

2

Jā ní nquenda ndá tēe mago nūū yā

1 De tá nī ncacu Jesús inī
ñuū Belén ndáñúū Judea, de
tiempo ñúcuán tátúnī rey
Herodes. Ñúcuán de jacū
tēe ndíchí jā scuáha sīquī
tiūūn, nī nquiji jícá ndá dē
ichi nūū quénda ncandiī,
de nī nquenda dē ciudad
Jerusalén.

2 De nī jīcā tūhún ndá dē
nchivī: ¿Ní cúu nūū íyó sūchí
jā ní ncacu jā cuu rey nchivī
hebreo? Chi ichi nūū quénda
ncandiī nī jinī ndá sá iin tiūūn
cāhnú jā cúu seña jā ní ncacu
ji. De vāji ndá sá jā chiñúhún
sá ji, ncachī dē.

3 De rey Herodes, tá nī
jini dē tūhun ñúcuán, de nī
ncunēhén inī dē, jondē jíín
ndācá nchivī Jerusalén.

4 De nī nastútú dē ndācá
sūtū cúñáhnú jíín ndācá
tēe stéhēn ley janahán nūū
nchivī. De nī jīcā tūhún dē
ndá tēe ñúcuán ní cúu nūū
cacu Cristo, cáchī tutū.

5 De nī ncachī ndá dē nūū
rey: Inī ñuū Belén ndáñúū
Judea. Chi súcuán cáchī nūū
tútū jā ní ntee tēe nī nacani
tūhun yā jondē janahán:

6 Ndá ndóhó nchivī ñuū Belén
ndáñúū Judá,
cúñáhnú cā ñuū nū nsūú cā
ndá cā ñuū jā cúñáhnú
inī Judá.
Chi suu inī ñuū nū quee iin
Yāā jā tatúnī,
de coto yā nchivī maá nī Is-
rael, ncachī Yāā Dios.
Cáchī tutū.

7 Ñúcuán de Herodes nī
ncana yuhū dē ndáchí
jā nání mago. De nī jīcā tūhún
vāha dē nā quīvī cúu jā ní
nquenda tiūūn ñúcuán.
8 De nī ntají dē ndá tēe
ñúcuán jā quíhīn dē ñuū
Belén. De nī ncāhān dē:
Cuáhán ndá ní de cāṭūhún
vāha ní ní cúu nūū íyó sūchí
lúlí. De tá nī nanihīn ndá ní ji,
de quiji ní cachī tūhun ní nūū
sá, tácua suni quīchiñúhún
maá sá ji, ncachī rey.
9 De tá nī jini ndá dē tūhun
jā ní ncāhān rey, de cuāhān
ndá dē. De maá tiūūn cāhnú
jā ní jinī dē ichi nūū quénda
ncandiī, nī jēcōsō nūú cuāhān
nūū ndá dē jondē nī nquenda
nūū íyó sūchí lúlí, de ñúcuán
nī jencuiñī.
10 De tá nī jinī ndá dē jā
ní jencuiñī tiūūn, de nī ncusiī
ndasí inī dē.
11 De nī jīnū ndá dē nī
nquīvi dē inī vehe, de nī jinī
dē nūū sūchí lúlí jíín naná ji
María. De nī jēcuīñī jītí ndá
dē nūū ji, de nī nchiñúhún
dē ji. De nī nacune ndá dē
jātūn dē, de nī nsōcō dē oro
jíín incienso jíín sūja ūguā nūū
ji.
12 Ñúcuán de nī stéhēn jāni
nūū ndá dē, de nī ncachī
nūū dē jā má quínohōn dē
nūū Herodes. De incā ichi
cuānohōn dē ñuū dē.

Jā ní jinu José cuāhān ndá dē Egipto

13 De tá cuānohōn ndá tēe
mago, de nī stéhēn jāni nūū
José jā iin ángel maá Jētohō ō
Yāā Dios nī ncāhān yā jíín dē:
Nacōo de cunu nú quīhīn nū
jíín sūchí lúlí jíín naná ji jondē
nación Egipto. De ñúcuán
cundeē nū jondē cachī tūhun
nī nūū nū. Chi Herodes ja
ñatin nanducú dē sūchí lúlí
jīñā jā cahnī dē ji, ncachī yā.
14 De nī ndoto José. De
cuāhān dē jíín sūchí lúlí jíín
naná ji, de nī jica ñuú ndá dē
cuāhān dē Egipto.
15 De ñúcuán nī ndeē dē
jondē nī jīhī Herodes. De
súcuán nī ncuu tácua quee
ndaā tūhun Jētohō ō Yāā Dios
jā ní ncāhān tēe nī nacani
tūhun yā janahán: Jondē
nación Egipto nī ncana nī
Sēhe nī vāji ji, ncachī Yāā Dios,
cáchī tutū.

Jā ní ntatúnī Herodes jā ná cúū ndá tēe ñiquín

16 Ñúcuán de nī jinī
Herodes jā súcuán nī stáhví
ndá tēe mago dē, de nī nquītī
ndasí inī dē. De nī ntají
dē ndá soldado cuāhān, de
nī jahnī ndācá tēe ñiquín jā
úū cuīyā jíín jā lūlí cā jā íyó
inī ñuū Belén jíín ndācá ñuū
ñatin. Chi ja nī jīcā tūhún vāha
dē ndá tēe mago nāsaa tiempo
nī ncuu jā ní ncacu Jesús.
17 De súcuán nī nquee ndaā
tūhun jā ní ncāhān Jeremías,
tēe nī nacani tūhun yā jondē
janahán, chi nī ncāhān dē:
18 Inī región Ramá nī jini nī
jā jácu de jácu cóhó.
Chi ndá ñahan cúu tatā
Raquel, jácu ña jēhē
sēhe ña,
de nduú cúnī ndusiī inī ndá
ña, chi nī jīhī ndá ji.
Cáchī tutū.
19 Ñúcuán de nī jīhī
Herodes. De nī stéhēn jāni

nūū José jā iin ángel Jētohō ō
Yāā Dios nī ncāhān yā jíín dē
jondē nūū ndéē dē Egipto:
20 Nacōo de quīnohōn nū
nación nū Israel jíín sūchí lúlí
jíín naná ji. Chi ja nī jīhī ndá
tēe jā ndúcú cahnī sūchí lúlí
jīñā nícu, ncachī ángel.
21 Ñúcuán de nī nacōo dē, de
cuānohōn dē Israel jíín sūchí
lúlí jíín naná ji.
22 De nī nīhīn dē tūhun jā
Arquelao nī nūcuīñī dē nūū
ndīyi tatá dē Herodes, de maá
dē tátúnī inī región Judea.
De yúhú dē jā quínohōn dē
ñúcuán. De nī stéhēn jāni
nūū dē jā ná quíhīn dē región
Galilea, de cuāhān dē.
23 De nī nquenda ndá dē
ñúcuán, de nī ndeē dē ñuū
nání Nazaret. Súcuán nī ncuu
tácua quee ndaā tūhun jā ní
ncāhān ndá tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios janahán. Chi
nī ncachī dē jā cāhān nchivī
jā tēe ñuū Nazaret cúu Jesús.

3

Tūhun Juan tēe scuénduté
(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 De nī jica tiempo, de nī
nquenda Juan tēe scuénduté
jondē nūū ñuhun tíhá ndáñúū
Judea, de suha nácani dē
tūhun:
2 Nacani inī ndá nú jā
sndóo nú cuāchi nú, chi ja
nī ncuñatin maá Yāā ndéē
andiví jā tatúnī yā nūū nū,
ncachī dē.
3 De Isaías, tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios jondē
janahán, suha nī ntee dē
tūhun Juan nūū tutū:
Coo iin tēe jā cana jee jondē
nūū ñuhun tíhá:
Sāhá tūha ndá nú maá nú, chi
quenda maá Jētohō ō.
De sāhá ndá nú tiñu ndāā, chi
vāji yā, cachī dē.
Ncachī Isaías.
4 De sahma ñúhún Juan cúu
ixi camello, de núhnī iin cin-
turón ñii chījin dē. De jā técū
dē cúu tīca langosta jíín ndūxi
yōcō.
5 De nchivī ciudad
Jerusalén jíín ndācá nchivī
región Judea jíín nchivī ndéē
ñatin yuhú yūte Jordán, nī
nquenda ndá ji nūū dē.
6 De nī nacani ndaā ndá
ji cuāchi ji nūū Yāā Dios, de
nī scuénduté dē ji inī yūte
Jordán.
7 De tá nī jinī dē jā váji
cuāhā tēe grupo fariseo
jíín tēe grupo saduceo nūū
scuénduté dē, de nī ncāhān dē:
Va sēhe cōō cúu ndá nú, chi
xēēn nū tá cúu cōō. ¿A jáni inī
ndá nú jā cuu cunu nú cācu
nú nūū castigo xēēn jā quiji?
8 Túsaá de sāhá ndá nú tiñu
váha, de súcuán stéhēn nū
jā ní nacani ndija inī nū jā
sndóo nú cuāchi nú.
9 De mā cāní inī ndá nú
cāhān nū jā cuu cācu nú sīquī
jā cúu nú tatā Abraham. Chi
cáhān ni jíín ndá nú jā cuu
sāhá Yāā Dios jā ndācá yūū
yáhá nduu sēhe Abraham jā
candíja vāha, de tú cúnī yā.
10 De cúu ndá nú tá cúu
tūndīhá jāá nduú jéhe jāvíxī
vāha. De mitan de ja íyó tūha
Yāā Dios jā cuāha yā castigo
xēēn, tá cúu nūū íyó tūha iin
cāa jā quehndē jondē yoho
ñutun. Túsaá de sāhá yā jíín

ndá nú tá cúu nūū sáhá yā
jíín ndācá ñutun jāá nduú jéhe
jāvíxī vāha, jā tēhndē de cāyū
nūū ñúhūn.
11 De nduhū chi jíín ndute
scuénduté nī ndá nú, de
ñúcuán cúu jā stéhēn nū jā
ní nacani inī nū jā sndóo nú
cuāchi nú. De Yāā jā quiji, chi
modo jā scuénduté yā ndá nú
cúu jā cuāha yā Espíritu Santo
cundeē inī ánō ndá nú, de
poder yā cúu tá cúu ñuhūn. De
Yāā jā quiji chi cúñáhnú ndasí
cā yā nsūú nduhū. Chi nduú
cúñáhnú cuitī ni nūū yā, ni jā
cuetíñú yā nduhū vísō iin tiñu
lúlí cā jā cuiso nī nījān yā.
12 De sāhá yā tá sáhá tēe
stéchí trigo, chi sāhá síín yā
nchivī vāha jíín nchivī nēhén,
tá cúu nūū cúndoo trigo jā
quée síín paja. De nastútú
yā trigo yā ndīvi inī yacā yā.
Sochi paja chi teñuhūn yā nūū
ñúhūn jā má ndáhvā cuitī,
ncachī Juan.

Jā ní jenduté Jesús
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

13 Ñúcuán de nī nquee Jesús
región Galilea, de nī nquenda
yā yūte Jordán nūū íyó Juan,
tácua scuénduté dē yā.
14 Sochi nduú cúnī Juan
scuénduté dē yā, chi nī ncāhān
dē jíín yā: Sa cánuú jā
scuénduté maá ní sāán, ¿de
nāsa cúu jā sa nūū sá vāji ní?
ncachī dē.
15 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
Nduú chi sāhá nú, chi súcuán
cánuú jā squíncuu ó ndācá jā
tátúnī Yāā Dios, ncachī yā.
Ñúcuán de nī scuénduté dē yā.
16 De tá nī ncuu nī jenduté
yā, de nī nquee yā ndute. De
nī nune-ni nūū ndéē Yāā Dios
andiví, de nī jinī yā jā cúun
Espíritu Yāā Dios vāji, de cáá
tá cáá iin paloma, de nī jīnū
xīnī yā.
17 De ichi andiví nī ncāhān
iin tūhun: Yáhá cúu Sēhe nī
jā mānī ndasí nī jíín, de cúsiī
ndasí inī ni jíín, ncachī.

4

Jā ní jito túnī tāchī Jesús
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

1 Ñúcuán de nī jīnū Jesús
jondē nūū ñuhun tíhá nī nsāhá
Espíritu Santo. Chi ñúcuán
coto túnī tāchī cúñáhnú yā,
chi cúnī jā sāhá yā cuāchi.
2 De nī īyo nditē inī yā ūū
xico nduú ūū xico ñuú, sá de
nī nquiji sōco nūū yā.
3 De nī nquenda maá tāchī
cúñáhnú jā coto túnī ji yā, de
nī ncāhān jíín yā: Tú maá nú
cúu Sehe Yāā Dios de cāhān
nū jā ndá yūū yáhá ná ndúu
stāā cajī nū, ncachī.
4 De nī ncāhān yā jíín: Nduú
chi yósō nūū tutū īī: Nsūú
mátúhún-ni stāā cúu jā técū
nchivī, chi suni jíín ndācá
tūhun jā cáhān Yāā Dios,
ncachī yā.
5 Ñúcuán de cuāhān tāchī
cúñáhnú jíín yā jondē
Jerusalén jā cúu ciudad īī. De
nī jani ji yā xīnī torre templo.
6 De nī ncāhān ji jíín yā:
De tú Sēhe Yāā Dios cúu
nú, de squíncava nú maá nú
jondē nūū ñūhún, chi scácu yā
ndóhó. Chi súcuán yósō nūū
tutū:

Tetíñú yā ndá ángel yā jā coto
ndóhó.
De canee ndá yā ndóhó,
tácua mā scáchihi nú jēhē nū
nūū yúū.
Cáchī tutū, ncachī tāchī.
7 De nī ncāhān Jesús: Nduú
chi suni yósō cā nūū tutū jā
má cōtó túnī nchivī Jētohō ji
Yāā Dios, á scácu yā ji á nduú,
ncachī yā.
8 De tāchī cúñáhnú nī jeca
tucu ji yā cuāhān ji jíín yā
xīnī iin yucu súcún ndasí. De
nī stéhēn ji ndācá nación níí
cáhnú ñayīví nūū yā, de viī
ndasí cáá ndihi.
9 De nī ncāhān jíín yā:
Ndācá yáhá taji nī nūū nū, de
tú cuiñi jítí nú chiñúhún nú
nduhū, ncachī.
10 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús nūū tāchī: Satanás,
cujiyo cuáhán, chi yósō nūū
tutū jā ná chíñúhún nchivī
maá Jētohō ji Yāā Dios, de
nūū mátúhún-ni yā satíñú ji,
ncachī yā.
11 Ñúcuán de nī ncujiyo-ni
tāchī cúñáhnú cuāhān. De nī
nquenda ndá ángel Yāā Dios
nī nchindeé ndá yā.

Jā ní nquijéhé Jesús nácani
yā tūhun región Galilea
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

12 De tá nī nīhīn Jesús
tūhun jā yíhí Juan vecāa, de
cuānohōn yā región Galilea.
13 De nduú ní ndéē yā ñuū
Nazaret, chi nī jēhēn yā nī
ndeē yā ñuū Capernaum. De
ñuū ñúcuán cáá yuhú mar,
maá región Zabulón jíín Neftalí.
14 De súcuán nī ncuu tácua
quee ndaā tūhun nī ntee
Isaías, tēe nī nacani tūhun Yāā
Dios janahán:
15 Región Zabulón jíín Neftalí,
ichi jā cuáhān yuhú mar,
lado yūte Jordán nūū
quénda ncandiī,
jíín región Galilea nūū ndéē
nchivī ndá cā nación
jāá nduú jínī tūhun yā.
16 Nchivī ñúcuán chi modo
nūū neē ndéē ji,
de stúu yā luz yā nūū ji.
De nchivī ja ñatin naā, nīhīn ji
tūhun vāha ndasí,
suu tūhun jā scácu yā ánō ji.
Ncachī Isaías.
17 De jondē quīvī ñúcuán
nī nquijéhé Jesús nácani yā
tūhun, de súcuán nī ncāhān yā:
Nacani inī ndá nú jā sndóo nú
cuāchi nú, chi ja nī ncuñatin
Yāā ndéē andiví jā tatúnī yā
nūū nū, ncachī yā.

Jā ní ncana yā cūmī tēe tíin
tiacá
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

18 De jíca Jesús yuhú mar
Galilea cuāhān yā. De nī jinī
yā nūū ūū tēe, de ñanī ndúū
dē. De iin dē cúu Simón jā
suni nání Pedro, de incā dē
cúu Andrés. De tēe tíin tiacá
cúu ndúū dē, de chúhun dē
ñunu dē inī mar.
19 De nī ncāhān yā jíín
ndúū dē: Cuniquīn nduhū ná
cóhōn, de nasāhá nī ndóhó
tēe jā nīhīn cuāhā nchivī jā
candíja nduhū, tá cúu nūū
níhīn nū tiacá, ncachī yā.
20 Ñúcuán de nī sndóo ndúū
dē-ni ñunu dē, de nī jēcuniquīn
dē yā.
21 De nī jica yā jacū cā,
de nī jinī yā nūū ūū cā tēe,
de suni ñanī ndúū dē. De
cúu dē Jacobo jíín Juan, ndúū

sēhe Zebedeo. De ndéē dē
inī barco jíín tatá dē Zebedeo,
náchicatún dē ñunu dē. De
suni nī ncana yā ndúū dē jā
cuniquīn dē yā.
22 De nī sndóo dē-ni tatá dē
jíín barco, de nī jēcuniquīn dē
yā cuāhān dē.

Jā ní stéhēn yā nūū cuāhā nchivī
(Lc. 6.17-19)

23 De nī jica nuu Jesús níí
región Galilea, nī stéhēn yā
tūhun inī ndá vehe īī jā cúu
sinagoga. De nī nacani yā
tūhun vāha nāsa tátúnī Yāā
Dios. De nī nasāhá vāha yā
nchivī cúhū ndācá-ni cuēhē.
24 De nī jītē nuu tūhun yā
cuāhān níí región Siria. De
nūū yā nī nquisiáha ji ndācá
nchivī cúhū, nchivī jā ndóho
quéhén nūū cuēhē, jíín jā játū,
jíín jā ñúhún tāchī inī, jíín jā
jíhī yīhí, jíín jā ní nduvehlé.
De nī nasāhá vāha yā ndá ji.
25 De cuāhā nchivī región
Galilea jíín Decápolis, jíín
nchivī ciudad Jerusalén jíín
región Judea, jíín ndá ñuū
jā íyó incā lado yūte Jordán
ichi nūū quénda ncandiī, nī
jēcuniquīn ndá ji yā.

5

Jā ní nacani yā tūhun jondē yucu

1 De nī jinī Jesús nūū ndá
nchivī cuāhā ñúcuán. De nī
ncaa yā yucu cuāhān yā, de nī
jēcundeē yā. De ndá tēe scuáha
jíín yā, nī nquenda dē nūū yā
ñúcuán.
2 De nī nquijéhé yā nī
stéhēn yā ndá tūhun yáhá nūū
dē:

Tūhun nācā ndetū
(Lc. 6.20-23)

3 Nācā ndetū ndá nchivī jā
jínī ji jāá nduú íyó vāha ánō ji
sīquī cuáchi ji, chi ja nī nquīvi
ji ndahá Yāā andiví jā tatúnī
yā nūū ji.
4 Nācā ndetū ndá nchivī
cúcuécá inī, chi ndusiī inī ji
sāhá Yāā Dios.
5 Nācā ndetū ndá nchivī
vitá inī, chi nī nquee yuhú yā
jā cutahvī ji ñayīví.
6 Nācā ndetū ndá nchivī jā
tá-ni cúu jā cócon ji yíchī ji,
suni súcuán cúu jā cúnī ndasí
ji squíncuu ji tiñu ndāā, chi
maá yā chindeé yā jā cuu
squíncuu ji.
7 Nācā ndetū ndá nchivī jā
cúndáhví inī táhán, chi suni
cundáhví inī Yāā Dios ji.
8 Nācā ndetū ndá nchivī jā
íyó ndoo inī ánō ji, chi cunī ji
nūū Yāā Dios.
9 Nācā ndetū ndá nchivī jā
násāhá mānī táhán, chi cāhān
Yāā Dios jā sēhe yā cúu ji.
10 Nācā ndetū ndá nchivī jā
jínī ūhvī incā nchivī ji sīquī
jā sáhá ji tiñu ndāā, chi ja nī
nquīvi ji ndahá Yāā andiví jā
tatúnī yā nūū ji.
11 Nācā ndetū ndá nú tú
cáhān nāvāha ji nūū nū jā
síquī nduhū, de sáhá nāvāha
ji ndóhó, de stáyáhvi ji ndóhó,
vísō nduú nā cuāchi nú.
12 De sāhá sīī ndá nú inī nū
túsaá, de sa víhí cā cusiī inī nū,
chi cáhnú ndasí coo tāhvī nū
jondē andiví. Chi suni súcuán
nī jinī ūhvī ji ndá tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios jā ní nquiji xi-
hna cā nsūú cā ndá ndóhó.

Tūhun yátá sīquī ñīī jíín sīquī luz
(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35; 11.33)

13 Ndá máá nú chi cúu nú inī ñayīví tá cúu ñīī jā yíhí nūū cūñu tácua mā téhyū. De tú ñīī ná náā jā úhguā, ¿de nāsa nduu uhguā tucu? Nduú cā tiñu cuitī cā, chi sa cutē nchivī de cuāñū ji sīquī.

14 Ndá tiñu váha jā sáhá nú cúu tá cúu luz inī ñayīví. De cúu nú tá cúu iin ñuū jā yósō xīnī yūcú, de mā cūú coo yuhū.

15 De ni nduú scuíquīn nchivī iin lámpara de chihi ji chījin cajón, chi sa jáni ji nūū sūcún tácua stúu nūū ndá jā ndéē inī vehe.

16 De suni súcuán stéhēn nū luz maá nú nūū ndá nchivī, de suu cúu jā cunī ji ndá tiñu váha sáhá ndá nú, de cāhān ji jā vāha ndasí Yāā cúu Tatá nú jā ndéē yā andiví.

Jā ní stéhēn yā sīquī ley Yāā Dios

17 Mā cāní inī ndá nú jā váji nī jā snáā ni ley jā ní jēhe Yāā Dios nūū Moisés, jíín jā snáā ni ndá tūhun jā ní ncāhān ndá tēe nī nacani tūhun yā janahán. Nduú vāji nī jā snáā ni, chi sa jā stéhēn cājí nī tūhun ndíso.

18 Chi ndāā cáhān ni jíín ndá nú jā juni íyó andiví jíín ñayīví, de mā náā cuitī ni iin punto ni iin letra nūū tutū ley yā, chi jondē quee ndaā ndihi tūhun jā cáhān.

19 Túsaá de tú iin nchivī nduú squíncuu ji iin tūhun yáhá jā ndácu ley yā, vísō iin tūhun lulí cā cúu, de tú stéhēn ji jā suni súcuán sāhá sava cā nchivī, túsaá de cuu ji nchivī núu cā inī andiví nūū tátúnī Yāā Dios. Sochi tú iin nchivī squíncuu ji de stéhēn ji jā squíncuu nchivī, túsaá de cuñáhnú ji inī andiví nūū tátúnī Yāā Dios.

20 Chi cáhān ni jíín ndá nú, tú mā cōó ndāā cā tiñu sáhá nú nsūú cā tiñu sáhá ndá tēe stéhēn ley janahán jíín ndá tēe grupo fariseo, de mā quívi cuitī nū ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nūū nū.

Jā ní stéhēn yā jā má quítī inī ō
(Lc. 12.57-59)

21 Ja nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān jíín nchivī janahán jā má cáhnī ji ndīyi, de nāni nchivī tú cahnī ji ndīyi, de quīhīn ji nūū justicia, cáchī.

22 Sochi nduhū chi cáhān ni jíín ndá nú, vísō vāchi jā quītī inī iin nchivī cunī ji táhán ji, de suni quīhīn ji nūū justicia. De tú iin nchivī cāhān nāvāha ji nūū táhán ji, túsaá de quīhīn ji nūū justicia cúñáhnú cā. De tú iin nchivī cāhān ji nūū táhán ji: Ndóhó tēe naā ndasí, cachī ji, túsaá de quīvi ji nūū ñúhūn infierno de tú mā nácani inī ji.

23 Túsaá de tá quenda ndá nú nūū altar jíín jā sōcō nū nūū Yāā Dios, de tú nūcūhun inī nū jā ní nsāhá nú cuāchi sīquī táhán nú,

24 túsaá de squéndōo nú jā sōcō nū xiín altar, de xihna cā quīhīn nū jā ndumanī nū jíín táhán nú. De sá de ndicó cóo tucu nú jā sōcō nū.

25 De tú iin nchivī quīhīn ji jíín nú nūū justicia jā cāhān

ji cuāchi sīquī nū, túsaá de juni cuāhān nū jíín ji ichi de sāhá ndāā maá nú jíín ji, tácua mā squívi ji ndóhó nūū juez. Chi juez siáha dē ndóhó nūū policía, de policía chihi dē ndóhó vecāa.

26 De ndāā cáhān ni jíín ndá nú jā má quēé cuitī nū ñúcuán chi jondē chunáá nú ndihi cuitī xūhún jā jícān ndá dē.

Jā ní stéhēn yā jā má cásíquí ndéē tāhán

27 Nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān janahán jā má cásíquí ndéē tāhán nchivī.

28 Sochi nduhū chi cáhān ni jíín ndá nú jā tú iin tēe ndéhé dē nūū iin ñahan jā ndíyo inī dē ña, ñúcuán de ja nī ncasíquí ndéē dē ñahan ñúcuán inī ánō dē.

29 Túsaá de tú tīnūú lado cuáhá nú sáhá jā quīvi nú cuāchi, de vāha cā tavā nū de squéne nú, tácua mā sāhá cā nū cuāchi. Chi vāha cā jā naā iin tīnūú nú nsūú cā jā coo ndihi yiqui cúñu nú de quīhīn nū infierno.

30 De tú ndahá cuáhá nú sáhá jā quīvi nú cuāchi, de vāha cā quehndē nū de squéne nú, tácua mā sāhá cā nū cuāchi. Chi vāha cā jā naā iin ndahá nú nsūú cā jā coo ndihi yiqui cúñu nú de quīhīn nū infierno.

Jā ní stéhēn yā jā má ndúsíín táhán

(Mt. 19.3-9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

31 De suni nī ncāhān jondē janahán: Tú ní iin cúnī jā sndóo ñasíhí, de ná cuáha acta nūū ña jā ndusíín jíín ña.

32 Sochi nduhū chi cáhān ni jíín ndá nú, tú iin tēe sndóo dē ñasíhí dē, de tú nsūú jā ndiī ña, túsaá de sáhá dē jā casíquí ndéē ña jā cundeē ña jíín incā tēe. De tú iin tēe cueca dē ñahan jā ní nquendōo, suni cásíquí ndéē dē ña.

Jā ní stéhēn yā sīquī tūhun jā cáhān téyíí

33 De suni nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān jíín nchivī janahán: Tú nī ncāhān téyíí nú jā squíncuu nú, jínī jínúū Yāā Dios, túsaá de cánuú jā squíncuu nú jā ní ncāhān nū.

34 Sochi nduhū chi cáhān ni jíín ndá nú jā ni iin sīquī tiñu mā cáhān téyíí nú jondē jíín síví Yāā Dios. De tú cāhān téyíí nú de nduú vāha jā nacunehen nú andiví, chi suu cúu nūū íyó mesa nūū tátúnī Yāā Dios.

35 De juni mā nácunehen nú ñayīví, chi suu cúu modo teyū nūū yósō jēhē yā. De juni mā nácunehen nú Jerusalén, chi suu cúu ciudad maá Yāā jā cúu Rey cúñáhnú.

36 De juni mā cáhān téyíí nú jā ná cúndeē cuāchi sīquī nū de tú nduú cáhān ndāā nū. Mā cáhān nū súcuán, chi mā cūú cuitī sāhá nú jā ni iin ixi xínī nū nducuíjín á ndutuún.

37 Chi súcuán-ni cāhān nū: Cuu, cachī nū. Nduú, cachī nū. Chi tú chisó nú cā tūhun cāhān nū, de nūū tāchī vāji.

Jā ní stéhēn yā jā má nácuāha ó jā ndutahvī nchivī

(Lc. 6.29-30)

38 Nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān jíín nchivī janahán: Tú iin tēe sndáhvā dē tīnūú

táhán dē, de suni súcuán ná ndáhvā tīnūú maá dē. De tú iin tēe sndáva dē nūhun táhán dē, de suni súcuán ná ndáva nūhun maá dē.
39 Sochi nduhū chi cáhān ni jíín ndá nú: Mā nácuāha nú jā ndutahvī tēe jā sáhá nāvāha ndóhó. Chi tú ní tēe cani dē cūñu nuū lado cuáhá nú, de vāha cā suni cuāha nú incā lado cani dē, nsūú cā jā nacuāha nú jā ndutahvī dē.
40 De tú ní tēe stáyáhvi dē ndóhó de candeē dē camisa nū, de suni cuāha nú tūhun jā quīhīn dē jíín jondē sōō nū.
41 De tú ní tēe scáca dē ndóhó jā cuiso nú ndatíñú dē iin kilómetro, de caca nú ūū kilómetro jíín dē.
42 De nā-ni nchivī tú jícān ji ndatíñú nú, de cuāha nú nūū ji. De nchivī jícān nūú ndatíñú nú, de mā sásáhán nú jā cuāha nú nūū ji.

Tūhun jā cundáhví inī ō nchivī jā jínī ūhvī yóhó
(Lc. 6.27-28, 32-36)

43 De suni nī jini ndá nú tūhun jā ní ncāhān jondē janahán: Cundáhví inī nū nchivī jā íyó mānī jíín nú, de quītī inī nū nūū nchivī jā jínī ūhvī ndóhó.
44 Sochi nduhū chi cáhān ni jíín ndá nú: Cundáhví inī nū nchivī jā jínī ūhvī ndóhó. De cācān táhvī nū jā váha cuu nchivī jā cáhān nāvāha sīquī nū. De sāhá vāha nú jíín nchivī jā quítī inī jínī ndóhó. De cācān táhvī nū jēhē nchivī jā cáhān nēhén nūū nū de sáhá xēēn ji ndóhó.
45 De súcuán stéhēn nū jā cúu nú sēhe maá Tatá nú, Yāā ndéē andiví, chi maá yā jéhe ncandiī jā cutūu nūū nchivī nēhén jíín nūū nchivī vāha. De jéhe yā sāvī nūū nchivī sáhá tiñu ndāā jíín nūū nchivī sáhá tiñu néhén.
46 Chi tú íyó mānī nū jíín maá-ni nchivī jā mānī jíín nú, de nduú nā tāhvī nīhīn nū nūū yā. Chi jondē ndá tēe stáhví jā stútú xūhún ñúū, suni súcuán sáhá ndá dē.
47 De tú maá-ni táhán nú cáhān vāha nú jíín, ¿de nā tiñu váha sáhá nú túsaá? Chi jondē nchivī jāá nduú cándíja Yāā Dios, suni súcuán sáhá ndá ji.
48 Túsaá de ndāā ná cóo ndihi jā sáhá nú, tá cúu nūū íyó ndāā ndihi jā sáhá Tatá nú, Yāā ndéē andiví.

6

Jā ní stéhēn yā sīquī nāsa sāhá ó tiñu váha

1 De jā sáhá nú ndācá tiñu váha nūū Yāā Dios, de coto nú jā má sāhá nijīn nū jā cunī nchivī de cuetúhún ji ndóhó. Chi tú súcuán sāhá nú, de nduú nā tāhvī nū cuāha maá Tatá nú, Yāā ndéē andiví.
2 Jā ñúcuán tá sáhá nú caridad, de mā sāhá nú jā cunī ndá nchivī, tá cúu nūū sáhá ndá tēe stáhví-ni, íñí dē nūū cúchitú nchivī inī ndá vehe īī sinagoga jíín nūū yáhvi. Chi súcuán sáhá ndá dē tácua cuetúhún nchivī dē. De ndāā cáhān ni jíín ndá nú jā ñúcuán-ni cúu tāhvī dē, suu jā jétúhún nchivī dē.
3 Sochi ndá ndóhó, tá sáhá nú caridad, de sāhá yuhū nū, tácua jondē amigo vāha nú mā cūní jā sáhá nú.

4 Súcuán sāhá yuhū nū cari-
dad. De maá Tatá nú jā ndéhé
jā sáhá yuhū nū, iin quīvī de
cuāha yā tāhvī cuu nú.

Jā ní stéhēn yā nāsa cācān
táhvī ō
(Lc. 11.2-4)

5 De tá jícān táhvī ndá nú,
de mā sāhá nú tá sáhá ndá tēe
stáhví-ni. Chi jétahān inī ndá
dē cuiñi dē cācān táhvī dē nūū
íyó chitú nchivī inī ndá vehe
īī sinagoga jíín squínā calle,
tácua cunī nchivī de cuetúhún
ji dē. De ndāā cáhān ni jíín nú
jā ñúcuán-ni cúu tāhvī dē, suu
jā jétúhún nchivī dē.

6 Sochi ndá ndóhó, de tá
jícān táhvī nū, de ndīvi nú inī
vehe nú de nacasī nū viéhé.
De cācān táhvī nū nūū maá
Tatá nú, Yāā jā íyó yuhū jíín
nú. Ñúcuán de maá Tatá nú jā
jínī yā jā súcuán sáhá yuhū nū,
cuāha yā jā jícān nū.

7 De jā jícān táhvī nū, de mā
cáhān nū cuāhā vuelta ndá
tūhun jāá nduú nácani inī nū
de cáhān nū-ni, tá cúu nūū
sáhá ndá nchivī jāá nduú jínī
tūhun Yāā Dios. Chi jáni inī ji
jā tú naháin súcuán cáhān ji, de
cunini yā, de nduú.

8 Túsaá de mā sāhá nú tá
cúu nūū sáhá ndá ji. Chi maá
Tatá nú ja jínī yā naá cúu jā
jíni ñúhún nú jondē ncháha ca
cācān nū nūū yā.

9 Túsaá de suha cācān táhvī
ndá nú:
Tatá ndá sá jā ndéē ní andiví,
níní ná cóo yíñúhún sá nūū ní,
chi Yāā īī cúu ní.
10 De ñúhún inī sá jā ñamā ná
quíji quīvī tatúnī ní níí
ñayīví yáhá.
De ná cóo ndācá tiñu jā
jétahān inī maá ní,
tá cúu nūū íyó inī andiví,
suni súcuán ná cóo inī
ñayīví.
11 Stāā jā técū ndá sá ndācá
quīvī, taji ní nūū sá mi-
tan.
12 De cune cáhnú inī ní nūū
cuāchi jā sáhá ndá sá
nūū ní,
tá cúu nūū née cáhnú inī ndá
sá nūū nchivī jā sáhá
cuāchi nūū sá.
13 De mā cuáha ní tūhun jā
coto túnī tāchī sāán,
chi sa scácu ní sāán nūū ndācá
jānēhén.
Chi maá ní cúu Yāā tátúnī, de
tíin ní poder,
de viī ndasí cúñáhnú ní níí
cání. Súcuán ná cóo.
Amén.
Cachī ndá nú.

14 Chi tú cune cáhnú inī ndá
nú nūū nchivī jā sáhá cuāchi
nūū nū, de suni súcuán cune
cáhnú inī maá Tatá nú andiví
nūū cuāchi nú.

15 Sochi tú mā cúne cáhnú
inī nū nūū nchivī jā sáhá
cuāchi nūū nū, de suni súcuán
mā cúne cáhnú inī maá Tatá
nú nūū cuáchi nú.

Jā ní stéhēn yā sīquī tūhun
conditē inī

16 De tá íyó nditē inī ndá nú
jā chíñúhún nú Yāā Dios, de
mā sāhá nú tá sáhá ndá tēe
stáhví-ni. Chi sáhá ndá dē jā
cáá xií nūū dē, de súcuán de
stéhēn dē nūū nchivī jā íyó
nditē inī dē, tácua cuetúhún ji
dē. De ndāā cáhān ni jíín nú jā
ñúcuán-ni cúu tāhvī dē, suu jā
jétúhún nchivī dē.

17 Sochi ndá máá nú, tá íyó
nditē inī nū de sa nasāhá vāha
nú xīnī nū de quiti nuú nú,

18 tácua mā cūní nchivī jā
íyó nditē inī nū. Chi maá-ni
Tatá nú jā ndéē yuhū yā jíín
nú, cunī yā, de iin quīvī de
cuāha yā tāhvī cuu nú.

Nāsa coo cuícá ó jondē andiví
(Lc. 12.33-34)

19 Mā cúndihvī inī ndá nú
jā scáyā nū ndatíñú jā cu-
cuícá nú inī ñayīví yáhá, chi
quívi tīquixīn, de néne xaha,
de tíví. De suni quívi jācuīhná
de sácuíhná.

20 Chi sa sāhá nú ndācá
tiñu váha tácua cāyā tāhvī nū
jondē andiví. Chi ñúcuán mā
quívi tīquixīn ni mā nēné xaha
jā tīví, de ni mā cūú quīvi
jācuīhná jā sacuíhná.

21 Chi jondē nūū nīhīn nū
tāhvī váha nú, ñúcuán cúu nūū
ndíhvī inī nū sīquī.

Tīnūú cúu lámpara yiqui cúñu
(Lc. 11.34-36)

22 Tīnūú nú cúu tá cúu
lámpara nūū yiqui cúñu nú.
Túsaá de tú tīnūú nú íyó
nijīn, de níí-ni yiqui cúñu nú
cunijīn.

23 Sochi tú nduú íyó nijīn
tīnūú nú, de níí-ni yiqui cúñu
nú íyó neē. De suni súcuán
cúu ánō nū, chi tú maá-ni jā
jáni nēhén inī nū, de nācā neē
cā íyó inī ánō nū túsaá.

Jā má cúndihvī inī ō sīquī xūhún
(Lc. 16.13)

24 Ni iin mozo mā cūú
satíñú dē nūū ūū patrón. Chi
quītī inī dē cunī dē iin de coo
manī dē jíín incā, á squíncuu
vāha dē nūū iin de sāhá jéhe
inī dē nūū incā. De suni
súcuán mā cūú satíñú nú nūū
Yāā Dios de tú maá-ni sīquī
xūhún ndíhvī inī nū.

Yāā Dios jíto yā yóhó
(Lc. 12.22-31)

25 Túsaá de cáhān ni jíín ndá
nú: Mā nácani ndasí inī nū
sīquī jā cutecū nū, tú nāsa cajī
nū coho nú, ni sīquī sahma,
tú nāsa cuhun nú. Chi Yāā
Dios nī nsāhá yā jā técū nū jíín
yiqui cúñu nú, de nā oncā cúu
jā má cuáha yā jā cajī nū jíín jā
cuhun nú.

26 Cūndēhé ndá nú nāsa técū
ndá saā, chi nduú jáquīn tī, de
nduú nástútú tī jā chuvāha tī,
de ni nduú yacā tī. De vísō
súcuán de maá Tatá nú andiví
scájī yā tī. ¿De á nduú cánuú
ndasí cā ndá ndóhó nsūú cā
ndá saā ñúcuán?

27 ¿De ní iin nú, á cuu
scuáhnu nú maá nú sava
metro cā, vísō ná nácani ndasí
inī nū?

28 ¿De nūcu nácani ndasí inī
ndá nú jā má níhīn nū sahma?
Cūndēhé ndá nú nāsa jée ndá
itā yucú. Chi nduú sátíñú, de
ni nduú quéhen.

29 De cáhān ni jíín ndá nú
jā juni rey Salomón, quīvī
jā ní ñūhun dē sahma váha
ndasí, de ni nduú ní ñúhún dē
sahma viī súcuán tá cúu nūū
íyó ndá itā.

30 De tú súcuán jéhe Yāā
Dios sahma viī nūū itā yucú
jā íyó nūū ñūhún mitan de
teēn de cayū nūū ñúhūn, de
nā oncā cúu ndá ndóhó jā má
cuáha yā sahma. ¿De nūcu
nduú cándíja nīhin ndá nú jā
jíto yā ndóhó?

31 Túsaá de mā nácani ndasí
inī nū sīquī jā cajī nū, jā coho
nú, jā cuhun nú.

32 Chi maá-ni sīquī yáhá cúu
jā ndíhvī inī nchivī ñayīví jāá
nduú cándíja. Sochi ndá máá
nú, chi íyó Tatá nú andiví, de
jínī yā jā jíni ñúhún nú ndācá
yáhá.
33 De sa cánuú cā jā cundi-
hvī inī nū sīquī tiñu jā ndácu
Yāā Dios nūū nū, jíín sīquī jā
sāhá nú tiñu ndāā jā jétahān
inī yā. Ñúcuán de sāhá yā jā
nīhīn nū ndācá yáhá.
34 Túsaá de mā nácani inī
nū tú quiji tūndóhó teēn, chi
mitan cúu mitan de teēn cúu
teēn. Chi cani inī nū sīquī
tūndóhó jā íyó tá iin iin-ni
quīvī.

7

*Jā má cáhān ō sīquī cuāchi
táhán ó
(Lc. 6.37-38, 41-42)*

1 Mā cáhān ndá nú sīquī
cuāchi nchivī nāsa sáhá ji,
tácua suni mā cáhān Yāā Dios
cuāchi sīquī maá nú jā sáhá nú
súcuán.
2 Chi tá cúu nūū cáhān ndá
nú sīquī cuāchi nchivī, suni
súcuán cāhān yā sīquī cuāchi
maá nú. De tá-ni ndíhvī inī nū
sīquī cuāchi ji, saá-ni cundihvī
inī yā sīquī cuāchi nú.
3 Chi cuāchi táhán nú cúu
modo jā ñúhún iin yācá lúlí
tīnūú ji. ¿De nūcu sáhá nú
cuenta jā súcuán, de nduú
sáhá nú cuenta cuāchi maá nú
jā cúu modo jā ñúhún iin vītū
tīnūú máá nú?
4 ¿De nūcu cáhān ndá nú jíín
táhán nú: Ná távā ni yācá jā
ñúhún tīnūú nú? De nduú
nácani inī nū jā ñúhún iin vītū
tīnūú máá nú.
5 Vāchi tēe stáhví-ni cúu ndá
nú túsaá. Xihna tīnūú maá
nú tavā nū vītū, sá de cuu
cūndēhé vāha nú jā tavā nū
yācá tīnūú táhán nú.
6 Mā sāhá fuerza nū nchivī
nēhén jā quīvi ji nūū tūhun īī
yā de tú nduú cúnī ji. Chi
nenda ji sīquī nū tá cúu tinā jā
tíin tī ndóhó. De mā náçani nú
tūhun yā nūū nchivī jāá nduú
cúnī cuitī cuetáhví. Chi cúu
ji tá cúu quinī jā jáñū tī sīquī
perla jā ndéē yāhvi cā.

*Cācān ō nūū yā de nīhīn ō
(Lc. 11.9-13; 6.31)*

7 Cācān nūū Yāā Dios, de
taji yā nūū nū. De nducú nú
ndācá jā váha jā íyó nūū yā,
de nīhīn nū. De cācān táhvī
nū jondē nīhīn nū, tá cúu nūū
sáhá nchivī jā scáján viéhé
jondē nune quīvi ji.
8 Chi ndācá nchivī jā jícān,
cuāha yā nūū ji. De nchivī
ndúcú, chi nīhīn ji. De nchivī
cáhān, nune yā ichi jā nīhīn ji
jā cúnī ji.
9 ¿De ní iin nú, de tú sēhe nú
jícān ji stāā nūū nū, de á cuāha
nú iin yūū nūū ji?
10 De tú jícān ji iin tiacá,
¿de á cuāha nú iin cōō nūū ji?
Nduú cuitī jā súcuán.
11 Túsaá de ndá máá nú vísō
nchivī íyó cuāchi cúu nú, de
jínī nū cuāha nú jā váha nūū
sēhe nú. De nā oncā cúu maá
Tatá nú andiví jā má cuáha
yā jā váha nūū nchivī jā jícān
nūū yā.
12 De tá-ni cúu jā cúnī ndá
nú jā sāhá vāha nchivī jíín nú,
saá-ni sāhá vāha nú jíín ji. Chi
súcuán tátúnī tutū ley Moisés
jíín tutū ndá tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios.

Sīquī jā quīvi ó viéhé túū
(Lc. 13.24)

13 Cundihvī inī ndá nú quīvi
nú ndahá Yāā Dios. Chi cúu
tá cúu iin viéhé túū. Chi viéhé
jíín ichi jā cuáhān nūū tānū
tāhvī nchivī, jítē de cáhnú, de
cuāhā ji quívi ñúcuán.
14 De viéhé jíín ichi jā
cuáhān nūū nīhīn táhvī ji
cutecū ji, chi tūū viéhé de
cuíñí ichi, de jacū ji-ni níhīn.

Jíín tiñu jā sáhá nchivī de
cunī ō nāsa nchivī cúu ji
(Mt. 12.33-37; Lc. 6.43-44)

15 De mā cándíja cuitī nū
ndá tēe stáhví jā cáhān dē jā
tūhun Yāā Dios nácani dē. Chi
modo tīcāchí, quiti jāá nduú
xēēn, súcuán sáhá ndá dē vāji
dē nūū nū. Sochi inī ánō dē
chi cúu dē tá cúu yīhī, quiti
xéēn.
16 Jíín tiñu sáhá ndá dē de
cunī ndá nú nāsa tēe cúu dē.
Chi cúu tá cúu ñutun jā jíín
jāvíxī jā cúun de jínī ō tú ñutun
váha cúu. De nduú níhīn ō
uva xīnī ñutun íñú, de ni nduú
níhīn ō higo xīnī iñu quími.
17 Chi ndācá ñutun váha
chi jéhe jāvíxī vāha, de ñutun
néhén chi cúun jāvíxī nēhén.
18 Iin ñutun váha mā cūún
jāvíxī nēhén, de iin ñutun
néhén mā cuáha jāvíxī vāha.
19 De ndācá ñutun jāá nduú
jéhe jāvíxī vāha, chi tēhndē de
cāyū nūū ñúhūn.
20 De saá-ni cúu ndá tēe
ñúcuán, chi jíín tiñu sáhá dē
de cunī nū nāsa tēe cúu dē.

Nsūú ndihi nchivī quīvi an-
diví
(Lc. 13.25-27)

21 Nsūú ndihi nchivī jā
cáhān ji Jētohō ji nduhū cúu jā
quīvi nūū tátúnī Tatá nī jondē
andiví. Chi jā quīvi cúu maá-
ni nchivī jā squíncuu tiñu jā
cúnī Tatá nī andiví.
22 De quīvī jā sāhá ndāā ni
tiñu nchivī, de cuāhā ji cāhān
jíín nī: Jētohō ndá sá, jíín
síví ní nī nacani ndá sá tūhun
ní, de jíín síví ní nī ntavā sá
tāchī, de jíín síví ní nī nsāhá sá
cuāhā tiñu ñáhnú jā sáhvi inī
nchivī sáhá. Cachī ji.
23 Ñúcuán de cāhān ni jíín
ji: Nduú jínī cuitī ni ndá nú.
Cujiyo quīhīn nū, chi nchivī
sáhá tiñu néhén cúu nú, cachī
ni.

Tūhun sīquī ūū vehe
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

24 Túsaá de ndācá nchivī
jā jíni tūhun cáhān ni de
squíncuu ji, cúu ji tá cúu iin
tēe jā ní nacani vāha inī, de nī
jaquīn dē vehe dē sīquī toto.
25 De nī ncuun sāvī, de
nī ndaa ndute yúte, de nī
nquene tāchī xéēn, de nī
nchindahá vehe ñúcuán.
Sochi nduú ní jícó cáva, chi
sīquī toto yósō.
26 De ndá nchivī jā jíni
tūhun cáhān ni de nduú
squíncuu ji, cúu ji tá cúu iin
tēe naā jā ní jaquīn dē vehe
dē nūū ñūtín.
27 De nī ncuun sāvī, de
nī ndaa ndute yúte, de nī
nquene tāchī xéēn, de nī
nchindahá vehe ñúcuán. De
nī jicó cáva-ni, de nī naā īī-ni,
ncachī Jesús jíín ndá ji.
28 De tá nī jīnu nī ncāhān yā
ndācá tūhun yáhá, de nchivī
cuāhā ñúcuán nī nsāhvi inī ji
nī jini ji tūhun jā ní stéhēn yā.

29 Chi nī stéhēn vāha yā nūū
ji, chi maá yā cúu jā ndíso
tíñú sīquī ndihi. De ndá tēe
jā stéhēn ley janahán, nsūú
súcuán stéhēn ndá dē.

8

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe
ndóho cuēhē stéhyū
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

1 De nī nuu Jesús yucu
ñúcuán, de cuāhā nchivī
níquīn ji yā.
2 De iin tēe ndóho cuēhē
stéhyū, nī nquenda dē nūū yā.
De nī jēcuīñī jītí dē nūū yā, de
nī ncāhān dē jíín yā: Señor, jínī
sá jā cuu sāhá ní jā nduvāha
sá, de tú cúnī ní, ncachī dē.
3 De Jesús nī ntee yā ndahá
yā dē, de nī ncāhān yā: Cúnī
ni nasāhá vāha nī ndóhó. De
ná ndúvāha nú, ncachī yā. De
tá nī ncāhān yā súcuán, de nī
nduvāha-ni tēe ndóho cuēhē
stéhyū.
4 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín dē: Mā cāchí cuitī nū nūū
ni iin. Chi quīhīn nū stéhēn nū
maá nú nūū sūtū, de cundahá
nú jā sōcō nū nūū Yāā Dios,
tá cúu nūū ní ntatúnī Moisés
janahán, tácua cunī nchivī jā
ní nduvāha nú, ncachī yā.

Jā ní nasāhá vāha yā mozo
capitán
(Lc. 7.1-10)

5 De nī nquīvi Jesús ñuū
Capernaum. De iin tēe nación
Roma jā cúu capitán, nī
nquenda dē nūū yā, de nī
ncāhān ndāhví dē jíín yā:
6 Señor, mozo sá cáá ji
vehe sá, chi nī nduvehlé ji de
ndóho ndasí ji, ncachī dē.
7 De nī ncāhān Jesús: Cōhōn
de nasāhá vāha nī ji túsaá,
ncachī yā.
8 De nī ncāhān capitán jíín
yā: Señor, nduú cúñáhnú sá
jā quíhīn ní quīvi ní vehe sá.
Chi maá jā cāhān ní-ni, de ná
ndúvāha-ni mozo sá.
9 Chi maá sá suni ndíso
tíñú sá jā ní nsāhá ndá tēe
cúñáhnú cā. De cúñáhnú sá
nūū ndācá soldado sá. De tú
cāhān sá jíín iin dē jā quíhīn
dē, de cuāhān dē. De tú cāhān
sá jíín incā dē jā quiji dē, de
quíji dē. De tú ndacu sá iin
tiñu nūū mozo sá, de sáhá ji,
ncachī dē.
10 De tá nī jini Jesús tūhun
yáhá, de nī nsāhvi inī yā. De
nī ncāhān yā jíín ndá nchivī jā
níquīn ji yā: Ndāā cáhān ni jíín
ndá nú jā juni nación maá ó
Israel nduú ní níhīn ni ni iin
nchivī jā cándíja nīhin súcuán,
tá cúu nūū cándíja tēe yáhá,
vísō tēe incā nación jāá nduú
jínī tūhun Yāā Dios cúu dē.
11 De cáhān ni jíín ndá nú
jā quiji cuāhā nchivī ichi nūū
quénda ncandiī jíín ichi nūū
quée ncandiī. De cundeē ji
cajī ji stāā jíín Abraham jíín
Isaac jíín Jacob nūū tátúnī Yāā
Dios jondē andiví.
12 Sochi sava nchivī nación
Israel jā maá ji quīvi nícu, sa
tavā yā ji quīhīn ji nūū neē,
chi nduú ní ncándíja ji. De
ñúcuán cuacu ji de nacayīhí ji
ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji,
ncachī yā.
13 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín tēe cúu capitán: Cuánohōn
vehe nú, chi sāhá nī tá cúu
nūū cándíja nú jā sāhá nī. De

mozo dē nī nduvāha ji-ni maá hora ñúcuán.

Jā ní nasāhá vāha yā naná chíso Pedro
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

14 De nī jēhēn Jesús vehe Pedro. De nī jinī yā naná chíso dē jā cáá ña yíhí quījī ña.
15 De nī ntiin yā ndahá ña, de nī nquee-ni quījī ña. De nī nacōo ña-ni, de nī nsāhá ña jā ní nchajī yā jíín ndá dē.

Jā ní nasāhá vāha yā cuāhā nchivī
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

16 De tá nī ncuaā de nī nquenda ndá nchivī jíín cuāhā nchivī jā ñúhún tāchī inī. De nī ntavā yā ndá tāchī cuāhān jíín tūhun jā cáhān yā-ni. De suni nī nasāhá vāha yā ndācá nchivī cúhū.
17 De súcuán nī ncuu tácua quee ndaā tūhun jā ní ncāhān Isaías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán: Maá yā nī ncandeē ndācá nūū cuēhē jā ndóho ó, ncachī Isaías.

Tūhun nchivī jā cúnī ji cuniquīn ji yā
(Lc. 9.57-62)

18 De nī jinī Jesús jā ní jicó ndúū cuāhā nchivī yā. De nī ncāhān yā jíín ndá tēe scuáha jíín yā jā ná yáha ndá dē jíín yā incā lado mar.
19 De iin tēe stéhēn ley janahán nī nquenda dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Maestro, cuniquīn sá ní cōhōn ní-ni cúu nūū quíhīn ní, ncachī dē.
20 De nī ncāhān Jesús jíín dē: Ndācá xúncuii chi íyó yavī cava tī, de ndá saā suni íyó tacā tī. Sochi maá nī, Yāā nī nduu tēe, nduú nūū cūsūn ni, ncachī yā.
21 De incā tēe nī ncāhān dē jíín yā, de tēe scuáha jíín yā cúu dē: Señor, cundetū ní de ná quíchiyuhū sá tatá sá xihna cā. Sá de cuniquīn sá níhín, ncachī dē.
22 De nī ncāhān Jesús jíín dē: Cuniquīn nduhū ná cóhōn. De sndóo ndá ndīyi ná chúhū ndá cā ndīyi, chi ndīyi cúu ndá nchivī jāá nduú cándíja, ncachī yā.

Jā ní jencuiñī tāchī níhin jíín mar nī nsāhá yā
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Ñúcuán de nī nquīvi Jesús inī barco, de ndá tēe scuáha jíín yā nī nquīvi dē cuāhān dē jíín yā.
24 De nūū mar nī jīquīhi iin tāchī níhin, de nī scáa ndute mar, de nī nquīvi inī barco. De maá Jesús chi quíxīn yā.
25 De ndá tēe scuáha jíín yā nī sndóto dē yā, de nī ncāhān dē: Señor, scácu ní yóhó, chi quēe ó chījin ndute, ncachī dē.
26 De nī ncāhān yā jíín ndá dē: ¿Nūcu yúhú ndasí ndá nú? De nduú cándíja nīhin nú jā cācu nú sāhá nī, ncachī yā. Ñúcuán de nī nacuiñī yā, de nī ncāhān yā nūū tāchī níhin jíín nūū mar. De nī ncuu nañíí-ni.
27 De nī nsāhvi inī ndá dē, de nī ncāhān dē: ¿Nā tēe cúu tēe yáhá, jā jondē tāchī níhin jíín mar jétáhví jā cáhān dē? ncachī ndá dē.

Uū tēe Gadara jā ndóho tāchī
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 De nī nquenda yā incā lado mar, maá región nchivī

Gadara. De ūū tēe nī nquee
dē jondē nūū yíyuhū ndīyi,
nī jēcutáhán dē jíín yā. De
ñúhún tāchī inī dē, de sīquī jā
xēēn ndasí ndá tāchī, de ni iin
nchivī nduú cúu yāha ji ichi
ñúcuán.
29 De nī ncana cóhó ndúū dē
nī nsāhá tāchī: ¿Nūcu vāji ní
nūū sá, Jesús Sēhe Yāā Dios?
¿A vāji ní yáhá jā sndóho ní
sāán jondē ncháha ca quenda
maá quīvī? ncachī.
30 De jondē jícá jacū ñúhún
cuāhā quinī jítu tī.
31 De ndá tāchī jā ñúhún inī
ndúū tēe ñúcuán, nī ncāhān
ndāhví jíín yā: Tú tavā ní
ndá sá, de cuāha ní tūhun jā
quīvi sá inī ndá quinī ñúcuán,
ncachī.
32 De nī ncāhān yā jíín:
Cuáhán túsaá, ncachī yā. De
nī nquee ndá tāchī inī ndúū
tēe ñúcuán, de nī nquīvi inī
ndá quinī. De ndá quinī nī
jinu tī de nī nincava tī iin
yuhú cává, de nī nquēe tī
ndute mar, de nī jīhī tī.
33 De ndá tēe jíto tī nī jinu
dē cuāhān dē jā ní nchūhú dē.
De nī nquenda ndá dē ñuū, de
nī ncachī tūhun dē ndá tiñu
ñúcuán, nāsa nī ncuu jā ní
nquee ndá tāchī inī ndúū tēe
ñúcuán.
34 Sá de ndihi nchivī ñuū nī
nquee ji cuāndēhé ji nūū íyó
Jesús. De tá nī nquenda ji nūū
íyó yā, de nī ncāhān ndāhví ji
jíín yā jā ná quée yā región
ñúcuán quīhīn yā.

9

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe
nī nduvehlé
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

1 Ñúcuán de nī ndīvi Jesús
inī barco. De nī nayāha yā
cuāhān yā incā lado mar, de
nī nenda yā ñuū maá yā.
2 De nī nquisiáha nchivī iin
tēe nī nduvehlé nūū yā, yósō
dē nūū iin camilla. De nī jinī
Jesús jā cándíja ndá ji jā cuu
nasāhá vāha yā tēe nī ndu-
vehlé. De nī ncāhān yā jíín dē:
Ndundeé inī nū lílū, chi ja née
cáhnú inī ni nūū ndá cuāchi
nú, ncachī yā.
3 Ñúcuán de jacū tēe stéhēn
ley janahán, nī jani inī ndá
dē sīquī yā: Jā cáhān tēe yáhá
súcuán, de cáhān dē tūhun
nāvāha jā quītī inī Yāā Dios.
4 De nī jinī Jesús jā súcuán
jáni inī ndá dē, de nī ncāhān
yā jíín dē: ¿Nūcu jáni nēhén
inī ndá nú jā cáhān ni tūhun
nāvāha?
5 Jā ndúū tūhun yáhá, ¿ní iin
cúu jā víjín cā? ¿A jā cāhān ni
jíín tēe cúhū: Ja née cáhnú inī
ni nūū ndācá cuāchi nú? ¿A
víjín cā jā cāhān ni: Nacōo de
caca nú, chi ja nī nduvāha nú,
cachī ni?
6 De mitan de ná stéhēn ni jā
maá nī, Yāā nī nduu tēe, ndíso
tíñú nī inī ñayīví yáhá jā cune
cáhnú inī ni nūū cuáchi. Sá de
nī ncāhān yā jíín tēe nī ndu-
vehlé: Nacōo de naquehen
nú camilla nū de quīnohōn nū
vehe nú, ncachī yā.
7 Ñúcuán de nī nacōo dē-ni,
de cuānohōn dē vehe dē.
8 De tá nī jinī ndá nchivī
jā súcuán nī nsāhá yā, de nī
nchūhú ji. De nī ncāhān ji jā
vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios
jā súcuán nī jēhe yā poder nūū

iin tēe jā cuu nasāhá vāha dē nchivī, cáchī ji.

Jā ní ncana yā Mateo
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

9 De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā. De nī jinī yā nūū iin tēe nání Mateo, ndéē dē nūū nástútú dē xūhún renta. De nī ncāhān yā jíín dē: Cuniquīn nduhū ná cóhōn. De nī nacuiñī dē, de cuāhān dē jíín yā.

10 Ñúcuán de nī jēhēn yā nī nchajī yā stāā vehe dē. De cuāhā tēe stútú xūhún renta jíín ndá cā tēe jā sáhá cuāchi, suni ndéē ndá dē yájī dē stāā jíín Jesús jíín ndá tēe scuáha jíín yā.

11 De ndá tēe grupo fariseo nī jinī dē, de nī ncāhān dē jíín ndá tēe scuáha jíín yā: ¿Nūcu yájī maestro nū jíín ndá tēe stútú xūhún renta jíín ndá cā tēe sáhá cuāchi? ncachī dē.

12 De nī jini Jesús, de nī ncāhān yātá yā jíín ndá dē: Ndá nchivī íyó vāha, nduú jíni ñúhún ji tēe tátán, chi nchivī cúhū cúu jā jíni ñúhún.

13 Cuáhán ndá nú túsaá, de nacani inī nū nā cuá cúu jā cáhān tūhun yáhá jā yósō nūū tutū īī: Cúnī ni jā cundáhví inī ndá nú táhán nú, nsūú jā sōcō nū ndá quiti nūū ni, ncachī Yāā Dios jondē janahán. De nduhū chi nduú vāji nī jā cana nī nchivī jāá nduú cuāchi, jā cúu tá cúu nchivī íyó vāha, chi sa vāji nī jā cána nī nchivī íyó cuāchi, jā ná nácani inī ji de sndóo ji cuāchi ji, ncachī yā.

Jā ní jīcā tūhún ndá dē yā sīquī jā conditē inī
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

14 Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíín Juan tēe scuénduté, nī nquenda dē nūū Jesús. De nī ncāhān ndá dē jíín yā: Sāán jíín ndá tēe fariseo, cuāhā vuelta íyó nditē inī ndá sá nūū Yāā Dios. De ndá tēe scuáha jíín maá ní, ¿nūcu nduú sáhá dē súcuán?

15 De nī ncāhān Jesús jíín dē: ¿A cuu conditē inī ndá dē juni íyó cā ni jíín dē? ¿A cuu cucuécá inī nchivī jā íyó vico tándāhá juni ndéē tēe tándāhá jíín ji? Sochi quiji quīvī jā cujiyo tēe tándāhá, de quīvī ñúcuán chi conditē inī ji.

16 De nī ncāhān yā ūū tūhun yátá sīquī jāá nduú quétáhán tūhun jeé jā stéhēn yā jíín ndá tūhun janahán. Ncachī yā: Ni iin nduú náchuhun iin pedazo sahma jéé nūū iin sahma túhú. Chi tú súcuán de ndiyi pedazo jeé de tēhndē cā jā tūhú, de cundícā cā nūū tēhndé.

17 De ni nduú chúhun vino jeé inī ñii túhú. Chi tú súcuán de ndātā ñii, de naā vino jíín ñii. Chi sa cánuú jā chuhun ji vino jeé inī ñii jéé, de súcuán de quendōo vāha ndúū, ncachī yā.

Tūhun sēhe síhí Jairo jíín ñahan jā ní nquehé sahma yā
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 De juni cáhān Jesús ndācá tūhun yáhá, de iin tēe cúñáhnú nūū nchivī hebreo nī nquenda dē nūū yā. De nī jēcuīñī jītí dē nūū yā, de nī ncāhān dē: Sēhe síhí sá, cáta

nī jīhī ji. De á mā cóhōn de
tee ní ndahá ní ji, de natecū
ji, ncachī dē.
19 De nī nacuiñī Jesús, de
cuāhān yā jíín dē, de suni
cuāhān ndá tēe scuáha jíín yā.
20 De māhñú ndá nchivī jā
cuáhān jíín yā nī nquenda iin
ñahan cúhū, de ja nī ncuu ūxī
ūū cuīyā ndóho ña cuēhē játi
nīñī ña. De nī nquenda ña
ichi chátā yā, de nī nquehé ña
yuhú sáhmá yā.
21 Chi nī jani inī ña: Vísō
sahma yā ná níhīn ni quehé
nī, de nduvāha nī.
22 De nī jicó cóto Jesús, de nī
jinī yā nūū ña, de nī ncāhān
yā: Ná ndúndeé inī nū tíhī. Chi
nī ncandíja nú jā cuu nasāhá
vāha nī ndóhó, de jā ñúcuán
nī nduvāha nú, ncachī yā.
De nī nduvāha ña maá hora
ñúcuán-ni.
23 De tá nī nquenda Jesús
vehe tēe cúñáhnú, de nī jinī
yā nūū ndá tēe cúu músico
jā quíchuhū dē ndīyi, jíín nūū
nchivī cuāhā, jácu cóhó ji.
24 De nī ncāhān yā jíín ji:
Cujiyo ndá nú, chi ñahan lúlí
ñúcuán nduú ní jíhī ji, chi
quíxīn ji-ni, ncachī yā. De nī
jācū catá ndá ji jā ní ncāhān
yā, chi jínī ji jā ní jīhī sūchí
ñúcuán.
25 De nī ntavā yā ndá
nchivī cuāhā, de nī nquīvi
yā inī vehe. De nī ntiin yā
ndahá ñahan lúlí ñúcuán, de
nī natecū ji, de nī nacuiñī ji-
ni.
26 De níí región ñúcuán nī
jītē nuu tūhun tiñu ñáhnú jā ní
nsāhá yā.

Jā ní nasāhá vāha yā ūū tēe cuáá

27 De nī nquee Jesús ñúcuán
cuāhān yā. De ūū tēe cuáá
cuāhān dē yātā yā, de cána jee
dē: Maá ní jā cúu ní Sēhe tatā
David, cundáhví inī ní sāán
viī, ncachī dē.
28 De tá nī nquenda yā
vehe, de nī nquenda ndúū tēe
cuáá ñúcuán nūū yā. De nī
ncāhān yā jíín dē: ¿A cándíja
ndúū nū jā cuu nacune nī
tīnūú nú? ncachī yā. De nī
ncachī ndúū dē: Cándíja sá
Señor, ncachī dē.
29 Ñúcuán de nī ntee yā
ndahá yā tīnūú ndúū dē, de nī
ncāhān yā: Ná sáhá nī tá cúu
nūū cándíja ndúū nū, ncachī
yā.
30 De nī nune-ni tīnūú ndúū
dē. De Jesús nī ncāhān nīhin
yā jíín dē: Mā cāchí cuitī nū
nūū ni iin, ncachī yā.
31 Sochi tá nī nquee ndúū
dē, de nī scútē nuu dē tūhun
níí región ñúcuán jā súcuán nī
nsāhá yā ndúū dē.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe ñíhín

32 De tá nī nquee ndúū
tēe ñúcuán cuāhān dē, de nī
nquenda ndá nchivī jíín iin
tēe ñíhín jā ñúhún tāchī inī dē.
33 De nī ntavā yā tāchī
cuāhān. De tēe ñíhín nī
nacahān dē. De nī nsāhvi inī
nchivī nī jinī ji, de nī ncāhān
ndá ji: Ncháha ca cunī cuitī ō
ni iin tiñu súcuán inī nación
Israel, ncachī ji.
34 Sochi ndá tēe grupo
fariseo chi nī ncāhān dē: Tēe
yáhá chi távā dē tāchī jíín
fuerza maá tāchī cúñáhnú cā,
ncachī dē.

Jā cúndáhví inī yā nchivī cuāhā

35 De nī jica nuu Jesús
ndācá ñuū jíín rancho, de
nī stéhēn yā tūhun inī ndācá
vehe īī sinagoga. De nī
nacani yā tūhun vāha nāsa
tátúnī Yāā Dios. De nī nasāhá
vāha yā nchivī cúhū nā-ni
cuēhē ndóho ji.
36 De nī ncundáhví inī yā
nī ndēhé yā ndá nchivī cuāhā
ñúcuán. Chi ndóho ndá ji de
cúcuécá inī ji, chi cúu ji tá
cúu tīcāchí jāá nduú jētohō tī,
chi nduú níquīn ji Yāā jā cúu
Jētohō ji.
37 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndá tēe scuáha jíín yā:
Nchivī yáhá cúu ji tá cúu trigo
jā tēhndē, de ndāā jā cuāhā
cúu, de tēe quehndē chi jacū
dē-ni cúu.
38 Túsaá de cācān táhvī ndá
nú nūū maá Jētohō nū Yāā
Dios jā ná tétíñú yā cuāhā
tēe quehndē dē trigo, de suu
cúu jā nacani dē tūhun yā nūū
nchivī, ncachī yā.

10

Jā ní nacāji yā ūxī ūū tēe apóstol

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

1 Ñúcuán de nī ncana yā ūxī
ūū tēe jā scuáha dē jíín yā. De
nī jēhe yā poder nūū ndá dē
jā tavā dē ndá tāchī inī nchivī,
jíín jā nasāhá vāha dē nchivī
cúhū ndācá nūū cuēhē.
2 De yáhá cúu síví ndihúxī
ūū tēe apóstol: Tēe xíhna
ñúhún cúu Simón jā suni nání
Pedro, jíín ñanī dē Andrés. De
ūū cā dē cúu sēhe Zebedeo, de
nání dē Jacobo jíín Juan.
3 Ñúcuán de Felipe, Bar-
tolomé, Tomás, Mateo tēe nī
stútú xūhún renta, Jacobo
sēhe Alfeo, jíín Lebeo jā suni
nání Tadeo,
4 jíín Simón tēe grupo
cananista, jíín Judas Iscari-
ote, tēe jā ní nastúu dē yā.

Jā ní ntají yā ndihúxī ūū dē cuānacani dē tūhun

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

5 De nī ntají Jesús ndihúxī
ūū tēe yáhá jā quíhīn dē. De
nī ndacu yā tiñu nūū dē nāsa
sāhá dē: Mā quíhīn ndá nú
nūū nchivī jāá nsuú nchivī
maá ó hebreo cúu, de ni mā
quívi nú ndācá ñuū nchivī
Samaria.
6 Chi nūū maá-ni nchivī
nación maá ó Israel quīhīn
ndá nú, chi cúu ji tá cúu tīcāchí
jā ní nsana.
7 De jā quíhīn ndá nú de
suha nacani nú tūhun: Ja nī
ncuñatin Yāā ndéē andiví jā
tatúnī yā nūū nū, cachī nū.
8 De nasāhá vāha nú nchivī
ndóho cuēhē stéhyū jíín jā
ndóho ndá cā cuēhē, de
nastécū nū ndīyi, de tavā nū
tāchī inī nchivī. De súcuán-ni
nī ntaji nī poder nūū ndá nú
jā sāhá nú, de suni súcuán-ni
nasāhá nú jíín ndá ji.
9 De mā cuīsó nú xūhún
oro ni xūhún plata ni xūhún
cuáchí.
10 De ni mā cuīsó nú ñunu
stáā cajī nū ichi, ni incā
camisa, ni nījān, ni garrote.
Chi sīquī tiñu jā nácani ndá nú
tūhun nūū nchivī, de cánuú jā
coto ji ndóhó.
11 De nā-ni ñuū á rancho
tá quenda ndá nú, de ñúcuán
nducú nú iin nchivī vāha,

de cundeē nū vehe ji jondē
quīhīn tucu nú.
12 De tá quīvi nú vehe
nchivī ñúcuán, de cāhān nū
jā ná quíji tūhun ndeé tūhun
sīī inī nūū ji.
13 De tú nchivī vāha cúu ji,
de tūhun ndeé jā ní ncāhān
nū ná quéndōo sīquī ji. De
tú nsūú nchivī vāha cúu ji, de
tūhun ndeé jā ní ncāhān nū
mā quéndōo sīquī ji.
14 De tú íyó nchivī jāá nduú
jétáhví ji ndóhó, de ni nduú
cúnī ji cunini ji tūhun cáhān
nū, túsaá de quee nú vehe
ñúcuán á ñuū ñúcuán, de
scóyo nú tīcāchāā jēhē nū, chi
suu cúu jā stéhēn nū jā íyó
cuāchi ji jāá nduú ní jétáhví
ji.
15 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú jā quīvī juicio de xēēn cā
coo castigo sīquī ndá ñuū jā
sáhá súcuán nsūú cā sīquī ñuū
Sodoma jíín ñuū Gomorra
nūū ní nsāhá ndasí nchivī
cuāchi.

Sīquī jā cunī ūhvī nchivī ndá dē
(Lc. 12.11-12)

16 Cūndēhé ndá nú, chi
tetíñú nī ndóhó quīhīn nū tá
cúu tīcāchí māhñú yīhī. Túsaá
de coo listo nū tá cúu cōō, de
coo vitá inī nū tá cúu paloma.
17 De coto ndá nú maá nú
nūū nchivī, chi quenda quīvī
jā quīsiáha ji ndá nú nūū
junta, de inī ndá vehe īī sina-
goga cani ji ndá nú.
18 De suni jondē nūū ndá
gobernador jíín ndá rey
quīnasiáha ji ndóhó jā síquī
nduhū. De súcuán de nune
ichi jā nacani nú tūhun nī nūū
ndá dē jíín nūū nchivī ndācá
nación jāá nduú jínī tūhun Yāā
Dios.
19 De tá nī nsiáha ji ndóhó
nūū ndá tēe ñúcuán, de mā
nácani ndasí inī nū nāsa cāhān
nū. Chi maá hora ñúcuán de
maá yā stéhēn nūū nū nāsa
cāhān nū.
20 Chi nsūú ndá máá nú
cúu jā cāhān, chi Espíritu maá
Tatá nú cúu jā cāhān jíín yuhú
nú.
21 De sava nchivī jāá nduú
cándíja, nastúu ji ñanī ji jā ná
cúū. De tatá nastúu sēhe. De
sēhe nenda sīquī tatá jíín naná
jā ná cúū.
22 De ndihi nchivī quītī inī ji
nūū nū jā síquī nduhū. Sochi
nchivī jā cuiñi nīhin jondē jīnu
tūndóhó, nchivī ñúcuán chi
cācu ánō ji.
23 De tú iin ñuū jínī ūhvī
ji ndóhó, de cunu nú quīhīn
nū incā ñuū. Chi ndāā cáhān
ni jíín nú jā jondē ncháha ca
cacą nuu nú ndihi ñuū nación
maá ó Israel, de nenda-ni
maá nī, Yāā nī nduu tēe.
24 Iin tēe scuáha, nduú
cúñáhnú cā dē nsūú maestro
dē. De ni tēe cúu mozo, nduú
cúñáhnú cā dē nsūú patrón
dē.
25 Chi tēe scuáha, tá cúu
nūū ndóho maestro dē, suni
súcuán cundoho nahñí dē, de
tēe cúu mozo suni cundoho
dē tá cúu nūū ndóho patrón
dē. Túsaá de tú nduhū cáhān
ndá ji jā Satanás cúu nī, de
nā oncā cúu ndá ndóhó jā má
cáhān ji jā cúu nú Satanás.

Jā ní ncachī yā ní iin cúu jā cuyūhú ó
(Lc. 12.2-7)

26 Túsaá de mā cúyūhú ndá
nú jā sāhá nchivī ndóhó. Chi
ndācá tūhun jā cáhān yuhū ji
mā quéndōo yuhū cuitī, chi
ndihi natūu nijīn, de cunī
nchivī.
27 Ndá tūhun jā ní ncāhān ni
jíín nú jāá nduú ní jínī nchivī,
nacachī tūhun cájí nú nūū ji.
De tūhun jā ní nacani yuhū
ni nūū nū, nacani jee nú yātā
ndācá vehe.
28 De mā cúyūhú ndá nú
nchivī jā cahnī ji yiqui cúñu
nú, chi mā cūú cahnī ji ánō
nū. Chi sa jā cuyūhú nú cúu
jā má stíví nú nūū Yāā Dios,
chi cuu stánū tāhvī yā ndóhó
jā quīvi ánō nū jíín yiqui cúñu
nú infierno.
29 De ndá saā chi nduú
yāhvi ndéē tī, chi jondē ūū tī
jā iin xūhún lúlí. De ni iin tī
nduú níncava tī nūū ñūhún de
tú nduú jéhe Tatá nú tūhun,
chi jíto yā tī.
30 De nā oncā cúu ndá máá
nú, chi jondē ndihi ixi xínī nū
ja nī ncahvi yā.
31 Túsaá de mā cúyūhú ndá
nú, chi cánuú ndasí cā ndá
máá nú nūū yā nsūú cā cuāhā
ndá saā.

Nchivī jā jétúhún ji Jesucristo nūū incā nchivī
(Lc. 12.8-9)

32 De ndācá nchivī jā
cuetúhún nduhū nūū incā
nchivī, suni súcuán cuetúhún
nī ji nūū Tatá nī, Yāā ndéē
andiví.
33 De ndācá nchivī jā
má cuétúhún nduhū nūū
incā nchivī, suni súcuán mā
cuétúhún nī ji nūū Tatá nī,
Yāā ndéē andiví.

Jā síquī Jesús de cusíín inī nchivī
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Mā cāní inī ndá nú jā
váji nī jā cundeē mānī nchivī
ñayīví. Nduú vāji nī jā cundeē
mānī nchivī, chi sa canāá ji jā
síquī nduhū.
35 Chi jā síquī nduhū de
cusíín inī sēhe yií jíín tatá, de
sēhe síhí jíín naná, de sēhe
jānú jíín naná chíso.
36 Chi ndācá nchivī jā
candíja nduhū, chi maá táhán
vehe ji cúu jā quītī inī nūū ji.
37 De tú ní iin nchivī mānī
cā ji jíín tatá ji á naná ji nsūú
cā nduhū, de nsūú nchivī
vāha cúu ji jā cuniquīn ji
nduhū. De tú ní iin nchivī
mānī cā ji jíín sēhe yií ji á
sēhe síhí ji nsūú cā nduhū, de
suni nsūú nchivī vāha cúu ji
jā cuniquīn ji nduhū.
38 De nā-ni nchivī tú nduú
jéhe ji tūhun jā cundoho ji
tūndóhó vísō jondē cuū ji jā
síquī jā cuniquīn ji nduhū, de
nsūú nchivī vāha cúu ji jā cu-
niquīn ji nduhū.
39 De tú ní nchivī cúnī ji
cācu ji nūū tūndóhó jā quiji
nūū ji jā síquī nduhū, túsaá
de tānū tāhvī ji níí cání. De
tú ní nchivī vísō ná cúū ji jā
síquī nduhū, sochi cutecū ji
níí cání.

Jā íyó tāhvī ō nūū Yāā Dios
(Mr. 9.41)

40 De nchivī jā jétáhví ndá
ndóhó, túsaá de nduhū jétáhví
ji. De nchivī jā jétáhví nduhū,
jétáhví ji Yāā jā ní ntají nduhū
vāji nī.
41 Tú nā-ni nchivī cuetáhví
ji iin tēe nácani tūhun Yāā

Dios, sīquī jā jíca dē tiñu Yāā
Dios, túsaá de inuú-ni coo
tāhvī ji nūū Yāā Dios jíín tēe
nácani tūhun yā. De tú nā-ni
nchivī cuetáhví ji iin tēe ndāā,
sīquī jā tēe ndāā cúu dē, túsaá
de inuú-ni coo tāhvī ji nūū Yāā
Dios jíín tēe ndāā.
42 De tú ní nchivī cuāha ji
vísō iin ñajin ndute víjin coho
iin sūchí yáhá, sīquī jā cúu ji
sūchí cándíja nduhū, de jāndáā
ndija cúu jā nīhīn ji tāhvī ji,
ncachī yā.

11

Jā ní ntají Juan ūū tēe nūū yā

(Lc. 7.18-35)

1 De tá nī jīnu nī ndacu
Jesús tiñu nūū ndihúxī ūū tēe
scuáha jíín yā, de nī nquee yā
ñúcuán cuāhān yā jā stéhēn yā
de nácani yā tūhun ndá ñuū
región ñúcuán.
2 De yíhí Juan vecāa. De nī
nīhīn dē tūhun ndācá tiñu jā
sáhá Cristo. De nī ntají dē ūū
tēe jā scuáha jíín dē,
3 cuācātūhún dē yā: ¿A maá
ní cúu Cristo jā cáchī tutū jā
quiji, á cundetu ó incā tēe jā
quiji? ncachī dē.
4 De nī ncāhān yā jíín dē:
Cuáhán de cachī tūhun ndúū
nū nūū Juan ndācá tiñu jínī
nū jíín tūhun jíni nú.
5 De cachī nū jā nchivī cuáá
núne tīnūú ji, de nchivī cojo
nácaca ji, de nchivī ndóho
cuēhē stéhyū ndúvāha ji, de
nchivī sōhó núne sōho ji, de
nchivī jíhī nátecū ji sáhá nī.
De suni nácani nī tūhun nūū
nchivī ndāhví jā scácu Yāā
Dios ánō ji.
6 De nācā ndetū tēe jā má
nácani yátá inī dē jā nduhū
cúu Cristo. Súcuán cachī nū
nūū Juan, ncachī yā jíín ndúū
dē.
7 De tá cuāhān ndúū tēe
ñúcuán, de nī nquijéhé Jesús
cáhān yā tūhun Juan jíín
nchivī: ¿Nā cuá cúu jā ní
jēndēhé ndá nú jondē nūū
ñuhun tíhá? ¿A iin tēe jáni iin
jáni ūū inī jā cúu tá cúu itē jā
cándā sáhá tāchī?
8 De tú nduú, ¿de nā cuá cúu
jā ní jēndēhé ndá nú túsaá?
¿A iin tēe jā cúnī cuñáhnú jā
ñúhún sahma fino? Nduú,
chi jínī ndá nú jā tēe ñúhún
sahma fino, níí maá-ni inī
vehe rey ndéē ndá dē.
9 ¿De nā cuá cúu jā ní
jēndēhé ndá nú túsaá? ¿A iin
tēe nácani tūhun Yāā Dios?
Cáhān ni jíín ndá nú jā suu
nī jēndēhé nú, de cúñáhnú cā
Juan yáhá nsūú cā ndá cā tēe
jā ní nacani tūhun Yāā Dios.
10 Chi tūhun Juan cúu jā
yósō nūū tutū īī:
Tají nī tēe nacani tūhun nī,
coṣō nūú dē ichi núū
Cristo,
tácua coo tūha nchivī jā
quenda yā.
Ncachī Yāā Dios, cáchī tutū.
11 De ndāā cáhān ni jíín nú
jā inī ñayīví yáhá cúñáhnú
cā Juan tēe scuénduté nsūú
cā ndá cā tēe jā ní īyo inī
ñayīví. De vísō súcuán de
ndācá nchivī jā núu cā inī
ñuū nūū tátúnī Yāā andiví,
cúñáhnú cā ji nsūú cā Juan.
12 De jondē quīvī jā ní
nquenda Juan tēe scuénduté,
de jondē mitan, chi ndúcú
ndéé ndá nchivī jā quīvi ji

ñuū nūū tátúnī Yāā andiví. De jondē nchivī xēēn ndúcú ndéé ji sīquī.

13 Chi jondē ncháha ca quiji Juan, de nī īyo maá tutū ley Moisés, jíín ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios. De nī ncachī tūhun ndá nāsa coo jā tatúnī Yāā Dios.

14 De nī ncāhān ndá jā ndiji Elías. De tú cúnī ndá nú cuetáhví nú tūhun, de suu cúu jā váji Juan, chi suu dē cúu tá cúu Elías jā ní ncachī tutū jā ndiji.

15 Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú.

16 Yáhá cáchī ni iin tūhun yátá tácua cunī ndá nú nāsa cúu nchivī tiempo mitan. Cúu ji tá cúu ndá sūchí lúlí jā ndéē ji nūū yáhvi cásíquí ji. De cána jee ji nūū táhán ji:

17 Nī ntivī ndá nī tūyōó nūū ndá nú, de nduú ní jíta jéhé nú. De nī jita ndá nī yāā jā cuécá jíta, de nduú ní jácu nú, cáchī ndá ji. De tá cúu ndá sūchí lúlí ñúcuán jāá nduú ní jétahān inī ji ni iin ni incā, súcuán cúu nchivī tiempo mitan.

18 Chi nī nquiji Juan de cuāhā vuelta nī īyo nditē inī dē, nduú ní nchájī dē ni nduú ní jíhi dē. De nduú ní jétahān inī ndá nú, chi nī ncāhān nū jā ñúhún tāchī inī dē.

19 De nī nquenda maá nī, Yāā nī nduu tēe, de yájī ni jíhi nī, de suni nduú jétahān inī ndá nú, de scáa nú cā chi cáhān nū jā maá-ni jā yájī ni jíhi nī vino. De quétáhán nī jíín ndá tēe stútú xūhún renta jíín ndá cā tēe sáhá cuāchi, cáchī nū. De tú cúndíchí iin tēe jíín tūhun Yāā Dios, de jíín tiñu sáhá dē de natūu jā tēe ndíchí cúu dē, ncachī yā.

Jā ní ncāhān xēēn yā nūū sava ñuū nīhin inī
(Lc. 10.13-15)

20 Ñúcuán de nī nquijéhé yā cáhān xēēn yā nūū ndācá ñuū nūū ní nsāhá yā cuāhā tiñu ñáhnú, chi nduú ní nácani inī ndá ji jā sndóo ji cuāchi ji. De nī ncāhān yā:

21 Ṇācā xēēn cundoho ndá nú, nchivī ñuū Corazín. De nācā xēēn cundoho nú, nchivī ñuū Betsaida. Chi tú inī ñuū Tiro jíín ñuū Sidón ní nsáhá nī tiñu ñáhnú jā ní nsāhá nī inī ñuū maá nú, de ñamā nacani inī nchivī ñuū ñúcuán jā sndóo ji cuāchi ji ncu. De sāhá ji seña jā stéhēn jā nácani inī ji sīquī cuáchi ji, chi cuhun ji sahma túún de chihi ji yāā xīnī ji ncu.

22 Túsaá de cáhān ni jíín ndá nú jā quīvī quiji juicio, de xēēn cā coo castigo sīquī ndá nú nsūú cā jā coo sīquī ñuū Tiro jíín ñuū Sidón.

23 De ndá ndóhó nchivī ñuū Capernaum, ¿á jáni inī ndá nú jā cúñáhnú nú tá cúu iin jā cáa cuāhān ichi andiví? Nduú chi sa nuu nú jondē lugar nūū íyó ndá ánō ndīyi. Chi tú inī ñuū Sodoma ní nsáhá nī tiñu ñáhnú jā ní nsāhá nī nūū maá nú, de coo ñuū ñúcuán jondē mitan ncu.

24 Túsaá de cáhān ni jíín ndá nú jā quīvī juicio de xēēn cā coo castigo sīquī ndá nú nsūú cā jā coo sīquī nchivī ñuū Sodoma, ncachī yā.

Nehēn nūū ni de natātú nú, ncachī yā
(Lc. 10.21-22)

25 De suni quīvī ñúcuán nī
ncāhān Jesús: Ná cútahvī sá
nūū ní Tatá, jā cúu ní Jētohō
andiví jíín ñayīví. Chi nī jasī ní
ndācá tūhun ndíchí ní, jā má
cūní nchivī ndīchí jíín nchivī
tūha cuenta ñayīví yáhá. De
nī stéhēn ní nūū ndá nchivī jā
cúu tá cúu sūchí lúlí.
26 Chi súcuán nī jētahān inī
ní Tatá, ncachī yā.
27 De nī ncāhān cā yā: Ndi-
viī nī jēhe Tatá nī nūū ni. De
nduú jínī ndá nchivī ní iin
cúu nduhū, Sēhe Yāā Dios, chi
maá-ni Tatá nī cúu jā jínī yā
nduhū. De ni nduú jínī nchivī
nāsa Yāā cúu maá Tatá, chi
maá-ni Sēhe cúu jā jínī. De
íyó nchivī jā cúnī maá Sēhe
stéhēn yā nūū ji nāsa Yāā cúu
Tatá yā, de maá ji suni cunī ji.
28 Ndācá nú jā ní ncuitá nú
jíín ndācá tiñu jíín ley jā víjín
sáhá jíín nú, nehēn de quīvi
nú ndahá nī, de natātú nú
sāhá nī.
29 Quīvi nú nūū tiñu jā
ndácu maá nī, de scuáha nú
cuu nú tá cúu nūū íyó maá nī.
Chi vitá inī ni de nduú sáhá
ñáhnú nī maá nī. De súcuán
de natātú nú jíín ánō nū sāhá
nī.
30 Chi nduú víjín jā squíncuu
nú nūū ni, de ni nduú vēe tiñu
jā ndácu nī, ncachī yā.

12

Jā ní jehndē ndá dē xīnī
trigo quīvī nátātú
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

1 De iin quīvī nátātú nī
nchāha Jesús cuāhān yā nūū
cáá trigo. De tēe scuáha jíín
yā, cócon ndá dē. De nī
nquijéhé ndá dē jéhndē dē
xīnī trigo yájī dē.
2 De nī jinī ndá tēe fariseo,
de nī ncāhān dē jíín yā:
Cūndēhé chi ndá tēe scuáha
jíín nú sáhá dē tiñu jāá nduú
vāha jā sāhá ó quīvī nátātú,
cáchī ley Moisés.
3 De nī ncāhān maá yā jíín
dē: ¿A nduú ní ncáhvi ndá nú
tutū nāsa nī nsāhá David, iin
quīvī jā ní jīhī dē sōco jíín ndá
tēe jā ní īyo jíín dē?
4 De nī nquīvi dē inī vehe
Yāā Dios. De nī nchajī dē pan
īī jā yósō nijīn nūū Yāā Dios.
De nduú nā ley jā cajī dē, ni
ndá tēe íyó jíín dē, chi maá-
ni sūtū cúu jā yájī. De vísō
súcuán de nduú nā cuāchi ní
íyo sīquī dē.
5 ¿De á nduú ní ncáhvi
ndá nú tutū ley Moisés, nāsa
sátíñú ndá sūtū inī templo,
vísō quīvī nátātú cúu? De
nduú nā cuāchi íyó sīquī dē,
vísō quīvī nátātú sátíñú ndá
dē tiñu jā cúu dē sūtū.
6 De cáhān ni jíín ndá nú
jā maá nī jā íyó nī yáhá,
cúñáhnú cā ni nsūú cā tem-
plo.
7 De nduú jícūhun inī ndá
nú tūhun yáhá jā yósō nūū
tutū īī jā ní ncāhān Yāā Dios:
Jā cúnī cā ni cúu jā cundáhví
inī nū táhán nú, nsūú cā jā
sōcō nū quiti nūū ni, ncachī
yā. De tú ní jícūhun inī ndá nú
tūhun yáhá, de mā cáhān nū
súcuán sīquī ndá tēe jāá nduú
nā cuāchi nícu.
8 Chi nduhū, Yāā nī nduu
tēe, maá nī cúu jā tátúnī sīquī

nāsa sāhá nchivī quīvī nátātú,
ncachī yā.

Jā ní nduvāha tēe nī nchīchī ndahá
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

9 Ñúcuán de cuāhān Jesús,
de nī nquīvi yā inī vehe īī sin-
agoga.
10 De ñúcuán íyó iin tēe jā
ní nchīchī iin ndahá dē. De
cúnī ndá tēe grupo fariseo jā
nīhīn dē cuāchi sīquī yā, de nī
jīcā tūhún dē yā: ¿A íyó ley
jā cuu nasāhá vāha ó nchivī
cúhū quīvī nátātú? ncachī dē.
11 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿Ní iin nú, de tú névāha nú
iin tīcāchí, de tú nincava tī iin
yavī quīvī nátātú, de á nduú
jéhēn nū natavā nū tī, á naá
cúu?
12 ¿De á nduú cánuú ndasí
cā iin tēe nsūú cā iin tīcāchí?
Túsaá de vātu-ni jā sāhá ó tiñu
váha quīvī nátātú, ncachī yā.
13 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín tēe jā ní nchīchī ndahá:
Scáā ndahá nú, ncachī yā. De
nī scáā dē, de nī nduvāha-ni tá
cúu nūū íyó incā.
14 Ñúcuán de nī nquee
ndá tēe grupo fariseo, de nī
natúhún ndá dē sīquī Jesús,
nāsa cahnī dē yā.

Tūhun Jesús jā ní ncāhān Isaías jondē janahán

15 De nī jinī Jesús jā súcuán
jáni inī ndá dē, de nī nquee yā
ñúcuán cuāhān yā. De cuāhā
nchivī níquīn ji yā. De nī
nasāhá vāha yā ndihi nchivī
cúhū.
16 De nī ndacu yā nūū ndá ji
jā má stúu ji yā.
17 De súcuán nī ncuu tácua
quee ndaā tūhun jā ní nacani
Isaías jondē janahán, jā
súcuán nī ncāhān Yāā Dios:
18 Yáhá cúu mozo ni jā ní jani
nī,
de mānī ni jíín yā, de cúsiī inī
ni jíín yā.
De cuāha nī Espíritu ni coo jíín
yā.
De maá yā sāhá ndāā tiñu
nchivī ndācá nación.
19 Mā tétáhán yā, ni mā cāná
jee yā,
de ni mā cáhān jee yā ichi jā
cuni nchivī.
20 Mā sāhá xēēn yā jíín nchivī
jā ní ncunīhin tūndóhó
sīquī,
ni mā snáā yā nchivī jā iin
lulī-ni cándíja.
Chi cuñáhnú yā sīquī ndihi, de
ndāā tatúnī yā.
21 De nchivī ndācá nación
cuhun inī ji jā scácu yā
ji.
Ncachī Yāā Dios, ncachī Isaías
jondē janahán.

Jā ní ncāhān ndá dē jā sátíñú yā jíín fuerza Satanás
(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Ñúcuán de nī nquisiáha
ndá ji nūū yā iin tēe cuáá
ñíhín, chi ñúhún tāchī inī dē.
De nī nasāhá vāha yā dē. De nī
ndunijīn tīnūú dē, de nī nac-
ahān dē.
23 De ndihi nchivī cuāhā nī
nsāhvi inī ji ndéhé ji, de nī
ncāhān ji: ¿A tēe yáhá cúu jā ní
ncāhān Yāā Dios jā cacu nūū
tatā David? ncachī ji.
24 De ndá tēe grupo fariseo,
nī jini dē jā súcuán cáhān ji.
De nī ncāhān ndá dē: Tēe
yáhá mā cūú tavā dē ndá tāchī
de tú mā sāhá dē jíín fuerza

Satanás jā cúñáhnú nūū ndá
tāchī, ncachī dē.
25 De Jesús nī jinī yā jā
súcuán jáni inī ndá dē, de
nī ncāhān yā jíín dē: Ndācá
nación jā sáhá síín maá de
cánāá maá, túsaá de snáā
tāhán maá. De tú iin ñuū á iin
vehe sáhá síín maá de cánāá
maá, de mā cūú cā cundeē
cāhnú.
26 De saá-ni Satanás tú tavā
táhán tāchī, túsaá de sáhá síín
maá. ¿De nāsa cuiñi nīhin
Satanás jā ndacu nūū táhán
túsaá?
27 Chi cáhān ndá nú jā jíín
fuerza Satanás távā ni ndá
tāchī. De tú súcuán cúu de
ndá nchivī jā scuáha jíín ndá
nú, ¿nā jīín fuerza távā maá
ji tāchī, jáni inī nū? Túsaá de
ndá máá ji cachī jā ní stíví
ndasí nú jā ní ncāhān nū jā
távā ni tāchī jíín fuerza Sa-
tanás.
28 De nduú chi sa jíín
Espíritu Yāā Dios cúu jā távā
ni tāchī. Túsaá de ja ndéē Yāā
Dios māhñú ndá nú jā tátúnī
yā.
29 ¿Chi nāsa cuu quīvi iin
tēe inī vehe tēe ndacuī jā
sacuíhná dē ndatíñú? Chi
cánuú jā xihna cā cuhnī dē tēe
ndacuī, sá de cuu sacuíhná dē
ndatíñú tēe ñúcuán. De suni
súcuán cúu jā júhnī ni Satanás
de távā ni tāchī.
30 De nchivī jāá nduú íyó
mānī jíín nī, túsaá de jínī ūhvī
ji nduhū. De nchivī jāá nduú
nástútú jíín nī, túsaá de sa
scútē nuu ji nchivī jā váji nūū
ni.
31 Jā ñúcuán cáhān ni jíín
ndá nú: Iyó modo jā coo
tūhun cáhnú inī nūū ndācá
cuāchi jā sáhá nchivī, jíín nūū
ndācá tūhun nēhén jā cáhān ji.
Sochi tú cāhān nāvāha ji sīquī
Espíritu Santo, de mā cúne
cáhnú inī Yāā Dios nūū ji.
32 De tú nā-ni nchivī cāhān ji
sīquī nduhū, Yāā nī nduu tēe,
cuu cune cáhnú inī Yāā Dios
nūū ji. Sochi tú nā-ni nchivī
cāhān nāvāha ji sīquī Espíritu
Santo, mā cúne cáhnú inī Yāā
Dios nūū ji, ni ñayīví yáhá, ni
tiempo jā quiji.

Tūhun ñutun váha jíín ñutun
cánēhén
(Mt. 7.17-20; Lc. 6.43-45)

33 Tú iin ñutun váha, de vāha
jāvíxī, de tú iin ñutun cánēhén,
de suni cánēhén jāvíxī. Chi jíín
jāvíxī de jínī ō nāsa ñutun cúu.
De suni súcuán cúu nchivī.
34 Va sēhe cōō cúu ndá nú,
chi xēēn nū tá cúu cōō. ¿Nāsa
cuu cāhān nū tūhun vāha, chi
nchivī nēhén cúu ndá nú? Chi
ndihi nāsa jáni inī ánō nchivī,
de cúsá ñúcuán cáhān ji.
35 Tēe vāha cáhān dē tūhun
vāha, chi íyó ndāā ánō dē.
De tēe nēhén cáhān dē tūhun
nēhén, chi cánēhén ánō dē.
36 De cáhān ni jíín ndá nú
jā ndācá nā-ni tūhun jā cáhān
nchivī, nacuāha ji cuenta
ndá tūhun ñúcuán quīvī quiji
juicio.
37 Chi jíín tūhun jā ní ncāhān
nū de sāhá ndāā yā sīquī nū, á
jā quendōo ndāā nū á jā cun-
deē cuāchi sīquī nū, ncachī yā.

Jā ní jīcān ndá nchivī jāá
nduú cándíja iin tiñu ñáhnú
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

38 Ñúcuán de jacū tēe grupo
fariseo jíín tēe stéhēn ley
janahán, nī ncāhān dē jíín yā:

Maestro, cúnī ndá sá jā sāhá
ní iin tiñu ñáhnú jā stéhēn tú
maá ní cúu Yāā jā ní ntají Yāā
Dios, ncachī dē.

39 De nī ncāhān yā jíín
dē: Nchivī nēhén yáhá nduú
jétáhví cuitī ji Yāā Dios. De
jícān ji iin tiñu ñáhnú jā stéhēn
tú maá nī cúu Yāā jā ní ntají
Yāā Dios. De nduú cā nā
incā tiñu ñáhnú stéhēn ni nūū
ji, chi maá-ni tiñu ñáhnú tá
cúu nūū ní ncuu jíín Jonás,
tēe nī nacani tūhun Yāā Dios
janahán.

40 Chi tá cúu nūū ní ñūhun
Jonás chījin tiacá cáhnú ūnī
nduú ūnī ñuú, de saá-ni
nduhū, Yāā nī nduu tēe, cuū
ni de coo nī chījin ñuhun ūnī
nduú ūnī ñuú, de sá de natecū
ni.

41 De ndá nchivī ñuū Nínive
nūū ní nacani Jonás tūhun,
natecū ji jíín nchivī tiempo
yáhá, quīvī juicio jā sāhá ndāā
yā cuāchi, de cāhān ji cuāchi
sīquī nchivī yáhá. Chi ndá
máá ji nī nacani inī ji nī sndóo
ji cuāchi ji quīvī jā ní nacani
Jonás tūhun nūū ji. De mitan
chi cúñáhnú cā nduhū, Yāā
íyó yáhá, nsūú cā Jonás, de
nduú cándíja ndá nú nduhū.

42 De reina jā ní ncuñáhnú
nación ichi sur, natecū ña
jíín nchivī tiempo yáhá, quīvī
juicio jā sāhá ndāā yā cuāchi,
de cāhān ña cuāchi sīquī ji. Chi
jondē jícá ndasí nī nquiji ña
nī nini ña ndá tūhun ndíchí
jā ní ncāhān rey Salomón, de
nī ncandíja ña. De mitan chi
cúñáhnú cā nduhū, Yāā íyó
yáhá, nsūú cā Salomón, de
nduú cándíja ndá nú nduhū.

Tāchī jā nástútú táhán ndívi
inī nchivī
(Lc. 11.24-26)

43 Tú nī nquee iin tāchī inī
iin tēe jāá nduú cándíja, de jíca
nuu nūū ñuhun tíhá, ndúcú
nūū natātú, de nduú níhīn, sá
de jáni inī maá:

44 Ná quínohōn ni vehe nūū
ní nquee nī. De tá nī nenda
tucu, de jínī jā tēe jāá nduú
cándíja, cúu dē tá cúu iin vehe
jāá nduú nā ndéē de nī ndun-
doo.

45 Ñúcuán de jéhēn
jénacuēca ūjā cā tāchī nēhén cā
nsūú cā maá. De quívi ndá inī
tēe ñúcuán de jécundeē ndá.
Túsaá de xēēn cā cundoho
tēe ñúcuán jā sándīhí nsūú
cā jā xíhna ñúhún. De suni
súcuán cundoho nchivī nēhén
tiempo yáhá, ncachī yā.

Naná yā jíín ndá ñanī yā
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

46 De juni súcuán cáhān yā
jíín ndá nchivī, de nī nquenda
naná yā jíín ndá ñanī yā, íñí
ña tāvēhé, de cúnī ña cāhān ña
jíín yā.

47 De nī ncachī iin tēe nūū
yā: Naná ní jíín ndá ñanī ní íñí
ña tāvēhé, de cúnī ña cāhān ña
jíín ní, ncachī dē.

48 De nī ncāhān yā jíín tēe jā
ní ncāhān jíín yā súcuán: ¿Ní
iin cúu naná nī, de ní iin cúu
ndá ñanī ni? ncachī yā.

49 De nī stéhēn ndāhá yā
nūū ndéē ndá tēe scuáha jíín
yā. De nī ncāhān yā: Suni
naná nī jíín ñanī ni cúu ndācá
yáhá.

50 Chi ndācá nchivī jā
squíncuu tiñu jā cúnī maá Tatá
nī, Yāā ndéē andiví, suu cúu

ñanī ni, cuāha nī, naná nī, ncachī yā.

13

Tūhun yátá tēe jítē tatā
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

1 De quīvī ñúcuán nī nquee Jesús vehe cuāhān yā, de nī nquenda yā nī jēcundeē yā yuhú mar.

2 De nī ncutútú cuāhā ndasí nchivī nūū yā. De nī nquīvi yā inī iin barco, de nī jēcundeē yā. De ndá nchivī ñúcuán ndéē ji yuhú mar.

3 De jíín tūhun yátá nī stéhēn yā cuāhā tūhun nūū ji, de súcuán nī ncāhān yā: Iin tēe jítē tatā, nī nquee dē jā cutē dē.

4 De tá nī nquijéhé dē jítē dē, de jacū tatā nī jītē yuhú íchí. De nī nquenda ndá saā, de nī nchajī tī.

5 De jacū cā tatā nī jītē nūū ñuhun yúū, nūū nduú íyó cócón ñuhun. De ñamā-ni nī ntāhvī, chi nduú íyó cócón.

6 De tá nī nquenda ncandiī, de nī nchīchī-ni, de nī ncasūn, chi nduú ní níhīn nūū quíhīn yoho.

7 De jacū cā tatā nī jītē māhñú nūū cáá niquin iñu. De nī jahnu iñu, de nī jasī nūū.

8 De jacū cā nī jītē nūū ñuhun váha, de nī jēhe cuāhā nūnī. Sava nī jēhe ciento jā iin iin, de sava nī jēhe ūnī xico, de sava cā nī jēhe ōcō ūxī.

9 De ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú, ncachī yā.

Nājēhē cúu jā cáhān yā maá-ni tūhun yátá
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10; 10.23-24)

10 Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíín yā nī nquenda dē nūū yā, de nī jīcā tūhún dē yā: ¿Nājēhē cúu jā maá-ni tūhun yátá cáhān ní jíín nchivī? ncachī ndá dē.

11 De nī ncāhān yā: Ndá ndóhó chi sáhá yā jā cuu jīcūhun inī nū ndá tūhun yáhá jā ní nchiyuhū, nāsa quívi nchivī ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nūū ji. Sochi nchivī yáhá jāá nduú cándíja, chi mā jícūhun inī ji.

12 Chi nchivī ja jícūhun inī, stéhēn cā yā nūū ji, de víhí cā cunī ji. Sochi nchivī jāá nduú cándíja, vísō ja jínī ji jacū, de sa naā.

13 Jā ñúcuán cúu jā cáhān ni tūhun yátá jíín ndá ji. Chi vísō ndéhé ndá ji, de modo jāá nduú jínī ji. De vísō jíni jíín sóho ji, de mā jícūhun inī ji, chi modo jāá nduú ní jíni ji-ni.

14 Túsaá de sīquī nchivī yáhá nī nquee ndaā tūhun jā ní ncachī Yāā Dios de nī ntee Isaías, tēe nī nacani tūhun yā jondē janahán:

Vísō cunini ndá nú, de mā jícūhun inī nū,
de vísō cūndēhé nú, de mā cūní nú.
15 Chi ndá nchivī yáhá ndasí nī ncunīhin inī ji,
de ūhvī ndasí tée sōho ji,
de modo jā jásī ji tīnūú ji,
tácua mā cúndēhé ji,
de ni mā cúnini ji,
de ni mā jícūhun inī ji,
de ni mā ndīcó cóo inī ji nūū ni
jā nasāhá vāha nī ánō ji nūū cuáchi ji.
Cáchī Yāā Dios, cáchī tutū.

16 Sochi ndá máá nú, nācā
ndetū nū, chi ndéhé nú jíín
tīnūú nú, de tée sōho nú.
17 Chi ndāā cáhān ni jíín nú
jā cuāhā ndá tēe janahán jā
ní nacani tūhun Yāā Dios, jíín
cuāhā ndá tēe ndāā, nī ncuu
inī dē jā cūndēhé dē jā ndéhé
ndá nú, de nduú ní ndéhé dē.
De nī ncuu inī dē cunini dē jā
níni ndá nú, de nduú ní jíni dē,
ncachī yā.

Jā ní ncachī cājí yā tūhun
yátá tēe jítē tatā
(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

18 Túsaá de cunini ndá nú
nā cuá cúu tūhun yátá tēe jítē
tatā. Tatā ñúcuán cúu tūhun
Yāā Dios.
19 De nchivī jā jíni tūhun
nāsa tátúnī Yāā Dios, de tú
nduú jícūhun inī ji, de cúu ji tá
cúu tatā jā ní jītē yuhú íchí. Sá
de quénda tāchī cúñáhnú de
cándeē-ni tūhun inī ánō ji.
20 De tatā jā ní jītē nūū
ñuhun yúū cúu tá cúu nchivī
jíni tūhun, de ñamā-ni jétáhví ji
de cúsiī inī ji jíín.
21 Sochi nduú cúcutú tūhun
inī ánō ji, de jacū-ni quīvī
jétáhví ji. De tá quíji tūndóhó,
á jā jínī ūhvī nchivī ji jā síquī
tūhun ñúcuán, sá de quíjéhé
nácani yátá inī ji.
22 De jā ní jītē māhñú iñu
cúu ndá nchivī jíni tūhun,
sochi ndíhvī inī ji sīquī jā
íyó inī ñayīví yáhá, de cúnī
ji cucuícá ji, de stáhví ndá
ñúcuán jā cútéñú ji jíín. De
ndācá ñúcuán jásī nūū tūhun
yā, de nduú jíja ji jíín tūhun yā.
23 De tatā jā ní jītē nūū
ñuhun váha cúu ndá nchivī jíni
tūhun yā, de jícūhun inī ji, de
jíja ji jíín. De sava ji cúu tá cúu
tatā jā jéhe ciento jā iin iin,
de sava cā ji jéhe ūnī xico, de
sava cā ji jéhe ōcō ūxī, ncachī
yā.

Tūhun yátá sīquī itē lásū

24 De nī ncāhān yā incā
tūhun yátá jíín ndá dē: Jā
tátúnī Yāā andiví cúu tá cúu
iin tēe jā ní jitē dē trigo vāha
nūū ñūhún dē.
25 De íyó iin tēe jínī ūhvī dē
tēe xíí trigo. De juni quíxīn tēe
xíí trigo jíín ndá táhán dē, de
nī jēhēn tēe ñúcuán, de nī jitē
niquin itē lásū nūū trigo, de
cuāhān.
26 De tá nī ntāhvī trigo, de nī
nquene yoco, de suni súcuán
nī jahnu itē lásū.
27 Ñúcuán de nī nquenda
ndá mozo, de nī ncāhān ji jíín
patrón: Señor, ¿á nsūú trigo
vāha ní jítē ní nūū ñūhún ní?
¿De nūcu nī nquene itē lásū
nūū?
28 De nī ncāhān dē jíín ji: Iin
tēe jínī ūhvī nduhū nī nsāhá
yáhá, ncachī dē. De nī ncāhān
ndá mozo jíín dē: ¿Túsaá de
á cúnī ní jā quīhīn ndá sá de
tuhun sā?
29 De nī ncāhān dē: Nduú,
chi tú tuhun nú itē lásū
ñúcuán de sanaā de tuhun nú
jondē jíín trigo.
30 Vāha cā ná cuáhnu maá
jondē quīvī tēhndē. De quīvī
ñúcuán de cachī ni nūū ndá
tēe quehndē jā xihna cā itē
lásū quehndē dē, de caquīn
tūtú dē tácua cāyū. Ñúcuán de
trigo chi quehndē dē ndīvi inī
yacā ni, ncachī dē, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī niquin mostaza
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

31 De suni nī ncāhān yā incā tūhun yátá yáhá: Nchivī jā tátúnī Yāā andiví nūū, ndúcuahā ji tá cúu nūū jáhnu iin niquin mostaza jā ní jaquīn iin tēe nūū ñuhun dē.

32 De ndāā jā iin niquin lúlí cā cúu nsūú cā ndá cā niquin. Sochi tá nī jahnu, de cúu cáhnú cā nsūú cā ndá cā yūcū, chi ndúu iin ñutun. De quénda ndá saā, de sáhá tī tacā tī chījin ndahá yúcū, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī levadura
(Lc. 13.20-21)

33 De incā tūhun yátá nī ncāhān yā jíín ndá dē: Jā tátúnī Yāā andiví nūū nchivī cúu tá cúu levadura jā ní nquehen iin ñahan. De nī nsacā ña jíín ūnī kilo harina, de nī ndaa ndihi ñujan nī nsāhá, ncachī yā.

Jā maá-ni tūhun yátá cáhān yā jíín ji
(Mr. 4.33-34)

34 Ndācá tūhun yáhá nī ncāhān Jesús jíín ndá nchivī cuāhā. De ndācá jā ní stéhēn yā, de maá-ni tūhun yátá nī ncāhān yā jíín ji.

35 Súcuán nī nsāhá yā tácua quee ndaā tūhun nī ncāhān tēe jā ní nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán:

Cāhān ni ndá tūhun yátá jíín nchivī,
de cachī ni ndá tūhun yuhū jā íyó jondē tá nī jēcāva ñayīví.

Cachī Jesús, ncachī tēe nī nacani tūhun.

Jā ní ncachī cājí yā tūhun itē lásū

36 Ñúcuán de nī nacuetáhví Jesús nūū nchivī. De nī ndīvi yā inī vehe. De ndá tēe scuáha nī nquenda dē nūū yā, de nī ncāhān dē jíín yā: Cachī cājí ní tūhun yátá itē lásū nūū sá, ncachī dē.

37 De nī ncāhān yā jíín ndá dē: Jā jítē trigo vāha ñúcuán cúu nduhū, Yāā nī nduu tēe.

38 De ñuhun ñúcuán cúu ñayīví. De tatā vāha cúu ndá nchivī yíhí ndahá Yāā Dios jā tátúnī yā nūū ji. De itē lásū cúu ndá nchivī yíhí ndahá tāchī cúñáhnú.

39 De tēe jínī ūhvī jā ní jitē niquin itē lásū cúu maá tāchī cúñáhnú. De quīvī tēhndē cúu quīvī jīnu ñayīví. De ndá tēe quehndē cúu ndá ángel Yāā Dios.

40 De tá cúu jā tēhndē itē lásū de cāyū nūū ñúhūn, súcuán coo quīvī jīnu ñayīví.

41 Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, tají nī ndá ángel ni quīhīn. De nastútú yā ndācá nchivī squívi táhán nūū cuáchi, jíín nchivī sáhá tiñu néhén, tavā yā ji māhñú nchivī jā tátúnī ni nūū.

42 De taān yā ndá ji cāyū ji nūū ñúhūn. De ñúcuán cuacu ji de nacayīhí ji ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji.

43 Sá de nchivī jā squíncuu nūū yā chi cuēndūtē ji modo ncandiī, de cundeē ji nūū tátúnī maá Tatá ji Yāā Dios. Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú.

Tūhun yátá sīquī jātūn xūhún jā yíyuhū

44 De jā quívi nchivī ndahá
Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji,
suu cúu tá cúu iin jātūn xūhún
jā yíyuhū chījin iin ñuhun. De
nī nanihīn iin tēe, de nī nacasī
tucu dē sīquī. De jā cúsiī inī
dē jíín, de cuāhān dē cuāxīcó
ndihi dē jā névāha dē, de nī
jeen dē ñuhun ñúcuán.

Tūhun yátá sīquī perla jā
ndéē yāhvi

45 De jā quívi nchivī ndahá
Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji,
suni cúu tá cúu iin tēe jéen
de náxīcó, de ndúcú dē perla
vāha.
46 De nī jinī dē iin perla jā
ndéē yāhvi ndasí, de nī jēhēn
dē nī yīcó ndihi dē jā névāha
dē, de nī jeen dē perla ñúcuán.

Tūhun yátá sīquī ñunu tíin
tiacá

47 De jā tátúnī Yāā andiví
nūū nchivī, suni cúu tá cúu
iin ñunu jā chúndaji ndá dē
nūū mar, de quívi ndācá nūū
tiacá.
48 De tá nī nchitú ñunu, de
távā ndá dē yuhú ndúté. De
jécundeē dē, de nácāji dē tiacá.
De tiacá váha táān dē inī tīcá,
de tiacá jāá nduú íyó vāha
squéne dē.
49 De suni súcuán coo quīvī
jīnu ñayīví. Chi quenda ndá
ángel yā, de sāhá síín yā
ndá nchivī sáhá tiñu néhén
māhñú nchivī vāha.
50 De nchivī nēhén chi taān
yā ji cāyū ji nūū ñúhūn. De
ñúcuán cuacu ji de nacayīhí ji
ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji,
ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ndatíñú
ndéē yāhvi

51 De nī jīcā tūhún yā ndá
dē: ¿A nī jīcūhun inī ndá
nú ndá tūhun yáhá, á nduú?
ncachī yā. De nī ncāhān ndá
dē jíín yā: Nī jīcūhun inī sá,
Señor.
52 De nī ncāhān yā jíín dē:
Iyó vāha túsaá. De iin tēe
stéhēn ley janahán, tú ja nī
ncutūha dē nāsa tátúnī Yāā
andiví, de cuu stéhēn dē ndá
tūhun sīquī ñúcuán. Chi cúu dē
tá cúu iin tēe xívéhe. De inī
jātūn dē távā dē ndatíñú ndéē
yāhvi, sava jā jēé jíín sava jā ní
ncunahán íyó, ncachī yā.

Jā cuánohōn yā ñuū Nazaret
(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 De tá nī ncuu nī ncāhān
Jesús ndá tūhun yátá yáhá, de
nī nquee yā ñúcuán cuāhān
yā.
54 De nī nenda yā ñuū yā
Nazaret. De nī stéhēn yā
tūhun inī vehe īī sinagoga. De
nī nsāhvi inī ndá nchivī nī jini
ji, de nī ncāhān ji: ¿Ní cúu
nūū ní ncutūha tēe yáhá ndá
tūhun ndíchí yáhá? ¿De nāsa
cúu sáhá dē ndá tiñu ñáhnú
yáhá?
55 Chi sēhe carpintero cúu
tēe yáhá, de naná dē cúu
María, de ndá ñanī dē cúu Ja-
cobo, José, Simón, jíín Judas.
56 De suni ndéē ndá cuāha
dē jíín ó yáhá. ¿De nāsa jínī
dē ndācá tūhun yáhá túsaá?
ncachī ndá nchivī.
57 De súcuán nī nsāhá jéhe
inī ndá ji nūū Jesús. De
nī ncāhān yā jíín ji: Ndācá
tēe nácani tūhun Yāā Dios,
íyó yíñúhún nchivī jíín dē,
chi maá-ni nchivī ñuū dē jíín

nchivī vehe dē cúu jāá nduú
íyó yíñúhún jíín dē, ncachī yā.
58 De nduú ní nsáhá yā
cuāhā tiñu ñáhnú ñúcuán, chi
nduú ní ncándíja ndá ji.

14

Jā ní jīhī Juan tēe scuénduté
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

1 De tiempo ñúcuán de
Herodes, tēe tátúnī región
Galilea, nī nīhīn dē tūhun nāsa
sáhá Jesús.
2 De nī ncāhān dē jíín ndá
nchivī íyó jíín dē: Tēe ñúcuán
cúu Juan, tēe jā ní scuénduté,
de nī natecū dē. Jā suu cúu
jā íyó poder dē jā sáhá dē ndá
tiñu ñáhnú, ncachī Herodes.
3 Chi maá dē ja nī ndacu
dē jā ná quívi Juan vecāa,
jíín jā cunuhnī dē jíín cadena.
Súcuán nī nsāhá dē jā síquī
Herodías, ñasíhí ñanī dē Fe-
lipe.
4 Chi Juan nī ncāhān dē nūū
Herodes: Nduú nā ley íyó jā
nacueca nú ña, ncachī dē.
5 De jā ñúcuán nī ncuu inī
Herodes jā cahnī dē Juan.
Sochi yúhú dē jā quītī inī
nchivī, chi ndihi ji jáni ndija
inī ji jā iin tēe nácani tūhun Yāā
Dios cúu Juan.
6 De iin quīvī nī nsāhá
Herodes iin vico quīvī jā
ní ncacu dē. De sēhe síhí
Herodías nī nquīvi ji nī jita
jéhé ji nūū ndá nchivī jā ní
ncana dē. De nī ncusiī inī
Herodes nī nsāhá ji.
7 De nī ncāhān téyíí dē jā
cuāha dē nā-ni cuá cúu jā
cācān ji nūū dē.
8 De nī jēhēn ji nī jīcā tūhún
ji naná ji nā cuá cúu jā cācān
ji. De nī ndīvi ji nūū Herodes,
de nī ncāhān ji: Taji ní xīnī
Juan tēe scuénduté, cuhun
nūū iin cōhō, ncachī ji.
9 Ñúcuán de rey Herodes nī
ncucuécá inī dē. Sochi sīquī
jā ní ncāhān téyíí dē, jíín jā ní
jini ndá tēe yájī stāā jíín dē,
jā ñúcuán nī ndacu dē jā ná
cuáha ndá nūū ji.
10 De nī ntají dē soldado
jā quíquehndē xīnī Juan inī
vecāa.
11 De nī nenda soldado jíín
xīnī Juan, ñúhún nūū iin cōhō,
de nī jēhe ndá nūū ñahan lúlí.
De nī jēnasiáha ji nūū naná ji.
12 Ñúcuán de nī jēhēn ndá
tēe nī scuáha jíín Juan, de nī
nanee dē yiqui cúñu Juan, de
nī nchiyuhū dē. Ñúcuán de nī
jēhēn ndá dē, nī ncachī tūhún
dē nūū Jesús.

Jā ní scájī yā ūhūn mil tēe
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 De tá nī jini Jesús tūhun,
de nī ncujiyo yā ñúcuán
cuāhān yā jíín barco jā
cundeē sīín yā iin lugar nūū
nduú nchivī. De nī jinī ndá
nchivī jā cuáhān yā. De ndācá
ñuū nī nquee ji, jíca jéhé ji
cuātahān ji yā.
14 De tá nī nquee Jesús
inī barco, de nī jinī yā
nchivī cuāhā ñúcuán. De nī
ncundáhví inī yā ji, de nī
nasāhá vāha yā ndācá nchivī
cúhū jā váji ndá ji jíín.
15 De tá nī ñini, de ndá tēe
scuáha jíín yā nī nquenda dē
nūū yā, de nī ncāhān dē: Ja nī
ñini, de nduú nā nchivī ndéē
yáhá. Túsaá de tají ní nchivī

ná quíhīn ndá ji ndācá ñuū, de cueen ji jā cajī ji, ncachī dē.

16 De nī ncāhān Jesús jíín ndá dē: Nduú cánuú quīhīn ji, chi cuāha ndá máá nú jā cajī ji, ncachī yā.

17 De nī ncāhān ndá dē: Nduú ná névāha sá yáhá, chi ūhūn-ni stāā jíín ūū-ni tiacá, ncachī dē.

18 De nī ncāhān yā jíín dē: Taji ná quíji, ncachī yā.

19 De nī ncāhān yā jíín ndá nchivī jā cundeē ji nūū ítē. De nī nquehen yā ndihúhūn stāā jíín ndúū tiacá ñúcuán. De nī nūcūndēhé yā ichi andiví, de xihna cā nī nacuetáhví yā nūū Tatá yā. De nī scuáchi yā stāā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe scuáha jíín yā. De ndá máá dē nī nsajī dē nūū ndá nchivī cuāhā.

20 De ndiviī ji nī nchajī, de nī ndahā chījin ji. De nī nastútú ndá dē pedazo jā ní nquendōo, de nī nchitú ūxī ūū tīcá.

21 De tēe jā ní nchajī cúu tá ūhūn mil, de síín cā cúu ndá ñahan jíín sūchí lúlí.

Jā ní jica jéhé yā nūū mar (Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

22 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíín ndá tēe scuáha jíín yā jā ná quívi dē inī barco, de cosō nūú dē quīhīn dē incā lado mar, juni nátají yā ndá nchivī cuāhā jā quínohōn ji.

23 De tá nī ncuu nī nacuetáhví yā nūū ji, de nī ncaa yā yucu cuāhān mátúhún yā, cuācācān táhvī yā. De nī ncuaā, de mátúhún yā-ni íyó ñúcuán.

24 De barco ja ñúhún sava mar cuāhān. De ndute mar nátundahá nīhin barco, chi vāji tāchī ichi núū.

25 De niquín nī nquenda Jesús nūū ndá dē, jíca jéhé yā nūū mar.

26 De ndá tēe scuáha jíín yā, nī jinī dē jā jíca yā nūū mar. De nī nandava ndá dē, de nī ncana cóhó dē jā yúhú dē: Ñíhná cúu, ncachī dē.

27 De nī ncāhān-ni Jesús jíín dē: Ndeé coo inī ndá nú, de mā cúyūhú nú, chi maá nī cúu, ncachī yā.

28 Ñúcuán de nī ncāhān Pedro jíín yā: Señor, de tú maá ní cúu, de cachī ní jā suni ná cáca jéhé sá nūū mar de cuēē sá nūū ní, ncachī dē.

29 De nī ncāhān yā: Nehēn túsaá. De nī nuu Pedro inī barco, de jíca dē nūū ndūté cuāhān dē nūū Jesús.

30 De tá nī jinī dē jā nīhin yíhí tāchī, de nī nchūhú dē. De nī nquijéhé dē quée dē chījin ndute. De nī ncana cóhó dē: Scácu ní sāán, Señor, ncachī dē.

31 De Jesús nī ntiin yā ndahá dē. De nī ncāhān yā jíín dē: Tēe nduú cándíja nīhin cúu nú. ¿Nūcu nī nayūhú nú? ncachī yā.

32 De nī ndīvi yā jíín dē inī barco, de nī jencuiñī-ni tāchī.

33 Sá de ndá tēe jā ñúhún inī barco, nī jēcuīñī jītí dē nūū yā. De nī ncāhān ndá dē: Maá jāndáā jā Sēhe Yāā Dios cúu ní, ncachī dē.

Jā ní nasāhá vāha yā nchivī cúhū región Genesaret (Mr. 6.53-56)

34 De nī nchāha yā jíín
ndá dē incā lado mar, de
nī nquenda yā región Gene-
saret.
35 De ndá nchivī ñúcuán nī
nacunī ji nūū yā. De nī scáca
ji tūhun ndācá ndáñúū ñúcuán
jā ní nquenda yā. De ndá
nchivī nī nquisiáha ji ndá jā
cúhū nūū yā.
36 De nī ncāhān ndāhví ndá
ji jíín yā jā ná quéhé ji vísō
yuhú sáhmá yā. De ndācá
nchivī jā ní nquehé sahma yā,
nī nduvāha ji.

15

Sīquī nāsa cútéhén nchivī
(Mr. 7.1-23)

1 Ñúcuán de jacū ndá
tēe fariseo jíín tēe stéhēn
ley janahán, vāji dē ciudad
Jerusalén, de nī nquenda dē
nūū yā. De nī ncāhān dē jíín
yā:
2 Ndá tēe scuáha jíín nú,
¿nūcu stíví ndá dē costumbre
jā ní jaquīn nchivī janahán?
Chi nduú squíncuu dē costum-
bre jā nandahá dē nūū yā de
cajī dē stāā, ncachī dē.
3 De Jesús nī jīcā tūhún yā
dē: De saá-ni ndá máá nú,
¿nūcu stíví nú tiñu jā ní ndacu
Yāā Dios nūū nū? Chi sa cos-
tumbre ndá máá nú cúu jā
squíncuu nú.
4 Chi nī ncāhān Yāā Dios:
Coo yíñúhún nú nūū tatá nú
nūū naná nú. De tú ní iin
cāhān sīquī tatá á sīquī naná,
de ná cúū, cáchī Yāā Dios.
5 Sochi ndá máá nú chi
cáchī nū jā cuu cāhān iin tēe
jíín tatá dē á naná dē: Mā cūú
chindeé sá ní jā taji sá jā cajī
ní á jā cusúcún ní, chi ndihi jā
névāha sá, ja nī nsōcō sá nūū
Yāā Dios.
6 De tēe jā cáhān súcuán,
nduú cā cánuú jā chindeé dē
tatá dē naná dē, cáchī ndá nú.
De súcuán stíví nú tiñu jā ní
ndacu Yāā Dios, jā síquī cos-
tumbre jā ní jaquīn ndá máá
nú.
7 Vāchi tēe stáhví-ni cúu ndá
nú. Ndāā nī ncāhān Isaías
sīquī ndá nú janahán, yósō
nūū tutū īī jā ní ncāhān Yāā
Dios:
8 Nchivī yáhá chi jíín yuhú ji-
ni jétáhví ji nduhū,
sochi nsūú jondē jíín inī jíín
ánō ji.
9 De chíñúhún cāhá ji nduhū,
chi tūhun jā stéhēn ji cúu tiñu
jā ní ndacu ndá tēe,
de nsūú jā ní ndacu maá nī
cúu.
Ncachī Yāā Dios, ncachī yā.
10 De nī ncana yā nchivī
cuāhā, de nī ncāhān yā jíín
ji: Cunini vāha ndá nú, de
chuhun inī nū:
11 Nsūú jā quívi inī yuhú
nchivī cúu jā cútéhén ji sáhá.
Chi tūhun jā quée yuhú ji,
ñúcuán cúu jā cútéhén ji sáhá,
ncachī yā.
12 Ñúcuán de ndá tēe scuáha
jíín yā nī nquenda dē nūū yā,
de nī ncāhān dē: ¿A jínī ní jā
ní nquītī inī ndá tēe fariseo jā
ní jini dē tūhun nī ncāhān ní?
ncachī dē.
13 De nī ncāhān maá yā: Cúu
ndá dē tá cúu ñutun jāá nduú
ní nchúhun Tatá nī, Yāā ndéē
andiví, de iin quīvī de tuhun
yā.
14 Ná quíhīn ndá máá dē,
chi cúu ndá dē modo tēe cuáá
jā stéhēn ichi nūū incā tēe

cuáá. Chi tú iin tēe cuáá stéhēn dē ichi nūū incā tēe cuáá, de ndúū dē nincava xehvā, ncachī yā.

15 De nī ncāhān Pedro jíín yā: Cachī cājí ní tūhun yátá yáhá jā ní ncachī ní nūū ndá sá, ncachī dē.

16 De nī ncāhān Jesús: ¿De á suni ncháha ca jīcūhun inī ndá máá nú?

17 ¿A nduú jícūhun inī nū jā ndācá jā yájī nchivī, chi quívi chījin ji, de quée-ni cuāhān?

18 Sochi tūhun jā quée yuhú nchivī, chi jondē inī ánō ji vāji, de ñúcuán cúu jā cútéhén ji sáhá.

19 Chi jondē inī ánō nchivī quée jā jáni nēhén inī, jā jáhnī ndīyi, jā cásíquí ndéē tāhán, jā sáhá ndiī, jā sácuíhná, jā cáhān tūhun stáhví, jā cáhān sīquī táhán.

20 De ndācá yáhá cúu jā cútéhén nchivī sáhá. Sochi tú nduú squíncuu ji costumbre jā nandahá ji de cajī ji stāā, de nduú cútéhén ji sáhá, ncachī yā.

Ñahan incā nación jā ní ncandíja nīhin

(Mr. 7.24-30)

21 De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā región Tiro jíín Sidón.

22 De iin ñahan ñuū Canaán ndéē ña región ñúcuán, de nī nquenda ña nūū Jesús. De nī ncana jee ña: Señor, maá ní jā cúu Sēhe tatā David, cundáhví inī ní sāán. Chi sēhe síhí sá, ñúhún tāchī inī ji, de xēēn ndasí ndóho ji, ncachī ña.

23 Sochi nduú ní ncáhān cuitī yā jā ní ncāhān ña. Ñúcuán de nī nquenda ndá tēe scuáha jíín yā, de nī ncāhān dē: Cāhān ní jíín ña ná quíhīn ña, chi ndasí cána ña vāji ña yātā ō, ncachī dē.

24 De nī ncāhān yā jíín ña: Nūū mátúhún-ni nchivī nación Israel nī ntají Yāā Dios sāán vāji sá, chi cúu ji tá cúu tīcāchí, quiti jā ní nsana, ncachī yā.

25 Sochi nī nquenda ña, de nī jēcuīñī jītí ña nūū yā, de nī ncāhān ña: Señor, chindeé chituu ní sāán viī, ncachī ña.

26 De nī ncāhān yātá yā jíín ña: Nduú íyó vāha jā candeē ō stāā sēhe ó de cuāha ó nūū tinā, ncachī yā.

27 De nī ncāhān ña: Ndāā cáhān ní Señor, sochi chindeé ní sāán vísō cúu sá modo tinā. Chi suni ndá tī níhīn tī pedazo stāā jā cóyo chījin mesa jētohō tī yájī tī, ncachī ña jíín yā.

28 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: Vāha ndasí cándíja ní, nánā. De ná sáhá sá jā cúnī ní, ncachī yā. De maá hora ñúcuán nī nduvāha-ni sēhe síhí ña.

Jā ní nasāhá vāha yā cuāhā nchivī cúhū

29 De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā, de nī nchāha yā yuhú mar Galilea. De nī ncaa yā iin yucu, de ñúcuán nī jēcundeē yā.

30 De nī nquenda cuāhā nchivī nūū íyó yā, de nī nquisiáha ji ndá jā cojo, jā cuāá, jā ñīhín, jā cuhlu, jíín cuāhā cā nchivī cúhū. De nī jaquīn ji nūū jéhē Jesús. De nī nasāhá vāha yā ndá ji.

31 De nī nsāhvi inī ndá nchivī ndéhé ji jā nácahān

nchivī ñīhín, ndúvāha nchivī cuhlu, nácaca vāha nchivī cojo, de nánune tīnūú nchivī cuāá. De nī ncāhān ndá ji jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios nación maá ji Israel.

Jā ní scájī yā cūmī mil nchivī
(Mr. 8.1-10)

32 Ñúcuán de nī ncana Jesús ndá tēe scuáha jíín yā, de nī ncāhān yā jíín dē: Cúndáhví inī ni ndá nchivī cuāhā yáhá, chi ja nī ncuu ūnī quīvī íyó ji jíín nī, de nduú cā nā cuá cajī ji. De nduú cúnī ni natají nī ji jā quínohōn nditē ji, chi tú súcuán de sava ichi de cuītá ndasí ji, ncachī yā.

33 De nī ncāhān ndá tēe scuáha jíín yā: ¿De ní nīhīn ō stāā jā cajī ndá nchivī cuāhā yáhá? Chi yáhá nduú nā nchivī ndéē, ncachī dē.

34 De nī jīcā tūhún yā dē: ¿Nāsaa stāā névāha ndá nú? De nī ncāhān ndá dē: Ujā-ni, jíín jacū tiacá lúlí, ncachī dē.

35 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíín ndá nchivī cuāhā jā cundeē ji.

36 De nī nquehen yā ndihújā stāā jíín tiacá, de xihna cā nī nacuetáhví yā nūū Yāā Dios. De nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe scuáha jíín yā, de ndá máá dē nī nsajī nūū nchivī.

37 De ndihi ji nī nchajī, de nī ndahā chījin ji. Sá de nī nastútú ndá dē pedazo jā ní nquendōo, de nī nchitú ūjā tīcá.

38 De tēe jā ní nchajī, jondē cūmī mil dē cúu, de síín cā cúu ndá ñahan jíín sūchí lúlí.

39 Ñúcuán de nī nacuetáhví yā nūū nchivī, de cuānohōn ji. De nī ndīvi yā inī barco, de cuāhān yā región Magdala.

16

Jā ní jīcān ndá dē iin tiñu ñáhnú nūū yā
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

1 De nī nquenda ndá tēe grupo fariseo jíín tēe grupo saduceo nūū yā. Chi cúnī ndá dē coto túnī dē yā, de nī jīcān dē jā sāhá yā iin tiñu ñáhnú jā coo iin seña andiví.

2 Sochi maá yā nī ncāhān yā jíín dē: Tá ñini, de cáhān ndá nú: Nandiī, chi nī jīchi cuáhá vīcō, cáchī nū.

3 De jānehēn chi cáhān ndá nú: Mitan de cuun sāvī, chi nī jīchi cuáhá vīcō, cáchī nū. Vāchi tēe stáhví-ni cúu ndá nú. Chi jícūhun inī ndá nú nāsa stéhēn seña andiví, sochi nduú jícūhun inī nū nāsa stéhēn ndá tiñu ñáhnú jā sáhá nī tiempo yáhá.

4 De nchivī nēhén yáhá, chi nduú jétáhví cuitī ji Yāā Dios. De jícān ji iin tiñu ñáhnú jā sāhá nī jā coo iin seña andiví. Sochi nduú cā nā incā tiñu ñáhnú stéhēn ni nūū ji, chi maá-ni tiñu ñáhnú tá cúu nūū ní ncuu jíín Jonás, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán, ncachī yā. De nī sndóo yā-ni ndá dē, de cuāhān yā.

Tūhun levadura ndá tēe fariseo
(Mr. 8.14-21)

5 De ndá tēe scuáha jíín yā nī naā inī dē cuiso dē stāā tá cuāhān ndá dē jíín yā jíín barco incā lado mar.

6 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Coto má candíja ndá
nú levadura ndá tēe grupo
fariseo jíín grupo saduceo,
ncachī yā.
7 De ndá tēe scuáha nī
ncāhān ndá máá dē: Va sīquī
jāá nduú nā stāā ndíso ó,
jā ñúcuán cáhān yā súcuán,
ncachī dē.
8 De nī jinī Jesús, de nī
ncāhān yā: ¿Nūcu cáhān ndá
nú jā ní ncāhān ni súcuán sīquī
jāá nduú nā stāā ndíso nú?
Tēe nduú cándíja nīhin cúu
ndá nú.
9 ¿A ncháha ca jīcūhun
inī ndá nú jāá nsūú sīquī
ñúcuán ní ncáhān ni? ¿A nduú
núcūhun inī nū jā ní scuáchi nī
ūhūn stāā nī nchajī ūhūn mil
tēe, de nāsaa tīcá nī nastútú
ndá nú jā ní nquendōo?
10 ¿De á nduú núcūhun inī
nū jā ní scuáchi nī ūjā stāā nī
nchajī cūmī mil tēe, de nāsaa
tīcá nī nastútú tucu nú?
11 ¿De nājēhē cúu jāá nduú
jícūhun inī ndá nú jāá nsūú
sīquī stāā ní ncáhān ni jíín nú
jā ní ncāhān ni jā coto má
candíja ndá nú levadura ndá
tēe fariseo jíín tēe saduceo?
ncachī yā jíín dē.
12 Ñúcuán de nī jīcūhun inī
ndá dē jāá nduú ní ncáhān
yā jíín dē jā má cājí dē stātílā
jā yíhí levadura, chi sa nī
ncāhān yātá yā jā má cándíja
dē tūhun stáhví jā stéhēn ndá
tēe fariseo jíín tēe saduceo.

Jā ní ncachī Pedro jā Jesús
cúu Cristo
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

13 De tá nī nquenda Jesús
región Cesarea Filipo jíín ndá
tēe scuáha jíín yā, de nī jīcā
tūhún yā dē: Nduhū, Yāā nī
nduu tēe, ¿ní iin cúu nī cáchī
ndá nchivī?
14 De nī ncāhān ndá dē:
Sava ji cáhān jā cúu ní Juan,
tēe jā ní scuénduté. De sava cā
ji cáhān jā cúu ní Elías, tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán. De sava cā ji cáhān
jā cúu ní Jeremías á incā tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios, ncachī
ndá dē.
15 De nī ncāhān yā: De ndá
máá nú, ¿ní iin cúu nī cáchī
ndá nú?
16 De nī ncāhān Simón Pe-
dro: Maá ní cúu Cristo, Yāā jā
ní ntají Yāā Dios. De cúu ní
Sēhe Yāā Dios, Yāā jā técū níí
cání, ncachī dē.
17 De nī ncāhān Jesús: Nācā
ndetū nū, Simón sēhe Jonás,
chi nsūú iin nchivī ní stéhēn
tūhun yáhá nūū nū, chi sa
maá Tatá nī, Yāā ndéē andiví,
nī stéhēn yā nūū nū.
18 De nduhū suni cáhān ni
jíín nú jā maá nú cúu Pedro,
de tūhun yáhá cáchī: Yūū.
De tūhun ndāā jā ní ncāhān
nū jā maá nī cúu Cristo, suu
cúu tá cúu iin yūū cāhnú. De
sīquī yūū cāhnú yáhá sāhá
nī jā quituu vehe, de vehe
ñúcuán cúu ndá nchivī jā
cándíja nduhū. De ni iin mā
cúndéé sīquī ji, ni cuēhē jā jíhī
ji, nduú cā nā cuá cuu sāhá
jíín ánō ji.
19 De maá nú cundiso tíñú
nú jā quīvi nchivī ndahá Yāā
andiví jā tatúnī yā nūū ji. De
ndācá jā casī nū jā má sāhá
nchivī inī ñayīví yáhá, suni
casī Yāā Dios jā ndéē jondē
andiví. De ndācá jā cuāha nú

tūhun sāhá ji inī ñayīví yáhá,
suni cuāha tūhun Yāā Dios jā
ndéē jondē andiví, ncachī yā.
20 Ñúcuán de nī ndacu yā
nūū ndá tēe scuáha jíín yā jā
má cāchí dē nūū ni iin nchivī
jā cúu yā Cristo.

Jā ní ncachī tūhun Jesús jā
cuū yā
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

21 De jondē saá nī nquijéhé
Jesús cáchī tūhun cájí yā nūū
ndá tēe scuáha jíín yā jā
cánuú quīhīn yā Jerusalén. De
ndá tēe ñáhnú jíín ndá sūtū
cúñáhnú jíín ndá tēe stéhēn
ley janahán, sndóho ndasí dē
yā. De cahnī ndá dē yā, sochi
nūū únī quīvī de natecū yā,
ncachī yā.
22 Ñúcuán de Pedro nī
ncana síín dē yā, de nī
nquijéhé dē cáhān dē nūū yā:
Señor, ¿nūcu cáhān ní súcuán?
De mā cuáha cuitī Yāā Dios
tūhun. Va mā cūú cuitī coo
súcuán, ncachī dē.
23 De nī jicó cóto yā nūū
Pedro, de nī ncāhān yā: Cu-
jiyo quīhīn nū, chi cáhān nū tá
cáhān Satanás. Chi tēe ndúcú
stíví nduhū cúu nú. De nduú
jáni inī nū tá cúu nūū jáni inī
Yāā Dios, chi sa jáni inī nū tá
cúu nūū jáni inī nchivī, ncachī
yā.
24 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndá tēe scuáha jíín yā: Nā-
ni nchivī tú cúnī ji cuniquīn ji
nduhū jā scuáha nī ji, de ná
cásī ji jā cúnī maá ji, de ná
cúniquīn ji nduhū, de cuāha ji
tūhun jā cundoho ji tūndóhó jā
síquī ni, vísō ná cúū ji.
25 Chi tú ní nchivī cúnī ji
cācu ji nūū tūndóhó jā quiji
nūū ji jā síquī nduhū, túsaá
de tānū tāhvī ji níí cání. De
tú ní nchivī vísō ná cúū ji jā
síquī nduhū, sochi cutecū ji
níí cání.
26 ¿Chi ní cuetíñú vísō ná
cúndeé nchivī nīhīn ji níí
ñayīví, de tú quīvi ji nūū tānū
tāhvī ji? Chi nduú nā jīín cuitī
chunáá nchivī jā cācu ánō ji.
27 Chi nduhū, Yāā nī nduu
tēe, ndiji nī jíín ndācá ángel
ni, de viī ndasí cuñáhnú nī
tá cúu nūū cúñáhnú Tatá nī.
Ñúcuán de cuāha nī yāhvi nūū
tá iin iin nchivī tú nāsa tiñu nī
nsāhá ji.
28 De ndāā cáhān ni jíín
ndá nú jā sava tēe íyó yáhá,
mā cúū dē chi jondē cunī dē
jā maá nī, Yāā nī nduu tēe,
tatúnī ni jíín poder ni, ncachī
yā.

17

Jā tucu nī nduu yā
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

1 Ñúcuán de nūū íñū quīvī
de Jesús nī jeca yā Pedro jíín
Jacobo jíín Juan ñanī Jacobo,
cuāhān síín yā jíín ndá dē iin
yucu súcún.
2 De ñúcuán, tucu nī nduu
yā nūū dē. Chi nī jēndūtē
nūū yā tá cúu ncandiī. De
sahma yā nī nduyaa ndasí tá
cúu nduva luz.
3 De nī jinī-ni ndá dē jā
Moisés jíín Elías, tēe nī īyo
janahán, nátúhún ndúū dē jíín
yā.
4 De nī ncāhān Pedro jíín yā:
Señor, nācā vāha jā íyó ndá sá
yáhá. De tú cúnī ní de ná sáhá
ndá sá ūnī vehe ramádā, iin

cuu maá ní, incā cuu Moisés, de incā cuu Elías, ncachī dē.

5 De juni cáhān cā dē, de nī nquiji iin vīcō nūhún jā yaa ndasí, de nī jasī-ni nūū ndá dē. De nūū vīcō ñúcuán nī ncāhān iin tūhun: Yáhá cúu Sēhe nī jā mānī ndasí nī jíín, de cúsiī inī ni jíín. De cunini ndá nú tūhun cáhān yā, ncachī.

6 De jā súcuán nī jini ndá tēe scuáha, de nī jēcāva ndeyi dē nūū ñūhún, chi nī nchūhú ndasí ndá dē.

7 Ñúcuán de nī nquenda Jesús, de nī ntee yā ndahá yā dē, de nī ncāhān yā: Nacōo ndá nú de mā cúyūhú nú, ncachī yā.

8 De nī nūcūndēhé ndá dē, de nduú cā ní jínī dē ndúū tēe ñúcuán, chi maá-ni cā Jesús.

9 De nī nuu ndá dē jíín yā yucu. De nī ndacu yā nūū dē: Mā cāchí ndá nú nūū ni iin jā súcuán nī jinī nū, chi jondē tá natecū maá nī, Yāā nī nduu tēe, ncachī yā.

10 Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíín yā, nī jīcā tūhún dē yā: Túsaá de ndá tēe stéhēn ley janahán, ¿nājēhē cáhān dē jā cánuú jā xihna cā Elías nenda, sá de quiji Yāā cúu Cristo? ncachī dē.

11 De nī ncāhān Jesús jíín dē: Jāndáā cúu jā xihna cā quiji iin tēe cuu tá ncuu Elías, de sāhá tūha dē ndihi, cáchī tutū.

12 Sochi cáhān ni jíín nú, ja nī nquiji tēe jāá ncuu tá cúu nūū ní ncuu Elías, de nduú ní jínī nchivī jā suu dē cúu. De nī nsāhá nāvāha ji dē ndihi jā ní ncuu inī ji. De suni súcuán sndóho ji nduhū, Yāā nī nduu tēe, ncachī yā.

13 Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíín yā nī jīcūhun inī dē jā cáhān yā jā Juan, tēe nī scuénduté, nī ncuu dē tá ncuu Elías.

Jā ní nasāhá vāha yā iin sūchí jíhī yīhí

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 De nī nenda yā jíín ndá dē nūū nchivī cuāhā. De nī nquenda iin tēe, nī jēcuīñī jītí dē nūū yā, de nī ncāhān dē:

15 Señor, cundáhví inī ní sēhe yií sá, chi ndóho ndasí ji cuēhē jíhī yīhí. De ja ncuu cuāhā vuelta jícó cáva ji nūū ñúhūn jíín nūū ndūté.

16 De nī nquisiáha sá ji nūū ndá tēe scuáha jíín ní, de nduú ní ncúu nasāhá vāha dē ji, ncachī dē.

17 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: Tēe nīhin ndasí inī cúu ndá nú chi nduú cándíja nú jā cuu nduvāha ji. ¿Nāsaa cā quīvī cundeē ni jā ndoho nī jíín nú? ¿De nāsaa cā quīvī cuandeé inī ni jíín nú? Cuáquēhen sūchí ñúcuán ná quíji ji, ncachī yā.

18 De nī ncāhān yā nūū tāchī, de nī nquee-ni inī sūchí ñúcuán. De nī nduvāha ji-ni maá hora ñúcuán.

19 De tá nī ncunúú cā de ndá tēe scuáha nī jīcā tūhún síín dē yā: ¿Nājēhē cúu jāá nduú ní ncúu tavā ndá sá tāchī ñúcuán? ncachī dē.

20 De nī ncāhān yā: Sīquī jāá nduú cándíja nīhin ndá nú jā cuu sāhá nú. Chi ndāā cáhān ni jíín ndá nú jā tú cándíja nú vísō iin lulī-ni tá cúu iin niquin mostaza, de cuu sāhá

nú ndācá-ni tiñu víjín. Chi cuu cāhān nū jā ná cújiyo yucu yáhá quīhīn incā lado, de cujiyo-ni. De ndācá-ni tiñu chi cuu sāhá nú, de tú candíja nīhin nú jā cuu.

21 Sochi iin tāchī súcuán, mā quēé cuitī quīhīn de tú mā cácān táhvī nū de tú mā cōó nditē inī nū, ncachī yā.

Jā ní ncāhān tucu yā jā cuū yā
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 De jíca nuu Jesús jíín ndá dē región Galilea, de nī ncāhān yā jíín dē: Maá nī, Yāā nī nduu tēe, nastúu ji nduhū nūū ndá tēe xēēn.

23 De cahnī dē nduhū, sochi nūū únī quīvī de natecū ni, ncachī yā. De nī ncucuécá ndasí inī ndá dē jā ní ncāhān yā tūhun yáhá.

Sīquī xūhún jā cuetíñú inī templo

24 De nī nquenda yā ñuū Capernaum jíín ndá tēe scuáha jíín yā. De ndá tēe stútú xūhún templo nī nquenda dē, de nī jīcā tūhún dē Pedro: De maestro ndá nú, ¿á mā tājí dē xūhún cuetíñú inī templo? ncachī dē.

25 De nī ncāhān Pedro: Cuu, ncachī dē. De tá nī ndīvi dē inī vehe, de xihna cā Jesús nī ncāhān yā jíín dē: ¿Nāsa jáni inī nū, Simón? Ndācá tēe cúu rey inī ñayīví yáhá, ¿ní nūū jícān dē xūhún renta jíín xūhún ñúū? ¿A nūū sēhe dē, á nūū nchivī incā vehe? ncachī yā.

26 De nī ncāhān Pedro: Nūū tēe incā vehe jícān dē, ncachī dē. De nī ncāhān Jesús: Túsaá de nduú nā incā cúñáhnú nūū sēhe rey jā cācān xūhún nūū ji. Súcuán nī stéhēn yā jāá nduú cánuú chunáá yā jā cúu yā Sēhe Yāā Dios. De nī ncāhān yā:

27 De ná chúnáá ó tácua mā squítī inī ō dē. Túsaá de cuáhán yuhú mar, de squívi nú gancho jā tíin tiacá, de tavā nū tiacá jā tíin xihna cā. De ndicā nū yuhú tī, de ñúcuán nīhīn nū iin xūhún jā quenda chunáá nú jā jícān ndá dē. De quīsiáha nú nūū ndá dē jā cuu nduhū jíín ndóhó, ncachī yā.

18

Ní nchivī cúu jā cúñáhnú cā
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

1 De suni quīvī ñúcuán nī nquenda ndá tēe scuáha jíín yā, de nī jīcā tūhún dē yā: ¿Ní iin cúñáhnú cā nūū nchivī jā tátúnī Yāā andiví nūū? ncachī dē.

2 De nī ncana yā iin sūchí lúlí, de nī jani yā ji māhñú dē.

3 De nī ncāhān yā: Ndāā cáhān ni jíín ndá nú, tú mā ndicó cóo inī nū cani inī nū tá cúu nūū cúu iin sūchí lúlí, de mā quívi cuitī nū ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nūū nū.

4 Túsaá de nchivī jā jáni inī ji jāá nduú cúñáhnú ji, tá cúu nūū jáni inī sūchí lúlí yáhá, suu ji cúñáhnú cā nūū nchivī jā tátúnī Yāā andiví nūū.

5 De nā-ni nchivī tú jā síquī nduhū jétáhví ji iin sūchí lúlí tá cúu nūū cúu sūchí yáhá, de nduhū jétáhví ji.

Xēēn coo sīquī nchivī jā quívi nūū cuāchi
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

6 De tú iin sūchí lúlí yáhá cándíja ji nduhū, de tú quīvi ji cuāchi sāhá nā-ni nchivī, de vāha cā de tú ní núhnī iin yōsó cáhnú sūcūn nchivī ñúcuán, de quēe ji chījin ndute mar nícu.
7 Nācā xēēn cúu jíín nchivī ñayīví, chi maá-ni jā ndúcú squívi nchivī nūū cuāchi íyó. De maá-ni súcuán coo inī ñayīví. De nācā xēēn cundoho nchivī jā squívi táhán nūū cuāchi.
8 Túsaá de tú ndahá nú á jēhē nū sáhá jā quīvi nú cuāchi, vāha cā quehndē nū de squéne nú ná quíhīn, tácua nduú cā sāhá nú cuāchi. Chi vāha cā jā coo tícúhlu nú á coo cojo nū de quīvi nú nūū cutecū nū níí cání, nsūú cā jā coo ndúū ndahá nú de quīvi nú nūū ñúhūn jā cáyū níí cání.
9 De tú tīnūú nú sáhá jā quīvi nú cuāchi, vāha cā tavā nū de squéne nú ná quíhīn, tácua nduú cā sāhá nú cuāchi. Chi vāha cā jā coo iin-ni tīnūú nú de quīvi nú nūū cutecū nū níí cání, nsūú cā jā coo ndúū tīnūú nú de quīvi nú nūū ñúhūn infierno.

Tūhun yátá sīquī tīcāchí jā ní nsana
(Lc. 15.3-7)

10 Coto má sāhá jéhe inī ndá nú nūū ni iin ndá sūchí lúlí yáhá. Chi cáhān ni jíín nú jā ndācá ángel andiví jā jíto yā ji, níní íyó yā nūū maá Tatá nī andiví.
11 Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, vāji nī jā scácu nī nchivī jā ní nsana ji nūū Yāā Dios.
12 ¿De nāsa jáni inī ndá nú? Tú iin tēe ndéca dē iin ciento tīcāchí, de tú sana iin tī, ¿de á nduú sndóo dē cūmī xico xāhōn cūmī cā tī yucu, de ndicó dē quīnanducú dē quiti jā ní nsana?
13 De tú nī nanihīn dē tī, de ndāā cáhān ni jíín nú jā cúsiī ndasí cā inī dē jíín quiti ñúcuán nsūú cā jíín cūmī xico xāhōn cūmī cā quiti jāá nduú ní nsána.
14 De suni súcuán maá Tatá nú, Yāā ndéē andiví, nduú cúnī yā jā tānū tāhvī ni iin sūchí lúlí yáhá.

Sīquī jā cune cáhnú inī ō nūū táhán ó
(Lc. 17.3-4)

15 De tú táhán nú nī nsāhá dē cuāchi sīquī nū, túsaá de cachī tūhun nú nūū mátúhún dē-ni jā ní nsāhá dē cuāchi sīquī nū. De tú nī jetáhví dē tūhun jā ní ncāhān nū jíín dē, túsaá de ja nī ndumanī dē jíín nú nī nsāhá nú.
16 Sochi tú nduú ní jétáhví dē jā cáhān nū, de quīcāna nú iin á ūū cā nchivī quīhīn nū jíín nūū dē, de cuu ji testigo nū tácua cundaā jā íyó cuāchi dē.
17 De tú nduú ní jétáhví tucu dē jā cáhān ndá tēe ñúcuán, de cachī tūhun nú nūū ndá nchivī cándíja. De tú nduú ní jétáhví tucu dē jā cáhān nchivī cándíja, de siáā nū dē ná cóo dē modo iin tēe jāá nduú cándíja nūū Yāā Dios á tēe stútú xūhún renta.

18 De ndāā cáhān ni jíín nú
jā ndācá jā casī nū jā má sāhá
nchivī inī ñayīví yáhá, suni
casī Yāā Dios jā ndéē andiví.
De ndācá jā cuāha nú tūhun
jā sāhá ji inī ñayīví yáhá, suni
cuāha Yāā ndéē andiví tūhun.
19 De suni cáhān ni jíín ndá
nú, tú ūū táhān nū inī ñayīví
yáhá, inuú cani inī nū sīquī
iin jā cācān táhvī nū, túsaá de
maá Tatá nī andiví cuāha yā
jā jícān ndá nú.
20 Chi ní-ni cúu nūū ndúṭútú
ūū á ūnī nchivī jā chíñúhún ji
nduhū, de ñúcuán íyó nī jíín ji,
ncachī yā.
21 Ñúcuán de nī nquenda
Pedro, de nī jīcā tūhún dē
yā: Señor, ¿nāsaa vuelta cune
cáhnú inī sá nūū táhán sá jā
sáhá dē cuāchi sīquī sá? ¿A
jondē siete vuelta, á naá cúu?
ncachī dē.
22 De nī ncāhān Jesús: Nduú
cáhān ni jíín nú jā siete-ni
vuelta, chi jondē setenta por
siete vuelta.

Tūhun yátá sīquī mozo jāá
nduú ní née cáhnú inī

23 Túsaá de Yāā ndéē andiví,
súcuán cúu jā née cáhnú inī yā
nūū nchivī jā tátúnī yā nūū:
Cúu tá cúu iin rey jā cúnī dē
sāhá ndāā dē jíín ndá mozo dē
jā ndíta nūū dē.
24 De nī nquijéhé dē sáhá
ndāā dē jíín ji. De nī
nquisiáha ndá ji iin mozo jā
ndíta quéhén millón peso nūū
dē.
25 De nduú nā cuá névāha
mozo ñúcuán jā chunáá nūū
dē. De nī ndacu dē jā ná
cúyāhvi mozo ñúcuán jíín
ñasíhí jíín sēhe jíín ndācá
ndatíñú, de nūcunáá xūhún
jā ndíta dē.
26 Ñúcuán de nī jēcuīñī jītí
mozo, de nī ncāhān ndāhví dē
jíín patrón dē: Señor, cundetu
núú ní, de nachunáá ndihi sá
xūhún ní, ncachī dē.
27 De maá patrón nī
ncundáhví inī dē mozo dē.
De nī nee cáhnú inī dē jā
ndíta mozo dē, de nī nsiáā dē
súcuán-ni jā má chúnáá cā.
28 De nī nquee mozo
cuāhān dē, de nī nquetáhán
dē-ni jíín iin táhán mozo dē
jā ndíta jacū-ni nūū dē. De
nī ntiin dē tēe ñúcuán, de nī
nquitū dē sūcūn, de nī ncāhān
dē: Chunáá jā ndíta nú nūū
ni, ncachī dē.
29 De táhán mozo dē nī
jēcuīñī jītí nūū dē, de nī
ncāhān ndāhví jíín dē: Cun-
detu núú nú, de nachunáá
ndihi nī xūhún nú, ncachī.
30 Sochi nduú ní ncúnī
dē, chi nī nchīhi dē tēe
ñúcuán vecāa jondē quīvī jā
nachunáá jā ndíta nūū dē.
31 De ndá táhán mozo dē nī
jinī jā súcuán nī nsāhá dē, de
nī ntahúhvī ndasí inī ndá dē.
De cuāhān ndá dē nūū patrón
dē, de nī ncachī dē ndihi nāsa
nī ncuu.
32 Sá de patrón nī nacana
dē mozo ñúcuán, de nī ncāhān
dē jíín: Mozo nāvāha inī cúu
nú. Chi nī nee cáhnú inī ni
ndihi jā ndíta nú nūū ni, chi nī
ncāhān ndāhví nú jíín nī.
33 De tá cúu nūū ní
ncundáhví inī ni ndóhó, suni
súcuán cánuú jā cundáhví
inī nū táhán mozo nū nícu,
ncachī dē.
34 De nī nquītī ndasí inī pa-
trón, de nī ndacu dē tiñu jā ná

quívi vecāa jondē nachunáá ndihi jā ndíta nūū dē.

35 De nī jīnu tūhun yátá yáhá, de nī ncāhān cā yā: Tá cúu nūū ní nsāhá rey ñúcuán jíín mozo dē, suni súcuán sāhá maá Tatá nī andiví jíín ndá nú de tú mā cúne cáhnú inī nū nūū táhán nú jondē jíín inī jíín ánō nū, tú nā-ni cuāchi sáhá ji nūū nū, ncachī yā jíín ndá dē.

19

Sīquī jā má sndóo táhán tēe jíín ñahan

(Mt. 5.31-32; Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

1 De tá nī ndihi nī ncāhān Jesús ndācá tūhun yáhá, de nī nquee yā Galilea cuāhān yā. De nī jīnū yā región Judea, incā lado yūte Jordán ichi nūū quénda ncandiī.

2 De cuāhā nchivī nī niquīn ji yā, de ñúcuán nī nasāhá vāha yā nchivī cúhū.

3 Ñúcuán de nī nquenda jacū tēe grupo fariseo nūū yā, chi cúnī ndá dē coto túnī dē yā, tú nāsa cāhān yā. De nī jīcā tūhún dē yā: ¿A íyó ley jā cuu ndusíín iin tēe jíín ñasíhí dē tú nā-ni sīquī cúu? ncachī dē.

4 De nī ncāhān yā: ¿A nduú ní ncáhvi cuitī ndá nú tutū īī nāsa nī nsāhá Yāā Dios nchivī jondē jā xíhna ñúhún? Chi tēe jíín ñahan nī nsāhá yā, cáchī.

5 De suni nī ncāhān Yāā Dios: Jā ñúcuán cúu jā sndóo tēe tatá dē naná dē, de quétáhán dē jíín ñasíhí dē, de iin-ni cā cúu ndúū dē, ncachī Yāā Dios, cáchī tutū.

6 Túsaá de nduú cā cúu ūū táhān dē, chi iin-ni cā cúu. Jā ñúcuán nduú vāha jā sndóo táhán, chi jā ní squétáhán Yāā Dios cúu, ncachī yā.

7 De nī jīcā tūhún ndá dē yā: ¿Túsaá de nūcu nī ndacu Moisés tiñu janahán jā tú sndóo iin tēe ñasíhí dē, de ná cúvāha acta jā ndusíín dē jíín ña? ncachī dē.

8 De nī ncāhān yā jíín dē: Sīquī jā nīhin inī ndá nú, jā ñúcuán nī jēhe Moisés tūhun jā sndóo nú ñasíhí nú. Sochi jā xíhna ñúhún chi nsūú súcuán ní ncúu.

9 De nduhū chi cáhān ni jíín nú, tú iin tēe sndóo dē ñasíhí dē, de tú nsūú jā ndiī ña, de quetáhán dē jíín incā ñahan, túsaá de cásíquí ndéē dē ña. De tú iin tēe nacueca dē ñahan jā ní ndōo, suni cásíquí ndéē dē ña, ncachī yā.

10 Ñúcuán de nī ncāhān ndá tēe scuáha jíín yā: De tú mā cūú sndóo tēe ñasíhí dē, túsaá de vāha cā mā cuēcá dē ñahan, ncachī dē.

11 De nī ncāhān yā jíín ndá dē: Tūhun jā ní ncāhān nū yáhá, chi nduú níhīn tīñú nūū ndihi tēe, chi maá-ni nūū ndá tēe jā ní nsāhá Yāā Dios jā nīhīn tīñú.

12 Chi íyó quéhén sīquī jā jásī jā má cuēcá tēe ñahan. Chi sava tēe nī ncacu dē jā má cūú cundeē dē jíín ñahan. De sava cā tēe nī nsāhá nchivī jā má cūú cundeē dē jíín ñahan. De sava cā tēe nī jani inī maá dē jā má cuēcá dē ñahan sīquī jā ndíhvī inī dē jíín tiñu jā ndácu Yāā andiví nūū dē. Tēe jā cuu cuetáhví tūhun jā má cuēcá dē ñahan, ná cuétáhví dē túsaá, ncachī yā.

Jā ní jīcān táhvī Jesús jēhē ndá sūchí lúlí
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Ñúcuán de nī nquenda ndá nchivī jíín ndá sūchí lúlí, jā tee yā ndahá yā xīnī ji de cācān táhvī yā jēhē ji. De ndá tēe scuáha jíín yā nī ncāhān dē nūū nchivī jā vájī jíín ndá ji.

14 Sochi nī ncāhān Jesús: Cuāha tūhun ná quíjī ndá sūchí lúlí jīñā nūū ni, de mā cásī nū jā quiji ji. Chi nchivī jā ndicó cóo inī jā cani inī ji modo ndá sūchí yáhá, suu ji cúu jā quīvi ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nūū ji, ncachī yā.

15 De nī ntee yā ndahá yā xīnī ndá ji. De nī nquee yā ñúcuán cuāhān yā.

Tūhun tēe cuícá
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 De iin tēe suchí nī nquenda dē nūū Jesús, de nī jīcā tūhún dē yā: Tēe vāha cúu ní Maestro. De cachī ní, ¿nā tiñu váha sāhá sá de nīhīn táhvī sá cutecū sá níí cání andiví? ncachī dē.

17 De nī ncāhān yā jíín dē: ¿A jáni inī nū jā iin tēe-ni cúu nī jā cáhān nū tēe vāha jíín nī? Chi nduú ni iin tēe vāha íyó, chi mátúhún-ni Yāā Dios. De tú cúnī nū cutecū nū níí cání, de squíncuu nú tiñu jā ní ndacu yā, ncachī yā.

18 De nī ncāhān dē: ¿De nā tiñu cúu túsaá? De nī ncāhān yā: Mā cáhnī nū ndīyi. Mā cásíquí ndéē tāhán nú. Mā sácuíhná nú. Mā cáhān nū tūhun túhún.

19 Cuetáhví nú nūū tatá nú nūū naná nú. De cundáhví inī nū táhán nú tá cúu nūū cúndáhví inī nū maá nú, ncachī yā.

20 De nī ncāhān tēe suchí ñúcuán: Ndācá tiñu yáhá ja nī squíncuu sá jondē tá lulí sá. ¿De nā cuá cúu jā cúmanī cā jā sāhá sá túsaá? ncachī dē.

21 De nī ncāhān Jesús: Tú cúnī nū squíncuu ndihi nú, de cuáhán de xīcó nú ndihi jā névāha nú, de cuāha nú nūū nchivī ndāhví. De jondē andiví cuāha yā jā váha ndasí nūū nū. Sá de quiji nú cuniquīn nū nduhū cōhōn, ncachī yā.

22 De tá nī jini tēe suchí tūhun yáhá, de nī ncucuécá inī dē de cuāhān dē, chi cuícá ndasí dē.

23 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíín ndá tēe scuáha jíín yā: Ndāā cáhān ni jíín nú jā ndá tēe cuícá chi ūhvī ndasí quívi dē ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nūū dē.

24 De cáhān tucu nī jíín ndá nú jā ñamā cā yāhá iin camello yavī yitícú nsūú cā jā quīvi iin nchivī cuīcá ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji, ncachī yā.

25 De ndá tēe scuáha jíín yā nī nsāhvi ndasí inī dē jā ní jini dē tūhun yáhá, de nī jīcā tūhún táhán dē: ¿Ní nchivī cúu jā cācu túsaá? ncachī dē.

26 De nī ndēhé Jesús nūū ndá dē, de nī ncāhān yā: Nchivī chi mā cūú squívi ji maá ji ndahá Yāā Dios, sochi maá yā chi ndihi-ni cuu sāhá yā, ncachī yā.

27 Ñúcuán de nī ncāhān Pedro: Señor, ndá sāán chi nī sndóo sá ndihi jā névāha sá, de níquīn sá níhín. ¿De nā cuá nīhīn sá túsaá? ncachī dē.

28 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Nduhū, Yāā nī nduu tēe,
ndāā cáhān ni jíín ndá nú jā
iin quīvī de cundeē ni nūū
mesa nūū tatúnī ni, de viī
ndasí cuñáhnú nī inī ñayīví
jéé. De quīvī ñúcuán de ndá
máá nú jā ní jēcuniquīn nū
nduhū, suni cundeē nū nūū
ūxī ūū mesa nūū tatúnī nū.
De sāhá ndāā nū tiñu ndihúxī
ūū tatā nchivī Israel.
29 De ndācá nchivī jā ní
sndóo vehe, á ñanī, á cuāha,
á tatá, á naná, á ñasíhí, á
sēhe, á ñuhun, sīquī jā cu-
niquīn ji nduhū, de nanihīn
ji iin ciento cā jā súcuán. De
suni nīhīn táhvī ji cutecū ji níí
cání andiví.
30 Sochi cuāhā nchivī jā
cúu ji nūū mitan, nduu ji jā
sándīhí. De nchivī jā sándīhí,
nduu ji nūū.

20

Tūhun yátá sīquī ndá tēe sátíñú

1 De suha cúu jā tátúnī Yāā
ndéē andiví nūū nchivī: Cúu
tá cúu iin tēe xíñúhun. De iin
stēēn nī nquee dē, ndúcú dē
ndá mozo jā nastútú uva dē.
2 De nī nsāhá ndāā dē jíín
ndá mozo jā chunáá dē iin
denario jā quīvī. De nī ntají
dē ndá tēe ñúcuán cuāhān jā
nastútú uva dē.
3 Ñúcuán de nī nquee tucu
dē tá cahīīn. De nī jinī dē
nūū sava cā tēe jā íñí súcuán-
ni nūū yáhvi.
4 De nī ncāhān dē jíín:
Ndá ndóhó, suni quīhīn nū
nastútú nú uva ni, de chunáá
vāha nī yāhvi nú, ncachī dē.
De cuāhān ndá tēe ñúcuán.
5 De nī nquee tucu dē tá
cahūxī ūū jíín tá cahūnī, de
suni súcuán nī nīhīn tucu dē
mozo.
6 De jā cuácuu cahūhūn nī
nquee tucu dē. De nī nīhīn
tucu dē jacū cā tēe jā íñí
súcuán-ni nūū yáhvi. De nī
ncāhān dē jíín: ¿Nūcu íñí cāhá-
ni ndá nú yáhá níí nduú?
ncachī dē.
7 De nī ncāhān ndá tēe
ñúcuán: Sīquī jā ni iin nduú ní
ncána sāán jā satíñú sá. De nī
ncāhān dē jíín: Túsaá de suni
quīhīn ndá nú nastútú nú uva
ni, de chunáá vāha nī yāhvi
nú, ncachī dē.
8 De tá nī ñini, de tēe
xíñúhun nī ncāhān dē jíín tēe
cúñáhnú nūū mozo dē: Cana
ndá tēe sátíñú de chunáá nú
yāhvi dē, de xihna cā ndá tēe
jā ní nquīvi jā sándīhí, de sá
de ndá tēe jā ní nquīvi xihna
ñúhún, ncachī dē.
9 De nī nquenda ndá tēe jā
ní nquīvi cahūhūn jañíni. De
iin denario nī nīhīn iin iin dē.
10 De jā sándīhí de nī
nquenda ndá tēe jā ní nquīvi
xihna ñúhún. De jáni inī ndá
dē jā cuāhā cā nīhīn dē. Sochi
suni iin-ni denario nī nīhīn
iin iin dē.
11 De tá nī nīhīn dē, de nī
nquijéhé ndá dē cáhān sōó dē
jíín tēe xíñúhun, cáchī dē:
12 Ndá sāán níí nduú nī
nsatíñú sá, de nī ndoho sá
jā ihní. De ndá tēe yáhá jā
ní nquīvi jā sándīhí, chi iin-ni
hora nī nsatíñú dē. De inuú nī
nchiyāhvi ní ndá sāán jíín dē,
ncachī dē.
13 De tēe xíñúhun nī ncāhān
jíín iin dē: Amigo, nsūú jā
sáhá nāvāha nī ndóhó. ¿A

nduú ní nsáhá ndāā ō jā iin
denario quiyāhvi nú, á naá
cúu?
14 Túsaá de quehen yāhvi nú
de quīnohōn nū. Chi cúnī ni
jā tēe jā ní nquīvi jā sándīhí
yáhá, inuú chunáá nī nūū dē
jíín ndá máá nú.
15 ¿De á nduú cúu sāhá nī
nāsa cúnī ni jíín xūhún maá
nī? ¿De á cúcuásún inī nū jā ní
nchunáá vāha nī nūū ndá dē
sīquī jā vāha inī ni? ncachī dē.
16 De tá cúu nūū ní nsāhá
tēe xíñúhun, suni súcuán sáhá
Yāā Dios. Chi nchivī jā cúu
sándīhí, nduu ji nūū. De
nchivī jā cúu nūū, nduu ji jā
sándīhí. Chi cuāhā nchivī cána
yā jā candíja ji yā. Sochi jacū
ji-ni cándíja, de suu ji cúu jā
nácāji yā, ncachī yā.

Jā ní ncāhān tucu Jesús jā
cuū yā
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Ñúcuán de tá nī nque-
hen Jesús ichi cuāhān yā
Jerusalén, de nī ncana síín yā
ndihúxī ūū tēe scuáha jíín yā.
De nī ncāhān yā jíín dē:
18 Cunini ndá nú, chi mitan
de ja cuāhān ō Jerusalén, de
ñúcuán nastúu nchivī nduhū,
Yāā nī nduu tēe, nūū ndá
sūtū cúñáhnú jíín nūū ndá tēe
stéhēn ley janahán. De nenda
ndá dē sīquī ni jā cuū ni.
19 De nasiáha ndá dē nduhū
nūū ndá tēe nación Roma jā
tátúnī jā ndéē Jerusalén. De
ndá tēe ñúcuán sāhá catá dē
nūū ni. De cani dē nduhū,
de sá de cahnī dē nduhū yīcā
cruz. Sochi nūū únī quīvī de
natecū ni, ncachī yā.

Jā ní jīcān naná Jacobo jíín
Juan iin favor nūū yā
(Mr. 10.35-45)

20 Ñúcuán de nī nquenda
ñasíhí Zebedeo nūū yā jíín
sēhe ña Jacobo jíín Juan. De nī
jēcuīñī jītí ña nūū yā, jícān ña
iin favor nūū yā.
21 De nī jīcā tūhún yā ña: ¿Nā
tiñu vāji ní? De nī ncāhān ña:
Cuāha ní tūhun jā quīvī tatúnī
ní de cundeē ndúū sēhe sá
yáhá xiín ní, iin ji lado cuáhá
ní, de incā ji lado sátín ní,
ncachī ña.
22 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús jíín Jacobo jíín Juan:
Nduú jínī ndúū nū nā cuá cúu
jā jícān nū. ¿A cuu cundoho
nú tūndóhó tá cúu nūū quiji
sīquī ni? ¿De á quenda nú
cundoho xēēn nū tá cúu nūū
cundoho nī? ncachī yā. De nī
ncāhān ndúū dē: Cuu sāhá sá.
23 De nī ncāhān yā jíín
dē: Jāndáā cúu jā ndoho nú
tūndóhó tá cúu nūū quiji sīquī
ni, de ndoho xēēn nū tá cúu
nūū cundoho nī. Sochi jā
cundeē nū lado cuáhá nī jíín
lado sátín nī, nsūú nduhū cúu
jā cuāha tūhun. Chi ja íyó tūha
jā cuu ndá tēe jā ní nacāji Tatá
nī, de tēe ñúcuán nīhīn, ncachī
yā.
24 De ndihúxī cā tēe scuáha
jíín yā, nī jini dē tūhun yáhá,
de nī nquītī inī dē nī jinī dē
ndúū ñanī ñúcuán.
25 De Jesús nī ncana yā ndá
dē, de nī ncāhān yā jíín dē:
Jínī ndá nú nāsa sáhá ndá tēe
jā cúñáhnú nūū nchivī ndá
nación. Chi ndácu nīhin dē
nūū ji, de maá dē cáchī nāsa
coo.

26 Sochi ndá máá nú, chi mā
sāhá nú súcuán. Chi tú ní iin
nú cúnī nū cuñáhnú nú, de
nduú chi sa sāhá nú maá nú
tēe jā cuetíñú ndá táhán nú.
27 De tú ní iin nú cúnī jā cuu
nú nūū, sa sāhá nú maá nú
mozo nūū táhán nú.
28 Chi suni súcuán sáhá maá
nī, Yāā nī nduu tēe, chi nsūú
jā váji nī jā cuetíñú nī nchivī,
chi sa vāji nī jā cuetíñú nchivī
nduhū. De cuāha nī maá nī
jā cuū ni tácua scácu nī cuāhā
nchivī, ncachī yā.

Jā ní nasāhá vāha yā ūū tēe cuáá
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Ñúcuán de nī nquee yā
jíín ndá dē ñuū Jericó. De
cuāhā ndasí nchivī nī niquīn
ji yā.
30 De yuhú íchí ndéē ūū tēe
cuáá. De nī jini dē tūhun
jā yáha Jesús cuāhān yā, de
nī ncana jee ndúū dē: Señor,
maá ní jā cúu tatā rey David,
cundáhví inī ní sāán, ncachī
dē.
31 De ndá nchivī nī ncāhān
ji nūū dē jā ná cásī ndúū dē
yuhú dē. Sochi víhí cā nī
ncana jee dē: Señor, maá
ní jā cúu ní tatā rey David,
cundáhví inī ní sāán viī,
ncachī dē.
32 De nī jencuiñī Jesús, de
nī ncana yā ndúū tēe cuáá
ñúcuán, de nī jīcā tūhún yā dē:
¿Nā cuá cúnī ndúū nū jā sāhá
nī ndóhó?
33 De nī ncāhān ndúū dē jíín
yā: Jā ná ndúnijīn tīnūú sá
cúnī sá, Señor, ncachī dē.
34 De nī ncundáhví inī yā dē,
de nī ntee yā ndahá yā tīnūú
dē. De nī ndunijīn-ni tīnūú dē.
De nī jēcuniquīn ndúū dē yā
cuāhān dē jíín yā.

21

Jā ní nquīvi Jesús Jerusalén
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 De tá nī ncuñatin yā ciu-
dad Jerusalén, de nī nquenda
yā jíín ndá tēe scuáha jíín yā
ñuū Betfagé jā cáá jēhē yucu
Olivos. De nī ntají yā ūū tēe
scuáha jíín yā jā quíhīn dē.
2 De nī ncāhān yā jíín dē:
Cuáhán ñuū lulí jā cáá ichi
núū. De ñúcuán nīhīn nū iin
burra, núhnī tī jíín iin burro
lúlí. De nandají nú ndúū tī, de
quiji nú jíín tī.
3 De tú ní iin cāhān jíín nú,
de cachī nū jā maá Jētohō ō
jíni ñúhún yā tī. Ñúcuán de
siáā ji tī-ni quiji nú jíín tī,
ncachī yā.
4 De súcuán nī ncuu ndācá
tiñu yáhá tácua quee ndaā
tūhun jā ní ncāhān tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán, yósō nūū tutū:
5 Cachī nū nūū nchivī
Jerusalén jā cúu ñuū
Sión:
Yáhá cūndēhé nú jā váji Rey
nū.
Nduú sáhá ñáhnú yā maá yā,
chi burra-ni yósō yā,
jíín burro lúlí, sēhe quiti jíso.
Cáchī tutū.
6 Ñúcuán de cuāhān ndúū
tēe scuáha, de nī nsāhá dē tá
cúu nūū ní ndacu Jesús nūū
dē.
7 De ndéca dē burra jíín sēhe
tī, nī nenda dē nūū yā. De nī
nchisó ndá dē sōō dē sīquī tī,
de nī jēcōsō yā tī.

8 De íyó cuāhā nchivī, de nī
scáā ji sōō ji inī ichi. De sava
cā ji nī jāhnū ndahá ñūū, de nī
jaquīn ji inī ichi.
9 De ndá nchivī jā cuáhān
ichi núū yā jíín nchivī cuáhān
ichi chátā yā, cána jee ji:
Cúñáhnú ndasí Yāā cúu tatā
rey David. De vāha ndasí
Yāā cúu yā jā váji yā jíín tiñu
maá Jētohō ō Yāā Dios. De viī
ndasí cúñáhnú maá Yāā Dios,
ncachī ji.
10 De tá nī nquīvi Jesús
Jerusalén, de ndihi nchivī nī
ncuvaā ji, de cuāhā ji nī jīcā
tūhún táhán ji: ¿Nā tēe cúu tēe
yáhá? ncachī ji.
11 De nī ncāhān ndá nchivī
jā váji jíín yā: Yāhá cúu Jesús jā
nácani tūhun Yāā Dios, jā váji
jondē ñuū Nazaret ndáñúū
Galilea, ncachī ji.

Jā ní ntavā yā nchivī inī
templo
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48;
Jn. 2.13-22)

12 Ñúcuán de nī nquīvi Jesús
inī patio templo cāhnú Yāā
Dios. De nī ntavā yā ndá
nchivī jā jéen quiti de náxīcó
nūū nchivī jā sōcō ji. De nī
scócáva yā mesa ndá nchivī
jā sáma xūhún, jíín silla ndá
nchivī jā xícó paloma.
13 De nī ncāhān yā jíín ji:
Yósō nūū tutū īī jā cáhān Yāā
Dios: Vehe nī chi vehe nūū
jícān táhvī cúu, cáchī Yāā Dios.
Sochi ndá ndóhó, chi modo
yavī cava jācuīhná nī nasāhá
nú, ncachī yā.
14 Ñúcuán de sava nchivī
cuāá jíín nchivī cojo nī
nquenda ji nūū yā inī templo.
De nī nasāhá vāha yā ji.
15 De ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndá tēe stéhēn ley janahán, nī
jinī dē ndācá tiñu ñáhnú jā
sáhá yā, de nī jini dē jā cána
jee ndá sūchí lúlí inī templo:
Cúñáhnú ndasí Yāā cúu tatā
rey David, cáchī ji. De nī
nquītī inī ndá dē.
16 De nī ncāhān dē jíín yā: ¿A
nduú jíni nú jā súcuán cáhān
ndá sūchí yáhá? ncachī dē.
De nī ncāhān Jesús jíín dē: Jíni
nī. ¿De á ncháha ca cahvi ndá
nú jā yósō nūū tutū īī jā suha
cáhān iin tēe jíín Yāā Dios?
Sāhá ní jā ndá sūchí lúlí jíín
sūchí jáxīn,
vāha ndasí cāhān ji jā Yāā
cúñáhnú cúu Cristo.
Cáchī.
17 De nī sndóo yā dē. De
nī nquee yā Jesús, de
cuāhān yā ñuū Betania. De
ñúcuán nī ndōo yā jacuáā
ñúcuán.

Jā ní ncāhān yā nūū ñutun
higo
(Mr. 11.12-14, 20-26)

18 De jānehēn quīvī téēn
cuānohōn yā Jerusalén, de
cócon yā.
19 De nī jinī yā iin ñutun
higo jā íñí yuhú íchí. De
nī jēhēn yā jēhē. De nduú
nā higo ní níhīn yā, chi maá
yūcū-ni cúu. De nī ncāhān yā
jíín: Mitan de mā cūún cuitī cā
jāvíxī xīnī nū, ncachī yā. De nī
nchīchī-ni ñutun higo ñúcuán.
20 De ndá tēe scuáha jíín yā,
nī nsāhvi inī dē nī jinī dē. De
nī jīcā tūhún dē yā: ¿Nāsa nī
nsāhá ní jā ñamā nī nchīchī
ñutun higo? ncachī dē.
21 De nī ncāhān yā jíín dē:
Ndāā cáhān ni jíín ndá nú, tú

candíja nú de mā cāní síquí
inī nū, de cuu sāhá nú tiñu
ñáhnú tá cúu nūū ní nsāhá
nī jíín ñutun higo. De jondē
tiñu ñáhnú cā cuu sāhá nú, chi
jondē cuu cāhān nū jā cujiyo
yucu yáhá quīhīn nūū mar, de
sāhá tá cáchī nū.
22 De ndācá jā jícān táhvī
ndá nú, de tú cándíja nú jā
nīhīn nū, de nīhīn nū, ncachī
yā.

Sīquī jā ndíso tíñú Jesús
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 De nī nquīvi tucu yā
inī templo cāhnú. De juni
stéhēn yā tūhun, de ndá sūtū
cúñáhnú jíín ndá tēe ñáhnú
jā ndácu tiñu nūū nchivī
hebreo, nī nquenda dē nūū
yā. De nī jīcā tūhún dē yā:
¿Ní jondē nī nīhīn tīñú nú jā
sáhá nú tiñu yáhá? ¿De ní iin
nī ntee tiñu ndóhó jā sáhá nú
súcuán? ncachī ndá dē.
24 De nī ncāhān Jesús: Saá-
ni nduhū suni cātūhún nī ndá
nú iin tūhun, de tú cuu scócóo
nú, ñúcuán de cachī ni nūū
nū ní jondē nī nīhīn tīñú nī jā
sáhá nī tiñu yáhá.
25 ¿Ní iin nī ntee tiñu sīquī
Juan jā ní scuénduté dē? ¿A
Yāā Dios á ndá tēe? ncachī
yā. Ñúcuán de nī natúhún ndá
máá dē: Tú cachī ō jā Yāā Dios
nī ntee tiñu ñúcuán sīquī Juan,
de cāhān dē jíín ó: ¿Túsaá de
nūcu nduú ní ncándíja ndá nú
jā ní ncāhān dē?
26 De tú cāhān ō jā nchivī nī
ntee tiñu sīquī dē, de yúhú ó
nchivī, chi ndiviī ji cándíja ji jā
tēe nī nacani tūhun Yāā Dios
nī ncuu ndija Juan, ncachī
ndá dē.
27 De nī ncāhān dē jíín Jesús:
Nduú jínī ndá nī, ncachī dē.
Ñúcuán de nī ncāhān yā jíín
dē: De saá-ni nduhū, suni mā
cāchí nī nūū nū ní iin nī ntee
tiñu sīquī ni jā sáhá nī tiñu
yáhá, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ūū sēhe yií

28 De nī ncāhān cā yā jíín
ndá dē: Cunini ndá nú tūhun
yátá yáhá: Iin tēe nī īyo ūū
sēhe yií dē. De nī ncāhān dē
jíín iin ji: Séhē, cuáhán satíñú
nú chi nastútú nú uva ni mi-
tan, ncachī dē.
29 De nī ncāhān ji: Mā
quíhīn sá, ncachī ji. De nī
ncunúú, de nī nacani inī ji, de
cuāhān ji nūū tiñu ñúcuán.
30 De tēe ñúcuán nī jēhēn
dē nūū incā sēhe dē, de suni
súcuán nī ncāhān dē jíín ji.
De nī ncāhān ji: Ajan táā,
de quīhīn sá túsaá, ncachī ji.
Sochi nduú ní jéhēn ji.
31 ¿De nāsa jáni inī ndá nú?
Jā ndúū ji, ¿ní iin ji nī squíncuu
tiñu cúnī tatá ji? ncachī yā.
De nī ncāhān ndá dē: Sūchí
jā ní ncāhān dē jíín xihna
cā, ncachī dē. De nī ncāhān
Jesús jíín dē: Saá, de ndāā
cáhān ni jíín nú jā ndá tēe
stútú xūhún renta jíín ndá
ñahan ndiī, ñamā nácani inī ji
jā sndóo ji cuāchi ji de quīvi
ji ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā
nūū ji, de ndá máá nú chi mā
quívi nú.
32 Chi nī nquiji Juan, nī
stéhēn dē nāsa squíncuu nú
tūhun ndāā, de nduú ní
ncándíja ndá nú tūhun jā ní
ncāhān dē. De sa ndá tēe stútú
xūhún renta jíín ndá ñahan
ndiī, nī ncandíja ji tūhun jā ní

ncāhān dē. De ndá máá nú, vísō nī jinī nū jā ní ncandíja ji, sochi nduú ní nácani cuitī inī nū jā candíja nú.

Tūhun yátá sīquī ndá tēe nēhén jā sátíñú nūū yūcū uva
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

33 Cunini ndá nú incā tūhun yátá: Nī īyo iin tēe xíñúhun. De nī nchuhun dē cuāhā yūcū uva. De nī jasī dē corral, de nī nsāhá dē iin nūū cāxīn dē uva. De nī nsāhá dē iin vehe súcún tácua cuu coto dē níí cáhnú. De nī sndóo dē nūū sava tēe jā satíñú nūū, de cuu sava dē ndīhā jíín. De nī nquehen dē ichi cuāhān jīcá dē.

34 De maá tiempo jā ndutútú uva, de nī ntají dē jacū mozo cuāquēhen sava ndīhā uva nūū ndá tēe sátíñú.

35 De ndá tēe ñúcuán nī ntiin dē mozo. De iin ji nī ncani ndá dē, de incā ji nī jahnī dē, de incā ji nī ncani dē yūū xīnī.

36 De tēe xíí uva nī ntají tucu dē cuāhā cā mozo cuāhān nsūú cā jā xíhna ñúhún. De suni súcuán nī nsāhá ndá tēe ñúcuán jíín ndihi mozo ñúcuán.

37 De jā sándīhí da, de nī ntají dē sēhe dē cuāhān. Chi jáni inī dē jā cuetáhví ndá tēe ñúcuán sēhe dē.

38 Sochi ndá tēe sátíñú, tá nī jinī dē nūū sēhe tēe xíí uva, de nī ncāhān ndá máá: Tēe xíí táhvī cúu yáhá. Ná cáhnī ō ji, de ndōo tāhvī ji cuu ó, ncachī.

39 De nī ntiin ndá dē ji, de nī ntavā dē ji incā lado, de nī jahnī dē ji, ncachī yā.

40 Ñúcuán de nī jīcā tūhún yā dē: Túsaá de tá quenda tēe xíí uva, ¿de nāsa sāhá dē jíín ndá tēe sátíñú? ncachī yā.

41 De nī ncāhān ndá dē jíín yā: Mā cúndáhví cuitī inī dē ndá tēe jā ní nsāhá tiñu néhén ñúcuán, chi cahnī dē. De cuāha dē ñuhun cáá uva nūū sava cā tēe jā satíñú nūū, cuu sava dē ndīhā jíín. De quīvī ndutútú ndīhā, de ndá tēe ñúcuán nacuāha dē sava ndīhā nūū tēe xíí uva, ncachī dē.

42 De nī ncāhān Jesús jíín dē: ¿De á ncháha ca cahvi ndá nú tūhun yáhá jā yósō nūū tutū īī, jā nduhū cúu tá cúu iin yūū? Chi cáchī tutū:

Yūū jā ní squéne yichī ndá tēe jā sáhá vehe,
maá yūū yáhá nduu jā quituu squínā vehe.
Maá Jētohō ō Yāā Dios nī nsāhá yā súcuán,
de sáhvi inī ō jínī ō tiñu yáhá.
Cáchī tutū.

43 Túsaá de cáhān ni jíín ndá nú jā cujiyo-ni jā tátúnī Yāā Dios nūū ndá nú, de nacuāha yā tiñu nūū incā nchivī jā squíncuu vāha ji tiñu ndácu yā tá cúu nūū cúnī yā.

44 De nchivī jāá nduú cándíja, ndoho ji tá cúu nūū ndóho nchivī jā jícó cáva sīquī yūū de táhnū ji. De quīvī jā sāhá ndāā Yāā Dios cuāchi, de nchivī jāá nduú ní ncándíja, cundoho ji tá cúu nūū ndóho nchivī jā níncava iin yūū sīquī ji de cúndihī ji sáhá, ncachī yā.

45 De ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe grupo fariseo nī jini dē ndá tūhun yátá jā ní ncāhān yā. De nī jīcūhun inī dē jā sīquī ndá máá dē cúu jā ní ncāhān yā tūhun yátá sīquī

ndá tēe sátíñú nūū uva jíín tēe
sáhá vehe.
46 De nī nducú ndá dē modo
jā tiin dē yā. Sochi yúhú dē
jā quītī inī nchivī, chi jáni inī
ndá ji jā tēe nácani tūhun Yāā
Dios cúu yā.

22

Tūhun yátá sīquī vico tándāhá

1 Ñúcuán de nī ncāhān tucu
Jesús incā tūhun yátá jíín ndá
dē:
2 Súcuán cúu jā tátúnī Yāā
andiví nūū nchivī: Cúu tá cúu
iin rey jā sāhá dē iin vico jā
tandāhá sēhe yií dē.
3 De nī ntají dē ndá mozo dē
cuācāna nchivī jā ní ncāhān
dē jíín. De ndá máá ji nduú ní
ncúnī ji quīhīn ji.
4 De nī ntají tucu dē jacū cā
mozo, de nī ncachī dē: Cāhān
jíín nchivī jā ní ncana nī, ja
íyó tūha ndeyu. Chi ja nī jahnī
ni stīquī ni jíín ndá cā quiti jā
ní nduu, de ndihi ja íyó tūha.
Nehēn ndá nú vico tándāhá.
Cachī nū, ncachī dē.
5 De ndá nchivī jā ní ncana
dē nduú ní nsáhá ji cuenta.
Chi iin ji cuāhān nūū itū ji, de
incā ji cuāhān nūū tiñu sáhá ji.
6 De sava cā ji nī ntiin ji ndá
mozo rey, de nī nsāhá sácá ji
nūū, de nī jahnī ji.
7 Ñúcuán de nī nquītī ndasí
inī rey. De nī ntají dē ndá sol-
dado dē nī jēhēn dē, nī jahnī
dē ndá nchivī jā ní jahnī ndá
ndīyi ñúcuán, de nī nteñuhūn
dē ñuū ji.
8 Ñúcuán de nī ncāhān rey
jíín sava cā mozo dē: Ndihi ja
íyó tūha jā coo vico tándāhá.
Sochi nchivī jā ní ncana nī,
nsūú nchivī vāha cúu ji jā
quiji ji vico.
9 Túsaá de cuáhán ndá nú
ndācá ichi cáhnú cā, de cana
nú nāsaa nchivī nīhīn nū,
ná quíji ndá ji vico tándāhá.
Ncachī dē.
10 De nī nquee ndá mozo
cuāhān ndācá ichi. De nī
nastútú dē ndihi nchivī jā ní
nīhīn dē, cúu nchivī nēhén,
cúu nchivī vāha. De súcuán
nī nchitú nchivī inī vehe nūū
íyó vico tándāhá.
11 De nī nquīvi rey inī vehe
jā cāhān dē jíín nchivī jā ní
ncutútú. De nī jinī dē nūū
iin tēe jāá nduú ñúhún sahma
jā ní jēhe dē cuhun nchivī jā
quiji vico tándāhá.
12 De nī ncāhān dē jíín
tēe ñúcuán: Amigo, ¿nāsa
nī nquīvi nú yáhá jāá
nduú ñúhún nú sahma vico
tándāhá? ncachī dē. De tēe
ñúcuán nduú ní ncáhān cuitī
dē.
13 Ñúcuán de nī ncāhān rey
jíín ndá tēe jícó ndíso cōhō:
Tiin ndá nú dē, cuhnī nū
ndahá dē jēhē dē, de tavā
nū dē ná quíhīn dē nūū neē
tāvēhé. De ñúcuán cuacu dē
de nacayīhí dē ñii yúhú dē jā
ndoho ndasí dē. Ncachī rey.
14 Chi cána Yāā Dios cuāhā
nchivī jā ná cándíja ji. Sochi
jacū ji-ni cándíja, de suu ji
nácāji yā, ncachī Jesús.

Sīquī xūhún renta
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Ñúcuán de cuāhān ndá
tēe fariseo, de nī natúhún dē
tú nāsa sāhá dē tácua cāhān
yā iin tūhun jā nīhīn dē cuāchi
sīquī yā.

16 De nī ntají dē jacū tēe
scuáha jíín maá dē jíín tēe
grupo Herodes cuāhān dē. De
nī ncāhān ndá dē jíín yā: Mae-
stro, jínī ndá sá jā tēe cáhān
ndāā cúu ní, de stéhēn ndāā
ní nāsa squíncuu nchivī nūū
Yāā Dios. De nduú yúhú ní jā
cāhān ni iin nchivī sīquī ní, chi
nduú sáhá ní cuenta nāsa cúu
iin iin ji, chi inuú-ni sáhá ní
jíín ndá ji.

17 Túsaá de cāhān ní nāsa
jáni inī ní: ¿A íyó vāha jā
chunáá ó renta nūū rey
nación Roma jā tíin nación
maá ó, á nduú? ncachī dē.

18 De nī jinī Jesús jā ndúcú
ndá dē iin cuāchi sīquī yā. De
nī ncāhān yā jíín dē: Vāchi tēe
stáhví-ni cúu ndá nú. ¿Nājēhē
cúu jā jíto túnī nū nduhū?

19 Stéhēn xūhún jā jécunáá
renta ná cúndēhé nī, ncachī
yā. De nī stéhēn ndá dē iin
denario nūū yā.

20 De nī ndēhé yā, de nū jīcā
tūhún yā dē: ¿Nā tēe cúu jā
ndéē nūū xūhún yáhá, de nā
síví cúu jā ndéē yáhá?

21 De nī ncāhān ndá dē jíín
yā: Rey ñúcuán cúu. Ñúcuán
de nī ncāhān yā jíín ndá dē:
Túsaá de nacuāha nú nūū
rey ñúcuán jā cúu cuenta dē,
de nacuāha nú nūū Yāā Dios
ndācá jā cúu cuenta maá yā,
ncachī yā.

22 De tá nī jini ndá dē jā
ndíchí nī ncāhān yā tūhun
yáhá, de nī nsāhvi inī dē, de nī
sndóo dē yā, de cuāhān dē.

Jā ní jīcā tūhún ndá dē sīquī
jā natecū ndīyi
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 De suni quīvī ñúcuán
nī nquenda jacū tēe grupo
saduceo nūū yā. De ndá tēe
ñúcuán cáchī dē jāá nduú
nátecū cuitī ndīyi. De nī
ncāhān dē jíín yā sīquī iin
tūhun:

24 Maestro, de Moisés nī
ncāhān dē jā tú iin tēe cuū dē,
de ndōo ñasíhí dē, de tú nduú
ní íyo sēhe dē jíín ña, túsaá
de cánuú jā ñanī dē nacueca
ñasíhí dē, de sēhe dē jā coo jíín
ña, nūcuīñī ji nūū ndīyi ñanī
dē. Cáchī tutū.

25 De ñuū sá nī īyo ūjā ñanī.
De tēe xíhna ñúhún nī jeca dē
iin ñahan. De nī jīhī dē. De
sīquī jāá nduú nā sēhe dē ní
íyo, de nī ndōo ñasíhí dē nūū
ñanī dē.

26 De tēe ūū suni nī jīhī dē,
de nduú nā sēhe dē ní íyo
tucu. De saá-ni tēe ūnī, jondē
jíín ndihújā dē.

27 De tá nī ndihi dē nī jīhī, de
suni nī jīhī ñahan ñúcuán.

28 Túsaá de quīvī natecū
ndīyi, ¿ní iin dē cuu ña ñasíhí
dē? Chi ndihújā dē nī ndeē
jíín ña, ncachī ndá dē jíín yā.

29 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín dē: Ndasí stíví ndá nú
tūhun sīquī jāá nduú jícūhun
inī nū jā cáhān tutū īī, de ni
nduú jínī nū jā íyó poder Yāā
Dios jā nastécū yā ndīyi.

30 Chi quīvī jā natecū ndá
ndīyi, de nduú cā nā tūhun
quetáhán tēe jíín ñahan coo.
Chi coo ndá ji tá cúu ndá ángel
Yāā Dios andiví.

31 De sīquī jā natecū ndīyi,
¿á nduú ní ncáhvi ndá nú tutū
nāsa cáhān Yāā Dios jíín nú?

32 Maá nī cúu Yāā Dios
Abraham jíín Isaac jíín Jacob,
cáchī yā. Chi vísō ja nī jīhī ndá
dē, sochi técū dē nūū íyó maá
yā, chi cúu yā Yāā jā sáhá jā
técū nchivī níí cání, ncachī
yā.
33 De ndá nchivī nī nsāhvi
inī ji níni ji tūhun stéhēn yā.

Tūhun cánuú ndasí cā jā ní
ndacu Yāā Dios
(Mr. 12.28-34)

34 Ñúcuán de ndá tēe grupo
fariseo nī jinī dē jā ní jasī ndá
tēe saduceo yuhú dē nī nsāhá
yā. De nī ndutútú ndá dē nūū
yā.
35 De iin dē jā cúu tēe stéhēn
ley janahán nī jīcā tūhún dē
yā, chi coto túnī dē yā cúnī dē:
36 Maestro, ¿ní iin cúu tūhun
jā ndácu tiñu jā cánuú ndasí cā
nūū tutū ley? ncachī dē.
37 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Coo manī ndasí nú jíín
maá Jētohō nū Yāā Dios, jondē
jíín inī jíín ánō nū, jíín níí jāá
ntúnī nū, cáchī tutū.
38 Yáhá cúu tūhun ndácu yā
jā cúñáhnú cā de cánuú ndasí
cā.
39 De tūhun ūū jā ní
ndacu yā, suni súcuán cáhān:
Cundáhví inī nū táhán nú tá
cúu nūū cúndáhví inī nū maá
nú.
40 De chījin ndúū tūhun yáhá
nī nquee ndihi ley jā ní ntee
Moisés, jíín ndihi jā ní stéhēn
ndá tēe nī nacani tūhun Yāā
Dios, ncachī yā.

Sīquī jā cúu Cristo tatā
David
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 De juni íyó tútú cā ndá
tēe fariseo ñúcuán, de Jesús nī
jīcā tūhún yā dē:
42 ¿Nāsa jáni inī ndá nú sīquī
Cristo? ¿Nā nūū tatā quiji yā,
cáchī tutū? ncachī yā. De
nī ncāhān ndá dē: Nūū tatā
David, ncachī dē.
43 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿Túsaá de nāsa cúu jā David
nī ncāhān dē Jētohō dē yā,
nī nsāhá Espíritu Santo jondē
janahán? Chi nī ncāhān dē:
44 Maá Jētohō ō Yāā Dios nī
ncāhān yā jíín Jētohō ni,
Yāā jā quiji:
Cundeē nū lado cuáhá nī nūū
cuñáhnú nú,
de ná sáhá nī jā candeē nū
poder ndācá jā jínī ūhvī
ndóhó.
Ncachī Yāā Dios. Ncachī
David.
45 Túsaá de vísō chījin tatā
David cacu Cristo, de nī
ncāhān dē Jētohō dē yā, chi
jondē nūū Yāā Dios vāji yā,
ncachī yā.
46 De ni iin dē nduú ní ncúu
scócóo dē tūhun nūū yā. De
jondē quīvī ñúcuán de nduú
cā ní ncúndéé inī ni iin dē jā
cātūhún dē yā.

23

Jā ní ncāhān yā jā íyó cuāchi
ndá dē
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54;
20.45-47)

1 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús
jíín ndá nchivī jíín ndá tēe
scuáha jíín yā:
2 Ndá tēe stéhēn ley janahán
jíín ndá tēe grupo fariseo, jáni
inī dē jā ndíso tíñú dē jā
stéhēn dē ley jā ní jēhe yā nūū
Moisés.
3 Túsaá de cuetáhví nú dē
squíncuu nú ndācá jā ndácu
dē nūū nū. Sochi mā sāhá nú

tá cúu nūū sáhá ndá máá dē. Chi cáhān dē-ni, sochi nduú squíncuu dē.

4 Chi suni stéhēn ndá dē ndācá ley jā ní ntavā maá dē jā víjín sáhá, de tée dē sīquī nchivī, de nduú cúndeé ji squíncuu ji. Sochi ndá máá dē chi ni iin xīnī ndāhá dē nduú scándā dē jā squíncuu dē.

5 De maá-ni sīquī jā ná cuétúhún nchivī dē cúu ndihi jā sáhá dē. Chi jétahān inī ndá dē cuhnī dē cuāhā tūhun tutū īī teēn dē jíín ndahá dē. De suni sáhá cání cā dē yūhvā yuhú sáhmá dē jā stéhēn jā cúñáhnú cā dē nsūú cā incā nchivī.

6 De jétahān inī ndá dē cundeē dē nūū silla yíñúhún cā nūū yájī nchivī vico, jíín silla yíñúhún cā inī vehe īī sinagoga.

7 De suni jétahān inī dē jā cáhān yíñúhún nchivī dē nūū yáhvi, jíín jā cáhān ji maestro jíín dē.

8 Sochi ndá máá nú, mā cuáha nú tūhun jā cāhān nchivī maestro jíín nú. Chi inuú cúu ndihi nú jā cúu nú hermano, de íyó iin-ni Maestro nū jā cúu nduhū, Cristo.

9 De mā chíñúhún nú ni iin tēe ñayīví yáhá jā cāhān nū padre jíín dē. Chi íyó mátúhún-ni Padre ndá nú, Yāā ndéē andiví.

10 De suni mā cuáha ndá nú tūhun jā cāhān ji jētohō ji ndóhó. Chi íyó iin-ni Jētohō nū, de suu cúu nduhū, Cristo.

11 De tēe jā íyó māhñú ndá nú jā chíndeé nūū táhán, suu dē cúu jā cúñáhnú cā.

12 Chi tēe jā sáhá ñáhnú maá, sa nuu dē. De tēe jā sáhá núu maá, sa nduñáhnú dē.

13 Nācā xēēn cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíín ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhví-ni cúu nú. Chi jásī nū jā quīvi nchivī ndahá Yāā andiví jā tatúnī yā nūū ji. Chi nduú quívi ndá máá nú, de ni nduú jéhe nú tūhun jā quīvi nchivī jā ndúcú quīvi.

14 Nācā xēēn cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíín ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhví-ni cúu nú. Chi cándeē nū vehe ndá ñahan nī nquendōo ndáhví. Ñúcuán de náhán jícān táhvī nū tácua cani inī nchivī jāá nduú nā cuāchi nú. Jā ñúcuán xēēn cā cundoho nú castigo.

15 Nācā xēēn cundoho ndá nú tēe stéhēn ley janahán, jíín ndá nú tēe fariseo, chi tēe stáhví-ni cúu nú. Chi níí ñuhun yíchí jíín níí mar jíca nuu nú ndúcú nú iin nchivī jā scándíja nú sāhān maá nú. De tá nī ncandíja ji, de sáhá ndá nú jā víhí cā cuu cuāchi ji jā quīhīn ji infierno nsūú cā ndá máá nú.

16 Nācā xēēn cundoho ndá nú, chi cúu nú tá cúu tēe cuáá jā stéhēn ichi nūū nchivī. Chi cáhān ndá nú: Tú ní tēe cáhān téyíí dē jā Yāā Dios jā ndéē inī templo ná cuáha yā castigo tú mā squíncuu dē iin tiñu, túsaá de va nduú cánuú squíncuu dē. Sochi tú cáhān dē jā Yāā Dios jā xíí oro jā íyó inī templo, ná cuáha yā castigo tú mā squíncuu dē iin tiñu, túsaá de cánuú jā squíncuu nahñí dē, cáhān ndá nú.

17 Tēe naā tēe cuáá cúu ndá
nú jā stíví nú tūhun cáhān nū.
¿Ní iin cúu jā cúñáhnú cā, á
oro, á Yāā Dios jā ndéē inī
templo jā sáhá īī oro ñúcuán?
18 De suni cáhān ndá nú:
Tú ní tēe cáhān téyíí dē jā
Yāā Dios jā xíí altar ná cuáha
yā castigo tú mā squíncuu dē
iin tiñu, túsaá de va nduú
cánuú squíncuu dē. Sochi tú
cáhān dē jā Yāā Dios jā xíí
ndatíñú jā sócō ndá nūū al-
tar, ná cuáha yā castigo tú
mā squíncuu dē iin tiñu, túsaá
de cánuú squíncuu nahñí dē,
cáhān ndá nú.
19 Tēe naā tēe cuáá cúu ndá
nú jā stíví nú tūhun cáhān nū.
¿Ní iin cúu jā cúñáhnú cā, á
ndatíñú jā íñí nūū altar, á
Yāā Dios jā sáhá īī ndatíñú
ñúcuán?
20 Túsaá de tēe jā cáhān
téyíí, tú nacunehen dē Yāā
Dios jā xíí altar, túsaá de
suni nácunehen dē jondē jíín
ndatíñú jā íñí nūū altar.
21 De tú iin tēe nácunehen dē
templo jā cáhān téyíí dē, túsaá
de jondē jíín Yāā Dios jā ndéē
inī templo nácunehen dē.
22 De tú iin tēe nácunehen dē
andiví jā cáhān téyíí dē, túsaá
de suni nácunehen dē mesa
Yāā Dios de jondē jíín maá
Yāā Dios jā ndéē nūū mesa.
23 Nācā xēēn cundoho ndá
nú tēe stéhēn ley janahán, jíín
ndá nú tēe fariseo, chi tēe
stáhví-ni cúu nú. Chi sáhá
ndá nú ūxī ūxī nuhnī mīnu jíín
yūcū anís jíín yūcū comino, de
sócō nū iin iin jā úxī nūū Yāā
Dios. Sochi sndóo nú tūhun
cánuú ndasí cā nūū ley, suu jā
caca ndaā nū, jíín jā cundáhví
inī nū táhán nú, jíín jā candíja
nú. Ndācá yáhá cánuú jā sāhá
nú nícu, de suni mā sndóo nú
jā sōcō nū ndá yūcū ñúcuán.
24 Cúu ndá nú tá cúu tēe
cuáá jā stéhēn ichi nūū
nchivī. Chi squíncuu nú iin jā
lūlí cā ñúcuán, de sndóo nú jā
cánuú cā. De suu cúu modo
jā távā nū iin tiucún lúlí jā
ñúhún nūū ndūxi, de cócó nú
iin quiti cáhnú jā cúu camello.
25 Nācā xēēn cundoho ndá
nú tēe stéhēn ley janahán, jíín
ndá nú tēe fariseo, chi tēe
stáhví-ni cúu nú. Chi modo jā
náquete nú yātā vaso jíín yātā
cōhō. Sochi ichi ínī nū chi
ñúhún maá-ni tūhun cuíhná
jíín tūhun ndíyo inī.
26 Tēe cuáá cúu ndá nú,
fariseo. Xihna cā sāhá nú
jā coo ndoo inī ánō nū, de
ñúcuán de suni coo ndoo
ndācá jā sáhá nú jā jínī nchivī
nūū.
27 Nācā xēēn cundoho ndá
nú tēe stéhēn ley janahán, jíín
ndá nú tēe fariseo, chi tēe
stáhví-ni cúu nú. Chi cúu ndá
nú tá cúu namā ndīyi panteón
jā íyó yaa. Chi ichi chátā de viī
cáá, sochi ichi ínī ñúhún chitú
yiqui ndíyi jíín ndācá jā tēhyú.
28 De suni súcuán cúu ndá
máá nú, chi ichi chátā nū
sáhá nú jā tēe ndāā cúu ndá
nú nūū nchivī. Sochi ichi ínī
nū ñúhún chitú tūhun stáhví-
ni jíín tūhun nēhén.
29 Nācā xēēn cundoho ndá
nú tēe stéhēn ley janahán, jíín
ndá nú tēe fariseo, chi tēe
stáhví-ni cúu nú. Chi sáhá
ndá nú namā ndá ndīyi tatā
nū, tēe nī nacani tūhun Yāā
Dios jondē janahán. De sáhá
viī ndá nú sīquī namā nūū
yíyuhū ndá tēe jā ní īyo ndāā.

30 De cáhān ndá nú: Tú ní
ntécū ndācá ó tiempo jā ní
ntecū ndá ndīyi tatā ō, de mā
squívi nduū ō jíín dē jā cahnī
ō ndá tēe nī nacani tūhun Yāā
Dios, cáchī nū.
31 De súcuán cáhān ndāā
ndá nú jā maá nú cúu tatā ndá
nchivī jā ní jahnī ndá tēe nī
nacani tūhun yā.
32 De ndācá cuāchi jā ní
squíjéhé ndá ndīyi tatā nū,
suni súcuán sāhá cā ndá máá
nú túsaá.
33 Va sēhe cōō cúu ndá nú,
chi xēēn nū tá cúu cōō. ¿Nāsa
cācu nú jā má tánū tāhvī nū
quīhīn nū infierno?
34 Túsaá de tají nī ndá tēe
nacani tūhun Yāā Dios nūū
nū, jíín ndá tēe ndíchí jā
stéhēn tūhun yā. De sava dē
cahnī nū, de sava dē cata caa
nú yīcā cruz. De sava cā dē
cani nú dē inī ndācá vehe
īī sinagoga, de scúnu nú dē
quīhīn dē ndācá-ni ñuū.
35 De súcuán de cundeē
cuāchi sīquī ndá nú jā ní
jahnī tatā nū ndācá tēe ndāā,
xihna cā Abel tēe ndāā, de
sá de jondē Zacarías sēhe
Berequías, tēe jā ní jahnī ndá
dē inī templo sava māhñú
cuarto īī jíín altar.
36 Jāndáā cáhān ni jíín nú
jā ndācá cuāchi yáhá cundeē
sīquī nchivī jā íyó mitan.

Jā ní ncucuécá inī yā nī ndēhé yā Jerusalén

(Lc. 13.34-35)

37 Ndá ndóhó nchivī
Jerusalén, jáhnī nū ndá tēe
nácani tūhun Yāā Dios, de cáni
nú yūū xīnī ndá tēe jā tájí Yāā
Dios vāji nūū nū. De cuāhā
vuelta nī ncuu inī ni nastútú
nī sēhe nú, tá cúu nūū sáhá
iin ñihín jā nástútú tī sēhe tī
chījin nījīn tī, sochi nduú ní
ncúnī ndá nú.
38 Túsaá de mitan de sndóo
uun nī ndóhó jíín ndá sēhe nú.
39 Chi cáhān ni jíín nú
jā jondē mitan de mā cūní
cuitī cā nū nūū ni, chi jondē
quenda quīvī jā cāhān ndá
sēhe nú: Vāha ndasí Yāā cúu
Yāā jā ní nenda jíín tiñu maá
Jētohō ō Yāā Dios, cachī ji,
ncachī yā.

24

Jā ní ncachī yā jā naā templo

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

1 De nī nquee Jesús inī tem-
plo cāhnú cuāhān yā. De
nī nquenda ndá tēe scuáha
jíín yā, de nī ncāhān dē jíín
yā sīquī ndācá vehe jā ndéē
tāhán jā cúu templo.
2 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Ndācá jā ndéhé nú yáhá,
ndāā cáhān ni jíín nú jā quiji
quīvī jā má cósō tāhán cā ni
iin yūū, chi ndihi tānī, ncachī
yā.

Nā seña coo tá cuācuñatin ndihi ñayīví

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-25, 31, 37)

3 De cuāhān yā jíín ndá tēe
scuáha jíín yā jondē yucu
Olivos, de nī jēcundeē yā
ñúcuán. De nī nquenda ndá
dē nūū yā, de nī jīcā tūhún
síín dē yā: Cachī tūhun ní nūū
sá, ¿nā quīvī coo ndācá jā ní
ncachī ní jā coo? ¿De nā seña
coo tá ja ncuñatin quīvī nenda
ní jíín jā jīnu ñayīví? ncachī
dē.

4 De nī ncāhān Jesús: Coto
má stáhví ni iin dē ndá ndóhó.
5 Chi quiji cuāhā tēe jíín síví
nī jā stáhví: Maá nī cúu Cristo,
cachī dē. De súcuán de stáhví
dē cuāhā nchivī.
6 De nīhīn nū tūhun jā ndācá
lado íyó guerra, á ja ñatin
coo guerra. De mā cúyūhú
nú, chi cánuú jā súcuán coo,
sochi nchá̱ha ca quenda quīvī
jā ndihi ñayīví.
7 Chi nenda nación sīquī
incā nación, de nenda ñuū
sīquī incā ñuū jā canāá. De
coo tāmā jíín cuēhē xēēn. De
cháhá chúcuán tāan.
8 De ndācá yáhá cúu
tūndóhó jā quijéhé xihna
ñúhún cā.
9 Ñúcuán de nastúu ji ndá
ndóhó jā sndóho ji ndóhó de
cahnī ji. De ndihi nchivī quītī
inī ji nūū nū jā síquī nduhū.
10 De quīvī ñúcuán chi
cuāhā nchivī jā cándíja, caca
yátá ji, de quītī inī ji nūū
táhán ji, de nastúu táhán ji.
11 De quenda cuāhā tēe
stáhví, de cāhān dē jā tūhun
Yāā Dios nácani dē, de stáhví
dē cuāhā nchivī.
12 De jā nducuahā tiñu
néhén, de jā ñúcuán cuāhā ji
mā cōó mānī cā ji.
13 Sochi nchivī jā cuiñi nīhin
jíín tūhun nī jondē quīvī jīnu,
nchivī ñúcuán chi cācu.
14 De tūhun vāha yáhá jā
nāsa tátúnī Yāā Dios, cūtē nuu
níí cáhnú ñayīví, tácua cunī
nchivī ndācá nación. Ñúcuán
de jīnu ñayīví.
15 De Daniel, tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios, nī ntee dē
tūhun iin tēe nēhén jā quiji.
De ndá ndóhó jā cáhvi tutū
ñúcuán, de ná jícūhun inī nū.
Chi iin quīvī de cunī nū jā
sāhá nāvāha dē jā stíví dē
ndācá ndatíñú īī inī templo,
de cuiñi dē inī lugar īī.
16 De tá cunī ndá nú jā
súcuán cúu, de nchivī ndéē
región Judea, ná cúnu ji caa ji
yucu quīhīn ji.
17 De nchivī ndéē yātā vēhé,
mā ndívi ji inī vehe jā tavā ji
ndatíñú ji, chi cánuú jā cunu
ñamā ji tácua cācu ji.
18 De nchivī íyó nūū itū, mā
nóhōn ji vehe jā naquehen ji
sahma ji.
19 De quīvī ñúcuán, nācā
ndáhví ndoho ndá ñahan
ñúhún sēhe jíín jā ndéca
ñiquín, chi mā cúñamā ña
cunu ña.
20 De cācān táhvī nū jā má
quījí tūndóhó ñúcuán jā cunu
nú maá tiempo jā cúun yūhā
ni quīvī nátātú.
21 Chi tá quijéhé ñúcuán de
coo cuāhā tūndóhó xéēn, jāá
nchá̱ha ca coo súcuán jondē
quīvī jā ní jēcōo ñayīví de
jondē mitan. De tá yāha
tūndóhó ñúcuán de ni mā cōó
cā jā súcuán.
22 De tú mā násndíyi Yāā
Dios tiempo tūndóhó ñúcuán,
de ni iin nchivī mā cácu cuitī
ji. De jā síquī nchivī cándíja jā
ní nacāji yā, jā ñúcuán cúu jā
nasndíyi yā quīvī.
23 Túsaá de tú iin nchivī
cāhān jíín nú: Yáhá cūndēhé
nú jā ndéē Cristo, á: Ñúcuán
cūndēhé nú jā ndéē yā, cachī
ji, de mā cándíja nú jā cáhān ji.
24 Chi quenda ndá tēe stáhví
jā cachī dē jā cúu dē Cristo,
á cachī dē jā tēe nácani tūhun

Yāā Dios cúu dē. De sāhá ndá dē tiñu ñáhnú jā sāhvi inī nchivī cunī ji, tácua stáhví dē jondē maá nchivī jā ní nacāji yā, de tú ná cúu sāhá dē.

25 Ja nī ncachī tūhun nī nūū ndá nú mitan jondē ncháha ca coo.

26 Túsaá de tú cāhān nchivī jíín nú: Quīndēhé nú, chi jondē nūū ñuhun tíhá ndéē yā, cachī ji, de mā quíhīn nū cūndēhé nú. A tú cāhān ji: Nehēn cūndēhé nú, chi inī vehe yáhá ndéē yā, cachī ji, de mā cándíja ndá nú.

27 Chi tá cúu nūū jéndūtē sáhá taja, de túu jondē nūū quénda ncandiī de jondē nūū quée ncandiī, de suni súcuán coo quīvī nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe, chi ndihi nchivī cunī.

28 De tá cúu nūū cútútú ndá tiōcó ní-ni cúu nūū cáá quiti jā ní jīhī, suni súcuán coo ndācá jā ní ncāhān ni, ní-ni cúu nūū íyó nchivī.

Nāsa coo quīvī tá nenda Yāā nī nduu tēe
(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Sá de tá nī ndihi ndācá tūndóhó quīvī ñúcuán, de cutuún ncandiī, de yōō mā cútūu cā. De nincava tiūūn, de ndācá jā jíca andiví chi quisi.

30 Ñúcuán de cunī ndá nchivī nūū maá nī, Yāā nī nduu tēe, ndiji nī ichi andiví. De cuacu nchivī ndācá nación níí cáhnú ñayīví. De cunī ji jā nduhū, Yāā nī nduu tēe, ndiji nī jíín vīcō andiví, de cundiso nī cuāhā poder, de viī ndasí cuñáhnú nī.

31 De tají nī ndá ángel ni quīhīn, de tivī nīhin yā trompeta. De quīnastútú yā ndá nchivī jā ní nacāji nī ndicúmī lado ñayīví, jondē iin lado jíín jondē incā lado.

32 Mitan de scuáha ndá nú nāsa sáhá ñutun higo: Tá ja nī nene numa, de nī nacōco yūcū, de jínī ndá nú ja nī ncuñatin tiempo ihní.

33 De suni súcuán tá cunī ndá nú jā ní nquijéhé ndá tiñu yáhá, ñúcuán de jīcūhun inī nū ja nī ncuñatin quīvī jā nenda nī, de ñamā coo.

34 De ndāā cáhān ni jíín ndá nú jā má cúū ndihi nchivī jā cunī tūndóhó yáhá, chi jondē quee ndaā ndihi tá ncachī ni.

35 Andiví jíín ñayīví chi naā, sochi ndācá tūhun cáhān ni chi mā náā, chi quee ndaā ndihi.

36 Sochi quīvī jíín hora jā nenda nī, chi ni iin nchivī nduú jínī, ni ndá ángel andiví, ni maá nī jā cúu Sēhe Yāā Dios. Chi mátúhún-ni Tatá nī Yāā Dios cúu jā jínī.

37 Chi tá cúu nūū ní ncuu ndá quīvī jā ní īyo Noé, suni súcuán coo quīvī nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

38 Chi quīvī ñúcuán tá ncháha ca cuun sāvī xéēn, de yájī ji jíhi ji, tándāhá ji, de jéhe ji sēhe síhí ji jā tandāhá, jondē nī nquenda quīvī jā ní nquīvi Noé inī arca.

39 De nduú ní ncándíja nchivī jā cuun sāvī xéēn, de nī ncuun, de nī ndaa ndute, de nī jīhī ndihi ji. De suni súcuán coo tá nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

40 De quīvī ñúcuán coo ūū
tēe satíñú nūū itū. De iin dē
naquehen nī, de incā dē ndōo,
chi nduú ní ncándíja dē.
41 De coo ūū ñahan jā ndico
cáhnú, de iin ña naquehen nī,
de incā ña ndōo.
42 Túsaá de ndito coo inī
ndá nú, chi nduú jínī nū nā
quīvī nenda Jētohō nū.
43 De chuhun inī nū jā
cáhān tūhun yátá yáhá: Tēe
xívéhe, tú ní jínī dē nā hora
quiji jācuīhná, de cundito
dē, de mā cuáha dē tūhun jā
sacuíhná ndatíñú vehe dē
nícu.
44 De saá-ni ndá ndóhó, suni
súcuán coo tūha nú, chi maá
hora jāá nduú nā cuá jáni inī
nū, de nenda-ni nduhū, Yāā
nī nduu tēe.

Tūhun mozo vāha jíín mozo nduú squíncuu
(Lc. 12.41-48)

45 Túsaá de coo ndá nú tá
cúu iin mozo jā ndito xīnī de
squíncuu vāha. De maá patrón
nī jani dē mozo ñúcuán jā coto
ji nchivī vehe dē, tácua scájī ji
maá hora.
46 De nāçā ndetū mozo
ñúcuán jā tá nenda patrón,
de cunī dē jā súcuán squíncuu
vāha ji.
47 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú jā cani dē mozo ñúcuán jā
coto ji ndihi ndatíñú dē.
48 Sochi tú mozo jā sáhá
nēhén cúu ji, de jáni inī ji jā má
nēndá ñamā patrón ji,
49 de quijéhé ji cani ji táhán
mozo ji, de cajī ji coho ji jíín
ndá tēe jíni,
50 tú súcuán de nenda-ni pa-
trón quīvī jāá nduú ndétu ji
jíín hora jāá nduú ná jáni inī
ji.
51 De sndóho ndasí dē ji, de
squívi dē ji nūū yíhí ndá tēe
stáhví-ni. De ñúcuán cuacu ji
de nacayīhí ji ñii yúhú ji jā
ndoho ndasí ji.

25

Tūhun yátá sīquī ūxī ñahan lúlí

1 De suha cúu jā tátúnī Yāā
andiví nūū nchivī: Cúu tá cúu
iin vico tándāhá. De nī īyo ūxī
ñahan lúlí jā ní nquehen ji lin-
terna yíndahá ji, de nī nquee ji
cuātahān ji iin tēe tandāhá.
2 De ūhūn ji chi nduú ndito
ji, de ūhūn ji chi sūchí ndito
cúu ji.
3 De ndá sūchí jāá nduú
ndito, yíndahá ji linterna
ji, sochi nduú nā petróleo
yíndahá ji jā cuhun inī.
4 De ndá sūchí ndito,
yíndahá ji botella petróleo jíín
linterna ji.
5 De juni cúcuéé tēe tandāhá
quenda, de nī nquiji māhná,
de nī nquīxīn ndihi ji.
6 De tá nī ncuu sava ñuú, de
nī jinī ndá ji jā cána jee: Ja vāji
tēe tandāhá. Cuáhán ndá nú
cuátahān nū dē, ncachī.
7 Ñúcuán de nī nacōo ndá
ñahan lúlí, de nī nasāhá tūha ji
linterna ji.
8 De ndá sūchí jāá nduú
ndito, nī ncāhān ji jíín ndá
sūchí ndito: Taji ndá nú jacū
petróleo, chi cuāndāhvā lin-
terna ndá nī, ncachī ji.
9 De nī ncāhān ndá sūchí
ndito: Mā cūú, chi mā quēndá
jā cuu maá nī jíín ndá nú.
Vāha cā quīhīn ndá nú nūū

cúyāhvi, de cueen nú jā cuu
ndá máá nú. Ncachī ji.
10 De juni cuācuēen ndá ji,
de nī nquenda-ni tēe tandāhá.
De ndá sūchí jā íyó tūha nī
nquīvi ji jíín dē vico tándāhá.
De nī ndasī viéhé.
11 De nī ncunúú, de nī
nquenda ūhūn cā ñahan lúlí
ñúcuán. De nī ncāhān ji jíín
tēe tándāhá: Señor, nacune ní
viéhé ná quívi ndá sá, ncachī
ji.
12 De nī ncāhān maá dē:
¿Ní nūū vāji ndá nú? Chi
nduú jínī ni ndóhó, ncachī dē,
ncachī yā.
13 Ñúcuán de nī ncāhān cā
yā: Túsaá de ndito coo inī ndá
nú, chi nduú jínī nū nā quīvī
nā hora nenda nduhū, Yāā nī
nduu tēe.

Tūhun yátá tēe jā ní jēhe núú xūhún nūū ndá mozo

14 De suha cúu jā tátúnī Yāā
andiví nūū nchivī: Cúu tá
cúu iin tēe jā quíhīn jīcá dē
incā ñuū. De jondē ncháha ca
quīhīn dē de nī ncana dē ndá
mozo dē, de nī jēhe núú dē
xūhún dē nūū ndá ji, jā satíñú
ji jíín tácua nducuahā.
15 De nūū iin ji nī jēhe dē
ūhūn mil xūhún cāa. De nūū
incā ji nī jēhe dē ūū mil. De
nūū incā ji nī jēhe dē iin mil.
Súcuán nī jēhe dē, chi jínī dē
nāsaa quenda iin iin ji satíñú
ji jíín. Ñúcuán de nī nquehen
dē ichi cuāhān jīcá dē.
16 De mozo jā ní nquehen
ūhūn mil xūhún, nī nsatíñú dē
jíín. De nī nīhīn dē ūhūn cā mil
sīquī.
17 De saá-ni mozo jā ní
nquehen ūū mil xūhún, suni
nī nīhīn dē ūū cā mil sīquī.
18 Sochi mozo jā ní nque-
hen iin mil xūhún, nī jēhēn dē
nī jete dē yavī, de nī nchiyuhū
dē xūhún patrón dē.
19 De nī nchāha cuāhā
tiempo, de nī nenda patrón
ndá mozo ñúcuán. De nī
nācān dē cuenta nūū ji.
20 De nī nquenda mozo jā
ní nquehen ūhūn mil xūhún,
de nī nacuāha dē xūhún nūū
patrón dē jíín ūhūn cā mil jā
ní nīhīn dē sīquī. De nī ncāhān
dē: Señor, nī ntaji ní ūhūn mil
nūū sá, de yáhá íyó ūhūn cā
mil jā ní nīhīn sá sīquī. Ncachī
dē.
21 De nī ncāhān patrón jíín
dē: Iyó vāha túsaá. Vāha ndasí
mozo cúu nú jā squíncuu vāha
nú. Chi vāha nī squíncuu nú
iin tiñu lúlí-ni, de mitan de taji
nī iin tiñu ñáhnú nūū nū. De
quīvi nú nūū cusiī inī nū jíín
nī. Ncachī dē.
22 Ñúcuán de nī nquenda
mozo jā ní nquehen ūū mil
xūhún. De nī ncāhān dē:
Señor, nī ntaji ní ūū mil nūū
sá, de yáhá íyó ūū cā mil jā ní
nīhīn sá sīquī. Ncachī dē.
23 De nī ncāhān patrón jíín
dē: Iyó vāha túsaá. Vāha ndasí
mozo cúu nú jā squíncuu vāha
nú. Chi vāha nī squíncuu nú
iin tiñu lúlí-ni, de mitan de taji
nī iin tiñu ñáhnú nūū nū. De
quīvi nú nūū cusiī inī nū jíín
nī. Ncachī dē.
24 De nī nquenda mozo jā ní
nquehen iin mil xūhún, de nī
ncāhān dē jíín patrón: Señor,
ja jínī sá níhín jā tēe xēēn cúu
ní. Chi cuāhā cā cúnī ní nsūú

cā jā cuu sāhá mozo ní, de
cuāhā cā nácān ní nsūú cā jā
ní jēhe ní.
25 De jā ñúcuán nī nchūhú
sá, de nī jēhēn sá nī nchiyuhū
sá xūhún ní chījin ñuhun. De
yáhá ná nátaji sá xūhún ní.
Ncachī dē.
26 De nī ncāhān patrón jíín
dē: Mozo cūxí cúu nú de maá-
ni tiñu néhén sáhá nú. Chi jáni
inī nū jā cuāhā cā cúnī ni nsūú
cā jā cuu sāhá mozo ni, de
cuāhā cā nácān ni nsūú cā jā
táji nī.
27 Túsaá de tú ní nchúhun
nú xūhún nī nūū banco ncu,
de tá nenda nī de naquehen
nī xūhún nī jondē jíín sēhe
xūhún ncu. Ncachī dē jíín ji.
28 De nī ncāhān dē jíín ndá
cā mozo dē: Túsaá de candeē
nū mil xūhún jīñā nūū ji, de
cuāha nú nūū mozo jā névāha
ūxī mil.
29 Chi nchivī ja névāha, sa
quiji cā nūū ji, de jondē sobra
cā cunevāha ji. Sochi nchivī
jāá nduú, sa cujiyo-ni jacū jā
névāha ji.
30 De mozo yáhá jāá nduú
squíncuu, tavā ndá nú ji ná
quíhīn ji nūū neē tāvēhé. De
ñúcuán cuacu ji de nacayīhí ji
ñii yúhú ji jā ndoho ndasí ji,
ncachī dē, ncachī yā.

Sīquī jā coo juicio ndācá nación

31 De nī ncāhān cā yā: Iin
quīvī de nenda maá Yāā nī
nduu tēe, de cuu yā Rey nūū
nchivī. De ndá ángel yā cuiñi
níí xiín yā. De cundeē yā nūū
mesa jā tatúnī yā, de viī ndasí
cuñáhnú yā.
32 De ndutútú nchivī ndācá
nación nūū yā. De sāhá síín
yā ndá ji, tá cúu nūū ndúsíín
tīcāchí jíín ndixúhú sáhá tēe
ndéca tī.
33 De nchivī vāha jā cúu tá
cúu tīcāchí, cani yā ji lado
cuáhá yā. De nchivī nēhén jā
cúu tá cúu ndixúhú, cani yā ji
lado sátín yā.
34 Ñúcuán de cāhān maá
Rey jíín nchivī jā íyó lado
cuáhá yā: Nācā ndetū ndá nú
jā ní nsāhá Tatá nī jíín nú.
Nehēn de quīvi ndá nú nūū
tatúnī nū. Chi jondē quīvī jā
ní jēcōo ñayīví de ja nī nsāhá
tūha yā nūū tatúnī nū.
35 Chi nī jīhī ni sōco, de nī
ntaji ndá nú jā ní nchajī ni. Nī
nchīchī ni ndute, de nī ntaji
ndá nú nī jihi nī. Nī nquiji nī
jondē ñuū jīcá, de nī ntanúú
ndá nú vehe nī ndōo nī.
36 Nī ncumanī sahma nī, de
nī ntaji ndá nú. Nī ncuhū ni,
de nī jēndēhé ndá nú nduhū.
De nī nchīhi nī vecāa, de suni
nī jēndēhé ndá nú nduhū.
Súcuán cāhān yā jíín nchivī
íyó lado cuáhá yā.
37 Sá de cāhān nchivī vāha
ñúcuán jíín yā: Señor, ¿nā
quīvī nī jinī ndá sá ní jā ní
jīhī ní sōco, de nī ntaji sá jā
ní nchajī ní, á jā ní nchīchī ní
ndute, de nī ntaji sá jā ní jihi
ní?
38 ¿De nā quīvī nī jinī ndá
sá ní jā ní nquiji ní jondē
ñuū jīcá, de nī ntanúú sá vehe
nī ndōo ní, á jā ní ncumanī
sahma ní, de nī ntaji sá?
39 ¿De nā quīvī nī jinī sá ní
jā ní ncuhū ní, á jā ní nchīhi

ní vecāa, de nī jēndēhé sá ní?
Cachī ji.
40 Ñúcuán de cāhān Rey jíín
ji: Ndāā cáhān ni jíín ndá nú
jā tá nī nsāhá ndá nú súcuán
jíín iin ndá hermano ni jā
cándíja, vísō nchivī núu ndasí
cúu ji, de nūū maá nī nī nsāhá
ndá nú.
41 Ñúcuán de suni cāhān
Rey jíín nchivī jā íyó lado sátín
yā: Nchivī jā tānū tāhvī cúu
ndá nú. Cujiyo quīhīn nū
nūū ñúhūn jā cáyū níí cání,
nūū íyó tūha jā cundeē tāchī
cúñáhnú jíín ndá cā tāchī jā
jétíñú.
42 Chi nī jīhī ni sōco, de
nduú ní ntáji ndá nú jā cajī ni.
Nī nchīchī ni ndute, de nduú
ní ntáji ndá nú jā coho nī.
43 Nī nquiji nī jondē ñuū
jīcá, de nduú ní ntánúú ndá
nú vehe quendōo nī. Nī
ncumanī sahma nī, de nduú
ní ntáji ndá nú. De nī ncuhū
ni, de nī nchīhi nī vecāa,
de nduú ní jéndēhé ndá nú
nduhū. Súcuán cāhān yā jíín
nchivī jā íñí lado sátín yā.
44 Sá de cāhān nchivī
ñúcuán jíín yā: Señor, ¿nā
quīvī nī jinī sá ní jā ní jīhī ní
sōco, á jā ní nchīchī ní ndute,
á jā ní nquiji ní jondē ñuū jīcá,
á jā ní ncumanī sahma ní, á jā
ní ncuhū ní, á jā ní nchīhi ní
vecāa, de nduú ní ntáji sá jā
cúmanī nūū ní? Cachī ji.
45 Ñúcuán de cāhān yā jíín
ji: Jāndáā cáhān ni jíín ndá
nú jā sīquī jāá nduú ní nsáhá
nú súcuán jíín ni iin ndá her-
mano ni jā cándíja, vísō nchivī
núu ndasí cúu ji, túsaá de suni
nūū maá nī nduú ní nsáhá
ndá nú, cachī yā.
46 Sá de quīhīn ndá nchivī
ñúcuán ndoho ji níí cání.
De ndá nchivī vāha, quīvi ji
nūū cutecū ji níí cání, ncachī
Jesús.

26

Jā ní scáni táhán ndá dē tūhun jā tiin dē Jesús
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 De tá nī ndihi nī ncāhān
Jesús ndācá tūhun yáhá, de nī
ncāhān yā jíín ndá tēe scuáha
jíín yā:
2 Ja jínī ndá nú jā ūū-ni
cā quīvī de coo vico pascua.
De nduhū, Yāā nī nduu tēe,
nastúu ji nduhū jā cuū ni yīcā
cruz, ncachī yā.
3 Ñúcuán de ndá sūtū
cúñáhnú, jíín ndá tēe stéhēn
ley janahán, jíín ndá tēe
ñáhnú jā ndácu nūū nchivī
hebreo, nī ndutútú dē inī
patio palacio maá sūtū
cúñáhnú cā jā nání Caifás.
4 De nī natúhún ndá dē nāsa
tiin dē Jesús jíín tūhun túhún,
de cahnī dē yā.
5 De nī ncāhān ndá dē: Mā
tīín ó dē maá quīvī vico, chi
nenda nchivī sīquī ō, ncachī
dē.

Tūhun ñahan jā ní jōsō perfume xīnī yā
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

6 De íyó Jesús ñuū Betania,
vehe Simón, tēe jā ní ndoho
cuēhē stéhyū.
7 De nī nquenda iin ñahan
nūū yā, née ña iin frasco yūū
luu jā ñúhún aceite perfume

jā ndéē yāhvi ndasí. De nī jōsō
ña xīnī yā juni yájī yā stāā.
8 De nī jinī ndá tēe scuáha
jíín yā, de nī nquītī inī dē, de
nī ncāhān dē: ¿Nājēhē cúu jā
snáā cāhá ña perfume jīñā?
9 Chi cuu xīcó yāhvi ndasí
ña, de cuāha ó xūhún nūū
nchivī ndāhví nícu, ncachī dē.
10 De nī jinī Jesús jā súcuán
cáhān ndá dē. De nī ncāhān
yā: ¿Nūcu sáhá ndá nú jā
nácani inī ñahan yáhá? Chi iin
tiñu váha cúu jā ní nsāhá ña
nduhū.
11 Chi níní íyó nchivī ndāhví
jíín ndá nú, de nduhū chi mā
cúndeē cā ni jíín nú.
12 Chi jā ní jōsō ña perfume
yáhá nduhū, de suu cúu jā ní
nsāhá tūha ña nduhū jondē
quīvī jā quiyuhū ni.
13 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú jā níí cáhnú ñayīví ní-ni
cúu nūū cūtē nuu tūhun yáhá
jā scácu nī nchivī, de suni
nacani ji tūhun jā ní nsāhá
ñahan yáhá, tácua nūcūhun inī
nchivī ña, ncachī yā.

Jā ní nastúu Judas yā
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

14 Ñúcuán de iin jā úxī ūū
tēe scuáha jíín yā, nání dē Ju-
das Iscariote, nī jēhēn dē nūū
ndá sūtū cúñáhnú.
15 De nī ncāhān dē jíín:
¿Nāsaa taji ní nūū sá, de
nastúu sá Jesús nūū ní?
ncachī dē. De nī jēhe ndá ōcō
ūxī xūhún plata nūū dē.
16 Sá de jondē quīvī ñúcuán
nī nquijéhé dē ndúcú dē
modo nāsa nastúu dē yā nūū
ndá sūtū.

Jā ní jaquīn yā Cena yā
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

17 De maá quīvī jā quíjéhé
vico jā yájī nchivī stātílā jāá
nduú nā levadura yíhí, de
ndá tēe scuáha nī nquenda dē
nūū Jesús. De nī ncāhān dē
jíín yā: ¿Ní cúu nūū cúnī ní jā
quísāhá tūha sá nūū cuxíní ní
vico pascua? ncachī dē.
18 De nī ncāhān yā: Cuáhán
jondē ñuū, vehe tēe jā ní
ncachī ō, de cāhān nū jíín
dē: Cáchī maá Maestro, ja
ncuñatin quīvī cuū yā. De mi-
tan de cajī yā vico pascua inī
vehe ní jíín ndá tēe scuáha jíín
yā, cachī nū, ncachī yā.
19 De ndá tēe scuáha jíín yā,
nī nsāhá dē tá nī ndacu Jesús
nūū dē, de nī nsāhá tūha dē jā
cuxíní yā vico pascua.
20 De tá ja ñatin cuaā, de nī
nquenda yā, de nī jēcundeē yā
nūū mesa jíín ndihúxī ūū tēe
scuáha jíín yā.
21 De juni yájī yā jíín ndá dē
de nī ncāhān yā: Jāndáā cáhān
ni jíín ndá nú jā iin nú nastúu
nduhū mitan, ncachī yā.
22 De nī ncucuécá ndasí inī
ndá dē. De tá iin iin dē nī
jīcā tūhún dē yā: ¿A sāán cúu,
Señor? ncachī dē.
23 De nī ncāhān yā: Iin
ndóhó jā yájī cāhnú jíín nī iin
cōhō, suu nú nastúu nduhū.
24 De nduhū, Yāā nī nduu
tēe, jāndáā cúu jā quīhīn ni cuū
ni, tá cúu nūū yósō tūhun nī
nūū tutū īī. De nācā xēēn
cundoho tēe jā nastúu nduhū.
Vāha cā de tú nduú ní ncácu
tēe ñúcuán nícu, ncachī yā.

25 Sá de nī ncāhān Judas,
tēe jā nastúu yā: ¿A sāán cúu,
Maestro? ncachī dē. Suu nú
cúu, ncachī yā.
26 De juni yájī ndá dē jíín
yā, de nī nquehen yā stātílā,
de xihna cā nī nacuetáhví yā
nūū Tatá yā, de nī scuáchi
yā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe
scuáha jíín yā. De nī ncāhān
yā: Cajī ndá nú, chi yáhá cúu
yiqui cúñu nī, ncachī yā.
27 Sá de nī nquehen yā iin
vaso jā ñúhún ndūxi uva, de
nī nacuetáhví yā, de nī jēhe yā
nūū ndá dē. De nī ncāhān yā:
Coho ndá nú.
28 Chi yáhá cúu nīñī ni jā
sōcō ni jā cúu trátū jeé, de
cati jā ndundoo cuāchi cuāhā
nchivī, de coo tūhun cáhnú inī
nūū cuāchi ji.
29 De cáhān ni jíín ndá nú
jā jondē mitan de mā cōhó cā
ni ndūxi uva yáhá, chi jondē
quenda quīvī jā tatúnī Tatá nī
níí ñayīví, de sá de coho tucu
nī jíín ndá nú, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā yūhú Pedro cāhān dē jā jínī dē yā
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 De nī jita yā jíín ndá dē iin
yaā īī. De nī nquee yā cuāhān
yā jíín dē jondē yucu Olivos.
31 Ñúcuán de nī ncāhān yā:
Ndiviī nū nayūhú nú jā síquī
nduhū jacuáā mitan. Chi
suha yósō tūhun nī nūū tutū īī
jā ní ncachī Yāā Dios: Cuāha
nī tūhun jā cahnī nchivī tēe
jíto tīcāchí, de ndá tīcāchí cūtē
nuu tī jā yūhú tī, cáchī.
32 Sochi tá natecū ni, de
xihna cā nduhū cosō nūú
quīhīn ni región Galilea, de sá
de cuēē ndá nú, ncachī yā.
33 De nī ncāhān Pedro jíín
yā: Vísō ndihi dē nayūhú dē,
sochi sāán chi mā náyūhú
cuitī sá, ncachī dē.
34 De nī ncāhān yā jíín dē:
Jāndáā cáhān ni jíín nú, jacuáā
mitan jondē ncháha ca cana
lohló, de yūhú nú jā tiin
nchivī ndóhó, de cachī nū
ūnī vuelta jāá nduú jínī nū
nduhū, ncachī yā.
35 De nī ncāhān Pedro jíín
yā: Vísō ná cúū sá jíín ní, sochi
mā cāchí cuitī sá jāá nduú
jínī sá ní, ncachī dē. De suni
súcuán nī ncāhān ndihi ndá
tēe scuáha jíín yā.

Jā ní jīcān táhvī yā nūū huerto Getsemaní
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

36 Ñúcuán de nī nquenda
Jesús jíín ndá tēe scuáha jíín
yā iin lugar nūū nání Getse-
maní. De nī ncāhān yā jíín dē:
Yáhá-ni cundeē ndá nú, de ná
quíhīn ni ñúcuán cācān táhvī
ni, ncachī yā.
37 De nī jeca yā Pedro jíín
ndúū sēhe Zebedeo cuāhān yā
jíín dē. De nī nquijéhé yā
cúcuécá ndasí inī yā de xií cúu
inī yā jā quiji tūndóhó sīquī yā.
38 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndá dē: Cúcuécá ndasí inī
ni jondē ja ñatin cuū ni. Yáhá
cundetu ndá nú de cundito
nú jíín nī, ncachī yā.
39 De nī jica yā jacū cā, de nī
jēcuīñī jītí yā nī ntuu yā nūū
yā nūū ñūhún, de suha nī jīcān
táhvī yā nūū Yāā Dios: Tatá
maá sá, tú cuu de sāhá jíyo ní
tūndóhó yáhá jā má quījí sīquī

sá. Sochi nsūú jā cúnī maá
sá, chi jā cúnī maá ní ná cóo,
ncachī yā.
40 Ñúcuán de nī nenda yā
nūū ndinúnī tēe scuáha jíín
yā, de nī jinī yā jā quíxīn ndá
dē. De nī ncāhān yā jíín Pe-
dro: ¿A nduú ní ncúndéé ndá
nú cundito nú jíín nī vísō iin
hora?
41 Coo ndito inī ndá nú
de cācān táhvī nū jā chin-
deé yā ndóhó tácua mā cōtó
túnī jānēhén ndóhó jā sāhá nú
cuāchi. Chi cúnī ndija ánō nū
squíncuu vāha nú, sochi yiqui
cúñu nú chi nduú fuerza,
ncachī yā.
42 De nī jēhēn tucu yā vuelta
ūū, de suha nī jīcān táhvī yā:
Tatá maá sá, de tú mā cūú
cujiyo tūndóhó yáhá jā má
ndōhó sá, de ná cóo jā cúnī
maá ní, ncachī yā.
43 De nī nenda tucu yā nūū
dē, de nī jinī yā jā quíxīn
tucu ndá dē, chi ndasí jíhī dē
māhná.
44 De nī sndóo yā dē, de
cuāhān tucu yā cuācācān
táhvī yā vuelta ūnī, de suni
tūhun ñúcuán nī ncāhān yā.
45 Sá de nī nenda tucu yā
nūū ndá dē, de nī ncāhān yā:
Mitan de cūsūn ndá nú-ni cā
de natātú nú. De nduú chi ja
nī nquenda hora, de nduhū,
Yāā nī nduu tēe, natūu nī de
tiin ndá tēe íyó cuāchi nduhū.
46 Nacuiñī ndá nú, chi ja
vāji tēe nastúu nduhū, de
cōhōn jíín dē, ncachī yā.

Jā ní ntiin ndá dē Jesús
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 De juni súcuán cáhān cā
yā, de nī nquenda-ni Judas,
iin táhán jā úxī ūū tēe scuáha
jíín yā. De vāji cuāhā tēe jíín
dē, ndíso ndá dē espada jíín
ñutun. Chi ndá sūtū cúñáhnú
jíín ndá tēe ñáhnú jā ndácu
nūū nchivī hebreo, nī ntetíñú
ndá tēe ñúcuán.
48 De Judas, tēe jā nastúu yā,
ja nī jēhe dē iin seña nūū ndá
tēe ñúcuán, chi nī ncachī dē:
Tēe jā techuhú nī, ñúcuán cúu.
De tiin ndá nú dē, ncachī dē.
49 De nī nquenda dē nūū
Jesús, de nī ncāhān dē: Tan-
cuaā, Maestro, ncachī dē. De
nī ntechuhú dē yā.
50 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Amigo, ¿nā tiñu vāji nú?
ncachī yā. Ñúcuán de nī
nquenda ndá cā tēe, de nī
ntiin dē Jesús.
51 De iin tēe jā íyó jíín Jesús,
nī ntavā dē espada dē, de nī
jehndē dē sōho iin mozo maá
sūtū cúñáhnú cā.
52 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús jíín dē: Nachuvāha
espada nū, chi ndācá jā cánāá
jíín espada, suni jíín espada
cuū.
53 ¿De á nduú jínī ndá nú jā
cuu cācān táhvī ni nūū Tatá
nī, de mitan ñúhún tají yā víhí
cā ūxī ūū mil ángel andiví jā
scácu nduhū?
54 Sochi tú súcuán, ¿de nāsa
cuu squíncuu tūhun jā yósō
nūū tutū īī jā cánuú ndoho nī
súcuán? ncachī yā.
55 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín nchivī cuāhā: ¿De va tēe
cuíhná cúu nī jā váji ndá nú
jíín espada jíín ñutun jā tiin
ndá nú nduhū, á naá cúu?
Ndācá quīvī nī īyo nī jíín ndá

nú inī templo cāhnú, nī stéhēn ni tūhun, de nduú ní ntíin ndá nú nduhū.
56 De súcuán sáhá ndá nú tácua quee ndaā jā cáhān tutū īī jā ní ntee ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, ncachī yā. Ñúcuán de ndihi tēe scuáha jíín yā, nī sndóo dē yā, de nī jinu dē cuāhān dē.

Jā ní īñi Jesús nūū junta ndá tēe cúñáhnú cā
(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 De ndá tēe jā ní ntiin Jesús, cuāhān dē jíín yā nūū Caifás, tēe cúu sūtū cúñáhnú cā. De ñúcuán íyó tútú ndá tēe stéhēn ley janahán, jíín ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu.
58 De Pedro chi jícá-ni níquīn dē yā, de nī nquenda dē patio sūtū cúñáhnú cā. De nī nquīvi dē inī patio, de nī jēcundeē dē jíín ndá policía, tácua cunī dē nāsa coo sīquī yā.
59 De ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe ñáhnú jíín ndihi tēe sáhá junta cúñáhnú cā, nī nducú dē tēe jā cāhān tūhun túhún sīquī Jesús, chi cahnī dē yā cúnī dē.
60 De vísō nī nquenda cuāhā nchivī jā cáhān tūhún, sochi nduú ní níhīn ndá dē cuāchi sīquī yā jā cuū yā. De jā sándīhí de nī nquenda ūū testigo jā ní ncāhān tūhun túhún sīquī yā:
61 Tēe yáhá nī ncāhān dē jā cuu canī dē templo Yāā Dios, de nūū únī-ni quīvī de nasāhá dē, ncachī ndúū dē.
62 Ñúcuán de nī nacuiñī maá sūtū cúñáhnú cā, de nī ncāhān dē jíín yā: ¿Nūcu nduú cáhān cuitī nū? ¿A íyó ndāā jā cáhān ndá tēe yáhá sīquī nū? ncachī dē.
63 Sochi nduú ní ncáhān cuitī Jesús. De nī ncāhān maá sūtū cúñáhnú cā: Cáhān nīhin nī jíín nú jā cachī ndāā nū cunini maá Yāā Dios, Yāā técū. Cachī cājí tú maá nú cúu Cristo, Sēhe Yāā Dios, ncachī dē.
64 De nī ncāhān Jesús: Suu cúu nī, tá cúu nūū cáhān nū. De suni cáchī tūhun nī nūū ndá nú jā ndācá quīvī jā quiji de cunī nū jā nduhū, Yāā nī nduu tēe, cundeē ni lado cuáhá Yāā íyó poder, de ndiji nī ichi andiví jíín vīcō, ncachī yā.
65 Ñúcuán de sūtū cúñáhnú cā nī ndatá dē-ni sahma dē jā ní nquītī ndasí inī dē, de nī ncāhān dē: Tēe yáhá chi cáhān dē tūhun nāvāha jā quītī inī Yāā Dios, chi sáhá dē maá dē Sēhe Yāā Dios. ¿Nā testigo cā jíni ñúhún ó túsaá? Chi ja nī jini ndá nú tūhun nāvāha jā cáhān dē.
66 ¿De nāsa jáni inī ndá nú? ncachī dē. De nī ncāhān ndá nchivī cuāhā: Cuāchi cúu jā cáhān dē súcuán, de jíni ñúhún jā cuū dē, ncachī.
67 Ñúcuán de nī ntivī sīí ndá dē nūū yā, de nī ncani dē yā. De sava cā dē nī ncatū dē nūū yā.
68 De nī ncāhān ndá dē: De tú Cristo cúu nú, de cachī nā tēe nī ncani ndóhó, ncachī dē.

Jā ní ncachī Pedro jāá nduú jínī dē yā
(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

69 De juni súcuán cúu, de
ndéē Pedro tāvēhé inī patio.
De nī nquenda iin ñahan
sátíñú vehe ñúcuán, de nī
ncāhān ña jíín dē: Ndóhó chi
suni nī jica nú jíín Jesús tēe
Galilea, ncachī ña.

70 De maá dē nduú ní ncáchī
dē, chi nī ncāhān dē nī jini
ndá nchivī: Nduú jínī ni nā
tūhun cáhān nū, ncachī dē.

71 De nī nquee dē viéhé
quēhe, de nī jinī incā ñahan
nūū dē. De nī ncāhān ña jíín
nchivī íyó ñúcuán: Tēe yáhá
chi suni nī jica dē jíín Jesús,
tēe ñuū Nazaret, ncachī ña.

72 Sochi nduú ní jétúhún
tucu dē, chi sa nī ncāhān téyíí
dē: Nduú jínī ni tēe ñúcuán,
ncachī dē.

73 De nī ncunúú jacū cā, de
nchivī íyó ñúcuán nī nquenda
ji nūū Pedro, de nī ncāhān ji:
Jāndáā ndija jā suni táhán ndá
tēe ñúcuán cúu nú, chi nijīn
cáhān nū jā tēe Galilea cúu nú,
ncachī ji.

74 Sá de nī nquijéhé dē
cáhān téyíí dē jā ná cúndeē
cuāchi sīquī dē de tú nduú
cáhān ndāā dē: Nduú jínī cuitī
ni tēe ñúcuán, ncachī dē. De
nī ncana-ni lohló.

75 De nī nūcūhun inī dē
tūhun jā ní ncāhān Jesús jíín
dē: Jondē tá ncháha ca cana
lohló, de yūhú nú de cachī
nū ūnī vuelta jāá nduú jínī
nū nduhū. De nī nquee dē
cuāhān dē, de nī jacu ndasí dē
jā ní ncachī dē jāá nduú jínī
dē yā.

27

Jā cuáhān ndá dē jíín yā nūū Pilato
(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

1 De tá nī ncunijīn, de ndācá
sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe
ñáhnú jā ndácu nūū nchivī
hebreo, nī scáni táhán dē
tūhun nāsa sāhá dē jā cuū
Jesús.

2 De nī juhnī ndá dē yā, de
cuāhān dē jíín yā nūū Poncio
Pilato, tēe cúu gobernador.

Jā ní jīhī Judas
(Hch. 1.16-19)

3 Ñúcuán de Judas, tēe jā
ní nastúu yā, nī jinī dē jā
ní ncunīhin sīquī yā jā cuū
yā. De nī ntahúhvī inī dē, de
nī nacuāha dē ōcō ūxī xūhún
plata jā ní nīhīn dē nūū ndá
sūtū cúñáhnú jíín nūū ndá tēe
ñáhnú.

4 De nī ncāhān dē jíín:
Cuāchi nī nsāhá sá jā ní
nastúu sá iin tēe jā cuū dē,
de nduú nā cuāchi dē. De
nī ncāhān ndá dē: ¿Nā cuá
ndíhvī inī ndá nī? De cuāchi
maá nú cúu, ncachī dē.

5 De nī nasquéne Judas
xūhún ñúcuán inī templo. De
nī nquee dē cuāhān dē, de nī
scuéhné dē maá dē.

6 De ndá sūtū cúñáhnú nī
nastútú dē xūhún ñúcuán, de
nī ncāhān dē: Mā cūú chuhun
ó xūhún yáhá inī jātūn nūū
sócō ndá nchivī, chi xūhún jā
ní jēcunáá jā cuū iin tēe cúu,
ncachī dē.

7 Ñúcuán de nī nsāhá ndāā
ndá dē jā xūhún ñúcuán
cueen dē ñuhun jā nání Lugar
Ñuhun Quíxín, tácua ñúcuán
quiyuhū ndá nchivī jīcá.

8 De jā suu cúu jā jondē mitan nání ñuhun ñúcuán Lugar Ñuhun Nīñī.
9 De súcuán nī nquee ndaā tūhun nī ncāhān Jeremías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán: Nī nquehen ndá dē ndihócō ūxī xūhún plata, de súcuán-ni cúu iin yāhvi jā ní nsāhá nchivī Israel cuenta nāsaa-ni ndéē yā nūū ji.
10 De jíín xūhún ñúcuán nī jeen ndá dē ñuhun quíxín, tá cúu nūū ní ndacu maá Jētohō ō Yāā Dios nūū ni. Ncachī Jeremías.

Jā ní īñi Jesús nūū Pilato
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

11 De tá nī nquenda ndá dē jíín Jesús nūū gobernador, tēe cúu Pilato, de nī jīcā tūhún dē yā: ¿A maá nú cúu Rey nchivī hebreo? ncachī dē. De nī ncāhān Jesús: Suu cúu nī, tá cúu nūū cáhān nū, ncachī yā.
12 De ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu, nī ncāhān dē cuāchi sīquī yā. Sochi nduú ní scócóo cuitī yā.
13 Ñúcuán de nī ncāhān Pilato jíín yā: ¿A nduú jíni nú jā cuāhā cuāchi cáhān ndá dē sīquī nū? ncachī dē.
14 Sochi nduú ní ncáhān cuitī yā ni iin tūhun jíín dē. De nī nsāhvi ndasí inī gobernador jāá nduú ní ncáhān cuitī yā.

Jā ní nsāhá ndāā ndá dē jā cahnī dē yā
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

15 De íyó costumbre gobernador jā quīvī vico ñúcuán siáā dē iin tēe yíhí vecāa, nā-ni tēe cúnī nchivī jā siáā dē.
16 De quīvī ñúcuán íyó iin tēe yíhí vecāa, nání dē Barrabás, de ja nī jītē nuu tūhun jā ní nsāhá dē cuāchi xeēn.
17 De tá nī ndutútú nchivī, de nī ncāhān Pilato jíín ji: ¿Ní tēe cúnī ndá nú jā siáā ni mitan: A Barrabás á Jesús jā cúu Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios? ncachī dē.
18 Súcuán nī ncāhān dē chi cúnī dē siáā dē Jesús. Chi ja nī jīcūhun inī dē jā ní ncucuásún inī ndá sūtū ñúcuán, de jā suu cúu jā ní nasiáha ndá dē yā nūū dē.
19 De juni ndéē Pilato silla nūū sáhá ndāā dē tiñu, de ñasíhí dē nī ntetíñú ña tūhun nī nquiji nūū dē: Mā quívi nduū nū jíín ndá nchivī sīquī tēe ndāā jīñā, chi cuni de ndasí nī nsiúhú jāni nduhū jā síquī dē, ncachī ña.
20 Sochi ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe ñáhnú, nī scáhān dē nchivī jā cācān ji jā ná siáā dē Barrabás, de ná cúū Jesús.
21 Ñúcuán de nī jīcā tūhún tucu gobernador: Jā ndúū dē, ¿ní iin dē cúnī ndá nú jā siáā ni? ncachī dē. De nī ncāhān ji: Siáā ní Barrabás, ncachī ji.
22 De nī jīcā tūhún Pilato: ¿Túsaá de nāsa cúnī ndá nú jā sāhá nī jíín Jesús, tēe cúu Cristo? ncachī dē. De nī ncāhān ndihi ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúū dē, ncachī ji.
23 Ñúcuán de nī ncāhān Pilato: ¿Nā cuāchi nī nsāhá dē túsaá? De ndá nchivī nī ncana jee ndasí ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúū dē, ncachī ji.

24 De nī jinī Pilato jāá nduú
cúndeé dē jíín nchivī, chi sa
víhí cā cúvaā ji. De nī ndacu
dē jā ná quíji ndute, de nī nan-
dahá dē nūū nchivī cuāhā. De
nī ncāhān dē: Jā nándahá nī
yáhá cúu seña jāá nduú nā
cuāchi cundeē sīquī ni jā cuū
tēe vāha yáhá. Chi sīquī ndá
máá nú ná cúndeē, ncachī dē.
25 De nī ncāhān ndihi
nchivī: Suu sīquī ndá máá
sá jíín sīquī sēhe sá ná cúndeē
cuāchi jā cuū dē, ncachī ji.
26 Sá de nī nsiáā dē
Barrabás cuāhān. De nī
ndacu dē jā ná cáni ndá
soldado Jesús, jíín jā cata caa
dē yā yīcā cruz.
27 Ñúcuán de ndá soldado
cuāhān dē jíín Jesús inī pala-
cio. De nī ncana dē ndihi
táhán dē nī ncutútú dē nūū
yā.
28 De nī ntavā ndá dē
sahma yā, de nī nchuhun dē
yā iin sahma cuahá jā cúu
sahma rey.
29 De nī nsāhá ndá dē iin
corona iñu, de nī nchuhun dē
xīnī yā. De nī nchihi dē ndahá
cuáhá yā iin ñutun jā cúu tá
cúu bastón. De nī nsāhá catá
dē nūū yā, chi nī jēcuīñī jītí
dē, sáhá dē jā chíñúhún dē yā.
Nācā vāha rey cúu Rey nchivī
hebreo, ncachī dē.
30 De nī ntivī sīí ndá dē nūū
yā. De nī naquehen dē ñutun
jā ní nchihi dē ndahá yā, de nī
ncuun dē xīnī yā.
31 De tá nī ncuu nī nsāhá
sácá dē yā, de nī ntavā dē
sahma cuahá jā ñúhún yā,
de nī nachuhun dē yā sahma
maá yā. De cuāhān dē jíín yā
jā cata caa dē yā yīcā cruz.

Jā ní jata caa dē yā yīcā cruz
(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

32 De tá nī nquee ndá sol-
dado jíín yā, de nī jēcutáhán
dē jíín iin tēe ñuū Cirene, nání
dē Simón. De nī ntee ndá
dē tiñu tēe ñúcuán jā cuiso dē
cruz yā.
33 De nī nquenda ndá dē
iin lugar nūū nání Gólgota, de
tūhun ñúcuán cáhān: Lugar
Yiqui Xínī.
34 De nī jēhe ndá dē vino jā
ní nsacā nuu jíín iin jā úguā jā
coho yā. De tá nī jito túnī yā,
de nduú ní ncúnī yā coho yā.
35 De tá nī ncuu nī jata caa
dē yā yīcā cruz, de nī nsāhá
dē suerte sīquī nāsa nīhīn iin
iin dē sahma yā. De súcuán
nī nquee ndaā tūhun jā ní
ntee tēe nī nacani tūhun Yāā
Dios janahán: Tavā ndá dē
suerte sīquī nāsa nīhīn iin iin
dē sahma nī, ncachī yā, cáchī
tutū.
36 Sá de nī jēcundeē ndá dē
ñúcuán jā coto dē jondē cuū
yā.
37 De nī ntee dē iin tūhun
xīnī cruz yā jā cáhān nā sīquī
nī jīhī yā: Yáhá cúu Jesús, Rey
nchivī hebreo, cáchī.
38 De suni nī jata caa ndá dē
ūū tēe cuíhná yīcā ūū cā cruz,
iin dē lado cuáhá yā, de incā
dē lado sátín yā.
39 De nchivī jā yáha ñúcuán,
scuícó ji xīnī ji, de nī ncāhān
yīchī ji:
40 Ndóhó chi cáhān nū jā
canī nū templo cāhnú, de nūū
únī quīvī de nasāhá nú. Túsaá
de scácu nú maá nú mitan. De

tú Sēhe Yāā Dios cúu nú, de
nuu nú yīcā cruz viī, ncachī ji.
41 De ndá sūtū cúñáhnú, jíín
tēe stéhēn ley janahán, jíín
tēe grupo fariseo, jíín ndá tēe
ñáhnú, suni súcuán nī ncāhān
catá dē nūū yā, de cáhān ndá
máá dē:
42 Tú incā nchivī nī scácu
dē, ¿de nūcu nduú cúu scácu
dē maá dē mitan? Tú Rey
nchivī Israel cúu dē, de ná
núu dē yīcā cruz, tácua candíja
ó dē.
43 Nī ncandíja dē Yāā Dios,
de ná scácu yā dē mitan de
tú cúndáhví inī yā dē, chi nī
ncāhān dē jā cúu dē Sēhe yā,
ncachī ndá dē.
44 De ndúū tēe cuíhná jā
ndíta caa xiín yā, suni súcuán
nī ncāhān nāvāha dē.

Jā ní jīhī Jesús
(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49;
Jn. 19.28-30)

45 De tá nī ncuu cahūxī ūū,
de nī ncuneē níí cáhnú jondē
cahūnī.
46 De tá cahūnī, de nī ncana
jee Jesús: Elí, Elí, ¿lama sabac-
tani? De tūhun ñúcuán cáhān:
Yāā Dios maá sá, Yāā Dios
maá sá, ¿nūcu nī sndóo ní
sāán?
47 De sava nchivī íñí
ñúcuán, nī jini ji jā cáhān yā,
de nī ncāhān ji: Tēe yáhá cána
dē Elías, tēe nī nacani tūhun
Yāā Dios janahán, ncachī ji.
48 De nī jinu-ni iin tēe, nī
jēquēhen dē iin cāchī, de nī
nchundaji dē nūū vinagre
iyá. De nī ntee dē xīnī iin
ñutun, de nī ntee dē yuhú yā
jā coho yā.
49 De nī ncāhān sava cā
dē: Cundetu nú, cúndēhé ó
tú quiji Elías scácu dē á nduú,
ncachī ji.
50 De maá Jesús nī ncana jee
yā incā vuelta, de nī jīhī yā-ni.
51 De sahma jā ndíta caa jā
ndásī nūū cuarto īī inī templo
cāhnú, nī ndātā-ni sava sava
jondē xīnī jíín jondē jēhē. De
nī ntāan, de nī ndātā toto.
52 De nī nune yavī nūū
yíyuhū ndīyi, de cuāhā ndīyi
jā ní ncandíja ji Yāā Dios, nī
natecū ji.
53 De nī nquee ndá ji nūū
yíyuhū ji, de tá nī natecū Jesús
de nī ndīvi ji inī ciudad īī
Jerusalén, de cuāhā nchivī nī
jinī nūū ji.
54 De tá nī jīhī Jesús, de tēe
cúu capitán jíín ndá tēe íñí jíín
dē jā jíto dē jondē cuū yā, nī
jinī ndá dē jā ní ntāan, jíín
ndá cā tiñu jā ní ncuu. De
nī nchūhú ndasí ndá dē, de
nī ncāhān dē: Jāndáā ndija jā
Sēhe Yāā Dios cúu tēe yáhá,
ncachī dē.
55 De ñúcuán íñí cuāhā
ñahan, ndéhé jícá ña. De
suu ndá ñahan ñúcuán nī
jēcuniquīn ña Jesús jondē
Galilea, vāji ña jā chíndeé ña
yā.
56 De ūnī ña cúu María ñuū
Magdala, jíín María naná Ja-
cobo jíín José, jíín naná ndúū
sēhe Zebedeo.

Jā ní nchiyuhū dē yā
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56;
Jn. 19.38-42)

57 De tá nī ñini quīvī ñúcuán,
de nī nquenda iin tēe cuícá,
nání dē José, de tēe ñuū Ari-
matea cúu dē.
58 Tēe yáhá nī jēhēn dē nūū
Pilato, de nī jīcān dē yiqui

cúñu Jesús. De nī ndacu Pilato
jā ná cuáha ji nūū dē.
59 De José nī nquehen
dē yiqui cúñu yā, de nī
nchusúcún dē iin sahma
cuijín ndoo.
60 De névāha dē iin yavī
ndīyi jā ní ncaān jeé yīcā iin
cava, nūū ncháha ca quiyuhū
ndīyi. De ñúcuán nī nchiyuhū
dē yā. De nī jasī dē iin yūū
cāhnú yuhú yávī, de cuāhān
dē.
61 De María ñuū Magdala,
jíín incā María, ndéē ña ichi
núū nūū yíyuhū yā.

Jā ní jito ndá soldado nūū yíyuhū yā

62 De nī ncuu ndącá tiñu
yáhá maá quīvī jā sáhá tūha
nchivī jā quiji quīvī nátātú.
Sá de nī ncunijīn maá quīvī
nátātú. De ndá sūtū cúñáhnú
jíín ndá tēe grupo fariseo, nī
jēhēn dē nūū Pilato.
63 De nī ncāhān ndá dē:
Señor, núcūhun inī ndá sá jā
tá nī ntecū tēe stáhví néhén
ñúcuán, de nī ncāhān dē jā
natecū dē nūū únī quīvī.
64 Túsaá de ndacu ní jā
ná cóto vāha ndá soldado
yuhú yávī ñúcuán jondē tá
nī nchāha ūnī quīvī. Chi
tú nduú de sanaā de quiji
ndá tēe jā ní scuáha jíín dē,
de natavā cuīhná dē ndīyi
ñúcuán jacuáā, quīhīn dē
jíín. Ñúcuán de cachī ndá dē
nūū nchivī jā ní natecū tēe
ñúcuán. De víhí cą cuu tūhun
stáhví ñúcuán nsūú cā jā xíhna
ñúhún, ncachī ndá dē.
65 De nī ncāhān Pilato jíín
dē: Yáhá íyó ndá soldado.
Cuáhán jíín dē, de sāhá cutú
vāha ndá nú yuhú yávī, de
coto vāha ndá nú, tú nāsa cuu
vāha cā sāhá nú, ncachī dē.
66 De cuāhān ndá dē, de nī
nsāhá cutú dē yūū jā ndásī
yuhú yávī nūū yíyuhū yā, de
nī stíin vāha dē. De nī jani dē
ndá soldado jā coto.

28

Jā ní natecū Jesús
(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 De nī nchāha quīvī nátātú,
de nī ncunijīn quīvī domingo.
De María ñuū Magdala jíín
incā María, nī jēndēhé ña nūū
ní nchiyuhū Jesús.
2 Ñúcuán de iin sanaā-ni de
nī ntāan nīhin ndasí. Chi
iin ángel maá Jētohō ō Yāā
Dios nī ncuun yā ichi an-
diví, nī nquenda yā nūū ní
nchiyuhū Jesús. De nī stáá yā
yūū jā ndásī yuhú yávī, de nī
jēcundeē yā sīquī.
3 De jéndūtē nūū yā modo
taja, de sahma ñúhún yā yaa
ndasí tá cáá yūhvā volcán.
4 De ndá soldado jíto
ñúcuán nī nquisi dē jā yúhú
dē ndéhé dē yā. De nī ncuu
ndá dē modo ndīyi-ni.
5 De nī ncāhān ángel jíín
ndúū ñahan ñúcuán: Mā
cúyūhú nú, chi jínī ni jā
nánducú nú Jesús, Yāā nī jīhī
yīcā cruz.
6 Nduú cā yā yáhá, chi ja
nī natecū yā, tá cúu nūū ní
ncachī yā. Nehēn de cunī nū
nūū ní jaquīn ndá dē yā.
7 De ñamā quīnohōn nū, de
cachī nū nūū ndá tēe scuáha
jíín yā jā ní natecū yā. De
xihna cā maá yā jīnū Galilea,

sá de cuēē ndá máá nú, de
ñúcuán cunī nū nūū yā, cachī
nū nūū ndá dē. Ja nī ncachī
tūhun nī nūū nū, ncachī ángel.
8 Ñúcuán de nī nquee ndúū
ña nūū ní nchiyuhū yā, de
ñamā cuāhān ña. De yúhú ña,
de suni cúsiī ndasí inī ña. De
nī jinu ña cuācachī tūhun ña
nūū ndá tēe scuáha jíín yā.
9 De juni cuāhān ña, de nī
nquenda-ni Jesús nūū ña, de
nī ncāhān yā jíín ña. De nī
ntandeē ña nūū yā, de nī
numi ña sūcūn jéhē yā, de nī
nchiñúhún ña yā.
10 De nī ncāhān yā jíín ña:
Mā cúyūhú ndúū nū. De
cuáhán de cachī tūhun nú nūū
ndá hermano ni, tēe nī scuáha
jíín nī, jā ná quínohōn ndá
dē Galilea, de ñúcuán cunī dē
nūū ni, ncachī yā.

Tūhun jā ní ncāhān ndá soldado

11 De juni cuāhān ndúū ña,
de sava soldado jā ní jito
ñúcuán, cuānohōn dē jondē
ciudad. De nī ncachī tūhun dē
nūū ndá sūtū cúñáhnú ndācá
tiñu jā ní ncuu.
12 De ndá sūtū cúñáhnú
nī ndutútú dē nūū ndá tēe
ñáhnú jā ndácu tiñu, de nī
scáni táhán dē tūhun. Ñúcuán
de nī jēhe dē cuāhā xūhún nūū
ndá soldado.
13 De nī ncāhān dē: Cachī
ndá nú jā ndá tēe scuáha jíín
dē nī nquiji jacuáā, de nī
natavā cuīhná ndīyi ñúcuán
juni quíxīn ndá nú, cachī nū.
14 De tú cuni gobernador
tūhun yáhá, de ndá máá nī
quīscáhān ni dē, tácua mā
níhīn ndá nú castigo, ncachī
dē.
15 De ndá soldado nī nque-
hen dē xūhún, de nī ncāhān dē
tá nī ncachī ndá nūū dē. De
jondē mitan chi súcuán cáhān
ndá nchivī hebreo tá cúu nūū
ní ncāhān ndá soldado.

Jā ní ntetíñú yā dē jā nacani dē tūhun

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

16 De ndihúxī iin tēe nī
scuáha jíín yā, cuānohōn dē
Galilea, jondē yucu nūū ní
ncachī Jesús jā quíhīn dē.
17 De tá nī jinī ndá dē nūū
yā, de nī nchiñúhún dē yā.
Sochi sava dē nduú cándíja
vāha dē jā maá yā cúu.
18 De nī ntandeē yā nūū dē,
de nī ncāhān yā jíín ndá dē: Ja
nī ntaji Yāā Dios ndihi poder
nūū ni jā tatúnī ni inī andiví
jíín ñayīví.
19 Túsaá de cuáhán ndá nú
nūū nchivī ndācá nación, de
stéhēn nū tūhun nī nūū ji tácua
candíja ji. De scuénduté nú ji
jā ní ncandíja ji maá Tatá jíín
Sēhe jíín Espíritu Santo.
20 De stéhēn nū nūū ji jā
ná cuétáhví ji ndācá tiñu jā ní
ndacu nī nūū nū. De cuhun
inī nū jā maá nī íyó nī jíín
nú níí cání jondē quīvī jā jīnu
ñayīví, ncachī yā. De nī ncuu.
Amén.

TUHUN VAHA JA NI NTEE SAN MARCOS

Tūhun Juan tēe scuénduté
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Yáhá quíjéhé tūhun vāha
maá Jesucristo, Sēhe Yāā Dios,
jā ní nquiji yā jā scácu yā
yóhó.
2 Isaías, tēe nī nacani tūhun
Yāā Dios jondē janahán,
súcuán nī ntee dē tūhun Juan
nūū tutū:
Tají nī tēe nacani tūhun nī
cosō nūú dē ichi núū
nū,
tácua coo tūha nchivī jā quiji
nú, ncachī Yāā Dios jíín
Cristo.
3 De tēe ñúcuán cana jee dē
jondē nūū ñuhun tíhá:
Sāhá tūha ndá nú maá nú, chi
quenda maá Jētohō ō.
De sāhá ndá nú tiñu ndāā, chi
vāji yā, cachī dē.
Ncachī Isaías.
4 De Juan nī jīnū dē jondē
nūū ñuhun tíhá, scuénduté dē
nchivī. De cáhān dē jíín ji
jā ná nácani inī ji jā sndóo ji
cuāchi ji de cuenduté ji, tácua
cune cáhnú inī Yāā Dios nūū
cuáchi ji.
5 De ndācá nchivī región
Judea jíín nchivī ciudad
Jerusalén, nī nquenda ji nūū
dē. De nī nacani ndaā ji
cuāchi ji nūū Yāā Dios, de
nī scuénduté dē ji inī yūte
Jordán.
6 De sahma ñúhún Juan cúu
ixi camello, de núhnī iin cin-
turón ñii chījin dē. De jā técū
dē cúu tīca langosta jíín ndūxi
yōcō.
7 De suha nī nacani dē
tūhun: Quiji maá Yāā jā
cúñáhnú ndasí cā nsūú
nduhū. Chi nduú cúñáhnú
cuitī ni nūū yā, ni jā cuetíñú
yā nduhū vísō iin tiñu lúlí cā
jā jīqui ndeyi nī nandají nī
correa nījān yā.
8 De nduhū chi jíín ndute
scuénduté nī ndá nú, sochi
Yāā ñúcuán chi modo jā
scuénduté yā ndá nú cúu
jā cuāha yā Espíritu Santo
cundeē inī ánō nū, ncachī
Juan.

Jā ní jenduté Jesús
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

9 De nī ncuu jacū quīvī,
de Jesús nī nquee yā ñuū
Nazaret ndáñúū Galilea, de
Juan nī scuénduté dē yā inī
yūte Jordán.
10 De tá nī nquee yā ndute,
de nī jinī yā jā ní nune-ni
nūū ndéē Yāā Dios andiví, de
nī ncuun Espíritu Santo, nī
jīnū xīnī yā, de cáá tá cáá iin
paloma.
11 De ichi andiví nī ncāhān
iin tūhun: Maá nú cúu sēhe nī
jā mānī ndasí nī jíín, de cúsiī
ndasí inī ni jíín nú, ncachī.

Jā ní jito túnī Satanás Jesús
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

12 Ñúcuán de nī jīnū Jesús
jondē nūū ñuhun tíhá nī nsāhá
Espíritu Santo.
13 De ūū xico quīvī nī ndeē
yā nūū ñuhun tíhá ñúcuán nūū
íyó ndá quiti yúcú. De nī jito
túnī Satanás yā. De tá cuāhān
Satanás, de nī nquenda ndá
ángel Yāā Dios, nī nchindeé
ndá yā.

Jā ní nquijéhé Jesús nácani yā tūhun región Galilea
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Ñúcuán de tá nī nchihi ndá dē Juan vecāa, de nī nenda Jesús región Galilea, nácani yā tūhun vāha nāsa tátúnī Yāā Dios.
15 De nī ncāhān yā: Ja nī nquenda quīvī, de ja nī ncuñatin jā tatúnī Yāā Dios nūū ndá nú. Nacani inī nū jā sndóo nú cuāchi nú, de candíja nú tūhun jā scácu yā ndóhó, ncachī yā.

Jā ní ncana yā cūmī tēe tíin tiacá
(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 De jíca Jesús yuhú mar Galilea cuāhān yā. De nī jinī yā nūū Simón jíín ñanī dē Andrés. De tēe tíin tiacá cúu dē, de squée ndúū dē ñunu dē inī mar.
17 De nī ncāhān yā jíín dē: Cuniquīn nduhū ná cóhōn, de nasāhá nī ndóhó tēe jā nīhīn cuāhā nchivī jā candíja nduhū, tá cúu nūū níhīn nū tiacá, ncachī yā.
18 Ñúcuán de nī sndóoni ndúū dē ñunu dē, de nī jēcuniquīn dē yā.
19 De nī jica yā jacū cā, de nī jinī yā nūū Jacobo jíín ñanī dē Juan, ndúū sēhe Zebedeo, suni ndéē dē inī barco dē, náchicatún dē ñunu dē.
20 De suni nī ncana yā dē jā cuniquīn dē yā. De nī sndóoni ndúū dē tatá dē Zebedeo inī barco jíín ndá mozo dē, de nī jēcuniquīn dē yā cuāhān dē.

Jā ní ntavā yā tāchī inī iin tēe
(Mt. 7.28-29; Lc. 4.31-37)

21 De nī jīnū yā jíín ndá dē ñuū Capernaum. De quīvī nátātú nī nquīvi yā inī vehe īī sinagoga, de nī stéhēn yā tūhun.
22 De nī nsāhvi inī nchivī nī jini ji tūhun stéhēn yā. Chi stéhēn vāha yā nūū ji, chi maá yā ndíso tíñú sīquī ndihi. De ndá tēe stéhēn ley janahán, nsūú súcuán stéhēn dē.
23 De inī vehe īī sinagoga ñuū ñúcuán íyó iin tēe jā ñúhún tāchī inī. De nī ncana cóhó dē:
24 ¿Nūcu vāji ní nūū ndá sá, Jesús ñuū Nazaret? ¿A vāji ní jā snáā ní sāán, á naá cúu? Ja jínī sá ní iin cúu ní, chi Sēhe īī Yāā Dios cúu ní, ncachī dē.
25 De Jesús nī ncāhān xēēn yā nūū tāchī: Casī yuhú nú de quee nú inī dē, ncachī yā.
26 De tāchī nī jahnī yīhí ndasí tēe ñúcuán. De nī ncana cóhó, de nī nquee-ni cuāhān.
27 De ndihi nchivī nī nchūhú ji, de jícā tūhún táhán ji: ¿Nā cuá cúu yáhá? ¿A iin tūhun jeé cúu yáhá? Chi tēe yáhá cúñáhnú dē jā ndácu dē jondē nūū tāchī de quée ndá, ncachī ji.
28 De ñamā nī jītē nuu tūhun Jesús cuāhān níí cáhnú región Galilea.

Jā ní nasāhá vāha yā naná chíso Simón Pedro
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 De nī nquee yā jíín ndá dē inī vehe īī sinagoga. De Jesús cuāhān yā jíín Jacobo jíín Juan jondē vehe Simón jíín Andrés.
30 De naná chíso Simón, cáá ña yíhí quīji ña. De nī ncachī tūhun ndá dē nūū yā jā cúhū ña.

31 Ñúcuán de nī ntandeē yā
nūū cáá ña, de nī ntiin yā
ndahá ña, de nī nacani yā ña.
De nī nquee-ni quījī ña, de nī
nsāhá ña jā ní nchajī yā jíín
ndá dē.

Jā ní nasāhá vāha yā cuāhā nchivī
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

32 De tá nī nquēe ncandiī de
nī ncuaā, de nī nquenda ndá
nchivī vāsiáha ji ndá jā cúhū
jíín jā ñúhún tāchī inī.
33 De ndihi nchivī ñuū
ñúcuán nī ncutútú ji viéhé
ñúcuán.
34 De nī nasāhá vāha yā
cuāhā nchivī cúhū quéhén
nūū cuēhē, de nī ntavā yā
cuāhā tāchī inī ji. De ndá tāchī
chi ja jínī ji yā, sochi nduú ní
jéhe yā tūhun jā cachī tūhun ji
ní iin cúu yā.

Jā ní nacani yā tūhun región Galilea
(Lc. 4.42-44)

35 De nehēn ndasí nī nacōo
yā, chi jondē niquín cā. De
nī nquee yā cuāhān sīín yā
yātā ñúū nūū nduú nchivī, de
ñúcuán nī jīcān táhvī yā.
36 De Simón jíín ndá tēe íyó
jíín dē, nī jēnanducú dē yā.
37 De nī nanihīn ndá dē
yā, de nī ncāhān dē jíín yā:
Ndācá nchivī nánducú ji níhín,
ncachī dē.
38 Sochi nī ncāhān maá yā:
Sa cōhōn ndācá cā ñuū íyó
ñatin, tácua suni nacani nī
tūhun nūū ji, chi jā suu cúu jā
váji nī, ncachī yā.
39 De súcuán nī jica nuu yā
níí región Galilea, nī nacani
yā tūhun inī vehe īī sinagoga
ndācá ñuū, de nī ntavā yā
tāchī inī nchivī.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe ndóho cuēhē stéhyū
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 De iin tēe ndóho cuēhē
stéhyū, nī nquenda dē nī
jēcuīñī jītí dē nūū yā, de nī
ncāhān dē: Jínī sá jā cuu sāhá
ní jā nduvāha sá, de tú cúnī ní,
ncachī dē.
41 De Jesús nī ncundáhví inī
yā dē, de nī ntee yā ndahá yā
dē, de nī ncāhān yā: Cúnī ni
nasāhá vāha nī ndóhó. De ná
ndúvāha nú, ncachī yā.
42 Te tá nī ncāhān yā súcuán,
de nī nduvāha-ni tēe ndóho
cuēhē stéhyū.
43 Ñúcuán de nī natají yā dē
jā quínohōn dē, de nī ncāhān
nīhin yā jíín dē:
44 Mā cāchí cuitī nū nūū ni
iin. Chi quīhīn nū stéhēn nū
maá nú nūū sūtū, de cun-
dahá nú jā sōcō nū nūū Yāā
Dios sīquī jā ní ndundoo nú
nūū yā, tá cúu nūū ní ndacu
Moisés janahán. De súcuán de
cunī nchivī jā ní nduvāha nú,
ncachī yā.
45 De nī nquee dē cuāhān
dē, de nī nquijéhé dē nácani
dē tūhun nūū ndihi nchivī
nāsa nī nduvāha dē. De sīquī
ñúcuán nduú cā ní ncúu quīvi
Jesús ndācá ñuū, chi cúchitú
ndasí nchivī nūū yā. De nī
jica yā yātā ndācá ñuū nūū
nduú cúchitú nchivī. Sochi
ndācá lado nī nquiji nchivī
nūū yā.

2

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe nī nduvehlé
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 De nī ncuu jacū quīvī, de
nī nquīvi tucu Jesús ñuū Ca-
pernaum. De nī jinī nchivī jā
ndéē yā vehe.
2 De ñamā nī ncutútú cuāhā
nchivī, de nī nchitú vehe chi
jondē viéhé nduú cā núne. De
nī nacani yā tūhun Yāā Dios
nūū ji.
3 Ñúcuán de nī nquenda
cūmī tēe nūū yā, ndíso ndá dē
iin tēe jā ní nduvehlé.
4 De nduú ní ncúu quīvi ndá
dē nūū yā sīquī jā íyó chitú
nchivī. De nī ncaa dē sīquī
vēhé, de nī nacune dē xīnī
vēhé ndāā nūū íñí yā, de yavī
ñúcuán nī scúun dē tēe cúhū,
yósō dē nūū iin camilla.
5 De nī jinī Jesús jā cándíja
ndá dē jā cuu nasāhá vāha yā
tēe cúhū. De nī ncāhān yā jíín
tēe cúhū: Lílū, ja née cáhnú inī
ni nūū ndá cuāchi nú, ncachī
yā.
6 De ñúcuán ndéē jacū tēe
stéhēn ley janahán, de ndá tēe
ñúcuán nī jani inī dē sīquī yā:
7 ¿Nūcu cáhān tēe yáhá
súcuán? Cáhān dē tūhun
nāvāha jā quītī inī Yāā Dios.
Chi nduú cā nā incā cuu cune
cáhnú inī nūū cuáchi, chi
mátúhún-ni Yāā Dios.
8 De nī jinī Jesús jā súcuán
jáni inī ndá dē, de nī ncāhān
yā jíín dē: ¿Nūcu jáni inī ndá
nú jā cáhān ni tūhun nāvāha?
9 Jā ndúū tūhun yáhá, ¿ní iin
cúu jā víjín cā? ¿A jā cāhān
ni jíín tēe cúhū: Ja née cáhnú
inī ni nūū ndá cuāchi nú? ¿A
víjín cā jā cāhān ni: Nacōo de
naquehen nú camilla nū, de
caca nú, cachī ni?
10 De mitan de ná stéhēn ni
jā maá nī, Yāā nī nduu tēe,
ndíso tíñú nī inī ñayīví yáhá jā
cune cáhnú inī ni nūū cuáchi.
Sá de nī ncāhān yā jíín tēe nī
nduvehlé:
11 Cáhān ni jíín nú, nacōo de
naquehen nú camilla nū de
quīnohōn nū vehe nú, ncachī
yā.
12 Ñúcuán de nī nacōo dē-
ni, de nī naquehen dē camilla
dē, de nī nquee dē cuāhān dē,
nī jinī jínúū ndihi nchivī. De
ndiviī ji nī nsāhvi inī ji ndéhé
ji, de nī ncāhān ji jā vāha ndasí
Yāā cúu Yāā Dios. De cáchī ji:
Ncháḥa ca cunī cuiṭī ō ni iin
tiñu súcuán, ncachī ji.

Jā ní ncana yā Leví
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Sá de nī nquee tucu yā
cuāhān yā jondē yuhú mar.
De ndācá nchivī nī nquenda ji
nūū yā, de nī stéhēn yā tūhun
nūū ji.
14 Sá de nī nchāha yā
cuāhān yā, de nī jinī yā nūū
Leví sēhe Alfeo, ndéē dē nūū
nástútú dē xūhún renta. De
nī ncāhān yā jíín dē: Cuniquīn
nduhū ná cóhōn, ncachī yā.
De nī nacuiñī dē-ni, de cuāhān
dē jíín yā.
15 Ñúcuán de nī jēhēn yā nī
nchajī yā stāā vehe dē. De
cuāhā tēe stútú xūhún renta
jíín ndá cā tēe sáhá cuāchi,
suni ndéē dē yájī dē stāā jíín
Jesús jíín ndá tēe scuáha jíín
yā, chi íyó cuāhā dē jā níquīn
dē yā.
16 De ndá tēe stéhēn ley
janahán jíín tēe grupo fariseo,
nī jinī dē jā yájī yā stāā jíín
ndācá tēe ñúcuán. De nī
ncāhān ndá dē jíín ndá tēe
scuáha jíín yā: ¿Nūcu yájī

maestro nū jíín ndá tēe stútú
xūhún renta jíín ndá cā tēe
sáhá cuāchi? ncachī dē.
17 De nī jini Jesús, de nī
ncāhān yā jíín dē: Nchivī íyó
vāha, nduú jíni ñúhún ji tēe
tátán, chi nchivī cúhū cúu jā
jíni ñúhún. De nduhū chi
nduú vāji nī jā cana nī nchivī
jāá nduú cuāchi, jā cúu ji tá
cúu nchivī íyó vāha. Chi sa
vāji nī jā cána nī nchivī íyó
cuāchi, jā ná nácani inī ji de
sndóo ji cuāchi ji, ncachī yā.

Jā ní jīcā tūhún ndá dē yā
sīquī jā conditē inī
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 De nī ncuu iin quīvī jā
íyó nditē inī ndá tēe scuáha
jíín Juan, jíín ndá tēe scuáha
jíín grupo fariseo. De nī
nquenda jacū tēe, nī ncāhān
dē jíín Jesús: Ndá tēe scuáha
jíín Juan jíín jā scuáha jíín
grupo fariseo, quéhén vuelta
íyó nditē inī dē nūū Yāā Dios.
De ndá tēe scuáha jíín maá ní,
¿nūcu nduú sáhá dē súcuán?
19 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
¿A cuu conditē inī dē juni íyó
cā ni jíín dē? ¿A cuu conditē
inī nchivī jā íyó vico tándāhá
juni ndéē tēe tándāhá jíín ji?
Chi tá ndéē tēe tándāhá, de mā
cūú conditē inī ji.
20 Sochi quiji quīvī jā cujiyo
tēe tándāhá, de quīvī ñúcuán
chi conditē inī ji.
21 De nī ncāhān yā ūū tūhun
yátá sīquī jāá nduú quítáhán
tūhun jeé jā stéhēn yā jíín
ndá tūhun janahán. Ncachī
yā: Ni iin nduú náchuhun iin
pedazo sahma jéé nūū iin
sahma túhú. Chi tú súcuán
de ndiyi pedazo jeé de tēhndē
cā jā tūhú, de cundícā cā nūū
tēhndé.
22 De ni nduú chúhun vino
jeé inī ñii túhú. Chi tú súcuán
de vino jeé ndatá ñii, de naā
vino jíín ñii. Jā ñúcuán cánuú
jā chuhun ji vino jeé inī ñii
jéé.

Jā ní jehndē ndá dē xīnī
trigo quīvī nátātú
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 De iin quīvī nátātú nī
nchāha Jesús cuāhān yā nūū
cáá trigo. De ndá tēe scuáha
jíín yā nī nquijéhé dē jéhndē
dē xīnī trigo yájī dē.
24 Ñúcuán de ndá tēe grupo
fariseo nī ncāhān dē jíín yā:
Cūndēhé. ¿Nūcu sáhá ndá tēe
scuáha jíín nú súcuán? Chi
cáchī ley Moisés jā má cūú
sāhá ó ni iin tiñu quīvī nátātú,
ncachī dē.
25 De nī ncāhān maá yā jíín
dē: ¿A nduú ní ncáhvi ndá nú
tutū nāsa nī nsāhá David, iin
quīvī jā ní ncumanī jā cajī dē,
de nī jīhī dē sōco jíín ndá tēe jā
ní īyo jíín dē?
26 De nī nquīvi dē inī vehe
Yāā Dios. De Abiatar nī ncuu
sūtū cúñáhnú cā. De nī nchajī
dē pan īī jā yósō nijīn nūū Yāā
Dios. De nduú nā ley jā cajī
ni iin tēe, chi maá-ni sūtū cúu
jā yájī. De suni nī jēhe dē nī
nchajī ndá tēe íyó jíín dē. De
nduú nā cuāchi ní íyo sīquī dē,
ncachī yā.
27 De suni nī ncāhān yā jíín
ndá dē: Nduú ní jécōo nchivī
jā ndoho ji nūū quīvī nátātú,
chi sa nī jēcōo quīvī ñúcuán jā
síquī nchivī tácua natātú ji.

28 Túsaá de nduhū, Yāā nī
nduu tēe, maá nī cúu jā tátúnī
sīquī nāsa sāhá nchivī quīvī
nátātú, ncachī yā.

3

Jā ní nduvāha tēe nī nchīchī
ndahá
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

1 De nī nquīvi tucu Jesús
inī iin vehe īī sinagoga. De
ñúcuán íyó iin tēe jā ní nchīchī
iin ndahá dē.
2 De ndá tēe grupo fariseo
ndéhé yuhū dē yā, tú nasāhá
vāha yā tēe ñúcuán quīvī
nátātú, tácua nīhīn dē cuāchi
sīquī yā.
3 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín tēe jā ní nchīchī ndahá:
Nacuiñī de cuiñi nú māhñú
yáhá, ncachī yā.
4 De nī jīcā tūhún yā ndá
dē: ¿Nāsa cáhān ley sīquī quīvī
nátātú? ¿A jā sāhá vāha ó, á
jā sāhá nēhén ó? ¿A jā nasāhá
vāha ó nchivī ja ñatin cuū, á
sāhá ó jā cuū ji? ncachī yā.
De ndá máá dē chi nduú ní
ncáhān cuitī dē.
5 De quítī inī yā ndéhé yā
nūū ndá dē, de nī ncucuécá
inī yā jā nīhin inī dē. De
nī ncāhān yā jíín tēe jā ní
nchīchī ndahá: Scáā ndahá
nú, ncachī yā. De nī scáā dē,
de nī nduvāha-ni ndahá dē.
6 Ñúcuán de nī nquee ndá
tēe grupo fariseo, de nī scáni
táhán dē tūhun jíín ndá tēe
grupo Herodes jā síquī yā,
nāsa cahnī dē yā.

Jā ní nquenda cuāhā nchivī
nūū yā yuhú mar

7 De Jesús cuāhān yā jondē
yuhú mar jíín ndá tēe scuáha
jíín yā. De cuāhā nchivī
región Galilea nī jēcuniquīn ji
yā.
8 De saá-ni nchivī región
Judea, jíín nchivī Jerusalén,
jíín nchivī Idumea, jíín nchivī
jā ndéē lado yūte Jordán nūū
quénda ncandiī, jíín nchivī
región Tiro jíín Sidón, cuāhā
ndasí nchivī nī jini ji tūhun tá
ñáhnú ndasí tiñu sáhá yā, de
nī nquenda ndá ji nūū yā.
9 De nī ncāhān yā jíín ndá
tēe scuáha jíín yā jā ná cóo
tūha iin barco quīvi yā, tácua
mā chitú nīhin nchivī cuāhā
níí xiín yā.
10 Chi ja nī ncuu cuāhā
nchivī nī nasāhá vāha yā, de
jā ñúcuán vāji cuāhā cā nchivī
jā ndóho ndācá nūū cuēhē, de
chítú nīhin ji níí xiín yā jā
quehé ji yā cúnī ji.
11 De ndá nchivī jā ñúhún
tāchī inī, tá nī jinī nūū yā,
de jécuīñī jītí nūū yā, de cána
cóhó: Maá ní cúu Sēhe Yāā
Dios, cáchī.
12 De nī ndacu nīhin yā nūū
ndá tāchī jā má cáhān cā jā
cúu yā Sēhe Yāā Dios.

Jā ní nacāji yā ūxī ūū tēe
scuáha jíín yā
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

13 Ñúcuán de nī ncaa yā
cuāhān yā iin yucu. De nī
ncana yā ndá tēe jā cúnī maá
yā cundeca yā, de nī nquenda
ndá dē nūū yā.
14 De nī jani yā ūxī ūū dē jā
cuiñi dē jíín yā, de tají yā ndá
dē quīhīn dē nacani dē tūhun.
15 De nī nsāhá yā jā cundiso
tíñú dē jā nasāhá vāha dē

nchivī cúhū de tavā dē ndá
tāchī inī nchivī.
16 De yáhá cúu ndihúxī ūū
tēe jā ní nacāji yā: Simón jā ní
nascúnaní yā dē Pedro.
17 De saá-ni Jacobo jíín ñanī
dē Juan, ndúū sēhe Zebedeo.
De nī nascúnaní yā ndúū dē
Boanerges, jā cáchī: Tēe íyó
fuerza nacani tūhun, tá cúu
nūū íyó fuerza taja.
18 De sava cā dē nání dē
Andrés, Felipe, Bartolomé,
Mateo, Tomás, Jacobo sēhe
Alfeo, Tadeo, Simón tēe grupo
cananista,
19 jíín Judas Iscariote, tēe jā
ní nastúu dē yā.

Jā ní ncāhān nchivī jā
sátíñú yā jíín fuerza tāchī
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23;
12.10)

Sá de nī nquīvi yā iin vehe
jíín ndá tēe scuáha jíín yā.
20 De nī ncutútú tucu cuāhā
nchivī, de ni nduú cā ní ncúu
cajī yā stāā jíín ndá dē.
21 De ndá táhán vehe yā nī
jini tūhun jā súcuán cúu. De nī
nquenda ndá dē jā nacueca
dē yā, chi cáhān ndá jā ní
nsana xīnī yā.
22 De saá-ni ndá tēe stéhēn
ley janahán jā ní nquiji jondē
Jerusalén, nī ncāhān dē: Tēe
yáhá ñúhún Satanás inī dē,
jā cúu tāchī cúñáhnú cā. De
jíín fuerza ñúcuán távā dē ndá
tāchī, ncachī dē.
23 De nī ncana yā ndá dē,
de nī ncāhān yā iin tūhun yátá
jíín dē: ¿Nāsa cuu tavā Sa-
tanás maá?
24 De tú iin nación sáhá síín
maá de cánāá maá, de nación
ñúcuán chi mā cūú cā coo
cáhnú.
25 De tú nchivī iin vehe sáhá
síín maá de cánāá maá, de
nchivī vehe ñúcuán suni mā
cūú cā cundeē cāhnú.
26 De saá-ni Satanás jíín ndá
táhán tāchī, tú sáhá síín maá
de cánāá maá, túsaá de mā
cūú coo cā, chi sa naā.
27 De ni iin tēe mā cūú
quīvi dē inī vehe tēe ndacuī
jā sacuíhná dē ndatíñú, chi
cánuú jā xihna cuhnī dē tēe
ndacuī, sá de cuu sacuíhná dē
ndatíñú tēe ñúcuán. De suni
súcuán cúu jā júhnī ni Satanás
de távā ni tāchī.
28 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú jā íyó modo jā coo tūhun
cáhnú inī nūū ndācá cuāchi
sáhá nchivī, de saá-ni nūū
ndá tūhun nēhén jā cáhān ji.
29 Sochi tú cāhān nāvāha ji
sīquī Espíritu Santo, de mā
cúne cáhnú inī Yāā Dios nūū
ji, chi sa cundeē cuāchi sīquī ji
níí cání, ncachī yā.
30 Súcuán nī ncāhān yā, chi
nī ncāhān ndá ji jā távā yā
tāchī jíín fuerza Satanás.

Naná yā jíín ndá ñanī yā
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

31 Ñúcuán de nī nquenda
naná yā jíín ndá ñanī yā. De
íñí ña tāvēhé, de nī ntetíñú ña
tūhun cuāhān jā cána ña yā.
32 De nchivī jā ndéē níí
xiín yā, nī ncāhān ji jíín yā:
Naná ní jíín ndá ñanī ní íñí
ña tāvēhé, de cúnī ña cāhān ña
jíín ní, ncachī ji.
33 De nī ncāhān maá yā: ¿Ní
iin cúu naná nī jíín ndá ñanī
ni? ncachī yā.
34 De ndéhé yā nūū nchivī
ndéē níí xiín yā, de nī ncāhān
yā: Suni naná nī jíín ñanī ni
cúu ndá nchivī yáhá.

35 Chi ndācá nchivī jā
squíncuu tiñu cúnī Yāā Dios,
suu cúu ñanī ni, cuāha nī,
naná nī, ncachī yā.

4

Tūhun yátá tēe jítē tatā
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

1 De yuhú mar nī nquijéhé
tucu Jesús stéhēn yā tūhun.
De nī ncutútú cuāhā ndasí
nchivī nūū yā, de jā ñúcuán
nī nquīvi yā nī jēcundeē yā inī
iin barco nūū mar. De ndá
nchivī ndéē ji yuhú mar.
2 De jíín tūhun yátá nī stéhēn
yā cuāhā tūhun nūū ji, de
súcuán nī ncāhān yā:
3 Cunini ndá nú: Iin tēe jítē
tatā, nī nquee dē jā cutē dē.
4 De tá nī nquijéhé dē jítē
dē, de jacū tatā nī jītē yuhú
íchí. De nī nquenda ndá saā,
de nī nchajī tī.
5 De jacū cā tatā nī jītē
nūū ñuhun yúū, nūū nduú íyó
cócón ñuhun. De ñamā-ni nī
ntāhvī, chi nduú íyó cócón.
6 De tá nī nquenda ncandiī,
de nī nchīchī-ni, de nī ncasūn,
chi nduú ní níhīn nūū quíhīn
yoho.
7 De jacū cā tatā nī jītē
māhñú nūū cáá niquin iñu.
De nī jahnu iñu, de nī jasī nūū,
de nduú ní jéhe nūnī.
8 De jacū nī jītē nūū ñuhun
váha. De nī ntāhvī, de nī
jahnu, de nī jēhe cuāhā nūnī.
Sava nī jēhe ōcō ūxī jā iin iin
tatā, de sava cā nī jēhe ūnī
xico, de sava cā nī jēhe ciento,
ncachī yā.
9 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndá ji: Ndá ndóhó jā níni,
tee sōho vāha nú, ncachī yā.

Nājēhē cúu jā cáhān yā maá-ni tūhun yátá
(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

10 Ñúcuán de cuāhān ndá
nchivī, de nī nquendōo yā jíín
ndihúxī ūū tēe scuáha jíín yā,
jíín jacū cā nchivī íñí jíín dē.
De nī jīcā tūhún ndá dē yā nā
cuá cúu tūhun yátá ñúcuán.
11 De nī ncāhān yā jíín dē:
Ndá ndóhó, chi sáhá Yāā
Dios jā cuu jīcūhun inī nū
tūhun yáhá jā ní nchiyuhū,
nāsa quívi nchivī ndahá yā jā
tatúnī yā nūū ji. Sochi nchivī
jā síín sīquī íñí, chi maá-ni jíín
tūhun yátá cáhān ni jíín ndá ji.
12 Súcuán cáhān ni tácua
vísō ndéhé ji, de quendōo ji
modo jāá nduú jínī ji. De
vísō jíni jíín sóho ji, de mā
jícūhun inī ji, de mā ndīcó
cóo inī ji nūū ni, de mā cōó
tūhun cáhnú inī nūū cuáchi ji,
ncachī yā.

Jā ní ncachī cājí yā tūhun yátá tēe jítē tatā
(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

13 De nī ncāhān cā yā jíín
ndá dē: Tú nduú jícūhun inī
nū tūhun yátá yáhá, ¿de nāsa
jīcūhun inī nū ndācá cā tūhun
yátá túsaá?
14 Tēe jítē tatā cúu tēe scútē
nuu tūhun Yāā Dios.
15 De tatā jā ní jītē yuhú íchí
cúu tá cúu sava nchivī jā níni
ji tūhun yā, de tá nī jini ji, de
quénda-ni Satanás de cándeē
tūhun inī ánō ji.
16 De tatā jā ní jītē nūū
ñuhun yúū, chi cúu tá cúu sava
nchivī jā níni tūhun, de jétáhví
ji de cúsiī inī ji jíín.
17 Sochi nduú cúcutú tūhun
inī ánō ji, de jacū-ni quīvī

jétáhví ji. De tá quíji tūndóhó,
á jā jínī ūhvī nchivī ji jā síquī
tūhun ñúcuán, sá de quíjéhé
nácani yátá inī ji.
18 De jā ní jītē māhñú
niquin iñu cúu tá cúu sava cā
nchivī jā jíni ji tūhun,
19 sochi ndíhvī inī ji sīquī
ndá jā íyó inī ñayīví yáhá. De
cúnī ji cucuícá ji, de stáhví
ndá ñúcuán jā cútóó inī ji
ndācá ndatíñú. De ndihi yáhá
cútéñú ji jíín, de jásī nūū
tūhun yā, de nduú jíja ji jíín
tūhun yā.
20 De tatā jā ní jītē nūū
ñuhun váha cúu ndá nchivī jā
jíni tūhun, de jétáhví ji, de jíja
ji jíín tūhun yā. De sava ji cúu
tá cúu tatā jā jéhe ōcō ūxī jā
iin iin, de sava cā ji jéhe ūnī
xico, de sava cā ji jéhe ciento,
ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī lámpara
(Lc. 8.16-18)

21 De suni nī ncāhān cā yā:
Tá scuíquīn nchivī iin lámpara,
¿de á chíhi ji chījin iin cajón
á chījin jīto? Nduú chi jáni ji
nūū sūcún tácua cutūú.
22 De suni súcuán, nduú
íyó ni iin tūhun yíyuhū jā
má cūní nchivī, chi ndihi-
ni tūhun natūu nijīn de cunī
nchivī.
23 Ndá ndóhó jā níni, tee
sōho vāha nú, ncachī yā.
24 De suni nī ncāhān yā jíín
ndá ji: Cunini vāha ndá nú
tūhun Yāā Dios. Chi tú nāsa
medida chúhun inī nū, suni
súcuán cuāha yā nūū nū, de
víhí cā cuāha yā nūū maá nú
jā tée vāha nú sōho nú.
25 Chi nchivī ja jícūhun inī,
stéhēn cā yā nūū ji. Sochi
nchivī jāá nduú cándíja, vísō
ja jínī ji jacū, de sa naā.

Tūhun yátá sīquī trigo

26 De nī ncāhān cā yā:
Súcuán cúu jā tátúnī Yāā Dios
nūū nchivī: Cúu tá cúu tatā jā
ní jitē iin tēe.
27 Ñúcuán de quíxīn dē de
nácōo dē, de súcuán jíca quīvī
cuāhān. De tatā ñúcuán táhvī
de jáhnu. De maá dē chi nduú
jínī dē nāsa jáhnu.
28 Chi maá ñuhun sáhá jā
jáhnu, xihna cā yūcū, sá de
quénda yoco, ñúcuán de jíja
maá nūnī.
29 De tá nī ncuaān trigo, de
quíjéhé nchivī jéhndē ji, chi
ja nī nquenda quīvī tēhndē,
ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī niquin mostaza
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

30 De suni nī ncāhān yā:
Ná cáhān ni iin tūhun yátá
tácua cunī ndá nú nāsa cúu jā
ndúcuahā nchivī jā tátúnī Yāā
Dios nūū.
31 Ndúcuahā ji tá cúu nūū
jáhnu iin niquin mostaza
jā jáquīn ji nūū ñuhun. De
ñúcuán cúu iin niquin lúlí cā
nsūú cā ndá cā niquin.
32 Sochi tá nī jaquīn ji, de
táhvī de jáhnu cā nsūú cā ndá
cā yūcū, de cúnáhnú ndahá,
chi jondē cuu sāhá ndá saā
tacā tī chījin cōndāhvī, ncachī
yā.

Jā maá-ni tūhun yátá cáhān yā jíín ji
(Mt. 13.34-35)

33 De cuāhā tūhun yátá
súcuán nī stéhēn yā nūū

nchivī, tú nāsa quénda ji
jīcūhun inī ji.
34 De ndācá jā ní stéhēn yā,
maá-ni tūhun yátá nī ncāhān
yā jíín ndá ji. Sochi nūū ndá
tēe scuáha jíín yā chi nī ncachī
cājí yā ndācá tūhun ñúcuán.

Jā ní jencuiñī tāchī níhin jíín
mar nī nsāhá yā
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

35 De jā cúncuaā quīvī
ñúcuán, de nī ncāhān yā jíín
ndá tēe scuáha jíín yā: Ná yáha
ó cōhōn incā lado mar, ncachī
yā.
36 De nī sndóo ndá dē nchivī
cuāhā, de nī nquīvi ndá dē inī
barco nūū ja ndéē Jesús, de
cuāhān dē jíín yā. De suni
cuāhān jacū cā barco jíín ndá
dē.
37 De nī jīquīhi iin tāchī
níhin, de nī scáa ndute mar,
de nī nquīvi inī barco. De ja
ñatin chitú ndute inī barco.
38 De Jesús chi cáá yā ichi
chátā ndá dē inī barco, quíxīn
yā de yíxinī yā iin sahma. De
nī sndóto ndá dē yā, de nī
ncāhān dē: Maestro, ¿á nduú
sáhá ní cuenta jā quēe ó chījin
ndute de naā ō da? ncachī dē.
39 De nī nacōo yā, de nī
ncāhān yā nūū tāchī níhin jíín
nūū mar: Jencuiñī de nañíí-ni
coo nú, ncachī yā. De nī jen-
cuiñī tāchī, de nī ncuu nañíí
ndihi-ni.
40 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: ¿Nūcu yúhú ndasí ndá nú?
¿De nūcu nduú cándíja nú jā
cācu nú sāhá nī? ncachī yā.
41 De yúhú ndasí ndá dē, de
nī ncāhān dē jíín táhán dē: ¿Nā
tēe cúu tēe yáhá jā jondē tāchī
níhin jíín mar jétáhví jā cáhān
dē? ncachī ndá dē.

5

Tēe Gadara jā ndóho tāchī
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

1 De nī nquenda Jesús jíín
ndá dē incā lado mar, región
Gadara.
2 De tá nī nquee yā inī
barco, de iin tēe ñúhún
tāchī inī, nī nquee dē jondē
nūū yíyuhū ndá ndīyi, de nī
nquenda dē nūū yā.
3 Tēe ñúcuán ndéē dē nūū
yíyuhū ndīyi. De nduú jétíñú
jā júhnī nchivī dē, ni jíín ca-
dena.
4 Chi cuāhā vuelta nī nuhnī
jēhē dē ndahá dē jíín cadena.
De ndācá vuelta jéhndē dē, de
scuáchi dē. De ni iin nduú
cúndeé jíín dē.
5 De nduú ñuú jíca dē yucu
jíín nūū yíyuhū ndīyi, de cána
cóhó dē, de stácuēhé dē maá
dē jíín yūū.
6 De jondē jícá cā vāji Jesús,
de nī jinī dē nūū yā. De jínu
dē nī nquenda dē nūū yā, de
nī jēcuīñī jītí dē nūū yā.
7 De nī ncana cóhó dē:
¿Nūcu vāji ní nūū sá, Jesús
Sēhe Yāā Dios, Yāā cúñáhnú
ndasí? Cáhān ndāhví sá jíín ní,
jā níni Yāā Dios, mā sndóho ní
sāán, ncachī dē.
8 Súcuán nī ncāhān dē, chi
ja nī ncachī Jesús: Tāchī, quee
nú quīhīn nū inī tēe yáhá,
ncachī yā.
9 De nī jīcā tūhún yā dē: ¿Nā
cuá nāní nú? De nī ncāhān
dē: Legión nání sá, chi cuāhā
tāchī ñúhún inī sá, ncachī dē.
10 De nī ncāhān ndāhví
ndasí dē jíín yā jā má tājí yā

ndá tāchī jā quee ji inī región
ñúcuán.
11 De ñatin yucu ñúcuán
ñúhún cuāhā quinī jítu tī.
12 De ndá tāchī jā ñúhún inī
tēe ñúcuán nī ncāhān ndāhví
jíín yā: Tú tají ní ndá sá de
cuāha ní tūhun jā quīvi sá inī
ndá quinī ñúcuán, ncachī.
13 De nī jēhe Jesús tūhun.
De nī nquee ndá tāchī inī tēe
ñúcuán, de nī nquīvi inī quinī,
de íyó tá ūū mil tī. De nī jinu
ndá tī, de nī nincava tī iin
yuhú cává jondē inī mar. De
nī nquēe tī chījin ndute, de nī
jīhī tī.
14 De ndá tēe jíto tī, nī jinu
dē cuāhān dē jā ní nchūhú dē.
De nī nquenda dē nī ncachī
tūhun dē nūū ndá nchivī ñuū
jíín ndá rancho. De nī jēhēn
ndá nchivī nī jēndēhé ji nāsa
nī ncuu.
15 De nī nquenda ndá ji nūū
íyó Jesús, de nī jinī ji nūū tēe
jā ní ñūhun cuāhā tāchī inī. De
ndéē dē, de ñúhún dē sahma,
de ja nī nducájí xīnī dē. De nī
nchūhú ndá nchivī ñúcuán.
16 De ndá tēe jā ní jinī, nī
nacani dē tūhun nūū nchivī,
nāsa nī nduvāha tēe jā ní
ñūhun tāchī inī, jíín nāsa nī
ndoho ndá quinī.
17 Ñúcuán de nī nquijéhé
ndá ji nī ncāhān ndāhví ji
jíín yā jā ná quée yā región
ñúcuán quīhīn yā.
18 De nī ndīvi yā inī barco.
De tēe jā ní ñūhun tāchī inī,
nī ncāhān ndāhví dē jíín yā jā
cuāha yā tūhun quīhīn dē jíín
yā.
19 De Jesús nduú ní jéhe yā
tūhun, chi nī ncāhān yā jíín
dē: Cuánohōn vehe nú nūū
ndá táhán nú, de nacani nú
tūhun nūū ji nāsa ñáhnú ndasí
tiñu nī nsāhá maá Jētohō nū
ndóhó, de nāsa nī ncundáhví
inī yā ndóhó, ncachī yā.
20 De cuāhān dē, de nī
nquijéhé dē nácani dē tūhun
ndācá ñuū Decápolis nāsa
ñáhnú ndasí tiñu nī nsāhá
Jesús jíín dē. De ndiviī nchivī
nī nsāhvi inī ji nī jini ji.

Tūhun sēhe síhí Jairo jíín
ñahan jā ní nquehé sahma yā
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

21 De nī nayāha tucu Jesús
cuānohōn yā incā lado mar
jíín barco. De nī nquenda
cuāhā ndasí nchivī nūū yā,
nūū íyó yā yuhú mar.
22 De nī nquenda iin tēe
cúñáhnú inī vehe īī sinagoga,
nání dē Jairo. De tá nī jinī
dē nūū yā, de nī jēcuīñī jītí dē
nūū jéhē yā.
23 De nī ncāhān ndāhví
ndasí dē jíín yā: Sēhe síhí sá ja
ñatin cuū ji. De á mā cóhōn de
tee ní ndahá ní xīnī ji, tácua ná
ndúvāha ji de cutecū ji, ncachī
dē.
24 Ñúcuán de cuāhān yā
jíín dē. De cuāhā nchivī nī
jēcuniquīn ji yā, de nī nchitú
nīhin ji níí xiín yā cuāhān ji.
25 De māhñú ndá nchivī
cuāhān iin ñahan cúhū, de ja
nī ncuu ūxī ūū cuīyā ndóho ña
cuēhē játi nīñī ña.
26 De nī ndoho ndasí ña, chi
nī jāxīn ña ndihi jā névāha ña
jíín cuāhā tēe tátán, de nduú
ní jétíñú jā nduvāha ña, chi sa
víhí cā sáhá.
27 De ñahan yáhá tá nī jini
ña tūhun Jesús, de nī nquenda

ña ichi chátā yā māhñú nchivī
cuāhā, de nī nquehé ña yuhú
sáhmá yā.
28 Chi nī jani inī ña: Vísō
sahma yā ná níhīn ni quehé
nī, de nduvāha nī.
29 De nī jencuiñī-ni jā játi
nīñī ña, de nī jinī ña jā ní
nduvāha ña cuēhē ndóho ña.
30 De Jesús nī jinī yā jā ní
nduvāha iin nchivī jíín fuerza
yā. De nī jicó cóto yā nūū
nchivī cuāhā, de nī ncāhān yā:
¿Ní iin nī nquehé sahma nī?
ncachī yā.
31 De ndá tēe scuáha jíín yā,
nī ncāhān dē: Ndéhé ní jā
nchivī cuāhā yáhá nī nchitú
nīhin ji xiín ní de cáquīhi ji
níhín níí ichi, de mitan jícā
tūhún ní ní iin nī nquehé
sahma ní, ncachī ndá dē.
32 De maá yā ndéhé yā
cháhá chúcuán, cúnī yā jā ná
cáhān nchivī jā ní nsāhá.
33 De ñahan ñúcuán yúhú ña
de quísi ña, de ja jínī ña jā ní
nduvāha ña. De nī nquenda
ña, de nī jēcuīñī jītí ña nūū yā,
de nī ncachī ña ndihi nāsa nī
ncuu jíín ña.
34 De nī ncāhān yā jíín ña:
Tíhī, nī ncandíja nú jā cuu
nasāhá vāha nī ndóhó, de
jā ñúcuán nī nduvāha nú.
Cuáhán de ndusiī inī nū, chi
ja nī nduvāha nú cuēhē jā ní
ndoho nú, ncachī yā.
35 De juni cáhān cā yā
súcuán, de nī nquenda sava
nchivī jā ndéē vehe tēe
cúñáhnú inī vehe īī sinagoga,
de nī ncāhān ji jíín dē: Ja nī
jīhī sēhe síhí ní. De mā sátéñú
ní cā Maestro, ncachī ji.
36 De Jesús chi nduú ní
nsáhá yā cuenta jā súcuán
cáhān ji, chi nī ncāhān yā jíín
tēe cúñáhnú inī vehe īī sin-
agoga: Mā cúyūhú nú, chi
candíja nú-ni jā nastécū ni ji,
ncachī yā.
37 De nduú ní jéhe cā yā
tūhun jā cuniquīn ndá nchivī
yā, chi maá-ni Pedro jíín Ja-
cobo, jíín Juan ñanī Jacobo.
38 De nī jīnū yā vehe tēe
cúñáhnú inī vehe īī sinagoga,
de nī jinī yā nchivī, de cúvaā
ji, de jácu ji, de jácu cóhó ji.
39 De nī nquīvi yā, de nī
ncāhān yā: ¿Nūcu cúvaā ndasí
ndá nú de jácu nú? Ñahan
lúlí ñúcuán nduú ní jíhī ji, chi
quíxīn ji-ni, ncachī yā.
40 De nī jācū catá ndá ji jā
ní ncāhān yā, chi jínī ji jā ní
jīhī sūchí ñúcuán. De nī ntavā
ndihi yā ji cuāhān ji tāvēhé.
De nī ncana yā maá-ni tatá
jíín naná ñahan lúlí, jíín ndá
tēe íyó jíín yā, de nī nquīvi yā
nūū cáá ndīyi.
41 De nī ntiin yā ndahá ji,
de nī ncāhān yā jíín ji: Talita
cumi, ncachī yā. De tūhun
yáhá cáchī: Tíhī, cáhān ni
ndóhó, nacōo.
42 De nī natecū-ni ñahan lúlí
ñúcuán, chi nī nacuiñī ji de nī
nacaca ji, chi ja íyó ji ūxī ūū
cuīyā. De nī nsāhvi ndasí inī
ndá nchivī nī jinī ji.
43 De nī ndacu nīhin yā nūū
ndá ji jā má cāchí cuitī ji nūū
ni iin. De nī ncachī yā jā ná
cuáha ña jā cajī ñahan lúlí.

6

Jā cuánohōn yā ñuū Nazaret
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

1 De nī nquee Jesús ñúcuán,
de cuānohōn yā ñuū yā. De
ndá tēe scuáha jíín yā, cuāhān
dē jíín yā.
2 De maá quīvī nátātú nī
stéhēn yā tūhun inī vehe īī
sinagoga. De cuāhā nchivī
nī nsāhvi inī ji nī jini ji, de
nī ncāhān ji: ¿Ní cúu nūū ní
ncutūha tēe yáhá ndá tūhun
yáhá? ¿De nāsa cúu jā cáhān dē
ndá tūhun ndíchí yáhá jíín jā
sáhá dē ndá tiñu ñáhnú yáhá?
3 Chi tēe yáhá cúu carpin-
tero, de sēhe María cúu dē, de
ñanī Jacobo jíín José jíín Judas
jíín Simón cúu dē. De suni
ndéē ndá cuāha dē jíín ó yáhá,
ncachī ji. De súcuán nī nsāhá
jéhe inī ndá ji nūū yā.
4 De nī ncāhān yā jíín ji:
Ndācá tēe nácani tūhun Yāā
Dios, íyó yíñúhún nchivī jíín
dē, chi maá-ni nchivī ñuū dē,
jíín táhán dē, jíín nchivī vehe
dē cúu jāá nduú íyó yíñúhún
jíín dē, ncachī yā.
5 De nduú ní ncúu sāhá yā
cuāhā tiñu ñáhnú ñúcuán. Chi
jacū-ni nchivī cúhū nī ntee yā
ndahá yā ji, de nī nduvāha ji.
6 De sáhvi inī yā ndéhé
yā jāá nduú cándíja ndá ji.
Ñúcuán de nī jica nuu yā ndá
ñuū ñatin, nī stéhēn yā tūhun.

Jā ní ntají yā ndihúxī ūū dē
cuānacani dē tūhun
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

7 De nī ncana yā ndihúxī
ūū tēe scuáha jíín yā, de nī
ntají yā ndihuū ndihuū dē jā
quíhīn dē. De nī nsāhá yā jā
cundiso tíñú dē jā tavā dē ndá
tāchī inī nchivī.
8 De nī ndacu yā jā má cuīsó
dē jā cuetíñú dē ichi, ni ñunu,
ni stāā, ni xūhún. Chi maá
garrote-ni cundahá dē.
9 De quihi dē nījān, de ni
mā quíhīn dē jíín ūū camisa,
ncachī yā.
10 De suni nī ncāhān yā jíín
dē: Nā-ni vehe quīvi ndá nú,
de ñúcuán cundeē nū jondē
quee tucu nú quīhīn nū incā
ñuū.
11 De tú iin ñuū nduú jétáhví
ji ndóhó, ni nduú cúnī ji
cunini ji tūhun cáhān nū, de
quee ndá nú ñúcuán, de scóyo
nú tīcāchāā jēhē nū, chi suu
cúu jā stéhēn nū jā íyó cuāchi ji
jāá nduú ní jétáhví ji. De ndāā
cáhān ni jíín ndá nú jā quīvī
juicio de xēēn cā coo castigo
sīquī ndá ñuū sáhá súcuán
nsūú cā sīquī ñuū Sodoma jíín
ñuū Gomorra nūū ní nsāhá
ndasí nchivī cuāchi, ncachī
yā.
12 De nī nquee ndá dē
cuāhān dē, de nī nacani dē
tūhun jā ná nácani inī ndá
nchivī jā sndóo ji cuāchi ji.
13 De suni nī ntavā dē cuāhā
tāchī inī nchivī. De nī nchihi
dē aceite cuāhā nchivī cúhū,
de nī nduvāha ji.

Jā ní jīhī Juan tēe scuénduté
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 De rey Herodes nī nīhīn
dē tūhun tá sáhá Jesús, chi nī
jītē nuu tūhun yā níí cáhnú.
De nī ncāhān dē: Tēe ñúcuán
cúu Juan, tēe jā ní scuénduté,
de nī natecū dē. Jā suu cúu
jā íyó poder dē jā sáhá dē ndá
tiñu ñáhnú, ncachī dē.

15 De sava cā nchivī nī
ncāhān ji: Tēe ñúcuán cúu
Elías jā ní nacani tūhun
janahán. De sava cā ji nī
ncāhān: Nduú chi iin tēe
nácani tūhun Yāā Dios cúu dē,
tá cúu ndá tēe nī nacani tūhun
yā jondē janahán, ncachī ji.
16 De tá nī jini Herodes,
de nī ncāhān dē: Nduú chi
ñúcuán cúu Juan jā ní ndacu
nī jā tēhndē xīnī, de nī natecū
dē túsaá, ncachī dē.
17 Chi maá Herodes nī
ndacu dē jā ná quívi Juan
vecāa, jíín jā cunuhnī dē jíín
cadena. Súcuán nī nsāhá dē
jā síquī Herodías, ñasíhí ñanī
dē Felipe. Chi Herodes nī
nacueca dē ña jā cúu tucu ña
ñasíhí dē.
18 De Juan nī ncāhān dē nūū
Herodes: Nduú nā ley íyó jā
nacueca nú ñasíhí ñanī nū,
ncachī dē.
19 De jā ñúcuán nī jinī ūhvī
Herodías Juan, de cúnī ña jā
ná cúū dē, sochi nduú ní níhīn
ña modo.
20 Chi Herodes yúhú dē jā
cahnī dē Juan, chi jínī dē jā tēe
ndāā tēe ndoo cúu Juan. De jā
ñúcuán nī jasī dē jā ndúcú ña
cahnī ña Juan. De jétahān inī
dē níni dē tūhun yā jā cáhān
Juan, vísō nduú jícūhun vāha
inī dē.
21 De nī nquenda iin quīvī
jā ní ncundeé Herodías. Chi
nī nsāhá Herodes iin vico
quīvī jā ní ncacu dē, de nī jēhe
dē jā ní ncuxíní ndá tēe ndíso
tíñú nūū dē, jíín ndá tēe cúu
capitán, jíín ndá tēe cúñáhnú
región Galilea.
22 De nī nquīvi sēhe síhí
Herodías, nī jita jéhé ji nūū
chitú ñúcuán. De nī ncusiī
inī rey Herodes jíín ndá tēe jā
cúxíní jíín dē. De nī ncāhān
dē jíín ñahan lúlí: Cācān nā
cuá cúnī nū de taji nī nūū nū,
ncachī dē.
23 De nī ncāhān téyíí dē jā
cuāha dē nā-ni cúu jā cúnī
ji cācān ji, vísō jondē sava
región jā tíin dē.
24 De nī nquee ji nī jīcā
tūhún ji naná ji: ¿Nā cuá cúu
jā cācān sá nūū dē? ncachī ji.
De nī ncāhān ña: Xīnī Juan tēe
scuénduté cācān nū nūū dē,
ncachī ña.
25 Ñúcuán de nī ndīvi ji-
ni nūū rey, de nī ncachī ji:
Cúnī sá jā mitan ñúhún-ni taji
ní xīnī Juan tēe scuénduté,
cuhun nūū iin cōhō, ncachī ji.
26 Ñúcuán de nī ncucuécá
ndasí inī rey. Sochi sīquī jā ní
ncāhān téyíí dē, jíín sīquī jā ní
jini ndá tēe yájī stāā jíín dē, jā
ñúcuán nduú ní nsásáhán dē
jā ní jīcān ji.
27 De nī ntají dē-ni iin
soldado jā quíquēhen dē xīnī
Juan.
28 De nī jēhēn soldado inī
vecāa, de nī jehndē dē xīnī
Juan. De nī nenda dē jíín xīnī
Juan, ñúhún nūū iin cōhō. De
nī jēhe dē nūū ñahan lúlí, de
maá ji nī jēhe ji nūū naná ji.
29 De ndá tēe nī scuáha jíín
Juan nī nīhīn dē tūhun, de
nī jēhēn ndá dē, nī nanee
dē yiqui cúñu Juan, de nī
nchiyuhū dē.

Jā ní scájī yā ūhūn mil tēe
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17;
Jn. 6.1-14)

30 Ñúcuán de ndá tēe cúu
apóstol jā ní ntají Jesús jā
nacani tūhun, nī nenda ndá

dē nūū yā. De nī nacani dē
ndācá tiñu jā ní nsāhá dē, jíín
tūhun jā ní stéhēn dē.
31 De nī ncāhān yā jíín
dē: Ná cóhōn iin lugar nūū
nduú nchivī, de natātú ó jacū,
ncachī yā. Chi cuāhā nchivī
cuāhān vāji ji nūū yā, de nduú
ní núne yā jā cajī yā stāā jíín
ndá dē.
32 Ñúcuán de nī nquīvi yā
iin barco jíín ndá apóstol, de
cuāhān sīín yā jíín dē iin lugar
nūū nduú nchivī.
33 Sochi nī jinī cuāhā nchivī
jā cuáhān ndá dē jíín yā, de nī
jinī ji jā maá yā cúu. De jondē
ndācá ñuū ñúcuán nī nquee
ndá ji, de ñamā nī jica jéhé
ji, de xihna cā ji nī nquenda
nsūú cā maá yā.
34 De tá nī nquee Jesús
inī barco, de nī jinī yā
nchivī cuāhā ñúcuán. De nī
ncundáhví inī yā ji, chi cúu ji
tá cúu tīcāchí jāá nduú jētohō
tī. De nī stéhēn yā cuāhā tūhun
nūū ji.
35 De tá nī ñini, de ndá tēe
scuáha jíín yā, nī nquenda dē
nūū yā, de nī ncāhān dē: Ja nī
ñini, de nduú nā nchivī ndéē
yáhá.
36 Túsaá de tají ní nchivī ná
quíhīn ndá ji ndá rancho jíín
ndá ñuū ñatin, de cueen ji stāā
cajī ji, chi nduú nā cuá ndíso ji
jā cajī ji, ncachī dē.
37 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Cuāha ndá máá nú jā cajī
ji, ncachī yā. De nī ncāhān
ndá dē: ¿De nāsa cuu? Chi
ni mā cūú vísō ná quícuēen
sá ūū ciento denario stāā cajī
nchivī, ncachī dē.
38 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿Nāsaa stāā névāha ndá nú?
Cuándēhé, ncachī yā. De tá nī
jinī ndá dē, de nī ncachī dē:
Uhūn-ni stāā jíín ūū tiacá íyó,
ncachī dē.
39 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndá nchivī jā ná cúndeē
sīín ji cuenta grupo nūū itē.
40 De nī jēcundeē sīín ciento
ciento ji, jíín cincuenta cin-
cuenta ji.
41 De nī nquehen yā
ndihúhūn stāā jíín ndúū tiacá
ñúcuán, de nī nūcūndēhé yā
ichi andiví, de xihna cā nī
nacuetáhví yā nūū Tatá yā.
De nī scuáchi yā stāā, de nī
jēhe yā nūū ndá tēe scuáha
jíín yā, de ndá máá dē nī nsajī
nūū nchivī cuāhā. De suni
súcuán nī nsāhá yā jíín ndúū
tiacá, de nī nsajī ndá dē nūū
ji.
42 De ndiviī ji nī nchajī, de
nī ndahā chījin ji.
43 Sá de nī nastútú ndá dē
pedazo stāā jíín tiacá jā ní
nquendōo, de nī nchitú ūxī ūū
tīcá.
44 De tēe jā ní nchajī cúu
ūhūn mil.

Jā ní jica jéhé yā nūū mar
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 Ñúcuán de nī ncachī-ni
Jesús nūū ndá tēe scuáha jíín
yā jā ná quívi dē inī barco, de
cosō nūú dē yāha dē incā lado
mar ñuū Betsaida. De maá yā
natají yā ndá nchivī quīnohōn
ji, sá de suni quīhīn yā.
46 De tá nī ncuu nī natají
yā ndá ji, de nī ncaa yā yucu
cuācācān táhvī yā.
47 De tá nī ncuaā, de ja
ñúhún barco jondē sava mar

cuāhān, de mátúhún yā-ni cā
nī ndōo nūū ñuhun yíchí.
48 De nī jinī yā jā tūndóhó
ndasí scáca ndá dē barco, chi
nīhin vāji tāchī ichi núū dē. De
yíneē cā nī nquenda yā nūū
dē, jíca jéhé yā nūū mar. De
yáha yā-ni nūū dē quīhīn yā
nícu.
49 De nī jinī ndá dē jā jíca yā
nūū mar, de nī jani inī dē jā
ñíhná cúu, de nī ncana cóhó
ndá dē.
50 Chi ndihi dē nī jinī nūū
yā, de nī nchūhú ndasí dē. De
nī ncāhān yā-ni jíín dē: Ndeé
coo inī ndá nú, de mā cúyūhú
nú, chi maá nī cúu, ncachī yā.
51 De nī ncaa yā nī nquīvi
yā inī barco, de nī jencuiñī-ni
tāchī. De nī nsāhvi ndasí inī
ndá dē ndéhé dē jā ní ncuu.
52 Chi íyó neē cā jāá ntúnī
ndá dē, chi juni jíín tiñu
ñáhnú jā ní nducuahā stāā, de
nduú ní jícūhun inī dē jā cúu
yā Yāā jā ní ntají Yāā Dios.

Jā ní nasāhá vāha yā nchivī
cúhū región Genesaret
(Mt. 14.34-36)

53 De nī nchāha yā jíín
ndá dē incā lado mar, de
nī nquenda yā región Gene-
saret. De yuhú ndúté ñúcuán
nī juhnī ndá dē barco.
54 De tá nī nquee ndá dē jíín
yā inī barco, de ndá nchivī
ñúcuán nī nacunī ji-ni yā.
55 De ñamā nī jēhēn ji
ndācá ndáñúū ñúcuán, de nī
nquisiáha ji ndá nchivī cúhū,
yósō ji nūū camilla, vāji ndá
nchivī nūū ní nīhīn ji tūhun
nūū íyó yā.
56 De ní-ni cúu nūū ní nquīvi
yā, á ñuū lulí, á ñuū cāhnú,
á rancho, de jáquīn ji nchivī
cúhū inī ichi, de cáhān ndāhví
ji jíín yā jā ná quéhé ji vísō
yuhú sáhmá yā. De ndācá
nchivī jā ní nquehé sahma yā,
nī nduvāha ji-ni.

7

Sīquī nāsa cútéhén nchivī
(Mt. 15.1-20)

1 Ñúcuán de ndá tēe grupo
fariseo jíín jacū tēe stéhēn
ley janahán, vāji ndá dē ichi
Jerusalén, de nī nquenda dē
nūū Jesús.
2 De ndá tēe ñúcuán nī jinī
dē jā sava tēe scuáha jíín Jesús,
nī nchajī tēhén dē stāā, chi
nduú ní squíncuu dē costum-
bre jā nandahá dē nūū Yāā
Dios. De nī ncāhān sīquī ndá
dē.
3 Chi tēe fariseo jíín ndihi
nchivī hebreo, névāha ji cos-
tumbre janahán jā má cājí ji
stāā de tú nduú xihna cā nan-
dahá vāha ji.
4 De tá nénda ji jā jéhēn ji
nūū yáhvi, de nduú yájī ji de
tú nduú nándahá ji. De íyó
cuāhā cā costumbre janahán
jā squíncuu ndá ji, tá cúu jā
ndúndoo taza, tīndōhō, cōhō
cāa, jíín jīto.
5 De ndá tēe fariseo jíín
ndá tēe stéhēn ley janahán,
nī jīcā tūhún dē yā: Ndá
tēe scuáha jíín nú, ¿nūcu
nduú squíncuu dē costumbre
nchivī janahán, chi sa yájī
tēhén dē stāā? ncachī dē.
6 De nī ncāhān yā jíín dē:
Ndāā nī naçani Isaías tūhun
sīquī ndá nú jā tēe stáhví-ni
cúu nú. Chi súcuán nī ntee dē

tūhun jā ní ncāhān Yāā Dios janahán:
Nchivī yáhá chi jíín yuhú ji-ni jétáhví ji nduhū,
sochi nsūú jondē jíín inī jíín ánō ji.
7 De chíñúhún cāhá ji nduhū,
chi tūhun stéhēn ji cúu tiñu jā ní ndacu ndá tēe,
de nsūú jā ní ndacu maá nī cúu.
Ncachī Yāā Dios jā ní ntee Isaías.
8 Súcuán cúu ndá nú, chi nī nsiáā nū tiñu jā ní ndacu Yāā Dios nūū nū, de squíncuu nú costumbre jā ní jaquīn nchivī, jā ndúndoo tīndōhō jíín taza. De cuāhā cā costumbre súcuán squíncuu nú, ncachī yā.
9 De suni nī ncāhān yā: Ndá ndóhó chi siáā nū tiñu jā ní ndacu Yāā Dios tácua squíncuu nú costumbre jā ní jaquīn ndá máá nú.
10 Chi Moisés nī ncāhān dē: Coo yíñúhún nú nūū tatá nú nūū naná nú. De tú ní iin cāhān sīquī tatá á sīquī naná, de ná cúū, ncachī Moisés.
11 Sochi ndá máá nú chi cáchī nū jā cuu cāhān iin tēe jíín tatá dē á naná dē: Mā cūú chindeé sá ní jā taji sá jā cajī ní á jā cusúcún ní, chi ndihi jā névāha sá, chi Corbán cúu, cáchī nū. (De tūhun Corbán cáchī: Ja nī nsōcō dē nūū Yāā Dios.)
12 De cáchī ndá nú jā tú súcuán cáhān iin tēe de nduú cā jíni ñúhún chindeé dē tatá dē á naná dē.
13 De súcuán stíví ndá nú tiñu jā ní ndacu Yāā Dios, jā síquī costumbre jā ní jaquīn nchivī janahán. De cuāhā cā tiñu súcuán sáhá nú, ncachī yā.
14 De nī ncana tucu yā nchivī cuāhā, de nī ncāhān yā jíín ji: Cunini vāha ndá nú de chuhun inī nū:
15 Ndācá jā íyó de tú quívi inī yuhú nchivī, de mā cútéhén ji sāhá. Chi jā quée inī ánō nchivī, ñúcuán cúu jā cútéhén ji sáhá.
16 Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú, ncachī yā.
17 De nī sndóo yā nchivī cuāhā, de nī nquīvi yā inī vehe. De ndá tēe scuáha jíín yā, nī jīcā tūhún dē yā sīquī tūhun yátá yáhá jā ní ncāhān yā.
18 De nī ncāhān yā jíín dē: ¿A suni nduú jícūhun inī ndá máá nú? ¿A nduú jínī nū jā ndācá jā quívi inī nchivī, nduú cútéhén ji sáhá?
19 Chi nduú quívi inī ánō ji, chi chījin ji quívi, de quée-ni cuāhān, ncachī yā. Súcuán nī stéhēn yā jā ndācá jā yájī nchivī, nduú cútéhén ánō ji sáhá.
20 De nī ncāhān cā yā: Jā quée inī ánō nchivī, ñúcuán cúu jā cútéhén ji sáhá.
21 Chi jondē inī ánō nchivī quée jā jáni nēhén inī, jā cásíquí ndéē táhán, jā sáhá ndiī, jā jáhnī ndīyi,
22 jā sácuíhná, jā ndíyo inī ndatíñú táhán, jā sáhá nēhén, jā stáhví táhán, jā maá-ni cuāchi sáhá, jā cúcuásún inī, jā cáhān sīquī táhán, jā sáhá vīxī maá, jā íyó naā xīnī.
23 Ndācá tiñu néhén yáhá chi inī ánō nchivī quée, de cútéhén ji sáhá, ncachī yā.

Ñahan incā nación jā ní ncandíja vāha
(Mt. 15.21-28)

24 De nī nquee Jesús ñúcuán cuāhān yā región Tiro jíín Sidón. De nī nquīvi yā iin vehe, de cúnī yā jā má cūní ni iin nchivī jā íyó yā ñúcuán. De vísō súcuán, de nduú ní ncúu cundeē yuhū yā.

25 De iin ñahan jā íyó sēhe síhí ña jā ñúhún tāchī inī, nī nīhīn ña tūhun jā íyó yā. De nī nquenda ña, de nī jēcuīñī jītí ña nūū jéhē yā.

26 De ñahan incā nación cúu ña, chi Sirofenicia cúu nación ña. De nī ncāhān ndāhví ña jíín yā jā ná távā yā tāchī inī sēhe síhí ña.

27 De nī ncāhān Jesús jíín ña: Nsūú nūū ndá máá ní vāji sá, chi maá-ni nūū nchivī jā cúu sēhe Israel. Chi nduú vāha jā candeē ō stāā sēhe ó de cuāha ó nūū tinā, ncachī yā.

28 De nī ncāhān ña: Ndāā cáhān ní Señor, sochi chindeé ní sāán vísō cúu sá modo tinā. Chi suni íñí ndá tī chījin mesa, de níhīn tī yuchi stáā jā cóyo yuhú sūchí lúlí yájī tī, ncachī ña.

29 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíín ña: Vāha nī ncāhān ní. Cuáhán ní túsaá, chi ja nī nquee tāchī inī sēhe síhí ní, ncachī yā.

30 De nī najinū ña vehe ña, de nī jinī ña jā cáá sēhe síhí ña nūū jīto, de ja nī nquee tāchī inī ji.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe sóhó stété

31 De nī nquee tucu yā región Tiro, nī nchāha yā Sidón jíín ndācá ñuū Decápolis, de nī nquenda yā mar Galilea.

32 De nī nquisiáha ndá ji iin tēe sóhó stété nūū yā, de nī ncāhān ndāhví ji jíín yā jā ná tée yā ndahá yā tēe ñúcuán.

33 De nī ntavā sīín yā dē nūū ndá nchivī cuāhā, de nī nchuhun yā xīnī ndahá yā sōho dē, de nī ntivī sīí yā, de nī nquehé yā yáá dē.

34 De nī nūcūndēhé yā ichi andiví, de nī jēca inī yā, de nī ncāhān yā: Efata, ncachī yā, jā cáchī: Nanune.

35 De nī nune-ni sōho dē, de nī nduvāha yáá dē, de nī ncāhān vāha dē.

36 De nī ndacu yā nūū ndá nchivī jā má cāchí ji nūū ni iin. De vísō nī ncāhān nīhin yā jíín ji, de sa víhí cā nī scútē nuu ji tūhun.

37 Chi nī nsāhvi ndasí inī ji ndéhé ji, de nī ncāhān ji: Vāha sáhá yā ndācá tiñu, chi jondē ndá tēe sóhó núne sōho dē, de ndá tēe ñíhín náçahān vāha dē sáhá yā, ncachī ji.

8

Jā ní scájī yā cūmī mil nchivī
(Mt. 15.32-39)

1 De tiempo ñúcuán nī ndutútú cuāhā ndasí nchivī, de nduú nā cuá cajī ji. De nī ncana Jesús ndá tēe scuáha jíín yā, de nī ncāhān yā:

2 Cúndáhví inī ni ndá nchivī yáhá, chi ja nī ncuu ūnī quīvī íyó ji jíín nī, de nduú cā jā cajī ji.

3 De tú natají nī ji quīnohōn nditē ji vehe ji, de sava ichi de cuitá ndasí ji, chi íyó sava ji jā jícá vāji ji, ncachī yā.

4 De nī ncāhān ndá tēe
scuáha jíín yā: ¿De ní nīhīn ō
stāā jā cajī ndá ji? Chi yáhá
nduú nā nchivī ndéē, ncachī
dē.
5 De nī jīcā tūhún yā dē:
¿Nāsaa stāā névāha ndá nú?
Ujā-ni, ncachī ndá dē.
6 Ñúcuán de nī ncāhān
yā jíín nchivī cuāhā jā ná
cúndeē ji. De nī nquehen yā
ndihújā stāā, de xihna cā nī
nacuetáhví yā nūū Yāā Dios.
De nī scuáchi yā, de nī jēhe yā
nūū ndá tēe scuáha jíín yā. De
ndá máá dē nī nsajī dē nūū
nchivī cuāhā.
7 De suni íyó jacū tiacá lúlí.
De nī jīcān táhvī yā jēhē, de nī
ncāhān yā jā suni sajī ndá dē.
8 De ndihi ji nī nchajī, de
nī ndahā chījin ji. Ñúcuán de
nī nastútú ndá dē pedazo jā
ní nquendōo, de nī nchitú ūjā
tīcá.
9 De tēe jā ní nchajī, íyó
tá cūmī mil dē. Sá de nī
nacuetáhví yā nūū nchivī, de
cuānohōn ji.
10 De nī ndīvi yā-ni inī barco
jíín ndá tēe scuáha jíín yā, de
cuāhān yā región Dalmanuta.

Jā ní jīcān ndá dē iin tiñu
ñáhnú nūū yā
(Mt. 12.38-40; 16.1-4;
Lc. 11.29-30; 12.54-56)

11 Ñúcuán de nī nquenda
ndá tēe grupo fariseo, de nī
nquijéhé dē stíchī dē Jesús. De
cúnī ndá dē coto túnī dē yā,
de nī jīcān dē jā sāhá yā iin
tiñu ñáhnú jā coo iin seña ichi
andiví.
12 De nī jēca inī yā sīquī jāá
nduú cándíja ndá dē, de nī
ncāhān yā: ¿Nūcu jícān ndá
nchivī yáhá iin tiñu ñáhnú
nūū ni? De ndāā cáhān ni jā
ni iin tiñu ñáhnú mā stéhēn ni
nūū nchivī yáhá.
13 De nī sndóo yā ndá dē, de
nī ndīvi tucu yā inī barco, de
cuāhān yā incā lado mar.

Tūhun levadura ndá tēe fariseo
(Mt. 16.5-12)

14 De ndá tēe scuáha jíín yā,
nī naā inī dē cuiso dē jā cajī
dē, chi iin-ni stātílā névāha
ndá dē inī barco.
15 De nī ndacu yā nūū
dē: Coto má candíja
ndá nú levadura ndá tēe
grupo fariseo jíín levadura
Herodes, ncachī yā.
16 De nī ncāhān ndá tēe
scuáha jíín ndá táhán dē: Va
sīquī jāá nduú nā stāā ndíso
ó, jā ñúcuán cáhān yā súcuán,
ncachī dē.
17 De nī jinī Jesús, de nī
ncāhān yā: ¿Nājēhē cúu jā
nátúhún ndá nú jā ní ncāhān
ni súcuán sīquī jāá nduú nā
stāā ndíso nú? ¿A ncháha ca
cunī nū, á ncháha ca jīcūhun
inī nū jāá nsūú sīquī ñúcuán
cáhān ni? ¿A uun ndasí inī
ndá nú jā candíja nú?
18 Iyó tīnūú nú, ¿de á nduú
ndéhé nú? Iyó sōho nú, ¿de
á nduú jíni nú? ¿De á nduú
núcūhun inī nū?
19 Chi tá nī scuáchi nī ūhūn
stāā jā ní nchajī ūhūn mil
tēe, ¿de nāsaa tīcá nī nchitú
pedazo stāā jā ní nastútú nú?
ncachī yā. Uxī ūū, ncachī ndá
dē.
20 De saá-ni tá nī scuáchi nī
ūjā stāā jā ní nchajī cūmī mil
nchivī, ¿de nāsaa tīcá nī nchitú

jā ní nastútú nú pedazo stāā?
ncachī yā. Ujā, ncachī ndá dē.
21 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿De jondē mitan á ncháha ca
jīcūhun inī ndá nú? ncachī
yā. Súcuán nī ncāhān yātá
yā jā má cándíja ndá dē
tūhun stáhví jā stéhēn ndá tēe
ñúcuán.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe
cuáá ñuū Betsaida

22 Ñúcuán de nī nquenda
yā jíín ndá dē ñuū Betsaida.
De nī nquisiáha nchivī iin tēe
cuáá nūū yā, de nī ncāhān
ndāhví ji jíín yā jā ná tée yā
ndahá yā nūū dē.
23 Ñúcuán de nī ntiin yā
ndahá tēe cuáá, de nī ntavā
yā dē yātā ñúū. De nī ntee yā
ntesíi yā tīnūú dē, de nī ntee
yā ndahá yā dē. De nī jīcā
tūhún yā dē tú cuu cunī dē
jacū.
24 De nī nūcūndēhé dē, de nī
ncāhān dē: Jínī sá nchivī jā jíca
ji, de nduú jínī cājí sá, chi tá
cáá ñutun cáá ji, ncachī dē.
25 Ñúcuán de nī ntee tucu
yā ndahá yā tīnūú dē. De
nī nūcūndēhé vāha dē, de nī
nduvāha-ni tīnūú dē, de nī jinī
cājí dē ndihi-ni.
26 De nī natají yā dē jā
quínohōn dē vehe dē, de nī
ncachī yā: Mā quívi nú ñuū,
de mā cāchí cuitī nū nūū ni
iin, ncachī yā.

Jā ní ncachī Pedro jā Jesús
cúu Cristo
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

27 Sá de Jesús jíín ndá tēe
scuáha jíín yā, cuāhān yā
ndācá ndáñúū Cesarea Filipo.
De ichi nī jīcā tūhún yā dē:
De nduhū, ¿ní iin cúu nī cáchī
ndá nchivī?
28 De nī ncāhān ndá dē:
Sava ji cáhān jā cúu ní Juan,
tēe jā ní scuénduté. De sava cā
ji cáhān jā cúu ní Elías, tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán. De sava cā ji cáhān
jā cúu ní incā tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios, ncachī ndá
dē.
29 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
yā dē: De ndá máá nú, ¿ní
iin cúu nī cáchī ndá nú? De
nī ncāhān Pedro: Maá ní cúu
Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios,
ncachī dē.
30 De nī ndacu yā nūū ndá
dē jā má cāchí dē tūhun yáhá
nūū ni iin nchivī.

Jā ní ncachī tūhun Jesús jā
cuū yā
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 De nī nquijéhé yā stéhēn
yā nūū ndá dē: Maá nī, Yāā
nī nduu tēe, cánuú jā ndoho
ndasí nī. De ndá tēe ñáhnú jíín
ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe
stéhēn ley janahán, cuyichī
inī dē nduhū, de cahnī dē
nduhū. Sochi nūū únī quīvī
de natecū ni, ncachī yā.
32 De cájí nī ncāhān yā
tūhun yáhá. Ñúcuán de Pedro
nī ncana síín dē yā, de nī
nquijéhé dē cáhān dē nūū yā
jā má cuáha yā tūhun jā coo
súcuán.
33 De maá yā nī jicó cóto
yā, nī ndēhé yā nūū ndá tēe
scuáha jíín yā. De nī ncāhān
yā nūū Pedro: Cujiyo quīhīn
nū, chi cáhān nū tá cáhān Sa-
tanás. Chi nduú jáni inī nū tá
cúu nūū jáni inī Yāā Dios, chi
sa jáni inī nū tá cúu nūū jáni
inī nchivī, ncachī yā.

34 De nī ncana yā ndá tēe
scuáha jíín yā jíín ndá nchivī
cuāhā, de nī ncāhān yā: Nā-
ni nchivī tú cúnī ji cuniquīn ji
nduhū jā scuáha nī ji, de ná
cásī ji jā cúnī maá ji, de ná
cúniquīn ji nduhū de cuāha ji
tūhun jā cundoho ji tūndóhó jā
síquī ni, vísō ná cúū ji.

35 De tú ní nchivī cúnī ji
cācu ji nūū tūndóhó jā quiji
nūū ji jā síquī nduhū, túsaá
de tānū tāhvī ji níí cání. De
tú ní nchivī vísō ná cúū ji jā
síquī nduhū jíín sīquī jā scáca
ji tūhun jā scácu nī nchivī,
túsaá de cutecū ji níí cání.

36 ¿Chi ní cuetíñú vísō ná
cúndeé nchivī nīhīn ji níí
ñayīví, de tú quīvi ji nūū tānū
tāhvī ji?

37 Chi nduú nā jīín cuitī
chunáá nchivī jā cācu ánō ji.

38 De nchivī yáhá nduú
cándíja cuitī ji, de cúsá maá
cuāchi sáhá ji. De tú nā-ni
nchivī cúcanoō ji nūū nchivī
yáhá jā síquī nduhū, Yāā nī
nduu tēe, jíín sīquī tūhun
cáhān ni, de suni súcuán
cucanoō ni jā síquī maá ji,
quīvī jā nenda nī jíín ndācá
ángel ndoo nī. De quīvī
ñúcuán chi viī ndasí cuñáhnú
nī, tá cúu nūū cúñáhnú Tatá
nī, ncachī yā.

9

1 De suni nī ncāhān yā jíín
ndá dē: Ndāā cáhān ni jíín
ndá nú jā sava tēe íyó yáhá,
mā cúū cuitī dē chi jondē cunī
dē nāsa tátúnī Yāā Dios jíín
poder yā, ncachī yā.

Jā tucu nī nduu yā
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

2 Ñúcuán de nūū íñū quīvī,
de Jesús nī jeca yā Pedro jíín
Jacobo jíín Juan, de cuāhān
sīín yā jíín dē iin yucu súcún.
De ñúcuán, tucu nī nduu yā
nūū dē.

3 De sahma yā nī jēndūtē, de
nī nduyaa ndasí tá cáá yūhā
volcán. De nduú ni iin nchivī
ñayīví yáhá cuu naquete ji jā
nduyaa ndasí súcuán.

4 De nī jinī ndá dē jā Elías
jíín Moisés, tēe nī īyo janahán,
nátúhún ndúū dē jíín Jesús.

5 Ñúcuán de nī ncāhān
Pedro jíín yā: Maestro, nācā
vāha jā íyó ndá sá yáhá, de
ná sáhá ndá sá ūnī vehe
ramádā, iin cuu maá ní, incā
cuu Moisés, de incā cuu Elías,
ncachī dē.

6 Chi nī nchūhú ndasí ndá
dē, de Pedro nduú ní nsáhá dē
cuenta nā cuá cúu jā cáhān dē.

7 De nī nquiji iin vīcō
nūhún, de nī jasī-ni nūū ndá
dē. De nūū vīcō ñúcuán nī
ncāhān iin tūhun: Yáhá cúu
Sēhe nī jā mānī ndasí nī jíín.
De cunini ndá nú tūhun cáhān
yā, ncachī.

8 De nī nūcūndēhé ndá dē-
ni, de nduú cā ní jínī dē
ndúū tēe ñúcuán, chi maá-ni
cā Jesús.

9 De nī nuu ndá dē jíín yā
yucu. De nī ndacu nīhin yā
nūū dē jā má cāchí dē nūū ni
iin jā súcuán nī jinī ndá dē, chi
jondē tá natecū maá yā, Yāā
nī nduu tēe, ncachī yā.

10 Jā ñúcuán nī nchuhun
inī ndá dē ndācá jā ní ncuu
ñúcuán, de jícā tūhún táhán dē
nā tūhun cúu jā natecū yā.

11 De nī jīcā tūhún dē yā:
De ndá tēe stéhēn ley janahán,
¿nājēhē cáhān dē jā cánuú jā
xihna cā Elías nenda, sá de
quiji Yāā cúu Cristo? ncachī
de.
12 De nī ncāhān yā jíín dē:
Jāndáā cúu jā xihna cā quiji
iin tēe cuu tá ncuu Elías, de
sāhá tūha dē ndihi, cáchī tutū.
¿De nā cuá cáhān tucu tutū īī
sīquī nduhū, Yāā nī nduu tēe?
Cáhān jā ndoho ndasí nī, de
sāhá jéhe inī ji nūū ni.
13 Sochi cáhān ni jíín ndá
nú, ja nī nquiji tēe jāá ncuu
tá cúu nūū ní ncuu Elías, de
nī nsāhá nāvāha ndá ji dē
ndihi jā ní ncuu inī ji, tá cúu
nūū cáhān tūhun dē nūū tutū,
ncachī yā.

Jā ní nasāhá vāha yā iin
sūchí jā ñúhún tāchī inī
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

14 De nī nenda yā jíín ndá
dē nūū ndá cā tēe scuáha jíín
yā, de nī jinī yā nchivī cuāhā
ndasí, nī jicó ndúū ji ndá dē.
De suni íyó ndá tēe stéhēn ley
janahán, stáhān tāhán dē jíín
ndá tēe scuáha jíín yā.
15 De tá nī jinī ndá nchivī jā
váji yā, de sáhvi inī ji, de jínu
ji cuāhān ji nūū yā jā cāhān ji
jíín yā.
16 De nī jīcā tūhún yā ndá
tēe stéhēn ley janahán: ¿Nā
sīquī stáhān tāhán ndá nú jíín
ndá dē? ncachī yā.
17 De nī ncāhān iin tēe
íyó ñúcuán: Maestro, nī
nquisiáha sá sēhe yií sá nūū
ní, chi ñúhún iin tāchī inī ji,
de nī ncuñíhín ji nī nsāhá.
18 De ní-ni cúu nūū íyó ji,
de tāchī ñúcuán jáhnī yīhí ji de
scócáva ji nūū ñūhún. De jée
tīñū yuhú ji, de cáhñī nūhun ji
sáhá. De cuācuxií ndasí ji. De
nī ncāhān ndāhví sá jíín ndá
tēe scuáha jíín ní jā ná távā dē
tāchī, de nduú ní ncúu sāhá
dē, ncachī dē.
19 Ñúcuán de ni ncāhān
Jesús: Tēe nduú cándíja cuitī
cúu ndá nú. ¿De nāsaa cā quīvī
cundeē ni jā ndoho nī jíín nú?
¿De nāsaa cā quīvī cuandeé inī
ni jíín nú? Cuáquēhen sūchí
ñúcuán ná quíji ji, ncachī yā.
20 De nī nquisiáha ndá dē ji
nūū yā. De tá nī jinī tāchī nūū
yā, de nī jahnī yīhí ji-ni. De nī
jicó cáva ji nūū ñūhún, de nī
ntuū ji, de nī jee tīñū yuhú ji.
21 De Jesús nī jīcā tūhún yā
tatá ji: ¿Nāsaa tiempo cúu jā
sáhá súcuán jíín ji? ncachī yā.
De nī ncāhān dē: Jondē lulí ji.
22 De nī ncuu cuāhā vuelta
nī scócáva tāchī ji nūū ñúhūn
jíín nūū ndūté, jā cahnī ji
cúnī. De tú cuu sāhá ní, de
cundáhví inī ní sāán de chin-
deé chituu ní sāán jā nduvāha
sēhe sá, ncachī dē.
23 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Tú cuu candíja nú jā sāhá
nī, chi nchivī cándíja de cuu
ndācá-ni jā cúnī ji, ncachī yā.
24 De maá tatá sūchí ñúcuán
nī ncāhān jee dē: Cándíja sá,
de chindeé chituu ní sāán jā
candíja nīhin cā sá, ncachī dē.
25 De nī jinī Jesús jā távī
ndasí nchivī nūū yā. De nī
ncāhān yā nūū tāchī: Ndóhó
tāchī jā ní nsāhá jāá ncuñíhín
ncusóhó ji, nduhū tátúnī ni
nūū nū jā quee nú inī sūchí
yáhá, de mā ndívi nú cā inī ji,
ncachī yā.

26 Ñúcuán de nī ncana cóhó
tāchī, de nī jahnī yīhí tucu ji,
de nī nquee cuāhān. De sūchí
ñúcuán nī ncuu ji modo ndīyi,
de nī ncāhān cuāhā nchivī jā
ní jīhī ji.
27 Sochi Jesús nī ntiin yā
ndahá ji, de nī nacani yā ji, de
nī nūcuīñī ji.
28 Sá de nī nquīvi Jesús inī
iin vehe, de ndá tēe scuáha
jíín yā nī jīcā tūhún síín dē yā:
¿Nājēhē cúu jāá nduú ní ncúu
tavā ndá sá tāchī ñúcuán?
ncachī dē.
29 De nī ncāhān yā: Iin tāchī
súcuán, chi mā quēé cuitī
quīhīn de tú mā cácān táhvī
nū de tú mā cōó nditē inī nū,
ncachī yā.

Jā ní ncāhān tucu yā jā cuū yā
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 De nī nquee yā ñúcuán
jíín ndá dē, de nī nchāha yā
ndáñúū Galilea cuāhān yā. De
nduú cúnī yā jā cunī ni iin
nchivī.
31 Chi stéhēn yā nūū ndá
tēe scuáha jíín yā, de ncachī
yā: Maá nī, Yāā nī nduu tēe,
nastúu ndá ji nduhū nūū ndá
tēe xēēn. De cahnī dē nduhū,
de tá nī jīhī ni, de nūū únī
quīvī de natecū ni, ncachī yā.
32 De nduú ní jícūhun inī
ndá dē tūhun yáhá, de nī
nchūhú dē cātūhún dē yā sīquī
tūhun jā ní ncāhān yā.

Ní nchivī cúu jā cúñáhnú cā
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 De nī nquenda yā jíín ndá
dē ñuū Capernaum, de tá nī
nquīvi yā inī vehe, de nī jīcā
tūhún yā ndá dē: ¿Nā tūhun nī
natúhún ndá nú jā váji ó ichi?
ncachī yā.
34 De nduú ní ncáhān cuitī
ndá dē, chi ichi nī ncāhān ndá
dē sīquī ní iin dē cúñáhnú cā.
35 Ñúcuán de nī jēcundeē yā,
de nī ncana yā ndihúxī ūū dē,
de nī ncāhān yā: Tú ní iin nú
cúnī jā cuñáhnú cā, de sa sāhá
nú maá nú jā cuu nú tēe núu
cā nūū ndá táhán nú, de cuu
nú mozo nūū táhán nú.
36 Ñúcuán de nī ntiin yā
ndahá iin sūchí lúlí, de nī jani
yā ji māhñú ndá dē. De nī
numi yā ji, de nī ncāhān yā
jíín ndá dē:
37 Nā-ni nchivī de tú jā síquī
nduhū jétáhví ji iin sūchí lúlí
tá cúu nūū cúu sūchí yáhá, de
nduhū jétáhví ji. De nchivī jā
jétáhví nduhū, de nsūú maá-
ni nduhū, chi suni Yāā jā ní
ntají nduhū jétáhví ji, ncachī
yā.

Nchivī jāá nduú cáhān sīquī yā, íñí ji jíín yā
(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

38 Ñúcuán de nī ncāhān
Juan jíín yā: Maestro, nī jinī
ndá sá iin tēe jā jíín síví ní távā
dē tāchī inī nchivī. De nī jasī
ndá sá jā sáhá dē, chi nduú
jíca dē jíín ó, ncachī dē.
39 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
Mā cásī ndá nú jā sáhá dē. Chi
ni iin tēe jā jíín síví nī sáhá dē
tiñu ñáhnú, mā cūú nacahān
dē sīquī ni.
40 Chi iin tēe jāá nduú cáhān
contra sīquī ō, íñí dē jíín ó.
41 De nā-ni nchivī de tú jā
síquī nduhū taji ji vísō iin ñajin
ndute coho nú, sīquī jā cándíja

nú nduhū, de ndāā ndija cúu
jā nīhīn ji tāhvī ji.

Xēēn coo sīquī nchivī quívi
nūū cuāchi
(Mt. 18.6-9; 5.13; Lc. 17.1-2;
14.34-35)

42 De tú iin sūchí lúlí yáhá
cándíja ji nduhū, de tú quīvi
ji cuāchi sāhá nā-ni nchivī, de
vāha cā de tú ní núhnī iin yōsó
cáhnú sūcūn nchivī ñúcuán,
de quēe ji chījin ndute mar
nícu.
43 De tú ndahá nú sáhá jā
quīvi nú cuāchi, de vāha cā
quehndē nū ná quíhīn, tácua
nduú cā sāhá nú cuāchi. Chi
vāha cā jā coo iin-ni ndahá
nú de quīvi nú nūū cutecū
nū níí cání, nsūú cā jā coo
ndúū ndahá nú de quīvi nú
infierno, nūū cáyū ñuhūn jā
má ndáhvā cuitī.
44 De ñúcuán chi nduú jíhī
tīndacú, de nduú ndáhvā cuitī
ñuhūn.
45 De tú jēhē nū sáhá jā quīvi
nú cuāchi, de suni vāha cā
quehndē nū ná quíhīn, tácua
nduú cā sāhá nú cuāchi. Chi
vāha cā jā coo tícúhlu nú de
quīvi nú nūū cutecū nū níí
cání, nsūú cā jā coo ndúū
jēhē nū de quīvi nú infierno,
nūū cáyū ñuhūn jā má ndáhvā
cuitī.
46 De ñúcuán chi nduú jíhī
tīndacú, de nduú ndáhvā cuitī
ñuhūn.
47 De tú tīnūú nú sáhá jā
quīvi nú cuāchi, de vāha cā
tavā nū ná quíhīn, tácua nduú
cā sāhá nú cuāchi. Chi vāha
cā jā quīvi nú nūū tátúnī Yāā
Dios jíín iin-ni tīnūú nú, nsūú
cā jā coo ndúū tīnūú nú de
quīvi nú infierno.
48 De ñúcuán chi nduú jíhī
tīndacú, de nduú ndáhvā cuitī
ñuhūn.
49 Chi tá cúu nūū quée
vāha oro sáhá ñuhūn, suni
súcuán quée vāha nchivī sáhá
tūndóhó. De ndācá cūñu
jā sócō nchivī nūū yā, cúu
uhguā sáhá ñíī.
50 Vāha íyó ñíī, de tú ñíī ná
náā jā úhguā, ¿de nāsa nduu
uhguā tucu sāhá nú? Túsaá
de cuu nú nchivī vāha, tá cúu
nūū íyó vāha ñíī. De cundeē
vāha ndá nú jíín táhán nú,
ncachī yā jíín ndá dē.

10

Sīquī jā má sndóo táhán tēe
jíín ñahan
(Mt. 19.1-12; 5.31-32;
Lc. 16.18)

1 De nī nquee yā ñuū
Capernaum, de nī jīnū yā
región Judea jíín incā lado
yūte Jordán ichi nūū quénda
ncandiī. De ñúcuán nī
ncutútú tucu nchivī nūū yā,
de nī stéhēn tucu yā tūhun
nūū ji, tá-ni sáhá yā.
2 Ñúcuán de jacū tēe grupo
fariseo nī nquenda dē nūū yā,
chi cúnī dē coto túnī dē yā,
tú nāsa cāhān yā. De nī jīcā
tūhún dē yā tú íyó ley jā cuu
ndusíín iin tēe jíín ñasíhí dē.
3 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿Nā tiñu nī ndacu Moisés nūū
nū jondē janahán?
4 De nī ncāhān ndá dē:
Moisés nī jēhe dē tūhun jā
cuvāha iin acta jā ndusíín dē
jíín ña, de ndōo ña, ncachī dē.
5 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
Sīquī jā nīhin inī ndá nú, de jā

ñúcuán cúu jā ní ndacu dē tiñu yáhá nūū nū.

6 Sochi jondē quīvī xíhna ñúhún tá nī nsāhá Yāā Dios ndihi, chi tēe jíín ñahan nī nsāhá yā, cáchī tutū.

7 Jā ñúcuán cúu jā sndóo tēe tatá dē naná dē, de quétáhán dē jíín ñasíhí dē.

8 De iin-ni cā cúu ndúū dē, cáchī Yāā Dios. Túsaá de nduú cā cúu ūū táhān dē, chi iin-ni cā cúu.

9 Jā ñúcuán nduú vāha jā sndóo táhán, chi jā ní squétáhán Yāā Dios cúu, ncachī yā.

10 De tá nī nquīvi ndá dē vehe, de ndá tēe scuáha jíín yā nī jīcā tūhún tucu dē yā sīquī tūhun ñúcuán.

11 De nī ncāhān yā jíín dē: Tú nā-ni tēe sndóo dē ñasíhí dē, de nacueca dē incā ñahan, túsaá de cásíquí ndéē dē ñasíhí dē.

12 De tú iin ñahan sndóo ña yií ña de nacueca ña incā tēe, suni cásíquí ndéē ña dē, ncachī yā.

Jā ní jīcān táhvī Jesús jēhē ndá sūchí lúlí
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

13 Ñúcuán de nī nquenda nchivī nūū yā jíín ndá sūchí lúlí, jā tee yā ndahá yā xīnī ji. De ndá tēe scuáha jíín yā, nī ncāhān dē nūū ndá nchivī jā váji jíín ji.

14 De nī jinī Jesús, de nī nquītī inī yā, de nī ncāhān yā jíín ndá dē: Cuāha tūhun ná quíji ndá sūchí lúlí jīñā nūū ni, de mā cásī ndá nú jā quiji ji. Chi nchivī jā ndicó cóo inī jā cani inī ji modo ndá sūchí yáhá, suu ji cúu jā quīvi ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji.

15 De ndāā cáhān ni jíín ndá nú, tú iin nchivī nduú jétáhví ji jā tatúnī Yāā Dios nūū ji, tá cúu nūū jétáhví iin sūchí lúlí, de mā quívi cuitī ji ndahá yā, ncachī yā.

16 De nī numi yā ndá ji, de nī ntee yā ndahá yā xīnī ji, de nī jīcān táhvī yā jēhē ji.

Tūhun tēe cuícá
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Ñúcuán de nī nquehen tucu yā ichi cuāhān yā. De jínu iin tēe nī nquenda dē, de nī jēcuīñī jītí dē nūū yā, de nī jīcā tūhún dē yā: Tēe vāha cúu ní Maestro. De cachī ní, ¿nā tiñu váha sāhá sá de nīhīn táhvī sá cutecū sá níí cání andiví? ncachī dē.

18 De nī ncāhān yā jíín dē: ¿A jáni inī nū jā iin tēe-ni cúu nī jā cáhān nū tēe vāha jíín nī? Nduú ni iin tēe vāha íyó, chi mátúhún-ni Yāā Dios.

19 Ja jínī nū ndá tiñu jā ní ndacu Yāā Dios: Mā cásíquí ndéē tāhán nú. Mā cáhnī nū ndīyi. Mā sácuíhná nú. Mā cáhān nū tūhun túhún. Mā stáhví nú táhán nú. Cuetáhví nú nūū tatá nú nūū naná nú, ncachī yā.

20 De nī ncāhān tēe ñúcuán jíín yā: Ndācá tiñu yáhá ja nī squíncuu sá jondē tá lulí sá, Maestro, ncachī dē.

21 Ñúcuán de nī ncumanī Jesús jíín dē, de nī ncāhān yā: Iin-ni cā tiñu cúmanī sāhá nú túsaá: Cuáhán de xīcó ndihi nú jā névāha nú, de cuāha nú nūū nchivī ndāhví. De jondē andiví cuāha yā jā váha ndasí

nūū nū. Sá de quiji nú cu-
niquīn nū nduhū cōhōn, de
cuāha nú tūhun jā cundoho nú
tūndóhó jā síquī ni, ncachī yā.
22 De tá nī jini dē tūhun
yáhá, de nī ntahúhvī inī dē.
De cúcuécá inī dē cuāhān dē,
chi cuícá ndasí dē.
23 Ñúcuán de nī ndēhé Jesús
níí xiín yā, de nī ncāhān yā jíín
ndá tēe scuáha jíín yā: Nchivī
cuīcá chi ūhvī ndasí quívi ji
ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā
nūū ji, ncachī yā.
24 De ndá tēe scuáha jíín
yā nī nsāhvi inī dē nī jini dē
tūhun yáhá. De nī ncāhān tucu
yā jíín ndá dē: Ndá nchivī jā
cútóó xūhún, ūhvī ndasí quívi
ji ndahá Yāā Dios jā tatúnī yā
nūū ji.
25 Ñamā cā yāha iin camello
yavī yitícú nsūú cā jā quīvi
iin nchivī cuīcá inī ndahá Yāā
Dios jā tatúnī yā nūū ji, ncachī
yā.
26 De víhí cā nī nsāhvi inī
ndá dē nī jini dē, de nī jīcā
tūhún táhán dē: ¿De ní nchivī
cúu jā cācu túsaá? ncachī dē.
27 De nī ndēhé yā nūū ndá
dē, de nī ncāhān yā: Nchivī
chi mā cūú squívi ji maá ji
ndahá Yāā Dios, sochi maá yā
chi cuu sāhá yā, chi ndihi-ni
tiñu cuu sāhá yā, ncachī yā.
28 Ñúcuán de nī ncāhān Pe-
dro jíín yā: Señor, de ndá
sāán chi nī sndóo sá ndihi jā
névāha sá, de níquīn sá níhín,
ncachī dē.
29 De nī ncāhān Jesús: Ndāā
cáhān ni jíín ndá nú, tú nā-ni
nchivī sndóo vehe, á ñanī, á
cuāha, á tatá, á naná, á ñasíhí,
á sēhe, á ñuhun, jā síquī nduhū
jíín jā síquī jā scútē nuu ji
tūhun jā scácu nī nchivī,
30 túsaá de nanihīn ji iin
ciento cā jā súcuán mitan, cúu
vehe, cúu ñanī, cúu cuāha, cúu
naná, cúu sēhe, cúu ñuhun, de
suni jondē jíín jā cunī ūhvī
nchivī ji. De incā vida jā quiji
de cutecū ji níí cání andiví.
31 Sochi cuāhā nchivī jā
cúñáhnú mitan, nduu ji
nchivī núu cā. De nchivī jā
núu cā mitan, chi nduñáhnú
ji, ncachī yā.

Jā ní ncāhān tucu yā jā cuū yā

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 De ñúhún ndá dē ichi
jā cáa cuāhān Jerusalén. De
Jesús yósnūú yā nūū ndá tēe
scuáha jíín yā. De ndá nchivī
jā níquīn ji yā, sáhvi inī ji nī
jini ji tūhun cáhān yā, de yúhú
ji. Ñúcuán de nī ncana síín
tucu yā ndihúxī ūū tēe scuáha,
de nī nquijéhé tucu yā cáchī
tūhun yā ndācá jā quiji sīquī
yā:
33 Cunini ndá nú, chi mitan
de ja cuāhān ō Jerusalén, de
ñúcuán nastúu nchivī nduhū,
Yāā nī nduu tēe, nūū ndá
sūtū cúñáhnú jíín nūū ndá tēe
stéhēn ley janahán. De nenda
ndá dē sīquī ni jā cuū ni. De
nasiáha dē nduhū nūū ndá
tēe nación Roma jā tátúnī jā
ndéē Jerusalén.
34 De ndá tēe ñúcuán sāhá
catá dē nūū ni, de cani dē
nduhū, de tivī sīí dē nūū ni,
de sá de cahnī dē nduhū.
Sochi nūū únī quīvī de natecū
ni, ncachī yā.

Jā ní jīcān Jacobo jíín Juan iin favor nūū yā
(Mt. 20.20-28)

35 Ñúcuán de Jacobo jíín Juan, ndúū sēhe Zebedeo, nī nquenda dē nūū Jesús, de nī ncāhān dē: Maestro, cúnī sá jā sāhá ní iin jā cācān sá nūū ní, ncachī ndúū dē.

36 De nī ncāhān yā jíín dē: ¿Nā cuá cúu jā sāhá nī jíín nú cúnī nū? ncachī yā.

37 De nī ncāhān ndúū dē: Cuāha ní tūhun jā cundeē sá xiín ní quīvī nduñáhnú ní, iin sá lado cuáhá ní, de incā sá lado sátín ní, ncachī dē.

38 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíín ndúū dē: Nduú jínī nū nā cuá cúu jā jícān nū. ¿A cuu cundoho nú tūndóhó tá cúu nūū quiji sīquī ni? ¿De á quenda nú cundoho xēēn nū tá cúu nūū cundoho nī? ncachī yā.

39 De nī ncāhān ndúū dē: Cuu sāhá sá, ncachī dē. De nī ncāhān yā jíín dē: Jāndáā cúu jā ndoho nú tūndóhó tá cúu nūū quiji sīquī ni, de ndoho xēēn nū tá cúu nūū cundoho nī.

40 Sochi jā cundeē nū lado cuáhá nī jíín lado sátín nī, de nsūú nduhū cúu jā cuāha tūhun. Chi ja íyó tūha jā cuu ndá tēe jā ní nacāji Tatá nī, de tēe ñúcuán nīhīn, ncachī yā.

41 De ndihúxī cā tēe scuáha jíín yā, nī jini dē tūhun yáhá, de nī nquītī inī dē nī jinī dē Jacobo jíín Juan.

42 De Jesús nī ncana yā ndá dē, de nī ncāhān yā jíín dē: Jínī ndá nú nāsa sáhá ndá tēe jā cúñáhnú nūū nchivī ndá nación. Chi ndácu nīhin ndá dē nūū ji, de maá dē cáchī nāsa coo.

43 Sochi ndá máá nú, chi mā sāhá nú súcuán. Chi tú ní iin nú cúnī nū cuñáhnú nú, de nduú chi sa sāhá nú maá nú tēe jā cuetíñú ndá táhán nú.

44 De tú ní iin nú cúnī jā cuu nú nūū, de sa sāhá nú maá nú mozo nūū ndá táhán nú.

45 Chi suni súcuán sáhá maá nī, Yāā nī nduu tēe, chi nsūú jā vájі nī jā cuetíñú nī nchivī, chi sa vājі nī jā cuetíñú nchivī nduhū. De cuāha nī maá nī jā cuū ni tácua scácu nī cuāhā nchivī, ncachī yā.

Jā ní nasāhá vāha yā Bartimeo tēe cuáá
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Ñúcuán de nī nquenda yā ñuū Jericó jíín ndá tēe scuáha jíín yā. Sá de nī nquee yā ñúcuán cuāhān yā jíín ndá dē jíín ndá cā nchivī cuāhā. De Bartimeo tēe cuáá, sēhe Timeo, ndéē dē yuhú íchí, jícān dē caridad.

47 De nī jini dē tūhun jā vájі Jesús tēe ñuū Nazaret. De nī nquijéhé dē cána jee dē: Jesús, maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhví inī ní sāán, ncachī dē.

48 De cuāhā nchivī nī ncāhān ji nūū dē jā ná cásī dē yuhú dē. Sochi víhí cā nī ncana jee dē: Maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhví inī ní sāán viī, ncachī dē.

49 Ñúcuán de nī jencuiñī Jesús, de nī ncāhān yā: Cana dē ná quíjі dē. De nī ncana ndá ji tēe cuáá ñúcuán: Ndeé coo inī nū. Nacuiñī ná cóhōn, chi cána yā ndóhó, ncachī ji.

50 Ñúcuán de nī squéne dē
sōō dē, de ñamā nī nacuiñī dē,
de nī nquenda dē nūū Jesús.
51 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿Nā cuá cúnī nū jā sāhá nī
ndóhó? De nī ncāhān dē:
Maestro, jā ná ndúnijīn tīnūú
sá cúnī sá, ncachī dē.
52 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Cuáhán túsaá, chi nī
ncandíja nú jā cuu nasāhá
vāha nī ndóhó, de suu cúu jā
ní nduvāha nú, ncachī yā. De
nī ndunijīn-ni tīnūú dē, de nī
jēcuniquīn dē Jesús cuāhān dē
jíín yā ichi ñúcuán.

11

Jā ní nquīvi Jesús Jerusalén
(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40;
Jn. 12.12-19)

1 De cuācuñatin yā ciudad
Jerusalén, de nī ncuñatin yā
ñuū Betfagé jíín ñuū Betania,
jā cáá jēhē yucu Olivos. De nī
ntají yā ūū tēe scuáha jíín yā jā
quíhīn dē.
2 De nī ncāhān yā jíín dē:
Cuáhán ñuū lulí jā cáá ichi
núū. De tá nī nquīvi nú de
cunī nū iin burro núhnī tī, jā
ni iin tēe ncháha ca cosō dē tī.
De nandají nú tī, de quiji nú
jíín tī.
3 De tú ní iin cātūhún nūcu
nándají nú tī, de cachī nū jā
maá Jētohō ō jíni ñúhún yā tī,
de ñamā natají yā tī ndiji tī,
cachī nū, ncachī yā jíín ndúū
dē.
4 De cuāhān ndúū dē, de nī
nīhīn dē burro ñúcuán núhnī
tī viéhé quēhe inī ichi. De nī
nandají dē tī.
5 De sava nchivī íñí ñúcuán
nī ncāhān jíín dē: ¿Nā cuá
sáhá ní jā nándají ní burro
jīñā? ncachī ji.
6 Ñúcuán de nī ncāhān ndúū
dē tá cúu nūū ní ncachī Jesús
nūū dē. Sá de nī nsiáā ji tī
cuāhān dē jíín tī.
7 De nī nenda ndúū dē jíín tī
nūū Jesús. De nī nchisó ndá
dē sōō dē sīquī tī, de nī jēcōsō
yā tī.
8 De cuāhā nchivī nī scáā ji
sōō ji inī ichi. De sava cā ji
nī jāhnū ji ndahá ñūū, de nī
jaquīn ji inī ichi.
9 De nchivī cuáhān ichi núū
yā jíín nchivī níquīn ichi chátā
yā, cána jee ji: Viī ndasí
cúñáhnú yā. De vāha ndasí
Yāā cúu yā chi vāji yā jíín tiñu
maá Jētohō ō Yāā Dios.
10 De vāha ndasí coo, chi ja
ñatin tatúnī yā tá cúu nūū ní
ntatúnī tatā ō rey David. De
viī ndasí cúñáhnú maá Yāā
Dios, ncachī ji.
11 Sá de nī nquīvi Jesús
maá Jerusalén jíín inī tem-
plo cāhnú. De nī ndēhé yā
nūū ndācá ndatíñú jā íyó níí
ñúcuán. De ja nī ñini, de nī
nquee yā cuāhān yā ñuū Beta-
nia jíín ndihúxī ūū tēe scuáha
jíín yā.

Jā ní ncāhān yā nūū ñutun
higo
(Mt. 21.18-19)

12 De quīvī téēn, tá nī nquee
yā ñuū Betania jíín ndá dē, de
cócon yā.
13 De jondē jícá nī jinī yā iin
ñutun higo jā ndéē yūcū. De
nī jēndēhé yā tú sanaā nīhīn
yā higo jā cajī yā. De nduú ní
níhīn cuitī yā, chi maá-ni yūcū

ndéē, chi nsūú tiempo cúun higo cúu.

14 Ñúcuán de nī ncāhān yā nūū ñutun higo: Mitan de mā cúun cuitī cā higo xīnī nū, ncachī yā. De ndá tēe scuáha jíín yā nī jini dē jā súcuán nī ncāhān yā.

Jā ní ntavā yā nchivī inī templo
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

15 De nī nenda yā jíín ndá dē Jerusalén. De nī ndīvi yā inī patio templo cāhnú, de nī ntavā yā ndá nchivī jā jéen quiti de náxīcó nūū nchivī jā sōcō ji. De nī scócáva yā mesa ndá nchivī jā sáma xūhún, jíín silla ndá nchivī jā xícó paloma.

16 De nduú ní jéhe yā tūhun jā yāha nchivī inī templo jíín ndatíñú ndíso ji.

17 De nī stéhēn yā tūhun nūū ji, nī ncachī yā: Yósō nūū tutū īī jā cáhān Yāā Dios: Vehe nī chi vehe nūū jícān táhvī nchivī ndācá nación cúu, cáchī yā. Sochi ndá ndóhó, chi modo yavī cava jācuīhná nī nasāhá nú, ncachī yā.

18 De ndá tēe stéhēn tutū ley jíín ndá sūtū cúñáhnú, nī jini dē tūhun yáhá, de nī nquijéhé dē ndúcú dē modo nāsa cahnī dē yā. Chi yúhú ndá dē jā cuñáhnú cā maá yā nsūú cā ndá máá dē, chi ndācá nchivī cúsiī ndasí inī ji níni ji tūhun stéhēn yā.

19 De tá ja ñatin cuaā, de nī nquee yā Jerusalén cuāhān yā.

Jā ní nchīchī ñutun higo
(Mt. 21.20-22)

20 De jānehēn quīvī téēn nī nayāha yā jíín ndá dē cuāhān yā. De nī jinī ndá dē jā ñutun higo ñúcuán ja nī nchīchī níí jondē jíín yoho.

21 Ñúcuán de nī nūcūhun inī Pedro, de nī ncāhān dē jíín yā: Maestro, cūndēhé ní ñutun higo ñúcuán jā ní ncāhān ní nūū, de mitan ja nī nchīchī, ncachī dē.

22 De nī ncāhān Jesús jíín ndá dē: Candíja ndá nú jā sāhá Yāā Dios jā jícān nū.

23 Chi ndāā cáhān ni jíín nú, tú nā-ni nchivī cāhān ji jā cujiyo yucu yáhá quīhīn jondē nūū mar, de tú nduú jáni síquí inī ji, chi sa cándíja ji jā coo tá cúu nūū cáhān ji, ñúcuán de quee ndaā jā ní ncāhān ji.

24 Jā ñúcuán cúu jā cáhān ni jíín ndá nú, ndācá jā jícān táhvī nū, de tú cándíja nú jā nīhīn nū, de nīhīn nū.

25 De tá jícān táhvī nū, de cune cáhnú inī nū nūū nchivī jā sáhá cuāchi nūū nū, tácua maá Tatá nú, Yāā ndéē andiví, suni cune cáhnú inī yā nūū cuāchi nú.

26 Chi tú mā cúne cáhnú inī nū nūū táhán nú, de saá-ni maá Tatá nú, Yāā ndéē andiví, mā cúne cáhnú inī yā nūū cuāchi nú, ncachī yā.

Sīquī jā ndíso tíñú Jesús
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27 Ñúcuán de nī nenda tucu yā Jerusalén, de jíca nuu yā inī templo cāhnú. De ndá sūtū cúñáhnú, jíín tēe stéhēn ley janahán, jíín tēe ñáhnú jā

ndácu tiñu, nī nquenda ndá
dē nūū yā.
28 De nī jīcā tūhún dē yā:
¿Ní jondē nī nīhīn tīñú nú ndá
tiñu jā sáhá nú yáhá? ¿De ní
iin nī ntee tiñu ndóhó jā sáhá
nú súcuán? ncachī ndá dē.
29 De nī ncāhān Jesús: Saá-
ni nduhū suni cātūhún nī ndá
nú iin tūhun. De tú cuu scócóo
nú, ñúcuán de cachī ni nūū
nū ní jondē nī nīhīn tīñú nī jā
sáhá nī tiñu yáhá.
30 ¿Ní iin nī ntee tiñu sīquī
Juan jā ní scuénduté dē? ¿A
Yāā Dios á ndá tēe? Cachī nūū
ni, ncachī yā.
31 Ñúcuán de nī natúhún
ndá máá dē: Tú cachī ō jā
Yāā Dios nī ntee tiñu ñúcuán
sīquī Juan, de cāhān dē jíín
ó: ¿Túsaá de nājēhē cúu jāá
nduú ní ncándíja ndá nú jā ní
ncāhān dē?
32 De tú cāhān ō jā nchivī
nī ntee tiñu sīquī dē, de quītī
inī nchivī cunī ji yóhó, ncachī
ndá dē jíín táhán dē. Chi yúhú
ndá dē jā quītī inī nchivī,
chi ndiviī ji cándíja ji jā tēe
nī nacani tūhun Yāā Dios nī
ncuu ndija Juan.
33 Jā ñúcuán nī ncāhān ndá
dē jíín yā: Nduú jínī ni, ncachī
dē. Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús: De saá-ni nduhū, suni
mā cāchí nī nūū nū ní iin nī
ntee tiñu sīquī ni jā sáhá nī
tiñu yáhá, ncachī yā.

12

Tūhun yátá sīquī ndá tēe
nēhén jā sátíñú nūū yūcū uva
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

1 De nī nquijéhé yā cáhān
yā tūhun yátá jíín ndá dē: Iin
tēe nī nchuhun dē cuāhā yūcū
uva. De nī jasī dē corral, de nī
nsāhá dē iin nūū cāxīn dē uva.
De nī nsāhá dē iin vehe súcún
tácua cuu coto dē níí cáhnú.
De nī sndóo dē nūū sava tēe
jā satíñú nūū, de cuu sava dē
ndīhā jíín. De nī nquehen dē
ichi cuāhān jīcá dē.
2 De maá tiempo jā ndutútú
uva, de nī ntají dē iin mozo
jā cuánaquēhen ji sava ndīhā
uva nūū ndá tēe sátíñú.
3 De ndá tēe ñúcuán nī ntiin
dē mozo, de nī ncani dē ji, de
nī natají uun dē ji cuānohōn ji.
4 Ñúcuán de tēe xíí uva nī
ntají dē incā mozo cuāhān.
De ndá tēe sátíñú nī jēhe dē
yūū xīnī mozo ñúcuán, de
nī stácuēhé dē, de nī ncāhān
nāvāha dē nūū.
5 De tēe xíí uva nī ntají tucu
dē incā mozo cuāhān. De
nī jahnī ndá dē ji. De suni
súcuán nī ntají dē cuāhā cā
mozo cuāhān, de sava ji nī
ncani ndá dē, de sava cā ji nī
jahnī dē.
6 De tēe xíí uva, íyó iin sēhe
dē de mānī ndasí dē jíín. De
jā sándīhí de nī ntají dē sēhe
dē cuāhān nūū ndá tēe sátíñú.
De jáni inī dē jā cuetáhví ndá
tēe ñúcuán nūū sēhe dē.
7 Sochi ndá tēe sátíñú nī
natúhún ndá máá: Tēe xíí
táhvī cúu yáhá. Ná cáhnī ō ji,
de ndōo tāhvī ji cuu ó, ncachī
ndá.
8 De nī ntiin ndá dē ji, de
nī jahnī dē, de nī squéne dē
ji yuhú ñúhún ñúcuán, ncachī
yā.
9 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
yā ndá dē: ¿Túsaá de nāsa
sāhá tēe xíí uva? Nenda dē
de cahnī dē ndá tēe sátíñú,

de cuāha dē ñuhun jā cáá uva
nūū sava cā tēe jā satíñú nūū.
10 ¿De á ncháha ca cahvi ndá
nú tūhun yáhá jā yósō nūū
tutū īī, jā nduhū cúu tá cúu iin
yūū? Chi cáchī tutū:
Yūū jā ní squéne yichī ndá tēe
jā sáhá vehe,
maá yūū yáhá nduu jā quituu
squínā vehe.
11 Maá Jētohō ō Yāā Dios nī
nsāhá yā súcuán,
de sáhvi inī ō jínī ō tiñu yáhá.
Cáchī tutū, ncachī yā.
12 Ñúcuán de nī nducú ndá
dē modo jā tiin dē yā. Chi nī
jīcūhun inī dē jā sīquī ndá máá
dē cúu jā ní ncāhān yā tūhun
yátá sīquī ndá tēe jā sátíñú
nūū uva jíín ndá tēe jā sáhá
vehe. Sochi sīquī jā yúhú ndá
dē jā quītī inī nchivī, de nī
sndóo dē yā, de cuāhān dē.

Sīquī xūhún renta
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

13 Ñúcuán de nī ntají ndá
dē sava tēe grupo fariseo jíín
grupo Herodes, cuāhān dē
nūū yā, chi ndúcú ndá dē nāsa
sāhá dē tácua cāhān yā iin
tūhun jā nīhīn dē cuāchi sīquī
yā.
14 De nī nquenda ndá dē,
de nī ncāhān dē jíín yā: Mae-
stro, jínī ndá sá jā tēe cáhān
ndāā cúu ní, de nduú yúhú
ní jā cāhān ni iin nchivī sīquī
ní. Chi nduú sáhá ní cuenta
nāsa cúu iin iin nchivī, chi
inuú-ni sáhá ní jíín ndá ji. De
stéhēn ndāā ní nāsa squíncuu
nchivī nūū Yāā Dios. ¿De á íyó
vāha jā chunáá ó xūhún renta
nūū rey nación Roma jā tíin
nación maá ó? ¿A chunáá ó, á
mā chúnáá ó? ncachī dē.
15 De maá yā jínī yā jā
stáhví-ni ndá dē, de nī ncāhān
yā jíín dē: ¿Nājēhē cúu jā jíto
túnī ndá nú nduhū? Taji iin
xūhún ná cúndēhé nī, ncachī
yā.
16 De nī jēhe ndá dē xūhún,
de nī ndēhé yā nūū, de nī jīcā
tūhún yā dē: ¿Nā tēe cúu jā
ndéē nūū xūhún yáhá, de nā
síví cúu jā ndéē yáhá? De nī
ncāhān ndá dē jíín yā: Rey
ñúcuán cúu.
17 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Túsaá de nacuāha nú nūū
rey ñúcuán jā cúu cuenta dē,
de nacuāha nú nūū Yāā Dios
ndācá jā cúu cuenta maá yā,
ncachī yā. De nī nsāhvi ndasí
inī ndá dē nī jini dē jā ndíchí
nī ncāhān yā.

Jā ní jīcā tūhún ndá dē sīquī
jā natecū ndīyi
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Ñúcuán de jacū tēe grupo
saduceo nī nquenda dē nūū
yā. De ndá tēe ñúcuán cáchī
dē jāá nduú nátecū cuitī ndīyi.
De nī jīcā tūhún dē yā sīquī iin
tūhun:
19 Maestro, de Moisés nī
ntee dē nūū tutū jā névāhá
ó: Tú iin tēe cuū dē, de ndōo
ñasíhí dē, de tú nduú ní íyo
sēhe dē jíín ña, túsaá de cánuú
jā ñanī dē nacueca ñasíhí dē,
de sēhe dē jā coo jíín ña,
nūcuīñī ji nūū ndīyi ñanī dē,
cáchī tutū.
20 De nī īyo ūjā ñanī. De
tēe xíhna ñúhún nī jeca dē iin
ñahan. De nī jīhī dē, de nduú
nā sēhe dē ní íyo.
21 De tēe ūū nī nacueca dē
ña, de suni nī jīhī dē, de suni

nduú nā sēhe dē ní íyo. De
saá-ni tēe ūnī.
22 De ndihújā dē nī nacueca
dē ña, de ni iin dē nduú ní íyo
sēhe dē. De jā sándīhí de nī jīhī
ñahan ñúcuán.
23 Túsaá de tá natecū ndá
dē quīvī jā natecū ndīyi, ¿de
ní iin dē cuu ña ñasíhí dē?
Chi ndihújā dē nī ndeē jíín ña,
ncachī ndá dē jíín yā.
24 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín dē: Ndasí stíví ndá nú
tūhun sīquī jāá nduú jícūhun
inī nū jā cáhān tutū īī, de ni
nduú jínī nū jā íyó poder Yāā
Dios jā nastécū yā ndīyi.
25 Chi quīvī jā natecū ndá
ndīyi, de nduú cā nā tūhun jā
quetáhán tēe jíín ñahan coo.
Chi coo ndá ji tá cúu ndá ángel
Yāā Dios andiví.
26 De sīquī jā natecū ndīyi,
¿á nduú ní ncáhvi ndá nú
tutū jā ní ntee Moisés, nāsa
nī ncāhān Yāā Dios jíín dē
māhñú yūcū jā cáyū ñuhūn?
Maá nī cúu Yāā Dios Abraham
jíín Isaac jíín Jacob, ncachī yā
nūū Moisés.
27 Chi vísō ja nī jīhī ndá dē
sochi técū dē nūū íyó maá yā,
chi cúu yā Yāā jā sáhá jā técū
nchivī níí cání. Ndasí stíví
ndá nú tūhun yā túsaá, ncachī
yā jíín ndá dē.

Tūhun cánuú ndasí cā jā ní
ndacu Yāā Dios
(Mt. 22.34-40)

28 De nī nquenda iin tēe
stéhēn ley janahán, de nī
jini dē jā stíchī tāhán ndá tēe
ñúcuán jíín Jesús. De nī jinī dē
jā vāha nī scócóo yā tūhun. De
nī jīcā tūhún dē yā: ¿Ní tūhun
cúu jā ndácu tiñu jā cánuú
ndasí cā nūū ndá cā tūhun jā
ní ndacu yā janahán? ncachī
dē.
29 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
Yáhá cúu tiñu jā cánuú ndasí
cā nūū ndācá cā: Cáchī tutū:
Nchivī Israel, cunini nú: Maá
Jētohō ō Yāā Dios chi mátúhún
yā-ni íyó.
30 Túsaá de coo manī ndasí
nú jíín maá Jētohō nū Yāā Dios
jondē jíín inī jíín ánō nū, jíín
níí jāá ntúnī nū, jíín níí fuerza
nū. Yāhá cúu tūhun ndácu yā
jā cánuú ndasí cā.
31 De tūhun ūū jā ní
ndacu yā, suni súcuán cáhān:
Cundáhví inī nū táhán nú tá
cúu nūū cúndáhví inī nū maá
nú, cáchī tutū. Nduú cā nā
incā tūhun ndácu tiñu cánuú
cā íyó, chi yáhá-ni cúu, ncachī
yā jíín dē.
32 Ñúcuán de tēe stéhēn ley
janahán, nī ncāhān dē jíín yā:
Vāha nī ncāhān ní Maestro.
Chi ndāā jā iin-ni Yāā Dios íyó,
de nduú cā nā incā yā íyó.
33 De cánuú jā coo manī
ndasí ó jíín yā jondē jíín inī
jíín ánō ō, jíín níí jāá ntúnī ō,
jíín níí fuerza ō, de cundáhví
inī ō táhán ó tá cúu nūū
cúndáhví inī ō maá ó. De
cánuú ndasí cā yáhá nsūú cā
jā teñuhūn ō quiti jíín ndá cā
jā sōcō ō nūū yā, ncachī dē.
34 De nī jinī Jesús jā vāha nī
scócóo dē tūhun, de nī ncāhān
yā jíín dē: Ja ñatin cuu quīvi
nú ndahá Yāā Dios jā tatúnī
yā nūū nū, ncachī yā. Ñúcuán
de ni iin cā ndá dē, nduú cā ní
nchúndeé inī dē jā cātūhún dē
yā.

Sīquī jā cúu Cristo tatā David
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 De stéhēn Jesús tūhun
inī templo, de nī ncāhān yā:
¿Nāsa cúu jā cáchī ndá tēe
stéhēn ley janahán jā Cristo
cúu tatā rey David?
36 Chi maá David súcuán nī
ncāhān dē tūhun yā nī nsāhá
Espíritu Santo jondē janahán:
Maá Jētohō ō Yāā Dios nī
ncāhān yā jíín Jētohō ni,
Yāā jā quiji:
Cundeē nū lado cuáhá nī nūū
cuñáhnú nú,
de ná sáhá nī jā candeē nū
poder ndācá jā jínī ūhvī
ndóhó.
Ncachī Yāā Dios. Ncachī
David.
37 Túsaá de vísō chījin tatā
David cacu Cristo, de nī
ncāhān dē Jētohō dē yā, chi
jondē nūū Yāā Dios vāji yā,
ncachī yā. De ndá nchivī
cuāhā jétahān inī ji níni ji
tūhun cáhān yā.

Jā ní ncāhān yā jā íyó cuāchi ndá dē
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 De stéhēn yā tūhun, de
nī ncāhān yā jíín ji: Coto má
candíja ndá nú ndá tēe stéhēn
ley janahán. Chi cúsiī inī ndá
dē jíca nuu dē jíín sahma cání
jā stéhēn jā cúñáhnú dē, jíín jā
cáhān yíñúhún nchivī dē nūū
yáhvi.
39 De jétahān inī ndá dē cun-
deē dē nūū silla yíñúhún cā
inī vehe īī sinagoga, jíín silla
yíñúhún cā nūū íyó vico jā
yájī nchivī.
40 De cándeē dē vehe ndá
ñahan quéndōo ndáhví. De
nahán jícān táhvī dē tácua cani
inī nchivī jāá nduú nā cuāchi
dē. Ndá tēe yáhá chi sa víhí cā
ndoho dē castigo, ncachī yā.

Jā ní nsōcō ñahan viuda xūhún
(Lc. 21.1-4)

41 De iin quīvī ndéē Jesús
inī templo cāhnú ichi núū ndá
jātūn nūū sócō ji xūhún. De
ndéhé yā nāsa chúhun nchivī
xūhún inī jātūn. De cuāhā
nchivī cuīcá nī nchuhun ji
cuāhā xūhún.
42 De nī nquenda iin ñahan
viuda jā ndóho ndáhví. De nī
nchuhun ña ūū centavo lulí
inī iin jātūn.
43 Ñúcuán de nī ncana yā
ndá tēe scuáha jíín yā, de nī
ncāhān yā jíín dē: Ndāā cáhān
ni jíín ndá nú jā ñahan vi-
uda ndāhví yáhá, cuāhā cā nī
nsōcō ña nsūú cā jā ní nsōcō
ndá nchivī cuīcá.
44 Chi ndá máá ji nī nsōcō
ji jā ní ndōo nūū xūhún cuáhā
ji. De ñahan yáhá, vísō ndáhví
ndóho ña, de nī nchuhun ña
ndihi jā cutecū ña, ncachī yā
jíín ndá dē.

13

Jā ní ncachī yā jā naā templo
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

1 De tá nī nquee Jesús
inī templo cāhnú, de iin tēe
scuáha jíín yā nī ncāhān dē:
Maestro, cūndēhé ní nācā viī
ndasí cáá ndá vehe yáhá jā
cúu templo, jíín ndá yūū jā ní
ncuvāha, ncachī dē.
2 De nī ncāhān yā jíín dē:
Ndācá vehe náhnú yáhá jā
ndéhé nú, chi iin quīvī mā

cósō tāhán cā ni iin yūū, chi ndihi tānī, ncachī yā.

Nā seña coo tá cuācuñatin ndihi ñayīví
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24, 31)

3 De cuāhān yā jíín ndá dē yucu Olivos, jā íñí ichi núū templo cāhnú. De nī jēcundeē yā ñúcuán. De Pedro jíín Jacobo jíín Juan jíín Andrés, nī jīcā tūhún síín dē yā:

4 Cachī tūhun ní nūū sá, ¿nā quīvī coo ndācá jā ní ncachī ní jā coo? ¿De nā seña coo tá ja ñatin squíncuu ndá jā ní ncachī ní? ncachī dē.

5 De nī ncāhān yā: Coto má stáhví ni iin dē ndá ndóhó.

6 Chi quiji cuāhā tēe jíín síví nī jā stáhví: Maá nī cúu Cristo, cachī dē. De súcuán de stáhví dē cuāhā nchivī.

7 De nīhīn nū tūhun jā ndācá lado íyó guerra, á ja ñatin coo guerra. De mā cúyūhú nú, chi cánuú jā súcuán coo, sochi ncháha ca quenda quīvī jā ndihi ñayīví.

8 Chi nenda nación sīquī incā nación, de nenda ñuū sīquī incā ñuū jā canāá. De cháhá chúcuán tāan, de coo tāmā, de nenda nchivī sīquī táhán ji. De ndācá yáhá cúu tūndóhó jā quijéhé xihna ñúhún cā.

9 De coto ndá nú maá nú, chi nastúu ndá ji ndóhó nūū justicia, de inī ndá vehe īī sinagoga cani ndá ji ndóhó. De quīnasiáha ji sava ndá nú nūū ndá gobernador jíín nūū ndá rey, de cāhān ji cuāchi sīquī nū sīquī jā cándíja nú nduhū. De súcuán de cuu nacani nú tūhun nī nūū ndá dē.

10 Chi cánuú jā xihna cā cūtē nuu tūhun nūū nchivī ndācá nación nāsa scácu nī ji, sá de jīnu quīvī.

11 De tá quīnasiáha ndá dē ndóhó nūū justicia, de mā nácani tūha inī nū nāsa nascócóo nú tūhun nūū ndá dē. Chi hora ñúcuán de maá Yāā Dios cuāha yā tūhun nūū nū nāsa cāhān nū, de tūhun ñúcuán cāhān nū. Chi nsūú maá nú cúu jā cāhān, chi Espíritu Santo cúu jā cāhān.

12 De ñanī jíín ñanī nastúu táhán jā ná cúū. De tatá nastúu sēhe jā cuū. De sēhe nenda sīquī tatá jíín naná jā cahnī.

13 De ndācá nchivī quītī inī ji nūū nū jā síquī nduhū. Sochi nchivī jā cuiñi nīhin jíín tūhun nī jondē quīvī jīnu, chi cācu ji.

14 De Daniel, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, nī ntee dē tūhun iin tēe nēhén jā quiji. De ndá ndóhó jā cáhvi tutū ñúcuán, de ná jícūhun inī nū. Chi iin quīvī de cunī ndá nú jā cuiñi dē inī maá templo nūū nduú nā ley jā cuiñi dē, de sāhá nāvāha dē jā stíví dē ndá ndatíñú īī. De tá cunī nū jā súcuán cúu, de nchivī ndéē región Judea, ná cúnu ji caa ji yucu quīhīn ji.

15 De nchivī ndéē yātā vēhé, mā ndívi ji inī vehe jā tavā ji ndatíñú ji, chi cánuú jā cunu ñamā ji tácua cācu ji.

16 De nchivī íyó nūū itū, mā nóhōn ji vehe jā naquehen ji sahma ji.

17 De quīvī ñúcuán, nācā ndáhví ndoho ndá ñahan ñúhún sēhe jíín jā ndéca

ñiquín, chi mā cúñamā ña
cunu ña.
18 Túsaá de cācān táhvī nū
jā má quījí tūndóhó ñúcuán
jā cunu nú maá tiempo cúun
yūhā.
19 Chi tá quijéhé ñúcuán de
coo cuāhā tūndóhó xéēn, jāá
ncháha ca coo súcuán jondē
quīvī jā ní nsāhá Yāā Dios
ñayīví de jondē mitan. De tá
yāha tūndóhó ñúcuán de ni mā
cōó cā jā súcuán.
20 De tú mā násndíyi maá
Jētohō ō Yāā Dios tiempo coo
tūndóhó ñúcuán, de ni iin
nchivī mā cácu cuitī ji. De jā
síquī nchivī cándíja jā ní nacāji
yā, jā ñúcuán cúu jā nasndíyi
yā quīvī.
21 Túsaá de tú iin nchivī
cāhān jíín nú: Yáhá cūndēhé
nú jā ndéē Cristo, á: Ñúcuán
cūndēhé nú jā ndéē yā, cachī
ji, de mā cándíja nú jā cáhān ji.
22 Chi quenda ndá tēe stáhví
jā cachī dē jā cúu dē Cristo,
á cachī dē jā tēe nácani tūhun
Yāā Dios cúu dē. De sāhá
ndá dē tiñu ñáhnú jā sāhvi inī
nchivī cunī ji, tácua stáhví dē
jondē maá nchivī jā ní nacāji
yā, de tú ná cúu sāhá dē.
23 Sochi ndito coo inī ndá
nú, chi ja nī ncachī ndihi nī
nūū nū mitan jondē ncháha
ca coo.

Nāsa coo quīvī tá nenda Yāā nī nduu tēe
(Mt. 24.29-36, 42-44; Lc. 21.25-36)

24 De quīvī ñúcuán, tá ja nī
ndihi ndācá tūndóhó yáhá, de
cutuún ncandiī, de yōō chi
mā cútūu cā.
25 De nincava tiūūn, de
ndācá jā jíca andiví chi quisi.
26 Ñúcuán de cunī ndá
nchivī nūū maá nī, Yāā nī
nduu tēe, nenda nī jíín vīcō,
de cundiso nī cuāhā poder,
de viī ndasí cuñáhnú nī.
27 Ñúcuán de tají nī ndá
ángel ni quiji jā nastútú ndācá
nchivī jā ní nacāji nī ndicúmī
lado ñayīví, jondē nūū ndíhi
ñayīví de jondē nūū ndíhi an-
diví.
28 Mitan de scuáha ndá nú
nāsa sáhá ñutun higo: Tá ja
nī nene numa, de nī nacōco
yūcū, de ja jínī ndá nú ja nī
ncuñatin tiempo ihní.
29 De suni súcuán tá cunī
ndá nú jā ní nquijéhé ndá tiñu
yáhá, ñúcuán de jīcūhun inī nū
ja nī ncuñatin quīvī nenda nī,
de ñamā coo.
30 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú jā má cúū ndihi nchivī
jā cunī ndá tūndóhó yáhá,
chi jondē quee ndaā ndihi tá
ncachī ni.
31 Andiví jíín ñayīví chi naā,
sochi ndācá tūhun cáhān ni
chi mā náā, chi quee ndaā
ndihi.
32 Sochi quīvī jíín hora jā
nenda nī, chi ni iin nchivī
nduú jínī, ni ndá ángel andiví,
ni maá nī jā cúu Sēhe Yāā Dios.
Chi mátúhún-ni Tatá nī cúu jā
jínī.
33 Túsaá de cuhun inī ndá
nú ndá tūhun yáhá, de ndito
coo inī nū, de cācān táhvī
nū, chi nduú jínī nū nā quīvī
nenda nī.
34 Chi coo modo iin tēe jā
quíhīn jīcá dē, de tá ncháha ca
quee dē vehe dē, de nī ndacu
dē nūū ndá mozo dē nā tiñu
sāhá iin iin dē. De nī ndacu
dē nūū tēe jíto viéhé jā ná cóo
ndito dē.

35 De saá-ni ndá máá nú,
ndito coo inī nū. Chi cúu nī tá
cúu jētohō vehe, de nduú jínī
nū nā hora nenda nī, á ja ñatin
cuaā, á ñuú, á jā cána lohló, á
jānehēn.
36 Chi iin sanaā-ni de nenda
nī, de ndito coo nú tácua mā
níhīn ni ndóhó jāá nduú íyó
tūha nú.
37 De tūhun cáhān ni jíín ndá
nú yáhá, suni cáhān ni jíín
ndiviī nchivī: Ndito coo inī
ndá nú, ncachī yā.

14

Jā ní scáni táhán ndá dē tūhun jā tiin dē Jesús
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 De cúmanī ūū cā quīvī sá
de quijéhé vico pascua jā yájī
ndá nchivī hebreo stātílā jāá
nduú nā levadura yíhí. De
ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe
stéhēn ley janahán, nī nducú
dē modo nāsa tiin dē Jesús jíín
tūhun túhún, de cahnī dē yā.
2 De nī ncāhān ndá dē: Mā
tíín ó dē maá quīvī vico, chi
nenda nchivī sīquī ō, ncachī
dē.

Tūhun ñahan jā ní jōsō perfume xīnī yā
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

3 De íyó Jesús ñuū Betania,
vehe Simón, tēe jā ní ndoho
cuēhē stéhyū. De juni yájī yā
stāā, de nī nquenda iin ñahan
nūū yā, née ña iin frasco
yūū luu jā ñúhún aceite perfume, jā maá-ni itā nardo cúu,
de yāhvi ndasí ndéē. De nī
ntahví ña frasco, de nī jōsō ña
xīnī yā.
4 De sava tēe íyó ñúcuán nī
nquītī inī dē, de nī ncāhān
ndá máá dē: ¿Nājēhē cúu jā
snáā cāhá ña perfume yáhá?
5 Chi cuu cuyāhvi víhí cā
ūnī ciento denario, de cuāha
ó xūhún ñúcuán nūū nchivī
ndāhví nícu, ncachī ji. De nī
ncāhān sōó ndá dē jíín ña.
6 De nī ncāhān Jesús: Mā
stáhān ndá nú ña. ¿Nūcu sáhá
ndá nú jā nacani uhvī inī ña?
Chi iin tiñu váha cúu jā ní
nsāhá ña nduhū.
7 Chi níní íyó nchivī ndāhví
jíín nú, de tú cúnī ndá nú de
cuu sāhá vāha nú jíín ji. De
nduhū chi mā cúndeē cā ni
jíín nú.
8 Chi nī nsāhá ña ndihi jā
cuu sāhá ña jā mānī ña jíín nī.
Chi jondē ncháha ca quiyuhū
ni de ja nī nsāhá tūha ña
nduhū jā ní jōsō ña perfume
nduhū.
9 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú, níí cáhnú ñayīví ní-ni cúu
nūū cūtē nuu tūhun jā scácu nī
nchivī, de suni nacani ji tūhun
jā ní nsāhá ñahan yáhá, tácua
nūcūhun inī nchivī ña, ncachī
yā.

Jā ní nastúu Judas yā
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

10 Ñúcuán de Judas Iscari-
ote, iin jā úxī ūū tēe scuáha jíín
yā, nī jēhēn dē nūū ndá sūtū
cúñáhnú, de nī nsāhá ndāā
dē jíín jā nastúu dē Jesús nūū
ndá.
11 De tá nī jini ndá sūtū jā
cáhān dē, de nī ncusiī inī. De
nī nquee yuhú ndá jā cuāha
xūhún nūū dē. De jondē quīvī
ñúcuán de ndúcú dē modo
nāsa nastúu dē yā.

Jā ní jaquīn yā Cena yā
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

12 De nī nquenda maá quīvī
jā quíjéhé vico pascua jā yájī
nchivī stātílā jāá nduú nā
levadura yíhí, de suni quīvī
ñúcuán jáhnī ndá ji tīcāchí lúlí
tá cúu nūū ní ndacu Yāā Dios
jā sāhá ji vico pascua. De ndá
tēe scuáha nī jīcā tūhún dē yā:
¿Ní cúu nūū cúnī ní jā quísāhá
tūha sá nūū cuxíní ní vico pas-
cua? ncachī dē.
13 De nī ntají yā ūū tēe
scuáha jíín yā jā quíhīn dē,
de nī ncāhān yā jíín dē:
Cuáhán jondē ñuū, de ñúcuán
jēcutáhán nú jíín iin tēe ndíso
quīyi ndute. De cuniquīn nū
dē quīhīn nū jíín dē.
14 De vehe nūū ndīvi dē,
ñúcuán cāhān nū jíín tēe
xívéhe: Cáchī maá Maestro:
¿Ní iin cuarto vehe ní cúu
jā cuāha núú ní nūū cuxíní
yā vico pascua jíín ndá tēe
scuáha jíín yā? Cachī nū.
15 De maá dē chi stéhēn dē
iin cuarto cāhnú jondē xīnī
vēhé nūū ja íyó tūha. De
ñúcuán sāhá tūha nú jā cuxíní
ó, ncachī yā jíín dē.
16 De cuāhān ndúū tēe
scuáha jíín yā, de nī nquenda
dē ñuū ñúcuán, de nī nīhīn dē
tá cúu nūū ní ncachī yā jíín dē.
De nī nsāhá tūha dē jā cuxíní
yā vico pascua.
17 De tá ja ñatin cuaā, de nī
nquenda yā jíín ndihúxī ūū
dē.
18 De nī jēcundeē ndá dē
nūū mesa yájī dē stāā, de nī
ncāhān yā: Jāndáā cáhān ni
jíín ndá nú jā iin nú jā yájī jíín
nī mitan, nastúu nú nduhū,
ncachī yā.
19 Ñúcuán de nī ncucuécá
inī ndá dē, de tá iin iin dē
nī jīcā tūhún dē yā: ¿A sāán?
ncachī iin dē. De saá-ni incā
dē: ¿A sāán? ncachī ndá dē.
20 De nī ncāhān yā jíín dē:
Iin jā úxī ūū nū jā yájī cāhnú
jíín nī iin cōhō, suu nastúu
nduhū.
21 De nduhū, Yāā nī nduu
tēe, jāndáā cúu jā quīhīn ni cuū
ni, tá cúu nūū yósō tūhun nī
nūū tutū īī. De nācā xēēn
cundoho tēe jā nastúu nduhū.
Vāha cā de tú nduú ní ncácu
tēe ñúcuán nícu, ncachī yā.
22 De juni yájī ndá dē jíín
yā, de nī nquehen yā stātílā,
de xihna cā nī nacuetáhví yā
nūū Tatá yā, de nī scuáchi
yā, de nī jēhe yā nūū ndá tēe
scuáha jíín yā. De nī ncāhān
yā: Cajī ndá nú, chi yáhá cúu
yiqui cúñu nī, ncachī yā.
23 Ñúcuán de nī nquehen yā
iin vaso jā ñúhún ndūxi uva,
de nī nacuetáhví yā, de nī jēhe
yā nī jihi ndihi dē.
24 De nī ncāhān yā jíín dē:
Yáhá cúu nīñī ni jā sōcō ni jā
cúu trátū jeé, de cati jā ndun-
doo cuāchi cuāhā nchivī.
25 De jāndáā cáhān ni jíín
ndá nú jā má cōhó cā ni ndūxi
uva yáhá, chi jondē quenda
quīvī jā tatúnī Yāā Dios níí
ñayīví, sá de coho tucu nī jíín
ndá nú, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā yūhú Pedro cāhān dē jā jínī dē yā
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 De nī jita yā jíín ndá dē iin
yaā īī. De nī nquee yā cuāhān
yā jíín dē jondē yucu Olivos.

27 Ñúcuán de nī ncāhān yā:
Ndiviī nū nayūhú nú jā síquī
nduhū jacuáā mitan. Chi
suha yósō tūhun nī nūū tutū īī
jā ní ncachī Yāā Dios: Cuāha
nī tūhun jā cahnī nchivī tēe
jíto tīcāchí, de ndá tīcāchí cūtē
nuu tī jā yúhú tī, cáchī.

28 Sochi tá natecū ni, de xi-
hna cā ni cosō nūú quīhīn ni
región Galilea, de sá de cuēē
ndá nú, ncachī yā.

29 Ñúcuán de nī ncāhān Pe-
dro jíín yā: Vísō ndihi dē
nayūhú dē, sochi sāán chi mā
náyūhú cuitī sá, ncachī dē.

30 De nī ncāhān yā jíín dē:
Jāndáā cáhān ni jíín nú, jacuáā
mitan jondē ncháha ca cana
lohló ūū vuelta, de yūhú nú
jā tiin nchivī ndóhó, de cachī
nū ūnī vuelta jāá nduú jínī nū
nduhū, ncachī yā.

31 Sochi nī ncāhān téyíí dē
jíín yā: Vísō ná cúū sá jíín
ní, sochi mā cāchí cuitī sá jāá
nduú jínī sá ní, ncachī dē. De
suni súcuán nī ncāhān ndihi
dē.

Jā ní jīcān táhvī yā nūū
huerto Getsemaní
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Ñúcuán de nī nquenda
yā jíín ndá tēe scuáha jíín yā
iin lugar nūū nání Getsemaní.
De nī ncāhān yā jíín dē: Yáhá-
ni cundeē ndá nú de ná quíhīn
ni cācān táhvī ni, ncachī yā.

33 De nī jeca yā Pedro jíín
Jacobo jíín Juan cuāhān yā jíín
dē. De nī nquijéhé yā xií cúu
inī yā de cúcuécá ndasí inī yā
jā quiji tūndóhó sīquī yā.

34 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Cúcuécá ndasí inī ni jondē
ja ñatin cuū ni. Yáhá cundetu
ndá nú de cundito nú, ncachī
yā.

35 De nī jica yā jacū cā, de
nī jēcuīñī jītí yā nī ntuu yā
nūū yā nūū ñūhún. De nī
jīcān táhvī yā nūū Yāā Dios
jā tú cuu de mā cúndoho yā
tūndóhó jā váji sīquī yā.

36 De suha nī ncāhān yā:
Tatá maá sá, ndihi-ni tiñu cuu
sāhá maá ní. De sāhá jíyo ní
tūndóhó yáhá jā má quījí sīquī
sá. Sochi nsūú jā cúnī maá
sá, chi jā cúnī maá ní ná cóo,
ncachī yā.

37 De nī nenda yā nūū nd-
inúnī tēe scuáha jíín yā, de nī
jinī yā jā quíxīn ndá dē. De nī
ncāhān yā jíín Pedro: Simón,
¿á jā quíxīn nū? ¿A nduú ní
ncúu cundito nú jíín nī vísō
iin hora?

38 Coo ndito inī ndá nú
de cācān táhvī nū jā chin-
deé yā ndóhó tácua mā cōtó
túnī jānēhén ndóhó jā sāhá nú
cuāchi. Chi cúnī ndija ánō nū
squíncuu vāha nú, sochi yiqui
cúñu nú chi nduú fuerza,
ncachī yā.

39 De nī jēhēn tucu yā, nī
jīcān táhvī yā, de suni tūhun
ñúcuán nī ncāhān yā.

40 De nī nenda tucu yā nūū
dē, de nī jinī yā jā quíxīn
tucu ndá dē, chi ndasí jíhī dē
māhná. De nduú cā ní níhīn
ndá dē tūhun scócóo dē nūū
yā.

41 De nī nenda yā vuelta
ūnī, de nī ncāhān yā jíín ndá

dē: Mitan de cūsūn ndá nú-ni
cā de natātú nú. De nduú chi
ja nī ncuu, chi ja nī nquenda
hora, de nduhū, Yāā nī nduu
tēe, natūu nī de tiin ndá tēe íyó
cuāchi nduhū.
42 Nacuiñī ndá nú, chi ja
vāji tēe nastúu nduhū, de
cōhōn jíín dē, ncachī yā.

Jā ní ntiin ndá dē Jesús
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53;
Jn. 18.2-11)

43 De juni súcuán cáhān cā
yā, de nī nquenda-ni Judas,
iin táhán jā úxī ūū tēe scuáha
jíín yā. De vāji cuāhā tēe
jíín dē, ndíso ndá dē espada
jíín ñutun. Chi ndá sūtū
cúñáhnú jíín ndá tēe stéhēn
ley janahán jíín ndá tēe ñáhnú
jā ndácu tiñu, nī ntetíñú ndá
tēe ñúcuán.
44 De Judas, tēe jā nastúu yā,
ja nī jēhe dē iin seña nūū ndá
tēe ñúcuán, chi nī ncachī dē:
Tēe jā techuhú nī, ñúcuán cúu.
Tiin ndá nú quīhīn nū jíín, de
mā siáā cuitī nū, ncachī dē.
45 De nī nquenda dē nūū
Jesús, de nī ncāhān dē jíín yā:
Maestro, Maestro, ncachī dē.
De nī ntechuhú dē yā.
46 De ndá cā tēe ñúcuán nī
ntiin dē yā, de cuāhān dē jíín
yā.
47 De iin tēe íyó jíín yā nī
ntavā dē espada dē, de nī
jehndē dē sōho iin mozo maá
sūtū cúñáhnú cā.
48 De nī ncāhān Jesús jíín
nchivī cuāhā: ¿De va tēe
cuíhná cúu nī jā váji ndá nú
jíín espada jíín ñutun jā tiin
ndá nú nduhū, á naá cúu?
49 Ndācá quīvī nī īyo nī jíín
ndá nú inī templo cāhnú,
nī stéhēn ni tūhun, de nduú
ní ntíin ndá nú nduhū. De
súcuán sáhá ndá nú tácua
quee ndaā jā cáhān tutū īī,
ncachī yā.
50 Ñúcuán de ndihi tēe
scuáha jíín yā, nī sndóo dē yā,
de nī jinu dē cuāhān dē.

Tēe suchí jā ní jinu

51 De iin tēe suchí níquīn dē
yā cuāhān dē jíín yā. De níjin
dē iin sahma cuijín-ni, chi íyó
ñií dē. De nī ntiin ndá tēe
ñúcuán dē.
52 De maá-ni sahma cuijín
ñúcuán nī nīhīn ndá. De nī
jinu ñií dē cuāhān dē.

Jā ní īñi Jesús nūū junta ndá
tēe cúñáhnú cā
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55,
63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Ñúcuán de cuāhān ndá dē
jíín Jesús nūū sūtū cúñáhnú
cā. De ndācá sūtū cúñáhnú
jíín ndá tēe ñáhnú jā ndácu
tiñu jíín ndá tēe stéhēn ley
janahán, nī ncutútú dē.
54 De Pedro chi jícá-ni
níquīn dē yā, de nī nquenda
dē inī patio sūtū cúñáhnú
cā. De nī jēcundeē dē jíín ndá
policía, násaā dē nūū ñúhūn.
55 De ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndihi tēe sáhá junta cúñáhnú
cā, nī nducú dē cuāchi sīquī
Jesús, chi cahnī dē yā cúnī dē.
Sochi nduú ní níhīn ndá dē.
56 Chi cuāhā dē nī ncāhān
tūhún dē sīquī yā, sochi nduú
ní nquétáhán tūhun jā ní
ncāhān ndá dē.
57 Ñúcuán de nī nacuiñī
sava dē, de nī ncāhān tūhún
dē cuāchi sīquī yā, ncachī dē:
58 Ndá máá sá nī jini sá jā
ní ncāhān dē jā canī dē tem-
plo yáhá jā ní ncuvāha jíín
ndahá tēe, de nūū únī quīvī de

nasāhá dē incā jā má cúvāha
jíín ndahá tēe, ncachī ndá dē.

59 De ni jíín tūhun yáhá
de nduú ní nquétáhán tucu
tūhun jā cáhān ndá dē sīquī yā.

60 Ñúcuán de sūtū cúñáhnú
cā nī nacuiñī dē nūū nchivī
cuāhā, de nī jīcā tūhún dē
Jesús: ¿Nūcu nduú cáhān cuitī
nū? ¿A íyó ndāā jā cáhān ndá
tēe yáhá sīquī nū? ncachī dē.

61 Sochi maá yā nduú
ní ncáhān yā, chi nduú ní
náscócóo cuitī yā. De sūtū
cúñáhnú cā nī jīcā tūhún tucu
dē yā: ¿A maá nú cúu Cristo,
Sēhe Yāā vāha jā cúñáhnú?
ncachī dē.

62 De nī ncāhān yā: Suu cúu
nī. De cunī nū jā nduhū, Yāā
nī nduu tēe, cundeē ni lado
cuáhá Yāā íyó poder, de ndiji
nī ichi andiví jíín vīcō, ncachī
yā.

63 Ñúcuán de sūtū cúñáhnú
cā nī ndatá dē-ni sahma dē jā
ní nquītī inī dē, de nī ncāhān
dē: ¿Nā testigo cā jíni ñúhún ó
túsaá?

64 Chi ja nī jini ndá nú jā
cáhān dē tūhun nāvāha jā quītī
inī Yāā Dios, chi sáhá dē maá
dē Sēhe Yāā Dios. ¿De nāsa jáni
inī ndá nú? ncachī dē. De
ndihi dē nī ncāhān dē jā ná
cúū yā.

65 De sava dē nī ntivī sīí dē
nūū yā, de nī jasī dē sahma
nūū yā, de nī jēhe dē jīquí yā,
de nī ncāhān ndá dē jíín yā:
Cachī ní iin cúu jā ní ncani
ndóhó, ncachī dē. De ndá
policía nī ncani dē nūū yā.

Jā ní ncachī Pedro jāá nduú
jínī dē yā

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62;
Jn. 18.15-18, 25-27)

66 De ndéē Pedro inī patio
ichi chíjin nūū íyó Jesús. De
nī nquenda iin ñahan sátíñú
vehe sūtū cúñáhnú cā.

67 De nī jinī ña nūū dē jā
ndéē dē násaā dē yúñúhūn.
De nī ndēhé vāha ña nūū dē,
de nī ncāhān ña: Ndóhó chi
suni nī jica nú jíín Jesús, tēe
ñuū Nazaret, ncachī ña.

68 De maá dē nduú ní ncáchī
dē, chi nī ncāhān dē: Nduú
jínī ni dē, de ni nduú jínī ni nā
tūhun cáhān nū, ncachī dē. De
nī nquee dē viéhé tāvēhé, de
nī ncana-ni lohló.

69 De ñahan sátíñú ñúcuán,
nī jinī tucu ña nūū dē, de nī
nquijéhé ña cáhān ña jíín ndá
nchivī jā íyó ñúcuán: Tēe yáhá
chi suni táhán ndá tēe ñúcuán
cúu, ncachī ña.

70 Sochi nduú ní ncáchī
tucu dē. De nī ncunúú jacū
cā, de nchivī íyó ñúcuán nī
ncāhān tucu ji jíín Pedro:
Jāndáā ndija jā suni táhán ndá
dē cúu nú, chi tēe Galilea cúu
nú, de iin nuú-ni cáhān nū jíín
ndá dē, ncachī ji.

71 Sá de nī nquijéhé dē
cáhān téyíí dē jā ná cúndeē
cuāchi sīquī dē de tú nduú
cáhān ndāā dē: Nduú jínī cuitī
ni tēe ñúcuán jā cáhān ndá nú
tūhun dē, ncachī dē.

72 Ñúcuán de nī ncana-
ni lohló vuelta ūū. De nī
nūcūhun inī dē tūhun jā ní
ncāhān Jesús jíín dē: Jondē tá
ncháha ca cana lohló vuelta
ūū, de yūhú nú de cachī
nū ūnī vuelta jāá nduú jínī
nū nduhū, ncachī yā. De

nī nacani inī dē sīquī tūhun ñúcuán, de nī jacu dē.

15

Jā ní īñi Jesús nūū Pilato
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

1 De tá nī ncunijīn, de ndá sūtū cúñáhnú nī ndutútú dē jíín ndá tēe ñáhnú jā ndácu tiñu, jíín ndá tēe stéhēn ley janahán, jíín ndihi tēe sáhá junta cúñáhnú cā, de nī scáni táhán dē tūhun. De nī juhnī ndá dē Jesús de cuāhān dē jíín yā nūū Pilato, tēe cúu gobernador.

2 De Pilato nī jīcā tūhún dē yā: ¿A maá nú cúu Rey nchivī hebreo? ncachī dē. De nī ncāhān yā: Suu cúu nī, tá cúu nūū cáhān nū.

3 De ndá sūtū cúñáhnú nī ncāhān dē cuāhā cuāchi sīquī yā.

4 De Pilato nī jīcā tūhún tucu dē yā: ¿Nūcu nduú cáhān cuitī nū? ¿A nduú jínī nū jā cuāhā cuāchi cáhān ndá dē sīquī nū? ncachī dē.

5 Sochi nduú ní ncáhān cuitī yā ni iin tūhun jíín dē. De nī nsāhvi ndasí inī Pilato ndéhé dē nūū yā.

Jā ní nsāhá ndāā ndá dē jā cahnī dē yā
(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

6 De íyó costumbre Pilato jā ndācá vico pascua siáā dē iin tēe yíhí vecāa, nā-ni tēe cúnī nchivī.

7 De íyó iin tēe nání Barrabás, yíhí dē vecāa jíín ndá táhán dē sīquī jā ní nenda ndá dē sīquī gobierno de nī jahnī ndá dē ndīyi.

8 De nī nquenda nchivī cuāhā, de nī ncāhān ji jíín Pilato jā ná sáhá dē tá-ni íyó costumbre dē.

9 De nī ncāhān Pilato jíín ji: ¿A cúnī ndá nú jā siáā ni tēe cúu Rey ndá ndóhó nchivī hebreo? ncachī dē.

10 Súcuán nī ncāhān dē, chi cúnī dē siáā dē Jesús. Chi ja nī jīcūhun inī dē jā ní ncucuásún inī ndá sūtū cúñáhnú, de jā ñúcuán nī nasiáha ndá dē yā nūū dē.

11 Sochi ndá sūtū cúñáhnú nī scáhān dē nchivī cuāhā jā vāha cā ná cácān ji jā siáā Pilato Barrabás.

12 Ñúcuán de nī jīcā tūhún tucu Pilato: ¿Túsaá de nāsa cúnī ndá nú jā sāhá nī jíín tēe jā cáchī ndá nú jā cúu dē Rey ndá ndóhó nchivī hebreo? ncachī dē jíín ji.

13 De nī ncana jee ndá ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúū dē, ncachī ji.

14 De nī ncāhān Pilato: ¿Nā cuāchi nī nsāhá dē túsaá? De ndá nchivī nī ncana jee tucu ji: Cata caa ní dē yīcā cruz, ná cúū dē, ncachī ji.

15 De Pilato chi cúnī dē jā cusiī inī nchivī jíín dē, de nī nsiáā dē Barrabás. Ñúcuán de nī ndacu dē jā ná cáni ndá soldado Jesús, sá de cata caa dē yā yīcā cruz.

16 Ñúcuán de ndá soldado cuāhān dē jíín yā, de nī nquīvi dē patio maá palacio. De nī nastútú dē ndihi táhán dē.

17 De nī nchuhun ndá dē yā iin sahma cuahá ndíhí jā cúu sahma rey. De nī nsāhá dē iin corona iñu, nī nchuhun dē xīnī yā.

18 Ñúcuán de nī ncāhān sācá
ndá dē jíín yā: Nācā vāha
rey cúu Rey nchivī hebreo,
ncachī dē.
19 De nī ncuun dē ñutun xīnī
yā, de nī ntivī sií dē nūū yā, de
nī jēcuīñī jītí ndá dē nūū yā,
sáhá dē jā chíñúhún dē yā.
20 De tá nī ncuu nī nsāhá
sácá dē yā, de nī ntavā dē
sahma cuahá ndíhí, de nī
nachuhun dē yā sahma maá
yā. De nī ntavā ndá dē yā
cuāhān dē jíín yā jā cata caa
dē yā yīcā cruz.

Jā ní jata caa dē yā yīcā cruz
(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

21 De iin tēe nání Simón ñuū
Cirene, tēe cúu tatá Alejandro
jíín Rufo, vāndiji dē jā ní jēhēn
dē rancho. De nī nchāha dē
ñúcuán, de nī ntee ndá sol-
dado tiñu dē jā cuiso dē cruz
yā.
22 De cuāhān ndá dē jíín yā
iin lugar nūū nání Gólgota, de
tūhun ñúcuán cáhān: Lugar
Yiqui Xínī.
23 De nī jēhe ndá dē vino jā
ní nsacā nuu jíín sūja ūguā jā
coho yā, sochi nduú ní jíhi yā.
24 De nī jata caa ndá dē yā
yīcā cruz. De nī nsāhá dē
suerte sīquī nāsa nīhīn iin iin
dē sahma yā.
25 De cahīīn nī jata caa dē
yā.
26 De tūhun jā ní ntee dē xīnī
cruz jā cáhān nā sīquī nī jīhī
yā, súcuán cáhān: Yáhá cúu
Rey nchivī hebreo, cáchī.
27 De suni nī jata caa ndá dē
ūū tēe cuíhná yīcā ūū cā cruz,
iin dē lado cuáhá yā, de incā
dē lado sátín yā.
28 De nī nquee ndaā tūhun
jā cáhān tutū īī: Nī squétáhán
ndá dē yā jíín ndá tēe nēhén,
cáchī.
29 De nchivī jā yáha ñúcuán,
scuícó ji xīnī ji, de nī ncāhān
yīchī ji jíín yā: Jājáān. Ndóhó
chi cáhān nū jā canī nū tem-
plo cāhnú, de nūū únī quīvī de
nasāhá nú.
30 Túsaá de scácu nú maá
nú, de nuu nú yīcā cruz viī,
ncachī ji.
31 De suni súcuán nī ncāhān
catá ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndá tēe stéhēn ley janahán, de
cáhān ndá máá dē: Tú incā
nchivī nī scácu dē, ¿de nūcu
nduú cúu scácu dē maá dē mi-
tan?
32 Tú cunī ō jā Cristo, Rey
nchivī Israel, nuu dē yīcā
cruz mitan, ñúcuán de candíja
ó, ncachī ndá dē. De ndúū tēe
jā ndíta caa jíín yā yīcā cruz,
suni súcuán nī ncāhān yīchī dē
jíín yā.

Jā ní jīhī Jesús
(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 De tá nī ncuu cahūxī ūū,
de nī ncuneē níí cáhnú jondē
cahūnī.
34 De tá nī ncuu cahūnī, de
nī ncana jee Jesús: Eloi, Eloi,
¿lama sabactani? ncachī yā.
De tūhun ñúcuán cáhān: Yāā
Dios maá sá, Yāā Dios maá sá,
¿nūcu nī sndóo ní sāán?
35 De sava nchivī íñí
ñúcuán, nī jini ji jā cáhān
yā, de nī ncāhān ji: Cunini
ndá nú, chi cána dē Elías,
tēe nī nacani tūhun Yāā Dios
janahán, ncachī ji.
36 De nī jinu iin tēe, nī
jēchundaji dē iin cāchī nūū
vinagre iyá. De nī ntee dē xīnī

iin ñutun, de nī ntee dē yuhú
yā jā coho yā. De nī ncāhān
dē: Ná cúndēhé ó tú quiji Elías
snúu dē tēe yáhá, ncachī dē.
37 De maá Jesús nī ncana jee
yā, de nī jīhī yā-ni.
38 Sá de sahma jā ndíta caa
jā ndásī nūū cuarto īī inī tem-
plo cāhnú, nī ndātā sava sava
jondē xīnī jíín jondē jēhē.
39 De tēe Roma jā cúu
capitán, íñí dē nūū yā, de nī
jinī dē jā ní ncana jee yā de
nī jīhī yā. De nī ncāhān dē:
Jāndáā ndija jā Sēhe Yāā Dios
cúu tēe yáhá, ncachī dē.
40 De suni íñí sava ñahan,
ndéhé jícá ña. De ūnī ña
cúu María ñuū Magdala, jíín
María naná José jíín Jacobo
suchí, jíín ñahan nání Salomé.
41 De ndá ñahan yáhá nī
niquīn ña yā, de nī nchin-
deé ña yā tá nī jica yā región
Galilea. De suni íñí cuāhā cā
ndá ñahan jā ní nquiji jíín yā
Jerusalén.

Jā ní nchiyuhū dē Jesús
(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56;
Jn. 19.38-42)

42 De nī ñini quīvī ñúcuán.
De quīvī sátūha cúu, chi stēēn
cúu quīvī nátātú.
43 De nī nquenda José, tēe
ñuū Arimatea. De cúu dē
iin tēe cúñáhnú nūū junta
cúñáhnú cā. De suni ñúhún
inī dē jā quiji quīvī jā tatúnī
Yāā Dios. De nduú yúhú dē
chi nī nquīvi dē nūū Pilato, de
nī jīcān dē yiqui cúñu Jesús.
44 De Pilato chi nī nsāhvi inī
dē jā ñamā nī jīhī yā. De nī
ncana dē capitán, de nī jīcā
tūhún dē tēe ñúcuán tú ja nī
jīhī yā.
45 Ñúcuán de nī ncucáhnú
inī dē jā ní ncāhān capitán jíín
dē, de nī jēhe dē tūhun jā snúu
José yiqui cúñu yā.
46 De nī jeen José iin sahma
cuijín váha. De nī snúu
dē yiqui cúñu yā, de nī
nchusúcún dē sahma ñúcuán.
De nī nchiyuhū dē yā inī iin
yavī ndīyi jā ní ncaān yīcā iin
cava. De nī jasī dē iin yūū
yuhú yávī ñúcuán.
47 De María ñuū Magdala,
jíín María naná José, nī jinī
ndúū ña nūū ní nchiyuhū dē
yā.

16

Jā ní natecū Jesús
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12;
Jn. 20.1-10)

1 De nī ñini quīvī nátātú,
de María ñuū Magdala, jíín
María naná Jacobo, jíín Sa-
lomé, nī jeen ndá ña ndācá
perfume jā quíchīhi ña yiqui
cúñu yā.
2 De jānehēn quīvī domingo,
tá cáta nquenda ncandiī,
de nī nquenda ndá ña nūū
yíyuhū yā.
3 De nī ncāhān ndá ña: ¿Ní
nīhīn ō tēe jā sāhá jíyo yūū
ndásī yúyávī yáhá? ncachī ña.
4 De nī nūcūndēhé ndá ña,
de nī jinī ña ja nī ncujiyo yūū
cāhnú ñúcuán.
5 De nī nquīvi ndá ña inī
yavī ndīyi. De nī jinī ña iin
ángel Yāā Dios jā cáá tá cáá
tēe suchí, ndéē yā lado cuáhá,
ñúhún yā iin sahma cuijín
cání. De nī nchūhú ndá ña.
6 De nī ncāhān yā jíín ña: Mā
cúyūhú ndá nú. Chi nánducú
ndá nú Jesús ñuū Nazaret,

Yāā nī jīhī yīcā cruz. Nduú
cā yā yáhá, chi ja nī natecū
yā. Yáhá cūndēhé nú nūū ní
jaquīn ndá dē yā.
7 Cuánohōn ndá nú túsaá, de
cachī nū nūū ndá tēe scuáha
jíín yā, jíín nūū Pedro, jā xi-
hna cā maá yā jīnū Galilea,
sá de cuēē ndá máá nú. De
ñúcuán cunī nū nūū yā, tá
cúu nūū ní ncāhān yā jíín nú
jondē saá, ncachī ángel.
8 Ñúcuán de nī nquee ndá
ña nūū ní nchiyuhū yā, de jínu
ña cuāhān ña. Chi quísi ña jā
yúhú ña. De nduú ní ncáchī
cuitī ña nūū ni iin, chi yúhú
ndá ña.

Jā ní nenda nijīn yā nūū María ñuū Magdala
(Jn. 20.11-18)

9 De Jesús nī natecū yā
jānehēn quīvī domingo. De
xihna cā nūū María ñuū Mag-
dala nī nenda nijīn yā, ñahan
jā ní ntavā yā ūjā tāchī inī.
10 De cuānohōn ña cuāçachī
tūhun ña nūū ndá tēe jā ní jica
jíín yā, jā ní nenda nijīn yā
nūū ña. De cúcuécá inī ndá dē
de jácu ndá dē.
11 De tá nī jini ndá dē tūhun
jā ní jinī ña nūū yā jā técū yā,
de nduú ní ncándíja dē tūhun
cáhān ña.

Jā ní nenda nijīn yā nūū ūū tēe scuáha jíín yā
(Lc. 24.13-35)

12 Ñúcuán de nī nquee
ūū táhān tēe ñúcuán, jíca dē
cuāhān dē ichi rancho, de síín
modo nī nquenda nijīn yā
nūū dē.
13 De nī ndicó ndúū dē, de
nī ncachī tūhun dē nūū ndá cā
táhán dē. De nduú ní ncándíja
tucu táhán dē jā cáhān ndúū
dē.

Jā ní ntetíñú yā dē jā nacani dē tūhun
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

14 De cuéé cā de nī nenda
nijīn yā nūū ndihúxī iin dē,
ndéē ndá dē nūū mesa yájī dē
stāā. De nī ncāhān yā nūū dē,
chi nīhin inī ndá dē jāá nduú
cándíja dē tūhun jā ní ncāhān
ndá táhán dē jā ní natecū yā
nī jinī dē yā.
15 De nī ncāhān yā jíín dē:
Cuáhán ndá nú níí ñayīví, de
nacani nú tūhun nī nūū ndācá
nchivī nāsa scácu nī ji.
16 De nchivī jā candíja de
cuenduté ji, chi cācu ji. De
nchivī jā má cándíja, chi tānū
tāhvī ji.
17 De nchivī candíja, sāhá ji
ndá tiñu ñáhnú yáhá jā stéhēn
jā íyó nī jíín ji: Jíín síví nī de
tavā ji ndá tāchī inī nchivī. De
cāhān ji quéhén yuhú jéé.
18 De tú nī ntiin ji cōō, á
nī jihi ji veneno, de mā sāhá
daño jíín ji. De suni tee
ji ndahá ji nchivī cúhū, de
nduvāha, ncachī yā jíín ndá
dē.

Jā ní ndaa yā cuānohōn yā andiví
(Lc. 24.50-53; Hch. 1.9-11)

19 Ñúcuán de tá nī ndihi nī
ncāhān maá Jētohō ō jíín ndá
dē, de nī ndaa yā cuānohōn yā
andiví, de nī jēcundeē yā lado
cuáhá Yāā Dios nūū cúñáhnú
yā.
20 De ndá máá dē nī nquee
dē, nī nacani dē tūhun yā
ndācá lado nāsa scácu yā
nchivī. De maá Jētohō ō nī

nchindeé nī nchituu yā ndá dē. De nī jēhe yā fuerza jā sāhá dē ndá tiñu ñáhnú jā stéhēn jā íyó ndāā tūhun yā jā nácani ndá dē. De nī ncuu. Amén.

TUHUN VAHA JA NI NTEE SAN LUCAS

1 Cuāhā tēe nī nducú ndéé
dē nī ntavā vāha dē historia
Jesús, ndācá tiñu jā ní nsāhá
yā nī jinī ndācá ó.
2 De nī ntee ndá dē ndá
tūhun jā ní ncachī tūhun ndá
nchivī nūū ō, jā ní jinī ji tiñu
ñúcuán jondē tá nī nquijéhé,
de nī nacani ji tūhun yā.
3 De sāán, suni nī nanducú
vāha sá ndá tūhun yā jondē
tá nī nquijéhé. De nī jani
inī sá jā suni vāha jā tee cájí
sá ndācá tūhun yáhá nūū ní,
amigo Teófilo.
4 De súcuán de cunī ní jā íyó
ndāā ndācá tūhun jā ní ncachī
tūhun ndá ji nūū ní.

Jā ní ncachī ángel jā cacu Juan tēe scuénduté

5 Tiempo jā ní ncuu
Herodes rey Judea, de nī īyo
iin sūtū nchivī hebreo, nání
dē Zacarías, de grupo Abías
cúu dē. De ñasíhí dē nání ña
Elisabet, de suni tatā maá
sūtū Aarón cúu ña.
6 De ndúū dē chi nchivī
ndāā cúu dē nūū Yāā Dios, de
vāha ndāā squíncuu dē tiñu jā
ndácu ley maá Jētohō ō Yāā
Dios, jínī ndá nchivī.
7 De nduú nā sēhe dē íyó, chi
ñahan númā cúu Elisabet, de
ja ñáhnú ndúū dē.
8 De iin quīvī de sátíñú
Zacarías nūū tiñu jā cúu dē
sūtū nūū Yāā Dios, chi nī
nquenda quīvī jā ndīvi grupo
dē.
9 De nī nsāhá ndá dē suerte
tá cúu nūū íyó costumbre
ndá sūtū. De nī nsāhá tocar
Zacarías jā quīvi dē inī cuarto
īī templo Jētohō ō Yāā Dios, de
teñuhūn dē incienso.
10 De hora jā cáyū incienso,
de ndá nchivī cuāhā íñí ji yātā
templo, jícān táhvī ji.
11 De nī nquenda iin ángel
maá Jētohō ō nūū Zacarías, íñí
yā lado cuáhá altar nūū cáyū
incienso.
12 De nī ncunēhén inī
Zacarías jā ní jinī dē nūū yā,
de nī nchūhú ndasí dē.
13 De nī ncāhān ángel jíín dē:
Zacarías, mā cúyūhú nú, chi
mitan de sāhá Yāā Dios jā ní
jīcān táhvī nū. De ñasíhí nú
Elisabet, scácu ña iin sēhe yií,
de scúnaní nú ji Juan.
14 De cusiī ndasí inī nū. De
cuāhā nchivī cusiī inī jā cacu
ji.
15 Chi cuñáhnú sēhe nú
sāhá maá Yāā Dios. De mā
cōhó ji vino ni ntexéēn, de
cunuú maá Espíritu Santo jíín
ji jondē ncháha ca cacu ji.
16 De sāhá ji jā cuāhā nchivī
nación nū Israel ndicó inī ji
nūū Jētohō ji Yāā Dios.
17 De xihna cā Juan quiji,
nacani tūhun Jētohō ō Jesús,
sá de quiji maá yā. De sāhá
ji tá cúu nūū ní nsāhá Elías,
tēe nī nacani tūhun Yāā Dios
jondē janahán, de cunevāha
ji poder jā nacani ji tūhun,
tá cúu nūū ní nevāha Elías.
De sāhá ji jā ndācá yuvá
ndumanī dē jíín sēhe dē. De
suni sāhá ji jā nchivī nīhin
inī cuetáhví ji nūū Yāā Dios,
nduu ji nchivī ndāā. Súcuán
sāhá tūha ji nchivī tácua

candíja ji maá Jētohō ō Jesús
tá quiji yā, ncachī ángel.
18 De Zacarías nī jīcā tūhún
dē yā: ¿Nāsa cucáhnú inī sá
tú jāndáā cúu? Chi tēe ñáhnú
cúu sá, de suni ñáhnú ñasíhí
sá, ncachī dē.
19 De nī ncāhān ángel jíín
dē: Maá nī cúu Gabriel, de
íyó nī nūū Yāā Dios, jétíñú
yā nduhū. De nī ntetíñú yā
nduhū vāji nī jā cāhān ni jíín
nú, de nácani nī tūhun vāha
yáhá nūū nū.
20 De sīquī jāá nduú ní
ncándíja nú tūhun jā ní ncāhān
ni, de cuñíhín nú, de mā cūú
cā cāhān nū, chi jondē tá cacu
sēhe nú jíín ña. De quee ndaā
ndija tūhun jā cáhān ni yáhá
tá quenda quīvī, ncachī ángel.
21 De ndá nchivī íñí yātā
templo, ndétu ji Zacarías, de
jáni inī ji nā cuá cúu jā cúcuéé
dē inī cuarto īī templo.
22 De tá nī nquee dē, de
nduú cā ní ncúu cāhān dē jíín
ji. De nī jīcūhun inī ji jā inī
templo nī jinī nijīn dē iin jā
ní stéhēn yā nūū dē. De maá
seña-ni cā nī nsāhá dē nūū ji,
chi nī ncuñíhín dē.
23 De tá nī jīnu quīvī jā
sátíñú dē inī templo, de
cuānohōn dē vehe dē.
24 De nī ncuu jacū quīvī, de
ñasíhí dē Elisabet nī jīcūhun
sēhe ña. De nī nquendōo ña
vehe ña ūhūn yōō jāá nduú cā
ní jéhēn ña. De jáni inī ña:
25 Súcuán nī nsāhá maá
Jētohō ō jíín nī, de nī ncandeē
yā tūhun jā cúcanoō ni nūū
nchivī jāá nduú sēhe nī, jáni
inī ña.

Jā ní ncachī ángel jā cacu Jesús

26 De nūū íñū yōō, de nī
ntají Yāā Dios ángel Gabriel,
nī jēhēn yā iin ñuū nání
Nazaret, ndáñúū Galilea.
27 De nī jēhēn yā nūū iin
ñahan lúlí jā nání María. De
ja nī ncundaā jā cueca iin tēe
nání José ña, de tatā rey David
cúu dē.
28 De nī nquīvi ángel nūū
ndéē ña, de nī ncāhān yā: Ncu
tandiī, de nācā ndetū tāhvī
nū. Chi maá Jētohō ō Yāā Dios
íyó yā jíín nú, de nī nsāhá yā
jā ndetū ndasí cā nū nūū ndá
cā ñahan, ncachī yā.
29 De tá nī jinī ña nūū ángel,
de nī ncunēhén inī ña jā
súcuán cáhān yā, de nī jani inī
ña nūcu cáhān yā súcuán jíín
ña.
30 De nī ncāhān cā ángel
jíín ña: Mā cúyūhú nú María,
chi nī nsāhá Yāā Dios jā váha
ndóhó.
31 De jīcūhun sēhe nú de
scácu nú iin sēhe yií, de
scúnaní nú ji Jesús.
32 De cuñáhnú ji, de cunaní
ji Sēhe Yāā cúñáhnú ndasí. De
maá Yāā ñúcuán jā cúu yā
Jētohō ō sāhá yā jā cuu ji rey,
tá cúu tatā ji David jā ní ncuu
dē rey.
33 De níí cání tatúnī ji nūū
nchivī nación nū Israel. De
mā ndīhí cuitī jā tatúnī ji,
ncachī ángel.
34 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
María yā: ¿Nāsa coo tiñu jā ní
ncāhān ní? Chi ncháha ca coo
yií sá, ncachī ña.
35 De nī ncāhān ángel: Maá
Espíritu Santo sāhá jā jīcūhun

sēhe nú, de poder maá Yāā
cúñáhnú ndasí sāhá iin tiñu
ñáhnú jíín nú. De jā ñúcuán
maá sūchí īī jā cacu, quihi
cuenta ji nūū Yāā Dios, de cu-
naní ji Sēhe Yāā Dios.
36 De suni cáchī tūhun nī
nūū nū jā táhán nú Elisabet,
suni scácu ña iin sēhe yií, vísō
ja ñáhnú ña. De mitan íyó īñū
yōō jāá nduú cā cáhān nchivī
jā cúu ña ñahan númā.
37 Chi ndihi-ni cuu sāhá Yāā
Dios, de nduú ni iin íyó jā má
cūú sāhá yā, ncachī ángel.
38 Ñúcuán de nī ncāhān
María: Cuu túsaá, de ná sáhá
sá ndācá jā ndácu Jētohō ō Yāā
Dios, de ná cóo jíín sá tá nī
ncachī ní, ncachī ña. Sá de
cuāhān-ni ángel.

Jā ní jēndēhé María Elisabet

39 De nī ncuu jacū quīvī, de
ñamā cuāhān María, nī ncaa
ña yucu cuāhān ña iin ñuū
región Judea.
40 De nī jīnū ña vehe
Zacarías, de nī ncāhān jítáhán
ña jíín Elisabet.
41 De tá nī jini Elisabet jā
cáhān María jíín ña, de sūchí
ñúhún chījin ña nī ncandā ji-
ni. De nī ncunuú Espíritu
Santo jíín ña.
42 De nī ncāhān jee ña: Nī
nsāhá Yāā Dios jā ndetū cā
cúu nú nūū ndá cā ñahan, jíín
jā coo ndetū ndasí sēhe nú.
43 ¿De nāsa cúu jā ní
nquenda naná Jētohō ni nūū
ni? Chi nduú ná cúu cuitī ni.
44 Chi tá nī jini nī tūhun jā
ní ncāhān nū jíín nī, de sūchí
ñúhún chījin nī nī ncandā ji-ni
jā cúsiī inī ji.
45 De nācā ndetū nū jā ní
ncandíja nú, chi quee ndaā
ndācá tūhun jā ní ncāhān
Jētohō ō Yāā Dios jíín nú,
ncachī Elisabet.
46 Ñúcuán de nī ncāhān
María:
Cáhān ni jā cúñáhnú ndasí
maá Jētohō ō Yāā Dios,
47 de cúsiī inī ni jíín maá yā jā
scácu yā nduhū.
48 Chi nī nsāhá yā cuenta
nduhū, vísō nduú
cúñáhnú nī.
De ná squíncuu nī jā ndácu yā.
De jondē mitan de ndá nchivī
jā nacacu, cāhān ji jā
ndetū ndasí nī.
49 Chi Yāā tíin ndihi-ni poder,
nī nsāhá yā tiñu ñáhnú
jíín nī.
De Yāā īī Yāā ndoo cúu yā.
50 De níí cání cundáhví inī yā
ndá nchivī jā ndíhvī inī
ji jā má stíví ji nūū yā.
51 Nī nsāhá yā tiñu ñáhnú jíín
poder yā,
chi nī scúnu yā ndá nchivī
sáhá vīxī maá,
52 de ndá nchivī cúñáhnú, nī
ncandeē yā jā cúñáhnú
ji.
De nchivī ndāhví, chi nī nsāhá
ñáhnú yā ji,
53 de nchivī jíhī sōco, nī jēhe yā
jā cajī vāha ji,
de nchivī cuīcá, chi nī natají
yā ji súcuán-ni.
54 De nī nchindeé nī nchituu
yā yóhó nchivī nación
Israel, jā cúu ó mozo
yā,
chi nduú náā inī yā jā
cúndáhví inī yā yóhó.
55 Chi súcuán nī nquee yuhú
yā nūū ndācá tatā ō,

nūū Abraham jíín ndācá tatā
dē jā coo níí cání.
Ncachī María.
56 De nī ndeē ña jíín Elisabet
tá ūnī yōō. Sá de cuānohōn ña
vehe ña.

Jā ní ncacu Juan tēe
scuénduté

57 De nī nquenda quīvī jā
scácu Elisabet sēhe ña, de nī
scácu ña iin sēhe yií.
58 De ndá nchivī ndéē ñatin
jíín ña jíín ndá táhán ña, nī jinī
ji jā ní ncundáhví ndasí inī
Yāā Dios ña, de nī nquenda ji
nī ncāhān ji tūhun sīī jíín ña.
59 Ñúcuán de nūū únā quīvī
jā ní ncacu ji, de nī jēhēn
ndá nchivī nī nsāhá ji cir-
cuncidar sūchí ñíquín ñúcuán.
(De ñúcuán cúu iin tunī nūū
yiqui cúñu ndá sūchí yíí he-
breo jā stéhēn jā cúu ji nchivī
Yāā Dios.) De scúnaní ji sūchí
ñúcuán síví tatá ji Zacarías
nícu.
60 De nī ncāhān naná ji:
Mā cūú, chi Juan cunaní ji,
ncachī ña.
61 De nī ncāhān ndá ji jíín
ña: ¿De nūcu? De nduú ni iin
táhán nú nání súcuán, ncachī
ji.
62 Ñúcuán de jíín seña nī jīcā
tūhún ndá ji tatá sūchí ñúcuán
nāsa cúnī dē jā cunaní ji.
63 De nī jīcān dē iin tutū,
de nī ntee dē: Juan cunaní
ji, cáchī. De ndācá nchivī nī
nsāhvi inī ji nī jinī ji.
64 De nī nacahān-ni Zacarías
jā ní ncuñíhín dē, de nī
nquijéhé dē cáhān dē jā vāha
ndasí Yāā cúu Yāā Dios.
65 De ndá nchivī ndéē ñatin
jíín dē, nī nsāhvi ndasí inī ji.
De níí yucu región Judea nī
jītē nuu ndá tūhun yáhá jā
súcuán nī ncuu.
66 De nchivī jā ní jini tūhun,
nī nquijéhé ji nácani inī ji, de
jícā tūhún táhán ji: ¿Nāsa coo
tá cuahnu sūchí yáhá? ncachī
ji. Chi maá Jētohō ō Yāā Dios
nī nsāhá yā jā váha ndasí ji.

Tūhun viī jā ní nacani
Zacarías

67 De tatá ji Zacarías nī
ncunuú Espíritu Santo jíín dē,
de nī nacani dē tūhun jā ní
stéhēn Yāā Dios nūū dē:
68 Nācā vāha ndasí Yāā cúu
Jētohō ō, suu Yāā Dios
maá ó nchivī Israel,
chi nī nquiji yā nūū ō jā cúu
ó nchivī yā, de nī scácu
yā yóhó.
69 De nī jani yā iin Yāā íyó
poder jā scácu yóhó,
de Yāā ñúcuán cacu nūū
tatā maá mozo yā rey
David.
70 Chi súcuán nī nquee yuhú
yā, de nī nacani ndá
tēe ndoo jā ní nacani
tūhun yā janahán.
71 De nī ncāhān ndá dē jā
scácu yā yóhó nūū ndá
jā jínī ūhvī yóhó, jíín
nūū ndá jā quítī inī
nūū ō.
72 Chi nī ncundáhví inī yā
ndācá tatā ō,
de nduú ní náā inī yā trátū īī
yā.
73 Chi suu trátū ñúcuán nī
ncāhān téyíí yā jíín tatā
ō Abraham,
74 suu jā scácu yā yóhó nūū
ndá jā jínī ūhvī yóhó,
tácua sāhá ó tiñu cúnī yā de
mā cúyūhú ó,

75 de coo ndāā coo ndoo ánō
ō jā cuetíñú yā yóhó
ndihi quīvī jā cutecū ō.
76 De ndóhó sūchí lúlí, cuu nú
tēe nacani tūhun Yāā
cúñáhnú ndasí.
Chi cosō nūú nú ichi núū maá
Jētohō ō Jesús, tácua
sāhá tūha nú nchivī, sá
de quiji yā.
77 De cachī tūhun nú nūū
nchivī maá yā jā scácu
yā ji,
jíín jā cune cáhnú inī yā nūū
cuāchi ji.
78 Chi Yāā Dios maá ó, vāha
inī yā de cúndáhví inī
yā yóhó.
Jā ñúcuán tají yā maá Yāā jā
stúu inī ánō ō, quiji yā
jondē andiví,
79 tácua jīcūhun inī ndá yóhó jā
ndéē ō modo nūū neē
nūū ja ñatin cuū ō.
De chuhun yā yóhó ichi nūū
coo ndeé coo siī inī ō.
Ncachī Zacarías.
80 De sūchí lúlí ñúcuán nī
jahnu ji de nī jija ji jíín tūhun
yā. De nī īyo ji nūū ñuhun
tíhá jondē quīvī jā ní nquenda
nijīn ji nūū nchivī Israel.

2

Jā ní ncacu Jesús
(Mt. 1.18-25)

1 De nī ncuu jacū quīvī, de
Augusto, tēe cúu rey, nī ndacu
dē tiñu jā coo censo jā nūcōsō
síví ndiviī nchivī níí cáhnú
nūū tátúnī dē.
2 Yáhá cúu censo jā xíhna
ñúhún jā ní nsāhá ndá dē tá
nī ncuu Cirenio gobernador
nación Siria.
3 De ndiviī nchivī cuānohōn
ji tá ñuū tá ñuū ji jā nacuāha ji
síví ji.
4 De saá-ni José nī nquee dē
ñuū Nazaret ndáñúū Galilea.
De cuānohōn dē región Judea,
de nī jīnū dē ñuū Belén, jā cúu
ñuū nūū ní ncacu rey David
janahán. Chi tatā David cúu
dē.
5 De nī jēhēn dē tácua
nacuāha dē síví dē jíín María,
chi ja ñatin cundeē dē jíín ña.
De ñúhún sēhe ña nī nsāhá
Espíritu Santo.
6 De juni íyó ndúū dē
ñúcuán de nī nquenda quīvī
jā cacu sēhe ña.
7 De nī scácu ña sēhe
yií xíhna ñúhún ña, de nī
nchusúcún ña ji sahma vítá,
de nī jaquīn ña ji inī iin tūndōó
nūū yájī quiti, chi nduú cā
núne mesón cundeē ndá ña.

Jā ní nquenda ndá ángel
nūū ndá pastor

8 De ñatin ñuū Belén íyó ndá
tēe cúu pastor, de níí niñū jíto
ndá dē tīcāchí dē jondē yucu.
9 De iin sanaā-ni de nī
nquenda iin ángel maá Jētohō
ō nūū dē, de nduva maá
Jētohō ō nī jēndūtē níí nūū íyó
dē. De nī nchūhú ndasí ndá
dē.
10 De nī ncāhān ángel
ñúcuán jíín dē: Mā cúyūhú
ndá nú, chi vāji nī jā cachī
tūhun nī iin tūhun vāha nūū
nū, de sāhá jā cusiī ndasí inī
ndācá nchivī:
11 Chi mitan de inī ñuū
David nī ncacu iin Yāā jā
scácu ndá ndóhó, de maá
Jētohō ō Cristo cúu yā.
12 De yáhá cúu seña jā
nanihīn nū sūchí ñíquín
ñúcuán, chi ñúsúcún ji sahma
vítá, de cáá ji inī iin tūndōó
nūū yájī quiti, ncachī ángel.

13 De sanaā-ni de nī
nquenda cuāhā cā ángel
andiví, íñí ndá yā jíín ángel
ñúcuán, de cáhān ndá yā jā
vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios.
De suni cáhān yā:
14 Viī ndasí cúñáhnú maá Yāā
Dios jā ndéē nūū sūcún.
De ná ndúvāha inī ndá nchivī
ñayīví sāhá yā jā cúsiī
inī yā jíín ji.
Ncachī ndá ángel.
15 Ñúcuán de cuānohōn ndá
ángel andiví. De ndá tēe cúu
pastor nī ncāhān dē jíín táhán
dē: Ná cóhōn ñuū Belén, de
cunī ō nā cuá cúu jā ní ncuu jā
ní ncachī tūhun Jētohō ō nūū
ō, ncachī ndá dē.
16 De ñamā cuāhān ndá dē,
de nī nanihīn dē María jíín
José jíín sūchí ñíquín, cáá ji inī
tūndōó nūū yájī quiti.
17 De tá nī jinī ndá dē nūū
ji, de nī nacani dē tūhun jā
ní ncachī ángel nūū dē sīquī
sūchí ñíquín.
18 De nī nsāhvi inī ndá
nchivī nī jini ji tūhun jā cáhān
ndá tēe cúu pastor.
19 De María nī nchuhun
inī ña ndācá tūhun yáhá, de
nácani inī ña sīquī.
20 De cuānohōn ndá pastor,
de cáhān ndá dē jā vāha ndasí
Yāā cúu Yāā Dios sīquī ndācá
jā ní jini dē jíín jā ní jinī dē, chi
nī nquee ndaā ndá tūhun jā ní
ncachī ángel nūū dē.

Jā ní stéhēn dē ji nūū Yāā Dios inī templo

21 De nī ncuu ūnā quīvī jā
ní ncacu yā, de nī nsāhá ndá
dē circuncidar sūchí ñíquín
ñúcuán. De nī scúnaní dē
ji Jesús, chi síví ñúcuán nī
ncachī ángel nūū María jondē
ncháha ca jīcūhun ji.
22 De nī jīnu quīvī jā ní
squíncuu ndá ña costumbre jā
ndúndoo ndá ña nūū Yāā Dios,
tá cúu nūū cáhān ley jā ní jēhe
yā nūū Moisés. De nī jēhēn
ndúū dē jíín ji Jerusalén tácua
stéhēn dē ji nūū Jētohō ō Yāā
Dios.
23 Súcuán nī nsāhá ndúū
dē, chi yósō nūū tutū ley yā:
Ndācá sūchí yíí jā cácu xihna
ñúhún, quihi cuenta ji nūū
Jētohō ō Yāā Dios, cáchī tutū.
24 De suni cuāsōcō dē tá
cúu nūū cáhān ley maá Jētohō
ō: Sōcō ndá nú ūū livi á ūū
paloma, cáchī tutū.
25 De nī īyo iin tēe nání
Simeón, ndéē dē Jerusalén
tiempo ñúcuán. De tēe ndāā
tēe chíñúhún vāha nūū Yāā
Dios cúu dē. De ñúhún inī dē
jā quenda maá Yāā jā scácu
ndá nchivī nación dē Israel.
De maá Espíritu Santo íyó yā
jíín dē,
26 de ja nī ncachī tūhun yā
nūū dē jā má cúū cuitī dē chi
jondē cunī dē nūū Cristo jā
tetíñú maá Jētohō ō Yāā Dios.
27 De nī stéhēn yā nūū dē
jā quīhīn dē templo quīvī
ñúcuán. De saá-ni tatá jíín
naná sūchí ñíquín Jesús, nī
nquīvi dē templo jíín ji jā sāhá
dē ji tá cúu nūū cáhān ley
Moisés.
28 De Simeón nī numi ndeē
dē ji, de nī ncāhān dē jā vāha
ndasí Yāā cúu Yāā Dios, de
ncachī dē:
29 Tátā Yāā Dios, mitan de cuu
cuāha ní tūhun jā cuū sá
da, chi ja nī ncusiī inī
sá,

chi ja nī squíncuu ní tūhun jā
ní nquee yuhú ní nūū
sá jā cúu sá mozo ní.
30 Chi nī jinī jínúū sá nūū Yāā
jā scácu ndá sāán.
31 De nī jani ní yā jā scácu yā
ndá nchivī ñayīví.
32 De maá yā sāhá jā cutūu
inī ánō nchivī ndācá
nación,
tácua jīcūhun inī ji nāsa Yāā
cúu ní.
De sāhá yā jā cuñáhnú nchivī
maá ní Israel.
Ncachī Simeón.
33 De José jíín naná ji nī
nsāhvi inī ndúū dē nī jini dē
tūhun yā jā ní ncāhān Simeón.
34 De nī jīcān táhvī Simeón
jēhē ndá dē, de nī ncāhān dē
jíín naná ji María: Sūchí yáhá
vāji ji tácua candíja cuāhā
nchivī nación maá ó Israel,
de cācu ji. De sava ji chi mā
cándíja ji, de tānū tāhvī ji.
Chi sūchí yáhá cúu ji Yāā jā
ní ntetíñú Yāā Dios, de vísō
súcuán de squéne yichī cuāhā
nchivī ji.
35 De súcuán de tūu nijīn
nāsa jáni inī ndá nchivī. De
maá nú chi tahúhvī ndasí inī
nū jā cunī nū jā ndoho ji,
ncachī Simeón.
36 De suni íyó iin ñahan
nácani tūhun Yāā Dios, nání
ña Ana. De sēhe Fanuel, tatā
Aser cúu ña. De ja ñáhnú
ndasí ña. De jondē tá lulí ña
de nī ndeē ña jíín yií ña ūjā
cuīyā.
37 Sá de nī nquendōo
ndáhví ña, de ja íyó ña cūmī
xico cūmī cuīyā. De nduú
quée ña inī templo, chi nduú
ñuú sáhá ña ndācá jā cúnī
Jētohō ō Yāā Dios, de nditē inī
ña de jícān táhvī ña.
38 De suni maá hora ñúcuán
nī nquenda ña nūū íñí ndá dē,
de nī nacuetáhví ña nūū Yāā
Dios. De nī ncachī ña tūhun
sūchí ñíquín ñúcuán nūū ndá
nchivī Jerusalén jā ñúhún inī
ji jā quenda maá Yāā jā scácu
ji.

Jā cuánohōn ndá dē ñuū Nazaret

39 De nī ncuu nī squíncuu
ndúū dē ndācá tiñu jā cáhān
ley maá Jētohō ō Yāā Dios, de
cuānohōn dē ñuū dē Nazaret
región Galilea.
40 De sūchí lúlí ñúcuán nī
jahnu ji, de nī jija ji, de nī
ncundíchí ji. De nī nsāhá Yāā
Dios jā váha ndasí ji.

Jā ní īyo sūchí lúlí Jesús inī templo

41 De ndācá cuīyā jéhēn tatá
ji naná ji Jerusalén, jā cúu
vico pascua nchivī hebreo.
42 De tá nī ncuu ūxī ūū
cuīyā ji, de cuāhān tucu ndá
dē Jerusalén, tá cúu nūū jéhēn
dē vico ñúcuán.
43 De tá nī nchāha vico,
de cuānohōn ndúū dē. De
sūchí lúlí Jesús nī nquendōo ji
Jerusalén, de nduú ní jínī José
jíín naná ji.
44 De jáni inī ndúū dē
jā cuáhān ji māhñú nchivī
ñúhún ichi. De nī jica dē iin
quīvī, sá de nī nanducú dē
ji māhñú ndá táhán dē jíín
nchivī jínī tāhán dē jíín.
45 De nduú ní nánihīn dē ji.
Ñúcuán de nī ndicó cóo ndúū
dē Jerusalén, cuānanducú dē
ji.

46 De nūū únī quīvī de nī
nanihīn dē ji inī templo, ndéē
ji māhñú ndá tēe stéhēn ley
janahán, de níni ji jā cáhān
ndá dē, de jícā tūhún ji dē sīquī
tūhun ñúcuán.
47 De ndá nchivī jā níni
tūhun cáhān ji, sáhvi inī ji jā
vāha cájí xīnī ji de vāha scócóo
ji tūhun.
48 De tá nī jinī naná ji tatá
ji nūū ji, de nī nsāhvi inī
ndúū dē. De nī ncāhān naná
ji: Séhē, ¿nūcu nī nsāhá nú
nduhū súcuán? Chi ndúū ni
jíín tatá nú, nácani ndasí inī ni
nánducú nī ndóhó, ncachī ña.
49 Ñúcuán de nī ncāhān ji:
¿Nūcu nánducú ní sāán? Chi
cánuú jā cucuu sá jíín tiñu
Tatá sá Yāā Dios, ncachī ji.
50 De nduú ní jícūhun inī
ndúū ña tūhun cáhān ji jíín ña.
51 Sá de cuānohōn ji jíín
ndúū dē ñuū Nazaret, de nī
jetáhví ji nūū dē. De naná ji nī
nchuvāha ña ndācá jā ní ncuu
yáhá inī ánō ña.
52 De Jesús nī jahnu cā ji de
nī ncundíchí cā ji. De cúsiī
inī Yāā Dios jíín ji, de saá-ni
ndācá nchivī.

3

Tūhun Juan tēe scuénduté
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

1 De nī ncuu xāhōn cuīyā jā
tátúnī Tiberio níí nación. De
Poncio Pilato cúu dē gober-
nador Judea, de Herodes cúu
gobernador Galilea, de ñanī
dē Felipe cúu gobernador
Iturea jíín Traconite, de
Lisanias cúu gobernador
Abilinia.
2 De sūtū cúñáhnú cā
cúu Anás jíín Caifás. De nī
ncāhān Yāā Dios jíín Juan sēhe
Zacarías, jā íyó dē ñuhun tíhá.
3 De nī jica nuu dē ndācá
ñuū jā íyó ñatin yūte Jordán.
De cáhān dē jíín nchivī jā ná
nácani inī ji jā sndóo ji cuāchi
ji de cuenduté ji, tácua cune
cáhnú inī Yāā Dios nūū cuáchi
ji.
4 De súcuán nī nquee ndaā
tūhun Juan jā yósō nūū
tutū jā ní ntee Isaías, tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán:
Coo iin tēe jā cana jee jondē
nūū ñuhun tíhá;
Sāhá tūha ndá nú maá nú, chi
quenda maá Jētohō ō,
de sāhá ndá nú tiñu ndāā, chi
vāji yā.
5 De ndācá xehvā ná ndúndaā,
de ndācá yucu jíín lómō ná
ndúu nduhā,
de ná ndúndoó ichi tiácuá,
de ichi ndáyí ná ndúu
inuú.
De suu cúu jā ndundaā ánō
nchivī nūū yā.
6 De ndihi ji cunī ji jā scácu
Yāā Dios ji.
Súcuán cāhān Juan, cáchī tutū.
7 De nī nquenda cuāhā
nchivī nūū dē jā scuénduté
dē ji. De nī ncāhān dē nūū
ji: Va sēhe cōō cúu ndá nú, chi
xēēn nū tá cúu cōō. ¿A jáni inī
ndá nú jā cuu cunu nú cācu
nú nūū castigo xēēn jā quiji?
8 Túsaá de sāhá ndá nú tiñu
váha, de súcuán stéhēn nū
jā ní nacani ndija inī nū jā
sndóo nú cuāchi nú. De mā
cāní inī ndá nú cāhān nū jā
cuu cācu nú sīquī jā cúu nú
tatā Abraham. Chi cáhān ni

jíín ndá nú jā cuu sāhá Yāā
Dios jā ndācá yūū yáhá nduu
sēhe Abraham jā candíja vāha,
de tú cúnī yā.
9 De cúu ndá nú tá cúu
tūndīhá jāá nduú jéhe jāvíxī
vāha. De mitan de ja íyó tūha
Yāā Dios jā cuāha yā castigo
xēēn, tá cúu nūū íyó tūha iin
cāa jā quehndē jondē yoho
ñutun. Túsaá de sāhá yā jíín
ndá nú tá cúu nūū sáhá yā
jíín ndācá ñutun jāá nduú jéhe
jāvíxī vāha, jā tēhndē de cāyū
nūū ñúhūn, ncachī Juan.
10 De ndá nchivī nī jīcā
tūhún ji dē: ¿De nāsa sāhá ndá
sá túsaá? ncachī ji.
11 De nī ncāhān dē: Ndá
ndóhó jā névāha ūū sahma,
de cuāha nú iin nūū nchivī
jāá nduú ná névāha. De
ndá ndóhó jā íyó jā yájī, suni
súcuán sāhá nú, ncachī dē jíín
ji.
12 De suni jacū tēe stútú
xūhún renta nī nquenda dē
jā cuenduté dē. De nī jīcā
tūhún ndá dē Juan: Maestro,
¿de ndá sāán, nāsa sāhá sá?
13 De nī ncāhān Juan jíín
ndá dē: Mā scáa nú cācān nū
xūhún, chi tá-ni jā ní ndacu
nūū nū, ncachī dē.
14 De suni nī jīcā tūhún
jacū soldado: ¿De ndá sāán,
nāsa sāhá sá? ncachī dē.
De nī ncāhān Juan jíín dē:
Mā cándeē nū ndatíñú ni iin
nchivī jíín tūhun siúhú ni jíín
tūhun stáyáhvi, de mā ndíyo
inī nū jā caa yāhvi nú, ncachī
dē.
15 De ndācá nchivī ndétu ji
jā quiji Cristo, Yāā jā tetíñú
Yāā Dios, de jáni inī ji jā sanaā
de suu cúu Juan.
16 De nī ncāhān Juan jíín
ndá ji: Nduhū chi jíín ndute
scuénduté nī ndá ndóhó.
De vāji iin Yāā jā modo jā
scuénduté yā ndá nú cúu
jā cuāha yā Espíritu Santo
cundeē inī ánō nū, de poder
yā cúu tá cúu ñuhūn. De
cuñáhnú ndasí cā yā nsūú
nduhū, chi nduú cúñáhnú
cuitī ni nūū yā, ni jā cuetíñú
yā nduhū vísō iin tiñu lúlí cā
jā nandají nī correa nījān yā.
17 De sāhá yā tá sáhá tēe
stéchí trigo, chi sāhá síín yā
nchivī vāha jíín nchivī nēhén,
tá cúu nūū cúndoo trigo jā
quée síín paja. De nastútú
yā trigo yā ndīvi inī yacā yā.
Sochi paja chi teñuhūn yā nūū
ñúhūn jā má ndáhvā cuitī,
ncachī Juan.
18 De jíín ndá tūhun yáhá
jíín cuāhā cā tūhun nī sndíhvī
inī dē nchivī, de nī nacani dē
tūhun vāha Yāā Dios nūū ndá
ji.
19 De suni nī ncāhān dē nūū
Herodes, tēe cúu gobernador,
chi tēe ñúcuán nī nacueca dē
Herodías, ñasíhí ñanī dē Felipe. De cuāhā cā tiñu néhén
súcuán nī nsāhá Herodes.
20 De sa víhí cā nī nsāhá
nēhén dē, chi nī nchihi dē
Juan vecāa.

Jā ní jenduté Jesús
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 De jondē ncháha ca quīvi
Juan vecāa, tá nī īyo dē jā ní
scuénduté dē ndá nchivī, de
suni nī scuénduté dē Jesús. De
jícān táhvī yā, de nī nune-ni
nūū ndéē Yāā Dios andiví.
22 De nī ncuun Espíritu
Santo nī jīnū xīnī yā, de cáá tá
cáá iin paloma. De ichi andiví

nī ncāhān iin tūhun: Maá nú
cúu Sēhe nī jā mānī ndasí nī
jíín, de cúsiī ndasí inī ni jíín
nú, ncachī.

Lista nāsa nquiji tatā Jesu-
cristo
(Mt. 1.1-17)

23 De tá nī nquijéhé Jesús
stéhēn yā tūhun, de íyó yā tá
ōcō ūxī cuīyā. De jáni inī
nchivī jā sēhe José cúu yā. De
José nī ncuu sēhe Elí,
24 de Elí nī ncuu sēhe Matat,
de Matat nī ncuu sēhe Leví, de
Leví nī ncuu sēhe Melqui, de
Melqui nī ncuu sēhe Jana, de
Jana nī ncuu sēhe José,
25 de José nī ncuu sēhe
Matatías, de Matatías nī ncuu
sēhe Amós, de Amós nī ncuu
sēhe Nahum, de Nahum nī
ncuu sēhe Esli, de Esli nī ncuu
sēhe Nagai,
26 de Nagai nī ncuu sēhe
Maat, de Maat nī ncuu sēhe
Matatías, de Matatías nī ncuu
sēhe Semei, de Semei nī ncuu
sēhe José, de José nī ncuu sēhe
Judá,
27 de Judá nī ncuu sēhe
Joana, de Joana nī ncuu sēhe
Resa, de Resa nī ncuu sēhe
Zorobabel, de Zorobabel nī
ncuu sēhe Salatiel, de Salatiel
nī ncuu sēhe Neri,
28 de Neri nī ncuu sēhe
Melqui, de Melqui nī ncuu
sēhe Adi, de Adi nī ncuu sēhe
Cosam, de Cosam nī ncuu
sēhe Elmodam, de Elmodam
nī ncuu sēhe Er,
29 de Er nī ncuu sēhe Josué,
de Josué nī ncuu sēhe Eliezer,
de Eliezer nī ncuu sēhe Jorim,
de Jorim nī ncuu sēhe Matat,
30 de Matat nī ncuu sēhe
Leví, de Leví nī ncuu sēhe
Simeón, de Simeón nī ncuu
sēhe Judá, de Judá nī ncuu
sēhe José, de José nī ncuu sēhe
Jonán, de Jonán nī ncuu sēhe
Eliaquim,
31 de Eliaquim nī ncuu sēhe
Melea, de Melea nī ncuu sēhe
Mainán, de Mainán nī ncuu
sēhe Matata, de Matata nī
ncuu sēhe Natán,
32 de Natán nī ncuu sēhe
David, de David nī ncuu sēhe
Isaí, de Isaí nī ncuu sēhe
Obed, de Obed nī ncuu sēhe
Booz, de Booz nī ncuu sēhe
Salmón, de Salmón nī ncuu
sēhe Naasón,
33 de Naasón nī ncuu sēhe
Aminadab, de Aminadab nī
ncuu sēhe Aram, de Aram nī
ncuu sēhe Esrom, de Esrom nī
ncuu sēhe Fares, de Fares nī
ncuu sēhe Judá,
34 de Judá nī ncuu sēhe
Jacob, de Jacob nī ncuu sēhe
Isaac, de Isaac nī ncuu sēhe
Abraham, de Abraham nī
ncuu sēhe Taré, de Taré nī
ncuu sēhe Nacor,
35 de Nacor nī ncuu sēhe
Serug, de Serug nī ncuu sēhe
Ragau, de Ragau nī ncuu sēhe
Peleg, de Peleg nī ncuu sēhe
Heber, de Heber nī ncuu sēhe
Sala,
36 de Sala nī ncuu sēhe
Cainán, de Cainán nī ncuu
sēhe Arfaxad, de Arfaxad nī
ncuu sēhe Sem, de Sem nī
ncuu sēhe Noé, de Noé nī
ncuu sēhe Lamec,
37 de Lamec nī ncuu sēhe
Matusalén, de Matusalén nī
ncuu sēhe Enoc, de Enoc nī
ncuu sēhe Jared, de Jared nī
ncuu sēhe Mahalaleel, de Ma-
halaleel nī ncuu sēhe Cainán,
38 de Cainán nī ncuu sēhe
Enós, de Enós nī ncuu sēhe

Set, de Set nī ncuu sēhe Adán,
de Adán nī ncuu sēhe Yāā
Dios, chi nī nsāhá yā dē.

4

Jā ní jito túnī tāchī Jesús
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

1 De Jesús nī ncunuú
Espíritu Santo inī yā, de nī
nquee yā yūte Jordán cuāhān
yā. De nī jīnū yā jondē nūū
ñuhun tíhá nī nsāhá Espíritu
Santo.
2 De nī īyo yā ñúcuán ūū
xico quīvī, de nī jito túnī
tāchī cúñáhnú yā, chi cúnī
jā sāhá yā cuāchi. De ndá
quīvī ñúcuán nduú ní nchájī
cuitī yā, de tá nī nchāha quīvī
ñúcuán, de nī nquiji sōco nūū
yā.
3 Ñúcuán de nī ncāhān tāchī
cúñáhnú jíín yā: Tú maá nú
cúu Sēhe Yāā Dios, de cāhān
nū jā ndá yūū yáhá ná ndúu
stāā cajī nū, ncachī.
4 De nī ncāhān Jesús jíín:
Nduú chi yósō nūū tutū īī:
Nsūú mátúhún-ni stāā cúu
jā técū nchivī, chi suni jíín
ndācá tūhun jā cáhān Yāā
Dios, ncachī yā.
5 Ñúcuán de cuāhān tāchī
cúñáhnú jíín yā jondē xīnī iin
yucu súcún, de iin núnúú-ni nī
stéhēn nūū yā ndācá nación
níí cáhnú ñayīví.
6 De nī ncāhān jíín yā: Nūū
maá nú cuāha nī jā cuñáhnú
nú nūū ndiviī nación yáhá,
chi viī ndasí cáá. Chi maá nī
tíin ndihi, de cuu cuāha nī nūū
ní-ni iin cúnī ni.
7 Túsaá de tú cuiñi jítí nú
chiñúhún nú nduhū, de cuāha
ndihi nī nūū nū, ncachī tāchī.
8 De nī ncāhān Jesús jíín: Satanás, cujiyo cuáhán, chi yósō
nūū tutū jā chiñúhún nchivī
maá Jētohō ji Yāā Dios, de
nūū mátúhún-ni yā satíñú ji,
ncachī yā.
9 Ñúcuán de cuāhān tāchī
cúñáhnú jíín yā jondē
Jerusalén. De nī jani yā xīnī
torre templo. De nī ncāhān
jíín yā: De tú Sēhe Yāā Dios
cúu nú, de squíncava nú maá
nú jondē nūū ñūhún, chi
scácu yā ndóhó.
10 Chi yósō nūū tutū:
Tetíñú yā ndá ángel yā jā coto
ndóhó.
11 De canee ndá yā ndóhó,
tácua mā scáchihi nú jēhē nū
nūū yúū.
Cáchī tutū. Ncachī tāchī.
12 De nī ncāhān Jesús: Nduú
chi suni yósō nūū tutū jā má
cōtó túnī nchivī Jētohō ji Yāā
Dios, á scácu yā ji á nduú,
ncachī yā.
13 De nduú cā ní níhīn tāchī
cúñáhnú modo jā coto túnī ji
Jesús quīvī ñúcuán, de nī ncujiyo cuāhān jacū tiempo.

Jā ní nquijéhé Jesús nácani
yā tūhun región Galilea
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

14 De nī ncunuú fuerza
Espíritu Santo inī Jesús, de
cuānohōn yā Galilea. De níí
región ñatin ñúcuán nī jītē
nuu tūhun yā.
15 De nī stéhēn yā tūhun inī
ndá vehe īī sinagoga, de ndihi
nchivī nī jetúhún ji yā.

Jā cuánohōn yā ñuū Nazaret
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 De nī nenda yā ñuū
Nazaret nūū ní jahnu yā. De

quīvī nátātú nī nquīvi yā inī vehe īī sinagoga, tá-ni sáhá yā. De nī nacuiñī yā jā cahvi yā tutū īī.

17 De nī jēhe ndá dē tutū jā ní ntee Isaías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán. De nī nacune yā tutū, de nī nanihīn yā nūū yósō iin tūhun, nī ncahvi yā:

18 Espíritu maá Jētohō ō Yāā Dios íyó yā jíín nī,
chi nī ntee yā tiñu nduhū jā nacani nī tūhun vāha nūū ndá nchivī ndāhví.
De nī ntají yā nduhū vāji nī jíín tūhun jā nduvāha inī nchivī cúcuécá inī.
De cachī tūhun nī nūū nchivī jā yíhí ndahá tāchī jā coo libre ji.
De sāhá nī jā ndunijīn inī ánō nchivī jāá nduú jícūhun inī,
de scácu nī nchivī jā ndóho ji sáhá táhán ji.

19 De nacani nī tūhun jā ní nquenda tiempo jā sāhá Jētohō ō Yāā Dios jā váha nchivī.
Cáchī tutū jā ní ncahvi yā.

20 De nī nacasī yā tutū, de nī nacuāha yā nūū tēe sátíñú inī sinagoga, de nī nūcundeē yā jā stéhēn yā tūhun nūū nchivī íyó inī sinagoga. De ndihi ji ndéhé vāha ji nūū yā.

21 De nī nquijéhé yā cáhān yā jíín ndá ji: Mitan de nī nquee ndaā tūhun cáhān tutū īī yáhá, nī jini ndá nú, ncachī yā.

22 De ndiviī ji nī jetúhún ji yā, de sáhvi inī ndá ji níni ji ndācá tūhun viī jā cáhān yā. De nī jīcā tūhún táhán ji: ¿A nsūú sēhe José cúu tēe yáhá?

23 De nī ncāhān yā jíín ndá ji: Jínī vāha nī jā jáni inī ndá nú de suni cāhān nū tūhun yátá yáhá jíín nī: Tēe tátán, sāhá tátán nú maá nú túsaá. De tūhun yáhá cáchī jā tá cúu nūū ní nasāhá vāha nī cuāhā nchivī cúhū inī ñuū Capernaum nī nīhīn nū tūhun, suni súcuán cúnī nū jā sāhá nī ñuū ō yáhá, tácua candíja ndá nú jáni inī nū, ncachī yā jíín ji.

24 De nī ncāhān cā yā: Ndāā cáhān ni jíín ndá nú, ni iin ndá tēe nácani tūhun Yāā Dios, chi nduú jétáhví nchivī ñuū maá dē nūū dē.

25 De suni ndāā cáhān ni jíín ndá nú jā ní īyo cuāhā ñahan jā ní nquendōo ndáhví inī nación maá ó Israel, tiempo jā ní īyo Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios. De tiempo ñúcuán nduú ní ncúun cuitī sāvī ūnī cuīyā yósāva, de nī īyo iin tāmā xéēn níí cáhnú nación.

26 De nduú ní ntají Yāā Dios Elías quīhīn dē nūū ni iin ñahan viuda nación maá ó Israel, chi sa nūū iin ñahan viuda jā ndéē ñuū Sarepta ndáñúū Sidón, nī jēhēn dē nī jito dē jā ní nchajī ña.

27 De inī nación maá ó Israel suni nī īyo cuāhā tēe nī ndoho cuēhē stéhyū, tiempo jā ní īyo Eliseo, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios. De ni iin tēe ñúcuán nduú ní ncándíja dē jā nduvāha dē sāhá Eliseo, chi sa Naamán, tēe nación Siria, nī nduvāha, ncachī yā.

28 Ñúcuán de ndá nchivī ndéē inī sinagoga, nī nquītī

ndasí inī ji jā ní jini ji tūhun
cáhān yā.
29 De nī nacuiñī ndá ji, de
nī ntavā ji yā yātā ñúū, de
cuāhān ji jíín yā xīnī yūcú nūū
íyó ñuū ji, chi cúnī ji jā chin-
dahá ji yā nincava yā cava
ñúcuán.
30 Sochi nduú ní ncúu sāhá
ji, chi nī nchāha yā-ni māhñú
ji cuāhān yā.

Jā ní ntavā yā tāchī inī iin
tēe
(Mr. 1.21-28)

31 Ñúcuán de cuāhān Jesús
ñuū Capernaum región
Galilea. De quīvī nátātú nī
stéhēn yā tūhun nūū ndá
nchivī.
32 De nī nsāhvi inī ji nī jini
ji tūhun stéhēn yā. Chi stéhēn
vāha yā nūū ji, chi maá yā
ndíso tíñú sīquī ndihi.
33 De inī vehe sinagoga íyó
iin tēe jā ñúhún tāchī inī dē, de
nī ncana cóhó dē:
34 Cujiyo ní. ¿Nūcu vāji ní
nūū ndá sá, Jesús tēe ñuū
Nazaret? ¿A vāji ní jā snáā ní
ndá sá, á naá cúu? Ja jínī sá ní
iin cúu ní, chi Sēhe īī Yāā Dios
cúu ní, ncachī dē.
35 De Jesús nī ncāhān xēēn
yā nūū tāchī: Casī yuhú nú de
quee nú inī tēe yáhá, ncachī
yā. De nī jicó cáva-ni tēe
ñúcuán nūū ndá nchivī, nī
nsāhá tāchī. De nī nquee-ni
inī dē cuāhān, de nduú nā cuá
ní nsáhá cā jíín dē.
36 De ndihi nchivī nī
nchūhú ji, de nī ncāhān ji jíín
táhán ji: ¿Nā tūhun cúu yáhá jā
ní ncuu súcuán? Chi cúñáhnú
tēe yáhá jā ndácu nīhin dē nūū
ndá tāchī, de quée-ni cuāhān,
ncachī ji.
37 De tūhun yā nī jītē nuu níí
cáhnú región ñúcuán.

Jā ní nasāhá vāha yā naná
chíso Simón Pedro
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Ñúcuán de nī nquee
Jesús inī vehe īī sinagoga,
de cuāhān yā nī nquenda yā
vehe Simón. De naná chíso
Simón yíhí ndasí quījī ña. De
nī ncāhān ndāhví ndá dē jíín
yā jēhē ña.
39 De nī jaquīn núū yā nūū
ña, de nī ncāhān yā jā ná ndíco
quījī. De nī nquee-ni quījī ña,
de nī nacōo ña-ni, de nī nsāhá
ña jā ní nchajī yā jíín ndá dē.

Jā ní nasāhá vāha yā cuāhā
nchivī
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

40 De tá nī nquēe ncandiī,
de ndá nchivī jā íyó táhán ji
jā cúhū ndācá nūū cuēhē, nī
nquisiáha ndá ji nūū yā. De nī
ntee yā ndahá yā iin iin ji, de
súcuán nī nasāhá vāha yā ji.
41 De suni cuāhā nchivī nī
nquee tāchī inī ji, de cána cóhó
ndá tāchī: Maá ní cúu Sēhe
Yāā Dios, cáchī. De nī ncāhān
xēēn yā nūū ji, de nduú ní jéhe
yā tūhun cāhān cā ji súcuán,
chi ja jínī ndá ji jā maá yā cúu
Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios.

Jā ní nacani yā tūhun región
Galilea
(Mr. 1.35-39)

42 De tá nī ntūu, de nī nquee
yā cuāhān sīín yā yātā ñúū
nūū nduú nchivī. De ndá
nchivī nánducú ji yā, de nī
nquenda ji nūū íyó yā. De
jécani ji yā tácua mā cújiyo yā
nūū ji.
43 De nī ncāhān yā jíín ji:
Suni cánuú jā nacani nī tūhun

vāha nūū ndá cā ñuū sīquī
nāsa tátúnī Yāā Dios, chi suu
cúu jā ní ntají yā nduhū vāji
nī, ncachī yā.
44 De nī jica nuu yā níí
región Galilea, nī nacani yā
tūhun inī ndá vehe īī sina-
goga.

5

Jā ní nīhīn ndá dē cuāhā
tiacá nī nsāhá yā
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

1 De iin quīvī de íñí Jesús
yuhú mar Genesaret. De
nī nquenda cuāhā nchivī, nī
nchitú nīhin ji nūū yā, chi cúnī
ji cunini ji tūhun Yāā Dios.
2 De nī jinī yā jā íñí ūū barco
ñatin yuhú mar. De ndá tēe
tíin tiacá, ja nī nquee dē inī
barco, náquete dē ñunu dē.
3 De nī nquīvi yā inī iin
barco jā cúu barco Simón. De
nī ncāhān yā jíín dē jā ná scáca
yátá dē quīhīn jacū cā ichi ínī
ndute. De nī jēcundeē yā, de
jondē inī barco nī stéhēn yā
tūhun nūū nchivī cuāhā jā íyó
ji yuhú ndúté.
4 De tá nī jīnu nī stéhēn yā,
de nī ncāhān yā jíín Simón:
Scáca barco nū ná cóhōn nūū
cūnú ndute, de squée ndá
nú ñunu nú, de tiin nú tiacá,
ncachī yā.
5 De nī ncāhān Simón: Mae-
stro, níí niñū nī squée ndá sá
ñunu jā tiin sá tī, de nduú ní
níhīn cuitī sá ni iin tī. De
jā cáchī maá ní, de ná squée
tucu sá ñunu, ncachī dē.
6 De nī squée ndá dē, de nī
nquīvi cuāhā ndasí tiacá, chi
jondē ndúcú tēhndē ñunu dē.
7 De nī nsāhá ndahá ndá
dē nūū ndá cā táhán dē jā
ñúhún inī incā barco, jā ná
quíji chindeé táhán jíín dē.
De nī nquenda ndá dē, de nī
nchuhun chitú ndá dē tī ndúū
barco, de jondē ndúcú quēe
barco.
8 De nī jinī Simón Pedro
jā súcuán nī ncuu. De nī
jēcuīñī jītí dē nūū Jesús, de nī
ncāhān dē: Vāha cā cujiyo ní
Señor, chi tēe íyó cuāchi cúu
sá, ncachī dē.
9 Chi maá dē jíín ndá tēe
íyó jíín dē, nī nchūhú dē jā ní
nīhīn cuāhā dē tiacá nī nsāhá
yā.
10 De suni nī nchūhú Jacobo
jíín Juan, ndúū sēhe Zebe-
deo, chi tēe chíndeé táhán jíín
Simón cúu ndúū dē. De nī
ncāhān Jesús jíín Simón: Mā
cúyūhú nú, chi jondē mitan
de sāhá nī jā nīhīn nū cuāhā
nchivī jā candíja nduhū, tá
cúu nūū ní nīhīn nū cuāhā
tiacá, ncachī yā.
11 Ñúcuán de tá nī nenda
ndá dē jíín barco nūū ñuhun
yíchí, de nī sndóo ndá dē
ndihi ndatíñú dē, de nī
jēcuniquīn dē yā cuāhān dē.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe
ndóho cuēhē stéhyū
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Ñúcuán de íyó Jesús inī
iin ñuū, de nī nquenda iin tēe
jā ndóho cuēhē stéhyū. De nī
jinī dē nūū Jesús, de nī jēcuīñī
jītí dē nī ntuu dē nūū dē nūū
ñūhún, de nī ncāhān ndāhví
dē jíín yā: Señor, jínī sá jā cuu
nasāhá vāha ní sāán de tú cúnī
ní, ncachī dē.

13 Ñúcuán de nī ntee yā
ndahá yā dē, de nī ncāhān yā:
Cúnī ni nasāhá vāha nī ndóhó,
de ná ndúvāha nú, ncachī yā.
De tá nī ncāhān yā súcuán,
de nī nduvāha-ni tēe ndóho
cuēhē stéhyū.
14 De nī ndacu yā nūū dē jā
má cāchí cuitī dē nūū ni iin.
De nī ncāhān yā: Quīstéhēn
nū maá nú nūū sūtū, de cun-
dahá nú jā sōcō nū nūū Yāā
Dios sīquī jā ní ndundoo nú
nūū yā, tá cúu nūū ní ntatúnī
Moisés janahán. De súcuán de
cunī nchivī jā ní nduvāha nú,
ncachī yā.
15 Sochi víhí cā nī jītē
nuu tūhun yā cuāhān. De
nī ncutútú cuāhā nchivī jā
cunini ji tūhun jā stéhēn yā,
jíín jā nasāhá vāha yā ji nūū
ndācá cuēhē jā ndóho ji.
16 Sochi maá yā chi cuāhān
sīín yā nūū nduú nchivī, de nī
jīcān táhvī yā.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe
nī nduvehlé
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 De iin quīvī de stéhēn
yā tūhun, de jacū tēe grupo
fariseo jíín tēe stéhēn ley
janahán, ndéē ndá dē ñúcuán.
De nī nquenda dē nūū yā jā
váji dē ndācá ndáñúū Galilea,
jíín ndáñúū Judea, jíín ciudad
Jerusalén. De poder maá Yāā
Dios íyó jíín yā jā násāhá vāha
yā nchivī cúhū.
18 Ñúcuán de nī nquenda
jacū tēe, de ndíso ndá dē iin
tēe nī nduvehlé, yósō dē nūū
iin camilla. De ndúcú ndá dē
squívi dē tēe ñúcuán inī vehe
jā caquīn dē nūū íyó yā.
19 De nduú ní níhīn ndá
dē modo jā quīvi dē jíín tēe
ñúcuán, chi íyó chitú nchivī.
De nī ncaa ndá dē sīquī vēhé,
de nī nacune dē teja. De nī
scúun dē tēe cúhū jíín camilla
dē jondē nūū íyó Jesús māhñú
nchivī.
20 De nī jinī Jesús jā cándíja
ndá dē jā cuu nasāhá vāha yā
tēe cúhū. De nī ncāhān yā jíín
tēe cúhū: Lílū, ja née cáhnú inī
ni nūū ndá cuāchi nú, ncachī
yā.
21 Ñúcuán de ndá tēe stéhēn
ley janahán jíín tēe grupo
fariseo, nī nquijéhé ndá dē
jáni inī dē sīquī yā: ¿Ní iin cā
cúu tēe yáhá jā cáhān dē tūhun
nāvāha jā quītī inī Yāā Dios?
Chi nduú cā nā incā cuu cune
cáhnú inī nūū cuāchi, chi
mátúhún-ni Yāā Dios.
22 De nī jinī Jesús jā súcuán
jáni inī ndá dē, de nī ncāhān
yā: ¿Nūcu jáni inī ndá nú jā
cáhān ni tūhun nāvāha?
23 De jā ndúū tūhun yáhá,
¿ní iin cúu jā víjín cā? ¿A jā
cāhān ni jíín tēe cúhū: Née
cáhnú inī ni nūū ndá cuāchi
nú? ¿A víjín cā jā cāhān ni:
Nacōo de caca nú, chi ja nī
nduvāha nú, cachī ni?
24 De mitan de ná stéhēn
ni jā maá nī, Yāā nī nduu
tēe, ndíso tíñú nī inī ñayīví
yáhá jā cune cáhnú inī ni nūū
cuāchi. Sá de nī ncāhān yā
jíín tēe nī nduvehlé: Cáhān ni
jíín nú, nacōo de naquehen
nú camilla nū de quīnohōn nū
vehe nú, ncachī yā jíín dē.
25 De nī nacōo-ni tēe ñúcuán,
nī jinī jínúū nchivī. De nī
naquehen dē camilla jā ní
nchosō dē, de cuānohōn dē

vehe dē. De nácuetáhví dē
nūū Yāā Dios.
26 De nī nsāhvi ndasí inī
ndācá nchivī nī jinī ji, de nī
ncāhān ndá ji jā vāha ndasí
Yāā cúu Yāā Dios. De suni
yúhú ndasí ji de cáhān ji: Mi-
tan de nī jinī ō tiñu ñáhnú
ndasí, ncachī ji.

Jā ní ncana yā Leví
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Ñúcuán de nī nquee yā
cuāhān yā, de nī jinī yā nūū
iin tēe stútú xūhún renta, nání
dē Leví, ndéē dē nūū nástútú
dē xūhún renta. De nī ncāhān
yā jíín dē: Cuniquīn nduhū ná
cóhōn, ncachī yā.
28 De nī nacuiñī dē, de nī
sndóo dē ndihi ndatíñú dē, de
cuāhān dē jíín yā.
29 Sá de nī nsāhá Leví iin
vico cáhnú inī vehe dē jā cúsiī
inī dē jíín Jesús. De cuāhā tēe
stútú xūhún renta jíín sava cā
tēe, ndéē ndá dē mesa yájī dē
stāā jíín yā.
30 De ndá tēe grupo fariseo
jíín tēe stéhēn ley janahán,
nī nquijéhé ndá dē cáhān dē
sīquī ndá tēe scuáha jíín yā, de
nī jīcā tūhún dē: ¿Nūcu yájī
ndá nú jíhi ndá nú jíín ndá tēe
stútú xūhún renta jíín ndá cā
tēe sáhá cuāchi? ncachī dē.
31 De nī ncāhān Jesús: Ndá
nchivī íyó vāha, nduú jíni
ñúhún ji tēe tátán, chi nchivī
cúhū cúu jā jíni ñúhún.
32 De nduhū chi nduú vāji
nī jā cana nī nchivī jāá nduú
cuāchi, jā cúu ji tá cúu nchivī
íyó vāha. Chi sa vāji nī jā
cána nī nchivī íyó cuāchi, jā ná
nácani inī ji de sndóo ji cuāchi
ji, ncachī yā.

Jā ní jīcā tūhún ndá dē yā
sīquī jā conditē inī
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 Ñúcuán de nī ncāhān ndá
dē jíín yā: Ndá tēe scuáha jíín
Juan, jíín ndá tēe scuáha jíín
grupo fariseo, cuāhā vuelta
íyó nditē inī dē de jícān táhvī
dē. De ndá tēe scuáha jíín
maá ní, ¿nūcu nduú sáhá dē
súcuán? Chi yájī ndá dē jíhi dē.
34 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿A cuu conditē inī dē juni íyó
cā ni jíín dē? ¿A cuu sāhá nú
jā conditē inī nchivī íyó vico
tándāhá juni ndéē tēe tándāhá
jíín ji?
35 Sochi quiji quīvī jā cujiyo
tēe tándāhá, de quīvī ñúcuán
chi conditē inī ji, ncachī yā.
36 De suni nī ncāhān yā
iin tūhun yátá sīquī jāá nduú
quétáhán tūhun jeé jā stéhēn
yā jíín ndá tūhun janahán.
Ncachī yā: Ni iin nchivī nduú
jéhndē ji iin pedazo sahma
jéé, de nachuhun ji nūū iin
sahma túhú. Chi tú súcuán,
de stíví ji sahma jéé, de suni
nduú quétáhán jā jēé jíín jā
tūhú.
37 De nduú ni iin chúhun
vino jeé inī ñii túhú. Chi tú
súcuán, de vino jeé ndatá ñii,
de naā vino jíín ñii.
38 Chi sa cánuú jā chuhun ji
vino jeé inī ñii jéé, de súcuán
de quendōo vāha ndúū.
39 De nchivī chi nduú cúnī ji
sndóo ji tūhun janahán, modo
jāá nduú cúnī ji coho ji vino
jeé, chi jā tūhú cúu jā váha cā,
jáni inī ji, ncachī yā.

6

Jā ní jehndē ndá dē xīnī trigo quīvī nátātú
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

1 De iin quīvī nátātú nī nchāha Jesús cuāhān yā nūū cáá trigo. De ndá tēe scuáha jíín yā nī jehndē dē xīnī trigo, de nī ncavā ndāhá dē, de nī nchajī dē.

2 De sava tēe grupo fariseo nī ncāhān dē: ¿Nājēhē cúu jā sáhá ndá nú tiñu jāá nduú íyó vāha jā sāhá nú quīvī nátātú, cáchī ley Moisés? ncachī dē.

3 De nī ncāhān Jesús jíín dē: ¿A nduú ní ncáhvi ndá nú tutū nāsa nī nsāhá David iin quīvī jā ní jīhī dē sōco jíín ndá tēe jā ní īyo jíín dē?

4 De nī nquīvi dē inī vehe Yāā Dios. De nī nquehen dē pan īī jā yósō nijīn nūū Yāā Dios. De nī nchajī dē, de suni nī jēhe dē nī nchajī ndá tēe íyó jíín dē. De nduú nā ley jā cajī ni iin tēe, chi maá-ni ndá sūtū cúu jā yájī. De vísō súcuán de nduú nā cuāchi ní íyo sīquī dē, ncachī yā.

5 De nī ncāhān cā yā jíín dē: Nduhū, Yāā nī nduu tēe, maá nī cúu jā tátúnī sīquī nāsa sāhá nchivī quīvī nátātú, ncachī yā.

Jā ní nduvāha tēe nī nchīchī ndahá
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

6 De incā quīvī nátātú suni nī nquīvi yā inī vehe īī sinagoga, de nī stéhēn yā tūhun. De ñúcuán íyó iin tēe nī nchīchī ndahá cuáhá dē.

7 De ndá tēe stéhēn ley janahán jíín tēe grupo fariseo, ndéhé yuhū dē yā tú nasāhá vāha yā tēe ñúcuán quīvī nátātú, tácua nīhīn dē cuāchi sīquī yā.

8 De maá yā chi jínī yā nāsa jáni inī ndá dē. De nī ncāhān yā jíín tēe nī nchīchī ndahá: Nacuiñī de cuiñi nú māhñú yáhá, ncachī yā. De nī nacuiñī dē, de nī jēcuīñī dē māhñú.

9 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíín ndá dē: Jícā tūhún nī ndá nú iin tūhun: ¿Nāsa cáhān ley sīquī quīvī nátātú? ¿A jā sāhá vāha ó, á jā sāhá nēhén ó? ¿A jā nasāhá vāha ó nchivī ja ñatin cuū, á sāhá ó jā cuū ji? ncachī yā.

10 De ndéhé yā nūū ndá dē jā íñí dē níí xiín yā, de nī ncāhān yā jíín tēe cúhū: Scáā ndahá nú, ncachī yā. De nī scáā dē, de nī nduvāha-ni ndahá dē.

11 De ndá tēe ñúcuán nī nquītī ndasí inī dē, de nī nquijéhé ndá dē nátúhún dē sīquī Jesús, nāsa cahnī dē yā.

Jā ní nacāji yā ūxī ūū tēe apóstol
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

12 De nī ncuu jacū quīvī, de nī nquee yā cuācācān táhvī yā yucu. De níí niñū nī jīcān táhvī yā nūū Yāā Dios.

13 De tá nī ntūu, de nī ncana yā ndá tēe scuáha jíín yā. De nī nacāji yā ūxī ūū dē, de nī ncachī yā jā cuu ndá dē apóstol, chi cundiso tíñú dē jā nacani dē tūhun yā.

14 De yáhá cúu síví ndá dē: Simón jā ní nascúnaní yā dē Pedro, jíín ñanī dē Andrés, de saá-ni Jacobo jíín Juan, Felipe jíín Bartolomé,

15 Mateo, Tomás, Jacobo
sēhe Alfeo, Simón tēe grupo
cananista,
16 Judas ñanī Jacobo, jíín Ju-
das Iscariote, tēe jā ní nastúu
dē yā.

Jā ní stéhēn yā nūū nchivī
cuāhā
(Mt. 4.23-25)

17 De nī nuu yā yucu jíín
ndá tēe ñúcuán jā scuáha
jíín yā, de nī jencuiñī yā iin
nduhā jíín dē. De cuāhā
nchivī níí región Judea jíín
ciudad Jerusalén, jíín nchivī
jondē yuhú mar ñuū Tiro jíín
ñuū Sidón, nī nquenda ndá ji
jā cunini ji tūhun stéhēn yā,
jíín jā nduvāha ji cuēhē ndóho
ji.
18 De ndācá nchivī jā ñúhún
tāchī inī, suni nī nduvāha ji nī
nsāhá yā.
19 De ndiviī nchivī cúnī ji
jā quehé ji yā, chi súcuán
ndúvāha ji sáhá yā jíín poder
yā.

Tūhun nchivī nācā ndetū
jíín nchivī jā xēēn cundoho
(Mt. 5.1-12)

20 De nī nūcūndēhé yā nūū
ndá tēe scuáha jíín yā, de nī
ncāhān yā: Nācā ndetū ndá
ndóhó jā ndóho ndáhví, chi
quīvi nú ñuū nūū tátúnī Yāā
Dios.
21 Nācā ndetū ndá nú jā
jíhī nū sōco mitan, chi quiji
quīvī jā ndahā chījin nú. Nācā
ndetū ndá nú jā jácu nú mi-
tan, chi quiji quīvī jā cuācū
nū.
22 Nācā ndetū ndá nú de tú
quítī inī nchivī nūū nū jā síquī
nduhū, Yāā nī nduu tēe, de
tú squéne yichī ji ndóhó, de
tú cáhān nāvāha ji nūū nū, de
cáhān ji jā nchivī sáhá tiñu
néhén cúu ndá nú.
23 De sāhá sīī nū inī nū quīvī
jā sáhá ji súcuán, de sa víhí cā
cusiī inī nū, chi cáhnú ndasí
coo tāhvī nū jondē andiví. Chi
suni súcuán nī nsāhá ūhvī ndá
tatā ji ndá tēe nī nacani tūhun
Yāā Dios jondē janahán.
24 De nācā xēēn cundoho
ndá nú nchivī cuīcá, chi
mitan-ni cúu jā íyó sīī inī nū.
25 Nācā xēēn cundoho ndá
nú jā ní ndahā chījin nú mi-
tan, chi quiji quīvī jā cuū nū
sōco. Nācā xēēn cundoho ndá
nú jā jácū nū mitan, chi quiji
quīvī jā nducuécá inī nū de
cuacu nú.
26 Nācā xēēn cundoho ndá
nú jā jétúhún ndá nchivī
ndóhó, chi suni súcuán nī
jetúhún ndá tatā ji ndá tēe
nī nacani tūhun stáhví jondē
janahán.

Tūhun jā cundáhví inī ō
nchivī jā jínī ūhvī yóhó
(Mt. 5.38-48; 7.12)

27 De cáhān ni jíín ndá nú
jā níni: Cundáhví inī nū ndá
nchivī jā jínī ūhvī ndóhó, de
sāhá vāha nú jíín nchivī jā
quítī inī jínī ndóhó.
28 De cācān nū jā váha cuu
nchivī jā cáhān nāvāha sīquī
nū, de cācān táhvī nū jēhē
nchivī jā cáhān nēhén nūū nū.
29 De tú ní tēe cani dē iin
lado cūñu nuū nū, de vāha cā
suni cuāha nú incā lado cani
dē, nsūú cā jā nacuāha nú jā
ndutahvī dē. De tú ní tēe cúnī
dē candeē dē sōō nū, de suni
cuāha nú tūhun jā quíhīn dē
jíín jondē camisa nū.

30 De nā-ni nchivī jícān nūū
nū de cuāha nú nūū ji. De
nchivī quéhen ndatíñú nú, de
mā nácān nū.
31 De tá cúu nūū cúnī nū jā
sāhá vāha nchivī jíín nú, suni
súcuán sāhá vāha nú ji.
32 De tú íyó mānī nū jíín
maá-ni nchivī jā mānī jíín nú,
¿de nā tiñu váha cúu jā sáhá nú
súcuán túsaá? Chi jondē ndá
tēe sáhá cuāchi, suni íyó mānī
dē jíín tēe íyó mānī jíín maá
dē.
33 De tú sáhá vāha nú jíín
maá-ni nchivī jā sáhá vāha
jíín maá nú, ¿de nā tiñu váha
cúu jā sáhá nú súcuán túsaá?
Chi jondē ndá tēe sáhá cuāchi,
suni súcuán sáhá ndá dē.
34 De tú cuāha núú nú nūū
maá-ni nchivī jā ñúhún inī
nū jā nacuāha ji nūū nū, ¿de
nā tiñu váha cúu jā sáhá nú
súcuán túsaá? Chi jondē ndá
tēe sáhá cuāchi, suni jéhe núú
dē nūū ndá cā tēe sáhá cuāchi,
tácua nanihīn tucu dē.
35 Túsaá de cundáhví inī
ndá nú nchivī jā jínī ūhvī
ndóhó, de sāhá vāha nú ji, de
cuāha núú nú nūū ji. De mā
cuáha nú maá sīquī jā cani inī
nū jā suni nacuāha ji nūū nū.
De súcuán de cáhnú coo tāhvī
nū, de stéhēn nū jā cúu nú
sēhe Yāā cúñáhnú ndasí. Chi
maá yā vāha inī yā jíín nchivī
jāá nduú nácuetáhví nūū yā
jíín nchivī jā sáhá nēhén.
36 Túsaá de cundáhví inī nū
nchivī, tá cúu nūū cúndáhví
inī maá Tatá nú nchivī.

Mā cáhān ō sīquī cuāchi
táhán ó
(Mt. 7.1-5)

37 Mā cáhān ndá nú sīquī
cuāchi nchivī nāsa sáhá ji,
tácua suni mā cáhān Yāā Dios
cuāchi sīquī nū jā sáhá nú
súcuán. Mā cáhān xēēn nū
sīquī ji jāá nduú vāha sáhá ji,
tácua suni mā cáhān Yāā Dios
súcuán sīquī nū. Cune cáhnú
inī nū nūū ji, de suni cune
cáhnú inī yā nūū nū.
38 Cuāha nú nūū nchivī,
de suni súcuán cuāha Yāā
Dios nūū nū. Chi vāha ndasí
cuāha yā nūū nū, chi modo
jā chicuāha vāha yā, quisi yā,
sāhá nīhin yā, de jondē scáa yā
cuāha yā nūū nū. Chi medida
jā jéhe ndá nú nūū nchivī,
suni medida ñúcuán cuāha yā
nūū nū, ncachī yā.
39 De nī ncāhān yā iin tūhun
yátá jíín ji: Ndá tēe jā stéhēn
tūhun jāá nduú ndāā, cúu dē
tá cúu tēe cuáá. De iin tēe
cuáá, ¿á cuu stéhēn dē ichi
nūū incā tēe cuáá? ¿A nduú
nincava ndúū dē inī xēhvā?
40 Iin tēe scuáha, nduú
cúñáhnú dē nūū maestro dē.
De tēe scuáha, tá ja nī ncutūha
vāha dē, de jīnū dē cuu dē tá
nūū cúu maestro dē.
41 De cuāchi táhán nú cúu
modo jā ñúhún iin yācá lúlí
tīnūú ji. ¿De nūcu sáhá nú
cuenta jā súcuán, de nduú
sáhá nú cuenta cuāchi maá nú
jā cúu modo jā ñúhún iin vītū
tīnūú máá nú?
42 ¿De nūcu cáhān ndá nú
jíín táhán nú: Cundetu, de ná
távā ni yācá jā ñúhún tīnūú
nú, de nduú sáhá nú cuenta jā
ñúhún iin vītū tīnūú máá nú?
Tēe stáhví-ni cúu ndá nú túsaá.
Xihna cā tīnūú máá nú tavā
nū vītū, sá de cuu cūndēhé

vāha nú jā tavā nū yācá tīnūú táhán nú.

Jíín tiñu jā sáhá nchivī de cunī ō nāsa nchivī cúu ji
(Mt. 7.16-20; 12.33-35)

43 Nduú íyó ñutun váha jā jéhe jāvíxī nēhén, de ni nduú íyó ñutun néhén jā jéhe jāvíxī vāha.
44 Chi jíín jāvíxī jā jéhe iin iin ñutun de jínī ō tú ñutun váha cúu. Chi nduú cándeē ō higo xīnī ñutun íñú, de ni nduú cándeē ō uva xīnī yūcū zarza.
45 De saá-ni cúu tēe vāha, chi cáhān dē tūhun váha, chi vāha ánō dē. De tēe nēhén cáhān dē tūhun nēhén, chi cánēhén ánō dē. Chi nāsa íyó ánō nchivī, de cúsá ñúcuán cúu jā cáhān ji.

Tūhun sīquī ūū vehe
(Mt. 7.24-27)

46 ¿Nājēhē cúu jā cáhān yíñúhún ndá nú jíín nī: Jētohō sá, cáchī nū, de nduú squíncuu ndá nú tiñu jā ndácu nī?
47 Ndācá nchivī jā váji nūū ni de níni ji tūhun cáhān ni de squíncuu ji, ná stéhēn ni nūū nū nāsa cúu ji:
48 Cúu ji tá cúu iin tēe jā ní jaquīn dē vehe dē, de nī jete cúnú dē jondē nī nīhīn dē toto, de nī nchisó dē sīquī. De tá nī ndaa ndute yúte, de nī nchindahá vehe ñúcuán, de nduú ní ncándā cuitī sāhá, chi sīquī toto yósō.
49 Sochi ndá nchivī jā jíni tūhun jā cáhān ni, de nduú squíncuu ji, cúu ji tá cúu iin tēe jā ní jaquīn dē vehe dē nūū ñūhún, de nduú yítuu jēhē. De tá nī ndaa ndute yúte, de nī nchindahá vehe ñúcuán, de nī scócáva-ni, de nī naā ndihini vehe, ncachī yā jíín ndá ji.

7

Jā ní nasāhá vāha yā mozo capitán
(Mt. 8.5-13)

1 De tá nī jīnu nī ncāhān yā nī jini nchivī, de cuāhān yā ñuū Capernaum.
2 De iin tēe nación Roma jā cúu capitán, íyó iin mozo dē jā mānī ndasí dē jíín. De mozo ñúcuán cúhū ji de ja ñatin cuū ji.
3 De nī jini capitán tūhun Jesús. De nī ntají dē jacū tēe ñáhnú jā ndácu nūū nchivī hebreo, cuāhān dē nūū yā jā cāhān ndāhví dē jíín yā jā ná quíji yā nasāhá vāha yā mozo dē.
4 De nī nquenda ndá tēe ñúcuán nūū Jesús, de nī ncāhān ndāhví ndasí dē jíín yā: Chindeé ní tēe cúu capitán, chi tēe vāha cúu dē.
5 Chi mānī dē jíín nación maá ó, de maá dē nī ndacu tiñu jā ní ncuvāha iin vehe īī sinagoga jā cuu ndācá ó, ncachī ndá dē.
6 Ñúcuán de cuāhān Jesús jíín ndá dē. De tá nī ncuñatin yā vehe capitán, de nī ntají dē jacū amigo dē cuātahān dē yā. De nī ncāhān ndá dē jíín yā: Cáchī capitán jāá nduú cúnī dē jā sāhá téñú dē ní, Señor, chi nduú cúñáhnú dē jā quíhīn ní quīvi ní vehe dē.
7 Jā ñúcuán nduú ní nsáhá ñáhnú dē maá dē jā quiji dē nūū ní, cáchī dē. De maá jā cāhān ní-ni, de ná ndúvāha mozo dē, cáchī dē.

8 Chi maá dē suni ndíso tíñú
dē nī nsāḥá ndá tēe cúñáhnú
cā. De cúñáhnú dē nūū ndá
soldado dē, cáchī dē. De tú
cāhān dē jíín iin tēe jā ná
quíhīn dē, de cuāhān dē. De
tú cāhān dē jíín incā tēe jā ná
quíji dē, de quíji dē. De tú
ndácu dē iin tiñu nūū mozo
dē, de sáhá ji, cáchī dē, ncachī
ndá tēe ñúcuán jíín yā.
9 De tá nī jini Jesús tūhun
yáhá, de nī nsāhvi inī yā. De nī
ndicó cóto yā, de nī ncāhān yā
jíín ndá nchivī cuāhā jā níquīn
yātā yā: Ndāā cáhān ni jíín
ndá nú jā juni nación maá ó
Israel, nduú ní níhīn ni ni iin
nchivī jā cándíja nīhin súcuán,
tá cúu nūū cándíja tēe yáhá,
vísō tēe nación jāá nduú jínī
tūhun Yāā Dios cúu dē, ncachī
yā.
10 De ndá tēe jā ní ntají
capitán nūū yā, nī nenda ndá
dē vehe, de nī jinī dē ja nī
nduvāha mozo ñúcuán.

Jā ní nastécū yā sēhe yií
ñahan viuda

11 Ñúcuán de cuāhān yā
iin ñuū nání Naín. De ndá
tēe scuáha jíín yā, jíín nchivī
cuāhā, suni cuāhān ji jíín yā.
12 De tá nī ncuñatin yā yuhú
ñúū, de ñúcuán nī nquee
nchivī jā quíchuhū ji iin tēe
suchí jā ní jīhī. De mátúhún ji-
ni nūū naná ji, de ñahan viuda
cúu ña. De cuāhā nchivī ñuū
ñúcuán vāji jíín ña.
13 De tá nī jinī maá Jētohō ō
nūū ña, de nī ncundáhví inī yā
ña, de nī ncāhān yā jíín ña: Mā
cuācú ní, ncachī yā.
14 Ñúcuán de nī jīnū yā
jondē nūū ndīyi, de nī ntiin
yā jātūn. De nī jencuiñī ndá
tēe ndíso. De nī ncāhān yā
jíín sūchí jā ní jīhī: Cáhān ni
ndóhó, nacōo lílū, ncachī yā.
15 Ñúcuán de nī nūcundeē-ni
sūchí jā ní jīhī, de nī nquijéhé
ji nácahān ji. De nī nasiáha yā
ji nūū naná ji.
16 De ndiviī nchivī nī
nchūhú ji nī jinī ji, de nī
ncāhān ji jā vāha ndasí Yāā
cúu Yāā Dios. De cáhān ji:
Māhñú ndācá ó nī nquenda
iin tēe cúñáhnú jā nácani
tūhun Yāā Dios. De suni
cáhān ji: Maá Yāā Dios nī
nquijéhé yā chíndeé yā nchivī
yā, ncachī ji.
17 De nī jītē nuu tūhun yā níí
cáhnú región Judea jíín ndācá
región ñatin ñúcuán.

Jā ní ntají Juan ūū tēe nūū
yā
(Mt. 11.2-19)

18 De yíhí Juan vecāa, de
ndá tēe scuáha jíín dē nī
ncachī tūhun nūū dē jā súcuán
nī ncuu ndá tiñu yáhá.
19 De nī ncana Juan ūū tēe
scuáha jíín dē, de nī ntají dē
tēe ñúcuán cuāhān dē nūū
Jesús, tácua cātūhún dē yā tú
maá yā cúu ndija Cristo jā ní
ncachī Yāā Dios jā tají yā, á jā
cundetu dē quiji incā tēe cuu
Cristo.
20 De nī nquenda ndúū dē
nūū yā, de nī ncāhān dē: Juan
tēe scuénduté nī ntají dē ndúū
sá vāji sá cātūhún sá ní tú maá
ní cúu Cristo jā cáchī tutū jā
quiji, á cundetu ó incā tēe jā
quiji, ncachī dē.
21 De maá hora ñúcuán nī
nasāhá vāha yā cuāhā nchivī
cúhū, jíín nchivī ndóho ndá

cuēhē xēēn, jíín nchivī ñúhún
tāchī inī. De suni cuāhā
nchivī cuāá, nī ndunijīn tīnūú
ji nī nsāhá yā.

22 De nī ncāhān yā jíín ndúū
dē: Cuáhán de cachī tūhun nú
nūū Juan ndācá tiñu jā ní jinī
nū jíín jā ní jini nú. De cachī
nū jā nchivī cuāá núne tīnūú
ji, de nchivī cojo nácaca ji,
de nchivī ndóho cuēhē stéhyū
ndúvāha ji, de nchivī sōhó
núne sōho ji, de nchivī jíhī
nátecū ji sáhá nī. De suni
nácani nī tūhun nūū nchivī
ndāhví jā scácu Yāā Dios ánō
ji.

23 De nācā ndetū tēe jā má
nácani yátá inī dē jā nduhū
cúu Cristo. Súcuán cachī nū
nūū Juan, ncachī yā jíín ndúū
dē.

24 De tá cuānohōn ndúū tēe
jā ní ntají Juan, de nī nquijéhé
Jesús cáhān yā tūhun Juan jíín
nchivī: ¿Nā cuá cúu jā ní
jēndēhé ndá nú nūū ñuhun
tíhá? ¿A iin tēe jáni iin jáni ūū
inī jā cúu tá cúu itē jā cándā
sáhá tāchī?

25 De tú nduú, ¿de nā cuá
cúu jā ní jēndēhé ndá nú
túsaá? ¿A iin tēe jā cúnī
cuñáhnú jā ñúhún sahma
fino? Nduú, chi jínī ndá nú
jā ndá tēe ñúhún sahma fino
de ndúcú ndācá jā cúsiī inī, níí
maá-ni inī vehe rey ndéē ndá
dē.

26 ¿De nā cuá cúu jā ní
jēndēhé ndá nú túsaá? ¿A
iin tēe nácani tūhun Yāā Dios?
Cáhān ni jíín nú jā suu nī
jēndēhé nú. De cúñáhnú cā
Juan yáhá nsūú cā ndá cā tēe
jā ní nacani tūhun Yāā Dios.

27 Chi tūhun Juan cúu jā
yósō nūū tutū īī:
Tají nī tēe nacani tūhun nī,
cosō nūú dē ichi núū
Cristo,
tácua coo tūha nchivī jā
quenda yā.
Ncachī Yāā Dios, cáchī tutū.

28 De cáhān ni jíín ndá nú
jā inī ñayīví yáhá cúñáhnú cā
Juan tēe scuénduté nsūú cā
ndá cā tēe jā íyó inī ñayīví. De
vísō súcuán de ndá nchivī jā
núu cā inī ñuū nūū tátúnī Yāā
Dios, cúñáhnú cā ji nsūú cā
Juan, ncachī yā.

29 De ndācá nchivī jíín ndá
tēe stútú xūhún renta, tá nī
jini ji tūhun cáhān yā, de nī
jetáhví ji jā Yāā ndāā cúu Yāā
Dios, chi ja nī jenduté ji nūū
Juan.

30 Sochi ndá tēe grupo
fariseo jíín tēe stéhēn ley
janahán, nduú ní jétáhví dē
tūhun jā cúnī Yāā Dios sāhá yā
jā váha dē, chi nduú ní jénduté
ndá dē nūū Juan.

31 De nī ncāhān cā maá
Jētohō ō: Yáhá cáchī ni iin
tūhun yátá tácua cunī ndá nú
nāsa íyó nchivī tiempo mitan.

32 Cúu ji tá cúu ndá sūchí lúlí
jā ndéē ji nūū yáhvi cásíquí ji.
De cána jee ji nūū táhán ji: Nī
ntivī ndá nī tūyōó nūū ndá
nú, de nduú ní jíta jéhé nú. De
nī jita ndá nī yaā jā cuécá jíta,
de nduú ní jácu nú, cáchī ndá
ji. De tá cúu ndá sūchí ñúcuán
jāá nduú ní jétahān inī ji ni iin
ni incā, súcuán cúu ndá nú.

33 Chi nī nquiji Juan tēe
scuénduté, de cuāhā vuelta nī
īyo nditē inī dē, chi nduú ní
nchájī dē stāā de nduú ní jíhi

dē vino. De nduú ní jétahān
inī ndá nú, chi nī ncāhān nū
jā ñúhún tāchī inī dē.
34 De nī nquenda maá nī,
Yāā nī nduu tēe, de yájī ni
jíhi nī, de suni nduú jétahān
inī ndá nú, de scáa nú cā chi
cáhān nū jā maá-ni jā yájī ni
jíhi nī vino. De quétáhán nī
jíín ndá tēe stútú xūhún renta
jíín ndá cā tēe sáhá cuāchi,
cáchī ndá nú.
35 De tú cúndíchí iin tēe jíín
tūhun Yāā Dios, de jíín tiñu
sáhá dē de jínī ndá cā tēe
ndíchí jā ndíchí dē, ncachī yā.

Jā íyó Jesús vehe Simón tēe fariseo

36 De iin tēe grupo fariseo nī
ncana dē Jesús jā cajī yā stāā
jíín dē. De nī jēhēn yā vehe dē,
de nī jēcundeē yā mesa jā cajī
yā stāā.
37 Ñúcuán de iin ñahan sáhá
cuāchi, ndéē ña ñuū ñúcuán,
de nī jinī ña jā ní jīnū Jesús
vehe tēe fariseo, yájī yā stāā.
De nī nquiji ña jíín iin frasco
yūū luu jā ñúhún chitú aceite
perfume.
38 De nī jēcuīñī jītí ña nūū
jéhē yā, de jácu ña. De nī
nquijéhé ña sáchíi ña jēhē yā
jíín ndute tínūú ña, de nī
nasíchī ña jíín ixi xínī ña. De
nī ntechuhú ña jēhē yā, de nī
nchihi ña perfume.
39 De tēe fariseo jā ní ncana
dē yā, nī jinī dē jā súcuán
nī nsāhá ña, de nī jani inī
dē: Tú tēe nácani tūhun Yāā
Dios cúu tēe yáhá, de cunī dē
nāsa ñahan cúu ñahan yáhá jā
quéhé ña dē, chi ñahan sáhá
cuāchi cúu ña, jáni inī dē.
40 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús jíín dē: Simón, cúnī ni
cāhān ni jíín nú iin tūhun. De
nī ncāhān maá dē: Cāhān ní
Maestro.
41 De nī ncāhān Jesús: Iin
tēe jéhe núú xūhún, nī īyo ūū
tēe ndíta nūū dē. Iin dē ndíta
ūhūn ciento xūhún jā nání
denario, de incā dē ndíta ūū
xico ūxī denario.
42 De nduú nā cuá névāha
ndúū tēe ñúcuán jā nachunáá
dē. De tēe jéhe núú xūhún nī
nee cáhnú inī dē nūū ndúū tēe
ñúcuán. Túsaá de cachī nū:
Jā ndúū tēe ñúcuán, ¿ní iin dē
cúu jā coo manī cā jíín dē?
ncachī yā.
43 De nī ncāhān Simón: Jáni
inī sá jā tēe nī ndita cuāhā cā,
ncachī dē. De nī ncāhān yā:
Ndāā cáhān nū, ncachī yā.
44 De ndéhé yā nūū ñahan
ñúcuán, de nī ncāhān cā yā jíín
Simón: ¿A ndéhé nú tá sáhá
ñahan yáhá? Jā ní nquenda nī
vehe nú, de nduú ní jéhe nú
ndute jā ndundoo jēhē ni, tá
cúu nūū íyó costumbre. De
ñahan yáhá nī nsāhá chíi ña
jēhē ni jíín ndute tínūú ña, de
nī nasíchī ña jíín ixi xínī ña.
45 De nduú ní ntéchuhú nú
nduhū, tá cúu nūū íyó cos-
tumbre. De ñahan yáhá, jondē
nī nquīvi nī vehe nú, de nduú
jéncuiñī ña jā téchuhú ña jēhē
ni.
46 De nduú ní nchíhi nú
aceite xīnī ni, tá cúu nūū íyó
costumbre. De ñahan yáhá nī
nchihi ña aceite perfume jēhē
ni.
47 Túsaá de cáhān ni jíín nú
jā ní stéhēn ña jā ndasí íyó
mānī ña jíín nī sīquī jā née
cáhnú inī ni nūū ndācá cuāchi

ña, vísō cuāhā cúu. Sochi tú
née cáhnú inī ni nūū nchivī
jā íyó jacū-ni cuāchi, de jacū-
ni stéhēn ji jā mānī ji jíín nī,
ncachī yā.
48 De nī ncāhān yā jíín ña:
Ja née cáhnú inī ni nūū ndācá
cuāchi nú, ncachī yā.
49 Ñúcuán de ndá nchivī
yájī stāā jíín yā, nī nquijéhé
ndá ji cáhān ji: ¿Ní iin cā
cúu tēe yáhá jā cáhān dē jā
née cáhnú inī dē nūū cuáchi?
ncachī ji.
50 Sochi Jesús nī ncāhān
cā yā jíín ñahan ñúcuán: Nī
ncandíja nú nduhū, de jā
ñúcuán cúu jā ní scácu nī
ndóhó nūū cuáchi nú. Cuáhán
de ndusiī inī nū, ncachī yā.

8

Tūhun ndá ñahan jā jíto ña yā

1 Ñúcuán de nī ncuu jacū
quīvī, de nī jica nuu Jesús
ndācá ñuū nāhnú jíín ñuū lulí.
De nácani yā tūhun vāha, de
cáchī yā nāsa tátúnī Yāā Dios.
De ndihúxī ūū tēe cúu apóstol,
suni jíca dē jíín yā.
2 De suni íyó jacū ñahan jíca
jíín yā, jā ní ntavā yā tāchī inī
sava ña, de nī nasāhá vāha yā
sava ña jā ndóho cuēhē. De iin
ña cúu María ñuū Magdala, de
inī ñahan ñúcuán nī ntavā yā
ūjā tāchī.
3 De incā ña cúu Juana,
ñasíhí Chuza, tēe ndíso tíñú
inī vehe Herodes. De incā
ña cúu Susana, jíín cuāhā cā
ñahan jā chíndeé ña yā jéhe ña
ndācá jā jíni ñúhún yā jíín ndá
dē.

Tūhun yátá tēe jítē tatā
(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

4 De cuāhā nchivī ndācá
ñuū ñúcuán nī nquenda ji nūū
Jesús. De nī ncutútú cuāhā
ndasí nchivī, de nī ncāhān yā
iin tūhun yátá nūū ndá ji:
5 Iin tēe jítē tatā, nī nquee
dē jā cutē dē. De tá nī
nquijéhé dē jítē dē, de jacū
tatā nī jītē yuhú íchí, de nī
jāñū nchivī sīquī, de nī nchajī-
ni ndá saā.
6 De jacū cā nī jītē nūū
ñuhun yúū. De nī ntāhvī, de nī
nchīchī-ni, chi nduú íyó cuāhā
cōhyo.
7 De jacū cā tatā nī jītē
māhñú nūū cáá niquin iñu.
De iin nuú-ni nī ntāhvī iñu jíín,
de nī jasī nūū.
8 De sava nī jītē nūū ñuhun
váha. De tá nī ntāhvī, de
nī jēhe cuāhā nūnī, chi iin
iin tatā nī jēhe jondē ciento,
ncachī yā. Ñúcuán de nī
ncāhān jee yā: Ndá ndóhó jā
níni, tee sōho vāha nú, ncachī
yā.

Nājēhē cúu jā cáhān yā
maá-ni tūhun yátá
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

9 De ndá tēe scuáha jíín yā nī
jīcā tūhún dē yā nā cuá cáchī
tūhun yátá yáhá.
10 De nī ncāhān yā: Ndá
ndóhó, chi sáhá Yāā Dios jā
cuu jīcūhun inī nū tūhun jā
ní nchiyuhū yáhá, nāsa quívi
nchivī ndahá Yāā Dios jā
tatúnī yā nūū ji. Sochi sava
cā nchivī chi maá-ni jíín tūhun
yátá cáhān ni jíín ji, tácua vísō
ndéhé ji de quéndōo ji modo
jāá nduú jínī ji. De vísō jíni jíín
sóho ji, de mā jícūhun inī ji.

Jā ní ncachī cājí yā tūhun yátá tēe jítē tatā
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 De súcuán cúu jā cáhān tūhun yátá yáhá: Tatā ñúcuán cúu tūhun Yāā Dios.
12 De tatā jā ní jītē yuhú íchí cúu tá cúu ndá nchivī jā jíni tūhun, sochi quénda-ni tāchī cúñáhnú, de cándeē tūhun inī ánō ji, tácua mā cándíja ji de mā cácu ji sāhá yā.
13 De tatā jā ní jītē nūū ñuhun yúū cúu tá cúu ndá nchivī jā jíni tūhun, de jétáhví ji de cúsiī inī ji jíín. Sochi nduú cúcutú tūhun inī ánō ji, de jacū-ni quīvī cándíja ji. De tá quiji tūndóhó sīquī ji, de jíca yátá ji.
14 De tatā jā ní jītē māhñú niquin iñu cúu tá cúu nchivī jíni tūhun, de cuāhān ndá ji de cútéñú ji jíín tiñu ji de cúnī ji cucuícá ji de cusiī inī ji. De nduú jíja ji jíín tūhun yā.
15 De tatā jā ní jītē nūū ñuhun váha cúu tá cúu ndá nchivī jíni tūhun, de tíin vāha ji, chi íyó vāha íyó ndāā ánō ji. De jíja ji jíín tūhun yā, chi cándíja vāha ji.

Tūhun yátá sīquī lámpara
(Mr. 4.21-25)

16 Tá scuíquīn nchivī iin lámpara, de nduú jásī ji ni iin sīquī, de ni nduú chíhi ji chījin jīto. Chi sa jáni ji nūū sūcún, tácua cutūu nūū ndá nchivī jā quívi vehe.
17 De suni súcuán, nduú íyó ni iin tūhun yíyuhū jā má cūní nchivī, chi ndihi-ni tūhun jā cáhān ji natūu nijīn de cunī nchivī.
18 Túsaá de cunini vāha ndá nú, chi nchivī ja jícūhun inī, stéhēn cā yā nūū ji. Sochi nchivī jāá nduú cándíja, chi maá jacū jā jáni inī ji jā jínī ji, de sa naā, ncachī yā.

Tūhun naná yā jíín ñanī yā
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Ñúcuán de nī nquenda naná yā jíín ndá ñanī yā nūū íyó yā. De nduú ní ncúu quīvi ndá ña nūū yā, sīquī jā íyó chitú nchivī.
20 De nī ncachī tūhun iin nchivī nūū yā: Naná ní jíín ndá ñanī ní íñí ña tāvēhé, de cāhān ña jíín ní cúnī ña, ncachī ji.
21 De nī ncāhān maá yā: Suni naná nī jíín ñanī ni cúu ndá nchivī níni tūhun Yāā Dios de squíncuu ji, ncachī yā jíín ji.

Jā ní jencuiñī tāchī níhin jíín mar nī nsāhá yā
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 De iin quīvī nī nquīvi yā iin barco jíín ndá tēe scuáha jíín yā, de nī ncāhān yā jíín dē: Ná yáha ó cōhōn incā lado mar. De nī scáca ndá dē barco cuāhān dē.
23 De juni scáca dē barco de nī nquīxīn yā. De nī jīquīhi iin tāchī níhin nūū mar. De ja ñatin chitú ndute inī barco, de ndúcú quēe barco.
24 De nī sndóto ndá dē yā, de nī ncāhān dē: Maestro, Maestro, mitan de quēe ó chījin ndute de naā ō, ncachī dē. De nī nacuiñī yā, de nī ncāhān yā nūū tāchī níhin jíín nūū mar. De ndihi nī jencuiñī, de nī ncuu nañíí-ni.

25 De nī ncāhān yā jíín ndá
tēe scuáha jíín yā: ¿Nūcu nduú
cándíja ndá nú? De ndá máá
dē chi nī nchūhú ndasí dē, de
sáhvi inī dē, de cáhān dē jíín
ndá táhán dē: ¿Ní iin cā cúu
tēe yáhá jā jondē nūū tāchī
níhin jíín nūū ndūté tátúnī dē,
de jétáhví jā cáhān dē? ncachī
ndá dē.

Tēe ñuū Gadara jā ndóho
tāchī
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

26 Ñúcuán de nī nquenda yā
jíín ndá dē región Galilea, de
cuāhān yā región Gadara jā
íyó incā lado mar Galilea.
27 De tá nī nuu yā nūū
ñuhun yíchí, de iin tēe ñuū
ñúcuán nī nquenda dē nūū
yā. De ja nī ncuu cuāhā
cuīyā jā ñúhún cuāhā tāchī
inī dē. De nduú ñúhún cuitī
dē sahma, de ni nduú ndéē
dē vehe, chi sa māhñú nūū
yíyuhū ndīyi ndéē dē.
28 De tá nī jinī dē nūū Jesús,
de nī jēcuīñī jītí dē nūū yā, de
nī ncana cóhó dē: ¿Nūcu vāji
ní nūū sá, Jesús Sēhe Yāā Dios,
Yāā cúñáhnú ndasí? Cáhān
ndāhví sá jíín ní jā má sndóho
ní sāán.
29 Súcuán nī ncāhān dē, chi
ja nī ndacu yā nūū ndá tāchī
jā ná quée inī dē. De ja nī
ncuu cuāhā vuelta jā ní nsāhá
xēēn tāchī dē. De nī nuhnī
ndahá dē jēhē dē jíín cadena
nī nsāhá nchivī, tácua nduú
nā cuá sāhá dē. De ndihi-ni
jéhndē dē, de jínu dē jéhēn dē
nūū ñuhun tíhá sáhá ndá tāchī.
30 De Jesús nī jīcā tūhún yā
dē: ¿Nā cuá nāní nú? De nī
ncāhān dē: Legión nání sá. De
nī ncāhān dē jā súcuán nání
dē, chi ñúhún cuāhā tāchī inī
dē.
31 De nī ncāhān ndāhví ndá
tāchī ñúcuán jíín yā jā má tājí
yā ji cundasī ji maá yavī cūnú
ndasí.
32 De yucu ñúcuán íyó
cuāhā quinī jítu tī. De ndá
tāchī nī ncāhān ndāhví jíín yā
jā ná cuáha yā tūhun quīvi ndá
inī quinī. De nī jēhe yā tūhun.
33 De nī nquee ndá tāchī inī
tēe ñúcuán, de nī nquīvi inī
quinī. De ndá quinī nī jinu tī
nī nincava tī iin yuhú cává, de
nī nquēe tī inī mar, de nī jīhī tī
nūū ndūté.
34 De ndá tēe jíto tī, nī jinī
dē jā súcuán nī ncuu, de nī
nchūhú ndá dē. De nī jinu
dē cuācachī tūhun dē nūū ndá
nchivī ñuū jíín ndá rancho.
35 De nī jēhēn ndá nchivī nī
jēndēhé ji nāsa nī ncuu. De
nī nquenda ji nūū íyó Jesús.
De nī jinī ji nūū tēe jā ní
nquee ndá tāchī inī, ndéē dē
nūū jéhē Jesús, de ñúhún dē
sahma, de ja nī nducájí xīnī
dē. De nī nchūhú ndá nchivī.
36 De ndá tēe jā ní jinī, nī
nacani dē tūhun nūū nchivī,
nāsa nī ncuu jā ní nduvāha tēe
jā ní ñuhun tāchī inī.
37 Ñúcuán de ndá nchivī níí
región Gadara, nī nquijéhé ji
cáhān ndāhví ji jíín yā jā ná
cújiyo yā quīhīn yā, chi yúhú
ndasí ji. De nī ndīvi yā inī
barco jā quínohōn yā.
38 De tēe jā ní nquee tāchī
inī, nī ncāhān ndāhví dē jíín
yā jā cuāha yā tūhun quīhīn
dē jíín yā. Sochi Jesús nī
ncāhān yā jā ná quéndōo dē,
de ncachī yā:

39 Cuánohōn vehe nú, de
nacani nú tūhun nāsa ñáhnú
ndasí tiñu nī nsāhá Yāā Dios
ndóhó, ncachī yā jíín dē. De
cuāhān dē, de nī nacani dē
tūhun níí ñuū ñúcuán jā nāsa
ñáhnú ndasí tiñu nī nsāhá
Jesús jíín dē.

Tūhun sēhe síhí Jairo jíín
ñahan jā ní nquehé sahma yā
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

40 De tá nī nenda Jesús incā
lado mar, de ndá nchivī nī
ncusiī inī ji jā ní nenda yā, chi
ndihi ji ndétu ji yā.

41 De nī nquenda iin tēe
cúñáhnú inī vehe īī sinagoga,
nání dē Jairo. De nī jēcuīñī jītí
dē nūū jéhē yā, de nī ncāhān
ndāhví dē jā ná quíhīn yā jíín
dē vehe dē.

42 Chi íyó iin sēhe síhí dē
jā mátúhún ji-ni nūū dē, de
íyó ji tá ūxī ūū cuīyā. De
sūchí ñúcuán ja ñatin cuū
ji. De cuāhān yā jíín dē, de
cuāhā nchivī níquīn ji yā, de
nī nchitú nīhin ji níí xiín yā
cuāhān ji.

43 De māhñú ndá nchivī
cuāhān iin ñahan cúhū, de ja
nī ncuu ūxī ūū cuīyā ndóho ña
cuēhē játi nīñī ña. De nī jāxīn
ña ndihi jā névāha ña jíín tēe
tátán, de nduú ní ndúvāha ña
sāhá ni iin dē.

44 De nī nquenda ña ichi
chátā Jesús, de nī nquehé ña
yuhú sáhmá yā. De nī jen-
cuiñī-ni jā játi nīñī ña.

45 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús: ¿Ní iin nī nquehé
sahma nī? ncachī yā. De
ndiviī ji nī ncāhān jāá nduú ní
nquéhé ji. De Pedro jíín ndá
tēe íyó jíín dē, nī ncāhān dē:
Maestro, ndéhé ní jā nchivī
cuāhā yáhá nī nchitú nīhin ji
xiín ní, de cáquīhi ji níhín, de
mitan jícā tūhún ní ní iin nī
nquehé sahma ní.

46 De nī ncāhān Jesús: Nduú
chi iin nchivī nī nquehé
sahma nī, chi nī jinī ni jā jíín
fuerza ni de nī nduvāha iin
nchivī, ncachī yā.

47 De nī jinī ñahan ñúcuán
jāá nduú ní ncúu coo yuhū jā
ní nsāhá ña. De quísi ña nī
nquenda ña, de nī jēcuīñī jītí
ña nūū jéhē yā. De jínī jínúū
ndá nchivī, de nī ncachī cājí
ña nājēhē cúu jā ní nquehé
ña yuhú sáhmá yā, jíín jā ní
nduvāha ña-ni.

48 De nī ncāhān yā jíín ña:
Tíhī, nī ncandíja nú jā cuu
nasāhá vāha nī ndóhó, de
jā ñúcuán nī nduvāha nú.
Cuáhán de ndusiī inī nū,
ncachī yā.

49 De juni cáhān cā yā
súcuán, de nī nquenda iin tēe
ndéē vehe Jairo, tēe cúñáhnú
inī vehe īī sinagoga. De nī
ncachī dē nūū Jairo: Ja nī jīhī
sēhe síhí ní. De mā sátéñú ní
cā Maestro, ncachī dē.

50 De nī jini Jesús tūhun
yáhá, de nī ncāhān yā jíín
Jairo: Mā cúyūhú nú, chi
candíja nú-ni, de nastécū ni
sēhe nú, ncachī yā.

51 De nī jīnū yā vehe, de
nduú ní jéhe yā tūhun jā quīvi
ndá nchivī jíín yā, chi maá-ni
Pedro jíín Jacobo jíín Juan, jíín
tatá naná sūchí ñúcuán.

52 De cúcuécá inī ndá nchivī
ndéē inī vehe, de jácu ji jēhē
sūchí ñúcuán. Sochi nī ncāhān
yā: Mā cuācú ndá nú. Chi

ñahan lúlí ñúcuán nduú ní jíhī ji, chi quíxīn ji-ni, ncachī yā.

53 De nī jācū catá ndá ji jā ní ncāhān yā, chi jínī ji jā ní jīhī sūchí ñúcuán.

54 De nī ntiin yā ndahá ji, de nī ncāhān jee yā jíín ji: Tíhī, nacuiñī, ncachī yā.

55 De nī natecū ji de nī nacuiñī ji-ni. De nī ndacu yā jā ná cuáha ndá jā cajī ji.

56 De nī nsāhvi ndasí inī tatá ji naná ji ndéhé dē. De nī ndacu nīhin yā nūū dē jā má cāchí dē nūū ni iin jā súcuán nī ncuu.

9

Jā ní ntají yā ndihúxī ūū dē cuānacani dē tūhun
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

1 De nī nastútú Jesús ndihúxī ūū tēe scuáha jíín yā, de nī nsāhá yā jā cundiso tíñú dē de coo poder dē jā tavā dē ndá tāchī inī nchivī, jíín jā nasāhá vāha dē nchivī cúhū.

2 De nī ntají yā ndá dē jā nacani dē tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios, jíín jā nasāhá vāha dē nchivī cúhū.

3 De nī ncāhān yā jíín dē: Mā cuīsó nú jā cuetíñú nú ichi, ni garrote, ni ñunu, ni stāā, ni xūhún. De quīhīn nū jíín iin-ni camisa, de mā cuīsó nú incā.

4 De nā-ni vehe quīvi ndá nú, de ñúcuán cundeē nū jondē quee tucu nú quīhīn nū incā ñuū.

5 De tú iin ñuū nduú jétáhví ji ndóhó, de quee ndá nú ñúcuán, de scóyo nú tīcāchāā jēhē nū, chi suu cúu jā stéhēn nū jā íyó cuāchi ji jāá nduú ní jétáhví ji, ncachī yā.

6 De nī nquee ndá dē cuāhān dē, nī jicó núu dē ndācá ñuū. De nī nacani dē tūhun vāha nāsa scácu Yāā Dios nchivī, de nī nasāhá vāha dē nchivī cúhū.

Jā ní jīhī Juan tēe scuéndutē
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

7 De Herodes, tēe cúu gobernador, nī nīhīn dē tūhun ndācá tiñu jā sáhá Jesús. De nī ncunēhén inī dē, chi jáni inī sava nchivī cáhān ji jā Juan nī natecū dē.

8 De sava cā nchivī cáhān jā ní nenda Elías, tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán. De sava cā ji cáhān jā ní natecū incā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios janahán.

9 De nī ncāhān Herodes: Juan chi nī ndacu nī jā tēhndē xīnī dē. ¿Túsaá de nā tēe cúu yáhá jā níhīn ni tūhun jā sáhá dē cuāhā tiñu ñáhnú? ncachī dē. De nī nducú dē modo nāsa cunī dē nūū Jesús.

Jā ní scájī yā ūhūn mil tēe
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 De nī nenda ndá tēe cúu apóstol jā ní ntají yā dē nī nacani dē tūhun. De nī ncachī ndá dē nūū yā ndācá tiñu jā ní nsāhá dē. De nī jeca yā ndá dē cuāhān sīín yā jíín dē iin lugar nūū nduú nchivī, ñatin ñuū Betsaida.

11 De nī jinī ndá nchivī, de suni cuāhān ndá ji. De nī jetáhví yā ji, de nī nacani yā tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios, de nī nasāhá vāha yā nchivī cúhū.

12 De tá cuāñini, de nī nquenda ndihúxī ūū apóstol, de nī ncāhān dē jíín yā: Tají ní

nchivī cuāhā yáhá ná quíhīn ji
ndācá ñuū jíín ndācá rancho
ñatin yáhá, de nducú ji nūū
quendōo ji de cueen ji jā cajī
ji, chi nduú nā cuá īyó yáhá,
ncachī ndá dē.
13 De nī ncāhān Jesús: Cuāha
ndá máá nú jā cajī ji, ncachī
yā. De nī ncāhān ndá dē:
Nduú ná névāha sá, chi ūhūn-
ni stāā jíín ūū-ni tiacá. De vísō
tú quīcuēen sá stāā cajī ndihi
nchivī cuāhā yáhá, de ni mā
cūú, ncachī dē.
14 Chi íyó tá ūhūn mil tēe.
De nī ncāhān yā jíín ndá tēe
scuáha: Cāhān ndá nú jíín
nchivī jā ná cúndeē sīín cin-
cuenta cincuenta ji, ncachī
yā.
15 De súcuán nī nsāhá ndá
dē, de nī jēcundeē ndihi
nchivī.
16 De nī nquehen yā
ndihúhūn stāā jíín ndúū tiacá
ñúcuán, de nī nūcūndēhé yā
ichi andiví, de xihna cā nī
nacuetáhví yā nūū Tatá yā.
De nī scuáchi yā, de nī jēhe
yā nūū ndá tēe scuáha jíín yā,
de nī nsajī dē nūū ndá nchivī
cuāhā.
17 De ndiviī ji nī nchajī, de
nī ndahā chījin ji. De nī
nastútú ndá dē pedazo jā ní
nquendōo, de nī nchitú ūxī ūū
tīcá.

Jā ní ncachī Pedro jā Jesús cúu Cristo
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

18 De iin quīvī nī ncusíín
Jesús, jícān táhvī yā, de maá-
ni ndá tēe scuáha jíín yā íyó dē
jíín yā. De nī jīcā tūhún yā ndá
dē: De nduhū, ¿ní iin cúu nī
cáchī ndá nchivī?
19 De nī ncāhān ndá dē:
Sava ji cáhān jā cúu ní Juan,
tēe jā ní scuénduté. De sava cā
ji cáhān jā cúu ní Elías, tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán. De sava cā ji cáhān
jā cúu ní incā tēe nī nacani
tūhun yā, de nī natecū dē,
ncachī ndá dē.
20 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
yā dē: De ndá máá nú, ¿ní
iin cúu nī cáchī ndá nú? De
nī ncāhān Pedro: Maá ní cúu
Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios,
ncachī dē.

Jā ní ncachī tūhun Jesús jā cuū yā
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

21 Ñúcuán de nī ndacu nīhin
yā nūū ndá dē jā má cāchí dē
tūhun yáhá nūū ni iin nchivī.
22 De nī ncāhān yā: Nduhū,
Yāā nī nduu tēe, cánuú jā
ndoho ndasí nī. De ndá
tēe ñáhnú jíín ndá sūtū
cúñáhnú jíín ndá tēe stéhēn
ley janahán, squéne yichī dē
nduhū. De cahnī dē nduhū,
de nūū únī quīvī de natecū ni,
ncachī yā.
23 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndihi dē: Nā-ni nchivī tú
cúnī ji cuniquīn ji nduhū jā
scuáha nī ji, de ná cásī ji jā
cúnī maá ji, de ná cúniquīn ji
nduhū ndācá quīvī, de cuāha
ji tūhun cundoho ji tūndóhó jā
síquī ni, vísō ná cúū ji.
24 Chi tú ní nchivī cúnī ji
cācu ji nūū tūndóhó jā quiji
nūū ji jā síquī nduhū, túsaá
de tānū tāhvī ji níí cání. De
tú ní nchivī vísō ná cúū ji jā
síquī nduhū, sochi cutecū ji
níí cání.

25 ¿Chi ní cuetíñú vísō ná
cúndeé nchivī nīhīn ji níí
ñayīví, de tú quīvi ji nūū tānū
tāhvī ji?
26 Chi tú nā-ni nchivī
cúcanoō ji jā síquī nduhū,
Yāā nī nduu tēe, jíín sīquī
tūhun cáhān ni, suni súcuán
cucanoō ni jā síquī maá ji,
quīvī nenda nī. De quīvī
ñúcuán chi viī ndasí cuñáhnú
nī, tá cúu nūū cúñáhnú Tatá
nī, de suni cúñáhnú ndācá
ángel ndoo yā sáhá yā.
27 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú jā sava tēe íyó yáhá, mā
cúū dē chi jondē cunī dē nāsa
tátúnī Yāā Dios jíín poder yā,
ncachī yā.

Jā tucu nī nduu yā
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Ñúcuán de tá ūnā quīvī
jā ní ncāhān yā ndá tūhun
yáhá, de nī ncaa yā iin yucu,
cuācācān táhvī yā. De Pedro
jíín Jacobo jíín Juan cuāhān
ndá dē jíín yā.
29 De juni jícān táhvī yā, de
tucu nī nduu yā, de sahma yā
nī nduyaa ndasí, de jéndūtē.
30 Ñúcuán de nī nquenda ūū
tēe, nátúhún dē jíín yā, de cúu
dē Moisés jíín Elías, tēe jā ní
īyo janahán.
31 De viī ndasí jéndūtē níí
tēe ñúcuán, de cáhān ndúū dē
jíín yā sīquī jā ní ncuñatin jā
cuū yā Jerusalén.
32 De Pedro jíín ndúū cā
tēe íyó jíín dē, jíhī ndasí dē
māhná, sochi nduú ní nquíxīn
dē. De nī jinī ndá dē jā viī
jéndūtē maá yā jíín ndúū tēe
íñí jíín yā.
33 De tá nī ncujiyo-ni ndúū
tēe ñúcuán nūū yā, de nī
ncāhān Pedro jíín yā: Mae-
stro, nācā vāha jā íyó ndá sá
yáhá. De ná sáhá ndá sá ūnī
vehe ramádā, iin cuu maá ní,
de incā cuu Moisés, de incā
cuu Elías, ncachī dē. De nduú
sáhá dē cuenta nā cuá cúu jā
cáhān dē.
34 De juni cáhān dē súcuán,
de nī nquiji iin vīcō nūhún, de
nī jasī-ni nūū ndá dē. De nī
nchūhú ndá dē jā íyó dē chījin
vīcō nūhún.
35 De nūū vīcō ñúcuán nī
ncāhān iin tūhun: Yáhá cúu
Sēhe nī jā mānī ndasí nī jíín.
De cunini ndá nú tūhun cáhān
yā, ncachī.
36 De tá nī ncuu nī ncāhān
tūhun ñúcuán, de mátúhún-ni
cā Jesús íñí yā nūū ndá dē.
De nduú ní ncáhān cuitī cā
ndá dē, de ndá quīvī ñúcuán
nduú ní ncáchī dē nūū ni iin
jā súcuán nī jinī dē.

Jā ní nasāhá vāha yā iin
sūchí ñúhún tāchī inī
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

37 De quīvī téēn nī nuu yā
jíín ndá dē yucu. De cuāhā
nchivī nī jētahān ji yā.
38 De māhñú nchivī cuāhā
nī ncana jee iin tēe: Mae-
stro, jícān táhvī sá nūū ní jā
cūndēhé ní sēhe yií sá, chi
mátúhún ji-ni íyó nūū sá.
39 De maá-ni jā sáhá xēēn
tāchī jíín ji, de cána cóhó ji
sáhá, de jáhnī yīhí ji, de jée
tīñū yuhú ji. De sndóho ji, de
ūhvī ndasí siáā ji.
40 De nī ncāhān ndāhví sá
jíín ndá tēe scuáha jíín ní jā ná
távā dē tāchī, de nduú ní ncúu
sāhá dē, ncachī dē.

41 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús: Nchivī nīhin ndasí inī
cúu ndá nú, chi nduú cándíja
nú jā cuu nduvāha ji. ¿Nāsaa
cā quīvī cundeē ni jíín ndá
nú jā cuandeé inī ni jíín nú?
Cuáquēhen sēhe nú ná quíji ji,
ncachī yā.
42 De juni vāji ji nūū yā, de
nī jicó cáva ji nūū ñūhún nī
nsāhá tāchī, de nī jahnī yīhí
ji. De nī ncāhān xēēn Jesús
nūū tāchī, de nī nasāhá vāha
yā sūchí ñúcuán, de nī nasiáha
yā ji nūū tatá ji.
43 De ndiviī nchivī nī nsāhvi
inī ji nī jinī ji jā ñáhnú ndasí
tiñu sáhá Yāā Dios.

Jā ní ncāhān tucu yā jā cuū yā
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

De juni sáhvi inī ji ndéhé ji
ndācá tiñu jā ní nsāhá Jesús,
de nī ncāhān yā jíín ndá tēe
scuáha jíín yā:
44 Chuhun vāha inī nū tūhun
cáhān ni yáhá, de mā náā inī
nū, chi nduhū, Yāā nī nduu
tēe, nastúu ji nduhū jā quīvi nī
ndahá ndá tēe xēēn.
45 Sochi nduú ní jícūhun inī
ndá dē jā ní ncāhān yā, chi
nduú ní ncúu cuitī jīcūhun inī
dē. De nī nchūhú ndá dē
cātūhún dē yā sīquī tūhun jā ní
ncachī yā.

Ní nchivī cúu jā cúñáhnú cā
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

46 Ñúcuán de ndá tēe scuáha
jíín yā nī nquijéhé dē cáhān dē
sīquī ní iin dē cúñáhnú cā.
47 De nī jinī Jesús jā súcuán
jáni inī ndá dē. De nī ntiin yā
ndahá iin sūchí lúlí, de nī jani
yā ji xiín yā.
48 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Nā-ni nchivī tú jā síquī
nduhū jétáhví ji sūchí lúlí
yáhá, de nduhū jétáhví ji.
De nchivī jā jétáhví nduhū,
suni jétáhví ji Yāā jā ní ntají
nduhū vāji nī. De nchivī
núu cā māhñú ndá nú, suu
ji cúñáhnú cā, ncachī yā.

Nchivī jāá nduú cáhān sīquī yā, íñí ji jíín yā
(Mr. 9.38-40)

49 Ñúcuán de nī ncāhān
Juan: Maestro, nī jinī ndá sá
iin tēe jā jíín síví ní távā dē
tāchī inī nchivī. De nī jasī ndá
sá jā sáhá dē, chi nduú jíca dē
jíín ó, ncachī dē.
50 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
Mā cásī nū jā sáhá dē, chi tēe
jāá nduú cáhān contra sīquī ō,
íñí dē jíín ó, ncachī yā.

Jā ní ncāhān yā nūū Jacobo jíín Juan

51 De nī ncuñatin quīvī jā
quínohōn yā andiví, de nī
jani téyíí inī yā jā quíhīn yā
Jerusalén.
52 De nī ntají yā sava tēe nī
jēcōsō nūú dē jíín tūhun jā váji
yā. De cuāhān ndá dē iin ñuū
Samaria tácua nducú dē nūū
quendōo yā.
53 Sochi nchivī Samaria
nduú ní jéhe ji vehe ndōo yā,
chi nī jinī ji jā jondē Jerusalén
quīhīn yā.
54 De Jacobo jíín Juan, ndúū
tēe scuáha jíín yā, nī jinī dē
jā súcuán cúu, de nī ncāhān
dē jíín yā: Señor, ¿á cúnī ní jā
ndacu ó tiñu jā quiji ñuhūn
ichi andiví, de naā nchivī
yáhá, tá cúu nūū ní nsāhá

Elías, tēe nī nacani tūhun janahán? ncachī dē.

55 Ñúcuán de nī ndicó cóto Jesús nūū ndúū dē, de nī ncāhān yā nūū dē: Nduú jínī ndá nú nā nūū vāji tūhun cáhān nū.

56 Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, nduú vāji nī jā snáā ni nchivī, chi sa vāji nī jā scácu nī nchivī, ncachī yā. Sá de cuāhān yā jíín ndá dē incā ñuū.

Tūhun nchivī jā cúnī ji cuniquīn ji yā
(Mt. 8.19-22)

57 De juni jíca ndá dē jíín yā ichi, de nī ncāhān iin tēe jíín yā: Señor, cuniquīn sá ní cōhōn ní-ni cúu nūū quíhīn ní, ncachī dē.

58 De nī ncāhān Jesús jíín dē: Ndācá xúncuii chi íyó yavī cava tī, de ndá saā suni íyó tacā tī. Sochi maá nī, Yāā nī nduu tēe, nduú nūū cūsūn ni, ncachī yā.

59 De nī ncāhān yā jíín incā dē: Cuniquīn nduhū ná cóhōn. De nī ncāhān dē: Señor, cundetu ní de ná quíchuhū sá tatá sá xihna cā, ncachī dē.

60 De nī ncāhān Jesús jíín dē: Sndóo ndá ndīyi, ná chúhū ndá cā ndīyi, chi ndīyi cúu ndá nchivī jāá nduú cándíja. De maá nú, chi quīhīn nū nacani nú tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios, ncachī yā.

61 Ñúcuán de suni nī ncāhān incā dē: Señor, cúnī sá cuniquīn sá ní, de cuāha ní tūhun jā xihna ná quícāhān sá jíín nchivī vehe sá, ncachī dē.

62 De nī ncāhān Jesús jíín dē: Tú nā-ni tēe quijéhé dē cuniquīn dē nduhū, de tú maá-ni jā nácani cuécá inī dē sīquī ndācá jā ní sndóo dē, túsaá de cúu dē tá cúu iin tēe sátíñú jíín arado, de jícó cóto dē ndéhé dē ichi véhe dē. Túsaá de nsūú tēe vāha cúu dē jā cuniquīn dē nduhū sīquī tiñu tátúnī Yāā Dios, ncachī yā.

10

Jā ní ntají yā ūnī xico ūxī dē

1 De tá nī ncuu ndācá tiñu yáhá, de maá Jētohō ō nī nacāji yā ūnī xico ūxī cā dē. De nī ntají yā ndihuū ndihuū dē jā cosō nūú dē nūū yā quīhīn dē ndācá ñuū jíín ndācá lugar nūū ja ñatin quīhīn maá yā.

2 De nī ncāhān yā: Ndá nchivī yáhá chi cúu ji tá cúu trigo jā tēhndē, de ndāā jā cuāhā cúu, de tēe jā quehndē chi jacū dē-ni cúu. Túsaá de cācān táhvī ndá nú nūū maá Jētohō nū Yāā Dios jā ná tétíñú yā cuāhā tēe quehndē dē trigo, cúu jā nacani dē tūhun yā nūū nchivī.

3 De cuáhán ndá nú, de ná cáchī tūhun nī nūū nū jā tetíñú nī ndá nú quīhīn nū tá cúu tīcāchí lúlí māhñú yīhī.

4 De mā cuīsó nú ñunu, ni itīn xūhún, ni nījān. De ichi mā cúcuéé nú jā natúhún nú jíín ni iin nchivī.

5 De nā-ni vehe quīvi ndá nú, de xihna cā cāhān nū: Ná quíji tūhun ndeé tūhun sīī inī nūū ndá nú, nchivī vehe yáhá, cachī nū.

6 De tú vehe ñúcuán íyó
nchivī vāha, de tūhun ndeé jā
ní ncāhān nū jīnū sīquī ji. De
tú nduú, de tūhun ndeé jā ní
ncāhān nū mā jínū sīquī ji.
7 De suni vehe ñúcuán cun-
deē nū, de cajī nū coho nú
jā cuāha nchivī nūū nū. Chi
sīquī tiñu jā nácani nú tūhun
nūū nchivī, de cánuú coto ji
ndá nú. De mā cúndeē nū
quéhén vehe, chi iin-ni vehe.
8 De nā-ni ñuū quīvi ndá nú,
de tú cuetáhví ji ndóhó, de cajī
nū nā-ni cúu jā cuāha ji nūū
nū.
9 De nasāhá vāha nú ndá
nchivī cúhū ñuū ñúcuán. De
cachī nū nūū ji: Ja nī ncuñatin
jā tatúnī Yāā Dios nūū ndá nú,
cachī nū.
10 De nā-ni ñuū quīvi ndá
nú, de tú mā cuétáhví ji
ndóhó, de quee nú inī calle
ñúcuán de cāhān nū:
11 Jondē tīcāchāā ñuū ndá
nú yáhá jā ní ntīin jēhē ni,
ná scóyo nī jā cúu seña jā íyó
cuāchi ndá nú jāá nduú ní
jétáhví nú. De cunahán ndá
nú jā Yāā Dios ja nī ncuñatin
yā jā tatúnī yā nūū nū ncu.
Cachī ndá nú.
12 De cáhān ni jíín ndá nú
jā quīvī juicio de xēēn cā
coo castigo sīquī ñuū jā sáhá
súcuán nsūú cā jā coo sīquī
ñuū Sodoma nūū ní nsāhá
ndasí nchivī cuāchi.

Jā ní ncāhān yā nūū sava
ñuū nīhin inī
(Mt. 11.20-24)

13 Nācā xēēn cundoho ndá
nú, nchivī ñuū Corazín. De
nācā xēēn cundoho ndá nú,
nchivī ñuū Betsaida. Chi tú
inī ñuū Tiro jíín ñuū Sidón
ní nsáhá nī tiñu ñáhnú jā ní
nsāhá nī inī ñuū maá nú, de
ñamā nacani inī nchivī ñuū
ñúcuán jā sndóo ji cuāchi ji
ncu. De sāhá ji seña jā stéhēn
jā nácani inī ji sīquī cuāchi ji,
chi cuhun ji sahma túún de
chihi ji yāā xīnī ji ncu.
14 Túsaá de quīvī juicio de
xēēn cā coo castigo sīquī ndá
nú nsūú cā jā coo sīquī ñuū
Tiro jíín ñuū Sidón.
15 De ndá ndóhó nchivī ñuū
Capernaum, ¿á jáni inī nū jā
cúñáhnú nú tá cúu iin jā cáa
cuāhān ichi andiví? Nduú chi
sa cuun nú quīhīn nū jondē
lugar nūū íyó ndá ánō ndīyi,
ncachī yā.
16 De nī ncāhān cā yā jíín
ndá tēe jā tají yā quīhīn:
Nchivī jā tee sōho tūhun jā
cáhān ndá nú, suni tee sōho
ji jā cáhān maá nī. De nchivī
jā squéne yichī ndóhó, suni
nduhū squéne yichī ji. De
nchivī jā squéne yichī nduhū,
suni squéne yichī ji Yāā jā ní
ntají nduhū vāji nī, ncachī yā.

Jā ní nenda ndá tēe jā ní
ntají yā

17 De nī nenda ndihúnī xico
ūxī tēe ñúcuán, de cúsiī inī
ndá dē, de cáhān dē jíín Jesús:
Señor, jondē ndá tāchī jétáhví
ji nūū sá jā jíín síví maá ní,
ncachī ndá dē.
18 De nī ncāhān yā jíín dē:
Súcuán cúu, chi nī jinī ni jā
modo iin taja nī nincava Sa-
tanás ichi andiví, chi nī ncan-
deē ni ndihi poder.
19 De mitan de ja nī jēhe nī
poder nūū ndá nú jā cuāñū
nū sīquī ndá cōō jíín tīsuhmā,
cúu jā cundeé nú sīquī ndācá

fuerza maá jā jínī ūhvī yóhó, de nduú nā cuá sāhá jíín nú.

20 Sochi mā cúsiī inī ndá nú maá-ni jā jétáhví ndá tāchī nūū nū, chi sa cusiī cā inī nū jā yósō síví nú jondē andiví, ncachī yā.

Jā ní ncusiī inī Jesús
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 De suni hora ñúcuán nī ncusiī inī Jesús nī nsāhá Espíritu Santo, de nī ncāhān yā: Ná cútahvī sá nūū ní Tatá, jā cúu ní Jētohō andiví jíín ñayīví. Chi nī jasī ní ndācá tūhun ndíchí ní, jā má cūní nchivī ndīchí jíín nchivī tūha cuenta ñayīví yáhá. De nī stéhēn ní nūū ndá nchivī cúu tá cúu sūchí lúlí. Chi súcuán nī jētahān inī ní Tatá, ncachī yā.

22 De nī ncāhān cā yā: Ndiviī nī jēhe Tatá nī nūū ni. De nduú jínī ndá nchivī ní iin cúu nduhū, Sēhe Yāā Dios, chi maá-ni Tatá nī cúu jā jínī yā nduhū. De ni nduú jínī nchivī nāsa Yāā cúu maá Tatá, chi maá-ni Sēhe cúu jā jínī. De íyó nchivī jā cúnī maá Sēhe stéhēn yā nūū ji nāsa Yāā cúu Tatá yā, de maá ji suni cunī ji, ncachī yā.

23 Ñúcuán de nī ndēhé yā nūū ndá tēe scuáha jíín yā, de nī ncāhān yā jíín ndá máá dē-ni: Nācā ndetū ndá nchivī jā ndéhé tiñu ñáhnú jā ndéhé ndá máá nú.

24 Chi cáhān ni jíín nú jā cuāhā ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, jíín cuāhā ndá rey, nī ncuu inī dē cūndēhé dē jā ndéhé ndá máá nú, de nduú ní jínī dē. De nī ncuu inī dē cunini dē jā níni ndá máá nú, de nduú ní jíni dē, ncachī yā.

Tūhun tēe Samaria, tēe vāha inī

25 Ñúcuán de iin tēe stéhēn ley janahán, nī nacuiñī dē, de nī jēcāhān dē jíín Jesús jā coto túnī dē yā. De nī jīcā tūhún dē: Maestro, ¿nā cuá sāhá sá de nīhīn táhvī sá cutecū sá níí cání andiví? ncachī dē.

26 De nī ncāhān yā jíín dē: ¿Nāsa yósō nūū tutū ley? ¿Nāsa cáhān jā cáhvi nú? ncachī yā.

27 De tēe ñúcuán nī ncāhān dē nāsa cáhān nūū tutū: Coo manī ndasí nú jíín maá Jētohō nū Yāā Dios, jondē jíín inī jíín ánō nū, jíín níí fuerza nū, jíín níí jāá ntúnī nū. De cundáhví inī nū táhán nú tá cúu nūū cúndáhví inī nū maá nú, cáchī tutū, ncachī dē.

28 De nī ncāhān yā jíín dē: Vāha nī ncāhān nū. De tú cuu sāhá nú súcuán de nīhīn táhvī nū cutecū nū níí cání, ncachī yā.

29 De tēe ñúcuán cúnī dē jā quendōo ndāā dē nūū yā jíín tūhun jā ní jīcā tūhún dē, de nī ncāhān dē: ¿De ní nchivī cúu ndá táhán sá? ncachī dē.

30 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: Iin tēe nī nquee dē Jerusalén, nī ncuun dē cuāhān dē ñuū Jericó. De ichi nī nquenda ndá tēe cuíhná nūū dē, de nī ncandeē ndihi ndatíñú dē, de jondē sahma ñúhún dē. De nī ncani nāvāha ndá tēe ñúcuán dē, jondē ja ñatin cuū dē nícu. De nī sndóo ndá, de cuāhān ndá.

31 De ichi ñúcuán nī nchāha iin sūtū cuāhān dē, de nī

jinī dē nūū tēe ñúcuán, de nī
nsāhá jíyo dē-ni cuāhān dē.
32 De saá-ni iin tēe grupo
levita jā sátíñú inī templo,
vāji dē ichi ñúcuán, de suni nī
jinī dē nūū tēe ñúcuán, de nī
nchāha jícá dē-ni cuāhān dē.
33 De iin tēe nación
Samaria, suni jíca dē ichi
ñúcuán. De nī jinī dē nūū tēe
ñúcuán, de nī ncundáhví inī
dē.
34 De nī nquenda dē
nūū cáá tēe ñúcuán, de nī
nchuhun dē aceite jíín vino
nūū ní ntacuēhé, de nī juhnī
dē sahma nūū. De nī nchisó
dē tēe ñúcuán sīquī quiti dē,
de cuāhān dē jíín tēe ñúcuán
iin mesón, de nī jito dē.
35 De quīvī téēn, hora jā
quíhīn dē, de nī ntavā dē ūū
xūhún cāa, de nī jēhe dē nūū
tēe xíí mesón, de nī ncāhān dē:
Coto ní tēe yáhá, de tú cāxīn ní
cā xūhún jíín dē, de tá nenda
sá de nachunáá sá, ncachī dē.
36 ¿Túsaá de nāsa jáni inī nū?
Jā ndinúnī tēe ñúcuán, ¿ní iin
dē nī nsāhá cuenta jā táhán dē
cúu tēe jā ní nquenda jācuīhná
nūū? ncachī yā jíín tēe stéhēn
ley janahán.
37 De nī ncāhān dē: Tēe
jā ní ncundáhví inī tēe jā ní
ntacuēhé, vísō tēe ñuū jīcá
cúu dē, ncachī dē. Ñúcuán
de nī ncāhān Jesús jíín dē:
Cuáhán túsaá, de suni súcuán
cundáhví inī nū ndācá nchivī,
ncachī yā.

Jā ní īyo yā vehe Marta jíín María

38 Sá de nī nquehen tucu yā
ichi cuāhān yā, de nī jīnū yā
iin ñuū lulí. De iin ñahan nání
Marta nī ncana ña yā nī jēhēn
yā vehe ña.
39 De Marta, íyó iin cūhū
ña nání María. De María nī
jēcundeē ña nūū jéhē Jesús,
níni ña ndācá tūhun jā cáhān
yā.
40 De Marta chi cútéñú ña
jíín cuāhā tiñu sáhá ña. De
nī nquenda ña nūū yā, de nī
ncāhān ña: Señor, ¿á nduú
sáhá ní cuenta jā cūhū sá nī
sndóo ña sāán nūū tiñu? De
cāhān ní jíín ña ná chíndeé
táhán ña jíín sá, ncachī ña.
41 De nī ncāhān Jesús jíín ña:
Marta, nācā ndíhvī ndasí inī
nū jíín cuāhā tiñu, de ndasí
sndóho nú maá nú jíín.
42 De íyó iin-ni tiñu cánuú.
De María chi nī nacāji ña tiñu
cánuú, suu jā ndíhvī inī ña
sīquī tūhun Yāā Dios, de mā
cándeē ō ña nūū tiñu ñúcuán,
ncachī yā.

11

Jā ní stéhēn yā nāsa cācān táhvī dē
(Mt. 6.9-13; 7.7-11)

1 De iin quīvī íyó Jesús iin
lugar, jícān táhvī yā. De tá nī
ncuu nī jīcān táhvī yā, de iin
tēe scuáha jíín yā, nī ncāhān
dē: Señor, stéhēn ní nūū ndá
sá nāsa cācān táhvī sá, tá cúu
nūū ní stéhēn Juan nūū ndá
tēe nī scuáha jíín dē, ncachī
dē.
2 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Jā cācān táhvī ndá nú, de
suha cāhān nū:
Tatá ndá sá jā ndéē ní andiví,
níní ná cóo yíñúhún sá nūū ní,
chi Yāā īī cúu ní.

De ñúhún inī sá jā ñamā ná
quíji quīvī tatúnī ní níí
ñayīví yáhá.
De ná cóo ndācá tiñu jā
jétahān inī maá ní,
tá cúu nūū íyó inī andiví,
suni súcuán ná cóo inī
ñayīví.
3 Stāā jā técū ndá sá ndācá
quīvī, cuāha ní nūū sá
mitan.
4 De cune cáhnú inī ní nūū
cuāchi jā sáhá ndá sá
nūū ní,
tá cúu nūū née cáhnú inī ndá
sá nūū nchivī jā sáhá
cuāchi nūū sá.
De mā cuáha ní tūhun jā coto
túnī tāchī sāán,
chi sa scácu ní sāán nūū ndācá
jānēhén.
Cachī ndá nú, ncachī yā.
5 De nī ncāhān cā yā: Tú ní
iin nú íyó iin amigo nū, de
quīhīn nū vehe dē sava ñuú
de cāhān nū jíín dē: Amigo,
tanúú nú ūnī stāā nūū ni.
6 Chi iin amigo ni jā jíca vi-
aje, nī nquenda dē vehe nī,
de nduú nā cuá névāha nī jā
cuāha nī cajī dē, cachī nū.
7 De cāhān tēe ndéē inī
vehe: Mā stáhān nū nduhū,
chi ja ndásī viéhé nī, de ja
quíxīn ni jíín ndá sēhe nī, de
mā cūú nacōo nī jā taji nī nūū
nū, cachī dē.
8 De cáhān ni jíín ndá nú,
vísō mā nácōo dē taji dē nūū
nū sīquī jā cúu dē amigo nū,
sochi sīquī jā stáhān ndasí nú
dē, jā ñúcuán nacōo dē taji dē
ndihi jā jíni ñúhún nú.
9 Túsaá de cáhān ni jíín ndá
nú jā suni súcuán cācān táhvī
nū nūū Yāā Dios, de taji yā
nūū nū. De nducú nú ndācá
jā váha jā íyó nūū yā, de nīhīn
nū. De cācān táhvī nū jondē
nīhīn nū, tá cúu nūū sáhá
nchivī jā scáján viéhé jondē
nune quīvi ji.
10 Chi ndācá nchivī jā jícān,
cuāha yā nūū ji. De nchivī
ndúcú, chi nīhīn ji. De nchivī
cáhān, nune yā ichi jā nīhīn ji
jā cúnī ji.
11 ¿De ní iin nú cúu tatá, de
tú sēhe nú jícān ji stāā nūū nū,
de á cuāha nú iin yūū nūū ji?
De tú jícān ji iin tiacá, ¿de á
cuāha nú iin cōō nūū ji?
12 De tú jícān ji iin ndīvī, ¿de
á cuāha nú iin tīsuhmā nūū ji?
Nduú cuitī jā súcuán.
13 Túsaá de ndá máá nú vísō
nchivī íyó cuāchi cúu nú, de
jínī ndá nú cuāha nú jā váha
nūū sēhe nú. De nā oncā
cúu maá Tatá nú andiví jā má
cuáha yā Espíritu Santo nūū
nchivī jícān nūū yā, ncachī
yā.

Jā ní ncāhān ndá dē jā
sátíñú yā jíín fuerza Satanás
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

14 De távā yā iin tāchī inī iin
tēe, jā ní ncuñíhín dē nī nsāhá.
De tá nī nquee tāchī, de nī
nacahān tēe jā ní ncuñíhín.
De nī nsāhvi inī ndá nchivī
ndéhé ji.
15 Sochi sava nchivī nī
ncāhān ji: Jíín fuerza Satanás
jā cúñáhnú nūū ndá tāchī, de
távā tēe yáhá ndá tāchī inī
nchivī, ncachī ji.
16 De sava cā ji cúnī ji coto
túnī ji yā, de nī jīcān ji jā sāhá
yā jā coo iin seña ichi andiví.
17 De maá yā chi jínī yā jā
súcuán jáni inī ndá ji, de nī
ncāhān yā: Ndācá nación jā

sáhá síín maá de cánāá maá,
túsaá de snáā jā íyó vāha maá.
De tú nchivī iin vehe sáhá síín
maá de cánāá maá, de mā cūú
cā cundeē cāhnú ji.
18 De saá-ni Satanás, tú sáhá
síín maá jíín ndá táhán tāchī,
¿de nāsa cuiñi nīhin jā tatúnī
túsaá? Chi cáhān ndá nú jā jíín
fuerza Satanás távā ni ndá
tāchī.
19 De tú súcuán cúu de ndá
nchivī scuáha jíín ndá nú, ¿nā
jīín fuerza távā maá ji tāchī?
Túsaá de ndá máá ji cachī ji
jā ní stíví ndasí nú nī ncāhān
nū jā távā ni tāchī jíín fuerza
Satanás.
20 De nduú chi jíín fuerza
Yāā Dios cúu jā távā ni tāchī.
Túsaá de ja ndéē Yāā Dios
māhñú ndá nú jā tátúnī yā.
21 De tú iin tēe ndacuī
jíto dē vehe dē jíín tūjīí dē,
túsaá de ni iin ndatíñú dē mā
ndóñúhún.
22 De tú quiji incā tēe
ndacuī cā, de cundeé jíín
tēe ñúcuán, túsaá de candeē
tūjīí dē jā jíto dē vehe dē,
de sāhá dē nāsa cúnī maá
dē jíín ndatíñú jā candeē dē.
De tá nūū cúu tēe ndacuī cā
ñúcuán, súcuán cúu maá nī
nūū Satanás.
23 De nchivī jāá nduú íyó
mānī jíín nī, túsaá de jínī ūhvī
ji nduhū. De nchivī jāá nduú
nástútú jíín nī, túsaá de sa
scútē nuu ji nchivī jā váji nūū
ni.

Tāchī jā nástútú táhán ndívi
inī nchivī
(Mt. 12.43-45)

24 Tú nī nquee iin tāchī inī
iin tēe jāá nduú cándíja, de jíca
nuu nūū ñuhun tíhá, ndúcú
nūū natātú, de nduú níhīn, sá
de jáni inī maá: Ná quínohōn
ni vehe nūū ní nquee nī.
25 De tá nī nenda tucu, de
jínī jā tēe jāá nduú cándíja, cúu
dē tá cúu iin vehe jā ní ndun-
doo.
26 Ñúcuán de jéhēn
jénacuēca ūjā cā tāchī nēhén cā
nsūú cā maá. De quívi ndá inī
tēe ñúcuán de jécundeē ndá.
Túsaá de xēēn cā cundoho tēe
ñúcuán jā sándīhí nsūú cā jā
xíhna ñúhún, ncachī yā.

Nācā ndetū nchivī níni
tūhun yā

27 De juni cáhān yā tūhun
yáhá, de iin ñahan íñí māhñú
nchivī cuāhā, nī ncāhān jee ña
jíín yā: Nācā ndetū ñahan jā ní
scácu ña ní de nī scáxīn ña ní,
ncachī ña.
28 De nī ncāhān yā: Sa ndetū
ndasí cā ndá nchivī níni
tūhun Yāā Dios de squíncuu
ji, ncachī yā.

Jā ní jīcān ndá nchivī jāá
nduú cándíja iin tiñu ñáhnú
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

29 De nī ntācā cuāhā cā
nchivī nūū Jesús, de nī
nquijéhé yā cáhān yā: Nchivī
tiempo mitan chi maá-ni jā
sáhá nēhén ji. De jícān ji iin
tiñu ñáhnú jā stéhēn tú Yāā
jā ní ntají Yāā Dios cúu nī.
De nduú nā incā tiñu ñáhnú
stéhēn ni nūū ji, chi maá-ni
tiñu ñáhnú tá cúu nūū ní ncuu
jíín Jonás, tēe nī nacani tūhun
Yāā Dios janahán.
30 Chi tá cúu nūū ní jinī
nchivī ñuū Nínive jā ní ncuu
iin tiñu ñáhnú jíín Jonás, suni
súcuán cunī nchivī tiempo
yáhá jā coo iin tiñu ñáhnú
jíín nduhū, Yāā nī nduu tēe,

jā quétáhán jíín modo jā ní
ndoho Jonás.
31 De reina jā ní ncuñáhnú
nación ichi sur, natecū ña
jíín nchivī tiempo yáhá, quīvī
juicio jā sāhá ndāā yā cuāchi,
de cāhān ña cuāchi sīquī ji. Chi
jondē jícá ndasí nī nquiji ña
nī nini ña ndá tūhun ndíchí
jā ní ncāhān rey Salomón, de
nī ncandíja ña. De mitan chi
cúñáhnú cā nduhū, Yāā íyó
yáhá, nsūú cā Salomón, de
nduú cándíja ndá nú nduhū.
32 De ndá nchivī ñuū Nínive
nūū ní nacani Jonás tūhun,
natecū ji jíín nchivī tiempo
yáhá, quīvī juicio jā sāhá ndāā
yā cuāchi, de cāhān ji cuāchi
sīquī nchivī yáhá. Chi ndá
máá ji nī nacani inī ji nī sndóo
ji cuāchi ji quīvī jā ní nacani
Jonás tūhun nūū ji. De mitan
chi cúñáhnú cā nduhū, Yāā
íyó yáhá, nsūú cā Jonás, de
nduú cándíja ndá nú nduhū.

Tūhun yátá sīquī lámpara
(Mt. 5.15; 6.22-23)

33 Tá nástíin nchivī iin
lámpara, de nduú chíyuhū ji, ni
nduú chíhi ji chījin iin cajón.
Chi sa jáni ji nūū sūcún, tácua
cutūu nūū ndá nchivī jā quívi
vehe.
34 De tīnūú ndá nú cúu tá
cúu lámpara nūū yiqui cúñu
nú. Túsaá de tú tīnūú nú íyó
nijīn, de níí-ni yiqui cúñu nú
cunijīn. Sochi tú nduú íyó
nijīn tīnūú nú, de níí-ni yiqui
cúñu nú íyó neē.
35 De suni súcuán cúu ánō
nū, de coto ndá nú jā má cāní
nēhén inī nū, tácua mā cōó
neē inī ánō nū.
36 Chi tú sáhá ndá nú maá-
ni tiñu váha, de nduú nā tiñu
néhén sáhá nú, túsaá de luz
yā cunijīn vāha inī ánō nū, tá
nūū cúu iin lámpara jā sáhá jā
cúnijīn vāha, ncachī yā.

Jā ní ncāhān yā jā íyó cuāchi
ndá dē
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40;
Lc. 20.45-47)

37 De tá nī ncuu nī ncāhān
yā, de iin tēe grupo fariseo
nī ncana dē yā jā cajī yā stāā
vehe dē. De nī nquīvi yā, de
nī jēcundeē yā mesa jā cajī yā
stāā.
38 De tēe fariseo nī nsāhvi
inī dē ndéhé dē jāá nduú
squíncuu yā costumbre jā
nandahá yā de cajī yā stāā.
39 De nī ncāhān maá Jētohō
ō jíín dē: Ndá ndóhó tēe
fariseo, chi modo jā náquete
nú yātā vásō jíín cōhō, cúu jā
nándahá nú. De ichi ínī ndá
nú chi ñúhún maá-ni tūhun
cuíhná jíín tūhun nēhén.
40 Tēe naā cúu ndá nú. ¿A
nduú jínī nū jā Yāā jā ní nsāhá
yiqui cúñu nú, suni nī nsāhá
yā ánō nū?
41 De jā jéhe ndá nú caridad
nūū nchivī ndāhví, de sāhá nú
sīquī jā cúndáhví ndija inī nū
ji. De súcuán de coo ndaā ánō
nū.
42 De nācā xēēn cundoho
ndá nú tēe fariseo, chi
squíncuu nú ndācá tiñu lúlí,
de nduú squíncuu nú tiñu
cánuú. Chi sáhá ndá nú ūxī
ūxī nuhnī mīnu jíín ruda jíín
ndācá yuvā, de sócō nū iin
iin jā úxī nūū Yāā Dios. Sochi
nduú sáhá cuitī nū tiñu ndāā,
ni nduú íyó mānī nū jíín Yāā
Dios. Ndācá yáhá cánuú jā
sāhá nú nícu, de suni mā

sndóo nú jā sōcō nū ndá yūcū
ñúcuán.
43 De nāçā xēēn cundoho
ndá nú tēe fariseo, chi jétahān
inī nū cundeē nū nūū silla
yíñúhún cā inī vehe īī sin-
agoga, de jétahān inī nū jā
cáhān yíñúhún nchivī jíín nú
nūū yáhvi.
44 De nācā xēēn cundoho
ndá nú tēe stéhēn ley janahán,
jíín ndá nú tēe fariseo, chi tēe
stáhví-ni cúu nú. Chi cúu nú
tá cúu iin yavī ndīyi jāá nduú
nijīn, chi snáā nū ánō nchivī,
de nduú jínī ji jā súcuán sáhá
nú ji, ncachī yā.
45 De nī ncāhān iin tēe
stéhēn ley janahán: Maestro,
jā cáhān ní ndācá tūhun yáhá,
de suni sīquī ndá máá sá nī
ncāhān ní, ncachī dē.
46 De nī ncāhān yā: Suni
nācā xēēn cundoho ndá nú
tēe stéhēn ley janahán. Chi
suni stéhēn nū ndācá ley jā ní
ntavā maá nú jā víjín sáhá, de
nduú cúndeé nchivī squíncuu
ji. De ndá máá nú chi ni iin
xīnī ndāhá nú nduú scándā nū
jā squíncuu nú.
47 Nācā xēēn cundoho
ndá nú. Chi sáhá ndá nú
namā ndá ndīyi tatā nū, tēe
nī nacani tūhun Yāā Dios
janahán. De suni ndá tatā nū
nī jahnī ndá tēe ñúcuán.
48 De jā sáhá nú súcuán cúu
jā quétáhán nú jíín ndá dē
sīquī tiñu jā ní nsāhá dē. Chi
ndá máá dē nī jahnī ndá tēe
ñúcuán, de ndá máá nú chi
sáhá nú namā sīquī dē.
49 Jā ñúcuán cúu jā jondē
janahán nī ncāhān Yāā Dios
iin tūhun ndíchí: Tají nī ndá
tēe nacani tūhun nī jíín ndá
tēe cúu apóstol quīhīn dē nūū
ndá ji. De sava dē cahnī ji, de
sava cā dē cunī ūhvī ji, ncachī
Yāā Dios.
50 De súcuán de sīquī nchivī
tiempo yáhá ná cúndeē cuāchi
jā ní jahnī tatā ji ndá tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios, jondē
tá nī jēcāva ñayīví jíín jondē
mitan,
51 jondē Abel jíín jondē
Zacarías, tēe jā ní jahnī ndá dē
sava māhñú altar jíín cuarto
īī inī templo. Túsaá de cáhān
ni jíín ndá nú jā sīquī nchivī
tiempo mitan cundeē ndācá
cuāchi ñúcuán.
52 Nācā xēēn cundoho ndá
nú, tēe stéhēn ley janahán,
chi jásī nū ichi jā jīcūhun inī
nchivī tūhun yā. De ni ndá
máá nú nduú cúnī nū jīcūhun
inī nū, de ni nduú jéhe nú
tūhun jā jīcūhun inī nchivī jā
cúnī, ncachī yā.
53 De jā ní ncāhān yā ndá
tūhun yáhá, de ndá tēe stéhēn
ley janahán jíín ndá tēe
fariseo, nī nquītī ndasí inī dē
nī jinī dē yā. De nī nquijéhé
dē stíchī dē yā sīquī cuāhā cā
tūhun.
54 De ndúçú ndá dē modo tú
sanaā de stíví yā tūhun cāhān
yā, tácua nīhīn dē cuāchi sīquī
yā.

12

Sīquī tūhun stáhví jā cáhān ndá tēe fariseo
(Mt. 10.26-27)

1 De juni súcuán cúu, de nī
ncutútú cuāhā mil nchivī, chi
jondē jáñū ji sīquī jéhē táhán
ji. De xihna cā nī nquijéhé yā
cáhān yā jíín ndá tēe scuáha

jíín yā: Coto má cándíja ndá nú levadura ndá tēe grupo fariseo, chi suu cúu tūhun stáhví jā cáhān ndá dē. Chi jítē nuu nūū ndá nchivī tá cúu nūū sndáa levadura ñujan.

2 Chi ndācá tūhun stáhví mā quéndōo yuhū cuitī, chi ndihi natūu nijīn de cunī nchivī.

3 Túsaá de suni ndá ndóhó, ndācá tūhun jā ní ncāhān nū jāá nduú ní jínī nchivī, iin quīvī de cunī vāha ji. De ndācá tūhun jā ní ncāhān yuhū nū jā ndásī viéhé, iin quīvī de cāhān jee nchivī yātā ndācá vehe.

Jā ní ncachī yā ní iin cúu jā cuyūhú ó
(Mt. 10.28-31)

4 Cáhān ni jíín ndá nú, amigo: Mā cúyūhú nú nchivī jā cahnī yiqui cúñu nú, chi tá nī jahnī ji ndóhó, de nduú nā cuá cuu cā sāhá ji.

5 De ná cáchī ni nūū nū ní iin cúu jā cuyūhú nú: Jā cuyūhú nú cúu Yāā Dios jā tú sáhá yā jā cuū nū, de íyó poder yā jā chuhun yā ndóhó infierno. Suu maá yā cúu jā cuyūhú nú jā má stíví nú nūū yā.

6 De ndācá saā chi nduú yāhvi ndéē tī, chi jondē ūhūn tī jā úū centavo. De ni iin tī nduú náā inī Yāā Dios jāá nduú jíto yā tī.

7 De nā oncā cúu ndá máá nú, chi jondē ndihi ixi xínī nū ja nī ncahvi yā. Túsaá de mā cúyūhú ndá nú, chi cánuú ndasí cā ndá máá nú nūū yā nsūú cā cuāhā ndá saā.

Nchivī jā jétúhún ji Jesucristo nūū incā nchivī
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 De cáhān ni jíín ndá nú jā ndācá nchivī jā cuetúhún nduhū nūū incā nchivī, de saá-ni nduhū, Yāā nī nduu tēe, cuetúhún nī ji nūū ndá ángel Yāā Dios.

9 De ndācá nchivī jā má cuétúhún nduhū nūū incā nchivī, suni súcuán mā cuétúhún nī ji nūū ndá ángel Yāā Dios.

10 De tú nā-ni nchivī cāhān ji sīquī nduhū, Yāā nī nduu tēe, de cune cáhnú inī Yāā Dios nūū ji. Sochi tú nā-ni nchivī cāhān nāvāha ji sīquī Espíritu Santo, de mā cúne cáhnú inī Yāā Dios nūū ji.

11 De tú quīsiáha ndá ji ndóhó ndācá vehe īī sinagoga nūū justicia jíín nūū ndá cā tēe tátúnī, de mā nácani ndasí inī nū nāsa scócóo nú tūhun jíín nāsa cāhān nū.

12 Chi maá hora ñúcuán de Espíritu Santo stéhēn yā nūū nū nāsa cāhān nū, ncachī yā.

Sīquī jā má cútóó ó ndatíñú cuícá

13 Ñúcuán de iin tēe íñí māhñú nchivī cuāhā, nī ncāhān dē jíín Jesús: Maestro, cāhān ní jíín ñanī sá jā ná táhví sáva dē tāhvī ndúū sá, ncachī dē.

14 De nī ncāhān yā jíín dē: Lílū, nduú ní jáni yā nduhū jā sāhá ndāā ni tiñu nú jā tahví sáva nī tāhvī nū, ncachī yā.

15 De nī ncāhān cā yā: Coto vāha ndá nú maá nú jā má cútóó cuitī nū xūhún jíín ndá cā. Chi vísō cuāhā ndasí ndatíñú névāha iin tēe, de

nsūú ñúcuán sāhá jā quendōo
ndetū dē ñayīví yáhá, ncachī
yā.
16 Ñúcuán de nī ncāhān yā
iin tūhun yátá jíín ji: Nī īyo iin
tēe cuícá jā névāha ñuhun jā
vāha ndasí cúu itū.
17 De tēe cuícá ñúcuán nī
nacani inī dē: ¿Nāsa sāhá nī?
Chi nduú cā núne nūū cuhun
niñi nī. Ncachī dē.
18 De nī jani inī dē: Suha ná
sáhá nī: Canī ni ndá yacā ni,
de nasāhá nī jā nāhnú cā. De
ñúcuán nataān ndihi nī niñi
nī jíín ndācá ndatíñú nī.
19 Ñúcuán de cani inī ni: Mi-
tan de cuāhā ndasí névāha ó
jā quenda cuāhā cuīyā. Ná
nátātú ó, de cajī ō coho ó, de
ná cúsiī inī ō, nī jani inī dē.
20 Sochi nī ncāhān Yāā Dios
jíín dē: Tēe naā cúu nú, chi
jacuáā mitan de cuū nū, de
ndācá jā ní nchuvāha nú, ¿ní
tēe cuu? Ncachī Yāā Dios jíín
dē.
21 De suni súcuán cundoho
ndācá tēe jā sáhá cuícá dē
maá dē, de nduú ndúcú dē
jā quendōo ndetū dē nūū Yāā
Dios, ncachī yā.

Yāā Dios jíto yā yóhó
(Mt. 6.25-34)

22 De nī ncāhān yā jíín ndá
tēe scuáha jíín yā: Túsaá de
cáhān ni jíín ndá nú: Mā
nácani ndasí inī nū sīquī jā
cutecū nū, tú nāsa cajī nū, ni
sīquī sahma nú, tú nāsa cuhun
nú.
23 Chi Yāā Dios nī nsāhá yā
jā técū nū jíín yiqui cúñu nú,
de nā oncā cúu jā má cuáha yā
jā cajī nū jíín jā cuhun nú.
24 Cūndēhé ndá nú nāsa técū
ndá tīcācá, de nduú jáquīn tī,
ni nduú nástútú tī, ni nduú
nūū tavāha tī ni yacā tī. De
vísō súcuán de maá Yāā Dios
scájī yā tī. ¿De á nduú cánuú
ndasí cā ndá ndóhó nsūú cā
ndá quiti ñúcuán?
25 ¿De ní iin nú, á cuu chisó
nú iin yiquí cā maá nú, vísō
ná nácani ndasí inī nū?
26 De tú mā cūú sāhá nú
iin tiñu lúlí súcuán, ¿de nājēhē
cúu jā nácani ndasí inī nū sīquī
jā cajī nū jā cuhun nú?
27 Cūndēhé ndá nú nāsa jée
ndá itā yucú. Chi nduú sátíñú
ni nduú quéhen. De cáhān
ni jíín ndá nú jā juni rey Sa-
lomón, quīvī jā ní ñúhun dē
sahma váha ndasí, de ni nduú
ní ñúhun dē sahma viī súcuán
tá cúu nūū íyó ndá itā.
28 De tú súcuán jéhe Yāā
Dios sahma viī nūū itā yucú
jā íyó nūū ñūhún mitan de
teēn de cāyū nūū ñúhūn, de
nā oncā cúu ndá ndóhó jā má
cuáha yā sahma. ¿De nūcu
nduú cándíja nīhin ndá nú jā
jíto yā ndóhó?
29 Túsaá de mā nácani cuécá
inī nū nāsa cajī nū nāsa coho
nú.
30 Chi maá-ni sīquī yáhá cúu
jā ndíhvī inī nchivī ñayīví jāá
nduú cándíja. Sochi ndá máá
nú chi íyó Tatá nú andiví, de
jínī yā jā jíni ñúhún nú ndācá
yáhá.
31 De sa cánuú cā jā cundi-
hvī inī nū sīquī tiñu jā ndácu
Yāā Dios nūū nū. Ñúcuán
de sāhá yā jā nīhīn nū ndācá
yáhá.

Nāsa coo cuícá ó jondē an-
diví
(Mt. 6.19-21)

32 Mā cúyūhú ndá nú chi
cúu nú tá cúu tīcāchí nī. Chi
vísō jacū ndá nú-ni cúu, de
maá Tatá nú cúsiī inī yā jā
quīvi nú ñuū nūū tátúnī yā.
33 Xīcó ndá nú jā névāha nú,
de cuāha nú xūhún ñúcuán
nūū nchivī ndāhví. De súcuán
de scáyā nū tāhvī nū jondē
andiví nūū má cútúhú, tá cúu
nūū távāha nú xūhún inī itīn.
Chi jondē andiví de mā náā
jā váha jā cunevāha nú. Chi
ñúcuán mā quívi jācuīhná, ni
mā cūú stíví tīquixīn.
34 Chi jondē nūū nīhīn nū
tāhvī váha nú, ñúcuán cúu nūū
cundihvī inī nū sīquī.

Jā ná cóo tūha ó jā nenda yā

35 Coo tūha ndá nú jā nenda
Jētohō nū, de sāhá nú tá sáhá
ndá mozo jā náscuíquīn ji
lámpara ji.
36 Chi íyó tūha ji de ndétu ji
jā nenda patrón ji jā cuáhān
dē vico tándāhá. Chi tá nenda
dē de cāhān dē, de nacune-ni
ndá ji viéhé.
37 De nācā ndetū ndá mozo
ñúcuán jā tá nenda patrón ji,
de cunī dē jā ndíto ji. De ndāā
cáhān ni jíín nú jā maá patrón
sāhá tūha dē maá dē, de tenee
dē ji nūū mesa jā cani dē cōhō
ji.
38 De vísō cucuéé dē nenda
dē jondē sava ñuú, á ja nī
nchāha ñuú, de tú cunī dē jā
súcuán ndíto ndá mozo dē, de
nācā ndetū ndá ji túsaá.
39 De chuhun inī ndá nú jā
cáhān tūhun yátá yáhá: Tēe
xívéhe, tú ní jínī dē nā hora
quiji jācuīhná, de cundito
dē, de mā cuáha dē tūhun
sacuíhná vehe dē nícu.
40 De saá-ni ndá ndóhó, coo
tūha nú, chi tú nduú, de maá
hora jāá nduú ná jáni inī nū,
de nenda nduhū, Yāā nī nduu
tēe, ncachī yā jíín ndá dē.

Tūhun mozo vāha jíín mozo nduú squíncuu
(Mt. 24.45-51)

41 Ñúcuán de Pedro nī jīcā
tūhún dē yā: Señor, ¿á jíín
ndá máá sá-ni cáhān ní tūhun
yátá yáhá, á suni cáhān ní jíín
ndihi cā nchivī? ncachī dē.
42 De nī ncāhān maá Jētohō
ō: Cáhān ni jíín nā-ni nchivī
jā cúu tá cúu mozo jā ndito
xīnī de squíncuu vāha. De maá
patrón nī jani dē ji jā coto ji
nchivī vehe dē, tácua scájī ji
maá hora.
43 De nācā ndetū mozo
ñúcuán jā tá nenda patrón ji,
de cunī dē jā súcuán squíncuu
vāha ji.
44 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú jā cani dē mozo ñúcuán jā
coto ji ndihi ndatíñú dē.
45 Sochi tú jáni inī ji jā
má nēndá ñamā patrón ji, de
quijéhé ji cani ji ndá tēe jíín
ñahan jā cúu táhán mozo ji, de
cajī ji coho ji de jīni ji,
46 tú súcuán de nenda-ni pa-
trón ji quīvī jāá nduú ndétu ji
jíín hora jāá nduú ná jáni inī
ji. De sndóho ndasí dē ji, de
chihi dē ji cundoho ji nūū yíhí
ndá nchivī jāá nduú squíncuu.
47 De mozo jā jínī nāsa
jétahān inī patrón ji, de tú
nduú sátūha ji de nduú
squíncuu ji jā cúnī dē, de
cundoho xēēn ji jíín ntuxíi.
48 De mozo jāá nduú jínī
nāsa jétahān inī patrón ji, de tú
sáhá ji tiñu jā cani dē ji ntuxíi,

túsaá de jacū-ni cani dē ji. Chi ndá nchivī jā stéhēn cuāhā yā nūū ji, suni cuāhā nācān yā nūū ji. De ndá nchivī jā cuāhā cā tiñu nī ntee yā ji, suni cuāhā cā nācān yā nūū ji.

Jā síquī Jesús de cusíín inī nchivī
(Mt. 10.34-36)

49 Nī nquenda nī jā modo jā scuíquīn ni ñuhūn inī ñayīví, de suu cúu jā cusíín inī nchivī jā síquī nduhū. De cúnī ni jā ñamā coo súcuán, tácua quīvi ndá nchivī ndahá Yāā Dios.

50 De íyó iin tūndóhó jā cánuú cundoho nī, de cúcuécá ndasí inī ni chi jondē jīnu cundoho nī, sá de ndusiī inī ni.

51 ¿De á jáni inī ndá nú jā váji nī jā cundeē mānī nchivī ñayīví? Cáhān ni jíín ndá nú jāá nduú, chi sa cusíín inī nchivī jā síquī nduhū.

52 Chi jondē mitan de quijéhé jā ūhūn nchivī iin vehe cusíín inī ji. De nenda ūnī sīquī ūū, de ūū sīquī ūnī.

53 Chi tatá cusíín inī jíín sēhe yií, de sēhe yií jíín tatá, de naná jíín sēhe síhí, de sēhe síhí jíín naná, de naná chíso jíín sēhe jānú, de sēhe jānú jíín naná chíso, ncachī yā.

Jā ní ncāhān yā sīquī seña andiví
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 De suni nī ncāhān yā jíín nchivī cuāhā: Tá jínī ndá nú jā nénda vīcō ichi nūū quée ncandiī, de cáhān nū jā cuun sāvī, de súcuán cúu.

55 De tá vāji tāchī ichi sur, de cáhān nū jā nandiī, de súcuán cúu.

56 Vāchi tēe stáhví-ni cúu ndá nú. Ja jícūhun inī nū nāsa stéhēn seña andiví jíín inī ñayīví, ¿de nūcu nduú jícūhun inī nū ní iin cúu nduhū jā sáhá nī ndācá tiñu ñáhnú tiempo yáhá?

Jā cundihvī inī ō jā má cúndeē cuāchi sīquī ō
(Mt. 5.25-26)

57 ¿De nūcu nduú sáhá ndá máá nú cuenta ní iin cúu tiñu ndāā jā sāhá nú?

58 De tú iin nchivī quīhīn ji jíín nú nūū justicia jā cāhān ji cuāchi sīquī nū, túsaá de juni cuāhān nū jíín ji ichi de cundihvī inī nū sāhá ndāā nū jíín ji. Chi tú nduú, de squívi ji ndóhó nūū juez, de juez siáha dē ndóhó nūū policía, de policía chihi dē ndóhó vecāa.

59 De ndāā cáhān ni jíín nú jā má quēé cuitī nū ñúcuán chi jondē chunáá nú ndihi cuitī xūhún jā jícān ndá dē, ncachī yā.

13

Jā cánuú nacani inī ō jā sndóo ó cuāchi ó

1 De iin quīvī ñúcuán nī nquenda jacū tēe, nī nacani dē tūhun nūū yā nāsa nī ndoho sava tēe Galilea. Chi tá jáhnī ndá dē quiti jā sōcō dē, de nī nquenda-ni ndá mozo Pilato nī jahnī tēe ñúcuán.

2 De nī ncāhān Jesús: Ndá tēe Galilea ñúcuán, ¿á jáni inī ndá nú jā súcuán nī ndoho dē sīquī jā ndasí cā nī īyo cuāchi dē nsūú cā ndá cā nchivī Galilea?

3 Cáhān ni jíín ndá nú jāá nduú. De ndá máá nú suni

tānū tāhvī nū de tú mā nácaṇi inī nū jā sndóo nú cuāchi nú.

4 De xāhōn ūnī tēe jā ní jicó cáva torre Siloé sīquī dē, de nī jīhī ndá dē, ¿á jáni inī nū jā ndasí cā nī nsāhá ndá dē cuāchi nsūú cā ndá cā nchivī Jerusalén?

5 Cáhān ni jíín ndá nú jāá nduú. De ndá máá nú suni tānū tāhvī nū de tú mā nácaṇi inī nū jā sndóo nú cuāchi nú.

Tūhun yátá ñutun higo

6 Ñúcuán de nī ncāhān yā tūhun yátá yáhá jā stéhēn yā tá cúu nchivī jāá nduú squíncuu tūhun ndácu Yāā Dios: Cúu ji tá cúu iin ñutun higo jā íñí nūū ñuhun iin tēe. De nī jēndēhé dē tú íyó jāvíxī xīnī, de nduú nā cuá īyó.

7 De nī ncāhān dē jíín mozo jā sátíñú nūū ñuhun dē: Mitan de ja íyó ūnī cuīyā jā quínducú nī jāvíxī xīnī ñutun higo yáhá, de nduú nā cuá cúun. Túsaá de quehndē nū, chi vāchi sátéñú nūū ñūhún, ncachī dē.

8 De nī ncāhān mozo jíín dē: Señor, sndóo ní ná cuíñi iin cuīyā yāhá cā, de ná nástáyā sá jēhē de chuhun sá jēhen.

9 De cūndēhé ó tú cuun jāvíxī incā cuīyā. De tú nduú, de tēhndē, ncachī mozo, ncachī yā.

Jā ní nasāhá vāha yā iin ñahan quīvī nátātú

10 De iin quīvī nátātú de stéhēn Jesús tūhun inī vehe īī sinagoga.

11 De íyó iin ñahan jā ní ncuu xāhōn ūnī cuīyā cúhū ña. Chi iin tāchī nī nsāhá jā jíca tihí ña, de nduú cā cúu cuitī caca tuun ña.

12 De nī jinī Jesús nūū ña, de nī ncana yā ña, de nī ncāhān yā jíín ña: Nánā, mitan de nduvāha ní jā cúhū ní, ncachī yā.

13 De nī ntee yā ndahá yā ña, de nī nūcuīñī tuun ña-ni, de nī ṇacuetáhví ndasí ña nūū Yāā Dios.

14 De tēe cúñáhnú inī vehe īī sinagoga, nī nquītī inī dē nī jinī dē Jesús jā ní nasāhá vāha yā ñahan ñúcuán quīvī nátātú. De nī ncāhān dē jíín ndá nchivī: Iyó īñū-ni quīvī sátíñú ó, de ndá quīvī ñúcuán quiji ndá nú jā nduvāha nú. De quīvī nátātú chi mā cūú, ncachī dē.

15 Ñúcuán de nī ncāhān maá Jētohō ō jíín dē: Vāchi tēe stáhví-ni cúu ndá nú. De quīvī nátātú, ¿á nduú nándají ndá nú stīquī nū jíín burro nú jā quíscóho nú tī ndute?

16 De ñahan yáhá jā cúu ña tatā Abraham, chi modo jā ní nuhnī ña xāhōn ūnī cuīyā nī nsāhá Satanás. ¿De á nduú íyó vāha jā ní nandají nī ña nūū cuēhē ña quīvī nátātú? ncachī yā.

17 De jā ní ncāhān yā súcuán, de nī ncucanoō ndá tēe jā jínī ūhvī dē yā. De ndihi nchivī nī ncusiī ndasí inī ji nī jinī ji ndá tiñu ñáhnú sáhá yā.

Tūhun yátá sīquī niquin yuvā mostaza

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 De nī ncāhān yā: Ná cáhān ni iin tūhun yátá tácua cunī ndá nú nāsa cúu jā

ndúcuahā nchivī jā tátúnī Yāā Dios nūū.
19 Ndúcuahā ji tá cúu nūū jáhnu iin niquin yuvā mostaza jā ní jaquīn iin tēe nūū ñuhun dē. De nī jahnu, de nī ncuu iin ñutun cáhnú, de ndá saā chi sáhá tī tacā tī chījin ndahá yúcū, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī levadura (Mt. 13.33)

20 De nī ncāhān tucu yā: Súcuán cúu jā ndúcuahā nchivī jā tátúnī Yāā Dios nūū:
21 Cúu tá cúu levadura jā ní nquehen iin ñahan, de nī nsacā ña jíín ūnī kilo harina, de nī ndaa ndihi ñujan nī nsāhá, ncachī yā.

Sīquī jā quīvi ó viéhé túū (Mt. 7.13-14, 21-23)

22 De ñúhún Jesús ichi cuāhān yā Jerusalén, de yáha yā ndācá ñuū nāhnú jíín ñuū lulí, de stéhēn yā tūhun.
23 De iin nchivī nī jīcā tūhún ji yā: Señor, ¿á jacū-ni nchivī cúu jā scácu Yāā Dios, á naá cúu? ncachī dē. De nī ncāhān yā jíín ndá ji:
24 Cundihvī inī ndá nú quīvi nú ndahá Yāā Dios. Chi cúu tá cúu iin viéhé túū. De cáhān ni jíín ndá nú jā iin quīvī de cuāhā nchivī nducú ji quīvi ji, de mā cūú cā quīvi ji.
25 De quīvī ñúcuán chi sāhá nī tá cúu nūū sáhá iin tēe xívéhe, jā nacuiñī dē de nacasī dē viéhé. De tāvēhé cuiñi ndá nú, de scáján nú viéhé, de cāhān nū: Señor, nacune ní viéhé ná quívi ndá sá. De cāhān dē jíín nú: ¿Ní nūū vāji ndá nú? Chi nduú jínī ni ndóhó, cachī dē.
26 Ñúcuán de quijéhé ndá nú cāhān nū jíín dē: Nī nchajī ndá sá nī jihi sá jíín ní, de nūū yáhvi ñuū sá nī stéhēn ní tūhun, cachī nū.
27 De cāhān maá dē: Cáhān ni jíín ndá nú jāá nduú jínī ni ní jondē vāji nú. Cujiyo ndá nú quīhīn nū, chi nchivī jā sáhá tiñu néhén cúu nú, cachī dē.
28 De quīvi ndá nú nūū cuacu nú de nacayīhí nú ñii yúhú nú jā ndoho xēēn nū. De cunī nū nūū Abraham jíín Isaac jíín Jacob jíín ndācá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios, íyó ndá dē ñuū nūū tátúnī Yāā Dios. De ndá ndóhó, vísō cúu nú tatā ndá dē, sochi quīvi nú nūū ndoho nú.
29 Sochi cuāhā nchivī, vísō nduú cúu ji tatā ndá dē, de quiji ndá ji ichi nūū quénda ncandiī jíín nūū quée ncandiī, jíín ichi norte jíín ichi sur. De cundeē ji mesa jā cajī ji stāā ñuū nūū tátúnī Yāā Dios.
30 De sava nchivī jā mitan cúu ji jā sándīhí, de ichi ñúcuán nduu ji nūū. De sava nchivī jā mitan cúu ji nūū, de ichi ñúcuán nduu ji jā sándīhí, ncachī yā.

Jā ní ncucuécá inī yā nī ndēhé yā Jerusalén (Mt. 23.37-39)

31 De maá quīvī ñúcuán nī nquenda jacū tēe fariseo, de nī ncāhān dē jíín yā: Cujiyo ní quīhīn ní incā lado, chi cúnī Herodes cahnī dē ní, ncachī ndá dē.
32 De nī ncāhān yā: Cuáhán ndá nú de cachī tūhun nú nūū tēe stáhví ñúcuán jāá nchāha ca quenda quīvī cuū ni, chi

mitan jíín teēn tavā ni tāchī
inī nchivī, de nasāhá vāha nī
nchivī. De quīvī únī de jīnu
tiñu sáhá nī, cachī nū.
33 Chi cánuú jā caca nī
quīhīn ni mitan jíín teēn jíín
isá, de jīnū ni Jerusalén. Chi
ndá tēe nácani tūhun Yāā Dios,
nduú jíhī dē incā lado, chi
maá-ni inī Jerusalén jáhnī ji
ndá dē.
34 Ndá ndóhó nchivī
Jerusalén, jáhnī nū ndá tēe
nácani tūhun Yāā Dios, de cáni
nú yūū xīnī ndá tēe jā tájí Yāā
Dios vāji nūū nū. De cuāhā
vuelta nī ncuu inī ni nastútú
nī sēhe nú, tá cúu nūū sáhá
iin ñihín jā nástútú tī sēhe tī
chījin nījīn tī, sochi nduú ní
ncúnī ndá nú.
35 Túsaá de mitan de sndóo
uun nī ndóhó jíín ndá sēhe nú.
Chi cáhān ni jíín nú jā jondē
mitan de mā cūní cuitī cā
nū nūū ni, chi jondē quenda
quīvī jā cāhān ndá sēhe nú:
Vāha ndasí Yāā cúu Yāā jā ní
nenda jíín tiñu maá Jētohō ō
Yāā Dios, cachī nū, ncachī yā.

14

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe cúhū cuēhē cuiñu

1 De iin quīvī nátātú nī
jēhēn yā vehe iin tēe fariseo jā
cúñáhnú, nī jēcajī yā stāā jíín
dē. De ndá cā tēe fariseo chi
ndéhé yuhū dē yā tú stíví yā.
2 De ñúcuán íyó iin tēe cúhū
cuēhē cuiñu, íñí dē nūū yā.
3 De nī jīcā tūhún yā ndá
tēe stéhēn ley janahán jíín ndá
tēe grupo fariseo: ¿A íyó ley
jā nasāhá vāha nī nchivī cúhū
quīvī nátātú, á nduú? ncachī
yā.
4 Sochi nduú ní ncáhān cuitī
ndá dē. De nī ntiin yā tēe
cúhū, de nī nasāhá vāha yā
dē, de nī ncāhān yā jā ná
quínohōn dē.
5 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: ¿Ní iin nú de tú burro nú
á stīquī nū nincava tī inī iin
pozo, de á nduú ñamā natavā
nū tī, vísō quīvī nátātú cúu?
ncachī yā.
6 De nduú ní ncúu scócóo
ndá dē ni iin tūhun nūū yā jā
súcuán nī ncāhān yā.

Tūhun sīquī nchivī jā jéhēn vico tándāhá

7 De nī jinī Jesús jā ndá
tēe jā ní ntacā, nácāji dē silla
yíñúhún cā nūū mesa jā cun-
deē dē. De nī ncāhān yā tūhun
yáhá jíín ndá dē:
8 Tú cana iin tēe jā quíhīn
nū vico tándāhá, de mā
cúndeē nū lugar yíñúhún cā.
Chi tú súcuán de sanaā de ja
nī ncana dē iin tēe cúñáhnú
cā nsūú cā ndóhó.
9 De quiji tēe jā ní ncana
ndóhó, de cāhān dē jíín nú:
Nacuiñī, chi jīñā cundeē tēe
yáhá. Ñúcuán de cucanoō nū
de quīhīn nū jondē jā sándīhí.
10 Chi tú cana iin tēe ndóhó,
de sa cundeē nū jondē lugar
jā sándīhí. De tá quiji tēe jā
ní ncana ndóhó, de cāhān dē
jíín nú: Amigo, nehēn cun-
deē nū iin lugar nūū yíñúhún
cā, cachī dē. Ñúcuán de
ndá nchivī ndéē jíín nú nūū
mesa, cunī ji jā sáhá ñáhnú dē
ndóhó.
11 Súcuán nī ncāhān ni
tūhun yáhá tácua cunī ndá nú
jā ndācá nchivī jā sáhá ñáhnú
ji maá ji, sa nuu ji sāhá Yāā

Dios. De nchivī jā sáhá núu
ji maá ji, sa nduñáhnú ji sāhá
yā, ncachī yā.
12 De suni nī ncāhān yā
jíín tēe jā ní ncana dē yā jā
cajī yā stāā: Tú sāhá nú jā
cusámá nchivī á jā cuxíní ji,
de mā cāná nú ndá nchivī
cúu amigo nū jíín ñanī nū jíín
táhán nú jíín ndá nchivī cuīcá.
Chi tú súcuán de suni nacana
ndá máá ji ndóhó, de súcuán
nanihīn nū jā ní jēhe nú.
13 Chi tá sáhá nú vico, de sa
cana nú ndá nchivī ndāhví,
nchivī cuhlu, nchivī cojo,
nchivī cuāá.
14 De súcuán de quendōo
ndetū nū, chi mā cūú nacuāha
ji nūū nū. De nīhīn nū tāhvī
nū quīvī jā natecū ndá nchivī
ndāā, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī vico cúxíní

15 De iin tēe jā yájī stāā jíín
yā, nī jini dē tūhun yáhá, de nī
ncāhān dē jíín yā: Nācā ndetū
ndá tēe jā cajī stāā inī ñuū nūū
tátúnī Yāā Dios, ncachī dē.
16 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús iin tūhun yátá jā stéhēn
yā jā cána Yāā Dios nchivī jā
quīvi ji inī ñuū nūū tátúnī yā:
Iin tēe nī nsāhá dē iin vico
cáhnú jā cuxíní, de nī ntají dē
mozo dē jā cana cuāhā nchivī.
17 De maá quīvī jā cuxíní, de
nī ntají dē mozo dē cuācāna
ndá nchivī ñúcuán jā ná quíji
ji cuxíní ji: Nehēn ndá ní,
chi ja íyó tūha ndihi, ncachī
mozo.
18 De ndihi nchivī nī ncāhān
ji jā ná cúne cáhnú inī dē chi
mā quíhīn ji. Iin tēe nī ncāhān
dē: Cáta nī jeen nī iin ñuhun
de cánuú quīndēhé nī, de ná
cúne cáhnú inī dē chi mā cuéē
ni, ncachī dē.
19 De incā dē nī ncāhān: Nī
jeen nī ūhūn yunta stīquī, de
quīhīn ni coto túnī ni tī, de ná
cúne cáhnú inī dē chi mā cuéē
ni, ncachī dē.
20 De incā dē nī ncāhān:
Cáta nī ntandāhá nī, de jā
ñúcuán mā cūú cuēē ni,
ncachī dē.
21 De cuānohōn mozo, de
nī ncachī tūhun dē nūū pa-
trón dē nāsa nī ncāhān ndá
nchivī. Ñúcuán de nī nquītī
inī patrón, de nī ncāhān dē
jíín mozo dē: Ñamā quīhīn nū
ndá calle nāhnú jíín calle lulí,
de cana nú ndá nchivī ndāhví,
nchivī cuhlu, nchivī cojo, jíín
nchivī cuāá, ná quíji ndá ji
vico, ncachī dē.
22 De nī jēhēn mozo, de nī
nenda dē, de nī ncāhān dē:
Señor, ja nī nsāhá sá tá ncachī
ní, de cúmanī cā nchivī de
chitú vehe ní, ncachī dē.
23 De nī ncāhān tucu patrón:
Quīhīn tucu nú ndācá calle
jíín ichi, de cana fuerza nū
nchivī ná quíji ji, tácua cu-
chitú vehe nī.
24 Chi cáhān ni jíín nú jā ni
iin nchivī jā ní ncana nī jā
xíhna ñúhún, mā cuáha cuitī
ni tūhun jā cuxíní ji vehe nī,
ncachī dē, ncachī yā.

*Tūhun jā cánuú nacani vāha
inī ō de cuniquīn ō Cristo
(Mt. 10.37-39)*

25 De cuāhā ndasí nchivī
níquīn ji Jesús cuāhān ji jíín
yā, de nī ndicó cóto yā, de nī
ncāhān yā jíín ji:
26 Tú nā-ni nchivī cúnī ji
cuniquīn ji nduhū jā scuáha
nī ji, de tú mānī cā ji jíín

tatá ji, naná ji, ñasíhí ji, sēhe ji, ñanī ji, cuāha ji, nsūú cā jíín nduhū, de mā cūú cuu ji nchivī scuáha jíín nī. De tú ndíhvī cā inī ji sīquī jā coo vāha maá ji nsūú cā jā cuniquīn ji nduhū, de suni mā cūú tucu.

27 De nā-ni nchivī tú mā cuáha ji tūhun cundoho ji tūndóhó vísō jondē cuū ji sīquī jā cuniquīn ji nduhū, de mā cūú cuu ji nchivī scuáha jíín nī.

28 Chi tú ní iin nú cúnī nū caquīn nū iin vehe cáhnú, ¿de á nduú cánuú jā xihna cā cundeē nū tavā nū cuenta tú quenda xūhún jā sínu nú vehe?

29 Chi tú nduú, de tá ja nī ntavā nū cimiento, de mā quēndá xūhún sínu nú, de ñúcuán de ndá nchivī chi sāhá catá ji nūū nū.

30 De cāhān ji: Tēe yáhá chi nī nquijéhé dē sáhá dē vehe, de nduú ní ncúndéé dē sínu dē, cachī ji.

31 De saá-ni tú iin rey quīcanāá dē jíín incā rey jā váji sīquī dē, ¿de á nduú cánuú jā xihna cā cundeē dē nacani inī dē tú cundeé dē jíín ūxī mil soldado jā canāá dē jíín incā rey jā váji sīquī dē jíín ōcō mil soldado?

32 Chi tú mā cúndéé dē, de juni jícá cā vāji incā rey, de tají dē sava tēe ndíso tíñú jā quíhīn ndá dē cātūhún dē nā cuá cúnī incā rey jā cuāha dē, de jencuiñī-ni.

33 De ndá máá nú, suni súcuán cánuú jā xihna cā nacani inī nū de quehndē inī nū jā sndóo nú ndihi jā névāha nú, chi tú nduú de mā cūú cuu nú nchivī scuáha jíín nī.

Tūhun yátá sīquī ñīī
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

34 De nchivī cándíja cúu ji tá cúu ñīī. Vāha íyó ñīī, de tú ñīī ná náā jā úhguā, ¿de nāsa nduu uhguā tucu?

35 Nduú cā tiñu cuitī cā, ni jā chuhun nchivī nūū itū, ni jā nduu jēhen, chi sa cutē-ni nchivī. Ndá ndóhó jā níni, tee sōho vāha nú, ncachī yā.

15

Tūhun yátá sīquī tīcāchí jā ní nsana
(Mt. 18.10-14)

1 De ndá tēe stútú xūhún renta jíín ndá cā tēe sáhá cuāchi, nī nquenda dē nūū Jesús jā cunini dē tūhun cáhān yā.

2 De ndá tēe grupo fariseo jíín ndá tēe stéhēn ley janahán, nī ncāhān dē sīquī yā: Tēe yáhá chi jétáhví dē ndá tēe sáhá cuāchi de yájī dē jíín, ncachī dē.

3 De nī ncāhān yā tūhun yátá yáhá jíín ndá dē:

4 ¿Ní iin nú de tú névāha nú iin ciento tīcāchí, de tú scuíta nú iin tī, de á nduú sndóo nú cūmī xico xāhōn cūmī cā tī yucu, de quīnanducú nú quiti jā ní nsana jondē nanihīn nū tī?

5 De tá nī nanihīn nū tī, de chisó nú tī nūū chíyō nū, de cusiī inī nū.

6 De tá nenda nú vehe nú de nastútú nú ndācá amigo nū jíín nchivī ndéē ñatin jíín nú, de cāhān nū jíín ji: Ná cúsiī inī

ō, chi nī nanihīn ni tīcāchí nī
jā ní nsana, cachī nū.
7 De cáhān ni jíín ndá nú
jā suni súcuán cúu jondē an-
diví. Chi cúsiī cā inī yā jíín iin
nchivī jā íyó cuāchi de nácani
inī ji jā sndóo ji cuāchi ji, nsūú
cā jíín cūmī xico xāhōn cūmī
nchivī íyó ndāā jāá nduú cā
cánuú nacani inī ji, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ñahan jā ní scuíta xūhún

8 De tú iin ñahan névāha ña
ūxī xūhún plata, de tú scuíta
ña iin, ¿de á nduú scuíquīn ña
lámpara, de nastáá ña vehe,
de nanducú vāha ña jondē
nanihīn ña?
9 De tá nī nanihīn ña, de
nastútú ña ndācá amiga ña
jíín nchivī ndéē ñatin jíín ña,
de cāhān ña jíín ji: Ná cúsiī inī
ō, chi nī nanihīn ni xūhún jā
ní scuíta nī, cachī ña.
10 De cáhān ni jíín ndá nú jā
suni súcuán cúsiī inī ndá ángel
Yāā Dios sīquī iin nchivī jā íyó
cuāchi de nácani inī ji jā sndóo
ji cuāchi ji, ncachī yā.

Tūhun yátá sūchí jā ní snáā cāhá xūhún

11 De nī ncāhān tucu yā: Iin
tēe nī īyo ūū sēhe yií dē.
12 De tēe suchí cā nī ncāhān
ji jíín tatá ji: Tatá, tahví sáva
ní ndatíñú ní, de taji ní sava
cuu tāhvī sá, ncachī ji. De nī
ntahví sáva dē tāhvī ndúū ji.
13 De nī ncuu jacū-ni quīvī,
de tēe suchí ñúcuán nī stútú
ndihi ji ndatíñú ji, de nī
nquee ji cuāhān ji iin ñuū jīcá.
De ñúcuán nī snáā cāhá ji tāhvī
ji chi nī jāxīn nāvāha ji.
14 De tá nī ndihi nī jāxīn ji,
de nī nquiji iin tāmā xéēn inī
ñuū ñúcuán, de nī nquijéhé
cúmanī jā cajī ji.
15 De cuānducú tíñú ji nūū
iin tēe ñuū ñúcuán. De nī ntají
dē ji cuāhān ji rancho dē jā
coto ji quinī dē.
16 De cúnī ji cajī ji sōō
ndūchí jā yájī quinī tácua
ndahā chījin ji. De ni iin
nchivī nduú ná jéhe nūū ji.
17 Ñúcuán de nī nacani inī ji,
de nī ncāhān ji: Ndācá mozo
jā sátíñú vehe tatá nī, íyó
cuāhā stāā yájī ji. De nduhū
jíhī ni sōco yáhá.
18 Ná quínohōn ni nūū tatá
nī, de cāhān ni jíín dē: Tatá, nī
nsāhá sá cuāchi nūū Yāā Dios
jíín nūū maá ní.
19 Mitan de nsūú cā tēe vāha
cúu sá jā cunaní sá sēhe ní. De
cuāha ní tūhun cuu sá tá cúu
iin mozo ní, cachī ni.
20 Sá de nī naquehen ji ichi
cuānohōn ji nūū tatá ji. De
cáta jícá cā vāji ji, de nī jinī
tatá ji nūū ji, de nī ncundáhví
inī dē ji. De jínu dē cuātahān
dē ji, de nī numi táhán dē jíín
ji, de nī nchitū dē nūū ji.
21 Ñúcuán de nī ncāhān ji
jíín dē: Tatá, nī nsāhá sá
cuāchi nūū Yāā Dios jíín nūū
maá ní. Mitan de nsūú cā tēe
vāha cúu sá jā cunaní sá sēhe
ní, ncachī ji.
22 Sochi maá tatá ji nī
ncāhān dē jíín ndá mozo
dē: Cuáquēhen nú iin sahma
váha cā de chuhun nú ji. De
chuhun nú iin xehe ndahá ji,
de chihi nú nījān jēhē ji.
23 De quīcuēca nú becerro jā
ní neñu, de cahnī nū tī ná cájī
ō, chi sāhá ó vico.

24 Chi sēhe yií nī yáhá, modo
ja nī jīhī ji, de nī natecū ji. Chi
nduú ní jínī ni ní ichi nī jēhēn
ji, de nī nenda ji, ncachī dē.
De nī nquijéhé ndá dē sáhá dē
vico.

25 De sūchí ñáhnú cā, ndéē
ji jondē rancho, de vāndiji ji,
de nī nduñatin ji vehe. De nī
jini ji jā tívī música de jíta jéhé
nchivī.

26 De nī ncana ji iin mozo,
de nī jīcā tūhún ji nā cuá cúu.

27 De nī ncachī mozo nūū ji:
Nī nenda ñanī nū, de tatá nú
nī jahnī dē becerro jā ní neñu,
chi nī nenda vāha ji nūū dē,
ncachī mozo.

28 Ñúcuán de nī nquītī inī
sūchí ñáhnú, de nduú ní ncúnī
ji ndīvi ji. De nī nquee tatá ji,
de nī ncāhān ndāhví dē jíín ji
jā ná ndívi ji.

29 De nī ncāhān ji jíín tatá ji:
Níní sáhá sá tiñu ndácu ní, de
nduú cúnīhin cuitī inī sá nūū
ní. De nduú tájі ní vísō iin lítú
nūū sá jā sāhá sá vico jā cajī
sá jíín ndá amigo sá.

30 De nī nenda sēhe ní yáhá
jā ní jāxīn cāhá ji xūhún ní jíín
ndá ñahan ndiī. De nī jahnī
ní becerro jā ní neñu jā cajī ji,
ncachī ji jíín tatá ji.

31 Ñúcuán de nī ncāhān dē:
Séhē, ndóhó chi níní ndéē nū
jíín nī, de ndihi jā névāha nī
chi suni cuenta maá nú cúu.

32 De mitan de íyó vāha jā
sāhá ó vico de cusiī inī ō. Chi
ñanī nū yáhá, modo ja nī jīhī
ji, de nī natecū ji. Chi nduú ní
jínī ō ní ichi nī jēhēn ji, de nī
nenda ji, ncachī dē, ncachī yā.

16

Tūhun yátá mozo jā ní stáhví dē patrón dē
(Mt. 6.24)

1 De suni nī ncāhān Jesús
jíín ndá tēe scuáha jíín yā:
Iin tēe cuícá nī īyo iin mozo
dē jā ndíso tíñú nūū ndá cā
mozo. De nī ncāhān ndá jíín
patrón jā mozo ñúcuán snáā
cāhá ndatíñú dē.

2 De nī ncana dē mozo
ñúcuán, de nī ncāhān dē jíín:
¿Nā tūhun cúu yáhá jā ní nīhīn
ni sīquī nū? Nacuāha nú
cuenta tiñu ndíso nú, chi mā
cúndiso tíñú nú cā nūū ndá
mozo ni, ncachī dē.

3 Ñúcuán de nī jani inī
mozo: ¿Nāsa sāhá nī mitan?
Chi patrón ni candeē dē tiñu
ndíso nī. Chi nduú ndacuī ni
jā quete nī ñuhun, de jā cācān
ni caridad chi cucanoō ni.

4 Túsaá de jínī ni nāsa sāhá
nī jíín ndá nchivī jā jéen nūū
patrón ni, tácua taji ji vehe
cundeē ni tá quenda quīvī
candeē dē tiñu nī. Ncachī dē.

5 De nī ncana dē tá iin iin
tēe jā ndíta nūū patrón dē. De
nī ncāhān dē jíín iin: ¿Nāsaa
ndíta nú nūū patrón ni?

6 De nī ncachī tēe ñúcuán:
Ciento barril aceite. De nī
ncāhān mozo: Yáhá ná tájі nī
vale nū, de ñamā cundeē nū
sāhá nú incā vale jā ūū xico
ūxī-ni, ncachī dē.

7 Ñúcuán de nī ncāhān dē
jíín incā tēe: ¿De ndóhó, nāsaa
ndíta nú? De nī ncāhān tēe
ñúcuán: Ciento cajón trigo,
ncachī dē. De nī ncāhān dē
jíín: Yáhá ná tájі nī vale nū,
de sāhá nú incā vale jā cūmī
xico-ni, ncachī dē.

8 Sá de nī ncāhān maá patrón jā ndíchí ndasí nī nsāhá
tēe nēhén ñúcuán jíín nchivī
jā ndíta nūū patrón dē, tácua
cuāha ji vehe cundeē dē. De
cáhān ni jíín ndá nú jā nchivī
ñayīví yáhá, ndito cā sáhá ji jā
quendōo vāha ji nūū táhán ji,
nsūú cā ndá nchivī jā cándíja
Yāā Dios.

9 Túsaá de cáhān ni jíín ndá
nú jā ndíchí cā sāhá nú nsūú
cā jā ní nsāhá mozo ndīchí
ñúcuán. Chi inī ñayīví yáhá
nūū íyó cuāchi, sāhá ndá nú
tiñu váha jíín xūhún nú, chi
cuāha nú nūū nchivī ndāhví,
tácua vísō tú ndihi xūhún nú
ñayīví yáhá, de quīvi nú andiví nūū coo vehe nú níí cání.

10 Nchivī jā squíncuu vāha
jíín iin tiñu lúlí-ni, suni
squíncuu vāha ji jíín tiñu
cáhnú. De nchivī jā stáhví jíín
iin tiñu lúlí-ni, suni stáhví ji
jíín tiñu cáhnú.

11 Túsaá de tú nduú
squíncuu vāha nú jíín xūhún jā
íyó ñayīví yáhá nūū íyó cuāchi,
de mā cuáha yā jā váha jā cuu
nú níí cání andiví.

12 De tú nduú squíncuu vāha
nú jíín ndatíñú jā ní jēhe núú
yā nūū nū ñayīví yáhá, de mā
cuáha yā tāhvī jā cuu nú níí
cání.

13 Ni iin mozo mā cūú
satíñú dē nūū ūū patrón. Chi
quītī inī dē nūū iin de coo
manī dē jíín incā, á squíncuu
vāha dē nūū iin de sāhá jéhe
inī dē nūū incā. De suni
súcuán mā cūú satíñú nú nūū
Yāā Dios de tú maá-ni sīquī
xūhún ndíhvī inī nū, ncachī
yā.

14 De ndá tēe fariseo nī
nsāhá catá dē nūū yā jā ní jini
dē ndācá tūhun cáhān yā, chi
tēe cútóó xūhún cúu ndá dē.

15 De nī ncāhān yā jíín dē:
Ndá máá nú chi sáhá nú jā
tēe ndāā cúu nú nūū nchivī.
Sochi Yāā Dios chi jínī yā nāsa
cáá ánō ndá nú. Chi tiñu jā
jáni inī nchivī jā tiñu ñáhnú
cúu, de nūū Yāā Dios chi tiñu
néhén cúu.

Sīquī ley Yāā Dios jíín sīquī jā tátúnī yā

16 Jondē ncháha ca quiji
Juan tēe scuénduté, de nī īyo
ley jā ní jēhe Yāā Dios nūū
Moisés, de suni nī stéhēn
ndá tēe nī nacani tūhun yā.
Ñúcuán de tá nī nquiji Juan,
de nī nquijéhé jítē nuu tūhun
vāha nāsa tátúnī Yāā Dios. De
ndá nchivī chi ndúcú ndéé ji
quívi ji ndahá yā.

17 De víjín cā cúu jā naā iin
letra nūū tutū ley yā nsūú
cā jā naā andiví jíín ñayīví,
chi quee ndaā ndihi tūhun jā
cáhān.

Tūhun jā má sndóo táhán tēe jíín ñahan
(Mt. 5.31-32; 19.3-12; Mr. 10.2-12)

18 De tú nā-ni tēe sndóo dē
ñasíhí dē de nacueca dē incā
ñahan, túsaá de cásíquí ndéē
dē ña. De tú iin tēe nacueca
ñahan jā ní ndusíín, suni
cásíquí ndéē dē ña, ncachī yā.

Tūhun tēe cuícá jíín Lázaro

19 De nī ncāhān cā yā: Nī
īyo iin tēe cuícá, nī ñūhun
dē sahma fino ndasí. De
ndiquivī nī īyo vāha ndasí jā
ní nchajī dē.

20 De suni nī īyo iin tēe
ndáhví, nání dē Lázaro, de
ndéē dē viéhé tēe cuícá
ñúcuán, de níí dē nī nquene
ndīhyi.
21 De cúnī dē jā ndahā chījin
dē jíín pedazo stāā jā cóyo
yuhú mesa tēe cuícá. De
quénda ndá tinā de náyuu tī
nūū ndíhyi dē.
22 De nī jīhī tēe ndáhví
ñúcuán, de ndá ángel Yāā Dios
nī nacueca yā dē cuāhān yā
jíín ánō dē jondē andiví nūū
íyó Abraham. De suni nī jīhī
tēe cuícá, de nī jīquiyuhū dē.
23 De tēe cuícá ñúcuán
ndóho ndasí dē íyó dē lugar
nūū íyó ánō ndá ndīyi jāá
nduú ní ncándíja. De nī
nūcūndēhé dē, de jondē jícá
nī jinī dē nūū Abraham, de
ndéē iin ncáá Lázaro jíín dē.
24 Ñúcuán de nī ncana cóhó
dē: Tatá Abraham, cundáhví
inī ní sāán, de tají ní Lázaro,
ná quíchundaji dē xīnī ndāhá
dē nūū ndūté, de ná quíji dē
sndáji dē yáá sá. Chi xēēn
ndóho sá nūū yáñuhūn yáhá,
ncachī dē.
25 De nī ncāhān Abraham
jíín dē: Lílū, nūcūhun inī nū
jā ní nīhīn nū ndācá jā váha tá
nī ntecū nū, de Lázaro chi sa
tūndóhó nī nīhīn dē. De mitan
de ja nī ndundeé inī dē yáhá,
de ndóhó chi ndóho nú jīñā.
26 De suni íyó iin jā cūnú
ndasí íyó māhñú ó jíín ndá
nú. De nchivī íyó yáhá, vísō
cúnī ji jā yāha ji cuēē ji nūū
nū, de mā cūú. De suni mā
cūú yāha ndá máá nú quiji nú
yáhá. Ncachī Abraham.
27 Ñúcuán de nī ncāhān tēe
cuícá: Túsaá de cáhān ndāhví
sá jíín ní, tatá Abraham, tají ní
dē ná quíhīn dē vehe tatá sá.
28 Chi íyó ūhūn cā ñanī sá, de
ná quícachī dē nūū ndá ji jā ná
nácani inī ji de sndóo ji cuāchi
ji, tácua mā quívi ndá ji nūū
ndóho sá yáhá, ncachī dē.
29 De nī ncāhān Abraham
jíín dē: Ja névāha ji tutū jā
ní ntee Moisés jíín ndá cā
tēe nī nacani tūhun Yāā Dios
janahán. Ñúcuán ná chúhun
inī ji, ncachī Abraham.
30 De nī ncāhān tucu tēe
cuícá: Nduú, tatá Abraham,
chi tú iin nchivī ja nī jīhī
quīhīn nūū ndá ji, ñúcuán de
nacani inī ji jā sndóo ji cuāchi
ji, ncachī dē.
31 De nī ncāhān Abraham
jíín dē: Tú mā chūhún inī ji
tūhun jā ní nacani Moisés jíín
ndá cā tēe nī nacani tūhun Yāā
Dios, de suni mā cándíja cuitī
ji tú natecū iin ndīyi quīhīn
nūū ji, ncachī dē, ncachī yā.

17

Xēēn coo sīquī nchivī jā
squívi táhán nūū cuāchi
(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

1 De nī ncāhān Jesús jíín ndá
tēe scuáha jíín yā: Maá-ni íyó
jā ndúcú squívi nchivī nūū
cuāchi. De nācā xēēn cun-
doho nchivī jā squívi táhán
nūū cuāchi.
2 Vāha cā de tú ní núhnī iin
yōsó cáhnú sūcūn ji, de quēe
ji chījin ndute mar, nsūú cā jā
squívi ji iin sūchí lúlí yáhá nūū
cuáchi.
3 Coto má sāhá ndá nú
súcuán túsaá. De tú táhán
nú sáhá dē cuāchi sīquī nū,
de cāhān nū nūū dē. De tú

nacani inī dē, de cune cáhnú
inī nū nūū dē.
4 De tú ūjā vuelta sáhá dē
cuāchi sīquī nū jā iin quīvī, de
tú ūjā vuelta nácani inī dē de
cáhān dē jíín nú jā cune cáhnú
inī nū chi mā sāhá cā dē, cáchī
dē, de cánuú cune cáhnú inī
nū nūū dē, ncachī yā.

Jā cúñáhnú ndasí tūhun
cándíja

5 De ndá tēe cúu apóstol nī
ncāhān dē jíín Jētohō ō: Sāhá
ní jā ná cándíja nīhin cā ndá
sá jā sāhá Yāā Dios jā jícān sá
nūū yā, ncachī dē.
6 De nī ncāhān Jētohō ō
jíín ndá dē: Tú candíja ndá
nú vísō iin lulī-ni, tá cúu iin
niquin yuvā mostaza jā lulí-
ni, de cuu cachī nū jā tiūhndú
yáhá ná quée de nūcūhun
jondē nūū mar, de coo tá cúu
nūū cáchī nū.

Jā ná squíncuu vāha ó nūū
yā

7 Tú ní iin nú íyó mozo jā
jítu dē á jā scájī dē ndá quiti
nú, de tá nenda dē vehe nú
jā ní jēhēn dē yucu, de nduú
cáhān nū jíín dē jā cundeē dē
cajī dē stāā.
8 Chi sa cáhān nū: Sāhá nú
ndeyu cuxíní nī, de cani nú
cōhō ni. De tá nī ncuu nī
nchajī ni nī jihi nī, sá de cajī
maá nú coho nú, cáchī ndá
nú.
9 De cáchī ndá nú jāá nduú
cánuú nacuetáhví nú nūū
mozo tá nī nsāhá dē tiñu jā ní
ndacu nú, chi jā cánuú sāhá
dē cúu.
10 De saá-ni ndá máá nú,
cúu nú mozo Yāā Dios. De tú
nī squíncuu nú ndācá tiñu jā
ní ndacu yā nūū nū, de cachī
nū: Nduú cánuú nacuetáhví
yā nūū ni, chi súcuán cánuú jā
squíncuu nī, cachī nū, ncachī
yā.

Jā ní nasāhá vāha yā ūxī tēe
ndóho cuēhē stéhyū

11 De ñúhún Jesús ichi
cuāhān yā ciudad Jerusalén,
de nī nchāha yā cuāhān yā
māhñú región Samaria jíín
Galilea.
12 De nī jīnū yā iin ñuū, de
ūxī tēe ndóho cuēhē stéhyū nī
nquenda dē, de jícá nī jen-
cuiñī dē.
13 De nī ncana jee ndá dē:
Jesús, Maestro, cundáhví inī
ní ndá sāán, ncachī dē.
14 De tá nī jinī Jesús nūū ndá
dē, de nī ncāhān yā: Cuáhán
ndá nú de stéhēn nū maá nú
nūū ndá sūtū jā ní nduvāha
nú, ncachī yā. De juni cuāhān
ndá dē de nī nduvāha dē-ni.
15 Ñúcuán de iin dē nī ndicó
cóo dē nūū Jesús, de nácana
jee dē, nácuetáhví dē nūū Yāā
Dios jā ní nduvāha dē.
16 De nī jēcuīñī jītí dē nūū
yā, de nī ntuu dē nūū dē nūū
ñūhún, de nī nacuetáhví dē
nūū yā. De tēe Samaria cúu
dē.
17 De nī ncāhān Jesús: ¿A
nsūú ndihúxī dē nī nduvāha?
De īīn cā dē, ¿nūcu nduú ní
ndícó dē jā nacuetáhví dē?
18 ¿A mátúhún-ni tēe ñuū
jīcá yáhá cúu jā ní ndicó jā
nacuetáhví dē nūū Yāā Dios?
19 De nī ncāhān yā jíín dē:
Nacuiñī de quīnohōn nū. Chi
nī ncandíja nú jā cuu nasāhá
vāha nī ndóhó, de jā suu cúu
jā ní nduvāha nú, ncachī yā.

Nāsa coo quīvī tá nenda yā jā tatúnī yā
(Mt. 24.23-28, 36-41)

20 De ndá tēe fariseo nī jīcā tūhún dē Jesús nā quīvī quijéhé jā tatúnī Yāā Dios inī ñayīví. De nī ncāhān yā jíín dē: Mā quījí nijīn jā tatúnī Yāā Dios.

21 Ni mā cūú cachī nchivī: Cūndēhé chi yáhá ndéē yā jā tátúnī yā, á: Ñúcuán ndéē yā, cachī ji. Chi ja tátúnī Yāā Dios māhñú ndá nú, ncachī yā.

22 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíín ndá tēe scuáha jíín yā: Quiji tiempo jā cuu ndasí inī nū cūndēhé nú nūū nduhū, Yāā nī nduu tēe, de mā cūní ndá nú.

23 De cāhān nchivī jíín nú: Yáhá ndéē yā, á: Ñúcuán ndéē yā, cachī ji. De mā quíndēhé ndá nú, ni mā cúniquīn nū ji.

24 Chi tá cúu nūū sáhá taja jā jéndūtē iin lado andiví de nátūu jondē incā lado, de suni súcuán coo quīvī jā nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe, chi ndihi nchivī cunī.

25 Sochi cánuú jā xihna cā cundoho xēēn ni, de nchivī íyó mitan chi squéne yichī ji nduhū.

26 De tá cúu nūū ní ncuu ndá quīvī jā ní īyo Noé, suni súcuán coo quīvī nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

27 Chi quīvī ñúcuán nī nchajī ndá ji, nī jihi ji, nī ntandāhá ji, nī jēhe ji sēhe síhí ji jā tandāhá, jondē nī nquenda quīvī jā ní nquīvi Noé inī barco cāhnú jā nání arca. De nī ncuun sāvī xéēn, de nī ndaa ndute de nī jīhī ji.

28 De suni súcuán nī ncuu quīvī tá nī īyo Lot. Nī nchajī ji, nī jihi ji, nī jeen ji, nī yīcó ji, nī jaquīn ji itū, nī nsāhá ji vehe.

29 De quīvī jā ní nquee Lot inī ñuū Sodoma cuāhān dē, de nī ncuun ñuhūn jíín azufre ichi andiví, de nī snáā ndihi nchivī.

30 De suni súcuán coo quīvī jā nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe.

31 De quīvī ñúcuán de nchivī ndéē yātā vēhé, de ndatíñú ji ñúhún inī vehe, cáhān ni jíín ji jā má ndívi ji naquehen ji, chi cánuú cunu ñamā ji jā cācu ji. De saá-ni nchivī satíñú nūū itū, mā quínohōn ji vehe ji jā naquehen ji ndatíñú ji.

32 De nūcūhun inī nū nāsa nī ndoho ñasíhí Lot jā ní jīhī ña.

33 De tú ní nchivī cúnī ji cācu ji nūū tūndóhó jā quiji nūū ji jā síquī nduhū, túsaá de tānū tāhvī ji níí cání. De tú ní nchivī vísō ná cúū ji jā síquī nduhū, túsaá de cutecū ji níí cání.

34 De cáhān ni jíín ndá nú jā quīvī nenda nī de cūsūn ūū tēe nūū iin jīto jacuáā, de iin dē naquehen nī, de incā dē ndōo, chi nduú ní ncándíja dē.

35 De coo ūū ñahan jā ndico cáhnú, de iin ña naquehen nī, de incā ña ndōo.

36 De ūū tēe satíñú dē nūū itū, de iin dē naquehen nī, de incā dē ndōo, ncachī yā.

37 De jā ní jini ndá dē tūhun yáhá, de nī jīcā tūhún dē yā: Señor, ¿ní cúu nūū coo súcuán ndācá jā ní ncāhān ní? ncachī dē. De nī ncāhān yā jíín dē: Tá cúu nūū cútútú ndá tiōcó

ní-ni cúu nūū cáá quiti jā ní jīhī, suni súcuán coo ndācá jā ní ncāhān ni, ní-ni cúu nūū íyó nchivī.

18

Tūhun yátá sīquī juez jíín ñahan viuda

1 De nī ncāhān yā iin tūhun yátá jíín ndá dē jā cánuú jā níní cācān táhvī dē, de mā nūú inī dē jíín.

2 De nī ncāhān yā: Nī īyo iin juez inī iin ñuū. De ni nduú yúhú dē Yāā Dios, de ni nduú sáhá dē cuenta ni iin nchivī.

3 De suni ñuū ñúcuán íyó iin ñahan jā ní nquendōo ndáhví. De jéhēn jéhēn ña nūū dē, jícān ña jā ná sáhá ndāā dē sīquī iin nchivī jā jínī ūhvī ji ña.

4 De cuāhā quīvī nduú ní ncúnī dē sāhá ndāā dē, sá de nī jani inī dē: Vísō nduú yúhú nī Yāā Dios ni nduú sáhá nī cuenta ni iin nchivī,

5 sochi ñahan viuda yáhá, ndasí stáhān ña nduhū, de jā ñúcuán ná sáhá ndāā ni sīquī nchivī jā jínī ūhvī ji ña. Chi tú nduú de mā cúndéé cā inī ni sāhá ña jā quíji quíji ña, ncachī dē, ncachī maá Jētohō ō.

6 De nī ncāhān cā yā: Súcuán cúu jā ní ncāhān juez, tēe jāá nduú íyó ndāā.

7 De Yāā Dios chi nsūú súcuán sáhá yā, chi sáhá ndāā yā sīquī tiñu nchivī jā ní nacāji yā jā nduú ñuú cáhān ndāhví ji jíín yā. Chi scácu yā ji nūū ndācá jā jínī ūhvī nūū ji. ¿De á cuéé scácu yā ji, á naá cúu?

8 Cáhān ni jíín ndá nú jā ñamā. De quīvī nenda nduhū, Yāā nī nduu tēe, ¿de á nīhīn cā ni nchivī cándíja nīhin inī ñayīví? ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī tēe fariseo jíín tēe stútú xūhún renta

9 De suni nī ncāhān yā tūhun yátá yáhá jíín jacū nchivī jā jáni inī ji jā nchivī ndāā cúu ji, de jáni inī ji jā sava cā nchivī nduú íyó ndāā:

10 Iin tēe fariseo cuāhān dē templo jā cācān táhvī dē. De iin tēe stútú xūhún renta suni cuāhān dē jā cācān táhvī dē templo.

11 De íñí tēe fariseo, de nī jīcān táhvī dē tūhun yáhá: Tátā Yāā Dios, ná cútahvī sá nūū ní, chi nduú cúu sá tá cúu nūū cúu sava cā tēe, tēe cuíhná, tēe nēhén, tēe cásíquí ndéē tāhán cúu ndá dē. De ni nduú cúu sá tá cúu nūū cúu tēe stútú xūhún renta ñúcuán jā scáa cā dē jícān dē nūū nchivī.

12 De ūū vuelta jā semana íyó nditē inī sá nūū ní, de suni jéhe sá nūū ní iin iin sīquī ndācá jā úxī ndatíñú jā níhīn sá, ncachī dē.

13 Sochi tēe stútú xūhún renta, nī jēcuīñī jīcá dē nūū templo, de ni nduú ní ncúndéé inī dē jā nane nuū dē, chi sa nī ncani dē ndahá dē ndīca dē jā cúcuécá inī dē. De nī ncāhān dē: Tátā Yāā Dios, cundáhví inī ní sāán, chi tēe íyó cuāchi cúu sá, ncachī dē.

14 De cáhān ni jíín ndá nú jā tēe stútú xūhún renta, nī nee cáhnú inī yā nūū cuāchi dē, de cuānohōn dē vehe dē. Sochi tēe fariseo, chi nduú. Chi nchivī jā sáhá ñáhnú ji maá ji, sa nuu ji. De nchivī jā sáhá

núu ji maá ji, sa nduñáhnú ji,
ncachī yā.

Jā ní jīcān táhvī Jesús jēhē
ndá sūchí lúlí
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15 De nī nquenda ndá
nchivī jíín ndá sūchí lúlí nūū
Jesús, jā tee yā ndahá yā xīnī
ji. De tá nī jinī ndá tēe scuáha
jíín yā, de nī ncāhān dē nūū
nchivī jā váji jíín ndá ji.

16 De nī ncana Jesús ndá dē,
de nī ncāhān yā: Cuāha tūhun
ná quíji ndá sūchí lúlí jīñā nūū
ni, de mā cásī ndá nú jā quiji
ji. Chi nchivī jā ndicó cóo inī
ji jā cani inī ji modo ndá sūchí
yáhá, suu ji cúu jā quīvi ndahá
Yāā Dios jā tatúnī yā nūū ji.

17 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú, tú iin nchivī nduú jétáhví
ji jā tatúnī Yāā Dios nūū ji, tá
cúu nūū jétáhví iin sūchí lúlí,
de mā quívi cuitī ji ndahá yā,
ncachī yā.

Tūhun tēe cuícá
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 De iin tēe cúñáhnú nī jīcā
tūhún dē yā: Tēe vāha cúu ní
Maestro. De cachī ní, ¿nā tiñu
váha sāhá sá de nīhīn táhvī
sá cutecū sá níí cání andiví?
ncachī dē.

19 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
¿A jáni inī nū jā iin tēe-ni cúu
nī jā cáhān nū tēe vāha jíín nī?
Chi nduú ni iin tēe vāha íyó,
chi mátúhún-ni Yāā Dios.

20 Ja jínī nū ndá tūhun jā
ní ndacu yā: Mā cásíquí ndéē
tāhán nú. Mā cáhnī nū ndīyi.
Mā sácuíhná nú. Mā cáhān nū
tūhun túhún. Cuetáhví nú nūū
tatá nú nūū naná nú, ncachī
yā.

21 De nī ncāhān dē: Ndācá
tiñu yáhá ja nī squíncuu sá
jondē tá lulí sá, ncachī dē.

22 De nī jini Jesús tūhun
yáhá, de nī ncāhān yā jíín
dē: Iin-ni cā tiñu cúmanī
sāhá nú túsaá. Xīcó ndihi
jā névāha nú, de cuāha nú
nūū nchivī ndāhví. De jondē
andiví cuāha yā jā váha ndasí
nūū nū. Ñúcuán de quiji nú
cuniquīn nū nduhū cōhōn,
ncachī yā.

23 De tá nī jini dē tūhun
yáhá, de nī ncucuécá ndasí inī
dē, chi cuícá ndasí dē.

24 De nī jinī Jesús jā ní
ncucuécá ndasí inī dē, de nī
ncāhān yā: Nchivī cuīcá chi
ūhvī ndasí quívi ji ndahá Yāā
Dios jā tatúnī yā nūū ji.

25 Ñamā cā yāha iin camello
yavī yitícu nsūú cā jā quīvi
iin nchivī cuīcá inī ndahá Yāā
Dios jā tatúnī yā nūū ji, ncachī
yā.

26 De ndá tēe jā ní jini
tūhun yáhá, nī ncāhān dē: ¿De
ní nchivī cúu jā cācu túsaá?
ncachī dē.

27 De nī ncāhān yā: Nchivī
chi mā cūú squívi ji maá ji
ndahá Yāā Dios, sochi maá yā
chi cuu sāhá yā, ncachī yā.

28 Ñúcuán de nī ncāhān Pe-
dro: Señor, de ndá sāán chi nī
sndóo sá ndihi jā névāha sá,
de níquīn sá níhín, ncachī dē.

29 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Ndāā cáhān ni jíín ndá nú,
tú nā-ni nchivī sndóo ji vehe,
á tatá, á naná, á ñanī, á ñasíhí,
á sēhe, jā síquī jā scáca ji tūhun
jā tátúnī Yāā Dios nūū nchivī,

30 túsaá de nanihīn cuāhā cā
ji inī ñayīví yáhá, de tiempo

jā quiji de cutecū ji níí cání, ncachī yā.

Jā ní ncāhān tucu Jesús jā cuū yā
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 De nī ncana síín yā ndihúxī ūū tēe scuáha jíín yā, de nī ncāhān yā jíín ndá dē: Mitan de ja cuāhān ō Jerusalén. De ñúcuán quee ndaā ndihi tūhun nāsa ndoho nduhū, Yāā nī nduu tēe, tá cúu nūū ní ntee ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán.

32 Chi nastúu nchivī nduhū nūū ndá tēe nación Roma jā tátúnī jā ndéē Jerusalén. De sāhá catá ndá dē nūū ni, de sāhá nāvāha dē nduhū, de tivī sií dē nūū ni.

33 De cani dē nduhū, de sá de cahnī dē nduhū. Sochi nūū únī quīvī de natecū ni, ncachī yā.

34 De nduú ní jícūhun cuitī inī ndá dē ndá tūhun yáhá. Chi tūhun víjín cúu, de nduú ní ncúu jīcūhun inī dē jā cáhān yā.

Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe cuáá ñuū Jericó
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

35 De nī ncuñatin yā cuāhān yā ñuū Jericó. De iin tēe cuáá ndéē dē yuhú íchí, jícān dē caridad.

36 De nī jini dē jā yáha cuāhā nchivī cuāhān ji, de nī jīcā tūhún dē nā cuá cúu jā cuáhān ndá ji.

37 De nī ncāhān ndá ji jíín dē jā Jesús, tēe ñuū Nazaret, yáha yā cuāhān yā.

38 Ñúcuán de nī ncana cóhó dē: Jesús, maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhví inī ní sāán, ncachī dē.

39 De ndá nchivī jā cuáhān ichi núū, nī ncāhān ji nūū dē jā ná cásī dē yuhú dē. Sochi víhí cā nī ncana jee dē: Maá ní jā cúu ní tatā rey David, cundáhví inī ní sāán viī, ncachī dē.

40 De nī jencuiñī Jesús, de nī ncachī yā jā ná quíji nchivī jíín dē. De tá nī nquenda dē, de nī jīcā tūhún yā dē:

41 ¿Nā cuá cúnī nū jā sāhá nī ndóhó? ncachī yā. De nī ncāhān dē: Jā ná ndúnijīn tīnūú sá cúnī sá, Señor, ncachī dē.

42 De nī ncāhān Jesús jíín dē: Ná ndúnijīn tīnūú nú túsaá. Chi nī ncandíja nú jā cuu nasāhá vāha nī ndóhó, de suu cúu jā ní nduvāha nú, ncachī yā.

43 De nī ndunijīn-ni tīnūú dē, de nī jēcuniquīn dē yā, de nácuetáhví dē nūū Yāā Dios. De ndihi nchivī jā ní jinī, suni nī ncāhān ji jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios.

19

Tūhun Zaqueo

1 De nī nquīvi Jesús inī ñuū Jericó, de nī nchāha yā-ni cuāhān yā.

2 De ñúcuán íyó iin tēe cuícá, nání dē Zaqueo, de cúñáhnú dē nūū ndá tēe stútú xūhún renta.

3 De cúnī dē cūndēhé dē ní iin cúu Jesús. Sochi nduú ní ncúu, chi cuāhā nchivī nī jasī ji nūū yā, de liquī dē-ni.

4 De jínu dē nī jēcōsō nūú dē. De nī ncaa dē xīnī iin

tiūhndú tácua cunī dē nūū yā,
chi ñúcuán yāha yā quīhīn yā.
5 De tá nī nquenda yā
ñúcuán, de nī nūcūndēhé yā
nūū dē, de nī ncāhān yā:
Zaqueo, ñamā nuu nú, chi
cánuú jā quendōo nī vehe nú
mitan, ncachī yā.
6 Ñúcuán de ñamā-ni nī nuu
dē, de nī ncusiī ndasí inī dē,
de nī jeca dē yā cuāhān dē jíín
yā vehe dē.
7 De nī jinī ndá nchivī jā
súcuán nī ncuu, de nī ncāhān
ji sīquī yā jā cuáhān yā ndōo
yā vehe iin tēe sáhá cuāchi.
8 Ñúcuán de nī nūcuīñī Za-
queo, de nī ncāhān dē jíín
maá Jētohō ō: Señor, mitan
de ndihi ndatíñú jā névāha
sá, cuāha sá sava nūū nchivī
ndāhví, de tú nī scáa cā sá
nī jīcān sá xūhún nūū nchivī,
de nacuāha sá cūmī jā súcuán
nūū ji, ncachī dē.
9 De nī ncāhān Jesús: Mitan
de vehe yáhá ja nī ncācu iin
tēe jā má tánū tāhvī dē, chi
nī ncandíja dē tá cúu nūū ní
ncandíja tatā dē Abraham.
10 Chi nduhū, Yāā nī nduu
tēe, vāji nī nánducú nī nchivī
jā ní ntānū tāhvī, de scácu nī
ji, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ūxī mozo jíín xūhún

11 De nūū ndá nchivī jā
ní jini ndá tūhun yáhá nī
ncāhān Jesús iin tūhun yátá
jā stéhēn yā nāsa coo quīvī
nenda yā. Chi ja nī ncuñatin
yā Jerusalén, de jáni inī ndá
ji jā mitan ñúhún quijéhé jā
tatúnī yā sāhá Yāā Dios.
12 De nī ncāhān yā: Iin tēe
cúñáhnú nī jēhēn jīcá dē incā
nación, tácua nīhīn tīñú dē jā
cuu dē rey, de nenda dē jā
tatúnī dē.
13 De jondē nchá́ha ca
quīhīn dē, de nī ncana dē ūxī
mozo dē, de nūū iin iin ji
nī jēhe dē iin xūhún jā ndéē
yāhvi ndasí. De nī ncāhān dē
jíín ji: Satíñú ndá nú tácua
nducuahā xūhún yáhá juni
quīhīn ni de nenda nī, ncachī
dē.
14 De ndá nchivī nación dē,
quítī inī ji jínī ji dē, de nī
ntají ji sava tēe ndíso tíñú,
cuāhān yātā dē jā cāhān:
Nduú jétahān inī nchivī ñuū
sá jā cuāha ní tiñu nūū tēe
yáhá jā cuu dē rey ndá sá,
ncachī.
15 De vísō súcuán de nī nīhīn
tīñú dē jā cuu dē rey, de nī
nenda dē ñuū dē. De tá nī
nenda dē de nī ndacu dē jā
ná quíji ndá mozo jā ní jēhe
dē xūhún nūū, tácua cunī dē
nāsaa nī nīhīn iin iin ji sīquī.
16 De nī nquenda iin mozo
nūū dē, de nī ncāhān ji: Señor,
iin xūhún jā ní ntaji ní nūū sá,
nī nduu ūxī, ncachī ji.
17 De nī ncāhān maá rey:
Vāha mozo cúu nú, de vāha
nī nsāhá nú. Chi nī squíncuu
vāha nú jíín iin tiñu lúlí-ni, de
mitan de sāhá nī jā cuñáhnú
nú tatúnī nū nūū ūxī ñuū jā
tíin nī, ncachī dē.
18 De nī nquenda incā
mozo, de nī ncāhān ji: Señor,
iin xūhún jā ní ntaji ní nūū sá,
nī nduu ūhūn, ncachī ji.
19 De suni nī ncāhān dē jíín
mozo ñúcuán: De ndóhó, suni

cuñáhnú nú tatúnī nū nūū
ūhūn ñuū jā tíin nī, ncachī dē.
20 De nī nquenda incā
mozo, de nī ncāhān ji: Señor, yáhá nataji sá xūhún ní, chi nī
nchuvāha sá inī iin pañito.
21 Chi nī nchūhú sá ní, chi
tēe xēēn cúu ní. Chi cuāhā cā
náquehen ní nsūú cā jā ní ntaji
ní, de cuāhā cā cúnī ní nsūú
cā jā cuu sāhá mozo ní, ncachī
dē.
22 Ñúcuán de nī ncāhān rey:
Mozo nēhén cúu nú túsaá, de
jíín tūhun jā ní ncachī nū yáhá
de sāhá ndāā ni jā íyó cuāchi
nú jāá nduú ní nsátíñú nú jíín
xūhún nī. Chi jáni inī nū jā
tēe xēēn cúu nī, de cuāhā cā
náquehen nī nsūú cā jā ní ntaji
nī, de cuāhā cā cúnī ni nsūú cā
jā cuu sāhá mozo ni.
23 ¿Túsaá de nūcu nduú ní
nchíhi nú xūhún nī vísō nūū
banco? De tá nenda nī de
nanihīn ni xūhún nī jondē jíín
sēhe xūhún nícu, ncachī dē.
24 Ñúcuán de nī ncāhān dē
jíín ndá nchivī íñí ñúcuán:
Candeē nū xūhún jīñā nūū
ji, de cuāha nú nūū mozo ja
névāha ūxī, ncachī dē.
25 De nī ncāhān nchivī
ñúcuán jíín dē: Señor, nduú
chi ja névāha dē ūxī, ncachī ji.
26 De nī ncāhān tucu rey:
Cáhān ni jíín ndá nú jā nchivī
ja névāha, sa quiji cā nūū ji, de
cuāhā cā cunevāha ji. Sochi
nchivī jāá nduú névāha, sa
cujiyo-ni jacū jā névāha ji.
27 De ndá tēe jā jínī ūhvī
nduhū, jāá nduú ní jétahān inī
dē jā cuu nī rey dē, cuácuēca
ndá nú dē quiji dē yáhá. De
cahnī nū ndá dē cunī ni,
ncachī dē, ncachī Jesús.

Jā ní nquīvi Jesús Jerusalén
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

28 De tá nī ndihi nī ncāhān
yā ndá tūhun yáhá, de nī jica
cā yā jā cuáhān yā ciudad
Jerusalén.
29 De tá nī ncuñatin yā ñuū
Betfagé jíín ñuū Betania, ñatin
nūū íyó yucu nání Olivos, de
nī ntají yā ūū tēe scuáha jíín
yā jā quíhīn dē.
30 De nī ncachī yā nūū dē:
Cuáhán ñuū lulí jā íyó ichi
núū. De tá nī nquīvi nú de
cunī nū iin burro núhnī tī, jā
ni iin tēe ncháha ca cosō dē tī.
De nandají nú tī quiji nú jíín
tī.
31 De tú ní iin cātūhún nūcu
nándají nú tī, de cachī nū:
Maá Jētohō ō jíni ñúhún yā tī,
cachī nū, ncachī yā.
32 De cuāhān ndúū tēe jā ní
ntají yā, de nī nīhīn dē tá nī
ncachī yā.
33 De tá nándají dē tī, de nī
ncāhān ndá jētohō tī jíín ndúū
dē: ¿Nūcu nándají nú burro
nī? ncachī ji.
34 De nī ncāhān ndúū dē:
Maá Jētohō ō jíni ñúhún yā tī.
35 De nī nenda ndúū dē jíín
tī nūū Jesús. De nī nchisó ndá
dē sōō dē sīquī burro, de nī
nchisó dē Jesús sīquī tī.
36 De juni jíca yā cuāhān
yā jíín tī, de scáā ndá nchivī
sahma ji inī ichi.
37 De tá nī ncuñatin yā nūū
cúun ichi yucu Olivos, de
ndihi nchivī cándíja jā níquīn
ji yā, nī nquijéhé ji cúsiī inī ji,
de nácana jee ji Yāā Dios sīquī
ndācá tiñu ñáhnú jā ní jinī ji
nī nsāhá yā.

38 De cáhān ndá ji: Vāha
ndasí Yāā cúu Rey jā váji jíín
tiñu maá Jētohō ō Yāā Dios.
Chi sáhá yā jā ndúmanī ō jíín
Yāā Dios jā ndéē andiví, de
viī ndasí cúñáhnú Yāā Dios,
ncachī ndá ji.

39 Ñúcuán de sava tēe
fariseo jā íyó māhñú nchivī
cuāhā, nī ncāhān dē jíín yā:
Maestro, cāhān ní nūū ndá
nchivī jā níquīn ji níhín jā ná
cásī ji yuhú ji, ncachī dē.

40 De nī ncāhān Jesús: Cáhān
ni jíín ndá nú jā tú ndá nchivī
yáhá casī ji yuhú ji, de ndācá
yūū chi cana jee, ncachī yā.

41 De tá nī ncuñatin yā
Jerusalén, de nī ndēhé yā, de
nī jacu yā sīquī.

42 De nī ncāhān yā: Ndá
ndóhó nchivī Jerusalén, ndasí
nī ncuu inī ni jā ná jícūhun
inī nū jā cuu ndumanī nū jíín
Yāā Dios sāhá nī. De sīquī
jāá nduú cándíja ndá nú, de
mitan chi mā cūú jīcūhun inī
nū.

43 Chi quiji quīvī jā coo
tūndóhó, de ndá nchivī jā jínī
ūhvī ndóhó, cuicó ndúū ji ñuū
nū, de casī cutú ji jíín yūū, de
ndācá lado nenda ji sīquī nū.

44 De ndihi vehe scúnúu ji,
de cahnī ji ndá nú. De mā
sndóo ji ni iin vehe jā cosō
tāhán cā yūū. Chi nī nquiji nī
jondē nūū Yāā Dios jā scácu nī
ndá nú, de nduú ní ncándíja
nú, ncachī yā.

Jā ní ntavā yā nchivī inī
templo
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19;
Jn. 2.13-22)

45 De nī nquīvi yā inī patio
templo cāhnú, de nī nquijéhé
yā távā yā ndá nchivī jā jéen
quiti de náxīcó nūū nchivī jā
sōcō ji.

46 De nī ncāhān yā jíín ji:
Yósō nūū tutū īī jā cáhān Yāā
Dios: Vehe nī chi vehe nūū
jícān táhvī cúu, cáchī Yāā Dios.
Sochi ndá ndóhó chi modo
yavī cava jācuīhná nī nasāhá
nú, ncachī yā.

47 De ndiquivī nī stéhēn
yā tūhun inī templo. De
ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe
stéhēn ley janahán jíín ndá
tēe cúñáhnú nūū nchivī ciu-
dad, ndúcú ndá dē modo nāsa
cahnī dē yā.

48 De nduú ní níhīn dē
modo sāhá dē, chi ndiviī
nchivī jétáhví ndasí ji níni ji
tūhun cáhān yā.

20

Sīquī jā ndíso tíñú Jesús
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

1 De iin quīvī stéhēn yā
tūhun nūū ndá nchivī inī tem-
plo, de nácani yā tūhun jā
scácu Yāā Dios nchivī. De ndá
sūtū cúñáhnú, jíín tēe stéhēn
ley janahán, jíín tēe ñáhnú jā
ndácu tiñu, nī nquenda ndá
dē nūū yā.

2 De nī jīcā tūhún dē yā:
Cachī, ¿ní jondē nī nīhīn tiñú
nú jā sáhá nú tiñu yáhá? ¿De
ní iin nī ntee tiñu ndóhó jā
sáhá nú súcuán? ncachī ndá
dē.

3 De nī ncāhān Jesús: Saá-
ni nduhū suni cātūhún nī ndá
nú iin tūhun. Cachī nūū ni:

4 ¿Ní iin nī ntee tiñu sīquī
Juan jā ní scuénduté dē? ¿A

Yāā Dios, á ndá tēe? ncachī yā.

5 Ñúcuán de nī natúhún ndá máá dē: ¿Nāsa cāhān ō? Tú cachī ō jā Yāā Dios nī ntee tiñu ñúcuán sīquī Juan, de cāhān dē jíín ó: ¿Túsaá de nājēhē cúu jāá nduú ní ncándíja ndá nú jā ní ncāhān dē?

6 De tú cāhān ō jā nchivī nī ntee tiñu sīquī dē, de ndihi nchivī cahnī ji yóhó jíín yūū, chi cándíja ji jā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios nī ncuu ndija Juan, ncachī ndá dē jíín táhán dē.

7 De nī ncāhān dē jíín Jesús jāá nduú jínī dē ní iin nī ntee tiñu sīquī Juan jā ní scuénduté dē.

8 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús: De saá-ni nduhū, suni mā cāchí nī nūū nū ní iin nī ntee tiñu sīquī ni jā sáhá nī tiñu yáhá, ncachī yā.

Tūhun yátá sīquī ndá tēe nēhén jā sátíñú nūū yūcū uva
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

9 De nī nquijéhé Jesús cáhān yā tūhun yátá yáhá jíín nchivī: Iin tēe nī nchuhun dē cuāhā yūcū uva nūū ñuhun dē. De nī sndóo dē nūū sava tēe jā satíñú nūū, de cuu sava dē ndīhā jíín. De nī nquehen dē ichi jā cuáhān nahán dē incā ñuū.

10 De maá tiempo jā ndutútú uva, de nī ntají dē iin mozo cuāhān nūū ndá tēe sátíñú ñúcuán, tácua naquehen dē sava ndīhā uva. De ndá tēe ñúcuán nī ncani dē mozo, de nī natají uun dē ji cuānohōn ji.

11 De tēe xíí uva nī ntají dē incā mozo cuāhān. De ndá tēe sátíñú, suni nī ncāhān nāvāha dē nūū ji, de nī ncani dē ji, de nī natají uun dē ji cuānohōn ji.

12 De tēe xíí uva nī ntají tucu dē incā mozo cuāhān. De ndá tēe sátíñú suni nī stácuēhé dē mozo ñúcuán, de nī scúnu dē.

13 Ñúcuán de nī ncāhān tēe xíí uva: ¿Nāsa sāhá nī? Ná tají nī sēhe nī, sūchí jā mānī ni jíín, chi sanaā de cuetáhví ndá dē ji, ncachī dē.

14 Sochi ndá tēe sátíñú, tá nī jinī dē jā váji ji, de nī ncāhān ndá dē: Tēe xíí táhvī cúu jā váji ñúcuán. Ná cáhnī ō ji, de ndōo tāhvī ji coo ó, ncachī ndá dē.

15 De nī ntavā ndá dē ji yuhú ñúhún, de nī jahnī dē ji, ncachī yā. Ñúcuán de nī jīcā tūhún yā ndá dē: ¿Túsaá de nāsa sāhá tēe xíí uva jíín ndá tēe sátíñú?

16 Nenda dē de cahnī dē ndá tēe ñúcuán, de cuāha dē ñuhun jā cáá uva nūū sava cā tēe satíñú nūū, ncachī yā. De tá nī jini ndá nchivī tūhun yáhá, de nī ncāhān ji: Aī, vāha de tú mā cōó cuitī súcuán viī, ncachī ji.

17 De ndéhé maá yā nūū ji, de nī ncāhān yā: ¿Túsaá de á jícūhun inī ndá nú tūhun yáhá jā yósō nūū tutū īī, jā nduhū cúu tá cúu iin yūū? Chi cáchī tutū:

Yūū jā ní squéne yichī ndá tēe
jā sáhá vehe,
yūū yáhá nduu jā quituu
squínā vehe.

Cáchī tutū.

18 De nchivī jāá nduú cándíja, ndoho ji tá cúu nūū ndóho nchivī jā jícó cáva sīquī yūū de táhnū ji. De quīvī jā

sāhá ndāā Yāā Dios cuāchi, de nchivī jāá nduú ní ncándíja, cundoho ji tá cúu nūū ndóho nchivī jā níncava iin yūū sīquī ji de cúndihī ji sáhá, ncachī yā.

Sīquī xūhún renta
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Ñúcuán de ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe stéhēn ley janahán, cúnī dē tiin dē yā maá hora ñúcuán. Chi nī jīcūhun inī ndá dē jā sīquī ndá máá dē cúu jā ní ncāhān yā tūhun yátá sīquī ndá tēe jā sátíñú nūū uva jíín ndá tēe sáhá vehe. Sochi nduú ní ncúu tiin dē yā, chi yúhú dē jā quītī inī nchivī.

20 Ñúcuán de nī ntají ndá dē sava tēe cuāhān jā cūndēhé yuhū dē yā. De tēe ñúcuán chi sáhá-ni ndá dē jā tēe ndāā cúu dē. De ndúcú dē sāhá dē jā cāhān yā iin tūhun jā nīhīn dē cuāchi sīquī yā, de quīsiáha dē yā nūū tēe cúu gobernador.

21 De nī ncāhān ndá dē jíín yā: Maestro, jínī ndá sá jā cáhān vāha ní, de ndāā stéhēn ní. De nduú sáhá ní cuenta nāsa cúu iin iin nchivī, chi inuú-ni sáhá ní jíín ndá ji. De stéhēn ndāā ní nāsa squíncuu nchivī nūū Yāā Dios.

22 Túsaá de cachī ní: ¿A íyó vāha jā chunáá ó xūhún renta nūū rey nación Roma jā tíin nación maá ó, á nduú? ncachī ndá dē.

23 De nī jinī yā jā cúnī ndá dē stáhví dē yā, de nī ncāhān yā jíín dē: ¿Nājēhē cúu jā jíto túnī ndá nú nduhū?

24 Stéhēn iin xūhún ná cúndēhé nī. ¿Nā tēe cúu jā ndéē nūū xūhún yáhá, de nā síví cúu jā ndéē yáhá? De nī ncāhān ndá dē: Rey ñúcuán cúu.

25 Ñúcuán de nī ncāhān yā jíín ndá dē: Túsaá de nacuāha nú nūū rey ñúcuán jā cúu cuenta dē, de nacuāha nú nūū Yāā Dios ndācá jā cúu cuenta maá yā, ncachī yā.

26 De ndá tēe ñúcuán nduú ní ncúu nīhīn dē cuāchi sīquī yā jíín ni iin tūhun jā cáhān yā, nī jinī ndá nchivī. De nī nsāhvi inī ndá dē jā ndíchí nī scócóo yā tūhun ñúcuán, de nduú cā ní ncáhān dē.

Jā ní jīcā tūhún ndá dē sīquī jā natecū ndīyi
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Ñúcuán de sava tēe grupo saduceo nī nquenda dē nūū yā. De ndá tēe ñúcuán cáchī dē jāá nduú nátecū cuitī ndīyi.

28 De nī ncāhān dē jíín yā: Maestro, de Moisés nī ntee dē nūū tutū jā névāha ó: Tú iin tēe cuū dē, de ndōo ñasíhí dē, de tú nduú ní íyo sēhe dē jíín ña, túsaá de cánuú jā ñanī dē nacueca ñasíhí dē, de sēhe dē jā coo jíín ña nūcuīñī ji nūū ndīyi ñanī dē, cáchī tutū.

29 Túsaá de nī īyo ūjā ñanī. De tēe xíhna ñúhún nī jeca dē iin ñahan. De nī jīhī dē, de nduú nā sēhe dē ní íyo.

30 De tēe uū nī nacueca dē ña. De suni nī jīhī dē, de nduú nā sēhe dē ní íyo.

31 De saá-ni tēe unī nī nacueca dē ña, de jondē jíín ndihújā dē, de nī jīhī ndá dē, de ni iin dē nduú nā sēhe dē ní íyo.

32 De jā sándīhí de nī jīhī ñahan ñúcuán.

33 Túsaá de quīvī natecū
ndīyi, ¿de ní iin dē cuu ña
ñasíhí dē? Chi ndihújā dē nī
ndeē jíín ña, ncachī ndá tēe
saduceo.
34 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús jíín ndá dē: Ñayīví yáhá
chi quétáhán tēe jíín ñahan.
35 De ndá nchivī vāha jā
natecū ji de quīvi ji andiví, mā
cuēcá cā ji táhán ji ñúcuán, chi
nduú cā nā tūhun jā quétáhán
tēe jíín ñahan coo.
36 De ni mā cúū cuitī cā ji,
chi coo ji tá cúu ndá ángel Yāā
Dios. De sēhe Yāā Dios cuu ji,
chi ja nī natecū ji.
37 De suni maá Moisés
cáhān dē jā natecū ndīyi, chi
nī ntee dē nūū tutū nāsa nī
ncāhān yā jíín dē māhñú yūcū
jā cáyū ñuhūn. Chi nī ncāhān
dē jā cúu yā Yāā Dios ndīyi
Abraham jíín Isaac jíín Jacob.
De jā ní ncāhān dē súcuán cúu
jā cáchī dē jā técū ndá ndīyi.
38 Chi vísō ja nī jīhī ndá ji,
sochi técū ji nūū íyó maá yā,
chi cúu yā Yāā jā sáhá jā técū
nchivī níí cání, ncachī yā jíín
ndá dē.
39 De jacū tēe stéhēn ley
janahán nī ncāhān dē: Vāha nī
ncāhān ní Maestro, ncachī dē.
40 De nduú cā ní nchúndeé
inī ndá dē jā cātūhún dē yā.

Sīquī jā cúu Cristo tatā David
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: ¿Nāsa cúu jā cáchī nchivī jā
Cristo cúu tatā rey David?
42 Chi maá David súcuán nī
ncāhān dē tūhun yā nūū tutū
Salmo:
Maá Jētohō ō Yāā Dios nī
ncāhān yā jíín Jētohō ni,
Yāā quiji:
Cundeē nū lado cuáhá nī nūū
cuñáhnú nú,
43 de ná sáhá nī jā candeē nū
poder ndācá jā jínī ūhvī
ndóhó.
Ncachī Yāā Dios. Ncachī
David.
44 Túsaá de vísō chījin tatā
David cacu Cristo, de nī
ncāhān dē Jētohō dē yā, chi
jondē nūū Yāā Dios vāji yā,
ncachī yā.

Jā ní ncāhān yā jā íyó cuāchi ndá dē
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

45 De nī ncāhān yā jíín ndá
tēe scuáha jíín yā, de suni nī
jini ndá nchivī:
46 Coto má cándíja ndá nú
ndá tēe stéhēn ley janahán.
Chi cúsiī inī ndá dē jíca nuu
dē jíín sahma cání jā stéhēn
jā cúñáhnú dē, jíín jā cáhān
yíñúhún nchivī dē nūū yáhvi.
De jétahān inī ndá dē cun-
deē dē nūū silla yíñúhún cā
inī vehe īī sinagoga, jíín silla
yíñúhún cā nūū íyó vico jā
yájī nchivī.
47 De cándeē dē vehe ndá
ñahan quéndōo ndáhví. De
nahán jícān táhvī dē tácua cani
inī nchivī jāá nduú nā cuāchi
dē. Ndá tēe yáhá chi sa víhí cā
ndoho dē castigo, ncachī yā.

21

Tūhun jā ní nsōcō ñahan viuda xūhún
(Mr. 12.41-44)

1 De íyó yā inī templo, de nī
jinī yā nūū ndá nchivī cuīcá jā

chúhun ji cuāhā xūhún inī ndá
jātūn nūū sócō ji.
2 De suni nī jinī yā nūū iin
ñahan viuda jā ndóho ndáhví.
De nī nchuhun ña ūū centavo
lulí inī iin jātūn.
3 De nī ncāhān yā: Ndāā
cáhān ni jíín ndá nú jā cuāhā
cā nī nsōcō ñahan viuda
ndāhví yáhá nsūú cā jā ní
nsōcō ndá cā nchivī.
4 Chi ndá máá ji nī nsōcō ji
jā ní ndōo nūū xūhún cuáhā
ji. De ñahan yáhá, vísō ndáhví
ndóho ña, de nī nchuhun ña
ndihi jā cutecū ña, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā naā templo
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

5 De sava dē nī ncāhān dē
jā viī cáá templo cāhnú, chi
nī ncuvāha jíín ndācá yūū viī
jíín ndācá jā ní nsōcō nchivī.
Ñúcuán de nī ncāhān yā:
6 Ndihi jā ndéhé ndá nú
yáhá, quiji quīvī jā má cósō
tāhán cā ni iin yūū, chi ndihi
tānī, ncachī yā.

Nā seña coo tá cuācuñatin jīnu ñayīví
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23; Lc. 17.22-25, 31)

7 De nī jīcā tūhún ndá dē yā:
Maestro, ¿nā quīvī coo ndācá
jā ní ncachī ní jā coo? ¿De nā
seña coo tá ja ñatin squíncuu
ndá jā ní ncachī ní? ncachī
dē.
8 De nī ncāhān yā: Coto má
stáhví ndá nchivī ndóhó. Chi
quiji cuāhā tēe jíín síví nī jā
stáhví, de cāhān dē: Maá nī
cúu Cristo. De suni cāhān
dē: Ja nī nquenda quīvī ndihi
ñayīví, cachī dē. De mā cándíja
ndá nú dē.
9 De tá nīhīn nū tūhun jā
ndācá lado íyó guerra jíín jā
nénda nchivī sīquī ndá tēe
ndíso tíñú, de mā cúyūhú nú,
chi cánuú jā xihna cā súcuán
coo, de ni mā jínu ñamā quīvī
jā ndihi ñayīví, ncachī yā.
10 De nī ncāhān cā yā:
Nenda nación sīquī incā
nación, de nenda ñuū sīquī
incā ñuū jā canāá.
11 De cháhá chúcuán tāan
ndasí, de coo tāmā jíín cuēhē
xēēn. De coo ndá seña cāhnú
ichi andiví jā cuyūhú ndasí
nchivī cunī ji.
12 De jondē nchá́ha ca coo
ndá tiñu yáhá, de cunī ūhvī
ji ndá nú, de tiin ji ndóhó.
De quīsiáha ji sava nú ndācá
vehe īī sinagoga jā cāhān ji
cuāchi sīquī nū. De chihi ji
sava nú vecāa. De quīsiáha ji
sava nú nūū ndá rey jíín gobernador, de cāhān ji cuāchi
sīquī nū sīquī jā cándíja nú
nduhū.
13 De jā súcuán coo, de cūtē
nuu cā tūhun nī, chi nacani nú
nūū ndá ji.
14 Túsaá de cuhun inī ndá
nú jā má nácani tūha inī nū
nāsa scócóo nú tūhun nūū ndá
dē jā cācu nú.
15 Chi maá nī taji nī tūhun
ndíchí jā cāhān nū, tácua
nchivī jā jínī ūhvī ndóhó, mā
cúndéé ji jíín nú ni mā cūú
cāhān ji sīquī nū.
16 De jondē tatá ndá nú,
naná nú, ñanī nū, táhán nú,
jíín amigo nū, nastúu ji ndóhó
nūū nchivī xēēn. De sava nú
cahnī ji.
17 De ndācá nchivī chi quītī
inī ji nūū nū jā síquī nduhū.

18 Sochi ni iin ixi xínī nū mā náā, chi coto yā ndá nú.
19 De tú cuiñi nīhin nú jíín
tūhun nī, de cutecū nū níí
cání.
20 De tá nī jinī nū jā ní
jicó ndúū ndá soldado yúñúū
Jerusalén, de jīcūhun inī nū jā
ja ñatin naā ciudad ñúcuán.
21 Ñúcuán de nchivī ndéē
Judea, ná cúnu ji caa ji yucu
quīhīn ji. De nchivī ndéē
Jerusalén, ná quée ji quīhīn ji.
De nchivī ndéē jondē rancho,
mā nándicó ji ciudad.
22 Chi ndá quīvī ñúcuán
cuāha Yāā Dios castigo nūū
nchivī jā síquī cuāchi ji, tácua
quee ndaā ndá tūhun jā yósō
nūū tutū.
23 De quīvī ñúcuán nācā
ndáhví ndoho ndá ñahan
ñúhún sēhe, jíín ñahan ndéca
ñiquín, chi mā cūú cunu
ñamā ña. Chi xēēn ndasí
coo tūndóhó inī ñayīví, de
quiji castigo xēēn sīquī nchivī
yáhá.
24 De sava ji cuū nūū
guerra, de sava ji quīhīn
preso jondē ndá cā nación.
De nchivī ndá cā nación
tatúnī nīhin ji nūū nchivī
Jerusalén, jondē ndihi tiempo
jā jéhe Yāā Dios tūhun jā tátúnī
ji.

Nāsa coo quīvī tá nenda Yāā nī nduu tēe
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 Ñúcuán de coo seña nūū
ncandiī jíín nūū yōō jíín nūū
tiūūn. De inī ñayīví de quiji
tūndóhó xéēn sīquī nchivī
ndācá nación. De cunēhén inī
ji de cuyūhú ji jā nihin xeēn
mar de scuísō ndasí ndute
mar.
26 De cuū sōó sava nchivī
jā cuyūhú ji jā ndétu ji ndācá
tūndóhó jā quiji sīquī ñayīví.
De jondē ndācá jā jíca andiví
chi quisi.
27 Ñúcuán de cunī ndá
nchivī nūū maá nī, Yāā nī
nduu tēe, nenda nī jíín vīcō,
de cundiso nī cuāhā poder,
de viī ndasí cuñáhnú nī.
28 De tá nī nquijéhé ndá tiñu
yáhá, de ndeé coo inī ndá nú,
de cunuū nū andiví, chi ja
ñatin scácu yā ndá nú, ncachī
yā jíín ndá dē.
29 De suni nī ncāhān yā
tūhun yátá yáhá: Cūndēhé ndá
nú nāsa sáhá ñutun higo jíín
ndá cā ñutun.
30 Tá jínī ndá nú jā ní
nquijéhé nácōco yūcū ji, de ja
jínī nū ja nī ncuñatin tiempo
ihní.
31 De suni súcuán tá cunī
ndá nú jā ní nquijéhé ndá tiñu
yáhá, ñúcuán de jīcūhun inī nū
ja nī ncuñatin quīvī tatúnī Yāā
Dios.
32 De ndāā cáhān ni jíín ndá
nú jā má cúū ndihi nchivī
jā cunī ndá tūndóhó yáhá,
chi jondē quee ndaā ndihi tá
ncachī ni.
33 Andiví jíín ñayīví chi naā,
sochi ndācá tūhun cáhān ni
mā náā, chi quee ndaā ndihi.
34 De coto má stíví ndá nú
maá nú jā sāhá nú ndá cuāchi,
jíín jā jīni nú, jíín jā cutéñú
nú jíín ndācá jā cutecū nū,
tácua mā quījí quīvī ñúcuán
iin sanaā-ni sīquī nū.
35 Chi tá cúu nūū núu iin
trampa, súcuán jīnū tūndóhó
sīquī nchivī jā ndéē níí cáhnú
ñayīví.

36 Tú súcuán de ndito coo
nú, de níní cācān táhvī nū,
tácua cuu cācu nú nūū ndāçá
tūndóhó jā quiji, de cuu cuiñi
nú nūū maá nī, Yāā nī nduu
tēe, ncachī yā.
37 De ndiquivī stéhēn yā
tūhun inī templo, de ndācá
jacuáā nī jēndōo yā yucu nání
Olivos.
38 De ndāçá stēēn nehēn
quíji ndá nchivī nūū yā inī
templo jā cunini ji tūhun
stéhēn yā.

22

Jā ní scáni táhán ndá dē tūhun jā tiin dē Jesús
(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

1 Ñúcuán de nī ncuñatin
vico pascua jā yájī nchivī
stātílā jāá nduú nā levadura
yíhí.
2 De ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndá tēe stéhēn ley janahán,
nī nducú yuhū dē modo nāsa
cahnī dē Jesús, chi yúhú ndá
dē jā quītī inī nchivī.
3 De nī nquīvi Satanás inī
ánō Judas jā nastúu dē yā. De
suni nání dē Iscariote, de cúu
dē iin táhán ndihúxī ūū tēe
apóstol.
4 De nī jēhēn dē nī natúhún
dē jíín ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndá tēe ndíso tíñú inī templo
jā nāsa nastúu dē yā nūū ndá
tēe ñúcuán.
5 De nī ncusiī inī ndá dē, de
nī nquee yuhú dē jā cuāha dē
xūhún nūū Judas.
6 De nī jetáhví Judas, de nī
nducú dē modo nāsa nastúu
yuhū dē yā hora jāá nduú nā
nchivī íyó.

Jā ní jaquīn yā Cena yā
(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

7 De nī nquenda maá quīvī
vico jā yájī nchivī stātílā
jāá nduú nā levadura yíhí,
de suni quīvī ñúcuán jáhnī
ji tīcāchí lúlí tá cúu nūū ní
ndacu Yāā Dios jā sāhá ji vico
pascua.
8 De Jesús nī ntají yā Pe-
dro jíín Juan quīhīn dē, de nī
ncāhān yā jíín dē: Cuáhán de
sāhá tūha nú jā cuxíní ó vico
pascua, ncachī yā.
9 De nī jīcā tūhún ndúū dē
yā: ¿Ní cúu nūū cúnī ní jā
quísāhá tūha sá? ncachī dē.
10 De nī ncāhān yā jíín
dē: Cuáhán ndúū nū ñuū
ñúcuán de tá nī nquīvi nú de
jēcutáhán nú jíín iin tēe ndíso
quīyi ndute. De cuniquīn nū
dē quīhīn nū jíín dē vehe nūū
ndīvi dē.
11 De cāhān nū jíín tēe
xívéhe ñúcuán: Vāji sá cáchī
Maestro: ¿Ní iin cuarto vehe
ní cuāha núú ní jā cuxíní
yā vico pascua jíín ndá tēe
scuáha jíín yā? cachī nū.
12 Ñúcuán de stéhēn dē iin
cuarto cāhnú jondē xīnī vēhé
nūū ja íyó tūha, de ñúcuán
sāhá tūha nú jā cuxíní ó,
ncachī yā.
13 De cuāhān ndúū dē, de nī
nīhīn dē tá cúu nūū ní ncachī
yā. De nī nsāhá tūha dē jā
cuxíní yā vico pascua.
14 Ñúcuán de nī nquenda
hora jā cuxíní, de nī nquenda
Jesús, de nī jēcundeē yā nūū
mesa jíín ndá tēe cúu apóstol.
15 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Nī ncuu ndasí inī ni jā

cuxíní nī jíín ndá nú vico pascua yáhá, mitan ncháha ca cuū ni.

16 Chi cáhān ni jíín nú jā má cājí cuitī cā ni vico pascua, chi jondē tá quenda quīvī jā tatúnī Yāā Dios níí ñayīví, sá de cajī tucu nī, ncachī yā.

17 De nī nquehen yā iin vaso ndūxi uva, de xihna cā nī nacuetáhví yā nūū Tatá yā, de nī ncāhān yā: Quehen ndá nú vaso yáhá, de coho nú jíín táhán nú.

18 Chi cáhān ni jíín ndá nú jā jondē mitan de mā cōhó cā ni ndūxi uva, chi jondē quenda quīvī jā tatúnī Yāā Dios níí ñayīví, sá de coho tucu nī, ncachī yā.

19 De nī nquehen yā stātílā, de nī nacuetáhví yā, de nī scuáchi yā, de nī jēhe yā nūū ndá dē. De nī ncāhān yā: Yáhá cúu yiqui cúñu nī jā sōcō ni jā chunáá nī cuāchi ndá nú. De níní cajī ndá nú súcuán jā nūcūhun inī nū jā ní jīhī ni jā jéhē nū, ncachī yā.

20 De suni súcuán nī nsāhá yā jíín vaso ndūxi uva, tá nī ncuu nī ncuxíní yā. De nī ncāhān yā: Yáhá cúu nīñī ni jā sōcō ni jā cúu trátū jeé, de cati jā ndundoo cuāchi ndá nú.

21 De mitan chi tēe nastúu nduhū, ndéē dē jíín nī nūū mesa yáhá.

22 Chi nduhū, Yāā nī nduu tēe, jāndáā cúu jā quíhīn ni cuū ni, tá cúu nūū ní nsāhá ndāā Yāā Dios jā súcuán coo. De nācā xēēn cundoho tēe jā nastúu nduhū, ncachī yā.

23 Ñúcuán de nī nquijéhé ndá dē jícā tūhún táhán dē ní iin dē cúu jā nastúu dē yā.

Jā ní ncāhān ndá dē sīquī ní iin dē cúñáhnú cā

24 Ñúcuán de nī ncāhān ndasí ndá dē sīquī ní iin dē cúñáhnú cā nūū táhán dē.

25 De nī ncāhān Jesús jíín ndá dē: Rey ndācá nación chi ndácu nīhin ndá dē tiñu nūū nchivī jā tíin dē, de cáhān ndá ji jā tēe sáhá vāha cúu ndá tēe jā cúñáhnú nūū ji.

26 Sochi ndá máá nú, chi mā cōó nú súcuán. Chi tú ní iin nú cúñáhnú cā, de sa nasāhá lulí nú maá nú. De tú ní iin nú ndácu tiñu, de sa nasāhá nú maá nú tēe jā jétíñú táhán.

27 ¿De ní iin cúu jā cúñáhnú cā, á tēe yájī nūū mesa, á tēe jáni cōhō? ¿A nsūú tēe jā yájī nūū mesa cúu jā cúñáhnú cā? Sochi nduhū, nsūú súcuán cúu nī, chi nī nasāhá nī maá nī tá cúu tēe jā jétíñú nchivī, chi vāji nī sáhá nī jā nīhīn táhvī ji.

28 De ndá máá nú cúu tēe jā níní íyó jíín nī ndācá quīvī jā ndóho nī tūndóhó.

29 Túsaá de tá cúu nūū ní nsāhá Tatá nī jā tatúnī ni, suni súcuán sāhá nī jā tatúnī ndá nú.

30 De cajī ndá nú coho nú jíín nī inī ñuū nūū tatúnī ni. De cundeē nū iin iin mesa jā sāhá ndāā nū tiñu ndihúxī ūū tatā Israel, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā yūhú Pedro cāhān dē jā jínī dē yā

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 De suni nī ncāhān maá Jētohō ō jíín Simón Pedro: Simón, cunini nú, chi nī jīcān

Satanás ndá nú jā coto túnī ji
ndóhó tá cúu nūū síjin trigo,
de stúu ní iin nú cúu modo
paja jā nayūhú nú, de ní iin
nú cúu modo trigo jā cándíja
nīhin nú.
32 De nī jīcān táhvī ni jēhē
nū, tácua mā náyūhú nú jā
má cándíja cā nū. De tá nī
nacani tucu inī nū, de scúja
nú inī ndá táhán nú jíín tūhun
nī, ncachī yā.
33 De nī ncāhān dē jíín yā:
Señor, ja íyó tūha sá jā quīhīn
sá jíín ní vecāa vísō ná cúū sá
jíín ní, ncachī dē.
34 De nī ncāhān yā: Pedro,
cáhān ni jíín nú jā jondē
ncháha ca cana lohló mitan,
de yūhú nú jā tiin nchivī
ndóhó, de cachī nū ūnī vuelta
jāá nduú jínī nū nduhū,
ncachī yā.

Jā ní ncuñatin cunī yā
tūndóhó

35 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
yā ndá dē: Tá nī ntají nī ndá
nú nī jēhēn nū jāá nduú ní
ndíso nú ñunu ni itīn xūhún
ni nījān, ¿de á nī īyo iin jā ní
ncumanī nūū nū? ncachī yā.
De nī ncāhān ndá dē: Ni iin
nduú ní ncúmanī.
36 De nī ncāhān yā: Sochi
mitan de sa cáhān ni jā
cundiso nú ñunu nú, de saá-
ni itīn xūhún. De tēe jāá nduú
névāha espada jā coto dē
maá dē, ná xícó dē sōō dē de
quehen dē.
37 Chi cáhān ni jíín ndá nú
jā quiji quīvī jā cundoho ó
tūndóhó, chi cánuú quee ndaā
tūhun yáhá jā cáhān nūū tutū
sīquī ni: Sāhá nchivī jíín yā
tá cúu nūū sáhá ji jíín ndá tēe
sáhá cuāchi xēēn, cáchī tutū.
Chi ndācá tūhun yósō ñúcuán
jā cáhān sīquī ni, quee ndaā
ndihi, ncachī yā.
38 Ñúcuán de nī ncāhān ndá
dē: Señor, yáhá íyó ūū espada,
ncachī dē. De nī ncāhān yā
jíín ndá dē: Ja ndóo cā yáhá-
ni, ncachī yā.

Jā ní jīcān táhvī yā nūū
huerto Getsemaní
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 De nī nquee yā cuāhān
yā yucu Olivos, tá-ni sáhá yā.
De ndá tēe scuáha jíín yā, nī
jēcuniquīn dē yā cuāhān dē jíín
yā.
40 De tá nī nquenda yā
ñúcuán, de nī ncāhān yā jíín
dē: Cācān táhvī ndá nú jā
chindeé yā ndóhó jā má sāhá
nú cuāchi tá coto túnī jānēhén
ndóhó, ncachī yā.
41 De nī jica yā jacū nūū ndá
dē, tá iin medida jā quenda
yūū jā squéne ó. De nī jēcuīñī
jītí yā, de nī jīcān táhvī yā
suha:
42 Tatá, tú cúnī ní de sāhá
jíyo ní tūndóhó yáhá jā má
quījí sīquī sá. Sochi nsūú jā
cúnī maá sá, chi jā cúnī maá
ní ná cóo, ncachī yā.
43 De nī nquenda iin ángel
andiví nūū yā, de nī jēhe
fuerza nūū yā.
44 De ndóho yā chi cúcuécá
ndasí inī yā jā quiji tūndóhó
sīquī yā, de nī nducú ndéé cā
yā nī jīcān táhvī yā. De nī
jēhe tāān yā, de tóo nūū ñūhún
modo yúyú náhnú nīñī.
45 De tá nī nacuiñī yā jā ní
jīcān táhvī yā, de nī nenda yā
nūū ndá tēe scuáha jíín yā. De
nī jinī yā jā quíxīn ndá dē, chi

nduú cā íyó ndeé inī dē cācān
táhvī dē sīquī jā cúcuécá ndasí
inī dē.
46 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿Nūcu quíxīn ndá nú? Nacōo
de cācān táhvī nū jā chin-
deé yā ndóhó jā má sāhá nú
cuāchi jā coto túnī jānēhén
ndóhó, ncachī yā.

Jā ní ntiin ndá dē Jesús
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50;
Jn. 18.2-11)

47 De juni cáhān cā yā
súcuán, de nī nquenda cuāhā
nchivī. De tēe nání Judas,
iin táhán jā úxī ūū tēe scuáha
jíín yá, yósō nūú dē nūū
nchivī vāji dē. De nī nquenda
dē jondē nūū Jesús, de nī
ntechuhú dē yā, de súcuán nī
nastúu dē yā.
48 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Judas, ¿á jíín jā téchuhú
nú nduhū cúu jā nástúu nú
nduhū, Yāā nī nduu tēe?
ncachī yā.
49 De ndá tēe íyó jíín yā, nī
jinī dē jā súcuán nī nquijéhé
cúu, de nī ncāhān dē jíín yā:
Señor, ¿á nenda ndá sá sīquī
ndá dē jíín espada? ncachī dē.
50 De iin dē nī stácuēhé dē
mozo maá sūtū cúñáhnú cā,
chi nī jehndē dē sōho lado
cuáhá.
51 De nī ncāhān Jesús: Siáā,
ná jéncuiñī, ncachī yā. De nī
ntee yā ndahá yā sōho mozo,
de nī nasāhá vāha yā dē.
52 Sá de nī ncāhān yā jíín
ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá
tēe ndíso tíñú inī templo jíín
ndá tēe ñáhnú jā ní nquenda
ndá dē jā tiin dē yā: ¿De va
tēe cuíhná cúu nī jā váji ndá
nú sīquī ni jíín machete jíín
ñutun, á naá cúu?
53 Ndācá quīvī nī īyo nī jíín
ndá nú inī templo cāhnú, de
nduú ní ntíin ndá nú nduhū.
De mitan de nī nquenda hora
jā tiin nú nduhū jíín jā sāhá
nú ndá tiñu jā ndácu jānēhén
jā ndéē nūū neē, ncachī yā.

Jā ní ncachī Pedro jāá nduú
jínī dē yā
(Mt. 26.57-58, 69-75;
Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18,
25-27)

54 De nī ntiin ndá dē yā
cuāhān dē jíín yā vehe sūtū
cúñáhnú cā. De Pedro chi
jícá-ni níquīn dē yā.
55 De ndá policía nī stáhān
dē ñuhūn inī patio, de nī jicó
ndúū dē yúñúhūn ndéē dē.
De suni nī jēcundeē Pedro jíín
ndá dē.
56 De iin ñahan sátíñú vehe
ñúcuán, nī jinī ña nūū dē
jā ndéē dē yúñúhūn. De nī
ndēhé vāha ña nūū dē, de
nī ncāhān ña: Tēe yáhá chi
suni nī jica dē jíín tēe ñúcuán,
ncachī ña.
57 De maá dē nduú ní ncáchī
dē, chi nī ncāhān dē: Nduú
jínī ni tēe ñúcuán tíhī, ncachī
dē.
58 De nī ncunúú jacū cā, de
nī jinī tucu incā dē nūū Pe-
dro, de nī ncāhān dē: Ndóhó
chi suni táhán ndá tēe ñúcuán
cúu nú, ncachī dē. De nī
ncāhān Pedro: Nsūú cúu nī
lílū, ncachī dē.
59 De nī ncuu tá iin hora
cā, de nī ncāhān nīhin incā dē:
Jāndáā ndija jā tēe yáhá nī jica
dē jíín tēe ñúcuán, chi suni tēe
región Galilea cúu dē, ncachī
dē.

60 De nī ncāhān Pedro:
Nduú jínī cuitī ni nā tūhun
cáhān nū lílū, ncachī dē. De
juni súcuán cáhān cā dē, de nī
ncana-ni lohló.
61 Ñúcuán de nī ndicó cóto
maá Jētohō ō, de nī ndēhé yā
nūū Pedro. De nī nūcūhun inī
dē tūhun jā ní ncāhān yā jíín
dē: Jondē tá nchá̱ha ca cana
lohló, de yūhú nú de cachī nū
ūnī vuelta jāá nduú jínī nū
nduhū.
62 De nī nquee dē cuāhān
dē, de nī jacu ndasí dē jā ní
ncachī dē jāá nduú jínī dē yā.

Jā ní nsāhá catá ndá dē nūū yā
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 De ndá tēe jā jíto Jesús, nī
nsāhá catá dē nūū yā, de nī
ncani dē yā.
64 De nī jasī ndá dē nūū yā,
de nī ncani dē nūū yā, de nī
ncāhān dē: Cachī, ní iin cúu jā
ní ncani ndóhó, ncachī dē.
65 De cuāhā cā tūhun súcuán
nī ncāhān nāvāha ndá dē nūū
yā.

Jā ní īñi Jesús nūū junta ndá tēe cúñáhnú cā
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 De tá nī ncunijīn, de
nī ncutútú ndá tēe ñáhnú jā
ndácu nūū nchivī hebreo, jíín
ndá sūtū cúñáhnú, jíín ndá
tēe stéhēn ley janahán. De
cuāhān ndá dē jíín yā nūū
junta, de ñúcuán de nī jīcā
tūhún dē yā:
67 Cachī, ¿á maá nú cúu
Cristo jā ní ntají Yāā Dios?
ncachī dē. De nī ncāhān yā
jíín dē: Vísō ná cáchī ni jā suu
nī cúu, de mā cándíja cuitī ndá
nú.
68 De saá-ni tú cātūhún maá
nī ndá ndóhó, de suni mā
scócóo nú nūū ni, ni mā siáā
nū nduhū.
69 De nduhū, Yāā nī nduu
tēe, ndācá quīvī jā quiji de
cundeē ni lado cuáhá maá
Yāā íyó poder, ncachī yā.
70 Ñúcuán de ndihi dē nī jīcā
tūhún dē yā: ¿De á maá nú cúu
Sēhe Yāā Dios túsaá? ncachī
dē. De nī ncāhān yā jíín dē:
Suu cúu nī, tá cúu nūū cáhān
ndá nú, ncachī yā.
71 Ñúcuán de nī ncāhān ndá
dē: ¿Nā testigo cā jíni ñúhún ó
túsaá? Chi nī jini ndācá ó jíín
yuhú maá dē jā cáhān nāvāha
dē jā cúu dē Sēhe Yāā Dios,
ncachī ndá dē.

23

Jā ní īñi Jesús nūū Pilato
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Ñúcuán de nī nacuiñī
ndihi ndá dē, de cuāhān dē
jíín yā nūū Pilato.
2 De ñúcuán nī nquijéhé ndá
dē cáhān tūhún dē cuāchi sīquī
yā: Nī nīhīn ndá sá tēe yáhá
jā snénda dē nchivī sīquī ndá
tēe cúñáhnú. De cáhān dē jāá
nduú vāha jā cuāha ndá sá
xūhún renta nūū rey nación
Roma jā tátúnī nūū nación sá.
De suni cáhān dē jā maá dē
cúu Cristo, Rey jā ní ntají Yāā
Dios, ncachī ndá dē.
3 Ñúcuán de Pilato nī jīcā
tūhún dē yā: ¿A maá nú cúu
Rey nchivī hebreo? De nī
ncāhān yā: Suu cúu nī, tá cúu
nūū cáhān nū, ncachī yā.

4 De nī ncāhān Pilato jíín
ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá
nchivī cuāhā: Nduú ni iin
tūhun stíví cáhān tēe yáhá
jā nīhīn ni cuāchi sīquī dē,
ncachī dē.
5 De víhí cā nī ncāhān ndá
dē: Tēe yáhá snénda ndasí dē
nchivī sīquī ndá tēe cúñáhnú
jíín tūhun jā stéhēn dē níí
Judea. Chi nī nquijéhé dē
stéhēn dē jondē Galilea de mi-
tan de jondē yāhá, ncachī dē.

Jā ní īñi Jesús nūū Herodes

6 De tá nī jini Pilato jā
Galilea cáhān ndá dē, de nī
jīcā tūhún dē tú tēe región
Galilea cúu yā.
7 De tá nī ncachī ndá dē
jā cúu yā tēe Galilea, de
nī ndacu dē jā ná quíhīn
ndá dē jíín yā nūū Herodes,
tēe cúu gobernador Galilea.
Chi quīvī ñúcuán suni íyó
Herodes Jerusalén.
8 De tá nī jinī Herodes
nūū Jesús, de nī ncusiī ndasí
inī dē, chi ja nī ncuu cuāhā
tiempo jā cúnī dē cūndēhé dē
yā. Chi nī nīhīn dē tūhun yā,
de ñúhún inī dē jā sāhá yā iin
tiñu ñáhnú cunī dē.
9 De nī jīcā tūhún dē yā
cuāhā tūhun, de nduú ní
scócóo yā ni iin tūhun nūū dē.
10 De suni íñí ndá sūtū
cúñáhnú jíín ndá tēe stéhēn
ley janahán, de nīhin nī
ncāhān ndá dē cuāchi sīquī yā.
11 Ñúcuán de Herodes jíín
ndá soldado dē nī ncāhān
nēhén dē jíín yā, de nī
nsāhá catá dē nūū yā, chi nī
nchuhun dē yā iin sahma fino
jā cúu sahma rey. De Herodes
nī ndacu dē jā ná quínasiáha
dē yā nūū Pilato.
12 De maá quīvī ñúcuán
nī ndumanī tāhán Pilato jíín
Herodes, chi quīvī yātā nī
nquītī nūū tāhán inī ndúū dē.

*Jā ní nsāhá ndāā ndá dē jā
cahnī dē yā*

*(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15;
Jn. 18.38-19.16)*

13 Ñúcuán de nī ncana Pi-
lato ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndá tēe ndíso tíñú jíín ndá cā
nchivī, nī ndutútú ji.
14 De nī ncāhān dē: Nī
nquisiáha ndá nú tēe yáhá
nūū ni, jā cáchī ndá nú jā
snénda dē nchivī sīquī gob-
ierno. De ja nī stíchī ni dē, nī
jinī jínúū ndá nú. De nduú ní
níhīn ni ni iin cuāchi sīquī dē
tá cúu nūū cáhān ndá nú.
15 De ni Herodes nduú ní
níhīn dē, chi nī natají tucu dē
tēe yáhá nūū ni. Chi nduú ní
nsáhá cuitī dē ni iin cuāchi jā
cuū dē.
16 Túsaá de ná cuáha nī cas-
tigo dē de siáā ni dē quīhīn dē,
ncachī Pilato.
17 De íyó costumbre jā
ndācá vico pascua siáā Pilato
iin preso, nā-ni tēe cúnī
nchivī.
18 De ndá nchivī cuāhā, iin
nuú nī ncana jee ji: Ná cúū
tēe jīñā, de siáā ní Barrabás,
ncachī ji.
19 De Barrabás yíhí dē vecāa
sīquī jā ní snénda dē nchivī
sīquī gobierno nī ncanāá ji inī
ciudad, de nī jahnī dē ndīyi.
20 De Pilato cúnī dē siáā dē
Jesús, de nī ncāhān tucu dē
jíín nchivī.

21 De víhí cā nī ncana jee
ndá ji: Cata caa ní dē yīcā
cruz, ná cúū dē, ncachī ji.
22 De nī ncāhān tucu dē jíín
ji vuelta ūnī: ¿Nā cuāchi nī
nsāhá dē tụsaá? Nduú ní níhīn
cuitī ni ni iin cuāchi sīquī dē jā
cuū dē. Túsaá de ná cuáha nī
castigo dē, de siáā ni dē quīhīn
dē, ncachī Pilato.
23 Sochi víhí cā nī ncana
jee ndá nchivī, de nī ncāhān
nīhin ji jā ná cúū yā yīcā cruz.
De ndá máá ji jíín ndá sūtū
cúñáhnú, nī ncana jee ndasí
ji. De nī ncundeé ji nī scáhān
ji Pilato jā ná cúū yā.
24 Ñúcuán de nī ndacu Pi-
lato jā ná cóo tá cúu nūū cúnī
ndá ji.
25 De nī nsiáā dē tēe jā jícān
ndá ji, tēe jā yíhí vecāa sīquī
jā ní snénda dē nchivī sīquī
gobierno, de nī jahnī dē ndīyi.
De nī jēhe dē tūhun jā ná cúū
Jesús tá cúu nūū cúnī ji.

Jā ní jata caa dē yā yīcā cruz
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 De cuāhān ndá soldado
jíín yā jā cahnī dē yā yīcā
cruz. De nī nīhīn ndá dē iin
tēe ñuū Cirene, nání dē Simón,
vāndiji dē jā ní jēhēn dē ran-
cho. De nī nteę ndá dē tiñu
tēe ñúcuán jā cuiso dē cruz yā
quīhīn dē yātā yā.
27 De cuāhā ndasí nchivī
níquīn ji yātā yā cuāhān ji. De
suni cuāhā ñahan níquīn ña yā
de jácu cóhó ña jā cúcuécá inī
ña jēhē yā.
28 De nī ndicó cóto Jesús
nūū ndá ña, de nī ncāhān yā:
Ndá ndóhó ñahan Jerusalén,
mā cuācú nú jēhē nduhū, chi
sa jēhē maá nú jíín ndá sēhe
nú cuacu nú.
29 Chi quiji quīvī jā coo
tūndóhó xéēn sīquī nū, de
cachī ndá nú: Nācā ndetū ndá
ñahan númā, jíín jāá nduú ní
scácu sēhe, jíín jāá nduú ní
ndéca ñiquín, chi nduú sēhe
ña jā tahúhvī inī ña jā ndoho
ji, cachī ndá nú.
30 De quīvī ñúcuán de
quijéhé nchivī cāhān ji jíín
ndá yucu: Ndicó cáva sīquī
ndá nī tácua cuū ni. De saá-ni
jíín ndá lómō: Casī sīquī ndá
nī, cachī ji.
31 Chi tú sáhá xēēn ndá ji
nduhū jāá nduú nā cuāchi nī,
de nā oncā cúu ndá nchivī
ñúcuán jā má cōó xēēn sīquī ji,
chi ndihi ji íyó cuāchi, ncachī
yā.
32 De suni cuāhān ndá dē
jíín ūū tēe jā ní nsāhá cuāchi
xeēn, jā suni cuū dē jíín yā.
33 De nī nquenda ndá dē
lugar jā nání Yiqui Xínī, de
ñúcuán nī jata caa dē yā yīcā
cruz. De suni nī jata caa dē
ndúū tēe jā ní nsāhá cuāchi
xeēn yīcā ūū cā cruz, iin dē
lado cuáhá yā, de incā dē lado
sátín yā.
34 De juni játa caa ndá dē
yā, de nī ncāhān Jesús: Tatá,
cune cáhnú inī ní nūū ndá
dē, chi nduú jínī dē nā cuá
cúu jā sáhá dē, ncachī yā. De
nī ntavā ndá soldado suerte
sīquī sahma yā, nāsa nīhīn iin
iin dē.
35 De íñí ndá nchivī ñúcuán,
ndéhé ji nūū yā. De ndá
tēe ndíso tíñú suni nī ncāhān
yīchī dē nī jinī dē yā: Tú incā
nchivī nī scácu dē, de ná scácu
dē maá dē mitan, de tú ndāā

jā Cristo jā ní nacāji Yāā Dios
cúu dē, ncachī ndá dē.
36 De saá-ni ndá soldado,
nī nsāhá sácá dē yā, chi nī
ntandeē dē nūū yā, de nī jēhe
dē vinagre iyá jā coho yā.
37 De nī ncāhān dē jíín yā:
Tú maá nú cúu Rey nchivī
hebreo, de scácu nú maá nú,
ncachī ndá dē.
38 De suni nī īyo iin tūhun jā
ndéē xīnī cruz yā jā cáhān nā
sīquī nī jīhī yā, de suha yósō
jíín letra griego jíín latín jíín
hebreo: Yáhá cúu Rey nchivī
hebreo, cáchī.
39 De iin tēe jā ndíta caa jíín
yā jā ní nsāhá cuāchi xeēn, nī
ncāhān nāvāha dē nūū yā: Tú
maá nú cúu Cristo, de scácu
nú maá nú de suni scácu nú
ndúū ni, ncachī dē.
40 Sochi incā dē nī ncāhān
dē nūū táhán dē: ¿A nduú
yúhú nú Yāā Dios? Chi iin
nuú-ni ndóho ó jíín Yāā yáhá.
41 De maá ó chi vātu-ni
ndóho ó, chi yáhá níhīn ō
castigo sīquī tiñu néhén jā ní
nsāhá ó. Sochi Yāā yáhá chi ni
iin cuāchi nduú ní nsáhá yā,
ncachī dē.
42 De nī ncāhān dē jíín yā:
Jesús, nūcūhun inī ní sāán
tá quenda quīvī jā tatúnī ní,
ncachī dē.
43 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús jíín dē: Jāndáā cáhān ni
jíín nú jā mitan de cundeē nū
jíín nī andiví nūū viī ndasí
cáá, ncachī yā.

Jā ní jīhī Jesús
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41;
Jn. 19.28-30)

44 De nī ncuu tá cahūxī ūū,
de nī ncuneē níí cáhnú jondē
cahūnī.
45 De nī ncutuún ncandiī.
De sahma jā ndíta caa jā ndásī
cuarto īī inī templo cāhnú, nī
ndātā-ni sava sava.
46 Ñúcuán de nī ncana jee
Jesús: Tatá, naquehen ní ánō
sá. De súcuán nī ncāhān yā, de
nī jīhī yā-ni.
47 De tēe nación Roma jā
cúu capitán, nī jinī dē jā
súcuán nī ncuu, de nī ncāhān
dē jā cúñáhnú ndasí Yāā Dios,
de ncachī dē: Jāndáā ndija jā
tēe nduú nā cuāchi cúu tēe
yáhá, ncachī dē.
48 De ndiviī nchivī jā íñí
ñúcuán nī jinī ji ndācá jā ní
ncuu, de nī ncani ji ndahá ji
ndīca ji jā táhúhvī inī ji, de nī
ndicó cóo ndá ji cuānohōn ji.
49 De ndá nchivī jā jínī
tāhán jíín yā, jíín ndá ñahan
Galilea jā ní jica jíín yā, íñí
jícá ña ndéhé ña ndācá jā ní
ncuu.

Jā ní nchiyuhū dē Jesús
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47;
Jn. 19.38-42)

50 De nī īyo iin tēe vāha tēe
ndāā, nání dē José. De tēe ñuū
Arimatea ndáñúū Judea cúu
dē. De cúu dē iin táhán ndá tēe
hebreo jā sáhá junta cúñáhnú
cā.
51 De suni ñúhún inī dē jā
quiji quīvī jā tatúnī Yāā Dios,
de nduú ní jétahān inī dē jā ní
nsāhá ndāā junta jā cuū Jesús.
52 De tēe ñúcuán nī jēhēn dē
nūū Pilato, de nī jīcān dē yiqui
cúñu Jesús.
53 De nī snúu dē yā yīcā
cruz, de nī nchusúcún dē
yā iin sahma cuijín. De nī
nchiyuhū dē yā inī iin yavī

jā ní ncaān yīcā iin cava, nūū
ncháha ca quihi ndīyi.
54 De quīvī ñúcuán cúu
jā sátūha nchivī, chi jañíni
ñúcuán cúu jā quíjéhé quīvī
nátātú.
55 De ndá ñahan jā ní nquiji
jíín yā jondē Galilea, nī jēhēn
ña jíín José, de nī jinī ña
yavī cava ñúcuán, jíín nāsa nī
nchiyuhū ndá dē yā.
56 De cuānohōn ndá ña
vehe ña, de nī nsāhá tūha
ña ndá perfume jíín aceite
yūcū jéhēn āsīn. De nī natātú
ña quīvī nátātú, tá cúu nūū
ndácu ley Yāā Dios.

24

Jā ní natecū Jesús
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

1 De nehēn ndasí quīvī
domingo de nī jēhēn ndá
ñahan ñúcuán nūū yíyuhū
Jesús, de née ña ndá perfume
jíín aceite jā ní nsāhá tūha ña.
De suni cuāhān sava cā ñahan
jíín ña.
2 De tá nī nquenda ndá ña,
de nī jinī ña ja nī ncujiyo yūū
jā ndásī yuhú yávī ndīyi.
3 De nī nquīvi ndá ña yavī,
de nduú cā ní jínī ña yiqui
cúñu Jētohō ō Jesús.
4 De nī ncunēhén inī ña
ndéhé ña jāá nduú cā ndīyi.
Sá de nī jinī ña ūū ángel Yāā
Dios jā cáá tá cáá tēe, nī
jēcuīñī yā xiín ña, de ñúhún yā
sahma jā jéndūtē.
5 De nī nchūhú ndasí ndá
ña, de nī jīquindeyi ña nūū
ñūhún. De nī ncāhān ndúū
ángel ñúcuán jíín ña: ¿Nūcu sa
nūū yíyuhū ndīyi nánducú ndá
nú Yāā técū?
6 Nduú cā yā yáhá, chi ja
nī natecū yā. De nūcūhun inī
ndá nú nāsa nī ncāhān yā jíín
nú tá nī īyo cā yā jíín nú región
Galilea.
7 Chi nī ncachī yā jā maá yā,
Yāā nī nduu tēe, cánuú natūu
yā nūū ndá tēe íyó cuāchi, jā
tiin dē yā cahnī dē yā yīcā
cruz, de nūū únī quīvī de
natecū yā, ncachī ndúū ángel.
8 Ñúcuán de nī nūcūhun inī
ña ndá tūhun jā ní ncāhān
Jesús.
9 De nī nquee ndá ña nūū ní
nchiyuhū yā, de cuānohōn ña.
De nī nacani ña ndācá tūhun
yáhá nūū ndihúxī iin apóstol
jíín nūū ndá cā dē.
10 De ndá ñahan jā ní
nacani tūhun yáhá nūū ndá
tēe apóstol, cúu ña María
ñuū Magdala, jíín Juana, jíín
María naná Jacobo, jíín sava
cā ña.
11 Sochi ndá tēe apóstol chi
jáni inī dē jā tūhun naā cúu jā
cáhān ña, de nduú ní ncándíja
dē.
12 De vísō súcuán de nī
nquee Pedro, de jínu dē
cuāndēhé dē nūū ní nchiyuhū
yā. De nī jito nihni dē inī
yavī, de nī jinī dē jā maá-
ni cā sahma cuijín cáá. De
cuānohōn dē vehe dē, de sáhvi
inī dē nī jinī dē jāá nduú cā
yā.

Jā ní natúhún yā jíín ūū dē ichi cuáhān Emaús
(Mr. 16.12-13)

13 De suu quīvī ñúcuán
cuāhān ūū táhān dē iin ñuū
nání Emaús, jā née tá ūxī

iin kilómetro jíín ciudad Jerusalén.

14 De nátúhún ndúū dē sīquī
ndācá tiñu jā ní ncuu ñúcuán.

15 De juni nátúhún dē de
jícā tūhún táhán de, de maá
Jesús nī ncuñatin yā yātā dē,
de jíca yā cuāhān yā jíín dē.

16 De nī nsāhá jíín dē jāá
nduú ní nácunī dē yā vísō
ndéhé dē nūū yā.

17 De nī ncāhān yā jíín dē:
¿Nā tūhun cúu jā nátúhún
ndúū nū juni jíca nú? ¿De
nājēhē cúu jā cúcuécá inī nū?
ncachī yā.

18 De iin dē jā nání Cleofas
nī ncāhān jíín yā: Ndihi cuitī
nchivī jínī ji ndācá tiñu jā ní
ncuu inī Jerusalén ndá quīvī
yáhá. ¿De á mátúhún-ni ní
cúu jā ní nquenda ní yáhá jāá
nduú jínī ní nā cuá cúu jā ní
ncuu? ncachī dē.

19 De nī jīcā tūhún yā dē: ¿De
nā cuá cúu jā ní ncuu? ncachī
yā. De nī ncāhān ndúū dē
jíín yā: Jesús tēe ñuū Nazaret,
nī nacani yā tūhun Yāā Dios,
de jíín poder Yāā Dios nī
nsāhá yā ndá tiñu ñáhnú de
nī nacani yā tūhun, nī jinī Yāā
Dios jíín ndá nchivī.

20 De ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndá tēe cúñáhnú nūū sá, nī
nastúu ndá dē yā nūū ndá tēe
Roma, de nī nsāhá ndāā ndá
tēe ñúcuán jā cuū yā yīcā cruz.

21 De ndá máá sá chi nī
ñūhun inī sá jā maá yā scácu
nchivī nación maá sá Israel
nūū nchivī Roma nícu. De
sīquī ndá tiñu yáhá, de íyó
incā tūhun. Chi mitan ja íyó
ūnī quīvī jā ní jīhī yā.

22 De sava ñahan jā jínī
tāhán sá jíín, nī nacani ña iin
tūhun jā sáhvi ndasí inī sá, chi
nī ncachī ña jā ní natecū yā.
Chi nehēn ndasí nī jēhēn ndá
ña yavī ndīyi ñúcuán.

23 De nduú cā ní jínī ña
yiqui cúñu yā. De nī nenda
ndá ña nūū ndá sá, de nī
ncachī ña jā ní jinī ña ūū ángel
Yāā Dios nī nquenda nūū ña,
de nī ncachī ángel jā ní natecū
Jesús.

24 Sá de nī jēhēn sava táhán
sá yavī ndīyi, de nī jinī dē
jā súcuán íyó tá cúu nūū ní
ncāhān ndá ña, sochi nduú
ní jínī cuitī ndá dē nūū yā,
ncachī ndúū dē.

25 Ñúcuán de nī ncāhān
maá yā jíín dē: Tēe jāá nduú
jícūhun cuitī inī cúu ndúū nū.
Nācā ūhvī cándíja nú ndācá
tūhun Cristo jā ní ncāhān ndá
tēe nī nacani tūhun Yāā Dios
janahán.

26 ¿A nduú cánuú jā súcuán
ndoho Cristo ndācá tūndóhó
yáhá, de sá de quīnohōn yā
nūū viī ndasí nduñáhnú yā?
ncachī yā.

27 De nī nacani cájí yā ndá
tūhun jā yósō nūū tutū īī jā
cáhān sīquī maá yā. De nī
nquijéhé yā jíín tūhun jā ní
ntee Moisés, de nī ncāhān cā
yā tūhun jā ní ntee ndá cā tēe
nī nacani tūhun yā janahán.

28 De tá nī jīnū ndá dē ñuū
nūū cuáhān dē, de Jesús nī
nsāhá yā-ni jā quíhīn cā yā.

29 De nī ndeē tuu ndúū dē
yā, nī ncāhān dē jíín yā: Ndōo
ní vehe sá, chi ja nī ñini de ja
ñatin cuaā, ncachī dē. Ñúcuán

de nī nquīvi yā jā quendōo yā
jíín dē.
30 De tá nī jēcundeē yā nūū
mesa jā cajī yā jíín dē, de
nī nquehen yā stāā, de nī
nacuetáhví yā, de nī scuáchi
yā, de nī jēhe yā nūū ndúū dē.
31 De jā sáhá yā súcuán,
de modo jā ní nune tīnūú
dē, de nī nacunī dē yā. De
nī ndoñúhún yā-ni nūū dē
cuāhān yā.
32 De nī ncāhān ndúū maá
dē: Jāndáā jā ní ncusiī ndasí
inī ō tá nī nacani yā tūhun nūū
ō ichi, de nī ncachī tūhun cájí
yā nāsa cáhān tutū īī, ncachī
dē.
33 Ñúcuán de ñamā nī
naquehen ndúū dē ichi
cuānohōn dē Jerusalén. De nī
naquetáhán dē jíín ndihúxī
iin apóstol, íyó tútú dē jíín
sava cā táhán dē.
34 De nī ncāhān ndá tēe íyó
tútú: Jāndáā ndija jā ní natecū
Jētohō ō, de nī nenda nijīn yā
nūū Simón, ncachī ndá dē.
35 Sá de ndúū tēe ñúcuán
nī nacani dē tūhun nāsa nī
nquetáhán dē jíín yā ichi, jíín
nāsa nī nacunī dē yā tá nī
scuáchi yā stāā.

Jā ní nenda yā nūū ndá tēe
scuáha jíín yā
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18;
Jn. 20.19-23)

36 De juni súcuán cáhān
cā dē ndá tūhun yáhá, de
nī jēcuīñī ndeē-ni maá Jesús
māhñú ndá dē. De nī ncāhān
yā jíín dē: Coo ndeé coo siī inī
ndá nú, ncachī yā.
37 De nī nchūhú ndasí ndá
dē nī jinī dē yā, chi nī jani inī
dē jā ánō cúu yā.
38 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: ¿Nūcu yúhú ndá nú, de
nūcu jáni síquí inī nū súcuán?
39 Cūndēhé ndahá nī jíín
jēhē ni, de cunī nū jā maá nī
cúu. Tiin nduhū de cunī nū,
chi iin ánō nduú névāha cūñu
ni yiqui tá cúu nūū ndéhé nú
jā névāha maá nī, ncachī yā.
40 De tá nī ncāhān yā
súcuán, de nī stéhēn yā ndahá
yā jíín jēhē yā nūū ní nchīhi
ndūyu cāa.
41 De ndasí nī ncusiī inī ndá
dē, de sáhvi inī dē. Sochi
ncháha ca candíja vāha dē jā
maá yā cúu. De nī ncāhān yā
jíín ndá dē: ¿A névāha nú jacū
jā cajī ni yáhá? ncachī yā.
42 Ñúcuán de nī jēhe ndá dē
iin pedazo tiacá táví jíín iin
yōcō jā ñúhún ndūxi.
43 De nī nquehen yā, de nī
nchajī yā nūū ndá dē.
44 De nī ncāhān yā jíín dē:
Ndācá jā ní ndoho nī cúu jā ní
ncāhān ni tá nī īyo nī jíín ndá
nú saá, jā cánuú quee ndaā
ndācá tūhun nī jā yósō nūū
tutū ley Moisés, jíín nūū tutū
ndá cā tēe nī nacani tūhun
Yāā Dios, jíín nūū tutū salmo,
ncachī yā.
45 De nī nacune yā jāá ntúnī
ndá dē, tácua cuu jīcūhun inī
dē jā cáhān tutū īī.
46 De nī ncāhān yā: Súcuán
yósō nūū tutū jā súcuán cánuú
cundoho nduhū jā cúu nī
Cristo, de nūū únī quīvī de
natecū ni.
47 De cūtē nuu tūhun nī jā
cánuú nacani inī nchivī jā
sndóo ji cuāchi ji, tácua cune
cáhnú inī Yāā Dios nūū cuáchi
ji. De Jerusalén quijéhé cūtē

nuu tūhun yáhá, de quīhīn
nūū nchivī ndāçá nación.
48 De ndá máá nú cúu tēe jā
nacani tūhun sīquī ndācá jā ní
jinī nū.
49 De tetíñú nī Espíritu
Santo quiji yā nūū ndá nú,
tá cúu nūū ní nquee yuhú
Tatá nī. De quendōo ndá nú
Jerusalén cundetu nú jondē
nīhīn nū poder Espíritu Santo
jā quiji jondē andiví, ncachī
yā.

Jā ní ndaa yā cuānohōn yā andiví
(Mr. 16.19-20; Hch. 1.9-11)

50 Ñúcuán de nī nquee yā
Jerusalén cuāhān yā jíín ndá
dē jondē ñuū Betania. De nī
nanee yā ndúū ndahá yā, de
nī jīcān táhvī yā jēhē ndá dē.
51 De juni jícān táhvī yā jēhē
dē, de nī ncujiyo yā-ni nūū
ndá dē, nī ndaa yā cuānohōn
yā andiví.
52 De ndá máá dē chi nī
nchiñúhún dē yā. Sá de
cuānohōn dē Jerusalén, de
cúsiī ndasí inī dē.
53 De níní íyó ndá dē inī
templo, jícān táhvī dē de
nácuetáhví dē nūū Yāā Dios.
De nī ncuu. Amén.

TUHUN VAHA JA NI NTEE SAN JUAN

Yāā nání Tūhun Yāā Dios nī nduu yā tēe

1 Jondē jā xíhna ñúhún tá nī jēcōo ndihi jā íyó, de ja íyó Yāā jā nání Tūhun Yāā Dios, chi stéhēn yā ndihi tūhun nāsa Yāā cúu Yāā Dios. De Yāā jā nání Tūhun ndéē yā jíín Yāā Dios, de Yāā Dios cúu yā.

2 Maá yā ndéē yā jondē jā xíhna ñúhún jíín Yāā Dios.

3 De nī nsāhá Yāā Dios jā jíín maá yā nī jēcōo ndihi ndācá jā íyó. De mā jécōo ni iin jā íyó de tú nduú ní nsáhá maá yā.

4 Maá yā sáhá jā técū ndihi-ni, de maá yā cúu luz jā stúu inī ánō nchivī, cúu jā sáhá yā jā jícūhun inī ji sīquī Yāā Dios.

5 De Yāā cúu luz ñúcuán stúu inī ánō nchivī jāá nduú jíca ndaā, de modo jā íyó ji nūū neē. De nchivī jā íyó nūū neē nduú cúu sndáhvā ji luz yā.

6 De nī īyo iin tēe jā ní ntají Yāā Dios, nání dē Juan.

7 Tēe ñúcuán nī nquiji dē nī nacani cájí dē tūhun maá Yāā cúu luz, tácua candíja ndācá nchivī jíín tūhun cáhān dē.

8 Nsūú maá Juan cúu luz ñúcuán, chi cúu dē iin jā ní nacani cájí tūhun maá Yāā cúu luz.

9 De Yāā cúu luz ndāā jā stúu inī ánō ndācá nchivī, nī nquiji yā inī ñayīví.

10 De Yāā ñúcuán jā cúu Tūhun Yāā Dios nī ndeē yā inī ñayīví, de vísō jíín maá yā nī nsāhá Yāā Dios ñayīví, sochi nchivī ñayīví nduú ní ncúnī ji cuetáhví ji jā maá yā cúu.

11 Nī nquiji yā nūū nchivī maá yā nación hebreo, de nchivī ñúcuán nduú ní jétáhví ji yā.

12 De vísō súcuán de sava nchivī chi nī jetáhví ji yā, de nī ncandíja ji jā sāhá yā jēhē ji. De nūū maá ji nī jēhe yā tūhun jā nduu ji sēhe Yāā Dios.

13 De jā ndúu ji sēhe Yāā Dios, nsūú jíín modo jā cácu nchivī inī ñayīví, ni nsūú sīquī jā cúnī ndá tēe, chi maá Yāā Dios sáhá yā jā ndúu ji sēhe yā.

14 Maá Yāā jā cúu Tūhun Yāā Dios nī nduu yā tēe, de nī ndeē yā jíín ó. De nī jinī ō jā viī ndasí cúñáhnú yā, chi mátúhún-ni yā cúu Sēhe Yāā cúu Tatá, Yāā cúñáhnú súcuán. De maá-ni jā váha sáhá yā yóhó, de maá-ni tūhun ndāā cáhān yā.

15 De Juan nī nacani dē tūhun yā, de nī ncāhān dē: Yāā yáhá cúu jā ní ncāhān ni tá nī ncachī ni jā Yāā quiji chi cúñáhnú cā yā nsūú cā nduhū, chi ja íyó yā jondē ncháha ca cacu nī, ncachī dē.

16 De ndihi ó nī nīhīn ō cuāhā ndasí jā váha jā íyó nūū yā, chi maá-ni jā váha sáhá sáhá yā yóhó.

17 Moisés nī stéhēn dē ley Yāā Dios nūū nchivī janahán, de Jesucristo chi sa sáhá yā jā váha yóhó de stéhēn yā ndācá tūhun ndāā Yāā Dios nūū ō.

18 Nduú ní jínī cuitī ni iin nchivī nūū Yāā Dios. De mátúhún-ni Sēhe yā jā ndéē yā

jíín Tatá yā, suu yā nī stéhēn
nūū ō nāsa Yāā cúu Yāā Dios.

Tūhun Jesús jā ní ncāhān
Juan tēe scuénduté
(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8;
Lc. 3.15-17)

19 De nchivī hebreo ciudad
Jerusalén, nī ntají ji jacū sūtū
jíín ndá tēe grupo levita jā
ndíso tíñú inī templo cāhnú.
De nī nquenda ndá dē nūū
Juan tácua cātūhún dē ní iin
cúu Juan de nā tiñu ndíso dē.
20 De Juan cájí nī ncachī
dē: Nsūú nduhū cúu Cristo,
ncachī dē.
21 De nī jīcā tūhún tucu
ndá dē: ¿Túsaá de ní iin cúu
nú? ¿A cúu nú Elías, tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán, á naá cúu? ncachī
dē. Nsūú dē cúu nī, ncachī
Juan. De nī jīcā tūhún tucu
ndá dē: ¿Túsaá de á cúu nú tēe
nácani tūhun Yāā Dios jā cáchī
tutū īī jā quiji? Nduú, ncachī
tucu Juan.
22 De nī ncāhān tucu ndá dē:
¿De ní iin cúu nú túsaá? Cachī
nūū ndá nī, chi jíni ñúhún jā
cachī tūhun nī nūū ndá tēe jā
ní ntají nduhū vāji nī. Cachī
nā tiñu ndíso nú viī.
23 De nī ncāhān Juan: Maá
nī cúu tēe jā ní ncāhān Isaías,
tēe nī nacani tūhun Yāā Dios
jondē janahán, jā quiji nī
cana jee nī jondē nūū ñuhun
tíhá. De cáhān ni jíín nchivī jā
ná sáhá tūha ji maá ji, chi quiji
maá Jētohō ō, ncachī Juan.
24 De ndá tēe grupo fariseo
cúu jā ní ntají dē ndá tēe jā ní
nquiji nūū Juan.
25 De nī jīcā tūhún ndá
dē Juan: ¿Túsaá de nūcu
scuénduté nú de tú nsūú
Cristo ni Elías ni maá tēe jā
quiji jā nacani tūhun Yāā Dios
cúu nú?
26 De nī ncāhān Juan:
Nduhū chi jíín ndute
scuénduté nī. Sochi māhñú
ndá nú íyó iin Yāā jāá nduú
jínī ndá nú.
27 De Yāā ñúcuán cúu jā
ní ncāhān ni jā quiji yā
de cúñáhnú cā yā nsūú cā
nduhū. Chi nduú cúñáhnú
cuitī ni nūū yā, ni jā cuetíñú
yā nduhū vísō iin tiñu lúlí cā
jā nandají nī correa nījān yā,
ncachī dē.
28 Súcuán nī ncuu jā ní
natúhún ndá dē jíín Juan
jondē Betábara jā íyó ichi nūū
quénda ncandiī yūte Jordán,
nūū scuénduté Juan.

Sīquī jā cúu yā Tīcāchí lúlí
Yāā Dios

29 De quīvī téēn de nī jinī
Juan nūū Jesús jā váji yā nūū
dē. De nī ncāhān dē jíín
nchivī: Cūndēhé ndá nú, chi
yáhá vāji maá Yāā jā cúu
Tīcāchí lúlí jā ní ntají Yāā Dios,
de cuū yā jā sāhá ndoo yā
cuāchi nchivī ñayīví.
30 Yāā yáhá cúu jā ní ncachī
ni jā quiji iin Yāā cúñáhnú
ndasí, chi ja íyó yā jondē
ncháha ca cacu nī.
31 De jondē saá de ncháha
ca cunī ni ní iin cúu yā, sochi
nī nquiji nī jā scuénduté nī
nchivī nación maá ó jíín
ndute, tácua stéhēn ni yā nūū
ji.
32 De suni nī ncāhān cā dē
tūhun yā: Nī jinī ni Espíritu
Santo, nī ncuun yā ichi an-
diví, cáá yā tá cáá paloma, de
nī jēcōsō yā xīnī Jesús.

33 De jondē saá de nchá̱ha
ca cunī ni jā suu yā cúu. De
maá Yāā Dios jā ní ntetíñú
yā nduhū jā scuénduté nī jíín
ndute, nī ncāhān yā jíín nī:
Tá cunī nū jā cuun Espíritu
Santo de jēcōsō xīnī iin tēe,
suu tēe ñúcuán cúu Yāā jā
cuāha Espíritu Santo jā cun-
deē inī ánō nchivī, ncachī Yāā
Dios.
34 De ja nī jinī ni, de nácani
cájí nī tūhun jā maá yā cúu
Sēhe Yāā Dios, ncachī Juan.

Tūhun ūū tēe jā ní ncana
Jesús xihna cā

35 De incā quīvī téēn de Juan
íyó tucu dē ñúcuán jíín ūū tēe
jíca jíín dē.
36 De nī jinī dē nūū Jesús
jā jíca yā ñúcuán. De nī
ncāhān dē: Cūndēhé ndá nú,
chi ñúcuán cúu maá Yāā jā cúu
Tīcāchí lúlí jā ní ntají Yāā Dios.
37 De ndúū tēe jíca jíín Juan
nī jini dē tūhun yáhá, de nī
jēcuniquīn dē Jesús.
38 De nī ndicó cóto Jesús, de
nī jinī yā jā níquīn ndúū dē
yātā yā. De nī ncāhān yā jíín
dē: ¿Nā cuá ndúcú ndúū nū?
De nī ncāhān dē: Maestro, ¿ní
cúu nūū ndéē ní?
39 De nī ncāhān yā: Ná
cóhōn de cunī nū, ncachī yā.
De nī jēhēn ndúū dē, de nī
jinī dē nūū ndéē yā. De
nī nquendōo dē jíín yā quīvī
ñúcuán, chi ja íyó tá cacūmī
jañíni.
40 De Andrés, ñanī Simón
Pedro, cúu iin dē jā ní jini dē
tūhun nī ncāhān Juan de nī
jēcuniquīn dē Jesús.
41 De Andrés, ñamā nī
jēnanducú dē ñanī dē Simón,
de nī ncāhān dē jíín: Nī
nquetáhán ndá nī jíín Mesías,
ncachī dē. De tūhun yáhá
cáhān: Cristo, Yāā nī ntají Yāā
Dios.
42 Ñúcuán de cuānohōn dē
nūū Jesús jíín ñanī dē Simón.
De tá nī jinī Jesús nūū Simón,
de nī ncāhān yā: Maá nú cúu
Simón sēhe Jonás. De jondē
mitan de cunaní nú Cefas,
ncachī yā. De tūhun yáhá
cáhān: Pedro, de suu cúu yūū.

Jā ní ncana yā Felipe jíín
Natanael

43 De incā quīvī téēn de cúnī
Jesús quīhīn yā región Galilea.
De nī jēcutáhán yā jíín Felipe,
de nī ncāhān yā jíín dē: Cu-
niquīn nduhū ná cóhōn.
44 De Felipe cúu tēe ñuū Bet-
saida, jā cúu ñuū Andrés jíín
Pedro.
45 De nī jēnanducú dē
Natanael, de nī ncāhān dē jíín:
Nī nquetáhán ndá nī jíín Yāā
jā yósō tūhun yā nūū tutū ley
jā ní ntee Moisés, jíín nūū tutū
jā ní ntee ndá tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios janahán. De
Jesús sēhe José ñuū Nazaret
cúu yā, ncachī dē.
46 De nī ncāhān Natanael
jíín dē: ¿De nāsa cúu cúñáhnú
iin tēe jā ní ncacu ñuū ndāhví
Nazaret? De nī ncāhān Fe-
lipe: Ná cóhōn de cunī nū,
ncachī dē.
47 De nī jinī Jesús jā váji
Natanael, de ncāhān yā: Yáhá
vāji iin tēe ndāā jā cúu ndija
tatā Israel, chi nduú stáhví
cuitī dē, ncachī yā.
48 De nī ncāhān Natanael
jíín yā: ¿Nāsa jínī ní sāán? De
nī ncāhān Jesús: Ja nī jinī ni

ndóhó jondē ncháha ca cana
Felipe ndóhó, tá nī īyo nú jēhē
ñutun higo, ncachī yā.
49 Ñúcuán de nī ncāhān
Natanael jíín yā: Maestro,
maá ní cúu Sēhe Yāā Dios,
maá ní cúu Rey nación maá
ó Israel, ncachī dē.
50 De nī ncāhān Jesús: ¿A jā
ní ncāhān ni jā ní jinī ni ndóhó
tá nī īyo nú jēhē ñutun higo,
á suu cúu jā ní ncandíja nú
nduhū, á naá cúu? Sochi coo
tiñu ñáhnú cā cunī nū nsūú cā
yáhá, ncachī yā jíín dē.
51 De nī ncāhān cā yā:
Jāndáā cáhān ni jíín ndá nú
jā jondē mitan de cunī nū
jā nune nūū ndéē Yāā Dios
andiví, de ndá ángel yā ndaa
yā nuu yā nūū nduhū, Yāā nī
nduu tēe, ncachī yā.

2

Jā ní jēhēn yā iin vico
tándāhá ñuū Caná

1 De nī nchāha ūnī quīvī, de
nī īyo iin vico tándāhá ñuū
Caná ndáñúū Galilea. De
ñúcuán íyó naná Jesús.
2 De suni nī ncana nchivī
Jesús jíín ndá tēe scuáha jíín
yā, nī jēhēn yā vico jíín ndá dē.
3 De nī ndoco vino. De naná
Jesús nī ncāhān ña jíín yā: Nī
ndoco vino ndá ji, ncachī ña.
4 De nī ncāhān Jesús jíín
ña: ¿De nūcu cáhān ní súcuán
jíín sá, naná? Chi ncháha ca
quenda quīvī jā sāhá sá tiñu
ñáhnú, ncachī yā.
5 De naná yā chi nī ncāhān
ña jíín ndá nchivī jícó ndíso
cōhō: Sāhá ndá nú ndācá jā
cáchī yā nūū nū, ncachī ña.
6 De ñúcuán íyó īñū tinaja
yūū jā ñúhun ndute nándahá
ndá nchivī hebreo jā ndúndoo
ji nūū Yāā Dios. De iin iin
tinaja quénda cuhun cūmī
xico á ciento litro ndute.
7 De nī ncāhān Jesús
jíín nchivī jícó ndíso cōhō:
Chuhun chitú ndá nú ndute
tinaja yáhá. De nī nchuhun
chitú ndá ji.
8 De nī ncāhān yā: Mitan de
tavā ndá nú jacū de quīsiáha
nú coto túnī tēe cúu encar-
gado vico, ncachī yā. De nī
jēsiáha ji nūū dē.
9 De nī jito túnī dē ndute
jā ní nduu vino, de nduú jínī
dē ní cúu nūū ní nīhīn ndá ji.
Chi maá-ni ndá mozo cúu jā
jínī, chi maá ji nī ntavā ndute.
Ñúcuán de tēe encargado nī
ncana dē tēe tándāhá.
10 De nī ncāhān dē: Ndācá
nchivī chi xihna cā vino vāha
jéhe ji, de tá nī jihi vāha nchivī
íyó vico, de sá de jéhe ji vino jā
íyó núu cā. Sochi maá nú tucu
nī nsāhá nú, chi jā sándīhí de
jéhe nú vino jā váha ndasí cā,
ncachī dē.
11 Tiñu yáhá jā ní nsāhá
Jesús inī ñuū Caná ndáñúū
Galilea cúu tiñu ñáhnú jā
xíhna ñúhún jā ní nsāhá yā jā
stéhēn yā poder yā. De súcuán
nī stéhēn yā jā cúñáhnú ndasí
yā. De ndá tēe scuáha jíín yā
nī ncandíja dē yā.
12 De sá de cuāhān yā ñuū
Capernaum jíín naná yā jíín
ndá ñanī yā jíín ndá tēe scuáha
jíín yā. De nī ndeē yā ñúcuán
jacū quīvī.

Jā ní ntavā yā nchivī inī templo
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 De jā cuácuñatin vico pascua jā sáhá ndá táhán yā hebreo, de cuāhān yā Jerusalén.
14 De inī patio templo cāhnú nī jinī yā ndá nchivī jā xícó stīquī jíín tīcāchí jíín paloma, jíín ndá nchivī sáma xūhún, ndéē ndá ji nūū mesa ji.
15 De jā súcuán nī jinī yā, de nī nsāhá yā iin cuarta ñii. De nī ntají yā ndācá ji inī templo, jondē jíín tīcāchí jíín stīquī ji. De nī jitē yā xūhún nchivī sáma. De nī scócáva yā ndá mesa ji.
16 De nī ncāhān yā jíín nchivī xícó paloma: Tavā ndá quiti yáhá. De mā sāhá nú yāhvi inī vehe Tatá nī, ncachī yā.
17 Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíín yā, nī nūcūhun inī dē tūhun yósō nūū tutū īī: Ja ñatin cuū sá jā ndíhvī ndasí inī sá sīquī vehe ní, cáchī yā jíín Tatá yā, cáchī tutū.
18 De ndá táhán yā hebreo nī jīcā tūhún dē yā: ¿De nā tiñu ñáhnú sāhá nú jā stéhēn nū poder nū, de cucáhnú inī ni jā ndíso tíñú nú jā sáhá nú súcuán? ncachī dē jíín yā.
19 De nī ncāhān yātá yā: Scócáva ndá nú templo yáhá, de nūū únī quīvī de nacani nī, ncachī yā.
20 Ñúcuán de nī ncāhān ndá tēe hebreo: Uū xico īñū cuīyā de nī jīnu templo yáhá. De ndóhó, ¿á nūū únī-ni quīvī de nacani nú, á naá cúu? ncachī dē.
21 Sochi templo jā ní ncāhān Jesús cúu maá yiqui cúñu yā, chi cahnī nchivī yā de natecū yā nūū únī quīvī.
22 Jā ñúcuán cúu jā tá nī natecū yā jā ní jīhī yā, de ndá tēe nī scuáha jíín yā nī nūcūhun inī dē jā ní ncāhān yā tūhun yáhá. De nī ncandíja ndá dē tūhun jā yósō nūū tutū īī, jíín tūhun yáhá jā ní ncāhān Jesús.

Jā jínī Jesús nāsa cáá inī ánō nchivī

23 De tá íyó Jesús Jerusalén maá vico pascua, de cuāhā nchivī nī ncandíja ji jā cúu yā Cristo, chi nī jinī ji ndācá tiñu ñáhnú jā sáhá yā jā stéhēn yā poder yā.
24 Sochi maá Jesús nduú ní jétáhví yā ji, chi ja jínī yā nāsa cáá inī ánō ndá ji.
25 De nduú jíni ñúhún jā cachī ni iin nchivī nūū yā nāsa íyó ndá nchivī, chi maá yā ja jínī yā nāsa cáá inī ánō ji.

3

Jā ní natúhún Jesús jíín Nicodemo

1 De íyó iin tēe grupo fariseo, nání dē Nicodemo, de cúñáhnú dē nūū nchivī nación dē hebreo.
2 Tēe yáhá nī nquiji dē nūū Jesús iin jacuáā, de nī ncāhān dē jíín yā: Maestro, ja jínī ndá sá jā maá Yāā Dios nī ntají yā níhín jā stéhēn ní tūhun yā nūū ndá sá. Chi tú nduú íyó Yāā Dios jíín ní, de mā cūú sāhá ní ni iin tiñu ñáhnú tá cúu nūū sáhá ní jā stéhēn ní poder ní, ncachī dē.

3 De nī ncāhān Jesús: Jāndáā
cáhān ni jíín nú jā tú mā
nácacu jeé iin nchivī, de mā
cūú quīvi ji ndahá Yāā Dios jā
tatúnī yā nūū ji, ncachī yā jíín
dē.
4 De nī ncāhān Nicodemo
jíín yā: ¿De nāsa cuu nacacu
iin tēe de tú ja nī jahnu dē?
¿A cuu nūcūhun tucu dē chījin
naná dē de nacacu tucu dē?
ncachī dē.
5 De nī ncāhān Jesús: Jāndáā
cáhān ni jíín nú jā tú mā
nácacu iin nchivī, de mā cūú
quīvi ji ndahá Yāā Dios jā
tatúnī yā nūū ji. De jā nácacu ji
cúu jā ndúndoo cuāchi ji tá cúu
nūū sáhá ndute, de cundeē
Espíritu Santo inī ánō ji.
6 Jā cácu sáhá nchivī, chi
sēhe nchivī cúu. Sochi jā cácu
sáhá Espíritu yā, chi sēhe yā
cúu.
7 Mā sáhvi inī nū cani inī
nū nāsa cúu tūhun nī ncāhān
ni jíín nú jā cánuú nacacu jeé
ndá nú.
8 De tāchī chi quéne ní-ni
cúu nūū cúnī maá, de jíni nú
jā cáyu, sochi nduú jínī nū ní
jondē vāji ní jondē quīhīn. De
suni súcuán cúu ndācá nchivī
jā nácacu sáhá Espíritu, chi
nduú jínī nū nāsa sáhá yā tiñu
ñúcuán, ncachī yā.
9 De nī jīcā tūhún tucu
Nicodemo: ¿De nāsa cúu
túsaá?
10 De nī ncāhān Jesús:
Maá nú cúu iin maestro jā
cúñáhnú nūū ndá táhán ó
Israel, ¿de á nduú jícūhun inī
nū tūhun yáhá, á naá cúu?
11 Jāndáā cáhān ni jíín nú jā
tūhun jā jícūhun inī ni cúu jā
cáhān ni jíín nú. De nácani cájí
nī sīquī tiñu jā ní jinī ni. Sochi
nduú cándíja ndá nú tūhun jā
cáhān ni.
12 Chi nī ncāhān ni tūhun
nāsa sáhá Yāā Dios inī ñayīví,
de nduú cándíja ndá nú.
¿Túsaá de nāsa cuu candíja nú
de tú cāhān ni tūhun nāsa sáhá
yā jondē andiví?
13 Chi ni iin nduú ní
ncáa andiví jā cunī nāsa
íyó ñúcuán, chi mátúhún-ni
nduhū, Yāā nī nduu tēe. Chi
andiví ndéē ni, de nī ncuun
nī vāji nī.
14 De tá cúu nūū ní jata caa
Moisés iin cōō cāa, tá nī jica
ndá nchivī nūū ñuhun tíhá,
suni súcuán maá nī, Yāā nī
nduu tēe, cánuú jā cundita
caa nī yīcā cruz.
15 De súcuán cánuú tácua
ndācá nchivī jā candíja ji jā
scácu nī ji, mā tánū tāhvī ji, chi
sa cutecū ji níí cání andiví.

Ndasí nī ncundáhví inī yā nchivī ñayīví

16 Chi Yāā Dios nī
ncundáhví ndasí inī yā nchivī
ñayīví. De jā ñúcuán nī ntají
yā Sēhe yā nī nquiji, vísō
mátúhún-ni yā íyó, tácua
ndācá nchivī jā cándíja ji jā
scácu yā ji, mā tánū tāhvī ji chi
sa cutecū ji níí cání andiví.
17 Chi nduú ní ntají Yāā Dios
Sēhe yā inī ñayīví jā stánū
tāhvī yā nchivī, chi sa jā scácu
yā ji.
18 Nchivī jā cándíja ji jā
scácu yā ji, mā tánū tāhvī ji.
Sochi nchivī nduú cándíja, ja
nī ntānū tāhvī ji, chi nduú ní
ncándíja ji maá Sēhe Yāā Dios,
jā mátúhún-ni yā íyó.

19 Maá Yāā jā stúu inī ánō
nchivī, ja nī nquenda yā inī
ñayīví. Sochi nchivī nī jētahān
cā inī ji caca ji modo nūū neē
nsūú cā jā stúu yā inī ánō ji,
chi tiñu sáhá ji cúu tiñu néhén.
Jā ñúcuán cúu jā tānū tāhvī
nchivī jāá nduú cándíja.
20 Chi ndācá nchivī jā sáhá
tiñu néhén, nduú jétahān cuitī
inī ji luz yā. De nduú jéhe
ji tūhun jā stúu yā inī ánō ji,
chi nduú cúnī ji jā natūu tiñu
néhén jā sáhá ji.
21 Sochi nchivī jā sáhá tiñu
ndāā, jéhe ji tūhun jā stúu yā
inī ánō ji, tácua natūu jā ndācá
tiñu sáhá ji cúu tiñu jétahān inī
Yāā Dios, ncachī yā.

Jā ní ncāhān tucu Juan tūhun Jesús

22 Ñúcuán de Jesús jíín ndá
tēe scuáha jíín yā, cuāhān yā
región Judea. De nī ndeē
yā ñúcuán jacū tiempo jíín
ndá dē, de scuénduté ndá dē
nchivī.
23 De suni scuénduté Juan,
ndéē dē lugar jā nání Enón
ñatin ñuū Salim, chi ñúcuán
íyó cuāhā ndute. De nī nquiji
ndá nchivī nūū dē, de nī
scuénduté dē ji.
24 Súcuán nī nsāhá dē jondē
ncháha ca quīvi dē vecāa.
25 Ñúcuán de sava tēe
scuáha jíín Juan ndasí nī
ncāhān ndá dē jíín sava táhán
dē hebreo sīquī ní iin cúu
modo vāha cā jā cuenduté
nchivī jā ndundoo ji nūū Yāā
Dios.
26 De nī nquiji ndá dē nūū
Juan, de nī ncāhān dē: Mae-
stro, tēe jā ní īyo jíín ní yūte
Jordán ichi nūū quénda ncan-
diī, jā ní nacani ní tūhun dē
nūū sá, mitan de scuénduté
maá dē, de ndiviī nchivī jéhēn
ji nūū dē.
27 De nī ncāhān Juan: Ni iin
tēe mā cūú sāhá dē tiñu Yāā
Dios de tú mā tétíñú yā dē.
28 Ndá máá nú chi nī jini nú
jā ní ncāhān cājí nī jāá nsūú
maá nī cúu Cristo, chi cúu nī
iin jā ní ntají Yāā Dios jā cosō
nūú nacani tūhun jā quiji yā.
29 De tá sáhá nchivī vico
tándāhá, de maá tēe tándāhá
cúu jā ndéca ñasíhí. De amigo
tēe tándāhá chi íyó jíín dē, de
níni tūhun cáhān dē. De cúsiī
ndasí inī dē jā níni dē tūhun
cáhān tēe tándāhá. De saá-
ni nduhū, chi cúu nī tá cúu
amigo tēe tándāhá. Chi nī
nquenda maá Cristo, de cúsiī
ndasí inī ni jā níni nī tūhun
cáhān yā.
30 De cánuú jā nduñáhnú cā
maá yā de nuu cā maá nī,
ncachī Juan.

Jā ní nquiji yā jondē nūū sūcún

31 De Yāā jā váji jondē an-
diví, cúñáhnú yā nūū ndihi.
Chi ndācá jā ní ncacu inī
ñayīví yáhá, sēhe ñayīví cúu,
de maá-ni tūhun ñayīví cáhān.
Sochi Yāā jā váji ichi andiví,
chi cúñáhnú yā nūū ndihi
nchivī.
32 De nácani yā tūhun jā
ní jinī yā jíín jā ní jini yā.
De nchivī chi nduú cándíja ji
tūhun cáhān yā.
33 Sochi tú iin nchivī cándíja
ji tūhun cáhān yā, suu cúu jā
jétúhún ji jā Yāā ndāā cúu Yāā
Dios.

34 Chi Yāā jā ní ntají Yāā
Dios vāji, chi maá-ni tūhun
Yāā Dios cáhān yā. Chi Yāā
Dios nduú jéhe yícuāhá yā
Espíritu yā nūū Yāā jā ní ntají
yā.
35 Maá yā jā cúu yā Tatá,
ndasí mānī yā jíín Sēhe yā,
de ndiviī nī nchihi yā ndahá
Sēhe yā jā tatúnī yā nūū.
36 Nchivī jā cándíja maá
Sēhe yā jā scácu yā ji, cutecū
ji níí cání andiví. De nchivī
jāá nduú cúnī candíja sēhe yā,
mā cútecū ji, chi sa cuāha Yāā
Dios castigo jā ndoho ji níí
cání.

4

Jā ní ncāhān Jesús jíín ñahan Samaria

1 De ndá tēe grupo fariseo,
nī nīhīn dē tūhun jā íyó cuāhā
cā nchivī scuáha jíín Jesús
nsūú cā jíín Juan, jíín jā cuāhā
cā nchivī scuénduté yā nsūú
cā Juan.
2 Sochi nsūú maá yā cúu jā
scuénduté, chi ndá tēe scuáha
jíín yā cúu jā scuénduté.
3 De tá nī jinī Jesús jā súcuán
nī nīhīn ndá dē tūhun, de nī
nquee yā región Judea, de
cuānohōn yā región Galilea.
4 De ichi jā nóhōn yā chi
yáha región Samaria.
5 De nī nquenda yā iin
ñuū región Samaria jā nání
Sicar, ñatin ñuhun jā ní jēhe
Jacob nūū sēhe dē José jondē
janahán.
6 De ñúcuán íyó pozo jā nání
pozo Jacob. De nī jēcundeē
Jesús xiín pozo ñúcuán, chi nī
ncuītá yā jā cuáhān yā ichi.
De cúu tá cahūxī ūū.
7 De nī nquenda iin ñahan
Samaria, vāji ña jā quehen ña
ndute. De nī ncāhān Jesús jíín
ña: Cunī mānī ní ndute coho
sá, ncachī yā.
8 De ndá tēe scuáha jíín
yā, ja cuāhān ndá dē ñuū
cuācuēen dē jā cajī dē jíín yā.
9 De ñahan Samaria nī
ncāhān ña jíín yā: ¿Nūcu jícān
ní ndute nūū sá coho ní?
Chi tēe hebreo cúu ní, de
ñahan Samaria cúu sá, ncachī
ña. Súcuán nī ncāhān ña, chi
nchivī hebreo nduú cáhān
ndá ji jíín nchivī Samaria.
10 De nī ncāhān Jesús: Tú
jā jínī ní nāsa cúnī Yāā Dios
sāhá yā jā váha níhín, jíín ní iin
cúu sāán jā jícān sá ndute nūū
ní, ñúcuán de maá ní cācān ní
nūū sá, de cuāha sá ndute jā
cutecū ní níí cání sāhá, ncachī
yā.
11 De nī ncāhān ña jíín yā:
Señor, cúnú ndasí pozo yáhá,
de nduú ná née ní jā tavā ní
ndute. ¿Túsaá de ní nīhīn ní
ndute jā cutecū sá sāhá?
12 ¿De á cúñáhnú cā maá ní
nsūú cā tatá ó Jacob, á naá
cúu? Chi maá dē nī sndóo dē
pozo yáhá nūū ō. De yáhá
nī jihi maá dē ndute, jíín ndá
sēhe dē, jíín ndá quiti ndéca
dē, ncachī ña.
13 De nī ncāhān Jesús:
Ndācá nchivī jā jíhi ndute
yáhá, chi yīchī tucu ji.
14 Sochi nchivī jā coho
ndute jā cuāha sá nūū ji, chi
mā yíchī cuitī cā ji. Chi ndute
jā cuāha sá quene inī ji tá cúu
ndute jā quéne nūū ñūhún,
de sāhá jā cutecū ji níí cání,
ncachī yā jíín ña.

15 De maá ña nduú ní
jícūhun inī ña, de nī ncāhān ña
jíín yā: Señor, cuāha ní ndute
ñúcuán coho sá, tácua mā yíchī
cuitī cā sá, de ni nduú cā jíni
ñúhún quiquehen sá ndute
pozo yáhá, ncachī ña.
16 De nī ncāhān Jesús jíín ña:
Cuácāna ní yií ní de quiji ní
jíín dē, ncachī yā.
17 Nduú nā yií sá íyó, ncachī
ña. De nī ncāhān Jesús: Ndāā
cáhān ní jāá nduú nā yií ní íyó.
18 Chi ja nī īyo ūhūn yií ní,
de tēe ndéca ní mitan chi nsūú
yií ní cúu dē. Yāhá cúu jā ní
ncāhān ndāā ní, ncachī yā.
19 De jā súcuán nī ncāhān yā,
de nī ncāhān ña: Señor, iin tēe
nácani tūhun Yāā Dios cúu ní,
jáni inī sá.
20 Ndá ndīyi tatā sá nchivī
Samaria, yucu yáhá nī
nchiñúhún ji Yāā Dios. Sochi
ndá máá ní nchivī hebreo,
cáhān ní jā Jerusalén cúu nūū
cánuú chiñúhún ó yā, ncachī
ña.
21 De nī ncāhān Jesús jíín ña:
Nánā, candíja ní tūhun cáhān
sá, chi quiji quīvī jāá nsūú
yucu yáhá ni nsūú Jerusalén
cúu nūū chiñúhún ní maá Yāā
cúu Tatá, chi ndihi-ni lugar de
cuu chiñúhún ní yā.
22 Ndá máá ní nchivī
Samaria chi nduú jínī ní ní iin
cúu jā chíñúhún ní. Sochi ndá
máá sá chi jínī sá ní iin cúu jā
chíñúhún sá. Chi jondē nūū
ndá máá sá nchivī hebreo cúu
nūū váji Yāā jā scácu nchivī.
23 De ja nī nquenda quīvī
jā ndá nchivī jā chíñúhún
Yāā cúu Tatá, mitan de víhí
cā chiñúhún ndija ji yā, chi
jondē jíín inī jíín ánō ji. Chi
maá Tatá súcuán cúnī yā jā
chiñúhún nchivī yā.
24 Yāā Dios cúu Espíritu, de
nchivī jā cúnī ji chiñúhún ji
yā, cánuú jā chiñúhún ndija
ji yā jondē jíín inī jíín ánō ji,
ncachī yā.
25 De nī ncāhān tucu ña: Jínī
sá jā quiji Mesías jā cúu Cristo,
Yāā jā tají Yāā Dios. De tá
quenda maá yā, de stéhēn cājí
yā ndācá tūhun nūū ō.
26 De nī ncāhān Jesús: Maá
sá jā cáhān sá jíín ní, suu sá
cúu Yāā ñúcuán.
27 De juni cáhān cā yā
súcuán, de nī nenda ndá tēe
scuáha jíín yā. De sáhvi inī
ndá dē ndéhé dē jā nátúhún
yā jíín ñahan ñúcuán. De ni iin
dē nduú ní jícā tūhún dē yā
naá cúu jā jícā tūhún yā ña á
naá cúu jā nátúhún yā jíín ña.
28 Ñúcuán de nī sndóo ña
quīyi ña, de cuāhān ña jondē
ñuū. De nī ncāhān ña jíín ndá
nchivī ñúcuán:
29 Nehēn ndá nú ná cóhōn
de cunī nū iin tēe jā ní ncachī
ndihi ndācá jā ní nsāhá nī.
Sanaā de maá yā cúu Cristo jā
ndétu ó jā quiji, ncachī ña.
30 Ñúcuán de nī nquee ndá
ji ñuū, de cuāhān ji nūū íyó
Jesús.
31 De juni cuāhān ndá ji
nūū yā, de ndá tēe scuáha jíín
yā nī ncāhān ndāhví dē jíín
yā: Maestro, cajī ní stāā viī,
ncachī dē.
32 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Iyó stāā cajī ni jāá nduú
jínī ndá nú nāsa cúu, ncachī
yā.
33 Ñúcuán de ndá tēe scuáha
jíín yā nī jīcā tūhún táhán ndá

de: ¿A ja nī nquisiáha iin
nchivī jā ní nchajī yā, á naá
cúu? ncachī dē.
34 De nī ncāhān Jesús: Jā ní
ncachī ni jā íyó jā cajī ni cúu
jā cúsiī inī ni sáhá nī tiñu cúnī
Yāā nī ntají nduhū vāji nī, jíín
jā sínu nī tiñu jā ní jēhe yā nūū
ni.
35 De cáhān ndá nú jā
cúmanī cūmī cā yōō de tēhndē
trigo. Sochi nduhū chi cáhān
ni jíín nú: Cūndēhé ndá nú,
chi nchivī cuāhā cúu ji tá cúu
trigo jā ní ncuaān jā tēhndē,
chi ja íyó tūha ji candíja ji
nduhū.
36 De ndá tēe scándíja
nchivī, cúu dē tá cúu tēe
jéhndē trigo, de nīhīn dē yāhvi
dē. De jā nástútú ndá dē
nchivī cúu jā cutecū ji níí cání
andiví. De ndá tēe jā scútē
nuu tūhun nī xihna cā, cúu dē
modo tēe jítē trigo, de inuú-ni
cusiī inī dē jíín ndá cā tēe jā
stéhēn cā sīquī ñúcuán.
37 Chi ndāā cáhān iin tūhun:
Iin tēe jítē, de incā tēe nástútú,
cáchī.
38 De jā suu cúu jā ní ntají
nī ndá ndóhó jā scándíja nú
nchivī ja nī jini tūhun nī nī
nacani incā tēe. Chi ndá cā
tēe chi ja nī nacani dē tūhun
nūū nchivī, de ndá máá nú
chi modo jā nástútú nú ji cúu
jā scándíja nú ji, ncachī yā.
39 De cuāhā nchivī Samaria
jā ndéē ñuū ñúcuán, nī
ncandíja ji Jesús jā ní jini
ji tūhun jā ní ncāhān ñahan
ñúcuán. Chi nī ncāhān ña jā
ní ncachī yā ndihi ndācá jā ní
nsāhá ña.
40 Jā suu cúu jā ndá nchivī
Samaria ñúcuán nī nquenda
ji nūū yā, de nī ncāhān ndāhví
ji jíín yā jā ná quéndōo yā ñuū
ji. De nī ndōo yā ñúcuán ūū
quīvī.
41 De cuāhā cā ji nī ncandíja
ji yā jíín tūhun cáhān maá yā.
42 De nī ncāhān ndá ji jíín
ñahan ñúcuán: Nduú cā jíni
ñúhún jā cāhān maá nú de
candíja nī yā, chi ja nī jini
ndá nī tūhun jā cáhān maá
yā. De jínī ndācá ó jā maá yā
cúu ndija Cristo, Yāā jā scácu
nchivī ñayīví, ncachī ndá ji.

Jā ní nasāhá vāha yā sēhe
tēe ndíso tíñú nūū rey

43 De tá nī nchāha ūū
quīvī, de Jesús nī nquee yā
Samaria, de nī naquehen
yā ichi cuānohōn yā región
Galilea.
44 Chi ja nī ncāhān maá yā jā
ndá tēe nácani tūhun Yāā Dios,
nduú íyó yíñúhún nchivī ñuū
dē jíín dē, de saá-ni jíín maá
yā.
45 De tá nī nenda yā Galilea,
de nchivī ñúcuán nī jetáhví ji
yā, chi suni maá ji nī jēhēn ji
vico pascua Jerusalén, de nī
jinī ndá ji ndācá tiñu nī nsāhá
yā quīvī jā ní īyo vico ñúcuán.
46 Ñúcuán de nī jēhēn tucu
yā ñuū Caná ndáñúū Galilea,
nūū ní nsāhá yā jā ndute nī
nduu vino. De inī ñuū Caper-
naum nī īyo iin tēe cúñáhnú jā
ndíso tíñú nūū rey. De cúhū
sēhe dē.
47 Tēe ñúcuán nī nīhīn dē
tūhun jā ní nquenda tucu
Jesús región Galilea jā ní
jēhēn yā región Judea. De nī
jēndēhé dē yā, de nī ncāhān
ndāhví dē jā ná quíhīn yā jíín

dē vehe dē, de nasāhá vāha yā
sēhe dē, chi ja ñatin cuū ji.
48 De nī ncāhān yā jíín dē:
Tú mā cūní nú ndá tiñu ñáhnú
jā sāhvi inī nū sāhá, de mā
cándíja cuitī ndá nú, ncachī
yā.
49 De tēe ndíso tíñú nūū
rey, nī ncāhān dē: Señor, sāhá
ní favor ná cóhōn, chi tú ná
cúcuéé ní de cuū sēhe sá,
ncachī dē.
50 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús: Cuánohōn vehe nú,
chi cutecū sēhe nú. De nī
ncandíja dē tūhun nī ncāhān
Jesús, de cuānohōn dē-ni.
51 De juni jíca dē cuānohōn
dē vehe dē, de nī nquenda
ndá mozo dē nī nquitahān
ji dē, de nī ncāhān ji: Ja nī
nduvāha sēhe ní, ncachī ji.
52 De nī jīcā tūhún dē nā
hora cúu jā ní nquijéhé nī
nduvāha ji. De nī ncāhān ndá
ji jíín dē: Cahiin icu nī nquee
cahni ji.
53 Ñúcuán de maá tatá ji
nī nsāhá dē cuenta jā hora
ñúcuán cúu jā ní ncāhān Jesús
jíín dē jā cutecū sēhe dē. De nī
ncandíja dē jíín níí vehe dē jā
cúu yā Yāā jā ní ntají Yāā Dios.
54 Yáhá cúu vuelta ūū jā
ní nsāhá Jesús tiñu ñáhnú jā
ní stéhēn yā poder yā región
Galilea, tá nī nenda yā jā ní
jēhēn yā región Judea.

5

*Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe
jā cáá nūū pila Betesda*

1 Ñúcuán de cuāhān tucu
Jesús Jerusalén, chi íyó tucu
vico jā sáhá ndá táhán yā he-
breo.
2 De Jerusalén íyó iin pila
ndute ñatin maá viéhé jā nání
viéhé tīcāchí. De yuhú hebreo
nání Betesda. De nūū íyó pila
ñúcuán íyó ūhūn corredor.
3 De ndá corredor ñúcuán
cáá cuāhā nchivī cúhū, jā
cuāá, jā cojo, jā vehlé. De
ndétu ndá ji jā candā ndute
ñúcuán.
4 Chi íyó quīvī jā cúun iin
ángel yā nūū pila, de scándā
yā ndute. De nchivī jā quívi
xihna cā inī pila tá scándā
yā ndute, de ndúvāha ji nā-ni
cuēhē ndóho ji.
5 De ñúcuán cáá iin tēe jā
ní ncuu ōcō xāhōn ūnī cuīyā
cúhū dē.
6 De nī jinī Jesús jā cáá dē,
de nī jinī yā jā ní ncuu cuāhā
cuīyā cúhū dē. De nī ncāhān
yā jíín dē: ¿A cúnī nū nduvāha
nú? ncachī yā.
7 De nī ncāhān tēe cúhū:
Señor, nduú níhīn sá ni iin tēe
squívi sāán inī pila tá cándā
ndute. Chi ndācá vuelta jā
cúnī sá quīvi sá, de quívi-ni
incā nchivī xihna cā, ncachī
dē.
8 De nī ncāhān Jesús: Nacōo
de naquehen nú camilla nū
de caca nú, ncachī yā.
9 De tēe ñúcuán nī nduvāha
dē-ni. De nī naquehen dē
camilla dē, de nī nquijéhé dē
jíca dē. De quīvī nátātú cúu
quīvī ñúcuán.
10 De nī ncāhān ndá táhán
dē hebreo jíín dē: Quīvī
nátātú cúu mitan. De cáchī
ley jā má cūú cuiso nú
camilla nū.
11 De nī ncāhān tēe nī
nduvāha: Tēe jā ní nasāhá
vāha nduhū, nī ncāhān dē jíín

nī jā naquehen nī camilla ni
de caca nī, ncachī dē.
12 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
ndá dē: ¿Ní tēe nī ncāhān jíín
nú jā naquehen nú camilla
nū de caca nú?
13 De tēe nī nduvāha, nduú
jínī dē ní iin tēe cúu jā ní
nasāhá vāha dē. Chi íñí cuāhā
nchivī ñúcuán, de Jesús ja
cuāhān yā.
14 De cuéé cā de nī na-
quetáhán Jesús jíín dē inī tem-
plo cāhnú. De nī ncāhān yā:
Mitan chi nī nduvāha nú. De
mā sāhá cā nū cuāchi, chi
tú nduú, de quiji iin tūndóhó
xéēn cā sīquī nū, ncachī yā.
15 Sá de cuāhān tēe ñúcuán
de nī ncachī tūhun dē nūū ndá
táhán dē hebreo jā Jesús cúu
jā ní nasāhá vāha yā dē.
16 De sīquī jā ní nsāhá Jesús
tiñu yáhá quīvī nátātú, jā
ñúcuán cúu jā ndá tēe hebreo
jínī ūhvī dē yā, de cúnī ndá dē
cahnī dē yā.
17 De nī ncāhān Jesús jíín
ndá dē: Maá Tatá nī chi níí
cání sáhá yā tiñu váha, de suni
súcuán sáhá maá nī tiñu váha.
18 De sīquī jā ní ncāhān yā
súcuán, de ndá tēe hebreo
víhí cā cúnī dē cahnī dē yā.
Chi nsūú maá-ni jāá nduú
squíncuu yā jā cáhān ley sīquī
quīvī nátātú, chi suni jā ní
ncāhān yā jā Tatá yā cúu Yāā
Dios de súcuán sáhá inuú yā
maá yā jíín Yāā Dios.

Sīquī jā ndíso tíñú Sēhe Yāā Dios

19 De nī ncāhān Jesús:
Jāndáā cáhān ni jíín ndá nú:
Nduhū jā cúu Sēhe Yāā Dios,
ni iin mā cūú sāhá nī jā maá
nī, chi sáhá nī maá-ni tiñu jā
jínī ni jā sáhá Tatá nī. Chi
ndācá jā sáhá Tatá nī, suni
sáhá nduhū jā cúu nī Sēhe yā.
20 Chi Tatá nī mānī yā jíín
nduhū jā cúu nī Sēhe yā, de
stéhēn yā nūū ni ndihi jā sáhá
yā. De coo tiñu ñáhnú cā jā
stéhēn cā yā nsūú cā jā ní
ncuu mitan, jā sāhvi inī ndá
nú cunī nū.
21 Chi tá cúu nūū nástécū
Tatá nī ndīyi de cutecū tucu
ji, saá-ni nduhū jā cúu nī Sēhe
yā, suni sáhá nī jā cutecū ní-ni
cúu jā cúnī maá nī.
22 De maá Tatá nī, nduú
sándaā yā sīquī ni iin nchivī,
chi nī jēhe yā tūhun jā sándaā
maá nī sīquī ndācá nchivī, chi
Sēhe yā cúu nī.
23 De súcuán de coo yíñúhún
ndihi nchivī nūū ni, tá cúu
nūū íyó yíñúhún ji nūū Tatá
nī. De nchivī jāá nduú íyó
yíñúhún nūū ni, túsaá de suni
nduú íyó yíñúhún ji nūū maá
Tatá nī, Yāā jā ní ntají nduhū
vāji nī.
24 Jāndáā cáhān ni jíín ndá
nú: Tú iin nchivī chuhun inī
ji tūhun cáhān ni, de candíja ji
jā Yāā ndāā cúu Yāā jā ní ntají
nduhū vāji nī, nchivī ñúcuán
cutecū ji níí cání andiví, de
mā tánū tāhvī ji. Chi mā cōó
cā ji tá cúu ndīyi, chi sa cutecū
ji níí cání.
25 Jāndáā cáhān ni jíín ndá
nú jā quiji quīvī, de mitan de
ja nī nquijéhé, jā ndācá nchivī
jā cúu tá cúu ndīyi, cuni ndá
ji tūhun jā cáhān nduhū, Sēhe
Yāā Dios. De nchivī cuetáhví
chi cutecū ji níí cání.
26 Chi tá cúu nūū íyó poder
maá Tatá nī jā sáhá yā jā técū

ndācá-ni, suni súcuán nī jēhe
yā poder nūū maá nī jā sāhá
nī jā cutecū ndācá-ni.
27 De suni nī nsāhá yā jā
ndíso tíñú nī jā sándaā ni sīquī
nchivī, chi cúu nī Yāā nī nduu
tēe.
28 Mā sáhvi inī ndá nú cani
inī nū sīquī tūhun cáhān ni.
Chi quiji quīvī jā ndācá ndīyi
cuni ji tūhun cáhān ni,
29 de quee ji nūū yíyuhū ji.
De ndá ndīyi jā ní nsāhá tiñu
váha, natecū ji jā cutecū ji níí
cání. De ndá ndīyi jā ní nsāhá
tiñu néhén, natecū ji de quīvi
ji nūū tānū tāhvī ji.

Jā ní stéhēn yā jā ní ntetíñú Yāā Dios yā

30 Ni iin mā cūú sāhá nī jā
maá nī. Chi nāsa ndácu Yāā
Dios nūū ni, súcuán sándaā ni
tiñu nchivī. De ndāā sándaā
ni, chi nduú sáhá nī jā cúnī
maá nī, chi sáhá nī jā cúnī
maá Tatá nī, Yāā nī ntají
nduhū vāji nī.
31 Tú maá nī cāhān jā cúu nī
Sēhe Yāā Dios, de cachī nchivī
jāá nduú jétíñú tūhun cáhān
ni.
32 Sochi íyó incā jā cáhān jā
cúu nī Sēhe yā. De jínī ni jā
tūhun cáhān yā, chi níhīn tīñú.
33 Ndá máá nú nī ntají nú
ndá tēe jā ní jīcā tūhún dē
Juan. De Juan chi ndāā nī
ncāhān dē tūhun nī.
34 De vísō súcuán de nsūú
nduhū cúu jā jíni ñúhún jā
stéhēn iin tēe jā Sēhe Yāā Dios
cúu nī. Chi ndá máá nú cúu jā
jíni ñúhún, tácua candíja ndá
nú de cācu nú. Jā ñúcuán nī
ncāhān ni jā íyó ndāā tūhun nī
jā ní nacani Juan.
35 Maá Juan nī ncuu dē tá
cúu iin lámpara jā cáyū de
cútūu, cúu jā ní nacani dē
tūhun nī. De ndá máá nú chi
jacū-ni quīvī nī jētahān inī nū
jā ní stéhēn dē nūū nū.
36 Sochi íyó jā stéhēn cājí cā
jā cúñáhnú nī nsūú cā jā ní
ncāhān Juan. Maá tiñu sáhá
nī, suu stéhēn cājí jā Tatá nī
nī ntají ndija yā nduhū vāji
nī, chi tiñu yáhá nī ntetíñú yā
nduhū jā sāhá nī.
37 De Tatá nī jā ní ntají yā
nduhū vāji nī, suni maá yā
cáhān nūū tutū īī jā cúñáhnú
nī, vísō nduú ní jíni jíín sóho
ndá nú jā cáhān yā, de ni
nduú ní jínī jínúū nū yā.
38 Sochi nduú ní nchúhun
inī ndá nú tūhun jā ní ncāhān
Tatá nī, chi nduú cándíja ndá
nú nduhū, Yāā jā ní ntají yā.
39 De nánducú viī ndá nú
ndācá tūhun cáhān tutū īī, chi
jáni inī nū jā ñúcuán nīhīn nū
tūhun jā cutecū nū níí cání
sāhá. De sīquī maá nī cúu jā
cáhān tutū īī.
40 Sochi nduú cúnī ndá nú
cuetáhví nú nduhū jā quīvi nú
ndahá nī tácua cutecū nū níí
cání.
41 Nduú sáhá nī cuenta
tūhun jā cáhān ndá nchivī jā
cúñáhnú nī.
42 Chi ja jínī ni nāsa cúu ánō
ndá nú jāá nduú íyó mānī nū
jíín Yāā Dios.
43 Nduhū vāji nī jíín tiñu
cúnī Tatá nī, de nduú jétáhví
ndá nú nduhū. Sochi tú incā
tēe quenda dē jíín tiñu cúnī
maá dē, de sa tēe ñúcuán
ñamā cuetáhví nú dē.
44 ¿Nāsa cuu candíja ndá
nú? Chi máni jā cúnī ndá

nú jā cuñáhnú nú sāhá ndá
táhán nú, de nduú ndúcú nú
jā cuñáhnú nú sāhá Yāā Dios,
jā íyó mátúhún-ni yā.
45 Mā cāní inī ndá nú jā
cāhān ni cuāchi sīquī nū nūū
Tatá nī. Chi íyó iin jā cāhān
cuāchi sīquī nū, suu Moisés,
tēe jā ñúhún inī ndá nú jā
quendōo ndāā nū jíín ley jā ní
ntee dē.
46 Chi tú ní ncándíja ndá
nú jā ní ntee Moisés, de suni
candíja nú nduhū nícu, chi
tūhun maá nī cúu jā ní ntee dē.
47 Te tú nduú cándíja ndá nú
tūhun nī jā ní ntee dē, ¿de nāsa
candíja nú tūhun cáhān maá
nī túsaá? ncachī yā jíín ndá
dē.

6

Jā ní scájī yā ūhūn mil nchivī
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

1 Ñúcuán de cuāhān Jesús
incā lado mar Galilea, jā cúu
mar Tiberias.
2 De cuāhā ndasí nchivī nī
jēcuniquīn ji yā, chi nī jinī ji
ndācá tiñu ñáhnú jā stéhēn yā
poder yā jā ní nasāhá vāha yā
nchivī cúhū.
3 De nī ncaa yā iin yucu, de
nī jēcundeē yā ñúcuán jíín ndá
tēe scuáha jíín yā.
4 De ja nī ncuñatin vico pas-
cua jā núcūhun inī ndá táhán
yā hebreo jā ní ncācu ji nūū
nchivī nación Egipto.
5 De nī nūcūndēhé yā, de
nī jinī yā jā váji cuāhā ndasí
nchivī. De nī ncāhān yā jíín
Felipe: ¿Ní jondē cueen ó jā
cajī ndá nchivī yáhá?
6 De súcuán nī ncāhān yā jā
jíto túnī yā dē tú nāsa cāhān
dē. Chi ja jínī maá yā nāsa
sāhá yā.
7 De nī ncāhān Felipe jíín
yā: Ni mā quēndá ūū ciento
denario stāā jā cajī ndá ji vísō
jacū-ni, ncachī dē.
8 Ñúcuán de nī ncāhān incā
tēe scuáha jíín yā, jā cúu An-
drés, ñanī Simón Pedro:
9 Yáhá íyó iin tēe lulí jā ndíso
ji ūhūn stāā cebada jíín ūū
tiacá. ¿De ní quenda ñúcuán,
chi nchivī cuāhā ndasí cúu?
ncachī dē.
10 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús: Cāhān ndá nú jíín
nchivī ná cúndeē ji, ncachī yā.
De ñúcuán íyó cuāhā itē, de nī
jēcundeē ndá ji, de tá ūhūn mil
tēe cúu.
11 De nī nquehen Jesús
stāā ñúcuán, de xihna cā nī
nacuetáhví yā nūū Yāā Dios.
De nī jēhe yā nūū ndá tēe
scuáha jíín yā, de ndá máá
dē nī nsajī dē nūū ndá nchivī
ndéē ñúcuán. De suni súcuán
nī nsāhá yā jíín tiacá, de nī
nchajī ndá ji nāsaa cúnī ji cajī
ji.
12 De tá nī ndahā chījin ji,
de nī ncāhān yā jíín ndá tēe
scuáha: Nastútú ndá nú ndá
pedazo jā ní nquendōo, tácua
mā náā cuitī.
13 De nī nastútú ndá dē,
de nī nchitú ūxī ūū tīcá
pedazo jā ní nquendōo cā
sīquī ndihúhūn stāā cebada.
14 De jā ní jinī ndá nchivī
tiñu ñáhnú jā ní nsāhá Jesús
jā stéhēn yā poder yā, de nī
ncāhān ji: Jāndáā ndija jā tēe
yáhá cúu jā cáhān tutū jā quiji

inī ñayīví jā nacani tūhun Yāā
Dios, ncachī ndá ji.
15 De nī jinī Jesús jā cúnī
ndá ji sāhá ji fuerza jā cuu
yā rey ji nícu. De nī ncujiyo
tucu mátúhún yā-ni, nī ncaa
yā cuāhān yā nūū sūcún cā
yucu.

Jā ní jica jéhé yā nūū mar
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

16 De jā cuácuneē, de ndá tēe
scuáha jíín yā nī nuu dē yucu
cuāhān dē nūū mar.
17 De nī ndīvi ndá dē inī
barco, de nī scáca dē jā quīhīn
dē incā lado mar jondē ñuū
Capernaum. De ja nī ncuneē,
de ncháha ca nenda Jesús nūū
ndá dē.
18 Ñúcuán de nī jīquīhi iin
tāchī níhin, de jísō ndute mar
sáhá.
19 De tá nī ncuu tá cúu ūhūn
á īñū kilómetro jíca ndá dē jíín
barco, de nī jinī dē jā jíca Jesús
nūū mar, de nī ncuñatin yā
nūū barco. De nī nchūhú ndá
dē.
20 De maá yā nī ncāhān yā
jíín dē: Maá nī cúu, de mā
cúyūhú ndá nú.
21 De nī ncusiī inī ndá dē
jā ná quívi yā inī barco. De
nī nsāhá yā jā ñamā-ni nī
nquenda barco nūū ñuhun
yíchí nūū cuáhān ndá dē.

Jā ní nanducú ndá nchivī
Jesús

22 De quīvī téēn de ndá
nchivī jā ní nquendōo incā
lado mar, nī jinī ji jā ndá
tēe scuáha jíín yā cuāhān dē
jíín mátúhún-ni barco jā ní
īyo ñúcuán, jíín jāá nduú ní
nquívi Jesús jā quīhīn yā jíín
dē.
23 Sá de sava cā barco jā váji
ichi ñuū Tiberias, nī nquenda
ñatin lugar nūū ní nchajī ndá
ji stāā jā ní nacuetáhví maá
Jētohō ō jēhē.
24 De jā ní jinī nchivī jāá
nduú cā Jesús íyó yā ñúcuán,
de ni ndá tēe scuáha jíín yā, de
nī nquīvi ji ndá barco ñúcuán,
de cuāhān ji ñuū Capernaum
cuānanducú ji yā.

Jesús cúu stāā jā cutecū ō
níí cání

25 De tá nī nquenda ji jondē
incā lado mar, de nī nanihīn
ji Jesús. De nī jīcā tūhún
ji yā: Maestro, ¿nā hora nī
nquenda ní yáhá?
26 De nī ncāhān Jesús:
Jāndáā cáhān ni jíín ndá nú
jā nánducú nú nduhū sīquī jā
ní nchajī nū jondē nī ndahā
chījin nú, de nsūú sīquī jā ní
jinī nū ndācá tiñu ñáhnú jā ní
stéhēn ni poder ni.
27 Mā cúndihvī inī nū maá-
ni sīquī jā cajī nū jā ñamā
nataxīn, chi sa cundihvī inī
nū jā nīhīn nū stāā jā cutecū
nū níí cání sāhá. De nduhū,
Yāā nī nduu tēe, taji nī maá
stāā jā cutecū nū níí cání.
Chi Tatá nī Yāā Dios nī jani
yā nduhū jā sáhá nī súcuán,
ncachī yā jíín ndá ji.
28 Ñúcuán de nī jīcā tūhún ji
yā: ¿Nāsa sāhá ndá sá tácua
squíncuu sá tiñu cúnī Yāā
Dios?
29 De nī ncāhān Jesús: Tiñu
jā cúnī Yāā Dios cúu jā candíja
ndá nú nduhū, Yāā jā ní ntají
yā vāji.
30 Ñúcuán de nī ncāhān ndá
ji: ¿Túsaá de nā tiñu ñáhnú
sāhá ní cunī ndá sá de candíja

sá jā ní ntají yā níhín? ¿Nā tiñu
cúu jā sáhá ní?
31 Chi ndá tatā ō janahán nī
nchajī dē maná jā ní ncuun
ichi andiví jondē nūū ñuhun
tíhá, tá cúu nūū yósō nūū tutū
īī: Yāā Dios nī jēhe yā stāā nī
ncuun ichi andiví nī nchajī
ndá ji, cáchī tutū, ncachī ndá
ji jíín yā.
32 De nī ncāhān Jesús:
Jāndáā cáhān ni jíín ndá nú:
Nsūú Moisés ní jéhe stāā
ñúcuán nūū ndá dē jā ní
ncuun ichi andiví, chi maá
Tatá nī nī jēhe. De maá yā jéhe
stāā andiví jā cutecū nū níí
cání sāhá.
33 Chi stāā jā jéhe Yāā Dios
cúu maá Yāā jā ní ncuun ichi
andiví, de sáhá yā jā nchivī
ñayīví cutecū ji níí cání an-
diví, ncachī yā.
34 De nī ncāhān ndá ji:
Señor, níní cuāha ní stāā
ñúcuán cajī ndá sá túsaá.
35 De nī ncāhān Jesús: Maá
nī cúu maá stāā jā cutecū nū
níí cání sāhá. Nā-ni nchivī
quívi ndahá nī, mā cōcón cuitī
cā ji. De nā-ni nchivī cándíja
nduhū, mā yíchī cuitī cā ji.
36 Sochi ndá ndóhó ja nī
ncāhān ni jíín nú jāá nduú
cándíja nú nduhū, vísō nī jinī
nū nūū ni.
37 Ndācá nchivī jā sáhá Tatá
nī jā candíja ji nduhū, maá
ji quívi ndahá nī. De jétáhví
nī ndācá ji jā cúnī ji quīvi ji
ndahá nī, chi mā tají cuitī ni
ji.
38 Chi nī nquiji nī jondē an-
diví tácua sāhá nī tiñu jā cúnī
Yāā jā ní ntají nduhū, de nsūú
jā sāhá nī jā cúnī maá nī.
39 De tiñu jā cúnī Tatá nī,
Yāā nī ntají nduhū, cúu jā má
scuíta nī ni iin nchivī jā jéhe
yā nūū ni, chi coto nī ji de
nastécū ni ji quīvī jīnu ñayīví.
40 De Yāā nī ntají nduhū,
cúnī yā jā ndācá nchivī jā
níhīn ji tūhun nduhū de
candíja ji nduhū jā cúu nī Sēhe
Yāā Dios, cutecū ji níí cání
andiví. Chi nastécū ni ji quīvī
jīnu ñayīví, ncachī yā.
41 Ñúcuán de nī nquijéhé
ndá táhán yā hebreo cáhān ji
contra sīquī yā, chi nī ncāhān
yā jā maá yā cúu stāā jā ní
ncuun ichi andiví.
42 De nī ncāhān ji: ¿A nsūú
tēe yáhá cúu Jesús sēhe José?
De jínī ō tatá dē naná dē. ¿De
nāsa cúu jā cáhān dē jā ní
ncuun dē ichi andiví túsaá?
43 De nī ncāhān Jesús jíín
ndá ji: Mā cáhān ndá nú sīquī
ni.
44 Ni iin nchivī mā cūú quīvi
ji ndahá nī de tú mā sāhá Tatá
nī jā cuu inī ji quīvi ji, chi maá
yā nī ntají nduhū vāji nī. De
nastécū ni ji quīvī jīnu ñayīví.
45 De suha yósō nūū tutū
jā ní ntee ndá tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios janahán:
Ndācá ji chi stéhēn Yāā Dios
nūū ji, cáchī. Túsaá de ndācá
nchivī jā jíni tūhun jā cáhān
Tatá nī de jétáhví ji jā stéhēn
yā nūū ji, nchivī ñúcuán chi
quīvi ji ndahá nī.
46 Ni iin nchivī nduú ní jínī
cuitī ji nūū maá Tatá nī. Chi
mátúhún-ni nduhū cúu jā ní
jinī nūū yā, chi jondē nūū
maá yā vāji nī.

47 Jāndáā cáhān ni jíín ndá
nú jā nchivī jā candíja jā scácu
nī ji, maá ji cutecū ji níí cání.
48 Maá nī cúu stāā jā cutecū
nū níí cání sāhá.
49 Ndá tatā nū janahán, nī
nchajī dē stāā maná jā ní
ncuun ichi andiví jondē nūū
ñuhun tíhá, sochi nduú ní
nsáhá jā cutecū dē níí cání.
50 De stāā jā cáhān ni jā váji
ichi andiví, chi nā-ni nchivī
cajī, de cutecū ji níí cání an-
diví.
51 De suu maá nī cúu stāā
ñúcuán jā ní nquiji ichi an-
diví jā sáhá jā cutecū nū níí
cání. De nchivī jā cajī stāā
yáhá, cutecū ji níí cání andiví.
De stāā jā cuāha nī cúu yiqui
cúñu nī, de cuāha nī tácua
nchivī ñayīví cutecū ji níí cání,
ncachī yā.
52 Ñúcuán de ndá táhán yā
hebreo nī ncāhān ji jíín táhán
ji: ¿Nāsa cuu cuāha tēe yáhá
yiqui cúñu dē cajī ō? ncachī
ji.
53 De nī ncāhān Jesús jíín
ji: Jāndáā cáhān ni jíín ndá
nú: Tú mā cándíja nú jā yiqui
cúñu nduhū, Yāā nī nduu tēe,
cúu tá cúu stāā, de nīñī ni
cúu tá cúu ndute, túsaá de mā
cútecū nū níí cání sāhá.
54 Chi ndá nchivī jā candíja
jā yiqui cúñu nī cúu tá cúu
stāā de nīñī ni cúu tá cúu
ndute, maá ji cutecū níí cání.
De nastécū ni ji quīvī jā jīnu
ñayīví.
55 Chi yiqui cúñu nī jíín nīñī
ni cúu ndija jā sāhá jā cutecū
ji níí cání.
56 De ndá nchivī jā candíja
jā yiqui cúñu nī jíín nīñī ni cúu
tá cúu stāā jíín ndute jā cutecū
ji níí cání sāhá, maá ji íñí nīhin
ji jíín nī, de íyó nī jíín ji.
57 Maá Tatá nī, Yāā técū, nī
ntají yā nduhū vāji nī, de técū
ni sáhá maá yā. De saá-ni ndá
nchivī jā candíja jā cúu nī tá
cúu stāā ji jíín ndute ji, suni
súcuán cutecū ji níí cání sāhá
nī.
58 Maá nī cúu stāā jā ní
nquiji ichi andiví. De stāā jā
cáhān ni nduú cúu tá cúu stāā
maná jā ní nchajī ndá tatā nū
janahán, chi nduú ní nsáhá
jā cutecū ji níí cání. Chi stāā
jā cáhān ni, de nchivī jā cajī,
cutecū ji níí cání sāhá, ncachī
yā.
59 Ndá tūhun yáhá nī
stéhēn Jesús nūū nchivī jā ní
ndutútú inī vehe īī sinagoga
ñuū Capernaum.

Tūhun jā cutecū ō níí cání

60 De cuāhā nchivī scuáha
jíín yā, nī jini ji tūhun yáhá
jā ní stéhēn yā, de nī ncāhān
ndá ji: Víjín ndasí tūhun yáhá.
¿Nāsa cuu cuetáhví ó túsaá?
61 De nī jinī Jesús jā cáhān
ndá ji jā víjín cúu tūhun yáhá,
de nī ncāhān yā: ¿A víjín sáhá
tūhun yáhá jíín ndá nú?
62 ¿De nāsa sāhá nú de tú
cunī nū jā nduhū, Yāā nī
nduu tēe, ndaa nī quīnohōn ni
nūū ní ndeē ni xihna ñúhún?
63 Maá ánō nchivī cúu jā
sáhá jā técū ji. Chi yiqui cúñu
ji nduú jétíñú cuitī súcuán. De
ndá tūhun jā ní ncāhān ni jíín
nú cúu jā quendōo vāha ánō
nū, de cutecū nū níí cání sāhá.
64 Sochi sava nú chi nduú
cándíja nú, ncachī yā. Chi
jondē jā xíhna ñúhún ja jínī

Jesús nā nchivī cúu jā má
cándíja, jíín ní iin dē cúu jā
nastúu dē yā.
65 De nī ncāhān cā yā: Jā
ñúcuán nī ncāhān ni jíín ndá
nú jā má cūú quīvi ni iin
nchivī ndahá nī de tú mā sāhá
Tatá nī jā cuu inī ji quīvi ji,
ncachī yā.
66 De jondē quīvī ñúcuán de
cuāhā nchivī scuáha jíín yā, nī
sndóo ji yā, de nduú cā ní jíca
ji jíín yā.
67 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndihúxī ūū tēe scuáha jíín
yā: ¿A suni cúnī ndá máá nú
quīhīn nū, á naá cúu?
68 De nī ncāhān Simón Pe-
dro: Señor, ¿nā nūū cā quīhīn
sá? Chi maá ní cúu jā nácani
tūhun jā cutecū sá níí cání
sāhá.
69 De nī ncandíja ndá sá de
jínī sá jā maá ní cúu Cristo,
Sēhe Yāā Dios, Yāā técū,
ncachī dē.
70 De nī ncāhān Jesús: De
vísō nī nacāji nī ndihúxī ūū
ndá nú, de íyó iin nú jā ní
nquīvi tāchī inī, ncachī yā.
71 De súcuán nī ncāhān yā
sīquī Judas Iscariote, sēhe
Simón. Chi maá dē nastúu dē
yā, vísō iin táhán jā úxī ūū tēe
scuáha jíín yā cúu dē.

7

Jāá nduú ní ncándíja ndá ñanī Jesús

1 Ñúcuán de jíca nuu Jesús
región Galilea. Chi nduú cúnī
yā caca nuu yā región Judea,
chi ndá táhán yā hebreo jā
ndéē ñúcuán, cúnī dē cahnī dē
yā.
2 De cuācuñatin vico jā sāhá
ndá táhán yā hebreo vehe
ramádā jā cundeē ji.
3 De ndá ñanī yā nī ncāhān
dē jíín yā: ¿Nūcu maá yáhá-
ni íyó nú? Vāha cā quīhīn nū
región Judea, tácua ndá tēe
ñúcuán jā cándíja dē ndóhó,
suni cunī dē tiñu ñáhnú jā
sáhá nú.
4 Chi tú cúnī iin tēe jā cūtē
nuu tūhun dē, de mā sāhá
yuhū dē tiñu. De tú sáhá
nú ndācá tiñu ñáhnú, vāha cā
sāhá nú jā cunī ndiviī nchivī
túsaá.
5 Súcuán nī ncāhān ndá ñanī
yā jíín yā, chi ni ndá máá dē
nduú cándíja dē yā.
6 Ñúcuán de nī ncāhān Jesús:
Ncháha ca quenda maá quīvī
jā quíhīn ni. De ndá máá nú
chi nā-ni quīvī de cuu quīhīn
nū.
7 Chi mā quítī inī nchivī
ñayīví cunī ji ndóhó, de maá
nī chi quítī inī ji jínī ji, chi
cáhān ni jā maá-ni tiñu néhén
sáhá ndá ji.
8 Cuáhán ndá máá nú vico.
De maá nī chi mā quíhīn ni
mitan, chi ncháha ca quenda
maá quīvī jā cánuú quīhīn ni,
ncachī yā.
9 Súcuán nī ncāhān yā
tūhun yáhá jíín ndá dē, de nī
nquendōo yā Galilea.

Jā ní jēhēn Jesús vico vehe ramádā

10 De tá nī nchāha ndá ñanī
yā cuāhān dē vico ñúcuán, de
sá de suni cuāhān maá yā.
De nduú ní jéhēn nijīn yā, chi
nduú ní stúu yā maá yā.
11 De ndá táhán yā hebreo
nánducú ji yā vico ñúcuán, de

cáhān ndá ji: ¿Ní cúu nūū íyó
tēe ñúcuán? ncachī ji.
12 De ndasí nī ncāhān
nchivī jā síquī yā, chi sava ji
cáhān: Tēe vāha cúu dē. De
sava cā ji cáhān: Nduú chi
stáhví dē nchivī.
13 De yuhū-ni nī ncāhān ji
tūhun yā, chi yúhú ji jā quītī
inī ndá táhán ji hebreo.
14 De tá nī ncuu sava vico,
de nī nquenda Jesús, nī
nquīvi yā templo cāhnú, de nī
nquijéhé yā stéhēn yā tūhun.
15 De nī nsāhvi inī ndá táhán
yā hebreo níni ji, de nī ncāhān
ji: ¿Nāsa jínī tēe yáhá cuāhā
tūhun ndíchí? Chi nduú ní jíca
dē escuela, ncachī ji.
16 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús: Tūhun jā stéhēn ni chi
nsūú tūhun maá nī cúu, chi
tūhun jā ní jēhe maá Yāā jā ní
ntají nduhū cúu.
17 Tú iin nchivī cúnī ji sāhá
ji tiñu cúnī Yāā Dios, nchivī
ñúcuán chi jīcūhun inī ji á
jondē nūū Yāā Dios vāji tūhun
stéhēn ni, á tūhun jā jáni inī
maá nī cúu.
18 Tēe jā cáhān tūhun jáni
inī maá dē, tēe ñúcuán ndúcú
dē jā sāhá ñáhnú nchivī dē.
De tú iin tēe ndúcú dē sāhá
ñáhnú dē Yāā jā ní ntají dē, tēe
ñúcuán cúu tēe ndāā, de nduú
nā tūhun stáhví íyó jíín dē.
19 ¿A nsūú jā ní jēhe Moisés
ley yā nūū nū jā squíncuu nú?
De ni iin nú nduú squíncuu.
Chi sa jā cúnī ndá nú cahnī
nū nduhū, ¿de nājēhē cúu?
ncachī yā.
20 De nī ncāhān ndá nchivī
ñúcuán: Tāchī ndóho nú. ¿Ní
iin cúnī cahnī ndóhó?
21 De nī ncāhān Jesús:
Nī nasāhá vāha nī iin tēe
quīvī nátātú, de ndiviī nū
nī nsāhvi inī nū nī jinī nū jā
quīvī nátātú nī nsāhá nī tiñu
ñúcuán.
22 De Moisés nī jēhe dē ley
jā cúu circuncidar nūū ndá
nú. De sáhá ndá nú circunci-
dar sūchí yíí nūū únā quīvī jā
ní ncacu ji, vísō quīvī nátātú
cúu. (Sochi nsūú maá Moisés
ní jáquīn ley ñúcuán, chi ja nī
īyo nūū ndācá tatā dē.)
23 Túsaá de tú sáhá ndá nú
circuncidar vísō quīvī nátātú
cúu, tácua squíncuu nú ley
Moisés, ¿de nūcu quítī inī ndá
nú jā ní nasāhá vāha ndasí nī
iin tēe quīvī nátātú?
24 Mā cāní ñamā inī nū jā
cuāchi sáhá nī. Chi sa cani
vāha inī nū sīquī ndācá tiñu
váha, ncachī yā.

Jā ní ncachī Jesús ní jondē vāji yā

25 Ñūcuán de sava nchivī
Jerusalén nī jīcā tūhún táhán
ji: ¿A nsūú tēe yáhá cúu jā
nánducú ndá tēe cúñáhnú jā
cahnī dē, á naá cúu?
26 De yáhá cáhān nijīn dē
nūū chitú, de nduú ni iin jásī
jā sáhá dē. ¿A sanaā de nī
ncundaā inī ndá tēe cúñáhnú
jā tēe yáhá cúu Cristo jā cáchī
tutū jā quiji, á naá cúu?
27 De nduú chi ja jínī ō ní
nūū váji tēe yáhá. De tá quiji
Cristo, chi ni iin ó mā cúnī ō
ní jondē quiji yā, ncachī ji.
28 Ñúcuán de nī ncāhān jee
Jesús jā stéhēn yā tūhun inī
templo: Jínī ndá nú nduhū, de
jínī nū nā ñuū vāji nī. De vísō
súcuán de maá Yāā ndāā cúu

jā ní ntají nduhū vāji nī, de
nduú vāji nī jā cúnī maá nī.
De nduú jínī ndá nú nāsa Yāā
cúu yā.
29 De maá nī chi jínī ni yā,
chi jondē nūū maá yā vāji
nī, de maá yā nī ntají nduhū,
ncachī yā.
30 Ñúcuán de nī nducú ndá
dē tiin dē yā. De ni iin dē
nduú ní ncúu tiin dē yā, chi
ncháha ca quenda maá quīvī
jā tiin dē yā.
31 Sochi cuāhā nchivī nī
ncandíja ji yā, de nī ncāhān ji:
¿A nsūú tēe yáhá cúu Cristo,
Yāā ndétu ó jā quiji? Chi
cuāhā ndasí tiñu ñáhnú sáhá
yā jā stéhēn yā poder yā,
ncachī ji.

Jā ní ntají ndá dē policía jā
tiin dē Jesús

32 De nī jinī ndá tēe fariseo
jā súcuán cáhān ndá nchivī
tūhun yā. De ndá máá dē jíín
ndá sūtū cúñáhnú, nī ntají dē
ndá policía jā jíto templo, vāji
dē jā tiin dē yā.
33 De nī ncāhān Jesús: Jacū-
ni cā quīvī coo nī jíín ndá nú.
Ñúcuán de quīnohōn ni nūū
Yāā nī ntají nduhū vāji nī.
34 De nanducú ndá nú
nduhū, sochi mā nánihīn nū
nduhū. Chi mā cūú cuēē nū
nūū cundeē ni, ncachī yā.
35 Ñúcuán de ndá táhán yā
hebreo nī jīcā tūhún táhán dē:
¿De ní cúu nūū quíhīn tēe yáhá
jā mā nánihīn ō dē? ¿A quīhīn
dē nūū ndá táhán ó hebreo
jā ní jītē nuu jā ndéē nación
Grecia? ¿De á stéhēn dē tūhun
nūū nchivī Grecia, á naá cúu?
36 ¿De nā tūhun cúu jā ní
ncāhān dē jā nanducú ó dē de
mā nánihīn ō dē, jā má cūú
cōhōn nūū cundeē dē? ncachī
ndá dē.

Sīquī ndute jā cutecū ō níí
cání sāhá

37 De quīvī sándīhí vico
ñúcuán de íyó vico cáhnú cā.
De quīvī ñúcuán nī nacuiñī
Jesús, de nī ncāhān jee yā: Tú
nā-ni nchivī cúu ndasí inī ji
ndācá jā váha jā sāhá nī jēhē ji,
jondē tá cúu nūū yíchī ndasí
ji ndute, túsaá de ná quívi ji
ndahá nī de coho ji ndute,
cúu jā nīhīn ji ndācá jā váha
ñúcuán.
38 De nchivī jā candíja jā
scácu nī ji, chi inī ánō ji cun-
deē Espíritu Santo, de cuu yā
tá cúu iin yūte jā quéne de níí
cání jíca ndute. De suu cúu jā
sāhá yā jā cutecū ji níí cání, tá
cúu nūū cáhān tutū īī, ncachī
yā.
39 De súcuán nī ncāhān
yā jā nchivī candíja jā
scácu yā ji, nīhīn ji Espíritu
Santo. Chi ncháha ca quenda
maá Espíritu, chi ncháha ca
ndaa Jesús quīnohōn yā nūū
nduñáhnú yā.

Jā ní ncusíín inī nchivī jā
síquī yā

40 De sava ndá nchivī
cuāhā, tá nī jini ji tūhun yáhá,
de nī ncāhān ji: Jāndáā jā tēe
yáhá cúu jā cáchī tutū jā quiji
dē nacani dē tūhun Yāā Dios,
ncachī ji.
41 De sava cā ji nī ncāhān:
Tēe yáhá cúu Cristo, Yāā nī
ntají Yāā Dios. Sochi sava cā
ji nī ncāhān ji: Nduú chi nsūú
Galilea quiji Cristo.
42 Chi cáchī tutū īī jā chījin
tatā rey David cacu Cristo, de

cacu yā ñuū Belén, ñuū nūū ní
ncacu maá David, ncachī ji.
43 De súcuán nī ncusíín inī
ndá nchivī jā síquī yā.
44 De sava ji cúnī ji tiin ji yā
jā chindasī ji yā, de ni iin ji
nduú ní ntíin ji yā.

Jāá nduú ní ncándíja ndá tēe
cúñáhnú

45 Ñúcuán de ndá policía jā
jíto templo, nduú ní ntíin ndá
dē Jesús, de cuānohōn ndá
dē nūū ndá tēe fariseo jíín
ndá sūtū cúñáhnú. De ndá
tēe ñúcuán nī jīcā tūhún dē
policía: ¿Nūcu nduú ní nquíji
ndá nú jíín dē?
46 De nī ncāhān ndá policía:
Nduú cuitī ni iin tēe cáhān
vāha ndasí tá cúu nūū cáhān
tēe ñúcuán, ncachī dē.
47 De nī ncāhān ndá tēe
fariseo: ¿De á suni jondē ndá
máá nú nī stáhví dē, á naá
cúu?
48 Ni iin táhán nī ndá sūtū
cúñáhnú jíín tēe fariseo, nduú
cándíja ndá nī tūhun cáhān tēe
ñúcuán, ¿de nūcu cándíja ndá
máá nú?
49 De ndá nchivī cuāhā
ñúcuán jāá nduú jícūhun inī
ji ley Moisés, chi tānū tāhvī ji,
ncachī ndá dē.
50 De nī ncāhān Nicodemo,
tēe jā ní jēhēn nūū yā iin
jacuáā, de suni iin tēe fariseo
cúu dē:
51 Cáchī ley jā má cūú tee ó
cuāchi sīquī iin tēe, de tú mā
cúnini ó xihna cā nāsa cáhān
dē, tácua cucáhnú inī ō nā
cuāchi nī nsāhá dē, ncachī dē.
52 De nī ncāhān ndá dē: De
ndóhó, ¿á suni jondē Galilea
vāji nú jā cáhān nū jēhē tēe
ñúcuán? Nanducú viī nū nūū
tutū īī de cunī nū jā Galilea
nduú quée cuitī ni iin tēe
nácani tūhun Yāā Dios, ncachī
ndá dē.
53 De cuānohōn ndá dē tá
vehe tá vehe dē.

8

Tūhun ñahan jā ní ncasíquí
ndéē tāhán

1 De nī ncaa Jesús cuāhān yā
yucu Olivos.
2 De jā cuácunijīn incā
quīvī, de nī nquenda tucu
yā templo. De ndihi nchivī
nī nquenda ji nūū yā. De nī
jēcundeē yā, de nī stéhēn yā
tūhun nūū ndá ji.
3 Ñúcuán de ndá tēe stéhēn
ley janahán jíín ndá tēe grupo
fariseo, nī nquiji ndá dē jíín
iin ñahan jā ní nīhīn dē ña jā
cásíquí ndéē ña. De nī jani dē
ña māhñú.
4 De nī ncāhān dē jíín yā:
Maestro, nī nīhīn ndá sá
ñahan yáhá jā cásíquí ndéē ña.
5 De ley Moisés ndácu nūū ō
jā cuāha ó yūū xīnī ndá ñahan
sáhá súcuán tácua cuū ña. De
maá ní, ¿nāsa cáchī ní?
6 De súcuán nī ncāhān ndá
dē jā jíto túnī dē yā tú cuetáhví
yā jā cáhān ley ñúcuán, chi tú
nduú de cāhān dē cuāchi sīquī
yā. De Jesús nī jīquindeyi yā,
de nī ntee yā nūū ñūhún jíín
xīnī ndāhá yā.
7 De jā cáhān cáhān ndá dē,
de nī nūcuīñī yā, de nī ncāhān
yā jíín dē: Tú ní iin ndá máá
nú nduú nā cuāchi nú, de xi-
hna cā ndóhó cuāha yūū xīnī
ña túsaá, ncachī yā.
8 De nī jīquindeyi tucu yā, de
nī ntee tucu yā nūū ñūhún.
9 De tá nī jini ndá dē jā
súcuán nī ncāhān yā, de nī

jīcūhun inī dē jā suni íyó cuāchi dē. De tá iin tá iin dē nī nquee dē cuāhān dē, de xihna cā tēe ñáhnú cā nī nquee, de jondē nī ndihi. De nī nquendōo maá-ni cā Jesús jíín ñahan jā íñí ñúcuán.

10 De nī nūcuīñī tucu yā, de nduú cā ni iin tēe ñúcuán ní jínī yā, chi maá-ni cā ñahan íñí. De nī ncāhān yā jíín ña: ¿Ní cuāhān ndá tēe jā ní ncāhān cuāchi sīquī nū? ¿A nduú cā ní nénda ni iin dē jā cāhān dē cuāchi sīquī nū?

11 De nī ncāhān ña: Nduú ni iin dē, Señor. Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíín ña: Ni nduhū, mā cáhān ni cuāchi sīquī nū. De cuáhán de mā sāhá cā nū cuāchi, ncachī yā.

Jesús cúu maá luz jā stúu inī ánō nchivī

12 De incā vuelta nī ncāhān Jesús jíín nchivī: Maá nī cúu tá cúu luz jā stúu inī ánō nchivī ñayīví, jā sáhá nī jā jícūhun inī ji sīquī Yāā Dios. De nchivī jā candíja nduhū, mā cācá cā ji modo nūū neē, chi sa cunevāha ji luz inī ánō ji jā sāhá jā cutecū ji níí cání.

13 Ñúcuán de nī ncāhān ndá tēe fariseo jíín yā: Ndóhó chi cáhān nū jēhē maá nú, de nduú jétíñú tūhun cáhān nū.

14 De nī ncāhān yā jíín ndá dē: Vísō cáhān ni jēhē maá nī, de íyó ndāā tūhun cáhān ni. Chi jínī ni ní jondē vāji nī ní jondē quīhīn ni. Sochi ndá ndóhó nduú jínī nū ní jondē vāji nī ní jondē quīhīn ni.

15 Ndá ndóhó chi modo nchivī ñayīví sándaā nū sīquī tūhun cáhān ni. De nduhū chi nduú sándaā mátúhún nī-ni sīquī ni iin nchivī.

16 De tú sāhá ndāā ni sīquī ji, de ndāā sándaā ni, chi nduú sáhá mátúhún nī-ni, chi sándaā ni jondē jíín maá Tatá nī, Yāā nī ntají nduhū vāji nī.

17 De yósō nūū tutū ley jā névāha ndá nú jā tú inuú cáhān ūū testigo, de cánuú cuetáhví nú jā cáhān dē, chi íyó ndāā tūhun cáhān dē.

18 Túsaá de nduhū cúu iin jā cáhān ndāā ni jēhē ni. De incā jā cáhān ndāā jēhē ni cúu maá Tatá nī, Yāā nī ntají nduhū, ncachī yā.

19 De nī ncāhān ndá dē jíín yā: ¿Ní cúu nūū ndéē Tatá nú túsaá? De nī ncāhān yā: Nduú jínī ndá nú ní iin cúu nduhū ni Tatá nī. De tú jā jínī nū nduhū, de suni cunī nū Tatá nī nícu.

20 Ndá tūhun yáhá nī ncāhān Jesús jā stéhēn yā inī templo nūū íyó ndá jātūn nūū sócō nchivī xūhún. De nduú ní ntíin ni iin dē yā, chi ncháha ca quenda quīvī jā tiin dē yā.

Jā ní ncāhān yā jā má cūú quīhīn ji nūū cundeē yā

21 De nī ncāhān tucu Jesús jíín ndá dē: Nduhū chi quīhīn ni, de nanducú ndá nú nduhū, de mā nánihīn nū nduhū, chi quendōo cuāchi nú sīquī nū tá cuū nū. De jā ñúcuán mā cūú cuēē nū nūū quíhīn ni, ncachī yā.

22 Ñúcuán de ndá tēe hebreo nī ncāhān dē jíín táhán dē: ¿A cahnī tēe yáhá maá dē, de á suu ñúcuán cúu jā cáhān dē jā má cūú cōhōn nūū

quíhīn dē, á naá cúu? ncachī
ndá dē.
23 De nī ncāhān yā: Ndá
máá nú chi ñayīví yáhá vāji
nú, sochi nduhū chi jondē an-
diví vāji nī. Ndá máá nú cúu
nchivī ñayīví yáhá, de nduhū
chi nsūú tēe ñayīví yáhá cúu
nī.
24 Jā ñúcuán cúu jā ní
ncāhān ni jā quendōo cuāchi
nú sīquī nū tá cuū nū. Chi
tú mā cándíja nú jā maá nī
cúu Cristo, de quendōo ndija
cuāchi nú sīquī nū tá cuū nū,
ncachī yā.
25 De nī jīcā tūhún ndá dē
yā: ¿Túsaá de ní iin cúu nú?
De nī ncāhān yā: Ja nī ncachī
ni nūū nū jondē jā xíhna
ñúhún ní iin cúu nī.
26 De íyó cuāhā cā tūhun jā
cuu cāhān ni jíín nú de sāhá
ndāā ni sīquī nū. Sochi mā
cáhān ni, chi inī ñayīví yáhá
cáhān ni maá-ni tūhun jā ní
jini nī nī ncāhān Yāā nī ntají
nduhū vāji nī. De maá-ni
tūhun ndāā cáhān yā, ncachī
yā.
27 De nduú ní jícūhun inī
ndá dē jā cáhān yā tūhun Tatá
yā andiví.
28 Jā ñúcuán nī ncāhān cā
yā: Tá nī nchāha jā ní jata caa
ndá nú nduhū, Yāā nī nduu
tēe, yīcā cruz, ñúcuán de cunī
nū ní iin cúu nī. De cunī
nū jāá nduú nā cuá sáhá nī
jā cúnī maá nī, chi cáhān ni
maá-ni tūhun jā ní stéhēn Tatá
nī nūū ni.
29 Chi maá Tatá nī, Yāā nī
ntají nduhū, íyó yā jíín nī.
De nduú sndóo mátúhún yā
nduhū, chi níní sáhá nī tiñu jā
jétahān inī maá yā, ncachī yā.
30 De jā ní ncāhān yā tūhun
yáhá, de cuāhā nchivī nī
ncandíja ji yā.

Sīquī ní-ni nchivī cúu sēhe
Yāā Dios jíín sēhe tāchī cúñáhnú

31 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús jíín ndá táhán yā hebreo
jā ní ncandíja ji yā: De tú cuiñi
nīhin nú jíín tūhun stéhēn
ni nūū nū, de cuu ndija nú
nchivī scuáha jíín nī.
32 De jīcūhun inī nū tūhun
ndāā, de tūhun ndāā sāhá jā
nduu libre nū nūū maá jā yíhí
nú ndahá.
33 De nī ncāhān ndá ji jíín
yā: Nduú yíhí cuitī ni ndahá
ni iin, chi tatā Abraham cúu
ndá nī. ¿De nūcu cáhān nū jā
nduu libre ni túsaá?
34 De nī ncāhān Jesús:
Jāndáā cáhān ni jíín ndá nú jā
ndācá nchivī jā sáhá cuāchi,
nduú íyó libre ji, chi yíhí ji
chījin cuāchi jā sátíñú cāhá ji
nūū.
35 De nchivī jā sátíñú cāhá,
chi nduú cúu ji iin táhán
nchivī vehe nūū sátíñú ji.
Sochi iin sēhe chi sa cúu ndija
ji táhán nchivī vehe ji.
36 Túsaá de maá nī jā cúu
Sēhe Yāā Dios, tú sāhá nī jā má
sátíñú cāhá nú cā nūū cuāchi,
túsaá de nduu libre ndija ndá
nú, de cuu nú sēhe yā.
37 De jínī ni jā tatā Abraham
cúu ndá nú, de vísō súcuán de
cúnī ndá nú cahnī nū nduhū,
chi nduú jétáhví nú tūhun
cáhān ni.
38 Nduhū chi cáhān ni tūhun
jā ní stéhēn Tatá nī nūū ni. De
ndá ndóhó chi sáhá nú tiñu jā

ní ncāhān tatá ndá máá nú,
tāchī cúñáhnú, ncachī yā.
39 De nī ncāhān ndá ji: Tatā
Abraham cúu ndá nī. De nī
ncāhān Jesús: Tú jā candíja
ndá nú tá cúu nūū ní ncandíja
Abraham, tácua cuu ndija nú
tatā dē, ñúcuán de tiñu váha
jā ní nsāhá dē suni sāhá ndá
máá nú nícu.
40 De mitan chi cúnī ndá
nú cahnī nū nduhū, vísō nī
ncāhān ni jíín nú ndācá tūhun
ndāā jā ní stéhēn Tatá nī nūū
ni. De Abraham chi nduú
ní nsáhá cuitī dē tá sáhá ndá
máá nú.
41 Chi inuú-ni sáhá ndá nú
tá sáhá maá tatá nú, ncachī
yā. Ñúcuán de nī ncāhān ndá
ji: Ndá máá nī chi nduú cúu nī
sēhe ndáhví jāá nduú tatá. Chi
íyó iin-ni tatá nī, de Yāā Dios
cúu yā.
42 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús: Tú Yāā Dios cúu ndija
tatá nú, de coo manī nū jíín nī
nícu. Chi jondē nūū Yāā Dios
nī nquee nī vāji nī. De nduú
vāji nī jā cúnī maá nī, chi maá
yā nī ntají nduhū.
43 ¿De nājēhē cúu jāá nduú
jícūhun inī ndá nú tūhun
cáhān ni túsaá? Suu sīquī jāá
nduú cúnī nū chuhun inī nū
tūhun cáhān ni.
44 Ndá máá nú chi tatá
nú cúu tāchī cúñáhnú. De
cúnī ndá nú sāhá nú tiñu jā
cúnī tatá nú ñúcuán. Maá
tāchī cúñáhnú nī jahnī ndīyi
jondē jā xíhna ñúhún. De
nduú cuitī nā tūhun ndāā íñí
jíín, de nduú cuitī nā tūhun
ndāā cáhān. De cáhān tāchī
cúñáhnú tūhun stáhví sīquī jā
súcuán cáá maá. Chi maá
tāchī cúu jā ndíso tūhun stáhví,
de nī squíjéhé ndihi tūhun
stáhví.
45 Sochi nduhū chi cáhān
ni tūhun ndāā, de jā ñúcuán
cúu jāá nduú cándíja ndá nú
nduhū.
46 De ni iin nú mā níhīn nū
cuāchi sīquī ni, chi nduú cuitī
nā cuāchi nī. De maá-ni tūhun
ndāā cáhān ni, ¿de nūcu nduú
cándíja ndá nú nduhū?
47 Ndá nchivī jā cúu sēhe
Yāā Dios, chi chúhun inī ji
tūhun Yāā Dios. De ndá ndóhó
chi nduú cúu nú sēhe Yāā
Dios, de jā ñúcuán nduú cúnī
nū chuhun inī nū, ncachī yā
jíín ndá dē.

*Iyó Jesús jondē nchá*ha *ca coo Abraham*

48 Ñúcuán de nī ncāhān ndá
táhán yā hebreo: Ndāā cáhān
ndá nī jā cáneē nū tá cúu
nchivī Samaria, de ndóho nú
tāchī.
49 De nī ncāhān Jesús:
Nduú ndóho nī tāchī, chi
íyó yíñúhún nī nūū Tatá nī.
De ndá ndóhó chi nduú íyó
yíñúhún nú nūū ni.
50 Nduhū chi nduú ndúcú
nī jā cuñáhnú nī. Iyó iin jā
sáhá jā cúñáhnú nī, de maá yā
sándaā sīquī tūhun cáhān ndá
nú.
51 Jāndáā cáhān ni jíín nú,
tú ní nchivī squíncuu tūhun
cáhān ni, de mā cúū cuitī ji,
ncachī yā.
52 De ndá tēe hebreo nduú
ní jícūhun inī dē, de nī ncāhān
dē: Mitan de nī ncucáhnú inī
ndá nī jā ndóho ndija nú tāchī.
Chi Abraham jíín ndá tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán, nī jīhī ndá dē. De
ndóhó chi cáhān nū, tú ní iin

squíncuu tūhun cáhān nū, de
mā cúū cuitī ji, cáchī nū.

53 ¿De á cúñáhnú cā maá nú
nsūú cā tatā ō Abraham, á
naá cúu? Chi nī jīhī dē, de suni
nī jīhī ndá tēe nī nacani tūhun
yā. ¿De ní iin cā sáhá nú maá
nú túsaá? ncachī ndá dē.

54 De nī ncāhān Jesús: Tú
nduhū sáñáhnú nī maá nī, de
nduú níhīn tīñú. Maá Tatá
nī cúu jā sáñáhnú nduhū. De
cáhān ndá nú jā maá yā cúu
Yāā Dios maá nú.

55 De vísō súcuán de nduú
jínī nū nāsa Yāā cúu yā. De
nduhū chi jínī ni yā. De tú
cāhān ni jāá nduú jínī ni yā,
de cuu nī tēe stáhví tá cúu
ndá máá nú. De nduú chi
jínī ndija nī yā, de squíncuu nī
tūhun cáhān yā.

56 De tatā ō Abraham nī
ncusiī inī dē jā cunī dē quīvī
quenda nī. De ja nī jinī dē, de
nī jinī ni jā ní ncusiī ndasí inī
dē, ncachī yā.

57 Ñúcuán de nī ncāhān ndá
tēe hebreo jíín yā: Va ncháha
ca coo nú ūū xico ūxī cuīyā,
¿de nāsa cúu jā cáhān nū jā ní
jinī nū nūū Abraham? ncachī
dē.

58 De nī ncāhān Jesús:
Jāndáā cáhān ni jíín ndá nú
jā jondē ncháha ca cacu
Abraham de ja íyó nī, ncachī
yā.

59 Ñúcuán de nī nquehen
ndá dē yūū jā cuāha dē yā.
Sochi nī nquee yuhū yā-ni,
nī nchāha yā māhñú ndá dē,
de nī nquee yā inī templo
cuāhān yā.

9

*Jā ní nasāhá vāha yā iin tēe
nī ncacu cuáá*

1 De jā jíca Jesús cuāhān yā,
de nī jinī yā nūū iin tēe nī
ncacu cuáá.

2 De ndá tēe scuáha jíín yā
nī jīcā tūhún dē yā: Maestro,
¿nūcu nī ncacu cuáá tēe yáhá?
¿A cuāchi tatá dē naná dē cúu,
á cuāchi maá dē cúu?

3 De nī ncāhān Jesús: Nsūú
cuāchi maá dē, ni nsūú cuāchi
tatá dē naná dē cúu jā ní
ncacu dē súcuán, chi sa nī
ncacu dē súcuán tácua cunī
nchivī tiñu ñáhnú jā sāhá Yāā
Dios jíín dē.

4 Juni cúu inī ñayīví tá nūū
cúu nduú, de cánuú sāhá nī
tiñu Yāā jā ní ntají nduhū. Chi
quiji tiempo jā cuu tá nūū cúu
jacuáā, jāá nduú cā nā tiñu
cuu sāhá ni iin.

5 Juni ndéē ni inī ñayīví, de
cúu nī luz jā cútūu inī ánō
nchivī ñayīví, tácua jīcūhun inī
ji sīquī Yāā Dios, ncachī yā.

6 De tá nī ncuu nī ncāhān
yā súcuán, de nī jati yā ntesíi
yā nūū ñūhún, de nī nsāhá
yā ndēhyū jíín ntesíi yā, de nī
ntee yā sīquī tínūú tēe cuáá.

7 De nī ncāhān yā jíín dē:
Cuáhán nūū pila Siloé de na-
quete nú tīnūú nú, ncachī yā.
De tūhun Siloé cáhān: Ndute
jā ní scáca ndá dē nī nquenda.
Ñúcuán de cuāhān dē, de nī
naquete dē tīnūú dē, de nī
ndunijīn-ni, de cuānohōn dē.

8 Ñúcuán de ndá nchivī
ndéē ñatin jíín dē, jíín ndá
nchivī jā ní jinī jā ní ncuu dē
tēe cuáá, nī jīcā tūhún táhán ji:
¿A nsūú tēe yáhá cúu jā jícān
caridad jā ndéē yáhá?

9 De sava ji nī ncāhān: Suu
dē cúu. De sava cā ji nī
ncāhān: Nsūú dē cúu, sochi
súcuán cáá dē. De maá dē chi
nī ncāhān dē: Suu nī cúu.
10 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
ndá ji: ¿De nāsa cúu jā ní nune
tīnūú nú túsaá?
11 De nī ncāhān dē: Tēe nání
Jesús nī nsāhá dē ndēhyū, de
nī ntee dē tīnūú nī, de nī
ncāhān dē jíín nī: Cuáhán nūū
pila Siloé de naquete nú tīnūú
nú. De nī jēhēn ni, de nī na-
quete nī, de nī nune-ni tīnūú
nī, ncachī dē.
12 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
ji dē: ¿Ní cúu nūū íyó tēe
ñúcuán? ncachī ji. Nduú jínī
ni, ncachī dē.

Jā ní stíchī ndá tēe fariseo tēe nī ncacu cuáá

13 Ñúcuán de nī jēsiáha ndá
ji tēe nī ncacu cuáá nūū ndá
tēe fariseo.
14 De quīvī nátātú cúu jā ní
nsāhá Jesús ndēhyū jā ní na-
cune yā tīnūú dē.
15 De ndá tēe fariseo nī jīcā
tūhún tucu dē nāsa nī nune
tīnūú dē. De nī ncāhān dē:
Nī ntee dē ndēhyū sīquī tínūú
sá, de nī naquete sá, de nī
ndunijīn-ni tīnūú sá, ncachī
dē.
16 Ñúcuán de nī ncāhān sava
tēe fariseo: Tēe ñúcuán chi
nsūú jondē nūū Yāā Dios vāji
dē, chi nduú née iī dē quīvī
nátātú. Sochi sava cā dē nī
ncāhān: ¿Nāsa cuu sāhá tēe
ñúcuán ndá tiñu ñáhnú de tú
tēe íyó cuāchi cúu dē? De nī
ncusíín inī ndá dē sīquī yā.
17 De nī jīcā tūhún tucu ndá
dē tēe nī ncacu cuáá: Ndóhó,
¿nāsa cáhān nū sīquī tēe jā ní
nacune tīnūú nú túsaá? De
maá dē nī ncāhān dē: Iin tēe
nácani tūhun Yāā Dios cúu dē,
ncachī dē.
18 Sochi ndá tēe hebreo
ñúcuán nduú ní ncándíja dē
jā ní īyo cuáá tēe ñúcuán de
nī ndunijīn tīnūú dē. De nī
ncana ndá dē tatá naná tēe
cuáá.
19 De nī jīcā tūhún ndá dē:
¿A yáhá cúu sēhe nú jā ní
ncacu cuáá cáchī nū? ¿Túsaá
de nāsa nī ndunijīn tīnūú dē
mitan?
20 De nī ncāhān tatá dē jíín
naná dē: Suu sēhe nī cúu tēe
yáhá jā ní ncacu cuáá.
21 Sochi nduú jínī ni nāsa nī
ndunijīn tīnūú dē mitan, de
ni nduú jínī ni ní tēe nī na-
cune tīnūú dē. Cātūhún ndá
nú maá dē, chi ja ñáhnú dē, de
ná cáchī maá dē.
22 Súcuán nī ncāhān tatá
dē jíín naná dē, chi yúhú dē
ndéhé dē ndá táhán dē tēe he-
breo. Chi ja nī nsāhá ndāā
ndá tēe ñúcuán jā tú ní iin
nchivī cachī ji jā Jesús cúu
Cristo, Yāā nī ntají Yāā Dios,
de tavā dē ji jā má cūú cā quīvi
ji inī vehe īī sinagoga.
23 Jā ñúcuán nī ncāhān tatá
dē jíín naná dē: Cātūhún ndá
nú maá dē, chi ja ñáhnú dē.
24 Ñúcuán de ndá tēe he-
breo nī ncana tucu dē tēe nī
īyo cuáá. De nī ncāhān dē jíín:
Cachī cājí nú nūū ni jā cunī
jínúū Yāā Dios. Chi jínī ndá
nī jā tēe íyó cuāchi cúu tēe nī
nacune tīnūú nú.
25 Ñúcuán de nī ncāhān dē:
Nduú jínī sá tú íyó cuāchi dē,
á naá cúu. De íyó iin jā jínī
sá, cúu jā tēe cuáá nī ncuu sá,

de mitan chi nī ndunijīn tīnūú
sá, ncachī dē.
26 De nī jīcā tūhún tucu ndá
dē: ¿Nāsa nī nsāhá dē jíín nú?
¿Nāsa nī nacune dē tīnūú nú
túsaá?
27 De nī ncāhān dē: Ja nī
ncachī tūhun sá nūū ndá ní,
de nduú cúnī ní cuetáhví ní.
¿De nūcu cúnī ndá ní jā cachī
tucu sá nūū ní? ¿De á suni
cúnī ndá ní candíja ní dē, á
naá cúu?
28 Ñúcuán de nī ncāhān
nēhén ndá jíín dē, sá de nī
ncāhān cā: Maá nú chi cándíja
nú tēe ñúcuán, sochi ndá máá
nī chi cándíja nī Moisés.
29 De jínī ndá nī jā ní ncāhān
Yāā Dios jíín Moisés. Sochi
tēe ñúcuán, ni nduú jínī ni ní
jondē vāji dē.
30 De nī ncāhān tēe nī īyo
cuáá: Sáhvi inī sá jā cáhān ndá
ní jāá nduú jínī ní jā váji dē
nūū Yāā Dios, vísō nī nacune
dē tīnūú sá.
31 De jínī ō jā Yāā Dios nduú
níni yā jā jícān táhvī nchivī
íyó cuāchi. Chi níni yā jā
cáhān ndá máá-ni nchivī jā
chíñúhún nūū yā de sáhá ji jā
cúnī yā.
32 De níí tiempo vāji ó, de
nduú ní jínī cuitī ō jā nácune
iin tēe tīnūú incā tēe nī ncacu
cuáá.
33 De tú nsūú jondē nūū
Yāā Dios vāji tēe ñúcuán, de
mā cūú cuitī sāhá dē iin tiñu
súcuán, ncachī dē.
34 De nī ncāhān ndá tēe
hebreo: Ndóhó chi íyó ndasí
cuāchi nú jondē quīvī nī
ncacu nú, ¿de á maá nú stéhēn
nūū ni, á naá cúu? ncachī dē.
De nī ntavā ndá dē tēe ñúcuán
yātā vehe īī sinagoga.

Sīquī nchivī jā íyó cuáá ánō

35 De nī nīhīn Jesús tūhun jā
ní ntavā ndá dē tēe ñúcuán.
De nī naquetáhán yā jíín dē,
de nī ncāhān yā: ¿A cándíja nú
Sēhe Yāā Dios?
36 De nī ncāhān dē: Señor,
¿ní iin cúu yā tácua candíja sá
yā?
37 De nī ncāhān Jesús: Ja nī
jinī nū nūū yā, de suu cúu
nduhū jā cáhān ni jíín nú,
ncachī yā.
38 Ñúcuán de nī jēcuīñī jītí
dē nūū yā, de nī ncāhān dē:
Cándíja sá jā maá ní cúu Jētohō
sá.
39 De nī ncāhān Jesús: Vāji
nī inī ñayīví yáhá jā sāhá ndāā
ni sīquī nchivī. Chi nchivī íyó
cuáá ánō, ndunijīn inī ánō ji
jā jīcūhun inī ji sīquī ni. De
nchivī jā jáni inī ji jā jícūhun
inī ji, sochi nduú, chi sa ndu-
cuáá ánō ji, ncachī yā.
40 De sava tēe fariseo jā íñí
jíín yā, tá nī jini dē tūhun yáhá,
de nī ncāhān ndá dē: ¿De á jáni
inī nū jā suni tēe nduú jícūhun
inī cúu ndá máá nī túsaá?
41 De nī ncāhān Jesús: Tú jā
cúu ndá nú tēe nduú jícūhun
inī, de mā cōó cuāchi nú. De
sīquī jā ní ncāhān ndá nú jā
jícūhun inī nū, sochi nduú
jétáhví nú, jā ñúcuán cúu jā
cundeē cuāchi nú sīquī nū,
ncachī yā.

10

Tūhun yátá sīquī tīcāchí

1 De nī ncāhān cā yā: Jāndáā
cáhān ni jíín ndá nú, tá
yíhí ndá tīcāchí inī corral jā
névāha cáhnú nchivī, de tú iin
tēe nduú quívi dē ichi viéhé

corral, chi sa incā lado corral
cáa dē quívi dē, tēe ñúcuán cúu
jācuīhná, chi vāji jā sacuíhná.
2 Sochi tēe quívi ichi viéhé,
tēe ñúcuán cúu pastor jā jíto
tīcāchí.
3 De tēe jíto viéhé, nácune dē
jā quīvi tēe ñúcuán. De tīcāchí
dē nácunī tī tāchī dē. De cána
dē síví tīcāchí maá dē, de távā
dē tī.
4 De tá nī ntavā dē ndihi
tīcāchí maá dē, de yósō nūú
dē nūū tī cuāhān dē. De ndá
tīcāchí chi níquīn tī dē, chi
nácunī tī tāchī dē.
5 De mā cúniquīn tī yātā incā
tēe, chi sa cunu tī cunī tī dē,
chi nácunī tī jāá nsūú jētohō tī
cúu.
6 Tūhun yátá yáhá nī ncāhān
Jesús jíín nchivī, de nduú ní
jícūhun inī ji nā tūhun cúu jā ní
ncāhān yā.

Jesús cúu maá pastor vāha

7 Ñúcuán de nī ncāhān cā
Jesús jíín nchivī: Jāndáā cáhān
ni jíín ndá nú: Maá nī cúu tá
cúu viéhé corral nūū quívi
ndá nchivī jā cúu tá cúu
tīcāchí nī.
8 Ndācá tēe jāá nduú ní ntájí
Yāā Dios, jā ní nquiji ndá dē
jondē ncháha ca quenda nī,
cúu ndá dē tá cúu jācuīhná, chi
nduú ní stéhēn dē tūhun ndāā.
De nchivī jā cúu tá cúu tīcāchí
nī, nduú ní jétáhví ji ndá dē.
9 Maá nī cúu tá cúu viéhé.
De nchivī jā jíín maá nī quívi
ji, scácu nī ji. De cúu ji tá cúu
tīcāchí jā ndívi ndá tī nūū yíhí
vāha tī, de quée tucu tī nūū
cajī vāha tī.
10 Tēe cuíhná chi maá-ni jā
váji dē jā sacuíhná dē tīcāchí,
de cahnī dē, de snáā dē tī. De
nduhū chi vāji nī tácua cutecū
nchivī cúu tá cúu tīcāchí nī, de
jondē ndetū ndasí coo ji níí
cání.
11 Maá nī cúu maá pastor
vāha. De pastor vāha chi jíto
vāha dē tīcāchí dē, vísō jondē
cuū dē jā jéhē tī.
12 Sochi iin tēe jā quéhen
yāhvi, nsūú pastor tī cúu dē,
chi nsūú tīcāchí maá dē cúu
tī. De tú jínī dē jā váji yīhī,
de sndóo dē tīcāchí, de jínu dē
cuāhān dē. De yīhī chi tíin tī
tīcāchí, de sáhá tī jā jítē nuu
tīcāchí.
13 De tēe quéhen yāhvi chi
jínu dē cuāhān dē sīquī jā
tīcāchí tátū cúu jā jíto dē, de jā
ñúcuán nduú cúndáhví inī dē
tī.
14 Maá nī cúu maá pastor
vāha. De jínī ni ndācá nchivī
jā cúu tá cúu tīcāchí nī, de ndá
máá ji jínī ji nduhū.
15 De yáhá cúu tá cúu jā Tatá
nī jínī yā nduhū, de maá nī
jínī ni Tatá nī. De cuū ni jā
síquī nchivī cúu tīcāchí nī.
16 De suni íyó cā nchivī cúu
tīcāchí nī, de síín síín nchivī
cúu ndá ji. De cánuú jā
suni quīcuēca nī ndá nchivī
ñúcuán. De cuetáhví ji tūhun
jā cáhān ni. De cundeē cāhnú-
ni ndihi nchivī cándíja, de coo
iin-ni pastor ji.
17 De Tatá nī mānī ndasí yā
jíín nī sīquī jā jéhe nī maá nī
jā cuū ni jā jéhē nchivī, de
natecū tucu nī.
18 Ni iin mā cūú cahnī
nduhū, chi maá nī cúu jā jéhe
tūhun jā cuū ni. Jā cáchī maá
nī de cuū ni, de jā cáchī maá
nī de natecū ni, chi súcuán íyó

poder ni. Súcuán nī ncāhān
Tatá nī jā sāhá nī, ncachī yā.
19 De jā ní jini ndá táhán
yā hebreo tūhun yáhá, de nī
ncusíín tucu inī ji.
20 De cuāhā ji nī ncāhān:
¿Nūcu níni ndá nú tūhun jā
cáhān dē? Chi ndóho dē tāchī,
de nī ntīví xīnī dē.
21 Sochi sava gā ji nī
ncāhān: Nsūú súcuán cáhān
tēe ndóho tāchī, tá cúu nūū
cáhān tēe yáhá. De iin tēe
ndóho tāchī, ¿á cuu nacune
dē tīnūú tēe cuáá? ncachī ndá
ji.

Jā ní ncuyichī inī ndá ji Jesús

22 De tiempo vījin cúu, de
ciudad Jerusalén násāhá ndá
nchivī vico jā núcūhun inī
ji quīvī jā ní ncuhiī templo
cāhnú.
23 De jíca nuu Jesús inī tem-
plo, inī corredor jā nání Sa-
lomón.
24 De ndá táhán yā hebreo
nī ncutútú ji nūū yā, de nī
ncāhān ji: ¿Nāsaa cā quīvī sāhá
nú jā má cúcáhnú inī ndá nī?
Chi tú maá nú cúu Cristo, de
cachī cājí nú nūū ndá nī.
25 De nī ncāhān Jesús: Ja
nī ncachī tūhun nī nūū ndá
nú, de nduú ní ncándíja nú.
Ndācá tiñu jā ní ntetíñú Tatá
nī nduhū jā sāhá nī, ñúcuán
cúu jā stéhēn cājí jā maá yā nī
ntají nduhū.
26 De nduú cándíja ndá nú,
chi nsūú tīcāchí nī cúu nú, tá
cúu nūū ní ncāhān ni jíín nú.
27 Ndá nchivī jā cúu tīcāchí
nī, chi nácunī ji jā maá nī cúu
jā cáhān jíín ji. De jínī ni ji, de
níquīn ndá ji nduhū.
28 De cutecū ji níí cání sāhá
nī, de mā tánū tāhvī cuitī ji. De
ni iin mā cūú nacandeē ji inī
ndahá nī.
29 Maá Tatá nī nī squívi yā ji
ndahá nī. De cúñáhnú cā maá
yā nsūú cā ndācá cā. De ni iin
mā cūú nacandeē ji inī ndahá
yā.
30 Maá nī jíín Tatá nī, chi iin-
ni cúu nī, ncachī yā.
31 Ñúcuán de ndá táhán yā
hebreo nī nquehen tucu dē
yūū jā cuāha dē yā.
32 De nī ncāhān yā jíín dē: Nī
stéhēn ni cuāhā tiñu váha nūū
nū jā ní nsāhá nī jíín poder
Tatá nī. ¿De á sīquī jā ní nsāhá
nī ndá tiñu váha cúu jā cuāha
nú yūū nduhū, á naá cúu?
ncachī yā.
33 De nī ncāhān ndá dē:
Nsūú sīquī jā ní nsāhá nú
tiñu váha cúu jā cuāha nī yūū
ndóhó, chi sīquī jā cáhān nū
tūhun nāvāha jā quītī inī Yāā
Dios, chi cáchī nū jā inuú cúu
nú jíín Yāā Dios. Chi tēe-ni cúu
nú, de sáhá nú jā inuú cúu nú
jíín Yāā Dios, ncachī ndá dē.
34 De nī ncāhān Jesús: Yósō
nūū tutū ley jā névāha ndá nú
jā ní ncāhān Yāā Dios: Tá cúu
yāā cúu ndá nchivī cándíja,
cáchī Yāā Dios, cáchī tutū.
35 De jínī ō jā má cūú cāhān
ō jāá nduú cáhān ndāā tutū īī.
Chi nī ncāhān yā jā ndá nchivī
jā ní ncandíja tūhun yā, cúu
ji tá cúu yāā. De víhí cā cúu
nduhū.
36 ¿Túsaá de nūcu cáhān ndá
nú jā tūhun nāvāha cúu jā ní
ncāhān ni jā Sēhe Yāā Dios
cúu nī? Chi maá Yāā Dios nī
jani yā nduhū sīquī tiñu īī, de

nī ntají yā nduhū vāji nī inī
ñayīví.
37 Tú nduú sáhá nī tiñu sáhá
Tatá nī, túsaá de mā cándíja
ndá nú nduhū.
38 Sochi tú sáhá nī, de vísō
nduú cándíja nú nduhū, de
candíja nú sīquī ndá tiñu sáhá
nī. De súcuán de cucáhnú inī
nū jā iin-ni cúu Tatá nī jíín nī,
de iin-ni cúu nī jíín Tatá nī,
ncachī yā.
39 Ñúcuán de ndúcú tucu
ndá dē tiin dē yā. Sochi nī
ndoñúhún yā-ni nūū ndá dē
cuāhān yā.
40 De cuānohōn yā yūte
Jordán ichi nūū quénda
ncandiī, nūū ní īyo Juan nī
scuénduté dē. De nī ndeē yā
ñúcuán.
41 De nī nquenda cuāhā
nchivī nūū yā, de nī ncāhān
ndá ji jíín táhán ji: Ndāā chi
vísō nduú ní nsáhá Juan ni
iin tiñu ñáhnú, de nī ncun-
daā ndihi tūhun jā ní ncāhān
dē sīquī nāsa sáhá tēe yáhá,
ncachī ji.
42 De cuāhā nchivī ñúcuán
nī ncandíja ji yā.

11

Jā ní jīhī Lázaro

1 De nī īyo iin tēe cúhū, nání
dē Lázaro. De maá dē jíín
cuāha dē María jíín Marta, cúu
ndá dē nchivī ñuū Betania.
2 De María jā cúu cuāha
Lázaro, suu ña cúu jā ní nchihi
aceite perfume jēhē Jētohō ō,
de nī nasíchī ña jíín ixi xínī ña.
3 De ndúū cuāha dē ñúcuán
nī ntetíñú ña tūhun cuāhān
nūū Jesús: Señor, tēe jā mānī
ní jíín, cúhū dē, cáchī ña,
ncachī mozo.
4 De tá nī jini Jesús tūhun,
de nī ncāhān yā: Cuēhē yáhá
chi nsūú cuēhē jā cuū dē cúu.
Chi sa sāhá Yāā Dios jā cunī
nchivī nāsa cúñáhnú yā. Chi
nduhū, Sēhe Yāā Dios, jíín
cuēhē yáhá de stéhēn ni jā
suni cúñáhnú maá nī, ncachī
yā.
5 De mānī Jesús jíín Marta
jíín cūhū ña jíín Lázaro.
6 De vísō súcuán de tá nī
nīhīn yā tūhun jā cúhū dē, de
nī nquendōo yā ūū cā quīvī
nūū ndéē yā.
7 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndá tēe scuáha jíín yā:
Ná cóhōn quīnohōn ō región
Judea.
8 De nī ncāhān ndá tēe
scuáha jíín yā: Maestro, cáta
ñatin-ni quīvī cúu jā ndúcú
ndá táhán ó hebreo cuāha dē
yūū ní. ¿De á cúnī ní quīhīn
tucu ní ñúcuán, á naá cúu?
ncachī dē.
9 De nī ncāhān Jesús: Mā
cūú cahnī nchivī nduhū de tú
ncháha ca quenda maá quīvī
cuū ni. Chi jā íyó nī ñayīví
yáhá cúu tá cúu jā íyó ūxī ūū
hora iin nduú. De jā sáhá nī jā
cúnī Yāā Dios, de súcuán cúu
nī tá cúu tēe jā jíca nduú, de
nduú scáchihi dē jēhē dē, chi
nijīn nūū dē ñayīví yáhá.
10 Sochi tēe jāá nduú sáhá jā
cúnī Yāā Dios, chi modo jā jíca
dē jacuáā, de modo jā scáchihi
dē jēhē dē, chi nduú cútūu inī
ánō dē, ncachī yā.
11 Ñúcuán de nī ncāhān tucu
yā: Amigo ō Lázaro quíxīn dē,
de quīhīn ni jā sndóto nī dē,
ncachī yā.

12 Ñúcuán de ndá tēe scuáha
nī ncāhān dē: Señor, tú quíxīn
dē de jínī ō jā nduvāha dē.
13 Sochi Jesús chi súcuán nī
ncāhān yā jā ní jīhī dē. De jáni
inī ndá tēe scuáha jā quíxīn
ndija dē.
14 Ñúcuán de nī ncāhān cājí
yā: Ja nī jīhī Lázaro.
15 De cúsiī inī ni jāá nduú
ní íyo nī ñúcuán, tácua vāha cā
candíja ndá nú tá cunī nū tiñu
ñáhnú jā sāhá nī. Túsaá de
ná cóhōn nūū ndīyi ñúcuán,
ncachī yā.
16 Ñúcuán de Tomás, tēe cúu
cuátī, nī ncāhān dē jíín ndá
táhán dē jā scuáha jíín yā:
Suni ná cóhōn tácua cuū ō jíín
yā, ncachī dē.

Jesús cúu jā sáhá jā natecū de cutecū níí cání

17 De tá nī nquenda Jesús,
de jínī yā ja nī ncuu cūmī quīvī
jā ní ncuyuhū Lázaro.
18 De ñatin-ni íyó ñuū Beta-
nia jíín ñuū Jerusalén, chi tá
ūū kilómetro yósāvá.
19 De Marta jíín María, nī
nquenda cuāhā táhán ña he-
breo jā cáhān ji tūhun ndeé inī
jíín ña jā ní jīhī cuāha ña.
20 De tá nī nīhīn Marta
tūhun jā váji Jesús, de nī
nquee ña cuātahān ña yā. De
María chi nī ndōo ña vehe.
21 De nī ncāhān Marta jíín
Jesús: Señor, tú ní íyo ní yáhá,
de mā cúū cuāha sá nícu.
22 De vísō súcuán de jínī sá
jā ndācá jā cācān ní nūū Yāā
Dios, de sāhá yā, ncachī ña.
23 De nī ncāhān Jesús jíín ña:
Natecū cuāha nú, ncachī yā.
24 De nī ncāhān Marta: Jínī
sá jā natecū dē quīvī jā natecū
ndācá ndīyi jondē quīvī jīnu
ñayīví.
25 De nī ncāhān Jesús: Maá
nī cúu Yāā jā sáhá jā natecū
nchivī jíín jā cutecū ji níí cání.
Nchivī cándíja jā scácu nī ji,
vísō ná cúū ji, de natecū ji.
26 De nchivī jā técū de
candíja ji nduhū, cutecū ji
níí cání andiví. ¿A cándíja nú
tūhun yáhá? ncachī yā.
27 De nī ncāhān ña: Señor,
cándíja sá jā maá ní cúu Cristo
Sēhe Yāā Dios, jā cáchī tutū jā
quiji inī ñayīví, ncachī ña.

Jā ní jacu Jesús nūū yíyuhū Lázaro

28 De tá nī ncāhān ña
súcuán, de cuāhān ña-ni,
cuācana yuhū ña cūhū ña
María: Maá Maestro nī
nquenda yā, de cána yā
ndóhó, ncachī ña.
29 De jā ní jini María tūhun
yáhá, de ñamā nī nacuiñī ña,
de cuāhān ña nūū yā.
30 De ncháha ca quīvi Jesús
ñuū, chi nī nquendōo yā nūū
ní jētahān Marta yā.
31 De nchivī hebreo jā ndéē
inī vehe jíín María jā cáhān ji
tūhun ndeé inī jíín ña, nī jinī ji
jā ñamā nī nacuiñī ña cuāhān
ña. De nī jēcuniquīn ndá ji
ña, chi jáni inī ji jā cuáhān
ña cuacu ña jondē nūū yíyuhū
ndīyi.
32 Ñúcuán de nī nquenda
María nūū íyó Jesús, de nī
jēcuīñī jītí ña nūū jéhē yā, de
nī ncāhān ña: Señor, tú ní ndéē
ní yáhá, de mā cúū cuāha sá
nícu, ncachī ña.

33 De nī jinī Jesús jā jácu ña
jíín jā jácu ndá nchivī jā váji
jíín ña. De nī ncucuécá ndasí
inī yā, de nī ntahúhvī inī yā jā
cúndáhví inī yā ji.
34 De nī jīcā tūhún yā ña: ¿Ní
cúu nūū ní nchiyuhū ndá nú
dē? De nī ncāhān ña jíín yā:
Ná cóhōn de cunī ní, Señor,
ncachī ña.
35 De nī jacu Jesús.
36 Ñúcuán de nī ncāhān ndá
nchivī hebreo jíín táhán ji:
Cūndēhé nācā mānī ndasí nī
īyo dē jíín ndīyi ñúcuán.
37 De sava ji chi nī ncāhān ji:
Tēe yáhá jā ní nacune dē tīnūú
tēe cuáá, ¿á mā cūú sāhá dē jā
má cúū Lázaro nícu? ncachī ji.

Jā ní nastécū yā Lázaro

38 De nī ntahúhvī ndasí tucu
inī Jesús, de nī nquenda yā
nūū yíyuhū ndīyi. De iin yavī
cava cúu, de yúyávī ñúcuán
ndásī iin yūū.
39 De nī ncāhān yā: Sāhá jíyo
ndá nú yūū jīñā, ncachī yā. De
Marta, cuāha ndīyi ñúcuán, nī
ncāhān ña: Señor, ja jéhēn xicō
dē, chi ja nī ncuu cūmī quīvī
yíyuhū dē.
40 De nī ncāhān Jesús jíín ña:
¿A nsūú ja nī ncāhān ni jíín
nú jā tú candíja nú de cunī nū
jā cúñáhnú ndasí Yāā Dios jíín
poder yā? ncachī yā.
41 Ñúcuán de nī nsāhá jíyo
ndá dē yūū jā ndásī yúyávī
ndīyi. De nī nūcūndēhé-ni
Jesús ichi andiví, de nī ncāhān
yā: Tatá, ná cútahvī sá nūū ní
jā sáhá ní jā jícān sá.
42 De jínī sá jā níní sáhá ní jā
jícān sá. De jā quendōo vāha
nchivī íñí yáhá cúu jā súcuán
cáhān sá, tácua ná cándíja ji jā
maá ní nī ntají sāán.
43 De tá nī ncāhān yā
súcuán, de nī ncāhān jee yā:
Lázaro, quee quiji nú, ncachī
yā.
44 De nī nquee-ni tēe jā ní
jīhī, de ñúsúcún ndahá dē
sīhin dē jíín tira sahma. De
nūū dē ñúsúcún iin sahma.
De nī ncāhān Jesús jíín ndá
nchivī: Nandají ndá nú
sahma ñúsúcún dē, tácua cuu
caca dē, ncachī yā.

Jā ní scáni táhán ndá dē tūhun jā cahnī dē Jesús
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

45 Ñúcuán de cuāhā nchivī
hebreo jā ní nquenda nūū
María, nī ncandíja ji Jesús, chi
nī jinī ji tiñu jā ní nsāhá yā.
46 Sochi sava ji cuāhān ji
nūū ndá tēe fariseo, de nī
ncachī tūhun ji nāsa nī nsāhá
Jesús.
47 Ñúcuán de ndá tēe fariseo
jíín ndá sūtū cúñáhnú nī
ndutútú dē junta jíín ndá cā
tēe cúñáhnú. De nī ncāhān
ndá dē: ¿Nāsa sāhá ó? Chi
tēe ñúcuán sáhá ndasí dē tiñu
ñáhnú.
48 De tú cuāha ó tūhun jā
sāhá cā dē súcuán, de ndi-
viī nchivī candíja ji dē. De
quiji ndá tēe nación Roma
jā cúñáhnú, de canī dē tem-
plo cāhnú ó, de scútē nuu dē
nchivī nación ndācá ó, ncachī
ndá dē.
49 De iin táhán dē jā nání
Caifás, jā cúu maá sūtū
cúñáhnú cā cuīyā ñúcuán, nī
ncāhān dē: Ndá ndóhó chi
nduú jínī cuitī nū,

50 ni nduú jícūhun inī nū jā
vāha cā jā cuū iin tēe jā jéhē
nchivī nación ndācá ó nsūú
cā jā naā ndiviī ō, ncachī dē.
51 De nduú ní ncáhān dē
tūhun yáhá jā jáni inī maá
dē. Chi sīquī jā cúu dē sūtū
cúñáhnú cā cuīyā ñúcuán, de
nī nsāhá Yāā Dios jíín dē jā ní
nacani dē tūhun jā cuū Jesús
jā jéhē nchivī nación hebreo.
52 De nsūú maá-ni jā jéhē
nación hebreo, chi suni jā
jéhē ndiviī nchivī jā cúu sēhe
Yāā Dios jā ní jītē nuu ndācá
nación, tácua inuú-ni cuu ndá
ji.
53 De jondē quīvī ñúcuán de
ndācá tēe hebreo jā cúñáhnú,
nī scáni táhán ndá dē tūhun jā
cahnī dē Jesús.
54 De jā ñúcuán nduú cā ní
jíca nijīn yā nūū ndá táhán
yā hebreo, chi nī nquee yā
región Judea, de cuāhān yā iin
ñuū nání Efraín, nūū íyó ñatin
ñuhun tíhá. De ñúcuán nī ndeē
yā jíín ndá tēe scuáha jíín yā.
55 De nī ncuñatin vico
pascua jā násāhá ndá nchivī
hebreo. De cuāhā nchivī
ndācá ñuū ñúcuán cuāhān ji
Jerusalén, tácua squíncuu ji jā
cáhān ley jā cuchi ji ndundoo
ji nūū Yāā Dios, de sá de
quijéhé vico pascua.
56 De nánducú ndá ji Jesús,
de jícā tūhún táhán ji inī tem-
plo: ¿Nāsa jáni inī ndá nú? ¿A
quiji dē vico, á nduú? ncachī
ji.
57 De ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndá tēe fariseo nī ndacu dē
tiñu jā tú ní iin nchivī jínī ji ní
nūū íyó yā, de ná cáchī tūhun
ji, tácua tiin ndá dē yā.

12

Jā ní nchihi María perfume jēhē Jesús
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

1 De cúmanī īñū cā quīvī de
coo vico pascua. De nī jēhēn
tucu Jesús ñuū Betania nūū
ndéē Lázaro, tēe jā ní jīhī de nī
nastécū yā dē.
2 De nī nsāhá ndá ji iin
vico jā cuxíní ji jíín yā jā íyó
yíñúhún ji jíín yā. De Marta nī
jani ña cōhō. De Lázaro yájī dē
stāā jíín yā nūū mesa jíín ndá
cā nchivī.
3 Ñúcuán de María nī
nquenda ña jíín tá sava
litro aceite perfume jā cúu
ndinuhun itā nardo, jā yāhvi
ndasí ndéē. De nī nchihi ña
jēhē Jesús, de nī nasíchī ña
jíín ixi ña. De níí inī vehe nī
nchitú xicō perfume.
4 Ñúcuán de nī ncāhān Ju-
das Iscariote sēhe Simón, iin
tēe scuáha jíín yā, de suu dē
cúu jā nastúu dē yā:
5 ¿Nūcu nduú ní ncúyāhvi
perfume yáhá jā ūnī ciento
denario, de cuāha ó nūū
nchivī ndāhví nícu?
6 Súcuán nī ncāhān dē, nsūú
jā cúndáhví ndija inī dē nchivī
ndāhví, chi sa jā cúu dē tēe
cuíhná. Chi maá dē née itīn
xūhún, de quéhen cuíhná dē jā
jáquīn ndá tēe ñúcuán.
7 Sá de nī ncāhān Jesús:
Mā stáhān nū ña. Chi jā ní
nsāhá ña yáhá cúu jā ní nsāhá
tūha ña nduhū jōndē quīvī jā
quiyuhū ni.
8 Chi níí cání ndéē nchivī
ndāhví jíín nú, sochi nduhū
chi mā cúndeē ni cā jíín nú,
ncachī yā.

Jā ní scáni táhán ndá dē tūhun jā cahnī dē Lázaro

9 De cuāhā nchivī hebreo nī
jini ji tūhun jā ndéē yā ñuū
Betania. De nī nquenda ndá
ji, de nsūú maá-ni jā cúnī ji
cūndēhé ji nūū Jesús, chi suni
cúnī ji cūndēhé ji nūū Lázaro,
tēe jā ní nastécū yā.

10 Ñúcuán de ndá sūtū
cúñáhnú nī scáni táhán dē
tūhun jā suni cahnī dē Lázaro.

11 Chi jā síquī Lázaro de nī
ncujiyo cuāhā táhán dē he-
breo nūū dē, de cándíja ji
Jesús.

Jā ní nquīvi Jesús Jerusalén
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

12 De incā quīvī, de ndá
nchivī cuāhā jā ní nquenda
vico pascua, nī jini ji tūhun jā
váji Jesús Jerusalén.

13 De nī jahnū ji ndahá
ñūū, de nī nquee ji cuātahān
ji yā. De nī ncana jee ndá
ji: Cúñáhnú ndasí Yāā Dios.
Vāha ndasí Yāā cúu Yāā jā
váji jíín tiñu maá Jētohō ō Yāā
Dios. Vāha ndasí Yāā cúu Rey
maá ó nchivī Israel, ncachī ji.

14 De nī nīhīn Jesús iin
burro, de nī jēcōsō yā tī, tá
cúu nūū cáhān tutū īī:

15 Nchivī Jerusalén jā suni
nání Sión, mā cúyūhú
ndá nú.
Yáhá cūndēhé nú jā váji Rey
nū,
de yósō yā iin burro.
Cáchī tutū.

16 De quīvī ñúcuán de ndá
tēe scuáha jíín yā nduú ní
jícūhun inī dē jā súcuán quée
ndaā ndācá jā yósō nūū tutū
īī. De jondē tá nī nduñáhnú
Jesús jā cuánohōn yā andiví,
de sá de nī nūcūhun inī dē ndá
tūhun jā yósō sīquī yā, jíín jā
súcuán nī nsāhá ndá dē jíín yā.

17 De ndá nchivī jā ní īyo jíín
yā tá nī ncana yā Lázaro nūū
yíyuhū dē, de nī nastécū yā
dē, nī nacani ji tūhun nāsa nī
nsāhá yā.

18 Jā ñúcuán cúu jā ní nquee
nchivī cuāhā, nī jētahān ji yā,
chi nī jini ji tūhun jā ní nsāhá
yā tiñu ñáhnú jā ní stéhēn yā
poder yā.

19 Ñúcuán de nī ncāhān ndá
máá tēe fariseo: Mitan de ja
nī jinī ō jā má cūú cuitī cā
casī ō. Chi ndéhé ó jā ndiviī
cuitī nchivī cuāhān ji jíín dē,
ncachī ndá dē.

Nchivī nación Grecia nánducú ji Jesús

20 De sava nchivī nación
Grecia, suni nī nquenda
ji Jerusalén vico pascua jā
chiñúhún ji Yāā Dios.

21 De nī nquenda ndá ji
nūū Felipe, tēe ñuū Betsaida
ndáñúū Galilea. De nī ncāhān
ji jíín dē: Señor, cúnī ndá sá
cāhān sá jíín Jesús, ncachī ji.

22 De nī jēhēn Felipe, nī
ncachī tūhun dē nūū André́s.
De ndúū dē cuācachī tūhun dē
nūū Jesús.

23 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Ja nī nquenda quīvī jā
nduñáhnú maá Yāā nī nduu
tēe.

24 De ndāā cáhān ni jíín
ndá nú, iin nūnī trigo
tú mā níncava nūū ñūhún
jā quiyuhū, túsaá de coo
mátúhún-ni. Sochi tú
quiyuhū, de nacayā cuāhā
ndasí. De suni súcuán cánuú
jā cuū ni de quiyuhū ni, tácua

coo cuāhā nchivī jā nduu ji
sēhe Yāā Dios.
25 De nā-ni nchivī tú nduú
jéhe ji tūhun cundoho ji jā
síquī nduhū, de tānū tāhvī
ji. De nchivī jā jéhe ji tūhun
cundoho ji jā síquī nduhū inī
ñayīví yáhá, cutecū ji níí cání
andiví.
26 De tú ní nchivī cúnī
ji satíñú ji nūū ni, de ná
cúniquīn ji nduhū. De nūū
cundeē maá nī, suni ñúcuán
cundeē nchivī sátíñú nūū ni.
De nchivī jā sátíñú nūū ni chi
sāhá Tatá nī jā cuñáhnú ji.

Jā ní ncāhān Jesús jā cuū yā

27 De mitan de cúcuécá
ndasí inī ni sáhá tūndóhó jā
quiji sīquī ni. ¿De nāsa cāhān
ni? ¿A cāhān ni jíín Tatá nī:
Scácu ní sāán nūū tūndóhó jā
quiji sīquī sá, cachī ni? Mā
cūú, chi jā síquī ñúcuán cúu jā
ní nquiji nī ñayīví.
28 Tatá, stéhēn ní jā
cúñáhnú ndasí ní jíín poder
ní, ncachī yā. Ñúcuán de ichi
andiví nī ncāhān iin tūhun:
Ja nī stéhēn ni jā cúñáhnú nī,
de stéhēn tucu nī incā vuelta,
ncachī yā.
29 De nī jini ndá nchivī íñí
ñúcuán, de nī ncāhān ji jā taja
cána. De sava cā ji nī ncāhān:
Iin ángel Yāā Dios nī ncāhān
jíín yā.
30 De nī ncāhān Jesús jíín
ji: Nduú ní ncáhān Yāā Dios
tūhun yáhá jā síquī nduhū, chi
sa sīquī ndá máá nú tácua cunī
nū jā ní ncāhān yā jíín nī.
31 Mitan cúu jā sándaā Yāā
Dios sīquī cuāchi nchivī ñayīví
yáhá. Mitan cúu jā scúnu
yā jānēhén jā tátúnī inī ñayīví
yáhá.
32 De nduhū, tá jīnu cundita
caa nī cuū ni inī ñayīví, de
sāhá nī jā cuu inī ndá nchivī
quīvi ji ndahá nī, ncachī yā.
33 Súcuán nī ncāhān yā jā
stéhēn yā nāsa modo cuū yā.
34 De nī ncāhān nchivī jíín
yā: Nī jini ndá sá tūhun jā
cáhān tutū ley Yāā Dios jā
névāha ó, jā Cristo cutecū yā
níí cání. ¿De nūcu cáhān ní jā
Yāā nī nduu tēe, cánuú cun-
dita caa yā cuū yā? ¿Ní iin cúu
maá Yāā nī nduu tēe túsaá?
ncachī ji.
35 Ñúcuán de nī ncāhān
Jesús: Jacū-ni cā quīvī cundeē
ni jíín ndá nú jā cúu nī luz jā
cúnijīn inī ánō nū. Túsaá de
mitan juni íyó cā luz ni jíín nú,
de caca nú jíín, chi iin sanaā-
ni de cuāhān ni, de quendōo
nú modo nūū neē. Chi nchivī
jíca modo nūū neē, nduú jínī
ji ní cúu nūū quíhīn ji.
36 Túsaá de juni ndéē cā ni
jíín nú, de candíja nú nduhū
jā cúu nī luz, tácua nduu nú
nchivī jíca jíín luz, ncachī
yā. Súcuán nī ncāhān yā ndá
tūhun yáhá, de cuāhān yā-ni,
de nduú cā ní stéhēn yā maá
yā nūū ji.

Jāá nduú ní ncándíja nchivī hebreo jā cúu yā Cristo

37 De vísō cuāhā tiñu ñáhnú
nī nsāhá Jesús jā stéhēn yā
poder yā nūū nchivī, de nduú
ní ncándíja ji yā.
38 Chi cánuú quee ndaā
tūhun jā ní ncāhān Isaías,
tēe nī nacani tūhun Yāā Dios
janahán:

Tátā Yāā Dios, nduú ní
ncándíja ndá nchivī
tūhun jā ní nacani sá,
de nduú ní ncándíja ji tiñu
ñáhnú jā ní stéhēn ní
poder ní nūū ji.
Ncachī Isaías.
39 Jā ñúcuán nduú ní ncúu
candíja ndá ji, chi nī ncāhān
tucu Isaías:
40 Nī nsāhá Yāā Dios modo jā
cuáá ánō ndá ji,
jíín jā cúnīhin inī ji,
tácua coo modo jā má cūní
ndá ji,
de ni mā jícūhun inī ji,
ni mā násāma inī ji quīvi ji
nūū ni,
jā nasāhá vāha nī ánō ji nūū
cuáchi ji.
Ncachī Cristo, cáchī tutū.
41 Ndá tūhun yáhá nī ncāhān
Isaías, chi ja nī jinī dē nāsa
cúñáhnú ndasí Jesús, de nī
ncāhān dē nāsa coo quīvī jā
quiji yā.
42 De vísō súcuán de cuāhā
nchivī hebreo chi nī ncandíja
ji yā, de suni jondē jíín sava
tēe tátúnī. Sochi nduú ní
ncáchī ndá dē jā cándíja dē
yā, chi sīquī jā yúhú dē tēe
fariseo. Chi tú súcuán de mā
cuáha cā ndá tūhun jā quīvi dē
vehe īī sinagoga.
43 Chi ndá tēe tátúnī cúsiī
cā inī dē jā cuñáhnú dē sāhá
nchivī, nsūú cā jā cuñáhnú dē
sāhá Yāā Dios.

Tūhun jā cáhān Jesús cúu jā sāhá ndāā sīquī nchivī

44 De nī ncāhān jee Jesús:
Nchivī cándíja nduhū, de
nsūú mátúhún-ni nduhū
cándíja ji, chi suni cándíja ji
jondē maá Tatá nī, Yāā nī
ntají nduhū.
45 De nchivī jínī nūū ni, suni
jínī ji nūū Yāā nī ntají nduhū.
46 Maá nī jā cúu luz jā
cúnijīn inī ánō nchivī, nī
nquiji nī inī ñayīví tácua ndá
nchivī cándíja nduhū, mā
cācá ji modo nūū neē.
47 De tú iin nchivī jíni ji
tūhun cáhān ni, de tú nduú
jétáhví ji, de nsūú nduhū cúu
jā sāhá ndāā sīquī ji. Chi nduú
vāji nī jā nacunehen nī cuāchi
sīquī nchivī ñayīví, chi sa jā
scácu nī ji.
48 De nchivī jā squéne yichī
nduhū, de nduú jétáhví ji
tūhun cáhān ni, íyó iin jā sāhá
ndāā sīquī ji. Suu ndācá tūhun
jā ní ncāhān ni, tūhun ñúcuán
cúu jā nacunehen cuāchi sīquī
ji quīvī jīnu ñayīví.
49 Chi nduú cáhān ni jā cúu
inī maá nī, chi Tatá nī, Yāā nī
ntají nduhū, maá yā nī ndacu
nūū ni nāsa cāhān ni jíín nāsa
stéhēn ni.
50 De jínī ni jā tūhun ndácu
Tatá nī sáhá jā cutecū nchivī
níí cání. Túsaá de ndá tūhun jā
cáhān ni, chi maá-ni tūhun jā
ní ncachī Tatá nī cúu, ncachī
yā.

13

Jā ní naquete yā jēhē ndá tēe scuáha

1 De jañíni incā quīvī de
quijéhé vico pascua. De ja jínī
Jesús jā ní nquenda quīvī jā
quee yā ñayīví yáhá quīnohōn
yā nūū Tatá yā. De níní
cúndáhví inī yā nchivī maá yā
jā íyó inī ñayīví. De mitan jā ní
ndihi quīvī jā íyó yā ñayīví, de
sāhá yā iin tiñu jā stéhēn cājí
yā jā cúndáhví inī yā ji.

2 De tāchī cúñáhnú ja nī
scúu inī ánō Judas Iscariote
sēhe Simón, jā mitan nastúu
dē yā.

3 De jínī Jesús jā vāji yā jōndē
nūū Yāā Dios, de quīnohōn yā
nūū Yāā Dios. De jínī yā jā ní
nsāhá Tatá yā jā cúñáhnú yā
sīquī ndihi-ni.

4 De cúxíní yā jíín ndá tēe
scuáha jíín yā, de nī nacuiñī
yā. De nī stáá yā sahma níjin
yā, de nī juhnī yā iin toalla
chījin yā.

5 De nī nchuhun yā ndute
inī iin tījēhēn. De nī nquijéhé
yā náquete yā jēhē ndá tēe
scuáha. De násíchī yā jíín
toalla jā núhnī chījin yā.

6 De nī nquenda yā nūū
Simón Pedro. De nī ncāhān
Pedro jíín yā: Señor, ¿á sa maá
ní naquete ní jēhē sá?

7 De nī ncāhān Jesús: Nduú
jícūhun inī nū jā sáhá nī mi-
tan, de cúcuéé cā de jīcūhun
inī nū.

8 De nī ncāhān Pedro jíín
yā: Mā náquete cuitī ní jēhē
sá. De nī ncāhān Jesús: Tú mā
náquete nī jēhē nū, de mā cūú
coo inuú inī nū jíín nī.

9 De nī ncāhān Simón Pe-
dro: Señor, tú súcuán cúu de
nsūú mátúhún-ni jēhē sá, chi
saá-ni ndahá sá jíín xīnī sá na-
quete ní, ncachī dē.

10 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Tēe jā cáta nī jichi, nduú
jíni ñúhún ndundoo níí dē, chi
maá-ni jēhē dē, chi ja íyó ndoo
níí dē. De ndá ndóhó, chi ja
nī ndundoo nú. Sochi nsūú
ndihi ndá nú íyó ndoo, ncachī
yā.

11 Chi ja jínī yā ní iin dē cúu
jā nastúu dē yā, de jā ñúcuán
nī ncāhān yā: Nsūú ndihi ndá
nú íyó ndoo.

12 De tá nī ncuu nī naquete
yā jēhē ndá dē, de nī naque-
hen yā sahma níjin yā, de nī
nūcundeē yā nūū mesa. De nī
ncāhān yā: ¿A jícūhun inī ndá
nú nā cuá cúu jā ní nsāhá nī
jíín nú?

13 Cáhān ndá nú jā Maestro
nū jíín Jētohō nū cúu nī, de
ndāā cáhān ndá nú, chi suu
cúu ndija nī.

14 Túsaá de vísō Maestro nū
jíín Jētohō nū cúu nī, de nī na-
quete nī jēhē ndá nú, de suni
súcuán cánuú jā naquete ndá
máá nú jēhē táhán nú.

15 Chi tiñu yáhá nī nsāhá nī
jā stéhēn ni nūū nū jā suni
súcuán cánuú sāhá nú maá nú
mozo nūū táhán nú, tá cúu
nūū ní nsāhá nī maá nī mozo
nūū ndá nú.

16 Jāndáā cáhān ni jíín nú
jā iin mozo nduú cúñáhnú dē
nūū patrón dē, de tēe jíca tiñu
nduú cúñáhnú dē nūū tēe jā
ní ntají dē. Túsaá de ndá
máá nú cúu mozo ni, de suni
súcuán cánuú sāhá nú maá nú
nūū táhán nú tá cúu nūū ní
stéhēn ni nūū nū.

17 De tú nī jīcūhun inī ndá
nú ndá tūhun yáhá, de nācā
ndetū tāhvī nū tú squíncuu nú.

18 Sochi nduú cáhān ni jā
ndihi nú ndetū, chi ja jínī ni
ndá nú jā ní nacāji nī. De
cánuú quee ndaā tūhun yáhá
jā cáhān tutū īī: Tēe yájī stāā
jíín nī, nī ndicó cóo dē sīquī ni,
cáchī tutū.

19 De mitan de ja cáchī
tūhun nī nūū nū ndācá jā coo

jondē ncháha ca coo, tácua tá coo, de candíja nú jā maá nī cúu Yāā nī ntají Yāā Dios.

20 Jāndáā cáhān ni jíín ndá nú jā nā-ni nchivī cuetáhví ji ndācá jā tají nī, de nduhū cuetáhví ji. De nchivī jétáhví nduhū, suni jétáhví ji Yāā nī ntají nduhū vāji nī, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā nastúu Judas yā

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21 De tá nī ncāhān Jesús ndá tūhun yáhá, de nī ncucuécá ndasí inī yā. De nī ncāhān cājí yā: Jāndáā cáhān ni jíín ndá nú jā iin nú nastúu nduhū, ncachī yā.

22 Ñúcuán de ndá tēe scuáha jíín yā, nī nūcūndēhé nūū tāhán dē, jáni inī ndá dē ní iin dē cúu jā ní ncāhān yā.

23 De iin tēe scuáha jā mānī cā yā jíín, ndéē dē xiín yā nūū mesa jā cúxíní ndá dē jíín yā.

24 De nī nsāhá Simón Pedro seña nūū dē jā ná cátūhún dē yā ní iin dē cúu jā ní ncāhān yā.

25 De tēe ñúcuán nī scáyí dē maá dē nūū Jesús, de nī jīcā tūhún dē yā: Señor, ¿ní iin dē cúu? ncachī dē.

26 De nī ncāhān Jesús: Ná chúndaji nī stāā de cuāha nī nūū iin dē, de suu tēe ñúcuán cúu, ncachī yā. De nī nchundaji yā stāā, de nī jēhe yā nūū Judas Iscariote sēhe Simón.

27 De tá nī nquehen dē stāā ñúcuán, de nī nquīvi-ni Satanás inī ánō dē. Ñúcuán de nī ncāhān Jesús jíín dē: Tiñu jā sāhá nú, de ñamā sāhá nú, ncachī yā.

28 De ni iin tēe yájī stāā jíín yā, nduú ní jícūhun inī dē nūcu cáhān yā súcuán jíín dē.

29 Chi sava dē jáni inī dē jā ní ncāhān yā jíín Judas jā cueen dē jā jíni ñúhún yā vico, á jā cuāha dē jacū xūhún nūū nchivī ndāhví. Chi maá dē ndíso itīn xūhún.

30 De tá nī nchajī dē stāā ñúcuán, de nī nquee dē-ni cuāhān dē. De ja nī ncuaā.

Jā ní ndacu yā tiñu jéé

31 Ñúcuán de tá cuāhān Judas, de nī ncāhān Jesús: Mitan de nduhū, Yāā nī nduu tēe, stéhēn ni nāsa cúñáhnú nī, de suni jíín nduhū de cunī nchivī nāsa cúñáhnú Yāā Dios.

32 De tú jíín nduhū cunī nchivī nāsa cúñáhnú Yāā Dios, túsaá de suni stéhēn Yāā Dios nāsa cúñáhnú nduhū jā cúu nī Sēhe yā. De ñamā-ni stéhēn yā.

33 Séhē, nduú cā naján cundeē ni jíín ndá nú. De nanducú nú nduhū, de tá cúu nūū ní ncāhān ni jíín ndá táhán ó hebreo, suni súcuán cáhān ni jíín ndá nú mitan jā mā cūú cuēē nū nūū quíhīn ni.

34 De mitan de ndácu nī iin tiñu jéé nūū ndá nú, jā cundáhví inī nū táhán nú. Tá cúu nūū cúndáhví inī ni ndá máá nú, suni súcuán cundáhví inī nū táhán nú.

35 De tú cundáhví inī nū táhán nú, de súcuán de cunī ndācá nchivī jā cúu nú tēe scuáha jíín nī, ncachī yā.

Jā ní ncachī yā jā yūhú Pedro cachī dē jā jínī dē yā

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

36 De nī ncāhān Simón Pedro jíín yā: Señor, ¿ní cúu nūū
quíhīn ní túsaá? De nī ncāhān
Jesús: Nūū quíhīn ni chi mā
cūú cuniquīn nū nduhū mi-
tan, de cúcuéé cā de cuēē nū.
37 De nī ncāhān Pedro:
Señor, ¿nūcu mā cūú cuniquīn
sá níhín mitan? Nduú yúhú sá
vísō cuū sá jā jéhē ní, ncachī
dē.
38 De nī ncāhān Jesús: ¿A
jáni inī nū jā má cúyūhú nú
cuū nū jā jéhē ni? Jāndáā
cáhān ni jíín nú jā jondē
ncháha ca cana lohló, de ūnī
vuelta cuyūhú nú de cāhān
nū jāá nduú jínī nū nduhū,
ncachī yā.

14

Jesús cúu ichi jā jīnū ō nūū Tatá yā

1 De nī ncāhān cā yā: Mā
cúcuécá inī ndá nú sīquī
ndācá tūndóhó. Candíja nú jā
sáhá Yāā Dios jēhē nū, de suni
candíja nú jā sáhá nī jēhē nū.
2 Chi nūū ndéē Tatá nī, íyó
cuāhā vehe jā cundeē ndá nú.
De tú nsūú súcuán íyó, de ja nī
ncachī tūhun nī nūū nū nícu.
Túsaá de quīhīn ni sāhá tūha
nī nūū cundeē ndá nú.
3 De jā quíhīn ni sāhá tūha
nī, de ndiji nī quinacueca nī
ndá nú cōhōn, tácua suni cun-
deē nū nūū cundeē maá nī.
4 De ja jínī ndá nú ní jondē
quīhīn ni, de ja jínī nū nāsa
cuēē nū ñúcuán, ncachī yā.
5 De nī ncāhān Tomás jíín
yā: Señor, nduú jínī ndá sá ní
jondē quīhīn ní, ¿de nāsa cunī
sá ichi cuēē sá ñúcuán túsaá?
6 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
Maá nī cúu ichi jā jīnū nū
andiví, de maá nī cúu tūhun
ndāā jíín tūhun jā cutecū nū
níí cání. De ni iin mā cūú
jīnū nūū Tatá nī de tú nduú
nduhū.
7 De tú ja nī jinī nū nduhū,
de suni ja nī jinī nū Tatá nī
túsaá. De mitan de ja jínī ndá
nú yā, chi ja nī jinī nū nūū ni,
ncachī yā.
8 De nī ncāhān Felipe jíín yā:
Señor, stéhēn ní Tatá ní nūū
sá, de ná cúvāha inī ndá sá,
ncachī dē.
9 De nī ncāhān Jesús: Felipe,
ja nī ncuu cuāhā quīvī jíca nī
jíín ndá nú, ¿de á ncháha ca
cunī nū ní iin cúu nduhū? Tēe
jā ndéhé nūū ni, suni ndéhé
dē nūū Tatá nī. ¿Túsaá de
nūcu cáhān nū jā stéhēn ni
Tatá nī nūū nū?
10 ¿A nduú cándíja nú jā iin-
ni cúu nī jíín Tatá nī, de Tatá
nī iin-ni cúu yā jíín nī? Ndācá
tūhun jā cáhān ni jíín nú, nsūú
tūhun maá nī cúu. Chi Tatá nī
jā iin-ni cúu yā jíín nī, maá yā
sáhá ndācá tiñu jā sáhá nī.
11 Candíja ndá nú jā iin-ni
cúu nī jíín maá Tatá nī, de
Tatá nī iin-ni cúu yā jíín nī.
De tú nduú cúu candíja ndá
nú, sochi candíja nú maá sīquī
ndācá tiñu sáhá nī.
12 Jāndáā cáhān ni jíín ndá
nú, tú ní iin nchivī candíja
ji nduhū, de tiñu ñáhnú jā
sáhá nī yáhá, suni sāhá ji. De
ñáhnú cā tiñu sāhá ji nsūú
cā yáhá, chi quīnohōn ni nūū
ndéē Tatá nī.
13 De ndācá nā-ni cúu jā
cācān nū nūū Tatá nī sīquī jā
cándíja nú jā cúu nī Sēhe yā,
de sāhá nī jā cācān nū, de

súcuán stéhēn ni jā cúñáhnú
ndasí Tatá nī.
14 Chi níní sāhá nī ndācá
nā-ni cúu jā cācān nū sīquī jā
cándíja nú nduhū.

Jā ní nquee yuhú yā jā
tetíñú yā Espíritu Santo

15 De tú mānī ndá nú jíín nī,
de squíncuu nú tiñu ndácu nī
nūū nū.
16 De cācān táhvī ni nūū
Tatá nī, de tetíñú yā incā Yāā
jā chindeé chituu ndá ndóhó,
de sāhá yā jā coo siī inī nū. De
Yāā ñúcuán cúu maá Espíritu
Santo jā stéhēn tūhun ndāā, de
coo yā jíín nú níí cání.
17 De nchivī ñayīví mā cūú
cuetáhví ji yā, chi nduú cúu
cūndēhé ji nūū yā, ni nduú
cúu cunī ji nāsa Yāā cúu yā.
Sochi ndá máá nú chi ja jínī
nū nāsa Yāā cúu yā, chi ndéē
yā jíín nú, de cundeē yā inī
ánō nū níí cání.
18 Mā sndóo uun nī ndá nú,
chi ndiji nī nūū nū.
19 Jacū-ni cā quīvī de mā
cūní cā nchivī ñayīví nūū ni.
Sochi ndá máá nú chi cunī nū
nūū ni, chi cutecū ni níí cání,
de jā ñúcuán suni cutecū ndá
máá nú.
20 De quīvī ñúcuán de cunī
nū jā iin-ni cúu nī jíín Tatá nī,
de ndá máá nú suni iin-ni cúu
nú jíín nī jā ndéē ni inī ánō nū.
21 Tú nā-ni nchivī ñúhún inī
ji tiñu ndácu nī, de squíncuu
ji, suu nchivī ñúcuán cúu jā
mānī ndija jíín nī. De nchivī
jā mānī jíín nī, suni coo manī
Tatá nī jíín ji. De saá-ni nduhū
coo manī ni jíín ji, de stéhēn ni
maá nī nūū ji jā íyó nī jíín ji,
ncachī yā.
22 De nī ncāhān Judas jíín
yā (de nsūú tēe cúu Iscariote):
Señor, ¿nūcu stéhēn ní maá
ní nūū ndá máá sá, de nūū
nchivī ñayīví chi nduú?
23 De nī ncāhān Jesús:
Nchivī jā mānī jíín nī, chi
squíncuu ji tūhun jā cáhān ni.
De coo manī Tatá nī jíín ji. De
Tatá nī jíín maá nī quiji nī coo
nī jíín ji.
24 De nchivī jāá nduú mānī
jíín nī, chi nduú squíncuu ji jā
cáhān ni. De tūhun níni ndá
nú jā cáhān ni, nsūú tūhun
maá nī cúu, chi tūhun maá
Tatá nī jā ní ntají nduhū cúu.
25 Ndācá tūhun yáhá cáhān
ni jíín nú juni ndéē ni cā jíín
nú.
26 De Tatá nī chi tetíñú yā
Espíritu Santo, quiji nūcuīñī
nūū ni. De maá yā chindeé
chituu yā ndá ndóhó, de sāhá
yā jā coo siī inī nū. De stéhēn
yā ndācá tūhun nūū nū, de
nacachī yā ndācá jā ní ncāhān
ni jíín nú.
27 De jā quíhīn ni, de sāhá
nī jā coo ndeé coo siī inī ndá
nú. Tá cúu nūū íyó ndeé íyó
sīī inī maá nī, suni súcuán coo
ndeé coo siī inī ndá nú sāhá
nī. De jā sāhá nī jā coo ndeé
coo siī inī nū, nduú quítáhán
jíín tūhun ndeé inī jā cáhān
nchivī ñayīví. Mā cúcuécá inī
ndá nú sīquī ndācá tūndóhó,
de ni mā cúyūhú nú.
28 Ja nī jini ndá nú jā ní
ncāhān ni jā quíhīn ni, de ndiji
nī coo tucu nī jíín nú. De tú
íyó mānī vāha nú jíín nī, de
cusiī inī nū jā ní ncāhān ni jā
quínohōn ni nūū Tatá nī. Chi

cúñáhnú cā Tatá nī nsūú cā
nduhū.
29 Ja nī ncachī tūhun nī nūū
nū ndācá tūhun yáhá jondē
ncháha ca coo, tácua tá ja
nī ncuu, de candíja ndá nú
nduhū.
30 Mā cáhān ni cuāhā cā jíín
ndá nú, chi ja vāji jānēhén jā
tátúnī inī ñayīví yáhá. De ni
iin mā cūú sāhá sīquī ni nícu.
31 Sochi mitan de ná cóo tá
cúu nūū ní ndacu Tatá nī nūū
ni, tácua cunī nchivī ñayīví jā
mānī ni jíín Tatá nī, de sáhá nī
tiñu jā ní ndacu yā. Nacuiñī
ndá nú ná cóhōn túsaá, ncachī
yā.

15

Jesús cúu tá cúu yoho yūcū uva

1 De nī ncāhān cā yā: Maá
nī cúu tá cúu yoho yūcū uva
ndāā, de Tatá nī cúu tá cúu tēe
jā jíto yoho yúcū.
2 De ndá máá nú chi cúu
nú tá cúu ndahá yúcū, de tú
nduú jéhe nú ndīhā de candeē
yā ndóhó. De tú cúu ndá nú
modo ndahá jā jéhe ndīhā, de
naquehndē yā nasāhá ndoo
yā ndóhó modo jā cúu nú
ndahá ñúcuán, tácua cuāha nú
cuāhā cā ndīhā.
3 De ndá máá nú chi ja nī
ndundoo ánō nū jíín tūhun nī
stéhēn ni nūū nū, tá cúu nūū
ndúndoo ndahá uva.
4 De cuiñi nīhin nú jíín nī,
de suni maá nī coo nī jíín nú.
Iin ndahá yúcū mā cūú cuāha
ndīhā jā maá-ni, de tú nduú
tíin yīcā yoho. De saá-ni ndá
ndóhó, mā cūú sāhá nú tiñu
váha de tú mā cuīñí nīhin nú
jíín nī.
5 Maá nī cúu yoho yúcū
ñúcuán, de ndá máá nú cúu
ndahá nī. Nchivī jā íñí nīhin
jíín nī, de íyó nī jíín ji, maá ji
cúu tá cúu ndahá jā ndéē cutú
jíín yoho yúcū jā jéhe cuāhā
ndīhā. Chi tú nduú íñí nīhin
nú jíín nī, de nduú cuitī nā
tiñu váha cuu sāhá nú.
6 Nchivī jāá nduú íñí nīhin
jíín nī, candeē yā ji modo
iin ndahá yūcū uva, de yīchī.
De cuu ji modo ndahá yūcū
uva jā ndutútú de cāyū nūū
ñúhūn.
7 Tú íñí nīhin ndá nú jíín nī,
de tú ñúhún inī nū ndá tūhun
cáhān ni, ñúcuán de cācān nū
nā-ni cúu jā cúnī nū, de sāhá
nī jā cācān nū.
8 De tú sāhá ndá nú cuāhā
tiñu váha, tá cúu nūū jéhe
ndahá yúcū cuāhā ndīhā,
súcuán stéhēn nū jā cúu
ndija nú nchivī scuáha jíín
nī, de súcuán cunī nchivī jā
cúñáhnú ndasí Tatá nī.
9 De tá cúu nūū mānī Tatá nī
jíín nī, suni súcuán mānī ni jíín
ndá nú. Túsaá de mā siáā nū
tūhun jā mānī ni jíín nú.
10 Tú squíncuu nú tiñu nī
ndacu nī nūū nū, de níní coo
manī ni jíín nú, tá cúu nūū
squíncuu maá nī tiñu nī ndacu
Tatá nī nūū ni, de níní íyó
mānī yā jíín nī.
11 Súcuán nī ncāhān ni jíín
ndá nú tácua coo siī inī nū
tá cúu nūū íyó sīī inī ni, chi
jondē cusiī ndasí inī nū.
12 De yáhá cúu tiñu jā ndácu
nī nūū ndá nú: Jā cundáhví
inī nū táhán nú, tá cúu nūū
cúndáhví inī ni ndá máá nú.
13 Tú iin tēe cuū dē jā jéhē
amigo dē, túsaá de nduú cā

nā cuá cúmanī cā sāhá dē jā
cundáhví inī dē amigo dē.
14 De ndá máá nú cúu
amigo ni de tú squíncuu nú
ndá tiñu jā ndácu nī nūū nū.
15 Mā cáhān cā ni mozo jíín
ndá nú, chi iin mozo nduú
cáchī tūhun patrón nūū ji nāsa
jáni inī dē sāhá dē. Chi sa
amigo cáhān ni jíín ndá nú,
chi ja nī ncachī tūhun nī nūū
nū ndācá tūhun jā ní ncāhān
Tatá nī jíín nī.
16 Maá nī nī nacāji ndá
ndóhó jā scácu nī ndóhó, de
nsūú ndá máá nú nī nacani
inī xihna cā jā cuniquīn nū
nduhū. De nī jani nī ndá
ndóhó jā caca ndaā nū de
scándíja nú cuāhā nchivī jā
cuu ji sēhe nī níí cání. De
súcuán de ndihi jā cācān nū
nūū Tatá nī sīquī jā cándíja nú
nduhū, sāhá yā jā cācān nū.
17 De yáhá cúu tiñu jā ndácu
nī nūū nū: Jā cundáhví inī nū
táhán nú.

Jā quítī inī nchivī ñayīví nūū
Jesús jíín nūū nchivī cándíja

18 De tú quítī inī nchivī
ñayīví jínī ji ndá nú, de ja jínī
nū jā xihna cā nūū maá nī nī
nquītī inī ji.
19 De tú jā cúu cā nū cuenta
ñayīví, de coo manī nchivī
ñayīví jíín nú nícu, tá cúu nūū
mānī ji jíín táhán ji. Sochi
nī nacāji nī ndá ndóhó jā má
sāhá cā nū tá sáhá nchivī
ñayīví. De jā ñúcuán cúu jā
quítī inī ji nūū ndá nú, chi
nduú cā cúu nú cuenta ñayīví.
20 Nūcūhun inī ndá nú tūhun
jā ní ncāhān ni jíín nú: Tú
nduú íyó yíñúhún nchivī nūū
patrón, de nā oncā cúu nūū
mozo dē. Tú nī jinī ūhvī ji
nduhū, de suni súcuán cunī
ūhvī ji ndá ndóhó jā cúu nú
mozo ni. De tú nī jetáhví
ji tūhun stéhēn ni, de suni
cuetáhví ji tūhun stéhēn ndá
nú.
21 De ndācá tiñu yáhá sāhá
ji jíín ndá nú jā síquī nduhū,
chi nduú jínī ji Yāā jā ní ntají
nduhū vāji nī.
22 Tú nduú ní nquíji nī jā
nacani nī tūhun nūū ndá ji,
de mā cōó cuāchi ji nícu. De
mitan de mā cūú cā cāhān ji
jāá nduú jínī ji jā íyó cuāchi ji.
23 Nchivī jā quítī inī jínī
nduhū, suni nūū Tatá nī quítī
inī ji.
24 Tú nduú ní nsáhá nī tiñu
ñáhnú nūū ji jā ni iin tēe nduú
sáhá dē súcuán, de mā cōó
cuāchi ji nícu. De mitan de ja
nī jinī ji tiñu ñúcuán, de vísō
súcuán de quítī inī ji nūū ni
jíín nūū Tatá nī.
25 De súcuán sáhá ji tácua
quee ndaā tūhun jā yósō nūū
tutū ley Yāā Dios jā névāha ji:
Nī nquītī inī ji nūū ni, vísō
nduú nā cuāchi nī, cáchī.
26 De tetíñú nī maá Yāā jā
chindeé chituu ndá ndóhó de
sāhá yā jā coo siī inī nū. De
Yāā ñúcuán cúu maá Espíritu
Santo jā stéhēn tūhun ndāā, de
quiji yā jondē nūū Tatá nī, de
nacani cájí yā tūhun nī.
27 De saá-ni ndá máá nú
nacani nú tūhun nī, chi ja íyó
nú jíín nī jondē tá nī nquijéhé
nī nacani nī tūhun.

16

1 Ndá tūhun yáhá nī ncāhān
ni jíín ndá nú tácua mā
náyūhú nú tá quiji tūndóhó.

2 Chi tavā ji ndá nú jā má
cuáha cā ji tūhun cundeē
nū ndācá vehe īī sinagoga.
De quenda quīvī jā cahnī ji
ndóhó, de cani inī ji jā iin tiñu
váha nī nsāhá ji nūū Yāā Dios.
3 De súcuán sāhá ji jíín nú,
chi nduú jínī cuitī ji maá Tatá
nī de juni maá nī.
4 De nī ncāhān ni ndá
tūhun yáhá jíín nú, tácua tá
quenda quīvī jā súcuán coo,
de nūcūhun inī nū jā súcuán
nī ncāhān ni jíín nú.

Tiñu jā sáhá Espíritu Santo

De nduú ní ncáhān ni ndá
tūhun yáhá jíín nú jondē jā
xihna ñúhún, chi íyó maá nī
jíín ndá nú.
5 De mitan chi quīnohōn ni
cundeē ni jíín Yāā nī ntají
nduhū vāji nī. De ni iin nú
nduú jícā tūhún nduhū ní nūū
quíhīn ni.
6 Chi sa jā cúcuécá ndasí inī
nū jā ní ncāhān ni súcuán.
7 Jāndáā cáhān ni jíín nú: Jā
váha ndá ndóhó cúu jā quíhīn
ni. Chi tú mā quíhīn ni, de
mā quījí Yāā jā chindeé chi-
tuu ndá ndóhó de sāhá yā jā
coo siī inī nū. Sochi tá quīhīn
ni, de tetíñú nī yā quiji yā nūū
nū.
8 De tá quenda yā, de stéhēn
yā nūū nchivī ñayīví jā íyó
cuāchi ji, jíín nāsa quīvi ji ichi
ndāā, jíín jā sāhá ndāā Yāā
Dios sīquī cuāchi ji.
9 Stéhēn yā jā íyó cuāchi ji,
chi nduú cándíja ji nduhū.
10 De stéhēn yā nāsa quīvi
ji ichi ndāā, chi maá nī
quīnohōn ni nūū Tatá nī, de
mā cūní cā nū nūū ni.
11 De stéhēn yā sīquī jā sāhá
ndāā Yāā Dios cuāchi nchivī,
chi ja nī ncundaā jā tānū tāhvī
maá jānēhén jā cúñáhnú inī
ñayīví yáhá.
12 De íyó cuāhā cā tūhun jā
cúnī ni cāhān ni jíín ndá nú, de
mā cūú jīcūhun inī nū mitan.
13 De tá quenda maá
Espíritu jā stéhēn tūhun ndāā,
suu maá yā stéhēn ndācá
tūhun ndāā nūū nū. Chi mā
cáhān yā jā maá yā, chi cāhān
yā ndācá jā níni yā jā cáhān
Yāā Dios. De stéhēn yā sīquī
ndācá tiñu jā coo.
14 De stéhēn yā jā cúñáhnú
nī, chi nacachī tūhun yā nūū
nū ndācá tūhun ja nī ncāhān
ni, de sāhá yā jā jīcūhun inī nū.
15 Ndihi nāsa cúñáhnú Tatá
nī, suni súcuán cúñáhnú maá
nī. Jā ñúcuán cúu jā ní ncāhān
ni jā Espíritu Santo nacachī
tūhun yā nūū nū ndācá tūhun
ja nī ncāhān ni, de sāhá yā jā
jīcūhun inī ndá nú.

Vísō cúcuécá inī nū, sochi ndusiī inī nū

16 Iin lulī-ni cā de mā cūní
cā ndá nú nūū ni. De suni iin
lulī-ni cā de nacunī tucu nú
nūū ni, chi quīnohōn ni nūū
ndéē Tatá nī, ncachī yā.
17 Ñúcuán de sava tēe
scuáha jíín yā, nī jīcā tūhún
táhán dē: ¿Nā tūhun cúu yáhá
jā ní ncāhān yā jíín ó? Chi
cáchī yā jā iin lulī-ni cā de
mā cūní cā ō nūū yā, de suni
iin lulī-ni cā de nacunī tucu ó
nūū yā, chi sīquī jā quínohōn
yā nūū ndéē Tatá yā.
18 ¿Nā tūhun cúu yáhá jā
ní ncāhān yā, iin lulī-ni cā?

Nduú jícūhun inī ō nā cuá cúu
jā cáhān yā, ncachī ndá dē.
19 De nī jinī Jesús jā cúnī
ndá dē cātūhún dē yā. De
nī ncāhān yā jíín dē: ¿A jícā
tūhún táhán ndá nú nā cuá
cúu jā ní ncāhān ni jā iin lulī-
ni cā de mā cūní cā nū nūū ni,
de suni iin lulī-ni cā de nacunī
tucu nú nūū ni?
20 Jāndáā cáhān ni jíín nú jā
cuacu ndá nú de cucuécá inī
nū, sochi nchivī ñayīví chi sa
cusiī inī ji. De vísō cucuécá inī
ndá nú, sochi ndusiī inī nū jā
cunī tucu nú nūū ni.
21 Iin ñahan tá cuācuñatin
scácu ña, de téhndē chījin ña,
chi ja nī nquenda hora jā
scácu ña. De tá ja nī ncacu
sūchí lúlí, de nduú cā náhán
ña jā ní ndoho ña, chi cúsiī inī
ña jā ní ncacu sēhe ña.
22 De suni súcuán cúu jā
ndóho ndá nú mitan, chi
cúcuécá inī nū jíín nī. Sochi
iin lulī-ni cā de nacunī tāhán
tucu ó, de cusiī ndasí inī nū.
De ni iin mā cásī jā cusiī inī
nū.
23 De quīvī ñúcuán de nduú
nā cuá cācān cā ndá nú nūū
ni. Chi jāndáā cáhān ni jíín nú
jā nūū maá Tatá nī cācān nū,
de sāhá yā ndihi jā jícān ndá
nú, sīquī jā cándíja nú nduhū.
24 Jondē mitan de ncháha ca
cācān nū nūū Tatá nī jā jíín
síví nī. De mitan de quijéhé
nú cācān nū jíín síví nī, de
nīhīn nū, tácua cusiī ndasí inī
nū.

Ja nī ncandeē yā poder
ndihi jānēhén jā íyó inī ñayīví

25 Ndá tūhun yáhá nī ncāhān
yātá nī jíín ndá nú. De quiji
quīvī jā má cáhān yātá cā ni
jíín nú, chi sa cachī tūhun cájí
nī nūū nū sīquī Tatá nī.
26 De quīvī ñúcuán chi cācān
ndá nú nūū Tatá nī sīquī jā
cándíja nú nduhū. De nduú
cáhān ni jíín nú jā cācān táhvī
ni jēhē nū nūū Tatá nī.
27 Chi maá Tatá nī ja
cúndáhví inī yā ndá nú sīquī
jā íyó mānī nū jíín nī, de nī
ncandíja nú jā jondē nūū maá
yā vāji nī.
28 Nī nquee nī jondē nūū
Tatá nī, de nī nquenda nī inī
ñayīví. De mitan de quee nī
inī ñayīví, de quīnohōn tucu nī
nūū Tatá nī, ncachī yā.
29 De nī ncāhān ndá tēe
scuáha jíín yā: Mitan de cáhān
cājí ní, de nduú cā cáhān yātá
ní.
30 Mitan de jínī ndá sá jā
jínī ní ndiviī cuitī, de nduú cā
jíni ñúhún jā cātūhún ndá sá
níhín. Jā ñúcuán cúu jā cándíja
sá jā váji ní jondē nūū Yāā
Dios, ncachī ndá dē.
31 De nī ncāhān Jesús jíín dē:
¿A jondē mitan de cándíja ndá
nú, á naá cúu?
32 De quiji quīvī, de ja nī
nquenda, jā cūtē nuu ndá
nú quīnohōn nū tá vehe tá
vehe nú, de sndóo ndá nú
mátúhún-ni cā nduhū. Sochi
nsūú jā quendōo mátúhún nī,
chi Tatá nī íyó yā jíín nī.
33 Ndācá tūhun yáhá nī
ncāhān ni jíín ndá nú tácua
coo ndeé coo siī inī nū sīquī
jā cándíja nú nduhū. Inī
ñayīví chi cánuú cunī ndá
nú tūndóhó. De vísō súcuán
de ná cóo siī inī nū, chi ja
nī ncandeē ni poder ndācá

jānēhén jā íyó inī ñayīví, ncachī yā.

17

Jā ní jīcān táhvī yā jēhē nchivī cándíja

1 De tá nī ncuu nī ncāhān Jesús ndá tūhun yáhá, de nī nūcūndēhé yā ichi andiví, de nī ncāhān yā: Tatá, ja nī nquenda quīvī jā cundoho sá. Mitan de stéhēn ní jā cúñáhnú sá jā cúu sá Sēhe ní, tácua suni maá sá stéhēn sá jā cúñáhnú maá ní.

2 Chi nī nsāhá ní jā ndíso tíñú sá sīquī ndācá nchivī, tácua ndācá nchivī jā ní jēhe ní nūū sá, cutecū ji níí cání sāhá sá.

3 De suha cúu tūhun cutecū ji níí cání: Suu jā cunī ji níhín jā mátúhún ní cúu Yāā ndāā, jíín jā cunī ji sāán jā cúu sá Jesucristo, Yāā nī ntají ní.

4 Ja nī stéhēn sá nūū nchivī ñayīví jā cúñáhnú ní, de ja nī nsínu sá tiñu jā ní ndacu ní nūū sá.

5 De mitan, Tatá, sāhá ní jā nduñáhnú tucu sá jondē nūū ndéē ní, tá cúu nūū cúñáhnú sá jíín ní jondē ncháha ca jēcāva ñayīví.

6 Nchivī jā ní nacāji ní inī ñayīví, nī jēhe ní ji nūū sá, de nī stéhēn sá nūū ji nāsa Yāā cúu ní. Cuenta maá ní cúu ji, de nī jēhe ní ji nūū sá. De nī jetáhví ndá ji tūhun ní, de nī squíncuu ji.

7 De mitan de jínī ji jā jondē nūū maá ní vāji ndācá jā íyó jíín sá.

8 Chi ndācá ndá tūhun jā ní ncāhān ní jíín sá, nī ncachī tūhun sá nūū ndá ji, de nī jetáhví ji. De nī jinī ji jā ní nquee ndija sá jondē nūū maá ní, de nī ncandíja ji jā maá ní nī ntetíñú sāán.

9 De jícān táhvī sá jēhē ndá máá ji. Nduú jícān táhvī sá jēhē nchivī ñayīví jāá nduú cándíja, chi sa jēhē maá nchivī jā ní jēhe ní nūū sá, chi cuenta maá ní cúu ji.

10 Chi ndācá ji jā yíhí ndahá maá sá, suni cuenta maá ní cúu. De ndācá ji jā cúu cuenta maá ní, suni cuenta maá sá cúu. De stéhēn ndá ji nāsa cúñáhnú sá.

11 De mā cúndeē cā sá inī ñayīví. Sochi ndá máá ji chi quendōo ji inī ñayīví, de maá sá chi cuēē najeē sá cundeē sá jíín ní. Tatá, cúu ní Yāā īī Yāā íyó ndoo. De jíín poder ní coto ní ndācá nchivī jā ní jēhe ní nūū sá, tácua inuú ná cóo inī ndá ji, tá cúu nūū íyó maá ó.

12 De tá nī īyo sá jíín ji inī ñayīví, de jíín poder ní nī jito sá ji. Ndá nchivī jā ní jēhe ní nūū sá, nī jito ñuncúún sá ji. De nduú ní jéhe sá tūhun jā naā ni iin ji, chi mátúhún-ni tēe jā cúu dē tēe tānū tāhvī, tácua quee ndaā tūhun yósō nūū tutū īī.

13 De mitan de cuēē najeē sá nūū ní, de juni íyó cā sá inī ñayīví de cáhān sá ndá tūhun yáhá jíín ji, tácua ná cúsiī ndasí inī ji tá cúu nūū cúsiī inī maá sá.

14 Nī ncachī tūhun sá tūhun ní nūū ndá ji. De nī nquītī inī nchivī ñayīví nūū ji, chi nduú cā cúu ji cuenta ñayīví, tá cúu nūū cúu maá sá jāá nduú cúu sá cuenta ñayīví.

15 De nduú jícān táhvī sá jā
tavā ní ji inī ñayīví, chi sa jā
coto ní ji nūū tāchī cúñáhnú.
16 Nsūú cuenta ñayīví cúu
ndá ji, tá cúu nūū cúu maá sá
jāá nsūú cuenta ñayīví cúu sá.
17 Jíín tūhun ndāā ní de sāhá
ní jā ná cóo ndoo coo īī ji nūū
ní. Ndá tūhun cáhān maá ní
cúu tūhun ndāā.
18 De tá cúu nūū ní ntetíñú
ní sāán nī nquiji sá inī ñayīví,
suni súcuán tétíñú sá ndá ji
nacani ji tūhun ní nūū nchivī
ñayīví.
19 De jā jéhē ndá ji cúu jā
sócō sá maá sá cuū sá, tácua
suni maá ji coo ndoo coo īī ji
nūū ní jā jíín tūhun ndāā.
20 De nsūú iin-ni jēhē ndá
nchivī yáhá jícān táhvī sá, chi
suni jēhē ndá cā nchivī jā
candíja ji sāán tá cunini ji
tūhun jā nacani ndá máá ji.
21 De jícān táhvī sá jā inuú
ná cóo inī ndá ji. Tá cúu nūū
iin-ni cúu ní jíín sá, Tatá, de
iin-ni cúu sá jíín maá ní, suni
súcuán ná cóo inuú ndá ji jíín
ó. De cúnī sá jā inuú ná cóo inī
ji, tácua candíja nchivī ñayīví
jā maá ní nī ntetíñú ní sāán.
22 Nī nsāhá ñáhnú sá ndá ji
tá cúu nūū ní nsāhá ñáhnú ní
sāán, tácua inuú ná cóo inī ji,
tá cúu nūū íyó inuú maá ó.
23 De íyó inuú sá jíín ndá ji,
de suni íyó inuú ní jíín sá, de
súcuán de inuú cuitī coo inī
ndá ji. Ñúcuán de cunī nchivī
ñayīví jā maá ní nī ntetíñú
sāán, jíín jā mānī ndasí ní jíín
ndá ji, tá cúu nūū mānī ní jíín
sá.
24 Tatá, maá ní nī jēhe ní ji
nūū sá. De cúnī sá jā cun-
deē ji jíín sá nūū cundeē sá,
tácua cunī ji nāsa viī cúñáhnú
sá nī nsāhá ní. Chi íyó mānī
ndasí ní jíín sá jondē nchá ha
ca jēcāva ñayīví de jondē mi-
tan.
25 Yāā ndāā cúu ní, Tatá,
de nchivī ñayīví nduú jínī ji
níhín, de maá sá chi jínī sá
níhín. De ndá nchivī yáhá
chi jínī ji jā maá ní nī ntetíñú
sāán.
26 Nī stéhēn sá nūū ndá ji
nāsa Yāā cúu ní. De stéhēn cā
sá súcuán nūū ji, tácua ná cóo
manī ndasí ji jíín táhán ji, tá
cúu nūū íyó mānī ndasí ní jíín
sá, de tácua cundeē sá inī ánō
ji, ncachī yā.

18

Jā ní ntiin ndá dē Jesús
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

1 De tá nī ncuu nī ncāhān
Jesús ndá tūhun yáhá, de nī
nquee yā jíín ndá tēe scuáha
jíín yā, cuāhān yā incā lado
yuū Cedrón. De ñúcuán íyó iin
huerto nūū ní nquīvi yā jíín
ndá tēe scuáha jíín yā.
2 De Judas, tēe jā nastúu dē
yā, suni jínī dē lugar ñúcuán,
chi cuāhā vuelta nī ndutútú
Jesús ñúcuán jíín ndá tēe
scuáha jíín yā.
3 De nī nquenda dē ñúcuán
jíín iin grupo soldado jíín jacū
policía jā jíto templo, jā ní
ntají ndá sūtū cúñáhnú jíín
ndá tēe fariseo. De ndíso ndá
dē espada, de née dē linterna
jíín iti.
4 De Jesús ja jínī yā ndācá
tūndóhó jā váji sīquī yā. De

nī nquenda yā ichi núū ndá
dē, de nī ncāhān yā: ¿Nā tēe
nánducú ndá nú?
5 De nī ncāhān ndá dē jíín
yā: Jesús tēe ñuū Nazaret. De
nī ncāhān yā: Maá nī cúu. De
Judas, tēe jā nástúu dē yā, suni
íñí dē jíín ndá tēe ñúcuán.
6 De jā súcuán nī ncāhān yā,
maá nī cúu, de nī jica yátá ndá
dē, de nī jicó cáva ndá dē-ni.
7 Ñúcuán de nī jīcā tūhún
tucu yā dē: ¿Nā tēe nánducú
ndá nú? Jesús tēe ñuū
Nazaret, ncachī ndá dē.
8 De nī ncāhān Jesús: Ja nī
ncachī ni jā maá nī cúu. De
tú nduhū nánducú ndá nú, de
maá nī-ni tiin nú, de ndá tēe
yáhá ná quíhīn dē, ncachī yā.
9 Súcuán nī ncuu tácua quee
ndaā tūhun jā ní ncāhān yā
jíín Tatá yā: Nduú ní jéhe sá
tūhun jā naā ni iin tēe jā ní
jēhe ní nūū sá, ncachī yā.
10 De Simón Pedro ndíso dē
iin espada. De nī ntavā dē, de
nī jehndē dē sōho lado cuáhá
iin tēe nání Malco. De tēe
ñúcuán cúu mozo maá sūtū
cúñáhnú.
11 De nī ncāhān Jesús jíín
Pedro: Nachuhun espada nū
inī cubierta. ¿A nduú cánuú
jā cundoho nī tūndóhó yáhá
jā ní nsāhá ndāā Tatá nī jā
cundoho nī? ncachī yā.

Jā ní īñi Jesús nūū sūtū cúñáhnú
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Ñúcuán de ndá soldado
jíín capitán dē, jíín ndá policía
tēe hebreo, nī ntiin ndá dē
Jesús, de nī juhnī dē yā.
13 De xihna cā vehe Anás
cuāhān ndá dē jíín yā. De
tatá chíso Caifás cúu Anás. De
Caifás cúu maá sūtū cúñáhnú
cā cuīyā ñúcuán.
14 De suu dē nī ncachī nūū
ndá táhán dē hebreo jā cánuú
jā cuū iin tēe jā jéhē nación dē.

Jā ní ncachī Pedro jāá nduú jínī dē yā
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

15 De Simón Pedro jíín incā
tēe scuáha, níquīn ndúū dē
Jesús cuāhān dē yātā yā. De
incā tēe scuáha ñúcuán chi jínī
táhán dē jíín sūtū cúñáhnú.
Jā ñúcuán cúu jā ní nquīvi dē
jíín Jesús inī patio vehe sūtū
cúñáhnú.
16 Sochi Pedro nī nquendōo
dē yātā viéhé patio. De maá
tēe scuáha jā jínī táhán jíín
sūtū cúñáhnú, nī nquee dē nī
ncāhān dē jíín ñahan jíto viéhé,
de nī squívi dē Pedro inī pa-
tio.
17 Ñúcuán de ñahan jíto
viéhé, nī jīcā tūhún ña Pedro:
¿A nsūú iin tēe scuáha jíín tēe
jā íñí nūū sūtū ñúcuán cúu
nú? ncachī ña. Nsūú cúu nī,
ncachī dē.
18 De ndá mozo jíín ndá
policía ñúcuán nī stáhān ndá
dē ñuhūn jíín tīcāyi, chi vījin
sáhá. De íñí ndá dē násaā dē.
De suni íñí Pedro, násaā dē
jíín ndá tēe ñúcuán.

Jā ní stíchī sūtū cúñáhnú Jesús
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

19 De sūtū cúñáhnú ñúcuán
nī stíchī dē Jesús nā tēe cúu
ndá tēe jā scuáha jíín yā, jíín
nā tūhun cúu jā stéhēn yā.
20 De nī ncāhān yā: Níní
nī ncāhān ni nūū íyó chitú

nchivī, de nī jini ndihi nchivī. De níní nī stéhēn ni tūhun inī ndá vehe īī sinagoga jíín inī templo cāhnú nūū ndútútú ndiviī táhán ó hebreo. De ni iin tūhun nduú ní ncáhān yuhū ni.

21 ¿De nūcu jícā tūhún nú nduhū? Cātūhún nú ndá nchivī jā ní jini tūhun nī ncāhān ni, de maá ji cachī nāsa nī ncāhān ni. Chi jínī ndá ji nāsa nī ncāhān ni.

22 De jā ní ncāhān Jesús súcuán, de iin policía jíto templo jā íñí ñúcuán, nī ncani dē nūū yā. De nī ncāhān dē jíín yā: ¿A súcuán cáhān nū jíín sūtū cúñáhnú, á naá cúu?

23 De nī ncāhān Jesús: Tú nī ncāhān ni iin tūhun nēhén, de cachī nā tūhun nēhén cúu jā ní ncāhān ni. Sochi tú nduú ní ncáhān ni iin tūhun nēhén, ¿de nūcu cáni nú nduhū? ncachī yā.

24 Ñúcuán de Anás jā cúu sūtū cúñáhnú, nī ntají dē yā, núhnī yā cuāhān yā nūū Caifás, tēe cúu sūtū cúñáhnú cā.

Jā ní ncachī tucu Pedro jāá nduú jínī dē yā
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

25 De juni súcuán cúu, de íñí Pedro násaā dē yúñúhūn. De nī ncāhān ndá ji jíín dē: ¿A nsūú iin tēe scuáha jíín tēe ñúcuán cúu nú? De maá dē nduú ní ncáchī dē: Nsūú nduhū cúu, ncachī dē.

26 Ñúcuán de iin mozo sūtū cúñáhnú jā cúu táhán tēe jā ní jehndē Pedro sōho, nī ncāhān jíín dē: ¿A nsūú maá nú cúu jā ní jinī ni jíín dē inī huerto?

27 De Pedro nduú ní ncáchī tucu dē. De nī ncana-ni lohló.

Jā ní īñi Jesús nūū Pilato
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

28 Ñúcuán de nī nquee ndá dē jíín Jesús inī vehe Caifás, de cuāhān dē jíín yā palacio tēe nación Roma jā cúu gobernador. De ja cuācunijīn. De ndá nchivī hebreo nduú ní nquívi ji inī palacio, tácua mā stíví ji ley ji jā cáhān jā má quívi ji inī vehe nchivī jāá nsūú hebreo cúu. Chi tú súcuán de mā cūú cuxíní ji vico pascua jā coo quīvī téēn.

29 Ñúcuán de nī nquee Pilato, tēe cúu gobernador, nī ncāhān dē jíín ndá ji: ¿Nā cuāchi cáhān ndá nú sīquī tēe yáhá?

30 De nī ncāhān ji: Tú nsūú tēe nēhén cúu tēe yáhá, de mā quísiáha ndá sá dē nūū ní nícu, ncachī ji.

31 De nī ncāhān Pilato: Cuáhán ndá máá nú jíín dē, de sāhá ndāā nū sīquī dē jíín ley jā névāha ndá nú. De nī ncāhān ndá nchivī hebreo ñúcuán: Ndá sāán nchivī hebreo, nduú nā permiso jā cahnī sá ni iin nchivī.

32 Súcuán nī ncāhān ndá ji tácua quee ndaā tūhun jā ní ncachī Jesús jā quīvi yā ndahá ndá tēe Roma de cahnī dē yā yīcā cruz.

33 De nī ndīvi Pilato inī palacio, de nī ncana dē jā ná quíji Jesús. De nī jīcā tūhún dē yā: ¿A maá nú cúu Rey nchivī hebreo, á naá cúu?

34 De nī ncāhān Jesús jíín dē: ¿A jícā tūhún nú nduhū jā

súcuán jáni inī maá nú, á jā
ní ncachī nchivī hebreo nūū
nū?
35 De nī ncāhān Pilato:
Nsūú tēe hebreo cúu nī jā cunī
ni. Chi nchivī nación maá
nú jíín ndá sūtū cúñáhnú nī
nchihi ndá dē ndóhó ndahá
nī. ¿Nā cuá cúu jā ní nsāhá nú
túsaá? ncachī dē.
36 De nī ncāhān Jesús: Nsūú
jā tátúnī ni modo tá cúu nūū
tátúnī ndá rey ñayīví yáhá.
Chi tú jā nchivī ñayīví ní
nsáhá jā cúu nī rey, ñúcuán de
ndá tēe níquīn nduhū canāá
dē tácua mā quívi nī ndahá
ndá táhán nī hebreo nícu.
Sochi nsūú nchivī ñayīví yáhá
cúu jā tátúnī ni nūū mitan,
ncachī yā.
37 Ñúcuán de nī ncāhān Pi-
lato jíín yā: ¿De á iin rey cúu
nú jā súcuán? De nī ncāhān
Jesús: Rey cúu nī, tá cúu nūū
cáhān nū. Nī nquiji nī nī
ncacu nī inī ñayīví yáhá tácua
nacani nī tūhun ndāā. De
ndācá nchivī jā jétáhví tūhun
ndāā, chi níni ji tūhun cáhān
ni, ncachī yā.
38 De nī ncāhān Pilato:
¿Nāsa cunī ō ní iin cúu maá
tūhun ndāā? ncachī dē.

Jā ní ncundaā jā cuū yā
(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20;
Lc. 23.13-25)

De tá nī ncāhān dē tūhun
yáhá, de nī nquee tucu dē nūū
nchivī hebreo. De nī ncāhān
dē jíín ji: Nduú cuitī nā cuāchi
níhīn ni sīquī dē.
39 De íyó costumbre ndá
máá nú jā vico pascua de siáā
ni iin tēe yíhí vecāa nūū nū.
¿De á nduú cúnī ndá nú jā siáā
ni Rey ndá nú nchivī hebreo?
ncachī dē.
40 Ñúcuán de ndiviī ji nī
ncana jee tucu ji: Mā siáā ní
tēe jīñā, chi Barrabás siáā ní,
ncachī ji. De tēe cuíhná cúu
Barrabás.

19

1 Ñúcuán de nī ncāhān Pi-
lato jā ná tíín ndá soldado
Jesús, de cani dē yā jíín cuarta
ñii.
2 De nī nsāhá ndá dē iin
corona iñu, de nī nchuhun dē
xīnī yā. De nī nchuhun dē yā
iin sahma cuahá ndíhí jā cúu
sahma rey.
3 De nī jēcuīñī dē nūū yā, de
nī ncāhān sācá ndá dē: Nācā
vāha rey cúu Rey nchivī he-
breo. De nī ncani ndá dē nūū
yā.
4 Ñúcuán de nī nquee Pilato
incā vuelta, de nī ncāhān dē
jíín nchivī: Yáhá cūndēhé nú
jā távā ni dē nūū ndá nú, tácua
cunī nū jāá nduú nā cuāchi
níhīn ni sīquī dē.
5 De nī nquee Jesús, ñúhún
yā corona iñu jíín sahma
cuahá ndíhí ñúcuán. De nī
ncāhān Pilato jíín ji: Yáhá
cūndēhé ndá nú nūū dē.
6 De tá nī jinī ndá sūtū
cúñáhnú jíín ndá policía nūū
yā, de nī ncana jee ndá dē:
Cata caa ní dē yīcā cruz, ná
cúū dē. De nī ncāhān Pilato:
Túsaá de natiin ndá máá nú
dē de cahnī nū dē. Chi nduhū
nduú nā cuāchi níhīn ni sīquī
dē.
7 De nī ncāhān ndá nchivī
hebreo ñúcuán: Névāha ndá
sá iin ley, de sīquī ley ñúcuán
cánuú jā cuū dē, chi sáhá dē

maá dē jā Sēhe Yāā Dios cúu
dē.
8 De tá nī jini Pilato tūhun
yáhá, de víhí cā nī nchūhú dē.
9 De nī ndīvi tucu dē inī
palacio, de nī jīcā tūhún dē
Jesús: ¿Ní jondē vāji nú? Sochi
nduú ní ncáhān cuitī Jesús jíín
dē.
10 Ñúcuán de nī ncāhān Pi-
lato jíín yā: ¿Nūcu nduú cáhān
nū jā cáhān ni? ¿A nduú jínī
nū jā ndíso tíñú nī jā cahnī ni
ndóhó yīcā cruz, de suni ndíso
tíñú nī jā siáā ni ndóhó quīhīn
nū?
11 De nī ncāhān Jesús: Tú
nduú ní nsáhá Yāā Dios jā
ndíso tíñú nú, de nduú nā
cuá cuu sāhá nú sīquī ni.
De jā ñúcuán cúu jā tēe jā
ní nquisiáha nduhū nūū nū,
xēēn cā coo cuāchi sīquī dē
nsūú cā sīquī maá nú, ncachī
yā.
12 De sá de jondē hora
ñúcuán de ndúcú ndéé Pilato
jā siáā dē yā. Sochi ndá nchivī
hebreo chi cána jee ji: Tú siáā
ní tēe jīñā, túsaá de nduú cúu
ní amigo rey Roma jā ndácu
tiñu. Chi ndācá tēe jā sáhá
dē rey maá dē, túsaá de cúu
dē enemigo sīquī rey ñúcuán,
ncachī ji.
13 De tá nī jini Pilato tūhun
yáhá, de nī ndacu dē tiñu jā
ná quée Jesús inī vehe quiji
yā. De nī jēcundeē dē silla
nūū cúndaā tiñu, nūū maá-ni
yūū nī jēcāva, de lugar ñúcuán
nání Gabata yuhú hebreo.
14 De cuacuu cahūxī ūū, de
jañíni quīvī ñúcuán quijéhé
vico pascua. De nī ncāhān
Pilato jíín ndá nchivī hebreo:
Yáhá íñí maá rey nū.
15 De nī ncana jee ji: Cata
caa ní dē yīcā cruz, chi cánuú
jā cuū dē, ncachī ji. De nī
ncāhān Pilato jíín ji: ¿A jā cata
caa nī rey nū yīcā cruz, á naá
cúu? De nī ncāhān ndá sūtū
cúñáhnú: Nduú nā incā rey
névāha ndá sá, chi maá-ni rey
Roma jā tátúnī nūū sá.
16 Ñúcuán de Pilato nī
nacuāha dē yā nūū ndá ji jā ná
cúū yā yīcā cruz. De nī ntiin ji
Jesús cuāhān ji jíín yā.

Jā ní jata caa ndá dē yā yīcā cruz
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

17 De nī nquee Jesús, ndíso
yā cruz yā, cuāhān ndá dē jíín
yā iin lugar nūū nání Yiqui
Xínī, de yuhú hebreo nání
Gólgota.
18 De ñúcuán nī jata caa ndá
dē yā yīcā cruz. De suni nī
jata caa dē ūū tēe nūū ūū cā
cruz, iin iin dē iin lado yā, de
maá Jesús māhñú.
19 De suni nī ndacu Pilato jā
ná cúndeē tūhun xīnī cruz yā,
jā cáhān: Tēe yáhá cúu Jesús
ñuū Nazaret, Rey nchivī he-
breo, cáchī.
20 De cuāhā nchivī hebreo
nī ncahvi ji tūhun yáhá, chi
maá ñatin yuhú ñúū cúu nūū
ní jata caa dē yā. De tūhun
yáhá yósō jíín yuhú hebreo
jíín griego jíín latín.
21 De ndá sūtū cúñáhnú nūū
nchivī hebreo, nī ncāhān dē
jíín Pilato: Mā tēé ní jā cúu dē
Rey nchivī hebreo, chi sa tee
ní jā maá dē nī ncāhān jā cúu
dē Rey nchivī hebreo.

22 De nī ncāhān Pilato: Mā
násāma nī jā ní ntatúnī ni jā
cundeē.
23 De ndá soldado ñúcuán,
tá nī ncuu nī jata caa dē Jesús
yīcā cruz, de nī nquehen dē
sahma yā, de nī jehndē dē
nī nduu cūmī parte, de iin
iin parte nī ncuu iin iin sol-
dado. De suni nī nquehen dē
camisa yā. De camisa ñúcuán
nduú ní nquícu, chi nī ncunu
níí.
24 De nī ncāhān ndá dē: Mā
quéhndē ō, chi vāha cā ná sáhá
ó suerte sīquī, de cúndēhé
ó ní iin ó nīhīn, ncachī dē.
De súcuán nī nquee ndaā
tūhun yósō nūū tutū īī jondē
janahán jā cāhān Jesús: Nī
nquehen dē sahma nī cuu
ndá máá dē. De nī nsāhá dē
suerte sīquī camisa ni. Cáchī
tutū. Súcuán cúu jā ní nsāhá
ndá soldado ñúcuán.
25 De ñatin nūū íyó cruz nūū
ndíta caa Jesús íñí naná yā jíín
cūhū ña María ñasíhí Cleofas,
jíín María ñuū Magdala.
26 De nī ndēhé Jesús nūū
naná yā jíín nūū tēe scuáha
jíín yā jā mānī cā yā jíín,
chi suni íñí dē ñúcuán. De
nī ncāhān yā jíín naná yā:
Naná, jondē mitan de maá dē
nūcuīñī dē cuu dē sēhe ní.
27 Sá de nī ncāhān yā jíín
tēe scuáha ñúcuán: Jondē mi-
tan de cuu ña modo naná nú,
ncachī yā. De jondē hora
ñúcuán nī ncana dē ña jā cun-
deē ña vehe dē jā coto dē ña.

Jā ní jīhī Jesús
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41;
Lc. 23.44-49)

28 Ñúcuán de nī jinī Jesús
jā ní jīnu ndācá tiñu jā cánuú
cundoho yā. De tácua quee
ndaā tūhun cáhān tutū īī, de
nī ncāhān yā: Yíchī ni ndute,
ncachī yā.
29 De ñúcuán íyó iin tīndōhō
jā ñúhún chitú vinagre īyá.
De nī nchundaji ndá dē iin
cāchī nūū vinagre ñúcuán, de
nī ntee dē xīnī iin ndahá
ñutun hisopo, de nī ntee dē
yuhú yā jā coho yā.
30 De tá nī jihi yā vinagre,
de nī ncāhān yā: Ja nī jīnu,
ncachī yā. De nī jēcuīta-ni xīnī
yā, de nī jīhī yā-ni.

Jā ní nquiní soldado lanza
yīcā yā

31 De quīvī téēn coo vico
pascua. De ndá tēe hebreo
nduú cúnī dē jā cundita caa
ndá ndīyi ñúcuán yīcā cruz
quīvī nátātú. Chi quīvī nátātú
jā cúu vico pascua, īī ndasí cā
nsūú cā ndá cā quīvī nátātú.
De nī ncāhān dē jíín Pilato jā
ná ndácu dē jā tāhnū sīhin ndá
tēe ndíta caa, de ná cújiyo dē
yīcā cruz.
32 De nī nquenda ndá sol-
dado, de nī jāhnū dē sīhin iin
tēe jā ndíta caa jíín yā, de saá-
ni incā dē.
33 De tá nī nquenda ndá dē
nūū Jesús, de nī jinī dē ja nī
jīhī yā. Jā ñúcuán cúu jāá
nduú ní jáhnū ndá dē sīhin yā.
34 Sochi iin soldado chi nī
nquiní dē lanza yīcā yā, de nī
nquee-ni nīñī jíín ndute.
35 De nduhū jā tée tutū
yáhá, nī jinī ni jā súcuán nī
ncuu, de nácani ndaā ni tūhun
nāsa nī ncuu. De jínī ni jā
íyó ndāā tūhun cáhān ni, tácua
suni candíja ndá máá nú.

36 Chi súcuán nī ncuu tácua
quee ndaā tūhun jā cáhān tutū
īī: Mā cáhnū dē ni iin yiqui yā,
cáchī.
37 De suni incā tūhun cáhān
tutū īī: Iin quīvī de cūndēhé
ndá ji nūū Yāā jā ní nquiní ji
lanza, cáchī.

Jā ní nchiyuhū dē Jesús
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47;
Lc. 23.50-56)

38 De nī ncuu ndācá tiñu
yáhá. De íyó iin tēe ñuū Ari-
matea jā nání José, de cúu dē
tēe cándíja Jesús. Sochi cándíja
yuhū dē, chi yúhú dē táhán
dē hebreo. De nī ncāhān
ndāhví dē jíín Pilato jā ná
cuáha dē tūhun jā quehen dē
yiqui cúñu Jesús. De nī jēhe Pi-
lato tūhun. Ñúcuán de cuāhān
José, de nī snúu dē yiqui cúñu
Jesús.
39 De suni nī nquenda
Nicodemo, tēe jā ní nquiji
nūū Jesús iin jacuáā. De ndíso
dē tá ōcō ūxī kilo sūja ūguā jā
ní nsacā nuu jíín yūcū áloe.
40 De ndúū dē nī nquehen
dē yiqui cúñu Jesús, de nī
nchusúcún dē jíín tira sahma
jā ní nquīvi yūcū jā jéhēn āsīn
ñúcuán, tá cúu nūū íyó cos-
tumbre maá nchivī hebreo jā
chúhū ji ndīyi.
41 De ñatin nūū ní jīhī Jesús
íyó iin huerto. De nūū huerto
ñúcuán ndéē iin yavī jā ní
ncaān jeé yīcā iin cava, nūū
ncháha ca quiyuhū ndīyi.
42 De ñúcuán nī nchiyuhū
ndá dē Jesús, chi íyó ñatin yavī
ndīyi ñúcuán. Chi ja ñatin
quijéhé quīvī nátātú dē jā cúu
dē nchivī hebreo, de cáhān
ley jā má cūú chiyuhū dē
ndīyi tá quíjéhé quīvī ñúcuán.

20

Jā ní natecū Jesús
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8;
Lc. 24.1-12)

1 De jānehēn quīvī domingo
nī nquenda María ñuū Mag-
dala nūū ní nchiyuhū Jesús,
de cáta yíneē cā. De nī jinī
ña jā ní ncujiyo yūū jā ndásī
yuhú yávī ndīyi.
2 Ñúcuán de jínu ña cuāhān
ña nūū Simón Pedro jíín nūū
incā tēe scuáha jā ní īyo mānī
cā Jesús jíín. De nī ncāhān
ña jíín dē: Nī ntavā ndá dē
Jētohō ō nūū ní nchiyuhū yā,
de nduú jínī ō ní cúu nūū ní
jēchūhun dē yā, ncachī ña.
3 De nī nquee Pedro jíín
incā tēe ñúcuán, cuāhān ndúū
dē cuāndēhé dē yavī ndīyi.
4 De jínu iin ncáá ndúū dē.
De incā tēe scuáha ñúcuán,
nīhin cā nī jinu dē nsūú cā
Pedro. De xihna cā dē nī
nquenda yavī ndīyi.
5 De nī jaquīn núū dē, nī
ndēhé dē inī yavī. De nī jinī
dē jā ndá tira sahma cáá maá-
ni cā. Sochi nduú ní nquívi dē.
6 De sá de nī nquenda
Simón Pedro jā níquīn dē vāji
dē. De nī nquīvi dē nūū ní
nchiyuhū Jesús. De suni nī
jinī dē jā tira sahma cáá maá-
ni cā.
7 De nī jinī dē sahma jā ní
ñusúcún xīnī Jesús, nduú cáá
jíín tira sahma, chi nī natuū
de cáá síín.
8 Ñúcuán de suni nī nquīvi
incā tēe scuáha jā ní nquenda
xihna cā nūū ní nchiyuhū yā.

De nī jinī dē nāsa íyó, de nī
ncandíja dē jā ní natecū yā.
9 Chi tá ncháha ca quenda
dē yavī ndīyi, de nduú ní
jícūhun inī dē tūhun cáhān
tutū īī, jā cánuú natecū yā tá
ja nī jīhī yā.
10 Ñúcuán de ndúū tēe
scuáha ñúcuán, cuānohōn dē
vehe dē.

Jā ní nenda yā nūū María ñuū Magdala
(Mr. 16.9-11)

11 De María íñí ña jácu ña
nūū ní nchiyuhū yā. De juni
jácu ña, de nī jaquīn núū ña, nī
ndēhé ña inī yavī ndīyi.
12 De nī jinī ña ūū ángel,
ñúhún yā sahma cuijín. De
iin yā ndéē ichi xínī, de incā
yā ndéē ichi nūū jéhē nūū ní
ncāa yiqui cúñu Jesús.
13 De nī ncāhān yā jíín ña:
Tíhī, ¿nūcu jácu nú? De nī
ncāhān ña: Nī ntavā ndá dē
Jētohō sá, de nduú jínī sá ní
cúu nūū ní jēchūhun dē yā.
14 De tá nī ncāhān ña
súcuán, de nī ndicó cóto ña, de
nī jinī ña nūū Jesús jā íñí yā
ñúcuán. Sochi nduú ní nácunī
ña jā maá yā cúu.
15 De nī ncāhān yā jíín ña:
Tíhī, ¿nūcu jácu nú? ¿Ní iin
nánducú nú? ncachī yā. De
maá ña jáni inī ña jā tēe jíto
huerto cúu yā. De nī ncāhān
ña jíín yā: Señor, de tú maá ní
nī nsāhá jíyo ní yā, de cachī
ní ní cúu nūū ní nchuhun ní
yā, de ná quínāquēhen sá yā,
ncachī ña.
16 De nī ncāhān Jesús jíín ña:
María, ncachī yā. De tá nī
ncāhān yā súcuán, de nī na-
cunī ña yā, de nī ndicó cóto ña,
de nī ncāhān ña jíín yuhú he-
breo: Raboni, ncachī ña. De
tūhun ñúcuán cáhān: Maestro.
17 De nī ncāhān Jesús jíín
ña: Mā quēhé nú nduhū, chi
ncháha ca ndaa nī quīnohōn
ni nūū Tatá nī. De cuáhán nūū
ndá hermano ni, tēe nī scuáha
jíín nī, de cachī nū nūū dē jā
ndaa nī quīnohōn ni nūū Tatá
nī, jā suni Tatá ndá máá nú
cúu. De cúu yā Yāā Dios maá
nī jíín Yāā Dios ndá máá nú,
ncachī yā.
18 Ñúcuán de María ñuū
Magdala, cuāhān ña, de nī
ncachī tūhun ña nūū ndá tēe
scuáha jā ní jinī ña nūū maá
Jētohō ō jíín jā ní ncāhān yā
ndá tūhun yáhá jíín ña.

Jā ní nenda yā nūū ndá tēe scuáha jíín yā
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

19 De jā ní ncuaā maá quīvī
domingo ñúcuán, de íñí tútú
ndá tēe scuáha inī iin vehe.
De ndásī viéhé, chi yúhú
ndá dē ndá táhán dē hebreo
jā cunī ūhvī ji dē. De nī
nquenda-ni Jesús, nī jēcuīñī
yā māhñú ndá dē, vísō ndásī
viéhé, de nī ncāhān yā jíín dē:
Coo ndeé coo siī inī ndá nú,
ncachī yā.
20 De tá nī ncāhān yā
súcuán, de nī stéhēn yā ndahá
yā jíín yīcā yā nūū ndá tēe
scuáha. De nī ncusiī inī ndá
dē jā ní jinī dē nūū maá Jētohō
ō.
21 Ñúcuán de nī ncāhān
tucu Jesús: Coo ndeé coo siī
inī ndá nú. De tá cúu nūū
ní ntají Tatá nī nduhū inī
ñayīví, suni súcuán tají nī ndá

ndóhó nacani nú tūhun nī
nūū nchivī, ncachī yā.
22 Ñúcuán de nī ntivī tāchí
yā nūū ndá dē. De nī ncāhān
yā: Mitan de nī nīhīn ndá nú
Espíritu Santo.
23 De ndācá nchivī jā cune
cáhnú inī nū nūū cuáchi ji,
túsaá de coo tūhun cáhnú inī
nūū cuáchi ji. De tú mā cúne
cáhnú inī nū nūū cuáchi ji, de
mā cōó tūhun cáhnú inī nūū
cuáchi ji, ncachī yā.

Jā ní nenda yā nūū Tomás

24 De Tomás, tēe jā ní ncacu
cuátī, iin táhān jā úxī ūū tēe
scuáha jíín yā, nduú ní íyo dē
quīvī jā ní nenda nijīn Jesús
nūū ndá cā tēe scuáha.
25 Ñúcuán de sava cā ndá
tēe scuáha, nī ncāhān dē jíín
Tomás: Nī jinī ndá nī nūū
maá Jētohō ō. De nī ncāhān
Tomás: Tú mā cūní nī nūū ní
ntacuēhé ndahá yā nī nsāhá
ndūyu cāa, de tú mā chīhí nī
xīnī ndāhá nī nūū ní nchīhi
ndūyu cāa, de tú mā chīhí
nī ndahá nī yīcā yā, de mā
cándíja cuitī ni, ncachī dē.
26 De nūū únā quīvī, de ndá
tēe scuáha íyó tútú tucu dē inī
iin vehe. De íyó Tomás jíín dē.
Ñúcuán de nī nquenda tucu
Jesús, nī jēcuīñī yā māhñú ndá
dē, vísō ndásī viéhé. De nī
ncāhān yā jíín dē: Coo ndeé
coo siī inī ndá nú.
27 De nī ncāhān yā-ni jíín
Tomás: Chihi xīnī ndāhá nú
inī ndahá nī yáhá de cunī nū.
De chihi nú ndahá nú yīcā ni
nūū ní ntacuēhé. De mā cāní
síquí cā inī nū, chi sa candíja
nú, ncachī yā.
28 Ñúcuán de nī ncāhān
Tomás jíín yā: Aī, Jētohō maá
sá jíín Yāā Dios maá sá cúu ní,
ncachī dē.
29 De nī ncāhān Jesús jíín
dē: Tomás, jondē nī jinī nū
nduhū, de nī ncandíja nú.
De nācā ndetū ndá nchivī jā
candíja ji nduhū vísō nduú ní
jínī ji nduhū, ncachī yā.

Nājēhē nī ntee Juan libro yáhá

30 De suni nī nsāhá Jesús
cuāhā cā tiñu ñáhnú jā ní
stéhēn yā poder yā nūū ndá
tēe scuáha jíín yā, jāá nduú
yósō nūū tutū yáhá.
31 Sochi ndá tiñu yáhá nī
ntee nī tácua candíja ndá nú jā
Jesús cúu Cristo, maá Sēhe Yāā
Dios. De jā candíja nú yā, de
cutecū nū níí cání sāhá yā.

21

Jā ní nenda yā nūū ūjā tēe scuáha jíín yā

1 De nī ncuu jacū quīvī, de
incā vuelta nī nenda Jesús
nūū ndá tēe scuáha jíín yā,
jā íyó dē yuhú mar Tiberias.
De súcuán cúu jā ní stéhēn yā
maá yā nūū dē:
2 Iyó tútú Simón Pedro, jíín
Tomás, tēe nī ncacu cuátī,
jíín Natanael, tēe ñuū Caná
ndáñúū Galilea, jíín ndúū
sēhe Zebedeo, jíín ūū cā tēe
scuáha.
3 De nī ncāhān Simón Pedro
jíín ndá dē: Ná quítīin nī tiacá.
De nī ncāhān ndá dē: Suni
cōhōn jíín nú. De cuāhān ndá
dē, de nī nquīvi dē iin barco.
Sochi nduú ní níḥīn cuitī ndá
dē tī jacuáā ñúcuán.
4 De tá cuācunijīn, de íñí
Jesús yuhú mar. Sochi ndá tēe

scuáha, nduú ní nácunī dē jā
maá yā cúu.
5 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín ndá dē: Lílū, ¿á nī nīhīn
ndá nú tiacá cajī ō? Nduú
cuitī, ncachī ndá dē.
6 Ñúcuán de nī ncāhān yā
jíín dē: Chuhun ñunu nú ichi
lado cuáhá barco, de nīhīn nū
tī. De nī nchuhun ndá dē
ñunu, de nduú cā ní ncúu cuitī
natavā dē, jā ní nquīvi cuāhā
ndasí tiacá.
7 Ñúcuán de tēe scuáha jā
mānī cā Jesús jíín, nī ncāhān
dē jíín Pedro: Maá Jētohō ō
cúu tēe jā ní ncāhān ō jíín,
ncachī dē. De tá nī jini Simón
Pedro jā maá Jētohō ō cúu, de
nī nūcūhun dē sahma dē, chi
nī ntavā dē jā sátíñú dē. De nī
ndava dē-ni nūū mar, cuāhān
dē nūū yā.
8 De ndá cā tēe scuáha
ñúcuán, vāji dē jíín barco
yuhú ndúté, stáá dē ñunu
ñúhún chitú tiacá. Chi nduú
jícá íyó dē jíín ñuhun yíchí, chi
tá ciento-ni metro cúu.
9 De tá nī nquee ndá dē inī
barco, de nī jinī dē jā ndúhā
tīcāyi ñuhūn, de cáá stāā jíín
iin tiacá jā ní nchohō.
10 De nī ncāhān Jesús jíín
ndá dē: Cuáquēhen ndá nú
jacū tiacá jā cáta ntiin nú, ná
scásūn ō, ncachī yā.
11 De nī nquīvi Simón Pedro
inī barco, de nī stáá dē ñunu,
nī nquenda dē jíín nūū ñuhun
yíchí. De ñúhún chitú tiacá
náhnú, iin ciento ūū xico ūxī
ūnī tī cúu. De vísō iin súcuán
tī ñúhún, de nduú ní ntéhndē
ñunu.
12 De nī ncāhān Jesús jíín
ndá dē: Nehēn ndá nú ná
cájī ō stāā. De ni iin ndá
tēe scuáha ñúcuán nduú ní
ncúndeé inī dē jā cātūhún dē
yā tú ní iin cúu yā. Chi ja jínī
ndá dē jā maá Jētohō ō cúu yā.
13 De nī ntandeē Jesús yuhú
ñúhūn, de nī nquehen yā stāā,
de nī jēhe yā nūū ndá dē, de
saá-ni tiacá.
14 Yáhá cúu vuelta ūnī jā
ní nenda Jesús nūū ndá tēe
scuáha jíín yā, tá nī natecū yā.

Jā ní natúhún Jesús jíín Simón Pedro

15 De tá nī ncuu nī nchasī
inī dē, de Jesús nī jīcā tūhún
yā Simón Pedro: Simón sēhe
Jonás, ¿á mānī cā nū jíín nī
nsūú cā ndá cā tēe yáhá? De
nī ncāhān dē: Señor, ja jínī
ní jā mānī sá jíín ní. De nī
ncāhān yā jíín dē: Túsaá de
coto nú ndá nchivī cúu tá cúu
tīcāchí lúlí nī, ncachī yā.
16 De nī jīcā tūhún yā dē
vuelta ūū: Simón sēhe Jonás,
¿á mānī nū jíín nī? De nī
ncāhān dē jíín yā: Ja jínī ní jā
mānī sá jíín ní. De nī ncāhān
yā: Coto nú ndá nchivī cúu tá
cúu tīcāchí nī túsaá.
17 De nī jīcā tūhún tucu yā
dē vuelta ūnī: Simón sēhe
Jonás, ¿á mānī nū jíín nī? De
nī ncucuécá inī Pedro jā ní
jīcā tūhún yā dē vuelta ūnī tú
mānī dē jíín yā. De nī ncāhān
dē: Maá ní jínī ní ndihi, de
jínī ní jā mānī sá jíín ní, Señor.
De nī ncāhān yā: Túsaá de
coto nú ndá nchivī cúu tá cúu
tīcāchí nī.
18 De jāndáā cáhān ni jíín
nú jā jondē tá suchí nú de nī
nquehen maá nú sahma nú,
de nī jica nú ní jondē nī ncuu
inī maá nú. Sochi tá yii nú,

de nsūú jā cúu inī maá nú,
chi incā nchivī cueca ji ndóhó
nūū nduú cúu inī nū quīhīn
nū, de scáā nū ndúū ndahá nú
jā cuū nū.
19 Tūhun yáhá nī ncāhān
yā jā ní stéhēn yā jā cun-
dita caa dē yīcā cruz cuū
dē, de jā súcuán cuetáhví dē
cúu jā stéhēn dē jā cúñáhnú
ndasí Yāā Dios. Ñúcuán de
nī ncāhān cā yā: Cuniquīn
nduhū jā sāhá nú tiñu nī
ndacu nī nūū nū, ncachī yā.

Tūhun tēe scuáha jā mānī cā yā jíín

20 De nī jicó cóto Pedro, de
nī jinī dē nūū tēe scuáha jā
mānī cā Jesús jíín, níquīn dē
vāji dē yātā. Tēe ñúcuán cúu
jā ní ndeē xiín Jesús tá nī
ncuxíní ndá dē jíín yā, de nī
jīcā tūhún dē yā: Señor, ¿ní iin
dē cúu jā nastúu dē níhín?
21 De jā ní jinī Pedro nūū
tēe ñúcuán, de nī jīcā tūhún dē
Jesús: Señor, ¿de tēe yáhá, nāsa
coo dē?
22 De nī ncāhān Jesús: Tú
cúnī ni jā cutecū dē jondē
quīvī nenda nī, de ndóhó mā
cúndihvī inī nū. Maá nú chi
cuniquīn nū nduhū jā sāhá
nú tiñu nī ndacu nī nūū nū,
ncachī yā.
23 Ñúcuán de tūhun yáhá nī
jītē nuu nūū ndācá hermano,
jā tēe scuáha ñúcuán mā cúū
dē. Sochi nduú ní ncáhān
Jesús jā má cúū dē, chi sa
nī ncāhān yā: Tú cúnī ni jā
cutecū dē jondē quīvī nenda
nī, de ndóhó mā cúndihvī inī
nū.
24 De tēe scuáha ñúcuán jā
mānī cā Jesús jíín, suu cúu
nduhū jā nácani tūhun ndācá
tiñu yáhá, de suu nī tée ndācá
tūhun yáhá. De jínī ndá nú jā
íyó ndāā tūhun nácani nī.
25 De suni íyó cuāhā ndasí
cā tiñu jā ní nsāhá Jesús. De
tú tee ó tá iin tá iin, de mā
quēndá níí ñayīví jā cuhun
tutū jā cosō tūhun ñúcuán, jáni
inī ni. De nī ncuu. Amén.

TIÑU JA NI NSAHA NDA TEE APOSTOL

Jā ní nquee yuhú yā jā quiji Espíritu Santo

1 Señor Teófilo, nūū tútū jā
ní ntee sá jā xíhna ñúhún, nī
ntee sá ndācá tiñu jā ní nsāhá
Jesús jíín ndācá tūhun jā ní
stéhēn yā jondē quīvī jā ní
nquijéhé yā sáhá yā
2 jíín jondē quīvī jā ní ndaa
yā cuānohōn yā andiví. De tá
ncháha ca ndaa yā quīhīn yā
de quīvī ñúcuán de nī nsāhá
Espíritu Santo jā ní ndacu
Jesús nūū ndá apóstol jā ní
nacāji yā.
3 De tá nī jīnu nī ndoho yā nī
jīhī yā, de sá de nī nenda yā
técū yā nūū ndá tēe ñúcuán,
de quéhén vuelta nī jinī ndá
dē jā técū ndija yā. Chi ūū
xico quīvī nī stéhēn nijīn yā
maá yā nūū ndá dē, de nī
ncāhān yā jíín ndá dē nāsa
tátúnī Yāā Dios.
4 De juni íyó tútú ndá dē de
nī ncāhān yā: Mā quēé ndá
nú ciudad Jerusalén, chi cun-
detu nú jondē quiji Espíritu
Santo jā ní nquee yuhú maá
Tatá nī Yāā Dios. De ja nī jini
ndá nú jā súcuán nī ncāhān ni
jíín nú, ncachī yā.
5 De Juan chi jāndáā jā
ndute-ni nī scuénduté dē
nchivī. De ndá ndóhó chi
jacū-ni cā quīvī de cuāha nī
Espíritu Santo cundeē inī ndá
nú, de ñúcuán cúu modo jā
scuénduté nī ndá nú, ncachī
yā.

Jā ní ndaa Jesús cuānohōn yā andiví
(Mr. 16.19-20; Lc. 24.50-53)

6 Ñúcuán de ndá apóstol jā
ní ndutútú dē nūū Jesús, nī
jīcā tūhún dē yā: Señor, ¿á
jondē mitan de nasāhá ñáhnú
ní nchivī nación maá ó Israel
jā tatúnī nūū nación maá ó, á
naá cúu? ncachī dē.
7 De nī ncāhān yā: Mā cūú
cunī nū quīvī á cuīyā jā ní
jani maá Tatá nī, chi mátúhún
maá yā-ni cúu Yāā jā cúñáhnú
ndasí jā cuu sāhá ndāā vāha
sīquī ndācá tiñu yáhá.
8 Sochi tá ja nī nquīvi
Espíritu Santo inī ánō nū,
sá de nīhīn nū poder yā, de
nacani nú tūhun nī nūū ndá
nchivī ciudad Jerusalén jíín
níí Judea jíín níí Samaria jíín
jondē níí cáhnú ñayīví, ncachī
yā jíín ndá dē.
9 De tá nī ncuu nī ncāhān
yā ndācá tūhun yáhá, de juni
ndéhé ndá dē de nī ndaa yā-
ni cuānohōn yā andiví. De nī
nquiji-ni iin vīcō, de nī jasī-ni
nūū cuáhān yā, de nduú cā ní
jínī ndá dē yā.
10 De juni ndéhé ndá dē an-
diví nūū ní ndaa yā cuāhān
yā, de nī nquenda-ni ūū ángel
yā jā ñúhún yā sahma cuijín
de cáá yā tá cáá tēe. De nī
jēcuīñī ndeē yā xiín ndá dē.
11 De nī ncāhān yā jíín ndá
dē: Ndá ndóhó tēe Galilea,
¿nūcu ndéhé ndá nú ichi an-
diví? Chi Yāā Dios nī nacueca
yā maá Jesús cuānohōn yā an-
diví, de suni súcuán ndiji tucu
yā tá cúu nūū ndéhé ndá nú

mitan jā cuáhān yā, ncachī
ndúū ángel.

Jā ní nacāji ndá dē Matías jā
nūcuīñī yúnúū Judas
(Mt. 27.3-10)

12 Ñúcuán de nī nuu ndá dē
lómō jā nání Olivos cuānohōn
ndá dē ciudad Jerusalén.
De ñatin-ni íyó lómō ñúcuán
jíín Jerusalén, chi née tá iin
kilómetro, jā cúu medida jā
cáhān ley tá cuu caca nchivī
quīvī nátātú.
13 De nī nenda ndá dē ciu-
dad, de nī ndaa ndá dē cuarto
xīnī vēhé nūū ndéē nūú dē.
De cúu ndá dē Pedro jíín
Jacobo jíín Juan jíín Andrés
jíín Felipe jíín Tomás jíín Bar-
tolomé jíín Mateo jíín Jacobo
sēhe Alfeo, jíín Simón táhán
grupo jā nání cananista, jíín
Judas ñanī Jacobo.
14 De níní ndútútú inuú ndá
dē jíín ndá ñanī Jesús, jíín
María jā cúu naná yā, jíín
ndá cā ñahan, de inuú-ni jícān
táhvī ndá dē.
15 De iin quīvī de nī nacuiñī
Pedro nūū ndá hermano
cándíja. De íyó tá ciento ōcō
nchivī jā ní ndutútú. De nī
ncāhān dē:
16 Mitan de cáchī tūhun nī,
hermano, jā níní nī nquee
ndaā tūhun jā yósō nūū tutū
īī jā ní ncāhān David jondē
janahán nī nsāhá Espíritu
Santo. De tūhun ñúcuán cúu
tūhun Judas, tēe jā ní nchosō
nūú nūū ndá tēe jā ní ntiin
Jesús.
17 De Judas chi suni táhán ó
nī ncuu dē nícu, de nī nchin-
deé táhán ó jíín dē sīquī tiñu jā
ní jani yā yóhó.
18 De nī jeen dē ñuhun jíín
xūhún jā ní nīhīn dē sīquī tiñu
néhén jā ní nsāhá dē. De nī
nincava ndeyi dē, de nī ncah-
ndī-ni chījin dē, de nī jītē-ni jitī
dē.
19 De nī jītē nuu-ni tūhun
yáhá nūū ndācá nchivī
Jerusalén. De jā suu cúu jā ní
scúnaní ndá ji ñuhun ñúcuán
Acéldama yuhú maá ji, jā
cáhān: Ñuhun jā cúu Ñuhun
Nīñī.
20 Chi súcuán cáhān nūū
tutū Salmo sīquī Judas:
Vehe dē, ná quéndōo súcuán-
ni,
de ni iin mā cúndeē cā vehe
ñúcuán.
De suni cáhān:
Tiñu jā ní ndiso dē ná nácuiso
incā tēe.
Cáchī.
21 Túsaá de cúnī jā nacāji ó
iin tēe māhñú ndá tēe jā ní jica
ó jíín níí tiempo tá nī jica maá
Jētohō ō Jesús jíín ó.
22 De ná nácāji ó iin tēe jā
ní jica jíín ó jondē quīvī jā ní
scuénduté Juan yā, de jondē
quīvī jā ní ndaa yā cuānohōn
yā andiví. De ná núcuīñī dē
cuu dē testigo jíín ndācá ó jā
ní natecū yā, ncachī Pedro.
23 De nī nacāji ndá dē ūū
tēe jā cúu Matías jíín José jā
nání Barsabás, de suni nání
dē Justo.
24 De nī jīcān táhvī ndá
nchivī cándíja: Tátā Yāā Dios,
maá ní chi jínī ní nāsa íyó ánō
ndá nchivī. Túsaá de jā ndúū
tēe yáhá, stéhēn ní ní tēe cúu
jā ní nacāji ní.
25 De cuiso tíñú dē jā cuu dē
apóstol. De nacuiso dē tiñu jā
ní sndóo Judas, chi nī nsāhá

dē cuāchi, de cuāhān dē maá
lugar xēēn nūū cánuú quīhīn
dē, ncachī ndá dē.
26 Ñúcuán de nī ntavā ndá
dē suerte ndúū tēe ñúcuán. De
nī nquee suerte Matías, de nī
ncuu dē iin táhán ndihúxī iin
cā apóstol.

2

Jā ní nquiji Espíritu Santo

1 De quīvī vico Pentecostés
nī īyo tútú ndá nchivī cándíja
ciudad Jerusalén.
2 De sanaā-ni de nī nihin an-
diví modo jā yíhí ndasí tāchī.
De ndá nchivī jā ndéē inī
vehe, nī jini ndá ji jā níhin.
3 De nī jinī ndá ji modo
yáñuhūn, de nī ncusíín jacū
jacū nī jēcōo xīnī iin iin ji.
4 De ndācá ji nī nchitú inī
ji jíín Espíritu Santo. De nī
nquijéhé ndá ji cáhān ji síín
síín yuhú, nāsa nī stéhēn maá
Espíritu Santo jā cāhān iin iin
ji.
5 De Jerusalén íyó ndá
nchivī hebreo jā chíñúhún
nūū Yāā Dios jā ní nquiji
ndá ji ndācá nación níí cáhnú
ñayīví.
6 De jā ní nihin súcuán de nī
ncutútú cuāhā nchivī ñúcuán.
De nī ncunēhén inī ndá ji, chi
iin iin ji nī jini ji jā ndá tēe jā
ní nīhīn Espíritu Santo cáhān
yuhú ñúū ndá nchivī jā váji
jícá.
7 De nī nsāhvi inī ndá ji nī
jini ji, de nī ncāhān ji: ¿A nsūú
tēe Galilea cúu ndācá tēe yáhá
jā cáhān ndá dē yuhú ñúū ō, á
naá cúu?
8 ¿De nāsa cúu túsaá? Chi tá
iin tá iin ó níni ó jā cáhān ndá
dē yuhú ñúū ō jā ní ncacu ó
jíín.
9 Chi vāji sava ó jondē
región Partia jíín Media jíín
Elam. De sava ó vāji ó
jondē región Mesopotamia
jíín Judea jíín Capadocia jíín
Ponto jíín Asia.
10 De suni jondē región
Frigia jíín Panfilia jíín Egipto
jíín ndācá ndáñúū Africa jā
íyó incā lado ñuū Cirene vāji
sava ó. De sava cā ō vāji ó
jondē ciudad Roma, de ndéē
nūú ó yáhá mitan. De maá ó
jā váji ó ciudad Roma, de sava
ó cúu nchivī hebreo de sava ó
cúu incā nchivī jā ní ncandíja
ley nchivī hebreo.
11 De suni sava cā ō vāji ó
región Creta jíín Arabia. De
níni ndācá ó jā yuhú ñúū ō
nácani ndá tēe yáhá ndācá
tiñu ñáhnú nāsa nī nsāhá Yāā
Dios, ncachī ndá ji.
12 De ndācá ji sáhvi ndasí inī
ji de cúnēhén inī ji ndéhé ji.
De nátúhún ndá ji jíín táhán ji:
¿De nāsa cúu cáhān ndá dē ndá
ñúcuán túsaá? ncachī ji.
13 De sava cā ji nī ncāhān
yīchī ji jíín táhán ji: Nduú chi
jā jíni ndá dē, ncachī ji.

Tūhun jā ní nacani Pedro nūū nchivī

14 Ñúcuán de nī nacuiñī Pe-
dro jíín ndihúxī iin cā apóstol.
De nī ncāhān jee dē jíín ndá
nchivī: Ndá ní táhán maá
ó hebreo jíín ndá ní nchivī
Jerusalén, tūhun yáhá chuhun
inī ndá ní de cunini vāha ndá
ní tūhun jā cāhān sá.
15 Chi ndá sāán, nsūú jā jíni
ndá sá tá cúu nūū jáni inī ndá
ní. Chi nsūú hora jā jīni nchivī

cúu, chi cáta cahīīn jānehēn
cúu.
16 Chi sa tiñu yáhá cúu jā
squíncuu tá cúu nūū ní ncāhān
Joel, tēe nī nacani tūhun Yāā
Dios jondē janahán. Chi
súcuán nī ncāhān dē:
17 Cáchī Yāā Dios: Ndá quīvī
sándīhí
de tetíñú nī Espíritu ni cuēē
nūū ndācá nchivī.
De sēhe yií nú jíín sēhe síhí nú,
nacani ndá ji tūhun nī.
De ndá tēe suchí, chi sāhá nī
jā scóto nūū ji,
de ndá tēe ñáhnú, chi scóto
jāni nūū dē.
18 De jāndáā chi ndá quīvī
ñúcuán de cuāha vāha
nī Espíritu ni nūū ndá
mozo ni, cúu tēe cúu
ñahan,
de nacani ndá ji tūhun nī.
19 De sāhá nī tiñu ñáhnú
ichi andiví jā sāhvi inī
nchivī cunī ji,
de suni sāhá nī seña inī
ñayīví de cunī nchivī
jā cúñáhnú nī,
chi coo nīñī jíín ñuhūn jíín
ñūhmā modo vīcō.
20 De ncandiī chi cutuún de
mā cútūu cā,
de yōō cucuáhá modo nīñī.
De ñúcuán de quenda quīvī jā
nenda maá Jētohō ndá
nú Jesús.
De cunī ndācá nchivī jā
quīvī cāhnú cuu quīvī
ñúcuán.
21 De ndācá nchivī jā cāhān
ndāhví ji jíín yā, chi
scácu yā ji, ncachī Yāā
Dios.
Ncachī Joel jondē janahán.
22 De nī ncāhān cā Pedro:
Mitan de ndá ní nchivī nación
maá ó Israel, cunini ní jā
cāhān sá tūhun Jesús, tēe ñuū
Nazaret. Chi maá Yāā Dios nī
jēhe yā poder yā nūū Jesús jā
ní nsāhá yā ndá tiñu ñáhnú
māhñú ndá ní jíín tiñu jā
stéhēn jā íyó poder yā, jíín tiñu
jā sáhvi inī nchivī sáhá, tá cúu
nūū ní jinī ndá ní jā súcuán
nī ncuu. Súcuán nī stéhēn
Yāā Dios nūū ō jā maá yā nī
ntetíñú Jesús.
23 Sochi nī ntiin ndá ní yā,
de nī nasiáha ndá ní yā ndahá
ndá tēe nēhén. De nī jahnī
ndá dē yā yīcā cruz nī nsāhá
ndá ní. De ja nī jinī Yāā Dios
jā súcuán sāhá ndá ní, chi ja nī
nsāhá ndāā yā jā súcuán coo.
24 Sochi nī nastécū Yāā Dios
Jesús, de nduú ní ncúu cā yā
ndīyi, chi tūndóhó xéēn jā jíhī
nchivī, nduú cā ní ncúu sāhá
jíín yā.
25 Chi jondē janahán de nī
ntee rey David tūhun nāsa
cāhān Jesús jíín Yāā Dios:
Jētohō sá, jínī sá jā níí cání íyó
ní jíín sá.
Chi íyó ní lado cuáhá sá jā
chíndeé ní sāán, tácua
mā cúyūhú sá.
26 Jā ñúcuán cúu jā cúsiī inī sá,
de cáhān sīī sá.
De suni ñúhún inī sá jā
nastécū maá ní yiqui
cúñu sá.
27 Chi mā squéndōo ní ánō sá
nūū íyó ánō ndá ndīyi,
de ni mā cuáha ní tūhun jā
tēhyū sá, chi sáhá sá
tiñu jā cúnī maá ní de
íyó mānī ní jíín sāán.
28 Nī stéhēn ní nūū sá nāsa
natecū sá
de sāhá ní jā cusiī ndasí inī sá
sīquī jā cundeē sá jíín ní
níí cání.

Cachī Jesús, ncachī David
jondē janahán.
29 Ndá ní amigo, ná cáchī
cājí sá nūū ndá ní tūhun tatā ō
David, tēe nī ncuñáhnú jondē
janahán, chi nduú ní ncáhān
dē ndá tūhun yáhá sīquī maá
dē. Chi nī jīhī dē, de nī
jīquiyuhū dē. De jínī ō nūū
yíyuhū dē jondē mitan.
30 Chi nī ncuu dē tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán. De nī jinī dē jā ní
ncāhān téyíí yā jíín dē jā chījin
tatā maá dē quiji Cristo, de
cundeē yā tatúnī yā nūū mesa
dē tá-ni nī ntatúnī maá dē jā
ní ncuu dē rey.
31 Jondē tá ncháha ca quiji
Cristo, de ja nī jinī dē jā cuū
yā de natecū yā. De nī ncachī
dē jā má quéndōo ánō yā nūū
íyó ánō ndá ndīyi, de juni
yiqui cúñu yā mā téhyū.
32 Chi Yāā Dios nī nastécū
yā Jesús, de ndá máá sá cúu
testigo jā súcuán nī ncuu jā ní
natecū yā.
33 De nī nduñáhnú tucu yā
nī nsāhá Yāā Dios jíín poder
yā. De nī jēhe Tatá yā Yāā Dios
tūhun jā tetíñú Jesús Espíritu
Santo, chi súcuán nī nquee
yuhú yā jā sāhá yā. De suu
Espíritu Santo ñúcuán cúu jā
sáhá ndācá jā ndéhé ndá ní de
níni ní mitan.
34 De David nsūú tūhun maá
dē cúu jā ní ncāhān dē, chi
nduú ní ndáa yiqui cúñu dē
andiví. Chi sa tūhun Jesús nī
ncāhān dē jā cáhān súcuán:
Maá Jētohō ō Yāā Dios nī
ncāhān yā jíín Jētohō ni,
Yāā jā quiji:
Cundeē nū lado cuáhá nī nūū
cuñáhnú nú,
35 de ná sáhá nī jā candeē nū
poder ndācá jā jínī ūhvī
ndóhó, ncachī Yāā Dios
jíín Cristo.
Ncachī David.
36 Túsaá de ndācá ní jā cúu
ó tatā Israel, ná cúnī ndāā ní
jā vísō nī jahnī ndá ní yā yīcā
cruz, sochi Yāā Dios nī jani yā
maá Jesús jā cúu yā Jētohō ō
de suni cúu yā Cristo, Yāā jā
scácu yóhó, ncachī Pedro jíín
nchivī.
37 De súcuán nī jini ndá ji
tūhun yáhá, de nī ntahúhvī inī
ndá ji. De nī ncāhān ndá ji jíín
Pedro jíín ndá cā apóstol: Ndá
ní amigo, cachī ní ¿nāsa sāhá
ndá sá túsaá? ncachī ji.
38 De nī ncāhān Pedro:
Nacani inī ndá ní jā sndóo ní
cuāchi ní, de cuenduté ndá ní
jā ní ncandíja ní Jesucristo,
tácua cune cáhnú inī Yāā Dios
nūū cuáchi ní. De ñúcuán
de taji yā Espíritu Santo yā
cundeē inī ánō ndá ní.
39 Chi súcuán nī nquee yuhú
maá Tátā Yāā Dios nūū ndá
máá ó jíín nūū séhe ó jíín nūū
ndá nchivī ndá cā nación, nā-
ni nchivī cana yā jā candíja ji.
40 De cuāhā cā tūhun nī
ncāhān cājí Pedro jā sndíhvī
inī dē ndá ji: Nducú ndéé ndá
ní jā ná cácu ní, chi ndá nchivī
sáhá tiñu néhén chi tānū tāhvī
ji, ncachī dē.
41 Ñúcuán de sava ji nī
jetáhví ji tūhun jā ní ncāhān
dē, de nī jenduté ndá ji. De
quīvī ñúcuán nī ncucuahā cā
nchivī cándíja, chi nī ncuu tá
ūnī cā mil ji.

42 De íñí nīhin ndá ji sīquī
tūhun jā stéhēn ndá apóstol, de
íyó ñuncúún ndá ji, de jícān
táhvī ndá ji. De yájī cāhnú ndá
ji stātílā tá cúu nūū ní stéhēn
maá Jētohō ō jā nūcūhun inī ō
yā.

Nāsa nī īyo ndá nchivī jā ní
ncandíja jā xíhna ñúhún

43 De ndihi nchivī sáhvi inī
ji de yúhú ji. Chi nī nsāhá
ndá apóstol cuāhā tiñu ñáhnú
jā stéhēn jā cúñáhnú yā.

44 De inuú-ni nī īyo ndá
nchivī cándíja, de ndācá
ndatíñú jā névāha ji cúu
cáhnú ndá ji-ni.

45 De nī yīcó ndá ji ñuhun
ji jíín nā-ni ndatíñú névāha ji,
de nī nsajī ji xūhún nūū ndá
táhán ji, nāsaa jíni ñúhún iin
iin ndá táhán ji.

46 De ndiquivī ndútútú
ndá ji inī templo. De sīī-ni
yájī cāhnú ndá ji stātílā vehe
táhán ji, tá cúu nūū ní stéhēn
maá Jētohō ō jā nūcūhun inī ō
yā. De íyó mānī ndá ji.

47 De cáhān ji jā cúñáhnú
ndasí Yāā Dios. De nī jetúhún
ndihi ndá nchivī ciudad
ñúcuán ndá nchivī cándíja.
De ndiquivī nī scácu cā maá
Jētohō ō ndá cā nchivī, de nī
nduu inuú-ni ndá ji jíín nchivī
cándíja.

3

Jā ní nduvāha tēe cojo

1 De iin quīvī de cahūnī
jañíni nī ncaa Pedro jíín Juan
cuāhān ndúū dē templo, chi
maá hora jā jícān táhvī ndá
táhán dē hebreo cúu.

2 De ñúcuán íyó iin tēe cojo
jā súcuán íyó dē nī ncacu dē.
Chi ndiquivī jíso nchivī dē
jésiáha ji dē viéhé templo jā
nání Viéhé Hermosa, de jícān
dē caridad nūū ndá nchivī jā
quívi templo.

3 De nī jinī tēe ñúcuán jā
váji Pedro jíín Juan jā quīvi dē
templo. De nī jīcān dē caridad
nūū Pedro jíín Juan.

4 De nī ndēhé vāha Pedro
jíín Juan nūū dē, de nī ncāhān
Pedro: Cūndēhé vāha nú nūū
ndúū ni, ncachī dē.

5 De íyó tūha tēe cojo
ñúcuán, chi jáni inī dē jā nīhīn
dē jacū xūhún nūū ndúū dē.

6 De nī ncāhān Pedro: Nduú
nā xūhún plata ni oro nduú
ná névāha nī. Sochi íyó iin
jā váha cā jā sāhá nī jíín
nú. Jíín poder maá Jesucristo
ñuū Nazaret cáhān ni jíín nú,
nacuiñī de caca nú, ncachī dē.

7 De nī ntiin dē ndahá
cuáhá tēe cojo ñúcuán, de nī
stácuiñī dē. De jēhē dē jíín
sūcūn jéhē dē nī nduvāha-ni.

8 De nīhin nī nacuiñī dē de
íñí dē. De nī nquijéhé dē jíca
dē-ni, de nī nquīvi dē inī tem-
plo jíín Pedro jíín Juan, jíca dē
cuāhān dē, de cándava dē, de
nácana jee dē Yāā Dios.

9 De nī jinī ndācá nchivī jā
jíca dē cuāhān dē, de nácana
jee dē Yāā Dios.

10 De nī nacunī ndá ji nūū
dē jā suu dē cúu jā ní ndeē
viéhé templo jā nání Viéhé
Hermosa, nī jīcān dē caridad.
De sáhvi inī ndá ji, de yúhú ji
jā súcuán nī nduvāha tēe cojo.

Jā ní nacani Pedro tūhun yā inī corredor jā nání Corredor Salomón

11 De tēe jā ní īyo cojo jā ní nduvāha, chi nduú siáā dē ndahá Pedro jíín Juan, de ndihi nchivī nī jinu ji nī nquenda ji nūū ndá dē inī corredor templo jā nání Corredor Salomón. De sáhvi ndasí inī ndá ji ndéhé ji ndá dē.

12 De nī jinī Pedro jā váji ndá nchivī ñúcuán, de nī ncāhān dē jíín ndá ji: Ndá ní táhán maá ó Israel, ¿nā sīquī cúu jā sáhvi inī ndá ní ndéhé ní tiñu yáhá? ¿Nā sīquī cúu jā ndéhé vāha ndá ní nūū ndúū sá? ¿A jáni inī ndá ní jā íyó poder ndúū sá á jā cúu sá tēe vāha, de suu cúu jā ní nacaca tēe yáhá nī nsāhá sá, á naá cúu?

13 De nduú chi maá Yāā Dios jā ní nchiñúhún tatā ō Abraham, Isaac, Jacob jíín ndá cā tatā ō, maá yā nī nsāhá tiñu yáhá tácua cunī nchivī jā cúñáhnú ndasí Sēhe yā Jesús. De suu maá Jesús ñúcuán cúu jā ní nasiáha ndá ní yā nūū ndá tēe cúñáhnú. De nduú ní jétúhún ndá ní yā nūū Pilato vísō cúnī dē jā siáā dē yā nícu.

14 Sochi ndá máá ní nī ncuyichī inī ndá ní Yāā īī, Yāā ndāā ñúcuán. De nī ncāhān ndá ní jā ná siáā Pilato iin tēe jā ní jahnī ndīyi lugar maá yā.

15 De nī ncāhān ndá ní jā ná cúū maá Yāā jā sáhá jā técū ndācá-ni. Sochi Yāā Dios nī nastécū yā Jesús jā ní ncuu yā ndīyi. De ndá máá sá cúu testigo jā ní natecū yā.

16 De tēe yáhá jā ndéhé ndá ní de nácunī ndá ní dē, chi nī ncandíja ndá sá jā íyó poder Jesús jā nasāhá vāha yā dē, de jā suu cúu jā ní nduvāha dē-ni nī nsāhá yā tá cúu nūū ndéhé ndá ní mitan.

17 De mitan amigo, ja jínī sá jā síquī jāá nduú ní jícūhun inī ndá ní cúu jā ní jahnī ní yā, de saá-ni nī nsāhá ndá tēe jā tátúnī nūū ō.

18 De jondē tá nchá́ha ca cuu, de ja nī nsāhá Yāā Dios jā ní ncāhān ndá tēe jā ní nacani tūhun yā jondē janahán jā suu súcuán cundoho Cristo. De mitan chi ja nī nquee ndaā nī nsāhá yā.

19 Túsaá de nacani inī ndá ní jā sndóo ní cuāchi ní mitan, de quīvi ndá ní ndahá Yāā Dios tácua ná sndáhvā yā cuāchi ndá ní, de quiji quīvī jā ndusiī inī ndá ní sāhá maá Jētohō ō.

20 De suni tetíñú tucu Yāā Dios Jesús ndiji yā, chi cúu yā Cristo jā ní jani Yāā Dios jā scácu yā yóhó.

21 Sochi cánuú jā cundeē Jesús andiví jondē quīvī jā nasāhá jeé Yāā Dios ndācá-ni tá cúu nūū ní nacani ndá tēe jondē janahán nī nsāhá Yāā Dios. De tēe nī īyo ndoo ánō nūū Yāā Dios nī ncuu ndá dē.

22 De Moisés nī ncāhān dē jíín ndá tatā ō: Maá Jētohō ō Yāā Dios cani yā iin Yāā jā nacani tūhun Yāā Dios nūū ndācá ó tá cúu nūū ní jani yā nduhū. De cuu yā iin táhán ó. De ndācá tūhun jā cāhān yā, de chuhun inī ndá nú.

23 De tú nā-ni nchivī mā chūhún inī ji tūhun jā cāhān

maá Yāā jā nacani tūhun ñúcuán, de tānū tāhvī ji de mā cūú cā ji nchivī Israel, jā cúu nchivī maá yā, ncachī Moisés.

24 De ndá cā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē tiempo jā ní nquiji Samuel jíín jondē mitan, suni nī nacani ndá dē tūhun nāsa coo ndá quīvī yáhá.

25 De ndá máá ó cúu tatā ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán. De suni sīquī ndá máá ó nī nsāhá yā trátū jíín ndá tatā ō, chi nī ncāhān yā jíín Abraham: Chījin tatā nū quiji iin Yāā jā sāhá jā quendōo ndetū ndá nchivī níí cáhnú ñayīví, ncachī yā.

26 De tá nī nastécū Yāā Dios Sēhe yā, de sá de xihna cā nūū ndá yóhó nī ntetíñú yā Jesús tácua quendōo ndetū ō. Chi sāhá yā jā nasāma inī ō de mā sāhá cā ō tiñu néhén, ncachī Pedro.

4

Jā ní jēsiáha nchivī Pedro jíín Juan nūū ndá tēe cúñáhnú

1 De Pedro jíín Juan juni cáhān cā ndúū dē jíín ndá nchivī, de ndá sūtū jíín ndá tēe grupo saduceo jíín tēe cúñáhnú nūū ndá tēe jā jíto templo, nī nquenda ndá dē.

2 De nī nquītī ndasí inī ndá dē nī jinī dē jā súcuán stéhēn Pedro jíín Juan nūū ndá nchivī, jā nácani ndúū dē tūhun jā natecū ndīyi, chi Jesús de ja nī natecū yā jā ní jīhī yā.

3 De nī ntiin ndá dē Pedro jíín Juan, de nī nchihi dē ndúū tēe ñúcuán vecāa jā quendōo dē jondē quīvī téēn, chi ja nī ñini.

4 Sochi cuāhā nchivī jā ní jini tūhun nī ncāhān Pedro jíín Juan, nī ncandíja ndá ji. De nī jīnu tá ūhūn mil tēe jā ní ncandíja, de síín cā cúu ndá ñahan jíín sūchí lúlí.

5 Ñúcuán de quīvī téēn de ndá tēe ndíso tíñú nūū nchivī hebreo, jíín ndá tēe cúñáhnú, jíín ndá tēe stéhēn ley Moisés, nī ndutútú ndá dē inī ciudad Jerusalén.

6 De saá-ni Anás jā cúu sūtū cúñáhnú cā, jíín Caifás jíín Juan jíín Alejandro jíín ndá nchivī jā cúu táhán sūtū cúñáhnú cā ñúcuán.

7 De nī ncana ndá dē Pedro jíín Juan, de nī jani ndá ndúū dē māhñú ndá, de nī jīcā tūhún ndá: ¿Ní iin cúu jā ní ntetíñú ndóhó de ní jondē nī nīhīn tīñú ndúū nū tiñu yáhá? ncachī ndá.

8 De Pedro nī nchitú inī dē jíín Espíritu Santo, de nī ncāhān dē jíín ndá tēe ñúcuán: Ndá níhín tēe ndíso tíñú jíín tēe ñáhnú jā ndíso tíñú nūū maá ó nchivī Israel,

9 mitan de ¿á stíchī ndá ní sāán sīquī iin tiñu váha jā ní nsāhá sá jā ní nduvāha tēe cúhū yáhá?

10 Túsaá de ndá máá ní jíín ndá cā nchivī táhán maá ó Israel, jīcūhun inī ndá ní jā jíín poder maá Jesucristo ñuū Nazaret cúu jā ní nduvāha tēe íñí nūū ndá ní yáhá. De suu yā cúu jā ní jahnī ndá ní yīcā cruz, sochi maá Yāā Dios nī nastécū yā Jesucristo.

11 Sochi ndá máá ní chi nī
squéne yichī ndá ní yā tá cúu
nūū squéne yichī ndá ní iin
yūū jā quituu iin squínā vehe,
chi nduú ní ncándíja ndá ní
yā. De yūū ñúcuán cúu maá
yūū jā yítuu squínā vehe mi-
tan.
12 Chi ni iin cā nduú cā
ná īyó jā cuu scácu yóhó, chi
nduú cā ni iin cā síví jā cáhān
nchivī inī ñayīví yáhá jā cuu
scácu yóhó, ncachī Pedro.
13 Ñúcuán de nī jinī ndá tēe
ñúcuán jā íyó ndeé inī Pedro
jíín Juan jā cáhān ndúū dē. De
ja jínī ndá jāá nduú tūha Pe-
dro jíín Juan, chi tēe súcuán-ni
cúu ndúū dē. De nī nsāhvi inī
ndá, de nī nsāhá ndá cuenta
jā ní jica ndúū dē jíín Jesús.
14 De suni ndéhé ndá nūū
tēe jā ní nduvāha ñúcuán, íñí
dē jíín Pedro jíín Juan. De ni
iin tūhun nduú ní ncúu cuitī
cā nascócóo ndá nūū Pedro
jíín Juan.
15 Ñúcuán de nī ncachī ndá
jā ná quíhīn Pedro jíín Juan
tāvēhé tácua natúhún ndá
máá dē.
16 De nī ncāhān ndá: ¿Nāsa
sāhá ó jíín ndúū tēe yáhá
túsaá? Chi ja nī jītē nuu tūhun
cuāhān nūū ndá nchivī níí
cáhnú ciudad Jerusalén yáhá
jā súcuán nī nsāhá ndúū dē iin
tiñu ñáhnú. De mā cūú cāhān
ō jāá nduú ndāā.
17 Túsaá de cāhān xēēn ō
nūū dē jā má cāchí cuitī cā
dē tūhun Jesús nūū ni iin cā
nchivī, tácua mā cútē nuu cā
tūhun yáhá quīhīn nūū ndá cā
nchivī, ncachī ndá.
18 De nī nacana ndá dē Pe-
dro jíín Juan. De nī ncāhān
xēēn ndá nūū ndúū dē jā má
cāchí cuitī cā dē de ni mā
stéhēn cuitī cā dē tūhun Jesús
nūū ni iin nchivī.
19 Sochi nī ncāhān Pedro
jíín Juan: Cani vāha inī ndá ní
de tú jétahān inī Yāā Dios jā
sndóo sá tiñu jā ní ndacu yā
de sāhá sá tiñu jā ndácu ndá
máá ní.
20 Chi mā cūú sndóo ndá sá
tiñu jā ní jinī sá jíín jā ní jini
sá, chi cánuú jā nacani sá nūū
ndá nchivī, ncachī ndúū dē.
21 Ñúcuán de nī ncāhān
xēēn tucu ndá nūū ndúū dē,
de nī nsiáā-ni ndá ndúū dē.
Chi nduú ní níhīn cuitī ndá ni
iin modo jā sndóho ndá Pedro
jíín Juan, chi yúhú ndá ndéhé
ndá ndá cā nchivī, chi ndihi
ji-ni cáhān ji jā cúñáhnú ndasí
Yāā Dios jā ní nsāhá yā tiñu
ñáhnú ñúcuán.
22 Chi tēe jā ní nduvāha jíín
tiñu ñáhnú ñúcuán, íyó dē víhí
cā ūū xico cuīyā.

Jā ní jīcān táhvī ndá nchivī
cándíja

23 De tá nī nsiáā ndá Pedro
jíín Juan cuāhān ndúū dē, de
nī nenda dē nūū ndá táhán
dē. De nī nacani dē ndācá
tūhun jā ní ncāhān ndá sūtū
cúñáhnú jíín ndá tēe ñáhnú jā
ndíso tíñú.
24 De jā súcuán nī jini ndá
ji, de inuú-ni nī jīcān táhvī
ndá ji nūū Yāā Dios: Tátā Yāā
Dios, maá ní cúu Yāā Dios jā
ní nsāhá andiví jíín ñayīví jíín
mar jíín ndācá cā jā íyó.
25 De jā jíín Espíritu Santo ní
nī nsāhá ní jā ní ncāhān mozo
ní David jondē janahán:
¿Nājēhē cúu jā quítī ndasí inī
nchivī ndá cā nación?
¿De nājēhē cúu jā jáni cāhá inī
ndá ji?

26 Nī ncutútú ndá tēe jā cúu
rey inī ñayīví,
de nī natacā ndá tēe jā ndíso
tíñú,
de inuú-ni nī nenda ndá dē
sīquī maá ní jā cúu ní
Jētohō ndá sá,
jíín sīquī Cristo, Yāā jā ní jani
ní.
Ncachī David.
27 Chi jāndáā cúu jā Herodes
jíín Poncio Pilato jíín ndá
nchivī táhán maá sá Israel
jíín ndá nchivī incā nación,
nī ncutútú ndá ji inī ciudad
Jerusalén yáhá, de nī nenda ji
sīquī Sēhe īī ní Jesús, Yāā jā ní
jani ní.
28 De súcuán nī ncuu tácua
ná quée ndaā ndācá tiñu jā
ní nsāhá ndāā maá ní jondē
janahán jā súcuán coo.
29 De mitan, Tátā Yāā Dios,
cūndēhé ní jā ní ncāhān xēēn
ndá dē nūū ndá sá. De cuāha
ní fuerza ní nūū ndá sá jā cúu
sá mozo ní, tácua coo ndeé inī
sá jā nacani sá tūhun ní.
30 De jíín poder maá ní de
sāhá ní jā nasāhá vāha ndá
sá nchivī cúhū, de sāhá ndá
sá tiñu jā stéhēn jā íyó poder
ní, jíín tiñu jā sāhvi inī nchivī
sāhá. De ndācá ñúcuán sāhá
ní jíín poder Sēhe īī ní Jesús,
ncachī ndá nchivī cándíja.
31 De tá nī ncuu nī jīcān
táhvī ndá ji de nī nsāhá yā jā
ní ntāan nūū íyó túrú ndá ji.
De nī nchitú ndá ji jíín Espíritu
Santo, de víhí cā nī nchundeé
inī ndá ji nī nacani ji tūhun
Yāā Dios.

Jā ní īyo cáhnú ndatíñú ndá ji

32 De ndá nchivī cuāhā jā
ní ncandíja, chi inuú-ni íyó inī
ndá ji. De ni iin ji nduú ní
nsáhá ji jā cúu ndatíñú máá
ji ndācá ndatíñú jā névāha
ndá ji, chi ndihi-ni ndatíñú
névāha cáhnú ndá ji.
33 De nīhin ndasí nácani ndá
apóstol tūhun jā ní jinī dē jā
ní natecū Jētohō ō Jesús. De
vāha ndasí nī nchindeé yā
ndá nchivī cándíja.
34 Chi ni iin ji nduú ná
cúmanī cuitī nūū ji, chi ndācá
nchivī jā xíñúhun jā xívéhe chi
nī yīcó ji.
35 De jésiáha ndá ji xūhún
ñúcuán nūū ndá apóstol. De
sájī ndá apóstol xūhún nūū
ndá cā nchivī cándíja nāsa jíni
ñúhún iin iin ji.
36 De súcuán nī nsāhá José
jā cúu tatā Leví, nī ncacu
dē Chipre jā cúu iin pedazo
ñuhun jā ñúhún māhñú ndute.
De ndá apóstol nī nascúnaní
dē tēe ñúcuán Bernabé. De
síví ñúcuán cáhān jā tēe cáhān
tūhun ndeé inī cúu dē.
37 De nī yīcó dē iin ñuhun dē,
de nī jēsiáha dē xūhún ñúcuán
nūū ndá apóstol.

5

Cuāchi jā ní nsāhá Ananías jíín Safira

1 De incā tēe jā nání Ananías
jíín ñasíhí dē jā nání ña Safira,
nī yīcó ndúū dē iin ñuhun dē.
2 De nī nacoo dē sava xūhún
jā cuu ndúū dē jíín ña, de suni
nī jinī ña jā súcuán nī nsāhá
dē. De nī jēsiáha dē sava
xūhún dē nūū ndá apóstol,
sochi sáhá dē-ni jā ñúcuán cúu
ndihi.
3 De nī ncāhān Pedro:
Ananías, ¿nājēhē cúu jā ní

nquīvi Satanás ánō nū jā
stáhví nú Espíritu Santo cúnī
nū? Chi nī nacoo nú jacū
xūhún ñuhun jā cuu maá nú,
de stáhví nú chi sáhá nú-ni jā
váji ndihi nú-ni jíín xūhún.
4 De tá nchá́ha ca xīcó nú ¿de
á nsūú cuenta maá nú ní ncúu
ñuhun ñúcuán? De tá nī yīcó
nú ¿de á nsūú xūhún maá nú
cúu? ¿De nājēhē cúu jā ní jani
inī nū jā stáhví nú? Chi nsūú
maá-ni tēe ñayīví cúu jā ndúcú
nú stáhví nú, chi suni jondē
Yāā Dios, ncachī Pedro.
5 De tá nī jini Ananías ndá
tūhun yáhá de nī ndicó cáva
dē, de nī jīhī dē-ni. De ndācá
nchivī jā ní jini tūhun ñúcuán,
nī nchūhú ndasí ndá ji.
6 Ñúcuán de nī nacuiñī ndá
tēe suchí, de nī nchusúcún
ndá dē sahma ndīyi ñúcuán,
de cuāchuhū ndá dē.
7 De nī ncuu tá ūnī cā hora,
de nī nquenda ñasíhí ndīyi
ñúcuán, nī nquīvi ña vehe nūū
íyó Pedro. De nduú jínī ña jā
súcuán nī ncuu.
8 De nī jīcā tūhún Pedro ña:
Cachī nūū ni, ¿á iin tanto
suha nī nīhīn ndúū nū jā ní
yīcó nú ñuhun, á naá cúu?
ncachī dē. De nī ncāhān ña:
Suu iin tanto súcuán nī yīcó
ndúū sá, ncachī ña.
9 De nī ncāhān Pedro jíín ña:
¿De nūcu nī squétáhán ndúū
nū tūhun jā stáhví nú Espíritu
maá Jētohō ō? ¿De á mā níhīn
ndúū nū castigo jáni inī nū?
De cunini de cunī nū chi ja
cátīn tāvēhé jā ní nenda ndá
tēe jā ní jēchuhū yií nú, de
suni súcuán tavā dē ndóhó jā
cuyuhū nū, ncachī dē.
10 De nī ndicó cáva ña-ni
nūū jéhē Pedro, de nī jīhī ña-
ni. De nī ndīvi-ni ndá tēe suchí
ñúcuán. De nī jinī ndá dē ja nī
jīhī tucu ñahan ñúcuán, de nī
ntavā tucu dē ña tāvēhé, de nī
nchiyuhū dē ña xiín yií ña.
11 De nī nchūhú ndasí ndá
nchivī cándíja jíín ndá cā
nchivī jā ní jini tūhun nāsa nī
ncuu.

Jā ní nsāhá ndá apóstol cuāhā tiñu ñáhnú

12 De nī nsāhá ndá apóstol
cuāhā tiñu ñáhnú nūū ndá
nchivī, jíín tiñu jā stéhēn jā íyó
poder Yāā Dios. De ndútútú
ndá nchivī cándíja inī corre-
dor templo jā nání Corredor
Salomón.
13 De ndá nchivī jāá nduú
cándíja chi nduú ní ncúndeé
inī ni iin ji jā tandeē tāhán
ji jíín ndá nchivī cándíja, vísō
jétúhún ndasí ji.
14 Sochi nī ncandíja cuāhā
cā nchivī nūū maá Jētohō ō,
cúu tēe cúu ñahan.
15 De nī nquiji ndá nchivī
jíín ndá táhán ji nchivī cúhū,
de nī jaquīn ji inī ndá calle,
yósō ndá ji nūū yūú jíín nūū
camilla tú sanaā de yāha Pe-
dro de vísō cōndāhvī dē ná
yáha sīquī ji de nduvāha ji.
16 De saá-ni ndá nchivī
ndá ñuū ñatin ñúcuán, suni
nī nquenda cuāhā ji ciudad
Jerusalén, nī nquisiáha ji ndá
jā cúhū jíín jā ndóho tāchī. De
ndihi-ni ndá ji nī nduvāha.

Jā ní sndóho ndá ji ndá apóstol

17 Ñúcuán de nī ncucuásún
inī maá sūṭū cúñáhnú cā nī
jinī dē ndá apóstol, de saá-
ni ndá cā táhán dē jā scuáha

sahān saduceo. De nī nenda
ndá dē sīquī ndá apóstol.
18 De nī ntiin ndá dē, de
nī nchihi ndá dē ndá apóstol
vecāa.
19 Sochi iin ángel maá Jētohō
ō nī nacune yā viéhé cāa
jacuáā. De nī ntavā yā ndá dē,
de nī ncāhān yā:
20 Cuáhán, de cuiñi nú inī
templo. De ñúcuán nacani nú
ndācá tūhun nūū ndá nchivī
nāsa nīhīn táhvī ji jā cutecū ji
níí cání, ncachī ángel.
21 De nī jini ndá dē tūhun
yáhá. De tá nī ncunijīn de nī
nquīvi ndá dē inī templo, de
nī stéhēn ndá dē tūhun yā nūū
nchivī. De juni stéhēn ndá dē
de sūtū cúñáhnú cā jíín ndá
táhán dē nī nastútú dē ndá tēe
sáhá junta cúñáhnú cā nūū
nchivī Israel. De nī ntají dē
ndá policía jā cuátavā dē ndá
apóstol jā yíhí dē vecāa.
22 Sochi tá nī nquenda ndá
policía viéhé cāa de nduú cā
ndá apóstol yíhí vecāa. De nī
ndicó cóo ndá dē, de nī ncachī
tūhun dē nūū ndá tēe sáhá
junta:
23 Maá jāndáā jā ní jinī ndá
sá jā ndásī vāha viéhé cāa de
íñí ndá tēe jā jíto, sochi tá nī
nacune ndá sá de nduú ní jínī
cuitī cā ndá sá nūū ni iin tēe
ñúcuán, ncachī ndá dē.
24 De sūtū cúñáhnú cā jíín
ndá cā sūtū cúñáhnú jíín tēe
cúñáhnú nūū ndá tēe jā jíto
templo, tá nī jini ndá dē tūhun
yáhá de jáni inī ndá dē nāsa cā
coo tiñu ndá apóstol.
25 Ñúcuán de nī nquenda-
ni iin tēe nī ncachī tūhun dē:
Ndá tēe jā ní nchihi ndá ní
vecāa, íyó ndá dē inī templo,
de stéhēn ndá dē nūū nchivī,
ncachī dē.
26 Ñúcuán de maá tēe
cúñáhnú nūū ndá tēe jā
jíto templo, nī jēhēn dē jíín
ndá policía, de nī nacueca
ñuncúún tucu ndá dē ndá
apóstol, chi yúhú ndá dē
ndéhé dē nchivī jā cuun ji yūū
ndá dē de tú sāhá xēēn dē jíín
ndá apóstol.
27 De tá nī nenda ndá dē
jíín ndá apóstol de nī jani dē
nūū ndá tēe cúñáhnú jā sáhá
junta. De nī ncāhān sūtū
cúñáhnú cā nūū ndá apóstol:
28 ¿A nsūú ja nī ndacu nīhin
nī nūū ndá nú jā má stéhēn
cuitī nū cā tūhun tēe nání
Jesús? De mitan chi ja nī scútē
nuu nú cā tūhun Jesús níí ciu-
dad Jerusalén yáhá. ¿A cúnī
nū jā tee nú cuāchi nīñī tēe
ñúcuán sīquī ndá nī? ncachī
sūtū cúñáhnú cā.
29 Ñúcuán de Pedro jíín ndá
cā apóstol nī ncāhān ndá dē:
Cánuú cā jā squíncuu ndá sá jā
cúnī maá Yāā Dios nsūú cā jā
cúnī ndá tēe.
30 Yāā Dios jā ní nchiñúhún
ndá ndīyi tatā ō, nī nastécū yā
Jesús, Yāā jā ní jahnī ndá máá
ní, chi nī jata caa ndá ní yā
yīcā cruz.
31 De Yāā ñúcuán nī
nduñáhnú tucu yā nī nsāhá
Yāā Dios, chi ndéē yā ichi
ndahá cuáhá Yāā Dios. De
cúu yā Yāā jā tátúnī jíín Yāā
jā scácu yóhó, tácua nacani inī
ndācá ó jā cúu ó nchivī Israel
sīquī cuáchi ó de cune cáhnú
inī yā nūū ndācá cuāchi ó.
32 De ndá máá sá cúu testigo
sīquī ndācá tūhun yáhá. De
saá-ni Espíritu Santo suni

súcuán stéhēn cājí yā, chi
jéhe Yāā Dios Espíritu Santo
nūū ndācá nchivī jā jétáhví ji
yā, ncachī Pedro jíín ndá cā
apóstol.
33 De tá nī jini ndá tēe
cúñáhnú tūhun yáhá de nī
nquītī ndasí inī ndá dē, de
cúnī ndá dē jā cahnī dē ndá
apóstol.
34 Sochi íyó iin dē jā stéhēn
ley yā jā nání Gamaliel jā
cúu grupo fariseo, de ndācá
nchivī jétáhví ji tēe ñúcuán.
De nī nacuiñī dē nūū junta, de
nī ncachī dē jā ná quíhīn ndá
apóstol iin núú núú tāvēhé.
35 De nī ncāhạn Gamaliel:
Ndá níhín jā cúu ó nchivī
nación Israel, cani vāha inī ní
nāsa sāhá ndá ní jíín ndá tēe
yáhá.
36 De nūcūhun inī ndá ní
nāsa nī ncuu quīvī yātā jā ní
nenda Teudas contra sīquī go-
bierno, de nī ncachī dē jā tēe
téyíí cúu dē. De nī ncutútú
tá cūmī ciento tēe nūū dē.
Sochi nī jahnī nchivī dē, de
ndācá jā ní jetáhví tūhun jā
ní ncāhān dē, nī nacutē nuu
ndá dē cuāhān dē-ni, de nī jen-
cuiñī-ni tiñu ñúcuán.
37 Ñúcuán de quīvī jā ní īyo
censo de Judas tēe Galilea,
suni súcuán nī nenda dē con-
tra sīquī gobierno, de cuāhā
nchivī nī ncutútú ji nūū dē
de nī jetáhví ji dē. De suni
nī jahnī nchivī tēe ñúcuán, de
ndācá nchivī jā ní jetáhví tēe
ñúcuán, suni nī jītē nuu-ni
ndá ji.
38 De yáhá ná cáchī tūhun sá
nūū ndá ní. Mā stáhān cā ní
ndá tēe yáhá. Siáā ndá ní dē
ná quíhīn dē. Chi tú iin tēe
cúu jā ní squíjéhé tiñu yáhá de
naā-ni.
39 Sochi tú Yāā Dios nī
squíjéhé, de mā cūú cuitī casī
ndá ní, chi sanaā de cuéé cā
de cunī ndá ní jā tiñu Yāā Dios
cúu jā ndúcú ní casī ní, ncachī
Gamaliel.
40 De nī jetáhví ndá dē tūhun
jā ní ncāhān Gamaliel. De nī
nacana ndá dē ndá apóstol.
De nī ncani ndá dē jíín cuarta
ñii, de nī ncāhān xēēn ndá dē
nūū ndá apóstol jā má cáhān
cā dē tūhun Jesús, de nī nsiáā
ndá dē-ni.
41 De nī nquee ndá apóstol
nūū junta cuāhān dē, de cúsiī
inī ndá dē jā ní jēhe Yāā Dios
tūhun jā ní ndoho ndá dē
tūhun canoō jā síquī jā cándíja
dē Jesús.
42 De ndiquivī nácani ndá
dē tūhun Jesucristo inī templo
jíín inī ndācá vehe, chi nduú
ní jéncuiñī ndá dē jā stéhēn dē.

6

Jā ní jani ndá dē ūjā cā tēe
jā satíñú jēhē nchivī cándíja

1 De nī ncucuahā cā nchivī
cándíja. De ndá quīvī ñúcuán
de ndá tēe hebreo jā cáhān
yuhú griego, nī ncāhān sōó dē
sīquī táhán dē jā cáhān yuhú
hebreo, chi cáchī dē jā ndá
ñahan viuda jā cáhān yuhú
griego nduú níhīn vāha ña tá
sájī dē stāā ndiquivī jā yájī
ndá ñahan viuda.
2 Ñúcuán de ndihúxī ūū tēe
cúu apóstol, nī nastútú dē
ndācá nchivī cándíja, de nī
ncāhān ndá dē: Nduú vāha jā
jencuiñī ndá nī jā nácani nī

tūhun Yāā Dios jā sajī ni stāā
nūū nchivī.
3 Túsaá de ndá ndóhó her-
mano, nacāji nú ūjā táhán ndá
máá ó, tēe jā jétúhún nchivī
dē, de ñúhún chitú Espíritu
Santo inī dē, de tú tēe jínī vāha
cā cúu dē. De ndá máá dē
cuiso tíñú jā sajī dē stāā.
4 De ndá nduhū chi cúsá
maá jā cācān táhvī ndá nī jíín
jā nacani nī tūhun yā, ncachī
ndá dē.
5 De nī jētahān inī ndihi
nchivī tūhun jā ní ncāhān ndá
dē. De nī nacāji ndá ji Es-
teban, chi tēe cándíja nīhin
cúu dē, de íyó chitú Espíritu
Santo inī dē. De suni nī
nacāji ji Felipe jíín Prócoro jíín
Nicanor jíín Timón jíín Par-
menas jíín Nicolás. De Nicolás
cúu tēe ñuū Antioquía jā ní
ntiin ley hebreo jondē ncháha
ca candíja dē Cristo.
6 De ndá tēe yáhá nī jani
ndá nchivī dē nūū ndá
apóstol, de nī jīcān táhvī ndá
apóstol sīquī tiñu jā sāhá ndá
dē. De nī ntee ndá dē ndahá
dē xīnī tá iin iin dē.
7 De tūhun Yāā Dios nī jītē
nuu cā cuāhān níí cáhnú.
De ndá nchivī cándíja nī
ncucuahā ndasí ji inī ciudad
Jerusalén. De suni cuāhā sūtū
nī ncandíja dē yā.

Jā ní ntiin ndá dē Esteban

8 De nī nchindeé nī nchi-
tuu yā Esteban, de nī jēhe
yā poder nūū dē de vāha nī
nsāhá dē tiñu ñáhnú ndasí
nūū ndá nchivī, jíín tiñu jā
stéhēn jā íyó poder Yāā Dios.
9 De íyó ndá tēe jā ní
ncuyāhvi de nī nduu libre
dē, de nī īyo vehe īī sinagoga
ndá dē. De sava ndá dē jíín
sava tēe ñuū Cirene jíín ñuū
Alejandría jíín región Cilicia
jíín Asia, nī nquijéhé ndá dē
stíchī dē Esteban.
10 Sochi nduú ní ncúndéé
ndá dē jíín Esteban, chi ndíchí
nī ncāhān dē nī nsāhá maá
Espíritu Santo.
11 Ñúcuán de nī scáhān ndá
dē jacū tēe nī ncāhān tūhun
stáhví sīquī Esteban, chi nī
ncāhān dē jā ní jini dē jā ní
ncāhān nāvāha Esteban sīquī
Moisés jíín sīquī Yāā Dios.
12 De jā súcuán nī ncāhān
dē, de nī nquītī inī ndá nchivī
jíín ndá tēe ñáhnú jā ndíso
tíñú jíín ndá tēe jā stéhēn ley
janahán. De nī nenda ndá
dē sīquī Esteban, de nī ntiin
ndá dē, de cuāhān ndá dē jíín
Esteban nūū junta cúñáhnú
cā.
13 De nī jani ndá dē testigo
tūhún jā ní ncāhān súcuán:
Tēe yáhá, ndiquivī cáhān
nāvāha dē sīquī templo īī yáhá
jíín sīquī ley Yāā Dios.
14 Chi nī jini ndá sá jā ní
ncāhān dē jā Jesús tēe ñuū
Nazaret, canī dē templo yáhá,
de nasāma dē ndá costumbre
jā ní sndóo Moisés nūū ō jā
sāhá ó, ncachī testigo tūhún.
15 Ñúcuán de ndācá tēe jā
ndéē nūū junta, nī ndēhé vāha
ndá dē nūū Esteban, de nī jinī
ndá dē jā cáá nūū dē tá cáá
nūū iin ángel Yāā Dios.

7

Tūhun jā ní nacani Esteban

1 De maá sūtū cúñáhnú cā
nī ncāhān jíín Esteban: ¿A
ndāā jā súcuán nī ncāhān nū

tá cúu nūū cáhān tēe yáhá? ncachī dē.
2 De nī ncāhān Esteban: Ndá ní tátā, señor, cunini ndá ní tūhun yáhá jā cāhān sá. Maá Yāā Dios, Yāā jā viī ndasí cúñáhnú, nī nquiji yā nūū ndīyi tatā ō Abraham tá nī ndeē dē inī región Mesopotamia de jondē tá ncháha ca quīhīn dē cundeē dē inī ñuū Harán.
3 De nī ncāhān yā jíín dē: Quee inī ñuū nū jíín māhñú táhán nú, de quīhīn nū iin ñuū jā stéhēn ni nūū nū cundeē nū, ncachī yā.
4 Ñúcuán de nī nquee dē inī región Caldea, de nī ndeē dē inī ñuū Harán. De tá nī jīhī tatá dē, sá de nī nsāhá Yāā Dios jā ní nquiji dē yáhá nūū ndéē ō mitan.
5 De ni iin lulī ñuhun nduú ní jéhe cuitī yā jā cuu tāhvī dē, sochi nī nquee yuhú yā jā cuāha yā níí ñuhun yáhá nūū dē jondē jíín nūū ndācá tatā dē jā quiji, vísō ncháha ca coo sēhe dē jondē saá.
6 De súcuán nī ncāhān Yāā Dios jíín dē: Cundeē jīcá tatā nū incā región. De cūmī ciento cuīyā satíñú cāhá ji nūū nchivī de sndóho ndá nchivī ji.
7 De sīquī jā súcuán sāhá ji jíín sēhe nú de nenda nī cuāchi sīquī ndá nchivī ñúcuán nūū satíñú cāhá ji, de sá de quee ji inī región ñúcuán quiji ji ichi cháhá cundeē ji, de chiñúhún ji nduhū, ncachī yā.
8 De nī ncāhān yā jíín Abraham jā ná cúu dē circuncidar, jā cúu iin tunī jā stéhēn jā ní nsāhá yā trátū jíín dē. De tá nī ncacu sēhe dē Isaac, de nī nsāhá dē circuncidar ji nūū únā quīvī ji. De suni súcuán nī nsāhá Isaac jíín sēhe dē Jacob, de saá-ni nī nsāhá Jacob jíín ndihúxī ūū sēhe yií dē. De ndá tēe ñúcuán nī ncuu ndihúxī ūū tatā xíhna ñúhún región maá ó Israel.
9 De ndācá sēhe tatā ō Jacob nī ncucuásún inī ndá dē nī jinī dē ñanī dē José. De nī yīcó ndá dē José nūū ndá tēe jā cuāhān jíín dē jondē región Egipto jā satíñú cāhá dē nūū iin tēe ñúcuán. Sochi Yāā Dios nī jito yā dē.
10 De nī scácu yā dē nūū ndācá tūndóhó jā ní nquiji sīquī dē. De nī ncundíchí dē nī nsāhá yā. De Faraón, tēe cúu rey inī región Egipto, nī ncusiī inī dē jíín José nī nsāhá yā. De nī scuíso tíñú dē José jā cuu dē gobernador, de nī ntatúnī José inī región Egipto jíín nūū ndá nchivī vehe Faraón.
11 De nī nquiji quīvī jā ní īyo iin tāmā níí Egipto jíín níí jondē Canaán. Iin tūndóhó xéēn nī ncuu inī ndúū región ñúcuán. De ndá ndīyi tatā ō, nduú cā ná cajī ndá dē ndá tiempo ñúcuán.
12 De nī nīhīn Jacob tūhun jā íyó trigo región Egipto, de nī ntají dē ndá sēhe dē jā cúu tatā ō, nī jēhēn Egipto jā xíhna ñúhún nī jēcuēen ndá dē trigo.
13 De jā cuáhān ndá dē vuelta ūū, sá de nī nastúu José jā maá dē cúu ñanī ndá dē. De sá de nī jinī vāha Faraón nā tatā cúu José.

14 De nī ncachī José nūū
ndá ñanī dē jā ná quícuēca
ndá dē tatá dē jíín ndá nchivī
vehe dē. De nī īyo ūnī xico
xāhōn ji.
15 Súcuán nī ncuu jā ní
nquee Jacob cuāhān dē jondē
Egipto. De nī ndeē dē ñúcuán
jondē nī jīhī dē. De suni
ñúcuán nī ndeē ndihúxī ūū
sēhe dē jā cúu tatā ō de jondē
nī jīhī ndihi ndá dē.
16 De tá nī nquenda quīvī
jā ní ntavā yā ndá tatā dē inī
nación ñúcuán, de nī jiso ji
yiqui ndá ndīyi tatā ō ñúcuán
nī jēhēn ji jíín jondē ñuū
Siquem. De nī nchiyuhū
ndá ji inī iin yavī ndīyi jā ní
jeen Abraham nūū ndá sēhe
Hamor ñuū Siquem.
17 De tá cáta ndéē cā ndá
ji inī nación Egipto de nī
ncuñatin quīvī jā quee ndá
ji. Chi súcuán ja nī ncāhān
téyíí Yāā Dios jíín tatā ō Abra-
ham jā iin quīvī de quee ji
inī Egipto. De ndá nchivī Is-
rael ñúcuán chi nī ncāyā ndá
ji de nī ncucuahā ji inī nación
Egipto.
18 Ñúcuán de nī nūcuīñī incā
rey inī Egipto, de nduú ní jínī
dē jā vāha tiñu nī nsāhá José
jondē janahán.
19 De rey ñúcuán nī stáhví
dē ndá ndīyi tatā ō, de suni nī
nsāhá nāvāha dē ndá ji, chi nī
nsāhá dē fuerza jā má cōtó cā
ji ndá sēhe ñiquín ji tácua ná
cúū ndá ji.
20 De tiempo ñúcuán nī
ncacu Moisés, de nī ncusiī inī
Yāā Dios jíín ji. De ūnī yōō nī
īyo yuhū ji inī vehe tatá ji.
21 De tá nduú cā ní ncúu coo
yuhū ji de nī jēsiáha dē ji iin
lugar nūū ní nanihīn sēhe síhí
rey jā tátúnī níí nación Egipto.
De nī naquehen ña ji, de nī
scuáhnu ña ji tá cúu nūū cúu
sēhe maá ña.
22 De nī ncutūha Moisés
ndācá tūhun ndíchí inī nación
Egipto. De vāha ndasí tūhun
dē, de vāha sáhá dē ndācá
tiñu.
23 De tá nī ncuu ūū xico
cuīyā dē, de nī jēndēhé dē
ndācá táhán dē jā cúu tatā Is-
rael.
24 De ñúcuán nī jinī dē nūū
iin tēe Egipto jā sáhá nāvāha
jíín iin táhán dē Israel. De
nī nchindeé Moisés táhán dē,
chi nī jahnī dē tēe Egipto, de
súcuán nī nacuāha dē jā ní
ndutahvī tēe ñúcuán.
25 De jáni inī Moisés jā
jícūhun inī ndācá táhán dē jā
ní ntetíñú Yāā Dios maá dē jā
scácu dē ji jā ndóho ji, sochi
nduú ní jícūhun cuitī inī ndá
ji.
26 De quīvī téēn nī nquenda
dē nūū ūū táhán dē jā cánāá.
De cúnī dē jā má cánāá ndúū
tēe ñúcuán, de nī ncāhān dē
jíín ndúū dē: ¿Nājēhē cúu jā
sáhá nāvāha nú táhán nú? Chi
modo ñanī ndúū nū, ncachī
dē.
27 Sochi maá tēe jā cáni
táhán ñúcuán nī nchindahá
dē Moisés, de nī ncāhān
dē: ¿Ní iin nī jani ndóhó jā
cúñáhnú nú jā sāhá ndāā nū
tiñu ndá nī?
28 ¿De á suni cúnī nū jā
cahnī nū nduhū tá cúu nūū ní
jahnī nū tēe Egipto icu, á naá
cúu? ncachī dē.

29 De tá nī jini Moisés tūhun
yáhá, de nī jinu dē cuāhān dē
incā nación. De jondē Madián
nī ndeē jīcá dē, de ñúcuán nī
scácu ñasíhí dē ūū sēhe yií dē.
30 De tá nī ncuu ūū xico
cuīyā jā ndéē dē Madián, sá
de nī nquenda iin ángel Yāā
Dios nūū dē jondē nūū ñuhun
tíhá ñatin nūū íyó yucu súcún
Sinaí. De nī nquenda yā xīnī
iin yūcū cāhnú jā cáyū jíín itā
ñuhūn sochi nduú cáyū maá
yūcū.
31 Ñúcuán de nī ndēhé
Moisés, de nī nsāhvi inī dē
ndéhé dē ñuhūn jā ní jinī dē.
De nī ntandeē dē tácua cunī
vāha dē nājēhē cúu jāá nduú
cáyū. Ñúcuán de nī ncāhān
maá Jētohō ō jíín dē:
32 Maá nī cúu Yāā Dios jā ní
nchiñúhún ndá ndīyi tatá nū
Abraham jíín Isaac jíín Jacob,
ncachī yā. Sochi Moisés chi
quísi dē jā yúhú dē, de nduú
cā ní ncúndeé inī dē cūndēhé
dē nūū cáyū ñuhūn.
33 De maá Jētohō ō nī
ncāhān yā jíín Moisés: Tavā
nījān nū, chi lugar nūū íñí nú
jīñā, lugar īī cúu sīquī jā īī maá
nī.
34 Ja nī jinī vāha nī jā ndóho
ndasí ndá nchivī maá nī jā
íyó inī nación Egipto, de suni
jíni nī jā jácu ndá ji sīquī jā
ndóho ji tūndóhó, de nī nuu
nī vāji nī jā scácu nī ndá ji.
Túsaá de mitan de cunini nú,
chi tají nī ndóhó quīnohōn nū
jondē Egipto tácua scácu nú
ndá táhán nú, ncachī yā.
35 De jondē tá nccháha
ca quee Moisés inī nación
Egipto, de ja nī ncuyichī inī
ndá táhán dē Israel, chi nī
ncāhān ji: ¿Ní iin nī jani
ndóhó jā cuñáhnú nú jā sāhá
ndāā nū tiñu ndá nī? ncachī
ji. De vísō súcuán sochi nūū
maá dē nī nquiji ángel yā nūū
yūcū jā cáyū jíín itā ñuhūn, de
súcuán nī ntetíñú Yāā Dios dē
jā quínohōn dē tatúnī dē nūū
ndá ji, de scácu dē ji.
36 De maá Moisés nī natavā
dē ndá ji inī nación Egipto, de
nī nchāha ndá dē Mar Rojo,
de nī jica nuu ndá dē nūū
ñuhun tíhá ūū xico cuīyā. De
níí tiempo ñúcuán nī nsāhá
Moisés cuāhā tiñu ñáhnú jíín
tiñu jā stéhēn jā íyó poder yā.
37 De maá Moisés cúu jā ní
ncāhān tucu jíín ndá tatā ō
Israel: Maá Yāā Dios sāhá yā
jā māhñú tatā ndācá ó quiji
iin Yāā jā nacani tūhun Yāā
Dios nūū ndācá ó tá cúu nūū
ní jani yā nduhū. De chuhun
inī ndá nú tūhun jā cāhān Yāā
ñúcuán, ncachī Moisés.
38 De suni maá Moisés cúu
jā ní ndeē cāhnú jíín ndá ndīyi
tatā ō tá nī jica nuu ndá ji nūū
ñuhun tíhá. De nī ncāhān iin
ángel yā jíín maá dē xīnī yucu
súcún Sinaí, de nī nacani dē
nūū ndá tatā ō, chi ñúcuán nī
nīhīn dē tūhun nāsa cutecū ō,
de nī nquendōo ó jíín tūhun
ñúcuán jondē mitan.
39 Sochi ndá ndīyi tatā ō chi
nduú ní ncúnī ndá ji cuetáhví
ji Moisés, chi sa nī ncuyichī
inī ndá ji dē, de cúnī ndá ji
jā sa ndicó cóo ji quīnohōn ji
nación Egipto nícu.
40 De nī ncāhān ndá ji jíín
Aarón: Sāhá ní ndá yāā jā
cosō nūú nūū ō. Chi Moisés jā
ní natavā dē yóhó inī nación

Egipto vāji ó, nduú jínī ō naá
cúu jā ní ndoho dē mitan jāá
nduú nénda dē jā cuáhān dē
xīnī yucu súcún Sinaí, ncachī
ndá ji.
41 Ñúcuán de nī nsāhá ji iin
ídolo jā cáá tá cáá becerro. De
nūū ídolo ñúcuán nī nsōcō ndá
ji quiti, de nī ncusiī inī ji jíín
ídolo jā ní nsāhá ndá ji.
42 De nī ncujiyo-ni Yāā Dios
nūū ndá ji cuāhān yā. De nī
sndóo yā ji-ni jā ná chíñúhún
ndá ji nūū ndācá jā jínī ō jā
yíhí andiví tá cúu nūū cáhān
tutū jā ní ntee ndá tēe jā ní
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán:
Nī ncāhān yā: Ndá ndóhó
nchivī Israel,
¿á jáni inī ndá nú jā nūū
nduhū nī nsōcō nū
quiti
tá nī jica nú nūū ñuhun tíhá ūū
xico cuīyā, á naá cúu?
43 Nduú, chi sa nī jicó núu ndá
nú jíín nicho jā ñúhún
yāā jā nání Moloc
jíín figura tiūūn jā nání
Renfán,
ndá yāā jā ní nsāhá maá nú jā
chiñúhún nú.
Túsaá de siáha nī ndá ndóhó
quīhīn jīcá nú jondē
yātā ñúū Babilonia,
ncachī yā.
Cáchī tutū.
44 De nī ntatúnī Yāā Dios
nūū Moisés jā sāhá dē vehe ñii
nūū chiñúhún ndá dē yā, jā
cáá tá cáá jā ní stéhēn yā nūū
dē. De ndīyi tatā ō nī nevāha
ndá dē vehe ñii ñúcuán jondē
nūū ñuhun tíhá, de inī vehe
ñúcuán nī nchuhun ndá dē
tabla yūū nūū ní ntee yā ley
yā.
45 De cuéé cā de nī sndóo
ndá dē vehe ñúcuán nūū ndá
sēhe dē jā cúu tatā ō. De nī
nquīvi Josué jíín ndá tatā ō inī
nación Israel yáhá, de suni nī
jetíñú ndá dē vehe ñii ñúcuán.
De nī ncundeé ndá dē jíín ndá
nchivī jā ní īyo nación yáhá,
de nī scúnu dē ji nī nsāhá Yāā
Dios. De yáhá nī īyo vehe
ñii jondē tiempo jā ní ncuu
David rey.
46 De nī ncusiī inī Yāā Dios
jíín David. De nī ncuu inī dē
jā sāhá dē iin vehe īī maá yā
nícu. De maá yā cúu Yāā Dios
jā ní nchiñúhún tatā ō Jacob.
47 Sochi Salomón sēhe
David cúu jā ní nsāhá vehe
īī yā.
48 De vísō súcuán de maá
Yāā cúñáhnú ndasí, nsūú
maá-ni vehe jā sáhá ndá tēe
cúu nūū ndéē yā. De suni
súcuán nī ncāhān tēe jā ní
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán:
49 Chi nī ncāhān yā:
Andiví cúu modo mesa nūū
tátúnī ni,
de ñayīví cúu modo nūū yósō
jēhē ni.
¿Nāsa cā coo vehe jā sāhá ndá
nú jā cundeē ni túsaá?
¿A ní cúu nūū sāhá nú nūū
natātú nī?
50 ¿A nsūú maá nī ní nsáhá
ndihi jā íyó? ncachī
Yāā Dios.
Ncachī tēe jā ní nacani tūhun
yā jondē janahán, ncachī Es-
teban.
51 De cáhān cā Esteban:
Nīhin ndasí inī ndá ní. De
cúu ní tá cúu nchivī ndācá
nación jāá nduú cándíja tūhun
yā, chi sóhó ndasí ndá ní. Chi
cúsá maá jā jásī ndija ndá ní

nūū Espíritu Santo, de tá-ni
nī nsāhá ndīyi tatā ō jondē
janahán suni súcuán sáhá īī
cā ndá ní jondē mitan.
52 ¿A nī īyo tēe jā ní nacani
tūhun yā jondē janahán jāá
nduú ní nsáhá nāvāha ndá
tatā ō, á naá cúu? Nduú chi
nī jahnī ndá dē ndá tēe jā ní
nacani tūhun nāsa quiji maá
Yāā ndāā. De tá nī nquiji Yāā
ñúcuán de nī nastúu ndá ní yā
nūū ndá tēe jā ní jahnī ndá dē
yā.
53 De vísō ndá ángel yā nī
jēhe ley Yāā Dios nūū ndācá
ó de nduú ní squíncuu ndá ní,
ncachī Esteban.

Jā ní jahnī ndá dē Esteban

54 Ndācá tūhun yáhá nī jini
ndá dē, de nī nquītī ndasí inī
ndá dē, de nī nacayīhí ndá
dē ñii yúhú dē nī jinī ndá dē
Esteban.
55 Sochi maá Esteban chi nī
nchitú Espíritu Santo inī ánō
dē. De nī ndēhé vāha dē an-
diví, de nī jinī dē jā jéndūtē
ndasí nūū ndéē Yāā Dios, de
Jesús íñí yā ichi lado cuáhá
Yāā Dios.
56 De nī ncāhān Esteban:
Mitan de ndéhé sá jā núne
andiví, de ndéhé sá nūū maá
Yāā jā ní nduu tēe, de íñí
yā ichi lado cuáhá Yāā Dios,
ncachī dē.
57 Ñúcuán de nī jasī ndá dē
sōho dē, de nī ncana cóhó ndá
dē, de ndíta-ni nī ntiin ndá dē
Esteban.
58 De nī ntavā ndá dē Es-
teban cuāhān ndá dē jíín dē
yātā ñúū. De ndá tēe jā
cúu testigo tūhún ñúcuán nī
jaquīn ndá dē sōō dē nūū iin
tēe suchí jā nání Saulo, de nī
ncuun ndá dē yūū Esteban.
59 De juni cúun ndá dē yūū
Esteban de nī jīcān táhvī dē
nūū maá Jētohō ō: Tátā Jesús,
mitan de naquehen ní ánō sá,
ncachī dē.
60 De nī jēcuīñī jītí dē, de nī
ncāhān jee dē: Tátā Yāā Dios,
mā tēé ní cuāchi yáhá sīquī
ndá ji jā sáhá nāvāha ji sāán
mitan, ncachī dē. Súcuán nī
ncāhān dē, de nī jīhī dē-ni.

8

Jā ní nsāhá nāvāha Saulo ndá nchivī cándíja

1 De nī jetúhún Saulo jā ní
jahnī ndá dē Esteban. De
quīvī ñúcuán nī nquijéhé ndá
ji sáhá nāvāha ndasí ndá ji
ndá nchivī cándíja inī ciudad
Jerusalén. De jā suu cúu jā
ní jītē nuu ndá nchivī ñúcuán
cuāhān ji níí región Judea jíín
níí región Samaria. Sochi ndá
tēe cúu apóstol chi nduú ní
nquée ndá dē.
2 De ndá tēe jā íyó yíñúhún
nūū Yāā Dios nī nchiyuhū
ndá dē Esteban, de nī jacu
ndasí ndá dē jā ní jīhī Este-
ban.
3 De Saulo chi sáhá nāvāha
dē ndá nchivī jā cándíja nūū
Jesús. Chi quívi dē ndá vehe,
de tíin dē nchivī cúu tēe cúu
ñahan, chíhi dē vecāa.

Jā ní jītē nuu tūhun Yāā Dios inī iin ndáñúū Samaria

4 De ndācá nchivī ñúcuán jā
ní jītē nuu, de ní-ni cuāhān
ndá ji de nácani ndá ji tūhun
Yāā Dios nāsa scácu yā nchivī.
5 De nī nquenda Felipe iin
ñuū jā íyó inī Samaria, de

nūū nchivī ñúcuán nī nacani
dē tūhun Cristo jā cúu Yāā jā
ní jani Yāā Dios jā scácu ndá
yóhó.
6 De nī ndutútú ndá nchivī,
de ndihi ndá ji nī nchuhun
vāha inī ji ndācá tūhun jā ní
ncāhān Felipe. Chi nī nini ji,
de nī jinī ji ndācá tiñu ñáhnú
jā ní nsāhá dē.
7 Chi cuāhā nchivī jā ndóho
tāchī nī nasāhá vāha dē ji, de
tá quée tāchī inī ndá nchivī
de cána cóhó de cuāhān. De
cuāhā nchivī jā ní nduvehlé
jíín nchivī cojo nī nduvāha nī
nsāhá dē.
8 De nī ncusiī ndasí inī ndá
nchivī ñuū ñúcuán.
9 De inī ñuū ñúcuán íyó
iin tēe nání Simón, de scuáha
dē mágica. De tá ncháha ca
quīhīn Felipe inī ñuū ñúcuán,
de sáhvi ndasí inī ndá nchivī
región Samaria ndéhé ji jā
sáhá Simón. De stáhví dē
ndá ji chi cáchī dē jā iin tēe
cúñáhnú ndasí cúu dē.
10 De ndācá nchivī chúhun
vāha inī ji tūhun jā cáhān
dē, cúu nchivī cúñáhnú cúu
nchivī jāá nduú. De nī ncāhān
ndá ji: Tēe yáhá nī jēhe
ndasí Yāā Dios poder nūū dē,
ncachī ndá ji.
11 De chúhun vāha inī ndá
ji tūhun cáhān dē, chi cuāhā
ndasí quīvī nī nsāhá dē ndá
tiñu stáhví ñúcuán, de nī
nsāhvi inī ndá ji nī ndēhé ji.
12 De tá nī nquenda Fe-
lipe de nī nacani dē tūhun
vāha nāsa tátúnī Yāā Dios, jíín
tūhun maá Jesucristo nūū ndá
ji. Ñúcuán de nī ncandíja ndá
ji, de nī jenduté ndá ji, cúu tēe
cúu ñahan.
13 De suni nī ncandíja maá
Simón, de nī jenduté dē. De nī
jica dē jíín Felipe, de nī nsāhvi
inī dē ndéhé dē jā ní nsāhá
Felipe ndācá tiñu ñáhnú jíín
tiñu jā stéhēn jā íyó poder Yāā
Dios.
14 De ndá apóstol jā íyó
Jerusalén, nī nīhīn dē tūhun
jā ní ncandíja ndá nchivī
Samaria tūhun Yāā Dios.
Ñúcuán de nī ntají ndá dē
Pedro jíín Juan nī jēhēn ndúū
dē Samaria.
15 De nī nquenda ndúū dē
ñúcuán. De nī jīcān táhvī ndúū
dē jēhē ndá nchivī ñúcuán
tácua ná níhīn ndá ji Espíritu
Santo.
16 Chi ncháha ca quīvi yā inī
ánō ni iin ji, chi maá-ni jā ní
jenduté ndá ji jā ní ncandíja ji
Jētohō ō Jesús.
17 Ñúcuán de nī ntee ndúū
dē ndahá dē xīnī ndá ji, de nī
nquīvi Espíritu Santo inī ndá
ji.
18 De nī jinī Simón jā súcuán
tée ndúū apóstol ndahá dē
xīnī ndá nchivī ñúcuán de
quívi Espíritu Santo inī ánō ji.
De cúnī dē jā cuāha dē xūhún
nūū apóstol nícu, tácua nīhīn
dē poder jā sāhá dē súcuán.
19 De nī ncāhān dē: Suni taji
ní poder yáhá nūū sá tácua
nā-ni nchivī tee sá ndahá sá
xīnī ji de quīvi Espíritu Santo
inī ánō ji, ncachī Simón.
20 Ñúcuán de nī ncāhān Pe-
dro jíín dē: De xūhún nú ná
náā jíín nú sīquī jā jáni inī nū
jā jíín xūhún de cuu cueen nú
poder jā jínī mānī Yāā Dios
nūū nchivī.

21 Nsūú tāhvī nū cúu jā cuiñi
nú sīquī tiñu yáhá, chi nduú
íyó ndāā ánō nū nūū Yāā Dios.
22 Túsaá de jíni ñúhún
jā nacani inī nū sīquī jā
jáni nēhén inī nū yáhá. De
nācān táhvī nū nūū Yāā Dios,
cúndēhé ó á sanaā de cune
cáhnú inī yā sīquī jā jáni nēhén
inī nū jā ní ncāhān nū súcuán.
23 Chi jínī ni jā cúcuásún inī
nū sīquī jā sáhá nī tiñu yáhá.
De ndācá jā nēhén jā jáni inī
nū cúu jā tíin nīhin ndóhó,
ncachī Pedro jíín Simón.
24 Ñúcuán de nī ncāhān
Simón jíín dē: Cācān táhvī
ndúū ní jēhē sá nūū maá
Jētohō ō tácua ni iin tūhun jā
cáhān ní jīñā mā quījí sīquī sá,
ncachī dē.
25 De nī nacani Pedro jíín
Juan tūhun Yāā Dios nūū
ndá nchivī. De nī ndicó cóo
ndúū dē cuānohōn dē ciudad
Jerusalén, de juni cuāhān
ndúū dē de nácani dē tūhun
vāha Yāā Dios inī cuāhā cā
ndáñúū Samaria.

Felipe jíín tēe nación Etiopía

26 Ñúcuán de iin ángel
maá Jētohō ō nī ncāhān yā
jíín Felipe: Quehen ichi de
quīhīn nū ichi sur, ichi jā
quée inī ciudad Jerusalén jā
cúun cuāhān jondē ñuū Gaza,
ncachī yā. De maá-ni ñuhun
tíhá cúu ñúcuán.
27 De nī nquehen Felipe ichi
cuāhān dē. De iin tēe eu-
nuco nī nquee dē Jerusalén.
De tēe nación Etiopía cúu dē,
de ndíso tíñú dē jā cúu dē
tesorero nūū ñahan cúu reina
jā tátúnī nūū nación Etiopía,
de nání ña Candace. De
tēe ñúcuán nī jēhēn dē ciu-
dad Jerusalén nī jēchiñúhún
dē Yāā Dios.
28 De ñúhún dē inī carreta
dē cuānohōn dē, de cáhvi dē
tutū jā ní ntee Isaías, tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán.
29 De maá Espíritu nī
ncāhān yā jíín Felipe: Cuáhán,
de quetáhán nú jíín tēe jā
cuáhān jíín carreta ñúcuán,
ncachī yā.
30 Sá de cuāhān Felipe de
nī nquetáhán dē jíín tēe jā
ñúhún inī carreta. De nī jini
dē jā cáhvi tēe ñúcuán tutū jā
ní ntee Isaías, tēe nī nacani
tūhun yā jondē janahán. De
nī jīcā tūhún dē tēe ñúcuán: ¿A
jícūhun inī ní ndá jā cáhvi ní
jīñā, á nduú? ncachī dē.
31 De nī ncāhān dē jíín Fe-
lipe: ¿De nāsa jīcūhun inī sá
de tú mā stéhēn iin tēe nūū
sá? ncachī dē. De nī ncāhān
dē jíín Felipe jā ná cáa dē nūū
carreta quīhīn ndúū dē.
32 De maá nūū túnū īī jā
cáhvi dē yósō tūhun jā cáhān:

Tá cúu iin tīcāchí jā cuáhān
nchivī jíín tī jā cuū tī,
suni súcuán nī nsāhá
ndá nchivī maá yā.
De tá cúu iin tīcāchí lúlí jā sété
dē tī de nduú ndáhyū
tī, suni súcuán nī nsāhá
maá yā,
chi nduú ní ncáhān cuitī yā tá
nī nsāhá nāvāha ji yā.
33 De hora jā ní jēhe ji tūhun
canoō yā, de nduú ní
nsáhá ndāā ji tiñu yā.
De ni iin nchivī mā cūú cāhān
ji tūhun tatā yā
chi nī jahnī ndá ji yā de nduú
nā tatā yā.

Cáchī tutū.

34 Ñúcuán de nī ncāhān tēe
Etiopía: De sāhá ní favor
cachī ní nūū sá, ¿ní sīquī
cáhān tēe nī naçani tūhun
yáhá? ¿A sīquī maá dē, á sīquī
incā tēe? ncachī dē.

35 De jíín tūhun jā ní nc-
ahvi tēe Etiopía ñúcuán, nī
nquijéhé Felipe cáchī tūhun
dē ndācá tūhun vāha Jesús
nūū dē.

36 De juni ñúhún ndúū dē
ichi cuāhān dē de nī nquenda
dē nūū ñúhún ndute. De
nī ncāhān tēe Etiopía: Yáhá
ñúhún ndute, ¿de á cuu cuen-
duté sá? ncachī dē.

37 De nī ncāhān Felipe: Cuu
de tú cándíja ní jā ní nsāhá
Jesús jēhē ō jondē jíín inī jíín
ánō ní, ncachī dē. De nī
ncāhān tēe Etiopía: Cándíja
sá jā Jesucristo cúu maá Sēhe
Yāā Dios, ncachī dē.

38 De nī jecani dē carreta
dē. De nī nuu dē jíín Felipe, de
nī nchunuu dē cuāhān dē nūū
ñúhún ndute, de nī scuénduté
Felipe tēe Etiopía.

39 De tá nī nquee ndúū
dē inī ndute de Espíritu maá
Jētohō ō nī nsāhá jíyo yā-ni Fe-
lipe cuāhān dē, de tēe Etiopía
nduú cā ní jínī dē nūū Fe-
lipe. De nī naquehen dē ichi
cuānohōn dē ñuū dē, de cúsiī
ndasí inī dē.

40 Sochi Felipe nī nquenda
dē jondē Azoto, de sá de
cuāhān tucu dē, de ndācá ñuū
nī nacani dē tūhun vāha yā.
De sá de nī nquenda dē ciu-
dad Cesarea.

9

Jā ní nasāma inī Saulo nī nsāhá Jesucristo
(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

1 De Saulo nduú jéncuiñī dē
jā cáhān nīhin dē jā cahnī dē
ndá nchivī jā cándíja ji maá
Jētohō ō. De jā ñúcuán cúu jā
ní jēhēn dē nūū sūtū cúñáhnú
cā.

2 De nī jīcān dē órden nūū
tēe ñúcuán jā cuu quīhīn dē
ndācá vehe īī sinagoga ñuū
Damasco tácua cuu tiin dē cúu
tēe cúu ñahan jā íñí sīquī tūhun
yā, de quīnasiáha dē ji ciudad
Jerusalén cúnī dē.

3 De nī nquehen dē ichi
cuāhān dē, de nī ncuñatin
dē yuhú ñúū Damasco. De
sanaā-ni de nī jēndūtē ndasí
níí nūū dē jā váji jondē an-
diví.

4 De nī ndicó cáva dē-ni nūū
ñūhún. De nī jini dē jā cáhān
iin tūhun jíín dē: Saulo, Saulo,
¿nājēhē cúu jā sáhá nāvāha nú
nduhū? ncachī.

5 Ñúcuán de nī ncāhān dē:
¿Ní iin cúu ní, Señor? ncachī
dē. De nī ncāhān yā: Maá nī
cúu Jesús, de jā sáhá nāvāha
nú ndá nchivī cándíja cúu jā
sáhá nāvāha nú nduhū. De jā
sáhá nú súcuán cúu jā sndóho
nú maá nú modo stīquī jā jáñū
yātá tī punta garrocha, de
suu cúu jā sndóho tī maá tī,
ncachī yā.

6 De quísi dē chi yúhú dē,
de nī ncāhān dē: Señor, ¿naá
cúu jā sāhá sá cúnī ní túsaá?
ncachī dē. De maá Jētohō ō
nī ncāhān yā jíín dē: Nacōo,
de quīvi nú inī ñuū, de ñúcuán
íyó iin tēe jā cachī dē nūū nū

naá cúu jā jíni ñúhún sāhá nú,
ncachī yā.
7 De ndá tēe jā cuáhān jíín
Saulo, nī nsāhvi inī ndá dē
níni dē jā cáhān, de nduú ní
jínī dē nūū jā cáhān.
8 Ñúcuán de nī nacōo Saulo,
de tá cúnī dē jā nūcūndēhé
dē de nduú ní ncúu cuitī cā
cūndēhé dē. De tíin ndá tēe
ñúcuán-ni cā ndahá Saulo de
cuāhān ndá dē ñuū Damasco.
9 De ñúcuán nī ndeē Saulo
ūnī quīvī. De nduú ní ncúu
cuitī cūndēhé dē, ni nduú ná
nchájī cuitī dē de ni nduú ná
jíhi dē.
10 De inī Damasco íyó iin tēe
jā cándíja, de nání dē Ananías.
De nī stéhēn maá Jētohō ō nūū
dē, de nī ncāhān yā jíín dē:
Ananías, ncachī yā. De nī
ncāhān dē: Señor, ¿á jā cáhān
ní? ncachī dē.
11 De nī ncāhān maá Jētohō
ō jíín dē: Quehen ichi de
quīhīn nū calle jā nání Calle
Derecha. De vehe Judas
cātūhún nú iin tēe nání Saulo,
tēe ñuū Tarso, chi mitan de
jícān táhvī dē.
12 De nī stéhēn ni nūū dē jā
ní nquīvi iin tēe nání Ananías,
jā cúu maá nú, de nī ntee dē
ndahá dē xīnī Saulo, de nī
ndunijīn tīnūú dē. Súcuán nī
stéhēn ni nūū Saulo, ncachī
yā.
13 Ñúcuán de nī ncāhān
Ananías: Señor, ja nī jini sá
jā cuāhā nchivī cáchī jā tēe
ñúcuán sáhá nāvāha dē ndá
nchivī jā cándíja ji ní jā íyó
Jerusalén.
14 De mitan nī nquenda
dē yáhá ndíso tíñú dē nūū
ndá sūtū cúñáhnú jā tiin dē
ndācá nchivī jā chíñúhún ji
ní, ncachī Ananías.
15 De nī ncāhān maá Jētohō
ō: Cuáhán, chi tēe jā ní nacāji
maá nī cúu Saulo, tácua ná
quíhīn dē nacani dē tūhun nī
nūū ndá táhán nú Israel jíín
nūū nchivī ndá cā nación jíín
nūū ndá rey.
16 De stéhēn ni nūū dē jā
cánuú cúu jā cundoho ndasí
dē tūndóhó jā síquī ni, ncachī
yā.
17 Ñúcuán de cuāhān
Ananías, de tá nī nquenda
dē vehe nūū íyó Saulo, de nī
nquīvi dē de nī ntee dē ndahá
dē xīnī Saulo, de nī ncāhān dē:
Hermano Saulo, maá Jētohō ō
Jesús, Yāā jā ní nquenda nijīn
nūū nū ichi nūū váji nú, suu
yā nī ntají nduhū vāji nī nūū
nū tácua ndunijīn tīnūú nú, de
chitú Espíritu Santo yā inī nū,
ncachī dē.
18 De ndañúhún-ni nī
ndunijīn tīnūú Saulo, chi
modo jā ní ncōyo-ni jā ní
ndasī tīnūú dē. De nī nacuiñī
dē, de nī jenduté dē-ni.
19 Ñúcuán de nī nacajī dē
stāā, de nī nanihīn inī dē. De
nī īyo dē jacū quīvī jíín ndá
nchivī jā cándíja inī ñuū Dam-
asco.

Jā ní nacani Saulo tūhun inī ñuū Damasco

20 De nī nquijéhé dē-ni
nácani dē tūhun Jesús inī ndá
vehe īī sinagoga, cáchī dē jā
Jesús cúu Sēhe Yāā Dios.
21 De ndācá nchivī jā ní jini
tūhun jā cáhān dē, sáhvi inī
ji níni ji. De nī ncāhān ndá
ji: ¿A nsūú tēe yáhá cúu jā
sáhá nāvāha dē ndá nchivī

Jerusalén jā chíñúhún nūū
Jesús? De suu cúu jā ní nquiji
dē yáhá jā tiin dē ndá nchivī
quīhīn dē jíín ji nūū ndá sūtū
cúñáhnú cúnī dē, ncachī ji.
22 Sochi Saulo chi sa víhí cā
nácani dē tūhun jā Jesús cúu
ndija Cristo, Yāā jā ní jani Yāā
Dios jā scácu yóhó. De ndá
táhán dē hebreo jā ndéē Dam-
asco ni iin tūhun nduú ní ncúu
scócóo ji jā cachī ji jāá nduú
íyó ndāā tūhun jā cáhān Saulo.

Jā ní ncācu Saulo nūū ndá
táhán dē hebreo

23 De nī ncuu cuahā cā
quīvī. De nī squétáhán ndá
táhán dē hebreo tūhun jā
cahnī ndá dē Saulo.
24 De nī nīhīn Saulo tūhun
jā súcuán nī squétáhán ndá
dē tūhun. De nduú ñuú jíto
dē viéhé namā jā ndásī yuhú
ñúū, chi cahnī dē Saulo cúnī
ndá dē.
25 Ñúcuán de ndá tēe
cándíja, nī nchuhun dē Saulo
inī iin tīcá iin jacuáā, de nī
snúu ndá dē yīcā namā jā
ndásī yuhú ñúū, de súcuán nī
ncācu Saulo.

Jā ní nenda Saulo inī ciu-
dad Jerusalén

26 De tá nī nenda dē ciu-
dad Jerusalén de cúnī dē jā
naquetáhán dē jíín ndá nchivī
cándíja. Sochi nī nchūhú ndá
ji nī jinī ji Saulo, chi nduú ní
ncándíja ndá ji jā ní nduu dē
tēe cándíja.
27 De Bernabé nī jeca dē
Saulo cuāhān dē jíín nūū ndá
apóstol. De nī nacani dē tūhun
nūū ndá tēe ñúcuán nāsa nī
jinī Saulo nūū maá Jētohō ō
ichi nūū ní jēhēn dē, jíín nāsa
nī ncāhān yā jíín dē, jíín nāsa
nī īyo ndeé inī dē nī nacani dē
tūhun Jesús inī ñuū Damasco.
28 De nī ndeē Saulo inī ciu-
dad Jerusalén de nī jica dē jíín
ndá apóstol.
29 De vāha nī īyo ndeé inī dē
nī nacani dē tūhun maá Jētohō
ō. De jā síquī Jesús de nī stíchī
tāhán dē jíín ndá tēe hebreo jā
cáhān yuhú griego. Sochi ndá
tēe ñúcuán cúnī dē jā cahnī dē
Saulo nícu.
30 De nī jinī ndá hermano
cándíja jā súcuán cúnī dē sāhá
dē, de nī jeca ndá dē Saulo
cuāhān dē jíín jondē ciudad
Cesarea. De ñúcuán de nī
nachuhun ichí ndá dē Saulo
cuānohōn dē jondē ñuū maá
dē Tarso.
31 De nduú cā ní nsáhá
nāvāha ndá ji ndá nchivī
cándíja níí inī región Judea
jíín Galilea jíín Samaria. De
nī jija cā ndá ji jíín tūhun yā,
de nī īyo yíñúhún ndá ji nūū
maá Jētohō ō. De nī ncucuahā
cā ndá ji, chi nī nchindeé maá
Espíritu Santo ndá ji.

Jā ní nduvāha Eneas

32 De Pedro jéndēhé dē ndá
nchivī cándíja ndācá lado, de
suni nī jēndēhé dē nchivī jā
ndéē ñuū Lida.
33 De ñúcuán nī jinī dē nūū
iin tēe nání Eneas jā ní ncuu
ūnā cuīyā cáá dē, chi nī ndu-
vehlé dē.
34 De nī ncāhān Pedro jíín
dē: Eneas, ná ndúvāha ní
sāhá Jesucristo. Nacōo ní de
nastúū ní yuu ní, ncachī dē.
De nī nacōo-ni tēe ñúcuán.
35 De nī jinī ndācá nchivī
ñuū Lida jíín nchivī jā ndéē
nduhvā Sarón, de nī nasāma

inī ndá ji de nī ncandíja ndá ji maá Jētohō ō.

Jā ní natecū Dorcas

36 De suni nī īyo iin ñahan jā cándíja inī ñuū Jope, nání ña Tabita, de yuhú griego nání ña Dorcas. De sáhá ndasí ña tiñu váha, de sáhá ña caridad nchivī ndāhví.

37 De tiempo ñúcuán nī ncuhū ña, de nī jīhī ña. De nī scúchi ndá ji ndīyi ñúcuán, de nī jaquīn ji ña iin cuarto xīnī vēhé.

38 De ñuū Lida chi ñatin-ni íyó jíín Jope. De ndá nchivī cándíja jā ndéē ñuū Jope, nī nīhīn ji tūhun jā ndéē Pedro ñuū Lida. De nī ntají ndá ji ūū tēe jā cuácāna dē Pedro. De nī ncāhān ndúū dē: Mā cúcuéé ní, de cōhōn ñuū Jope, ncachī ndúū dē.

39 Ñúcuán de nī nquehen Pedro ichi cuāhān dē jíín ndúū tēe ñúcuán. De tá nī nenda ndúū dē jíín Pedro de nī ncaa ndá dē cuarto nūū cáá ndīyi ñúcuán. De ndá ñahan viuda nī jicó ndúū ndá ña Pedro, de jácu ndá ña. De stéhēn ndá ña ndá xīquīn jíín ndá páñū jā ní nsāhá ndīyi Dorcas chi nī jinī mānī ña nūū ndá ñahan ñúcuán tá nī ntecū ña.

40 Ñúcuán de nī ncāhān Pedro jíín ndá nchivī jā ná quée ndá ji tāvēhé. De nī jēcuīñī jītí dē, de nī jīcān táhvī dē. De nī ndicó cóto dē nūū cáá ndīyi ñúcuán, de nī ncāhān dē: Tabita, nacōo, ncachī dē. De nī nūcūndēhé ña-ni, de nī jinī ña nūū Pedro. De nī nacōo ña-ni nī nūcundeē ña.

41 De nī ntiin dē ndahá ña, de nī stácuiñī dē ña. Ñúcuán de nī nacana dē ndācá nchivī cándíja jíín ndācá ñahan viuda, de nī stéhēn dē ña nūū ndá ji jā ní natecū ña.

42 De tūhun yáhá nī jītē nuu níí ñuū Jope cuāhān. De cuāhā nchivī nī ncandíja nūū maá Jētohō ō.

43 De cuāhā quīvī nī ndeē Pedro inī ñuū Jope, ndéē dē vehe iin tēe sátíñú ñii jā nání Simón.

10

Pedro jíín Cornelio

1 De inī ciudad Cesarea íyó iin tēe nání Cornelio, de cúu dē iin capitán grupo soldado jā nání Italiano.

2 Tēe chíñúhún vāha nūū Yāā Dios cúu dē, de saá-ni ndācá nchivī vehe dē. De sáhá ndasí dē caridad nchivī hebreo vísō nsūú tēe hebreo cúu dē, de níní jícān táhvī dē nūū Yāā Dios.

3 De iin quīvī nī stéhēn iin ángel Yāā Dios nūū dē tá cahūnī jañíni, de cájí nī jinī dē jā ní nquīvi ángel ñúcuán nūū ndéē dē. De nī ncāhān yā jíín dē: Cornelio, ncachī yā.

4 De nī nūcūndēhé vāha dē nūū yā, de yúhú dē. De nī ncāhān dē: ¿A jā cáhān ní, Señor? ncachī dē. De nī ncāhān yā jíín dē: Ja née Yāā Dios cuenta nāsa jícān táhvī nū nāsa sáhá nú caridad ndá nchivī hebreo.

5 Mitan de tetíñú nú mozo ná quíhīn ndá ji ñuū Jope de cana ji Simón, tēe nání Pedro, quiji dē.

6 Chi ndéē nūú dē vehe iin tēe nání Simón, tēe sátíñú

ñii. De ñatin-ni yuhú mar cáá vehe dē. De cachī maá Pedro nūū nū nā incā cúu jā cánuú sāhá nú, ncachī yā jíín Cornelio.

7 De tá cuāhān ángel jā ní ncāhān jíín dē, de nī ncana dē ūū mozo dē jíín iin soldado jā squíncuu vāha nūū dē, de suni tēe chíñúhún vāha nūū Yāā Dios cúu dē.

8 De nī nacani Cornelio ndācá tūhun ñúcuán nūū ndá dē, de nī ntají dē ndá cuāhān jondē ñuū Jope.

9 De quīvī téēn de ñúhún ndá dē ichi cuāhān dē, de nī ncuñatin dē ñuū Jope. De ja ñatin cuu cahūxī ūū, de hora ñúcuán nī ncaa Pedro cuācācān táhvī dē xīnī vēhé.

10 De cajī dē stāā cúnī dē, chi cócon ndasí dē. De juni sáhá ndá ña jā cajī dē de nī stéhēn nūū dē jā ní nune-ni andiví.

11 De nī jinī dē iin jā cáá tá cáá manta cāhnú nī ncuun vāji ichi andiví jondē nūū ñūhún, de modo jā núhnī ndicúmī squínā, de nī ncuun.

12 De inī ñúcuán ñúhún ndá quiti jíca ndicumī jíín cōō jíín quiti ndáva.

13 De nī jini dē jā ní ncāhān iin tūhun: Pedro, nacuiñī de cahnī nū quiti jīñā, de cajī nū tī, ncachī.

14 De nī ncāhān Pedro: Mā cājí sá, Señor, chi nduú yájī cuitī sá ndá quiti jā cáhān ley Moisés jāá nduú vāha cajī sá tī chi modo jāá nduú íyó ndoo tī nūū ní, ncachī dē.

15 De nī ncāhān tucu: Jā cáchī ni cúu jā íyó vāha cajī nū ndá quiti jīñā, chi nī nsāhá ndoo maá nī, de mā cáhān nū jāá nduú íyó ndoo tī, ncachī.

16 De súcuán nī ncāhān tūhun yáhá ūnī vuelta. De sahma ñúcuán nī ndaa-ni cuānohōn andiví.

17 De juni jáni ndasí inī Pedro sīquī ndá jā ní stéhēn nūū dē de nī nquenda-ni ndá mozo jā ní ntetíñú Cornelio, chi jícā tūhún jícā tūhún ndá ji vehe Simón jondē nī nquenda ji viéhé nūū ndéē dē.

18 De nī ncāhān jee ndá ji nī jīcā tūhún ndāā ji de tú ñúcuán ndéē Simón, tēe nání Pedro.

19 De juni nácani inī Pedro sīquī ndá jā ní stéhēn nūū dē de nī ncāhān maá Espíritu Santo jíín dē: Nī nquenda ūnī tēe jā nánducú ndá dē ndóhó.

20 Nacuiñī, de nuu nú, de mā cāní inī nū jāá nduú vāha quīhīn nū jíín ndá dē, vísō nsūú táhán nú hebreo cúu dē. Chi maá nī nī ntetíñú ndá dē vāji dē, ncachī yā. Jā suu cúu jā ní stéhēn yā nūū dē jā cuu cajī dē nā-ni quiti, de tūhun ñúcuán cáhān jā cuu quīhīn dē nūū nchivī incā nación.

21 Ñúcuán de nī nuu Pedro nī nquenda dē nūū mozo jā ní ntetíñú Cornelio, de nī ncāhān dē: Maá sá cúu tēe jā nánducú ndá ní. ¿Nā tiñu cúnī ndá ní jā vají ní nūū sá túsaá? ncachī dē.

22 Ñúcuán de nī ncāhān ndá mozo: Cornelio, tēe cúu capitán, nī ntají dē ndá sāán vāji ndá sá. Chi cúu dē tēe ndāā, de chíñúhún vāha dē nūū Yāā Dios. De saá-ni nchivī hebreo suni cáhān ndá ji jā tēe vāha cúu dē. De nī ncāhān iin ángel yā jíín dē jā

cana dē ní quīhīn ní vehe dē,
de cunini dē tūhun jā cāhān ní
jíín dē, ncachī mozo.

23 Ñúcuán de nī squívi Pe-
dro ndá mozo inī vehe nī
nquendōo ndá ji. De quīvī
téēn de nī nquehen dē ichi jíín
ndá mozo cuāhān dē. De suni
cuāhān jacū hermano cándíja
jā ndéē ñuū Jope jíín dē.

24 De incā quīvī nī nquenda
ndá dē ciudad Cesarea. De
ndétu Cornelio ndá dē, chi nī
nastútú dē ndá táhán dē jíín
ndá amigo vāha dē.

25 De tá nī nquenda Pedro
de nī nquee Cornelio jā cāhān
dē jíín Pedro. De nī jēcuīñī jītí
dē jā chiñúhún dē Pedro nícu.

26 De nī stácuiñī Pedro dē,
de nī ncāhān dē: Nacuiñī ní,
chi saá-ni sāán suni iin tēe-ni
cúu sá, ncachī dē.

27 De juni súcuán nátúhún
ndúū dē de nī nquīvi-ni ndúū
dē inī vehe. De nī jinī Pedro jā
ní ncutútú cuāhā nchivī ndéē
ji inī vehe.

28 De nī ncāhān Pedro jíín
ndá nchivī ñúcuán: Ja jínī
ndá ní nāsa cúu ley ndá sāán
nchivī hebreo jā má cūú
quetáhán ndá sá jíín ndá ní
jā cúu nchivī incā nación de
ni mā cūú quīvi sá vehe ndá
ní. Sochi nī stéhēn Yāā Dios
nūū sá jā má cōó cā súcuán,
chi mā cūú cujéhe inī sá nūū
nchivī ndá cā nación.

29 De jā suu cúu jā tá nī
ncana ní sāán de vāji sá-ni, chi
nduú ní nsáhá jéhe inī sá vísō
cúu ndá ní nchivī incā nación.
De mitan de jícā tūhún sá ní
¿nā sīquī cúu jā cána ní sāán?
ncachī Pedro.

30 Ñúcuán de nī ncāhān Cor-
nelio: Ja nī ncuu cūmī quīvī
jā ní īyo nditē inī sá maá hora
yāhá jā cúu cahūnī jañíni, de
jícān táhvī sá inī vehe sá. De nī
nquenda iin ángel yā nūū sá jā
cáá tá cáá tēe, de xíñū sahma
ñúhún yā.

31 De nī ncāhān yā: Corne-
lio, ja née Yāā Dios cuenta
nāsa jícān táhvī nū nāsa sáhá
nú caridad nchivī.

32 Túsaá de tetíñú nú ndá
mozo ná quíhīn ñuū Jope
cana ji Simón, tēe nání Pedro,
quiji dē nūū nū. De tēe
ñúcuán ndéē dē vehe Simón,
tēe sátíñú ñii, de ñatin yuhú
mar cáá vehe dē. De quiji
tēe ñúcuán de cachī tūhun dē
nūū nū nāsa cánuú sāhá cā nū,
ncachī yā jíín sá.

33 Jā suu cúu jā ní ntetíñú
sá-ni ndá mozo sá jā ní jēcāna
ji ní. De ná cútahvī ō nūū ní
jā váji ní, chi vāha nī nsāhá
ní. De mitan íyó tútú ndācá sá
nūū Yāā Dios tácua cunini ndá
sá ndihi tūhun jā cāhān ní nāsa
nī ntatúnī yā nūū ní, ncachī
dē.

Jā ní nacani Pedro tūhun yā vehe Cornelio

34 Ñúcuán de nī ncāhān Pe-
dro: Mitan de nī jinī ndāā sá
jā Yāā Dios inuú-ni sáhá yā
cuenta ndācá-ni nchivī, cúu
nchivī hebreo jíín nchivī ndá
cā nación.

35 De nā-ni nchivī ndācá-ni
nación tú íyó yíñúhún ji nūū
yā de sáhá vāha ji, de cúsiī inī
yā jíín ji.

36 Nī ncāhān yā jíín ndá sá
nchivī Israel, chi nī ntetíñú
yā tūhun vāha nī nquiji nūū
sá jā ndumanī ō jíín yā sāhá

maá Jesucristo. De maá yā
cúu Jētohō ndācá ó.
37 De ja jínī ndá ní nāsa nī
ncuu. Chi nī nacani Juan
tūhun yā de nī scuénduté
dē nchivī, de ñúcuán de nī
nquijéhé Jesús nácani yā
tūhun jondē región Galilea, de
nī jītē nuu tūhun yā níí nūū
ndá sá nchivī hebreo.
38 De jínī ndá ní jā ní jēhe
Yāā Dios Espíritu Santo jíín
poder nūū Jesús, Yāā jā ní
jahnu Nazaret. De jínī ndá ní
jā ní jica nuu yā nī nsāhá yā
tiñu váha, de nī nasāhá vāha
yā ndācá nchivī jā ndóho ji
sáhá tāchī cúñáhnú. Chi Yāā
Dios nī nchindeé nī nchituu
yā Jesús.
39 De ndá máá sá cúu jā
ní jinī ndācá tiñu jā ní nsāhá
Jesús inī ciudad Jerusalén jíín
ndá cā ñuū jā íyó inī Judea, de
nácani sá nūū nchivī. Ñúcuán
de nī jahnī ndá ji yā chi nī jata
caa ndá ji yā yīcā cruz.
40 Sochi Yāā ñúcuán chi nī
natecū yā nūū únī quīvī nī
nsāhá Yāā Dios, de nī stéhēn
nijīn yā maá yā nūū ndá sá nī
nsāhá Yāā Dios.
41 Sochi nduú ní stéhēn
nijīn yā maá yā nūū ndá cā
nchivī, chi nūū ndá máá sá-
ni. De jondē tá ncháha ca coo
ndá tiñu ñúcuán de nī nacāji
Yāā Dios ndá sāán jā cuu ndá
sá testigo yā, chi nī nchajī ndá
sá nī jihi ndá sá jíín yā tá nī
natecū yā.
42 De nī ndacu yā nūū ndá
sá jā ná nácani ndá sá tūhun yā
nūū ndá nchivī, de ná cáhān
ndāā sá jā ní jani Yāā Dios
Jesús jā sāhá ndāā yā tiñu ndá
nchivī técū jíín nchivī ja nī
jīhī.
43 Chi tūhun Jesús nī ncāhān
ndācá tēe nī nacani tūhun
Yāā Dios jondē janahán. Chi
nī ncāhān ndá dē jā ndācá
nchivī jā cándíja ji Jesús de
cune cáhnú inī Yāā Dios nūū
cuáchi ji, ncachī Pedro.

Jā ní nquīvi Espíritu Santo
inī ánō ndá nchivī incā nación

44 De juni cáhān cā Pedro
ndācá tūhun yáhá de nī
nquīvi-ni Espíritu Santo inī
ánō ndá nchivī níni tūhun jā
cáhān dē.
45 De ndá tēe hebreo jā
cándíja jā ní jēhēn jíín Pe-
dro, nī nsāhvi inī ndá dē
nī jinī dē jā suni nī nquīvi
Espíritu Santo inī ánō nchivī
incā nación.
46 Chi nī jini ndá dē jā
cáhān ndá nchivī ñúcuán síín
síín yuhú, de cáhān ndá ji jā
cúñáhnú ndasí Yāā Dios.
47 Ñúcuán de nī ncāhān
Pedro: Ni iin mā cūú casī jā
cuenduté ndá nchivī yáhá.
Chi suni nī nquīvi Espíritu
Santo inī ánō ndá ji tá-ni
nī nquīvi yā inī ánō maá ó,
ncachī dē.
48 De nī ncachī dē jā ná
cuénduté ndá ji sīquī jā ní
ncandíja ji Jesucristo. Ñúcuán
de nī ncāhān ndāhví ndá ji jíín
Pedro jā ná quéndōo dē jíín
ndá ji jacū quīvī.

11

Jā ní nacani Pedro tūhun
Cornelio nūū ndá nchivī
cándíja inī ciudad Jerusalén

1 De ndá tēe apóstol jíín
ndá hermano cándíja jā ndéē

región Judea, nī jini ndá dē
tūhun jā suni nī ncandíja ndá
nchivī incā nación tūhun Yāā
Dios.
2 De tá nī nenda Pedro ciu-
dad Jerusalén de sava tēe he-
breo jā cándíja nī ncāhān dē
nūū Pedro.
3 Chi nī ncachī ndá dē:
¿De nūcu nī nquīvi nú inī
vehe ndá tēe jāá nsūú nchivī
nación maá ó cúu? De nī
nchajī nū stāā jíín ndá dē,
ncachī dē.
4 Ñúcuán de nī nacani cájí
Pedro nāsa nī nquijéhé yā
sáhá yā jíín nchivī ndá cā
nación:
5 De ndéē ni ñuū Jope de
juni jícān táhvī ni de nī stéhēn
yā iin jā ní jinī ni. De nī jinī ni
iin jā cáá tá cáá manta cāhnú
de núhnī ndicúmī squínā, de
jondē ichi andiví nī ncuun
vāji nūū ni.
6 De nī ndēhé vāha nī inī
sahma ñúcuán, de nī jinī ni jā
ñúhún ndá quiti jíca ndicumī
jíín quiti xéēn jíín cōō jíín quiti
ndáva.
7 De nī jini nī iin tūhun jā
ní ncāhān: Pedro, nacuiñí de
cahnī nū quiti jīñā, de cajī nū
tī, ncachī.
8 De nī ncāhān ni: Mā cājí
sá, Señor, chi nduú yájī cuitī
sá ndá quiti jā cáhān ley
Moisés jāá nduú vāha cajī sá
tī chi modo jāá nduú íyó ndoo
tī nūū ní, ncachī ni.
9 Sochi tūhun ñúcuán nī
ncāhān tucu jondē andiví: Jā
cáchī ni cúu jā íyó vāha cajī
nū ndá quiti jīñā, chi nī nsāhá
ndoo maá nī, de mā cáhān nū
jāá nduú íyó ndoo tī, ncachī.
10 De súcuán nī ncāhān
ūnī vuelta, sá de nī ndaa-ni
sahma cuānohōn ichi andiví.
11 De hora ñúcuán nī
nquenda-ni ūnī tēe vehe nūū
ndéē ni jā nánducú ndá dē
nduhū. De iin tēe jā ndéē
ciudad Cesarea nī ntetíñú dē
ndá tēe ñúcuán jēē dē nūū ni.
12 De maá Espíritu nī
ncāhān yā jíín nī jā quíhīn
ni jíín ndá dē, chi mā cāní
inī ni jāá nduú vāha quīhīn
ni jíín dē vísō cúu dē nchivī
incā nación. De suni nī jēhēn
īñū hermano yáhá jíín nī, de
nī nquīvi ndá nī inī vehe tēe
ñúcuán jā nání Cornelio.
13 De tēe ñúcuán nī nacani
dē tūhun nūū ndá nī jā ní jinī
dē iin ángel yā íñí yā inī vehe
dē, de nī ncāhān yā jíín dē:
Tetíñú nú mozo ná quíhīn ji
ñuū Jope de cana ji Simón, tēe
nání Pedro, quiji dē.
14 De tēe ñúcuán nacani dē
tūhun nūū nū nāsa cācu nú
jíín níí nchivī vehe nú, ncachī
ángel jíín Cornelio.
15 De tá nī nquijéhé nī cáhān
ni de nī nquīvi Espíritu Santo
inī ánō ndá ji tá cúu nūū ní
nquīvi yā inī ánō maá ó jā
xíhna ñúhún.
16 Ñúcuán de nī nūcūhun inī
ni tūhun jā ní ncāhān maá
Jētohō ō: Jāndáā jā jíín ndute-
ni nī scuénduté Juan nchivī,
sochi ndá ndóhó chi cuāha nī
Espíritu Santo inī ánō ndá nú,
de ñúcuán cúu jā cuenduté
ndá nú sāhá nī, ncachī yā,
ncachī Pedro.
17 De cáhān cā Pedro: De
sīquī jā ní jēhe Yāā Dios
Espíritu Santo yā inī ánō ndá
ji tá-ni nī jēhe yā inī ánō maá ó

jā cándíja ó Jētohō ō Jesucristo
¿de nūcu casī ni jā sáhá maá
yā túsaá? ncachī Pedro.
18 Súcuán nī jini ndá dē
tūhun yáhá, de nduú cā ní
ncáhān ndá dē nūū Pedro, chi
sa nī ncāhān dē jā cúñáhnú
ndasí Yāā Dios. Chi nī ncāhān
ndá dē: Suni nī jēhe Yāā Dios
tūhun jā nacani inī nchivī
incā nación jā sndóo ji cuāchi
ji tácua cutecū ji níí cání túsaá,
ncachī ndá dē.

Ndá nchivī cándíja ñuū Antioquía

19 De quīvī jā ní jahnī
ndá dē Esteban inī ciudad
Jerusalén de nī nquijéhé dē
sáhá nāvāha dē nchivī cándíja.
De jā ñúcuán cúu jā ní jītē
nuu ndá ji cuāhān ji ndá cā
ñuū de nī nquenda ji región
Fenicia jíín isla Chipre jíín
ñuū Antioquía. De nūū maá-
ni táhán ji hebreo nī nacani
ndá ji tūhun yā, chi nduú ní
nácani ji nūū ndá cā nchivī.
20 Sochi māhñú ndá nchivī
jā ní jītē nuu nī īyo jacū tēe
cándíja jā ní nquiji isla Chipre
jíín jondē ñuū Cirene. De nī
nquenda ndá dē Antioquía,
de suni nī nacani ndá dē
tūhun vāha maá Jētohō ō Jesús
nūū nchivī jāá nsūú nchivī
hebreo cúu.
21 De maá Jētohō ō nī nchin-
deé nī nchituu yā ndá dē. De
nī nasāma inī cuāhā nchivī nī
ncandíja ji maá Jētohō ō Jesús.
22 De ndá nchivī cándíja ciu-
dad Jerusalén nī nīhīn ndá ji
tūhun yáhá, de nī ntají ndá
ji Bernabé cuāhān dē jondē
Antioquía.
23 De Bernabé tá nī
nquenda dē ñuū ñúcuán de nī
jinī dē jā vāha ndasí nī nsāhá
Yāā Dios ji, de nī ncusiī ndasí
inī dē. De nī ncāhān nīhin
dē jíín ndá nchivī ñúcuán jā
jondē jíín inī jíín ánō ji ná
cuíñi nīhin ji jíín maá Jētohō
ō, de mā náyūhú ji.
24 Chi tēe vāha cúu Bernabé,
de nī nchitú Espíritu Santo inī
ánō dē, de cándíja nīhin dē yā.
De nī ncandíja cuāhā nchivī
nūū maá Jētohō ō nī nsāhá dē.
25 Ñúcuán de nī nquee
Bernabé cuāhān dē jondē ñuū
Tarso cuānanducú dē Saulo.
De nī nanihīn dē Saulo, de
ndéca dē tēe ñúcuán nī nenda
ndúū dē ñuū Antioquía.
26 De níí iin cuīyā nī natacā
ndúū dē jíín ndá nchivī jā
cándíja ñuū ñúcuán, de nī
stéhēn ndúū dē tūhun yā
nūū cuāhā nchivī. De xihna
ñúhún Antioquía nī jīcunaní ji
cristiano sīquī jā ní ncandíja
ji Cristo.
27 De ndá quīvī ñúcuán nī
nquee ndá tēe nácani tūhun
Yāā Dios ciudad Jerusalén, nī
nquenda dē jondē Antioquía.
28 De iin táhán dē jā nání
Agabo nī nacuiñī dē nūū
ndá hermano cándíja. De
nī stéhēn Espíritu Santo nūū
dē, de nī ncachī tūhun dē jā
quiji iin tāmā xéēn níí cáhnú
ñayīví. De tāmā ñúcuán nī
nquiji tiempo jā ní ntatúnī
rey Claudio.
29 Ñúcuán de nī natúhún
ndá nchivī cándíja ñuū Antio-
quía jā tetíñú ji jā cutecū ndá
hermano cándíja jā íyó ichi

Judea, tú nāsaa quenda cuāha
iin iin ji.
30 De súcuán nī nsāhá ji, de
nī ntetíñú ndá ji Bernabé jíín
Saulo cuāhān ndúū dē región
Judea cuāsiáha ndúū dē nūū
ndá tēe ñáhnú jā ndíso tíñú
nūū nchivī cándíja.

12

Jā ní jahnī Herodes Jacobo, de nī nchihi dē Pedro vecāa

1 De maá tiempo ñúcuán de
nī nquijéhé rey Herodes nī
nsāhá nāvāha dē sava nchivī
cándíja.
2 De nī ndacu dē jā Jacobo
ñanī Juan ná cúū dē jíín es-
pada.
3 De tá nī jinī dē jā ní ncusiī
inī ndá nchivī hebreo jā ní
nsāhá dē súcuán de jā suu cúu
jā ní ntiin dē Pedro. De ndá
quīvī ñúcuán nī īyo vico jā
yájī nchivī hebreo stātílā jāá
nduú nā levadura yíhí.
4 De tá nī ntiin dē Pedro,
de nī nchihi dē tēe ñúcuán
vecāa. De nī jani dē cūmī
grupo soldado jā jíto Pedro,
de iin iin grupo íñí cūmī cūmī
soldado. De cúnī Herodes jā
tavā dē Pedro vecāa nūū ndá
nchivī tá nī nchāha vico pas-
cua ñúcuán.
5 Súcuán nī ncuu jā yíhí Pe-
dro vecāa, de jíto vāha ji dē.
Sochi ndá nchivī cándíja nī
jīcān táhvī ndasí ji nūū Yāā
Dios jēhē Pedro jā yíhí dē
vecāa.

Nāsa nī ntavā Yāā Dios Pedro vecāa

6 De jáni inī Herodes jā incā
quīvī de tavā dē Pedro vecāa
nūū ndá nchivī cuāhā. De
jacuáā ñúcuán quíxīn Pedro
inī vecāa māhñú ūū soldado,
núhnī dē ūū cadena. De suni
íñí soldado viéhé cāa jíto ndá
dē Pedro.
7 De jacuáā ñúcuán de
sanaā-ni de nī nquenda iin
ángel maá Jētohō ō, de nī
ndunihni ndasí inī vecāa. De
nī scándā yā Pedro nī sndóto
yā dē, de nī ncāhān yā: Ñamā
nacōo nú, ncachī yā. De ndúū
cadena jā núhnī ndahá dē
ñúcuán, nī nandajī-ni de nī
nincava-ni.
8 De nī ncachī ángel yā jíín
dē: Nachihi vāha chījin nú, de
nūquīhi nú nījān nū, ncachī
yā. De súcuán nī nsāhá dē, de
nī ncāhān tucu ángel: Cunijin
sōō nū, de cuniquīn nduhū ná
cóhōn, ncachī yā.
9 De nī jēcuniquīn dē yā
cuāhān dē jíín yā. De jáni inī
dē jāá nsūú jāndáā cúu jā ní
nsāhá ángel yā jíín dē, chi jáni
inī dē jā iin jā stéhēn nūū dē
cúu.
10 De nī nchāha yā jíín dē
ūū ñucūn soldado jā jíto viéhé
cāa. De nī nquenda dē viéhé
cāa sándīhí, de īī-ni nī nune,
de nī nquee dē jíín yā. De
nī nchāha yā jíín dē iin calle
cuāhān dē. Ñúcuán de nī
ndoñúhún-ni ángel yā nūū dē
cuāhān yā.
11 De nī nducájí vāha Pedro,
de nī ncāhān maá nī ncāhān
iin dē: Mitan de nī jinī ndāā ni
jā ní ntají maá Jētohō ni ángel
yā nī nquiji, de nī scácu yā
nduhū nūū Herodes jíín nūū
ndá táhán nī hebreo jā cúnī
ndá ji jā sāhá nāvāha ji nduhū
nícu, ncachī dē.

12 De tá nī jinī dē jā ní
ncācu ndija dē de nī nque-
hen dē ichi cuāhān dē vehe
María naná Juan, tēe nání
Marcos. De ñúcuán íyó tútú
cuāhā nchivī jícān táhvī ji jēhē
Pedro.
13 De nī ncāhān Pedro viéhé
tāvēhé, de cuāhān iin ñahan
lúlí nání Rode jā cuácunini ji
cúndēhé ó ní iin nchivī cúu jā
cáhān.
14 De nī nacunī ji tāchī Pe-
dro. De jā cúsiī inī ji de nduú
ní nácune ji viéhé, chi jínu ji
nī ndicó cóo ji cuānohōn ji inī
cuarto nūū ndéē ndá nchivī,
de nī ncachī tūhun ji jā íñí
Pedro viéhé tāvēhé.
15 De nī ncāhān ndá jíín
ji: Jā cáhān naā nū, ncachī
ndá nchivī. Sochi maá ji chi
nīhin nī ncāhān ji jā maá dē
cúu, ncachī ji. Ñúcuán de nī
ncāhān tucu ndá ji: Anō Pe-
dro cúu túsaá, ncachī ndá ji.
16 Sochi Pedro víhí cā cáhān
dē. De tá nī nacune ndá ji
viéhé de nī nacunī ndá ji nūū
dē, de nī nsāhvi inī ndá ji.
17 De nī nsāhá maá dē seña
jā má cáhān cā ji. De nī nacani
dē nāsa nī nsāhá maá Jētohō ō
jā ní ntavā ángel yā dē vecāa.
De nī ncāhān dē: Cachī tūhun
ndá nú ndá tūhun yáhá nūū
Jacobo jíín nūū ndá cā her-
mano cándíja, ncachī dē. Sá
de nī nquee dē cuāhān dē incā
lugar.
18 De tá nī ncunijīn quīvī
ñúcuán de nī ncuvaā ndasí
ndá soldado jāá nduú cā Pe-
dro.
19 De Herodes nī ndacu
dē nūū ndá soldado jā ná
nánducú vāha ndá dē Pedro,
sochi nduú ní nánihīn ndá
dē Pedro. De sá de nī stíchī
Herodes ndá soldado de nī
ncachī dē jā ná cúū ndá
soldado. Ñúcuán de nī nquee
Herodes inī Judea cuānohōn
dē ciudad Cesarea jā cundeē
dē.

Jā ní jīhī Herodes

20 De nī nquītī ndasí inī
rey Herodes nī jinī dē ndá
nchivī ñuū Tiro jíín nchivī
ñuū Sidón. De nī natúhún
ndá nchivī ñúcuán jā quíhīn ji
nūū Herodes, chi jondē ñuū
maá Herodes jécuēen ndá ji
jā yájī ji. De nī nsāhá ndá
nchivī ñúcuán amigo ji jíín
Blasto, tēe cúñáhnú jā sátíñú
nūū Herodes, de nī ncāhān
ndāhví ndá ji jíín dē jā ná
cáhān dē jēhē ji jíín Herodes jā
ná cóo vāha inī dē jíín ji.
21 De nī jani Herodes iin
quīvī jā natacā ndá ji nūū
dē. De nī nūcūhun dē sahma
jā ñúhun dē tá tátúnī dē, de
nī jēcundeē dē nūū mesa nūū
tátúnī dē, de nī ndacu dē
tiñu tácua cunini ndá nchivī
ñúcuán.
22 Sá de nī ncāhān jee ndá
ji: Nsūú iin tēe-ni cúu jā cáhān
yáhá, chi iin yāā cúu, ncachī
ndá ji.
23 De maá hora ñúcuán jā
cáhān ji, de nī nquehen-ni
iin cuēhē xēēn Herodes nī
nsāhá iin ángel Yāā Dios, de
nī nchajī-ni tīndacú dē, de nī
jīhī dē, chi nī nsāhá vīxī dē
maá dē, chi nduú ní ncáchī dē
jā cúñáhnú Yāā Dios, chi sa
nī nsāhá dē jā maá dē cúu jā
cúñáhnú.
24 De nī jītē nuu cā tūhun
Yāā Dios cuāhān, de nī

ncandíja cuāhā cā nchivī
ndācá-ni lugar.
25 De Bernabé jíín Saulo nī
squíncuu ndúū dē tiñu jā ní
jēsiáha dē jā cutecū ndá her-
mano cándíja jā íyó ciudad
Jerusalén. De nī ndicó cóo
ndúū dē cuānohōn dē ñuū An-
tioquía, de nī jeca dē Juan, tēe
nání Marcos, cuāhān dē jíín.

13

Jā ní nquijéhé Bernabé jíín Saulo jíca nuu dē nácani dē tūhun yā

1 De māhñú grupo nchivī
cándíja inī ñuū Antioquía nī
īyo ndá tēe nácani tūhun Yāā
Dios jíín ndá tēe stéhēn tūhun
yā. De súcuán nání ndá dē:
Bernabé, Simón tēe nání Ne-
gro, Lucio ñuū Cirene, Saulo,
jíín Manaén tēe nī jahnu jíín
incā Herodes jā ní ncuu gob-
ernador Galilea.
2 De iin quīvī de íyó nditē
inī ndá dē, de chíñúhún ndá
dē nūū maá Jētohō ō, de nī
ncāhān maá Espíritu Santo:
Cúnī ni jā sāhá síín nú Bern-
abé jíín Saulo jā ná quíhīn dē
iin tiñu jā ní jani nī dē jā sāhá
dē, ncachī yā.
3 De nī jīcān táhvī tucu-ni
ndá dē juni íyó nditē inī dē.
De nī ntee ndá dē ndahá dē
xīnī Bernabé jíín Saulo. Sá
de nī nacuetáhví ndá dē nūū
ndúū tēe ñúcuán de cuāhān
ndúū dē.

Jā ní nacani Bernabé jíín Saulo tūhun yā inī isla Chipre

4 De nī nsāhá maá Espíritu
Santo jā cuáhān ndúū dē ichi
ñuū Seleucia jā íyó yuhú mar.
De ñúcuán nī nquīvi ndúū dē
inī barco, de cuāhān dē jondē
isla Chipre jā cúu iin pedazo
ñuhun jā ñúhún māhñú ndute.
5 De nī nquenda ndúū
dē puerto Salamina. De nī
nacani dē tūhun Yāā Dios inī
ndá vehe īī sinagoga táhán dē
hebreo. De suni cuāhān Juan,
chi tēe jétíñú ndúū dē cúu dē.
6 De nī nchāha ndá dē níí
isla Chipre cuāhān dē nī
nquenda dē jondē ñuū Pafos
jā íyó yuhú isla Chipre. De
ñúcuán nī jinī ndá dē nūū iin
táhán dē hebreo jā nání dē
Barjesús, de tēe scuáha mágica
cúu dē. De cáhān dē tūhun
stáhví jā cáchī dē jā tēe nácani
tūhun Yāā Dios cúu dē.
7 De tēe scuáha mágica
ñúcuán sátíñú dē nūū gober-
nador Sergio Paulo. De gob-
ernador ñúcuán chi ndíchí dē.
De nī ncana dē Bernabé jíín
Saulo chi cúnī dē cunini maá
dē tūhun Yāā Dios.
8 De tēe scuáha mágica
ñúcuán suni nání dē Elimas.
De ndúcú dē jā casī dē jā má
cándíja gobernador tūhun jā
nácani Saulo jíín Bernabé.
9 De Saulo jā suni nání
Pablo, nī nchitú Espíritu
Santo inī ánō dē. De nī ndēhé
vāha dē nūū tēe scuáha mágica
ñúcuán.
10 De nī ncāhān dē: Tēe sáhá
tiñu néhén jā stáhví ndasí cúu
nú, de sēhe tāchī cúñáhnú cúu
nú, chi jásī nū nūū ndācá tiñu
váha. De násāma nú tūhun
ndāā maá Jētohō ni tácua mā
cándíja nchivī. ¿De nājēhē cúu
jāá nduú jéncuiñī cuitī nū jā
sáhá nú súcuán?
11 De mitan de maá Jētohō
ni de sndóho yā ndóhó chi
cucuáá nú, de mā cūní nú

cā ncandiī jacū quīvī, ncachī Pablo. De nī jasī-ni nūū dē, de tíin íyú tíin suha dē-ni cā ndúcú dē iin nchivī jā tiin ndahá dē quīhīn dē jíín cúnī dē.

12 Ñúcuán de nī jinī gobernador jā súcuán nī ncuu, de nī ncandíja dē tūhun maá Jētohō ō, de sáhvi inī dē níni dē.

Jā ní īyo Pablo jíín Bernabé inī ñuū Antioquía ndáñúū Pisidia

13 Ñúcuán de Pablo jíín ndá táhán dē nī nquee ndá dē ñuū Pafos. De nī nquīvi ndá dē inī barco de cuāhān ndá dē ñuū Perge jā cúu ndáñúū Panfilia. De ñúcuán nī ncusíín Juan cuānohōn dē ciudad Jerusalén.

14 De ndá máá dē chi nī nquee tucu dē inī Perge cuāhān dē, de nī nquenda dē Antioquía jā cúu ndáñúū Pisidia. De iin quīvī nátātú nī nquīvi ndá dē inī vehe īī sinagoga, de nī jēcundeē ndá dē.

15 De tá nī ncuu nī ncahvi nchivī ley Moisés jíín tutū jā ní ntee ndá tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán, sá de ndá tēe cúñáhnú inī vehe īī sinagoga nī ncāhān ndá dē jíín iin tēe jā cuácāhān jíín Pablo jíín ndá táhán dē: Cáhān sá jíín ndá ní, tátā, tú íyó jacū tūhun jā cāhān ní jā sndíhvī inī ní ndá nchivī yáhá, de cāhān ní, ncachī dē.

16 Ñúcuán de nī nacuiñī Pablo nī nsāhá dē seña jā coo nañíí nchivī, de nī ncāhān dē: Ndá ní táhán ó Israel jíín ndá ní jā suni chíñúhún ní Yāā Dios, cunini ndá ní ná cáhān sá.

17 Maá Yāā Dios jā chíñúhún ndācá ó jā cúu ó nchivī nación Israel, nī nacāji yā ndācá tatā ō jā ní ntecū janahán. De nī ndeē tátū ndá ji inī nación Egipto de nī ncāyā ji nī nsāhá yā. Ñúcuán de jíín poder yā nī ntavā yā ndá ji inī Egipto cuāhān ji.

18 De tá ūū xico cuīyā nī jica ndá ji nūū ñuhun tíhá, de maá Yāā Dios nī jendeé inī yā jíín ji.

19 De nī nsāhá yā jā ní snáā ndá ji ūjā nación jā ní īyo inī Canaán, de ndá ñuhun ñúcuán nī jēhe yā nūū ndá ji cuu tāhvī ji.

20 De nī jani yā ndá tēe jā ní ntatúnī nūū ji tá cūmī ciento ūū xico ūxī cuīyā jondē quīvī jā ní ntatúnī Samuel, tēe nī nacani tūhun yā jondē janahán.

21 Ñúcuán de nī jīcān ndá ji iin rey. De nī jani Yāā Dios Saúl jā ní ncuu dē rey nī ntatúnī dē nūū ndá ji ūū xico cuīyā. De sēhe Cis nī ncuu Saúl jā cúu tatā Benjamín.

22 De nī ncandeē yā-ni tiñu ndíso Saúl, de nī jani yā David nī ncuu dē rey nūū ndá ji. De nī ncāhān yā tūhun David: Cúsiī inī ni jíín David sēhe Isaí, chi sāhá dē ndācá jā cúnī ni, ncachī yā.

23 De nī ncāhān cā Pablo: De chījin tatā David nī nquiji Jesús, Yāā jā ní jani Yāā Dios jā scácu ndá táhán ó Israel, chi súcuán nī nquee yuhú yā.

24 De jondē tá nchá*ha* ca
quijéhé Jesús nacani yā tūhun
de nī nacani Juan tūhun nūū
ndācá táhán ó Israel jā ná
nácani inī ndá ji jā sndóo ji
cuāchi ji, de cuenduté ji.
25 De tá cuācuñatin quīvī jā
cuū Juan de nī ncāhān dē: ¿De
á jáni inī ndá ní jā sāán cúu
Cristo? Nduú chi nsūú sá
cúu. Sochi cáta quiji yā, de
cúñáhnú ndasí yā. Sochi sāán
chi nduú cúñáhnú cuitī sá jā
tavā sá vísō nījān yā, ncachī
Juan, ncachī Pablo.
26 De nī ncāhān cā Pablo:
Tátā, ndācá ní jā cúu ó tatā
Abraham jíín ndācá ní jā suni
íyó yíñúhún nūū Yāā Dios,
cúnī Yāā Dios jā ná cúnī maá
ó tūhun yā jā cáhān nāsa scácu
yā yóhó.
27 Chi ndá nchivī Jerusalén
jíín ndá tēe cúñáhnú nūū ji,
nduú ní jícūhun inī ndá ji jā
Jesús cúu Cristo, Yāā jā ní
jani Yāā Dios jā scácu yóhó.
De ndá quīvī nátātú nī nini
ndá ji tūhun jā ní ntee ndá
tēe nī nacani tūhun yā jondē
janahán nāsa quiji Cristo.
De vísō súcuán de nduú ní
jícūhun inī ndá ji vísō ja nī
nquiji yā, chi sa nī nenda
ndá ji sīquī yā jā ní jīhī yā.
De súcuán nī squíncuu ndá ji
tūhun jā ní ncāhān ndá tēe nī
nacani tūhun Yāā Dios jondē
janahán.
28 De vísō nduú ní níhīn ndá
ji ni iin cuāchi sīquī yā jā cuū
yā sochi nī ncāhān nīhin ndá
ji jíín Pilato jā ná cúū yā.
29 De tá nī nquee ndaā
ndācá tūhun yā jā cáhān nūū
tútū īī de nī snúu ndúū dē yā
yīcā cruz, de nī nchiyuhū dē
yā inī iin yavī jā ní jete yīcā
iin cava.
30 Sochi nī natecū yā nī
nsāhá Yāā Dios.
31 De tá técū cā yā de nī
jēhēn ndá nchivī Galilea jíín
yā jondē ciudad Jerusalén. De
tá nī natecū yā de cuāhā quīvī
nī nenda nijīn yā nūū ndá
máá ji. De ndá nchivī ñúcuán
cúu jā nácani ji tūhun yā nūū
ndá cā táhán ó hebreo mitan.
32 De suni súcuán nácani
ndá sá tūhun vāha ñúcuán nūū
ndá ní, de suu tūhun ñúcuán
cúu jā ní nquee yuhú yā nūū
ndá ndīyi tatā ō.
33 De tūhun ñúcuán nī
squíncuu Yāā Dios jā ní jinī
jínúū maá ó jā cúu ó tatā dē,
chi nī nastécū yā Jesús. Chi
suni súcuán cáhān salmo ūū
nūū cáhān yā jíín Sēhe yā
Jesús: Maá nú cúu Sēhe nī,
de mitan nī nsāhá ñáhnú nī
ndóhó jā cúu nī Tatá nú, cáchī.
34 De nī nastécū yā Jesús
tácua mā téhyū cuitī yā, chi
súcuán yósō nūū tutū jā ní
ncāhān yā jíín Sēhe yā jondē
janahán: Maá nú nīhīn ndija
ndācá jā váha jā ní nquee
yuhú nī jā cuāha nī nūū
David, ncachī yā.
35 Chi suni súcuán cáhān
tucu incā salmo jā ní ntee
David, jā cáhān Jesús jíín Yāā
Dios: Mā cuáha ní tūhun jā
tēhyū sá, chi sáhá sá tiñu ní de
mānī ní jíín sá, cáchī.
36 De ndāā chi David nī
nsāhá dē tiñu jā ní īñi dē jēhē
nchivī jā ní īyo tiempo dē, tá
nūū cúnī maá yā. De sá de nī
jīhī dē, de nī jīquiyuhū dē tá-ni

nī jīquiyuhū ndācá tatā dē, de
nī ntēhyū ndija yiqui cúñu dē.
37 Sochi Jesús, jā ní nastécū
Yāā Dios, chi nduú ní ntéhyū
cuitī yā.
38 Tátā, túsaá de cánuú jā ná
jícūhun inī ndá ní jā Jesús cúu
Yāā jā cune cáhnú inī yā nūū
ndá cuāchi ní.
39 Chi nī jani inī ndá ní jā
jíín ley cúu jā ndahvā cuāchi
ndá ní nícu, sochi nduú ní
ncúu. Sochi maá Jesús cúu
jā sndáhvā ndija cuāchi ndá
nchivī jā cándíja ji yā.
40 Túsaá de coto vāha ndá ní
maá ní jā má quījí ndá castigo
sīquī ní jā ní ncāhān ndá tēe
jā ní nacani tūhun Yāā Dios
jondē janahán. Chi súcuán nī
ncāhān yā:
41 Ndá ndóhó jā jácū catá sīquī
tūhun yā, chi cūndēhé
nú jā quiji castigo xēēn
sīquī nū,
de sāhvi inī nū cunī nū de cuū
nū.
Chi tiempo maá nú sāhá nī iin
tiñu ñáhnú
de mā cándíja cuitī nū jā
súcuán sāhá nī vísō
ná nácani ndá nchivī
tūhun nūū nū.
Ncachī yā, ncachī Pablo.
42 De Pablo jíín ndá tēe jíca
jíín dē, tá nī nquee ndá dē inī
vehe īī sinagoga táhán dē he-
breo, de nchivī ndá cā nación
nī ncāhān ndāhví ji jíín dē jā
incá quīvī nátātú nacani tucu
dē tūhun Jesús nūū ji.
43 De nī nacutē nuu ndá
nchivī ñúcuán cuānohōn ji. De
nī īyo cuāhā nchivī hebreo,
jíín nchivī ndá cā nación jā ní
ntiin ley hebreo de chíñúhún
ji Yāā Dios. De nī nchiniquīn
ndá ji Pablo jíín Bernabé
cuāhān ndá ji jíín ndúū dē. De
nī ncāhān nīhin dē jíín ndá ji
jā ná cuíñi nīhin ji jíín tūhun jā
mānī Yāā Dios jíín ndá ji.
44 De quīvī nátātú incā sem-
ana de ja ñatin ndiviī nchivī
ñuū ñúcuán nī ncutútú ndá ji
jā cunini ji tūhun Yāā Dios.
45 De tá nī jinī ndá táhán
dē hebreo jā ní ncutútú cuāhā
ndá nchivī ñúcuán, de nī ncu-
cuásún inī dē. De nī ncachī
ndá jāá nsūú tūhun vāha cúu
jā stéhēn Pablo, de nī ncāhān
nāvāha ndá nūū Pablo.
46 Ñúcuán de nī nchundeé
cā inī Pablo jíín Bernabé nī
ncāhān dē: Cánuú jā xihna
cā nūū ndá máá ní jā cúu
ní táhán ó hebreo nacani sá
tūhun Yāā Dios. Sochi nduú
ní jétáhví ní, de cuāchi ndá
máá ní cúu jā má quívi ní nūū
cutecū ní níí cání túsaá. De
mitan de quīnacani sá tūhun
yā nūū ndá nchivī ndá cā
nación.
47 Chi súcuán nī ntatúnī
maá Jētohō sá nūū ndá sá:
Nī jani nī ndóhó jā cuu nú
modo iin luz jā stúu
inī áṇō nchivī ndá cā
nación,
chi nacani nú tūhun nī nūū
nchivī níí ñayīví jā
scácu nī ji.
Ncachī yā, ncachī Pablo.
48 De nchivī ndá cā nación,
tá nī jini ji tūhun yáhá de
nī ncusiī ndasí inī ji, de nī
ncāhān ji jā tūhun vāha cúu
tūhun maá Jētohō ō. De ndācá
nchivī jā ní nacāji Yāā Dios jā
cutecū ji níí cání, nī ncandíja
ndá ji.

49 De nī jītē nuu tūhun maá
Jētohō ō cuāhān níí ndáñúū
ñúcuán.
50 De inī ñuū Antioquía
íyó ndá ñahan cúñáhnú jā
chíñúhún ña Yāā Dios. De
ndá tēe hebreo nī scáhān dē
ndá ñahan ñúcuán jíín suni
ndá tēe cúñáhnú ñuū ñúcuán.
De nī nquijéhé ndá dē sáhá
nāvāha dē Pablo jíín Bernabé,
de jondē nī scúnu ndá ndúū
dē cuāhān dē.
51 De nī scóyo ndúū dē
tīcāchāā jēhē dē jā cúu seña
jāá nduú ní jétáhví ji tūhun
Yāā Dios, de cuāhān ndúū dē
ñuū Iconio.
52 De ndá nchivī cándíja jā
íyó inī Antioquía, nī nchitú
Espíritu Santo inī ánō ji, de
cúsiī ndasí inī ndá ji.

14

Jā ní īyo Pablo jíín Bernabé inī ñuū Iconio

1 De ñuū Iconio nī nquīvi
ndúū dē inī vehe īī sinagoga
táhán dē hebreo. De jíín tūhun
jā ní nacani ndúū dē de nī
ncandíja cuāhā táhán dē he-
breo de saá-ni cuāhā nchivī
ndá cā nación.
2 Sochi ndá táhán dē he-
breo jāá nduú ní ncándíja, nī
scáhān ndá ji ndá cā nchivī
jāá nsūú nchivī hebreo cúu,
chi cáchī ji jāá nsūú nchivī
vāha cúu ndá nchivī cándíja.
3 De cuāhā cā quīvī nī
īyo Pablo jíín Bernabé ñuū
ñúcuán. De nī nchundeé inī
ndúū dē nī ncāhān nīhin dē
tūhun yā, chi cándíja vāha dē
jā chindeé maá Jētohō ō dē.
De maá yā chi nī stéhēn yā jā
íyó ndāā tūhun jā vāha inī yā
jíín nchivī jā nácani ndúū dē,
chi nī jēhe yā fuerza jā sāhá dē
tiñu ñáhnú jíín tiñu jā stéhēn
jā íyó poder yā.
4 De nchivī ñuū ñúcuán nī
ncusíín-ni inī ndá ji, de sava ji
nī īñi jíín ndá tēe hebreo jāá
nduú cándíja, de sava cā ji nī
īñi jíín ndá apóstol.
5 De ndá nchivī hebreo jíín
nchivī ndá cā nación jíín ndá
tēe cúñáhnú ñuū ñúcuán, nī
squétáhán ndá dē tūhun jā
nenda ndá dē sīquī Pablo jíín
Bernabé jā cuun ndá dē yūū
ndúū tēe ñúcuán nícu.
6 De nī nīhīn ndúū dē tūhun
jā súcuán cúnī ndá tēe ñúcuán
sāhá dē, de nī nsāhá jíyo-ni
ndúū dē cuāhān dē ñuū Listra
jíín ñuū Derbe jā cúu ndáñúū
Licaonia, jíín ndá cā ñuū íyó
ñatin ñúcuán.
7 De níí ñúcuán nī nacani
ndúū dē tūhun vāha maá yā
nāsa scácu yā yóhó.

Jā ní ncuun ndá ji yūū Pablo inī ñuū Listra

8 De inī ñuū Listra ndéē iin
tēe jāá nduú cúu caca dē, chi
nduú jíca cuitī dē jondē quīvī
jā ní ncacu dē.
9 De tēe ñúcuán nī jini dē
tūhun jā cáhān Pablo. De
nī ndēhé vāha Pablo nūū tēe
ñúcuán, de nī jinī dē jā cándíja
vāha tēe ñúcuán jā nduvāha
dē.
10 De nī ncāhān jee Pablo
jíín dē: Nacuiñī de cuiñi nú,
ncachī dē. De nīhin nī nacuiñī
tēe ñúcuán, de nī jica dē-ni.
11 De nī jinī ndá nchivī tiñu
ñáhnú jā ní nsāhá Pablo, de
nī ncāhān jee ji jíín yuhú maá
ji jā cúu tūhun Licaonia: De
mitan de nī jinī nijīn ō jā ní

ncuun ūū yāā vāji yā nūū ō, de tá cáá tēe cáá ndúū yā, ncachī ndá ji.

12 De nī ncāhān ndá ji jā Bernabé cúu yāā ndá ji nání Júpiter, de Pablo cúu yāā ndá ji nání Mercurio, chi Pablo cúu tēe nácani tūhun.

13 De ñatin yuhú ñúū ñúcuán íyó veñūhun yāā nání Júpiter. De sūtū jā sátíñú veñūhun ñúcuán nī scútú dē itā ndá stīquī, de cahnī dē tī jíín ndá cā nchivī nūū Bernabé jíín Pablo jā chiñúhún dē cúnī dē nícu.

14 De nī jinī ndúū tēe cúu apóstol ñúcuán jā súcuán cúnī ndá nchivī jā sāhá ji, de nī ndatá dē sahma dē, de ñúcuán cúu iin seña jāá nduú jétahān inī dē jā sāhá ndá ji súcuán. De nī ndava-ni ndúū dē nī nquīvi ndúū dē māhñú ndá nchivī cuāhā ñúcuán, de nīhin nī ncana ndúū dē:

15 Tátā, mā sāhá ndá ní súcuán, chi suni tēe-ni cúu ndúū sá tá cúu nūū cúu ndá máá ní. De vāji ndúū sá jā cachī tūhun ndúū sá tūhun vāha Yāā Dios nūū ndá ní. De cáhān sá jā má sāhá ní cā tiñu jāá nduú tiñu yáhá, chi sa Yāā Dios chiñúhún ní, Yāā técū, Yāā jā ní nsāhá andiví jíín ñayīví jíín mar jíín ndācá cā jā íyó níí cáhnú.

16 Chi jondē janahán chi nī jēhe yā tūhun jā sāhá ndá nchivī tiñu jā cúnī ndá máá ji.

17 De vísō súcuán sochi nī stéhēn ndāā yā nūū ji nāsa Yāā cúu yā, chi ndācá-ni tiñu váha nī nsāhá yā jíín ndācá ó, de súcuán cúu jondē mitan. Chi scúun yā sāvī, de sáhá yā jā vāha cúu itū, de jéhe yā jā yájī ō de cúsiī inī ō, ncachī dē.

18 De vísō súcuán nī ncāhān dē, sochi ūhvī ndasí nī jasī ndúū dē jā chíñúhún ndá nchivī dē nícu.

19 Ñúcuán de jacū tēe hebreo nī nquenda dē Listra jā váji dē ichi Antioquía jíín Iconio. De nī scáhān ndá dē ndá nchivī cuāhā ñúcuán. De nī ncuun ndá ji yūū Pablo, de nī ñuhun ndá ji Pablo nī ntavā ji dē yātā ñúū, chi nī jani inī ndá ji ja nī jīhī dē.

20 Sochi ndá tēe cándíja ñuū ñúcuán nī jicó ndúū ndá dē Pablo, de nī nacōo dē-ni, de nī ndīvi dē inī ñuū. De quīvī téēn de nī nquehen dē ichi cuāhān dē jíín Bernabé ñuū Derbe.

21 De inī ñuū ñúcuán nī nacani ndúū dē tūhun vāha maá Jētohō ō jā scácu yā nchivī, de cuāhā nchivī nī ncandíja nī nsāhá dē. Sá de nī nōhōn tucu ndúū dē Listra jíín Iconio jíín Antioquía.

22 De nī jija cā inī ndá nchivī cándíja nī nsāhá ndúū dē níí nūū ní jēhēn dē. De nī sndíhvī inī ndúū dē ndá ji jā ná cuíñi nīhin ndá ji jíín tūhun yā jā cándíja ji. De nī ncāhān ndúū dē jā níní cúu jā quiji ndá tūndóhó sīquī ō, de sá de quīvi ó nūū tátúnī Yāā Dios.

23 De ndācá ñuū nī jani ndúū dē sava tēe ñáhnú jā cundiso tíñú dē coto dē nchivī cándíja. De nī jīcān táhvī nditē ndúū dē nūū maá Jētohō ō jā ná cóto yā ndá nchivī ñúcuán, chi ndihi ji cándíja ji nūū yā.

Jā ní nōhōn tucu Pablo jíín Bernabé ñuū Antioquía ndáñúū Siria

24 De nī nayāha ndúū dē Pisidia cuāhān dē, de nī nquenda dē ndáñúū Panfilia.
25 De nī nacani ndúū dē tūhun yā inī Perge jā íyó inī Panfilia, de sá de cuāhān dē ñuū Atalia.
26 De ñúcuán nī nquīvi ndúū dē barco de nī nenda tucu dē Antioquía. De ñuū ñúcuán cúu nūū ní jīcān táhvī ndá nchivī nūū Yāā Dios jēhē ndúū dē jā ná chíndeé ná chítuu yā dē jíín tiñu jā nacani dē tūhun yā. De nī nenda ndúū dē jā ní squíncuu dē tiñu ñúcuán.
27 De tá nī nenda ndúū dē Antioquía de nī nastútú dē ndá nchivī cándíja. De nī nacani dē tá tiñu ñáhnú nī nsāhá Yāā Dios jíín ndúū dē, chi nī jēhe yā tūhun jā suni cándíja ndá cā nchivī vísō nsūú nchivī hebreo cúu.
28 De cuāhā tiempo nī īyo ndúū dē Antioquía jíín ndá nchivī cándíja.

15

Sīquī junta ciudad Jerusalén

1 Ñúcuán de jacū tēe región Judea nī nquenda dē ñuū Antioquía, de nī stéhēn ndá dē nūū ndá hermano jā tú mā sāhá ji circuncidar tá cúu nūū íyó costumbre jā ní jēhe Moisés nūū nchivī hebreo, de mā cácu cuitī ndá ji, ncachī ndá dē.
2 De Pablo jíín Bernabé nī ntetáhán ndasí ndúū dē jíín ndá tēe ñúcuán sīquī tūhun jā ní ncāhān ndá dē de nduú ní ncúndaā. De jā suu cúu jā ní nsāhá ndāā ndá dē jā quíhīn Pablo jíín Bernabé jíín sava cā dē jondē ciudad Jerusalén, de ñúcuán natúhún ndá dē sīquī tūhun yáhá jíín ndá cā apóstol jíín ndá tēe ñáhnú jā ndíso tíñú nūū nchivī cándíja.
3 Ñúcuán de ndá nchivī cándíja nī nachuhun ichí ji ndá dē. De nī nchāha ndá dē cuāhān dē ichi Fenicia jíín Samaria, nácani dē tūhun nāsa nī nasāma inī nchivī jāá nsūú nchivī hebreo cúu, chi nī ncandíja ji tūhun yā. De nī ncusiī ndasí inī ndá hermano ñúcuán.
4 De nī nquenda ndá dē Jerusalén. De ndá nchivī cándíja ñúcuán jíín ndá tēe cúu apóstol jíín ndá tēe ñáhnú jā ndíso tíñú nūū ji, nī ncusiī inī ndá dē jā ní nquenda Pablo jíín ndá cā dē. De nī nacani Pablo jíín Bernabé ndācá tūhun nāsa nī nsāhá Yāā Dios jíín ndúū dē tá nī jica nuu dē nī nacani dē tūhun yā.
5 Sochi nī nacuiñī sava tēe grupo fariseo jā cándíja, de nī ncāhān ndá dē: Nchivī ndá cā nación jā cándíja ji Jesús, cánuú jā cuu ndá ji circuncidar, de ndacu ó nūū ji jā ná squíncuu ji ley Moisés, ncachī ndá dē.
6 De nī ndutútú ndācá tēe cúu apóstol jíín ndācá tēe ñáhnú jā ndíso tíñú jā sāhá ndāā dē sīquī tiñu yáhá.
7 De tá cuājīnu jā ní ncāhān ndihi ndá dē de nī nacuiñī Pedro nī ncāhān dē: Hermano, ja jínī vāha ndá ní jā ja cuācunahán nī nacāji Yāā Dios sāán jā ní nacani sá

tūhun vāha yā nūū nchivī incā
nación, de nī ncandíja ji.
8 De Yāā Dios chi jínī yā
nāsa íyó ánō ndá nchivī, de nī
stéhēn yā jā ní jetáhví yā ji, chi
suni nī jēhe yā Espíritu Santo
nūū ndá ji tá-ni nī ntaji yā nūū
maá ó.
9 De nduú ní nsáhá síín yā
yóhó jíín ndá ji, chi suni nī
nsāhá ndoo yā ánō ji sīquī jā ní
ncandíja ndá ji Jesús.
10 De mitan ¿de nājēhē cúu
jā cúnī ndá ní squívi ní ji chījin
ley jā má cúndéé ji jíín? Chi
nduú jétahān inī Yāā Dios jā
súcuán. Chi cúnī ndá ní jā
tee ní tiñu víjín yáhá sīquī ndá
nchivī cándíja ñúcuán, de ni
ndá tatā ō nduú ní ncúndéé dē
squíncuu dē, de ni maá ó.
11 Chi sa cándíja ndācá ó
jā sīquī jā vāha inī Jētohō ō
Jesús cúu jā ní scácu yā yóhó
súcuán-ni, de suni súcuán-ni
scácu yā ndá cā nchivī, de
nsūú sīquī jā squíncuu ji ley,
ncachī Pedro.
12 De nī ncāhān Pablo jíín
Bernabé, de nī ncunañíí ndá
nchivī níni ji jā cáhān ndúū
dē, chi nī nacani dē jā ní jēhe
yā poder nūū ndúū dē jā ní
nsāhá dē ndá tiñu ñáhnú jíín
tiñu jā stéhēn jā íyó poder yā
nūū nchivī ndá cā nación.
13 De tá nī jīnu nī ncāhān
ndúū dē de nī ncāhān Jacobo:
Hermano, cunini ndá ní ná
cáhān sá.
14 Nī nacani Simón Pedro
tūhun nāsa nī nquijéhé Yāā
Dios cána yā nchivī ndá cā
nación, chi nánducú maá yā
ndá ji jā nduu ji nchivī maá
yā.
15 De inuú-ni cáhān ndá
tūhun yáhá jíín tūhun jā ní
nacani ndá tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios jondē janahán
tá cúu nūū ní ntee dē nūū tutū
īī:
16 Cáchī Yāā Dios:
Vehe nūū ní nchiñúhún
David nduhū chi nī
ndicó cáva.
De iin quīvī de nenda nī de
nasāhá nī vehe ñúcuán,
jā chiñúhún tucu ndá nchivī
hebreo nduhū.
17 Súcuán sāhá nī tácua cuu
nanducú ndá cā nchivī
nduhū,
jondē jíín nchivī ndá cā
nación, ndācá ji jā cana
nī ji jā candíja ji nduhū.
18 Súcuán nī ncāhān maá
Jētohō ō, de jondē
janahán ndasí ja
stéhēn yā nūū nchivī
jā súcuán scácu yā ji.
Cáchī tutū īī.
19 De cáhān cā Jacobo: De
jā ñúcuán cúu jā jáni inī sá
jā má tēé ó ley vījín ñúcuán
sīquī nchivī ndá cā nación jā
nándicó cóo inī nūū Yāā Dios.
20 Chi sa carta tee-ó quīhīn
nūū ji jā má quívi nduū cā ji
jíín ídolo, de mā cācá ndiī ji, de
mā cājí ji cūñu quiti jéhné chi
nduú ní játi nīñī tī, de ni iin
nīñī ndá cā quiti mā cājí ji.
21 Tūhun yáhá-ni tee ó
quīhīn nūū ji. Chi ja íyó ndá
tēe nácani ley Moisés jondē
janahán de jondē mitan. De
ndācá quīvī nátātú cáhvi ndá
dē ndá tūhun ñúcuán inī ndá
vehe īī sinagoga ndācá ñuū,
ncachī Jacobo.
22 De súcuán nī ncucáhnú
inī ndá apóstol jíín ndá tēe
ñáhnú jā ndíso tíñú jíín ndihi

nchivī cándíja jā súcuán sāhá dē, de nī nacāji ndá dē sava tēe quīhīn jíín Pablo jíín Bernabé, chi quīnohōn ndúū dē Antioquía. De tēe nī nacāji dē ñúcuán cúu Silas jíín Judas, de incā síví dē cúu Barsabás. De iin tēe cúñáhnú cúu ndúū dē nūū ndá hermano.

23 De ndá tēe ñúcuán née dē carta, de súcuán cáhān: Ndá máá sá cúu apóstol jíín ndá tēe ñáhnú jā ndíso tíñú jíín ndá cā hermano, de tée ndá sá tūhun yáhá cuēē nūū ndá ní, hermano ndá cā nación jā ndéē ndá ní inī ñuū Antioquía jíín región Siria jíín Cilicia. Sāhá ndeé inī ndá ní.

24 Nī nīhīn sá tūhun jā ní nquee sava táhán sá yáhá nī nquenda dē nūū ndá ní jā cúu ní nchivī cándíja Cristo. De nī ndacu dē jā cuu ndá ní circuncidar jíín jā cuetáhví ní ley Moisés. De jíín tūhun jā ní ncāhān ndá dē ñúcuán de jáni ndasí inī ndá ní de cúcuécá inī ní sáhá dē. Sochi nsūú ndá sāán ní ntétíñú ndá tēe ñúcuán jā cuéē dē nūū ní.

25 De mitan nī nsāhá ndāā ndá sá, de inuú-ni jáni inī ndá sá. De nī nacāji sá tēe jā tetíñú sá cuēē nūū ní jíín hermano jā mānī ō jíín jā cúu Bernabé jíín Pablo.

26 De ndúū tēe yáhá ja nī jēhe dē tūhun jā vísō ná cúū dē jā síquī Jētohō ō Jesucristo.

27 Túsaá de tetíñú ndá sá Judas jíín Silas cuēē dē nūū ní tácua suni inuú-ni cachī tūhun ndúū dē nūū ndá ní táni cáhān carta yáhá.

28 Chi súcuán jétahān inī Espíritu Santo, de saá-ni ndá máá sá suni mā tēé ndá sá ni iin tiñu víjín sīquī ndá ní, chi maá-ni tiñu jā cánuú cā yáhá:

29 Mā cājí ní cā jā ní nsōcō nūū ídolo, ni mā cājí ní nīñī, ni quiti jéhné chi nduú ní játi nīñī tī, de mā cācá ndiī ndá ní. Tú sndóo ní ndācá yáhá de vāha squíncuu ní. Sāhá ndeé inī ndá ní túsaá, cáchī carta.

30 De ndá tēe jā ní ntetíñú ndá dē ñúcuán, cuāhān ndá dē Antioquía. De nī nastútú ndá dē ndá nchivī cándíja, de nī jēhe dē carta ñúcuán nūū ji.

31 De nī ncahvi ndá ji, de nī ncusiī inī ji jíín tūhun ndeé inī jā cáhān carta.

32 De suni tēe nácani tūhun Yāā Dios cúu Judas jíín Silas, de jíín ndācá cā tūhun jā ní ncāhān ndúū dē de nī ndundeé inī ndá hermano ñúcuán, de nī jija cā inī ndá ji nī nsāhá ndúū dē.

33 De nī īyo ndá dē ñúcuán jacū quīvī. Sá de nī nacuetáhví ndá hermano nūū ndá dē jā quínohōn dē nūū ndá tēe jā ní ntetíñú ndá dē.

34 Sochi nī jētahān inī Silas jā quendōo dē ñúcuán.

35 De suni nī nquendōo Pablo jíín Bernabé Antioquía, de stéhēn ndúū dē jíín cuāhā cā tēe ñuū ñúcuán, de nácani ndá dē tūhun vāha maá Jētohō ō.

Jā quínacani tucu Pablo tūhun yā vuelta ūū

36 De nī ncuu cā quīvī, de Pablo nī ncāhān dē jíín Bernabé: Mitan de quīndēhé ó ndācá hermano ō ndācá ñuū nūū ní nacani ó tūhun maá Jētohō ō nūū ji, cúndēhé ó nāsa íyó ndá ji, ncachī dē.

37 De cúnī Bernabé jā quíhīn
dē jíín Juan, tēe nání Marcos.
38 Sochi nduú ní jétahān inī
Pablo jā quíhīn tēe ñúcuán
jíín dē, chi jondē Panfilia nī
ncusíín Marcos nūū Pablo jíín
Bernabé, de nduú ní ncúnī cā
Marcos jā chindeé táhán dē
jíín ndúū dē saá.
39 De nahán nī natúhún
Pablo jíín Bernabé, de nduú
ní ncúndaā inī ndúū dē jā síquī
Marcos. De nī ncusíín ndúū
dē, de Bernabé nī jeca dē
Marcos cuāhān ndúū dē jíín
barco jondē isla Chipre.
40 De Pablo nī nacāji dē
Silas jā quíhīn dē jíín. De ndá
cā hermano nī jīcān táhvī nūū
maá Jētohō ō jā ná chíndeé
chituu yā Pablo, chi vāha inī
yā. De cuāhān ndúū dē.
41 De nī jicó núu dē níí Siria
jíín Cilicia. De nī jija cā inī
ndá nchivī cándíja ñúcuán nī
nsāhá dē.

16

Jā cuáhān Timoteo jíín Pablo jíín Silas

1 Ñúcuán de nī nenda Pablo
jíín Silas ñuū Derbe jíín Listra.
De iin ñuū ñúcuán íyó iin tēe
cándíja, nání dē Timoteo. De
cúu dē sēhe yií iin ñahan he-
brea jā cándíja Jesús. De tatá
dē cúu tēe griego.
2 De ndācá hermano ñuū
Listra jíín ñuū Iconio nī
ncāhān ndá dē jā tēe vāha cúu
Timoteo.
3 De cúnī Pablo jā cueca dē
Timoteo quīhīn dē jíín. De nī
nsāhá Pablo jā cuu ji circunci-
dar, chi nduú cúnī dē jā cāhān
ndá nchivī hebreo jāá nduú
ní squíncuu Timoteo costum-
bre ñúcuán, chi ndihi ji jínī jāá
nsūú tēe hebreo cúu tatá ji.
4 De ndācá ñuū nī jēhēn ndá
dē nī stéhēn ndá dē nūū ndá
nchivī cándíja jā ná squíncuu ji
tiñu jā ní ntatúnī ndá apóstol
jíín ndá tēe ñáhnú Jerusalén jā
ndíso tíñú nūū nchivī cándíja.
5 De ndá nchivī cándíja nī
jija cā inī ji. De ndiquivī nī
ncāyā cā ndá ji.

Jā ní stéhēn yā iin tēe región Macedonia nūū Pablo

6 De nduú ní jéhe Espíritu
Santo tūhun jā nacani dē
tūhun yā inī región Asia, de
jā ñúcuán cúu jā ní nchāha
ndá dē cuāhān dē ichi región
Frigia jíín Galacia.
7 De nī nquenda dē nūū
quétáhán región Misia jíín Bi-
tinia. De cúnī dē jā quíhīn
dē Bitinia nícu, sochi Espíritu
Jesús nduú ní jéhe yā tūhun jā
quíhīn dē.
8 De nī nchāha ndá dē iin
lado Misia cuāhān dē puerto
Troas.
9 De iin jacuáā nī stéhēn yā
nūū Pablo jā íñí iin tēe región
Macedonia cáhān ndāhví jíín
dē: Nehēn ní Macedonia
yáhá, de chindeé ní ndá sāán,
ncachī.
10 Súcuán nī stéhēn nūū dē.
Ñúcuán de sāán jā cúu Lucas,
nī nquetáhán sá jíín Pablo. De
nī nsāhá tūha ndá sá jā quíhīn
ndá sá Macedonia, chi nī jinī
cājí sá jā maá Yāā Dios cúnī yā
jā nacani ndá sá tūhun vāha
yā nūū ndá nchivī ñúcuán.

Jā ní īyo Pablo jíín Silas inī ciudad Filipos

11 De jíín barco nī nquee
ndá sá ñuū Troas cuāhān
ndāā sá isla Samotracia. De
quīvī téēn nī nquenda sá ñuū
Neápolis.
12 De ñúcuán nī nquee tucu
ndá sá de nī nquenda ndá sá
Filipos jā cúu ñuū cúñáhnú
cā inī Macedonia, chi nchivī
ciudad Roma nī nsāhá ji ñuū
ji ñúcuán. De nī īyo ndá sá
ñúcuán jacū quīvī.
13 De iin quīvī nátātú nī
nquee ndá sá ñuū ñúcuán, de
nī jēhēn ndá sá iin yuhú yúte.
De ñúcuán cúu iin lugar nūū
jícān táhvī ndá nchivī. De nī
jēcundeē ndá sá, de nī nacani
ndá sá tūhun yā nūū ndācá
ñahan jā ní natacā ñúcuán.
14 De iin ñahan nání Lidia
jā váji jondē ñuū Tiatira, xícó
ña sahma cuahá ndíhí jā yāhvi
ndéē. De chíñúhún ndija ña
Yāā Dios. De nī nini ña tūhun
nácani ndá sá, de nī nsāhá
maá Jētohō ō jā ní ncandíja ña
tūhun yā jā cáhān Pablo.
15 De tá nī jenduté ña jíín
ndācá nchivī jā ndéē vehe ña
de nī ncāhān ndāhví ña jíín sá:
Tú jáni inī ndá ní jā cándíja
ndija sá nūū maá Jētohō ō, de
cuēē ndá ní vehe sá cundeē
ní, ncachī ña. De nī ncana
fuerza ña ndá sāán.
16 Sá de iin quīvī cuāhān
tucu ndá sá nūū jícān
táhvī ndá ji ñúcuán. De nī
nquetáhán sá jíín iin sūchí
síhí jā ñúhún tāchī inī, de maá
sáhá jā cúu cáhān ji tūhun nāsa
coo ichi núū, de quée ndaā
jā cáhān ji. De sūchí yáhá nī
jeen ndá patrón ji tácua nīhīn
dē cuāhā xūhún sīquī jā cáchī
tūhun ji nūū ndá nchivī nāsa
coo ichi núū.
17 De sūchí ñúcuán níquīn ji
vāji ji yātā ndá sá cána cóhó
ji: Ndá tēe yáhá sátíñú dē nūū
Yāā Dios, Yāā cúñáhnú ndasí,
de cáchī tūhun ndá dē nūū
ndá ní nāsa cācu ní nūū cuáchi
ní, ncachī ji.
18 De cuāhā quīvī nī nsāhá
ji súcuán nūū ndá dē. De
nī ntahúhvī inī Pablo, de nī
ndicó cóto dē nūū ji, de nī
ncāhān dē jíín tāchī ñúcuán:
Tátúnī ni jíín poder Jesucristo
jā quee nú inī sūchí yáhá
quīhīn nū, ncachī dē. De maá
hora ñúcuán de nī nquee-ni.
19 Ñúcuán de nī jinī ndá pa-
trón ji jā má níhīn cā ndá
xūhún sāhá ji. De jā suu cúu
jā ní ntiin ndá Pablo jíín Silas
cuāhān ndá jíín ndúū dē cen-
tro nūū íyó justicia.
20 De nī jani ndá ndúū dē
nūū ndá tēe sáhá ndāā tiñu,
de nī ncachī ndá: Ndúū tēe
yáhá cúu tēe hebreo, de sáhá
ndúū dē jā cúvaā nchivī ñuū ō.
21 De jáquīn ndúū dē
incā costumbre jā má cūú
cuetáhví ó ni mā cūú sāhá
ó, chi contra sīquī ley nación
maá ó cúu, chi nchivī nación
Roma cúu ó, ncachī ndá.
22 Ñúcuán de nī nenda
cuāhā cā nchivī sīquī ndúū
dē. De nī ncachī ndá tēe
cúñáhnú ñúcuán jā ná scúnuu
ndá sahma ndúū dē, de ná
cáni ndá ndúū dē jíín ñutun.
23 De tá nī ncuu nī ncani
ndasí ndá ndúū dē, de nī
squívi ndá ndúū dē vecāa. De
nī ncachī ndá nūū tēe jā jíto
vecāa jā ná cóto vāha ndúū dē.

24 De tēe jíto vecāa, tá nī
ndacu ndá súcuán nūū dē
de nī squívi dē Pablo jíín
Silas vecāa ichi ínī cā. De nī
nchihi dē sūcūn jéhē ndúū dē
iin ñutun jā ndéē yāvī, de nī
nasníhin dē jíín cadena.

25 De tá nī ncuu sava ñuú
de jícān táhvī Pablo jíín Silas
de jíta ndúū dē yaā īī nūū
Yāā Dios. De suni nī jini ndá
nchivī jā yíhí jíín dē vecāa.

26 De sanaā-ni de nīhin
ndasí nī ntāan, de nī ncandā
nií vecāa. De ndāçá viéhé cāa
ñúcuán nī nune-ni, de cadena
jā núhnī ndá nchivī nī ndājī-
ni.

27 De nī ndoto tēe jíto vecāa.
De nī jinī dē jā núne ndá viéhé
cāa, de nī ntavā dē espada jā
cahnī dē maá dē nícu, chi jáni
inī dē jā ní jinu ndá nchivī
yíhí vecāa cuāhān ji.

28 Sochi nī ncāhān jee
Pablo: Mā cáhnī ní maá ní, chi
yíhí ndihi ndá sá yáhá, ncachī
dē.

29 Ñúcuán de tēe jā jíto vecāa
nī ncana dē ñuhūn nī nquiji.
De nī nquīvi dē-ni inī vecāa,
de quísi dē jā yúhú dē. De nī
jēcuīñī jītí dē nūū Pablo jíín
Silas.

30 De nī ntavā dē Pablo jíín
Silas tāvēhé cāa, de nī ncāhān
dē: Señor, ¿naá cúu jā sāhá sá
tácua cācu ánō sá? ncachī dē.

31 De nī ncāhān ndúū dē jíín
tēe ñúcuán: Candíja ní Jētohō ō
Jesucristo de cācu ní, de saá-ni
ndācá nchivī vehe ní, ncachī
dē.

32 De nī nacani ndúū dē
tūhun maá Jētohō ō nūū tēe
ñúcuán jíín nūū ndācá nchivī
jā ndéē vehe dē.

33 De maá jacuáā ñúcuán nī
naquete dē nūū ní ntacuēhé
ndúū dē jā ní nsāhá ñutun. De
ñúcuán de nī jenduté dē jíín
ndācá nchivī jā ndéē vehe dē.

34 De nī jeca dē Pablo jíín
Silas cuāhān dē jíín vehe dē,
de nī jēhe dē jā ní nchajī ndúū
dē. De nī ncusiī ndasí inī dē
jíín ndá cā nchivī jā ndéē vehe
dē jā ní ncandíja ndá ji Yāā
Dios.

35 De tá nī ntūu de ndá tēe
cúñáhnú nī ntetíñú dē ndá
policía cuāhān nūū tēe jā jíto
vecāa jā ná siáā dē Pablo jíín
Silas.

36 De tēe jā jíto vecāa nī
ncachī tūhun dē tūhun yáhá
nūū Pablo: Ndá tēe cúñáhnú
nī ntetíñú dē tūhun vāji jā siáā
sá ní. Túsaá de quee ndúū ní
quīhīn ní, de sāhá ndeé inī ní,
ncachī dē.

37 Sochi nī ncāhān Pablo jíín
policía: Cuāhā nchivī nī jinī
jā ní ncani ndá dē ndúū sá.
¿De nūcu nduú ní nsáhá ndāā
dē de tú jāndáā jā íyó cuāchi
ndúū sá? De nī nchihi ndá dē
ndúū sá vecāa vísō tēe Roma
cúu ndúū sá, chi íyó ley jā má
cūú sāhá dē súcuán jíín nchivī
Roma. De mitan ¿á tavā yuhū
dē ndúū sá cúnī ndá dē, á naá
cúu? De jā súcuán mā cūú
cuitī, chi ná quíji ndá máá
dē tavā dē ndúū sá, ncachī
Pablo.

38 Ñúcuán de nī ndicó cóo
ndá policía nī nacani dē
ndācá tūhun yáhá nūū ndá tēe
cúñáhnú, de nī nchūhú ndasí
ndá nī jini ndá jā tēe Roma
cúu Pablo jíín Silas.

39 De nī nquenda ndá, de nī
ncāhān ndāhví ndá jíín ndúū

dē jā ná cúne cáhnú inī ndúū dē. De nī ntavā ndá ndúū dē vecāa, de nī ncāhān ndāhví ndá jā ná quée dē quīhīn dē inī Filipos.

40 De sá de nī nquee ndúū dē vecāa, de cuānohōn dē vehe Lidia. De nī ncāhān ndúū dē tūhun ndeé inī jíín ndá hermano, de nī nquehen tucu ndúū dē ichi cuāhān dē.

17

Jā ní ncuvaā nchivī ñuū Tesalónica

1 De nī nchāha Pablo jíín Silas ñuū Anfípolis jíín ñuū Apolonia cuāhān dē, de nī nquenda dē Tesalónica nūū íyó iin vehe īī sinagoga táhán dē hebreo.

2 De nī ndeē ndúū dē ñúcuán ūnī semana. De ndá quīvī nátātú de sáhá Pablo tá-ni sáhá dē, chi nī jēhēn dē vehe īī sinagoga, de nī ncāhān dē jíín ndá tēe ñúcuán sīquī tutū īī.

3 De jíín tūhun cáhān tutū īī nī stéhēn dē jā cánuú jā ndoho Cristo jā cuū yā de natecū yā, de nī ncāhān dē: Jesús, Yāā jā nácani sá tūhun nūū ndá ní, suu yā cúu Cristo, Yāā jā ní jani Yāā Dios jā scácu yóhó, ncachī dē.

4 De nī ncandíja sava táhán dē hebreo jíín cuāhā nchivī griego jā suni chíñúhún Yāā Dios, jíín cuāhā ñahan cúñáhnú. De inuú-ni nī nduu ndá ji jíín Pablo jíín Silas.

5 Ñúcuán de nī ncucuásún ndasí inī ndá táhán dē hebreo jāá nduú cándíja, de nī stútú ndá dē sava tēe nēhén jā jíca cúxí-ni. De nī ncuvaā ndasí ndá ji inī ñuū ñúcuán. De nī nquenda ndá vehe Jasón nánducú ndá Pablo jíín Silas jā cueca ndá de cani ndá nūū ndá nchivī cuāhā nícu.

6 Sochi nduú ní nánihīn ndá ndúū dē. De nī jeca xeēn ndá Jasón jíín sava cā hermano nī nquenda ndá jíín ndá dē nūū ndá tēe tátúnī inī ñuū ñúcuán, de nī ncana jee ndá sīquī Pablo jíín Silas: Ndá tēe jā sáhá síín nchivī níí cáhnú ñayīví, suni nī nquenda ndá dē yáhá.

7 De Jasón nī jēhe núú dē vehe dē ndéē ndá tēe ñúcuán. De ndācá ndá dē nduú jétáhví dē ley maá rey ndācá ó jā cúu ó nchivī Roma, chi sa cáhān ndá dē jā íyó incā rey jā jétáhví ndá dē jā nání Jesús, ncachī ndá.

8 De ndá tēe tátúnī jíín ndá cā nchivī nī jini ndá tūhun yáhá, de nī ncuvaā ndá.

9 De Jasón jíín ndá cā hermano nī sndóo ndá dē xūhún dē jā cúu prenda jā tají dē Pablo jíín Silas quīhīn ndúū dē, de sá de nī nsiáā ndá Jasón jíín ndá cā hermano cuānohōn dē.

Jā ní īyo Pablo jíín Silas inī ñuū Berea

10 Ñúcuán de ndá hermano nī scáca ñuú-ni dē Pablo jíín Silas cuāhān ndúū dē Berea. De tá nī nquenda ndúū dē ñúcuán, de nī nquīvi dē inī vehe īī sinagoga táhán dē hebreo.

11 De táhán dē hebreo ñúcuán vāha cā inī ndá ji nsūú cā táhán dē hebreo ñuū Tesalónica, chi vāha nī ncusiī inī ji jíín tūhun jā ní nacani ndúū dē. De ndācá quīvī

nánducú viī ndá ji nūū tútū
īī de tú súcuán cáhān, á nduú.
12 De jā ñúcuán nī ncandíja
cuāhā ji, de suni nī ncandíja
cuāhā nchivī griego, cúu tēe
cúu ñahan cúñáhnú.
13 Sochi ndá táhán dē he-
breo ñuū Tesalónica nī nīhīn
dē tūhun jā suni nácani Pablo
tūhun Yāā Dios ñuū Berea. De
nī jēhēn ndá dē Berea, de
nī scáhān ndá dē ndá nchivī
ñúcuán de nī nenda ji sīquī
Pablo.
14 De ndá hermano Berea
nī ntetíñú dē-ni Pablo jā
quíhīn dē yuhú mar. De nī
nquendōo Silas jíín Timoteo
ñúcuán.
15 De sava hermano nī
jēsiáha dē Pablo jondē Atenas.
De nī ncachī Pablo nūū ndá
tēe ñúcuán jā ñamā ná quíhīn
Silas jíín Timoteo ñúcuán, de
nī ndicó cóo ndá hermano
cuānohōn dē.

Jā ní īyo Pablo inī ñuū Atenas

16 De juni ndétu Pablo
ñuū Atenas jā quenda Silas
jíín Timoteo de nī jinī dē
jā ndá nchivī ñúcuán ndasí
chíñúhún ji ndá ídolo, de nī
ncucuécá ndasí inī dē.
17 De inī vehe īī sinagoga nī
nacani dē tūhun yā nūū ndá
táhán dē hebreo jíín ndá cā
nchivī jā suni chíñúhún Yāā
Dios. De suni ndiquivī nácani
dē tūhun yā nūū ndá nchivī jā
íyó nūū yáhvi.
18 De sava tēe jā scuáha
tūhun epicúreo jíín jā scuáha
tūhun estoico nī natúhún ndá
dē jíín Pablo, de sava dē nī
ncāhān: ¿Nā tūhun cúu jā
cáhān tēe tíléhlé yáhá? ncachī
ndá. De sava cā nī ncāhān:
Tūhun yāā jeé jāá nduú jínī ō
nácani dē, ncachī ndá. Súcuán
nī ncāhān dē chi nī nacani
Pablo tūhun vāha Jesús jíín
tūhun jā ní natecū yā.
19 De nī jeca ndá dē cuāhān
ndá jíín dē nūū ndútútú ndá
tēe cúñáhnú iin lugar nūū
nání Areópago, de nī ncāhān
ndá: Mitan de sāhá ní iin
favor cachī ní ndá tūhun jeé
jā nácani ní, chi cúnī ndá sá
cunini sá.
20 Chi tūhun jāá ncháha ca
cunī ndá sá cúu, de cúnī ndá
sá jā jīcūhun inī ndá sá sīquī
tūhun ñúcuán, ncachī ndá.
21 Chi ndācá nchivī Atenas
jíín ndācá nchivī incā ñuū jā
ndéē inī Atenas, nduú cā nā
incā cúsiī cā inī ji jíín chi maá-
ni jā cúnī ji jā cunini ji ndá
tūhun jeé de suni cāhān ji cúnī
ji.
22 De íñí Pablo māhñú
nchivī jā ní ndutútú inī
Areópago de nī ncāhān dē:
Ndá ní nchivī Atenas, nī jinī
sá jā vāha chíñúhún ní ndá
yāā maá ní.
23 Chi nī jicó núu sá nī
ndēhé sá ndá jā chíñúhún ndá
ní, de nī jinī sá iin altar jā
ndéē letra, de súcuán cáhān:
Yáhá cúu altar maá yāā jāá
ncháha ca cunī ō tūhun yā,
cáchī. De maá Yāā ñúcuán jā
chíñúhún ndá ní vísō ncháha
ca cunī ní tūhun yā, suu tūhun
Yāā ñúcuán cúu jā nácani sá
nūū ní mitan.
24 Chi Yāā ñúcuán cúu Yāā jā
ní nsāhá ñayīví jíín ndācá cā
jā íyó, de maá yā cúu Jētohō
andiví jíín ñayīví. De nduú
ndéē yā inī veñūhun jā sáhá
nchivī.

25 De maá yā chi nduú jíni
ñúhún yā ni iin ndatíñú jā
cuāha nchivī nūū yā, chi maá
yā sáhá jā técū nchivī jíín jā
stáá táchī ji jíín jā níhīn ji
ndihi jā jíni ñúhún ji.
26 De nī nsāhá yā jā chījin
iin-ni tatā nī ntāhvī ndācá
nchivī jā ní nduu ndācá
nación tácua cundeē ji níí
cáhnú ñayīví. De nī jani yā
cuīyā jā cutecū ndá nchivī,
jíín lugar nūū cundeē ndá ji.
27 De súcuán nī nsāhá Yāā
Dios, chi cúnī yā jā nanducú
ó yā, chi tú nanducú ó yā de
nanihīn ō yā, chi nduú íyó jícá
yā jíín iin iin ó.
28 Chi maá yā cúu jā sáhá
jā íyó maá ó jíín jā técū ō jíín
jā cándā ō. De suni súcuán nī
ncāhān sava tēe jā távā yaā
ní: De suni tatā maá yā cúu
ndācá ó, cáchī
29 De tú tatā Yāā Dios cúu
ndācá ó, túsaá de mā cāní inī
ō jā cúu Yāā Dios tá cúu nūū
cúu ídolo oro á plata á yūū, chi
ndá ñúcuán cúu jā ní jani inī
nchivī jā súcuán cáá yā, de nī
nasāhá ji-ni.
30 De nī jendeé inī yā sīquī
jā nduú ní jícūhun inī ndá ji
jondē saá, de mitan chi ndácu
yā jā ndācá nchivī níí cáhnú
ñayīví ná nácani inī ji sīquī
cuáchi ji.
31 Chi Yāā Dios ja nī jani yā
quīvī jā ndāā sāhá ndāā yā
tiñu ndá nchivī ñayīví, de nī
jani yā Jesús jā maá Jesús sāhá
ndāā. De ja nī stéhēn nijīn Yāā
Dios nūū ndācá nchivī jā maá
yā nī jani Jesús, chi nī nastécū
yā Jesús jā ní ncuu yā ndīyi,
ncachī Pablo.
32 De jā súcuán nī jini ndá ji
tūhun jā nátecū ndīyi, de sava
ji nī ncāhān yīchī ji. De sava
cā ji nī ncāhān: Cúnī ndá sá
jā cāhān tucu ní ndá tūhun
jīñā incā quīvī cunini ndá sá,
ncachī ndá ji.
33 De nī nquee Pablo
māhñú nchivī ñúcuán cuāhān
dē.
34 De cuāhān sava nchivī
jíín Pablo, de nī ncandíja ndá
ji. De iin ji cúu Dionisio,
tēe jā ndútútú jíín ndá tēe
cúñáhnú jā sáhá junta nūū
nání Areópago, de incā ji cúu
ñahan nání Dámaris, de íyó cā
ji.

18

Jā ní īyo Pablo inī ñuū Corinto

1 Ñúcuán de nī nquee Pablo
inī Atenas, de cuāhān dē Corinto.
2 De ñúcuán nī jinī dē nūū
iin táhán dē hebreo nání
Aquila. Tēe región Ponto
cúu dē, de nī īyo dē nación
Italia chi cáta jacū-ni quīvī nī
nquenda ndúū dē jíín ñasíhí
dē Priscila ñuū Corinto jā ní
nquee ndúū dē inī Italia. Chi
nī ntatúnī rey Claudio jā ná
quée ndācá nchivī hebreo inī
Roma jā cúu capital nación
Italia. De nī nquenda Pablo
vehe Aquila jíín Priscila.
3 De iin-ni tiñu sáhá tēe
ñúcuán jíín Pablo, chi tēe
quícu manta jā cuu vehe cúu
ndúū dē. De nī ndeē Pablo
jíín tēe ñúcuán, de nī nsatíñú
cáhnú ndúū dē.
4 De ndācá quīvī nátātú nī
jēhēn Pablo vehe īī sinagoga
nī nacani dē tūhun yā, de nī

nducú ndéé dē jā scándíja dē
táhán dē hebreo jíín nchivī
ndá cā nación.
5 De nī nquenda Silas jíín
Timoteo ñuū Corinto jā váji
ndúū dē Macedonia. De tá nī
nquenda ndúū dē Corinto, de
Pablo chi cúsá maá tūhun yā
nácani cájí dē nūū táhán dē
hebreo jā Jesús cúu Cristo jā
ñúhún inī ndá ji jā quiji.
6 Sochi nī nquijéhé ndá ji
cáhān ji sīquī tūhun ñúcuán
jāá nsūú tūhun ndāā cúu, de
nī ncāhān nāvāha ndá ji nūū
dē. Ñúcuán de Pablo nī nquisi
dē sahma dē jā cúu seña jā
quíhīn dē de quendōo ndá ji
jíín cuāchi ji. De nī ncāhān dē
jíín ndá ji: Cuāchi ndá máá
ní cúu jā tānū tāhvī ní túsaá,
de nsūú cuāchi maá sá cúu.
Mitan de sndóo sá ndá ní jā
cúu ní táhán sá nchivī hebreo,
de quīhīn sá nacani sá tūhun
yā nūū nchivī ndá cā nación,
ncachī dē.
7 De nī nquee dē vehe īī
sinagoga ñúcuán, de nī nquīvi
dē vehe iin tēe nání Justo. De
tēe ñúcuán suni chíñúhún dē
Yāā Dios, de maá xiín vehe īī
sinagoga cáá vehe dē.
8 De Crispo, tēe cúñáhnú inī
vehe īī sinagoga, nī ncandíja
dē nūū maá Jētohō ō jondē jíín
níí nchivī vehe dē. De cuāhā
nchivī ñuū Corinto nī jini ndá
ji tūhun jā nácani Pablo, de nī
ncandíja ji, de nī jenduté ndá
ji.
9 De iin jacuáā nī stéhēn
nijīn maá Jētohō ō nūū Pablo,
de nī ncāhān yā: Mā cúyūhú
nú, de ni mā cásī nū yuhú nú,
chi nacani nú tūhun nī.
10 Chi jíca maá nī jíín nú, de
ni iin tēe mā cūú sāhá nāvāha
dē ndóhó. Chi ñuū yáhá
íyó cuāhā nchivī jā candíja ji
tūhun nī, ncachī yā.
11 De sá de iin cuīyā yósāvá
nī īyo Pablo ñuū ñúcuán, de
stéhēn dē tūhun Yāā Dios nūū
ji.
12 De tá nī ncuu Galión gob-
ernador inī región Acaya de
inuú-ni nī nenda ndá nchivī
hebreo sīquī Pablo, de nī jeca
ndá ji dē cuāhān ji jíín dē vehe
tíñú.
13 De nī ncāhān ndá jíín
Galión: Tēe yáhá chi scáhān
ndasí dē nchivī jā incā modo
chiñúhún ji Yāā Dios, de jā
chíñúhún ji chi contra ley cúu,
ncachī ndá.
14 De númī Pablo jā cāhān
dē nícu, sochi nī ncāhān-ni
Galión jíín ndá nchivī ñúcuán:
Ndá ndóhó nchivī hebreo, tú
iin cuāchi xeēn á iin cuāchi
nīhin cúu jā cáhān nū sīquī dē
de cunini vāha nī jā cáhān nū
nícu.
15 De nduú. Chi maá-ni
sīquī nā-ni tūhun á sīquī nā-
ni síví á sīquī ndá ley maá nú
cúu, de ndá ñúcuán chi sāhá
ndāā maá nú túsaá. Chi nduú
sáhá ndāā ni iin tiñu súcuán,
ncachī dē.
16 De nī ntavā dē ndá ji
cuāhān ndá ji tāvēhé tíñú.
17 Ñúcuán de ndá nchivī
griego nī ntiin ji Sóstenes, tēe
cúñáhnú inī vehe īī sinagoga,
de nī ncani ndá ji dē viéhé
tíñú, de Galión chi nduú ní
nsáhá cuitī dē cuenta.

*Jā ní nōhōn tucu Pablo An-
tioquía, de nī nquee dē cuāhān*

dē jā nacani dē tūhun yā vuelta ūnī

18 De cuāhā cā quīvī nī
ndeē Pablo Corinto. Sá de
nī nacuetáhví dē nūū ndācá
hermano ñúcuán, de Aquila
jíín ñasíhí dē Priscila nī nquee
ndá dē cuāhān dē jíín Pablo
ñuū Cencrea. De ñúcuán
nī nsēté Pablo xīnī dē, chi
ñúcuán cúu iin seña jā ní
squíncuu dē jā ní nquee yuhú
dē nūū yā. De nī nquīvi ndá
dē barco jā quíhīn dē jondē
región Siria.

19 De nī nquenda ndá dē
ñuū Efeso. De ñúcuán nī
sndóo dē Aquila jíín Priscila,
de maá dē-ni nī jēhēn vehe
īī sinagoga, de nī nacani dē
tūhun yā nūū ndá táhán dē
hebreo jā ní ndutútú ñúcuán.

20 De nī ncāhān ndāhví ndá
ji jíín dē jā ná cúndeē dē jacū
cā quīvī jíín ji, sochi nduú ní
jéhe dē tūhun.

21 Chi nī nacuetáhví dē nūū
ji, chi nī ncāhān dē: Cánuú jā
quínohōn sá ciudad Jerusalén
jā coo sá vico, sochi tú cúnī
Yāā Dios de nenda tucu sá
nūū ní, ncachī dē. De nī
nquee dē inī ñuū Efeso, de nī
nquīvi dē barco cuāhān dē.

22 De nī nquenda dē Ce-
sarea, de sá de nī jēhēn dē
Jerusalén jā sāhá dē saludar
grupo nchivī cándíja ñúcuán,
de sá de cuānohōn dē jondē
Antioquía.

23 De nī īyo dē ñúcuán jacū
quīvī, de sá de nī nquee dē
ñúcuán cuāhān tucu dē nī jicó
núu dē níí ndáñúū Galacia jíín
ndáñúū Frigia. De ndá nchivī
cándíja nūū ní jēhēn dē nī jija
cā inī ndá ji nī nsāhá dē.

Jā ní nacani Apolos tūhun Jesús inī ñuū Efeso

24 De Efeso nī nquenda iin
tēe hebreo jā nání Apolos, de
tēe ñuū Alejandría cúu dē. De
vāha ndasí nácani dē tūhun yā,
de jínī vāha dē tutū īī.

25 De suni ja nī ncutūha dē
tūhun jā ní stéhēn Juan nāsa
quiji maá Jētohō ō Jesús. De
ndíhvī inī dē stéhēn cājí dē
tūhun yā vísō maá-ni tūhun jā
ní stéhēn Juan tá nī scuénduté
dē nchivī cúu.

26 De nī nchundeé inī Apo-
los nī ncāhān dē tūhun yā
inī vehe īī sinagoga. De nī
jini Aquila jíín Priscila tūhun
nácani dē, de nī jeca síín ndúū
dē tēe ñúcuán, de nī stéhēn
vāha cā ndúū dē tūhun Jesús
jāá ncháha ca cunī Apolos.

27 Ñúcuán de cúnī Apolos jā
quíhīn dē región Acaya. De
ndá hermano ñuū Efeso nī
ntee ji carta jā quíhīn dē jíín
nūū nchivī cándíja Acaya jā
ná cuétáhví ji Apolos. Chi ja
cándíja sava nchivī ñúcuán nī
nsāhá Yāā Dios sīquī jā vāha
inī yā. De tá nī nquenda dē
ñúcuán, de vāha nī nchindeé
dē ji jíín tūhun yā.

28 Chi cájí ndasí nī ncachī
dē nūū ndá táhán dē hebreo
jondē nduú cā ní ncúu cāhān
cā ndá dē sīquī tūhun Jesús.
De súcuán nī ntūu nūū ndá
cā nchivī jā nchivī hebreo chi
stíví dē. Chi jíín tutū īī nī
stéhēn Apolos jā maá Jesús
cúu Cristo, jā ñúhún inī ndá
nchivī hebreo jā quiji.

19

Jā ní īyo Pablo inī ñuū Efeso

1 De juni ndéē Apolos inī
ñuū Corinto de nī jica nuu
Pablo ndá ñuū íyó ichi síquī
ñuū Efeso, sá de nī nquenda
dē Efeso. De ñúcuán nī
nquetáhán dē jíín sava nchivī
cándíja.
2 De nī jīcā tūhún dē ji: ¿A
nī nīhīn ndá ní Espíritu Santo
tá nī ncandíja ní, á nduú?
ncachī dē. De nī ncāhān ndá
ji: Nduú chi juni nduú ní
níhīn ndá sá tūhun de tú íyó
Espíritu Santo, ncachī ji.
3 Ñúcuán de nī ncāhān dē:
¿De nāsa nī jenduté ndá ní
túsaá? ncachī dē. De nī
ncāhān ndá ji: Suu nī jen-
duté ndá sá modo jā ní stéhēn
Juan, ncachī ndá ji.
4 De nī ncāhān Pablo: De
jā ní scuénduté Juan cúu jā
ní stéhēn dē jā ná nácani inī
nchivī jā sndóo ji cuāchi ji, de
nī ncāhān dē jā ná cándíja ji
Yāā jā quiji jā cúu Cristo Jesús,
ncachī Pablo.
5 De tá nī jini ndá ji tūhun
yáhá de nī jenduté ndá ji-ni
jā ní ncandíja ji maá Jētohō ō
Jesús.
6 De nī ntee Pablo ndahá dē
xīnī ndá ji. De nī nquīvi-ni
Espíritu Santo inī ánō ndá ji,
de nī ncāhān ndá ji síín síín
yuhú, de nī nacani ji tūhun yā.
7 De nī īyo tá ūxī ūū tēe.
8 De ūnī yōō nī jica Pablo
vehe īī sinagoga. De nī
nchundeé inī dē nī ncāhān
nīhin dē tūhun yā jā scándíja
dē ji cúnī dē, chi nī ncachī dē
nāsa tátúnī Yāā Dios.
9 Sochi sava ji nī ncujéhe inī
ji, de nduú ní ncándíja ji, de nī
ncāhān nāvāha ji sīquī tūhun
Yāā Dios nī jini ndá nchivī
jā ndútútú. De jā ñúcuán
cúu jā ní ncujiyo-ni Pablo nūū
ndá ji, de cuāhān dē jíín ndá
nchivī cándíja. De ndācá quīvī
nī stéhēn dē nūū ndá nchivī
ñúcuán inī escuela iin tēe nání
Tiranno.
10 De súcuán nī nsāhá Pablo
ūū cuīyā. De ndācá nchivī
jā íyó Asia, cúu nchivī he-
breo jíín nchivī ndá cā nación,
nī jini ji tūhun maá Jētohō ō
Jesús.
11 De nī jēhe Yāā Dios poder
nūū Pablo jā cuu sāhá dē
quéhén nūū tiñu ñáhnú ndasí.
12 De jondē ndá pañito jíín
ndá sahma jā jétíñú dē nī
jēhēn ndá nchivī jíín nūū
cáá ndá nchivī cúhū, de
nī nduvāha ndá ji-ni cuēhē
ndóho ji de nī nquee ndá tāchī
inī ji.
13 De jacū tēe hebreo jícó
núu ndá dē jā tavā dē tāchī
inī nchivī. De cúnī dē jā na-
cunehen dē síví maá Jētohō
ō Jesús tácua quee ndá tāchī
inī nchivī. De súcuán cáhān
ndá dē nūū ndá tāchī: Jíín síví
maá Jesús, Yāā jā nácani Pablo
tūhun, cáhān nīhin nī jíín nú jā
quee nú quīhīn nū, cáchī dē.
14 De iin tēe hebreo, nání dē
Esceva, cúu dē sūtū cúñáhnú,
de íyó ūjā sēhe yií dē jā sáhá
súcuán.
15 Sochi tá nī ncāhān ndá
dē súcuán de nī ncāhān-ni
tāchī: Ja jínī ni maá Jesús, de
suni jínī ni Pablo. Sochi ndá
ndóhó, ¿nā tēe cúu ndá nú jā
cuetáhví nī nūū nū? ncachī.
16 De tēe ndóho tāchī ñúcuán
nī ndava dē nī ntiin dē
ndihújā tēe ñúcuán, de nī
nsāhá xēēn dē chi jondē nī

stácuēhé dē, de nī stávichí dē. De nī nquee ndá dē vehe nī jinu ñií dē cuāhān dē.

17 De tūhun yáhá nī jinī ndá nchivī Efeso, cúu nchivī hebreo cúu nchivī ndá cā nación. De nī nchūhú ndasí ndá ji, de nī ncāhān ndá ji jā cúñáhnú ndasí maá Jētohō ō Jesús.

18 De cuāhā nchivī jā ní ncandíja nī nquenda ji nūū Pablo, náhmā ji ndācá cuāchi jā ní nsāhá ji.

19 De cuāhā ndá tēe jā névāha mágica nī nquenda ndá dē née dē tutū dē, de ndéhé jínúū ndācá nchivī de nī nteñuhūn ndá dē tutū dē. De nī ntavā ndá dē cuenta nāsaa ndéē ndá tutū jā ní ncāyū ñúcuán, de nī ncucáhnú inī ndá dē jā ūū xico ūxī mil xūhún plata cúu.

20 De súcuán nī jītē nuu tūhun maá Jētohō ō cuāhān, de nī jinī ndihi nchivī jā cúñáhnú ndasí tūhun yā.

21 De tá nī ncuu ndācá tiñu yáhá de nī jani téyíí inī Pablo jā quíhīn dē Macedonia jíín Acaya de sá de nenda dē ciudad Jerusalén. De nī ncāhān dē jā tá quenda dē Jerusalén de suni cánuú quīhīn dē ciudad Roma.

22 De nī scáca Pablo Timoteo jíín Erasto, ūū tēe jā chíndeé táhán jíín dē, cuāhān ndúū dē Macedonia. De nī nquendōo Pablo Asia jacū cā quīvī.

Jā ní ncuvaā nchivī ñuū Efeso

23 De iin ndá quīvī ñúcuán nī nenda ndasí nchivī sīquī tūhun yā.

24 Chi nī īyo iin tēe sátíñú plata nání dē Demetrio. De maá dē jíín ndá cā tēe jā sátíñú jíín dē, níhīn ndasí ndá dē xūhún, chi jíín plata sáhá ndá dē ndá veñūhun lulí jā cáá tá cáá veñūhun ídolo ji jā cúu yāā Diana.

25 De nī nastútú Demetrio ndá táhán dē jā sátíñú jíín dē jíín ndá cā tēe jā iin-ni tiñu sáhá jíín dē, de nī ncāhān dē: Señor, ja jínī ndá ní jā vāha níhīn ō xūhún sīquī tiñu sáhá ó yáhá.

26 De jínī ndá ní de suni jíni ndá ní tūhun jā tēe nání Pablo chi cáhān dē jāá nsūú Yāā ndāā cúu jā sáhá nchivī. De ja nī scáhān dē cuāhā nchivī, de nsūú maá iin-ni ñuū ō Efeso yáhá chi níí cáhnú región Asia.

27 De yúhú sá jā cani inī nchivī jāá nduú tiñu jā sáhá ó. De nsūú maá-ni ñúcuán, chi suni cani inī ji jāá nduú tiñu veñūhun maá yāā Diana, de suni sāhá jéhe inī ndá ji nūū yāā Diana, de mā cúñáhnú cā yā vísō ndihi nchivī Asia jíín nchivī níí cáhnú ñayīví chíñúhún ji yā mitan, ncachī dē.

28 Súcuán nī jini ndá tūhun yáhá, de nī nquītī ndasí inī, de nī ncana jee ndá: Cúñáhnú ndasí yāā Diana jā cúu patrona inī ñuū ō Efeso, ncachī ndá.

29 De ndihi ndá nchivī ñuū ñúcuán nī ncuvaā ji. De iin cáhnú-ni nī nenda ndá ji nī jeca xeēn ji Gayo jíín Aristarco cuāhān ndá jíín ndúū dē inī vehe nūū ndútútú ndá nchivī sáhá junta. De tēe

Macedonia cúu ndúū dē, de
jíca ndúū dē jíín Pablo.
30 De cúnī Pablo jā quīvi
dē nūū íyó tútú ndá nchivī
ñúcuán jā cāhān dē jíín ndá
nchivī cúnī dē nícu, sochi ndá
nchivī cándíja nduú ní jéhe ji
tūhun jā quīvi dē.
31 De saá-ni sava ndá tēe
Asia jā cúñáhnú jā cúu amigo
dē, nī ntetíñú tūhun cuāhān
nūū dē cáhān ndāhví jíín dē jā
má quívi dē nūū ní ndutútú
nchivī ñúcuán.
32 De ndá nchivī jā ní
ndutútú nī ncana jee, sava ji
iin tūhun, de sava cā ji incā
tūhun, de súcuán nī ncuvaā
ndasí. De cuāhā ji nduú
jínī cuitī ji nā sīquī cúu jā ní
ndutútú ji.
33 De ndá tēe hebreo nī jani
dē iin táhán dē tēe nání Ale-
jandro nūū nchivī cuāhā, de
nī ncachī tūhun ndá táhán dē
nūū dē nā sīquī cúu jā cúvaā
ndá. Ñúcuán de nī nsāhá Ale-
jandro seña jā ná cóo nañíí
nchivī, chi cúnī dē jā cachī
dē nūū nchivī jāá nsūú cuāchi
nchivī hebreo cúu jā cúvaā.
34 Sochi nī nacunī ndá ji
jā tēe hebreo cúu dē, de jā
ñúcuán nī ncana jee ndasí cā
ndá ji tá ūū hora: Cúñáhnú
ndasí yāā Diana jā cúu pa-
trona inī ñuū ō Efeso, ncachī
ndá ji.
35 Ñúcuán de secretario inī
ñuū ñúcuán nī nsāhá dē jā
ní jasī ndá ji yuhú ji, de
nī ncāhān dē: Ndá ní tēe
ñuū ō Efeso, ja jínī ndācá
nchivī jā nchivī ñuū yáhá jíto
ndācá ó veñūhun yāā Diana jā
cúñáhnú, jíín imagen Diana jā
ní nincava ichi andiví.
36 De ni iin mā cūú cāhān
jāá nduú ndāā tūhun yáhá.
Túsaá de vāha cā casī ndá ní
yuhú ní, de mā sāhá ñamā ní
iin tiñu jāá ncháha ca cucáhnú
vāha inī ní.
37 Chi nī nquisiáha ndá ní
ndúū tēe yáhá vísō nduú ní
nsáhá dē ni iin cuāchi ni nduú
ní ncáhān nāvāha dē sīquī yāā
maá ó Diana.
38 De Demetrio jíín ndá cā
tēe jā iin-ni tiñu sáhá jíín dē,
de tú cúnī dē cāhān dē cuāchi
sīquī iin tēe de ná quíhīn dē
juzgado nūū ndá tēe jā sáhá
ndāā tiñu, de ñúcuán cundaā
sīquī tiñu ndá dē.
39 De tú íyó incā tiñu jā má
cúndaā ñúcuán de sāhá ndāā
ndá máá ní nūū junta cāhnú
tá cúu nūū tátúnī ley.
40 Chi yúhú sá jā coto cachī
nchivī nación Roma jā sīquī
gobierno nénda ó, chi mā
cúcáhnú inī ō nāsa cachī ō jā
ní ncutútú ó de nī ncuvaā ō
mitan, ncachī dē.
41 De tá nī jīnu nī ncāhān
secretario tūhun yáhá, de nī
jītē nuu-ni nchivī cuāhān ji.

20

Jā ní jēhēn Pablo región Macedonia jíín Grecia

1 De tá nī ncuu nī ncu-
vaā ndá ji, de incā quīvī de
nī ncana Pablo ndá nchivī
cándíja, de nī jani ichí dē ndá
ji. De nī nacuetáhví nūū tāhán
ndá ji jíín dē, de nī nanumi
táhán ndá ji jíín Pablo. Sá de
cuāhān Pablo Macedonia.
2 De níí cáhnú Macedonia nī
jicó núu dē, de nī sndíhvī inī
dē ndá hermano. De sá de nī
nquenda dē Grecia.

3 De ñúcuán nī ndeē dē ūnī
yōō. De ja númī dē quīhīn dē
jíín barco jondē región Siria
nícu, de nī nīhīn dē tūhun jā
ní squétáhán ndá táhán dē he-
breo tūhun jā nenda dē sīquī
Pablo ichi nūū quíhīn dē. De
jā ñúcuán cúu jā ní nacani inī
dē, de nī ndicó cóo dē Mace-
donia.
4 De nī īyo sava tēe jíca
jíín Pablo, de súcuán nání
ndá dē: Sópater tēe ñuū
Berea, Aristarco jíín tēe
nání Segundo de tēe ñuū
Tesalónica cúu ndúū dē, Gayo
tēe ñuū Derbe, Tíquico jíín
Trófimo tēe región Asia, jíín
Timoteo.
5 De ndá tēe yáhá nī jehndē
ndāā dē cuāhān dē ñuū Troas,
de ñúcuán nī ndetu ndá dē
ndúū sá jíín Pablo. De sāán
cúu Lucas.
6 De tá nī nchāha vico jā
yájī ndá nchivī hebreo stātílā
jāá nduú nā levadura yíhí, de
jíín barco nī nquee ndúū sá
Filipos, de nūū úhūn quīvī nī
naquetáhán ndá sá jíín ndá dē
jondē Troas. De ūjā quīvī nī
īyo ndá sá ñuū ñúcuán.

Jā ní īyo Pablo ñuū Troas

7 De domingo nī ndutútú
ndá nchivī cándíja jā cajī ji
stātílā jā nūcūhun inī ji yā.
De cání ndasí nī stéhēn Pablo
tūhun yā nūū ndá ji chi jondē
sava ñuú, chi incā quīvī de
quīhīn dē.
8 De nī īyo cuāhā ñuhūn inī
vehe piso ūnī nūū ní īyo tútú
ndá sá ñúcuán.
9 De iin tēe lulí nání Eutico
ndéē ji viéhé ventana. De tá
nī ncunúú náçani Pablo tūhun
de jíhī ndasí ji māhná, de nī
nquīxīn ji-ni. De nī nincava ji
ventana jondē nūū ñūhún, de
tá nī nanee ndá nchivī ji de ja
nī jīhī ji.
10 Ñúcuán de nī nuu Pablo.
De nī jīquindeyi dē de nī numi
dē ji, de nī ncāhān dē: Mā
cúyūhú ndá ní, chi nī natecū
ji, ncachī dē.
11 De nī ndaa dē, de nī
scuáchi dē stātílā, de nī nchajī
dē jíín ndá ji jā núcūhun inī
ndá ji yā. De nahán cā nī
stéhēn dē tūhun chi jondē nī
ntūu. Ñúcuán de nī nquee dē
cuāhān dē.
12 De cuānohōn ndá ji jíín
Eutico, chi íyó vāha ji, de cúsiī
ndasí inī ndá ji.

Jā ní nquee Pablo ñuū Troas cuāhān dē ñuū Mileto

13 De nī nquīvi ndá sá inī
barco, de cuāhān sá ñuū Asón,
de ñúcuán naquetáhán ndá
sá jíín Pablo, chi súcuán nī
ncachī dē jā caca jéhé dē de
quenda dē ñúcuán.
14 De nī naquetáhán ndá sá
jíín dē Asón. De nī nquīvi dē
barco jíín ndá sá, de cuāhān
ndá sá jíín dē ñuū Mitilene.
15 De ñúcuán nī nquee
tucu ndá sá jíín barco. De
quīvī téēn nī nquenda sá xiín
isla Quío, de quīvī únī de nī
nquenda sá jíín barco isla
Samos, de nī nquendōo ndá
sá ñuū Trogilio. De quīvī cúmī
de nī nquenda ndá sá Mileto.
16 Chi jáni inī Pablo jā má
jéncuiñī dē Efeso, tácua quee
ñamā dē-ni inī Asia, chi númī
dē jā quíhīn ñamā dē ciu-
dad Jerusalén tácua coo dē

maá quīvī Pentecostés tú ná
cúñamā dē.

Jā ní jani ichí Pablo ndá tēe
ñáhnú jā ndíso tíñú nūū nchivī
cándíja inī ñuū Efeso

17 De juni ndéē dē ñuū
Mileto, de nī ntetíñú dē tūhun
cuāhān Efeso jā ná quíji ndá
tēe ñáhnú jā ndíso tíñú nūū
nchivī cándíja ñúcuán.

18 De tá nī nquenda ndá tēe
ñúcuán de nī ncāhān dē: Ja jínī
vāha ndá máá ní nāsa sáhá sá
jondē quīvī jā ní nquiji xíhna
ñúhún sá región Asia de jondē
mitan.

19 De ja jínī ní nāsa nī
nsatíñú vāha sá nūū maá
Jētohō ō níí tiempo jā ní īyo
sá jíín ndá ní de jondē mitan.
De nduú ní nsáhá ñáhnú sá
maá sá. De suni íyó vuelta jā
ní jacu sá jā jéhē nchivī. De
nī nquiji tūndóhó sīquī sá nī
nsāhá ndá táhán sá hebreo,
chi nī squétáhán ndá ji tūhun
jā síquī sá.

20 De ja jínī ní jāá nduú ní
ncúmanī jā nacani sá ndācá
tūhun yā nūū ní jā sáhá jā
quendōo vāha ndá ní, chi nī
stéhēn sá tūhun yā cúu nūū
chītú cúu inī ndācá vehe.

21 De suni inuú-ni nī nacani
sá tūhun yā nūū ndá táhán sá
hebreo jíín nūū nchivī ndá cā
nación jā ná nácani inī ji sīquī
cuáchi ji, de ná cándíja ji maá
Jētohō ō Jesucristo.

22 De mitan chi ja ñúhún
ichí sá jā quíhīn sá Jerusalén,
chi sndíhvī inī Espíritu Santo
sāán jā quíhīn sá vísō nduú
jínī sá nāsa cundoho sá
ñúcuán.

23 De íyó iin jā jínī sá, chi
ndācá ñuū nūū jíca sá chi
cáhān Espíritu Santo jíín sá jā
quiji tūndóhó sīquī sá, de suni
quīhīn sá vecāa.

24 De ni nduú sáhá sá
cuenta vísō ná cáhnī ji sāán,
chi jā cúnī sá cúu jā ná sínu
vāha sá tiñu jā ní ntee maá
Jētohō ō Jesús sīquī sá de
súcuán cusiī inī sá. De tiñu
ñúcuán cúu jā nácani sá tūhun
vāha yā nūū ndācá nchivī
nāsa vāha inī Yāā Dios jíín ó.

25 De māhñú ndá máá ní chi
ja nī jica nuu sá nī nacani sá
tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios, de
mitan chi ja nī jinī sá jā ni iin
ní mā cūní cuitī cā nūū sá.

26 Túsaá de cájí cáchī tūhun
sá nūū ndá ní mitan jāá nsūú
cuāchi maá sá cúu de tú naā
iin ní.

27 Chi nduú ní ncúmanī jā
nácani sá nūū ndá ní ndācá jā
ní nsāhá ndāā Yāā Dios.

28 Túsaá de coto vāha ndá ní
maá ní, de suni coto vāha ndá
ní ndá cā nchivī cándíja, chi
Espíritu Santo nī jani yā ndá
ní jā coto ní ndá nchivī jā ní
ncandíja maá Jētohō ō. Chi jíín
nīñī yā nī nacueen yā ndá ji.

29 Chi jínī sá jā tá quee sá
quīhīn sá de quīvi ndá tēe
nēhén māhñú ndá ní jā stáhví
dē ndá ní. Chi cuu dē tá cúu
yīhī jā jáhnī tīcāchí de súcuán
nducú ndá dē jā snáā dē ánō
ndá nchivī cándíja.

30 De saá-ni jondē māhñú
grupo ndá máá ní, suni
quijéhé sava dē cāhān dē
tūhun stáhví tácua stáhví dē
nchivī cándíja jā ná tíin ji
tūhun stáhví jā stéhēn dē.

31 Coo ndito inī ndá ní túsaá.
De mā náā inī ní jā ūnī cuīyā
nduú ñuú nduú ní jéncuiñī sá
jā sndíhvī ndasí inī sá tá iin
iin ní chi jondē nī jacu sá jēhē
ndá ní.
32 De mitan, hermano, jícān
táhvī sá jēhē ndá ní jā maá Yāā
Dios coto yā níhín, de coo ndá
ní jíín tūhun yā jā sáhá yā jā
váha ndá ní. Chi íyó poder
tūhun yā ñúcuán jā scúja yā inī
ndá ní, de suni sáhá jā nīhīn ní
ndācá jā cúnī yā taji yā nūū ní
jíín nūū ndá cā nchivī jā coo
ndoo coo iī ji nūū yā.
33 De ni nduú ní ndíyo inī sá
jā nīhīn sá ni xūhún ni sahma
nūū ni iin nchivī.
34 Chi jínī vāha ndá ní jā ní
nsatíñú ndasí maá sá tácua
nīhīn sá ndācá jā jíni ñúhún sá
jíín ndá tēe jā ní jica jíín sá.
35 De súcuán nī stéhēn sá
nūū ní jā súcuán cánuú satíñú
ó tácua nīhīn ō jā cuāha ó nūū
ndá nchivī jā cúmanī nūū.
De mā náā inī ní tūhun maá
Jētohō ō Jesús, chi súcuán nī
ncāhān yā: Ndetū cā quéndōo
ó jā cunī mānī maá ó ndatíñú
nūū nchivī nsūú cā jā cunī
mānī ji nūū maá ó, ncachī yā,
ncachī Pablo.
36 De tá nī ndihi nī ncāhān
dē ndācá tūhun yáhá de nī
jēcuīñī jītí dē, de nī jīcān táhvī
dē jíín ndá hermano ñúcuán.
37 Ñúcuán de ndihi dē nī
jacu ndasí. De nī nanumi
táhán ndá dē jíín Pablo de nī
nchitū ndá dē nūū Pablo.
38 Chi cúcuécá ndasí inī ndá
dē jā ní ncāhān Pablo jā má
cūní cuitī cā ndá dē nūū dē.
De cuāhān ndá dē jíín Pablo
nūū íñí barco.

21

Jā cuánohōn Pablo ciudad Jerusalén

1 Ñúcuán de ndá her-
mano jā ní nquiji Efeso nī
nquendōo ndá ji Mileto. De
nī nquīvi ndá sá barco, de nī
jehndē ndāā ndá sá cuāhān sá
jondē isla Cos. De quīvī téēn
nī nquenda sá ñuū Rodas. De
nī nquee tucu ndá sá, de nī
nquenda sá ñuū Pátara.
2 De ñúcuán nī nīhīn ndá
sá iin barco jā quíhīn región
Fenicia, de nī nquīvi ndá sá
cuāhān sá.
3 De tá nī jinī sá isla Chipre
de nī nquendōo-ni lado sátín
sá, chi nī nchāha ndá sá
cuāhān sá jíín barco jondē
región Siria. De nī nquenda
ndá sá ñuū Tiro, chi ñúcuán
quendōo carga jā ndíso barco.
4 De ñúcuán nī nanducú
ndá sá nchivī cándíja, de nī
īyo sá jíín ndá ji ūjā quīvī. De
nī stéhēn Espíritu Santo nūū
ndá ji jā quiji tūndóhó sīquī
Pablo inī ciudad Jerusalén, de
jā ñúcuán nī ncāhān ndá ji jíín
dē jā má quíhīn dē nícu.
5 Ñúcuán de tá nī jīnu ūjā
quīvī de nī nquee ndá sá. De
ndá tēe cándíja jíín ñasíhí dē
jíín ndá sēhe dē, nī jēchūhun
ichí ndá dē ndá sāán yuhú
ñúū ñúcuán. De nī jēcuīñī jītí
ndá sá yuhú mar, de nī jīcān
táhvī ndá sá.
6 De nī nanumi táhán ndá
sá de nī nacuetáhví nūū tāhán
ndá sá ñúcuán. De nī nquīvi
ndá sá barco cuāhān sá, de nī
ndicó cóo ndá ji cuānohōn ji
vehe ji.

7 De súcuán nī nquee ndá
sá inī ñuū Tiro cuāhān sá jíín
barco, de nī nquenda sá ñuū
Tolemaida de sá de nī nquee
sá barco. De ñúcuán nī nsāhá
ndá sá saludar ndá hermano,
de nī īyo ndá sá iin quīvī jíín
ndá dē.
8 De quīvī téēn nī nquee
tucu ndá sá jíín Pablo, de nī
nquenda ndá sá ciudad Ce-
sarea. De nī nquīvi ndá sá
inī vehe iin tēe nání Felipe.
De tēe nácani tūhun vāha yā
cúu dē, de cúu dē iin táhán
jā újā tēe jā ní nsajī stāā nūū
ndá ñahan ndahví tá nī nacāji
nchivī cándíja. De nī ndeē ndá
sá jíín dē.
9 De tēe ñúcuán íyó cūmī
sēhe síhí dē jā íyó maá, de
nácani ndá ji tūhun Yāā Dios.
10 De juni ndéē ndá sá
jíín dē jacū quīvī ñúcuán de
ichi Judea nī nquiji iin tēe
nácani tūhun Yāā Dios, nání
dē Agabo.
11 De nī nquindēhé dē ndá
sá. De nī nquehen dē sachíjin
Pablo, de nī juhnī dē ndahá
maá dē jíín jēhē dē, de nī
ncāhān dē: Cáchī Espíritu
Santo jā súcuán cuhnī táhán ó
hebreo tēe xíí sachíjin yáhá tá
quīhīn dē Jerusalén. De cuāha
ji dē nūū nchivī incā nación,
ncachī dē.
12 De jā súcuán nī jini ndá
sá tūhun ñúcuán, de ndá sāán
jíín ndá cā hermano Cesarea
nī ncāhān ndāhví ndá sá
jíín Pablo jā má quíhīn dē
Jerusalén nícu.
13 Ñúcuán de nī ncāhān
Pablo: ¿Nājēhē cúu jā jácu
ndá ní de cúcuécá ndasí inī
sá sáhá ndá ní? Chi sāán chi
nsūú vāchi jā cunuhnī sá-ni
inī ciudad Jerusalén, chi ja
íyó tūha sá jā vísō ná cúū sá
ñúcuán jā síquī maá Jētohō ō
Jesús, ncachī dē.
14 De nduú ní ncúu casī ndá
sá jā má quíhīn dē. De nduú
cā ní ncáhān fuerza sá jíín
dē, chi nī ncāhān sá: Ná cóo
nāsa cúnī maá Jētohō ō túsaá,
ncachī ndá sá.
15 Ñúcuán de nī nsāhá tūha
sá de nī nquee ndá sá cuāhān
sá Jerusalén.
16 De suni cuāhān ndá sá
jíín jacū tēe Cesarea jā cándíja,
de suni cuāhān iin tēe Chipre,
nání dē Mnasón. De ja nī
ncunahán cándíja dē. De tá
nī nquenda ndá sá Jerusalén,
de nī ndōo ndá sá vehe tēe
ñúcuán.

Jā ní jēndēhé Pablo Jacobo

17 De tá nī nquenda ndá sá
Jerusalén de nī ncusiī ndasí
inī ndá hermano ñúcuán jā ní
nquenda ndá sá.
18 De quīvī téēn nī jēhēn
ndá sá jíín Pablo vehe Jacobo.
De ñúcuán nī ncutútú ndá tēe
ñáhnú jā ndíso tíñú nūū ndá
nchivī cándíja.
19 De nī nsāhá saludar
Pablo ndá tēe ñúcuán. Sá de
nī nacani dē tūhun ndāçá tiñu
jā ní nsāhá Yāā Dios jíín dē
tá nī nacani dē tūhun yā nūū
nchivī ndá cā nación.
20 De nī jini ndá dē tūhun
yáhá, de nī ncāhān ndá dē jā
cúñáhnú ndasí Yāā Dios. De
nī ncāhān ndá dē jíín Pablo:
Hermano, mitan de ja jínī ní
tá cuāhā mil táhán ó hebreo
nī ncandíja ji Jesús. De cáhān
nīhin ndá ji jā cánuú squíncuu
ó ley Moisés.

21 Sochi nī nīhīn ndá ji tūhun
jā stéhēn ní nūū ndá táhán ó
hebreo jā íyó ndá cā nación jā
má cuétáhví cā ji ley Moisés
de ni mā sāhá cā ji circun-
cidar ndá sēhe ji de ni mā
cuétáhví cā ji ndá costumbre
janahán.
22 ¿De nāsa sāhá ó túsaá? Chi
nīhīn ndija ndá táhán ó he-
breo tūhun jā ní nenda ní, de
cutútú cuāhā ji.
23 Túsaá de súcuán ná sáhá
ó: Yáhá íyó cūmī táhán ó he-
breo jā ní nquee yuhú ndá
dē iin jā squíncuu dē nūū Yāā
Dios.
24 Cueca ní ndá tēe yáhá,
de quīhīn ní jíín dē templo.
De sāhá ndá ní tá cúu nūū
cáhān ley jā ndúndoo nchivī
nūū yā. De chunáá ní jā sōcō
ndá dē nūū yā. De sá de cuu
sēté ndá dē xīnī dē, de ñúcuán
stéhēn jā ní squíncuu dē jā ní
nquee yuhú dē nūū yā. Tú
súcuán sāhá ní sá de jīcūhun
inī ndá táhán ó hebreo jāá
nsūú jāndáā cúu tūhun jā ní
nīhīn ji sīquī ní, chi cunī ji jā sa
vāha squíncuu ní ley Moisés.
25 Sochi ndá nchivī ndá
cā nación jā cándíja Jesús,
chi ja nī ntetíñú ndá sá
carta cuāhān nūū ji jāá nduú
cánuú squíncuu ji ni iin tūhun
ñúcuán. Chi jā squíncuu ji cúu
jā má cājí ji cūñu jā ní nsōcō
nūū ídolo ni nīñī ni quiti jéhné,
de mā cācá ndiī ji, ncachī ndá
dē.

Jā ní ntiin ndá dē Pablo inī templo

26 Ñúcuán de nī jeca Pablo
ndicúmī tēe ñúcuán cuāhān
ndá dē nūū quendōo dē. De
quīvī téēn nī nasāhá ndoo ndá
dē maá dē nūū yā. De nī
nquīvi Pablo inī templo jā
cachī tūhun dē nūū ndá sūtū
nā quīvī jīnu jā násāhá ndoo
ndá dē maá dē de quīsiáha dē
quiti jā sōcō tá iin iin dē nūū
yā.
27 De tá ja ñatin sínu dē
ndihújā quīvī jā ndúndoo ndá
dē nūū yā, de sava táhán dē
hebreo jā váji ichi Asia nī jinī
nūū Pablo jā íyó dē inī tem-
plo. De nī scáhān ndá dē ndihi
nchivī ñúcuán, de nī ntiin ndá
Pablo.
28 De nī ncana jee ndá:
Ndá ní tēe nación maá ó Is-
rael, cuāha núú ndá ní ndahá
ní, chi tēe yáhá cúu jā jíca
nuu níí cáhnú stéhēn dē nūū
ndācá nchivī, de cáhān dē
sīquī nación ndācá ó jíín sīquī
ley Moisés jíín sīquī templo
yáhá. De mitan ja nī squívi
dē jacū tēe griego inī templo
īī yáhá, de súcuán nī stíví dē
templo chi cáhān ley jā má
cūú quīvi nchivī incā nación
jāá nsūú nchivī hebreo cúu,
ncachī ndá.
29 Chi jondē tá ndéē Pablo
inī Jerusalén nī jinī ndá tēe
hebreo jā jíca dē jíín Trófimo,
tēe ñuū Efeso. Chi nī jani
inī ndá jā ní squívi Pablo tēe
ñúcuán inī templo, de nsūú
tēe hebreo cúu dē.
30 De ndihi nchivī ciudad
ñúcuán nī ncuvaā. De nī
ncutútú ji-ni, de nī ntiin ndá
ji Pablo, de nī ntavā xēēn ji dē
inī templo. De nī nacasī ji-ni
viéhé.
31 De cúnī ji jā cahnī ji
Pablo nícu, sochi general, tēe
cúñáhnú nūū ndá soldado, nī

nīhīn dē tūhun jā ndihi nchivī
Jerusalén nī nenda ndá ji
cúvaā ji.
32 De nī jeca general ndá
soldado jíín capitán, de jínu
ndá dē cuāhān dē nūū íyó ndá
nchivī cuāhā ñúcuán. De nī
jinī nchivī jā ní nquenda gen-
eral jíín ndá soldado, de nī
jencuiñī ndá ji jā cáni ji Pablo.
33 Ñúcuán de nī ntandeē-ni
general, de nī ntiin dē Pablo.
Ñúcuán de nī ncachī dē jā
ná cúnuhnī Pablo jíín ūū ca-
dena. De nī jīcā tūhún general
ndá nchivī ñúcuán nā tēe cúu
Pablo, de nā cuāchi nī nsāhá
dē.
34 Sá de ndá nchivī cuāhā
ñúcuán nī ncana ji síín síín
tūhun. De nduú ní ncúcáhnú
inī dē nā cuāchi nī nsāhá
Pablo sīquī jā cúvaā ndasí ndá
ji, de nī ncachī dē jā ná quíhīn
Pablo cuartel.
35 De tá nī nquenda ndá
dē jíín Pablo escalera cuartel
de nī jiso-ni ndá soldado dē
cuāhān dē, chi nī nenda ndasí
nchivī sīquī dē.
36 Chi ndihi nchivī níquīn ji
soldado, de cána jee ndá ji: Ná
cúū tēe jīñā, ncachī.

Jā ní ncāhān Pablo jēhē maá dē nūū ndá nchivī

37 De tá ja quívi ndá sol-
dado jíín Pablo inī cuartel, de
jíín tūhun griego nī ncāhān
dē jíín general: ¿A cuāha ní
tūhun jā cāhān sá iin tūhun jíín
ní? ncachī dē. De nī ncāhān
general: Jājáān, cúu cáhān nū
yuhú griego túsaá.
38 ¿A nsūú maá nú cúu tēe
nación Egipto jā ní nenda
sīquī gobierno quīvī yātā
túsaá? Chi tēe ñúcuán nī
snénda dē cūmī mil tēe jā
jáhnī ndīyi nī jēhēn dē jíín
jondē nūū ñuhun tíhá, ncachī
general.
39 Ñúcuán de nī ncāhān
Pablo: Nduú chi tēe hebreo
cúu sá, chi nī ncacu sá Tarso
jā cúu ñuū cúñáhnú ndáñúū
Cilicia. De sāhá ní favor cuāha
ní tūhun jā cāhān sá jíín ndá
nchivī yáhá, ncachī dē.
40 De nī jēhe general tūhun
jā cāhān dē, de nī jēcuīñī
ndeē Pablo nūū escalera. De
nī nsāhá dē seña nūū nchivī
ñúcuán jā ná cóo nañíí ji. De
tá nī ncunañíí ji de nī ncāhān
dē yuhú ndá máá dē jíín ndá
ji jā cúu yuhú hebreo:

22

1 Tátā, señor, mitan de
cunini ndá ní tūhun jā cāhān
sá jēhē maá sá jíín ní, ncachī
dē.
2 De nī jini ndá ji jā cáhān
Pablo yuhú hebreo, de víhí
cā nī ncunañíí ndá ji. De nī
ncāhān Pablo:
3 Maá sá cúu ndija tēe ñuū
ō hebreo, de nī ncacu sá
ñuū Tarso ndáñúū Cilicia,
sochi ciudad Jerusalén yáhá
nī jahnu sá. De nī ncutūha
sá escuela Gamaliel, de nī
stéhēn dē ley jā ní jēhe yā nūū
ndá ndīyi tatā ō. De nī ndihvī
inī sá jā squíncuu vāha sá nūū
Yāā Dios jondē jíín inī jíín ánō
sá, tá cúu nūū sáhá ndá máá
ní jíín ley mitan.
4 De nī nsāhá nāvāha sá ndá
nchivī cándíja tūhun Jesús, de
jondē nī ncuu inī sá jā cuū
ndihi ji nícu. De cúu tēe cúu
ñahan nī ntiin sá ndá ji nī
nchihi sá ji vecāa.

5 De sūtū cúñáhnú cā jíín
ndācá tēe ñáhnú jā ndíso tíñú
inī ñuū ō, ndá máá dē cúu
testigo jā súcuán nī nsāhá sá.
De suni nī ntaji dē orden nūū
sá jā cuāha sá nūū ndá tēe
ñuū ō hebreo jā íyó Dam-
asco. De cuāhān sá ñúcuán jā
tiin sá ndá nchivī cándíja nūū
Jesús de quinasiáha sá ji ciu-
dad Jerusalén yáhá de ndoho
ji nícu.

Jā ní ncachī Pablo nāsa nī
ndico cóo inī dē nūū Jesús
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

6 De nī nquehen sá ichi
cuāhān sá, de nī ncuñatin sá
yuhú ñúū Damasco cuāhān
sá. De tá cahūxī ūū cúu de
ichi andiví nī nquiji-ni iin luz
jéndūtē ndasí nūū sá.

7 De nī ndicó cáva sá-ni nūū
ñūhún, de nī jini sá iin tūhun jā
cáhān: Saulo, Saulo, ¿nājēhē
cúu jā sáhá nāvāha nú nduhū?
ncachī.

8 Ñúcuán de nī ncāhān sá:
¿Ní iin cúu ní, Señor? ncachī
sá. De nī ncāhān yā jíín
sá: Maá nī cúu Jesús ñuū
Nazaret, de jā sáhá nāvāha nú
ndá nchivī cándíja cúu jā sáhá
nāvāha nú nduhū, ncachī yā.

9 De ndá tēe jā cuáhān jíín sá
nī jinī ndija dē luz ñúcuán, de
nī nchūhú ndá dē, sochi nduú
ní jíni dē nāsa nī ncāhān yā jíín
sá.

10 Ñúcuán de nī ncāhān sá:
Señor, ¿naá cúu jā cúnī ní jā
sāhá sá túsaá? ncachī sá.
Ñúcuán de nī ncāhān maá
Jētohō sá: Nacōo, de quīhīn nū
Damasco, de ñúcuán íyó iin
tēe jā cachī nūū nū naá cúu jā
cúnī ni jā sāhá nú, ncachī yā.

11 De sīquī jā jéndūtē ndasí
luz ñúcuán de nī ncucuáá sá-
ni nī nsāhá. De ndá tēe jā
cuáhān jíín sá tíin ndá dē-ni cā
ndahá sá nī nquīvi sá Dam-
asco.

12 De ñúcuán ndéē iin tēe
nání Ananías. De ndācá táhán
ó hebreo jā ndéē ñúcuán
cáhān jā tēe vāha cúu Ananías,
chi vāha squíncuu dē ley
Moisés.

13 De nī nquenda tēe
ñúcuán vehe nūū ndéē sá, de
nī ncāhān dē jíín sá: Hermano
Saulo, ná nátūu tīnūú ní,
ncachī dē. De nī natūu-ni nūū
sá, de nī jinī sá nūū dē.

14 De nī ncāhān Ananías:
Maá Yāā Dios ndá ndīyi tatā
ō, ja nī nacāji yā ní tácua cunī
ní naá cúu jā cúnī yā jā sāhá
ní, de cunī ní nūū maá Cristo
Yāā ndāā, de cuni ní tūhun jā
cāhān yā.

15 De nacani ní tūhun yā
nūū ndihi nchivī ndācá jā ní
jinī ní jíín jā ní jini ní.

16 De mitan de mā cúhuun
inī ní túsaá. Nacuiñī ní, de
cuenduté ní, de cāhān ndāhví
ní jíín maá Jētohō ō tácua na-
quete yā ánō ní nūū cuáchi ní,
ncachī dē jíín sá.

Jā ní ncachī Pablo nāsa nī
ntetíñú Yāā Dios dē nūū nchivī
ndá cā nación

17 De nī ndicó cóo sá nī
nenda sá ciudad Jerusalén.
De jícān táhvī sá inī templo de
nī stéhēn yā iin jā ní jinī sá.

18 Chi nī jinī sá nūū yā, de
nī ncāhān yā jíín sá: Ndíta-
ni quee ñamā nū inī Jerusalén
yáhá, chi mā cuétúhún nchivī
yáhá tūhun nī jā nacani nú
nūū ji, ncachī yā.

19 De nī ncāhān sá jíín yā:
Nduú, Señor, chi cuetáhví ndá
ji sāán, chi ja jínī ndá ji nāsa
tēe nī ncuu sá jā ní nquīvi sá
ndihi vehe īī sinagoga nī ntiin
sá ndācá nchivī cándíja ji ní,
de nī ncani sá ndá ji, de nī
nchihi sá ji vecāa.
20 De suni jínī ndá ji jā quīvī
jā ní jahnī ji Esteban, tēe nī
nacani tūhun ní, de suni nī īñi
sá quīvī ñúcuán, de nī jetúhún
sá jā ní jīhī dē. Chi nī jito
sá sahma ndá tēe jā ní jahnī
Esteban, ncachī sá jíín yā.
21 De nī ncāhān yā: Cuáhán,
chi maá nī tétíñú ndóhó jā
quīhīn jīcá nú jondē nūū
nchivī ndá cā nación nacani
nú tūhun nī nūū ji, ncachī yā
jíín sá, ncachī Pablo.

Jā ní īñi Pablo nūū general

22 De xihna nī nini vāha ndá
ji jā cáhān dē. De tá nī ncāhān
dē tūhun yáhá jā ní ncāhān yā
jíín dē jā tetíñú yā dē quīhīn
dē nūū nchivī ndá cā nación
nacani dē tūhun yā, sá de nī
ncana jee ndá ji: Ná cúū tēe
jīñā. Nsūú tēe vāha cúu dē jā
cutecū cā dē, ncachī ndá ji.
23 De súcuán cána cóhó ndá
ji. De quísi ji sōō ji, de squénda
ji tīcāchāā ñuhun, de súcuán
sáhá ndá ji chi quítī ndasí inī
ji.
24 De nī ncachī general jā
ná quívi Pablo inī cuartel.
De nī ncachī dē jā ná stíchī
ndá soldado Pablo jondē jíín
cuarta ñii tácua cucáhnú inī
general nā sīquī cúu jā ní
nenda ndá nchivī ñúcuán
sīquī dē.
25 De nī juhnī ndá dē Pablo
tácua cuu cani ndá dē. De
nī ncāhān Pablo jíín tēe cúu
capitán jā íñí ñúcuán: ¿A íyó
ley jā cani ní jíín cuarta ñii iin
tēe nación Roma de tú nchāha
ca cunī ní nā cuāchi nī nsāhá
dē? ncachī dē.
26 De nī jini capitán tūhun
yáhá, de nī nquee dē cuācachī
dē nūū general: Cūndēhé ní
nāsa sāhá ní jíín tēe yáhá,
chi tēe nación Roma cúu dē,
ncachī dē.
27 Ñúcuán de nī nquenda
general nūū Pablo, de nī
jīcā tūhún dē: Cachī tú maá
jāndáā jā tēe nación Roma
cúu nú, ncachī dē. De nī
ncāhān Pablo: Suu cúu ndija
sá, ncachī dē.
28 De nī ncāhān tucu gen-
eral: De nduhū chi cuāhā
xūhún nī jēhe nī, de súcuán
nī nduu nī sēhe nación Roma,
ncachī dē. De nī ncāhān
Pablo: Sochi sāán chi cúu sá
maá tēe jā ní ncacu nación
Roma, ncachī dē.
29 Ñúcuán de ndá jā cúnī
jā sndóho dē nī ncujiyo-ni
cuāhān. De saá-ni jondē gen-
eral suni nī nchūhú dē chi
nī stíví dē ley jā ní juhnī dē
Pablo, chi nduú íyó vāha jā
sāhá súcuán jíín tēe nación
Roma.

Jā ní īñi Pablo nūū junta cúñáhnú cā táhán dē hebreo

30 De quīvī téēn de cúnī
general jā cucáhnú vāha inī
dē nā sīquī cúu jā ní nenda
ndá tēe hebreo sīquī Pablo.
De nī ndají dē cadena jā
núhnī Pablo. De nī ncachī dē
jā cutútú ndācá sūtū cúñáhnú
jíín ndācá tēe sáhá junta
cúñáhnú cā. De nī ntavā dē

Pablo, de nī jani dē nūū ndá
tēe jā ní ncutútú.

23

1 Ñúcuán de nī nūcūndēhé
vāha Pablo nūū ndá tēe jā ní
ncutútú, de nī ncāhān dē: Ndá
ní tátā, señor, sāán chi nijīn
cúu ánō sá jā vāha ndāā jíca
sá nūū Yāā Dios jondē mitan,
ncachī dē.
2 Ñúcuán de Ananías, tēe
cúu sūtū cúñáhnú cā, nī
ncachī dē nūū tēe íñí ñatin
nūū Pablo jā ná cátū maá
yuhú dē.
3 De nī ncāhān Pablo jíín
sūtū cúñáhnú cā ñúcuán: Yāā
Dios chi sndóho yā níhín chi
tēe stáhví-ni cúu ní. Chi ndéē
ní jā sāhá ndāā ní tiñu sá de tú
nī stíví sá ley Moisés. ¿Túsaá
de nā sīquī cúu jā cáchī ní jā
cani dē sāán? Chi suu jīñā cúu
jā stíví maá ní ley, ncachī dē.
4 De nī ncāhān ndá tēe íñí
nūū dē ñúcuán: ¿Nājēhē cúu
jā cáhān nāvāha nú jíín sūtū
cúñáhnú cā jā sátíñú nūū Yāā
Dios? ncachī ndá.
5 De nī ncāhān Pablo: Tátā,
señor, nduú ní jínī sá jā sūtū
cúñáhnú cā cúu dē. Chi tú ní
jínī sá de mā cáhān sá súcuán
nícu, chi cáchī nūū tútū īī
jā má cáhān nāvāha ó nūū
tēe cúñáhnú inī ñuū ō, cáchī,
ncachī dē.
6 De tá nī ncucáhnú inī
Pablo jā sava dē cúu tēe grupo
saduceo de sava cā dē cúu
grupo fariseo, de nī ncāhān
jee dē nūū junta: Ndá níhín
tátā, maá sá cúu iin táhán
grupo fariseo, chi cúu sá sēhe
iin tēe fariseo. Chi ñúhún inī
sá jā nastécū yā ndīyi, de jā
suu cúu jā cáhān ndá ní cuāchi
sīquī sá, ncachī dē.
7 De tá nī ncāhān dē súcuán
de nī ntetáhán ndá tēe fariseo
jíín tēe saduceo jā sáhá junta.
De nī ncusíín inī ndá.
8 Chi cáhān ndá tēe saduceo
jā má nátecū ndīyi de ni nduú
nā ángel yā íyó de ni ánō.
Sochi tēe fariseo chi jétúhún
dē ndinúnī tūhun yáhá.
9 De nī ncuvaā ndasí. De
ñúcuán de nī nacuiñī sava tēe
fariseo jā stéhēn ley Moisés,
de nī ncāhān dē: Nduú ni iin
cuāchi níhīn ndá sá sīquī tēe
yáhá. Sanaā de nī ncāhān
ndija iin ánō á iin ángel yā jíín
dē, de mā sāhá nīhin inī ō nūū
Yāā Dios túsaá, ncachī ndá dē.
10 De nī ntetáhán ndasí ndá.
De yúhú general jā scuáchi
ndá Pablo de nī ncachī dē jā
ná quívi ndá soldado tavā dē
Pablo māhñú ndá, de ná ndívi
dē inī cuartel.
11 De jacuáā ñúcuán nī
nquenda-ni Jētohō ō nūū dē,
de nī ncāhān yā jíín dē: Pablo,
sāhá ndeé inī nū, chi tá-ni
nī nacani nú tūhun nī inī
Jerusalén yáhá, suni súcuán
cánuú quīnacani nú tūhun nī
jondē Roma, ncachī yā.

Jā ní squétáhán ndá ji tūhun jā cahnī ji Pablo

12 De tá nī ncunijīn de nī
ncutútú cuāhā ndá tēe hebreo
de nī squétáhán ndá tūhun.
De nī ncāhān téyíí ndá jā má
cājí cuitī ndá de ni mā cōhó
cuitī ndá de tú mā cáhnī ndá
Pablo xihna cā.
13 De víhí cā ūū xico tēe
hebreo nī ncāhān téyíí ndá
tūhun yáhá.
14 De nī jēhēn ndá nūū ndá
sūtū cúñáhnú jíín nūū ndá

tēe ñáhnú jā ndíso tíñú nūū nchivī hebreo, de nī ncāhān ndá jíín tēe ñúcuán: Nī ncāhān téyíí ndá sá jā má cājí cuitī ndá sá de tú mā cáhnī ndá sá Pablo xihna cā.

15 Túsaá de ndá máá ní jíín ndá cā tēe sáhá junta cúñáhnú cā, cuácāhān ndá ní jíín general jā ná távā dē Pablo cuēē dē jíín nūū junta teēn, chi cachī ní jā cúnī ndá ní jā stíchī vāha cā ndá ní dē. De ná cóo tūha ndá sá jā cahnī sá dē ichi, ncachī ndá.

16 Sochi sēhe yií cuāha Pablo nī jini ji jā súcuán nī squétáhán ndá tūhun. De nī jēhēn ji cuartel, de nī ncachī tūhun ji nūū Pablo.

17 De nī ncana Pablo iin tēe cúu capitán, de nī ncāhān dē: Cueca ní sūchí yáhá quīhīn ní jíín ji nūū general, chi íyó iin tūhun cachī tūhun ji nūū dē, ncachī dē.

18 De capitán nī jeca dē ji cuāhān ji jíín dē nūū general, de nī ncāhān dē: Pablo, tēe yíhí vecāa, nī ncana dē sāán nī ncāhān dē jíín sá jā quisiáha sá sūchí yáhá nūū ní, chi íyó iin tūhun cāhān ji jíín ní, ncachī dē.

19 De nī ntiin general ndahá ji de cuāhān dē jíín ji iin lado, de nī jīcā tūhún yuhú dē ji: ¿De nā tūhun cāhān nū jíín nī cúnī nū? ncachī dē.

20 De nī ncāhān ji: Ndá tēe hebreo nī squétáhán ndá dē tūhun jā cāhān dē jíín ní jā teēn tavā ní Pablo quīhīn dē nūū ndá tēe sáhá junta cúñáhnú cā, chi cāhān ndá dē jíín ní jā cúnī dē jā stíchī vāha cā dē Pablo.

21 Sochi mā cándíja ní, chi víhí cā ūū xico dē cundetu yuhū dē ichi. Chi nī ncāhān téyíí ndá dē jā má cājí cuitī dē de ni mā cōhó dē de tú mā cáhnī ndá dē Pablo, ncachī ndá dē. De mitan ja ndétu dē jā cuāha ní tūhun jā quíhīn Pablo nūū junta, ncachī ji.

22 De nī ncāhān general jíín ji jā ni iin nūū mā cāchí ji jā súcuán nī ncachī tūhun ji nūū dē, de nī natají dē ji cuānohōn ji.

Jā ní ntají general Pablo cuāhān dē nūū Félix, tēe cúu gobernador

23 Ñúcuán de nī ncana general ūū capitán, de nī ncachī dē jā sāhá tūha dē ūū ciento soldado jā jíca jéhé jíín ūnī xico ūxī soldado jā yósō caballo jíín ūū ciento soldado jā yíndahá lanza. Chi cahīīn jacuáā ñúcuán quee ndá dē quīhīn dē jíín Pablo jondē ciudad Cesarea.

24 De nī ncachī dē jā suni sāhá tūha dē iin caballo jā cosō Pablo. De coto vāha ndá dē Pablo quīhīn ndá dē jíín dē jondē nūū Félix, tēe cúu gobernador.

25 De nī ntee dē iin carta, de súcuán cáhān:

26 Maá sá cúu Claudio Lisias, de tée sá carta yáhá cuēē nūū ní, señor Félix, gobernador cúñáhnú. ¿Nā tāhvī ní cúu?

27 De mitan de cáchī tūhun sá nūū ní jā nchivī hebreo nī ntiin ndá ji tēe yáhá. De ja ñatin cahnī ndá ji dē nícu, sochi nī scácu sá dē jíín ndá soldado, chi nī jinī sá jā tēe nación Roma cúu dē.

28 De nī jani sá dē nūū
junta ndá máá ji, chi cúnī
sá cucáhnú inī sá nā cuāchi
cáhān ndá ji sīquī dē.

29 De nī jinī sá jā síquī ley
ndá máá ji cúu jā cáhān ji
cuāchi sīquī dē, sochi nduú ní
níhīn sá ni iin cuāchi sīquī dē
jā cuū dē á jā quihi dē vecāa.

30 De nī nīhīn sá tūhun jā
ní squétáhán sava tēe hebreo
tūhun jā cahnī ji dē, de jā
ñúcuán cúu jā ní ntetíñú ñamā
sá dē cuēē dē nūū ní. De
suni ja nī ncachī sá nūū ndá
nchivī jā cáhān cuāchi sīquī dē
jā ná cuéē ji nūū ní de jīñā
cāhān ji cuāchi dē nūū ní de
tú nā cuāchi dē. Ja nī ncuu nī
ncāhān ō, tátā, ncachī carta.

31 De ndá soldado nī jeca
ñuú dē-ni Pablo cuāhān ndá
dē jondē ñuū Antípatris tá cúu
nūū ní ndacu general.

32 De quīvī téēn nī ndicó
cóo-ni ndá soldado jā jíca jéhé
cuānohōn jondē cuartel, de
maá-ni cā soldado jā yósō ca-
ballo cúu jā ní jēhēn jíín Pablo.

33 De nī nquenda ndá Ce-
sarea. De nī jēhe ndá carta
nūū gobernador, de suni nī
nsiáha ndá Pablo nūū dē.

34 De nī ncahvi gobernador
carta ñúcuán. De nī jīcā tūhún
dē nā ñuū Pablo, de nī jinī dē
jā tēe ndáñúū Cilicia cúu dē.

35 De nī ncāhān dē: Ná quíji
ndá tēe jā cáhān cuāchi sīquī
nū. Ñúcuán de cunini vāha
nī tūhun cāhān nū, ncachī dē.
De nī ncachī dē jā ná quíndasī
Pablo inī palacio ndīyi rey
Herodes.

24

Jā ní nacani Pablo tūhun maá dē nūū gobernador Félix

1 De nūū úhūn quīvī de nī
nquenda maá sūtū cúñáhnú
cā Ananías jíín sava tēe ñáhnú
jā ndíso tíñú nūū táhán dē
hebreo jíín iin tēe jā cúu
abogado jā nání Tértulo. De nī
nquīvi ndá nūū gobernador
jā cāhān ndá cuāchi sīquī
Pablo.

2 Ñúcuán de nī ncana gober-
nador Pablo. De nī nquijéhé
Tértulo cáhān dē cuāchi Pablo
nūū gobernador: Señor gob-
ernador, sīquī jā vāha tēe cúu
ní cúu jā vāha nañíí-ni íyó ndá
sá mitan, de sīquī jā ndíchí ní
de vāha tátúnī ní cúu jā vāha
íyó nación.

3 De ná cútahvī sá chi níní
íyó vāha ndācá-ni lugar sáhá
ní, señor Félix.

4 De mitan chi nduú cúnī
sá jā snáā sá tiempo ní, sochi
cáhān ndāhví sá jíín ní jā sāhá
ní tūhun mānī inī jā cunini ní
iin tūhun lulí-ni jā cāhān sá jíín
ní.

5 Chi nī jinī ndá sá jā maá
tēe ndúcuéhé cúu tēe yáhá, chi
sáhá dē jā cánāá ndá táhán
sá hebreo níí cáhnú ñayīví.
Chi maá dē cúñáhnú nūū ndá
nchivī jā scuáha tūhun tēe
nání Jesús jā ní jahnu ñuū
Nazaret.

6 De suni ja ndúcú dē jā
jondē templo stíví dē nícu, de
nī ntiin ndá sá dē. De cúnī
ndá sá jā sāhá ndāā sá jíín dē
nícu tá cúu nūū cáhān ley ndá
sá.

7 Sochi nī nquenda-ni gen-
eral Lisias, de nī ncandeē

xēēn dē-ni tēe yáhá nūū ndá
sá.
8 De nī ncachī dē jā ná quíji
ndá sāán jā cáhān cuāchi sīquī
Pablo nūū ní. De mitan de
cuu stíchī maá ní dē de jíín
tūhun jā cāhān maá dē de
cunī ní nāsa íyó ndá cuāchi dē
jā cáhān sá sīquī dē, ncachī
Tértulo.
9 De suni nī ncāhān ndá cā
tēe jā cuáhān dē jíín: Súcuán
íyó ndija cuāchi dē, ncachī
ndá.
10 Ñúcuán de nī nsāhá gob-
ernador seña nūū Pablo jā ná
cáhān dē, de nī ncāhān dē: Ja
jínī sá ja nī ncuu cuāhā cuīyā
cúu ní gobernador inī nación
yáhá, de jā ñúcuán cúu jā cúsiī
inī sá jā maá ní sāhá ndāā tiñu
sá.
11 De maá ní chi cuu nan-
ducú vāha ní de cunī ní jā
cáta ncáá úxī ūū-ni quīvī cúu
mitan jondē jíín jā ní jēhēn sá
Jerusalén jā ní jēchiñúhún sá
Yāā Dios.
12 De nduú ní ntétáhán cuitī
sá jíín ni iin nchivī, de ni nduú
ní snénda sá nchivī ni inī tem-
plo ni inī ndá vehe īī sinagoga
ni inī ciudad.
13 De ni iin cuāchi jā cáhān
ndá dē sīquī sá, mā cūú cuitī
sāhá ndāā dē jā ní nsāhá sá.
14 Sochi yáhá cúu jā cáchī
ndāā sá nūū ní jā Yāā Dios
ndīyi tatā sá cúu jā chíñúhún
sá, de suu cúu maá Jesu-
cristo. De tūhun yáhá-ni cúu
jā cáhān dē jā tūhun jeé cúu,
sochi tiñu néhén cúu, cáchī dē.
Sochi cándíja sá ndācá tūhun
yósō nūū tutū ley Moisés jíín
nūū tutū jā ní ntee ndá tēe
jā ní nacani tūhun yā jondē
janahán.
15 De suni inuú-ni ñúhún
inī sá jíín ndá dē jā sāhá Yāā
Dios jā natecū ndá ndīyi, cúu
nchivī jā sáhá vāha cúu nchivī
jā sáhá nēhén.
16 De jā ñúcuán cúu jā níní
ndíhvī inī sá sāhá sá ndācá
tiñu váha tácua cusiī inī ánō sá
jāá nduú nā cuāchi sá de mā
cúcanoō sá nūū Yāā Dios jíín
nūū nchivī.
17 De nī jica nuu sá jacū
cuīyā ndá cā nación, de sá de
nī nenda sá ciudad Jerusalén
nī jēnasiáha sá xūhún jā ní jinī
mānī nchivī ndá cā nación jā
cuu táhán sá ñúcuán. De suni
nī nenda sá jā sōcō sá quiti
nūū Yāā Dios.
18 De juni íyó sá inī tem-
plo jā ní nsāhá sá tá cúu nūū
cáhān ley jā ndundoo nchivī
nūū yā de sócō sá quiti nūū
yā, de jacū táhán sá hebreo
jā váji jondē Asia nī jinī ndá
dē nūū sá inī templo. Sochi
nduú ní íyo cuāhā nchivī jíín
sá, de juni nduú ní ncúvaā ji.
19 ¿De nūcu nduú ní nquíji
ndá máá dē yáhá jā cāhān dē
cuāchi sīquī sá de tú nī jinī dē
jā íyó cuāchi sá?
20 A ndá tēe yáhá ná cáchī dē
de tú nā cuāchi nī nīhīn ndá
dē sīquī sá tá nī īyo sá nūū
junta cúñáhnú cā ndá táhán
sá hebreo.
21 A sanaā de yáhá-ni cúu
cuāchi jā cuu nīhīn dē sīquī
sá, chi tá nī īñi sá nūū junta
ndá dē de nī ncāhān jee sá:
Cándíja sá jā nastécū yā ndá
ndīyi, de jā suu cúu jā cáhān ní
cuāchi sīquī sá mitan, ncachī
sá, ncachī Pablo.

22 De ja jínī vāha Félix nāsa
cándíja nchivī jā chíñúhún
Cristo. De tá nī jini dē tūhun jā
cáhān Pablo de nī nsínu dē-ni
junta, de nī ncāhān dē: Jondē
ná quíji general Lisias sá de
cātūhún vāha cā ni sīquī tiñu
yáhá, ncachī dē.
23 De nī ncachī dē nūū
capitán jā ná cóto vāha dē
Pablo, sochi ná cuáha dē
tūhun jā caca nuu Pablo jacū,
de mā cásī dē de tú vāji táhán
Pablo jā cāhān ji jíín dē á jā
chindeé ji dē.
24 De nī ncuu jacū quīvī, de
nī nenda Félix jíín ñasíhí dē
Drusila, de ñahan hebrea cúu
ña. De nī ncana dē Pablo tácua
cunini dē nāsa cúu tūhun jā
candíja ó Jesucristo.
25 De nī ncāhān Pablo jíín dē
jā cánuú jā sāhá ó tiñu ndāā de
cāhnū vāha ó maá ó. De suni
nī nacani dē jā quīvī sándīhí
de sāhá ndāā Yāā Dios tiñu
ndiviī nchivī nāsa nī nsāhá
ndá ji. De nī nchūhú Félix
de nī ncāhān dē: Mitan de
cuáhán, de tá iin quīvī núne
nī de cana tucu nī ndóhó quiji
nú, ncachī dē.
26 De cúnī dē jā cuāha Pablo
xūhún cuu maá dē de siáā dē-
ni Pablo nícu. Jā ñúcuán cúu
jā quéhén vuelta nī ncana dē
Pablo nī natúhún ndúū dē.
27 De tá nī ncuu ūū cuīyā
de sá de nī nsāma Félix de nī
nūcuīñī Porcio Festo. De cúnī
Félix jā ná cúsiī inī nchivī he-
breo jíín dē, de jā ñúcuán cúu
jā ní squéndōo dē Pablo vecāa.

25

Jā ní īñi Pablo nūū Festo

1 De cáta ncáá únī-ni quīvī jā
ní nquīvi Festo cúu dē gober-
nador de nī nquee dē inī ciu-
dad Cesarea cuāhān dē ciu-
dad Jerusalén.
2 De ndācá sūṭū cúñáhnú
jíín ndācá tēe cúñáhnú nūū
nchivī hebreo, nī nquenda
ndá nūū Festo, de nī ncāhān
ndá cuāchi sīquī Pablo.
3 De nī ncāhān ndāhví ndá
jíín Festo: Sāhá ní favor
natetíñú ní Pablo ná ndíji
dē yáhá, ncachī ndá. De
súcuán nī ncāhān ndá, chi ja
nī squétáhán ndá tūhun jā
cahnī ndá Pablo ichi.
4 Sochi nī ncāhān Festo:
Pablo chi ja yíndasī vāha dē
Cesarea, de nduhū chi ja ñatin
quīnohōn ni.
5 De ndá ndóhó jā cúñáhnú
quīhīn iin ncáá ó, de ñúcuán
cāhān nū cuāchi dē de tú íyó
cuāchi dē, ncachī dē.
6 De nī īyo dē ñúcuán tá ūnā
á ūxī-ni quīvī, de nī nenda
dē Cesarea. De quīvī téēn nī
nūcundeē dē mesa nūū sáhá
ndāā dē tiñu, de nī ndacu dē
jā ná quíji Pablo.
7 De ja íñí ndá tēe hebreo
jā ní nquiji ciudad Jerusalén.
De tá nī nquenda Pablo de
nī jicó ndúū ndá Pablo, de
nī nquijéhé ndá sáhá túhún
nāvāha ndá sīquī dē. Sochi
nduú ní ncúndéé ndá jíín
tūhun túhún.
8 De nī ncāhān Pablo jēhē
maá dē: Nduú ní nsáhá sá ni
iin cuāchi sīquī ley ndá táhán
sá hebreo ni sīquī templo ni
sīquī rey cúñáhnú cā nación
Roma, ncachī dē.
9 De sīquī jā cúnī Festo jā
cusiī inī nchivī hebreo jíín

dē de nī ncāhān dē jíín Pablo: ¿A nduú cúnī nū cōhōn jondē Jerusalén, de ñúcuán sāhá ndāā ni tiñu nú? ncachī dē.

10 De nī ncāhān Pablo: Mitan ja íñí sá inī vehe tíñú nūū tátúnī ley maá rey cúñáhnú cā, de yáhá cúu nūū cánuú jā cundaā tiñu sá. De maá ní chi ja jínī vāha ní jāá nduú ní nsáhá sá ni iin cuāchi sīquī táhán sá hebreo.

11 Chi tú ní nsáhá sá iin cuāchi xeēn jā cánuú jā cuū sá de vātu-ni cuū sá túsaá. Sochi tú nduú íyó ndāā tūhun jā tée cuāchi ndá tēe yáhá sīquī sá de ni iin tēe mā cūú nasiáha dē sāán jā quínohōn sá nūū táhán sá Jerusalén. Túsaá de cúnī sá jā quīhīn sá nūū maá rey cúñáhnú cā jā íyó Roma de maá dē ná sáhá ndāā tiñu sá, ncachī dē.

12 De nī natúhún Festo jíín ndá cā táhán ndíso tíñú jíín dē. De nī ncāhān dē jíín Pablo: Ja nī ncāhān nū jā quíhīn nū nūū maá rey cúñáhnú cā jā sāhá ndāā dē tiñu nú cúnī nū. De cuu de quīhīn nū túsaá, ncachī dē.

Jā ní īñi Pablo nūū rey Agripa

13 De nī ncuu jacū quīvī, de nī nquenda rey Agripa jíín Berenice jondē ciudad Cesarea jā cuándēhé dē Festo.

14 De quéhén quīvī nī īyo ndúū dē ñúcuán. De nī nacani Festo tūhun Pablo nūū rey ñúcuán, chi nī ncāhān dē: Félix, tēe nī ncuu gobernador, nī sndóo dē iin tēe yíhí vecāa yáhá.

15 De tá nī jēhēn sá Jerusalén de ndá sūtū cúñáhnú jíín ndá tēe ñáhnú jā ndíso tíñú nūū nchivī hebreo nī nquenda ndá dē nūū sá cáhān ndá dē cuāchi sīquī tēe yáhá, de cúnī ndá dē jā ná cúū tēe yáhá.

16 De nī ncachī sá jíín ndá dē jāá nduú nā costumbre tēe Roma jā cahnī dē súcuán-ni iin tēe chi jondē cuiñi dē jíín ndá tēe jā cáhān cuāchi sīquī dē, tácua cāhān dē jēhē maá dē de cundaā á íyó cuāchi dē á nduú, ncachī sá.

17 Ñúcuán de tútú nī nquenda ndá ji yáhá. De quīvī téēn de nduú ní ncúcuéé sá jā cundeē sá vehe tíñú jā sāhá ndāā sá tiñu ñúcuán, de nī ncachī sá jā ná quíji tēe jā yíhí vecāa.

18 De íñí ndá nchivī jā cáhān cuāchi sīquī dē. De nī jani inī sá jā cāhān ji iin cuāchi xeēn sīquī tēe ñúcuán nícu, de nduú.

19 Chi vāchi sīquī nāsa cándíja ndá máá ji-ni cúu, jíín sīquī iin tēe nání Jesús, sochi ja nī jīhī dē, de cáchī Pablo jā ní natecū ndija dē.

20 De nduú ní ncúcáhnú cuitī inī sá nāsa sāhá ndāā sá tiñu ñúcuán. De nī jīcā tūhún sá Pablo de tú cúnī dē quīhīn dē Jerusalén de ñúcuán cundaā tiñu dē.

21 Sochi Pablo nī ncachī dē jā cúnī dē quīhīn dē nūū rey Augusto jā cúu rey cúñáhnú cā nación Roma, de ñúcuán sāhá ndāā rey tiñu dē. De nī ncachī sá jā ná quíhi dē vecāa jondē tetíñú sá dē quīhīn dē nūū rey ñúcuán, ncachī Festo.

22 Ñúcuán de nī ncāhān Agripa jíín Festo: De saá-ni sāán suni cúnī sá jā cunini

sá tūhun cāhān tēe ñúcuán, ncachī dē. De nī ncāhān Festo: Teēn de cunini ní jā cāhān dē túsaá, ncachī dē.

23 De quīvī téēn de nī nquenda Agripa jíín Berenice. De yíñúhún nī nquīvi dē inī vehe tíñú jíín ndá general jíín ndá tēe cúñáhnú inī ciudad. De nī ncachī Festo jā ná quíji Pablo.

24 De nī ncāhān Festo: Cáhān sá jíín ní, señor rey Agripa, jíín ndihi ndá ní jā ní nquenda ní yáhá. Yáhá cúu tēe jā ní nenda ndācá táhán dē hebreo sīquī dē, cúu nchivī Jerusalén de saá-ni nchivī hebreo ciudad Cesarea yáhá, de cúsá maá jā cáhān ndá ji jāá nduú íyó vāha jā cutecū cā dē.

25 Sochi jáni inī maá sá jā nduú ni iin cuāchi xeēn ní nsáhá dē jā cuū dē. De nī ncachī dē jā cúnī dē quīhīn dē nūū rey cúñáhnú Augusto, de ñúcuán cundaā tiñu dē. De ñúcuán cúu jā ní ncachī sá jā tetíñú sá dē quīhīn dē nūū rey ñúcuán.

26 De nduú cúcáhnú inī sá nā cuāchi dē tee sá nūū tutū jā quíhīn jíín dē nūū rey cúñáhnú cā, chi nduú níhīn sá ni iin cuāchi dē. De jā ñúcuán cúu jā ní ntavā sá dē nūū ndá ní, de cánuú cā nūū maá ní, señor rey Agripa. De stíchī vāha maá ní dē ṭácua cucáhnú inī sá nāsa tee sá carta quīhīn.

27 Chi cúcanōō sá jā tetíñú sá iin preso quīhīn de tú mā cāchí tūhun sá nā cuāchi nī nsāhá dē, ncachī dē.

26

Jā ní ncāhān Pablo jēhē maá dē nūū rey Agripa

1 De nī ncāhān rey Agripa jíín Pablo: Mitan de cuu cāhān nū tūhun maá nú, ncachī dē. De nī scáā Pablo ndahá dē, de súcuán nī ncāhān dē:

2 Señor rey Agripa, cúsiī inī sá mitan jā cuu nacani sá nūū ní jāá nduú íyó ndāā ndācá cuāchi jā cáhān táhán ó hebreo sīquī sá.

3 Chi ja jínī vāha maá ní ndācá costumbre táhán ó hebreo jíín ndācá tūhun jāá nduú quétáhán jā jáni inī ji. De jā ñúcuán cúu jā cáhān ndāhví sá jíín ní jā cune cáhnú inī ní cunini ní ndá tūhun yáhá jā cāhān sá jíín ní.

Jā ní nacani Pablo nāsa nī nsāhá dē tá nchá́ha ca ndicó cóo inī dē nūū Jesús

4 Ja jínī ndācá táhán ó hebreo nāsa nī nsāhá sá jondē tá lulí sá, tá nī ndeē sá māhñú ndá ji inī ñuū sá jíín inī Jerusalén.

5 De tú cúnī ndá máá dē jā cachī ndāā dē, de ja jínī ndá dē jā jondē lulí sá nī īyo sá nūū grupo fariseo. De víjín cā cúu grupo ñúcuán nsūú cā ndá cā grupo táhán ó hebreo sīquī jā cáhān nīhin cā jā squíncuu ó ley.

6 De ñúhún inī sá tūhun jā ní nquee yuhú Yāā Dios nūū ndīyi tatā ō jā nastécū yā ndīyi, de tūhun ñúcuán-ni cúu jā ní ntee dē cuāchi sīquī sá.

7 Chi maá ó jā cúu ó tatā ndihúxī ūū sēhe Israel jā cúu ó nchivī hebreo, chi ñúhún inī

ō tūhun jā ní nquee yuhú yā jā nastécū yā ndīyi. De jā ñúcuán cúu jā nduú ñuú chíñúhún ndasí ó Yāā Dios de sátíñú ó nūū yā. De sīquī jā inuú-ni ñúhún inī sá jíín ndá táhán ó hebreo cúu jā cáhān maá ji cuāchi sīquī sá, chi nácani sá tūhun jā natecū ndīyi, señor rey Agripa.

8 ¿De á mā cūú nastécū Yāā Dios ndīyi jáni inī ndá ní, á naá cúu?

Jā ní nacani Pablo nāsa nī nsāhá nāvāha dē nchivī cándíja

9 De maá sá chi nī jani inī sá jā cúnī jā nenda sá contra sīquī ndá nchivī cándíja Jesús, Yāā jā ní jahnu ñuū Nazaret.

10 De suni súcuán nī nsāhá sá inī Jerusalén, chi nī nīhīn sá orden nūū ndācá sūtū cúñáhnú, de nī nchihi ndasí sá nchivī cándíja yā vecāa. De suni nī jetúhún sá tá nī jahnī nchivī ndá ji.

11 De quéhén vuelta nī sndóho sá ndá ji inī ndá vehe īī sinagoga, de nī nsāhá sá fuerza jā ná sndóo ji tūhun Jesús. De nī nquītī ndasí inī sá nī jinī sá ndá ji, chi jondē ndá nchivī cándíja jā íyó ñuū jīcá nī nsāhá nāvāha sá ji.

Jā ní nacani tucu Pablo nāsa nī ndicó cóo inī dē nūū Jesús

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

12 De nī nīhīn sá orden nūū ndá máá sūtū cúñáhnú jā quíhīn sá Damasco jā sāhá nāvāha sá ndá nchivī cándíja nícu.

13 De cahūxī ūū cúu de ñúhún sá ichi cuāhān sá, señor rey. De nī jinī sá iin jā jéndūtē nī nquiji ichi andiví. De nī jēndūtē-ni níí nūū sá jíín níí nūū ndá tēe jā cuáhān sá jíín, de jéndūtē cā nsūú cā ncandiī.

14 De ndihi ndá sá nī ndicó cáva-ni nūū ñūhún. De nī jini sá iin tūhun jā ní ncāhān yuhú hebreo: Saulo, Saulo, ¿nājēhē cúu jā sáhá nāvāha nú nduhū? Chi jā sáhá nú súcuán cúu modo stīquī jā jáñū yātá tī punta garrocha, de suu cúu jā stácuēhé tī maá tī, ncachī.

15 Ñúcuán de nī ncāhān sá: ¿Ní iin cúu ní, Señor? ncachī sá. De ñúcuán de nī ncāhān maá Jētohō sá: Maá nī cúu Jesús, de jā sáhá nāvāha nú ndá nchivī cándíja cúu jā sáhá nāvāha nú nduhū.

16 De mitan de nacōo de cuiñi nú, chi nī nquenda nī nūū nū tácua cani nī ndóhó jā sāhá nú tiñu cúnī ni de nacani nú jā ní jinī nū mitan jíín jā stéhēn cā ni nūū nū ndá quīvī quiji.

17 De scácu nī ndóhó nūū ndācá táhán nú hebreo jíín nūū nchivī ndá cā nación. Chi tetíñú nī ndóhó jā quíhīn nū nacani nú tūhun nī nūū nchivī ndá cā nación.

18 De tetíñú nī ndóhó quīhīn nū nūū ji, chi modo jā nacune nú tīnūú ji cúu jā stéhēn nū tūhun nī nūū ji de jīcūhun inī ji. De tú candíja ji nduhū de mā cācá cā ji nūū neē, chi sa caca ji jíín luz ni. De mā quīhí cā ji ndahá tāchī cúñáhnú jā cúu Satanás, chi sa nduhū cuniquīn ji. De tetíñú nī ndóhó quīhīn nū nūū ji tácua candíja ji nduhū de cune cáhnú inī ni nūū cuáchi ji. Ñúcuán de

inuú-ni nīhīn ji tāhvī ji jíín ndá cā nchivī jā ní nacāji nī, ncachī yā jíín sá.

Jā ní nacani Pablo nāsa nī jetáhví dē tūhun jā ní ncāhān yā jíín dē

19 De jā ñúcuán cúu jāá nduú ní nsáhá nīhin inī sá tá nī nquiji yā ichi andiví nī ncāhān yā jíín sá, señor rey Agripa.

20 Chi sa nī jetáhví sá, de nī nacani sá tūhun yā, xihna cā nūū nchivī ñuū Damasco de sá de nūū nchivī ciudad Jerusalén jíín níí región Judea de saá-ni nūū nchivī ndá cā nación. De nī nacani sá tūhun nūū ji jā ná nácani inī ji sīquī cuáchi ji, de ná nándicó cóo inī ji nūū Yāā Dios, de ná sáhá ji tiñu váha jā stéhēn ji jā ní nacani inī ji sīquī cuáchi ji.

21 De jā síquī jā nácani sá tūhun yáhá nūū ndá ji cúu jā ní ntiin ndá táhán ó hebreo sāán inī templo, chi cahnī ji sāán cúnī ji nícu.

22 Sochi nī nchindeé nī nchituu Yāā Dios sāán, de jā ñúcuán cúu jā íñí nīhin sá jondē mitan nácani cájí sá tūhun yā nūū ndá nchivī cúñáhnú jíín jāá nduú. Chi nduú chísó sá ni iin cā tūhun sīquī tūhun jā ní nacani Moisés jíín ndá cā tēe nī nacani tūhun Yāā Dios jondē janahán.

23 Chi nácani sá tá-ni nī nacani ndá dē tūhun Cristo, Yāā jā ní jani Yāā Dios jā scácu yóhó. Chi nī nquee ndaā jā ní nacani ndá dē jā cánuú ndoho yā jondē cuū yā, de xihna cā maá yā nī natecū nsūú cā ndá cā ndīyi, sá de nī stéhēn cājí yā nūū nchivī jā scácu yā ji, cúu nchivī nación maá ó Israel jíín nchivī ndá cā nación, ncachī Pablo.

Jā ní nducú ndéé Pablo jā scándíja dē tūhun yā Agripa

24 De súcuán nī ncāhān Pablo jēhē maá dē, de nī ncāhān jee Festo: Cáhān naā nū, Pablo, chi sīquī jā ní scuáha ndasí nú de ndúcú nducuéhé nú, ncachī dē.

25 Sochi nī ncāhān Pablo: Nduú ndúcuéhé sá, señor Festo, chi sa íyó cájí inī sá jā cáhān cājí sá ndācá tūhun yáhá.

26 Chi maá rey Agripa ja jínī vāha dē ndācá tiñu jā ní ncuu jā ní nacani sá. De nduú yúhú sá cáhān sá ndá tūhun yáhá, chi jínī sá jā jínī vāha dē ndācá tūhun jā cáhān sá yáhá, chi nduú jíca yuhū ndá tūhun yáhá.

27 Señor rey Agripa, ¿á cándíja ní ndācá tūhun jā ní ntee ndá tēe jā ní nacani tūhun yā jondē janahán? Nduú chi jáni inī sá jā cándíja ní, ncachī Pablo.

28 Ñúcuán de nī ncāhān Agripa jíín Pablo: ¿A jáni inī nū jā jíín jacū-ni tūhun jā ní ncāhān nū de candíja nī nūū Cristo sāhá nú? ncachī dē.

29 De nī ncāhān Pablo: Vísō jacū-ni tūhun á cuāhā sochi jícān táhvī sá nūū Yāā Dios jā ná cándíja ndá ní jíín ndācá cā nchivī jā níni tūhun jā cáhān sá mitan de nduu ndá ní tá nūū cúu maá sá, sochi nduú cúnī sá jā cunuhnī ndá ní jíín cadena tá cúu nūū núhnī sá mitan, ncachī dē.

30 De tá nī jīnu nī ncāhān
Pablo ndācá tūhun yáhá de nī
nacuiñī rey jíín gobernador
jíín Berenice jíín ndá cā tēe
cúñáhnú jā íyó jíín dē.
31 De nī ncujiyo ndá dē iin
lado, de nī natúhún síín ndá
máá dē: Juni iin cuāchi nduú
ní nsáhá tēe yáhá jā cuū dē á
jā quihi cā dē vecāa, ncachī
ndá dē.
32 De nī ncāhān Agripa jíín
Festo: Cuu siáā ní tēe yáhá
nícu de tú nduú ní ncáchī dē
jā quíhīn dē nūū rey cúñáhnú
cā nación Roma, ncachī dē.

27

Jā ní ntetíñú ndá dē Pablo cuāhān dē ciudad Roma

1 De nī ncundaā jā quíhīn
ndá sá jíín Pablo jíín barco
jondē nación Italia. De
Pablo jíín sava cā tēe jā
yíhí vecāa nī nquīvi ndá dē
ndahá iin capitán nání Julio
jā quísiáha dē ndá tēe ñúcuán
jondē Italia, de Julio cúu iin
táhán grupo soldado jā nání
Augusto.
2 De nī nquīvi ndá sá
inī iin barco jā váji puerto
Adramitio, de barco ñúcuán
quīhīn ndācá puerto jā íyó
región Asia. De suni cuāhān
Aristarco jíín sá, de tēe ñuū
Tesalónica ndáñúū Macedo-
nia cúu dē.
3 De quīvī téēn nī nquenda
ndá sá puerto Sidón. De Julio
nī ncundáhví inī dē Pablo, de
nī jēhe dē tūhun jā quíndēhé
Pablo amigo dē tácua chindeé
ji dē.
4 De ñúcuán nī nquee tucu
ndá sá jíín barco. De sīquī
jā nīhin yíhí tāchī de nduú ní
ncúu quīhīn ndāā barco, de
nī ntee xíín ndá sá cuāhān sá
jíín barco xiín isla Chipre jā
ñúhún māhñú ndute. De nī
ndōo lado ndahá sátín sá.
5 De nī nchāha sá yuhú mar
Cilicia jíín Panfilia cuāhān sá.
Sá de nī nquenda ndá sá ñuū
Mira jā cúu ndáñúū Licia.
6 De ñuū ñúcuán nī nīhīn
capitán incā barco jā váji
ichi Alejandría jā quíhīn ichi
Italia, de nī ncachī dē jā ná
quívi ndá sá inī barco ñúcuán.
7 De cuāhā quīvī nī ñūhun
ndá sá ndute, chi cuéé nī
jica barco sīquī jā cáni tāchī
ichi núū. De jā fuerza-ni nī
nquenda ndá sá yuhú ñúū
Gnido. De nduú ní jéhe tāchī
tūhun jā quíhīn ndāā barco,
de nī nchāha ndá sá ñatin
xiín ñuū Salmón jā íyó isla
Creta, tácua quisāhvi ndá sá
nūū tāchī.
8 De nī nducú ndéé ndasí
tēe scáca barco. De ñatin-ni
yuhú ndúté nī nchāha ndá sá
xiín Creta, de nī nquenda ndá
sá iin lugar nūū nání Buenos
Puertos. De ñatin-ni ñúcuán
íyó ñuū Lasea.
9 De sīquī jā cuéé ndasí nī
jica barco de ja ñatin quijéhé
tiempo vījin, de víjín jíca
barco ndá tiempo ñúcuán de
sanaā de coo tūndóhó nūū
mar. De nī ncāhān nīhin
Pablo jíín ndá dē:
10 Tátā, jínī sá jā víjín ndasí
coo viaje yáhá, de quiji iin
tūndóhó sīquī barco. De nsūú
maá-ni barco jíín jā ñúhún inī
cúu jā naā, chi saá-ni jondē
ndá máá ó sanaā de naā ō,
ncachī dē.

11 Sochi nduú ní nsáhá
capitán cuenta jā ní ncāhān
Pablo, chi sa jā ní ncāhān tēe
scáca barco jíín tēe xíí barco
cúu jā ní nsāhá dē cuenta.
12 De sīquī jāá nduú íyó vāha
puerto ñúcuán jā coo ndá sá
níí tiempo vījin de cuāhā dē nī
jani inī jā vāha cā quee barco
ñúcuán quīhīn, chi sanaā de
quenda dē Fenice, de ñúcuán
coo ndá dē níí tiempo vījin
jáni inī dē. De Fenice cúu
iin puerto jā íyó isla Creta,
de nijīn ichi noroeste jíín
suroeste.

Jā ní nquene tāchī níhin nūū mar

13 De tá nī jīquīhi iin tāchī
lūlí ichi sur jā scáca barco
de nī jani inī ndá dē jā cuu
quenda dē Fenice nícu. De nī
scáca cā dē barco xiín Creta.
14 Sochi tá nī ncunúú
jacū cā de nī nquene-ni iin
tāchī níhin ndasí jā váji ichi
nordeste.
15 De nī nchindahá-ni tāchī
barco, de nduú cā ní ncúu
quīhīn ndāā. De nī nsiáā-ni
ndá dē barco, de cuāhān maá-
ni cā jíín tāchī.
16 De nī nchāha ndá sá xiín
iin isla lulí nání Clauda jā
sáhvi tāchī. De vísō súcuán de
tūndóhó ndasí nī scáa ndá dē
barco lulí jā ndáñuhun barco
cāhnú.
17 De nī squívi ndá dē inī
barco cāhnú. De nī nasníhin
vāha ndá dē barco cāhnú jíín
cable. De nī snúu ndá dē
manta jā núhnī ichi xínī barco
tácua mā stéchí cā tāchī, chi
yúhú ndá dē jā quíhīn barco
nūū ñúhún ñáxín ndute nūū
nání Sirte de tīin nūū ñūtín.
De nī nsiáā ndá dē barco de
súcuán-ni cā cuāhān ndá sá
jíín.
18 De nduú ní jéncuiñī
tāchī níhin. De quīvī téēn nī
nquijéhé ndá dē nī squéne
dē ndatíñú jā jíso barco tácua
nduñamā cā barco.
19 De quīvī únī de nī
nchindeé táhán ndá sá nī
squéne ndá sá ndācá ndatíñú
jā jétíñú ndá dē jíín barco.
20 De cuāhā quīvī nduú ní
jínī ndá sá ncandiī jíín tiūūn
sīquī jā íyó vīcō, ni nduú
ní jéncuiñī cuitī tāchī níhin
ñúcuán. De cúsá nduú cā
ñúhún inī ndá sá jā cācu sá.
21 De nī ncuu quīvī jāá nduú
cā yájī cuitī ndá sá stāā. De nī
jēcuīñī Pablo māhñú ndá tēe
ñúcuán, de nī ncāhān dē: Tátā,
tú ní jétáhví ndá ní tūhun jā
ní ncāhān sá jā má quēe ó inī
isla Creta de juni mā cūní ó
tūndóhó yáhá de juni mā náā
ndatíñú nícu.
22 Sochi mitan chi cáhān
nīhin sá jíín ndá ní jā sāhá
ndeé inī ndá ní, chi ni iin ó mā
náā, sochi barco chi naā.
23 De jínī sá jā súcuán coo,
chi cuni nī nquiji iin ángel
maá Yāā Dios nūū sá, chi maá
Yāā ñúcuán cúu Jētohō sá, de
sátíñú sá nūū yā.
24 De súcuán nī ncāhān yā
jíín sá: Pablo, mā cúyūhú nú,
chi vāha-ni quenda nú nūū
rey Roma jā cúñáhnú cā. De
jā síquī ndóhó cúu jā sāhá Yāā
Dios jā cācu ndá cā tēe jā
cuáhān jíín nú, ncachī yā.
25 Tátā, túsaá de sāhá ndeé
inī ndá ní, chi cúndeé cúcáhnú
inī sá Yāā Dios jā tá-ni nī
ncāhān ángel jíín sá de súcuán
coo.

26 Sochi níní cúu jā quenda
ó iin isla vísō mā quēndá ñamā
ō nūū cóhōn, ncachī dē.
27 De nī ncuu ūxī cūmī
jacuáā jā ní nquijéhé tāchī
níhin, de cuāhān ndá sá nūū
mar Adria, de cháhá chúcuán
cuāhān barco sáhá tāchī. De
máá jacuáā ñúcuán de tá nī
ncuu sava ñuú de jáni inī
ndá tēe jā scáca barco jā ní
ncuñatin ndá sá ñuhun yíchí.
28 De nī scúun ndá dē iin
plomo chījin ndute tácua cunī
dē nāsaa cúnú ndute, de nī
ncucáhnú inī ndá dē jā née
ōcō xāhōn iin metro. De nī
jica ndá sá jacū cā, de nī scúun
tucu dē, de nī jinī dē jā née ōcō
ūjā-ni cā metro.
29 De nī nchūhú ndá dē jā
jīcutáhán barco jíín toto. De
nī squéne dē cūmī gancho cāa
nāhnú ichi chátā barco tácua
jīquituu de jencuiñī barco. De
ndétu ndasí ndá dē jā ná túu
ñamā.
30 De ndá tēe scáca barco
ndúcú ndá dē cunu dē quīhīn
dē jíín barco lulí, de sndóo dē
barco cāhnú cúnī dē nícu. De
jā ñúcuán cúu jā ní nquijéhé
dē snúu dē barco lulí ñúcuán
nūū ndūté, de sáhá dē-ni
jā quíhīn dē ichi núū barco
cāhnú jā scúun dē incā gancho
cāa tácua mā cūní nchivī jā
cúnī dē cunu dē quīhīn dē.
31 De Pablo nī ncāhān dē
jíín capitán jíín ndá soldado:
Tú mā quéndōo ndá tēe scáca
barco inī barco cāhnú yáhá
de mā cácu cuitī ndá máá ní,
ncachī dē.
32 Ñúcuán de nī jehndē-
ni ndá soldado yoho núhnī
barco lulí, de nī nchāā-ni de
cuāhān-ni jíín ndute.
33 De tá ja ñatin cunijīn de nī
ncāhān Pablo jíín ndá sá jā ná
cájī ndá sá stāā. Chi súcuán nī
ncāhān dē: Mitan íyó ūxī cūmī
jacuáā jā ndíto ndá ní de nduú
yájī cuitī ndá ní stāā.
34 De cáhān ndāhví sá jíín
ndá ní jā cajī ní stāā mitan
tácua nanihīn inī ndá ní de
cācu ní, chi ni iin ó mā náā, chi
cācu ndihi ó, ni mā tácuēhé
cuitī ō, ncachī dē.
35 De tá nī ncuu nī ncāhān
dē de nī nquehen dē-ni iin
stāā. De māhñú ndá nchivī
ñúcuán nī nacuetáhví dē nūū
Yāā Dios, de nī ntahví dē, de
nī nquijéhé dē yájī dē.
36 Ñúcuán de nī ndundeé inī
ndá sá, de suni nī nchajī ndá
sá stāā.
37 De jā ndihi ndá sá jā
ñúhún inī barco cúu ūū ciento
ūnī xico xāhōn iin sá.
38 De nī nchajī vāha ndá
sá. Ñúcuán de nī squéne ndá
dē trigo nūū ndūté tácua ná
ndúñamā cā barco.

Jā ní naā barco nūū mar

39 De tá nī ntūu de nī jinī
ndá sá ñuhun yíchí, sochi
nduú ní ncúcáhnú inī ndá
dē ní lugar cúu. Sochi nī jinī
ndá sá iin ndahá ndúté jā íyó
ñūtín, de ñúcuán jáni inī ndá
dē jā quíhīn dē jíín barco de
tú ná cúu.
40 De nī jehndē ndá dē yoho
jā núhnī ndá gancho cāa, de nī
ndōo-ni gancho ñúcuán. De nī
nandají ndá dē ñutun jā sáhá
jā cuu quīhīn barco ní-ni cúu.
De ichi núū barco nī jata caa
ndá dē sahma tácua chindahá
tāchī quīhīn ndahá ndúté. De
nī jica barco jacū.

41 De nī nquenda barco nūū
íyó ñáxín ndute māhñú ūū lu-
gar nūū jíca corriente dē, de
ñúcuán nī ntīin cutú ichi núū
barco, de nduú cā ní ncándā
cuitī. De jā cáni ndasí ndute
mar de nī ntānī-ni ichi chátā
barco.
42 Ñúcuán de nī natúhún
ndá soldado jā cahnī ndá dē
ndá preso tácua mā súté ni iin
ji jā cunu ji.
43 Sochi capitán chi cúnī dē
jā scácu dē Pablo, de nī jasī
dē tūhun ñúcuán. Chi sa nī
ncachī dē tú ní nchivī jínī ji
sūté ji de xihna cā ji ná núu ji
jā sūté ji nūū ndūté quenda ji
ñuhun yíchí.
44 De sava cā ji ná cósō nūū
ndá nducúnú á nūū ndá ñutun
barco, ncachī dē. De súcuán
nī ncācu ndihi ndá sá, de nī
nquenda sá ñuhun yíchí.

28

Jā ní īyo Pablo isla Malta

1 De tá nī ncācu ndá sá de nī
ncucáhnú inī sá jā isla ñúcuán
nání Malta.
2 De ndá nchivī isla ñúcuán
nī ncundáhví inī ji ndá sāán,
de nī stáhān ji iin ñuhūn de nī
ncana ji ndá sāán jā nasaā sá,
chi vījin sáhá chi cúun sāvī.
3 De nī stútú Pablo jacū ntu-
cuáchí, de nī ntaān dē nūū
ñúhūn. De jínu iin cōō xéēn
nī nquee tī sīquī jā ihní, de nī
ntiin tī-ni ndahá Pablo.
4 De ndá nchivī ñúcuán nī
jinī ji jā ndíta caa cōō yíyuhú tī
ndahá dē, de nī ncāhān ndá ji:
A sanaā de tēe jáhnī ndīyi cúu
tēe yáhá túsaá, de vísō ja nī
ncācu dē nūū mar sochi maá
yāā jā sáhá ndāā tiñu nchivī,
nduú jéhe yā tūhun jā cutecū
cā dē, ncachī ndá ji.
5 De nī nquisi Pablo ndahá
dē, de nī nincava cōō ñúcuán
nūū ñúhūn, de nduú ná
ndóho cuitī dē.
6 De ndétu ndá nchivī jā
chitú cuiñu dē á jā nduvā dē
de cuū dē-ni. De nī ncunúú
ndasí ndétu ndá ji, de nī jinī
ndá ji jāá nduú ná ndóho dē.
Ñúcuán de nī nacani inī ndá
ji, de nī ncāhān ji jā iin yāā cúu
dē.
7 De ñatin ñúcuán íyó ñuhun
tēe cúñáhnú cā isla Malta,
nání dē Publio. De nī ncana
tēe ñúcuán ndá sá, de nī jēhe
núú dē vehe dē nī ndeē ndá
sá ūnī quīvī, de nī jito vāha dē
ndá sāán.
8 De tatá Publio cáá dē cúhū
dē cuēhē cahni jíín cuēhē
nīñī. De nī jēndēhé Pablo tēe
ñúcuán, de nī jīcān táhvī dē,
de nī ntee dē ndahá dē tēe
ñúcuán, de nī nduvāha dē-ni.
9 Ñúcuán de nī nquiji ndá cā
nchivī cúhū isla ñúcuán, de nī
nduvāha ndá ji-ni.
10 De ndá nchivī ñúcuán
nī ntaji ji cuāhā ndatíñú nī
ncutahvī ndá sá. De tá nī
nquenda quīvī jā quee tucu
ndá sá quīhīn sá jíín barco, de
nī ntaji ndá ji ndācá ndatíñú
jā jíni ñúhún ndá sá.

Jā ní nquenda Pablo Roma

11 De ūnī yōō nī īyo ndá sá
isla Malta. De iin barco jā
ní nquiji ichi Alejandría nī īyo
isla Malta ñúcuán níí tiempo
vījin. De ichi núū barco nī
nanehen dē ūū figura ídolo
ñuū dē jā nání Cástor jíín
Pólux. De nī nquīvi ndá sá
barco ñúcuán cuāhān sá.

12 De nī nquenda ndá sá
ñuū Siracusa, de ñúcuán nī īyo
tucu ndá sá ūnī cā quīvī.
13 De nī nquee tucu ndá
sá cuāhān sá, de nī nchāha
barco yuhú ndúté yuhú
ndúté cuāhān jíín ndá sá, de
nī nquenda ndá sá ñuū Regio.
De quīvī téēn de vāha nī jīquīhi
tāchī ichi sur, de nī nquee ndá
sá ñuū Regio cuāhān sá, de
incā quīvī nī nquenda ndá sá
ñuū Puteoli.
14 De ñúcuán nī nanihīn
tāhán ndá sá jíín sava her-
mano. De nī jecani dē ndá
sá de nī nquendōo ndá sá iin
semana jíín ndá dē. Sá de
nī nquee ndá sá jā cuáhān sá
Roma.
15 De ndá hermano jā íyó
Roma, ja nī nīhīn dē tūhun
jā cuáhān ndá sá, de nī
nquitahān sava dē ndá sāán
jondē ñuū Foro de Apio, de
sava cā dē ñuū Tres Tabernas.
De tá nī jinī Pablo nūū ndá dē
de nī nacuetáhví dē nūū Yāā
Dios, chi nī ndundeé inī dē.
16 De tá nī nquenda ndá
sá ciudad Roma de nī jēhe
capitán ndá preso nūū tēe
cúñáhnú nūū ndá soldado
Roma. Sochi nī jēhe dē tūhun
jā ná cúndeē síín Pablo jíín iin
soldado tácua coto dē.

*Jā ní nacani Pablo tūhun yā
inī ciudad Roma*

17 De nūū únī quīvī de nī
ncana Pablo ndá táhán dē he-
breo jā cúñáhnú nūū nchivī
hebreo jā íyó Roma, de nī
ncutútú ndá dē. De nī ncāhān
Pablo: Tátā, nduú cuitī nā
cuāchi ní nsáhá sá nūū ndá
táhán ó hebreo ni sīquī cos-
tumbre ndá tatā ō. Sochi
jondē Jerusalén nī jēhe ndá
táhán ó hebreo sāán nūū ndá
tēe Roma, de nī nchihi ndá dē
sāán vecāa.
18 De ndá tēe Roma
cúñáhnú jā ndéē ciudad
Cesarea nī stíchī ndá dē sāán.
De cúnī dē siáā dē sāán nícu,
chi ni iin cuāchi nduú ní níhīn
dē sīquī sá jā cuū sá.
19 Sochi nduú ní jéhe ndá
táhán ó hebreo tūhun. Jā
ñúcuán cúu jā ní jīcān táhvī sá
jā quiji sá nūū rey cúñáhnú cā
Roma yáhá tácua maá dē sāhá
ndāā tiñu sá. Sochi nduú vāji
sá jā cāhān sá cuāchi sīquī ndá
táhán ó.
20 Jā ñúcuán cúu jā ní ncana
sá ndá ní jā cunī sá nūū ndá
ní de natúhún ó. Chi ndá
máá ó jā cúu ó nchivī Israel
chi ñúhún ndija inī ō jā quiji
Cristo. De sīquī jā nácani sá
tūhun jā ja nī nquiji yā cúu
jā núhnī sá jíín cadena yáhá,
ncachī dē.
21 De nī ncāhān ndá tēe
ñúcuán jíín Pablo: De ndá
táhán ó jā íyó región Judea ni
iin carta ní nduú ní ntétíñú
ndá ji jā quiji nūū sá. De
juni ndá cā táhán ó jā ní
nquenda yáhá nduú cuitī nā
cuāchi cáhān ndá dē sīquī ní.
22 Sochi cúnī ndá sá cunini
sá tūhun nāsa cāhān ní, chi
ja jínī sá jā ndācá lado cáhān
nchivī contra sīquī tūhun jeé
yáhá jā stéhēn ní, ncachī dē.
23 De nī jani ndá dē iin
quīvī, de cuāhā ndá nchivī
nī nquenda vehe nūū ndéē
Pablo. De nī nacani dē ndá
tūhun nāsa tátúnī Yāā Dios. De
súcuán nī stéhēn cājí dē jondē
jānehēn de jondē nī ñini. Chi
ndúcú dē jā scándíja dē ndá

nchivī ñúcuán tūhun Jesús, de
nī stéhēn dē tūhun yā jondē
jíín ley Moisés jíín tūhun jā ní
ntee ndá tēe nī nacani tūhun
Yāā Dios jondē janahán.
24 De sava ji nī jetáhví jā ní
ncāhān Pablo, sochi sava cā ji
chi nduú ní jétáhví ji.
25 De nduú ní íyo inuú inī
ndá ji. De tá ja númī ndá
ji quīnohōn ji de nī ncāhān
Pablo tūhun yáhá: Ndāā
cáhān tūhun jā ní ncāhān
Isaías, tēe nī nacani tūhun
Yāā Dios jondē janahán, chi
súcuán nī ncāhān dē jíín ndá
ndīyi tatā ō nī nsāhá Espíritu
Santo:
26 Nī ncāhān Yāā Dios:
Cuáhán níí cáhnú nación nūū
íyó ndá táhán nú, de
cachī nū nūū ndá ji jā
súcuán cáhān ni:
Vísō cunini ndá ji, sochi mā
jícūhun inī ji,
de vísō cūndēhé ji, de mā cūní
ji.
27 Chi ndá nchivī yáhá nī
ncunīhin inī ji,
de ūhvī ndasí tée sōho ji,
de modo jā jásī ji tīnūú ji,
tácua mā cúndēhé ji,
de ni mā cúnini ji,
de ni mā jícūhun inī ji,
de ni mā ndīcó cóo inī ji nūū
ni
jā nasāhá vāha nī ánō ji nūū
cuáchi ji, ncachī yā.
Ncachī Isaías.
28 Túsaá de ná cáchī tūhun
sá nūū ndá ní, chi tūhun jā
ní ntají Yāā Dios jā scácu yā
yóhó, mitan de tají yā tūhun
yáhá quīhīn nūū nchivī ndá
cā nación, de cunini vāha ndá
máá ji, ncachī Pablo.
29 De tá nī jīnu nī ncāhān
dē ndá tūhun yáhá de
cuānohōn ndá táhán dē
hebreo, nátúhún ndasí ndá
ji sīquī tūhun yáhá.
30 De ūū cuīyā nī ndeē
Pablo vehe nūū ní nquenúú
dē, de nī ncusiī inī dē nī
ncāhān dē jíín ndá nchivī jā
quénda vehe dē.
31 De nácani dē tūhun nāsa
tátúnī Yāā Dios, de stéhēn dē
tūhun maá Jētohō ō Jesucristo,
de vāha nī īyo libre chi ni iin
nchivī nduú ní jásī jā nácani
dē tūhun yā.

CARTA JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU NCHIVI ROMA

1 Maá nī cúu Pablo, mozo Jesucristo, chi nī ncana Yāā Dios nduhū jā cúu nī apóstol yā, nī jani yā nduhū de nī ntají yā nduhū jā nacani nī tūhun jā scácu yā nchivī.

2 De tūhun yáhá nī nquee yuhú yā jondē janahán ndasí, de yósō nūū tutū īī jā ní ntee ndá tēe nī nacani tūhun yā.

3 De tūhun yáhá cáhān sīquī Jētohō ō Jesucristo, Yāā cúu Sēhe Yāā Dios. De nī nduu yā tēe, nī ncacu yā chījin tatā rey David.

4 De nī natecū yā māhñú ndīyi nī nsāhá Espíritu Santo, de súcuán nī stéhēn Yāā Dios jā cúu yā Sēhe yā jā ndíso poder.

5 De jā jíín Jesucristo nī jēhe Yāā Dios tiñu viī yáhá jā cúu ndá nī apóstol, jíca ndá nī jíín tūhun Cristo, tácua coo nchivī ndācá nación jā candíja ji jā ní nsāhá yā jēhē ji, de cuetáhví ji nūū yā.

6 De saá-ni ndá máá nú, suni nī ncana yā ndóhó nī nquīvi ndá nú ndahá Jesucristo.

7 De tée nī carta yáhá cuēē nūū ndá nú nchivī Roma. Chi nī ncundáhví inī Yāā Dios ndá ndóhó, de nī ncana yā ndóhó jā coo ndoo coo iī nū nūū yā. De ñúhún inī ni jā maá Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō Jesucristo ná sáhá cā yā jā váha ndóhó, de sāhá yā jā coo ndeé coo siī inī nū.

Jā cúnī Pablo quīhīn dē Roma

8 De xihna cā cáchī tūhun nī nūū ndá nú jā nácuetáhví nī nūū Yāā Dios jā síquī nū, chi nī nsāhá Jesucristo jā váha ndá nú. Chi níí ñayīví jítē nuu tūhun cuāhān nāsa vāha cándíja nú yā.

9 De maá Yāā Dios jínī yā jā níní jícān táhvī ni jēhē ndá nú tá jícān táhvī ni. Chi ndíhvī ndasí inī ni sáhá nī tiñu yā jā nácani nī tūhun Sēhe yā.

10 De níní jícān táhvī ni nūū yā jā tú cúnī yā de jondē mitan de cuu cuēē ni cuēndēhé nī ndá nú.

11 Chi cúu inī ni jā cunī ni nūū ndá nú, de stéhēn cā ni tūhun yā nūū nū, tácua quendōo vāha cā ánō nū de cuiñi nīhin cā nū jíín.

12 Súcuán cúnī ni tácua sāhá ó jā inuú coo ndeé inī ndācá ó sīquī jā inuú cándíja ó yā.

13 Hermano, cúnī ni jā ná jícūhun inī ndá nú jā quéhén vuelta nī ncuu inī ni jā cuéndēhé nī ndá nú, de jondē mitan de ncháha ca cuu. Chi cúnī ni jā scútē nuu cā ni tūhun yā māhñú ndá nú, tá cúu nūū ní nsāhá nī māhñú nchivī ndá cā nación.

14 Chi cúu nī tēe ndíta sīquī tūhun yā, chi ndíta nī jā nacuāha nī tūhun yā nūū ndihi nchivī, cúu nchivī jínī cā sīquī ndihi jā íyó ñayīví jíín jāá nduú jínī cuitī, cúu nchivī tūha jíín jāá nduú tūha.

15 Jā ñúcuán cúu jā ndíhvī inī ni jā suni nūū ndá ndóhó

nchivī Roma nacani nī tūhun jā scácu yā yóhó.

Jā ndíso tūhun vāha yā poder

16 Chi nduú cúcanoō ni sīquī tūhun vāha yā, chi ñúcuán cúu poder Yāā Dios jā scácu yā ndācá nchivī cándíja, xihna cā nchivī hebreo de saá-ni ndá cā nchivī.

17 Chi tūhun vāha yáhá stéhēn nūū ō nāsa sndáhvā Yāā Dios cuāchi ó sīquī jā cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō, jíín maá-ni jā candíja ó níí cā jā cuáhān ō. Chi súcuán cáhān tutū īī: Nchivī jā ní sndáhvā yā cuāchi ji, técū ji jā cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji, cáchī.

Sīquī jā íyó ndasí cuāchi nchivī

18 Chi jínī vāha ó jā Yāā Dios andiví, cuāha yā castigo xēēn nūū ndācá nchivī jāá nduú cándíja chi maá-ni cuāchi sáhá ji. Chi jíín tiñu néhén jā sáhá ji de jásī ji nūū tūhun ndāā.

19 De mā cūú cāhān ji jāá nduú jícūhun inī ji sīquī nāsa Yāā cúu Yāā Dios, chi maá yā nī stéhēn nūū ji.

20 Chi jíín ndācá jā ní nsāhá yā de cúu jícūhun inī nchivī nāsa Yāā cúu maá Yāā jāá nduú jínī jíín núū ji. Chi jondē nī jēcōo ñayīví de jondē mitan de cúu jícūhun vāha inī ji jā maá yā cúu Yāā Dios de íyó poder yā níí cání. De jā ñúcuán mā cūú cuitī cāhān ji jāá nduú jínī ji jā íyó yā.

21 Chi vísō nī jinī ji nāsa Yāā cúu yā, de nduú ní nchíñúhún ji yā jā cúu yā Yāā Dios, de ni nduú ní nácuetáhví ji nūū yā. Chi sa nchivī jā jáni cāhá inī nī nduu ji, chi nī ndunēhén ji, de nī nquendōo naā ánō ji.

22 De cáhān ndá ji jā ndíchí ji, sochi sa cúnaā ji.

23 Chi nī sndóo ndá ji Yāā Dios jā viī ndasí cúñáhnú, jā má náā cuitī. De nī jetáhví ndá ji ndācá imagen jā sáhá maá ji, jā cáá tá cáá tēe jā jíhī, de suni jondē imagen saā jíín cōō jíín quiti jā jíca ndicumī.

24 De jā ñúcuán nī nsiáā Yāā Dios ji jā ná sáhá ji ndācá tiñu téhén jíín tiñu néhén jā cúnī maá ji. De sáhá ndá ji tiñu néhén jíín táhán ji jā cúu maá tūhun canoō.

25 Chi nduú ní ncándíja ji tūhun ndāā Yāā Dios, chi sa tūhun stáhví nī ncandíja ji. De íyó yíñúhún ndá ji de chíñúhún ji nūū ndācá jā ní nsāhá yā, lugar jā chiñúhún ji maá Yāā jā ní nsāhá ndá ñúcuán, suu Yāā jā cánuú jā cāhān ō jā cúñáhnú yā níí cání. Amén.

26 Jā ñúcuán nī nsiáā Yāā Dios ji jā ná sáhá ji ndācá tiñu néhén jā ndíyo inī ji jā cúu maá tūhun canoō. Chi jondē ñahan nī nsāma ña modo sīhí, de nī nquīvi ña jíín modo nēhén.

27 De saá-ni ndá tēe nī nsiáā dē modo jā xítíñu jíín ñahan. De jondē nī nducuéhé dē nī nsāhá dē tiñu ndiī jíín táhán yíí dē, de tēe jíín tēe nī nsāhá tiñu canoō. De ndóho ndá dē castigo sīquī tiñu néhén jā sáhá dē.

28 De sīquī jāá nduú ní ncúnī ndá ji cuetúhún ji Yāā Dios, jā suu cúu jā ní nsiáā yā ji jā

ná cáni nēhén inī ji, de sāhá ji
ndācá tiñu jāá nduú vāha.
29 De cúsá maá-ni cā tiñu
jāá nduú íyó ndāā cúu jā
ndíhvī inī, de jíca ndiī, de sáhá
tiñu néhén, de ndíyo inī, de
jínī ūhvī táhán. De maá-ni
jā cúcuásún inī, jáhnī ndīyi,
cúnduxí, stáhví táhán, sáhūhvī
táhán, sátúhún sīquī táhán.
30 Cáhān tūhun nēhén sīquī
táhán, jínī ūhvī nūū Yāā Dios,
cújéhe inī, sáhá vīxī maá, sáhá
téyíí maá, jáquīn costumbre
nēhén, de cúnīhin inī nūū tatá
nūū naná.
31 De nduú jícūhun cuitī
inī, de nduú squíncuu tūhun
jā quée yuhú, de nduú íyó
mānī jíín táhán, de nduú née
cáhnú inī nūū táhán, de nduú
cúndáhví inī táhán.
32 De ja jínī vāha ndá ji jā
ní nsāhá ndāā Yāā Dios jā
nchivī sáhá súcuán cánuú jā
tānū tāhvī ji. De vísō súcuán
jínī ji, sochi níní sáhá ji tiñu
néhén ñúcuán, de suni jétahān
inī ji jā sáhá táhán ji.

2

Ndāā sándāā Yāā Dios sīquī cuāchi

1 Túsaá de ndá ndóhó jā
cáhān cuāchi sīquī táhán, tú
nā-ni nchivī cúu nú, de mā
cūú cāhān nū jāá nduú nā
cuāchi maá nú. Chi jā cáhān
nū cuāchi sīquī táhán nú cúu
jā nácunehen nú cuāchi maá
nú. Chi ndóhó jā cáhān cuāchi,
suni súcuán sáhá maá nú
cuāchi.
2 Chi jínī ō jā Yāā Dios,
ndāā sáhá yā jā nénda yā sīquī
cuāchi nchivī jā sáhá súcuán.
3 De ndóhó jā cáhān cuāchi
sīquī nchivī jā sáhá cuāchi, de
suni saá-ni sáhá maá nú, ¿de
á jáni inī nū jā cācu maá nú
quīvī nenda Yāā Dios sīquī
cuāchi, á nāsa?
4 ¿A cújéhe inī nū nūū tūhun
jā vāha ndasí inī Yāā Dios jíín
nú, jíín jā íyó paciencia yā
jāá nduú jéhe yachī yā castigo
nūū nū? ¿De á nduú jícūhun
inī nū jā tūhun jā vāha ndasí
inī yā, suu sáhá jā nacani inī
nū sīquī cuáchi nú?
5 Sochi nīhin inī nū de nduú
nácani inī nū sīquī cuáchi nú.
De suu cúu jā scáyā cā nū cas-
tigo sīquī maá nú maá quīvī
jā sāhá Yāā Dios juicio, maá
quīvī jā coo nijīn jā ndāā
sándāā yā sīquī cuāchi.
6 Chi nachunáá yā nūū tá
iin iin nchivī tú nāsa tiñu nī
nsāhá ji.
7 De nchivī jāá nduú
jéncuiñī ji jā sáhá ji tiñu váha,
cuāha yā tūhun jā cutecū ji
níí cání. Chi ndúcú ji quīvi
ji nūū nduñáhnú yíñúhún ji,
nūū cutecū ji níí cání.
8 Sochi quītī inī yā de cuāha
yā castigo nūū nchivī jā
cújéhe inī nūū yā, de cúnīhin
inī nūū tūhun ndāā, chi sa
nūū tūhun yácuá yōhō jétáhví
ji.
9 De ndācá nchivī jā sáhá
tiñu néhén, chi nīhīn ji
tūndóhó xéēn de cucuécá
ndasí inī ji, de xihna cā nchivī
hebreo de saá-ni nchivī ndá
cā nación.
10 Sochi ndá nchivī jā sáhá
tiñu váha, chi quīvi ji nūū
nduñáhnú yíñúhún ji, de coo
ndeé coo siī inī ji, de xihna

cā nchivī hebreo de saá-ni nchivī ndá cā nación.
11 Chi Yāā Dios nduú sáhá yā cuenta nāsa-ni cáá iin iin nchivī, chi inuú-ni sáhá ndāā yā sīquī ji.
12 Chi ndācá nchivī jā sáhá cuāchi, vísō nduú yíhí ji chījin ley jā ní jēhe yā nūū Moisés, de nduú níní ley ñúcuán de tānū tāhvī ji. De ndācá nchivī jā yíhí chījin ley Moisés, de sáhá cuāchi, jíín ley ñúcuán sāhá ndāā yā cuāchi ji.
13 Chi nduú sndáhvā Yāā Dios cuāchi nchivī jā vāchi jā níni ji-ni jā cáhān ley yā. Chi sa nchivī jā squíncuu jā cáhān ley yā cúu jā sndáhvā yā cuāchi ji.
14 Chi nchivī ndá nación jāá nduú névāha tutū ley jā ní jēhe yā nūū nchivī hebreo, de tú squíncuu maá ji ley yā, suu cúu jā névāha ji ley yā inī ánō ji, vísō nduú névāha ji maá tutū ley yā.
15 De súcuán stéhēn ji jā tūhun jā ndácu ley yā chi ñúhún inī ánō ji. De ndācá jā jáni inī ji jíín ánō ji, suu cúu jā stéhēn nūū ji á nī nsāhá ji cuāchi á vāha nī nsāhá ji.
16 De súcuán coo maá quīvī jā jíín Jesucristo sāhá ndāā Yāā Dios sīquī ndācá jāá nduú íyó vāha jā ní jani yuhū inī ndācá nchivī. Súcuán cúu jā cáhān tūhun vāha yā jā nácani nī.

Sīquī jāá nduú squíncuu nchivī hebreo ley Moisés

17 De ndá ndóhó cáhān nū jā tēe hebreo cúu nú, de yítuu táhán nú jíín maá ley Moisés, de cútéyíí nú jā síquī Yāā Dios.
18 De jáni inī ndá nú jā jínī nū nāsa jétahān inī yā, jíín jā cuu nacāji vāha nú ní cúu ndá tiñu váha, chi nī ncutūha nú ley yā.
19 De jáni inī ndá nú jā maá nú cúu tēe stéhēn ichi Yāā Dios nūū nchivī jāá nduú jínī cuitī, jíín jā cúu sāhá nú jā cutūu inī ánō nchivī jā jíca modo nūū neē.
20 De jáni inī ndá nú jā cúu stéhēn nū nūū nchivī jāá nduú tūha tūhun yā, jíín jā maá nú cúu maestro nūū nchivī jāá nduú jícūhun inī. Chi jíín tutū ley yā de jínī ndá nú nāsa cúu tūhun ndíchí tūhun ndāā, jáni inī ndá nú.
21 Túsaá de ndá máá nú jā stéhēn nūū nchivī, ¿de nūcu nduú stéhēn nū nūū maá nú? De ndá máá nú jā cáhān jā má sácuíhná ji, ¿de nūcu sácuíhná maá nú?
22 De ndá máá nú jā cáhān jā má cásíquí ndéē ji, ¿de nūcu cásíquí ndéē maá nú? De ndá máá nú jā cáhān jāá nduú jétahān cuitī inī nū ídolo, ¿de nūcu sácuíhná nú ndatíñú jā íyó inī veñūhun ídolo?
23 De cútéyíí ndá nú jíín ley Yāā Dios, de vísō súcuán de sáhá nú jā cáhān nchivī sīquī yā, chi nduú squíncuu maá nú tūhun jā ndácu ley yā.
24 Chi suha yósō nūū tutū īī: Nchivī ndá cā nación, maá-ni jā cáhān nēhén ndá ji sīquī Yāā Dios jā síquī cuāchi ndá ndóhó nchivī hebreo.
25 De tú squíncuu ndá nú ley Moisés, de ñúcuán de níhīn tīñú ndija jā ní nīhīn nū tunī circuncidar. Sochi tú nduú squíncuu nú ley yā, de vísō

nī ncuu nú circuncidar, de
modo jāá nduú ní ncúu nú.
26 De tēe ndācá nación, tú
squíncuu dē tiñu jā ndácu ley
yā, vísō nduú ní níhīn dē tunī
circuncidar, túsaá de cúu tá
cúu jā ní nīhīn dē tunī circun-
cidar.
27 De ndá tēe jāá nduú ní
ncúu circuncidar yiqui cúñu
dē, de squíncuu dē ley yā, maá
dē cāhān cuāchi sīquī nū. Chi
nduú squíncuu ndá nú, vísō
névāha nú tutū ley yā, de vísō
nī ncuu nú circuncidar.
28 Chi nsūú jā nāsa cáá ichi
chátā iin tēe sáhá jā cúu ndija
dē tēe hebreo. De ni nsūú
jā ní ncuu circuncidar yiqui
cúñu iin tēe sáhá jā cúu dē tēe
ndāā.
29 Chi sa tēe jā ñúhún tūhun
ndāā inī ánō dē, suu dē cúu
tēe hebreo ndija. De tēe
jā jondē jíín inī jíín ánō dē
sáhá dē tiñu ndāā, suu dē cúu
jā ní ncuu circuncidar ndija,
vísō nduú ní ncúu circunci-
dar yiqui cúñu dē tá nūū
cáhān tutū ley. De ndá tēe
jā íyó súcuán, chi nsūú nchivī
jétúhún ji dē, chi sa maá Yāā
Dios.

3

1 ¿Túsaá de nāsa cúu jā
quéndōo vāha cā nchivī he-
breo nsūú cá ndá cā nchivī?
¿De nāsa níhīn tīñú jā sáhá ji
circuncidar?
2 Vāha ndasí níhīn tīñú. Jā
xíhna ñúhún cúu jā ní jēhe Yāā
Dios tūhun yā nūū maá ji.
3 De vísō nduú ní ncándíja
sava ji, ¿de á suu sáhá jā má
squíncuu cā Yāā Dios tūhun jā
ní nquee yuhú yā?
4 Nduú cuitī jā súcuán. Chi
vísō tú ndihi nchivī stáhví ji,
sochi Yāā Dios chi ndāā sáhá
yā. Chi suha yósō nūū tutū īī
jā ní ncāhān iin tēe jíín yā:
Cāhān nchivī jā íyó ndāā ní
jíín ndācá tūhun cáhān
ní,
de cunī ji jā sáhá ndāā ní, vísō
cáhān ji sīquī ní.
Cáchī tutū.
5 De cáhān sava nchivī jā
íyó vāha jā sāhá ó cuāchi, chi
cuāchi ó jétíñú jā stéhēn jā íyó
ndāā Yāā Dios. ¿Túsaá de á
cuu cāhān ō jāá nduú vāha
sáhá yā jā jéhe yā castigo de
tú súcuán jétíñú cuāchi ó? (Va
cáhān ni tá nūū cáhān nchivī
ñayīví túsaá.)
6 Nduú cuitī jā súcuán, chi
íyó vāha jā jéhe yā castigo.
Chi tú jāá nduú vāha sáhá Yāā
Dios, ¿de nāsa cuu sāhá ndāā
yā cuāchi nchivī ñayīví?
7 De tú tūhun stáhví jā cáhān
nchivī jétíñú jā stéhēn jā
cúñáhnú ndasí Yāā Dios sīquī
jā maá-ni tūhun ndāā cáhān
yā, ¿túsaá de á cuu cāhān ō jāá
nduú vāha jā nénda yā cuāchi
sīquī ji jā stáhví ji?
8 Nduú, chi tú jā súcuán cúu,
de cuu cāhān ō jā vātu-ni sāhá
ó jā nēhén tácua quee jā váha
nícu. De sava nchivī chi cáhān
nāvāha ji sīquī ni, cáchī ji jā
súcuán stéhēn ni, sochi nduú
ndāā. Nchivī ñúcuán chi íyó
vāha jā nenda yā cuāchi sīquī
ji.

Ndiviī ō íyó cuāchi

9 ¿Túsaá de á vāha cā nchivī
cúu ndācá ó nchivī hebreo
nsūú cā ndá cā nchivī, á naá
cúu? Nduú cuitī jā súcuán.

Chi ja nī ncāhān ō jā vísō
nchivī hebreo á nchivī ndá
cā nación, ndiviī ō yíhí chījin
cuāchi.
10 Chi suha cáhān tutū īī:
Nduú cuitī nā nchivī ndāā
íyó, ni iin ji.
11 De nduú cuitī nchivī
jícūhun inī íyó,
de nduú ni iin ji nánducú ji
Yāā Dios.
12 Ndihi ji nī scuíta ji tūhun yā,
de inuú-ni nī stíví ndihi ji maá
ji.
De nduú cuitī nchivī jā sáhá
tiñu váha íyó, ni iin ji.
13 Yavī sūcūn ji cúu tá cúu iin
yavī ndīyi jā núne,
chi cúsá maá tūhun stáhví
cáhān ji.
De modo veneno cōō yíhí
yuhú ji,
14 chi cúsá maá tūhun nāvāha
tūhun ūguā cáhān ndá
ji.
15 De ñamā ndasí jēhē ji jā
cahnī ji ndīyi.
16 De ní-ni cúu nūū jíca ji
de squívi ji tūndóhó jā
tānū tāhvī nchivī.
17 De nduú jíca cuitī ji jíín
tūhun mānī,
18 de ni nduú nácani inī ji jā
cuyūhú ji jā má stíví ji
nūū Yāā Dios.
Cáchī tutū.
19 De jínī ō jā ndācá tūhun jā
cáhān ley janahán, chi cáhān
nūū nchivī jā yíhí chījin ley,
tácua ni iin ji mā cūú cāhān
ji jēhē ji. Chi nenda Yāā Dios
cuāchi sīquī ji, de saá-ni sīquī
nchivī níí ñayīví.
20 Chi ni iin nchivī nduú
cúu quendōo ndāā ji nūū yā jā
ndúcú ji squíncuu ji jā ndácu
ley yā. Chi ley yā jétíñú maá-
ni sīquī jā cunī ō jā íyó cuāchi
ó.

Jā scácu yā yóhó sīquī jā
cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō

21 De mitan de ja jínī vāha ó
nāsa sndáhvā Yāā Dios cuāchi
ó. De nsūú ley ñúcuán sáhá
jā quéndōo ndāā ō, vísō maá
tutū ley jíín ndá tēe nī nacani
tūhun yā, nī ncāhān ndá nāsa
sndáhvā yā cuāchi nchivī.
22 Chi ndācá nchivī jā
cándíja ji jā ní jīhī Jesucristo jā
chunáá yā cuāchi ji, sndáhvā
Yāā Dios cuāchi ji sīquī jā
súcuán cándíja ji. Chi inuú-ni
cúu ndācá ndihi nchivī.
23 Chi ndihi ó nī nsāhá
cuāchi, de jā ñúcuán nduú ní
ncúu cuu ó nchivī ndāā nūū
Yāā Dios.
24 De sīquī jā vāha ndasí
inī Yāā Dios, jā suu cúu jā
sndáhvā yā cuāchi ó súcuán-ni.
Chi sīquī jā ní jīhī Cristo Jesús
jēhē ō cúu jā scácu yā yóhó.
25 Chi Yāā Dios nī jani yā
Cristo tácua sōcō yā maá yā jā
chunáá yā cuāchi ó jā ní jīhī
yā. De scácu yā yóhó de tú
súcuán candíja ó. De súcuán
nī nsāhá Yāā Dios tácua stéhēn
yā jā Yāā ndāā cúu yā. De ichi
chátā de nī īyo paciencia yā,
de nduú ní nchíhi yā cuenta
cuāchi nchivī.
26 De tiempo yáhá suni
stéhēn yā jā Yāā ndāā cúu yā,
chi ndāā sáhá yā jā squéndōo
ndāā yā nchivī jā cándíja, vísō
íyó cuāchi ji, chi cándíja ji jā ní
sndáhvā Jesús cuāchi ji.
27 ¿Túsaá de á cuu cutéyíí cā
ō sīquī maá ó? Mā cūú cuitī,
chi mā cūú cutéyíí ó jā cani

inī ō jā vāha squíncuu ó ley yā.
Chi scácu yā yóhó maá-ni sīquī
jā cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō.
28 Túsaá de ja jínī ō jā
sndáhvā Yāā Dios cuāchi ó
sīquī jā súcuán cándíja ó,
de nsūú sīquī jā ndúcú ó
squíncuu ó jā ndácu ley.
29 ¿De á nūū maá-ni nchivī
hebreo cúu yā Yāā Dios, á naá
cúu? Nduú, chi suni cúu yā
Yāā jā scácu nchivī ndá cā
nación.
30 Chi iin-ni Yāā Dios íyó, de
sndáhvā yā cuāchi nchivī jā
cándíja jā ní nsāhá yā jēhē ji,
cúu nchivī jā ní ncuu circun-
cidar, cúu nchivī jāá nduú.
31 Túsaá de jā cándíja ó jā
scácu yā yóhó, ¿á suu sáhá
jāá nduú cā cánuú squíncuu
ó ley yā, á naá cúu? Nduú
cuitī, chi sa sáhá jā vāha cā
cuu squíncuu ó ley yā.

4

Abraham cúu iin ejemplo nūū ō

1 ¿Túsaá de nāsa cāhān ō
sīquī ndācá jā ní ncuu jíín tatā
ō Abraham? ¿Nāsa nī ndāhvā
cuāchi dē?
2 Nsūú jā ní nsáhá maá dē
cúu jā ní sndáhvā Yāā Dios
cuāchi dē. Chi tú jā súcuán
cúu nícu, de cuu cutéyíí dē jā
vāha nī nsāhá dē. De nduú
ní ncútéyíí dē, chi nsūú sīquī
jā ní nsāhá maá dē cúu jā ní
sndáhvā yā cuāchi dē.
3 ¿Chi nāsa cáhān tutū īī?
Cáhān jā ní ncandíja Abra-
ham jā sāhá yā jā ní nquee
yuhú yā nūū dē, de jā suu cúu
jā ní sndáhvā yā cuāchi dē.
4 De iin nchivī jā sátíñú, de
yāhvi ji chi nsūú jā cútahvī ji
cúu, chi sa jā chúnáá ó nūū ji
cúu.
5 Sochi jā scácu Yāā Dios
nchivī, chi jā cútahvī ji cúu.
Chi vísō nduú cúu squíncuu ji
ndācá tiñu váha, de tú cándíja
ji jā scácu yā ji nūū cuáchi ji,
ñúcuán de sndáhvā yā cuāchi
ji.
6 De David suni nī ncāhān
dē nāsa ndetū ndasí cúu
nchivī jā sndáhvā Yāā Dios
cuāchi ji, vísō nduú cúu sāhá
ji ni iin tiñu jā quendōo ndāā
ji nūū yā.
7 Chi nī ncāhān dē:
Nācā ndetū ndá nchivī jā née
cáhnú inī yā nūū tiñu
néhén jā ní nsāhá ji,
de nduú nénda yā cuāchi sīquī
ji.
8 De nācā ndetū tēe jāá nduú
cā chíhi maá Jētohō ō
cuenta cuāchi dē.
Cáchī tutū.
9 ¿De á maá-ni nchivī jā
squíncuu ley circuncidar cúu
jā quéndōo ndetū? ¿A suni
quéndōo ndetū nchivī jāá
nduú cúu circuncidar? Nduú
chi suni maá ji quendōo
ndetū ji. Chi ja nī ncāhān ō jā
ní ncandíja Abraham jā sāhá
yā jā ní nquee yuhú yā, de jā
ñúcuán cúu jā ní sndáhvā yā
cuāchi dē.
10 De tá nī sndáhvā yā
cuāchi dē, ¿á ja nī ncuu dē
circuncidar, á jondē nchá́ha
ca cuu dē? Nsūú jā ja nī ncuu
dē circuncidar, chi jondē
nchá́ha ca.
11 De cuéé cā nī nīhīn dē
tunī circuncidar. De suu nī
ncuu iin seña, modo iin sello

jā ní sndáhvā yā cuāchi dē sīquī jā súcuán nī ncandíja dē. De jā ñúcuán cúu jā ní ncāhān yā jā cúu dē tatā nūū ndācá nchivī jā cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji, de saá-ni nūū nchivī jāá nduú ní ncúu circuncidar, chi suni sndáhvā yā cuāchi maá ji.

12 De suni cúu dē tatā nūū ndá nchivī jā ní ncuu circuncidar, de nsūú maá-ni jā ní ncuu circuncidar yiqui cúñu ji, chi suni nī ntiin ji ejemplo dē. Chi cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji, tá cúu nūū ní ncandíja maá dē jondē ncháha ca cuu dē circuncidar.

Tú candíja ó de sāhá Yāā Dios jā ní nquee yuhú yā

13 Chi nī nquee yuhú Yāā Dios nūū Abraham jíín nūū ndá tatā dē jā cuāha yā níí ñayīví cuu tāhvī ndá dē. De nsūú sīquī jā ní nducú dē squíncuu dē ley yā cúu jā ní nquee yuhú yā súcuán nūū dē, chi sa sīquī jā súcuán nī ncandíja dē, de nī sndáhvā yā cuāchi dē.

14 Chi tú jā maá-ni nchivī jā ndúcú squíncuu ley cúu jā níhīn jā ní nquee yuhú yā, túsaá de nduú jétíñú jā cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō, de mā níhīn tīñú jā ní nquee yuhú yā.

15 De ley yā chi sáhá jā níhīn nchivī castigo sīquī jāá nduú cúndeé ji squíncuu ji. De tú jāá nduú ley, de suni nduú nā tūhun jā stíví nchivī sīquī ley coo nícu.

16 Túsaá de nī nquee yuhú yā jā sāhá yā jā váha nchivī sīquī jā cándíja ji jā súcuán sáhá yā, de jā cútahvī ji súcuán-ni cúu. De tūhun jā ní nquee yuhú yā chi íyó cutú nūū ndācá tatā Abraham, de nsūú nūū maá-ni nchivī jā ndúcú squíncuu ley janahán, chi saá-ni nūū ndācá nchivī cándíja tá cúu nūū ní ncandíja Abraham. De súcuán cúu dē tatā nūū ndācá ó jā cándíja ó.

17 Súcuán nī nsāhá Yāā Dios chi nī ncandíja dē jā sāhá yā. Chi súcuán cáhān tutū īī: Nī jani nī ndóhó jā cuu nú tatā nūū cuāhā ndasí nchivī. Súcuán nī ncāhān maá Yāā jā nástécū ndīyi de cáhān yā nāsa coo ndācá jāá ncháha ca coo.

18 De nī ncandíja dē, de nī ñūhun téyíí inī dē jā ní nquee yuhú yā jā coo cuahā tatā dē, vísō nduú cā nā modo jā coo sēhe dē nícu. De jā suu cúu jā ní nduu dē tatā nūū cuāhā ndasí nchivī, tá cúu nūū ní ncāhān Yāā Dios: Súcuán nducuahā tatā nū, ncachī yā jíín dē.

19 De ja ñatin quenda dē ciento cuīyā, de vísō súcuán de nduú ní nquée dē nūū tūhun cándíja dē, vísō jínī dē jā maá dē jíín ñasíhí dē Sara ja ñáhnú ndasí ndúū dē jā má cūú cā coo sēhe dē.

20 De nduú ní nácani síquí inī dē jā má cándíja cā dē tūhun jā ní nquee yuhú Yāā Dios jā coo sēhe dē. Chi sa nī ncandíja nīhin cā dē, de nī nacuetáhví dē nūū Yāā Dios.

21 Chi nī ncucáhnú vāha inī dē jā cuu squíncuu Yāā Dios ndihi jā ní nquee yuhú yā.

22 De jā suu cúu jā ní sndáhvā yā cuāchi dē sīquī jā súcuán nī ncandíja dē.

23 De nsūú maá-ni sīquī
Abraham cúu jā yósō nūū
tutū jā ní sndáhvā yā cuāchi
dē jā ní ncandíja dē.
24 Chi suni yósō jā síquī
ndācá ó. Chi suni sndáhvā yā
cuāchi maá ó jā cándíja ó jā
cúu yā Yāā jā ní nastécū Jētohō
ō Jesús.
25 Chi nī jīhī Jesús jā chunáá
yā cuāchi ó, de nī natecū yā
tácua sndáhvā Yāā Dios cuāchi
ó.

5

Nāsa quéndōo nchivī jā sndáhvā yā cuāchi

1 Túsaá de ja nī sndáhvā
Yāā Dios cuāchi ó sīquī jā ní
ncandíja ó jā sáhá yā jēhē ō.
De jā ñúcuán nī nsāhá yā jā ní
ndīvi ó nūū tūhun jā mānī yā
jíín ó, sīquī jā ní jīhī Jētohō ō
Jesucristo jēhē ō.
2 Chi maá Cristo nī nsāhá
jā ní nquīvi ndācá ó nūū Yāā
Dios, chi nī nsāhá yā jā váha
yóhó sīquī jā súcuán cándíja ó.
De íñí nīhin ó jíín tūhun jā sáhá
yā jā váha yóhó. De cúsiī inī
ō chi ñúhún inī ō jā quenda
ó nūū viī cuñáhnú ó jíín Yāā
Dios.
3 De nsūú maá yáhá-ni, chi
suni cúsiī inī ō jā ndóho ó
tūndóhó. Chi jínī ō jā maá
tūndóhó sáhá jā jéndeé inī ō.
4 De jā jéndeé inī ō, suu sáhá
jā jíja vāha ó jā cúu ó nchivī
ndāā. De jā jíja vāha ó sáhá jā
ñúhún inī ō ndācá jā váha jā
coo.
5 De ndācá jā ñúhún inī ō,
chi nīhīn ō. Chi tūhun jā
cúndáhví inī Yāā Dios yóhó, nī
nchitú inī ánō ō, nī nsāhá yā
jā jíín Espíritu Santo jā ní jēhe
yā nūū ō.
6 Chi jondē tá ndóho ó jā má
cūú cuitī scácu ó maá ó, de
nī jīhī Cristo jēhē ō jā cúu ó
nchivī íyó cuāchi. De nī jīhī yā
maá quīvī jā ní jani Yāā Dios.
7 De víjín cúu jā cuū iin
nchivī jā jéhē incā nchivī, vísō
jēhē iin nchivī ndāā. De
sanaā de íyó tá chúndeé inī iin
tēe jā cuū dē jā jéhē iin tēe
ndāā ndasí.
8 Sochi maá Cristo chi nī jīhī
yā jēhē ō juni sáhá ó maá-
ni cuāchi, de súcuán nī stéhēn
Yāā Dios jā cúndáhví inī yā
yóhó.
9 De mitan ja nī sndáhvā
Yāā Dios cuāchi ó sīquī jā ní
jīhī Cristo jēhē ō. Túsaá de
suni jínī vāha ó jā scácu Cristo
yóhó nūū castigo jā quiji maá
quīvī jā sāhá Yāā Dios juicio.
10 Chi jondē tá nī ncuu ó en-
emigo Yāā Dios, de sīquī jā ní
jīhī Sēhe yā jēhē ō, de nī nsāhá
yā jā ní ndīvi ó nūū tūhun jā
mānī yā jíín ó. De jā súcuán
nī ndīvi ó nūū tūhun jā mānī
yā jíín ó, de suni jínī vāha ó jā
cācu ó sīquī jā técū Cristo de
íyó yā jíín ó.
11 De nsūú máá yáhá-ni, chi
suni cúsiī ndasí inī ō jíín Yāā
Dios sīquī jā ní nsāhá Jētohō
ō Jesucristo jēhē ō, chi maá
yā nī nsāhá jā ní ndīvi ó nūū
tūhun jā mānī Yāā Dios jíín ó.

Tūhun Adán jíín tūhun Cristo

12 Túsaá de jínī ō jā ní nquīvi
cuāchi inī ñayīví nī nsāhá iin-
ni tēe Adán. De jā síquī cuāchi
ñúcuán de nī jēcōo cuēhē jā

jíhī nchivī. De jā suu cúu jā
jíhī ndihi nchivī, chi ndihi ji
íyó cuāchi.

13 De jondē tá ncháha ca
cuāha yā ley nūū Moisés, de ja
íyó cuāchi inī ñayīví. De sīquī
jāá ncháha ca cuāha yā ley, de
nduú ní nchíhi yā cuenta jā
stíví ndá ji.

14 De vísō súcuán de jondē
tiempo Adán de jondē tiempo
Moisés nī nchīhi nchivī chījin
tūhun jā jíhī ji sīquī cuáchi ji.
Chi nī jīhī ji sīquī cuāchi jā ní
nsāhá ndá máá ji, vísō nduú
ní nsáhá ji táhán cuāchi jā ní
nsāhá Adán jā ní ncunīhin inī
dē nūū iin tiñu jā ní ndacu
yā. De Adán nī nsāhá dē jā
ní nquīvi tūndóhó nūū nchivī,
sochi Cristo nī nsāhá yā jā
quéndōo vāha nchivī.

15 De tūhun jā ní nsāhá Adán
cuāchi, nduú quétáhán cuitī
jíín tāhvī jā scácu Yāā Dios
yóhó. Chi jā ní stíví iin-ni tēe
ñúcuán, jā suu cúu jā jíhī ndihi
ó. Sochi tūhun jā scácu Yāā
Dios yóhó cúñáhnú ndasí cā,
chi sīquī jā ní nsāhá mátúhún-
ni tēe Jesucristo cúu jā súcuán-
ni scácu yā ndihi nchivī jā
cándíja.

16 De cuāchi jā ní nsāhá
mátúhún-ni Adán, nduú
quétáhán cuitī jíín tūhun jā
scácu Yāā Dios yóhó. Chi sīquī
mátúhún-ni cuāchi ñúcuán
cúu jā ní nquīvi nchivī chījin
tūhun jā tánū tāhvī ji. De tūhun
jā scácu yā nchivī, sa sáhá jā
súcuán-ni sndáhvā yā cuāchi
ji, vísō cuāhā ndasí cuāchi nī
nsāhá ji.

17 Chi sīquī jā ní nsāhá
mátúhún-ni tēe Adán cuāchi,
de maá cuēhē jā jíhī nchivī, nī
nīhīn poder. De sa sīquī jā ní
jīhī mátúhún-ni tēe Jesucristo,
de nchivī maá yā víhí cā nī
nīhīn ji poder jā cutecū ji de
caca ndaā ji jíín yā. Chi nī
sndáhvā yā cuāchi ji sīquī jā
vāha ndasí inī yā.

18 Túsaá de sīquī jā ní nsāhá
iin-ni tēe Adán cuāchi, de
nī nquīvi ndihi nchivī chījin
tūhun jā tānū tāhvī ji. Sochi
sīquī jā ní nsāhá iin-ni tēe
Jesucristo tiñu váha ndasí,
de sndáhvā Yāā Dios cuāchi
ndihi nchivī de cutecū ji níí
cání.

19 Chi sīquī jāá nduú ní
jétáhví iin-ni tēe Adán, de
nī nquīvi cuāhā ndasí nchivī
chījin cuāchi. De suni súcuán
sīquī jā ní jetáhví iin-ni tēe Je-
sucristo, de sndáhvā Yāā Dios
cuāchi cuāhā ndasí nchivī.

20 De nī jēhe yā ley yā tácua
cunī ō jā cuāhā cuāchi sáhá
ndācá ó. De jā ní nducuahā
cuāchi ó, de víhí cā nī ndu-
cuahā tūhun jā váha inī yā jā
née cáhnú inī yā nūū ō.

21 Túsaá de tá cúu nūū ní
nīhīn poder tūhun jā jíhī ndá
nchivī sīquī cuáchi ji, suni
súcuán íyó poder tūhun jā
vāha inī yā jíín ó. Chi sndáhvā
yā cuāchi ó de cutecū ō níí
cání sīquī jā ní jīhī Jētohō ō
Jesucristo jēhē ō.

6

Jāá nduú cā yíhí ó chījin cuāchi chi yíhí ó ndahá Cristo

1 ¿Túsaá de nāsa cāhān ō?
¿A caca cā ō jíín cuāchi tácua

víhí cā sāhá yā jā váha yóhó jā cune cáhnú inī yā nūū ō?

2 Mā cūú cuitī. Chi cúu modo jā ní jīhī ō jāá nduú cā yíhí ó chījin cuāchi, de mā cūú cā caca ó jíín cuāchi túsaá.

3 ¿A nduú jícūhun inī ndá nú jā ndācá ó jā ní jenduté ó sīquī jā ní nquīvi ó ndahá Cristo Jesús, suni nī jenduté ó sīquī jā ní nquīvi ó chījin tūhun jā ní jīhī ō jíín yā?

4 Chi jā ní jenduté ó cúu modo jā ní jīquiyuhū ō jā ní jīhī ō jíín yā. De mitan de cuu caca ó jíín vida jeé jā ní jēhe yā nūū ō, chi modo jā suni nī natecū ō jíín yā. Chi nī natecū yā nī nsāhá Tatá yā jíín poder jā cúñáhnú ndasí yā.

5 Chi tú nī nduu inuú ó jíín yā sīquī tūhun jā ní jīhī ō jíín yā, de suni súcuán coo inuú ó jíín yā sīquī tūhun jā natecū ō jíín yā.

6 Chi jínī ō jā ní naā modo maá ó jā ní jica ó jíín níí ichi chátā, chi nī nquīvi ó nūū tūhun jā ní jīhī ō jíín Cristo yīcā cruz. De súcuán nī naā modo maá ó jā cúu ó mozo nūū cuāchi, tácua nduú cā satíñú cāhá ó nūū ndācá tiñu jā maá-ni cuāchi cúu.

7 Chi nchivī ja nī jīhī, ja nī nquee ji chījin ndācá cuāchi.

8 De tú ja nī jīhī ō jíín Cristo, de cándíja ó jā suni súcuán natecū ō jíín yā.

9 Chi jínī ō jā ní natecū Cristo, de mā cúū cuitī cā yā, chi tūhun jā jíhī, nduú cā nā cuá cuu sāhá jíín yā.

10 Chi jā ní jīhī yā, chi iin vuelta-ni nī jīhī yā jā síquī cuāchi nchivī. De jā técū yā mitan, chi sáhá yā jā cúnī Yāā Dios.

11 De saá-ni ndá ndóhó, sāhá nú cuenta jā modo jā ní jīhī nū jā ní nquee nú chījin cuāchi. De jā técū ndá nú de sāhá nú jā cúnī Yāā Dios, chi íyó inuú inī nū jíín Jētohō ō Cristo Jesús.

12 Túsaá de mā cuáha nú cā tūhun jā quihi nú chījin cuāchi jíín yiqui cúñu nú jā cuū. Chi maá cuāchi sndíhvī inī ndá ndóhó jā sāhá nú ndācá jā nēhén jā ndíyo inī nū.

13 De mā cuáha nú cā maá nú jā satíñú cāhá nú nūū cuāchi jā cucuu nú jíín tiñu néhén. Chi sa cuāha nú maá nú nūū Yāā Dios, de sāhá nú cuenta jā ja nī jīhī ndá nú de nī natecū nū nūū yā. De cuāha ndihi nú maá nú nūū yā jā sāhá nú tiñu ndāā.

14 Chi nduú cā nā poder cuāchi jā cundeé jíín ndá nú, chi nduú cā yíhí nú chījin ley janahán, chi sa yíhí nú chījin tūhun jā vāha inī yā jíín nú.

Tūhun mozo jā stéhēn nāsa quéndōo nchivī cándíja

15 ¿De nāsa sāhá ó túsaá? ¿A caca cā ō jíín cuāchi sīquī jāá nduú cā yíhí ó chījin ley janahán, chi sa yíhí ó chījin tūhun jā vāha inī yā jíín ó? Mā cūú cuitī.

16 Chi jínī ndá nú jā tú cuāha nú maá nú jā cuetáhví nú satíñú nú nūū iin tēe, túsaá de mozo tēe ñúcuán cúu nú, de cánuú jā cuetáhví ndá nú nūū dē. De suni súcuán tú cuāha nú maá nú jā sāhá nú cuāchi, de cúu nú mozo nūū cuāchi, de cuū nū. Sochi tú cuetáhví

ndá nú nūū maá yā, de mozo
yā cúu nú jā caca ndaā nū.
17 De ná cútahvī ō nūū Yāā
Dios, chi vísō nī ncuu ndá nú
mozo nūū cuāchi, de mitan
chi jondē jíín inī jíín ánō nū nī
jetáhví nú nūū tūhun yā jā ní
nquīvi nú nūū.
18 De mitan de ja nī nduu
libre nū jāá nduú cā cúu nú
mozo nūū cuāchi, de sátíñú
ndá nú nūū tiñu ndāā.
19 (Nī ncāhān ni iin tūhun
nāsa cúu sīquī mozo inī ñayīví
yáhá, chi nduú jícūhun yachī
inī nū sīquī tūhun yā.) Túsaá
de tá cúu nūū ní jēhe ndá
nú maá nú jondē saá jā ní
ncuu nú mozo nūū ndācá tiñu
téhén jíín tiñu néhén, suni
súcuán cuāha nú maá nú mi-
tan jā coo nú mozo nūū tiñu
ndāā, tácua coo ndoo coo iī nū
nūū Yāā Dios.
20 Chi jondē tá nī ncuu nú
mozo nūū cuāchi, de nduú ní
ncúu nú mozo nūū tiñu ndāā.
21 ¿De nā cuá cúu jā ní
nīhīn ndá nú sīquī ndá cuāchi
ñúcuán jā cúcanoō nū mitan
sáhá? Nduú cuitī, chi maá-ni
jā tānū tāhvī nū níí cání sáhá.
22 Sochi mitan de ja nī nduu
libre ndá nú jāá nduú cā cúu
nú mozo nūū cuāchi, de cúu
nú mozo nūū Yāā Dios. De
suu sáhá jā quéndōo vāha ndá
nú, chi íyó ndoo íyó īī nū
nūū yā, de jondē jā sándīhí de
cutecū nū níí cání.
23 Chi yāhvi jā níhīn nchivī
sīquī cuāchi cúu jā tánū tāhvī
ji. Sochi tāhvī jā jéhe Yāā Dios
cúu jā cutecū ō níí cání andiví,
sīquī jā ní nduu inuú inī ō jíín
Jētohō ō Cristo Jesús.

7

Tūhun ñasíhí jíín yií jā stéhēn
nāsa quéndōo nchivī cándíja

1 Hermano, ja jínī ndá nú
nāsa cáhān ley yā, chi jínī nū
jā yíhí nchivī chījin ley maá-ni
jā técū ji ñayīví yáhá.
2 De yáhá cúu tá cúu iin
ñahan jā ní nquetáhán jíín iin
tēe, chi cáhān ley jā yíhí ña
ndahá yií ña juni técū dē.
Sochi tú ja nī jīhī yií ña, de
ja nī nquee ña chījin ley jā ní
nquetáhán ña jíín dē.
3 Túsaá de tú quetáhán ña
jíín incā tēe juni técū cā yií ña,
de cásíquí ndéē ña dē. Sochi tú
ja nī jīhī yií ña, de ja nī nquee
ña chījin ley ñúcuán. De cuu
quetáhán ña jíín incā tēe, de
nsūú jā cásíquí ndéē ña túsaá.
4 De saá-ni ndá ndóhó, ñanī
mánī, chi inuú íyó nú jíín
Cristo. Chi modo jā ní jīhī ndá
nú jíín Cristo, de nī nquee ndá
nú chījin ley janahán. De mi-
tan chi modo jā ní nquetáhán
nú jíín incā, cúu jā ní nquīvi
nú ndahá Cristo, Yāā jā ní
natecū māhñú ndīyi, tácua
cuu sāhá nú tiñu váha jā cúnī
Yāā Dios.
5 Chi tá nī jica ndācá ó jíín
modo maá ó jondē saá, de ley
ñúcuán nī nsāhá jā ní ndīyo inī
ō ndācá jā nēhén jā cúnī yiqui
cúñu ó jā sāhá ó. De suu nī
nsāhá jā tānū tāhvī ō nícu.
6 De mitan de ja nī nquee ó
chījin ley janahán, chi modo
ja nī jīhī ō jā má níhīn cā
poder sīquī ō. De súcuán de
íyó libre ō jā sāhá ó tiñu jā cúnī
Yāā Dios. De jíca ó jíín modo
jeé jā cúnī maá Espíritu Santo,

chi nduú cā yíhí ó chījin ley jā
ní ntee Moisés janahán.

Sīquī cuāchi jā ñúhún inī ánō ō

7 ¿Nāsa cāhān ō túsaá? ¿A
ley ndíso cuāchi? Nduú cuitī
jā súcuán. Sochi tú jāá nduú
ley yā, de mā cūní cuitī ni jā
íyó cuāchi nī. Chi mā cūní nī
jā cuāchi cúu tú ndíyo inī ni
ndatíñú táhán nī de tú nduú
ní ncáhān ley jā má ndíyo inī
ō.
8 De súcuán nī nīhīn cuāchi
modo jā cucuu jíín nī. Chi
sīquī jā ndácu ley tiñu jā má
sāhá ó cuāchi, de nī nquijéhé
jā ndíyo inī ni sāhá nī ndācá
jā nēhén. De tú jāá nduú ley,
de suni nduú nā tūhun stíví ó
sīquī ley nícu.
9 Chi nī īyo tiempo jā ní
ntecū ni tá ncháha ca jīcūhun
inī ni jā cáhān ley. De tá nī
nquijéhé jícūhun inī ni tiñu jā
ndácu ley, de nī jīcūhun inī ni
jā íyó cuāchi nī, de nī nduu nī
modo ndīyi.
10 Chi nī jinī ni jā ley jā sáhá
jā cutecū ánō ni nícu, de nduú
chi sa nī nsāhá jā tānū tāhvī ni
nícu.
11 Chi jíín jā ndácu ley tiñu,
de nī nīhīn cuāchi modo jā cu-
cuu jíín nī, de nī stáhví nduhū.
Chi jíín jā ndácu ley tiñu, de
cuāchi nī nsāhá jā ní nquenda
tūhun jā tānū tāhvī ni.
12 Túsaá de íyó ndāā maá
ley, de ndācá tiñu jā ndácu chi
íyó ndoo íyó ndāā vāha.
13 Túsaá de ley ñúcuán jā íyó
vāha, ¿á suu sáhá jā tānū tāhvī
ni, á naá cúu? Nduú cuitī.
Chi sa maá cuāchi cúu jā sáhá
jā tānū tāhvī ni, de súcuán
stúu cuāchi nāsa íyó maá. Chi
jíín tiñu váha jā ndácu ley de
nī natūu tiñu néhén jā cúu
cuāchi.
14 Chi jínī ō jā nūū maá
Espíritu vāji ley. De nduhū chi
sa névāha nī iin modo nēhén
maá nī jā ní squívi nduhū jā
sátíñú cāhá nī nūū cuāchi.
15 Chi ndācá cuāchi jā sáhá
nī, chi nduú jícūhun inī ni
nājēhē cúu jā sáhá nī. Chi tiñu
váha jā cúnī ni sāhá nī, nduú
níhīn ni fuerza jā sāhá nī, chi
sa tiñu néhén jāá nduú jétahān
inī ni, sa ñúcuán sáhá nī.
16 De tá sáhá nī tiñu néhén
jāá nduú cúnī ni sāhá nī, de
ñúcuán de nácunī ni jā íyó
ndāā ley.
17 Túsaá de nsūú maá nī cúu
jā sáhá tiñu néhén ñúcuán, chi
modo nēhén jā ñúhún inī ánō
ni cúu jā sáhá cuāchi.
18 Chi jínī ni jā modo maá nī
jā ñúhún inī ánō ni, nduú cuitī
nā jā váha íyó. Chi cúnī ni sāhá
nī tiñu váha, sochi nduú níhīn
ni fuerza jā sāhá nī.
19 Chi tiñu váha jā cúnī ni
sāhá nī, de nduú sáhá nī.
Sochi tiñu néhén jāá nduú
cúnī ni, sa ñúcuán sáhá nī.
20 De tá sáhá nī tiñu jāá
nduú cúnī ni sāhá nī, de nsūú
maá nī cúu jā sáhá, chi modo
nēhén jā ñúhún inī ánō ni cúu
jā sáhá.
21 Túsaá de nī jinī ni jā suha
cúu jíín nī: Vísō cúnī ni sāhá nī
tiñu váha, sochi maá-ni modo
nēhén cúu jā ñúhún inī ánō ni.
22 Chi cúsīī inī ni jíín ley Yāā
Dios jondē jíín inī jíín ánō ni.
23 Sochi nī nacunī ni jā íyó
incā modo nēhén maá nī jā
jásī jā cúnī ni sāhá nī jā váha.

De súcuán cúu nī modo preso
nūū cuāchi jā íyó jíín nī.
24 Ṇācā ndáhví cā ni túsaá.
¿Ní iin scácu nduhū nūū
modo nēhén maá nī jā sáhá
jā tānū tāhvī ni?
25 Ná cútạhvī nḍasí nī nūū
Yāā Dios, chi maá yā cúu jā
scácu nduhū nūū modo nēhén
nī sīquī jā ní jīhī Jētohō ni Je-
sucristo jēhē ni. Túsaá de vísō
cúnī ō jā squíncuu ó ley Yāā
Dios, de jā jíín fuerza maá ó
chi mā cūú, chi modo nēhén
maá ó sáhá jā sátíñú cāhá ó
nūū cuāchi.

8

Sīquī jā jíca ó jíín modo jā cúnī Espíritu Yāā Dios

1 Túsaá de mā nēndá Yāā
Dios cuāchi sīquī nchivī jā yíhí
ndahá Cristo. Chi nduú cā jíca
ndá ji jíín modo nēhén maá ji,
chi sa jíca ji jíín modo jā cúnī
maá Espíritu Santo.
2 Chi modo jā sáhá Espíritu
cúu jā técū ō sīquī jā yíhí
ó ndahá Cristo Jesús. De
ñúcuán nī nsāhá jā ní nduu
libre ndācá ó nūū tūhun jā ní
nchīhi ó chījin cuāchi jā tānū
tāhvī ō nícu.
3 Chi nī nsāhá Yāā Dios jā
quéndōo vāha nchivī jāá nduú
ní ncúu quendōo vāha jíín
ley Moisés, sīquī jāá nduú
nā fuerza ji jíín modo maá
ji jā squíncuu ji ley yā. Chi
nī ntají yā Sēhe yā nī nquiji,
de nī nduu yā modo nchivī
íyó cuāchi, tácua sōcō yā maá
yā sīquī cuāchi, vísō nduú nā
cuāchi maá yā. De súcuán nī
nenda Yāā Dios sīquī cuāchi,
chi nī nacuiso maá Jesús
cuāchi jā ní nsāhá nchivī jíín
modo nēhén maá ji.
4 Súcuán nī ncuu tácua cuu
squíncuu ó ndācá tiñu ndāā jā
ndácu ley, chi nduú cā jíca ó
jíín modo nēhén maá ó, chi
jíca ó tá cúu nūū cúnī maá
Espíritu Santo.
5 Chi nchivī jā jíca jíín modo
nēhén maá, chi maá-ni sīquī jā
cúnī maá ji ndíhvī inī ji. Sochi
nchivī jā jíca tá cúu nūū cúnī
Espíritu, chi maá-ni sīquī tiñu
jā cúnī Espíritu ndíhvī inī ji.
6 De jā ndíhvī inī ō sīquī jā
cúnī maá ó chi sáhá jā tānū
tāhvī ō. Sochi jā ndíhvī inī ō
sīquī tiñu jā cúnī maá Espíritu,
sa sáhá jā cutecū ō níí cání de
coo ndeé coo siī inī ō.
7 Chi nchivī jā ndíhvī inī
sīquī modo nēhén jā cúnī
maá ji, jínī ūhvī ji Yāā Dios,
chi nduú cúnī ji cuetáhví ji
ley Yāā Dios, de ni mā cūú
squíncuu ji.
8 Jā ñúcuán, nchivī jā jíca jíín
modo jā cúnī maá, nduú cúu
sāhá ji jā cusiī inī Yāā Dios jíín
ji.
9 Sochi ndá ndóhó, chi
nduú cā jíca nú jíín modo
jā cúnī maá nú, chi jíca nú
tá cúu nūū cúnī Espíritu, chi
ndéē Espíritu Yāā Dios inī ánō
nū. De nchivī jāá nduú ndéē
Espíritu Cristo inī ji, chi nduú
yíhí ji ndahá yā.
10 De tú ndéē Cristo inī
nū, de vísō iin quīvī de cuū
yiqui cúñu nú jā síquī cuāchi,
sochi cutecū ánō nū sīquī jā ní
sndáhvā Yāā Dios cuāchi nú.
11 De tú inī ndá nú ndéē
Espíritu maá Yāā jā ní nastécū
Cristo Jesús māhñú ndīyi,

ñúcuán de suni sāhá maá yā jā
natecū yiqui cúñu nú jā cuū.
De sāhá yā súcuán jā jíín maá
Espíritu yā jā ndéē inī nū.
12 Túsaá hermano, ndéē
tīñú ó jā caca ndaā ō, de nsūú
jā sāhá ó modo nēhén jā cúnī
maá ó.
13 Chi tú caca nú jíín modo
nēhén maá nú, de tānū tāhvī
nū. Sochi tú jíín fuerza maá
Espíritu snáā nū ndācá tiñu jā
sáhá nú jíín modo nēhén maá
nú, de cutecū nū níí cání.
14 Chi ndācá nchivī jā níquīn
ji modo jā stéhēn Espíritu Yāā
Dios, maá ji cúu sēhe Yāā Dios.
15 Chi Espíritu jā ní nīhīn
ndá nú, nduú ní nsáhá yā
ndóhó jā cuu nú modo mozo
nūū yā jā yūhú tucu nú nūū
yā, chi sa nī nsāhá yā yóhó jā
cúu ó sēhe yā. De jā suu cúu jā
cáhān jee ó: Tatá maá sá.
16 De maá Espíritu stéhēn yā
inī ánō ō jā cúu ndija ó sēhe
Yāā Dios.
17 De tú sēhe yā cúu ó, de
suni nīhīn ō maá tāhvī jā ní
nquee yuhú yā, de iin cáhnú-
ni coo tāhvī ō jíín Cristo. Chi tú
ndoho ó jíín yā mitan, de suni
cuñáhnú ó jíín yā andiví.
18 Túsaá de sáhá nī cuenta jā
ndācá tūndóhó jā ndóho ó mi-
tan, lulí ndasí cúu nūū tūhun
jā viī cuñáhnú ó jíín yā ichi
núū cā.
19 Chi ndihi jā ní jēcōo,
ndétu ndasí jā ná sáhá Yāā
Dios jā nduvāha, quīvī jā tūu
nijīn jā cúñáhnú ndá sēhe Yāā
Dios.
20 Chi ndācá jā ní jēcōo, nī
nquīvi chījin tūhun jāá nduú
quéndōo vāha. De nsūú maá
ní stíví maá, chi sa nchivī
nī nsāhá cuāchi, de jā suu
cúu jā ní squéndōo Yāā Dios
súcuán. De maá-ni jā ndétu jā
nduvāha.
21 Chi iin quīvī de ndācá jā
ní jēcōo, chi quee chījin tūhun
jā tíví jíín jā téhyū. De nduu
viī ndasí tá cúu nūū coo ndācá
sēhe Yāā Dios, chi cācu nūū
tūhun jāá nduú quéndōo vāha.
22 Chi jínī ō jā ndācá jā
ní jēcōo, chi jondē mitan de
inuú-ni ndóho de modo jā tána
inī jā ná ndúvāha ndihi.
23 De nsūú maá-ni ndācá jā
ní jēcōo cúu jā ndóho, chi suni
jondē maá ó ndóho, vísō ja
névāha ó Espíritu Santo jā cúu
seña jā iin quīvī de nīhīn ō
ndihi tāhvī ō. Chi ndóho ndasí
ó tūndóhó, de ndétu ó quīvī
jā naquehen yā yóhó jā cúu
ó sēhe yā, de scácu yā yiqui
cúñu ó tácua nduú cā ndoho ó
jíín.
24 Chi nī scácu yā yóhó sīquī
jā súcuán ñúhún inī ō. Sochi
tú ja nī nsāhá yā maá jā
ñúhún inī ō, ñúcuán de nduú
cā ñúhún inī ō jā sāhá yā. Chi
nduú cā ndétu ó de tú ja nī
ncuu súcuán.
25 Sochi tú ncháha ca cunī
ō jā sāhá yā jā ñúhún inī ō,
túsaá de jíín paciencia ndétu ó
jā sāhá yā.
26 De saá-ni maá Espíritu
Santo, suni chíndeé chítuu yā
yóhó jāá nduú nā fuerza inī ō.
Chi nduú jínī ō cācān táhvī ō
tá cúu nūū cánuú. Sochi maá
Espíritu cáhān ndāhví yā jíín
Yāā Dios jēhē ō sīquī ndācá jā
jéca ndasí inī ō de nduú níhīn
ō tūhun nāsa cācān táhvī ō.

27 De maá Yāā Dios jā jíto
túnī ánō ō, chi jínī yā ndācá jā
cúnī maá Espíritu jā cáhān yā
jēhē ō. Chi ndá nchivī jā yíhí
ndahá Yāā Dios, cáhān ndāhví
Espíritu jēhē ji tá cúu nūū cúnī
Yāā Dios.

Vāha-ni cúndeé ó sīquī ndihi jānēhén

28 De jínī ō jā ndācá-ni jā
quíji nūū nchivī jā mānī jíín
Yāā Dios, jā váha á jā úhvī,
chi quéndōo vāha cā ji nūū yā,
sáhá yā jíín ndācá ñúcuán. Chi
cúu ndá ji nchivī jā ní ncana
yā ji nī nquīvi ji ndahá yā sīquī
jā súcuán nī ncundaā inī yā
jondē janahán.

29 Chi jondē ncháha ca coo ji
de ja jínī yā ji, de ja nī jani yā
ji jā nduu ndoo nduu ndaā ji
jā ndacu ji maá Sēhe yā, tácua
cuu Sēhe yā ñanī ñāhnú nūū
cuāhā nchivī jā cúu ndá ji ñanī
cándíja.

30 De jā ní jani yā ji, de suni
nī ncana yā ji. De jā ní ncana
yā ji, de suni nī sndáhvā yā
cuāchi ji. De jā ní sndáhvā yā
cuāchi ji, de suni nī nsāhá yā
jā cúñáhnú ji.

31 ¿De nāsa cā cāhān ō sīquī
tūhun ñáhnú yáhá túsaá? Chi
tú íyó Yāā Dios jíín ó, ¿de ní iin
cā cuu cundeé sīquī ō? Nduú
ni iin.

32 Chi maá yā nduú ní scácu
yā Sēhe yā, chi sa nī jēhe yā
Sēhe yā nī jīhī yā jā jéhē ndihi
ó. De tú súcuán nī jēhe yā
Sēhe yā, de nā oncā cúu jā
má cuáha yā ndācá cā jā jíni
ñúhún ó túsaá.

33 ¿De ní iin cuu cāhān
cuāchi sīquī nchivī jā ní nacāji
Yāā Dios? Nduú ni iin. Chi
maá yā nī sndáhvā yā cuāchi
ji.

34 ¿De ní iin cuu nenda
cuāchi sīquī ō túsaá? Nduú ni
iin. Chi maá Cristo cúu Yāā jā
ní jīhī jēhē ō, de suni nī natecū
yā. De mitan de ndéē yā lado
cuáhá Yāā Dios nūū cúñáhnú
yā, de cáhān ndāhví yā jēhē ō
jíín Yāā Dios.

35 ¿De ní iin cuu tavā yóhó
nūū tūhun jā cúndáhví inī
Cristo yóhó? ¿A tūndóhó, á
ndācá jā sáhá víjín, á jā jínī
ūhvī nchivī yóhó, á tāmā, á
jā cúmanī sahma ó, á tūhun
yúhú, á jā cahnī ji yóhó, á naá
cúu? Ni iin ndācá jā yáhá.

36 Chi súcuán yósō nūū tutū
īī jā cáhān nchivī cándíja jíín
Yāā Dios:

Jā síquī maá ní de ndācá-ni
hora cúnī ndá ji cahnī ji
ndá sāán.
De sáhá ji jíín sá tá cúu nūū
sáhá ji tīcāchí, quiti jā
cuū.
Cáchī tutū.

37 De nduú chi vísō ndóho ó
ndācá yáhá, de vāha-ni cúndeé
ó sīquī ndihi-ni, sáhá maá Yāā
jā ní ncundáhví inī yóhó.

38 Jā ñúcuán nī ncucáhnú inī
ni jāá nduú ni iin cuu tavā
yóhó nūū tūhun cúndáhví inī
Yāā Dios yóhó. Ni tú cuū
ō á cutecū ō, ni ndācá ángel
andiví, ni ndācá jā nēhén jā
cúñáhnú jā íyó poder, ni jā íyó
mitan, ni jā coo,

39 ni jā íyó nūū sūcún, ni jā
íyó nūū cūnú, ni ndācá cā jā ní
jēcōo, mā cūú cuitī tavā yóhó
nūū Yāā Dios jā jíín Jētohō ō
Cristo Jesús nī ncundáhví inī
yā yóhó.

9

Sīquī nāsa nī nacāji yā tatā Israel

1 De cáhān ndāā ni chi cúu
nī tēe cándíja Cristo, de nduú
stáhví nī, de nijīn cúu inī
ánō ni jā cáhān ndāā ni sáhá
Espíritu Santo.
2 Cúcuécá ndasí inī ni, de
níní táhúhvī inī ánō ni
3 jā síquī ndācá táhán nī
nchivī nación hebreo, chi iin-
ni tatā ndá nī. Chi jā síquī maá
ji de jondē cúu inī ni jā tú ná
cúu de cujiyo nī nūū Cristo jā
tānū tāhvī ni, tácua súcuán de
cuu cācu ánō maá ji nícu.
4 Chi cúu ndá ji tatā nchivī
Israel, de jondē janahán nī
nsāhá Yāā Dios jā cúu ji sēhe
yā, de māhñú vīcō jā jéndūtē
nī ndeē yā jíín ji saá. De jíín
maá ji nī nsāhá yā ndācá con-
trato, de nī jēhe yā ley yā nūū
Moisés jā cuu maá ji, de nī
stéhēn yā nāsa chiñúhún ji yā
inī templo, de nūū maá ji nī
nquee yuhú yā cuāhā tūhun.
5 De ndá máá ji cúu tatā
ndācá tatā ndá sá jā ní
ncuñáhnú, de suni chījin tatā
maá ji nī ncacu Cristo jā ní
nduu yā tēe. De maá yā cúu
Yāā Dios jā tíin ndihi-ni, de
níí cání ná cáhān nchivī jā
cúñáhnú yā. Amén.
6 De nsūú jāá nduú ní
nquée ndaā ndācá tūhun jā
ní nquee yuhú Yāā Dios nūū
nchivī Israel. Chi nī nquee
ndaā nūū vísō sava ji-ni, chi
nsūú ndihi tatā Israel cúu jā
cándíja.
7 Chi nsūú ndihi tatā Abra-
ham cúu ndija sēhe dē. Chi
nī ncāhān Yāā Dios jíín dē:
Nūū maá-ni sēhe nú Isaac cúu
jā coo tatā nū tá cúu nūū ní
nquee yuhú nī jā cuāha nī
nūū nū.
8 De tūhun yáhá cáhān jā ni
iin nchivī nduú cúu ji sēhe Yāā
Dios sīquī jā ní ncacu ji chījin
iin tatā jā jáni inī ji jā váha cā
cúu. Chi sa maá-ni tatā jā ní
nquee yuhú yā cúu ndija tatā
jā chíhi yā cuenta.
9 Chi yáhá cúu tūhun jā ní
nquee yuhú yā nūū Abra-
ham: Maá tiempo jā ní jani nī
de quiji nī, de cacu iin sēhe yií
ñasíhí nú Sara, ncachī yā.
10 De nsūú yáhá-ni, chi saá-
ni Rebeca nī ncacu ūū sēhe yií
ña, de iin-ni tatá ndúū ji, jā ní
ncuu tatā ndá sá Isaac.
11-13 De jondē ncháha ca
cacu ndúū ji, de ncháha ca
sāhá ji jā váha á jā úhvī, de
ja nī ncāhān yā jíín Rebeca:
Sūchí jā cacu jā xíhna ñúhún
satíñú ji nūū sūchí úū, ncachī
yā. Chi suni súcuán cáhān
tutū īī: Nī īyo mānī ni jíín Ja-
cob, de Esaú chi nduú, ncachī
Yāā Dios. De súcuán jínī ō jā
maá Yāā Dios cuu nacāji yā
nchivī tú nāsa nī ncundaā inī
maá yā, de nsūú sīquī tiñu jā
sáhá ji, chi sa sīquī nāsa cúnī
maá yā nacāji yā ji.
14 ¿Nāsa cāhān ō túsaá? ¿A
jāá nduú íyó ndāā Yāā Dios jā
sáhá yā súcuán? Nduú cuitī.
15 Chi jondē janahán nī
ncāhān yā jíín Moisés: Ní-ni
cúu jā cúnī ni cundáhví inī ni,
de cundáhví inī ni ji. De ní-ni
cúu jā cúnī ni sāhá nī jā váha,
de sāhá nī, ncachī yā.
16 Túsaá de nsūú sīquī jā
cúnī maá nchivī, ni nsūú

jā ndúcú ndéé maá ji cúu, chi sīquī nāsa cúnī maá yā cundáhví inī yā ji.

17 Chi suni súcuán yósō nūū tutū īī jā ní ncāhān yā jíín rey nación Egipto: Nī jani nī ndóhó jā cúu nú rey, tácua jíín ndóhó de stéhēn ni poder ni, de tácua cūtē nuu síví nī níí ñayīví, ncachī yā.

18 Túsaá de tú ní iin cúnī yā cundáhví inī yā, de cúndáhví inī yā. De tú ní iin cúnī yā jā cunīhin inī, de sáhá yā jā cúnīhin inī.

19 De sanaā de cāhān iin nú jíín nī: Tú súcuán cúu ¿de nūcu cáhān yā cuāchi sīquī ō? Chi mā cūú casī ō nāsa cúnī maá yā sāhá yā. Cachī nū.

20 De sa cáhān ni jíín nú: Ndóhó, ¿ní iin cúu nú jā jáni inī nū jā nascócóo nú nūū Yāā Dios? ¿A cuu cāhān quīsi ñuhun jíín tēe jā ní nsāhá: ¿Nūcu nī nsāhá nú nduhū súcuán? cachī.

21 Chi tēe jā sáhá quīsi, cuu sāhá dē nāsa cúnī maá dē, chi iin-ni ñuhun cuu sāhá dē iin quīsi fino de incā quīsi corriente.

22 ¿De á nduú jétáhví nú jā suni súcuán sáhá Yāā Dios jíín nchivī? Chi cúnī yā stéhēn yā nāsa sáhá yā juicio sīquī nchivī tácua cunī ji poder yā. De vísō súcuán de nī īyo paciencia yā jāá nduú ní nénda ñamā yā sīquī nchivī jā tānū tāhvī.

23 De suni cúnī yā stéhēn yā nāsa viī ndasí cúñáhnú yā sīquī tiñu sáhá yā jíín yóhó nchivī jā cúndáhví inī yā. Chi jondē janahán ja nī nsāhá tūha yā yóhó jā viī cuñáhnú ó jíín yā.

24 Chi nī ncana yā yóhó jā candíja ó, de sava ó cúu nchivī hebreo de sava ó cúu nchivī ndá cā nación.

25 Chi suni suha nī ncāhān yā nūū tutū Oseas:

Nchivī jāá nduú ní ncúu nchivī maá nī, mitan de cāhān ni jā cúu ji nchivī maá nī.

De nchivī jāá nduú ní íyo mānī ni jíín, mitan de cāhān ni jā cúu ji nchivī jā mānī ni jíín.

26 De maá lugar nūū ní ncāhān ni jāá nsūú nchivī ni cúu ji,

suu ñúcuán cāhān nchivī jā cúu ji sēhe Yāā Dios, Yāā técū níí cání.

Ncachī yā.

27 Sochi Isaías chi suha nī ncāhān dē tūhun nchivī Israel: Vísō nī ncāyā ndá tatā Israel tá cúu ñūtín mar, sochi jacū ji-ni scácu yā.

28 Chi Jētohō ō Yāā Dios, ñamā sínu yā tiñu jā sāhá ndāā yā sīquī cuāchi nchivī ñayīví. Cáchī tutū.

29 Chi cúu tá cúu jā ní ncāhān tucu Isaías:

Maá Yāā jā cúu Jētohō nūū ndācá ángel andiví, tú nduú ní scácu yā jacū tatā ō nícu,

de ja cúu ó tá cúu nchivī ñuū Sodoma jíín ñuū Gomorra, jā ní naā ndihi.

Cáchī tutū.

Jāá nduú jétáhví nchivī hebreo tūhun jā scácu yā ji

30 ¿Nāsa cāhān ō túsaá? Suu jā nchivī ndá cā nación, vísō nduú ní ndúcú ji quendōo

ndāā ji nūū Yāā Dios, de nī
sndáhvā yā cuāchi ji. Chi sīquī
jā ní ncandíja ji jā ní jīhī Cristo
jēhē ji cúu jā ní sndáhvā yā
cuāchi ji.
31 De sa nchivī Israel, vísō
ndúcú ndá ji jā quendōo ndāā
ji nūū Yāā Dios jā sāhá ley yā,
sochi nduú cúndeé ji quendōo
ndāā ji.
32 ¿De nājēhē? Sīquī jāá
nduú ndúcú ji jā sndáhvā yā
cuāchi ji jā candíja ji jā ní jīhī
Cristo jēhē ji, chi sa jáni inī
ndá ji jā squíncuu ji maá ley
de quendōo ndāā ji. De jā
stíví ji súcuán cúu tá cúu jā
ndícó cáva ji sīquī maá yūū
jā scáchihi jēhē, de suu cúu
Cristo.
33 Chi súcuán cáhān nūū
tutū īī:

Jondē ñuū ni Sión cani nī maá
Yāā jā cúu modo yūū jā
scáchihi ji jēhē ji.
De cúu yā tá cúu toto jā ndícó
cáva ji sáhá.
Sochi nchivī jā cándíja Yāā
ñúcuán, chi squíncuu
yā jā ñúhún inī ji.
Ncachī Yāā Dios.

10

1 Hermano, cúu ndasí inī ni
de jícān táhvī ni nūū Yāā Dios
jēhē nchivī nación ni Israel, jā
ná scácu yā ndá ji.
2 Chi cáhān ni jā vāha
sáhá ndá ji chi ndíhvī inī ji
chíñúhún ji Yāā Dios. De vísō
súcuán de chíñúhún cāhá ndá
ji.
3 Chi nduú jícūhun inī ji nāsa
sndáhvā Yāā Dios cuāchi ji,
de ndúcú ji quendōo ndāā ji
maá-ni jā squíncuu ji ley. De
nduú jétáhví ji maá modo jā
sndáhvā Yāā Dios cuāchi ji.
4 Chi sīquī jā ní nsāhá Cristo
de cuu quee nchivī chījin ley
Moisés. De sndáhvā Yāā Dios
cuāchi ndācá nchivī jā cándíja
jā sáhá Cristo jēhē ji.
5 Chi súcuán nī ntee
Moisés tūhun nchivī jā ndúcú
quendōo ndāā jíín ley: Tú iin
nchivī cuu squíncuu ji ndācá
tiñu ndácu ley, de cutecū ji
nícu, cáchī.
6 Sochi tūhun jā sndáhvā
Yāā Dios cuāchi nchivī sīquī
jā cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji,
chi sa cáhān: Mā cāní inī nū
jā jíni ñúhún caa nú andiví jā
quísnúu nú Cristo jā sndáhvā
yā cuāchi nú.
7 De ni mā cāní inī nū jā
jíni ñúhún cuun nú jondē nūū
cūnú jā quísndáa nú Cristo
māhñú ndīyi, modo jāá nduú
ní nátecū yā.
8 ¿De nāsa cáhān tūhun
ñúcuán túsaá? Iyó ñatin tūhun
yā jíín nú, chi ñúhún inī yuhú
nú jíín inī ánō nū, cáchī tutū.
De suu cúu tūhun jā ná cándíja
ó jā scácu yā yóhó. De tūhun
yáhá cúu jā nácani ndá nī.
9 Chi tú cāhān nū jā Jētohō
nū cúu Jesús, de tú candíja
nú jondē jíín inī jíín ánō nū
jā ní natecū yā māhñú ndīyi
nī nsāhá Yāā Dios, ñúcuán de
scácu yā ndóhó.
10 Chi jíín inī jíín ánō ō
cándíja ó jā ní jīhī yā jēhē
ō, de súcuán de sndáhvā Yāā
Dios cuāchi ó. De jā cáhān ō
jā Jētohō ō cúu Jesucristo, de
súcuán de scácu yā yóhó.
11 Chi cáhān tutū īī: Ndācá
nchivī jā cándíja ji yā, chi

squíncuu yā jā ñúhún inī ji, cáchī.
12 Chi inuú-ni cúu nchivī he-
breo jíín ndá cā nchivī. Chi
maá yā cúu Jētohō nūū ndihi
ó, de cuāhā jā váha sáhá yā jíín
nchivī jā cáhān ndāhví jíín yā.
13 Chi súcuán cáhān tūhun
yā: Ndihi nchivī jā cáhān
ndāhví jíín maá Jētohō ō, chi
scácu yā ji, cáchī.
14 ¿De nāsa cāhān ndāhví ji
jíín yā de tú nduú ní ncándíja
ji jā scácu yā ji? ¿De nāsa
candíja ji de tú nduú ní jíni
ji tūhun yā? ¿De nāsa cuni ji
de tú nduú nā nchivī nacani
tūhun nūū ji?
15 ¿De nāsa nacani nchivī
tūhun yā de tú nduú tájí yā
ji quīhīn ji? Chi tá cúu nūū
cáhān tutū īī: Viī ndasí tiñu
sáhá ndá nchivī jā jíca jíín
tūhun ndeé tūhun sīī inī jā
nácani ji tūhun vāha yā, cáchī.
16 Sochi nsūú ndihi ji
jétáhví tūhun jā scácu yā ji.
Chi nī ncāhān Isaías jondē
janahán: Tátā Yāā Dios, ¿nā
nchivī nī ncandíja tūhun jā
nácani ndá sá viī? ncachī dē.
17 Túsaá de tú cunini nchivī
de cuu candíja ji. De tūhun jā
cunini ji cúu tūhun Cristo.
18 Sochi jícā tūhún nī: ¿A
nduú ní jíni ji tūhun yā túsaá?
Nduú, chi nī jini ji, chi cáhān
tutū īī:

Níí ñayīví nī jini nchivī tūhun
jā ní nacani ndá dē.
De jondē nūū jīcá cā ndācá
lado nī jīnū tūhun yā.

Cáchī tutū.
19 De suni jícā tūhún nī: ¿A
nduú ní jícūhun inī ndá nchivī
Israel tūhun yā? Nduú chi
nī jīcūhun inī ji, de nduú ní
jétáhví ji. Chi xihna cā Moisés
nī ncachī dē jā ní ncāhān Yāā
Dios:

Cucuíñú inī ndá nú sāhá nī,
chi cuāha nī tūhun nī
nūū incā nchivī jāá
nduú cúu ji iin nación.
De quītī inī nū cunī nū jā
cuāha nī tūhun nī nūū
iin nación jāá nduú
jícūhun inī.

20 De saá-ni Isaías nī nchun-
deé inī dē nī ncachī cājí dē jā
ní ncāhān Yāā Dios:

Ndá nchivī jāá nduú ní
nánducú nduhū, nī jinī
ji nduhū.
De nūū nchivī jāá nduú ní jícā
tūhún, nī stéhēn ni nāsa
Yāā cúu nī.

21 Sochi sīquī nchivī Israel sa
nī ncāhān dē jā ní ncāhān
yā: Ndiquivī nī ncana nī ji
jā quīvi ji nūū ni, de nduú ní
ncúnī ji, chi nchivī nīhin inī,
nchivī jéhe inī cúu ji. Ncachī
yā, ncachī Isaías.

11

*Jā íyó jacū-ni cā nchivī Is-
rael jā scácu yā*

1 Túsaá de jícā tūhún nī: ¿A
nī sndóo Yāā Dios nchivī maá
yā Israel, á naá cúu? Nduú
cuitī. Chi nduhū suni tēe Is-
rael cúu nī, de tatā Abraham
cúu nī, de vāji nī chījin tatā
Benjamín.
2 Nduú ní sndóo Yāā Dios
nchivī maá yā, chi ja nī nacāji
yā ji jondē janahán. ¿A nduú
jínī ndá nú nāsa cáhān tutū
īī tūhun Elías, tēe nī nacani
tūhun yā janahán? Chi tá jícān
táhvī dē, de súcuán nī ncāhān
dē sīquī nchivī Israel:

3 Tátā Yāā Dios, nī jahnī
ndá ji ndācá tēe nácani tūhun
ní, de nī janī ji ndá altar
ní. De mátúhún-ni cā sāán nī
nquendōo, de mitan suni cúnī
ji cahnī ji sāán, ncachī dē.
4 De Yāā Dios nī scócóo yā:
Iyó ūjā mil nchivī jā cándíja
nduhū jāá nduú ní jécuīñī
jītí ji nūū ídolo jā nání Baal,
ncachī yā.
5 De saá-ni mitan, chi íyó
jacū-ni cā nchivī jā ní nacāji
yā sīquī jā vāha inī yā jíín ji.
6 De tú nī nacāji yā ji sīquī
jā vāha inī yā, de nsūú sīquī jā
ní nsāhá ji tiñu váha cúu. Chi
tú sīquī jā ní nsāhá ji tiñu váha
cúu, ñúcuán de nsūú sīquī jā
vāha inī yā.
7 ¿De nāsa cúu túsaá? Cúu jā
nchivī Israel nduú ní ncúndéé
ji jā ní nducú ji quendōo ndāā
ji. Sochi sava ji jā ní nacāji
yā, chi maá ji nī sndáhvā yā
cuāchi ji. De sava cā ji chi nī
ndunīhin inī ji,
8 tá cúu nūū cáhān tutū īī:
Nī nsāhá Yāā Dios jāá nduú
jícūhun cuitī inī ji sīquī yā, de
ni nduú jínī ji jíín tīnūú ji,
de ni nduú níni ji tūhun yā,
de súcuán cúu jondē mitan.
Cáchī tutū.
9 De suni nī ncāhān David:
Vico jā sáhá ndá ji, ná cóo
tá cúu iin trampa á iin
xéyí,
tácua nīhīn ji castigo xēēn
sīquī jā stíví ndá ji jā
sáhá ji cuāchi.
10 De ánō ji ná ndúneē, modo
jā má cūú cā cunī ji,
de ná cósndīhí tūndóhó sīquī ji
níí cání.
Cáchī tutū.

*Sīquī jā scácu yā nchivī ndá
cā nación*

11 Túsaá de jícā tūhún nī: ¿A
mā cūú cuitī cā ndīvi nchivī
Israel nūū Yāā Dios jā súcuán
nī stíví ndá ji? Nduú chi cuu.
Chi jā ní ncunīhin inī ndá ji,
de sa nchivī ndá cā nación nī
nīhīn táhvī ji tūhun jā scácu
yā ji. De ñúcuán sáhá tucu jā
nchivī Israel cundihvī inī ji jā
suni candíja maá ji.
12 Chi jā ní stíví ndá ji, de
sa nchivī níí cáhnú ñayīví nī
nīhīn maá ji tūhun yā. De
jā ní jica yátá ndá ji, suu nī
nsāhá jā ní nīhīn nchivī ndá
cā nación tūhun yā. Túsaá
de tá ndīvi tucu ndihi nchivī
Israel ndahá yā, de nchivī
ñayīví víhí cā quendōo ndetū
ji sāhá ñúcuán.
13 De mitan de cáhān ni
jíín ndá ndóhó nchivī ndācá
nación jāá nduú ní jínī tūhun
yā. Chi nī ntají Yāā Dios
nduhū jā scáca nī tūhun nūū
ndá ndóhó nchivī ndācá
nación. De ndúcú nī jā ná
cuétúhún ndá nú tiñu jā sáhá
nī jā nácani nī tūhun yā.
14 Chi cúnī ni jā jíín ñúcuán
de nacani inī sava táhán nī
nchivī Israel jā suni candíja
maá ji, de scácu yā ji.
15 Chi jā ní sndóo yā nchivī
Israel, jā ñúcuán cúu jā sa
nchivī ñayīví nī nsāhá yā jā
ndīvi ji nūū tūhun mānī yā jíín
ji. Túsaá de quīvī jā naquehen
tucu yā nchivī Israel, quīvī
ñúcuán suni vāha ndasí sāhá
yā jíín nchivī níí cáhnú ñayīví.
Chi cuu modo jā natecū ji jā
cúu ji tá cúu ndīyi.
16 De nchivī Israel sócō ndá
ji nūū Yāā Dios pan jā quée

xihna cā nūū ñujan, de súcuán
stéhēn ji jā ndihi ñujan cúu
cuenta yā. De saá-ni iin ñutun,
tú yíhí jā cuenta yā cúu, de
suu cúu jondē yoho jíín jondē
ndihi ndahá. De suni súcuán
nchivī Israel, yíhí cuenta ji
nūū yā, sīquī jā ndá tatā xíhna
ñúhún ji, nī nquīvi ji ndahá
yā.

17 Chi nchivī Israel cúu ji
tá cúu ndá ñutun olivo vāha,
de sava ndahá ñutun ñúcuán
nī ncandeē. De ndá ndóhó
nchivī ndá cā nación jāá
nduú jínī tūhun yā, cúu ndá
nú tá cúu ndahá ñutun olivo
yucú, de nī nachuhun yā ndá
nú nūū ní ncandeē nchivī jā
cúu ndahá ñutun olivo vāha.
De modo jā inuú-ni stáá ndá
nú cōhyo jíín cajin jā váji
jondē yoho ñutun olivo vāha.

18 Túsaá de mā sāhá téyíí
ndá nú maá nú nūū nchivī
Israel jā cúu ji tá cúu ndahá
ñutun jā ní ncandeē. Mā
cútéyíí nú, chi nūcūhun inī nū
jāá nsūú yoho cúu jā stáá ca-
jin nūū maá nú, chi sa maá nú
stáá cajin jā váji jondē yoho.

19 De sanaā de cāhān nū:
Nduú chi sava ndahá nī
ncandeē tácua nachuhun yā
nduhū nūū ní ncandeē, cachī
nū.

20 Ndāā, sochi nī ncandeē
ji sīquī jāá nduú ní ncándíja
ji Cristo. De ndá ndóhó chi
maá-ni sīquī jā cándíja nú, jā
suu cúu jā ní nquīvi nú lugar
ji. De mā sāhá vīxī nū maá nú
túsaá, chi sa cuyūhú nú jā coto
candeē maá nú.

21 Chi nduú ní née cáhnú inī
yā nūū maá ndahá jā xítíñu,
de saá-ni ndá ndóhó mā cúne
cáhnú inī yā nūū nū de tú stíví
nú.

22 Túsaá de sāhá vāha ndá
nú cuenta nāsa vāha inī Yāā
Dios jíín nāsa xēēn inī yā. Chi
nī nduxeēn inī yā jíín nchivī
hebreo jā ní stíví ñúcuán, de
sa ndá ndóhó cúndáhví inī yā.
De cánuú jā cuiñi nīhin nú jíín
tūhun jā vāha inī yā jíín nú.
Chi tú nduú, de suni candeē
yā ndá nú.

23 De maá nchivī hebreo tú
candíja tucu ji, de nūcūhun
tucu ji, chi cuu nachuhun
tucu Yāā Dios ji.

24 Túsaá de ndá ndóhó
nchivī ndācá nación jāá nduú
ní jínī tūhun yā, nī ncandeē
nū xīnī ñutun olivo yucú, de
nī nachuhun yā ndóhó xīnī
ñutun olivo vāha, vísō nsūú
ndahá maá ñutun ñúcuán cúu
ndá nú. De nā oncā nchivī
hebreo jā má náchuhun yā ji
nūū ní ncandeē ji, chi cúu
ji maá ndahá ñutun váha
ñúcuán.

Iin quīvī de scácu yā ndihi nchivī nación Israel

25 Hermano, cúnī ni jā ná
jícūhun inī ndá nú nāsa íyó
tūhun yáhá jā ní nchiyuhū,
tácua mā cútéyíí nú cani inī
nū jā ndíchí maá nú: Chi sava
nchivī Israel nī ndunīhin inī
ji, de súcuán coo jondē quīvī
jā jīnu candíja nchivī ndá cā
nación jāá nduú jínī tūhun yā,
de sá de nduú cā.

26 Ñúcuán de scácu yā ndihi
nchivī nación Israel, chi suha
cáhān tutū īī:

Ichi ñuū ni Sión quiji Yāā jā
scácu nchivī,
de sāhá yā jā má cōó cā cuāchi
nūū ndācá tatā Jacob.

27 De yáhá cúu contrato jā
sāhá ndāā ni jíín ji,
quīvī jā candeē ni cuāchi ndá
ji, cáchī Yāā Dios.
Cáchī tutū.
28 Chi nchivī hebreo nī
nduu ji modo enemigo Yāā
Dios sīquī jāá nduú ní ncándíja
ji tūhun jā scácu yā ji. De jā
ñúcuán de cuu cūtē nuu tūhun
yā nūū ndācá nú. De vísō
súcuán de sīquī jā ní nacāji
yā ndá tatā ji janahán, de
cúndáhví cā inī yā ji jā má
sndóo yā ji níí cání.
29 Chi nduú nácani yátá inī
yā jā cána yā nchivī jíín jā jéhe
yā tāhvī ji.
30 De ndá ndóhó, suni nī
īyo nīhin inī nū nūū Yāā Dios
jondē saá. De mitan jā ní
ncunīhin inī maá nchivī he-
breo, de cúndáhví inī yā ndá
ndóhó.
31 De saá-ni maá ji, chi
vísō cúnīhin inī ji mitan, de
cundáhví tucu inī yā ji, tá cúu
nūū cúndáhví inī yā ndá máá
nú.
32 Chi Yāā Dios nī nsāhá yā
jā ní nquendōo ndiviī nchivī
chījin tūhun jā cúnīhin inī ji,
tácua suni cuu cundáhví inī yā
ndiviī ji.
33 Túsaá de sáhvi inī ō jā
cuāhā ndasí tūhun ndíchí íyó
jíín Yāā Dios, de ndihi cuitī
jínī yā. De juni mā cūú cuitī
cachī tūhun ó nāsa sándāā inī
yā sáhá yā ndācá-ni, de mā
quēndá cuitī ō jīcūhun inī ō
nāsa cúu ndācá jā sáhá maá
yā.
34 Chi cáhān tutū īī: ¿Ní iin
jícūhun inī nāsa jáni inī maá
Jētohō ō? ¿A ní iin nī stéhēn
nūū yā?
35 ¿Ní iin nī jēhe xihna cā
nūū maá yā, tácua nachunáá
yā nūū ji?
36 Chi jondē nūū maá yā
vāji ndācá jā íyó, de maá yā
nī nsāhá ndihi, de jā cuu maá
yā cúu. De ná cáhān ō jā viī
ndasí cúñáhnú Yāā Dios níí
cání. Amén.

12

Jā ná cóo ndoo ánō ō jā cuetíñú Yāā Dios yóhó

1 Túsaá de cáhān ndāhví nī
jíín ndá nú, hermano, jā síquī
jā cúndáhví inī Yāā Dios yóhó.
Sōcō ndá nú maá nú nūū yā,
coo ndoo coo iī nū jā cuetíñú
yā ndóhó, tá cúu nūū cúsiī inī
yā. Chi suu cúu jā chíñúhún
nú yā jondē jíín inī jíín ánō nū.
2 De mā cācá ndá nú jíín
ndācá modo jā sáhá nchivī
ñayīví yáhá, chi sa sāma nú
modo jā jáni inī nū, de ndujeé
jāá ntúnī nū. De súcuán de
cuu nacāji nú ní-ni cúu jā váha
jā jétahān inī Yāā Dios, jā cúsiī
inī yā, jíín jā jíja inī nū jíín
tūhun yā.
3 De sīquī jā vāha inī yā de nī
jēhe yā tiñu jā nácani nī tūhun
yā, de jā ñúcuán cáhān ni jíín
ndihi nú jā má cání inī nū jā
vāha cā nchivī cúu nú nsūú cā
tá íyó nú. Chi tá iin tá iin nú
cani ndaā inī nū sīquī maá nú,
de mā scáa cā nū cani inī nū jā
vāha cā nchivī cúu nú nsūú cā
tá medida jā ní jēhe Yāā Dios
fuerza inī nū jā candíja nú.
4 Chi cúu ndá nú tá cúu iin
yiqui cúñu jā íyó cuāhā parte,
de tá iin iin chi síín síín jétíñú.
5 Chi vísō íyó cuāhā ō, de
modo iin-ni yiqui cúñu cúu ó

jā yíhí ó ndahá Cristo, chi iin-
ni nī nduu ndācá ó.
6 De síín síín tāhvī nī jēhe
Yāā Dios nūū ō jā sāhá ó tiñu
cúnī yā, tú nāsa nī jētahān inī
yā nī jēhe yā nūū iin iin ó.
Túsaá de ná sáhá vāha ó jíín
ndá tāhvī jā ní jēhe yā. Tú nī
nīhīn ō tāhvī jā nácani ó tūhun
yā, de cánuú sāhá ó jondē maá
medida jā ní jēhe yā jā cándíja
ó.
7 De tú nī nīhīn ō tāhvī jā
chíndeé ó táhán ó, de ná sáhá
ñuncúún ó. De tú nī nīhīn
ō tāhvī jā stéhēn ō, de ná
cúndihvī inī ō stéhēn ō.
8 De nchivī jā sndíhvī inī
incā nchivī, suni ná sáhá
ñuncúún ji. De nchivī jā jéhe
nūū táhán, ná cuáha ji súcuán-
ni. De nchivī jā ndíso tíñú, ná
ndácu vāha ji tiñu. De nchivī
jā jíto ndáhví nchivī ndāhví,
ná cúsiī inī ji sāhá ji.

Nāsa cánuú squíncuu nchivī
cándíja

9 De cundáhví ndija inī ndá
nú táhán nú, de nsūú maá-ni
jā cáhān nū-ni. De cunī ūhvī
nū tiñu néhén, de cuniquīn nū
tiñu váha.
10 De cánuú coo manī nū jíín
ndá táhán nú tá cúu nūū mānī
nū jíín ñanī nū. De nducú ndá
nú nāsa quendōo yíñúhún cā
táhán nú nsūú cā maá nú.
11 De mā cúcúxí nú jíín ndá
tiñu jā sáhá nú. Chi jíín inī jíín
ánō nū cundihvī inī nū jā sāhá
nú tiñu cúnī maá Jētohō ō.
12 De cusiī inī nū jā ñúhún
inī nū ndācá jā váha jā coo. De
cuandeé inī nū de tú ndóho
nú tūndóhó. De níní cācān
táhvī nū.
13 De coto ndáhví nú nchivī
cándíja de tú cúmanī nūū ji.
De cuāha núú nú vehe nūū
nchivī jīcá.
14 De cācān táhvī nū jēhē
nchivī jā jínī ūhvī ndóhó. Mā
cáhān nāvāha nú sīquī ji, chi sa
cācān táhvī nū jēhē ji.
15 De tú cúsiī inī nchivī, de
suni cusiī inī nū jíín ji. De
tú cúcuécá inī nchivī, de suni
cucuécá inī nū jíín ji.
16 De coo inuú inī ndá nú
jíín táhán nú. De mā sāhá vīxī
nū maá nú, chi sa quetáhán
nú jíín nchivī ndāhví. Mā cāní
inī nū jā ndíchí nú.
17 De mā násāhá nāvāha nú
ni iin nchivī de tú nī nsāhá
nāvāha ji ndóhó. Cundihvī inī
ndá nú sāhá nú tiñu váha jā
cunī jínúū ndācá nchivī.
18 De cundihvī inī ndá nú
cundeē mānī nū jíín ndācá
nchivī, vísō nāsa-ni íyó maá ji.
19 Ñanī mánī, mā nácuāha
ndá nú jā ndutahvī nchivī
jā sáhá nāvāha ndóhó, chi sa
cuāha nú tūhun jā maá Yāā
Dios cuāha yā castigo ji. Chi
súcuán cáhān tutū īī: Maá nī
cuāha castigo ji, de maá nī
nacuāha yāhvi ji, cáchī Jētohō
ō.
20 De suni cáhān tutū: Tēe jā
jínī ūhvī ndóhó, tú jíhī dē sōco,
de cuāha nú jā cajī dē. De tú
yíchī dē, de cuāha nú jā coho
dē. Chi tú sāhá nú súcuán,
de cucanoō dē de nacani uhvī
inī dē jā ní jinī ūhvī dē ndóhó,
cáchī.
21 Mā cuáha nú tūhun jā
cundeé tiñu néhén jíín nú, chi
sa tiñu váha sāhá nú tácua
ndāhvā tiñu néhén.

13

1 Ndācá nchivī ná cuétáhví
ji nūū ndá tēe jā ndíso tiñu
ñuū. Chi mā cōó tēe ndíso tíñú
de tú nduú ní nsáhá Yāā Dios.
De ndá tēe jā ndíso tíñú, chi
Yāā Dios nī ntee tiñu sīquī dē.
2 De nchivī jāá nduú jétáhví
nūū ndá tēe ndíso tíñú, túsaá
de cúnīhin inī ji nūū ndá jā ní
jani Yāā Dios. De nchivī jā
cúnīhin inī, chi cuāchi sáhá ji,
de nīhīn ji castigo.
3 Chi ndācá tēe jā ndíso
tíñú, nsūú jā ndíso tíñú dē jā
cuyūhú nchivī sáhá tiñu váha,
chi sa jā cuyūhú nchivī sáhá
tiñu néhén. De tú cúnī nū jā
má cúxeēn ndá tēe ndíso tíñú
nūū nū, de sāhá nú tiñu váha
túsaá. Ñúcuán de cuetúhún
ndá dē ndóhó.
4 Chi jétíñú Yāā Dios ndá
dē, tácua cundeē vāha ndá
nú. Sochi tú sáhá nú tiñu
néhén, de sa cuyūhú nú, chi
nsūú jā ndíso cāhá ndá dē
tiñu jā sndóho dē nchivī.
Chi jétíñú Yāā Dios dē, tácua
cuāha dē castigo nchivī sáhá
tiñu néhén.
5 Jā ñúcuán cánuú jā
cuetáhví ndá nú nūū tēe ndíso
tíñú, de nsūú maá-ni jā má
níhīn nū castigo, chi suni jāá
nduú nā cuāchi coo ánō nū.
6 De jā ñúcuán cúu jā suni
jéhe ndá nú xūhún nūū ndá
tēe ndíso tíñú, cuu tiñu ñuū.
Chi jétíñú Yāā Dios dē, de
maá-ni tiñu ñúcuán sáhá ndá
dē.
7 De chunáá ndá nú ndihi
jā ndíta nú nūū ndācá nchivī.
Cuāha nú xūhún ñúū nūū tēe
jā quéhen xūhún ñúū. De
cuāha nú xūhún cuota nūū tēe
quéhen cuota. De coo respeto
nū nūū nchivī jā cánuú coo
respeto nū. De coo yíñúhún
nú nūū nchivī jā cánuú coo
yíñúhún nú.
8 Mā cúndita nú nūū ni
iin. De íyó iin jā ndíta nú
jā má téhndē cuitī, suu jā ní
ncāhān Yāā Dios jā cundáhví
inī nū táhán nú. Chi nchivī
jā cúndáhví inī táhán, ja nī
squíncuu ji ndihi jā ndácu ley
yā.
9 Chi súcuán ndácu ley tiñu:
Mā cásíquí ndéē nū táhán
nú, mā cáhnī nū ndīyi, mā
sácuíhná nú, mā sátúhún nú,
mā ndíyo inī nū jā névāha
táhán nú. De ndācá tūhun
yáhá jíín ndá cā tiñu jā ndácu
ley, ndihi-ni yíhí chījin tūhun
yáhá: Cundáhví inī nū táhán
nú, tá cúu nūū cúndáhví inī nū
maá nú, cáchī tutū.
10 Chi tú cúndáhví inī ō
táhán ó, de mā sāhá ó ni iin jāá
nduú vāha nūū ji. Túsaá de jā
cúndáhví inī ō táhán ó, ñúcuán
cúu jā squíncuu ó níí ley yā.
11 Súcuán sāhá ndá nú, chi
sāhá nú cuenta jā cuácuñatin
quīvī jā nenda yā. De mā cōó
cā nū tá cúu nchivī quíxīn, jā
cuhuun inī nū. Chi mitan ja
nī ncuñatin cā quīvī jā scácu
yā yóhó nsūú cā quīvī jā ní
ncandíja ó tūhun yā.
12 Chi modo jā ja ñatin yāha
jacuáā, de cuācunijīn quīvī
scácu yā yóhó. Túsaá de ná
sndóo ó tiñu jā ní nsāhá ó nūū
neē, de ná cúcutú ó jíín ndācá
tiñu ndāā jā caca ó jíín luz yā.
13 Ná cáca yíñúhún ó tá
cúu nūū cánuú caca ó jíín
luz yā. Mā jíni ndá nú, mā
sāhá nú ndācá vico néhén,

mā cācá ndiī nū, mā sāhá nú tiñu néhén, mā cánāá nú, mā cúcuásún inī nū.
14 Chi sa cuiñi cutú nú jíín fuerza maá Jētohō ō Jesucristo, jā má cuáha cā nū tūhun sāhá nú tiñu jā cúnī modo nēhén maá nú.

14

Mā cáhān nēhén ó cunī ō táhán ó

1 Cuetáhví nú nchivī jāá ncháha ca cuja jíín tūhun yā, de mā tétáhán nú jíín ji sīquī ndācá tūhun jā síín jáni inī ji jíín maá nú.
2 Chi íyó nchivī jā jáni inī ji jā cuu cajī ji ndinuū-ni. De íyó nchivī jāá ncháha ca cuja jíín tūhun yā, de jáni inī ji jāá nduú vāha jā cajī ji cūñu, chi jā ní nsōcō nchivī nūū ídolo cúu.
3 De ndóhó tēe jā yájī ndinuū-ni, mā cáhān nū cunī nū tēe jāá nduú yájī ndinuū. De ndóhó tēe jāá nduú yájī ndinuū, mā cáhān nū cunī nū tēe jā yájī ndinuū. Chi Yāā Dios nī jetáhví yā tēe ñúcuán.
4 De ndóhó, ¿ní iin cúu nú jā cáhān nēhén nú jínī nū mozo Yāā Dios? Chi tú vāha sáhá dē á nēhén sáhá dē, de maá yā cúu jā sáhá ndāā sīquī dē, nsūú maá nú. De nduú chi cuiñi vāha dē, chi mozo maá Jētohō ō cúu dē, de cuu sāhá yā jā má stíví dē.
5 De suni íyó nchivī jā jáni inī jā īī cā iin quīvī nsūú cā incā quīvī. De incā nchivī chi jáni inī ji jā inuú-ni cúu ndācá quīvī. De ndācá ji ná cúndaā vāha inī maá ji sīquī nāsa jáni inī ji.
6 Chi tēe jā née iī iin quīvī, chíñúhún dē Jētohō ō jā sáhá dē súcuán. De tēe jāá nduú née iī iin quīvī, suni chíñúhún dē Jētohō ō jā sáhá dē súcuán. De tēe jā yájī ndinuū-ni, chíñúhún dē maá Jētohō ō jā sáhá dē súcuán, chi nácuetáhví dē nūū Yāā Dios. De tēe jāá nduú yájī ndinuū, suni chíñúhún dē Jētohō ō jā sáhá dē súcuán, de suni nácuetáhví dē nūū yā.
7 Chi ni iin ó nduú técū ō jā coo vāha maá ó-ni, de ni iin ó nduú jíhī ō jā cúnī maá ó.
8 Chi tú técū ō de técū ō jā sāhá ó tiñu cúnī maá Jētohō ō. De tú cuū ō, de suni cuū ō sīquī jā cúnī maá Jētohō ō. Túsaá de á jā cutecū ō á jā cuū ō, de yíhí ó ndahá maá Jētohō ō.
9 Chi nī jīhī Cristo de nī natecū yā, tácua cuu yā Jētohō nūū nchivī jā ní jīhī jíín nūū nchivī técū.
10 De ndóhó, ¿nājēhē cúu jā jáni nēhén inī nū jínī nū táhán nú túsaá? ¿De nūcu cújéhe inī nū jínī nū dē? Chi ndācá ó cuiñi ó yuhú mesa Cristo jā sāhá ndāā yā tiñu ó.
11 Chi suha yósō nūū tutū īī:
Jāndáā ndija chi nūū maá nī cuiñi jítí ndācá nchivī,
de ndihi ji cāhān jā maá nī cúu Yāā Dios, cáchī maá Jētohō ō.
12 Túsaá de tá iin tá iin ó nacuāha ó cuenta nūū Yāā Dios nāsa tiñu nī nsāhá ó.

Mā sāhá ó jā quīvi táhán ó cuāchi

13 De jā ñúcuán de mā cáhān nēhén cā ō cunī ō táhán ó. Chi sa chuhun inī ndá nú jā

má sāhá nú ni iin tiñu jā sāhá
jā stíví táhán nú de quīvi ji
cuāchi.
14 De jínī ni jā ni iin jā ní
nsāhá Yāā Dios, nduú stíví
ánō ō. Chi súcuán nī ncucáhnú
vāha inī ni sīquī jā cándíja nī
Jētohō ō Jesús. Sochi tú iin
nchivī jáni inī ji jā íyó jā stíví
ánō ji, túsaá de súcuán sáhá
ndija jíín maá ji.
15 De tú táhán nú nduú
cúvāha inī dē jā yájī nū cūñu jā
ní nsōcō nchivī nūū ídolo, chi
jáni inī dē jā stíví ñúcuán ánō
nū, túsaá de nduú cúndáhví
inī nū dē jā yájī nū. Coto má
snáā nū ánō táhán nú sīquī jā
yájī nū iin jā jáni inī dē jā
cuāchi cúu. Chi suni jēhē maá
dē nī jīhī Cristo.
16 Mā sāhá nú tiñu jā cāhān
ji sīquī, vísō jínī maá nú jā íyó
vāha.
17 Chi jā ndácu Yāā Dios tiñu
nūū ō, nsūú sīquī nāsa cajī ō
coho ó cúu, chi sa sīquī jā ná
sáhá ó tiñu ndāā, de cundeē
mānī ō jíín táhán ó, de cusiī inī
ō sāhá Espíritu Santo.
18 De nchivī jā súcuán sáhá
tiñu jā cúnī Cristo, chi cúsiī
inī Yāā Dios jíín ji, de suni
jétúhún ndá nchivī ji.
19 Túsaá de ná cúndihvī inī
ō cundeē mānī ō, tácua jíín
ñúcuán de chindeé táhán ó jíín
táhán ó jā cuja ó jíín tūhun yā.
20 De mā cuáha nú tūhun jā
jíín ndeyu yájī nū de snáā nū
tiñu jā ní nsāhá Yāā Dios jíín
táhán nú. Chi ndāā chi íyó
ndoo ndihi jā yájī ō, de vísō
súcuán de nduú vāha jā yájī
nū ndeyu tú sāhá jíín táhán nú
jā suni cajī maá dē vísō jáni inī
dē jā cuāchi cúu.
21 Vāha cā mā cājí nú cūñu,
ni mā cōhó nú vino, de ni iin
mā sāhá nú jā stíví ánō táhán
nú, de quīvi dē cuāchi, de caca
yátá dē nūū tūhun cándíja dē.
22 De tú cándíja nú jāá nduú
nā cuá sáhá jā yájī nū, de
súcuán candíja maá nú-ni nūū
Yāā Dios. De nāçā ndetū tēe
jāá nduú sáhá jíín ánō dē jā
cuāchi cúu tú cajī dē coho dē.
23 De tēe jā yáji iin jā jáni inī
dē sanaā de stíví ánō dē, túsaá
de sáhá dē cuāchi, chi nduú
cándíja dē jā íyó vāha jā yájī
dē. Chi ndācá jā sáhá ó, de tú
nduú cándíja ó jā íyó vāha, de
cuāchi cúu.

15

*Jā ná sáhá ó jā cusiī inī
táhán ó*

1 De yóhó jā ní jija jíín tūhun
yā, cánuú jā coto ó nchivī jāá
ncháha ca cuja jíín tūhun yā,
tácua candíja vāha ji. De mā
sāhá ó jā cusiī inī maá ó-ni.
2 Chi tá iin iin ó ná sáhá
ó jā cusiī inī táhán ó, tácua
quendōo vāha ji de cuja ji jíín
tūhun cándíja ji.
3 Chi juni Cristo nduú ní
nsáhá yā jā cusiī inī maá yā,
chi sa jā cusiī inī Tatá yā. Chi
súcuán cáhān tutū īī: Ndācá
tūhun nāvāha jā ní ncāhān ndá
nchivī sīquī ní, nī ndīvi sīquī
maá sá, ncachī Cristo jíín Tatá
yā.
4 Chi ndācá tūhun jā ní
jēcōsō nūū tutū īī jondē
janahán, chi nī jēcōsō tácua
stéhēn nūū ō, de nīhīn ō tūhun
jā sāhá jā cuandeé inī ō de

ndusiī inī ō. De súcuán de cuhun inī ō ndācá jā váha jā coo.
5 De maá Yāā Dios jā jéhe tūhun cuandeé inī jíín tūhun ndusiī inī, ná sáhá yā jā coo inuú inī ndá nú, tá cúu nūū cúnī Cristo Jesús.
6 De súcuán de iin-ni coo nú de inuú-ni cuu cāhān nū jā vāha ndasí Yāā cúu Yāā Dios, Tatá Jētohō ō Jesucristo.

Jā ní jītē nuu tūhun vāha yā nūū nchivī ndá cā nación

7 Túsaá de cuetáhví nú ndācá táhán nú, tá cúu nūū ní jetáhví Cristo yóhó, tácua cunī nchivī jā viī cúñáhnú Yāā Dios.
8 Chi cáhān ni jā ní nquiji Cristo Jesús, nī nsāhá yā ndācá tiñu jā quendōo vāha nchivī hebreo, tácua cundaā ndācá tūhun jā ní nquee yuhú Yāā Dios nūū ndācá tatā ji janahán. De súcuán nī stéhēn Cristo jā squíncuu Yāā Dios ndācá jā ní nquee yuhú yā.
9 De suni nī nquiji yā tácua nchivī ndá cā nación jāá nduú jínī tūhun yā, cāhān ji jā vāha ndasí inī Yāā Dios jā cúndáhví inī yā ji. Chi suha cáhān tutū īī:

Túsaá de cāhān sá jā vāha ndasí inī ní, cuni nchivī ndācá nación,
de cata sá yaā jā chiñúhún sá ní.

10 De suha cáhān tucu tutū īī:

Ndá ndóhó nchivī ndācá nación, inuú ná cúsiī inī nū jíín nchivī maá yā.

11 De cáhān tucu:

Ndá ndóhó nchivī ndācá nación, cāhān nū jā vāha ndasí inī Jētohō ō Yāā Dios.
De ndá ndóhó nchivī ndācáni ñuū, suni cāhān nū jā cúñáhnú ndasí yā.

12 De suni nī ntee Isaías tūhun yáhá:

Chījin tatā Isaí quiji iin jā cuñáhnú,
de ndacu yā tiñu nūū nchivī ndācá nación.
De ndá nchivī ñúcuán chi cuhun inī ji ndācá jā sāhá yā.
Cáchī tutū.

13 De maá Yāā Dios jā sáhá jā ñúhún inī ō ndācá jā váha jā coo, ná sáhá yā jā coo siī ndasí inī ndá nú jíín jā coo ndeé inī nū sīquī jā cándíja nú yā. De súcuán de cuhun téyíí cā inī nū ndācá jā váha jā coo, sāhá poder maá Espíritu Santo.
14 Ñanī mánī, cúcáhnú inī ni jā vāha ndasí ndíhvī inī ndá nú jíín tiñu váha, de vāha ndasí jícūhun inī nū, de cúu sndíhvī tāhán inī nū.
15 De nī jani inī ni jā tee nī carta yáhá jā cāhān cājí nī jíín ndá nú, tácua víhí cā cuhun inī nū ndācá tūhun yáhá. Chi súcuán sáhá nī sīquī jā vāha inī Yāā Dios, de nī jēhe yā tiñu nūū ni
16 jā sáhá nī tiñu cúnī Jesucristo jā nácani nī tūhun nūū nchivī ndācá nación jāá nduú jínī tūhun yā. De nácani nī tūhun vāha Yāā Dios nūū ji jā scácu yā ji. Súcuán sáhá nī tácua nchivī ndācá nación, cuu squívi nī ji ndahá yā jā cúu ji tá cúu iin jā sócō ni nūū yā jā cúsiī inī yā jíín. Chi nī nsāhá Espíritu Santo jā íyó ndoo íyó īī ji nūū yā.

17 Túsaá de sīquī jā cándíja
nī Cristo Jesús, de cúsiī inī ni
jā vāha sáhá nī tiñu cúnī Yāā
Dios.
18 Chi mā cūú cāhān ni sīquī
tiñu jā sáhá sava cā tēe, chi
maá-ni sīquī nāsa nī jetíñú
Cristo nduhū jā sāhá nī jā
nchivī ndācá nación jāá nduú
ní jínī tūhun Yāā Dios, mi-
tan de jétáhví ji nūū yā. Chi
súcuán nī ncuu jíín tūhun jā ní
ncāhān ni jíín tiñu jā ní nsāhá
nī.
19 Chi nī nsāhá nī tiñu
ñáhnú jā ndíso poder jā stéhēn
jā cúñáhnú yā, de nī īyo
poder Espíritu Santo jíín nī.
De súcuán nī nacani ndihi
nī tūhun nāsa scácu Cristo
nchivī. De nī nacani nī jondē
Jerusalén, jíín ndihi ndācá
ñuū, jíín jondē níí región
Ilírico.
20 Súcuán cúu jā ní ndihvī
inī ni nī nacani nī tūhun jā
scácu yā nchivī. De nī jēhēn
ni nūū nchivī jāá ncháha ca
cuni tūhun Cristo, chi nduú ní
ncúu inī ni nacani nī nūū ndá
nchivī jā ja nī jini ji tūhun nī
nacani ndá cā tēe.
21 Chi sa nī nsāhá nī tá cúu
nūū cáhān tutū īī:
Ndācá nchivī jāá nduú ní
nquíji tūhun yā nūū ji,
mitan chi cunī ji tūhun
yā,
de ndācá nchivī jāá nduú ní
jíni cuitī tūhun yā, mi-
tan chi jīcūhun inī ji.
Cáchī tutū.

Jā ñúhún inī Pablo jā quíhīn
dē Roma

22 De jā ñúcuán cúu jā cuāhā
vuelta nī ncutéñú nī, de nduú
ní ncúu cuēē ni nūū ndá nú.
23 De mitan chi nī ndihi tiñu
nī níí cáhnú ndá región yáhá.
De ja nī ncuu cuāhā cuīyā jā
cúnī ni cuēē ni nūū nū.
24 Túsaá de ñúhún inī ni
cuēē ni nūū ndá nú tá yāha nī
quīhīn ni España. De ñúhún
inī ni jā tá nī ncusiī inī ni jā
ní jinī ni nūū ndá nú, ñúcuán
de chindeé ndá nú nduhū jā
quíhīn cā ni.
25 Sochi xihna cā Jerusalén
quīhīn ni quīsiáha nī xūhún
cuu ndá hermano jā íyó
ñúcuán.
26 Chi nchivī Macedonia
jíín Acaya nī jani inī ndá ji
jā caquīn ji xūhún jā quíhīn
nūū ndá hermano jā ndóho
ndáhví Jerusalén.
27 Chi súcuán nī ncusiī inī
ndá ji nī nsāhá ji. De íyó
vāha jā súcuán, chi ndá máá
ji jā cúu ji nchivī ndá cā
nación, ndíta ji jā sāhá vāha
ji nchivī hebreo ñúcuán. Chi
nchivī hebreo nī nsāhá jā ní
nquenda tūhun Yāā Dios nūū
ji jā quéndōo vāha ánō ji sáhá.
Jā ñúcuán cánuú jā chindeé ji
nchivī hebreo jā cándíja jíín
ndatíñú ñayīví yáhá.
28 Túsaá de tá nī nsínu nī
tiñu yáhá jā quísiáha nī xūhún
yáhá nūū ji, ñúcuán de cuēē ni
nūū ndá nú jā yāha nī quīhīn
ni España.
29 De jínī vāha nī jā quīvī
cuéē ni nūū nū, de vāha ndasí
quendōo nú jā nacani cā ni
tūhun vāha Cristo nūū nū.
30 Hermano, cáhān ndāhví
nī jíín ndá nú jā chindeé
chítuu nú nduhū cācān táhvī
nū jēhē ni nūū Yāā Dios sīquī
tiñu jā ndúcú ndéé nī. Súcuán
sāhá ndá nú sīquī jā cándíja ó

Jētohō ō Jesucristo, jíín sīquī
jā cúndáhví inī ō táhán ó sáhá
maá Espíritu Santo.
31 De cācān táhvī nū jā ná
cácu nī nūū ndá tēe región
Judea jāá nduú cándíja, jíín
jā ná cúsiī inī ndá hermano
Jerusalén jā quísiáha nī xūhún
yáhá cuu ji.
32 De súcuán de tú cúnī Yāā
Dios de cuēē ni nūū ndá nú,
de cusiī inī ō, de nanihīn inī ni
jā coo nī jíín ndá nú.
33 De maá Yāā Dios jā jéhe
tūhun ndeé tūhun sīī inī, ná
cóo yā jíín ndá nú. Amén.

16

Jā cáhān Pablo jā sāhá ndeé inī ji

1 De mitan de cáhān ni jíín
ndá nú jā chindeé nú her-
mana Febe, chi cúu ña ñahan
jā sátíñú sīquī tūhun yā nūū
nchivī cándíja ñuū Cencrea.
2 De cuetáhví ndá nú ña tá
cúu nūū cúnī maá Jētohō ō, chi
súcuán cánuú sāhá ndá her-
mano cándíja. De chindeé nú
ña nā-ni cuá cúu jā jíni ñúhún
ña, chi súcuán nī nchindeé
maá ña cuāhā nchivī, de saá-
ni jondē nduhū.
3 Cāhān ndá nú jíín Priscila
jíín Aquila jā sāhá ndeé inī
ndúū dē, cáchī ni, chi chíndeé
táhán dē jíín nī sīquī tiñu
Cristo Jesús.
4 Chi tá nī īyo tūndóhó jā cuū
ni nícu, de nī nchundeé inī
ndúū dē nī nducú dē modo
scácu dē nduhū, vísō suni cuū
maá dē nícu. De nácuetáhví nī
nūū ndúū dē, de nsūú vāchi
nduhū-ni, chi saá-ni ndācá
grupo nchivī jā cándíja ndācá
nación.
5 De suni cāhān ndá nú jíín
ndá nchivī cándíja jā ndútútú
vehe dē, jā sāhá ndeé inī ji,
cáchī ni. De cāhān nū jā sāhá
ndeé inī Epeneto, tēe jā mānī
ni jíín. Chi región Acaya de
maá dē cúu jā ní ncandíja xi-
hna cā nūū Cristo.
6 Suni cāhān ndá nú jā sāhá
ndeé inī María, ñahan jā ní
nsatíñú ndasí māhñú ndá nú
sīquī tūhun yā.
7 De cāhān nū jā sāhá ndeé
inī Andrónico jíín Junias,
ndúū tēe jā cúu táhán ñuū ni
jā ní nchīhi nī jíín dē vecāa.
De ndá apóstol chi jétúhún
dē ndúū tēe jīñā, de xihna cā
dē nī ncandíja Cristo nsūú cā
maá nī.
8 Cāhān ndá nú jā sāhá ndeé
inī Amplias, tēe jā mānī ni jíín,
chi cándíja dē Jētohō ō.
9 De cāhān nū jā sāhá ndeé
inī Urbano, tēe jā chíndeé
táhán jíín ó sīquī tiñu Cristo
Jesús, de saá-ni Estaquis, tēe
jā mānī ni jíín.
10 Suni cāhān ndá nú jā
sāhá ndeé inī Apeles, tēe jā
ní stéhēn jā cándíja nīhin dē
Cristo, de suni súcuán cāhān
nū jíín nchivī vehe Aristóbulo.
11 Cāhān ndá nú jā sāhá
ndeé inī Herodión, tēe cúu
táhán ñuū ni. De saá-ni nchivī
vehe Narciso jā cándíja maá
Jētohō ō.
12 De suni cāhān ndá nú
jā sāhá ndeé inī Trifena jíín
Trifosa, ndúū ñahan jā sátíñú
sīquī tūhun maá Jētohō ō. De
suni sāhá ndeé inī Pérsida,
hermana jā mānī ō jíín, chi
suni nī nsatíñú ndasí ña sīquī
tūhun Jētohō ō.

13 De cāhān nū jā sāhá ndeé
inī Rufo, tēe jā jétúhún ndá
nchivī jā vāha cándíja dē maá
Jētohō ō. De suni súcuán
cāhān nū jíín naná dē, de maá
ña suni nī jito ña nduhū modo
jā naná nī cúu ña.

14 De cāhān nū jā sāhá ndeé
inī Asíncrito jíín Flegonte jíín
Hermas jíín Patrobas jíín Her-
mes jíín ndá hermano jā ndéē
jíín dē.

15 De suni súcuán Filólogo
jíín Julia jíín Nereo jíín cuāha
dē, jíín Olimpas jíín ndihi her-
mano cándíja jā ndéē jíín ndá
dē.

16 De tá cáhān jítáhán nú, de
yíñúhún techuhú nú ndahá ji.
De ndācá grupo nchivī cándíja
nūū Cristo, cáhān ji jā sāhá
ndeé inī ndá nú.

17 De cáhān ndāhví nī jíín
ndá nú, hermano, jā coto nú
maá nú nūū nchivī jā cútucu
inī de ndúcú stíví táhán jíín
tūhun jāá nduú quétáhán jíín
jā ní ncutūha ndá nú. De cu-
jiyo ndá nú nūū ndá ji.

18 Chi nchivī súcuán, nduú
sáhá ji tiñu cúnī maá Jētohō ō,
chi maá-ni jā ndíhvī inī ji sīquī
jā cajī ji. De vīxī ndasí yuhú
ji jíín tūhun jā cáhān ndá ji,
de súcuán stáhví ji nchivī jāá
nduú jínī vāha.

19 De ndá máá nú chi ja jínī
ndihi nchivī nāsa vāha jétáhví
nú nūū yā, de jā ñúcuán cúsiī
inī ni. De cúnī ni jā coo listo
vāha nú sāhá nú tiñu váha, de
mā sāhá nú tiñu néhén.

20 De maá Yāā Dios jā jéhe
tūhun ndeé tūhun sīī inī, ñamā
sāhá yā jā cundeé ndá nú
sīquī tāchī cúñáhnú jā cúu Sa-
tanás. De ñúhún inī ni jā
Jētohō ō Jesucristo ná sáhá yā
jā váha ndá ndóhó.

21 Sāhá ndeé inī ndá nú,
cáchī Timoteo, tēe jā chíndeé
táhán jíín nī sīquī tūhun yā. De
suni súcuán cáhān ndá táhán
ñuū ni Lucio jíín Jasón jíín
Sosípater.

22 De nduhū jā nání Tercio,
jā tée nī carta yáhá jā cáhān
Pablo, suni cáhān ni jā sāhá
ndeé inī ndá nú jā cándíja nú
Jētohō ō.

23 De Gayo, tēe jā ní jēhe
núú vehe nūū ndéē nduhū jā
cúu Pablo, cáhān dē jā sāhá
ndeé inī ndá nú. De suni
jéhe núú dē vehe nūū ndācá
nchivī cándíja. De suni súcuán
cáhān Erasto, tēe cúu tesorero
ñuū yáhá, de suni súcuán
cáhān hermano Cuarto.

24 De ñúhún inī ni jā maá
Jētohō ō Jesucristo ná sáhá yā
jā váha ndá ndóhó. Amén.

Tūhun sándīhí jā cáhān jā cúñáhnú ndasí yā

25 De mitan de ná cáhān ō
jā cúñáhnú ndasí Yāā Dios.
Chi maá yā cuu sāhá yā jā
cuiñi nīhin cā ndá nú jíín
tūhun jā scácu yā ndóhó jā
nácani nī, jíín tūhun Jesucristo
jā stéhēn ni. Chi súcuán nī
stéhēn Yāā Dios tūhun yuhū
yā jā ní nchiyuhū níí cání
jondē ncháha ca jēcōo ñayīví.

26 Sochi mitan de ja nī
nquenda nijīn. Chi jíín tutū
īī jā ní ntee ndá tēe nī nacani
tūhun yā, nī jītē nuu tūhun
yuhū yáhá nūū nchivī ndācá
nación, tácua candíja ji de
cuetáhví ji. Chi Yāā Dios jā

técū níí cání, súcuán nī ndacu
yā tiñu.
27 De níí cání ná cáhān ō jā
cúñáhnú ndasí Yāā Dios sīquī
tiñu jā ní nsāhá yā jíín Jesu-
cristo. Chi mátúhún yā-ni íyó
de ndíchí ndasí yā. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA XIHNA ÑUHUN JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU NDA NCHIVI ÑUU CORINTO

1 Maá nī cúu Pablo, de nī
ncana Yāā Dios nduhū jā cúu
nī apóstol Jesucristo. Chi
súcuán nī jētahān inī yā nī
ntají yā nduhū jā nacani nī
tūhun yā. De ndúū ni jíín her-
mano ō Sóstenes
2 tée nī carta yáhá cuēē nūū
ndá ndóhó nchivī ñuū Cor-
into jā cándíja nú Yāā Dios.
Chi cúu ndá nú nchivī maá
yā, chi yíhí nú ndahá Cristo
Jesús. Chi nī ncana Yāā Dios
ndá nú jā coo ndoo coo iī nū
nūū yā. De nī ncana yā ndá
nú jondē jíín ndá cā nchivī
jā nácunehen ji maá Jētohō ō
Jesucristo, ní-ni cúu nūū íyó
ndá ji. Chi Jētohō ndācá ó jíín
ndá ji cúu yā.
3 De ñúhún inī ni jā Tatá
ó Yāā Dios jíín Jētohō ō Jesu-
cristo ná sáhá cā yā jā váha
ndá nú, de sāhá yā jā coo ndeé
coo siī inī nū.

Cristo cúu jā sáhá ndācá jā váha yóhó

4 De níní nácuetáhví nī nūū
Yāā Dios jā síquī ndá nú, chi jā
jíín Cristo Jesús nī nsāhá yā jā
váha ndá nú.
5 Chi yíhí nú ndahá Cristo,
de jā ñúcuán nī nsāhá Yāā
Dios jā íyó cuícá ndá nú jíín
ndācá tūhun yā, chi jícūhun
vāha inī nū, de cúu nácani nú.
6 Chi súcuán cúu jā íñí nīhin
ndá nú jíín tūhun Cristo jā ní
nacani ndá nī nūū nū.
7 De súcuán de nduú cúmanī
ni iin tāhvī jā jéhe yā jā cuu
ánō ndá nú juni ndétu nú
quīvī jā nenda nijīn Jētohō ō
Jesucristo.
8 De maá yā chi sāhá yā
jā cuiñi nīhin ndá nú jondē
jīnu quīvī, tácua mā cōó cuāchi
sīquī nū quīvī jā nenda Jētohō
ō Jesucristo.
9 Chi squíncuu Yāā Dios
ndācá jā ní nquee yuhú yā, de
nī ncana yā ndá nú tácua cunī
tāhán nú jíín Sēhe yā, Yāā cúu
Jētohō ō Jesucristo.

Sīquī jā má cōó síín inī ji jíín táhán ji

10 Hermano, jondē jíín síví
Jētohō ō Jesucristo cáhān
ndāhví nī jíín ndá nú jā inuú-
ni natúhún ndá nú jíín táhán
nú, de mā cōó síín inī nū, chi
sa vāha inuú coo inī ndá nú
jíín ndācá jā jáni inī nū.
11 Súcuán cáhān ni, ñanī
mánī, chi nī ncachī tūhun ndá
nchivī vehe Cloé nūū ni jā
tétáhán ndá nú.
12 Chi tá iin iin nú síín
síín cáhān nū: Nduhū chi jíín
Pablo íñí nī, cáhān sava nú.
De sava cā nū: Nduhū chi jíín
Apolos. Nduhū chi jíín Pedro.
Nduhū chi jíín Cristo. Cáhān
ndá nú.
13 De jā cáhān ndá nú
súcuán, ¿de á jáni inī nū jā síín
síín Cristo cúu jā nácani ndá
nī tūhun? ¿De á nduhū jā cúu
Pablo nī jīhī yīcā cruz jā jéhē
ndá nú? ¿De á jíín síví nduhū
nī jenduté ndá nú?

14 Nduú cuitī. De cúṭahvī ni
nūū Yāā Dios jāá nduú cuāhā
ndá nú ní scuénduté nī, chi
vāchi Crispo jíín Gayo-ni,
15 tácua mā cáhān ni iin nú
jā jíín síví nī nī jenduté nú.
16 De cáta núcūhun inī ni jā
suni nī scuénduté nī Estéfanas
jíín nchivī vehe dē. De sanaā
de súcuán-ni cúu nchivī jā ní
scuénduté nī, jáni inī ni.
17 Chi nduú ní ntétíñú
Cristo nduhū jā scuénduté nī,
chi sa jā nacani nī tūhun jā
scácu yā nchivī. De nduú ní
ndúcú nī jā stéhēn ni nūū nū
iin modo ndīchí jā má jícūhun
inī nū, chi tú súcuán de mā
cūú jīcūhun vāha inī nū tūhun
jā ní jīhī Cristo yīcā cruz nícu.

Jíín Cristo nī stéhēn Yāā Dios poder yā jíín tūhun ndíchí yā

18 De tūhun jā ní jīhī yā yīcā
cruz jā scácu yā nchivī, chi
tūhun naā cuitī cúu nūū ndá
nchivī jā cuáhān nūū tānū
tāhvī. Sochi ndá máá ó jā
cuáhān ō nūū cācu ó, chi jínī
ō jā tūhun Yāā Dios jā ndíso
poder cúu.
19 Chi súcuán yósō nūū tutū
īī jā ní ncāhān Yāā Dios:
Ná snáā ni tūhun ndíchí jā
cáhān nchivī ndīchí
cuenta ñayīví yáhá,
de mā cuétáhví nī tūhun cáhān
ndá nchivī jā jáni inī jā
jínī vāha.
Ncachī yā.
20 ¿Túsaá de ní cuetíñú
ndá tēe ndíchí cuenta ñayīví
yáhá, jíín ndá tēe stéhēn tutū,
jíín ndá tēe jā nánducú vāha
sīquī ndá jā stéhēn nchivī
ñayīví? Chi ndācá tūhun
ndíchí cuenta ñayīví yáhá, nī
ncāhān Yāā Dios jā tūhun naā
cuitī cúu.
21 Chi ndíchí ndasí sáhá Yāā
Dios. Chi ndá tūhun ndíchí
jā jínī nchivī ñayīví, nī ncachī
yā jāá nduú jétíñú jā cunī
ji nāsa Yāā cúu yā. Ñúcuán
de nī jētahān inī yā jā jíín
tūhun yā jā nácani ndá nī de
scácu yā nchivī cándíja, vísō
jáni inī nchivī ñayīví jā tūhun
naā cuitī cúu.
22 Chi nchivī hebreo, maá-
ni jā cúnī ji jā sāhá Yāā Dios
cuāhā tiñu ñáhnú jā stéhēn
poder yā. De nchivī griego
chi maá-ni sīquī tūhun ndíchí
cúu jā ndíhvī inī ji.
23 Sochi ndá máá nī chi sa
nácani nī tūhun jā ní jīhī Cristo
yīcā cruz jā scácu yā nchivī.
De tūhun yáhá sáhá jā cúyichī
inī nchivī hebreo, de nchivī
ndá cā nación chi jáni inī ji jā
tūhun naā cuitī cúu.
24 Sochi ndá nchivī jā ní
ncana yā jā ní nquīvi ndahá
yā, vísō nchivī hebreo á
nchivī griego, chi jínī ji jā
jíín Cristo nī stéhēn Yāā Dios
poder yā jíín tūhun ndíchí yā.
25 Chi tūhun Yāā Dios jā
cáhān nchivī jā tūhun naā
cuitī cúu, ndíchí ndasí cā nsūú
cā tūhun ndíchí nchivī. De jáni
inī nchivī jāá nduú nā poder
yā tá nī jīhī Jesús jā scácu yā
yóhó, de nduú chi téyíí ndasí
cā poder yā ñúcuán nsūú cā
poder nchivī.
26 Hermano, ndá máá nú
cúu jā ní ncana yā nī nquīvi
nú ndahá yā. De cundēhé ndá
nú jāá nduú íyó cuāhā nū jā
ndíchí jíín tūhun ñayīví, de ni
nduú íyó cuāhā nū jā tátúnī,

de ni nduú íyó cuāhā nū jā cúu
sēhe nchivī cúñáhnú.
27 Chi sa nī nacāji Yāā Dios
ndācá jā cáhān nchivī ñayīví
jāá nduú ndíchí cuitī, tácua
coo tūhun canoō nūū ndācá jā
ndīchí. De nī nacāji yā nchivī
jāá nduú téyíí inī ñayīví, tácua
coo tūhun canoō nūū nchivī
téyíí.
28 De suni nī nacāji yā
ndācá jāá nduú cúñáhnú inī
ñayīví, jíín ndācá jā sáhá jéhe
inī ji nūū, jondē jíín ndācá jā
jáni inī ji jāá nduú tiñu, tácua
snúu yā ndācá jā cúñáhnú inī
ñayīví.
29 Súcuán nī nsāhá yā tácua
ni iin nchivī mā cūú sāhá téyíí
ji maá ji nūū yā.
30 Sochi ndá máá nú chi
nī nsāhá Yāā Dios jā inuú-ni
cúu nú jíín Cristo Jesús. Chi
jondē nūū maá yā nī nīhīn ō
tūhun ndíchí, de nī sndáhvā yā
cuāchi ó, de nī nsāhá yā jā íyó
ndoo íyó īī ō nūū yā, chi nī
scácu yā yóhó.
31 Túsaá de ná cóo tá cúu
nūū cáhān tutū: Tú iin nchivī
cúnī ji cutéyíí ji, de ná cútéyíí
ji sīquī jā ní nsāhá maá Jētohō
ō jēhē ji, cáchī.

2

Jā nácani Pablo tūhun jā ní jīhī Cristo

1 De nduhū, hermano, tá nī
jēē ni nūū ndá nú jā nacani nī
tūhun ndāā Yāā Dios, de nduú
ní nácani nī tūhun ndíchí jā má
jícūhun inī nū.
2 Chi tá nī īyo nī jíín nú de
nduú nā incā tūhun ní ndúcú
nī jā cachī tūhun nī nūū nū,
chi maá-ni tūhun Jesucristo jā
ní jīhī yā yīcā cruz jā scácu yā
yóhó.
3 De tá nī jēē ni nūū ndá
nú, chi nduú nā fuerza ni, de
yúhú nī, de quísi nī.
4 De tá nī nacani nī tūhun
nūū ndá nú, chi nsūú jíín
tūhun ndíchí nchivī ñayīví ní
scándíja nī ndá nú, chi sa jíín
poder maá Espíritu Yāā Dios
nī stéhēn ni nūū nū,
5 tácua mā cuīñí nú sīquī
tūhun ndíchí jā cáhān nchivī,
chi sa cuiñi nú sīquī poder Yāā
Dios.

Jíín Espíritu de stéhēn Yāā Dios nāsa Yāā cúu yā

6 De ndāā chi ndíchí cáhān
ndá nī jíín ndá nchivī ja nī
jija jíín tūhun jā cándíja ji
yā. Sochi nsūú tūhun ndíchí
jā íyó inī ñayīví yáhá, de ni
nsūú tūhun ndíchí jā cáhān
ndá tēe cúñáhnú ñayīví yáhá,
chi ndá tēe ñúcuán chi yáha-ni
jā cúñáhnú dē.
7 Chi tūhun jā cáhān ndá
nī cúu tūhun ndíchí maá Yāā
Dios jā ní nchiyuhū. Chi
tūhun ndíchí ñúcuán jā ní īyo
yuhū, chi nī jaquīn Yāā Dios
jondē ncháha ca jēcōo ñayīví,
tácua cācu ó jā cutecū ō níí
cání sāhá tūhun ñúcuán.
8 Chi ni iin tēe jā cúñáhnú
inī ñayīví yáhá, nduú ní
jícūhun inī dē tūhun ndíchí
ñúcuán. Chi tú ní jícūhun inī
dē nícu, de mā cáhnī cuitī
dē maá Jētohō ō, Yāā jā viī
cúñáhnú.
9 Chi cúu tá cúu nūū cáhān
tutū īī:
Ndācá jā ní nsāhá tūha Yāā
Dios jā cuu nchivī jā
mānī jíín yā,

ni iin ñúcuán nduú ní jínī
jínúū nchivī, de ni
nduú ní jíni jíín sóho ji,
de ni nduú ní nquíji jā súcuán
cani inī ji.
Cáchī tutū.
10 Sochi ndá máá ó chi nī
stéhēn Yāā Dios ndá ñúcuán
nūū ō jíín Espíritu Santo yā.
Chi maá Espíritu jínī vāha yā
de stéhēn yā ndihi, chi jondē
ndācá tūhun ndíchí cā maá
Yāā Dios.
11 Chi ni iin nchivī mā
cūú cunī ji nāsa jáni inī incā
nchivī, chi maá ji-ni jíín ánō
ji cúu jā jínī. De suni súcuán
ni iin nchivī nduú jínī ji nāsa
jáni inī Yāā Dios, chi maá-ni
Espíritu Yāā Dios cúu jā jínī.
12 De maá ó chi nī nīhīn
ō Espíritu ñúcuán jā váji nūū
Yāā Dios, de nduú jáni inī ō
tá jáni inī nchivī ñayīví. De
jā ñúcuán cúu jā jícūhun inī ō
nāsa nī nsāhá Yāā Dios jā váha
yóhó sīquī jā vāha inī yā.
13 De suu sīquī ndācá yáhá
cúu jā cáhān ndá nī, de nsūú
jíín tūhun jā stéhēn nchivī
ndīchí, chi sa jíín tūhun jā
stéhēn maá Espíritu. Chi
stéhēn ndá nī tūhun Espíritu
nūū ndá nchivī jā névāha
Espíritu.
14 Sochi nchivī jāá nduú
névāha Espíritu Yāā Dios,
nduú jétáhví ji ndá tūhun jā
váji nūū Espíritu, chi jáni inī ji
jā tūhun naā cuitī cúu. De mā
cūú jīcūhun inī ji, chi nduú
névāha ji maá Espíritu jā sāhá
jā jīcūhun inī ji.
15 De nchivī jā névāha
Espíritu, chi jícūhun inī ji nāsa
íyó ndihi-ni. De nchivī ñayīví
mā cūú jīcūhun inī ji nāsa
nchivī cúu nchivī ñúcuán.
16 Chi cáhān tutū īī: ¿Ní iin
cuu cunī nāsa jáni inī maá
Jētohō ō? ¿De ní iin cuu stéhēn
nūū yā? Ni iin mā cūú. Cáchī
tutū. De vísō súcuán de maá ó
chi jáni inī ō tá cúu nūū jáni inī
Cristo.

3

*Jā chíndeé táhán ndá dē jā
sáhá dē tiñu Yāā Dios*

1 De nduhū, hermano,
nduú ní ncúu cāhān ni jíín
ndá nú tá cúu nūū cáhān ni
jíín nchivī jā jíca jíín Espíritu.
Chi sa nī ncāhān ni tá cúu nūū
cáhān ni jíín nchivī jā cáta jíca
jíín modo maá. Chi cúu ndá
nú tá cúu sūchí lúlí jāá ncháha
ca cuja nú jíín tūhun Cristo.
2 Nī stéhēn ni jāá nduú víjín
nūū ndá nú, chi cúu nú tá
cúu sūchí lúlí jā cáta jáxīn cā.
De nduú ní ncáhān ni jíín nú
tūhun víjín jā cúu tá cúu jā
cājí jā yájī nchivī ja nī jija,
chi ncháha ca quenda nú jíín
jondē saá. De mitan suni
ncháha ca quenda nú jíín.
3 Chi cáta jíca cā ndá nú
jíín modo nēhén maá nú. Chi
cúcuásún inī ndá nú, de cánāá
nú, de cúsíín inī nū. Túsaá
de cúu ndá nú tá cúu nchivī
ñayīví jā jíca jíín modo nēhén
maá.
4 Chi iin nú cáhān: Nduhū
chi jíín Pablo íñí nī. De incā
nū cáhān: Nduhū chi jíín Apo-
los. De súcuán cúu jā jíca ndá
nú jíín modo nēhén maá nú.
5 ¿De ní iin cúu nduhū, de
ní iin cúu Apolos túsaá? Vāchi
mozo-ni cúu ndúū ni nūū Yāā
Dios, de nī jetíñú yā nduhū

tácua candíja ndá nú maá
Jētohō ō. Chi tá iin iin nī nī
nsāhá tiñu nāsa nī jēhe maá
Jētohō ō nūū ni.

6 Nduhū chi modo jā ní
jaquīn ni tūhun yā inī ánō
nū, de Apolos chi modo jā
ní nchuhun dē ndute, cúu jā
ní stéhēn cā dē nūū ndá nú.
Sochi maá Yāā Dios cúu jā ní
scuáhnu tūhun inī ánō nū.

7 Túsaá de nduú ná cúu sáhá
tēe jā jáquīn, de saá-ni tēe jā
chúhun ndute, chi sa maá Yāā
Dios cúu jā scuáhnu.

8 De tēe jáquīn jíín tēe
chúhun ndute, iin-ni cúu dē.
De ndācá dē chi cuāha yā
yāhvi dē nāsa tiñu nī nsāhá iin
iin dē.

9 Chi ndá nduhū chi cúu nī
tēe chíndeé táhán jā sáhá nī
tiñu Yāā Dios. De ndá ndóhó
cúu tá cúu itū maá Yāā Dios jā
sátíñú yā jíín. De suni tá cúu
iin vehe jā sáhá Yāā Dios cúu
ndá nú.

10 De nduhū chi cúu nī tá
cúu iin maestro albañil jā
ní ntavā ni cimiento vehe
ñúcuán, cúu jā ní scándíja nī
ndá nú. De incā dē sámā dē
sīquī, cúu jā stéhēn cā dē nūū
nū. Túsaá de tá iin iin dē ná
cóo cuidado dē nāsa sámā dē
sīquī.

11 De Jesucristo cúu
cimiento vehe ñúcuán, de
ni iin mā cūú tavā incā
cimiento, chi maá yā cúu jā
ní sndáhvā cuāchi ó.

12 De ndācá nchivī cándíja,
chi sáhá ji vehe sīquī cimiento
ñúcuán, de á jíín ndatíñú váha
tá cúu oro á plata á yūū luu, á
jíín jā ñamā naā, tá cúu ñutun
á itē á ndáyóho.

13 De natūu tiñu jā ní nsāhá
iin iin ji, tú nāsa nī ndihvī
inī ji sīquī maá yā. Chi maá
quīvī juicio jā sāhá ndāā yā
tiñu nchivī, suu quīvī ñúcuán
natūu cájí tiñu ji. Chi jíín
ñuhūn quiji quīvī ñúcuán,
de modo tá sáhá ñuhūn jā
téñuhūn ndācá jā cúu cáyū,
suni súcuán coto túnī yā tiñu
iin iin ji.

14 De tú nduú ní ncáyū tiñu
jā ní nsāhá ji sīquī cimiento,
de nīhīn ji tāhvī ji.

15 Sochi tú nduú ní ndíhvī
inī ji jíín tiñu yā, de mā níhīn ji
tāhvī ji, chi modo jā cāyū tiñu
ji. Sochi maá ji chi cācu ánō ji,
vísō modo ja ñatin cāyū ji nūū
yáñuhūn.

16 ¿A nduú jínī ndá nú jā cúu
nú tá cúu templo Yāā Dios, chi
ndéē Espíritu Yāā Dios inī ánō
nū?

17 De tú iin nchivī stíví ji
templo Yāā Dios, de stánū
tāhvī yā nchivī ñúcuán. Chi
ndoo ndasí íyó templo yā, de
suu cúu ndá máá nú.

18 Ni iin nú mā stáhví nú
maá nú jíín jā jáni inī nū. Tú
iin nchivī jáni inī ji jā ndíchí
ji jíín ndá tūhun ñayīví yáhá,
de vāha cā ná siáā ji, tácua coo
ndíchí ndija ji jíín tūhun maá
yā.

19 Chi tūhun ndíchí jā íyó inī
ñayīví yáhá, tūhun naā cuitī
cúu nūū Yāā Dios. Chi cáhān
nūū tutū īī: Nchivī ndīchí
cuenta ñayīví chi nátiin yā ji
sīquī ndācá tūhun ndíchí ji jā
jásī ji nūū tūhun yā, cáchī.

20 De cáhān tucu tutū: Maá
Jētohō ō jínī yā ndācá jā jáni
inī nchivī ndīchí, chi maá-ni jā
jáni cāhá inī ji, cáchī.

21 Túsaá de ni iin nú mā
cútéyíí nú jā síquī ni iin tēe
ndíchí. Chi cuenta ndá máá
nú cúu ndihi-ni.
22 Cúu Pablo, cúu Apolos,
cúu Pedro jā stéhēn ndá dē
nūū nū. Cúu ndihi jā íyó inī
ñayīví, jā íyó mitan jíín jā coo.
De vísō tú cutecū nū á cuū nū,
de ndihi-ni cúu cuenta ndá
nú.
23 De ndá máá nú cúu
cuenta Cristo, de Cristo cúu
cuenta Yāā Dios.

4

Jā sátíñú ndá apóstol sīquī tūhun yā

1 Túsaá de cani inī ndá nú
jā mozo-ni cúu ndá nī nūū
Cristo, jā ní ntetíñú yā nduhū
jā stéhēn ni tūhun Yāā Dios jā
ní nchiyuhū jondē janahán.
2 De ndāā chi tēe jā sátíñú
sīquī ñúcuán, íyó responsable
tá iin iin dē jā squíncuu vāha
dē.
3 De nduhū chi nduú sáhá
nī cuenta tú nánducú ndá nú
sīquī ni nāsa sáhá nī, á tú
nánducú nchivī jā cúñáhnú
inī ñayīví. De juni maá nī chi
nduú nánducú nī sīquī maá nī.
4 Chi vísō jínī ni jíín ánō ni
jāá nduú nā cuāchi nī, sochi
nsūú ñúcuán cúu jā quéndōo
ndāā ni, chi maá Jētohō ō cúu
jā jíto túnī nduhū.
5 Túsaá de mā nánducú ndá
nú sīquī tiñu táhán nú, chi tá
quenda maá quīvī sá de cunī
nū. Chi jondē tá ndiji maá
Jētohō ō, de nastúu nijīn yā
ndācá tiñu jā yíyuhū nūū neē,
de stéhēn nijīn yā ndācá jā jáni
inī nchivī jíín ánō ji. Ñúcuán
de maá Yāā Dios cuetúhún yā
tá iin iin ji nāsa nī nsāhá ji.
6 Hermano, ndācá tūhun
yáhá nī ncāhān ni tácua
quendōo vāha ndá nú. De
nī ncachī ni jā maá nī jíín
Apolos, chi mozo-ni cúu ndúū
ni nūū yā, de súcuán cúu nī
iin ejemplo nūū ndá nú. De
cáhān ni jā súcuán cúu nī,
tácua cutūha nú cani inī nū
maá-ni tá cúu nūū cáhān tutū
īī. Chi mā sāhá vīxī nū jā
cuetúhún nú iin tēe jā stéhēn,
de incā dē nduú.
7 ¿De nūcu cútéyíí ndá nú
nūū táhán nú túsaá? ¿De nā
cuá íyó nūū ndá nú jāá nduú
ní ncútahvī nū nūū yā? De
tú jā ní ncutahvī nū cúu, ¿de
nūcu sátéyíí ndá nú maá nú jā
modo jāá nsūú jā ní ncutahvī
nū cúu?
8 Va ja nī ncucuícá ndá nú,
de ja névāha nú ndihi, jáni inī
nū túsaá. De ja tátúnī ndá
máá nú, de ni nduú cā jíni
ñúhún nú nduhū, jáni inī nū.
Nduú vāha jā súcuán cútéyíí
ndá nú. De nācā vāha de tú
jā tátúnī ndija ndá nú nícu,
tácua va suni cuāha nú tūhun
jā tatúnī ndá nī jíín nú túsaá.
9 De íyó tá jáni inī ni jā ndá
nduhū jā cúu apóstol, chi nī
nsāhá Yāā Dios jā cúu ndá nī
modo tēe núu cā nūū nchivī,
modo tēe jā ní ncundaā jā cuū
dē. Chi níí ñayīví jíín andiví
ndéhé vāha nūū ni, cúu ndá
ángel jíín nchivī.
10 Chi jā síquī Cristo de
cáhān ndá ji jā tēe naā cúu
ndá nī. De ndá ndóhó chi va
ndíchí nú jíín tūhun Cristo,
jáni inī nū. De ndá nduhū
chi nduú nā fuerza ni, de ndá

ndóhó va íyó fuerza nū, jáni
inī nū túsaá. De ndá ndóhó
chi íyó yíñúhún nchivī nūū
nū, sochi nūū ndá nduhū chi
sáhá jéhe inī ji.

11 Níí cání jā váji ndá nī de
jíhī ni sōco jondē mitan. De
yíchī ndá nī ndute, de cúmanī
sahma nī, de nduú sáhá vāha
nchivī jíín nī, de ni nduú nā
vehe névāha ndá nī.

12 De nīhin sátíñú ndá nī jíín
ndahá nī. De cáhān nāvāha ji
nūū ndá nī, sochi cáhān vāha
nī jíín ndá ji. De jínī ūhvī ji ndá
nī, sochi jéndeé inī ni.

13 De cáhān nēhén ji sīquī
ndá nī, sochi cáhān mānī ni
jíín ji. De cúu ndá nī tá
cúu yācá inī ñayīví, de squéne
yichī ji nduhū jondē mitan.

14 De nsūú jā tée nī yáhá jā
cucanoō nū, chi sa jā sndíhvī
inī ni ndá nú, chi cúu ndá nú
modo sēhe nī jā mānī ni jíín.

15 Chi vísō ná cóo ūxī mil tēe
jā stéhēn tūhun Cristo nūū nū,
sochi iin-ni tatá nú íyó. De
nduhū cúu modo tatá ndá nú,
chi nī scándíja nī ndá nú jā
ní nacani nī tūhun vāha Cristo
Jesús jā scácu yā yóhó.

16 Túsaá de cáhān ndāhví
nī jíín nú jā ndacu ndá nú
nduhū.

17 De jā ñúcuán cúu jā ní
ntají nī Timoteo cuēē dē nūū
ndá nú. Chi cúu dē modo
sēhe nī jā mānī ni jíín dē,
de squíncuu vāha dē nūū
maá Jētohō ō. De maá dē
nachuhun inī ndá nú nāsa
jíca nī jā cándíja nī Cristo, jíín
nāsa stéhēn ni nūū ndá grupo
nchivī cándíja ndācá lado.

18 Sochi sava nú chi sáhá
téyíí nú maá nú, chi jáni inī nū
jā má cuéē cuitī ni cā nūū nū.

19 De nduú chi ñamā cuēē
ni nūū ndá nú de tú súcuán
cúnī maá Jētohō ō. Ñúcuán de
nanducú nī sīquī ndá tēe jā
cútéyíí, de mā sāhá nī cuenta
tūhun jā cáhān dē-ni, chi sa
coto túnī ni dē de tú cuu
squíncuu dē.

20 Chi jā tátúnī Yāā Dios
nūū ō, chi nsūú jā cáhān ō-ni
cúu, chi jíni ñúhún jā cundiso
poder tūhun cáhān ō jíín tiñu
sáhá ó.

21 ¿Túsaá de nāsa cúnī ndá
nú? ¿A jā cuxeēn ni nūū nū tá
cuēē ni, sīquī jāá nduú nácani
inī nū, á jā nacani inī nū de
cuēē ni jíín tūhun cúndáhví inī
jíín tūhun vitá inī?

5

Jā sáhá ndāā Pablo sīquī iin cuāchi

1 De nī nīhīn ni tūhun jā jíca
ndiī iin tēe jā íyó māhñú ndá
nú, chi ndéca dē naná úū dē.
De xēēn ndasí sáhá tēe jīñā,
chi juni nchivī jāá nduú jínī
tūhun Yāā Dios, nduú sáhá ji
súcuán.

2 De vísō súcuán de sáhá
téyíí ndá nú maá nú. Vāha
cā jā cucuécá ndasí inī nū.
De cánuú jā tavā nū tēe jā
sáhá cuāchi ñúcuán ná quée
dē māhñú ndá nú.

3 De nduhū vísō nduú íyó
nī jíín ndá nú, sochi modo jā
íyó nī jíín nú cúu jā ñúhún inī
ni ndá ndóhó. De ja nī nsāhá
ndāā ni sīquī tēe jā ní nsāhá
cuāchi ñúcuán, chi tá-ni cúu jā
íyó nī jíín ndá nú cúu.

4 Túsaá de ndutútú ndá nú,
de maá Jētohō ō Jesucristo
coo yā jíín nú. De nduhū chi
modo jā coo nī jíín nú, chi
ñúhún inī ni ndá nú. De poder
maá Jētohō ō Jesús suni coo
jíín nú.
5 De ná chíhi ó tēe jīñā
ndahá Satanás, tácua ná
ndóho yiqui cúñu dē, de
nacani inī dē de cācu ánō dē
quīvī jā ndiji Jētohō ō Jesús.
6 Nduú vāha jā sáhá téyíí
ndá nú maá nú. ¿A nduú jínī
nū tūhun jā cáhān suha? Vísō
jacū-ni levadura de ndáā níí
ñujan sáhá, cáchī.
7 Túsaá de tavā ndá nú
tēe jīñā tá cúu nūū squéne
nú levadura jā ní ntīví. De
súcuán de cuu ndá nú modo
pan jā cúvāha jíín ñujan jéé
jāá nduú nā levadura yíhí, jā
yájī ndá ji vico pascua. De
suu súcuán cúu ndija ndá nú.
Chi ja nī jīhī Cristo jā ní nsōcō
yā maá yā jēhē ō, chi cúu yā
modo tīcāchí pascua jā ní jīhī
jā jéhē ō.
8 Túsaá de ná núcūhun inī ō
nāsa nī ncuu vico ñúcuán, de
ná cóo ndaā ndija ánō ō, de
suu cúu tá cúu pan jāá nduú
nā levadura yíhí. De mā sāhá
ó tiñu néhén jíín tiñu téhén jā
cúu tá cúu levadura jā ní ntīví.
9 Nūū incā carta jā ní ntee
nī nūū ndá nú nī ncāhān ni jā
má quívi nduū nū jíín nchivī
jíca ndiī.
10 Sochi nduú ní ncáchī ni
jā má quétáhán cuitī nū jíín
ndá nchivī jāá nduú cándíja
jā jíca ndiī, jā ndíyo inī, jā
cuīhná, jā chíñúhún ídolo. Chi
tú súcuán de jíni ñúhún quee
nú inī ñayīví nícu, chi nduú nā
incā modo jā cujiyo nú nūū ji
chi ndéē ō ñayīví jíín ji.
11 Chi sa nī ncachī ni jā má
quívi nduū nū jíín ndá máá
nchivī jā cáhān ji jā cúu ji her-
mano, de tú jíca ndiī ji, á ndíyo
inī ji, á chíñúhún ji ídolo, á
sátúhún ji, á jíni ji, á cuíhná ji.
De ni mā cājí cuitī nū stāā jíín
nchivī jā sáhá súcuán.
12 Chi nsūú tiñu nī cúu jā
sāhá ndāā ni sīquī nchivī jāá
nduú íñí jíín ó. Yāā Dios cúu
jā sāhá ndāā sīquī ji.
13 Sochi nchivī jā íñí jíín
ndá nú chi cánuú jā sāhá
ndāā nū sīquī ji. Túsaá de
cánuú jā tavā ndá nú tēe jā ní
nsāhá cuāchi ñúcuán jā íyó dē
māhñú ndá nú, ná quíhīn dē.

6

Jā má cáquīn ji cuāchi sīquī
táhán ji nūū justicia jāá nduú
cándíja

1 De tú táhán nú jā cándíja
nī nsāhá cuāchi sīquī nū, ¿de
nūcu jéhēn ndá nú jíín dē nūū
justicia jāá nduú cándíja? ¿De
nūcu nduú sáhá ndāā ndá nú
nūū táhán nú jā cándíja Yāā
Dios?
2 ¿A nduú jínī nū jā nchivī
cándíja Yāā Dios chi iin quīvī
de sāhá ndāā ji tiñu nchivī
ñayīví? De tú iin quīvī sāhá
ndāā ndá nú tiñu nchivī
ñayīví, ¿de á mā cūú sāhá ndāā
nū mitan sīquī iin cuāchi lulí
jā sáhá ndá táhán nú?
3 ¿A nduú jínī nū jā iin quīvī
de sāhá ndāā ō jondē tiñu ndá
ángel andiví? De nā oncā cúu
tiñu ñayīví yáhá jā má cūú
sāhá ndāā ō.

4 Túsaá de tú táhán nú sáhá
dē iin cuāchi sīquī nū, ¿de nūcu
jéhēn ndá nú sa nūū ndá tēe
jāá nduú cúu dē táhán nchivī
cándíja jā sāhá ndāā dē cuāchi
nú?
5 Súcuán cáhān ni tácua cu-
canoō ndá nú. ¿A nduú íyó ni
iin tēe jícūhun inī māhñú ndá
nú jā cuu sāhá ndāā dē sīquī
nū?
6 Nduú íyó vāha jā iin
hermano caquīn cuāchi sīquī
incā hermano nūū justicia
jāá nduú cándíja.
7 De jā jáquīn ndá nú cuāchi
sīquī táhán nú, chi jā stíví
ndasí nú cúu. ¿A nduú vāha cā
jā cuandeé inī nū jā ná sáhá ji
cuāchi sīquī nū á jā candeē ji
ndatíñú nú?
8 De nduú chi sa ndá máá
nú cúu jā sáhá cuāchi de
cándeē nū ndatíñú táhán nú,
de nūū ndá hermano cúu jā
sáhá nú súcuán.
9 ¿A nduú jínī ndá nú jā
nchivī jāá nduú íyó ndāā,
mā níhīn táhvī ji quīvi ji nūū
tátúnī Yāā Dios? Mā stáhví nú
maá nú jā cani inī nū jā nīhīn
táhvī nū, chi ni nchivī jā jíca
ndiī, ni nchivī jā chíñúhún
ídolo, ni nchivī jā cásíquí ndéē
táhán, ni tēe jā sáhá ndiī jíín
táhán yíí,
10 ni nchivī cuīhná, ni
nchivī ndíyo inī, ni nchivī jíni,
ni nchivī sátúhún, ni nchivī
jā stáhví táhán sīquī xūhún,
mā níhīn táhvī ji quīvi ji nūū
tátúnī Yāā Dios.
11 De súcuán nī īyo sava ndá
nú nícu, sochi mitan chi ja
nī naquete yā ndá nú, de íyó
ndoo íyó īī nū nūū yā. Chi
ja nī sndáhvā yā cuāchi nú
nī nsāhá yā jíín maá Jētohō ō
Jesús jíín Espíritu Yāā Dios.

Jā íyó ndoo íyó īī yiqui cúñu nchivī cándíja

12 De ndāā cúu jā cáhān
nchivī jā ndihi-ni tiñu íyó
vāha jā sāhá ó tú nāsa cúnī ō.
De vísō súcuán de nsūú ndihi
sáhá jā quéndōo vāha ánō ō.
Ndihi chi cuu sāhá ó, de vísō
súcuán de nduú íyó vāha jā
quívi ó nūū tiñu jā stíví ánō ō.
13 De ndāā cúu jā cáhān
nchivī jā ndeyu cúu jā cuhun
chījin, de chījin cúu jā cuhun
ndeyu. Sochi iin quīvī de mā
cōó cā súcuán, chi naā ndúū
ñúcuán sāhá Yāā Dios. De
nsūú sīquī jā sāhá ó tiñu ndiī
cúu jā íyó yiqui cúñu ó, chi sa
jā sāhá ó jā cúnī maá Jētohō
ō. De Jētohō ō chi jíto yā yiqui
cúñu ó.
14 De tá cúu nūū ní nastécū
Yāā Dios Jētohō ō, suni súcuán
nastécū yā yóhó jíín poder yā.
15 ¿A nduú jínī ndá nú jā
yiqui cúñu tá iin iin ó cúu
modo ndá parte yiqui cúñu
Cristo? ¿Túsaá de á cuu can-
deē ō iin parte yiqui cúñu
Cristo de squétáhán ó jíín iin
ñahan ndiī? Mā cūú cuitī
súcuán.
16 ¿A nduú jínī ndá nú jā tēe
jā quétáhán jíín ñahan ndiī, de
iin-ni cā yiqui cúñu nī nduu
dē jíín ña? Chi cáhān tutū īī:
Jā ndúū dē chi iin-ni cā yiqui
cúñu cúu, cáchī.
17 Sochi nchivī jā quétáhán
jíín maá Jētohō ō, chi suni
súcuán iin-ni cā cúu ji jíín yā
sīquī jā cándíja ji yā.
18 Túsaá de cunu ndá nú jā
má quívi nú nūū tiñu ndiī. Chi

ndá cā cuāchi jā sáhá nchivī, chi nsūú yiqui cúñu ji stíví ji. Sochi tú jíca ndiī ji, de sīquī yiqui cúñu ji cúu jā sáhá ji cuāchi.
19 ¿A nduú jínī ndá nú jā yiqui cúñu nú cúu templo Espíritu Santo jā ní jēhe Yāā Dios nūū nū, de ndéē yā inī nū? De nsūú cuenta maá nú cúu nú.
20 Chi Yāā Dios chi yāhvi ndasí nī nacueen yā ndá nú. Jā ñúcuán cánuú jā caca yíñúhún nú nūū Yāā Dios jā sāhá nú tiñu váha jondē jíín yiqui cúñu nú jíín inī jíín ánō nū, chi cuenta Yāā Dios cúu.

7

Jā cáchī tūhun sīquī yií jíín ñasíhí

1 Mitan de ná cáchī ni sīquī ndá tūhun jā ní jīcān tūhún ndá nú nduhū nūū carta. Jāndáā jā vāha cā quéndōo iin tēe de tú mā cúndeē dē jíín ñahan.
2 Sochi sīquī jā íyó tiñu ndiī, de vāha cā jā ndācá tēe ná cóo ñasíhí maá dē, de saá-ni ndācá ñahan ná cóo yií ña.
3 De yií ná squíncuu vāha dē nūū ñasíhí dē jā cúu dē yií ña. De saá-ni ñasíhí ná squíncuu vāha ña nūū yií ña.
4 Chi ñasíhí nduú cúu sāhá ña jā cúnī ña jíín yiqui cúñu ña, chi suni jā cúnī yií ña. De saá-ni yií nduú cúu sāhá dē jā cúnī dē jíín yiqui cúñu dē, chi suni jā cúnī ñasíhí dē.
5 De mā sásáhán ndá nú maá nú nūū táhán nú. Sochi tú cúnī ndúū nū jā víhí cā cācān táhvī nū jacū tiempo, de tú íyó conforme ndúū nū, de cuu sasáhán nú maá nú nūū táhán nú. De ñúcuán de vāha cā jā naquetáhán tucu nú, tácua mā cōtó túnī Satanás ndúū nū sīquī tiñu ndiī.
6 De nsūú jā ndácu nī tiñu jā cánuú jā coo ūū táhān nū, chi jā jéhe nī tūhun cúu.
7 Chi jétahān inī ni jā ndá tēe ná cóo mátúhún dē-ni, tá cúu nūū íyó maá nī. Sochi síín síín nī nsāhá Yāā Dios iin iin dē nāsa cúu maá dē, chi sava dē cuu coo mátúhún dē-ni, de sava cā dē chi nduú chi síín nī nsāhá yā jíín dē.
8 Túsaá de cáhān ni jíín ndá nchivī jā íyó mátúhún-ni, jíín ndá ñahan jā ní nquendōo ndáhví, jā vāha cā de tú coo ji súcuán-ni, tá cúu nūū íyó maá nī.
9 Sochi tú jínī ji jā má quēndá ji coo ji súcuán-ni, de ná cóo ūū táhān ji túsaá. Chi vāha cā jā coo ūū táhān ji nsūú cā jā jīhyó ji.
10 Sochi nūū nchivī jā ní ncuu ūū táhān chi ndácu nī tiñu jā ñahan mā sndóo ña yií ña. De nsūú nduhū cúu jā ndácu tiñu, chi sa maá Jētohō ō.
11 De tú sndóo iin ñahan yií ña, de ná quéndōo mátúhún ña-ni, de suni cuu naquetáhán ña jíín yií ña. De yií suni mā sndóo dē ñasíhí dē.
12 De jíín sava cā nchivī chi cáhān ni yáhá jā jáni inī maá nī, de nsūú jā ní ncachī maá Jētohō ō cúu: Tú iin hermano ndéca dē ñahan jāá nduú cándíja, de tú jétahān inī ña jā cundeē ña jíín dē, de mā sndóo dē ña.
13 De tú iin ñahan ndéca ña tēe jāá nduú cándíja, de tú

jétahān inī dē cundeē dē jíín
ña, de mā sndóo ña dē.
14 Chi tēe jāá nduú cándíja,
yíhí cuenta dē nūū Yāā Dios
sīquī jā ní nquetáhán dē jíín
ñahan cándíja. De ñahan jāá
nduú cándíja, suni yíhí cuenta
ña nūū Yāā Dios sīquī jā ní
nquetáhán ña jíín hermano
cándíja. Chi tú nsūú súcuán de
sēhe ji mā quīhí cuenta ji nūū
Yāā Dios, sochi mitan chi yíhí
cuenta ji nūū yā.
15 Sochi yií á ñasíhí jāá nduú
cándíja, tú fuerza cúu jā cúnī
ji sndóo ji táhán ji, de ná
sndóo ji. Chi tú súcuán cúnī
ji, de hermano á hermana
cándíja nduú cánuú jā casī ji
jā ndusíín táhán ji jāá nduú
cándíja. Chi nī ncana Yāā Dios
yóhó jā cundeē mānī ō jíín
táhán ó.
16 Chi ndóhó jā cúu nú
ñasíhí, nduú jínī nū, sanaā de
candíja yií nú sāhá nú, de cācu
dē. De saá-ni ndóhó jā cúu yií,
nduú jínī nū, sanaā de candíja
ñasíhí nú sāhá nú, de cācu ña.
17 Túsaá de tá iin iin nú
ná quéndōo nú nāsa nī nsāhá
Jētohō ō ndóhó, jíín nāsa-ni íyó
nú tá nī ncana yā ndá nú jā ní
ncandíja nú. De súcuán ndácu
nī nūū ndācá grupo nchivī
cándíja.
18 Tú nī ncana yā iin tēe
jā ní ncuu circuncidar, de
súcuán ná quéndōo dē. De tú
nī ncana yā iin tēe jāá nduú ní
ncúu circuncidar, de mā cūú
dē circuncidar.
19 Chi nduú nā cuá sāhá á
cuu ó circuncidar á nduú, chi
jā cánuú cā cúu jā squíncuu
vāha ó tiñu jā cúnī Yāā Dios.
20 Tá iin iin nú ná quéndōo
nú nāsa-ni íyó nú tá nī ncana
yā ndá nú nī ncandíja nú.
21 Tú mozo jā ní jeen nchivī
cúu nú tá nī ncana yā ndóhó,
de mā cúndihvī inī nū jā quee
nú. Sochi tú íyó modo jā nduu
libre nū, de íyó vāha jā sāhá
nú.
22 Chi tēe cúu mozo jā ní
jeen nchivī, de tú nī ncana
Jētohō ō dē, de mitan chi nī
nduu libre dē nūū cuáchi dē,
de jétíñú maá Jētohō ō dē. De
saá-ni tēe sátíñú cuenta maá,
de tú nī ncana yā dē, de mi-
tan de nī nduu dē mozo nūū
Cristo jā ní nacueen yā dē.
23 Chi yāhvi nī ncuu jā ní
nacueen Yāā Dios ndá ndóhó.
Túsaá de mā sátíñú nú nūū
tiñu cāhá jā ndácu nchivī
ñayīví.
24 Túsaá hermano, tá iin iin
nú ná quéndōo nú nūū Yāā
Dios nāsa-ni íyó nú tá nī ncana
yā ndá nú.
25 De mitan de sīquī nchivī
jā íyó mátúhún-ni, de nduú
nā tūhun ní ndácu maá Jētohō
ō nūū ni. Sochi ná cáhān
ni jā jáni inī maá nī, chi nī
ncundáhví inī Jētohō ō nduhū,
de nī nsāhá yā jā cuu cāhān
ndāā ni.
26 Jáni inī ni jā vāha-ni
quéndōo ndá tēe tú nāsa-ni íyó
dē, jā síquī jā íyó tūndóhó ndá
tiempo yáhá.
27 Tú íyó ñasíhí nú, de mā
sndóo nú ña. De tú nduú nā
ñasíhí nú íyó, de mā nducú nú
ña.
28 Sochi tú coo ñasíhí nú,
de nsūú cuāchi cúu. De tú
quetáhán iin ñahan lúlí jíín
tēe, de suni nsūú cuāchi cúu.

Sochi nchivī jā íyó ūū táhān,
chi nīhīn ji tūndóhó ñayīví yáhá, de cúnī ni jā má níhīn nū
tūndóhó.
29 Hermano, tūhun jā cáhān
ni yáhá cúu jā yachī-ni ndihi
tiempo jā sāhá ó tiñu yā.
Túsaá de jondē mitan de tēe
jā íyó ñasíhí, ná cúndihvī cā inī
dē sīquī tiñu maá yā nsūú cā
sīquī ña.
30 De nchivī jā ní jīhī táhán
vehe, ná sáhá ji modo jāá
nduú cúcuécá inī ji. De nchivī
jā cúsiī inī, ná sáhá ji modo
jāá nduú-ni. De nchivī jéen,
ná sáhá ji modo jāá nsūú
ndatíñú ji cúu. Mā cuáha ji
tūhun jā casī ndá ñúcuán jā
má cúndihvī inī ji sīquī tiñu
maá yā.
31 De nchivī jā ní ndihvī inī
sīquī ndatíñú ñayīví yáhá, mā
cútéñú cā ji jíín. Chi ja ñatin
naā ndācá jā íyó inī ñayīví
yáhá.
32 Cúnī ni jā má nácani ndasí
inī ndá nú sīquī ndācá jā íyó
inī ñayīví. Chi tēe cúu soltero,
ndíhvī inī dē tiñu maá Jētohō
ō, nāsa cusiī inī Jētohō ō sāhá
dē.
33 Sochi tēe íyó ñasíhí, chi
ndíhvī inī dē tiñu jā íyó ñayīví,
nāsa cusiī inī ñasíhí dē sāhá
dē.
34 De suni súcuán síín síín
jáni inī ñahan íyó yií jíín ñahan
íyó maá. Chi ñahan íyó maá,
ndíhvī inī ña tiñu maá Jētohō
ō, chi cúnī ña jā coo ndoo coo
iī ánō ña jíín yiqui cúñu ña jā
sāhá ña tiñu maá yā. Sochi
ñahan íyó yií chi ndíhvī inī
ña jíín tiñu jā íyó ñayīví, nāsa
cusiī inī yií ña sāhá ña.
35 Jā váha ndá máá nú cúu
jā cáhān ni súcuán. Chi nsūú
jā ndúcú nī casī ni jā coo ūū
táhān nū, chi sa cúnī ni jā
caca yíñúhún nú de nune nú
jā satíñú cutú nú nūū maá
Jētohō ō jondē jíín inī jíín ánō
nū.
36 De tú iin tēe íyó sēhe síhí
dē, de tú cuāyāha cuīyā ji, de
tú jáni inī dē jā vāha cā jā coo
yií ji, túsaá de ná sáhá dē jā
jáni inī dē, de ná cuáha dē
tūhun jā coo yií ji, chi nsūú
cuāchi cúu.
37 Sochi tú iin tēe nī ncun-
daā inī dē jā cundeē sēhe síhí
dē súcuán-ni, jā má cuáha dē
ji vísō jícān fuerza nchivī ji,
túsaá de cuu quendōo ji tá cúu
nūū cúnī dē, chi vāha-ni sáhá
dē.
38 Túsaá de tēe jā jéhe tūhun
jā coo yií ji, vāha-ni sáhá dē.
De tēe jāá nduú jéhe tūhun, chi
vāha cā sáhá dē.
39 De ñahan jā íyó yií, chi
yíhí ña ndahá yií ña juni técū
dē. Sochi tá ja nī jīhī yií ña,
ñúcuán de ja nī ncuu libre ña
jā quetáhán tucu ña jíín nā-ni
tēe cúnī ña, de tú tēe cándíja
nūū maá Jētohō ō cúu dē.
40 Sochi jáni inī ni jā ndetū
cā coo ña de tú quendōo ña
súcuán-ni. De suni jáni inī ni
jā jíín Espíritu Yāā Dios cúu jā
cáhān ni.

8

Sīquī cūñu jā ní nsōcō nūū ídolo

1 De mitan de ná cáchī ni
sīquī cūñu jā ní nsōcō nūū
ídolo. Ndāā chi ndācá ó jáni
inī ō jā jínī vāha ó nāsa cúu.
De ndācá jā jínī ō ñúcuán, chi

ndúcú sāhá vīxī yóhó. De sa jā
cúndáhví inī ō táhán ó, ñúcuán
sáhá jā jíja ó jíín tūhun yā.
2 Tú nā-ni nchivī jáni inī ji
jā jínī vāha ji, de nduú chi
ncháha ca cunī cuitī ji tá cúu
nūū cánuú cunī ji.
3 De sa nchivī jā mānī jíín
Yāā Dios, maá ji cúu jā jétáhví
yā.
4 Túsaá de ná cáchī tūhun nī
sīquī cūñu jā ní nsōcō nchivī
nūū ídolo. Ndāā chi jínī ō jā
ndācá ídolo ñayīví, nduú ndāā
cuitī. De nduú nā incā yāā
íyó, chi mátúhún-ni Yāā Dios.
5 De nchivī chi jáni inī ji
jā íyó ndācá yāā inī andiví
jíín ñayīví, chi cáhān ji jā íyó
cuāhā ndija ndá yāā ji jíín
jētohō ji.
6 Sochi nūū ndá máá ó chi
mátúhún-ni Yāā íyó, jā cúu
Tatá ó Yāā Dios. De maá
yā nī nsāhá ndācá jā íyó, de
cuenta maá yā cúu ndācá ó.
De suni íyó iin-ni Jētohō ō Je-
sucristo, de jondē nūū maá
yā vāji ndācá jā íyó, de suni
maá yā nī nsāhá yóhó.
7 De nchivī cándíja, chi
nsūú ndihi ji jínī tūhun yáhá.
Chi sava ji nī ncāan ji nī
nchiñúhún ji ídolo jondē
ncháha ca candíja ji. De
jondē mitan de tú yájī ji cūñu
ñúcuán de sáhá ji cuenta jā
ní nsōcō nūū ídolo cúu. De
sīquī jāá ncháha ca cuja ji jíín
tūhun Yāā Dios, de jáni inī ji jā
cutéhén ánō ji sāhá cūñu jā ní
nsōcō nūū ídolo.
8 De ndāā chi nsūú jā yájī
ō cúu jā sáhá jā cuetáhví Yāā
Dios yóhó. Chi tú yájī ō, de
nsūú ñúcuán sáhá jā quendōo
vāha cā ō nūū Yāā Dios. De
tú nduú yájī ō, de suni nduú
sáhá jā quendōo núu cā ō nūū
yā.
9 De vísō ni iin nduú jásī
jā cajī nū cūñu ñúcuán, sochi
coto nú táhán nú jāá ncháha
ca cuja jíín tūhun yā, de mā
sāhá nú jā suni cajī ji vísō jáni
inī ji jā cuāchi cúu.
10 Vāha cā mā cājí nú túsaá,
chi sanaā de hermano nū jāá
ncháha ca cuja jíín tūhun yā,
cunī dē ndóhó jā yájī nū inī
vehe nūū íyó ídolo, chi jínī
vāha nú jāá nduú nā cuá sāhá.
De súcuán de sāhá nú jā cuu
inī dē jā suni cajī maá dē cūñu
jā ní nsōcō nūū ídolo, vísō jáni
inī dē jā cuāchi cúu.
11 De súcuán de stíví nú ánō
hermano nū jāá ncháha ca
cuja jíín tūhun yā, vísō jínī
vāha maá nú jāá nduú nā cuá
sāhá jā cajī nū. De nduú vāha
jā sáhá nú súcuán, chi suni
jēhē maá dē nī jīhī Cristo.
12 De tú súcuán stíví nú ánō
hermano nū jāá ncháha ca
cuja jíín tūhun yā, túsaá de
sīquī maá Cristo cúu jā sáhá
nú cuāchi.
13 Túsaá de tú cūñu ñúcuán
sáhá jā quīvi hermano ni
cuāchi, de mā cājí cuitī cā ni
cūñu ñúcuán, tácua mā sāhá
nī jā quīvi dē cuāchi.

9

Sīquī jā íyó derecho ndá apóstol

1 De maá nī chi jíca libre
ni, de íyó derecho ni sīquī jā
cúu nī apóstol, tēe jā ní ntají
yā jā scáca tūhun yā. Chi nī
jinī ni nūū maá Jētohō ō Jesús,

de ndá máá nú cúu tiñu jā ní
nsāhá nī jā ní squívi nī ndá nú
ndahá Jētohō ō.
2 De tú sava cā nchivī nduú
jétáhví ji jā cúu nī apóstol,
sochi nūū ndá máá nú chi
suu cúu ndija nī. Chi sīquī
jā ní scándíja nī ndá nú, de
jā ñúcuán cúu nú prueba jā
stéhēn jā ndíso tíñú nī jā cúu
nī apóstol nūū maá Jētohō ō.
3 De tūhun yáhá cáhān ni
jēhē maá nī nūū ndá nchivī jā
cáhān sīquī ni:
4 Cáchī ni jā íyó derecho ni
jā cajī ni coho nī jā táji nchivī
de tú cúnī ni.
5 De suni íyó derecho ni tú
cúnī ni cundeca nī iin her-
mana cándíja cuu ñasíhí nī, de
caca ndúū ni jíín ña, tá cúu
nūū íyó ñasíhí Pedro jíín ndá
cā apóstol jíín ndá tēe cúu ñanī
maá Jētohō ō.
6 ¿A jáni inī ndá nú jā maá-
ni nduhū jíín Bernabé cúu jāá
nduú nā derecho jā sndóo nī
tiñu sáhá nī jā cutecū ni, tácua
nune cā ni jā nacani nī tūhun
vāha yā, á naá cúu?
7 ¿A íyó soldado jā técū dē
xūhún vehe dē? ¿A íyó tēe jā
jítu yūcū uva de nduú yájī dē
uva? ¿A íyó tēe jā scájī tīcāchí
de nduú jíhi dē leche tī? Nduú
cuitī. De saá-ni nduhū, ¿á
nduú íyó derecho ni jā cutecū
ni sīquī tūhun yā, á naá cúu?
8 De mā cāní inī ndá nú jā
ndācá jā cáhān ni yáhá, maá-
ni tūhun jā cáhān nchivī ñayīví
cúu. Chi jondē maá ley yā jā
ní jēhe yā nūū Moisés, suni
súcuán cáhān.
9 Chi cáhān nūū tutū ley
yā: Mā chūhún nú ñunu yuhú
stíquī, quiti jáxīn trigo, cáchī.
De ndāā chi nsūú maá-ni sīquī
stīquī cúu jā ní ncāhān yā
súcuán.
10 Chi suni sīquī maá ó nī
ncāhān yā. Chi ley ñúcuán
nī jēhe yā jā váha yóhó, chi
stéhēn jā tēe jítu jíín tēe jáxīn
trigo, cánuú jā nīhīn dē sava
ñúcuán quīvī jā ndutútú.
11 De suni súcuán ndá
nduhū jā ní jaquīn ni tūhun
Espíritu inī ánō nū, ¿de á
tiñu vēe cúu nūū ndá nú tú
nastútú nī nūū nū jā cutecū
ni?
12 De tú sava cā tēe jā stéhēn
nūū nū, íyó derecho dē jā
cācān dē nūū nū, de nā oncā
cúu ndá nduhū jā má cōó
derecho ni jā cācān ni. Sochi
nduú ní jícān ndá nī derecho
ñúcuán, chi sa nī jendeé inī ni
jā cajī ni cuenta maá nī, tácua
mā cásī ni jā caca tūhun vāha
Cristo.
13 De jínī ndá nú jā ndá sūtū
jā sátíñú inī templo, nī ntecū
ndá dē sīquī ndācá jā ní nsōcō
nchivī inī templo. Chi ndá
sūtū jā ní nsatíñú nūū altar
nūū ní nsōcō ji quiti, suni nī
nchajī dē sava quiti ñúcuán.
14 De suni súcuán nī ndacu
maá Jētohō ō tiñu jā ndá tēe
nácani tūhun jā scácu yā yóhó,
sīquī tiñu ñúcuán nīhīn dē jā
cutecū dē.
15 Sochi nduhū chi nduú ní
jícān cuitī ni derecho ni yáhá,
de suni nsūú jā tée nī tūhun
yáhá nūū ndá nú jā taji nú
nūū ni. Chi jáni inī ni jā vāha
cā ná cúū ni nsūú cā jā que-
hen nī jā taji ndá nú, chi casī
jā cúsiī inī ni jā scáca nī tūhun
yā súcuán-ni.

16 De nduú vāha tú sāhá
téyíí nī maá nī sīquī jā nácani
nī tūhun jā scácu yā yóhó. Chi
jā ní ntetíñú yā nduhū cúu, de
cánuú jā squíncuu nī. Chi nācā
ndáhví nī de tú mā nácani nī
tūhun yā.
17 De tú jā cúu inī maá nī
cúu jā nácani nī, ñúcuán de
cuu cācān ni yāhvi nī nícu. De
nduú chi cánuú jā squíncuu nī,
chi maá Yāā Dios nī ntee tiñu
nduhū.
18 Túsaá de yāhvi nī cúu jā
cúsiī inī ni jā súcuán-ni nácani
nī tūhun jā scácu yā yóhó, de
nduú jícān ni derecho ni jā
cutecū ni sīquī jā nácani nī
tūhun yā.
19 Chi vísō ni iin nchivī
nduú tátúnī nūū ni, sochi nī
nsāhá nī maá nī mozo nūū
ndācá ji jā nácani nī tūhun nūū
ji, tácua nīhīn ni cuāhā ji jā
candíja ji Cristo.
20 De tá íyó nī jíín ndá táhán
nī hebreo, de sáhá nī tá cúu
nūū sáhá maá ji, tácua cuu
scándíja nī ji. Chi násāhá nī
maá nī modo tēe jā yíhí chījin
ley Moisés, tácua cuu scándíja
nī ji jā yíhí ji chījin ley ñúcuán,
vísō nduú cā yíhí maá nī chījin
ley.
21 De suni násāhá nī maá
nī modo nchivī jāá nduú yíhí
chījin ley Moisés, tácua cuu
scándíja nī nchivī ñúcuán. De
vísō súcuán de yíhí nī chījin
ley Yāā Dios, chi suu cúu ley
Cristo jā squíncuu nī.
22 De tá íyó nī jíín nchivī jāá
ncháha ca cuja jíín tūhun yā,
de sáhá nī maá nī modo jā
suni ncháha ca cuja nī, tácua
cuu scándíja cā ni ji. Túsaá
de násāhá nī maá nī tú nāsa
íyó ndācá nchivī, tácua jíín
ndācá-ni modo ñúcuán de cuu
scándíja nī sava ji.
23 Ndācá yáhá sáhá nī jā
síquī tūhun jā scácu yā yóhó,
tácua suni nīhīn ni tāhvī jā
ndíso tūhun yā.
24 De jínī ndá nú jā ndá tēe
jā jínu carrera, de ndāā chi
ndihi dē jínu, sochi iin dē-ni
cúndeé jā níhīn premio. De
suni súcuán nducú ndéé ndá
máá nú squíncuu nú, tácua
nīhīn nū premio nūū yā.
25 De ndācá tēe jā cúnī
cundeé sīquī iin deporte, chi
scuáha dē de jíto dē maá dē.
Súcuán sáhá ndá dē tácua
nīhīn dē iin premio jā cúu
corona ndahá yúcū ñutun jā
ñamā naā. Sochi ndá máá ó
sa ndúcú ndéé ó tácua nīhīn ō
iin premio jā má náā cuitī.
26 De saá-ni maá nī, suni
ndúcú ndéé nī modo tá sáhá
tēe jínu, de nduú ndúcú ndéé
cāhá nī. De sáhá nī tá sáhá
ndá tēe cánāá juego jāá nduú
jéhe íyú dē, chi quée tiñu jā
sáhá nī.
27 Chi sa sndóho nī yiqui
cúñu nī, de sndíhvī inī ni maá
nī jā squíncuu nī. Chi vísō
sndíhvī inī ni incā nchivī jā
nducú ndéé ji, de tú nduú
ndúcú ndéé maá nī, de snáā
ni premio ni.

10

Sīquī jā má chíñúhún ji ídolo

1 Hermano, cúnī ni jā ná
jícūhun inī ndá nú nāsa nī jica
ndá tatā ō jondē janahán. Chi
ndihi ji nī jica chījin vīcō jā ní
stéhēn ichi nūū ji, de ndihi ji
nī nchāha māhñú ndute Mar

Rojo jā ní ncusíín de nī nune
ichi.
2 De súcuán cúu jā ní nduu
inuú ndá ji jíín Moisés, chi
nī niquīn ji dē chījin vīcō jíín
māhñú mar.
3 De ndihi ji chi inuú-ni nī
nchajī ji alimento jā ní jēhe
maá Espíritu.
4 De suni ndihi ji nī jihi
ndute jā ní jēhe Espíritu. Chi
nī jihi ji ndute jā ní nquene
yīcā cava nūū ní jica nuu
ji. De Cristo cúu tá cúu cava
ñúcuán jā jéhe yā ndute jā
cutecū ō níí cání.
5 De vísō súcuán de cuāhā
ji nī ncunīhin inī, de nduú ní
ncúsiī inī Yāā Dios jíín ji, de
jā ñúcuán cúu jā ní jīhī ji nūū
ñuhun tíhá.
6 De ndācá jā ní ncuu
ñúcuán, chi iin ejemplo cúu
nūū ō, tácua mā ndíyo inī ō
ndācá jā nēhén, tá cúu nūū ní
ndīyo inī ndá ji.
7 De mā chíñúhún ndá nú
ídolo, tá cúu nūū ní nsāhá sava
ji. Chi súcuán cáhān nūū tutū
īī: Nī jēcundeē ndá nchivī, nī
nchajī ji nī jihi ji vico ídolo, de
nī nacuiñī ji nī jita jéhé ji nūū,
cáchī.
8 De ni mā cācá ndiī ō tá cúu
nūū ní nsāhá sava ndá ji, de
nī jīhī ōcō ūnī mil ji jā iin-ni
quīvī.
9 De ni mā sāhá ó tiñu jā
squítī inī ō Jētohō ō, tá cúu
nūū ní nsāhá sava ji, de nī jīhī
ji jā ní ntiin cōō ji nī nsāhá yā.
10 De ni mā cáhān sōó nú
sīquī Yāā Dios, tá cúu nūū ní
ncāhān sōó sava ji, de nī jīhī ji
jā ní jahnī ángel yā ji.
11 De ndācá jā ní ncuu
ñúcuán, chi iin ejemplo cúu
nūū ō. De súcuán yósō nūū
tutū tácua ná chúhun vāha inī
maá ó. Chi ndá máá ó cúu
nchivī técū quīvī jā cuándihi
ñayīví.
12 Túsaá de ndá ndóhó jā
jáni inī nū jā íñí nīhin nú jāá
nduú sáhá nú cuāchi, de coto
má quīvi nú cuāchi.
13 Chi íyó jā ndúcú squívi
ndá ndóhó nūū cuáchi, de
inuú-ni ndóho ndá nú súcuán
jondē jíín ndá cā nchivī.
Sochi cuu cundeé cucáhnú
inī nū maá Yāā Dios, chi
mā cuáha yā tūhun jā caa
cā coto túnī Satanás ndóhó,
chi maá medida-ni jā cuu
cundeé nú jíín. Chi sa tú vāji
jā ndúcú squívi ndóhó cuāchi,
de chindeé yā ndóhó jā quee
nú de cundeé nú sīquī.
14 Ñanī mánī, mā chíñúhún
cuitī ndá nú ídolo túsaá.
15 Cáhān ni jíín ndá nú jā
cúu nú nchivī jā jícūhun inī, de
sāhá nú cuenta de tú íyó ndāā
tūhun jā cáhān ni.
16 Maá vaso īī jā nácuetáhví
ó jēhē, suu jíhi cáhnú ó jā
stéhēn ō jā inuú-ni cúu ndihi
ó chi nī jati nīñī Cristo jā
síquī ō tá nī jīhī yā yīcā cruz.
De stātílā jā scuáchi ó, jā yájī
cāhnú ó, suu stéhēn jā inuú
cúu ndihi ó sīquī jā ní jēhe
Cristo yiqui cúñu yā nī jīhī yā
jēhē ō.
17 De vísō cuāhā ō íyó, de
iin-ni nchivī cúu ó, chi iin-
ni stātílā ñúcuán yájī cāhnú ó
sīquī jā cándíja ó.
18 Cūndēhé ndá nú nāsa
sáhá nchivī Israel. Ndá
nchivī jā yájī quiti jā ní nsōcō
nūū yā, chi inuú-ni cúu ndihi

ji sīquī jā yájī ji jā ní nsōcō
ñúcuán.
19 De cáhān ni jāá nduú
ná jétíñú ídolo, de suni nduú
ná jétíñú cūñu jā ní nsōcō
nūū ídolo, chi inuú-ni cúu jíín
ndācá cā cūñu.
20 De suni cáhān ni jā nchivī
jāá nduú jínī tūhun Yāā Dios,
tá sócō ji, de nūū tāchī sócō ji,
nsūú nūū Yāā Dios. De nduú
cúnī ni jā quīvi nduū ndá nú
jíín tāchī.
21 Mā cūú coho ndá nú vaso
maá Jētohō ō de tú jíhi nú jā
ní nsōcō nūū tāchī. De mā
cūú cajī nū nūū mesa Jētohō ō
de tú yájī nū jā ní nsōcō nūū
tāchī.
22 Mā quívi nduū ō súcuán
jíín tāchī, tácua mā sāhá ó jā
cucuíñú Jētohō ō yóhó. ¿A jáni
inī nū jā íyó téyíí cā maá ó
nsūú cā maá yā jā má cūú
cuāha yā castigo yóhó, á naá
cúu?

Ndihi-ni chi sāhá ó jíín
tūhun cúndáhví inī

23 De ndāā cúu jā cáhān
nchivī jā ndihi-ni tiñu íyó
vāha jā sāhá ó tú nāsa cúnī
ō. De nduú chi nsūú ndihi
sáhá jā quendōo vāha ánō ō.
Ndihi chi cuu sāhá ó, de vísō
súcuán de nsūú ndihi sáhá jā
cuja táhán ó jíín tūhun yā.
24 Chi cánuú jā sāhá ó jā
váha táhán ó, nsūú maá-ni jā
váha maá ó.
25 Cuu cajī ndá nú ndihi-ni
cūñu jā cúyāhvi nūū yáhvi, de
mā cátūhún nú de ni mā cāní
inī nū á jā ní nsōcō nūū ídolo
cúu.
26 Chi cuenta maá Jētohō ō
cúu ñayīví jíín ndiviī jā íyó inī,
de cuu cuetíñú ó.
27 De tú iin tēe jāá nduú
cándíja cana dē ndóhó jā cajī
nū jíín dē, de tú cúnī nū quīhīn
nū, túsaá de cajī nū ndācá
jā cani dē nūū nū. De mā
cátūhún nú de ni mā cāní inī
nū á jā ní nsōcō nūū ídolo cúu.
28 Sochi tú cachī iin-ji nūū
nū jā cūñu jā ní nsōcō nūū
ídolo cúu, ñúcuán de mā cājí
nú, chi sīquī jā jáni inī ji jā
cuāchi cúu, de sīquī jāá nduú
cúnī nū jā quīvi ji cuāchi.
29 De súcuán cáhān ni sīquī
jā incā ji jáni inī jā cuāchi cúu,
vísō nsūú súcuán jáni inī maá
nú. De sanaā de cāhān iin nú:
¿A nduú íyó libre ni jā cajī ni
jā cúnī maá nī, vísō jáni inī
incā ji jā cuāchi cúu?
30 De tú nácuetáhví nī nūū
Yāā Dios de yájī ni, ¿de nājēhē
cáhān ji sīquī ni jā yájī ni?
cachī nū.
31 Nduú chi ndihi jā sáhá
nú, vísō jā cajī nū á jā coho
nú, á nā-ni tiñu sáhá nú, de
ndihi-ni sāhá yíñúhún nú jíín
Yāā Dios, tácua cunī nchivī jā
viī cúñáhnú yā.
32 De mā sāhá nú tiñu jā
squívi nú nchivī nūū cuāchi,
cúu nchivī hebreo, cúu nchivī
ndá nación jāá nduú jínī
tūhun Yāā Dios, cúu nchivī
cándíja Yāā Dios.
33 De nduhū chi ndúcú nī
jā ná cúsiī inī ndācá nchivī
jíín ndá tiñu jā sáhá nī. Nduú
ndúcú nī jā váha maá nī-ni,
chi sa ndúcú nī jā sāhá nī jā
váha cuāhā nchivī, tácua cācu
ndá ji.

11

1 De ndacu ndá nú nduhū,
tá cúu nūū ní ndacu maá nī

Cristo.

Sīquī nāsa cánuú sāhá ndá ñahan jā ndútútú

2 Vāha sáhá ndá nú, hermano, jā níní núcūhun inī nū nduhū, de ndíhvī inī nū jíín ndá tiñu jā ní stéhēn ni nūū nū.

3 Sochi cúnī ni jā ná jícūhun inī ndá nú jā Cristo cúñáhnú nūū ndācá tēe. De tēe cúñáhnú dē nūū ñasíhí dē. De Yāā Dios cúñáhnú yā nūū Cristo.

4 Tú iin tēe ñúhún dē xiní dē tá jícān táhvī dē á nácani dē tūhun nūū ndútútú nchivī cándíja, túsaá de jéhe dē tūhun canoō maá dē.

5 Sochi iin ñahan, tú nduú ndásī xīnī ña tá jícān táhvī ña á nácani ña tūhun, túsaá de jéhe ña tūhun canoō maá ña, chi iin-ni cúu ñúcuán jíín jā sēté xīnī ña.

6 Chi tú mā cásī ña xīnī ña, de vāha cā ná sété ndihi ña xīnī ña túsaá. De tú cúcanoō ña jā sēté ña xīnī ña á jā sēté ñií ña, de ná cásī ña túsaá.

7 Sochi tēe chi mā cásī dē xīnī dē, chi maá dē cúu muestra jā stéhēn nāsa cúu Yāā Dios jā cúñáhnú yā. De ñahan chi sa stéhēn ña jā cúñáhnú tēe.

8 Chi tá nī nsāhá yā tēe, de nsūú jíín yiqui ñahan ní nsáhá yā, chi sa jíín yiqui tēe nī nsāhá yā ñahan.

9 De ñahan chi nī ncuvāha ña jā síquī tēe, nsūú tēe jā síquī ñahan.

10 De jā ñúcuán cánuú jā cundasī xīnī ñahan, de suu stéhēn jā cúñáhnú tēe, chi suni ndéhé ndá ángel yā nāsa sáhá ña.

11 De vísō súcuán de yóhó jā cándíja ó chi jínī ō jā má cōó tēe de tú nduú ñahan, de mā cōó ñahan de tú nduú tēe.

12 Chi vísō nī nsāhá yā ñahan jíín yiqui tēe, de mitan chi cácu tēe chījin ñahan, de maá Yāā Dios cúu jā sáhá ndācá-ni.

13 Sāhá ndá máá nú cuenta, ¿á íyó vāha de tú nduú ndásī xīnī ñahan tá jícān táhvī ña nūū Yāā Dios?

14 Chi sáhá ó cuenta jā inī ñayīví yáhá, tú cání ixi tēe de cúcanoō dē sáhá.

15 Sochi ñahan chi sa viī cáá ña de tú cání ixi ña, chi suu nī jēhe yā jā cundasī xīnī ña.

16 De tú ní iin nchivī cúnī ji cāhān ji sīquī tūhun yáhá, de ndá nduhū jíín ndá grupo nchivī jā cándíja nūū Yāā Dios, nduú nā incā costumbre jétúhún nī sīquī tūhun yáhá.

Jā stíví ndá ji sīquī Cena Jētohō ō

17 De íyó incā tūhun jā cánuú jā cāhān ni jíín ndá nú, chi nduú cúu cāhān ni jā vāha sáhá nú. Chi tá ndútútú ndá nú de nduú sáhá jā quéndōo vāha cā nū, chi sa jā stíví ndá nú.

18 Xihna cā tūhun yáhá cáhān ni, chi níhīn ni tūhun jā tá ndútútú ndá nú de cúsíín inī nū. De jáni inī ni jā ndáā cúu.

19 Chi níní coo sava nú jā cusíín inī, tácua natūu ní-ni nchivī cúu jā cándíja vāha māhñú ndá nú.

20 De jā cúsíín inī ndá nú súcuán tá ndútútú nú, de nsūú cena maá Jētohō ō cúu jā yájī nū túsaá.

21 Chi tá yájī ndá nú, de tá
iin iin nú cúnī jā cajī xihna
cā nsūú cā ndá táhán nú. De
súcuán de sava nú nduú níhīn,
de jíhī sōco, de sava nú jíni jā
jíhi cuāhā.
22 ¿A nduú névāha ndá nú
vehe nūū cajī nū coho nú,
á naá cúu? Chi jā sáhá ndá
nú súcuán cúu jāá nduú íyó
yíñúhún nú inī vehe nūū
ndútútú nchivī jā cándíja Yāā
Dios, chi sáhá nú jā cúcanoō
nchivī jāá nduú ná névāha.
¿Nāsa cāhān ni jíín ndá nú
túsaá? ¿A cāhān ni jā vāha
sáhá nú? Nduú chi nsūú
jā váha cúu jā sáhá ndá nú
súcuán.

Sīquī jā ní jaquīn Jētohō ō Cena yā

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

23 Chi tūhun yáhá jā ní
nastéhēn ni nūū ndá nú, chi
nūū maá Jētohō ō nī nīhīn ni:
Jā maá jacuáā jā ní nastúu dē
Jētohō ō Jesús, de nī nquehen
yā stātílā.
24 De xihna cā nī
nacuetáhví yā nūū Tatá yā,
de nī scuáchi yā, de nī ncāhān
yā jíín ndá tēe scuáha jíín yā:
Quehen de cajī ndá nú, chi
yáhá cúu yiqui cúñu nī jā ní
nsōcō ni jā síquī ndá nú. De
níní cajī ndá nú súcuán jā
nūcūhun inī nū nduhū jā ní
jīhī ni jēhē nū. Ncachī yā.
25 De suni súcuán nī nque-
hen yā vaso tá nī ncuu nī
ncuxíní yā jíín ndá dē, de nī
ncāhān yā: Jā ñúhún vaso
yáhá cúu nīñī ni jā sáhá cutú
trátū jeé jā scácu nī nchivī.
De ndācá vuelta tá jíhi ndá
nú, de nūcūhun inī nū nduhū.
Ncachī yā.
26 Chi ndācá vuelta jā yájī
ndá nú stātílā ñúcuán de jíhi
nú vaso ñúcuán, chi súcuán
stéhēn nū jā ní jīhī Jētohō ō
jēhē ō. De súcuán sāhá ndá nú
jondē quīvī jā nenda yā.

Sīquī nāsa cajī yíñúhún ji Cena yā

27 De tú nā-ni nchivī cajī
ji stātílā ñúcuán á coho ji
vaso Jētohō ō ñúcuán, de tú
nduú sáhá yíñúhún ji nūū Yāā
Dios, túsaá de sáhá ji cuāchi
jāá nduú íyó yíñúhún ji sīquī
yiqui cúñu maá Jētohō ō jíín
sīquī nīñī yā.
28 Túsaá de coto túnī ndá nú
maá nú tú íyó ndoo ánō nū jāá
nduú nā cuāchi nú. De sá de
cuu cajī nū stātílā ñúcuán de
coho nú vaso ñúcuán.
29 Chi tú iin nchivī nduú
yájī nduú jíhi yíñúhún ji de
nduú núcūhun inī ji jā yiqui
cúñu yā cúu, de nchivī ñúcuán
chi nīhīn ji castigo tú cajī ji
coho ji.
30 Jā ñúcuán cúu jā íyó
cuāhā nchivī cúhū jíín nchivī
íyó xií māhñú ndá nú. De
sava ji ja nī jīhī.
31 Sochi tú coto túnī ō maá
ó jondē ncháha ca cajī ō, de
Jētohō ō chi mā cuáha yā cas-
tigo yóhó.
32 De tú maá Jētohō ō jéhe
yā castigo nūū ō, de súcuán
sndóho yā yóhó tácua mā tánū
tāhvī ō jíín nchivī ñayīví.
33 Ñanī mánī, túsaá de tá
ndútútú ndá nú jā cajī nū
cena yā, de cundetu táhán nú
tácua cajī inuú nú.

34 De tú iin nchivī jíhī ji sōco,
de xihna cā vehe ji ná cájī ji,
tácua mā stíví ji nūū ndútútú
ndá nú. De súcuán de mā
cuáha yā castigo ji. De quīvī jā
cuēē ni nūū ndá nú, de cachī
ni nāsa coo sava cā tiñu.

12

Sīquī ndá tāhvī jā jéhe Espíritu

1 Hermano, cúnī ni jā ná
jícūhun inī ndá nú sīquī ndācá
tāhvī jā jéhe Espíritu Santo
nūū ō, suu ndācá modo jā
sátíñú iin iin ó nūū Yāā Dios.
2 De jínī ndá nú jā tá nī ncuu
nú nchivī jāá nduú cándíja, de
nī ndihvī inī nū nī nchiñúhún
nú ndá ídolo ñīhín.
3 De mitan de ná jícūhun
inī nū jā tú ní nchivī cáhān
nāvāha ji sīquī Jesús, de nsūú
jíín poder Espíritu Yāā Dios
cúu jā cáhān ji súcuán. De ni
iin ji suni mā cūú cāhān ji jā
Jētohō ji cúu Jesús, de tú nduú
ndéē poder Espíritu Santo inī
ji.
4 De síín síín tāhvī jéhe yā jā
sáhá iin iin ó tiñu yā, sochi iin-
ni maá Espíritu Santo cúu jā
jéhe.
5 De síín síín tiñu sáhá iin
iin ó, sochi nūū iin-ni Jētohō ō
sátíñú ndācá ó.
6 De síín síín modo sáhá ó
tiñu yā, sochi iin-ni Yāā Dios
cúu jā sáhá ndá tiñu ñúcuán
jíín ó.
7 De nūū tá iin iin ó nī jēhe
Yāā Dios tāhvī jā sáhá Espíritu
yā jíín ó, tácua ná sáhá ó jā
cuja ndá táhán ó jíín tūhun yā.
8 Chi sava ó nī nīhīn ō tāhvī
jā cáhān ndīchí ó tūhun yā, jā
sáhá maá Espíritu. De sava cā
ō nī nīhīn ō jā cúu jícūhun vāha
inī ō de cáchī tūhun ó, de suni
maá Espíritu sáhá.
9 De nūū sava cā ō nī jēhe
yā tāhvī jā cúu cándíja nīhin
ó jā squíncuu yā jā jícān ō,
de sava cā ō cúu sáhá ó jā
ndúvāha nchivī cúhū, de suni
maá Espíritu sáhá.
10 De sava cā ō cúu sáhá tiñu
ñáhnú jíín poder Yāā Dios. De
sava cā ō cúu nácani tūhun
yā. De sava cā ō nī nsāhá
yā jā nácunī ō ndācá tūhun, tú
vāji nūū Espíritu yā á nduú.
De sava cā ō nī nīhīn tāhvī
jā cáhān ō quéhén yuhú jāá
nduú jícūhun inī ō. De sava
cā ō cúu nácachī tūhun ó tūhun
jā ní ncāhān táhán ó jíín incā
yuhú.
11 De ndācá tāhvī yáhá, chi
iin-ni maá Espíritu cúu jā sájī,
de síín síín jéhe yā nūū iin iin
ó, nāsa jétahān inī maá yā.

Ndihi ó cúu tá cúu iin-ni cā yiqui cúñu

12 Chi tá cúu nūū cúu iin
yiqui cúñu jā íyó cuāhā parte,
súcuán cúu ó jíín Cristo jā cúu
ó modo yiqui cúñu yā, chi iin-
ni cā cúu ó jíín yā. De vísō
cuāhā parte cúu ó, sochi iin-ni
cúu ó, tá cúu iin yiqui cúñu jā
íyó cuāhā parte.
13 Chi iin-ni cā nī nduu ó
jíín yā nī nsāhá iin-ni maá
Espíritu Santo tá nī jenduté
ndācá ó. Súcuán cúu vísō
cúu ó nchivī hebreo á nchivī
griego, vísō mozo jā ní jeen
nchivī á tēe sátíñú cuenta
maá. De ndihi ó chi iin-ni
Espíritu nī nīhīn ō.
14 De iin yiqui cúñu chi
nsūú iin-ni parte cúu, chi sa
cuāhā parte cúu.

15 De tú jēhē cāhān: Nsūú
cuenta yiqui cúñu cúu nī, chi
nsūú ndahá cúu nī, de nduú
chi iin parte yiqui cúñu cúu
ndija.
16 De tú sōho cāhān: Nsūú
cuenta yiqui cúñu cúu nī, chi
nsūú tīnūú cúu nī, de nduú
chi suni iin parte yiqui cúñu
cúu ndija.
17 De tú níí yiqui cúñu ó cúu
tīnūú, ¿de nāsa cunini ó túsaá?
De saá-ni tú níí yiqui cúñu ó
cúu sōho, ¿de nāsa nīhīn xicō ō
túsaá?
18 Sochi Yāā Dios nī
nchutáhán yā tá iin iin parte
yiqui cúñu, nāsa nī ncuu inī
yā jā coo.
19 Chi tú iin-ni parte cúu
ndihi, de nsūú níí iin yiqui
cúñu cúu túsaá.
20 De nduú chi cuāhā parte
íyó, de iin-ni yiqui cúñu cúu.
21 De ni mā cūú cāhān tīnūú
jíín ndahá: Nduú jíni ñúhún
nī ndóhó. De saá-ni xīnī, mā
cūú cāhān jíín jēhē: Nduú jíni
ñúhún nī ndóhó.
22 Chi sa ndācá parte yiqui
cúñu jā jáni inī ō jā núu cā
fuerza, sa suu cúu jā cánuú cā.
23 De ndācá parte jā jáni inī
ō jāá nduú cáá vāha, sa suu
ñuncúún cā chúhun ó sahma.
De ndá parte jāá nduú cáá viī,
sa vāha cā jásī ō.
24 Chi ndá parte jā cáá viī,
nduú cánuú jā cundasī. Chi
súcuán nī nchutáhán Yāā Dios
yiqui cúñu, jā ñuncúún cā jíto
ó jāá nduú cáá viī.
25 Súcuán nī nsāhá yā tácua
mā cúsíín ndācá parte yiqui
cúñu, chi sa chindeé táhán
vāha jíín táhán.
26 De tú játū iin parte yiqui
cúñu, de suni níí cáhnú játū.
De tú iin parte jíto ñuncúún
ó, de suni ndihi-ni parte
quéndōo vāha.
27 De ndá ndóhó chi modo
yiqui cúñu Cristo cúu nú, chi
iin-ni cā cúu ó jíín yā. De tá iin
iin nú cúu iin iin parte yā.
28 Túsaá de síín síín tiñu
nī jēhe Yāā Dios nūū ndācá
nchivī cándíja jā cúu ji modo
iin iin parte yā: Xihna cā
ndācá apóstol jā ní jani yā jā
scáca dē tūhun yā. Ñúcuán de
jā úū, ndá tēe nácani tūhun
yā, de jā únī, ndá tēe stéhēn.
Ñúcuán de ndá nchivī jā sáhá
tiñu ñáhnú jíín poder yā, jíín
nchivī jā sáhá jā ndúvāha
nchivī cúhū, jíín nchivī jā
chíndeé táhán, jíín jā ndíso
tíñú, jíín nchivī jā cáhān síín
síín yuhú jāá nduú jícūhun inī.
29 ¿Túsaá de á ndihi ó cúu
apóstol? ¿A ndihi ó nácani
tūhun? ¿A ndihi ó stéhēn? ¿A
ndihi ó cuu sāhá tiñu ñáhnú?
30 ¿A ndihi ó cuu sāhá jā
nduvāha nchivī cúhū? ¿A
ndihi ó cuu cāhān síín síín
yuhú? ¿A ndihi ó cuu nacachī
tūhun incā yuhú ñúcuán, á
naá cúu? Nduú chi síín síín
tāhvī nī nīhīn ndācá ó.
31 Túsaá de cundihvī inī
ndá nú jā cācān nū jā cuāha
Yāā Dios tāhvī jā cánuú cā nūū
nū. De mitan de ná stéhēn
ni nūū ndá nú iin jā váha cā
nūū ndācá cā tāhvī ñúcuán,
suu tūhun cúndáhví inī táhán.

13

Sīquī tūhun jā cúndáhví inī táhán

1 Vísō tú cuu cāhān ō
quéhén yuhú jā cáhān ndá
nchivī á jā cáhān ndá ángel
Yāā Dios, de tú nduú cúndáhví
inī ō táhán ó, de ndá tūhun jā
cáhān ō cúu tá cúu iin tambor
jā naxín cáxín á iin platillo jā
naxín cáxín jā sáhá jā cúcúxí
sōho nchivī.
2 De vísō cuu nacani vāha
ó tūhun yā, de cuu jīcūhun
inī ō ndācá tūhun yuhū yā
jíín ndācá tūhun ndíchí, de tú
nduú cúndáhví inī ō táhán ó,
de nduú nā tiñu cuitī ō túsaá.
De vísō cuu candíja téyíí ó jā
jondē cuu cāhān ō jā cujiyo
yucu, sochi tú nduú cúndáhví
inī ō táhán ó, de nduú nā tiñu
cuitī cúu.
3 De vísō ná sájī ō ndihi jā
névāha ó cuu nchivī ndāhví,
de vísō ná cuáha ó tūhun jā
teñuhūn nchivī yóhó jā síquī
tūhun yā, de tú nduú cúndáhví
inī ō táhán ó, de nduú ná
jétíñú cuitī túsaá.
4 Nchivī jā cúndáhví inī chi
íyó paciencia jíín táhán, de íyó
mānī inī, de nduú cúcuásún
inī. De nduú sáhá vīxī, de
nduú sáhá téyíí maá.
5 Nduú sájéhe inī, nduú
ndúcú jā cuu maá, nduú quítī
inī, nduú chúhun inī tūhun
quítī inī.
6 Nduú cúsiī inī jíín tiñu
néhén jā sáhá ndá táhán, chi
sa cúsiī inī jíín tiñu váha.
7 Nchivī jā cúndáhví inī
táhán chi ndihi-ni jéhndē inī
jā ndoho jēhē táhán, de nduú
jéncuiñī jā cándíja táhán, jíín jā
ñúhún inī jā squíncuu táhán,
jíín jā jéndeé inī jíín táhán.
8 Tūhun cúndáhví inī chi mā
náā cuitī. De quiji quīvī jāá
nduú cā nacani ji tūhun, de ni
mā cáhān cā ji quéhén yuhú,
de ni nduú cā jíni ñúhún tūhun
ndíchí.
9 Chi nduú jínī vāha vāha ó
mitan, de tūhun yā jā nácani ó
suni jacū-ni cúu.
10 Sochi tá quiji quīvī jā
cunī ō ndihi, ñúcuán de mā
cōó cā jā jínī ō jacū-ni, chi
ndihi-ni cunī ō.
11 Tá nī ncuu ó sūchí lúlí de
nī ncāhān ō tá cáhān sūchí lúlí,
de nī jani inī ō de nī jīcūhun
inī ō modo sūchí lúlí. Sochi tá
nī jahnu ó de nī sndóo ó modo
sūchí lúlí.
12 De suni súcuán, jacū-ni
jícūhun inī ō mitan, modo jā
ndéhé ó nūū iin espejo jāá
nduú nijīn vāha. Sochi cúcuéé
cā de jīcūhun cájí inī ō ndihi.
De mitan chi jacū-ni jínī ō,
sochi cúcuéé cā de cunī vāha
ó nāsa Yāā cúu yā, tá cúu nūū
jínī vāha yā yóhó nāsa nchivī
cúu ó.
13 Túsaá de íyó ūnī tūhun
jā quéndōo cutú níí cání: jā
candíja nīhin ó jā squíncuu yā
jā ní nquee yuhú yā, jā cuhun
inī ō ndācá jā váha jā coo, jíín
jā cundáhví inī ō táhán ó. De
tūhun cúndáhví inī chi ñáhnú
ndasí cā cúu nūū ndācá cā
yáhá.

14

Sīquī jā cáhān ji quéhén yuhú

1 Túsaá de cundihvī inī ndá
nú jā cundáhví inī nū táhán
nú, de suni cundihvī inī nū
cācān nū ndá tāhvī jā jéhe
Espíritu Santo. De tāhvī jā
cánuú cā cúu jā nacani nú
tūhun yā.

2 Chi tēe jā névāha tāhvī
jā cáhān dē quéhén yuhú jāá
nduú jícūhun inī dē, chi maá-
ni Yāā Dios jínī jā cáhān dē, de
nchivī chi nduú. Chi ni iin ji
mā jícūhun inī jā cáhān dē. Chi
sáhá Espíritu Santo jā cáhān
dē ndá tūhun yuhū.
3 Sochi tēe jā nácani tūhun
yā, chi jíín nchivī cáhān dē
tácua cuja ji jíín tūhun yā, de
sndíhvī inī dē ji, de cáhān dē
tūhun ndeé inī jíín ji.
4 De tēe jā cáhān incā yuhú
jāá nduú jícūhun inī, chi maá
dē-ni cúu jā jíja jíín tūhun yā.
Sochi tēe jā nácani tūhun yā
chi sa suha sáhá dē jā nchivī
cándíja, jíja ji jíín tūhun yā.
5 Jétahān inī ni jā ndihi
nú cuu cāhān nū quéhén
yuhú jāá nduú jícūhun inī
nū, sochi jā cánuú ndasí cā
cúu jā nacani nú tūhun yā.
Chi ñáhnú cā tiñu sáhá tēe jā
nácani tūhun yā nsūú cā tēe
jā cáhān incā yuhú jāá nduú
jícūhun inī. Chi tú nduú nā tēe
jā cachī tūhun nā tūhun cúu jā
cáhān dē, de mā cuétíñú jā
cuja nchivī cándíja.
6 Jā ñúcuán hermano, tá
cuēē ni nūū ndá nú de
tú cāhān ni jíín yuhú jāá
nduú jícūhun inī nū, ¿de nāsa
cuetíñú ñúcuán túsaá? Sochi
tú cāhān ni iin tūhun jā ní
stéhēn yā, á iin jā cutūha nú
tūhun ndāā, á iin jā nácani nī
tūhun yā, á iin jā stéhēn ni
nūū nū, suu ñúcuán cúu jā
cuetíñú.
7 Ná sáhá ó cuenta jā instru-
mento música, vísō nduú técū,
de cuu cata, tá cúu flauta jíín
arpa. De tú nduú jíta síín síín
nota, ¿de nāsa cunī ō nā yaā
jíta?
8 De tú trompeta nduú
ndáhyū cājí, de ni iin tēe mā
sāhá tūha dē jā quíhīn de
guerra.
9 De saá-ni ndá ndóhó, tú
nduú cáhān cājí nú tūhun jā
jícūhun inī nchivī, ¿de nāsa
cunī ji nāá cúu jā cáhān nū?
Chi tūhun jā cáhān nū chi
vāchi tāchī-ni jíso cuāhān jíín.
10 De ndāā chi íyó cuāhā
yuhú inī ñayīví, de ndācá
yuhú chi íyó nchivī jícūhun
inī.
11 Sochi tú nduú jícūhun inī
ō yuhú jā cáhān iin tēe, de cúu
ó tá cúu tēe ñuū jīcá nūū tēe jā
cáhān, de suni tá cúu tēe ñuū
jīcá cúu dē nūū maá ó.
12 De jā ñúcuán ndá ndóhó
jā cúnī ndasí nú nīhīn nū tāhvī
jā jéhe Espíritu, cācān nū tāhvī
jā sáhá jā cuja nchivī cándíja
jíín tūhun yā.
13 Túsaá de nchivī jā cáhān
incā yuhú jāá nduú jícūhun
inī ji, ná cácān táhvī ji jā cuu
nacachī tūhun ji yuhú ñúcuán.
14 Chi tú jícān táhvī ō jíín
incā yuhú, de maá ánō ō-ni
cúu jā jícān táhvī, sochi nduú
ná jétíñú jíín jāá ntúnī ō.
15 ¿Nāsa sāhá ó túsaá? Ná
cácān táhvī ō jíín ánō ō, de saá-
ni jíín jāá ntúnī ō. De suni ná
cáta ó yaā īī jíín ánō ō, de saá-
ni jíín jāá ntúnī ō.
16 Chi tú nácuetáhví nú
maá-ni tūhun jā ní nquiji
nūū ánō nū, de nduú jícūhun
inī nū, túsaá de tēe níni jāá
nduú jícūhun inī, mā cūú
nacuetáhví dē jíín nú. Chi

nduú jínī cuitī dē nā tūhun
cáhān nū.
17 Ndāā chi vāha nácuetáhví
maá nú, sochi incā dē nduú
ná níhīn dē jā cuja ánō dē jíín
tūhun yā.
18 Ná cútahvī ni nūū Yāā
Dios jā cuāhā cā vuelta cáhān
ni jíín yuhú jāá nduú jícūhun
inī ō nsūú cā ndá ndóhó.
19 De vísō súcuán de tá íyó
tútú nī jíín nchivī cándíja, de
jétahān cā inī ni cāhān ni
ūhūn-ni tūhun jā jícūhun inī
ji de stéhēn nūū ji, nsūú cā
jā cāhān ni ūxī mil tūhun jíín
incā yuhú jāá nduú jícūhun
inī ji.
20 Hermano, mā cāní inī
ndá nú modo sūchí lúlí, chi sa
cuja nú jā jīcūhun vāha inī nū.
Sochi coo nú tá nūū cúu sūchí
lúlí jāá nduú jínī ji tiñu néhén.
21 De suha yósō nūū tutū
ley yā janahán: Jíín tūhun jā
cáhān tēe incā yuhú, jíín tūhun
jā cáhān tēe ñuū jīcá, sāhá nī jā
cunini ndá nchivī yáhá tūhun
nī. Sochi ni jíín ñúcuán de mā
sāhá ji cuenta tūhun jā cāhān
ni, cáchī maá Jētohō ō.
22 Túsaá de tú névāha ó
tāhvī jā cáhān ō quéhén yuhú,
ñúcuán cúu iin jā stéhēn
poder Yāā Dios nūū nchivī
jāá nduú cándíja, nsūú nūū
nchivī cándíja. Sochi jā nácani
ó tūhun yā, ñúcuán cúu jā
stéhēn nūū nchivī cándíja,
nsūú nūū nchivī jāá nduú
cándíja.
23 Túsaá de tú ndācá nú
nchivī cándíja, íyó tútú nú
de ndācá nú cáhān síín síín
yuhú, de quívi ndá nchivī jāá
nduú jícūhun inī jíín nchivī
jāá nduú cándíja, ¿de á mā
cáhān ji jā ní nduu loco ndá
nú?
24 Sochi tú ndācá nú nácani
tūhun yā, de tú quīvi iin tēe
jāá nduú cándíja á iin tēe jāá
nduú jícūhun inī, ñúcuán de
cunī dē jā tēe íyó cuāchi cúu
dē, de coto túnī dē maá dē jíín
tūhun jā nácani ndá nú.
25 De nūcūhun inī dē ndācá
jā ní jani yuhū inī dē jíín ánō
dē. Ñúcuán de cuiñi jítí dē
de chiñúhún dē Yāā Dios. De
cāhān dē jā Yāā Dios íyó ndija
yā jíín ndá nú.

Sīquī jā coo ñuncúún de coo
yíñúhún tá ndútútú ó

26 Túsaá de tá ndútútú ndá
nú, hermano, de ndācá nú
coo iin yaā īī cata nú, á iin
tūhun jā stéhēn nū, á iin tūhun
jā ní nsāhá Yāā Dios jā jícūhun
inī nū, á incā yuhú jā cāhān
nū, á jā nacachī tūhun nú
tūhun incā yuhú. De ndācá
ñúcuán sāhá ndá nú tácua cuja
nchivī cándíja jíín tūhun yā.
27 De tú íyó tēe jā cáhān incā
yuhú, de ná cáhān ūū á ūnī dē-
ni, de tá iin tá iin dē ná cáhān.
De suni jíni ñúhún jā nacachī
tūhun iin tēe tūhun ñúcuán.
28 De tú nduú nā tēe íyó
jā cuu nacachī tūhun tūhun
ñúcuán, de ndá tēe jā cáhān
incā yuhú, vāha cā mā cáhān
dē nūū ndútútú ndá nú, de ná
cáhān maá dē-ni jíín Yāā Dios.
29 De saá-ni ndá tēe nácani
tūhun, ná cáhān ūū á ūnī dē-
ni, de sava cā nū nacani inī nū
tú íyó ndāā jā cáhān ndá tēe
ñúcuán.
30 De tú incā tēe jā ndéē nī
nīhīn dē iin tūhun jā ní stéhēn
yā nūū dē, túsaá de tēe cáhān

ná jéncuiñī dē jā cáhān dē,
tácua cāhān incā tēe ñúcuán.
31 Túsaá de tá iin tá iin
nú cuu nacani ndá nú tūhun
jā stéhēn yā nūū nū, tácua
cutūha ndá nú de coo ndeé inī
nū.
32 De ndá tēe nácani tūhun,
cánuú jā cuetáhví dē jā nacani
incā tēe tūhun de jencuiñī jā
cáhān maá dē.
33 Chi Yāā Dios cúnī yā jā
ná cóo nañíí māhñú ndá nú,
nsūú jā sācā nuu de cuvaā nū.
De tá cúu nūū sáhá ndá grupo
nchivī cándíja,
34 de saá-ni ndācá ñahan jā
ndútútú jíín nchivī yā, ná cóo
nañíí ña. Chi nduú vāha jā
cāhān ña, chi sa cuetáhví ña, tá
cúu nūū cáhān tutū ley yā.
35 De tú cúnī ña cucáhnú inī
ña iin tūhun, de jondē vehe
ná cátūhún ña yií ña. Chi
tūhun canoō cúu de tú cāhān
iin ñahan māhñú nūū ndútútú
nú.
36 De sāhá ndá nú cuenta
chi nsūú nūū ndá máá nú ní
nquée tūhun Yāā Dios, de suni
nsūú vāchi ndá ndóhó-ni ní
níhīn tūhun yā.
37 Tú iin tēe jáni inī dē
jā tēe nácani tūhun jíín tēe
névāha Espíritu cúu dē, túsaá
de ná cuétúhún dē jā tiñu jā ní
ndacu maá Jētohō ō cúu jā tée
nī yáhá.
38 Sochi tú nduú jétáhví
dē tūhun yáhá, de suni mā
cuétáhví ó dē.
39 Túsaá, ñanī mánī, cundi-
hvī inī ndá nú nacani nú
tūhun yā, de mā cásī nū nūū
tēe jā cáhān síín síín yuhú.
40 Sochi ñuncúún de
yíñúhún sāhá ndá nú ndācá
tiñu.

15

Tūhun jā ní natecū Cristo

1 Hermano, mitan de
nūcūhun inī ndá nú tūhun jā
scácu yā yóhó jā ní nacani nī
nūū nū. De tūhun ñúcuán chi
ja nī jetáhví ndá nú, de suni
íñí nīhin nú jíín.
2 De suni jíín tūhun ñúcuán
cúu jā ní scácu yā ndá nú, de
tú íñí nīhin nú jíín tūhun jā ní
nacani nī nūū nū, de tú nduú
ní ncándíja cāhá nú.
3 Chi tūhun cánuú cā jā ní
nīhīn maá nī nī nastéhēn ni
nūū ndá nú: Jā ní jīhī Cristo
sīquī cuāchi ó, tá cúu nūū ja
cáhān tutū īī jondē janahán.
4 De nī jīquiyuhū yā, de nī
natecū yā nūū únī quīvī, tá
cúu nūū cáhān tutū īī.
5 De nī nenda yā nūū Pe-
dro. De sá de nī nenda yā nūū
ndihúxī cā apóstol.
6 De sá de nī nenda yā nūū
víhí cā ūhūn ciento hermano
jā íyó tútú. De sava ji técū cā
mitan, de sava ji ja nī jīhī.
7 De sá de nī nenda yā nūū
Jacobo, sá de nūū ndihi cā
apóstol.
8 De jā sándīhí de nī nenda
yā nūū maá nī. De tá cúu iin
jā ní ncacu yúté, súcuán cúu
jā iin sanaā-ni de nī nduu nī
apóstol.
9 Chi tēe núu cā nūū ndá
cā apóstol cúu nī, de ni nsūú
tēe vāha cúu nī jā cunaní nī
apóstol, chi nī nsāhá nāvāha nī
nchivī cándíja nūū Yāā Dios.
10 De sīquī jā ní nsāhá Yāā
Dios jā váha nduhū, jā ñúcuán
cúu jā cúu nī apóstol mitan.
De jā ní nsāhá yā jā váha
nduhū, chi nduú cāhá ní

ncúu, chi sa nī scáca cā ni
tūhun yā nsūú cā ndá cā tēe
apóstol. Sochi nsūú maá nī
ní nsáhá, chi sa Yāā Dios nī
nsāhá yā jā váha ñúcuán jíín
nī.
11 Túsaá de vísō nduhū á
ndá cā tēe ñúcuán, de súcuán
nácani ndá nī tūhun, de suu
cúu jā ní ncandíja ndá nú.

Tūhun jā natecū ndīyi

12 De tú nácani ndá nī tūhun
Cristo jā ní natecū yā māhñú
ndīyi, ¿de nājēhē cáhān sava
ndá nú jā má nátecū ndīyi?
13 Chi tú mā nátecū ndīyi, de
suni mā nátecū Cristo nícu.
14 De tú nduú ní nátecū
Cristo, de nácani cāhá ndá nī
tūhun yā nícu, de suni cándíja
cāhá ndá nú nícu.
15 Chi tú jā súcuán cúu, de
cúu ndá nī tēe jāá nduú cáhān
ndāā tūhun Yāā Dios, chi nī
ncachī ni jā ní nastécū Yāā
Dios Cristo. De tú mā nátecū
ndija ndīyi, túsaá de nduú
ndāā jā ní nastécū Yāā Dios
Cristo.
16 Chi tú nduú nátecū ndīyi,
de juni Cristo suni nduú ní
nátecū yā nícu.
17 De tú nduú ní nátecū
Cristo, de cándíja cāhá ndá nú
de ndíso iī cā nū cuāchi nú
nícu.
18 De tú jā súcuán cúu, de
suni ja nī ntānū tāhvī ndá
ndīyi jā ní ncandíja Cristo.
19 Chi tú mā nátecū ndīyi,
de tú maá-ni sīquī iin-ni vida
yáhá cúu jā ñúhún inī ō jā sāhá
Cristo jā váha yóhó, túsaá de
ndáhví ndasí cā cúu ó nsūú cā
ndá cā nchivī, chi cándíja cāhá
ó nícu.
20 De nduú chi íyó ndāā jā
ní natecū Cristo māhñú ndīyi.
De maá yā cúu jā xihna cā nī
natecū nsūú cā ndācá cā ndīyi
jā natecū.
21 Chi sīquī jā ní stíví iin-
ni tēe Adán, de nī nquijéhé
cuēhē jā jíhī nchivī. De suni
súcuán sīquī jā ní nsāhá iin-ni
tēe Cristo, de nátecū nchivī.
22 Chi tá cúu nūū jíhī ndihi
ó sīquī jā cúu ó tatā Adán, de
suni súcuán natecū ndihi ó
sīquī jā yíhí ó ndahá Cristo.
23 Sochi tá iin iin nāsa ndíta
táhán maá: Xihna cā Cristo
nī natecū yā, de sá de quīvī
ndiji yā de natecū ndá nchivī
jā yíhí ndahá yā.
24 Ñúcuán de jīnu tiempo, de
snáā yā poder ndācá enemigo
jā cúñáhnú, jíín jā ndácu tiñu,
jíín jā íyó poder. De ndihi
jā tátúnī yā nūū, nacuāha yā
nūū Tatá yā Yāā Dios.
25 Chi cánuú jā tatúnī Cristo
jondē quiji quīvī jā candeē
Yāā Dios poder ndācá jā jínī
ūhvī nūū Cristo, de sndóho yā.
26 De jā sándīhí de snáā yā
cuēhē jā jíhī nchivī.
27 Chi cáhān tutū īī jā ní
nsāhá Yāā Dios jā cúñáhnú
Cristo sīquī ndihi jā íyó, de
cuetáhví nūū yā. De tá cáhān
jā cúñáhnú yā sīquī ndihi-ni,
de jínī vāha ó jā maá Yāā Dios
mā quīhí yā ndahá Cristo,
chi Yāā Dios cúu jā ní nchihi
ndācá ñúcuán ndahá Cristo.
28 De tá nī nquīvi ndihi
ñúcuán ndahá Cristo, sá de
suni maá Cristo jā cúu yā
Sēhe, quīvi yā ndahá maá
Tatá yā, Yāā jā ní nchihi
ndācá ñúcuán ndahá yā. De
súcuán cúu jā tiin maá Yāā
Dios ndihi-ni.

29 De íyó nchivī jā jénduté ji
jā jéhē ndīyi. De tú mā nátecū
cuitī ndīyi, ¿de nūcu jénduté ji
jā jéhē ndīyi túsaá?
30 De ndá máá nī, ¿nājēhē
cúu jā ndiquivī jéndeé inī ni jā
íyó peligro jā cuū ni, de tú mā
nátecū ndīyi?
31 Hermano, tá cúu nūū
íyó ndāā jā cúsiī inī ni jā
cándíja ndá nú Jētohō ō Jesu-
cristo, suni súcuán íyó ndāā jā
ndiquivī ndúcú nchivī cahnī
nduhū sīquī tiñu yā.
32 De jā ní ndoho nī nī nsāhá
ndá tēe xēēn ñuū Efeso jā
cúu dē tá cúu quiti xéēn, ¿de
nā cuá nīhīn ni sīquī ñúcuán
túsaá? Chi tú mā nátecū ndīyi,
de cuu cāhān ō tá cúu nūū
cáchī iin tūhun: Ná cúsiī inī ō
de cajī ō coho ó, chi sanaā de
teēn de cuū ō, cachī ō nícu.
33 Mā cuáha ndá nú tūhun jā
stáhví nchivī ndóhó. Chi cáchī
iin tūhun: Tú jíca nú jíín ndá
nchivī nēhén, de stíví ji ndóhó
jā má cācá ndāā cā nū.
34 Nachuhun inī ndá nú, de
sāhá nú tiñu ndāā, de mā sāhá
cā nū cuāchi. Chi sava nú
nduú jínī cuitī nū nāsa Yāā
cúu Yāā Dios. Súcuán cáhān ni
tácua cucanoō ndá nú.

Sīquī nāsa natecū ndīyi

35 Sochi sanaā de cāhān iin
nú: ¿Nāsa natecū ndá ndīyi?
¿Nāsa coo yiqui cúñu ji? cachī
nū.
36 Nduú jícūhun cuitī inī nū
túsaá. Chi cúu tá cúu jā chíhi
ó ndācá tatā chījin ñuhun tácua
quene yūcū ji.
37 De tatā jā quívi chījin
ñuhun, á trigo á incā tatā, chi
nsūú yūcū cúu, chi maá nūnī-
ni cúu.
38 De cuéé cā de tāhvī, chi
Yāā Dios nī jēhe yā yūcū ndá
tatā ñúcuán, nāsa nī jētahān
inī maá yā, de tá iin iin tatā
chi síín síín cáá yūcū nī nsāhá
yā.
39 De suni súcuán cúu ndācá
yiqui cúñu, chi nsūú inuú cáá.
Chi síín cáá nchivī, de síín cáá
quiti, de síín cáá saā, de síín
cáá tiacá.
40 De suni súcuán cúu ndācá
jā íyó andiví jíín ndācá jā íyó
ñayīví. De síín cáá viī jā íyó
andiví, de síín cáá viī jā íyó
ñayīví.
41 De síín jéndūtē ncandiī,
de síín ndíī yoō, de síín xíñū
ndá tiūūn. De tá iin iin tiūūn
chi suni síín síín xíñū.
42 De suni súcuán coo ndá
ndīyi jā natecū. Ndīyi jā
chíyuhū ō chi téhyū, de tá
nastécū yā chi mā cúū cā.
43 Jā chíyuhū ō chi ndáhví
cáá, de tá nastécū yā chi viī
cuñáhnú. Jā chíyuhū ō chi
nduú nā fuerza, de tá nastécū
yā chi coo fuerza.
44 Jā chíyuhū ō chi iin yiqui
cúñu cuenta ñayīví cúu, de tá
nastécū yā chi coo iin yiqui
cúñu cuenta Espíritu. Chi íyó
yiqui cúñu cuenta ñayīví, de
suni íyó yiqui cúñu cuenta
Espíritu.
45 Chi súcuán yósō nūū tutū
īī: Adán, tēe jā xíhna ñúhún,
nī ncuvāha dē jíín vida cuenta
ñayīví, cáchī. De Cristo cúu
modo incā Adán ūū, de maá
yā cúu Espíritu jā jéhe vida.
46 De nsūú yiqui cúñu
cuenta Espíritu cúu jā ní
ncuvāha xihna cā, chi sa yiqui
cúñu cuenta ñayīví, sá de
nduu cuenta Espíritu.

47 De cuenta ñayīví cúu tēe
jā xíhna ñúhún, chi nī ncuvāha
dē jíín tīcāchāā ñuhun. De
Adán ūū jā cúu maá Jētohō ō,
chi jondē andiví nī nquiji yā.
48 De nchivī ñayīví yáhá,
chi cúu ji táhán Adán jā ní
ncuvāha jíín tīcāchāā ñuhun.
De nchivī jā quívi andiví, chi
ndúu ji tá cáá maá Yāā jā ní
nquiji jondē andiví.
49 Chi jā cáá ó tá nūū cáá
tēe jā ní ncuvāha jíín tīcāchāā
ñuhun, de suni súcuán coo ó tá
nūū cáá Yāā jā ní nquiji jondē
andiví.
50 Tūhun yáhá cáchī tūhun
nī nūū ndá nú hermano, jā
yiqui cúñu ó cuenta ñayīví,
mā cūú quīvi nūū tátúnī Yāā
Dios. Chi jā jíhī cúu, de mā
cūú quīvi nūū cutecū níí cání.
51 De cúnī ni jā ná jícūhun
inī ndá nú tūhun yáhá jā
ní nchiyuhū: Nsūú ndihi ó
cuū, sochi ndihi ó chi nasāma
yiqui cúñu ó.
52 Chi quīvī jā tivī trompeta
jā sándīhí da, de iin núnúú-
ni, modo iin jā nácueni ō-ni,
de nasāma yā yóhó. Chi tivī
trompeta, de natecū ndācá
ndīyi jā má cúū cā ji. De ndācá
ó jā técū ō quīvī ñúcuán, chi
nasāma yā yiqui cúñu ó.
53 Chi jā téhyū yáhá, cánuú
nūcūhun jā má téhyū cā. De jā
jíhī, cánuú nūcūhun jā má cúū
cuitī cā.
54 De jā jíhī jíín jā téhyū
yáhá, chi quiji quīvī jā
nūcūhun jā má cúū cā mā
téhyū cā. Ñúcuán de quee
ndaā tūhun jā yósō nūū tutū īī:
Jíín poder yā nī snáā yā cuēhē
jā jíhī nchivī.
55 Túsaá de cuēhē jā cuū ō,
¿nāsa cā cuu sāhá xēēn jíín ó?
Chi natecū ō. ¿De nāsa cā cun-
deé jíín ó? Chi snáā yā. Cáchī
tutū.
56 Chi maá cuāchi cúu jā
sáhá jā cúndeé cuēhē jā jíhī
nchivī. De ley yā janahán
sáhá jā nénda cuāchi sīquī ō.
57 De ná cútahvī ō nūū Yāā
Dios, chi jíín maá Jētohō ō Je-
sucristo sáhá yā jā cúndeé ó
sīquī cuāchi jíín sīquī cuēhē jā
cuū ō.
58 Jā ñúcuán ñanī mánī,
cuiñi nīhin ndá nú de mā cācá
yátá nú. De níní satíñú vāha
ndá nú jíín tiñu maá Jētohō ō.
Chi ja jínī nū jāá nduú sátíñú
cāhá nú jíín maá Jētohō ō.

16

Sīquī jā caquīn ji xūhún cuu ndá hermano

1 De mitan de cāhān ni sīquī
xūhún jā caquīn ndá nú jā
cuu ndá hermano cándíja jā
ndóho ndáhví. Suni sāhá ndá
máá nú tá cúu nūū ní ndacu
nī nūū ndá grupo nchivī
cándíja jā íyó Galacia.
2 Ndācá domingo de tá iin
iin nú chuvāha síín nú jacū
xūhún, tú nāsa nī nīhīn ndá
nú, tácua tá cuēē ni nūū nū de
ja íyó tūha.
3 De tá cuēē ni, de cuāha
nī carta nūū ndá tēe jā nacāji
ndá nú, de tají nī dē quīhīn
dē nūū ndá hermano jā íyó
Jerusalén, quīsiáha dē xūhún
jā ní jaquīn ndá nú.
4 De tú íyó vāha jā quīhīn ni,
de suni quīhīn ni jíín ndá dē.

Jā cáhān Pablo jā quíndēhé dē ndá nchivī cándíja

5 De jā cuéē ni nūū ndá nú,
de cánuú jā xihna cā región
Macedonia quenda nī coo nī
ñúcuán, sá de cuēē ni ñuū ndá
nú Corinto.
6 De sanaā de coo nī jíín
ndá nú jacū tiempo, á sanaā
de coo ó níí tiempo vījin.
Ñúcuán de cuu chindeé ndá
nú nduhū, ní-ni cúu nūū
quíhīn cā ni.
7 Chi nduú cúnī ni cuēē ni
nūū nū jā yāha ñamā ni quīhīn
ni, chi ñúhún inī ni jā coo nī
jíín ndá nú jacū tiempo, de tú
cuāha maá Jētohō ō tūhun.
8 De coo nī ñuū Efeso yáhá
jondē yāha quīvī Pentecostés.
9 Chi íyó cuāhā nchivī jā
scándíja nī, chi vāha jíca tiñu
Jētohō ō. De suni íyó cuāhā
nchivī jā íyó contra.
10 De tú cuēē Timoteo, de
sāhá ndá nú jā coo siī inī dē
māhñú nú, de ni iin mā cāní
inī dē sīquī. Chi suni tiñu maá
Jētohō ō sáhá dē, tá cúu nūū
sáhá nī.
11 Túsaá de ni iin ndá nú mā
sájéhe inī nūū dē. Chi sa chin-
deé nú dē jā quíhīn cā dē, de
coo ndeé coo siī inī dē, tácua
ndiji dē jā nacunī tāhán nī jíín
dē. Chi ndétu ndá nī dē jíín
sava cā hermano.
12 De hermano Apolos, chi
nī ncāhān ndāhví nī jíín dē jā
ná cuéē dē nūū nū jíín sava
cā hermano, cuēndēhé dē ndá
nú. De nī jani inī dē jā má cūú
cuēē dē mitan. Sochi tá nune
dē de cuēē dē.

Saludo jā sándīhí

13 Ndito coo inī ndá nú, de
cuiñi nīhin nú jíín tūhun jā
cándíja nú. De téyíí coo inī nū,
de coo fuerza inī nū.
14 De ndācá jā sáhá nú, de
sāhá nú jíín tūhun jā cúndáhví
inī táhán.
15 Hermano, jínī ndá nú
jā xihna cā nchivī vehe
Estéfanas nī ncandíja ichi
Acaya. De nī jēhe ji maá ji
nūū tiñu jā chindeé ji ndá
hermano cándíja.
16 De cúnī ni jā suni ndá
máá nú cuetáhví vāha nú
nchivī jā sáhá súcuán, jíín ndá
cā nchivī jā chíndeé táhán de
sátíñú sīquī tiñu yā.
17 Cúsiī inī ni jā ní nquenda
Estéfanas jíín Fortunato jíín
Acaico, chi ndá tēe yáhá nī
nchindeé dē nduhū lugar ndá
máá nú jāá nduú ní íyo nú jíín
nī.
18 Chi nī ndundeé inī ni nī
nsāhá ndá dē, de saá-ni nī
nsāhá dē ndá máá nú. De
cánuú jā cuetúhún nú ndá tēe
jā sáhá súcuán.
19 Sāhá ndeé inī ndá nú,
cáchī ndá grupo nchivī
cándíja jā íyó Asia. Aquila jíín
Priscila jíín nchivī cándíja jā
ndútútú vehe dē, cáhān ndá ji
jā sāhá ndeé ndasí inī ndá nú
jíín tūhun maá Jētohō ō.
20 De ndācá hermano cáchī
ji jā sāhá ndeé inī nū. De
tá cáhān jítáhán ndá nú, de
yíñúhún techuhú nú ndahá ji.
21 Maá nī jā cúu Pablo, jíín
ndahá maá nī tée nī tūhun
yáhá jā sāhá ndeé inī ndá nú.
22 De tú ní iin nduú íyó mānī
jíín Jētohō ō Jesucristo, de ná
tánū tāhvī ji túsaá. De ná
cáhān ō: Jētohō sá, cúnī sá jā
ñamā nenda ní.
23 De ñúhún inī ni jā maá
Jētohō ō Jesucristo, ná sáhá cā
yā jā váha ndá ndóhó.

24 De mānī ni jíín ndá nú
jā cándíja nú Cristo Jesús.
Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA UU JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL ÑUU NCHIVI ÑUU CORINTO

1 Maá nī cúu Pablo, apóstol Jesucristo, chi súcuán nī jētahān inī Yāā Dios nī ntají yā nduhū jā nacani nī tūhun yā. De ndúū ni jíín hermano ō Timoteo tée nī carta yáhá cuēē nūū ndá nú hermano ñuū Corinto jā cándíja nú Yāā Dios, jíín nūū ndihi ndá nú jā yíhí ndahá Yāā Dios jā íyó nú níí cáhnú Acaya.

2 De ñúhún inī ni jā Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō Jesucristo ná sáhá cā yā jā váha ndá nú de sāhá yā jā coo ndeé coo siī inī nū.

Sīquī jā ní ndoho Pablo tūndóhó

3 Ná cáhān ō jā cúñáhnú ndasí Yāā Dios, Yāā cúu Tatá maá Jētohō ō Jesucristo. Chi maá yā cúu Tatá ó jā cúndáhví inī yóhó, de níní sáhá yā jā ndúsiī inī ō.

4 Chi sáhá yā jā ndúsiī inī ō sīquī ndācá tūndóhó jā ndóho ó, tácua suni cuu sāhá maá ó jā ndusiī inī táhán ó jā ndóho tūndóhó. Chi tá cúu nūū ní nsāhá yā jā ní ndusiī inī maá ó, suni súcuán sáhá ó jā ndúsiī inī ji.

5 Chi jā ndóho ó cuāhā tūndóhó tá cúu nūū ní ndoho Cristo, suni súcuán níhīn ō cuāhā tūhun ndusiī inī, sáhá Cristo.

6 Jā ñúcuán, tú ndóho ndá nī tūndóhó, de súcuán de cúu sáhá nī jā ndusiī inī ndá nú de quendōo vāha cā ánō nū. De jā sáhá Yāā Dios jā ndúsiī inī ni, suu sáhá tucu jā ndusiī inī ndá nú, de quendōo vāha cā ánō nū. De súcuán de nīhīn nū fuerza jā cuandeé inī nū jíín ndācá tūndóhó tá cúu nūū ndóho ndá nī.

7 De ñúhún ndasí inī ni jā cúu ndá nú, chi jínī ni jā tá cúu nūū ndóho ndá nú tūndóhó jíín nī, suni súcuán ndusiī inī nū jíín nī sāhá maá Yāā Dios.

8 Hermano, cúnī ndá nī jā ná cúnī ndá nú nāsa nī ndoho ndá nī ichi Asia. Chi nī nīhīn ndá nī tūndóhó xéēn ndasí, jondē ja ñatin nduú cā quénda nī jíín, de nī jani inī ni jā cuū ni nícu.

9 De sīquī jā ní jehndē inī ndá nī jā cuū ndá nī, de ñúcuán nī nsāhá jā ní jīcūhun inī ni jā má cándíja nī maá nī chi nduú tiñu nī, chi sa Yāā Dios jā nástécū ndīyi candíja nī.

10 Chi maá yā nī scácu ndá nduhū nūū tūndóhó xéēn jā ja ñatin cuū ni nícu, de suni súcuán scácu yā nduhū mitan. De ñúhún inī ni jā suni scácu tucu yā nduhū ichi núū cā.

11 De suni chindeé ndá nú ndá nduhū jā cācān táhví nū jēhē ni. Chi tú cuāhā nchivī cācān táhví jēhē ni, de suni cuāhā ji cuu nacuetáhví jēhē ni jā ní nsāhá yā jā váha nduhū.

Jā ní ncucuéé Pablo jā quíhīn dē Corinto

12 Iyó iin jā sáhá jā cúsiī inī ndá nī: Chi nijīn cúu inī ánō ni

jā vāha ndoo de ndāā nī jica
ndá nī nūū nchivī ñayīví, de
víhí cā nūū ndá máá nú. Chi
sīquī jā váha inī Yāā Dios, de
nī nchindeé yā ndá nduhū, de
nsūú sīquī jā ndíchí ndá máá
nī cúu jā ní jica nī súcuán.
13 De tūhun jā tée ndá nī nūū
ndācá carta ni, chi maá-ni jā
cuu cahvi ndá nú de jīcūhun
inī nū cúu. De ñúhún inī ni jā
jīcūhun vāha cā inī nū,
14 tá cúu nūū ja jícūhun inī
nū jacū. De súcuán de cuu
cusiī inī ndá nú sīquī ndá nī
quīvī jā ndiji Jētohō ō Jesús, tá
cúu nūū cúsiī inī ni sīquī ndá
máá nú.
15 De sīquī jā súcuán nī
ncucáhnú inī ni, de jā ñúcuán
nī jani inī ni jā tá quīhīn ni
Macedonia de xihna cā nūū
ndá máá nú cuēē ni, tácua
cusiī inī nū jā cuéndēhé nī ndá
nú ūū vuelta nícu.
16 Chi nī jani inī ni jā
cuéndēhé nī ndá nú, sá de
yāha nī quīhīn ni Macedonia,
de jā ndicó nī Macedonia
de nenda tucu nī nūū nū.
Ñúcuán de cuu chindeé ndá
nú nduhū jā quíhīn ni ichi
Judea nícu.
17 De jā súcuán nī jani inī ni,
¿de á tēe jāá nduú nácani vāha
inī cúu nī jāá nduú ní jéē ni
nūū ndá nú? ¿A jáni inī nū jā
cúu nī tá cúu nchivī ñayīví jā
ñamā cáhān jā cuu, ñúcuán de
nduú?
18 Nduú chi maá Yāā Dios
jínī yā jāá nduú cáhān ni jíín
nú jā cuu, de yachī nácahān ni
jā má cūú.
19 Chi nduhū jíín Silvano
jíín Timoteo nī nacani nī
tūhun Jesucristo Sēhe Yāā
Dios nūū ndá nú. De maá
yā nduú cáhān yā jā cuu de
nacahān tucu yā jā má cūú.
Chi sa squíncuu yā jā cáhān
yā.
20 Chi ndihi jā ní nquee
yuhú Yāā Dios, squíncuu maá
Cristo. De jā suu cúu jā cáhān
ō jā viī cúñáhnú Yāā Dios,
de cáhān ō Amén, chi ndihi
squíncuu Cristo Jesús.
21 De Yāā Dios cúu jā sáhá jā
íñí nīhin ndācá ó jíín Cristo, de
nī nsāhá ndoo yā yóhó jā sāhá
ó tiñu jā cúnī yā.
22 De suni nī jēhe yā Espíritu
yā jā cundeē inī ánō ō, de cúu
yā modo iin sello jā stéhēn jā
cúu ó sēhe Yāā Dios. De sáhá
Espíritu jā íyó seguro inī ō jā
cuāha Yāā Dios tāhvī ō.
23 De jāá ncháha ca cuēē ni
nūū ndá nú nchivī Corinto, tá
cúu nūū ní jani inī ni, suu cúu
sīquī jāá nduú ní ncúu inī ni
jā cuxeēn ni nūū ndá nú jāá
nduú sáhá vāha nú. De maá
Yāā Dios cúu jā jínī jā cáhān
ndāā ni. De tú nduú cáhān
ndāā ni, de íyó vāha jā cuū ni.
24 De nsūú jā cúnī ndá nī jā
ndacu nīhin nī nūū nū sīquī
tūhun jā cándíja nú yā, chi
ja íñí nīhin nú jíín tūhun yā.
Chi sa cúnī ni chindeé nī ndá
ndóhó jā ná cúsiī cā inī nū.

2

1 Túsaá de nī jani inī ni jā
má cuéē ni incā vuelta nūū
ndá nú jíín tūhun jā cuxeēn ni
de cucuécá inī nū sāhá nī.
2 Chi tú cucuécá inī nū sāhá
nī, ¿de ní nchivī sāhá jā cusiī
inī maá nī? Nduú cā nā incā
nchivī, chi maá-ni ndá máá
nú, de nāsa cúu de tú sāhá nī
jā cucuécá inī nū.

3 Jā ñúcuán cúu jā ní ntee
nī carta ñúcuán nūū nū, tácua
tá cuēē ni de ja nī nacani inī
nū sīquī cuāchi nú sāhá, de mā
cucuécá inī ni sāhá cuāchi nú
quīvī jā cuéē ni nūū nū. Chi sa
sāhá ndá nú jā cusiī inī ni. De
jínī vāha ni jā tú cusiī inī ni, de
suni ndihi ndá nú cusiī inī nū.
4 De jā ní ntee nī carta
ñúcuán nūū nū, de ndasí nī
nacani inī ni sīquī nū, de nī
ntahúhvī inī ni, de jondē jácu
nī nī ntee nī. De nduú ní ntée
nī jā sāhá nī jā cucuécá inī
ndá nú, chi sa jā cunī nū nāsa
mānī ndasí nī jíín nú.

*Jā née cáhnú inī Pablo nūū
tēe jā ní nsāhá cuāchi*

5 De jā ní ncucuécá inī ni nī
nsāhá tēe jā ní nsāhá cuāchi
ñúcuán, de nsūú maá nī-ni,
chi saá-ni ndá máá nú nī ncu-
cuécá inī nū jacū nī nsāhá
dē. De cáhān ni jā jacū-ni, chi
nduú cúnī ni jā cuxeēn ndasí
nī.
6 De jíín jā ní ncuxeēn ndá
nú nūū dē tá nī ndutútú ndá
nú, de jíín ñúcuán-ni de nī
ncuu-ni.
7 De mitan chi cúnī jā cune
cáhnú inī ndá nú nūū dē, de
sāhá nú jā ndusiī inī dē, chi
sanaā de caa cā cucuécá inī
dē, de mā ndúsiī cā inī dē.
8 Túsaá de cáhān ndāhví nī
jíín ndá nú jā stéhēn tucu nú
jā íyó mānī nū jíín dē.
9 Chi jā síquī tiñu yáhá cúu
jā ní ntee nī carta ñúcuán
nūū nū, tácua coto túnī ni ndá
nú tú cuetáhví vāha nú tiñu
ndácu nī nūū nū.
10 Túsaá de jā née cáhnú inī
ndá nú nūū nchivī, de saá-ni
nduhū. Chi jā née cáhnú inī
ni nūū nchivī tú nī nsāhá ji
cuāchi, de sáhá nī súcuán sīquī
jā mānī ni jíín nú, jínī jínúū
Cristo.
11 Chi cánuú jā cune cáhnú
inī ō, chi nduú cúnī ō jā nīhīn
Satanás cuāchi sīquī ō, chi ja
jínī vāha ó nāsa ndúcú stáhví
yóhó jā sāhá ó cuāchi.

*Jāá nduú ní íyo nañíí inī
Pablo inī ñuū Troas*

12 Tá nī jēhēn ni ñuū Troas
jā nacani nī tūhun Jētohō ō
Cristo, de vāha nī nsāhá yā jā
ní īyo modo jā nacani nī tūhun
yā.
13 De vísō súcuán de nduú
ní íyo nañíí inī ánō ni, chi
nduú ní nánihīn tāhán nī jíín
hermano ō Tito. Ñúcuán de
nī nacuetáhví nī nūū nchivī
ñúcuán, de cuānanducú nī dē
ichi Macedonia.

Jā sáhá Cristo jā cúndeé ó

14 De ná cútahvī ō nūū Yāā
Dios, chi níní ndéca vāha yā
yóhó jā cuáhān ō jíín Cristo
Jesús, de íyó inuú ó jíín yā
jā cúñáhnú ndasí yā jā snáā
yā poder ndihi enemigo. De
jétíñú yā yóhó jā scútē nuu
ó tūhun yā ndācá-ni lugar, tá
cúu nūū jítē nuu iin xicō āsīn.
15 De cúu ó tá cúu iin sūja jā
jéhēn āsīn nūū Yāā Dios sáhá
Cristo. De modo jā quénda
xicō ñúcuán nūū nchivī jā
cācu ánō jíín nūū nchivī jā
tānū tāhvī.
16 Nūū nchivī jā tānū tāhvī,
chi cúu ó tá cúu iin xicō jā
cuū ji sáhá, de nūū nchivī jā
cācu ánō chi cúu ó tá cúu iin
xicō vāha jā cutecū ji sáhá. De
ni iin ó mā quēndá ó sāhá ó
tiñu yáhá de tú mā chíndeé yā
yóhó.

17 De ndá nduhū chi nduú
sáhá nī tá cúu nūū sáhá cuāhā
tēe jā ndúcú dē nīhīn dē
xūhún sīquī tūhun Yāā Dios.
Chi sa nácani ndaā ndá nī
tūhun yā, chi maá Yāā Dios
nī ntají nduhū, de maá yā jínī
jā nácani ndaā ndá nī sīquī jā
cándíja nī Cristo.

3

Tūhun sīquī contrato jeé

1 De jā cáhān ndá nī súcuán,
¿de á jáni inī ndá nú jā ndúcú
tucu ndá nī cāhān ni jā vāha
cā tēe cúu nī, á naá cúu? ¿De
á jíni ñúhún jā stéhēn ni carta
recomendación nūū ndá nú,
á jā cācān ni jā taji nú nūū ndá
nī, tá cúu nūū sáhá sava ji?
2 Nduú chi ndá máá nú
cúu modo iin carta recomen-
dación ni. De suu cúu jā
ñúhún inī ni jā ní ncandíja
vāha ndá nú nī nsāhá nī, de
cúu modo jā yósō tūhun carta
ñúcuán inī ánō ni. De ndihi
nchivī chi modo jā cáhvi ji cúu
jā jínī ji nāsa nī nasāma nú.
3 Chi ndá máá nú cúu tá cúu
iin carta jā ní ntee Cristo de
scáca ndá nī. De nsūú jíín
tinta ní ntée yā, chi sa jíín
Espíritu Yāā Dios, Yāā técū. De
nsūú nūū tabla yūū tá cúu
nūū ní ntee yā ley yā, chi sa
nūū ánō nchivī nī ntee yā.
4 De cáhān ndá nī súcuán,
chi cúcáhnú inī ni Yāā Dios
sīquī jā ní nsāhá Cristo.
5 De nsūú jā jáni inī ndá nī jā
cuu quenda maá nī jā sāhá nī
tiñu ñúcuán. Chi sa maá Yāā
Dios sáhá jā cuu squíncuu nī.
6 De maá yā nī nsāhá jā cuu
satíñú vāha nī sīquī contrato
jeé yā. De contrato yáhá chi
nduú cáhān jā squíncuu ó ley
jā ní ntee jíín letra, chi sa jā
caca ó jíín vida jeé, suu jā
ní jēhe Espíritu Santo. Chi
contrato ley jā yósō jíín letra,
tánū tāhvī nchivī sáhá. Sochi
jā sáhá maá Espíritu cúu jā
cutecū ō níí cání.
7 De tá nī jēhe yā ley nūū
Moisés janahán, de nī nchosō
letra nūū tabla yūū. De nī
jēndūtē ndasí nūū íyó Moisés
nī nsāhá yā, de jondē nī
jēndūtē ndasí nūū dē. De
nduú ní ncúu cūndēhé vāha
ndá nchivī Israel nūū dē nī
nsāhá. De vísō súcuán de
cuéé-ni cuéé-ni nī ndāhvā jā
jéndūtē nūū dē. De tú súcuán
nī ncuñáhnú ndasí ley jā sáhá
jā cuū nchivī de tānū tāhvī ji,
8 de sa víhí cā cúñáhnú
ndasí cā tūhun jā cutecū ō jā
jéhe Espíritu Santo nūū ō.
9 Chi tú nī ncuñáhnú ndasí
ley ñúcuán jā tánū tāhvī
nchivī sáhá, de sa víhí cā
cúñáhnú tūhun jā sndáhvā
Yāā Dios cuāchi ó.
10 Chi ley ñúcuán jā ní
ncuñáhnú jondē saá, nduú
cā cúñáhnú cuitī, sīquī jā
cúñáhnú ndasí cā tūhun
Espíritu jā íyó mitan.
11 Chi tú súcuán nī
ncuñáhnú ley jā ní īyo jacū-
ni tiempo, de sa tūhun jā coo
níí cání chi cúñáhnú ndasí cā.
12 De jā súcuán ñúhún inī
ndá nī, jā ñúcuán cúu jā íyó
téyíí inī ni jā nácani nī tūhun
yáhá.
13 Chi nduú sáhá ndá nī tá
cúu nūū ní nsāhá Moisés jā
ní jasī dē iin sahma nūū dē,
tácua mā cūní ndá nchivī Is-
rael nāsa cuāndahvā jā jéndūtē
nūū dē.

14 De nchivī ñúcuán nduú
ní jícūhun inī ji. De jondē
mitan de tá cáhvi ji tutū con-
trato ley janahán, suni nduú
jícūhun inī ji, chi modo jā
ndásī sahma ñúcuán nūū jáá
ntúnī ji, de nduú cújiyo cuitī.
Chi jondē tá candíja ji Cristo,
sá de cujiyo.
15 De suni súcuán jondē mi-
tan tá cáhvi ji tutū ley Moisés,
de modo jā ndásī iin sahma
nūū jáá ntúnī ji.
16 Sochi jā nácani inī iin
nchivī de quīvi ji nūū maá
Jētohō ō Cristo, sá de cujiyo-ni
jā ndásī ñúcuán.
17 Chi Jētohō ō cúu maá
Espíritu. De nūū íyó Espíritu
maá Jētohō ō, ñúcuán cúu nūū
íyó libre nchivī jáá nduú cā
yíhí ji chījin ley janahán.
18 De jā ñúcuán de ndá máá
ó chi nduú cā jásī nūū jáá
ntúnī ō. Chi cúu ó tá cúu es-
pejo jā jéndūtē, cúu jā stéhēn
ō nāsa viī ndasí cúñáhnú maá
Jētohō ō, chi jíca ndaā ō. De
maá ó ndācá quīvī cuānasāma
ó cuānduu viī cā ánō ō tá cúu
nūū cáá maá yā. Chi maá
Jētohō ō jā cúu yā Espíritu,
súcuán sáhá yā jíín ó.

4

1 Túsaá de nduú núu inī ndá
nī jā nácani nī tūhun yā. Chi
sīquī jā ní ncundáhví inī yā
ndá nduhū de nī jēhe yā tiñu
yáhá nūū ni.
2 Chi nduú ndúcú ndá nī
ndá modo yuhū jā cúcanoō ō
sáhá, de ni nduú jíca nuu nī
jíín tūhun ndíchí jā stáhví, de
ni nduú násāma nī tūhun Yāā
Dios. Chi sa cáhān ndá nī
maá-ni tūhun ndāā. De súcuán
de cuu cunī ndācá nchivī inī
ánō ji jā cáhān ndāā ndá nī,
jínī jínúū Yāā Dios.
3 De tú íyó nchivī jāá nduú
jícūhun inī tūhun jā scácu yā
yóhó jā nácani ndá nī, de
súcuán cúu nūū maá-ni nchivī
jā tānū tāhvī.
4 De jāá nduú cándíja ji, chi
maá jānēhén jā ndácu tiñu
inī ñayīví yáhá, nī jasī nūū
jáá ntúnī ji, tácua mā jéndūtē
tūhun Cristo inī ánō ji, de mā
cūní ji jā viī ndasí cúñáhnú
Cristo, Yāā jā inuú cáá jíín Yāā
Dios.
5 De jā nácani ndá nī tūhun,
de nsūú tūhun maá nī, chi
sa tūhun Jētohō ō Jesucristo
nácani nī. De ndá máá nī chi
mozo-ni cúu nī nūū ndá nú jā
síquī jā mānī ni jíín Jesús.
6 Chi tá nī nsāhá Yāā Dios
ñayīví de nī ncāhān yā jā ná
túu luz nūū neē. De suni
súcuán nī nsāhá yā jā ní ntūu
luz inī ánō ndācá ó, cúu jā
jícūhun inī ō sīquī Jesucristo,
nāsa jéndūtē nūū yā jā viī
ndasí cúñáhnú yā tá cúu nūū
íyó maá Yāā Dios.

Jā jíca ó jíín tūhun jā cándíja ó yā

7 De ndācá tūhun yáhá jā
viī ndasí cúñáhnú, chi modo
jā ñúhún inī iin quīsi ñuhun.
Chi cúu ó tá cúu quīsi ñuhun,
chi nduú nā fuerza ō. De jā
ñúcuán jínī vāha ndá nī jā maá
Yāā Dios cúu jā jéhe poder
sīquī tūhun yáhá jā viī ndasí
cúñáhnú, de nsūú fuerza maá
nī cúu.
8 De jā ñúcuán, vísō ndācá
lado jínī ndá nī tūndóhó, sochi
nduú sáhá jā má ndúsiī cā inī

ni. De vísō cúcuécá inī ndá nī
sīquī tūndóhó, sochi ñúhún inī
ni jā quee vāha tiñu nī.
9 De vísō jínī ūhvī nchivī
ndá nduhū, de maá yā chi
nduú sndóo yā ndá nī. De vísō
ndúcú ji snáā ji ndá nduhū
jíín tiñu sáhá nī, de mā cūú.
10 De ní-ni cúu nūū cuáhān
ni, de tá cúu nūū ní ndoho
Jesús jā ní jīhī yā, suni súcuán
ndóho ndá nī jā ja ñatin cuū
ni, tácua suni cuu stéhēn ni
fuerza Jesús jā técū yā inī
yiqui cúñu nī.
11 Chi juni técū ndá nī, de
ndācá quīvī ja ñatin cahnī
nchivī nduhū jā síquī Jesús.
De súcuán de jínī nchivī jā
técū Jesús inī yiqui cúñu nī jā
cuū.
12 Túsaá de ndá nduhū, níní
cúu jā ja ñatin cuū ni sīquī
tūhun yā, de ñúcuán sáhá jā
cutecū ndá máá nú níí cání.
13 De yósō nūū tutū īī: Nī
ncandíja nī, de jā ñúcuán nī
ncāhān ni, cáchī. De saá-ni
ndá nduhū, suni cándíja nī de
suu cúu jā nácani nī tūhun yā.
14 Chi jínī ndá nī jā maá
Yāā jā ní nastécū Jētohō ō
Jesús, suni súcuán nastécū yā
ndá nduhū, de sāhá yā jā iin
cáhnú-ni cuiñi ndihi ó nūū yā.
15 Chi ndācá tūndóhó yáhá
ndóho ndá nī tácua quendōo
vāha ndá nú. De súcuán de
cāyā cuāhā cā nchivī jā sāhá
yā jā váha ji. Ñúcuán de suni
cuāhā ndasí ji nacuetáhví ji
nūū Yāā Dios, de cuñáhnú cā
yā sāhá.
16 Jā ñúcuán cúu jāá nduú
núu inī ndá nī, de vísō
cuāndihi fuerza yiqui cúñu
nī, de ánō ni chi sa cuānduu
fuerza cā ndācá quīvī.
17 Chi tūndóhó jā ndóho ó
ñayīví yáhá, nduú-ni xēēn cúu,
de ñamā yāha. De sáhá jā nīhīn
ō iin tāhvī jā cuñáhnú ó níí
cání jā cáa ndasí cā nsūú cā
tūndóhó ñúcuán.
18 De nduú sáhá ó cuenta
nūū ndācá tūndóhó jā jínī ō
nūū mitan, chi sa sáhá ó
cuenta nūū ndācá jā váha jāá
nduú jínī ō nūū mitan. Chi
ndācá jā jínī ō nūū mitan, chi
ñamā ndihi, sochi ndācá jāá
nduú jínī ō nūū, chi coo níí
cání.

5

1 Chi yiqui cúñu ó jā ndéē
ō ñayīví yáhá, cúu tá cúu iin
vehe jā naā. De jínī ō jā tá naā,
de cuāha Yāā Dios iin yiqui
cúñu jeé, de suu cúu tá cúu
iin vehe jā coo níí cání jondē
andiví. De nsūú iin vehe jā
sáhá nchivī cúu, chi jā sáhá
Yāā Dios cúu.
2 De juni ndéē ō vehe yáhá
jā cúu yiqui cúñu ó, chi jéca
inī ō sáhá, chi ndasí cúnī ō
jā nūcūhun ó yiqui cúñu jeé ó
jondē andiví.
3 Chi tá nūcūhun ó ñúcuán,
de mā cōó maá-ni cā ánō ō jā
naā yiqui cúñu ó yáhá.
4 Chi juni íyó cā ō inī vehe
yiqui cúñu ó yáhá, de jéca inī
ō de cúcuécá inī ō. De nsūú jā
cúnī ō jā sndóo ó yiqui cúñu
ó de coo maá-ni ánō ō. Chi
sa cúnī ō jā nūcūhun ó jā jeé,
tácua ndāhvā yiqui cúñu ó jā
naā, de coo maá jā cutecū níí
cání.
5 De Yāā Dios cúu jā ní
nsāhá jā súcuán coo ó. De nī

jēhe yā Espíritu Santo jā ndéē
inī ánō ō, de sáhá maá Espíritu
jā íyó seguro inī ō jā cuāha Yāā
Dios tāhvī ō.
6 Túsaá de níní cúu jā cúndeé
cúcáhnú inī ndá nī. Chi jínī
ni jā juni ndéē ni chījin yiqui
cúñu nī yáhá, de jícá íyó nī jíín
maá Jētohō ō.
7 Sochi mitan chi cándíja
ndá nī jā íyó yā jíín nī, vísō
ncháha ca cunī ni nūū yā.
8 De cúndeé cúcáhnú inī ndá
nī, chi sáhá nī cuenta jā vāha
cā tú ná quée nī chījin yiqui
cúñu nī yáhá de quīhīn ni cun-
deē ni jíín maá Jētohō ō.
9 Jā ñúcuán cúu jā ndúcú
ndéé nī sáhá nī jā cusiī inī yā
jíín nī, vísō tú íyó cā ni chījin
yiqui cúñu nī á vísō tú cundeē
ni jíín yā.
10 Chi cánuú jā ndihi ó cuiñi
yuhú mesa Cristo jā sāhá
ndāā yā tiñu ó. De tá iin iin
ó nīhīn ō sīquī nāsa nī nsāhá ó,
á jā váha á jā nēhén, tá nī īyo ó
chījin yiqui cúñu ó.

Sīquī jā ndīvi ó nūū tūhun jā
mānī Yāā Dios jíín ó

11 Túsaá de ndíhvī inī ni jā
má stíví nī nūū maá Jētohō ō,
de jā ñúcuán ndúcú ndéé nī
scándíja nī nchivī. Sochi jínī
Yāā Dios jā íyó ndāā ndá nī,
de ñúhún inī ni jā suni súcuán
jínī ndá nú.
12 De nsūú jā ndúcú tucu nī
cāhān ni jā vāha cā tēe cúu ndá
nī. Sochi cáchī tūhun nī jā cuu
cusiī inī ndá nú jā síquī ni. De
súcuán de cuu scócóo nú nūū
nchivī jā cútéyíí ji sīquī nāsa
cáá nchivī, de nduú sáhá ji
cuenta nāsa cáá ánō nchivī.
13 De va sanaā de jáni inī
ndá nú jā tēe loco cúu ndá nī
jā cáhān ni súcuán. De sīquī jā
ndíhvī inī ni jēhē Yāā Dios cúu.
De nduú chi íyó vāha xīnī ni,
de jā ñúcuán jétíñú yā ndá nī
jā quendōo vāha ndá nú.
14 Chi sīquī jā cúndáhví inī
Cristo ndá nduhū, jā ñúcuán
cúu jā cánuú nacani nī tūhun
yā. Chi jínī vāha ndá nī jā
ní jīhī mátúhún-ni yā jā síquī
ndihi ó, de jā ñúcuán cúu
modo jā ní jīhī ndihi ó jíín yā.
15 Chi nī jīhī yā jā síquī ndihi
ó tácua ndācá ó jā técū, mā
cútecū cā ō jā sāhá ó jā cúnī
maá ó, chi sa jā cúnī maá yā
jā ní jīhī yā de nī natecū yā jā
síquī ō.
16 Jā ñúcuán nduú cā sáhá
ndá nī cuenta nāsa-ni cáá
nchivī, tá cúu nūū sáhá nchivī
ñayīví. De vísō súcuán nī
nsāhá nī cuenta Cristo jondē
saá, jā iin tēe-ni cúu yā, de
mitan chi nduú cā jáni inī ni
súcuán.
17 Chi tú iin nchivī yíhí ji
ndahá Cristo, de ja nī ndujeé
ji. De ndācá modo nēhén ji,
ja nī nchāha cuāhān, de mitan
de ja nī ndujeé ndihi.
18 De Yāā Dios cúu jā sáhá
ndihi yáhá, chi jíín Cristo nī
nsāhá yā jā ní ndīvi ndācá ó
nūū tūhun jā mānī yā jíín ó. De
nī ntetíñú yā ndá nī jā nácani
nī tūhun jā ndīvi nchivī nūū
tūhun jā mānī yā jíín ji.
19 Chi jíín Cristo de nī nsāhá
Yāā Dios jā nchivī ñayīví ndīvi
ji nūū tūhun jā mānī yā jíín ji.
De nduú nácunehen yā cuāchi
jā ní nsāhá nchivī. De nī
ntetíñú yā ndá nī jā nácani nī

tūhun yáhá nāsa ndīvi ji nūū
tūhun jā mānī yā jíín ji.
20 Túsaá de cúu ndá nī tēe
jā jíca tiñu maá Cristo. De jā
cáhān ni, chi modo jā maá Yāā
Dios cáhān ndāhví yā jíín ndá
nú. Túsaá de cáhān ndāhví nī
jíín ndá nú jā cáhān Cristo, jā
ná ndívi ndá nú nūū tūhun jā
mānī Yāā Dios jíín nú.
21 De Cristo, vísō nduú ni
iin cuāchi yā, de nī nsāhá
Yāā Dios jā ní nūcundeē cuāchi
ó sīquī yā. De súcuán de
yóhó jā yíhí ndahá Cristo, nī
nūcundeē sīquī ō jā íyó ndāā ō
tá cúu nūū íyó ndāā Yāā Dios.

6

1 Túsaá de sīquī jā cúu ndá
nī tēe jā sátíñú jíín yā, de
cáhān ndāhví nī jíín ndá nú
jā má sndóo uun nú tūhun jā
ní nsāhá Yāā Dios jā váha ndá
nú.
2 Chi cáchī yā nūū tutū īī:
Maá tiempo jā cúnī maá nī
de cunini nī tūhun jā
cáhān ndāhví nú jíín nī.
De maá tiempo jā scácu nī
nchivī, de scácu nī
ndóhó.
Cáchī yā. De mitan-ni cúu
maá tiempo jā cúnī yā, de
mitan-ni cúu tiempo jā ní
nquiji Yāā jā scácu yóhó.
3 De ndúcú ndá nī jā má
sāhá nī ni iin tiñu jā casī
jā candíja nchivī, tácua mā
cáhān ji sīquī tiñu ndíso nī.
4 Chi sa ndúcú nī jā ndihi
jā sáhá nī stéhēn jā cúu nī
tēe jā sátíñú nūū Yāā Dios.
Jā ñúcuán jéndeé inī ndá nī
jā ndóho nī tūndóhó, jíín jā
cúmanī nūū ni, jíín jā víjín
sáhá jíín nī.
5 Chi nī īyo quéhén vuelta
jā ní ncani nchivī ndá nī, de
nī nenda ji sīquī ndá nī, de nī
nchihi ji ndá nī vecāa, de nī
nsatíñú nīhin nī, de nī jahnī ni
maá nī māhná, de nī īyo nditē
inī ni.
6 De suni ndúcú ndá nī jā
cuetúhún ji nduhū sīquī jā
ndāā jíca nī, de jícūhun vāha
inī ni tūhun ndāā, de íyó pa-
ciencia inī ni, de vāha inī ni,
de ndéē Espíritu Santo inī ndá
nī, de cúndáhví ndija inī ni
táhán nī.
7 De nácani ndaā ndá nī
tūhun, de poder Yāā Dios íyó
jíín nī. De jíín tūhun ndāā
sndáhvā ni ndācá tiñu néhén,
chi modo jā cánāá nī sīquī. De
modo jā nénda ñúcuán sīquī
ndá nī, de nénda ndá nī sīquī.
8 Iyó vuelta jā íyó yíñúhún
nchivī jíín nī, de íyó vuelta jāá
nduú. Iyó vuelta jā jétúhún ji
ndá nī, de íyó vuelta jā cáhān
ji sīquī ni. De íyó vuelta jā
cáhān ji jā tēe stáhví cúu ndá
nī, de íyó vuelta jā cáhān ji jā
tēe ndāā cúu nī.
9 De íyó vuelta jā sáhá ji
jāá nduú jínī ji ndá nī, de íyó
vuelta jā sáhá ji jā jínī vāha ji
ndá nī. De íyó vuelta jā cúnī
nchivī jā cahnī ji ndá nī, sochi
técū cā ni. De vísō sndóho ji
ndá nī, sochi nduú jíhī ndá nī.
10 De vísō íyó jā cúcuécá
inī ni, sochi níní cúsiī inī ni.
De vísō tēe ndáhví cúu ndá
nī, sochi sáhá cuícá nī cuāhā
nchivī jíín tūhun yā. De vísō
nduú nā cuá névāha nī, sochi
jíín maá yā de ndihi-ni névāha
nī.

11 Hermano ñuū Corinto,
súcuán cúu jā cáhān cājí nī jíín
ndá nú, chi sīquī jā mānī ni
jíín nú, jā ñúcuán cúu jā cáchī
ndihi nī nāsa ndóho nī.
12 Ndá máá nī cáchī cājí nī
sīquī jā mānī ndasí nī jíín ndá
nú, de ndá máá nú sanaā de
nduú mānī nū jíín nī súcuán.
13 De modo jā cáhān tatá
jíín sēhe, suni súcuán cáhān
ndāhví nī jíín ndá nú jā coo
manī nū jíín nī, tá cúu nūū íyó
mānī ni jíín nú.

Sīquī jā cúu ó templo Yāā Dios

14 Mā quívi nduū ndá nú
jíín tiñu néhén jā sáhá nchivī
jāá nduú cándíja, chi mā cūú
coo inuú nú jíín ji. ¿Chi
nāsa cúu quetáhán tiñu jā sáhá
nchivī ndāā jíín jā sáhá nchivī
nēhén? ¿De nāsa cuu cundeē
inuú nchivī jíca jíín luz yā jíín
nchivī jíca nūū neē?
15 ¿Nāsa cuu coo inuú Cristo
jíín Satanás? ¿De nāsa cuu
cuiñi cáhnú nchivī cándíja jíín
nchivī jāá nduú cándíja?
16 ¿De nāsa cuu cani táhán
templo Yāā Dios jíín ídolo? Chi
ndá máá nú cúu templo Yāā
Dios, Yāā técū, chi ndéē yā inī
ánō nū, tá cúu nūū ní ncāhān
yā:
Cundeē ni inī ndá ji de caca
nuu nī māhñú ji,
de cuu nī Yāā Dios maá ji,
de cuu ji nchivī maá nī.
Ncachī yā.
17 De jā ñúcuán nī ncāhān cā
yā:
Mā quívi nduū ndá nú jíín
tiñu néhén jā sáhá ndá
ji,
chi sāhá síín nú maá nú, cáchī
Jētohō ō.
De mā tīín nú ndācá jāá nduú
ndāā.
Ñúcuán de naquehen nī ndá
nú,
18 de cuu nī Tatá ndá nú,
de cuu nú sēhe yií nī jíín sēhe
síhí nī,
cáchī Jētohō ō, Yāā jā tíin ndihi
poder.
Cáchī tutū.

7

1 Ñanī mánī, túsaá de névāha
ó ndācá tūhun yáhá jā ní
nquee yuhú yā jā sāhá yā. Jā
ñúcuán ná sáhá ndoo ó maá ó
ndācá jā sátéhén yiqui cúñu ó
jíín ánō ō. De ná cúndihvī inī
ō jā má stíví ó nūū Yāā Dios,
de ná cóo ndoo coo iī ō nūū yā
jíín ndihi tiñu jā cúnī yā.

Jā ní nacani inī nchivī Corinto sīquī cuáchi ji

2 Coo manī ndá nú jíín ndá
nī viī. Chi nduú ní nsáhá nī
falta nūū ni iin nú, de nduú ní
stíví nī ánō ni iin nú, de ni iin
nú nduú ní stáhví nī.
3 De nsūú jā ndúcú nī cāhān
ni nūū nū cúu jā cáhān ni
súcuán, chi ja nī ncāhān ni jā
mānī ndasí nī jíín nú. De níní
ñúhún inī ni ndá nú, vísō cuū
ō á cutecū ō.
4 De cúcáhnú ndasí inī ni
ndá nú, de cúsiī ndasí inī ni jā
jíca ndaā nū. De vísō jínī ndá
nī ndācá tūndóhó yáhá, de íyó
ndeé inī ni de cúsiī ndasí inī
ni jā síquī ndá nú.
5 Tá nī jēē ndá nī Macedo-
nia, de nduú ní íyo nañíí inī
ni, chi sa víjín nī īyo tūndóhó
jíín nī ndācá lado. Chi nī īyo
jā ní stáhān tāhán jíín nī, de

nī nchūhú nī jā sanaā de caca
yátá nchivī cándíja.
6 De Yāā Dios jā sáhá jā
ndúndeé inī nchivī jā cúcuécá
inī, nī nsāhá yā jā ní ndundeé
inī ndá nī, chi nī nquiji Tito nī
nsāhá yā.
7 De nī ndusiī inī ndá nī, de
nsūú maá-ni sīquī jā ní nquiji
dē, chi suni jā ní ndundeé inī
dē nī nsāhá ndá nú. Chi nī
ncachī tūhun dē jā ñúhún inī
ndá nú jā cunī tucu nú nūū
ni, jíín jā cúcuécá inī nū sīquī
cuáchi nú, jíín jā nácani inī nū
jēhē ni. De jā ñúcuán víhí cā nī
ncusiī inī ni.
8 De carta jā ní ntají nī nūū
ndá nú, vísō nī nsāhá jā ní
ncucuécá inī ndá nú, sochi
nduú cā nácani cuécá inī maá
nī jā ní nsāhá súcuán. Chi
vísō nī ncucuécá inī ni saá, de
mitan de nduú cā, chi jínī ni jā
jacū-ni quīvī nī ncucuécá inī
ndá nú nī nsāhá.
9 De mitan de cúsiī inī ni, de
nsūú sīquī jā ní ncucuécá inī
ndá nú, chi sa sīquī jā ní jetíñú
jā ní ncucuécá inī nū, chi nī
nsāhá jā ní nacani inī nū sīquī
cuáchi nú. Chi nī ncucuécá inī
nū tá cúu nūū cúnī maá Yāā
Dios, de nsūú jā ní nsāhá ūhvī
ni ndá nú.
10 Chi tú cúcuécá inī ō tá
cúu nūū cúnī Yāā Dios, de
suu sáhá jā nácani inī ō sīquī
cuáchi ó de scácu yā yóhó, de
sá de nduú cā nácani cuécá
inī ō. Sochi tú cúcuécá inī
nchivī jāá nduú cándíja, de
nduú jétíñú jā nacani inī ji,
chi sa tānū tāhvī ji.
11 Sochi nī ncucuécá inī ndá
nú tá cúu nūū cúnī Yāā Dios,
de mitan de jínī ndá nú nāsa
vāha nī jetíñú. Chi nī nacani
ndasí inī nū nī nsāhá, de nī
nducú ndá nú jā quendōo
ndāā nū, de nī ncuxeēn nū
nūū tēe jā ní nsāhá cuāchi, chi
nī nchūhú nú jā ní stíví nú
nūū yā. Ñúcuán de ndasí nī
ncuu inī ndá nú jā cunī tucu
nú nūū ni, de nī ndihvī ndasí
inī nū nī ncuxeēn nū nūū tēe
jā ní nsāhá cuāchi ñúcuán. De
súcuán nī stéhēn ndá nú jāá
nduú cuāchi nú, chi nduú ní
jétúhún ndá nú cuāchi jā ní
nsāhá tēe ñúcuán.
12 De jā ní ntee nī carta
ñúcuán, de nsūú maá-ni sīquī
tēe jā ní nsāhá cuāchi, de ni
nsūú maá-ni jēhē tēe jā ní
ndoho nī nsāhá dē. Chi sa
nī ntee nī tácua sāhá ndá nú
cuenta nāsa nī nacani ndasí
inī nū jā mānī nū jíín nī, jínī
jínúū Yāā Dios.
13 Jā ñúcuán nī ndusiī inī
ndá nī jā síquī ndá nú. De víhí
cā nī ncusiī inī ni jā ní jinī ni
jā cúsiī inī Tito, chi nī nduu
nañíí inī dē nī nsāhá ndá nú.
14 Chi ja nī ncāhān ni jíín dē
jā cúsiī inī ni jā vāha nchivī
cúu ndá nú, de mitan de nduú
ní nquéndōo nī tūhun canoō
jā síquī nū. Chi tá cúu nūū ní
jinī ndá nú jā íyó ndāā ndācá
tūhun jā ní ncāhān ni jíín nú,
suni súcuán nī nquee ndaā jā
ní ncāhān ni jíín Tito jā cúsiī
inī ni sīquī nū jā vāha squíncuu
nú.
15 De víhí cā mānī dē jíín
ndá nú mitan jā ñúhún inī dē
jā vāha nī jetáhví nú jā cáhān
dē, de nī īyo yíñúhún nú chi
nī ndihvī inī nū jā má stíví nú
nūū dē.
16 Túsaá de cúsiī inī ni sīquī
jā cúcáhnú ndasí inī ni ndá

nú.

8

Jā ná cúsiī inī ji sōcō ji cuāhā

1 Hermano, mitan de suni cúnī ndá nī cachī tūhun nī nūū ndá nú nāsa cuāhā jā váha nī nsāhá Yāā Dios jíín nchivī cándíja jā íyó región Macedonia.

2 Chi vísō nī jito túnī ndasí tūndóhó ji, de suni nī ncusiī ndasí inī ji jíín tūhun yā. De vísō ndóho ndáhví ndasí ji, de vāha ndasí nī jaquīn ji cuāhā xūhún jā cuu nchivī cándíja.

3 Chi cúu nī testigo jā ní ncusiī inī maá ji nī jēhe ji nāsaa nī nquenda ji, de jondē víhí cā nī jēhe ji.

4 Chi nī ncāhān ndāhví ndasí ji jíín nī jā cuāha nī tūhun jā chindeé táhán ji jíín ó cuāha ji xūhún cuu ndá hermano jā ndóho ndáhví.

5 De víhí cā nī nsāhá ji nsūú cā tá nī jani inī ndá nī, chi xihna cā nī nsōcō ji maá ji nūū Jētohō ō, de sá de nī jēhe ji maá ji jā sāhá ji ndācá jā cúnī ndá nī, ndihi nāsa jétahān inī Yāā Dios.

6 De jā súcuán nī nsāhá ndá nchivī Macedonia, de nī sndíhvī inī ndá nī Tito jā ná cuéē tucu dē nūū ndá máá nú, de sāhá dē jā jīnu tiñu jā ní squíjéhé dē jíín nú jā suni caquīn nū cuāhā xūhún cuu nchivī ndāhví.

7 Chi ndá ndóhó vāha ndasí sáhá nú ndācá-ni, chi vāha cándíja nú, vāha nácani nú tūhun, vāha jícūhun inī nū, vāha ndíhvī inī nū, vāha mānī nū jíín ndá nī. Túsaá de suni cánuú jā vāha sāhá nú tiñu yáhá jā cuāha nú jā cuu nchivī ndāhví.

8 De nsūú jā cúnī ni ndacu nī nūū nū, chi sa cáchī tūhun nī nūū nū nāsa cúsiī ndasí inī sava cā nchivī jéhe ji xūhún, de súcuán de cunī ni jā suni cúndáhví ndija inī ndá máá nú nchivī ndāhví.

9 Chi ja jínī ndá nú nāsa vāha ndasí inī Jētohō ō Jesucristo jíín ó. Chi sīquī jā ní ncundáhví inī yā ndóhó de nī nasāhá ndáhví yā maá yā, vísō cuícá ndasí yā jondē andiví nícu. De súcuán nī nsāhá yā jā cúcuícá ndá nú ndihi jā ndíso tūhun yā, sīquī jā ní nasāhá ndáhví yā maá yā.

10 De jā váha ndá máá nú cúu jā ná cáchī ni nāsa jáni inī ni sīquī tiñu yáhá. Vāha nī nquijéhé ndá nú cuīyā ava, chi nsūú maá-ni jā ní jaquīn nū xūhún, chi suni nī ncusiī ndasí inī nū nī nsāhá nú.

11 Túsaá de mitan de sínu ndá nú da. De tá cúu nūū ní ncusiī inī nū jā ní nquijéhé nú jíín, suni súcuán cusiī inī nū sínu nú, chi cuāha ndá nú tú nāsa névāha nú.

12 Chi tú cúsiī inī ō cuāha ó, de jétáhví yā tú nāsa névāha ó, chi nduú jícān yā jā cuāha ó jāá nduú névāha ó.

13 De nsūú jā cáhān ni jā cahnī ndāhví nú maá nú jā caa cā nīhīn ji nsūú cā jā ndōo nūū ndá máá nú.

14 Chi sa jā inuú-ni cunevāha ndá nú jíín ji. Chi névāha cuāhā nū mitan, de cuu cuāha nú jā cúmanī nūū ndá ji. Ñúcuán de tú ní iin quīvī cunevāha ndá ji, de suni cuu taji ji de tú cúmanī nūū

nū. De súcuán de inuú-ni
cunevāha ndá nú,
15 tá cúu nūū cáhān tutū
īī sīquī nchivī jā ní nastútú
maná jondē janahán: Tēe jā
ní nastútú cuāhā, chi nduú ní
ndóo cā. De tēe jā ní nastútú
jacū-ni, suni nduú ní ncúmanī
nūū dē. Cáchī tutū.

Tūhun Tito jíín ūū cā táhán dē

16 De ná cútahvī ni nūū Yāā
Dios jā ní nsāhá yā jā ndíhvī
inī Tito jēhē ndá nú tá cúu
nūū ndíhvī inī ndá máá nī.
17 Chi nī jetáhví dē jā ní
ncāhān ni jíín dē jā cuéē dē
nūū nū. De sīquī jā ndíhvī inī
dē jēhē ndá nú, jā ñúcuán cúu
jā cuéē dē, chi súcuán cúu inī
maá dē.
18 De suni tají ndá nī iin
hermano cuēē jíín Tito nūū
nū. De ndācá grupo nchivī
cándíja jétúhún ji tēe ñúcuán jā
vāha sátíñú dē sīquī tūhun jā
scácu yā yóhó.
19 De ndācá grupo nchivī
cándíja suni nī ntee ji tiñu
dē jā quíhīn dē jíín ndá nī
chindeé dē jā quísiáha ndá nī
xūhún jā ní jēhe nchivī. De
tiñu yáhá sáhá ndá nī tácua
cāhān nchivī jā vāha ndasí
Yāā cúu maá Jētohō ō, chi cunī
ji nāsa cúsiī ndasí inī nū jā
sócō nū xūhún.
20 De quīhīn ni jíín ndá tēe
ñúcuán tácua ni iin nchivī
mā tēé ji cuāchi sīquī ni sīquī
xūhún jā ní nsōcō nchivī.
21 Chi ndúcú nī jā ndāā
squíncuu nī ndācá tiñu, de
nsūú maá-ni nūū Yāā Dios,
chi saá-ni nūū nchivī.
22 De suni tají ndá nī incā
hermano ō cuēē dē jíín ndúū
tēe yáhá. De ja ncuu quéhén
vuelta nī stéhēn dē jā cúsiī
ndasí inī dē jā ndíhvī inī dē
ndācá tiñu. De mitan chi
ndíhvī cā inī dē jēhē ndá nú,
chi cúcáhnú ndasí inī dē jā
squíncuu nú.
23 De tú jícān tūhún nchivī
sīquī Tito, de cachī nū jā
cúu dē tēe chíndeé nduhū jā
sátíñú dē jíín nī nūū nū jā
síquī tūhun yā. De ndúū cā
hermano ō yáhá, cachī nū jā
cúu dē tēe jā ní ntetíñú nchivī
cándíja, de íyó yíñúhún dē nūū
Cristo.
24 Túsaá de stéhēn nū nūū
dē jā íyó mānī ndija ndá
nú jíín dē, tácua cunī ndācá
grupo nchivī cándíja. De
súcuán de cunī ji jāá nduú ní
ncúsiī cāhá inī ni jā síquī ndá
nú.

9

Sīquī jā jáquīn ji xūhún cuu ndá hermano

1 De mitan de nduú cā jíni
ñúhún jā tee nī nūū ndá nú
sīquī xūhún jā jáquīn nū jā
cuu ndá hermano jā ndóho
ndáhví.
2 Chi ja jínī ni jā jétahān
inī ndá nú cuāha nú. De
jā ñúcuán maá-ni jā cúsiī inī
ni cáhān ni jíín nchivī Mace-
donia jā ndá ndóhó nchivī
Acaya, ja nī nsāhá tūha nú
xūhún cuīyā ava. De jā súcuán
nī ncusiī inī ndá máá nú, de jā
ñúcuán cuāhā nchivī Macedo-
nia suni nī ndihvī inī ji nī jēhe
maá ji.
3 De tají nī ndinúnī her-
mano yáhá, cuēē ndá dē nūū
nū xihna cā, tácua tá cuēē
maá nī de mā cáhān nchivī

jā ní stáhví nī jā ní ncāhān ni
jā squíncuu vāha nú jíín tiñu
ñúcuán. Chi coo tūha ndija
nú jíín xūhún tá cúu nūū ní
ncāhān ni jíín ji.
4 Chi sanaā de cuēē ni jíín
jacū tēe Macedonia, de tú
cunī dē jāá nduú íyó tūha ndá
nú, de nīhīn ni tūhun canoō,
de saá-ni ndá máá nú, chi
nī ncāhān téyíí nī jā íyó tūha
ndija nú.
5 Jā ñúcuán nī jani inī ni jā
cánuú jā cāhān ni jíín ndācá
hermano yáhá jā cuēē ndá dē
xihna cā, de sá de cuēē ni,
tácua sndíhvī inī dē ndá nú
jā ñamā ná cóo tūha xūhún
jā ní ncāhān nū jā cuāha nú.
De súcuán de coo tūha sīquī jā
váha inī ndá nú, de nsūú jā ní
nsáhá fuerza ni ndóhó.
6 De nūcūhun inī ndá nú
tūhun yáhá jā tú jacū-ni cuāha
nú de suni jacū-ni nanihīn nū:
Chi tēe jā jáquīn tāmá, suni
támá-ni nástútú dē. De tēe jā
jáquīn cuāhā, chi suni cuāhā
nástútú dē. Cáchī tutū.
7 Tá iin iin nú cuāha nú
nāsaa nī nchuhun inī maá nú.
Mā cúxīi inī nū cuāha nú, chi
nsūú fuerza cúu. Chi Yāā Dios
mānī yā jíín nchivī jā cúsiī inī
cuāha.
8 De maá Yāā Dios cuu sāhá
yā jā nducuahā ndācá nūū jā
váha jā cuu ndá nú, tácua níní
cunevāha nú ndācá ndihi jā
jíni ñúhún nú, de coo sobra
cā jā cuāha nú cuu ndācá tiñu
váha.
9 Chi súcuán cáhān tutū īī
sīquī ndá nchivī jā jéhe:
Nī scáa ji nī jēhe ji nūū nchivī
ndāhví.
De ndācá tiñu váha jā sáhá ji
chi quendōo níí cání.
Cáchī tutū.
10 De Yāā Dios jéhe yā tatā
nūū tēe jáquīn, de níhīn dē
stāā yájī dē. De suni súcuán
cuāha yā ndinuū nūū jā váha
cuu ndá nú, de sāhá yā jā cāyā
de nducuahā tiñu váha jā sáhá
ndá nú.
11 Súcuán de coo cuícá nú
jíín ndācá-ni, tácua cuu cuāha
cuāhā nū. De xūhún jā cuāha
nú jā quīhīn nūū ndá her-
mano jā ndóho ndáhví, suu
sāhá jā nacuetáhví ji nūū Yāā
Dios.
12 Chi xūhún jā cuāha ndá
nú nūū ji, nsūú mátúhún-ni jā
nīhīn ji jā cúmanī nūū ji, chi
suni sāhá jā nacuetáhví ndasí
ji nūū yā.
13 De cāhān ji jā vāha ndasí
Yāā cúu Yāā Dios, chi xūhún
jā jéhe ndá nú stéhēn jā
vāha cándíja nú tūhun Cristo.
De suni sāhá jā cāhān ji jā
cúñáhnú ndasí Yāā Dios sīquī
jā vāha nī jēhe ndá nú nūū ji
jíín nūū ndá cā nchivī.
14 De suni cācān táhvī ji jēhē
nū, chi coo manī ndasí ji jíín
nú sīquī jā vāha ndasí nī nsāhá
Yāā Dios jíín nú.
15 De ná cútahvī ō nūū Yāā
Dios, chi nī jēhe yā Sēhe yā
nūū ō, jā cúu iin tāhvī cāhnú
ndasí jā má quēndá cuitī ō
cachī tūhun ó ndihi.

10

Jā ndíso tíñú Pablo jā cúu dē apóstol

1 De nduhū Pablo, cáhān
ndāhví nī jíín ndá nú jíín
modo jā cáhān maá Cristo jā
vitá inī yā de vāha inī yā.
Nduhū, chi cáhān ndá nú jā tá

íyó nī jíín nú de íyó suchí inī
ni nūū nū, sochi tá íyó jícá nī
de nduú yúhú cuitī ni cāhān
nīhin nī jíín nú. Cáchī ndá nú.
2 Túsaá de cáhān ndāhví nī
jíín ndá nú jā tá cuēē ni de
mā cáhān nū tūhun jā sāhá
jā cuxeēn ni nūū nū. Chi
sava ndá nú cáhān jā sáhá
ndá nī tiñu yā jā maá-ni jā
níhīn ni sīquī ñúcuán. Túsaá
de íyó tūha nī jā cuxeēn ni nūū
nchivī jā cáhān súcuán.
3 Chi vísō cúu ndá nī nchivī
jā ndéē inī ñayīví, de nduú
cánāá nī tá cúu nūū cánāá
nchivī ñayīví. Chi modo jā
cánāá nī cúu jā cánāá nī sīquī
ndācá tiñu néhén.
4 Chi nsūú ndatíñú ñayīví
jétíñú nī jā cánāá nī, chi jíín
poder Yāā Dios cúu jā cánāá nī
jā snáā ni ndācá fuerza jā cúu
contra sīquī yā.
5 Súcuán snáā ndá nī ndācá
tūhun nduxí jíín tūhun téyíí jā
ndúcú casī jā má cūní nchivī
nāsa Yāā cúu Yāā Dios. De jásī
ni nūū ndihi jāá nduú vāha
jā jáni cāhá inī nchivī, tácua
candíja ji nūū Cristo.
6 De tá jīnu jā candíja vāha
ndá máá nú, sá de coo tūha nī
jā cuāha nī castigo nūū ndá cā
nchivī jāá nduú cúnī candíja.
7 Ndá máá nú chi maá-ni
jā jáni inī nū modo nchivī
jāá nduú jícūhun inī. Chi tú
nā-ni tēe jáni inī dē jā Cristo
nī ntetíñú yā dē, de ná sáhá
dē cuenta jā suni súcuán nī
ntetíñú yā ndá nduhū.
8 De tú nī ncāhān téyíí nī
jíín nú jā ndíso tíñú nī, sochi
nduú cúcanoō ni sáhá. Chi
maá Jētohō ō nī ntetíñú yā
ndá nī, tácua sāhá nī jā cuja
ánō ndá nú jíín tūhun yā, de
nsūú jā snáā ni.
9 Túsaá de nduú cúnī ni jā
cani inī nū jā ndúcú nī siúhú
nī ndá nú jíín carta ni.
10 Chi cáhān sava nú jā
ndācá carta ni chi sndíhvī
ndasí inī, de nīhin ndácu tiñu,
sochi tá íyó nī jíín ndá nú de
nduú cúndeé inī ni jā ndacu
nīhin nī, de suni nduú cúu
cāhān viī ni, cáchī ndá nú.
11 De nchivī jā cáhān súcuán
ná sáhá ji cuenta jā tá cúu nūū
nīhin cáhān carta ni tá íyó jícá
nī, suni súcuán nīhin ndacu nī
tiñu nūū nū tá coo nī jíín nú.
12 De va mā chúndeé cuitī
inī ni jā sāhá ñáhnú nī maá
nī tá cúu nūū sáhá sava tēe
ñúcuán jā jétúhún dē maá
dē. Ndá tēe ñúcuán chi íyó
naā xīnī dē jā jáni inī dē jā
cúñáhnú cā dē nsūú cā ndá
táhán dē, de nduú sáhá dē
cuenta nāsa íyó dē nūū Yāā
Dios.
13 Sochi ndá nduhū chi
nduú cútéyíí nī, chi maá-ni
medida tiñu jā ní jēhe Yāā
Dios nūū ni, de mā scáa cā
ni. Maá Yāā Dios nī jēhe
medida nāsaa cúu jā sāhá nī,
de maá yā nī jēhe tūhun jā ní
jīnū ni nūū ndá ndóhó nchivī
Corinto.
14 Jā ñúcuán, tá nī jīnū ndá
nī nūū nū jā xíhna ñúhún de
nsūú jā ní nchāha nī nūū me-
dida tiñu jā ní jēhe yā nūū ni.
Chi xihna cā ndá máá nī nī
jīnū nūū ndá nú jā ní nacani
nī tūhun vāha Cristo.
15 De nduú cútéyíí nī sīquī
tiñu jā ní nsāhá incā tēe, chi
vāchi sīquī tiñu jā ní nsāhá
maá nī-ni. De sa ñúhún inī
ndá nī jā cuāhā cā candíja

nú, de súcuán de cuu sāhá nī
cuāhā cā tiñu yā māhñú ndá
nú, sochi maá-ni medida jā ní
jēhe yā.
16 De sá de quīhīn ni nūū
ndá cā ñuū jā íyó ichi núū cā
ñuū nū, jā scútē nuu cā ni
tūhun jā scácu yā yóhó cúnī
ni. Sochi mā quívi nduū ni
jā cutéyíí nī nūū ja nī nacani
incā tēe tūhun.
17 De tú ní tēe cúnī dē
cutéyíí dē, ná cútéyíí dē sīquī
jā sáhá maá Jētohō ō, nsūú
sīquī jā sáhá maá dē.
18 Chi nsūú tēe jā jétúhún
maá cúu jā quéndōo yíñúhún,
chi sa tēe jā jétúhún maá yā.

11

Jā cáhān Pablo sīquī ndá tēe jā nácani tūhun stáhví

1 Cune cáhnú inī ndá nú de
ná cáhān ni jacū tūhun modo
tá cáhān nchivī naā. Túsaá de
cáhnú coo inī ndá nú viī.
2 Chi cúcuíñú nī jā jéhē ndá
nú, tá cúu nūū cúcuíñú Yāā
Dios. Chi cúu ndá nú tá
cúu iin ñahan lúlí jā íyó ndoo,
de nī nsāhá nī jā quetáhán
ndá nú jíín Cristo, tá cúu nūū
quétáhán iin ñahan lúlí jíín
mátúhún-ni yií ji.
3 Sochi yúhú nī jā sanaā de
cuāha ndá nú tūhun jā ndá
tēe nácani incā tūhun, stáhví
dē ndá nú, de siáā nū tūhun
jā chíñúhún ndāā nū Cristo
jondē jíín inī jíín ánō nū. Chi
suni súcuán nī nsāhá Satanás
jíín Eva, chi nī nquīvi inī iin
cōō, de nī stáhví ji ña jíín tūhun
ndíchí jā stáhví.
4 Chi tá quíji ndá tēe nūū
nū de tú nduú nácani ndaā
dē tūhun Jesús tá cúu nūū ní
nacani ndá nī, de va vāha
ndasí jétáhví ndá nú dē. De
suni súcuán vāha jétáhví nú
nūū incā espíritu jíín nūū incā
tūhun jāá nduú quétáhán jíín
Espíritu Santo jíín tūhun jā ní
ncandíja nú jā scácu yā ndá
nú.
5 De ndá tēe ñúcuán jā
cándíja ndá nú jā cáhān dē jā
cúu dē apóstol cúñáhnú, sochi
nduú cúñáhnú cuitī dē nūū
ni.
6 Chi vísō sanaā de nduú
níhīn vāha nī modo jā cāhān
ni, sochi jícūhun vāha inī ni.
Chi jíín ndihi tiñu jā ní nsāhá
nī māhñú ndá nú nī stéhēn
cājí nī jā súcuán cúu.
7 Nduú ní jícān ni xūhún
nūū ndá nú jā ní nacani nī
tūhun jā scácu yā yóhó. De
súcuán nī ntecū ndāhví nī
tácua quendōo vāha cā ndá nú
jíín tūhun yā. ¿De va cuāchi nī
nsāhá nī jā ní nsāhá nī súcuán,
á naá cúu?
8 Chi sava cā grupo nchivī
cándíja nī nquehen nī xūhún
jā ní jēhe ji nūū ni, tácua
súcuán-ni nacani nī tūhun yā
nūū ndá nú.
9 De tá nī īyo nī jíín nú de
nī ndihi xūhún nī, de nduú ní
jícān cuitī ni nūū ni iin nú. Chi
ndá hermano jā ní nquiji ichi
Macedonia nī jēhe dē nūū ni
jā cúmanī. De jíín súcuán de
nduú ní stáhān ni ndá ndóhó,
de ni mā sāhá cuitī ni.
10 De tá cúu nūū cúcáhnú
vāha inī ni jā jínī ni tūhun
ndāā Cristo, suni súcuán jínī
ni jā má quēhén nī xūhún nūū
ni iin nchivī níí región Acaya,
tácua mā cásī ji jā cúsiī inī ni jā
súcuán-ni nácani nī tūhun yā.

11 ¿De á sīquī jāá nduú mānī
ni jíín ndá nú cúu jā cáhān ni
súcuán, jáni inī nū? Nduú chi
maá Yāā Dios jínī yā jā mānī
ni jíín ndá nú.
12 De sāhá cā ni tá-ni sáhá nī,
chi mā quēhén nī xūhún nú,
tácua casī ni jā sáhá téyíí ndá
tēe ñúcuán maá dē jā cáhān dē
jā inuú-ni sáhá dē tiñu yā jíín
nī.
13 De ndá tēe ñúcuán chi
nsūú apóstol ndāā cúu dē,
chi cúsá maá tūhun stáhví-ni
cáhān dē, de sáhá dē maá dē
jā cúu dē apóstol Cristo.
14 De nduú sáhvi inī ō jínī ō
jā sáhá ndá dē súcuán, chi ja
jínī ō jā suni Satanás násāma
maá, de stáhví jā sáhá maá
modo iin ángel Yāā Dios jā jíca
jíín luz yā.
15 De jā ñúcuán suni nduú
sáhvi inī ō jínī ō ndá tēe jā
jétíñú Satanás, tú sáhá dē
maá dē jā tēe sáhá ndāā cúu
dē. De iin quīvī de nanihīn dē
sīquī tiñu néhén jā sáhá dē.

Tūndóhó jā ní ndoho Pablo sīquī jā cúu dē apóstol

16 Incā vuelta cáhān ni jíín
ndá nú jā ni iin nú mā cāní inī
nū jā tēe naā cúu nī. Sochi tú
súcuán jáni inī ndá nú, de va
cuetáhví nú jā cáhān ni modo
tēe naā túsaá, de súcuán de
va suni maá nī cuu cutéyíí nī
jacū tá cúu nūū sáhá ndá tēe
ñúcuán túsaá.
17 Jā cáhān ni súcuán chi
nsūú jā ní ncachī maá Jētohō
ō jā cāhān ni, chi sa modo tēe
naā cáhān ni jā cútéyíí nī.
18 Chi cuāhā dē sáhá téyíí dē
maá dē jā cúu cuenta ñayīví,
de va suni súcuán ná sáhá
téyíí nī maá nī túsaá.
19 De va tēe íyó cájí xīnī
cúu ndá nú, jáni inī nū, de jā
ñúcuán vāha jéndeé inī nū ndá
tēe naā xīnī túsaá.
20 Chi va vāha-ni jéndeé inī
ndá nú nūū ndá tēe ñúcuán
jā sáhá fuerza dē ndá nú jā
satíñú cāhá nú nūū dē, á sáhá
ndáhví dē ndá nú, á cándeē dē
ndatíñú nú, á sáhá ñáhnú dē
maá dē nūū nū, á jondē cátū
dē nūū nū.
21 De va vísō cúcanoō ni jā
cachī ni, de ná cáchī ni jā maá
nī va nduú nā valor ni jā sāhá
téyíí nī maá nī tá cúu nūū sáhá
ndá tēe ñúcuán. Sochi mitan
de tú íyó sava tēe jā chúndeé
inī dē sáhá téyíí dē maá dē, de
va suni chundeé inī maá nī
túsaá. De va cáhān ni tá cúu
nūū cáhān iin tēe naā.
22 Tú cútéyíí ndá dē jā
tēe hebreo cúu dē, de saá-
ni nduhū. Tú tēe Israel cúu
dē, de saá-ni nduhū. Tú tatā
Abraham cúu dē, de saá-ni
nduhū.
23 De va cáhān ni tá cúu
nūū cáhān tēe naā jā cútéyíí
nī súcuán túsaá. Tú tēe sátíñú
nūū Cristo cúu dē, de víhí cā
nduhū. Chi cuāhā cā tiñu
sáhá nī nsūú cā ndá máá dē,
de cuāhā cā vuelta nī ncani
nchivī nduhū, de cuāhā cā
vuelta nī nchīhi nī vecāa, de
suni cuāhā vuelta ja ñatin cuū
ni.
24 Chi ndá táhán nī tēe he-
breo ūhūn vuelta nī ncani
ndasí dē nduhū jíín cuarta ñii,
iin medida jā ja ñatin cuū ni
sáhá.
25 Unī vuelta nī ncani ndá
dē nduhū ntuxíi, de iin vuelta
nī ncuun ndá dē yūū xīnī ni.
Unī vuelta nī nquēe barco jā

ní jica nī sīquī tūhun yā. Iin
ñuú jíín iin nduú nī nchosō
teni nī nūū cūnú ndute mar.
26 Cuāhā vuelta nī ndoho nī
jā jíca nī ichi, de nī ncācu nī
nūū ndācá yūte, de nī ncācu nī
nūū ndācá jācuīhná. Nī ncācu
nī nūū nchivī nación ni jíín
nūū nchivī ñuū jīcá. Nī ncācu
nī cháhá chúcuán tá nī īyo nī
ñuū jíín rancho jíín mar. Nī
ncācu nī nūū ndá táhán nī jāá
nduú íyó ndāā.
27 Nī nsatíñú nīhin nī de
víjín nī ndoho nī. Cuāhā
vuelta nī jahnī ni maá nī
māhná. Nī jīhī ni sōco, nī
nchīchī ni ndute. Cuāhā
vuelta nī īyo nditē inī ni,
nī ncuitūn ni, nī ncumanī
sahma nī.
28 De sīquī ndācá jā yáhá chi
íyó cā. Chi ndiquivī ndóho nī
jā nácani ndasí inī ni jēhē ndá
grupo nchivī cándíja.
29 Tú iin nchivī nduú fuerza
inī ji, de suni súcuán ndóho nī
jíín ji. De tú iin nchivī quívi ji
cuāchi sáhá táhán ji, de ndóho
nī tūhun canoō jíín tūhun quítī
inī.
30 Tú súcuán de tú cánuú
jā cutéyíí nī, de va cutéyíí nī
sīquī ndācá jā stéhēn jāá nduú
nā fuerza inī ni.
31 De Yāā Dios, Yāā cúu Tatá
maá Jētohō ō Jesucristo, jínī
yā jā cáhān ndāā ni. De níí
cání ná cáhān nchivī jā vāha
ndasí Yāā cúu yā.
32 Tá nī īyo nī ñuū Damasco,
de gobernador jā ndácu tiñu
inī región jā tíin rey Aretas,
nī jani dē ndá soldado nī jito
vāha dē ndá viéhé pared jā ní
jicó ndúū ñuū ñúcuán, chi tiin
dē nduhū jā quíhīn ni vecāa
nícu.
33 De nī nquīvi nī inī iin
tīcá, de nchivī cándíja nī ntavā
ji nduhū ventana iin vehe jā
íyó yīcā pared, chi nī snúu ji
nduhū inī tīcá. De súcuán nī
ncācu nī nūū tēe ñúcuán.

12

Jā ní īyo iin jā ní stéhēn nūū Pablo jā ní stúu yā nūū dē

1 De nduú níhīn tīñú jā
cútéyíí nī. De vāha cā ná cáchī
tūhun nī nūū nū sīquī iin jā
ní stéhēn maá Jētohō ō chi nī
stúu yā nūū ni.
2 Jínī ni iin tēe jā cándíja
Cristo, de ja nī ncuu ūxī cūmī
cuīyā jā ní nsāhá yā jā ní ncaa
tēe ñúcuán nī jēhēn dē jondē
andiví ūnī. De nduú jínī ni á
nī jēhēn ni jíín yiqui cúñu nī,
á nī jēhēn ánō ni-ni. Maá Yāā
Dios cúu jā jínī.
3 Sochi jínī ni jā ní ncanee
yā nduhū. De á nī jēhēn ni
jíín yiqui cúñu nī, á nī ndōo,
nduú jínī ni, chi maá-ni Yāā
Dios cúu jā jínī.
4 Chi nī nsāhá yā jā ní ncaa
nī nī jēhēn ni jondē andiví
nūū viī ndasí cáá. De ichi
ñúcuán nī jini nī ndācá tūhun
yuhū ndasí jā má cūú cachī
tūhun yóhó nchivī.
5 De sīquī jā ní nsāhá yā
súcuán jíín nī cúu jā cutéyíí
nī, sochi sīquī maá nī chi mā
cútéyíí nī. Chi cutéyíí nī maá-
ni sīquī jāá nduú nā fuerza inī
ni.
6 De tú cúnī ni cutéyíí nī
sīquī maá nī nícu, de nsūú
jā naā xīnī ni de tú sāhá nī
súcuán nícu, chi ndāā jā íyó iin

jā cuu cutéyíí nī. Sochi mā sāhá nī, chi nduú cúnī ni jā cani inī nchivī jā cúñáhnú cā ni nsūú cā jā ní jinī ji á jā ní jini ji jā cáhān ni.

7 De nduú cúnī yā jā yāha jā cutéyíí nī sīquī jā ní stéhēn nijīn yā tiñu ñáhnú ndasí ñúcuán nūū ni, de jā ñúcuán nī nquiji iin tūndóhó jā níquīn nduhū de sndóho nduhū. De iin jā ní jēhe yā tūhun jā tetíñú Satanás cúu, iin jā sndóho nduhū, tácua mā yáha jā cutéyíí nī.

8 De ūnī vuelta nī ncāhān ndāhví nī jíín maá Jētohō ō jā sāhá jíyo yā quīhīn.

9 Sochi nī ncāhān yā jíín nī: Nduú chi nduú cúmanī jā cúndáhví inī ni ndóhó. Chi tá nduú fuerza vāha iin nchivī, de sáhá nī jā ndúcuahā cā fuerza maá nī inī ji, ncachī yā. Túsaá de cúsiī inī ni jāá nduú fuerza vāha nī, chi súcuán ndúcuahā cā fuerza Cristo inī ni.

10 Jā ñúcuán cúu jā cúsiī inī ni jāá nduú fuerza vāha nī, jíín jā cáhān nāvāha nchivī nūū ni, jíín jā cúmanī nūū ni, jíín jā jínī ūhvī ji nduhū, jíín jā ndóho nī tūndóhó jā síquī Cristo. Chi jāá nduú fuerza vāha maá nī, ñúcuán sáhá jā níhīn ni fuerza maá yā.

Jā nácani inī Pablo sīquī nchivī cándíja ñuū Corinto

11 De va tēe naā cúu nī jā ní nsāhá téyíí nī maá nī túsaá. De sīquī jāá nduú cándíja ndá nú nduhū, jā ñúcuán cúu jā sáhá nī súcuán. Chi sa cánuú jā cuetúhún ndá nú nduhū nícu. Chi vísō nduú tiñu cuitī ni jā maá nī, sochi va nduú núu cuitī ni nūū ndācá tēe ñúcuán jā cáhān ndá nú jā apóstol cúñáhnú cúu dē.

12 Chi māhñú ndá nú nī nsāhá nī ndācá tiñu jā stéhēn jā cúu ndija nī apóstol. Chi jíín cuāhā paciencia nī nsāhá nī ndācá tiñu ñáhnú jā stéhēn poder Yāā Dios, jíín ndācá tiñu jā ní nsāhvi inī nū nī jinī nū.

13 De nduú ní nsáhá nī ndá ndóhó jā coo núu nú nūū ndá cā grupo nchivī cándíja, chi mátúhún-ni jāá nduú ní jéhe nī tūhun jā taji nú jā jíni ñúhún nī, ñúcuán-ni cúu jā ní nsāhá nī. Túsaá de cune cáhnú inī ndá nú tú súcuán nī nsāhá nī falta nūū nū.

14 De mitan de ja íyó tūha nī jā cuéndēhé nī ndá nú vuelta ūnī. De suni nduú nā cuá cācān ni nūū nū, chi nsūú ndatíñú nú cúu jā cúnī ni, chi sa jā ná quéndōo vāha nú jíín tūhun yā. Chi cúu ndá nú tá cúu sēhe nī, de sēhe chi nduú cánuú scáyā ji jā cuu tatá ji, chi sa tatá cánuú jā cuāha dē jā jíni ñúhún sēhe dē.

15 Jā ñúcuán cúsiī inī ni jā cāxīn ni jā névāha nī, de jondē sndíhi nī fuerza maá nī, tácua sāhá nī jā quendōo vāha ánō ndá nú. De mānī cā coo nī jíín nú, vísō sanaā de jacū-ni íyó mānī ndá nú jíín nī.

16 De íyó jacū nū jā cáhān jā vísō nduú nā cuá ní jícān ni nūū nū, sochi tēe stáhví cúu nī, chi nī nducú nī modo ndīchí jā nīhīn ni xūhún nú, cáhān ndá nú. De nduú.

17 ¿A ndá tēe jā ní ntají nī nūū nū, á íyó iin dē jā ní

stáhví dē ndá ndóhó jā nīhīn
dē xūhún nú cuu maá nī?
Nduú cuitī.
18 Nī ncāhān ndāhví nī jíín
Tito jā cuéndēhé dē ndá nú,
de nī ntají nī incā hermano nī
jēē jíín dē. ¿De á nī stáhví Tito
nī nquehen dē xūhún nūū nū
jā cuu maá dē, á naá cúu?
Nduú, chi inuú-ni sáhá ndúū
ni, chi iin-ni ánō ndúū ni.
19 A sanaā de jáni inī ndá nú
jā cáhān ni tūhun yáhá tácua
cani inī nū jā vāha tēe cúu
nī. Nsūú súcuán cúu, chi Yāā
Dios jínī yā jā cáhān ni maá-
ni tūhun jā cúnī Cristo. De
ndihi jā cáhān ni chi ndúcú nī
jā cuja nú jíín tūhun yā, ñanī
mánī.
20 Chi yúhú nī jā tá cuēē ni
nūū nū, de sanaā de cunī ni
jāá nduú sáhá ndá nú tiñu jā
jétahān inī ni. De ndá máá
nú suni mā quétahān inī nū
nduhū. Chi sanaā de cánāá
ndá nú, cúcuásún inī nū, quítī
inī nū, cúnduxí nú, sátúhún
nú, cáhān nū sīquī táhán nú,
cútéyíí nú, jíca nēhén nú.
21 De yúhú nī jā tá cuēē tucu
nī de cuāha Yāā Dios tūhun
canoō nūū ni jā súcuán sáhá
ndá nú. De sanaā de cucuécá
inī ni tú íyó cuāhā nū jā ní
nsāhá cuāchi ichi chátā, de
nduú nácani inī nū jā sndóo
nú tiñu téhén, jíín tiñu jíca
ndiī, jíín tiñu néhén ndasí jā ní
nsāhá ndá nú.

13

Saludo jíín tūhun jā cáchī tūhun Pablo jā sándīhí

1 Yáhá cúu vuelta ūnī jā
cuéndēhé nī ndá nú. De sāhá
ndāā ō tiñu tá cúu nūū cáhān
tutū: Jíín tūhun jā cáhān ūū á
ūnī testigo de cundaā ndācá
tiñu, cáchī.
2 De mitan jā íyó jícá nī de
cáhān tucu nī tá cúu nūū ní
ncāhān ni tá nī īyo nī jíín nú.
Cáhān ni nūū ndá nchivī jā
ní nsāhá cuāchi ichi chátā, jíín
nūū ndihi nú, jā tá cuēē tucu
nī de mā cōó vitá inī ni jíín
ndá nú.
3 De ñúcuán cuu prueba jā
ndúcú ndá nú tú jāndáā jā
cáhān ni jíín fuerza Cristo.
Chi Cristo nduú cúmanī
fuerza yā jā sāhá ndāā yā jíín
ndá nú, chi stéhēn yā poder
yā māhñú nú.
4 Chi vísō nduú ní stéhēn
yā fuerza yā tá nī jīhī yā yīcā
cruz, sochi mitan chi técū yā
jíín poder Yāā Dios. De tá cúu
nūū ní ndoho maá yā, suni
súcuán ndóho ndá nī mitan
jāá nduú fuerza ni. De vísō
súcuán de jíín poder Yāā Dios
de técū ndá nī jíín yā jā sátíñú
nī nūū nū jā síquī tūhun yā.
5 Coto túnī ndá nú maá
nú tú íñí nīhin nú jíín tūhun
cándíja nú yā. Sāhá vāha nú
cuenta. ¿De á nduú jínī ndá
nú jā ndéē Jesucristo inī ánō
nū, de tú ndāā jā ní ncandíja
ndija nú?
6 De ñúhún inī ni jā suni
cúcáhnú inī ndá nú jā cándíja
ndija ndá máá nī.
7 De jícān táhvī ndá nī nūū
Yāā Dios jā má sāhá ndá nú
ni iin tiñu néhén. De vísō
cuetúhún ndá nú jā vāha
ndácu nī nūū nū, á vísō mā
cuétúhún nú, de nduú nā cuá
sāhá, chi maá-ni jā sāhá nú
tiñu ndāā cúu jā ndúcú nī.

8 Chi nduú jásī ni nūū tiñu
ndāā, chi sa scáca nī.
9 Túsaá de cúsiī inī ndá nī de
tú nduú nā fuerza maá nī, de
tú íyó fuerza maá nú. De níní
jícān táhvī ni jā ná cúja cā inī
ndá nú jíín tūhun yā.
10 De tée nī carta yáhá nūū
nū jondē ncháha ca cuēē ni,
tácua tá cuēē ni de nduú cā jíni
ñúhún jā cuxeēn ni nūū nū.
Chi nī jēhe Jētohō ō tiñu yáhá
jā ndíso nī tácua sāhá nī jā cuja
ánō ndá nú jíín tūhun yā, nsūú
jā snáā ni.
11 Ja nī ncāhān ō túsaá her-
mano, de ná cóo jā váha jíín
ndá nú. De cundihvī inī nū
jā cuja nú jíín tūhun yā, de
coo ndeé inī nū. De coo inuú
inī nū de cundeē mānī nū jíín
táhán nú. De Yāā jā ndíso
tūhun ndeé tūhun sīī inī jíín
tūhun cúndáhví inī, coo yā jíín
ndá nú.
12 De tá cáhān jítáhán ndá
nú, de yíñúhún techuhú nú
ndahá ndá ji.
13 Sāhá ndeé inī ndá nú,
cáchī ndá hermano cándíja jā
íyó yáhá.
14 De ñúhún inī ni jā Jētohō
ō Jesucristo ná sáhá cā yā
jā váha ndá nú, de Yāā Dios
cundáhví inī yā ndá nú, de
Espíritu Santo coo cáhnú yā
jíín nú. Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU NCHIVI GALACIA

1 Maá nī cúu Pablo apóstol. De nsūú nchivī ní jáni nduhū, de ni nsūú nchivī ní ntétíñú nduhū jā nácani nī tūhun, chi sa maá Jesucristo jíín Tatá ó Yāā Dios, Yāā jā ní nastécū Jesús māhñú ndīyi.

2 De nduhū jíín ndācá hermano jā íyó jíín nī yáhá, tée nī carta yáhá cuēē nūū ndá ndóhó nchivī cándíja níí región Galacia.

3 De ñúhún inī ndá nī jā Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō Jesucristo, ná sáhá cā yā jā váha ndá nú, de sāhá yā jā coo ndeé coo siī inī nū.

4 Chi Jesús nī nsōcō yā maá yā jā ní jīhī yā jā síquī cuāchi ó, tácua scácu yā yóhó nūū ndācá jā nēhén jā íyó ñayīví yáhá, chi súcuán nī jētahān inī maá Tatá ó Yāā Dios.

5 De ná cáhān ō jā viī ndasí cúñáhnú yā níí cání. Súcuán ná cóo. Amén.

Sīquī jāá nduú cā nā incā tūhun jā cācu nchivī

6 De sáhvi inī ni ndéhé nī jā ñamā ndasí ndúcú ndá nú sndóo nú Yāā Dios, Yāā jā ní ncana ndá ndóhó jā quīvi nú ndahá yā sīquī jā ní ncundáhví inī Cristo yóhó. Chi nī niquīn ndá nú incā tūhun jā síín cáhān.

7 De nduú cuitī cā nā incā tūhun íyó jā cācu ó. Sochi íyó jacū nchivī jā stáhān ji ndá ndóhó, de cúnī ji nasāma ji tūhun nāsa scácu Cristo yóhó.

8 De tú iin nchivī nacani incā tūhun nūū nū jā nāsa scácu yā ndóhó, de tú nduú quétáhán jíín tūhun jā ní nacani ndá nī nūū nū xihna cā, de ná tánū tāhvī nchivī ñúcuán. De vísō ndá nduhū á iin ángel jā quiji jondē andiví nacani incā tūhun, de ná tánū tāhvī.

9 Ja nī ncāhān ni jíín ndá nú, de suni súcuán cáhān tucu nī mitan: Tú nā-ni tēe nacani incā tūhun nūū nū, de tú nduú quétáhán jíín tūhun jā ní jetáhví ndá nú, de ná tánū tāhvī dē túsaá.

10 De jā cáhān ni súcuán, ¿de á ndúcú nī jā cuetúhún nchivī nduhū, á Yāā Dios? ¿A ndúcú nī jā cusiī inī nchivī jíín nī, jáni inī ndá nú? Nduú chi tú ndúcú cā ni jā cusiī inī nchivī jíín nī, de nsūú mozo Cristo cúu nī túsaá.

Nāsa nī nduu Pablo apóstol

11 De cáchī tūhun nī nūū ndá nú, hermano, jā tūhun jā scácu yā yóhó jā nácani nī, chi nsūú jā ní jani inī maá nī jíín ndá cā nchivī cúu.

12 Chi nsūú nchivī ní stéhēn nūū ni, de ni nsūú nchivī ní nsáhá jā ní ncutūha nī, chi sa maá Jesucristo nī stéhēn nūū ni.

13 Chi ja nī jini ndá nú tūhun nāsa nī nsāhá nī jondē saá, tá nī nchiñúhún nī sāhān ndá táhán nī hebreo. De jínī ndá nú jā ndasí nī nsāhá nāvāha nī nchivī jā cándíja nūū Yāā Dios, de nī ndihvī inī ni jā snáā ni ji nícu.

14 De vāha cā nī ncutūha nī sāhān ñúcuán nsūú cā cuāhā

cā tēe nación ni jā ní jahnu jíín nī, chi nī ndihvī cā inī ni sīquī ndá jā ní jaquīn ndá tatā ni.

15 De vísō súcuán de Yāā Dios chi ja nī nacāji yā nduhū jondē tá ncháha ca cacu nī. De iin quīvī nī ncusiī inī yā nī ncana yā nduhū jā quīvi nī ndahá yā sīquī jā ní ncundáhví ndasí inī yā nduhū.

16 De nī stéhēn yā Sēhe yā nūū ni, tácua nacani nī tūhun nāsa scácu yā nchivī ndācá nación jāá nduú jínī tūhun yā. Ñúcuán de nduú ní jícā tūhún nī ni iin nchivī,

17 de ni nduú ní jéhēn ni Jerusalén nūū ndá tēe cúu apóstol xihna ñúhún cā nsūú cā nduhū. Chi sa nī jēhēn ni jondē región Arabia, de sá de nī nōhōn tucu nī ñuū Damasco.

18 Ñúcuán de jondē nī nchāha ūnī cuīyā, sá de nī jēhēn ni Jerusalén. De nī jinī ni nūū Pedro, de nī ndeē ni jíín dē xāhōn-ni quīvī.

19 Sochi nduú ní jínī ni nūū ndá cā apóstol, chi nūū mátúhún-ni Jacobo ñanī maá Jētohō ō.

20 Tūhun yáhá jā tée nī cuēē nūū ndá nú, chi jínī Yāā Dios jā ndāā cúu.

21 Ñúcuán de nī jēhēn ni níí región Siria jíín Cilicia.

22 De ndá nchivī cándíja jā yíhí ndahá Cristo, jā ndéē región Judea, ncháha ca cunī cuitī ji nūū ni saá.

23 Chi vāchi tūhun nī-ni nī jini ji jā cáhān nchivī: Tēe jā ní nsāhá nāvāha yóhó jondē saá, de mitan chi nácani dē tūhun jā cándíja ó jā ndúcú dē snáā dē saá, ncachī.

24 De nī ncāhān ji jā cúñáhnú ndasí Yāā Dios jā súcuán nī nsāhá yā jíín nī.

2

Jā ní jetáhví ndá cā apóstol jā cúu Pablo apóstol

1 Ñúcuán de jondē nūū úxī cūmī cuīyā, de nī jēhēn tucu nī Jerusalén jíín Bernabé, de suni nī jeca nī Tito nī jēhēn ni jíín dē.

2 De nī jēhēn ni chi maá Yāā Dios nī stéhēn yā jā jíni ñúhún quīhīn ni. De nī ndutútú síín ndá máá-ni tēe cúñáhnú nūū nchivī cándíja. De nī ncachī tūhun nī nūū ndá dē sīquī tūhun jā scácu yā yóhó jā nácani nī nūū nchivī ndācá nación jāá nduú jínī tūhun yā. De súcuán nī nsāhá nī tácua cuetúhún dē jā súcuán tiñu sáhá nī, de tácua mā quéndōo cāhá tiñu jā sáhá nī jíín jā ní nsāhá nī.

3 De juni nduú ní nsáhá fuerza ndá dē Tito, tēe jā ní jica jíín nī, jā cundeē tunī circuncidar dē, vísō cúu dē tēe incā nación de nduú ní ncúu dē circuncidar.

4 De súcuán nī ncundaā, vísō nī nquīvi jacū tēe stáhví jā sáhá dē jā hermano cúu dē. De ndá tēe ñúcuán nī nquīvi dē tácua cundēhé yuhū dē nāsa nī nduu libre ō nūū ley circuncidar sīquī jā yíhí ó ndahá Cristo Jesús. Chi cúnī ndá dē jā squíncuu tucu ó ley ñúcuán, de nduu tucu ó mozo nūū.

5 De nduú ní jétáhví cuitī ndá nī nūū ndá tēe ñúcuán,

chi cúnī ni jā quendōo nīhin
ndá nú jíín tūhun jā scácu yā
yóhó.
6 De ndá tēe ñúcuán jā
cúñáhnú nūū nchivī cándíja,
nduú cā nā incā tiñu jéé ní
ndácu dē nūū ni. De maá nī
chi nduú ní nsáhá nī cuenta
jā cúñáhnú dē, chi Yāā Dios
suni nduú sáhá yā cuenta, chi
inuú-ni cúu ndiviī tēe nūū yā.
7 Chi sa nī jinī ndá dē
jā tūhun jā scácu yā yóhó,
ndíso tíñu nī jā nácani nī nūū
nchivī ndācá nación jāá nduú
sáhá circuncidar, tá cúu nūū
nácani Pedro tūhun ñúcuán
nūū nchivī hebreo jā sáhá
circuncidar.
8 Chi Yāā Dios jā ní ntetíñú
Pedro jā nácani dē tūhun nūū
nchivī hebreo, suni maá yā
nī ntetíñú nduhū jā nácani
nī tūhun nūū nchivī ndācá
nación jāá nduú jínī tūhun yā.
9 Jā ñúcuán, Jacobo jíín
Pedro jíín Juan nī jinī ndá
dē jā ní ntaji Yāā Dios tiñu
váha ndasí yáhá nūū ni. De
ndá tēe ñúcuán chi cáhān
nchivī cándíja jā maá dē cúu
jā cúñáhnú cā. De nī ntiin
ndá dē ndahá nī jíín ndahá
Bernabé, jā stéhēn dē jā íyó
mānī dē jíín nī, jíín jā ní
ncundaā inī dē jā ndúū maá
nī quīhīn nacani tūhun nūū
nchivī ndá cā nación, de ndá
máá dē nūū nchivī hebreo.
10 De iin-ni jā ní jīcān dē cúu
jā nūcūhun inī ndá nī jā chin-
deé nī nchivī jā ndóho ndáhví,
de tiñu ñúcuán chi suni ndíhvī
inī maá nī sáhá nī.

Jā ní ncāhān Pablo nūū Pedro

11 De tá nī nquiji Pedro ñuū
Antioquía, de nī ncāhān cājí
nī nūū dē, chi nī stíví dē tiñu.
12 Chi jondē nchá́ha ca
quenda sava táhán dē hebreo
jā ní ntají Jacobo, de yájī
dē stāā jíín nchivī jāá nsūú
hebreo cúu. Ñúcuán de tá nī
nquenda ndá tēe ñúcuán, de
nī ncusíín dē jāá nduú cā yájī
dē jíín ji, chi yúhú dē jā cunī
ndá tēe ñúcuán jāá nduú cā
squíncuu dē ley ndá táhán dē
hebreo. Chi cáhān ley jā má
cūú cajī dē stāā jíín nchivī jāá
nduú sáhá circuncidar.
13 De sava cā tēe hebreo
jā cándíja, suni nī ncujiyo dē
nūū ji, tá cúu nūū ní nsāhá
Pedro, chi yúhú dē jā cunī
ndá tēe ñúcuán. De jondē maá
Bernabé nī scáhān ndá dē, nī
ncujiyo dē.
14 Ñúcuán de nī jinī ni jā ní
nayūhú ndá dē jā cajī dē stāā
jíín nchivī ñúcuán, de súcuán
cúu jāá nduú cā jíca dē jíín
modo jā cáhān tūhun jā scácu
yā yóhó. De nī ncāhān ni
nūū Pedro, nī jinī jínúū ndācá
dē: Ndóhó jā cúu tēe nación
ō hebreo, nduú cā squíncuu
nú ley táhán ó nchivī hebreo,
chi yájī nū jíín nchivī ñúcuán.
¿De nājēhē sáhá nú fuerza ji
jā squíncuu maá ji ley táhán ó
hebreo, de tú nduú squíncuu
maá nú? ncachī ni.

Iin-ni modo scácu yā nchivī hebreo jíín nchivī ndá cā nación

15 De yóhó chi cúu ó nchivī
hebreo, de cáhān ō jāá nsūú
nchivī ndá cā nación jā sáhá
cuāchi cúu ó.

16 De vísō súcuán de jínī ō jā
ni iin ó nduú quéndōo ndāā
ō nūū Yāā Dios jā squíncuu
ó tiñu jā ndácu ley Moisés
janahán, chi maá-ni jā candíja
ó jā Jesucristo sndáhvā yā
cuāchi ó. Jā ñúcuán cúu jā
suni maá ó nī ncandíja ó
Jesucristo, tácua sndáhvā yā
cuāchi ó sīquī jā cándíja ó,
de nsūú sīquī jā ndúcú ó
squíncuu ó ley. Chi cáhān tutū
īī: Ni iin nchivī mā quéndōo
ndāā ji nūū Yāā Dios jíín jā
ndúcú ji squíncuu ji tiñu jā
ndácu ley, cáchī.

17 De ndá máá ó nchivī he-
breo, tú cúnī ō jā sndáhvā
Yāā Dios cuāchi ó sīquī jā ní
jīhī Cristo jēhē ō, suu cúu jā
jícūhun inī ō jā suni nchivī
sáhá cuāchi cúu ó, tá cúu nūū
cúu ndá cā nchivī. ¿Túsaá de
á cuāchi nī nsāhá ó jā ní sndóo
ó ley janahán tá nī ncandíja ó
Cristo? Nduú cuitī jā súcuán.

18 Chi sa tú naquehen tucu
nī ley jā ní sndóo nī ñúcuán,
de suu sāhá jā nenda cā
cuāchi sīquī ni.

19 Chi modo ja nī jīhī ni nī
nsāhá ley, de jā ñúcuán mā
cūú cā ndacu ley nūū ni. De
súcuán de cuu cutecū ni jā
sāhá nī jā cúnī Yāā Dios.

20 Chi modo jā ní jīhī ni yīcā
cruz jíín Cristo, de mitan chi
nduú cā técū ni jā maá nī,
chi maá Cristo cúu jā técū inī
ni. De jā técū ni inī ñayīví
yáhá mitan cúu jā cándíja nī jā
Sēhe Yāā Dios chíndeé chítuu
yā nduhū. Chi nī ncundáhví
inī yā nduhū de nī nsōcō yā
maá yā jēhē ni.

21 Túsaá de nduú cúnī ni
casī ni nūū tūhun jā sndáhvā
Yāā Dios cuāchi ó sīquī jā vāha
ndasí inī yā jíín ó. Chi tú
jā quéndōo ndāā ō nūū yā
jā nducú ó squíncuu ó ley
janahán, ñúcuán de nduú nā
tiñu cuitī jā ní jīhī Cristo nícu.

3

Tūhun ley jíín tūhun cándíja

1 Ndá ndóhó hermano
región Galacia, ¿nūcu nduú
jícūhun inī ndá nú? ¿Ní tēe nī
nsacā nuu xīnī nū jāá nduú cā
jétáhví nú tūhun ndāā? Chi tá
nī nacani ndá nī tūhun yā nūū
nū, de cájí ndasí nī jīcūhun
inī nū jā ní jīhī Jesucristo yīcā
cruz jā jéhē nū.

2 Iin-ni tūhun yáhá jícā
tūhún nī ndá nú: ¿Nāsa nī
nīhīn nū Espíritu Santo? ¿A
jā ní ncundeé nú squíncuu
nú tiñu jā ndácu ley Moisés?
Nduú cuitī, chi sa jā ní
ncandíja nú tūhun jā scácu yā
ndóhó jā ní jini nú.

3 ¿Nā sīquī cúu jāá nduú
jícūhun cuitī inī nū? Chi xihna
cā nī ncandíja ndá nú jā ní
jīhī Cristo jā scácu yā ndóhó,
de nī nīhīn nū Espíritu Santo.
¿De mitan á jáni inī ndá nú jā
sndóo tucu nú tūhun ñúcuán
de fuerza maá nú squíncuu nú
ley de cācu nú, á naá cúu?

4 Ndasí nī sndóho nchivī
ndá nú sīquī tūhun jā scácu
Cristo ndóhó. Nācā jā váha de
tú nduú ní ndóho cāhá nú, chi
sa jā cándíja ndija nú yā.

5 ¿De nā sīquī cúu jā jéhe
Yāā Dios Espíritu yā nūū nū
de sáhá yā tiñu ñáhnú māhñú
nú? Nduú sáhá yā sīquī jā

ndúcú ndá nú squíncuu nú
ley, chi sa sīquī jā ní ncandíja
nú tūhun jā scácu yā ndá nú jā
ní jini nú.
6 Abraham nī ncandíja dē
jā sāhá Yāā Dios jā ní nquee
yuhú yā, de jā ñúcuán nī
sndáhvā yā cuāchi dē.
7 Túsaá de ná jícūhun inī
ndá nú jā nchivī jā cándíja jā
sáhá Yāā Dios jēhē ji, ndīvi ji
nduu ji tatā Abraham sīquī jā
súcuán cándíja ji.
8 Chi jondē janahán ja
cáhān tutū īī jā nchivī ndācá
nación jāá nduú jínī tūhun Yāā
Dios, sndáhvā yā cuāchi ji de
tú candíja ji tūhun ñúcuán.
De jondē nchá̱ha ca cuu
ndācá yáhá de ja nī nquee
yuhú yā tūhun vāha yáhá nūū
Abraham: Jā jíín ndóhó de
quendōo ndetū nchivī ndācá-
ni nación.
9 Tú súcuán de nchivī
cándíja, quéndōo ndetū ji jíín
Abraham, tēe jā ní ncandíja
tūhun jā ní nquee yuhú yā jā
sāhá yā.
10 De sa tānū tāhvī nchivī
jā ndúcú quendōo ndāā jíín
ley Moisés. Chi súcuán yósō
nūū tutū īī: Tānū tāhvī ndācá
nchivī jāá nduú squíncuu
ndihi cuitī tūhun jā yósō nūū
tutū ley, cáchī.
11 Túsaá de cájí cúu jā ni
iin nchivī mā quéndōo ndāā
ji nūū Yāā Dios sīquī jā ndúcú
ji squíncuu ji ley. Chi cáhān
tutū: Nchivī jā ní sndáhvā yā
cuāchi ji, técū ji jā cándíja ji jā
sáhá yā jēhē ji, cáchī.
12 De ley Moisés nduú cáhān
jā cutecū ō níí cání sīquī jā
cándíja ó jā ní nsāhá yā jēhē
ō, chi sa cáhān: Tú ní nchivī
squíncuu tiñu yáhá, de cutecū
ji sāhá, cáchī.
13 De Cristo nī scácu yā yóhó
nūū tūhun jā cáhān ley jā tānū
tāhvī ō sīquī cuāchi ó, chi maá
yā nī ndoho sīquī tūhun jā
tānū tāhvī ō. Chi yósō nūū
tutū īī: Ndācá nchivī jā cun-
dita caa yīcā ñūtún, tānū tāhvī
ji, cáchī.
14 De Cristo Jesús nī jīhī
yā yīcā ñūtún cruz tácua
quendōo ndetū nchivī ndācá
nación sāhá yā. Chi tūhun
jā ní nquee yuhú Yāā Dios
jā quendōo ndetū Abraham,
jīnū nūū ji. De súcuán de
tú candíja ó jā ní nsāhá Yāā
Dios jēhē ō, de nīhīn ō Espíritu
Santo jā ní nquee yuhú yā jā
quiji.

Sīquī ley jíín sīquī contrato jā ní nquee yuhú yā

15 Hermano, ná cáhān ni iin
tūhun nāsa sáhá ndá nchivī
ñayīví: Tú iin tēe sáhá dē iin
contrato á iin acta, de tú ja
nī ncucutú jā ní nsāhá dē fir-
mar, de mā cūú cā nacanī, de
ni mā cūú jēcōsō cā.
16 De suni súcuán nī nsāhá
Yāā Dios iin contrato jā ní
nquee yuhú yā nūū Abraham
jíín tatā dē jā quiji. De nduú
cáhān tutū īī sīquī cuāhā tatā
dē, chi sa cáhān sīquī iin-ni
tatā dē, de suu cúu Cristo.
17 Túsaá de tūhun jā cáhān
ni yáhá cúu jā xihna cā nī
nsāhá Yāā Dios iin contrato
jíín Abraham, suu jā quiji
Cristo de scácu yā yóhó, de
nī nsāhá cutú yā. Ñúcuán de
nī nchāha cūmī ciento ōcō ūxī
cuīyā, de sá de nī jēhe yā ley

nūū Moisés. De ley ñúcuán
jā ní nquiji cuéé cā, mā cūú
nacanī contrato ñúcuán, ni
mā cūú casī nūū tūhun jā ní
nquee yuhú yā jā scácu yā
yóhó.
18 Chi tú jā jíín ley Moisés
scácu yā nchivī, ñúcuán de
nsūú sīquī contrato jā ní
nquee yuhú yā cúu jā scácu
yā ji. De nduú chi sa sīquī
maá jā ní nquee yuhú yā nūū
Abraham cúu jā ní scácu yā
dē.
19 ¿Túsaá de nāsa jétíñú ley
Moisés? Jétíñú chi nī jēhe yā
cuéé cā tácua nastúu cuāchi
ji. De nī ndacu tiñu maá-
ni tiempo jāá ncháha ca quiji
Cristo, Yāā jā cúu tatā jā ní
nquee yuhú Yāā Dios jā quiji.
De tá nī jēhe Yāā Dios ley
ñúcuán nūū nchivī, de nī ntají
yā ndá ángel yā nī ncachī
tūhun nūū Moisés, de Moisés
nī nacachī nūū ji.
20 De síín cúu tūhun jā ní
nquee yuhú yā nūū Abraham
jā quiji Cristo, chi mátúhún-
ni yā nī nquee yuhú nūū dē,
de nduú ní jíni ñúhún ni iin jā
cāhān yúnúū yā nūū dē.

Sīquī nāsa jétíñú ley
janahán

21 ¿Túsaá de á ndihi yáhá
cáhān jā ley jā ní jēhe Yāā
Dios nūū Moisés, sáhá jíyo jā
ní nquee yuhú yā jā sāhá yā?
Nduú cuitī jā súcuán. Chi
tú ní jéhe Yāā Dios iin ley jā
cutecū nchivī níí cání sāhá,
ñúcuán de quendōo ndāā ji
nūū yā sīquī jā squíncuu ji tiñu
jā ndácu ley nícu.
22 De nduú chi yósō nūū
tutū īī jā ndihi nchivī ñayīví,
modo jā yíndasī ji vecāa chi
yíhí ji chījin cuāchi. De súcuán
cúu tácua ndācá ji jā cándíja jā
ní jīhī Jesucristo jēhē ji, nīhīn
ji maá jā ní nquee yuhú yā
nūū ji sīquī jā cándíja ji tūhun
ñúcuán.
23 Chi jondē ncháha ca
quenda tūhun jā candíja ó
Cristo, de modo jā ní nchin-
dasī ō nī nsāhá ley janahán,
tácua cundetu ó quīvī jā quiji
Cristo, Yāā jā cándíja ó.
24 Túsaá de ley nī ncuu iin
jā jíto yóhó modo tá sáhá iin
mozo jā jíto sūchí lúlí, de nī
jetíñú jondē ncháha ca quiji
Cristo, de sá de candíja ó jā ní
jīhī yā jēhē ō, de sndáhvā Yāā
Dios cuāchi ó.
25 De mitan chi ja nī nquiji
Cristo, Yāā jā cándíja ó, de
nduú cā yíhí ó ndahá ley jā
cúu tá cúu mozo jā jíto yóhó.
26 Chi ndiviī nū cúu sēhe
Yāā Dios sīquī jā ní ncandíja
nú Cristo Jesús.
27 Chi ndācá nú jā ní jen-
duté nú sīquī jā ní nquīvi nú
ndahá Cristo, nī nsāhá yā jā ní
nduu nú tá cúu nūū cúu maá
yā.
28 De mitan chi nduú cā
cúu nú ni nchivī hebreo ni
nchivī griego, ni mozo jā ní
jeen nchivī ni nchivī jā sátíñú
cuenta maá, ni tēe ni ñahan.
Chi iin-ni cā nī nduu ndá nú
nūū Yāā Dios jā yíhí nú ndahá
Cristo Jesús.
29 De tú yíhí nú ndahá
Cristo, túsaá de tatā Abraham
cúu ndija ndá nú, de nīhīn nū
maá tāhvī jā ní nquee yuhú
yā.

4

1 Jā cáhān ni jíín ndá nú cúu
yáhá: Iin sūchí jā xíí táhvī, vísō
iin quīvī de nīhīn ndihi ji jā
névāha tatá ji, sochi tá lulí ji
chi inuú-ni cúu ji jíín mozo.
2 Chi yíhí ji ndahá ndá mozo
jā jíto ji jíín jā jíto ndatíñú ji,
jondē tá quenda quīvī jā ní
jani tatá ji, sá de nīhīn ji.
3 De saá-ni yóhó, chi jondē
ncháha ca jīcūhun inī ō sīquī
Cristo de nī ncuu ó tá cúu
sūchí lúlí, de nī nchīhi ó chījin
ndācá jā tátúnī inī ñayīví.
4 De jondē tá nī nquenda
quīvī jā ní jani Yāā Dios, de nī
ntají yā Sēhe yā, nī ncacu yā
chījin iin ñahan, de nī ncacu
yā nūū nchivī hebreo jā yíhí
chījin ley Moisés.
5 Súcuán nī ncacu yā tácua
scácu yā yóhó jā má quīhi ó cā
chījin ley, de tácua naquehen
Yāā Dios yóhó jā cuu ó sēhe yā.
6 De sīquī jā cúu ndá nú
sēhe yā, de nī ntají Yāā Dios
Espíritu Sēhe yā jā ní nquīvi
inī ánō ndá nú, de sáhá yā jā
cáhān jee ndá nú: Tatá maá
sá,
7 Tú súcuán de nduú cā cúu
ndá nú tá cúu mozo, chi sēhe
yā cúu nú. De sīquī jā cúu
nú sēhe Yāā Dios, de nīhīn nū
maá tāhvī jā ní nquee yuhú yā
jā jíín Cristo.

Jā nácani inī Pablo sīquī
nchivī cándíja

8 Chi jondē saá, jondē tá
ncháha ca jīcūhun inī nū nāsa
Yāā cúu Yāā Dios, de nī ncuu
ndá nú mozo nūū ndācá jāá
nsūú yāā ndāā cúu.
9 De mitan chi ja jínī ndá
nú nāsa Yāā cúu yā, á vāha cā
cāhān ni jā maá yā ja jínī yā
ndóhó. ¿Túsaá de nājēhē cúu
jā cúnī ndá nú nandicó cóo
nú jā nduu tucu nú mozo nūū
ndācá jā tátúnī inī ñayīví jāá
nduú níhīn tīñú cuitī?
10 Chi maá-ni jā née iī ndá
nú quīvī jíín yōō jíín vico jíín
cuīyā.
11 De yúhú nī jā sanaā de
nduú ní jétíñú cuitī jā ní
nacani nī tūhun nūū ndá nú.
12 Cáhān ndāhví nī jíín ndá
nú hermano, jā cani inī nū
tá cúu nūū jáni inī maá nī
jā nduú cā squíncuu nī cos-
tumbre nchivī hebreo. Chi
nduhū nī nasāhá nī maá nī tá
cúu ndá máá nú jāá nduú yíhí
nú nūū ley costumbre nchivī
hebreo. De nduú nā cuá ní
nsáhá nú jā cucuécá inī ni
jondē saá.
13 Chi jínī ndá nú nāsa nī
ncuu jā ní nacani nī tūhun jā
scácu yā yóhó nūū nū jā xíhna
ñúhún, chi sīquī jā ní ncuhū ni
cúu jā ní jencuiñī ni ñuū nū nī
nacani nī tūhun.
14 De vísō tūndóhó nī ncuu
jā ní ncuhū ni, de nduú ní
nsáhá jéhe inī ndá nú nūū ni,
de ni nduú ní ncúyichī inī nū
nduhū. Chi sa nī jetáhví ndá
nú nduhū modo iin ángel Yāā
Dios, á modo maá Jesucristo.
15 ¿Túsaá de nājēhē cúu jāá
nduú cā cúsiī inī ndá nú jíín
nī mitan? Chi náhán nī jā
vāha nī nsāhá ndá nú jā ní
ntahúhvī inī nū jā cúhū tīnūú
nī, de tú jā cuu de jondē tavā
nū tīnūú váha maá nú de taji
nú nūcūhun tīnūú nī nícu.
16 De mitan ¿de á nī nduu
nī enemigo nū sīquī jā cáchī ni

maá-ni tūhun ndāā nūū nū, á
naá cúu?
17 De íyó tēe jā ndíhvī inī
sīquī ndá nú, sochi nsūú jā
quendōo vāha ánō nū, chi sa
jā cúnī ndá dē nasāhá síín
dē ndá nú jíín nduhū, tácua
cundihvī inī nū jā cúu maá dē.
18 De íyó vāha tú ndíhvī
inī dē jēhē ndá nú, de tú jā
quendōo vāha ánō nū cúu. Chi
níní cánuú jā sāhá dē jā váha
ndá nú nícu, vísō ndéē ni jíín
nú á nduú nī.
19 Ndá ndóhó sēhe mánī, jā
síquī ndá nú cúu jā táhúhvī
ndasí tucu inī ni, chi tá cúu
iin ñahan jā scácu sēhe, súcuán
ndóho nī jā jéhē nū. De suu
cúu jā táhúhvī inī ni ndétu nī
jondē ná ndúndaā ánō nū jā
ndacu nú Cristo.
20 Nācā jā váha de tú jā íyó
nī jíín nú mitan ñúhún, tácua
cuu cāhān mānī ni jíín nú. De
nduú cúcáhnú cuitī cā inī ni
nāsa cani inī ni sīquī ndá nú.

Tūhun yátá sīquī Agar jíín Sara

21 Ndá ndóhó jā cúnī nū
quihi nú chījin ley Moisés,
cachī nūū ni: ¿A nduú ní
jíni ndá nú nāsa cáhān ley
ñúcuán?
22 Chi cáhān tutū īī jā Abra-
ham nī īyo ūū sēhe yií dē. De
iin ji cúu sēhe Agar, ñahan cúu
mozo vehe dē. De incā ji
cúu sēhe ñahan íyó libre, suu
ñasíhí dē Sara jā ní ncuu ña
ñahan númā.
23 De sēhe ñahan cúu mozo,
nī ncacu ji tá cúu nūū cácu
ndá cā sūchí lúlí. De sēhe
ñahan íyó libre, nī ncacu ji
sīquī jā súcuán nī nquee yuhú
Yāā Dios.
24 De yáhá cúu iin tūhun
yátá, chi ndúū ñahan ñúcuán
cúu ña modo ndúū contrato jā
ní nsāhá Yāā Dios jíín nchivī.
Maá ñahan nání Agar, cúu ña
tá cúu contrato ley jā váji
jondē yucu Sinaí. De nchivī jā
yíhí chījin contrato ley, cúu ji
mozo nūū ley ñúcuán.
25 Chi Agar cúu tá cúu ley
jā ní jēhe Yāā Dios xīnī yucu
Sinaí jā íyó jondē Arabia. De
cúu ña modo Jerusalén, ciu-
dad nchivī hebreo, jā íyó mi-
tan, chi ndācá sēhe Jerusalén
cúu ji mozo nūū ley ñúcuán.
26 Sochi maá Jerusalén jā
íyó andiví, chi sa íyó libre tá
cúu nūū cúu Sara. De yóhó
nchivī jā cándíja, modo sēhe
ñúcuán cúu ndācá ó, chi íyó li-
bre ndācá ó nūū contrato ley.
27 Chi súcuán yósō nūū tutū
īī:

Ndóhó jā ní ncuu nú ñahan
númā jāá nduú sēhe
nú, ná cúsiī inī nū.
Ndóhó jāá nduú ní ntéhndē
chījin nú jā scácu nú, ná
cána jee nú jā cúsiī inī
nū.
Chi coo cuāhā cā sēhe ndóhó
jā ní ncuu nú ñahan
númā nsūú cā ñahan jā
ní scácu sēhe.
Cáchī tutū.

28 Hermano, sēhe Yāā Dios
cúu ó, chi súcuán nī nquee
yuhú yā nūū ō, tá cúu nūū ní
nquee yuhú yā nūū Abraham
jā coo sēhe dē Isaac.
29 De jondē saá de incā
sūchí jā ní ncacu tá cúu nūū
cácu ndá cā nchivī, nī jinī
ūhvī ji Isaac, sūchí jā ní ncacu
nī nsāhá Espíritu Santo. De

tá cúu nūū ní īyo saá, suni
súcuán jínī ūhvī nchivī ndá
sēhe Yāā Dios jondē mitan.
30 ¿Sochi nāsa cáhān tutū īī?
Tavā nū ñahan cúu mozo ná
quíhīn ña jíín sēhe ña. Chi sēhe
ñahan cúu mozo, mā níhīn ji
tāhvī ji nūū sēhe ñahan libre,
ncachī yā jíín Abraham.
31 Túsaá, hermano, nduú
cúu ó tá cúu sēhe ñahan cúu
mozo, chi tá cúu sēhe ñahan
libre cúu ó.

5

Ná cuíñi nīhin ó jíín tūhun jā ní nsāhá libre yā yóhó

1 De Cristo nī nsāhá libre yā
yóhó jāá nduú cā yíhí ó chījin
ley Moisés. Túsaá de cuiñi
nīhin ndá nú jíín tūhun jā ní
nsāhá libre yā yóhó, de mā
ndívi tucu nú cuu nú mozo
nūū ley.
2 Sāhá ndá nú cuenta, chi
nduhū Pablo cáhān ni jíín nú
jā tú squíncuu nú ley circun-
cidar, ñúcuán de nduú níhīn
tīñú cuitī jā ní ncandíja nú jā
ní jīhī Cristo jēhē nū.
3 De incā vuelta cáhān nīhin
nī jíín ndá tēe jā ndúcú cuu
circuncidar, jā tú súcuán de
suni cánuú jā squíncuu dē ndi-
viī cuitī cā tūhun jā cáhān ley
Moisés.
4 Ndá ndóhó jā ndúcú nú
quendōo ndāā nū jā squíncuu
nú ley, túsaá de ja nī nsiáā nū
Cristo. Ja nī sndóo nú tūhun jā
ní sndáhvā yā cuāchi nú sīquī
jā ní ncundáhví inī Yāā Dios
ndóhó.
5 Sochi maá ó chi jíca ó jíín
Espíritu Santo, de cándíja ó jā
ní sndáhvā Yāā Dios cuāchi ó,
de jā ñúcuán ñúhún inī ō jā
quendōo ndāā ō quīvī jā cuiñi
ó nūū yā.
6 Chi ndācá ó jā yíhí ó ndahá
Cristo Jesús, vísō tú cúu ó cir-
cuncidar á nduú, de nduú nā
cuá níhīn tīñú. Jā níhīn tīñú
cúu jā candíja ó jā sáhá yā jēhē
ō. De ñúcuán sáhá jā cundáhví
inī ō táhán ó.
7 Vāha nī ncandíja ndá nú
nícu. ¿De ní iin nī jasī jāá
nduú cā jétáhví nú tūhun
ndāā túsaá?
8 Tūhun jā ní scáhān ndá dē
ndóhó, chi nduú vāji nūū maá
Yāā jā ní ncana ndá ndóhó jā
ní nquīvi nú ndahá yā.
9 De mā náā inī ndá nú
jā ndá tēe jā stáhví ndóhó,
tūhun jā stéhēn dē cúu tá
cúu levadura, chi vísō jacū-ni
levadura, de ndáa ndihi ñujan
sáhá.
10 Sochi cúcáhnú inī ni jā
maá Jētohō ō sāhá yā jā má
cándíja ndá nú incā tūhun jā
síín cáhān. De maá Yāā Dios
cuāha yā castigo ndá tēe jā
sácā nuu xīnī nū, tú nā-ni tēe
cúu dē.
11 De nduhū, hermano, tú
jā nácani cā ni tūhun jā cánuú
sāhá circuncidar jondē mi-
tan, de ndá táhán nī nchivī
hebreo mā sāhá nāvāha ji
nduhū nícu. Chi mā quítī inī
ji jā nácani nī tūhun jā ní jīhī
Cristo yīcā cruz, de tú suni
nácani nī tūhun jā cánuú sāhá
circuncidar nícu.
12 De ndācá tēe jā sácā nuu
xīnī nū sīquī tūhun ñúcuán,
vāha cā ná quéhndē cā dē maá
dē túsaá.
13 Chi ndá máá nú, her-
mano, nī ncana yā ndá nú
tácua coo libre nū nūū ley

ñúcuán. De vísō íyó libre ndá
nú, de mā cāní inī nū jā cuu
quīvi nú ndācá cuāchi jā cúu
modo nēhén jā cúnī maá nú,
chi sa sāhá nú maá nú mozo
jā chindeé nú táhán nú sīquī jā
cúndáhví inī nū ji.
14 Chi ja nī squíncuu nú
ndihi ley de tú squíncuu nú
iin-ni tūhun jā ndácu tiñu
yáhá: Cundáhví inī nū táhán
nú tá cúu nūū cúndáhví inī nū
maá nú, cáchī.
15 Sochi tú maá-ni jā nénda
nú sīquī táhán nú jā cánāá
nú, túsaá de coto má sāhá cā
nū súcuán, chi súcuán de snáā
tāhán ndá nú.

Modo jā cúnī nchivī jāá
nduú cándíja jíín modo jā sáhá
Espíritu

16 Súcuán cáhān ni jíín ndá
nú: Caca nú tá cúu nūū cúnī
maá Espíritu Santo, de ñúcuán
de mā sāhá cā nū modo jā
cúnī maá nú.
17 Chi ndācá jā cúnī maá
ó, ñúcuán jásī jā cúnī maá
Espíritu. De jā cúnī Espíritu,
suu jásī nūū modo nēhén jā
cúnī maá ó. De jā ndúū
yáhá chi jásī nūū tāhán, de jā
ñúcuán nduú cúu sāhá nú tiñu
váha jā cúnī nū sāhá nú.
18 Sochi tú maá Espíritu
stéhēn nūū nū, túsaá de nduú
cā yíhí nú chījin ley janahán.
19 De íyó nijīn ndācá tiñu jā
sáhá nchivī jā jíca jíín modo
nēhén maá, de yáhá cúu:
Cásíquí ndéē tāhán ji, sáhá ji
tiñu téhén, sáhá nēhén ndasí
ji,
20 chíñúhún ji ídolo, sáhá
tásí ji, quítī inī ji nūū táhán
ji, cánāá ji, cúcuíñú inī ji. De
ñamā quítī inī ji, de ndíhvī inī
ji jā cúu maá ji-ni, de tétáhán
ji sáhá síín ji maá ji.
21 De cúcuásún inī ji, jáhnī ji
ndīyi, jíni ji, sáhá ji vico néhén,
jíín ndá cā jā súcuán. De cáhān
nīhin nī jíín ndá nú, tá cúu nūū
ja nī ncāhān ni jíín nú saá,
jā nchivī jā sáhá súcuán, mā
níhīn táhvī ji quīvi ji ñuū nūū
tátúnī Yāā Dios.
22 Sochi nchivī jā jíca jíín
maá Espíritu Santo, ndācá
tiñu yáhá sáhá yā jíín ji:
Cúndáhví inī ji táhán ji, cúsiī
inī ji, íyó ndeé íyó sīī inī ji, íyó
paciencia ji, mānī inī ji, vāha
inī ji, squíncuu vāha ji,
23 nduú sáhá ji jā cúñáhnú
ji, de jásī ji jā cúnī maá ji.
De nduú nā ley íyó jā cāhān
cuāchi sīquī nū de tú sāhá nú
ndācá tiñu yáhá.
24 De nchivī jā yíhí ndahá
Cristo, chi tá cúu jā ní jahnī ji
modo nēhén maá ji yīcā cruz,
jondē jíín ndācá jā nēhén jā
ndíyo inī ji de cútíndí ji.
25 De jā súcuán nī jēhe maá
Espíritu iin vida jeé nūū ō, de
suni ná cáca ó jíín modo jā
stéhēn Espíritu.
26 De mā cúnduxí ó jā
squítī inī ō táhán ó, de ni mā
cúcuásún inī ō sīquī táhán ó.

6

Tūhun jā chindeé táhán ó

1 Hermano, tú iin táhán
nú nī nsāhá cuāchi, de ndá
ndóhó jā jíca jíín Espíritu
Santo nachuhun ichí nú ji.
De jíín tūhun vitá cāhān ndá
nú jíín ji, de suni coto nú maá

nú jā má sāhá jíín nú jā quīvi
nú cuāchi.
2 De chindeé nú ndá táhán
nú tú nā cuá cúu jā ndóho ji,
chi súcuán cúu jā squíncuu nú
ley Cristo.
3 Chi tú iin nchivī jáni inī ji
jā nchivī vāha cā cúu ji, vísō
nsūú súcuán cúu, de stáhví ji
maá ji túsaá.
4 De tá iin iin nú coto túnī
nū nāsa cáá tiñu sáhá nú. De
tú vāha sáhá nú, ñúcuán de
cuu cusiī inī nū jíín jā sáhá
maá nú, de nduú níní scáni
táhán nú maá nú jíín táhán nú.
5 Chi tá iin iin ó cánuú jā
squíncuu ó jíín tiñu jā ní jēhe
yā nūū maá ó.
6 De ndá ndóhó jā scuáha
tūhun vāha yā, chindeé nú
ndá tēe jā stéhēn nūū nū jíín
ndācá jā váha jā névāha nú.
7 Mā stíví nú jā cani inī nū
jā cuu sāhá nú cuāchi. Chi
mā cūú sāhá catá nú nūū Yāā
Dios jā cani inī nū jāá nduú
sáhá yā cuenta. Chi ndācá tú
nāsa sáhá nchivī, suu ñúcuán
nanihīn ji.
8 Chi nchivī jā sáhá jā cúnī
modo nēhén maá ji, nanihīn
ji jā tānū tāhvī ji sáhá modo
nēhén maá ji. Sochi nchivī
jā sáhá jā cúnī maá Espíritu
Santo, chi nanihīn ji jā cutecū
ji níí cání andiví sāhá Espíritu.
9 De mā cuítá ó jā sāhá ó ndá
tiñu váha túsaá, chi tá quenda
maá quīvī de nanihīn ō, de tú
mā cuítá ó.
10 Túsaá de ndācá vuelta jā
cuu sāhá ó, de ná sáhá vāha
ó jíín ndācá nchivī, de ndá
hermano ō jā cándíja cúu jā
cánuú cā.

Saludo jíín tūhun jā cáchī tūhun Pablo jā sándīhí

11 Cūndēhé ndá nú jā náhnú
letra tée nī cuēē nūū ndá nú,
chi ndahá maá nī tée nī yáhá.
12 De ndá tēe jā sáhá fuerza
dē ndá nú jā cuu nú circunci-
dar, sáhá dē sīquī jā cúnī dē jā
cuetúhún nchivī dē. De sáhá
dē tácua mā cúnī ūhvī nchivī
dē jā nácani dē tūhun jā ní jīhī
Cristo jēhē ō.
13 De ni maá dē jā sáhá
dē circuncidar, suni nduú
squíncuu vāha dē ndihi cā ley
janahán. De cúnī dē jā cuu
ndá nú circuncidar, tácua cuu
sāhá téyíí dē maá dē jā que-
hen nú tunī circuncidar sāhá
dē.
14 Sochi nduhū chi nduú
cúnī ni sāhá téyíí nī maá
nī sīquī ni iin ñúcuán, chi
mátúhún-ni sīquī jā ní jīhī
Jētohō ō Jesucristo yīcā cruz.
Chi sīquī ñúcuán cúu modo jā
ní jīhī ni, chi nī nsiáā ni ndācá
jā íyó inī ñayīví, de suni modo
iin ndīyi cúu nī nūū ñayīví.
15 Chi tú yíhí ó ndahá Cristo
Jesús, de nduú níhīn tīñú á
cúu ó circuncidar á nduú. Chi
jā níhīn tīñú cúu jā ní nsāhá
jeé yā ánō ō.
16 De ñúhún inī ni jā ndācá
nú jā jíca jíín modo yáhá, ná
sáhá cā yā jā coo ndeé coo
siī inī nū, de cundáhví inī yā
ndóhó. De suni ñúhún inī ni
jā súcuán sāhá yā jíín ndá cā ji
jā cúu ndija ji nchivī jā cándíja
Yāā Dios.
17 De mitan jíín níí cā jā
cuáhān ō, cúnī ni jā má stáhān
cā ni iin nchivī nduhū. Chi
yiqui cúñu nī ndíso seña jā ní

ntacuēhé nī nī ndoho nī jā cúu
nī mozo maá Jētohō ō Jesús.
18 Hermano, ñúhún inī ni jā
ná sáhá cā Jētohō ō Jesucristo
jā váha ndá ndóhó. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL ÑUU NCHIVI ÑUU EFESO

1 Maá nī cúu Pablo, apóstol
Jesucristo, chi súcuán nī
jētahān inī Yāā Dios nī ntají yā
nduhū. De tée nī carta yáhá
cuēē nūū ndá nú nchivī ñuū
Efeso, jā cúu nú nchivī maá
yā jā cándíja nú Cristo Jesús.

2 De ñúhún inī ni jā Tatá
ó Yāā Dios jíín Jētohō ō Jesu-
cristo, ná sáhá cā yā jā váha
ndá nú, de sāhá yā jā coo ndeé
coo siī inī nū.

Jā sáhá Cristo jā quéndōo
vāha ánō ō

3 Ná cáhān ō jā cúñáhnú
ndasí Yāā Dios, Yāā cúu Tatá
Jētohō ō Jesucristo. Chi nī jēhe
yā ndācá jā váha jā íyó andiví
jā quéndōo vāha ánō ō, chi yíhí
ó ndahá Cristo.

4 Chi jondē ncháha ca jēcōo
ñayīví de nī nacāji yā yóhó
jā quīvi ó ndahá Cristo, tácua
coo ndoo ánō ō de caca ndaā
ō nūū yā.

5 Ja nī ncundáhví inī yā
yóhó jondē saá, de nī nchin-
detu yā yóhó jā naquehen yā
yóhó jā coo ó sēhe yā. De jíín
Jesucristo nī nsāhá yā súcuán,
chi nī jētahān inī maá yā jā
sāhá yā.

6 De jā ñúcuán níní ná cáhān
ō jā cúñáhnú ndasí yā, chi
vāha ndasí nī nsāhá yā yóhó
jíín ndācá jā váha inī yā, sīquī
jā yíhí ó ndahá Cristo, Sēhe yā
jā mānī yā jíín.

7 De sīquī jā vāha ndasí inī
Yāā Dios jíín ó, de Sēhe yā nī
scácu yā yóhó jā ní jīhī yā jēhē
ō, de nī nee cáhnú inī yā nūū
cuāchi ó.

8 De nī stéhēn yā jā cúndáhví
ndasí inī yā yóhó, de nī nsāhá
yā jā jícūhun inī ō de cúndíchí
ó jíín tūhun yā.

9 De nī nsāhá yā jā cunī ō
iin tūhun yā jā ní nchiyuhū,
jāá nduú ní nsáhá yā jā cunī
nchivī janahán. Chi súcuán
ja nī ncundaā inī yā, de nī
jētahān inī yā jā sāhá yā.

10 De yáhá cúu tūhun jā
ní ncundaā inī yā: Jondē tá
quenda maá tiempo de sāhá
yā jā ndihi jā íyó inī andiví jíín
ñayīví, iin cáhnú-ni nduu, de
quihi ndahá Cristo.

11 De sīquī jā yíhí ó ndahá
Cristo, de nīhīn ō tāhvī ō, chi ja
nī nacāji Yāā Dios yóhó jondē
jā xíhna ñúhún. Chi súcuán nī
jani inī maá yā, chi sáhá yā
ndācá-ni jā ní ncundaā inī yā
jā jétahān inī yā sāhá yā.

12 Súcuán nī nsāhá yā, tácua
ndá máá nī jā ní ncandíja
Cristo xihna ñúhún, caca
ndaā ni de súcuán de sāhá
ñáhnú nī yā jā viī ndasí
cúñáhnú yā.

13 De saá-ni ndá ndóhó,
nī jini nú tūhun ndāā tūhun
vāha jā scácu yā ndóhó, de
nī ncandíja nú Cristo. De nī
nīhīn ndá nú Espíritu Santo jā
ní nquee yuhú yā jā cuāha yā.
De ndéē Espíritu yā inī ánō nū,
de cúu yā modo sello jā stéhēn
jā cúu nú sēhe Yāā Dios.

14 De sáhá yā jā íyó seguro
inī ō jā cuéé cā de cuāha Yāā
Dios tāhvī ō, jondē tá sínu
yā tiñu jā scácu yā nchivī
yā. De quīvī ñúcuán cāhān ō
jā cúñáhnú yā, chi viī ndasí
cúñáhnú yā.

Jā jícān táhvī Pablo jēhē nchivī cándíja

15 De nduhū nī jini nī tūhun
nāsa cándíja ndá nú jā ní
nsāhá Jētohō ō Jesús jēhē nū,
jíín nāsa cúndáhví inī nū ndihi
nchivī jā yíhí ndahá Yāā Dios.
16 De jā ñúcuán nduú
jéncuiñī ni jā nácuetáhví nī
jēhē ndá nú, de tá jícān táhvī
ni de nduú náā inī ni ndá
ndóhó.
17 Chi jícān táhvī ni jā sāhá
Yāā Dios jā jīcūhun vāha inī nū
de cundíchí nú jíín tūhun yā,
de cunī cā nū nāsa Yāā cúu
yā. Chi maá yā cúu Yāā Dios
Jētohō ō Jesucristo, de cúu yā
Tatá ó jā viī ndasí cúñáhnú.
18 De jícān táhvī ni jā nastúu
cā yā inī jāá ntúnī ndá nú,
tácua jīcūhun inī nū nāsa cáá
ndihi jā ñúhún inī nū jā nīhīn
nū sīquī jā ní ncana yā ndóhó.
De jīcūhun inī nū nāsa cúcuícá
nú jíín ndācá tūhun ñáhnú
tūhun viī jā ndíso tūhun yā jā
cúu nchivī maá yā.
19 De jícān táhvī ni jā jīcūhun
inī ndá nú nāsa cúñáhnú
ndasí poder yā jā sátíñú yā inī
ánō ō jā cúu ó nchivī cándíja.
Chi nduú ndíhi cuitī poder yā.
20 De poder ñúcuán cúu jā
ní stéhēn yā tá nī nastécū yā
Cristo māhñú ndīyi, de nī nte-
nee yā Cristo lado cuáhá yā
jondē andiví.
21 De nī jani yā Cristo sīquī
ndācá jā cúñáhnú, jíín jā ndíso
tíñú, jíín jā tíin poder, jíín
jā tátúnī, jíín sīquī ndācá jā
cáhān nchivī jā cúñáhnú, cúu
tiempo mitan, cúu tiempo jā
quiji.
22 De nī nsāhá yā jā tíin
nīhin Cristo ndācá jā íyó. De
nī nsāhá yā jā maá Cristo
cúñáhnú nūū nchivī cándíja.
23 De nchivī cándíja cúu ji
tá cúu yiqui cúñu yā, chi iin-
ni cā cúu ji jíín yā, de cúnuú
yā inī ánō ji, chi Yāā jā ñúhún
chitú níí cáhnú-ni cúu yā.

2

Nī ncācu ó sīquī jā ní ncundáhví inī yā yóhó

1 De nī nsāhá yā jā cutecū
ndá nú níí cání jíín Cristo. Chi
ja nī ncuu ndá nú modo ndīyi
nūū yā, nī nsāhá cuāchi nú jíín
tiñu néhén jā ní nsāhá nú.
2 Chi nī jica ndá nú jíín tiñu
ñúcuán jondē saá, tá nī niquīn
nū tiñu nchivī ñayīví, tá nī
jetáhví nú nūū tāchī cúñáhnú
jā ndácu tiñu nūū ndá cā tāchī,
de jíca nūū táchī. De suu cúu jā
scándā inī nchivī jā íyó nīhin
inī nūū Yāā Dios.
3 De ndá máá nī suni súcuán
nī jica nī, chi nī nsāhá nī
tiñu néhén jā cúnī maá nī, jíín
ndācá jā jícān yiqui cúñu nī,
jíín jā jáni nēhén inī ni jondē
saá. Jā ñúcuán suni nī ncuu
nī nchivī jā nīhīn castigo xēēn
jā cuāha yā nícu, chi inuú nī
nsāhá nī tá cúu nūū sáhá ndá
máá ji.
4 De Yāā Dios chi cuāhā
ndasí nī ncundáhví inī yā

yóhó, de vāha ndasí inī yā jíín
ó.
5 De tá nī ncuu ó modo ndīyi
nūū yā jā ní nsāhá cuāchi ó, de
nī nastécū yā yóhó jā cutecū
ō níí cání jíín Cristo. Chi sīquī
jā váha ndasí inī yā cúu jā ní
scácu yā yóhó.
6 De nī nastécū yā yóhó jā
cutecū inuú ó jíín Cristo Jesús,
de tenee yā yóhó jíín yā jondē
andiví.
7 Súcuán nī nsāhá yā tácua
níí cā tiempo jā quiji de
stéhēn yā nāsa mānī ndasí yā
jíín ó, jíín nāsa vāha inī yā jíín
ó jā síquī Cristo Jesús.
8 Chi sīquī jā mānī ndasí yā
jíín ndá nú cúu jā ní scácu yā
ndóhó, chi nī ncandíja ndá nú
jā sáhá yā jēhē nū. De nsūú
sīquī jā ní nsāhá ndá máá nú
cúu, chi tāhvī jā ní jēhe yā nūū
nū cúu.
9 Chi nduú nā tiñu váha ní
nsáhá ó jā scácu yā yóhó, de jā
ñúcuán ni iin ó mā cūú sāhá
téyíí ó maá ó jā cuu scácu ó
maá ó.
10 Chi cúu ó iin tiñu viī
jā ní nsāhá maá yā, chi nī
nasāhá yā yóhó jā íyó inuú ó
jíín Cristo Jesús, tácua sāhá ó
ndācá tiñu váha jā ja nī nsāhá
tūha Yāā Dios jā sāhá ó.

Jā sáhá Cristo jā ndívi ó nūū tūhun jā mānī Yāā Dios jíín ó

11 Túsaá de nūcūhun inī ndá
nú nāsa nchivī nī ncuu nú
jondē saá. Chi nduú ní ncúu
nú nchivī hebreo, chi sa nī
ncuu nú nchivī ndācá nación
jāá nduú jínī tūhun yā. De
nchivī hebreo jā sáhá circun-
cidar yiqui cúñu, nī ncāhān
ji jā cúu nú nchivī jāá nduú
sáhá circuncidar.
12 De nūcūhun inī nū jā
jondē saá de nduú ní íyo ndá
nú jíín Cristo, de nī ncuu nú
nchivī ñuū jīcá nūū nación
Israel. De nduú ní jínī ndá
nú ndācá tūhun contrato jā ní
nquee yuhú Yāā Dios jā sāhá
yā. De nduú ní íyo Yāā Dios
jíín nú ñayīví yáhá, de nduú
nā jā váha ní ñúhun inī ndá nú
jā coo.
13 De mitan chi nī ndīvi ndá
nú nūū Yāā Dios jāá nduú ní
jínī nū tūhun yā jondē saá,
chi nī nquīvi nú ndahá Cristo
sīquī jā ní jīhī yā jēhē nū.
14 De Cristo cúu Yāā jā sáhá
jā ndúmanī tāhán ó. Chi nī
nsāhá yā jā nchivī hebreo jíín
nchivī ndá cā nación, iin-ni
cā nī nduu ó nūū yā. Chi nī
nsāhá yā jāá nduú cā jínī ūhvī
tāhán ó, de suu cúu modo jā
ní janī yā iin jā ní ndasī sava
māhñú ó jā ní nsāhá síín yóhó.
15 Chi nī nsōcō yā maá yā nī
jīhī yā, de súcuán nī sndáhvā
yā ley janahán jíín tūhun jā
ndácu tiñu jíín jā tátúnī jā
ndíso maá. Chi ley ñúcuán nī
nsāhá síín nchivī hebreo jíín
ndá cā nación jāá nduú ní jínī
ji ley. De nī nasquétáhán yā
ndihi ó jā ní nduu ó iin-ni cā
nación jeé, de yíhí ó ndahá yā.
De súcuán nī nsāhá yā jā ní
ndumanī tāhán ó.
16 De jíín jā ní jīhī yā yīcā
cruz, de nī snáā yā tūhun jā
jínī ūhvī tāhán nchivī hebreo
jíín ndá cā nación. De nī
nsāhá yā jā ní ndīvi ó nūū
tūhun jā mānī Yāā Dios jíín ó,
de nī nduu ó iin-ni cā nchivī
maá yā.

17 Chi nī nquiji Cristo nī
nacani yā tūhun vāha nūū
ndācá nchivī jā ná ndívi ji nūū
tūhun jā mānī yā jíín ji, cúu
ndá ndóhó nchivī jāá nduú ní
jínī tūhun yā, de saá-ni nchivī
hebreo jā jínī tūhun yā.
18 De mitan de sīquī jā ní
jīhī Cristo, de ndihi ó, cúu
nchivī hebreo á nchivī ndá cā
nación, cuu quīvi ó nūū Tatá
ó Yāā Dios, de iin-ni Espíritu
Santo sáhá.
19 Túsạá de nduú cā cúu ndá
nú tá cúu nchivī ñuū jīcá ni
nchivī tátū, chi iin-ni cā nī
nduu nú jíín ndá nchivī ñuū
maá yā. De táhán nchivī vehe
Yāā Dios cúu ndá nú.
20 De cúu ndá nú tá cúu
iin iin parte iin vehe cáhnú
jā cúvāha sīquī cimiento, de
cimiento ñúcuán cúu tūhun
Cristo jā ní nacani ndá apóstol
jíín ndá tēe jā ní nacani tūhun
yā janahán. De maá Jesu-
cristo cúu tá cúu iin yūū jā
cánuú cā jā yítuu squínā vehe.
21 De níí vehe cúvāha vāha
sīquī maá yā, de cúsúcún
cuāhān, de cúu iin templo īī
jā ndéē maá Jētohō ō.
22 De suu cúu ndá máá nú,
chi íyó inuú nú jíín Cristo,
de inuú-ni sámā yā ndóhó jíín
ndá cā nchivī cándíja jā cúu
ndá nú modo iin iin yūū tem-
plo. De suu cúu jā ndéē
Espíritu Yāā Dios inī nū modo
inī iin templo.

3

Jā ndíso tíñú Pablo jā nácani dē tūhun nūū nchivī jāá nduú jínī tūhun Yāā Dios

1 De jā ñúcuán nduhū
Pablo, jícān táhvī ni nūū yā.
De yíhí nī vecāa sīquī jā ní
nacani nī tūhun Cristo Jesús
nūū ndá ndóhó nchivī ndācá
nación jāá nduú ní jínī tūhun
yā ncu.
2 De jínī ni jā ní jini ndá
nú tūhun nāsa vāha ndasí nī
nsāhá Yāā Dios jíín nī, chi nī
jēhe yā tiñu nūū ni jā nácani nī
tūhun vāha yā nūū nū.
3 De tūhun yā jā ní
nchiyuhū, nī nastúu yā nūū
ni, tá cúu nūū ja nī ntee nī
jacū sīquī ñúcuán nūū nū.
4 De tá cahvi nú de cuu
jīcūhun inī nū jā ní jinī vāha nī
tūhun Cristo jā ní nchiyuhū.
5 De nduú ní stéhēn yā
tūhun yuhū ñúcuán nūū ni
iin nchivī ndācá cuīyā yātā.
De mitan cúu jā stéhēn nijīn
yā jíín Espíritu yā nūū ndá
apóstol jā ní jani ndoo yā, jíín
nūū ndá tēe nácani tūhun yā.
6 De súcuán cáhān tūhun jā
ní nchiyuhū ñúcuán: Nchivī
ndá cā nación iin cáhnú-ni
nīhīn ji tāhvī ji jíín nchivī he-
breo, chi nī ncandíja ji tūhun
jā scácu yā ji. De inuú-ni nī
nduu ndihi ji, de iin cáhnú-
ni quéndōo ndetū ánō ji sáhá
Cristo, tá cúu nūū ní nquee
yuhú Yāā Dios.
7 De jā síquī tūhun yáhá cúu
jā ní jani yā nduhū jā nácani
nī tūhun nūū ndá nú. Chi nī
ncuṭahvī ni tiñu váha ndasí
yáhá jā ní jēhe yā nūū ni.
De jíín poder yā nī nsāhá yā
ñúcuán jíín nī.
8 De nduhū chi cúu nī tēe
jā núu cā nūū ndācá nchivī
jā núu cā jā yíhí ndahá yā.
De vísō súcuán cúu nī, de nūū
maá nī nī jēhe yā tiñu váha
ndasí yáhá jā nácani nī tūhun

vāha yā nūū nchivī ndācá
nación jāá nduú jínī, nāsa
cuícá ndasí ó ndihi jā ndíso
tūhun Cristo, jā má quēndá
cuitī ō jīcūhun inī ō.
9 Chi nī jani yā nduhū
jā stéhēn cājí nī nūū ndihi
nchivī jā scácu yā ji. De
ñúcuán cúu tūhun Yāā Dios jā
ní nchiyuhū jondē janahán
ndasí, chi maá yā nī nsāhá
ndihi-ni.
10 De súcuán nī nsāhá yā
jíín nchivī, tácua mitan de
ndācá jā cúñáhnú jíín jā ndíso
tíñú nūū sūcún, ná cúnī nāsa
ndíchí ndasí Yāā Dios. Chi
ndíchí ndasí nī nsāhá yā jíín
nchivī cándíja.
11 Chi súcuán nī ncundaā
inī yā jondē níí cání, de nī
nsāhá yā jā maá Jētohō ō
Cristo Jesús nī squíncuu yā
ñúcuán.
12 De sīquī jā ní nsāhá
Cristo, de mitan de cúndeé
cúcáhnú inī ō jā cuu quīvi ó
cāhān ō jíín Yāā Dios sīquī jā
cándíja ó Cristo.
13 Túsaá de cáhān ndāhví
nī jíín ndá nú jā má cúcuécá
inī nū sīquī tūndóhó jā ndóho
nī jēhē nū. Chi suu sáhá jā
quéndōo ndetū ánō ndá nú.

Cristo cúndáhví ndasí inī yā yóhó

14 De jā ñúcuán cúu jā
jécuīñī jītí nī nūū maá Yāā jā
cúu Tatá Jētohō ō Jesucristo.
15 De maá yā cúu Tatá nūū
ndihi nchivī yā jā ndéē andiví
jíín ñayīví.
16 De jícān táhvī ni jā jíín
poder yā jā cúñáhnú ndasí yā,
ná sáhá yā jā cuja vāha inī ndá
nú jíín tūhun yā, de coo fuerza
inī ánō nū, sāhá Espíritu yā.
17 De suni jícān ni jā candíja
nīhin ndá nú Cristo, tácua cun-
deē yā inī ánō nū, de tiin vāha
nú tūhun jā cúndáhví inī yā
ndóhó, de cuiñi nīhin nú jíín.
18 De súcuán de cuu jīcūhun
vāha inī nū jíín ndācá nchivī
cándíja, nāsa íyó tūhun jā
cúndáhví inī Cristo yóhó. Chi
ndasí jítē, cání, cúnú, súcún
tūhun ñúcuán, chi cuāhā ndasí
sáhá.
19 Túsaá de jícān ni jā
ná cúnī vāha ndá nú nāsa
cúndáhví inī yā yóhó, vísō
nduú cúu cuitī jīcūhun inī ō
ndihi ndihi. De súcuán de coo
inuú nú jíín Yāā Dios jā cunuú
yā inī ánō nū.
20 Túsaá de ná cáhān ō jā viī
ndasí cúñáhnú yā, chi maá yā
cúu Yāā jā íyó poder jā sāhá yā
jā váha ndasí cā nsūú cā ndihi
jā jícān ō á jā jáni inī ō. De
sáhá yā ñúcuán jíín poder yā
jā sátíñú inī ánō ō.
21 De ná cáhān ō jā viī
ndasí cúñáhnú yā jā síquī jā ní
nsāhá yā jēhē nchivī cándíja
jíín jā síquī Cristo Jesús. De
súcuán ná cóo jondē níí cání
cuitī tiempo jā quiji. Amén.

4

Jā ní nduu inuú ndá nchivī cándíja sáhá Espíritu

1 De nduhū jā yíhí nī vecāa
sīquī tūhun maá Jētohō ō,
cáhān ndāhví nī jíín ndá nú
jā ná cáca ndaā nū tá cúu
nūū cánuú caca nú jā cúu nú
nchivī jā ní ncana yā.
2 De níní coo suchí inī nū,
de coo vitá inī nū. De coo

paciencia nū, de cuandeé inī
nū jíín táhán nú jā cúndáhví
inī nū ji.
3 De cundihvī inī nū jā cun-
deē mānī inuú nú, sāhá maá
Espíritu Santo nūū váji tūhun
mānī inī.
4 Chi iin-ni cúu ndá nchivī
maá yā, de íyó iin-ni Espíritu,
de inuú ñúhún inī ō jā coo jā
váha sīquī jā ní ncana yā yóhó.
5 De íyó iin-ni Jētohō ō, jíín
iin-ni tūhun cándíja ó, jíín iin-
ni tūhun jénduté ó.
6 De íyó iin-ni Yāā Dios jā
cúu Tatá ndācá ó. De maá
yā cúñáhnú nūū ndihi ó, de
sátíñú yā jíín ndihi ó, de ndéē
yā inī ndihi ó.
7 De tá iin iin ó nī ncu-
tahvī ō síín síín tiñu jā sáhá ó,
tú nāsa medida nī jēhe Cristo
ndá tāhvī nūū ō.
8 Jā ñúcuán cúu jā cáhān
tutū īī:
Tá nī ndaa yā cuānohōn yā
andiví, de nī nastútú
yā cuāhā jā yíndasī,
cuāhān yā jíín.
De nī nsajī yā tāhvī nūū ndācá
nchivī.
9 De jā cáhān tutū jā ní ndaa
yā, de suu cáhān jā xihna cā
ichi andiví nī ncuun yā jondē
nūū cūnú cā ñayīví yáhá.
10 De Yāā jā ní ncuun, suni
maá yā cúu jā ní ndaa jondē
nūū sūcún cā andiví, tácua
cuhun chitú yā níí cáhnú-ni.
11 De nī jēhe yā síín síín tiñu
jā sáhá nchivī. Chi nī jani
yā sava nchivī cuu apóstol, de
sava cā nacani tūhun yā, de
sava cā scándíja nchivī tūhun
jā scácu yā ji, de sava cā cuu
pastor jā coto nchivī cándíja,
de sava cā stéhēn.
12 Súcuán nī jani yā nchivī
maá yā jā sāhá ji tiñu cúnī yā,
tácua cuahnu cā nchivī Cristo
jíín tūhun yā.
13 De súcuán coo jondē
nduu inuú-ni ndihi ó jíín
tūhun cándíja ó, de cunī vāha
ó nāsa Yāā cúu Sēhe Yāā Dios.
De súcuán cuja vāha ó jondē
chitú inī ō jíín ndihi tūhun jā
ñúhún chitú inī Cristo.
14 De súcuán de mā cūú cā
ō modo sūchí lúlí jā ñamā jáni
yáhá jáni ñúcuán inī ji, ni mā
quívi nduū ō cháhá chúcuán
jíín síín síín tūhun jā stéhēn
ndá tēe stáhví jā ndito ndasí
dē squívi dē yóhó nūū tūhun
stáhví.
15 Chi sa ná cúniquīn ō tūhun
ndāā jíín tūhun cúndáhví inī.
De súcuán de cuahnu ó jíín
ndācá tiñu jā cúnī Cristo, Yāā
jā cúñáhnú nūū nchivī jā cúu
modo yiqui cúñu yā, chi iin-ni
cā cúu ji jíín yā.
16 De sáhá yā jā nduu inuú-
ni ndācá ji jā jíja ji cuāhān ji,
chi cúu ji modo iin-ni cā yiqui
cúñu jíín yā. De jétíñú vāha
tá iin iin ji nāsa nī nīhīn tīñú
ji, tácua scuáhnu táhán de cuja
ndá ji jíín tūhun cúndáhví inī.

Jā ndújeé ó sáhá Cristo

17 Túsaá de yáhá cúu tūhun
jā cáhān ni jíín ndá nú, de
jā cáchī maá Jētohō ō cúu jā
cáhān nīhin nī jíín nú: Jā má
cācá cā nū tá cúu nūū jíca sava
nchivī jāá nduú jínī ji nāsa
Yāā cúu Yāā Dios, chi jíca ji jíín
tūhun jā jáni cāhá inī maá ji.
18 De íyó neē jāá ntúnī ji, de
nduú névāha ji Espíritu jā váji
nūū Yāā Dios, chi nduú jínī ji
tūhun yā, sīquī jā nīhin inī ji.

19 De nduú cā cúcanoō ji,
chi nī nquīvi ji jíín tiñu néhén
ndasí, de ndíhvī inī ji sáhá ji
ndācá tiñu téhén.
20 Sochi ndá ndóhó, chi
nsūú súcuán nī scuáha nú
tūhun Cristo,
21 de tú ndāā jā ní jini ndá
nú tūhun yā jíín jā ní ncutūha
nú jíín tūhun ndāā Jesús.
22 Túsaá de sndóo nú ndācá
tiñu jā ní nsāhá nú ichi chátā,
tá nī nsāhá ndá nú modo jā
cúnī maá nú jā ní ncutéhén
ánō nū nī nsāhá tiñu néhén
tiñu stáhví jā ní ndīyo inī nū.
23 De ná ndújeé ánō nū jíín
jāá ntúnī nū.
24 De cuāha ndá nú tūhun
jā ndujeé nú, chi nasāhá Yāā
Dios ndóhó tá cúu nūū cúnī
maá yā jā caca ndaā nū jíín
tiñu váha tiñu ndoo.
25 Túsaá de mā cáhān cā nū
tūhun stáhví, de sa cāhān ndāā
nū jíín ndācá táhán nú, chi iin-
ni cā cúu ndihi ó.
26 Tú vāji iin jā squítī inī
ndóhó, de mā quítī xēēn inī
nū cuāhā hora.
27 Chi mā cuáha nú tūhun jā
súcuán squívi tāchī cúñáhnú
ndóhó nūū cuáchi.
28 De nchivī jā ní nsacuíhná,
mā sácuíhná cā ji, chi sa
satíñú ji, de cucuu ji jíín tiñu
váha, tácua nīhīn ji jā cuāha ji
nūū nchivī jā cúmanī nūū.
29 Ni iin tūhun nēhén mā
cáhān ndá nú, chi sa cāhān
nū tūhun vāha jā scuáhnu
táhán jíín tūhun yā, de sáhá
jā quéndōo vāha nchivī jā jíni.
30 Mā sāhá ndá nú cuāchi
tácua mā cúcuécá inī Espíritu
Santo Yāā Dios. Chi Espíritu
yā cúu tá cúu sello jā stéhēn
jā cúu nú sēhe Yāā Dios, jondē
quiji quīvī jā jīnu tiñu jā scácu
yā ndá nú.
31 De siáā ndá nú ndācá
tūhun jā cútucu inī, jíín tūhun
xēēn inī, jíín tūhun quítī inī,
jíín tūhun cáhān nāvāha, jíín
ndācá tūhun nēhén.
32 Chi sa coo vāha inī nū jíín
táhán nú, de cundáhví inī nū
ji. De cune cáhnú inī ndá nú
nūū táhán nú, tá cúu nūū ní
nee cáhnú inī Yāā Dios nūū nū
jā ní nsāhá yā jíín Cristo.

5

Nāsa cánuú caca ndaā sēhe Yāā Dios

1 Túsaá de ndacu ndá nú
Yāā Dios, chi cúu ndá nú sēhe
yā jā mānī yā jíín.
2 De níní cundáhví inī nū
táhán nú, tá cúu nūū ní
ncundáhví inī Cristo yóhó, de
nī nsōcō yā maá yā jēhē ō, nī
ncuu yā tá cúu iin tīcāchí jā
jéhēn āsīn nūū Yāā Dios jā ní
nsōcō yā maá yā.
3 De mitan jā cúu ndá nú
sēhe Yāā Dios, de ni mā sāhá
nú de ni mā nátúhún nú sīquī
tiñu ndiī, ni sīquī ndācá tiñu
téhén, ni sīquī tiñu ndíyo inī
ndatíñú.
4 De ni mā cáhān nū ndācá
tūhun jā sáhá jā cúcanoō táhán,
ni tūhun naā, ni tūhun jāá
nduú jétíñú cuitī. Chi ndācá
ñúcuán nduú níhīn tīñú. Chi
sa nacuetáhví nú nūū Yāā
Dios.
5 Chi ja jínī ndá nú jā ni
iin nchivī jā jíca ndiī, ni jā
sáhá tiñu téhén, ni jā ndíyo
inī ndatíñú, mā níhīn táhvī ji
quīvi ji ndahá Cristo jíín Yāā
Dios jā tatúnī yā nūū ji. Chi
ndācá jā ndíyo inī ji cúu tá cúu
ídolo ji jā chíñúhún ji.

6 De coto ndá nú jā má
stáhví ni iin ji ndóhó jíín
ndācá tūhun jā cáhān cāhá ji-
ni, chi sīquī ndá tūhun nēhén
yáhá cúu jā quíji castigo xēēn
Yāā Dios nūū ndá nchivī jā
nīhin inī.
7 Mā quívi nduū nū jíín ji
túsaá.
8 Chi ndá quīvī yātā nī īyo
ndá nú tá cúu nūū neē, de
mitan chi íyó nú jíín luz maá
Jētohō ō, cúu jā jícūhun inī nū
sīquī yā. De caca nú tá cúu
nūū jíca nchivī jā túu luz yā
inī ánō ji.
9 Chi tú íyó ó jíín luz yā
de sáhá ó tiñu mānī inī, tiñu
ndāā, jíín tiñu váha.
10 Scuáha ndá nú sāhá nú
ndācá tiñu jā jétahān inī maá
Jētohō ō.
11 De mā quívi nduū nū jíín
ndācá jāá nduú níhīn tīñú jā
sáhá nchivī jā íyó nūū neē.
Chi sa stéhēn nū nūū ji tūhun
ndāā.
12 Chi cúcanoō ō cāhān ō
sīquī tiñu jā sáhá yuhū ndá ji.
13 De luz yā sáhá jā nátūu
ndācá tiñu néhén jā sáhá ji.
Sochi tú cuetáhví ji luz yā de
caca ji jíín luz.
14 Jā ñúcuán cáhān tutū:
Ndóhó jā cúhuun inī, jā modo
jā quíxīn nū, nacōo,
de quee nú māhñú nchivī jā
cúu modo ndīyi.
De Cristo stúu yā luz yā inī
ánō nū.
Cáchī tutū.
15 Túsaá de coto vāha ndá
nú nāsa caca ndaā nū. De mā
cācá nú tá cúu nūū jíca ndá tēe
naā xīnī, chi sa caca nú tá cúu
nūū jíca ndá tēe ndíchí.
16 Mā snáā nū tiempo, chi
cundihvī inī nū jíín tiñu yā,
chi íyó cuāhā cuāchi ndá quīvī
yáhá.
17 Túsaá de mā cōó naā xīnī
nū, chi sa jīcūhun vāha inī nū
nā tiñu jétahān inī maá Jētohō
ō.
18 De mā jíni nú, chi tīví
nú sāhá. Chi sa nducú nú jā
cunuú Espíritu Santo inī ánō
nū.
19 De cāhān ndá nú jíín
táhán nú jíín salmo jíín
himno, yaā īī jā cáhān tūhun
yā. De inī ánō nū cāhān nū jíín
yā jíín ndācá yaā, chi ñúcuán
cúu jā jíta ánō nū nūū yā jā
chíñúhún nú yā.
20 De níní nacuetáhví nú
sīquī ndācá-ni nūū Tatá ó Yāā
Dios de nacunehen nú síví
maá Jētohō ō Jesucristo.

Nāsa squíncuu vāha nchivī
cándíja nūū táhán ji

21 De cuetáhví ndá nú nūū
táhán nú sīquī jā íyó yíñúhún
nú nūū Cristo.
22 Ndá ndóhó ñahan jā cúu
ñasíhí, cuetáhví nú nūū yií nú,
tá cúu nūū jétáhví nú nūū
maá Jētohō ō.
23 Chi yií cúñáhnú nūū
ñasíhí, tá cúu nūū cúñáhnú
Cristo nūū yóhó nchivī
cándíja. De maá yā scácu yā
yóhó, jā cúu ó tá cúu yiqui
cúñu yā, chi iin-ni cā cúu ó
jíín yā.
24 De tá cúu nūū jétáhví
nchivī cándíja nūū Cristo,
suni súcuán cánuú jā cuetáhví
ñasíhí ndihi jā cáhān yií ña.
25 De ndá ndóhó tēe cúu
yií, cundáhví inī nū ñasíhí nú,
tá cúu nūū ní ncundáhví inī

Cristo yóhó nchivī cándíja, de
nī nsōcō yā maá yā jēhē ō.
26 Súcuán nī nsāhá yā tácua
coo ndoo coo iī ō nūū yā, de
nī naquete yā ánō ō jíín tūhun
yā jíín jā ní jenduté ó.
27 De yóhó nchivī cándíja chi
cuiñi ó nūū yā, de viī cuñáhnú
ó. De mā cúndeē cuāchi ánō ō,
de ni iin jāá nduú viī, de ni iin
jā súcuán, chi sa coo ndoo coo
iī ō nūū yā, de nduú nā cuá
cumanī cā.
28 De tá cúu nūū ní
ncundáhví inī Cristo nchivī
cándíja, suni súcuán cánuú jā
cundáhví inī yií ñasíhí dē, tá
cúu nūū cúndáhví inī dē maá
dē. Chi tēe jā cúndáhví inī
dē ñasíhí dē, maá dē cúu jā
cúndáhví inī dē.
29 Chi ni iin tēe nduú jínī
ūhvī dē maá dē, chi sa scájī dē
maá dē de jíto vāha dē maá dē.
De suni súcuán sáhá Cristo jíín
yóhó nchivī cándíja nūū yā.
30 Chi cúu ó tá cúu yiqui
cúñu yā, de iin iin ó cúu tá cúu
iin iin parte yiqui cúñu yā.
31 De suu cúu tá cúu tēe jā
sndóo dē tatá dē naná dē, de
quétáhán dē jíín ñasíhí dē, de
iin-ni cā cúu ndúū dē.
32 Cúñáhnú ndasí tūhun
yuhū yáhá, de cáhān ni jā
nchivī cándíja suni súcuán
quétáhán ji jíín Cristo.
33 De suni súcuán cánuú jā
tá iin iin nú cundáhví inī nū
ñasíhí nú, tá cúu nūū cúndáhví
inī nū maá nú. De ñasíhí ná
cóo yíñúhún ña jíín yií ña.

6

1 De ndá ndóhó sēhe,
candíja nú nūū tatá nú nūū
naná nú, chi súcuán cúu jā
sáhá vāha nú jā cándíja nú
Jētohō ō.
2 Chi yáhá cúu iin táhán jā
úxī tūhun jā ndácu tiñu jā ní
jēhe yā, de xihna cā tūhun
yáhá cúu jā ndíso tāhvī: Coo
yíñúhún nú nūū tatá nú nūū
naná nú,
3 tácua quendōo ndetū nū,
de náhán cutecū nū inī ñayīví,
cáchī.
4 De ndá ndóhó tatá, mā
squítī inī nū sēhe nú, chi sa
scuáhnu nú ji jíín tūhun jā
cuetáhví ji, de stéhēn nū nūū
ji jā candíja ji maá Jētohō ō.
5 De ndá ndóhó mozo,
squíncuu nú nūū patrón nū
ñayīví yáhá, de coo yíñúhún
nú de cundihvī inī nū jā má
stíví nú nūū dē. De ndāā de
vāha satíñú nú, de cani inī nū
jā nūū Cristo sátíñú nú.
6 Mā sátíñú vīxī nū maá
hora jā jínī dē tácua cuetúhún
dē ndóhó. Chi sa sāhá ndá nú
cuenta jā mozo Cristo cúu nú.
De sāhá nú jā jétahān inī Yāā
Dios jondē jíín inī jíín ánō nū.
7 De cusiī inī nū jā satíñú
nú, de cani inī nū jā nūū maá
Jētohō ō sátíñú nú, nsūú nūū
nchivī.
8 Chi ja jínī ndá nú jā
tiñu váha jā sáhá iin iin nú,
de nīhīn nū yāhvi sīquī tiñu
ñúcuán nūū maá Jētohō ō, vísō
cúu nú mozo á tēe jā sátíñú
maá.
9 De ndá ndóhó patrón, suni
súcuán sāhá nú jíín mozo nū,
de mā cáhān xēēn nū jíín ji.
Chi nūcūhun inī nū jā suni
maá nú jíín maá ji yíhí nú
ndahá Jētohō ō, Yāā jā ndéē
andiví. De nduú sáhá yā

cuenta nāsa cúu iin iin nchivī, chi inuú sáhá yā jíín ji.

Jā ná cúcutú ó jíín ndācá fuerza Yāā Dios

10 De íyó incā tūhun, hermano. Nducú ndá nú jā ná cóo fuerza inī nū jíín fuerza maá Jētohō ō jā íyó inuú ndá nú jíín yā, chi íyó ndasí poder yā.

11 De cucutú nú jíín ndācá fuerza Yāā Dios, tácua cuu cuiñi nīhin nú jā má stáhví tāchī cúñáhnú ndóhó.

12 Chi modo jā cánāá ó jíín ndācá jānēhén. De nsūú nchivī cúu jā cánāá ó jíín, chi sa jíín ndācá tāchī jā jíca nūū sūcún. De ñúcuán cúu ndá jā cúñáhnú, jíín jā ndíso tíñú, jíín jā tátúnī nūū nchivī ñayīví yáhá jā jíca ji nūū neē.

13 Túsaá de cucutú ndá nú jíín ndihi fuerza Yāā Dios, tácua cuu cuiñi nīhin nú quīvī jā coto túnī tāchī ndá nú. De súcuán coo tūha nú jíín ndācá ndihi jā cuiñi nīhin nú jíín.

14 Túsaá de cuiñi nīhin nú jíín tūhun ndāā jā cúu tá cúu jā yíhí cutú cinturón chījin nú. De sacutú nú maá nú jíín tūhun jā caca ndaā nū, de ñúcuán cúu modo jā cúcutú soldado jíín sahma cāa jā ndásī dē.

15 De níní coo tūha ndá nú jā nacani nú tūhun ndeé tūhun sīī inī jā váji nūū Yāā Dios. De ñúcuán cúu modo jā chíhi soldado zapato jēhē dē.

16 De jā cánuú cā cúu jā candíja nú jā íyó yā jíín nú. De ñúcuán cúu tá cúu jā jásī nū maá nú jíín iin escudo. Chi jíín tūhun jā cándíja nú ñúcuán, de cuu sndáhvā nū ndihi jā tájí maá tāchī cúñáhnú, jā cúu tá cúu flecha jā cáyū yáñuhūn punta.

17 De cuiñi ndá nú jíín tūhun jā ní scácu yā ndóhó, jā cúu tá cúu iin xiní cāa. De cuetíñú nú tūhun jā yósō nūū tutū Yāā Dios jā ní jēhe Espíritu Santo nūū nū. Chi ñúcuán cúu modo jā jétíñú soldado espada dē.

18 De níní cācān táhvī nū nūū Yāā Dios sīquī ndihi-ni, de cāhān ndāhví nú jíín yā jíín fuerza Espíritu. Túsaá de ndito coo inī nū, de mā jéncuiñī nū jā cācān táhvī nū jēhē ndācá nchivī maá yā.

19 De suni cāhān nū jēhē ni, tácua nīhīn ni tūhun jā cāhān ni, de coo téyíí inī ni jā nacani cájí nī tūhun jā ní nchiyuhū jā scácu yā nchivī.

20 Chi nī ntetíñú yā nduhū jā jíca nī nácani nī tūhun ñúcuán, de jā síquī ñúcuán cúu jā yíhí nī vecāa. De cācān táhvī ndá nú jā coo téyíí inī ni cāhān ni tūhun yā, tá cúu nūū cánuú jā cāhān ni.

Saludo jā sándīhí

21 Tíquico cúu iin hermano jā mānī ō jíín, de cúu dē tēe squíncuu vāha jā chíndeé táhán jíín nī nūū tiñu maá Jētohō ō. De maá dē cachī tūhun ndihi nāsa cuáhān tiñu nī de nāsa íyó nī.

22 Jā ñúcuán nī ntají nī dē cuēē dē nūū nū, tácua cachī dē nāsa íyó ndá nī, de coo ndeé inī ndá nú sāhá dē.

23 De ñúhún inī ni jā Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō Jesucristo, ná sáhá yā jā coo ndeé coo siī inī ndācá nú jā cúu nú

hermano, de coo manī cā nū
jíín yā, de candíja nīhin nú.
24 De ñúhún inī ni jā ná sáhá
cā yā jā váha ndá nú jā mānī
ndija nú jíín Jētohō ō Jesu-
cristo. Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL ÑUU NCHIVI ÑUU FILIPOS

1 Ndúū ni cúu Pablo jíín
Timoteo, mozo Jesucristo.
De tée nī carta yáhá cuēē
nūū ndá ndóhó hermano jā
ndéē ñuū Filipos, jā cúu ndá
nú nchivī maá yā jā yíhí nú
ndahá Cristo Jesús. De suni
tée nī nūū ndá tēe jā ndíso
tíñú jā jíto ndóhó, jíín nūū ndá
tēe jā chíndeé ndá ndóhó.
2 De ñúhún inī ndúū ni jā
Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō
Jesucristo, ná sáhá cā yā jā
váha ndá nú, de sāhá yā jā coo
ndeé coo siī inī nū.

Jā jícān táhvī Pablo jēhē nchivī cándíja

3 Ndācá vuelta jā núcūhun
inī ni ndá nú, de nácuetáhví nī
nūū Yāā Dios.
4 De tá jícān táhvī ni, de níní
cúsiī inī ni jā jícān táhvī ni jēhē
nū.
5 Chi nī nchindeé táhán ndá
nú jíín nī jā scáca ó tūhun vāha
yā, jondē quīvī jā ní ncandíja
nú de jondē mitan.
6 De jínī ndija nī jā maá Yāā
jā ní squíjéhé tiñu váha jíín
nú, cucuu yā jíín jondē quīvī
jā nenda Jesucristo, de sínu
ndihi yā.
7 De íyó vāha jā súcuán jáni
inī ni sīquī ndācá nú, chi mānī
ndasí nī jíín nú, de inuú-ni nī
nsāhá yā jā váha yóhó. De
súcuán cúu vísō yíhí nī vecāa
á vísō cuiñi nī nūū ndācá
tēe cúñáhnú jā cāhān ni jēhē
tūhun jā scácu yā yóhó jā
tūhun ndāā cúu.
8 Chi Yāā Dios jínī yā nāsa
mānī ndasí nī jíín ndá nú,
tá cúu nūū mānī ndasí Jesu-
cristo jíín ó.
9 De jícān táhvī ni jā ná cáa
cā cundáhví inī nū táhán nú,
jíín jā jīcūhun cā inī nū de
cundíchí nú jíín ndācá tūhun
yā.
10 De súcuán de cuu nacāji
nú ndācá jā váha jā cuniquīn
nū, de caca ndaā nū, tácua mā
cōó ni iin cuāchi sīquī nū quīvī
jā nenda Cristo.
11 De súcuán de cāyā cuāhā
tiñu váha jā sāhá Jesucristo
jíín ndá nú. De sāhá jā
coo yíñúhún nchivī nūū Yāā
Dios de cāhān ji jā viī ndasí
cúñáhnú yā.

Jā técū ō cúu jā técū Cristo inī ō

12 Hermano, cúnī ni jā ná
cúcáhnú inī ndá nú nāsa nī
nsāhá tūndóhó jā ní ndoho nī.
Chi nī nsāhá jā ní jītē nuu cā
tūhun jā scácu yā yóhó.
13 Chi ndācá soldado jā íyó
inī palacio, jíín ndá cā nchivī,
jínī ji jā yíhí nī vecāa jā síquī
Cristo.
14 De sīquī jā yíhí nī vecāa,
jā ñúcuán cúu jā víhí cā níhīn
ndeé inī cuāhā hermano jā
cándíja nūū Jētohō ō. De íyó
téyíí cā inī ndá dē jā nácani dē
tūhun yā, de nduú núu cuitī
inī dē.
15 De ndāā chi sava tēe
nácani dē tūhun Cristo sīquī jā
cúcuásún inī dē jíín jā nduxí
dē. De sava cā dē chi sa nácani

dē tūhun yā sīquī jā vāha inī
dē.
16 Sava dē nácani tūhun
Cristo sīquī jā ndúcú dē jā
váha maá dē-ni, de nduú ndija
dē, chi cúnī dē jā nīhīn cā ni
tūndóhó jā yíhí nī vecāa.
17 Sochi sava cā dē chi
nácani dē tūhun sīquī jā
cúndáhví inī dē nduhū, chi
jínī dē jā yíhí nī vecāa sīquī
jā cáhān ni jēhē tūhun jā scácu
yā yóhó.
18 Nduú nā cuá sāhá túsaá,
chi ndācá-ni modo scútē nuu
ndá dē tūhun Cristo, vísō tú
ndija dē á nduú. De yáhá cúu
jā cúsiī inī ni sáhá. De suni
cusiī cā inī ni,
19 chi jínī ni jā ndācá yáhá
sáhá jā vāha cā coo jíín nī, chi
jícān táhvī ndá nú jēhē ni, de
Espíritu Jesucristo chíndeé yā
nduhū.
20 Chi ñúhún inī ni de cúu
ndasí inī ni jā má sāhá nī
ni iin jā sāhá jā cucanoō ni
nūū yā. Chi sa coo téyíí inī
ni jā cāhān ni tūhun yā, tácua
nduñáhnú cā Cristo sāhá nī
mitan, tá cúu nūū ja nī nsāhá
nī níí jā váji nī, de vísō cutecū
ni á cuū ni.
21 Chi jā técū ni cúu jā técū
Cristo inī ni, de jā cuū ni cúu
jā víhí cā quendōo vāha nī.
22 De tú cutecū cā ni, de cuu
scáca cā ni tiñu maá Jētohō
ō. Túsaá de nduú cúcáhnú inī
ni ní iin cúu jā váha cā, á jā
cutecū ni á jā cuū ni.
23 Chi māhñú ndúū tūhun
yáhá íyó nīhin nī. Chi iin cúu
jā cúnī ni quīhīn ni cundeē ni
jíín Cristo, chi ñúcuán cúu jā
víhí cā coo vāha nī.
24 Sochi cánuú cā jā cutecū
cā ni jā síquī ndá ndóhó.
25 Túsaá de íyó seguro inī
ni jā quendōo nī ñayīví yáhá
cundeē cā ni jíín ndá nú, tácua
stéhēn cā ni nūū nū nāsa caca
vāha cā nū jíín yā, de cusiī cā
inī ndá nú jíín tūhun cándíja
nú.
26 Tú súcuán de cuēē ni
cundeē tucu nī jíín ndá nú,
de cusiī ndasí inī nū jā síquī
nduhū, sāhá maá Cristo Jesús.
27 De maá iin-ni cúu jā
cundihvī inī nū caca ndaā
nū, tá cúu nūū cánuú caca
nú sīquī jā cándíja nú tūhun
Cristo. Ñúcuán de vísō cuēē
ni jā nacunī tāhán ó, á cundeē
jīcá nī, de nīhīn ni tūhun nú jā
íñí nīhin ndá nú jíín tūhun yā,
de íyó inuú inī nū, de inuú-
ni ndúcú ndéé ndá nú sīquī
tūhun jā cándíja ó jā scácu yā
yóhó.
28 De mā cúyūhú cuitī ndá
nú jā sáhá ndá jā jínī ūhvī
ndóhó. Chi jā jínī ūhvī ji
ndóhó, ñúcuán stéhēn jā tānū
tāhvī ji, de suni stéhēn jā cācu
ánō ndá máá nú sāhá Yāā
Dios.
29 Chi nī jēhe Cristo ūū jā
váha nūū nū: Nsūú maá-ni
jā candíja nú yā, chi suni jā
ndoho nú jā síquī yā.
30 Chi maá nī jíín ndá
ndóhó, modo jā cánāá ó jíín
ndācá jā nēhén. Chi nī jinī
ndá nú jā súcuán nī nsāhá
maá nī, de níhīn nū tūhun jā
sáhá cā ni jondē mitan.

2

Jā ní nsāhá suchí yā maá yā de nī nduñáhnú yā

1 Túsaá de sáhá Cristo jā íyó
ndeé inī ndá nú, jíín jā cúsiī
inī nū sīquī jā vāha inī yā jíín

nú. De íyó Espíritu yā jíín nú, de mānī nū jíín táhán nú, de jíto ndáhví nú ji.

2 Tú súcuán de ná cúcuu cā ndá nú jíín ndācá tūhun yáhá, tácua cusiī ndasí inī ni. De inuú-ni coo inī ndá nú, de cundeē mānī nū, de inuú-ni coo ánō nū, de inuú cani inī nū.

3 De ni iin tiñu mā sāhá nú jā quendōo vāha maá nú-ni, ni jā sāhá téyíí nú maá nú. Chi sa sāhá suchí ndá nú maá nú, de sāhá nú cuenta jā vāha cā táhán nú nsūú cā maá nú.

4 De mā cúndihvī inī nū maá-ni tiñu jā quendōo vāha maá nú-ni, chi suni cundihvī inī nū tiñu jā quendōo vāha táhán nú.

5 De cani inī ndá nú tá cúu nūū ní jani inī Cristo Jesús.

6 Chi maá yā cúñáhnú inuú yā jíín Yāā Dios, de vísō súcuán de nduú ní jáni inī yā jā cuñáhnú inuú yā jíín Yāā Dios.

7 Chi nī nsiáā yā jā cúñáhnú yā, de nī nduu yā tá cúu mozo, de nī ncacu yā nī nduu yā tēe.

8 De tá nī nduu inuú yā jíín tēe, de nī nsāhá suchí yā maá yā. De nī jetáhví yā jondē jíín tūhun jā cuū yā, de jondē jíín tūhun canoō jā cuū yā yīcā cruz.

9 Jā ñúcuán nī nsāhá Yāā Dios jā viī ndasí nī nduñáhnú yā, de síví yā cúñáhnú ndasí cā nūū ndá cā síví.

10 De ndācá jā íyó andiví jíín ñayīví jíín chījin ñayīví, tá cuni ji síví Jesús de jēcuīñī jītí ji.

11 De cāhān ndāā ndiviī ji jā Jesucristo cúu maá Jētohō ō. De súcuán stéhēn ji jā cúñáhnú ndasí maá Tatá yā Yāā Dios.

Nchivī cándíja cúu ji tá cúu tiūūn jā jéndūtē

12 Túsaá hermano, tá cúu jā níní nī jetáhví ndá nú tūhun jā ní ncāhān ni tá nī īyo nī jíín nú, suni súcuán víhí cā cuetáhví nú mitan jā íyó jícá nī jíín nú. De cundihvī inī nū jā caca ndaā nū jíín tūhun jā ní scácu yā ndá nú, de caca yíñúhún nú de cundihvī inī nū jā má stíví nú nūū yā.

13 Chi Yāā Dios sáhá yā jíín ndá nú jā cúu inī nū sāhá nú tiñu váha, de chíndeé chítuu yā ndóhó jā squíncuu nú tiñu jétahān inī yā.

14 Ndihi jā sáhá nú, de mā cáhān sōó nú, ni mā tétáhán nú,

15 tácua cuu ndá nú sēhe Yāā Dios jāá nduú nā cuāchi coo sīquī nū de coo ndaā nū. De caca ndoo ndá nú māhñú nchivī nēhén nchivī nīhin inī. Chi māhñú nchivī ñúcuán stéhēn nū tiñu váha nú, de súcuán cuu ndá nú tá cúu tiūūn jā jéndūtē nūū neē inī ñayīví.

16 De stéhēn nū tūhun yā nūū ji jā cutecū ji níí cání sāhá. De súcuán de cusiī ndasí inī ni quīvī jā nenda Cristo, chi cunī ni jāá nduú ní jíca cāhá nī, ni nduú ní nsátíñú cāhá nī.

17 De vísō ná cúū ni jā sōcō ni maá nī nūū yā jā síquī ndá nú, de ñúcuán cúu jā ndúcú nī scándíja cā ni ndóhó, tácua sōcō nū maá nú sāhá nú tiñu váha sīquī jā cándíja nú yā. Jā ñúcuán cúsiī inī ni, de cúnī ni jā suni cusiī inī ndá nú jíín nī.

18 Túsaá de cusiī inī ndá
máá nú jíín nī, de inuú ná
cúsiī inī ndācá ó.

Tūhun Timoteo jíín Epafrodito

19 De ñúhún inī ni jā cuāha
maá Jētohō ō Jesús tūhun jā
tají ñamā ni Timoteo cuēē dē
nūū ndá nú, tácua ndusiī inī
ni tá nīhīn ni tūhun nāsa íyó
ndá nú.
20 Chi nduú cā nā incā tēe
íyó yáhá jā inuú jáni inī jíín
nī, tá cúu nūū cúu maá dē jā
ndíhvī ndija inī dē jēhē nū.
21 Chi ndihi cā dē ndúcú dē
jā cuu maá dē, de nsūú jā cúnī
Cristo Jesús.
22 De ja jínī ndá nú jā tēe
vāha cúu Timoteo. Chi tá
cúu sēhe jíín tatá, súcuán nī
nsatíñú dē jā nácani dē tūhun
vāha yā jíín nī.
23 Túsaá de ñúhún inī ni jā
tají nī dē cuēē dē nūū nū, tá
ja nī ncucáhnú inī ni nāsa coo
jíín nī.
24 De jáni ndija inī ni jā
cuāha Jētohō ō tūhun jā suni
maá nī jīnū yāchī ni nūū ndá
nú.
25 De suni jáni inī ni jā
cánuú tají nī hermano ō
Epafrodito cuēē dē, chi tēe
jā sátíñú jíín nī sīquī tūhun
yā cúu dē, de chíndeé táhán
dē jíín nī. Chi ndá máá nú nī
ntají nú dē jā sāhá dē ndācá
jā cúmanī nūū ni.
26 Chi cúu ndasí inī dē na-
cunī tucu dē nūū ndá nú. De
nī ncucuécá ndasí inī dē, chi
nī nīhīn ndá nú tūhun jā ní
ncuhū dē.
27 De jāndáā jā ní ncuhū dē,
de ja ñatin cuū dē nícu. Sochi
Yāā Dios nī ncundáhví inī yā
dē, de nsūú mátúhún dē-ni,
chi saá-ni nduhū, tácua mā
cāá cā jā cucuécá inī ni jēhē dē
nícu.
28 Jā ñúcuán cúu jā ndíhvī cā
inī ni jā tají nī dē cuēē dē nūū
nū, tácua ndusiī inī nū jā na-
cunī tucu nú nūū dē. De saá-
ni nduhū mā cúcuécá ndasí cā
inī ni.
29 Túsaá de cusiī inī ndá nú
jā najinū dē nūū nū, chi cúu
dē hermano ō jā cándíja maá
Jētohō ō. De coo yíñúhún nú
jíín ndācá tēe jā cúu tá nūū
cúu maá dē.
30 Chi jā síquī tiñu Cristo
cúu jā ja ñatin cuū dē nícu.
Chi nī nchundeé inī dē jā cuū
dē sīquī jā chindeé dē nduhū
jíín tiñu jāá nduú ní íyo modo
sāhá ndá máá nú.

3

Tūhun jā caca ndaā vāha ó

1 De mitan, hermano, cusiī
inī ndá nú jíín maá Jētohō ō.
Nduhū chi nduú cuítá nī jā
tée tucu nī tūhun yáhá nūū nū,
chi cuetíñú jā quendōo vāha
cā ndá nú.
2 Coto nú maá nú nūū ndá
tēe jā sáhá tiñu néhén, jā cúu
dē tá cúu tinā. Chi ndúcú ndá
dē stácuēhé dē ndóhó jā sāhá
dē circuncidar, de nduú sáhá
dē tiñu ndāā.
3 Sochi maá ó cúu nchivī
jā ní ncuu circuncidar ndija,
chi chíñúhún ó nūū Yāā Dios
jondē jíín inī jíín ánō ō, de
cúsiī inī ō jā yíhí ó ndahá
Cristo Jesús. De nduú cándíja
ó maá ó jā quendōo ndāā ō
jíín tiñu jā sáhá maá ó-ni.
4 Chi tú jā súcuán cúu de
nduhū chi suni cuu candíja
nī tiñu jā sáhá maá nī nícu.

Chi tú ní tēe jáni inī dē jā cuu
candíja dē maá dē, de nduhū
chi víhí cā cuu candíja nī maá
nī.
5 Chi nī ncuu nī circunci-
dar nūū únā quīvī jā ní ncacu
nī. De tatā Israel cúu nī, de
suni táhán tatā Benjamín, de
iin hebreo sēhe hebreo cúu
nī. De suni nī ncuu nī tēe
grupo fariseo jā ní squíncuu
nī ndācá ley táhán ñuū ni he-
breo.
6 De nī nsāhá nāvāha nī
nchivī cándíja, chi ndasí nī
ndihvī inī ni jā má sáma ji
modo ley janahán. De ni iin
nduú ní ncúu cāhān jāá nduú
ní squíncuu nī ley ñúcuán, chi
nī squíncuu vāha nī.
7 Sochi ndācá jā ní ncandíja
nī ñúcuán, chi sáhá nī cuenta
jāá nduú nā cuá níhīn tīñú
cuitī, chi mitan de nī ncandíja
nī Cristo.
8 De suni sáhá nī cuenta jā
vāha cā ná náā ndihi jā ní
ncandíja nī ñúcuán, chi vāha
ndasí cā cúu jā ní nquīvi nī
ndahá maá Jētohō ni Cristo
Jesús. De jā síquī maá yā de nī
nsiáā ni ndihi ñúcuán, de sáhá
nī cuenta jā tá cúu yācá-ni cúu.
Súcuán nī nsāhá nī tácua quīvi
nī ndahá Cristo.
9 De mitan de inuú-ni cúu
nī jíín yā. De nduú cā ndúcú
nī jā quendōo ndāā ni jíín
ley ñúcuán, chi sa Yāā Dios
nī sndáhvā yā cuāchi nī sīquī
jā ní ncandíja nī Cristo. Chi
súcuán squéndōo ndāā yā
nchivī cándíja.
10 De mitan de cúnī ni
jīcūhun vāha cā inī ni nāsa Yāā
cúu yā. De cúnī ni jā poder
jā ní natecū yā coo jíín nī. De
cúnī ni ndoho nī jíín yā, de
jondē ndoho ndihi nī tá cúu
nūū ní ndoho maá yā jā ní
jīhī yā.
11 Chi ñúhún ndasí inī ni
jā natecū ni tá cúu nūū ní
natecū maá yā.

Jā ndúcú ndéé Pablo sínu dē carrera dē

12 De ncháha ca nīhīn ni
ndihi jā ní ncāhān ni ñúcuán,
de ni ncháha ca cuja nī jíín.
De ndúcú ndéé nī sīquī ndá
ñúcuán, chi ñúhún inī ni jā
nīhīn ni, chi jā ñúcuán cúu jā
xihna cā maá Cristo Jesús nī
nīhīn nduhū.
13 Hermano, nduú cáhān ni
jā ja nī nīhīn ni ndihi ñúcuán.
De íyó iin jā sáhá nī, cúu jā
squéndōo nī ndācá jā ní ncuu
ichi chátā, de ndúcú ndéé nī
jā nīhīn ni ndācá jā íyó ichi
núū.
14 Chi cúu ñúcuán modo jā
jínu nī iin carrera cuāhān ni
jondē jīnū ni andiví, de nīhīn
ni premio jā cuāha Yāā Dios.
Chi nī ncana yā yóhó jā cōhōn
nūū yā andiví sīquī jā yíhí ó
ndahá Cristo Jesús.
15 De ndācá ó jā ja nī jija
vāha ó jíín tūhun cándíja ó,
súcuán ná cáni inī ō. De tú
ní iin nú síín jáni inī nū, de
Yāā Dios suni stéhēn yā nūū
nū jāá nsūú súcuán cúu.
16 De jíni ñúhún cani inī ō de
caca ó modo jā quétáhán jíín
jā ja nī nīhīn ō.
17 Hermano, ndacu ndá nú
nduhū. De cūndēhé vāha nú
nāsa jíca nchivī ndāā, chi jíca
ji tá cúu nūū ní stéhēn ni nūū
nū.
18 De ja nī ncuu quéhén
vuelta jā ní ncāhān ni jíín nú,

de jondē jácu nī cáhān tucu nī
mitan, jā íyó cuāhā nchivī jā
jíca ji iin modo jā stéhēn jā jínī
ūhvī ji tūhun jā ní jīhī Cristo
yīcā cruz.
19 De iin quīvī de tānū tāhvī
nchivī ñúcuán. Chi maá-ni jā
yájī vāha ji cúu jā chíñúhún ji.
De sáhá téyíí ji maá ji jíín tiñu
néhén jā jéhe tūhun canoō. De
maá-ni jā íyó inī ñayīví cúu jā
ndíhvī inī ji.
20 Sochi maá ó chi nchivī
jā cundeē andiví cúu ó, de
ndétu ó jā jondē ñūcuán ndiji
Jētohō ō Jesucristo, Yāā jā
scácu yóhó.
21 De maá yā nasāma yā
yiqui cúñu ndāhví ó, tácua
nduu ó tá cúu nūū cáá maá
yā jā viī cúñáhnú yā. De
súcuán sāhá yā jíín poder yā jā
cúñáhnú yā sīquī ndihi-ni.

4

Níní ná cúsiī inī ō jíín Jētohō ō

1 Túsaá hermano, cuiñi
nīhin ndá nú jíín maá Jētohō
ō. Chi mānī ndasí nī jíín nú,
de cúnī ni jā cunī tāhán ó, de
cúsiī inī ni jíín nú, de modo
premio ni cúu ndá nú.
2 De cáhān ndāhví nī jíín
ndóhó Evodia jíín Síntique jā
inuú coo inī ndúū nū, chi
cúu nú hermana jā cándíja nú
maá Jētohō ō.
3 De suni cáhān ndāhví nī
jíín ndóhó, tēe jā ní nchindeé
táhán vāha jíín nī, jā chindeé
nú ndúū hermana ñúcuán,
chi nī nsatíñú nīhin ña jíín
nī sīquī tūhun jā scácu yā
yóhó. De suni súcuán nī nsāhá
Clemente jíín sava cā nchivī
jā ní nsatíñú jíín nī. De nī
jēcōsō síví ji nūū libro jā yósō
síví nchivī jā cutecū níí cání.
4 De níní cusiī inī ndá nú jíín
maá Jētohō ō. De incā vuelta
cáhān ni jā cusiī inī nū.
5 Sāhá vāha nú jíín ndācá
nchivī, tácua cunī ji jā súcuán
vāha inī nū. Chi maá Jētohō ō,
ñatin-ni íyó yā jíín nú.
6 Mā nácani ndasí inī nū
sīquī ni iin. Chi sa cāhān nū
jíín Yāā Dios sīquī ndācá jā
nácani inī nū. Chi cāçān táhvī
nū, de cāhān ndāhví nú, de
suni nacuetáhví nú nūū yā.
7 Ñúcuán de sāhá Yāā Dios jā
coo ndeé coo siī ndasí inī nū,
de súcuán coo jíín nú jondē
mā jícūhun cā inī nū nāsa cúu
jā sáhá yā jíín nú. De coto
vāha yā ánō nū jíín jāá ntúnī
nū, jā coo cuāhā tūhun ndeé
tūhun sīī inī jíín nú sīquī jā yíhí
nú ndahá Cristo Jesús.

Jā ná cáni inī ō sīquī ndācá jā váha

8 De iin-ni cā tūhun íyó, her-
mano. Cani inī ndá nú sīquī
ndācá jā íyó ndāā, jíín jā sáhá
yíñúhún, jíín ndācá tiñu jā
sáhá vāha, jíín tiñu íyó ndoo,
jíín ndācá jā íyó mānī inī, jíín
jā viī sáhá. De níní nūcūhun
inī nū ndācá jā váha jā sáhá jā
nácuetáhví nú nūū yā.
9 Ndācá jā ní stéhēn ni nūū
nū, jā ní ncutūha ndá nú nūū
ni, jā ní jini nú nī ncāhān ni,
jíín jā ní jinī nū nī nsāhá nī,
ndāçá ñúcuán suni sāhá ndá
nú. Ñúcuán de maá Yāā jā jéhe
tūhun ndeé tūhun sīī inī, coo
yā jíín nú.

Jā ní nsōcō nchivī Filipos nūū Pablo

10 De cúsiī ndasí inī ni sáhá maá Jētohō ō, chi mitan de nī ndijéhé tucu ndá nú jā chindeé nú nduhū. De nsūú jā ní naā inī nū sāhá nú súcuán, chi sīquī jāá nduú ní íyo modo.

11 De nsūú jā cáhān ni jā ndóho ndáhví nī, chi ja nī ncutūha nī cúsiī inī ni jíín jā névāha nī.

12 Jínī ni cutecū ndāhví nī, de jínī ni cutecū cuīcá nī. Chi nī ncāan nī jíín ndācá-ni, á jā ndahā chījin nī á jā cuū ni sōco, á jā cunevāha cuāhā ni á jā cumanī nūū ni.

13 Ndihi-ni cúu sáhá nī, chi maá Cristo jéhe yā fuerza inī ni.

14 De vísō súcuán de vāha nī nsāhá ndá nú jā ní nchindeé nú nduhū jíín tūndóhó jā ndóho nī.

15 De ndá ndóhó nchivī ñuū Filipos, ja jínī nū nāsa nī ncuu. Chi jondē quīvī jā ní nquijéhé nī nácani nī tūhun jā scácu yā yóhó, tá nī nquee nī Macedonia vāji nī, de nī nsōcō ndá nú xūhún nūū ni sīquī jā ní nīhīn nū tūhun yā jā ní nacani nī. De ni iin grupo nchivī cándíja nduú ní nsáhá súcuán, chi ndá máá nú-ni.

16 De tá nī īyo nī ñuū Tesalónica de nī ntají ndá nú jacū jā jíni ñúhún nī, nī nquenda iin ūū vuelta.

17 De nsūú jā ndúcú nī jā cuāha nú nūū ni, chi sa cúnī ni jā ná cáyā cā tiñu váha ndá nú, tácua cāyā tāhvī nū nūū Yāā Dios.

18 Chi ja nī nīhīn ni ndihi jā jíni ñúhún nī, de ndóo cā. De íyó cuāhā nūū ni, chi nī nīhīn ni jā ní ntají ndá nú vāji jíín Epafrodito. De jā ní ntají ndá nú cúu tá cúu iin ofrenda jā āsīn jéhēn jā ní nsōcō nū nūū Yāā Dios, de cúsiī inī yā jíín.

19 De Yāā Dios chi cuāha yā ndācá jā cúmanī nūū nū, chi cuícá ndasí yā jíín ndācá jā váha jā viī íyó nūū Cristo Jesús.

20 De ná cáhān ō jā viī ndasí cúñáhnú Tatá ó Yāā Dios níí cání. Amén.

Saludo jā sándīhí

21 Cachī ndá nú nūū ndācá nchivī maá yā jā sāhá ndeé inī ji, cáchī ni, chi cándíja ji Jesucristo. De ndá hermano ō jā ndéē jíín nī yáhá, cáhān dē jā sāhá ndeé inī ndá nú.

22 De ndācá nchivī maá yā jā íyó yáhá, suni cáhān ji jā sāhá ndeé inī ndá nú. De nchivī jā ndéē vehe rey jā cúñáhnú Roma yáhá, ndá máá ji cúu jā cáhān cā súcuán.

23 De ñúhún inī ni jā maá Jētohō ō Jesucristo, ná sáhá cā yā jā váha ndá nú. Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL ÑUU NCHIVI ÑUU COLOSAS

1 Maá nī cúu Pablo, apóstol
Jesucristo, chi súcuán nī
jētahān inī Yāā Dios nī ntají
yā nduhū. De ndúū ni jíín
hermano ō Timoteo
2 tée nī carta yáhá cuēē
nūū ndá ndóhó nchivī ñuū
Colosas, jā cúu nú nchivī maá
yā jā cándíja vāha nūū Cristo.
De ñúhún inī ndúū ni jā Tatá ó
Yāā Dios ná sáhá cā yā jā váha
ndá nú, de sāhá yā jā coo ndeé
coo siī inī nū.

Jā jícān táhvī Pablo jēhē nchivī cándíja

3 De tá jícān táhvī ndúū ni
nūū Yāā Dios, Yāā cúu Tatá
maá Jētohō ō Jesucristo, de
níní nácuetáhví nī nūū yā jā
síquī ndá ndóhó.
4 Chi nī jini nī tūhun nāsa
vāha cándíja nú Cristo Jesús,
jíín nāsa cúndáhví inī nū
ndācá nchivī maá yā.
5 Chi ñúhún inī ndá nú jā
nīhīn nū jā ñúhún vāha jondē
andiví cuu nú. Chi tá nī jini
nú tūhun ndāā jā scácu yā
ndóhó, de nī nquijéhé ndá nú
ñúhún inī nū.
6 De tūhun ñúcuán jā ní
nacani ndá nūū nū, chi
ndúcuahā cuāhān de níhīn
tīñú níí cáhnú ñayīví. De suni
súcuán nī nsāhá jíín ndá nú
jondē quīvī jā ní jini nú de nī
jīcūhun inī nū jā ndāā cúu jā
vāha ndasí inī Yāā Dios jíín
nú.
7 Chi tūhun ñúcuán cúu jā ní
stéhēn Epafras nūū ndá nú,
tēe jā sátíñú jíín nī jā mānī
ni jíín. De cúu dē tēe sátíñú
jā squíncuu vāha nūū Cristo jā
jíto dē ndá nú.
8 De maá dē nī ncachī tūhun
nūū ni sīquī ndá nú, nāsa
cúndáhví inī nū táhán nú sáhá
maá yā.
9 Jā ñúcuán cúu jā suni nduú
jéncuiñī ndá nī jā jícān táhvī ni
jēhē nū, jondē quīvī jā ní nīhīn
ni tūhun ñúcuán de jondē mi-
tan. De jícān ndá nī nūū yā
jā ná jícūhun vāha inī nū de
coo ndíchí nú jíín tūhun yā,
sāhá maá Espíritu, tácua cunī
nū ndihi nāsa jétahān inī maá
yā.
10 De jícān táhvī ni jā caca
ndaā nū tá cúu nūū cánuú jā
caca nú jā cúu nú nchivī maá
Jētohō ō. De súcuán de sāhá
nú ndihi jā jétahān inī yā, de
nīhīn tīñú nú jíín ndācá tiñu
váha, de jīcūhun cā inī nū nāsa
Yāā cúu Yāā Dios.
11 De jícān ndá nī jā cuāha
yā fuerza inī nū, tá cúu nūū
íyó fuerza maá yā jā viī
cúñáhnú yā. De súcuán de cuu
cuandeé inī nū jíín ndācá-ni
tūndóhó, de cusiī ndasí inī nū.
12 De cuu nacuetáhví nú
nūū Tatá ó, chi maá yā nī
nchihi fuerza yóhó jā iin
cáhnú-ni jíín ndá nchivī maá
yā nīhīn ō tāhvī ō. Chi jíca ó
jíín luz yā jā yíhí ó ndahá yā.
13 Chi nī scácu yā yóhó jā
ní nchīhi ó ndahá maá jā tíin
poder nūū neē, de nī squívi yā

yóhó ndahá Sēhe yā jā mānī
yā jíín, jā tatúnī yā nūū ō.
14 Chi maá Sēhe yā nī scácu yóhó jā ní jīhī yā jēhē ō, de nī
nee cáhnú inī yā nūū cuáchi ó.

Jā ní nsāhá Cristo jā ní ndīvi ó nūū tūhun jā mānī Yāā Dios jíín ó

15 Yāā Dios jāá nduú cúu
cunī ō nūū, nī nsāhá yā jā ní
nquiji Sēhe yā, de súcuán nī
jinī ō maá yā. De Sēhe yā
chi ja íyó yā jondē ncháha ca
jēcōo ndācá jā íyó.
16 Chi jíín Sēhe yā nī nsāhá
Yāā Dios ndihi jā ní jēcōo,
ndihi jā íyó andiví jíín jā íyó
ñayīví, jā jínī ō nūū jíín jāá
nduú jínī ō nūū. De suni nī
nsāhá yā ndācá ángel jā ndácu
tiñu, jíín jā ndíso tíñú, jíín jā
cúñáhnú, jíín jā tíin poder. Jíín
Cristo nī nsāhá Yāā Dios jā ní
jēcōo ndihi, de jā cuu Cristo
cúu.
17 De ja íyó Cristo jondē
ncháha coo ndihi jā íyó. De
ndahá maá yā yíhí vāha
ndihi-ni.
18 De maá yā cúñáhnú nūū
nchivī cándíja, tá cúu nūū
cúñáhnú xīnī nūū yiqui cúñu,
chi modo yiqui cúñu yā cúu
ji jā iin-ni cā cúu ji jíín yā.
De maá yā sáhá jā cutecū ji
níí cání, de xihna cā maá yā
nī natecū māhñú ndīyi, tácua
cuñáhnú yā nūū ndācá-ni.
19 Chi nī ncusiī inī Yāā Dios
jā ndihi-ni nāsa cúu yā jā cúu
yā Yāā Dios, suni súcuán cúu
Cristo.
20 De sīquī jā ní jīhī Cristo,
de nī ncusiī inī Yāā Dios sāhá
yā jā ndīvi ndācá-ni nūū tūhun
jā mānī yā jíín, ndācá jā íyó
ñayīví jíín jā íyó andiví. Chi
jíín jā ní jīhī Cristo yīcā cruz,
de nī nsāhá Yāā Dios jā ndīvi
ndācá-ni nūū tūhun jā mānī yā
jíín.
21 De ndá máá nú, chi síín
sīquī nī īñi nú jondē saá, de nī
jinī ūhvī nū yā inī ánō nū, chi
maá-ni tiñu néhén nī nsāhá
ndá nú. De mitan chi ja nī
nsāhá Yāā Dios jā ní ndīvi nú
nūū tūhun jā mānī yā jíín nú.
22 Súcuán nī nsāhá yā sīquī
jā ní nsōcō Cristo maá yā nī
jīhī yā, tácua coo ndoo coo
iī nū jā cuiñi nú nūū yā, de
mā cōó téhén nú, de nduú nā
cuāchi coo sīquī nū.
23 De súcuán sāhá yā tú
cuiñi nīhin nú jā candíja vāha
nú, de tú quendōo nīhin nú
jíín tūhun vāha jā ñúhún inī
ndá nú jā scácu yā ndóhó, de
mā siáā cuitī nū. Chi tūhun
ñúcuán nī jini ndá nú, de nī
jītē nuu níí cáhnú ñayīví. De
suni jétíñú yā nduhū Pablo jā
nácani nī tūhun ñúcuán.

Jā jétíñú yā Pablo jēhē nchivī cándíja

24 De mitan de cúsiī inī ni
jā ndóho nī jēhē ndá nú. Chi
jíín yiqui cúñu nī ndóho nī jā
cúmanī cā ndoho nī jíín Cristo
jēhē nchivī cándíja, suu nchivī
jā cúu tá cúu yiqui cúñu yā.
25 De cúu nī tēe jā jétíñú Yāā
Dios jēhē nchivī cándíja, chi
súcuán nī ntetíñú yā nduhū,
tácua nacani ndihi nī tūhun yā
nūū ndá nú de quendōo vāha
nú.
26 De nácani nī tūhun yā jā
ní nchiyuhū, jāá nduú ní jínī
nchivī jondē janahán ndasí
de jondē níí cání vāji. De

mitan de ja nī stéhēn cājí yā
tūhun ñúcuán nūū nchivī maá
yā.
27 Chi nī ncusiī inī yā jā
stéhēn yā nūū ji nāsa cúcuícá
ndasí ji jíín ndihi jā ndíso
tūhun yáhá jā ní nchiyuhū
jā viī cúñáhnú, de cūtē nuu
quīhīn nūū ndācá nación jāá
nduú jínī. De tūhun jā ní
nchiyuhū yáhá cúu jā ndéē
Cristo inī ánō nū, de sáhá yā
jā ñúhún inī ndá nú ndācá jā
viī ñáhnú jā coo.
28 De suu tūhun Cristo cúu jā
nácani ndá nī, de sndíhvī inī
ni ndācá nchivī, de stéhēn ni
tūhun yā tácua jīcūhun vāha inī
ji. De súcuán de cuja vāha inī
ndiviī ji jā yíhí ji ndahá Cristo
Jesús.
29 De sīquī ñúcuán cúu jā
sátíñú nī, chi ndíhvī inī ni
nácani nī tūhun jíín ndācá
fuerza Cristo jā chíndeé
chítuu yā nduhū.

2

1 Chi cúnī ni jā ná jícūhun
inī ndá nú nāsa ndúçú ndéé
ndasí nī jēhē nū, jíín jēhē
nchivī ñuū Laodicea, jíín
jondē ndācá nchivī jāá nduú
ní jínī cuitī nūū ni.
2 Chi cúnī ni jā coo ndeé
inī ánō ji, de inuú-ni cundeē
mānī ji, de jīcūhun ndihi inī ji
nāsa cuícá ndasí ji jíín tūhun
jā cándíja nīhin ji. Chi cunī ji
nāsa Yāā cúu Cristo, chi maá
yā cúu tūhun Yāā Dios jā ní
nchiyuhū.
3 De inī Cristo yíyuhū ndācá
tūhun jā cúcuícá nú jíín, suu
tūhun ndíchí jíín tūhun jícūhun
inī.
4 De súcuán cáhān ni jíín
ndá nú, tácua mā stáhví ni
iin ji ndóhó jíín ndācá tūhun
stáhví jā viī cáhān.
5 Chi vísō íyó jícá nī jíín nú,
de ñúhún inī ni ndá nú, de
cúsiī inī ni jínī ni nāsa jíca
ndaā ndá nú de cándíja nīhin
nú Cristo.
6 Túsaá de tá cúu nūū ní
jetáhví ndá nú jā Jētohō nū
cúu Jesucristo, suni súcuán
caca ndaā nū jíín yā.
7 De ná tíin vāha tūhun yā
inī nū, de ná cúja vāha nú jíín
tūhun jā cándíja nú yā, tá cúu
nūū ja nī jinī ndá nú. De níní
nacuetáhví nú nūū Yāā Dios.

Jā ndújeé ó sáhá Cristo

8 Coto má cuāhá ndá nú
tūhun jā stáhví ni iin nchivī
ndóhó jíín tūhun ndíchí jāá
nduú jétíñú, jíín tūhun nduxí
stáhví. Chi nduú cándíja ndá
ji tūhun Cristo, chi sa cándíja ji
ndācá costumbre jíín ndācá
modo jā stéhēn nchivī inī
ñayīví yáhá.
9 Chi ndihi-ni nāsa cúu maá
Yāā Dios, suni súcuán cúu
Cristo.
10 De ndihi-ni nāsa cúu
Cristo, suni súcuán cúu ndá
máá nú, chi yíhí nú ndahá
yā. De maá yā cúñáhnú nūū
ndācá jā cúñáhnú jíín jā ndíso
tíñú andiví.
11 De sīquī jā yíhí nú ndahá
yā, suu cúu modo jā ní ncuu
nú circuncidar. De jā súcuán
nī nsāhá yā circuncidar ndá
nú, chi nsūú iin tunī jā ndéē
yiqui cúñu nú cúu, chi sa jā ní
nsāhá ndoo yā ndācá cuāchi jā
ní nsāhá nú jíín modo nēhén
maá nú. Chi súcuán cúu jā
sáhá Cristo circuncidar yóhó.

12 De jā ní jenduté ndá nú
cúu modo jā ní nchiyuhū nū
jíín Cristo, de suni modo jā
ní natecū nū jíín yā. Chi nī
ncandíja ndá nú jā jíín poder
Yāā Dios nī nastécū yā Cristo
māhñú ndīyi.
13 Chi nī ncuu ndá nú modo
ndīyi nūū yā sīquī cuāchi nú,
chi ncháha ca sāhá yā circun-
cidar ánō nū jondē saá. Sochi
mitan de nī nsāhá Yāā Dios jā
cutecū nū níí cání jíín Cristo,
chi nī nee cáhnú inī yā nūū
ndācá cuāchi nú.
14 De modo jā íyó iin acta jā
cáhān cuāchi sīquī ō jā ní stíví
ó ley yā. De nī sndáhvā yā
acta ñúcuán, chi nī nchunáá
Cristo cuāchi ó jā ní jīhī yā yīcā
cruz.
15 Chi tá nī jīhī yā yīcā cruz,
de nī ncandeē yā ndihi poder
ndācá jānēhén jā cúñáhnú jíín
jā tíin poder. De nī ncandeē
yā jāá nduú cā cúñáhnú, chi
nī nsāhá yā jā cuáhān ndá
nūū quindasī, de súcuán nī
stéhēn yā poder yā.

Ná cúndihvī inī ō jā quendōo
vāha ó jondē andiví

16 Túsaá de mā cuétáhví ndá
nú de tú cāhān nchivī cuāchi
sīquī nū, sīquī iin jā yájī nū á
jā jíhi nú, á jāá nduú née iī
nū quīvī vico jíín quīvī núcōsō
yōō jíín quīvī nátātú.
17 Chi ndācá ley sīquī
ñúcuán nī jetíñú maá-ni jondē
ncháha ca quiji Cristo. De
mitan de ja nī nquiji yā de
nduú cā jíni ñúhún.
18 Mā cuáha ndá nú tūhun jā
casī ni iin nchivī jā nīhīn nū
tāhvī nū. Chi chíñúhún ji ndá
ángel yā, de cáhān ji jā súcuán
sáhá suchí ji maá ji. De cáhān
ji jā jínī ndija ji jā íyó ndāā
tūhun nácani ji, de nduú. De
súcuán sáhá téyíí cāhá ji maá
ji, chi jáni nēhén inī ji.
19 De nduú íñí ji jíín Cristo,
Yāā jā cúñáhnú nūū nchivī jā
cúu tá cúu yiqui cúñu yā, chi
iin-ni cā cúu ji jíín yā. Chi maá
yā scuáhnu yā ji jíín tūhun yā,
de ndúu inuú inī ndācá ji jā
jíja ji cuāhān ji, tá cúu nūū ní
jani inī Yāā Dios.
20 De modo jā ní jīhī ndá nú
jíín Cristo, cúu jā ní nsiáā nū
ndācá costumbre jā stéhēn inī
ñayīví. ¿Túsaá de nūcu sáhá cā
ndá nú tá cúu nūū sáhá nchivī
ñayīví jā cándíja nú ndācá jā
ndácu ji?
21 Chi cáhān ndá ji: Mā
quēhé nú yáhá, mā cājí nú
ñúcuán, ni mā tīín nú, cáchī ji.
22 De maá-ni jā ndácu nchivī
jíín costumbre maá ji cúu,
sochi nduú níhīn tīñú jā
quendōo ndāā nchivī.
23 De ndāā chi jáni inī ji jā
tūhun ndíchí cúu ndá ñúcuán,
chi sáhá jíín ji jā chíñúhún
nīhin ji, jíín jā sáhá suchí ji
maá ji, jíín jā sndóho ji yiqui
cúñu ji. Sochi nduú níhīn tīñú
cuitī jā casī ndācá jā nēhén jā
cúnī ji sāhá ji.

3

1 Túsaá de tá cúu nūū ní
natecū Cristo, suni súcuán nī
natecū ndá nú, jā ní ncuu nú
modo ndīyi nī nsāhá cuāchi
nú. De cundihvī inī ndá nú
sīquī ndācá jā íyó andiví nūū
ndéē Cristo lado cuáhá Yāā
Dios nūū cúñáhnú yā.

2 De cani inī nū sīquī ndācá
jā íyó andiví, nsūú sīquī jā íyó
inī ñayīví.
3 Chi modo ja nī jīhī ndá nú
jíín Cristo, de mitan chi modo
jā técū nū jíín yā andiví, chi
yíhí nú ndahá Yāā Dios.
4 De quīvī jā nenda Cristo,
Yāā jā sáhá jā cutecū ō níí
cání, ñúcuán de suni quenda
nijīn ndá nú jíín yā, de viī
cuñáhnú nú jíín yā.

Nchivī jā jíca jíín modo jā
cúnī maá, jíín nchivī jā ní ndu-
jeé

5 Túsaá de casī ndá nú
ndācá modo jā cúnī maá nú
jā íyó nú inī ñayīví yáhá: Mā
cācá ndiī nū, mā sāhá nú
tiñu téhén, mā ndíyo inī nū
sāhá nú ndācá tiñu néhén, mā
cútóó nú, mā ndíyo inī nū
ndatíñú. Chi ndācá ndatíñú
jā ndíyo inī ō cúu tá cúu ídolo
jā chíñúhún ó.
6 Chi sīquī ndācá tiñu yáhá
cúu jā cuāha Yāā Dios castigo
xēēn nūū nchivī jā nīhin inī
nūū yā.
7 De suni jíín tiñu yáhá nī
jica ndá nú jondē saá, tá nī
nsāhá nú súcuán.
8 Sochi mitan de sndóo nú
ndācá yáhá: Jā quítī inī, jā
xēēn inī, jā sáhá tiñu néhén,
jā cáhān nāvāha nūū táhán,
jíín jā cáhān ndācá tūhun jāá
nduú vāha.
9 Mā stáhví ndá nú táhán
nú, chi ñúcuán nī ncuu modo
maá nú jā ní jica nú jíín jondē
saá, de ja nī sndóo nú.
10 De nī nduu ndá nú nchivī
jeé, cuāndacu nú maá Yāā jā
ní nsāhá ndóhó, de cuājīcūhun
vāha inī nū nāsa Yāā cúu yā.
11 De nchivī jā ní ndujeé
nduú cā cúu ji nchivī griego,
ni nchivī hebreo, ni nchivī
jā ní ncuu circuncidar, ni
nchivī jāá nduú ní ncúu cir-
cuncidar, ni nchivī ñuū jīcá,
ni nchivī yucú jā íyó naā, ni
mozo jā ní jeen nchivī, ni
nchivī sátíñú cuenta maá, chi
inuú-ni cúu ndihi ji nūū yā.
Chi Cristo cúu Jētohō ndihi ji,
de ndéē yā inī ánō ndihi ji.
12 Chi nī nacāji Yāā Dios ndá
ndóhó jā cuu nú nchivī maá
yā jā mānī yā jíín. Túsaá de
níní cundáhví inī nū táhán nú,
de coo vāha inī nū jíín táhán
nú. De sāhá suchí nú maá
nú, de coo vitá inī nū, de coo
paciencia inī nū.
13 Cuandeé inī ndá nú jíín
táhán nú, de cune cáhnú inī
nū nūū ji de tú nā cuá nī
nsāhá ji nūū nū. Chi tá cúu
nūū ní nee cáhnú inī Cristo
nūū nū, suni súcuán sāhá ndá
máá nú.
14 De jā cánuú cā cúu jā
cundáhví ndasí inī nū táhán
nú. Chi ñúcuán sáhá jā ndúu
inuú inī nū de jíja vāha inī nū
jíín tiñu váha.
15 De tūhun jā cundeē mānī
ná cúnuú inī ánō nū sāhá Yāā
Dios. Chi nī ncana yā ndá
nú jā nduu nú iin-ni cā nchivī
jā cundeē mānī nū. De níní
nacuetáhví nú nūū yā.
16 De scuáha vāha ndá nú
tūhun Cristo tácua cunuú
tūhun yā inī ánō nū. De stéhēn
nū nūū táhán nú, de sndíhvī
inī nū ji jíín ndācá tūhun
ndíchí yā. De jíín salmo jíín
himno, yaā īī jā cáhān tūhun
yā, cata viī nū jā nácuetáhví
nú inī ánō nū nūū Yāā Dios.

17 De ndācá tiñu jā sáhá
nú, tú jā cáhān nū á jā sáhá
nú cúu, ndihi sāhá nú tácua
nduñáhnú síví maá Jētohō ō
Jesús, de nacuetáhví nú nūū
Tatá ó Yāā Dios sāhá yā.

Nāsa cánuú squíncuu nchivī
cándíja nūū táhán ji

18 Ndá ndóhó ñahan jā cúu
ñasíhí, cuetáhví nú nūū yií nú,
chi súcuán cánuú sāhá nú sīquī
jā cándíja nú Jētohō ō.

19 De ndá ndóhó tēe cúu yií,
cundáhví inī nū ñasíhí nú, de
mā cútucu inī nū jíín ña.

20 Ndá ndóhó sēhe, ndācá-
ni tiñu candíja nú nūū tatá nú
nūū naná nú, chi súcuán cúsiī
inī maá Jētohō ō.

21 De ndá ndóhó tatá, mā
squítī inī nū sēhe nú, tácua mā
cúcuécá inī ji.

22 Ndá ndóhó mozo, ndācá-
ni tiñu candíja nú nūū patrón
nū ñayīví yáhá. Mā sátíñú vīxī
nū maá hora jā jínī dē tácua
cuetúhún dē ndóhó. Chi ndāā
de vāha satíñú nú, de cundi-
hvī inī nū jā má stíví nú nūū
Yāā Dios.

23 De ndācá tiñu jā sáhá nú,
de cusiī inī nū sāhá nú, de
cani inī nū jā nūū maá Jētohō
ō sátíñú nú, nsūú nūū nchivī.

24 Chi ja jínī ndá nú jā maá
Jētohō ō cuāha yā cuāhā tāhvī
cuu nú níí cání. Chi nūū maá
Cristo sátíñú ndá nú, chi maá
yā cúu Jētohō nū.

25 Sochi nchivī jā sáhá tiñu
néhén, chi sa ndutahvī ji sīquī
jā ní nsāhá ji. Chi nduú sáhá
Yāā Dios cuenta nāsa cúu iin
iin nchivī, chi inuú sáhá ndāā
yā sīquī ji.

4

1 Ndá ndóhó patrón, vāha
ndāā sāhá nú jíín mozo nū.
De nūcūhun inī nū jā suni íyó
Jētohō maá nú, Yāā ndéē an-
diví.

2 De ndiviī nū mā jéncuiñī
nū jā jícān táhvī nū, chi ndito
coo inī nū jíín, de nacuetáhví
nú nūū Yāā Dios.

3 De suni cācān táhvī nū
jēhē ndá nī, jā ná sáhá Yāā
Dios jā coo cā modo jā
nacani nī tūhun, tácua cuu
cāhān ni tūhun Cristo jā ní
nchiyuhū, jāá nduú ní jínī
nchivī janahán. De sīquī
tūhun ñúcuán cúu jā yíhí nī
vecāa.

4 De cācān táhvī nū jā cuu
cāhān cājí nī nāsa cánuú cāhān
ni.

5 Sāhá ñuncúún vāha ndá nú
jíín nchivī jāá nduú cándíja.
Mā cúhuun inī nū sīquī ji, chi
cundihvī inī nū scándíja nú ji.

6 De níní cāhān vāha nú jíín
nchivī, de cāhān nū tūhun jā
cuetíñú jā quendōo vāha ji
sāhá. De cani inī nū nāsa vāha
nascócóo nú tūhun nūū iin iin
ji.

Saludo jā sándīhí

7 Tíquico cúu iin hermano
jā mānī ō jíín, de tēe squíncuu
vāha jā chíndeé táhán jíín nī
cúu dē, de sátíñú dē jíín nī
nūū maá Jētohō ō. De maá dē
cachī tūhun ndihi nūū nū nāsa
cuāhān tiñu nī.

8 Jā ñúcuán nī ntají nī dē
cuēē dē nūū ndá nú, tácua
cunī nū nāsa íyó ndá nī jíín
tiñu, de coo ndeé inī nū sāhá
dē.

9 De suni cuēē Onésimo jíín
dē, tēe cúu táhán ndá máá

nú. De cúu dē hermano jā
squíncuu vāha jā mānī ō jíín.
De ndúū dē cachī tūhun nūū
nū nāsa cuāhān ndācá tiñu
ichi cháhá.
10 Sāhá ndeé inī ndá nú,
cáchī Aristarco, tēe yíhí jíín nī
vecāa. De suni súcuán cáhān
Marcos, ñanī primo Bernabé.
De ja nī ndacu nī tiñu nūū
ndá nú sīquī Marcos, de tá
cuēndēhé dē ndá nú de sāhá
vāha nú jíín dē.
11 De suni súcuán cáhān
Jesús, tēe jā suni nání Justo, jā
sāhá ndeé inī ndá nú. De ndá
máá dē-ni cúu tēe hebreo jā
cándíja jā chíndeé táhán nácani
tūhun jíín nī sīquī nāsa tátúnī
Yāā Dios. De íyó ndeé ndasí
inī ni sáhá ndá dē.
12 Sāhá ndeé inī ndá nú,
cáchī Epafras, tēe jā cúu táhán
ndá nú, de mozo Cristo cúu
dē. De níní jícān táhvī ndasí
dē jēhē ndá nú, jā ná cuíñi
nīhin nú, de cuja vāha inī nū
jā squíncuu vāha nú ndihi tiñu
jā cúnī Yāā Dios.
13 Chi cáhān ndāā ni jā
ndíhvī ndasí inī dē jēhē
ndá nú, jíín jēhē nchivī ñuū
Laodicea jíín Hierápolis.
14 Lucas, tēe cúu médico jā
mānī ō jíín, suni cáhān dē
jā sāhá ndeé inī nū, de suni
súcuán cáhān Demas.
15 Cachī ndá nú nūū ndá
hermano ñuū Laodicea jā
sāhá ndeé inī ji, cáchī ni.
De suni súcuán cāhān nū
jíín Ninfas, jíín ndācá nchivī
cándíja jā ndútútú vehe ña.
16 De tá nī jīnu nī ncahvi
ndá nú carta yáhá, de suni
tetíñú nú cahvi nchivī cándíja
ñuū Laodicea. De suni cahvi
ndá máá nú carta jā cuáhān
nūū nchivī Laodicea jā ndiji
nūū nū.
17 De cachī nū nūū Arquipo
jā nducú ndéé dē squíncuu dē
tiñu jā ní ntee Jētohō ō sīquī
dē, cáchī ni.
18 Nduhū Pablo, yáhá-ni cúu
jā tée nī jíín ndahá maá nī,
jā sāhá ndeé inī ndá nú. De
nūcūhun inī ndá nú nduhū jā
yíhí nī vecāa. De ñúhún inī
ni jā ná sáhá cā Yāā Dios jā
váha ndá ndóhó. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA XIHNA ÑUHUN JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL ÑUU NCHIVI ÑUU TESALONICA

1 Ndá nduhū cúu Pablo jíín Silvano jíín Timoteo, de
tée nī carta yáhá cuēē nūū
ndá ndóhó nchivī cándíja ñuū
Tesalónica, jā yíhí nú ndahá
Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō
Jesucristo. De ñúhún inī ndá
nī jā Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō
ō Jesucristo ná sáhá cā yā jā
váha ndá nú, de sāhá yā jā coo
ndeé coo siī inī nū.

Nchivī Tesalónica cúu ji iin ejemplo vāha

2 Níní nácuetáhví ndá nī
nūū Yāā Dios jā síquī ndá
ndóhó, de nduú náā inī ni jā
cācān táhvī ni jēhē nū tá jícān
táhvī ni.
3 De níní nácunehen nī ndá
nú nūū Tatá ó Yāā Dios, nāsa
vāha sáhá nú ndācá tiñu chi
cándíja ndá nú, jíín nāsa vāha
sátíñú nú nūū yā chi mānī nū
jíín yā, jíín nāsa jéndeé inī ndá
nú chi ñúhún inī nū jā coo jā
váha sāhá Jētohō ō Jesucristo.
4 Chi mānī Yāā Dios jíín ndá
nú hermano, de jínī ndá nī jā
ní nacāji yā ndá nú.
5 Chi tá nī nacani ndá nī
tūhun nūū nū jā scácu yā ndá
nú, de nsūú jā ní ncāhān ni
súcuán-ni, chi nī nacani nī jíín
poder Espíritu Santo, de nī
ncucáhnú vāha inī ni jā tūhun
ndāā cúu. De jínī ndá nú nāsa
nī nsāhá vāha ndá nī tá nī īyo
nī jíín nú, chi nī nducú nī jā
quendōo vāha nú.
6 De ndá ndóhó chi nī ndacu
nú ndá nduhū, de suni nī
ndacu nú maá Jētohō ō. Chi
nī jetáhví ndá nú tūhun yā,
de nī ncusiī inī nū nī nsāhá
Espíritu Santo, vísō nī jinī ndá
nú cuāhā tūndóhó sīquī tūhun
yā.
7 De súcuán cúu ndá nú
iin ejemplo nūū ndihi nchivī
cándíja jā íyó región Macedo-
nia jíín Acaya jīñā.
8 Chi jā síquī ndá nú cúu jā
ní jītē nuu tūhun Jētohō ō, de
nsūú maá-ni Macedonia jíín
Acaya, chi suni níí cáhnú-ni
nī jītē nuu tūhun nāsa cándíja
ndá nú Yāā Dios. De jā ñúcuán
nduú cā jíni ñúhún jā nacani
maá nī tūhun nūū ji.
9 Chi sa ndá máá ji nácani
nāsa nī jetáhví vāha ndá nú
nduhū tá nī jēē ndá nī nūū
nū, jíín nāsa nī sndóo nú ídolo
de nī nquīvi nú ndahá Yāā
Dios, Yāā ndāā Yāā técū, tácua
satíñú nú nūū yā.
10 De nácani ndá ji jā ndétu
ndá nú jā ichi andiví nenda
Sēhe yā Jesús jā ní nastécū yā.
De maá Jesús scácu yā yóhó
nūū castigo xēēn jā quiji.

2

Tiñu jā ní nsāhá Pablo ñuū Tesalónica

1 Chi jínī ndá nú hermano,
jāá nduú ní jéē cāhá ndá nī
nūū nū.
2 De jínī nū jā ní sndóho ndá
ji ndá nduhū, de nī ncāhān
nāvāha ji nūū ni inī ñuū Fili-
pos. De vísō súcuán sochi maá

Yāā Dios nī nchindeé yā ndá
nduhū, nī nsāhá yā jā ní īyo
ndeé inī ni, de nī jēē ni ñuū nū
nī nacani nī tūhun jā scácu yā
ndá nú. Súcuán nī nsāhá ndá
nī vísō xēēn nī īyo tūndóhó.
3 De tūhun jā ní nacani ndá
nī, nsūú tūhun jā ní stíví nī
cúu, ni nsūú jā níhīn ni sīquī
nū, ni nsūú jā ní stáhví nī ndá
ndóhó.
4 Chi maá Yāā Dios nī jito
túnī yā ndá nduhū, de nī ntee
yā tiñu nduhū jā nacani nī
tūhun jā scácu yā ndóhó. De
jā ñúcuán cúu jā cáhān ndá
nī. De nduú cáhān ni tūhun
jā jétahān inī nchivī, chi sa jā
jétahān inī Yāā Dios, chi maá
yā jíto túnī ánō ni.
5 De jínī ndá nú jāá nduú
ní ndúcú nī cuetúhún nī ndá
ndóhó iin modo stáhví, de ni
nduú ní ncáhān ni jā cúsiī inī
ni jíín nú tácua nīhīn ni xūhún
nūū nū. De jínī Yāā Dios jā
súcuán cúu.
6 De ni nduú ní ndúcú nī jā
cuetúhún ndá nú nduhū, ni jā
cuetúhún incā nchivī nduhū,
vísō súcuán cánuú nícu, chi
apóstol Cristo cúu ndá nī.
7 Chi sa nī ncāhān vitá nī jíín
ndá nú, tá cúu nūū sáhá ñahan
ndéca ñiquín jā ñuncúún jíto ña
sēhe ña.
8 De sīquī jā ní ncundáhví
ndasí inī ndá nī ndá ndóhó, jā
ñúcuán nī ndihvī inī ni nacani
nī tūhun vāha Yāā Dios nūū
nū. De nsūú maá-ni ñúcuán,
chi suni jondē vida ni cuāha
nī jā síquī ndá nú nícu, chi
mānī ndasí nī jíín nú.
9 De náhán ndá nú her-
mano, jāá nduú ni iin nú
ní stáhān ndá nī jā cācān ni
nūū nū tá nī nacani nī tūhun
vāha Yāā Dios nūū nū. Chi
nī nducú ndéé nī nī nsatíñú
ndasí nī sīquī jā cutecū ni. De
nduú ñuú nī nsatíñú ndá nī.
10 Ndá máá nú jínī nū, de
suni Yāā Dios jínī yā nāsa
ndāā ndoo nī jica ndá nī nūū
ndá ndóhó nchivī cándíja. De
ni iin nduú cúu cāhān cuāchi
sīquī ni.
11 De suni jínī ndá nú nāsa
nī sndíhvī inī ndá nī tá iin
iin nú, de nī ncāhān ni tūhun
ndeé inī jíín nú, tá cúu nūū
sáhá iin tatá jíín sēhe dē.
12 De nī ncāhān nīhin nī jíín
ndá nú jā caca ndaā nū nūū
Yāā Dios tá cúu nūū cánuú
caca nú. Chi nī ncana yā ndá
nú jā quíhīn nū nūū tátúnī yā,
nūū vīī cuñáhnú nú jíín yā.
13 De jā ñúcuán cúu jā níní
nácuetáhví nī nūū Yāā Dios,
chi nī jetáhví ndá nú tūhun
yā jā ní nacani ndá nī. Chi
nī jinī ndá nú jāá nsūú tūhun
iin tēe cúu, chi tūhun Yāā Dios
cúu. De maá jāndáā jā tūhun
ñúcuán sátíñú inī ánō ndá
ndóhó nchivī cándíja jondē
ndacu nú yā.
14 Hermano, nchivī ñuū nū
nī jinī xēēn ji ndá nú, de
súcuán nī ndoho nú tá cúu
nūū ní ndoho nchivī cándíja
jā íyó región Judea jā yíhí
ndahá Yāā Dios jíín Cristo
Jesús. Chi tá cúu nūū ní ndoho
ji nī nsāhá táhán ji nchivī he-
breo, suni súcuán nī ndoho
ndá nú.
15 Chi suu nchivī hebreo
cúu jā ní jahnī dē maá Jētohō
ō Jesús, tá cúu nūū ní jahnī
dē ndācá tēe nación dē jā
ní nacani tūhun yā jondē
janahán. De suni jondē ndá

nduhū nī scúnu dē. De sáhá
ndá dē tiñu jāá nduú jétahān
inī Yāā Dios, de cúu dē contra
sīquī ndá nchivī.
16 Chi ndúcú dē casī dē jā
má nácani nī tūhun nūū nchivī
ndācá nación jāá nduú jínī,
tácua mā cácu ji. De súcuán
sáhá dē jā nducuahā cā cuāchi
sīquī dē. De mitan de ñamā
quiji quīvī jā cuāha Yāā Dios
castigo xēēn nūū dē.

Jā cúnī Pablo quīndēhé tucu
dē nchivī Tesalónica

17 Hermano, nī ncujiyo ndá
nī iin núnúú-ni nūū ndá nú.
De vísō nduú jínī ō nūū táhán
ó, de níní ñúhún inī ndá nī
ndá nú. De ndasí nī ncuu inī
ni jā nacunī tucu nī nūū ndá
nú.
18 De jā ñúcuán nī jani inī
ndá nī jā cuēē ni nūū nū
nícu. De nduhū Pablo, quéhén
vuelta nī nducú nī modo jā
cuéē ni, sochi Satanás nī jasī
ichi ndá nī.
19 Chi nduú cā nā incā
ñúhún inī ndá nī, de nduú cā
nā incā cúsiī inī ni, chi suu
ndá máá nú. De jā síquī ndá
máá nú cúu jā nīhīn ni premio
ni de cusiī ndasí inī ni tá cuiñi
ó nūū maá Jētohō ō Jesucristo
quīvī jā nenda yā.
20 Suu jā síquī ndá ndóhó
cúu jā cúsiī ndasí inī ndá nī.

3

1 De jā ñúcuán nduú cā ní
ncúndeé inī ndá nī cundetu nī
jondē nīhīn ni tūhun nāsa íyó
ndá nú. De nī nsāhá ndāā ndá
nī jā quendōo maá nī-ni ñuū
Atenas.
2 De nī ntají nī hermano ō
Timoteo, tēe jā sátíñú jíín ndá
nī nūū Yāā Dios sīquī tūhun
jā scácu Cristo yóhó. De nī
jēndēhé dē ndá nú tácua sāhá
dē jā cuiñi nīhin nú de coo
ndeé inī nū jíín tūhun cándíja
nú.
3 De nī jēē dē tácua mā
náyūhú ni iin nú sīquī ndācá
tūndóhó jā sáhá nchivī. Chi
ja jínī ndá nú jā súcuán cánuú
ndoho ó.
4 Chi jondē tá nī īyo ndá nī
jíín ndá nú, de nī ncachī tūhun
nī nūū nū jā nīhīn nahñí ó
tūndóhó. De ja jínī ndá nú jā
súcuán nī ncuu, tá cúu nūū ní
ncāhān ndá nī.
5 De jā ñúcuán, tá nduú cā
ní ncúndeé inī ni cundetu nī
jā nīhīn ni tūhun nāsa íyó ndá
nú, de nī ntají nī dē nī jēē dē,
tácua cunī ni tú cándíja ndija
nú. Chi nī jani inī ni á sanaā
de tāchī cúñáhnú jā jíto túnī
yóhó nī ncundeé jíín nú, de
naā cāhá-ni tiñu jā ní nsāhá
ndá nī jíín nú.
6 Sochi mitan chi ja nī
nenda Timoteo nūū ndá nī
jā ní jēē dē ñuū nū Tesalónica.
De nī nacani dē jā cándíja vāha
ndá nú, de cúndáhví inī nū
táhán nú. De nī ncachī dē jā
ñúhún inī nū ndá nduhū, chi
íyó mānī nū jíín nī. De cúnī
ndasí nú jā nacunī nū nūū ni,
tá cúu nūū cúnī ndá nī jā suni
nacunī ni nūū ndá nú.
7 De jā ñúcuán nī ndusiī inī
ndá nī sīquī jā cándíja nīhin
ndá nú, hermano, vísō xēēn
íyó tūndóhó sīquī ni.
8 De mitan ja nī nanihīn inī
ni, chi íñí nīhin ndá nú jíín
maá Jētohō ō.
9 Túsaá de nduú jínu cuitī
jā nácuetáhví nī nūū Yāā Dios
jā síquī ndá ndóhó. Chi jínī

yā jā cúsiī ndasí inī ndá nī jā
súcuán íyó ndá nú.
10 De nduú ñuú jícān táhvī
ndasí ndá nī jā nacunī tucu nī
nūū ndá nú, de stéhēn cā ni
nā-ni tūhun cúmanī jā jīcūhun
inī nū sīquī tūhun jā cándíja ó.
11 De cúnī ndá nī jā maá
Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō
Jesucristo, ná nácune yā ichi
jā cuu cuēē tucu nī nūū nū.
12 De ná sáhá maá Jētohō ō
jā cuāhā ndasí cā cundáhví inī
nū táhán nú jíín ndá cā nchivī,
tá cúu nūū cúndáhví inī ndá nī
ndá ndóhó.
13 De ná sáhá yā jā cuja
ánō nū jā cuiñi nīhin nú, tácua
coo ndoo nú jā má cōó cuāchi
nú nūū maá Tatá ó Yāā Dios,
quīvī jā nenda Jētohō ō Jesu-
cristo jíín ndācá nchivī jā yíhí
ndahá yā.

4

Sīquī jā caca ndaā ō tá cúu
nūū cúsiī inī yā

1 De mitan hermano, íyó
incā tūhun jā cáhān ndāhví
ndá nī jíín nú de cáhān nīhin
nī jíín nú, chi súcuán cúnī maá
Jētohō ō Jesús. Ja nī stéhēn
ndá nī nūū nū nāsa cánuú
caca ndaā nū tácua cusiī inī
Yāā Dios. De cáhān ndāhví nī
jíín nú jā sa víhí cā caca ndá
nú súcuán.
2 Chi ja jínī ndá nú nā tiñu
nī ndacu ndá nī nūū nū jā ní
ndacu maá Jētohō ō Jesús.
3 De cúnī Yāā Dios jā coo
ndoo coo iī ndá nú nūū yā, de
mā cācá ndiī nū.
4 De tá iin iin nú cundeça
yíñúhún nú ñasíhí maá nú, de
súcuán caca ndoo nú.
5 De mā sāhá nú tiñu néhén
jā ndīyo inī nū ñahan, tá cúu
nūū sáhá nchivī ndá nación
jāá nduú jínī ji tūhun Yāā Dios.
6 Ni iin nú mā sāhá nú
cuāchi jā candeē nū ñasíhí
táhán nú. Chi maá Jētohō ō
cuāha yā castigo xēēn nūū
nchivī jā sáhá ndācá tiñu
ñúcuán, tá cúu nūū ja nī
ncāhān nīhin nī jā ní ncachī
tūhun nī nūū nū.
7 Chi nduú ní ncána Yāā
Dios yóhó jā sāhá ó tiñu téhén,
chi sa jā caca ndoo ó.
8 Túsaá de nchivī jā squéne
yichī tūhun yáhá, nsūú tūhun
iin tēe squéne yichī ji, chi sa
tūhun Yāā Dios, Yāā jā ní jēhe
Espíritu Santo nūū ō.
9 De nduú jíni ñúhún jā tee
nī nūū carta yáhá jā coo manī
nū jíín ndá hermano, chi ja nī
stéhēn Yāā Dios nūū nū jā coo
manī nū jíín táhán nú.
10 De ja íyó mānī ndá nú
súcuán jíín ndācá hermano jā
íyó níí cáhnú Macedonia jīñā.
Sochi cáhān ndāhví nī jíín ndá
nú hermano, jā sa víhí cā coo
manī nū jíín ji.
11 De cundihvī inī nū jā
cundeē nañíí nú, chi mā
cúndihvī inī nū sīquī nāsa sáhá
táhán nú, de cundihvī inī nū
sāhá nú tiñu máá nú, tá cúu
nūū ní ndacu ndá nī nūū nū.
12 Súcuán sāhá ndá nú tácua
ndá nchivī jāá nduú cándíja,
cuetáhví ji ndóhó, de suni mā
cúmanī jā cutecū nū.

Sīquī jā nenda Jētohō ō

13 Suni cúnī ndá nī, her-
mano, jā ná jícūhun inī ndá
nú sīquī nchivī jā jíhī, tácua
mā cúcuécá inī nū tá cúu nūū

sáhá sava cā nchivī jāá nduú ñúhún inī ji jā natecū ndīyi.
14 Chi tá cúu nūū cándíja ó jā ní jīhī Jesús de nī natecū yā, suni súcuán cándíja ó jā nastécū Yāā Dios ndá nchivī jā ní ncandíja nūū Jesús de nī jīhī.
15 Jā ñúcuán cáchī tūhun ndá nī iin tūhun jā ní stéhēn maá Jētohō ō nūū ni: Jā yóhó jā técū cā quīvī jā nenda maá Jētohō ō, nsūú maá ó cosō nūú ó jā ndaa ó cōhōn. Chi xihna cā nchivī ja nī jīhī ndaa ji quīhīn ji.
16 Chi maá Jētohō ō nuu yā quiji yā ichi andiví, de cana jee yā jā maá yā ndácu tiñu, de suni cana jee maá ángel cúñáhnú cā, de tivī trompeta Yāā Dios. De xihna cā ndācá ndīyi jā ní ncandíja Cristo natecū.
17 De sá de yóhó jā técū cā ō quīvī jā nenda yā, suni sndáa yā yóhó jíín ndá ji, cōhōn māhñú vīcō. De naquetáhán ó jíín maá Jētohō ō sava andiví. De súcuán cundeē ō níí cání jíín maá Jētohō ō.
18 Túsaá de jíín tūhun yáhá cāhān ndeé inī ndá nú jíín ndá táhán nú.

5

1 De nduú jíni ñúhún jā tee nī nūū carta yáhá sīquī cuīyā á quīvī jā coo ndá ñúcuán, hermano.
2 Chi ja jínī vāha ndá nú jā iin sanaā-ni de quenda quīvī jā nenda maá Jētohō ō, tá cúu nūū iin sanaā-ni de quénda jācuīhná jacuáā.
3 Chi juni cáhān nchivī jā nañíí-ni íyó de nduú nā tūndóhó coo, de juni cáhān ji súcuán de iin sanaā-ni de quiji tūndóhó sīquī ji jā naā ji, de mā cácu cuitī ji. Chi quiji quīvī ñúcuán tá cúu nūū iin sanaā-ni de quíjéhé téhndē chījin iin ñahan jā scácu ña sēhe.
4 Sochi ndá ndóhó hermano, nduú cúu nú nchivī jā jíca modo nūū neē jā iin sanaā-ni de quiji quīvī ñúcuán sīquī nū tá cúu nūū quíji jācuīhná.
5 Chi ndihi nú cúu nchivī jā jíca modo nduú, chi stúu luz yā inī ánō nū. Chi nduú cúu ó tá cúu nchivī jāá nduú jícūhun inī sīquī Yāā Dios, jā jíca ji modo nūū neē.
6 Túsaá de mā cúhuun inī ō tá cúu nchivī quíxīn, chi sa ndito coo inī ō de coo cájí xīnī ō.
7 Chi jacuáā cúu jā quíxīn nchivī, de jacuáā cúu jā suni jíni ji.
8 Sochi ndá máá ó chi modo jā jíca ó nduú, de ná cóo cájí xīnī ō. De ná cúcutú ó jíín tūhun jā cándíja nīhin ó jíín tūhun jā cúndáhví inī ō táhán ó, tá cúu nūū cúcutú soldado jíín sahma cāa. De ná cúcutú ó jíín tūhun jā ñúhún inī ō jā cācu ó, tá cúu nūū cúcutú soldado jā ñúhún dē xiní cāa.
9 Chi Yāā Dios nduú ní jáni yā yóhó jā cuāha yā castigo, chi sa jā scácu yā yóhó sāhá maá Jētohō ō Jesucristo.
10 De maá yā nī jīhī yā jēhē ō, tácua cutecū inuú ó jíín yā, vísō tú cutecū cā ō ñayīví yáhá á cuū ō.
11 Túsaá de cāhān nū tūhun ndeé inī jíín táhán nú, de scúja

táhán nú jíín tūhun yā, tá cúu
nūū ja sáhá ndá nú.

Jā jáni ichí Pablo ndācá hermano

12 De cáhān ndāhví ndá
nī jíín ndá nú hermano, jā
cuetáhví nú ndá tēe jā sátíñú
jā jíto ndóhó, jā cúñáhnú dē
nūū nū jíín tiñu maá Jētohō ō,
de jáni ichí dē ndá ndóhó.
13 De coo yíñúhún ndasí nú
nūū dē, de coo manī nū jíín
dē sīquī tiñu yā jā sáhá dē.
De cundeē mānī nū jíín ndá
táhán nú.
14 De suni cáhān nīhin ndá
nī jíín nú hermano, jā sndíhvī
inī nū ndá nchivī jā jíca cúxí.
De cāhān nū tūhun ndeé inī
jíín nchivī jā ñamā núu inī. De
chindeé nú nchivī jāá nduú
fuerza inī. De cuandeé inī nū
jíín ndihi nchivī.
15 De coto má nasāhá
nāvāha nú jíín ni iin nchivī de
tú sāhá nāvāha ji ndóhó. Chi
sa níní nducú nú nāsa sāhá
nú jā váha ndá táhán nú jíín
ndihi-ni nchivī.
16 De níní coo siī inī ndá nú.
17 De níní cācān táhvī nū.
18 De nacuetáhví nú jā síquī
ndācá-ni. Chi súcuán cúnī Yāā
Dios jā sāhá nú jā cándíja nú
Cristo Jesús.
19 De mā cásī nū nūū tiñu jā
sáhá Espíritu Santo jíín nú.
20 De juni mā cújéhe inī nū
nūū tūhun jā cáhān ndá tēe
nácani tūhun Yāā Dios.
21 Chi coto túnī nū ndācá
tūhun, de tú jā váha cúu, de
cuetáhví nú.
22 De mā quívi nduū nū jíín
ni iin tiñu néhén.
23 De maá Yāā Dios jā
jéhe tūhun ndeé tūhun sīī
inī, ñúhún inī ni jā ná sáhá
ndihi yā jā coo ndoo coo iī
nū nūū yā. De ná cóto vāha
yā ánō ndá nú jíín jāá ntúnī
nū jíín yiqui cúñu nú, tácua
nduú nā cuāchi coo sīquī nū
quīvī nenda maá Jētohō ō
Jesucristo.
24 Chi Yāā jā ní ncana ndá
ndóhó, sāhá yā ndihi ñúcuán
jíín nú, chi squíncuu yā jā ní
nquee yuhú yā.

Saludo jíín bendición jā sándīhí

25 Hermano, cācān táhvī
ndá nú jēhē ndá nī.
26 De tá cáhān jítáhán nú jíín
ndācá hermano, de techuhú
yíñúhún nú ndahá ji.
27 De cáhān nīhin nī jíín
ndá nú, chi súcuán cúnī maá
Jētohō ō, jā cahvi ndá nú carta
yáhá nūū ndācá hermano.
28 De ñúhún inī ni jā maá
Jētohō ō Jesucristo ná sáhá cā
yā jā váha ndá nú. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA UU JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU NCHIVI ÑUU TESALONICA

1 Ndá nduhū cúu Pablo jíín Silvano jíín Timoteo, de
tée nī carta yáhá cuēē nūū
ndá ndóhó nchivī cándíja ñuū
Tesalónica, jā yíhí nú ndahá
Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō
Jesucristo.
2 De ñúhún inī ndá nī jā
Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō
Jesucristo, ná sáhá cā yā jā
váha ndá nú, de sāhá yā jā coo
ndeé coo siī inī nū.

Jā sāhá ndāā yā cuāchi tá
nenda Cristo

3 Cánuú jā níní nacuetáhví
nī nūū Yāā Dios jā síquī ndá
ndóhó hermano. Chi íyó vāha
súcuán, chi vāha ndasí cuācuja
ndá nú jíín tūhun jā cándíja nú
yā, de cuānducuahā ndasí jā
cúndáhví inī nū ndá táhán nú.
4 De jā ñúcuán cúu jā cúsiī
ndasí inī ndá nī nácani nī
tūhun nú nūū ndācá grupo
nchivī cándíja nūū Yāā Dios.
Chi vāha cándíja ndá nú, de
vāha jéndeé inī nū jā jínī ūhvī
nchivī ndóhó jíín jā ndóho nú
ndācá cā tūndóhó.
5 De jíín ndācá yáhá cúu jā
chíhi yā cuenta jā cúu ndá nú
nchivī vāha jā quīvi nú ñuū
nūū tátúnī yā. Chi jā síquī ñuū
ñúcuán cúu jā ndóho ndá nú.
De jā súcuán chíhi yā cuenta
sīquī nū, yáhá stéhēn nūū ō jā
vāha Yāā cúu yā.
6 De suni íyó vāha jā nas-
ndóho yā nchivī jā sndóho
ndá ndóhó.
7 De quīvī jā nenda Jētohō ō
Jesús, quīvī ñúcuán sāhá Yāā
Dios jā natātú ndá ndóhó jā
ndóho, de saá-ni ndá nduhū.
Chi jíín ñuhūn quiji Jesús ichi
andiví jíín ndá ángel yā jā
ndíso poder.
8 De cuāha yā castigo nūū
ndá nchivī jāá nduú ní jéhe
ji tūhun cunī ji nāsa Yāā cúu
Yāā Dios, de nduú ní jétáhví ji
tūhun maá Jētohō ō Jesucristo
jā scácu yā ji.
9 De nchivī ñúcuán chi
ndoho ji níí cání, chi cujiyo ji
nūū maá Jētohō ō, de mā cūú
quīvi ji nūū viī ndasí cúñáhnú
yā jíín poder yā.
10 Súcuán sāhá yā quīvī jā
nenda yā jā viī cuñáhnú yā
sāhá nchivī cándíja jā yíhí
ndahá yā. De sāhvi ndasí
inī ji jā cunī ji nūū yā. De
suni súcuán ndá ndóhó, chi
nī ncandíja nú tūhun jā ní
nacani ndá nī nūū nū.
11 De jā ñúcuán cúu jā níní
jícān táhvī ni jēhē ndá nú,
jā ná cúu nú nchivī vāha jā
ní ncana yā ndóhó. De jíín
fuerza yā ná sáhá yā jíín ndá
nú jā squíncuu nú ndācá tiñu
váha jā ní nchuhun inī nū jā
sāhá nú sīquī jā cándíja nú.
12 De súcuán de cuñáhnú
maá Jētohō ō Jesucristo sāhá
nú, de suni cuñáhnú ndá máá
nú sāhá yā. Chi Yāā Dios
maá ó jíín Jētohō ō Jesucristo,
súcuán cúu jā sáhá yā jā váha
yóhó.

2

Tūhun maá tēe jā sāhá xēēn cuāchi

1 Mitan de cāhān ni sīquī
jā nenda maá Jētohō ō Jesu-
cristo jíín jā ndutútú ó nūū yā.
Cáhān ndāhví ndá nī jíín ndá
nú hermano,
2 jā má cuáha nú tūhun jā
sacā nuu cani inī nū, de ni
mā cúnēhén inī nū tú cāhān
nchivī jā ja nī nquenda quīvī
jā nenda maá Jētohō ō. Mā
cándíja cuitī ndá nú vísō tú
cāhān ji jā ní nīhīn ji iin tūhun
sīquī ñúcuán nūū Espíritu, á
iin tūhun jā ní ncāhān incā, á
tú cachī ji jā ndá nduhū nī
ntají iin carta jā cáhān súcuán.
3 Mā cuáha cuitī nū tūhun
jā stáhví ni iin ji ndóhó. Chi
jondē ncháha ca quenda quīvī
ñúcuán de xihna cā ndunīhin
inī cuāhā nchivī nūū yā, de
quenda nijīn maá tēe jā sāhá
xēēn cuāchi, de tēe jā tānū
tāhvī cúu maá tēe ñúcuán.
4 Chi tēe jā jínī ūhvī Yāā
Dios cúu dē, de nenda dē con-
tra sīquī ndācá jā scúnaní ji
yāā ji jíín ndācá jā chíñúhún
ji. De xēēn cā sāhá dē, chi
jondē cundeē dē inī templo
Yāā Dios jā íyó Jerusalén, de
cāhān dē jā maá dē cúu Yāā
Dios.
5 ¿A náhán ndá nú tūhun
yáhá? Chi súcuán nī ncāhān ni
jíín nú tá nī īyo nī jíín nú.
6 De ja jínī ndá nú nā cuá
cúu jā jásī jāá ncháha ca
quenda nijīn tēe ñúcuán, chi
jondē tá quenda quīvī maá
dē.
7 Chi ja cúu yuhū ndācá
cuāchi xēēn inī ñayīví, sochi
mitan chi íyó jā jásī nūū, tácua
mā cāá ndasí cā cuāchi, chi
jondē ná cújiyo maá jā jásī
nūū.
8 De sá de quenda nijīn maá
tēe jā sāhá cuāchi xēēn. De
maá Jētohō ō Jesús cahnī yā
tēe ñúcuán jíín tāchī yūhú yā-
ni, de jíín jā jéndūtē yā tá
nenda yā de stánū tāhvī yā dē.
9 De jā quiji tēe xēēn ñúcuán
chi maá Satanás sāhá. De
quiji dē jíín cuāhā poder, de
sāhá dē ndācá tiñu ñáhnú jā
stáhví dē, jā sāhvi inī nchivī
cunī ji.
10 De jíín ndācá tiñu néhén
de stáhví ndasí dē nchivī jā
tānū tāhvī, chi nduú ní ncúnī
ji cuetáhví ji tūhun ndāā jā
cācu ji ncu.
11 De jā ñúcuán cuāha Yāā
Dios tūhun jā cuetáhví ji
tūhun jāá nduú ndāā cuitī, de
candíja ji tūhun stáhví ñúcuán.
12 De súcuán de jēcundeē
cuāchi sīquī ndihi ji jāá nduú
ní ncándíja ji tūhun ndāā, chi
sa tiñu néhén nī ncusiī inī ji
jíín.

Nchivī jā ní nacāji yā jā cācu ji

13 Sochi cánuú jā níní
nacuetáhví ndá nī nūū Yāā
Dios jā síquī ndá ndóhó jā cúu
nú hermano jā mānī Jētohō
ō jíín. Chi jondē tá nī jēcōo
ñayīví, de ja nī nacāji Yāā
Dios ndá ndóhó jā scácu yā
ndóhó. Chi sáhá Espíritu yā jā
íyó ndoo íyó īī nū nūū yā, de
cándíja nú tūhun ndāā.
14 Chi jā ñúcuán nī ncana
yā ndá nú jíín tūhun jā scácu
yā yóhó jā ní nacani ndá nī,
tácua quīvi ndá nú nūū viī

cuñáhnú nú jíín maá Jētohō ō
Jesucristo.
15 Túsaá de cuiñi nīhin ndá
nú hermano, de cunahán
vāha nú tūhun jā ní ncutūha
ndá nú nūū ndá nī, á jā ní
ncāhān ni á jā ní ntee nī nūū
carta cúu.
16 Maá Jētohō ō Jesucristo
jíín Tatá ó Yāā Dios nī
ncundáhví inī yā yóhó, de nī
nsāhá yā jā coo siī inī ō níí
cání, jíín jā ñúhún inī ō ndācá
jā váha jā coo sīquī jā vāha inī
yā jíín ó.
17 De ná sáhá cā yā jā coo
ndeé inī ánō ndá nú, de ná
sáhá yā jā cuja nú cāhān nū
ndācá tūhun vāha yā, jíín jā
sāhá nú ndācá tiñu váha.

3

Jā ná cácān táhvī ji jēhē Pablo

1 De íyó incā tūhun cánuú,
hermano. Cācān táhvī ndá nú
jēhē ndá nī, tácua ñamā cūtē
nuu tūhun maá Jētohō ō Yāā
Dios, de cuetáhví vāha nchivī,
tá cúu nūū ní jetáhví ndá máá
nú.
2 De suni cācān táhvī nū
jā ná cácu nī nūū ndá tēe
nēhén jā stáhān ndá nduhū.
Chi nsūú ndihi nchivī cúu jā
cándíja tūhun yā.
3 Sochi maá Jētohō ō chi
vāha squíncuu yā jā ní nquee
yuhú yā, de sāhá yā jā cuja inī
ndá nú jíín tūhun yā, de coto
yā ndá nú nūū jānēhén.
4 De cúcáhnú inī ndá nī sáhá
maá Jētohō ō, jā cúu ndá nú
jíín tiñu jā ní ndacu nī nūū nū,
de suni cucuu cā nū jíín.
5 De ñúhún inī ni jā maá
Jētohō ō stéhēn cā yā nāsa coo
manī cā nū jíín yā jondē jíín
inī jíín ánō nū, jíín jā cuandeé
inī nū tá cúu nūū ní nsāhá
Cristo.

Jā cánuú satíñú ó

6 De ndácu ndá nī nūū ndá
nú hermano, chi súcuán nī
ndacu maá Jētohō ō Jesu-
cristo, jā cujiyo nú nūū ndá
hermano jā jíca cúxí de nduú
jíca ndaā ji tá cúu nūū ní
stéhēn ndá nī nūū nū.
7 Chi ja jínī ndá nú nāsa
cánuú ndacu nú ndá nduhū,
chi nduú ní jíca cúxí ndá nī tá
nī īyo nī jíín nú.
8 De ni nduú ní nchájī ndá
nī stāā nūū ni iin nú súcuán-
ni, chi nī nchunáá nī. Chi sa
nī nducú ndéé nī nī nsatíñú
ndasí nī nduú ñuú, tácua mā
stáhān ni ni iin nú.
9 De vísō íyó derecho ni jā
cācān ni nūū ndá nú nícu,
sochi nduú ní jícān ni, chi
súcuán nī nsāhá nī tácua cuu
nī iin ejemplo nūū nū nāsa
sāhá ndá nú.
10 Chi tá nī īyo ndá nī jíín nú,
de nī ndacu nī tiñu yáhá nūū
nū: Tú ní iin nchivī nduú cúnī
ji satíñú ji, de suni mā cājí ji
túsaá.
11 Chi nī nīhīn ndá nī tūhun
jā jíca cúxí sava nú, de nduú
sátíñú nú, chi sa sīquī tiñu
táhán nú nánducú nú.
12 De ndácu ndá nī tiñu nūū
ndá ndóhó jā sáhá súcuán, de
sndíhvī inī ni ndá nú jā coo
nañíí nú de satíñú nú, tácua
nīhīn nū jā cajī nū sīquī tiñu
jā sáhá maá nú. Chi súcuán
ndácu maá Jētohō ō Jesucristo
tiñu.
13 Hermano, mā nūú inī
ndá nú sāhá nú ndācá tiñu
váha.

14 De tú ní iin ji nduú jétáhví
ji tūhun jā cáhān ni nūū carta
yáhá, de cundēhé vāha nú ní
iin ji cúu, de mā quétáhán cā
nū jíín ji, tácua cucanoō ji de
nacani inī ji.
15 Sochi nsūú jā cunī ūhvī
nū ji, chi sa cāhān nū jíín ji tá
cúu nūū cáhān nū jíín ñanī nū
jā ná sátíñú vāha ji.

Bendición jā sándīhí

16 De ñúhún inī ni jā maá
Jētohō ō, Yāā jā jéhe tūhun
ndeé tūhun sīī inī, níní ná sáhá
yā jā coo ndeé coo siī inī nū
sīquī ndācá-ni, de coo yā jíín
ndá nú.
17 Nduhū Pablo, yáhá-ni cúu
jā tée nī jíín ndahá maá nī jā
cáhān ni jā sāhá ndeé inī ndá
nú. De súcuán jéhe nī firma
nūū ndācá carta ni, tácua cunī
ndá nú jā carta maá nī cúu.
Súcuán cáá letra ni.
18 De ñúhún inī ni jā maá
Jētohō ō Jesucristo, ná sáhá cā
yā jā váha ndá nú. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA XIHNA ÑUHUN JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

1 Maá nī cúu Pablo, apóstol
Jesucristo, chi Yāā Dios jā
scácu yóhó, jíín Jētohō ō Jesu-
cristo jā ñúhún inī ō jā cunī
ō nūū, nī ntají yā nduhū jā
nacani nī tūhun yā.
2 De tée nī carta yáhá cuēē
nūū nū Timoteo, chi cúu ndija
nú tá cúu sēhe nī sīquī jā ní
scándíja nī ndóhó. De ñúhún
inī ni jā Tatá ó Yāā Dios jíín
Jētohō ō Jesucristo ná sáhá cā
yā jā váha ndóhó, de cundáhví
inī yā ndóhó, de sāhá yā jā coo
ndeé coo siī inī nū.

Jā má cándíja ji ndācá tūhun stáhví

3 Tá nī nquehen nī ichi jā
quíhīn ni Macedonia, de nī
ncāhān ndāhví nī jíín nú jā
quendōo nú ñuū Efeso. De
suni súcuán cáhān ni jíín nú
mitan, tácua cāhān nīhin nú
jíín sava nchivī ñúcuán jā má
stéhēn ji incā tūhun jāá nduú
ndāā.
4 De mā cuétáhví ji ndācá
tūhun jā cúu maá cuento-ni,
jíín tūhun jā cáhān sīquī nāsa
vāji ndācá tatā ō janahán. Chi
ndá ñúcuán sáhá jā nahán
nátúhún ji sīquī, de nduú
jétíñú, de nduú sáhá jā cuja ji
squíncuu ji nūū Yāā Dios sīquī
tūhun jā cándíja ó.
5 De ndácu nī tiñu yáhá chi
cúnī ni jā ná cúndáhví inī ji
táhán ji sīquī jā íyó ndoo íyó
ndāā ánō ji de cándíja ndija ji
yā.
6 Sochi sava nchivī chi nī
jica yátá ji, de nī scuíta ji
tūhun yā, chi nī nquīvi ndá
ji nūū ndācá tūhun jāá nduú
jétíñú.
7 Chi cúnī ji cuu ji maestro
ley yā, de juni nduú jícūhun
inī ji nā tūhun cúu jā cáhān ji,
jíín nā cuá cúu jā stéhēn nīhin
ji.
8 De jínī ō jā íyó vāha ley, de
tú jícūhun inī ō nāsa jétíñú.
9 Chi cánuú jā sāhá ó cuenta
jāá nduú ní jécōo ni iin ley
jā síquī nchivī ndāā, chi sa
sīquī nchivī jāá nduú jétáhví,
jā nīhin inī, jā sáhá tiñu néhén,
jā sáhá cuāchi, jāá nduú
chíñúhún Yāā Dios de ni nduú
cándíja ley yā, jā jáhnī tatá jíín
naná, jíín jā jáhnī ndīyi.
10 De suni nī jēcōo sīquī
nchivī jā jíca ndiī, jíín sīquī
tēe jā sáhá ndiī jíín táhán yíí,
jíín nchivī jā sácuíhná incā
nchivī, jíín nchivī stáhví, jíín
nchivī jā cáhān nīhin tūhun
túhún. De nī jēcōo sīquī ndācá
cā nchivī jā sáhá tiñu jāá
nduú quétáhán jíín tūhun yā
jā stéhēn ndāā vāha.
11 De tūhun yā ñúcuán cúu
tūhun ñáhnú ndasí jā scácu
Yāā Dios yóhó, de maá yā
cúu Yāā ndetū ndasí. De nī
ntetíñú yā nduhū jā nácani nī
tūhun yā.

Jā nácuetáhví Pablo sīquī jā ní ncundáhví inī yā dē

12 De nácuetáhví nī nūū
Jētohō ō Jesucristo, Yāā jā ní
jēhe fuerza inī ni, chi nī nacāji
yā nduhū nī nsāhá yā jā cuu

squíncuu nī, de nī ntee yā tiñu
nduhū jā nácani nī tūhun yā.
13 De súcuán nī nsāhá yā jíín
nī vísō nī ncāhān nāvāha nī
sīquī yā jondē saá, de nī nsāhá
nāvāha nī nchivī cándíja, de
xēēn nī nsāhá nī. De vísō
súcuán de nī ncundáhví inī yā
nduhū, chi ncháha ca candíja
nī yā jondē saá, de nduú ní
jícūhun inī ni nā cuá cúu jā
sáhá nī.
14 Súcuán nī nsāhá Jētohō ō
jā váha ndasí jíín nī. De nī
nsāhá yā jā candíja nī jíín jā
cundáhví inī ni táhán nī sīquī
jā ní nquīvi nī ndahá Cristo
Jesús.
15 De ndāā ndija cúu tūhun
yáhá, de cánuú jā candíja
ndihi nchivī: Jā ní nquiji
Cristo Jesús inī ñayīví tácua
scácu yā nchivī íyó cuāchi. De
nduhū cúu tēe jā víhí cā nī
nsāhá cuāchi.
16 Sochi nī ncundáhví inī
Yāā Dios nduhū, tácua jíín
nduhū jā víhí cā nī nsāhá
cuāchi de stéhēn Jesucristo
nāsa née cáhnú ndasí inī yā.
De súcuán nī nsāhá yā jā cúu
nī iin ejemplo nūū ndācá
nchivī cándíja níí jā cuáhān
ō, tácua nīhīn táhvī ji cutecū ji
níí cání.
17 Tú súcuán de níí cání ná
cáhān yíñúhún ó jā vii ndasí
cúñáhnú maá Yāā jā cúu Rey
sīquī ndihi, jā técū níí cání,
jāá nduú náā cuitī. De nduú
cúu cunī ō nūū yā mitan, de
mátúhún-ni yā íyó, de ndíchí
yā. Amén.
18 Tá cúu sēhe nī cúu nú
Timoteo, de tiñu yáhá ndácu
nī nūū nū, jā nducú ndéé nú
sīquī tiñu váha. De candíja
nīhin nú, de coo ndaā ánō nū.
Chi jondē saá ja nī ncāhān
ndá hermano jíín tūhun Yāā
Dios jā súcuán cundiso nú
tiñu.
19 Chi sava nchivī nduú cā
íyó ndāā ánō ji nūū yā, de nī
snáā ji tūhun cándíja ji.
20 De Himeneo jíín Alejan-
dro cúu ūū tēe jā ní nsāhá
súcuán. De ja nī nsiáā ni dē
jā quīvi dē ndahá Satanás,
jā sndóho ji dē, tácua jíín
tūndóhó ñúcuán de cutūha dē
jā má cáhān nāvāha cā dē sīquī
Yāā Dios.

2

Sīquī nāsa cācān táhvī ō

1 Túsaá de xihna cā ndácu nī
jā cācān táhvī nū jēhē ndiviī
nchivī. De cāhān ndāhví nú
jēhē ji, de cācān nū nā cuá cúu
jā jíni ñúhún ji, de nacuetáhví
nú nūū yā jā síquī ndá ji.
2 De cācān táhvī nū jēhē
ndá tēe cúñáhnú jíín jā ndácu
tiñu, tácua sāhá dē jā cuu
cundeē vāha ó de nduú nā
tūndóhó coo sīquī ō, de cuu
chiñúhún vāha ó Yāā Dios de
sāhá yíñúhún ó jíín ndācá-ni.
3 Chi yáhá cúu jā váha jā
jétahān inī Yāā Dios, Yāā jā
scácu yóhó.
4 Chi maá yā cúnī yā scácu
yā ndācá nchivī de cunī ji
nāsa íyó tūhun ndāā yā.
5 Chi íyó iin-ni Yāā Dios, de
suni íyó iin-ni Yāā jā cáhān jíín
Yāā Dios jēhē nchivī. De Yāā
ñúcuán cúu maá Jesucristo jā
ní nduu tēe.
6 De nī nsōcō yā maá yā
nī jīhī yā jā ní nchunáá yā
cuāchi ndihi ó. De tá nī
nquenda maá quīvī ñúcuán,

de nī nquijéhé nchivī nácani ji tūhun ñúcuán.
7 De jā síquī ñúcuán nī jani yā nduhū jā cúu nī apóstol jā nácani nī tūhun yā, tácua stéhēn ni nūū nchivī ndācá nación jāá nduú jínī tūhun yā, jā ná cándíja ji tūhun ñúcuán de sāhá ji tiñu ndāā. De sīquī jā cándíja nī Cristo de íyó ndāā jā cáhān ni.
8 Túsaá de cúnī ni jā ndācá-ni lugar ná cácān táhvī ndācá tēe, de nanee dē ndahá dē. De ná cóo ndoo ánō dē jā má quítī inī dē de ni mā tétáhán dē.
9 De saá-ni ndācá ñahan, ná cásī vāha ña maá ña tá cúu nūū cánuú, tácua mā cōó tūhun canoō. De mā cúndihvī inī ña jā sāhá viī ndasí ña xīnī ña, á jā cuhun ña siquī oro á perla á sahma váha cā.
10 Chi sa jíín tiñu váha jā sáhá ña ná quéndōo viī ánō ña, tá cúu nūū cánuú sāhá ñahan ndoo ánō jā sáhá ña tiñu Yāā Dios.
11 De tá íyó ña jíín nchivī jā scuáha tūhun yā, de ná cúnini ña-ni de cuetáhví ña.
12 Chi nduú jéhe nī tūhun jā stéhēn ñahan nūū nchivī ndútútú, ni jā ndacu ña tiñu nūū tēe. Chi vāchi jā cunini ña-ni.
13 Chi xihna cā Adán nī nsāhá yā, de sá de nī nsāhá yā Eva.
14 De nduú ní stáhví tāchī cúñáhnú Adán, chi sa ñasíhí dē nī stáhví, de nī nsāhá ña cuāchi.
15 De jā scácu ndá ña sēhe de coo vāha ña, de tú quendōo ña jíín tūhun cándíja ña yā, jíín jā cundáhví inī ña táhán ña, jíín jā coo ndoo ánō ña, jíín jā sāhá yíñúhún ña.

3

Nāsa cánuú coo ndá tēe jā ndíso tíñú nūū nchivī cándíja

1 Ndāā cúu tūhun yáhá: Tú iin tēe cúnī dē cundiso tíñú dē coto dē nchivī cándíja, de vāha tiñu ndúcú dē sāhá dē.
2 Túsaá de tēe jā ndíso tíñú nūū nchivī cándíja, cánuú jā má cōó ni iin jā nīhīn nchivī cuāchi sīquī dē. De ná cóo iin-ni ñasíhí dē, de cájí coo inī dē, de ndito coo xīnī dē, de sāhá yíñúhún dē. De cánuú jā níní cuāha núú dē vehe nūū nchivī jīcá, de níní stéhēn vāha dē tūhun yā.
3 De mā cūú dē tēe jíni, de mā tétáhán dē, de mā ndíyo inī dē xūhún. Chi sa coo vāha inī dē, de coo vitá inī dē, de mā cútóó dē xūhún.
4 De cánuú jā ndacu vāha dē tiñu inī vehe dē, de sāhá dē jā ná squíncuu vāha sēhe dē de coo yíñúhún ji nūū dē.
5 Chi tú iin tēe nduú jínī dē ndacu vāha dē tiñu inī vehe dē, ¿de nāsa cuu cundiso tíñú dē nūū nchivī cándíja nūū Yāā Dios?
6 Túsaá de tēe jā cundiso tíñú nūū nchivī cándíja, mā cūú cuu iin tēe jā cáta nī ncandíja, chi sanaā de sāhá vīxī dē maá dē, de iin-ni cuāchi cundeē sīquī dē jíín tāchī cúñáhnú.
7 De cánuú jā cuu dē tēe jā suni jondē nchivī jāá nduú cándíja, cuetúhún ji dē, tácua mā níhīn ji cuāchi sīquī dē, de mā cúndéé tāchī cúñáhnú jíín dē.

Nāsa cánuú coo ndá tēe jā chíndeé nchivī cándíja

8 De saá-ni ndá tēe jā cuiñi
dē chindeé dē nchivī cándíja,
cánuú jā coo yíñúhún dē, de
squíncuu dē jíín tūhun cáhān
dē. De mā cūú dē tēe jíni, de
ni mā ndíyo inī dē xūhún.
9 De ná cuíñi nīhin dē jíín
tūhun cándíja ó jā ní nchiyuhū
jondē janahán, de ná cóo
ndoo ánō dē.
10 De cánuú jā xihna cā coto
túnī nū dē, de tú nī jinī nū
jāá nduú nā cuāchi dē, ñúcuán
de cuu cuiñi dē jā chindeé dē
nchivī cándíja.
11 De saá-ni ñasíhí ndá dē,
cánuú coo yíñúhún ña, de mā
sátúhún ña, de cájí coo inī ña,
de squíncuu vāha ña ndācá-ni
tiñu.
12 De ndá tēe jā chíndeé
nchivī cándíja, ná cóo iin-ni
ñasíhí dē, de ná ndácu vāha
dē tiñu nūū sēhe dē jíín ndá
nchivī vehe dē.
13 Chi ndācá tēe jā chíndeé
vāha nchivī cándíja, quéndōo
yíñúhún dē nūū nchivī, de
níhīn dē modo jā cájí cā
nácani dē tūhun Cristo Jesús
jā cándíja ó.

Tūhun yuhū yā jā cándíja ó

14 De vísō ñúhún inī ni jā
cuēē ñamā ni nacunī tāhán ó,
sochi tée nī tūhun yáhá cuēē
nūū nū,
15 tácua tú cucuéé nī, de
ja jínī nū nāsa cánuú sāhá
vāha nchivī jā cúu sēhe Yāā
Dios. Chi ndá máá ji cúu
nchivī cándíja nūū Yāā Dios,
Yāā técū. De maá ji sáhá jā íyó
cutú tūhun ndāā, chi íñí nīhin
ji jíín.
16 De jāndáā ndija chi ñáhnú
ndasí cúu tūhun yáhá jā
cándíja ó jā ní nchiyuhū jondē
janahán:

Yāā Dios nī stéhēn yā maá yā
jā ní nduu yā tēe,
de Espíritu Santo nī stéhēn
jā íyó ndāā tiñu jā ní
nsāhá yā,
de ndá ángel andiví nī jinī tiñu
jā ní nsāhá yā.
De nī jītē nuu tūhun yā nūū
nchivī ndācá nación,
de nī ncandíja nchivī níí
ñayīví nūū yā,
de nī ndaa yā cuānohōn yā
andiví.

4

Sīquī nchivī jā caca yátá nūū tūhun cándíja ó

1 De cájí stéhēn Espíritu Yāā
Dios jā ndá quīvī jā cuándihi
de coo sava nchivī jā caca
yátá ji nūū tūhun cándíja ó.
De cuetáhví ji ndācá jā cáhān
tūhun stáhví jíín tūhun jā ní
stéhēn tāchī.
2 Chi cunini ji tūhun jā
stéhēn ndá tēe stáhví-ni, jāá
nduú cáhān ndāā ndá dē. Chi
tēe ñúcuán nī jija ndasí inī dē
jíín tūhun stáhví, de nduú cā
sáhá jíín ánō dē jā nacani inī
dē.
3 De cāhān ndá dē jā cuāchi
cúu jā coo ñasíhí tēe, de saá-
ni tú cajī nchivī sava ndeyu.
De ndeyu ñúcuán chi nī nsāhá
Yāā Dios jā cuu nchivī cándíja
jā jínī tūhun ndāā, tácua cajī ji
de nacuetáhví ji nūū yā.
4 Chi ndihi jā ní nsāhá Yāā
Dios, chi íyó vāha, de mā
squéne yichī ō ni iin, chi sa
nacuetáhví ó de cajī ō.

5 Chi jíín jā cáhvi ó tūhun Yāā
Dios jíín jā nácuetáhví ó nūū
yā, de íyó ndoo ndihi-ni.

Tēe jā sátíñú vāha nūū Jesucristo

6 De tú stéhēn nū tūhun
yáhá nūū ndá hermano, túsaá
de cuu nú tēe jā sátíñú vāha
nūū Jesucristo, de cuja nú jíín
tūhun vāha yā jā cándíja nú,
chi nī ncutūha nú de níquīn
nū.
7 Sochi mā quívi nduū nū
jíín ndá tūhun jā cúu cuento-
ni jā jáni cāhá inī nchivī. Chi
níní scuáha nú nāsa chiñúhún
vāha nú Yāā Dios.
8 Chi jā scuáha ó ejercicio jā
coo ndacuī yiqui cúñu ó, jacū-
ni níhīn tīñú. Sochi jā scuáha ó
nāsa cánuú jā sāhá vāha ó nūū
yā, ñúcuán cúu jā vāha níhīn
tīñú sīquī ndācá-ni, jā cúu vida
yáhá jíín vida jā quiji.
9 De ndāā ndija cúu tūhun
yáhá, de jā cánuú candíja
ndihi nchivī cúu.
10 De jā síquī yáhá cúu jā
sátíñú nīhin ó sīquī tūhun yā,
de ndóho ó jā cáhān nāvāha
ji nūū ō. Chi ñúhún inī ō
jā cunī ō nūū maá Yāā Dios,
Yāā técū. De maá yā cúu jā
scácu ndācá nchivī, de nchivī
cándíja tūhun jā cúndáhví inī
yā ji, maá ji cúu jā scácu yā.
11 Ndācá tūhun yáhá cánuú
jā ndacu nú nūū ji de stéhēn
nū.
12 Mā cuáha nú tūhun jā
cujéhe inī ni iin ji nūū nū
sīquī jā suchí nú. Chi sa cuu
nú iin ejemplo nūū nchivī
cándíja, jā cunī ji nāsa vāha
cáhān nū, nāsa vāha sáhá nú,
nāsa cúndáhví inī nū táhán nú,
nāsa cándíja nú, nāsa íyó ndoo
ánō nū.
13 De juni cúcuéé nī jā cuéē
ni, de cundihvī inī nū jā cahvi
nú tuṭū ii nūū ndá hermano
jā ndútútú, jíín jā sndíhvī inī
nū ji, jíín jā stéhēn nū nūū ji.
14 Mā cúhuun inī nū jíín
tāhvī jā ní jēhe Yāā Dios nūū
nū jā nácani nú tūhun yā. Chi
ndá tēe ñáhnú jā ndíso tíñú
nūū nchivī cándíja, nī ntee dē
ndahá dē xīnī nū, de nī nsāhá
Yāā Dios jā ní ncāhān dē jā
súcuán cundiso tíñú nú.
15 Túsaá de cucuu nú jíín
ndá tiñu yáhá, de cundihvī inī
nū jíín, tácua cunī ndá nchivī
jā vāha jíja nú cuāhān nū jíín.
16 Coto nú maá nú jā caca
ndaā nū jíín jā stéhēn vāha nú
tūhun yā, de cuiñi nīhin nú jíín
ndihi. Chi tú súcuán sāhá nú
de quendōo vāha ánō maá nú
jíín nchivī jā chuhun inī tūhun
jā cáhān nū.

5

Nāsa sāhá vāha ó jíín nchivī cándíja

1 Mā cáhān xēēn nū nūū
ndá tēe ñáhnú, chi sa cāhān
vāha nú jíín dē jā má stíví dē,
tá cúu nūū cáhān nū jíín tatá
nú. De ndācá tēe suchí, suni
cāhān vāha nú jíín dē tá cúu
nūū cáhān nū jíín ñanī nū.
2 De saá-ni cāhān nū jíín
ndá ñahan ñáhnú, tá cúu naná
nú. De saá-ni jíín ndá ñahan
súchí, suni cāhān nū jíín ña
tá cúu cuāha nú, de yíñúhún
natúhún nú jíín ña.
3 De nchivī cándíja ná cuáha
ji jā jíni ñúhún ndá ñahan jā
ní nquendōo ndáhví, de tú nī

nquendōo ndáhví ndija ña jāá
nduú nā nchivī jíto ña.
4 Chi iin ñahan jā ní
nquendōo ndáhví, tú íyó sēhe
ña á sēhe ñání ña jā jávāha,
de ná cóto maá ji ña. Chi
cánuú cutūha ji jā xihna cā
nūū nchivī vehe ji squíncuu
ji coto ji. De ná nácoto ji naná
ji tatá ji sīquī jā ní jito ndá ña
ji. Chi yáhá cúu tiñu váha jā
jétahān inī Yāā Dios.
5 Sochi iin ñahan jā ní
nquendōo ndáhví ndija jā
mátúhún-ni cā ña, ñúhún inī
ña jā maá Yāā Dios coto yā ña,
de nduú jéncuiñī ña jā jícān
táhvī ña nduú ñuú.
6 Sochi tú ndíhvī inī ña sīquī
jā cúsiī inī maá ña-ni, ñúcuán
de vísō técū ña, de modo ja nī
jīhī ña.
7 Tiñu yáhá ndacu nú nūū
nchivī, tácua mā cōó cuāchi
sīquī ji.
8 De tú iin nchivī nduú jíto
ji táhán vehe ji, de víhí cā
nchivī inī vehe ji, túsaá de
sáhá ji tiñu jāá nduú quétáhán
jíín tūhun cándíja ó, de cúu
ji nchivī nēhén cā nsūú cā
nchivī jāá nduú cándíja.
9 De ñahan viuda cuu quīvi
síví ña nūū lista nchivī jā
chíndeé ndá nú jíín xūhún, de
tú ja nī nquenda ña ūnī xico
cuīyā, de tú nī īyo iin-ni yií ña.
10 De suni cánuú jā cuu ña
ñahan jā jétúhún nchivī ña jā
vāha tiñu nī nsāhá ña, á jā ní
scuáhnu vāha ña sēhe ña, jíín
jā ní jēhe núú ña vehe nūū
nchivī jīcá, jíín jā ní nsāhá
ña ndá tiñu lúlí cā nūū ndá
hermano cándíja, jíín jā ní
nchindeé ña nchivī jā ndóho
tūndóhó, jíín jā ní nsāhá ña
ndá cā tiñu váha.
11 Sochi ndá ñahan viuda
suchí cā, mā squívi nú síví ña
nūū lista. Chi sanaā de nducú
ña jā cusiī inī maá ña-ni, de
mā cúndihvī cā inī ña sīquī
Cristo, chi cuu inī ña cundeca
tucu ña tēe.
12 De súcuán coo cuāchi
sīquī ña, chi nduú ní squíncuu
ña jā ní nquee yuhú ña nūū yā
tá nī jēcōso síví ña nūū lista.
13 De suni caca nuu ña
ndācá-ni vehe de quee cúxí
ña. De nsūú maá-ni jā caca
cúxí ña, chi suni jā sāhá túhún
ña, de quīvi nduū ña cāhān
ña tūhun jāá nduú íyó vāha jā
cāhān ña.
14 Jā ñúcuán cúnī ni jā
ndācá ñahan viuda suchí,
ná núcundeē ña jíín tēe, de
scuáhnu ña sēhe, de coto vāha
ña vehe ña, tácua ndá nchivī
cúu contra tūhun yā, mā cūú
cāhān ji sīquī ña.
15 Chi sava ñahan viuda ja nī
jica yátá ña de sáhá ña tiñu jā
cúnī Satanás.
16 De tú iin tēe á iin ñahan
cándíja, de tú íyó iin ñahan vi-
uda vehe ji, de ná cóto maá
ji ña. De mā cúndeē gasto
ña sīquī grupo nchivī cándíja,
tácua cuu cuāha vāha ji nūū
ndá ñahan viuda jāá nduú nā
nchivī coto ji ña.
17 De ndá tēe ñáhnú jā jíto
nchivī cándíja, ná jícunáá
doble yāhvi dē, de tēe jā ndíhvī
cā inī jā stéhēn dē de nácani
vāha dē tūhun yā, maá dē
cánuú cā jā nīhīn dē doble.
18 Chi cúu tá cúu nūū cáhān
tutū īī: Stīquī jā jáxīn trigo,
cánuú jā cuāha nú jā cajī tī. De
suni cáhān: Tēe jā sátíñú tátū,

cánuú jā quehen dē yāhvi dē, cáchī.
19 Mā cuétúhún nú de tú
cāhān nchivī cuāchi sīquī
iin tēe ñáhnú jā jíto nchivī
cándíja, de tú nduú íyó ūū á
ūnī testigo.
20 Sochi tú sáhá nchivī
cuāchi, de cánuú cuxeēn nū
nūū ji, cunī jíín núū ndihi
nchivī, tácua cuyūhú sava cā
ji.
21 De cáhān nīhin nī jíín nú,
jínī maá Yāā Dios jíín Jētohō
ō Jesucristo jíín ndá ángel yā
jā ní nacāji yā: Squíncuu vāha
nú tiñu yáhá, de mā sāhá nú
cuenta nāsa cúu iin iin ji, chi
inuú-ni sāhá ndāā nū sīquī
ndihi ji-ni.
22 De mā cānī ñamā nū iin
tēe jā cundiso tíñú dē nūū
nchivī cándíja, chi xihna cā
coto túnī nū dē. Chi sanaā de
stíví dē, de cuāchi dē suni cun-
deē sīquī maá nú jíín dē. De
coto má quīvi nú tiñu néhén.
23 De sīquī jā sanúú sanúú-
ni cúhū chījin nú, de mā cōhó
cā nū maá-ni ndute, chi suni
coho nú jacū vino.
24 Cuāchi sava nchivī chi ja
íyó nijīn jondē ncháha ca quīvi
ji nūū cundaā cuāchi ji. Sochi
cuāchi sava cā ji chi cúcuéé cā
de natūu nahñí.
25 De saá-ni ndācá tiñu váha,
chi íyó nijīn. De vísō ncháha
ca natūu tiñu váha ñúcuán, de
mā cūú coo yuhū níí cání, chi
natūu.

6

1 Ndācá nchivī jā cúu mozo,
ná cóo yíñúhún vāha ji nūū
patrón ji, tácua mā cáhān
nēhén nchivī sīquī Yāā Dios
jíín sīquī tūhun yā jā stéhēn ō.
2 De mozo jā yíhí nūū pa-
trón cándíja, mā cání inī ji jā
jacū-ni sāhá yíñúhún ji nūū
dē sīquī jā hermano cándíja
cúu dē. Chi sa satíñú vāha cā
ji nūū dē, chi tēe cándíja tēe
mānī ji jíín cúu ndá tēe ñúcuán
jā sátíñú ji nūū. Tūhun yáhá
stéhēn nū de sndíhvī inī nū ji.

Sīquī jā chiñúhún vāha ó yā de cusiī inī ō jíín jā névāha ó-ni

3 De tú ní tēe stéhēn tūhun
jāá nduú ndāā jāá nduú
quétáhán jíín tūhun vāha ndāā
maá Jētohō ō Jesucristo, jíín
tūhun jā ní stéhēn Yāā Dios jā
cándíja ó,
4 túsaá de maá-ni tēe vīxī tēe
jāá nduú jícūhun cuitī inī cúu
dē. Chi tēe naā xīnī cúu dē,
chi maá-ni jā cúnī dē tetáhán
dē sīquī ndācá tūhun jā stéhēn
ō. De ndācá ñúcuán sáhá jā
cúcuásún inī, jíín jā tétáhán,
jíín jā cáhān nāvāha, jíín jā jáni
nēhén inī sīquī táhán,
5 jíín jā maá-ni jā stáhān
tāhán. Súcuán sáhá ndá tēe jā
ní ndunaā xīnī, jāá nduú jínī
tūhun ndāā. De jáni inī ndá dē
jā nīhīn dē cuāhā xūhún sīquī
tūhun cándíja ó de jā ñúcuán
stéhēn dē. De cujiyo nú nūū
nchivī jā íyó súcuán.
6 De jāndáā chi vāha ndasí
quéndōo ó de tú chíñúhún
vāha ó yā, de tú cúsiī inī ō jíín
jā névāha ó-ni.
7 Chi ni iin ndatíñú nduú
ní ncácu ó jíín ñayīví yáhá, de
suni mā cūú cuitī cōhōn jíín ni
iin tá cuū ō.

8 De tú íyó jā cajī ō jā
cusúcún ó, de ná cúsiī inī ō jíín
ñúcuán-ni.
9 Chi nchivī jā cúnī cucuícá,
ñamā quívi ji cuāchi jā jíto túnī
tāchī ji. De quívi ji jíín cuāhā
tiñu néhén tiñu stíví jā ndíyo
inī ji. De ndācá ñúcuán sáhá jā
tíví nchivī de tánū tāhvī ji.
10 Chi jā ndíyo inī ō xūhún,
ñúcuán sáhá jā quíjéhé ndācá
tiñu néhén. De sava nchivī jā
ndíyo inī xūhún, nī sndóo ji
tūhun cándíja ji, de nī nīhīn ji
cuāhā ndasí tūndóhó.

Jā ná ndúcú ndéé ó sīquī
tūhun cándíja ó

11 Sochi ndóhó chi tēe
sátíñú nūū Yāā Dios cúu nú,
de cunu nú nūū ndācá cuāchi
yáhá. De cuniquīn nū tiñu
ndāā, de chiñúhún vāha nú
Yāā Dios, de candíja vāha nú,
de cundáhví inī nū táhán nú,
de cuandeé inī nū, de coo vitá
inī nū.
12 De nducú ndéé nú sīquī
tūhun jā cándíja ó yā. De cuiñi
nīhin nú jíín tūhun jā ní nīhīn
táhvī ō cutecū ō níí cání. Chi
jā ñúcuán cúu jā ní ncana yā
ndóhó, de cájí nī ncāhān nū
jā vāha cándíja nú yā, nī jinī
jínúū cuāhā nchivī.
13 De cáhān nīhin nī jíín
nú, jínī maá Yāā Dios, Yāā jā
sáhá jā técū ndācá-ni, jíín Je-
sucristo, Yāā jā cájí nī ncāhān
yā nī nacani yā tūhun vāha
nūū Poncio Pilato.
14 Squíncuu vāha nú tiñu
jā ndácu yā nūū nū, de mā
stíví nú jā sáhá nú, tácua mā
cáhān nchivī cuāchi sīquī nū.
De súcuán sāhá nú níí jondē
nenda Jētohō ō Jesucristo.
15 Chi nenda yā maá quīvī
jā ní jani Yāā Dios. De Yāā
Dios chi mátúhún-ni yā cúu
Yāā ndetū ndasí, de tíin yā
ndihi poder. De cúu yā Rey
nūū ndācá rey, jíín Jētohō nūū
ndācá jētohō.
16 De mátúhún-ni yā cúu jā
íyó níí cání. De ndéē yā iin
lugar nūū jéndūtē ndasí, nūū
má cūú quīvi ó. De ni iin
nchivī ñayīví yáhá nduú ní
jínī cuitī ji nūū yā, de ni mā
cūú cunī ji nūū yā. De níí
cání ná cóo yíñúhún ó nūū yā,
chi tíin maá yā poder níí cání.
Amén.
17 De cāhān nū jíín nchivī jā
cuícá ndatíñú ñayīví yáhá, jā
má cúvixī ji. De mā cútóó ji
xūhún ji, chi ñamā naā. Chi sa
ná cándíja ji jā coo vāha ji sāhá
Yāā Dios, Yāā técū, chi maá yā
jéhe cuāhā yā ndācá-ni jā cúsiī
inī ō jíín.
18 De ndacu nú tiñu nūū ji
jā ná sáhá vāha ji, chi jā sáhá
ji ndācá tiñu váha, ñúcuán cúu
jā sáhá cuícá ndija ji maá ji.
De ná cúu ji nchivī vāha inī jā
cuāha ji jā cuu táhán ji.
19 De súcuán de scáyā ji
cuāhā tiñu váha jā coo cuícá
ji nūū yā níí tiempo jā quiji.
De nīhīn táhvī ji jā cutecū ji níí
cání.

Tiñu sándīhí jā ndácu Pablo
nūū Timoteo

20 De ndóhó Timoteo, coto
nú ndācá tiñu jā ní nchihi yā
ndahá nú. De mā quívi nduū
nū jíín ndācá tūhun cāhá-ni,
cuenta ñayīví yáhá, jíín ndācá
tūhun stáhví jā cáhān ndá ji jā
tūhun ndíchí tūhun ndāā cúu.

21 Chi sava nchivī jā níquīn
ndācá tūhun yáhá, nī jica yátá
ji nī sndóo ji tūhun cándíja ji
yā. De ñúhún inī ni jā Yāā Dios
ná sáhá cā yā jā váha ndóhó.
Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA UU JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

1 Maá nī cúu Pablo, apóstol
Jesucristo, chi súcuán nī
jētahān inī Yāā Dios nī ntají
yā nduhū jā nácani nī tūhun jā
ní nquee yuhú yā jā cutecū ō
níí cání sīquī jā yíhí ó ndahá
Cristo Jesús.
2 De tée nī carta yáhá cuēē
nūū nū Timoteo, chi cúu nú
tá cúu sēhe nī jā mānī ni jíín.
De ñúhún inī ni jā Tatá ó Yāā
Dios jíín Jētohō ō Jesucristo
ná sáhá cā yā jā váha ndóhó,
de cundáhví inī yā ndóhó, de
sāhá yā jā coo ndeé coo sīī inī
nū.

Jā nácani dē tūhun Cristo

3 Níní nduú náā inī ni cāçān
táhvī ni jēhē nū nūū Yāā Dios
nduú ñuú, de nácuetáhví nī
nūū yā jā síquī nū. Chi nūū
maá yā sátíñú nī, tá cúu nūū
ní nsāhá ndācá tatā ni, de íyó
ndoo ánō ni nūū yā.
4 De núcūhun inī ni jā ní
jacu nú tá nī nquee nī cuāhān
ni. De cúu inī ni jā nacunī
tāhán ó, tácua cusiī ndasí inī
ni.
5 De núcūhun inī ni jā
cándíja vāha ndija nú Cristo,
tá cúu nūū xihna cā nī
ncandíja naná ñáhnú nú
Loida, jíín naná nú Eunice.
De jáni ndija inī ni jā suni
súcuán cándíja maá nú mitan.
6 De jā ñúcuán násndíhvī inī
ni ndóhó jā cundihvī cā inī nū
jíín tāhvī jā ní jēhe Yāā Dios
nūū nū jā nácani nú tūhun yā.
De tāhvī ñúcuán nī nīhīn nū tá
nī ntee nī ndahá nī xīnī nū.
7 Chi Espíritu jā ní jēhe Yāā
Dios nūū ō, nduú sáhá jā
cuyūhú ó, chi sa sáhá jā íyó
fuerza inī ō, jíín jā cúndáhví
inī ō táhán ó, jíín jā íyó ndito
xīnī ō.
8 Túsaá de mā cúcanoō nū
nacani nú tūhun maá Jētohō
ō. De suni mā cúcanoō nū
sīquī maá nī jā yíhí nī vecāa jā
síquī tūhun yā. Chi sa cuāha
nú tūhun jā ndoho nú jíín nī
sīquī jā nácani ó tūhun jā scácu
yā yóhó, tú nāsa jéhe Yāā Dios
fuerza inī ō.
9 Chi nī scácu yā yóhó, de
nī ncana yā yóhó jā coo ndoo
ánō ō jā satíñú ó nūū yā. De
nduú ní ncána yā yóhó sīquī jā
ní nsāhá vāha ó, chi sīquī jā ní
jani inī maá yā jā cundáhví inī
yā yóhó sīquī jā yíhí ó ndahá
Cristo Jesús. Chi jondē ncháha
ca jēcōo ñayīví, de ja cúndáhví
inī yā yóhó.
10 De mitan jā ní nquiji Je-
sucristo, Yāā jā scácu yóhó,
de nī stéhēn cājí Yāā Dios jā
cúndáhví inī yā yóhó. Chi maá
Cristo nī snáā yā poder cuēhē
jáhnī yóhó, chi jíín tūhun jā
scácu yā yóhó nī stéhēn cājí yā
nūū ō jā cutecū ō níí cání chi
mā tánū tāhvī ō.
11 De nī jani Yāā Dios nduhū
jā nácani nī tūhun ñúcuán,
de nī ntají yā nduhū jā cúu
nī apóstol jā stéhēn ni nūū
nchivī ndācá nación jāá nduú
jínī tūhun yā.
12 De sīquī ñúcuán cúu jā
ndóho nī ndācá tūndóhó yáhá
jā yíhí nī vecāa. Sochi nduú
cúcanoō ni, chi jínī ni nāsa

Yāā cúu Yāā jā cándíja nī, de
cúcáhnú inī ni jā cuu coto yā
tiñu jā ní nchihi yā ndahá nī,
jondē mitan de jondē quīvī jā
nenda yā.
13 De cuiñi nīhin nú jíín
ndācá tūhun yā chi stéhēn
ndāā, suu tūhun jā ní stéhēn
ni nūū nū. De caca nú jíín
tūhun cándíja ó, de cundáhví
inī nū táhán nú sīquī jā yíhí nú
ndahá Cristo Jesús.
14 De coto nú ndācá tiñu
váha jā ní nchihi yā ndahá
nú, sāhá poder maá Espíritu
Santo jā ndéē inī ō.
15 Ja jínī nū jā ndācá nchivī
jā íyó Asia nī sndóo ji nduhū.
De ūū ji cúu Figelo jíín
Hermógenes.
16 De jícān táhvī ni jā
cundáhví inī Jētohō ō nchivī
vehe Onesíforo, chi cuāhā
vuelta nī nanihīn inī ni
nī nsāhá dē, de nduú ní
ncúcanoō dē sīquī ni jā yíhí nī
vecāa.
17 Chi sa tá nī nquiji dē
Roma, de nī nanducú vāha dē
nduhū jondē nī nanihīn dē
nduhū.
18 De jícān táhvī ni jā maá
Jētohō ō ná cúndáhví inī yā dē
quīvī jā nenda yā. De suni ja
jínī vāha nú nāsa nī nchindeé
ndasí dē nduhū tá nī īyo nī
ñuū Efeso.

2

Jā cúu ó tá cúu soldado vāha nūū Jesucristo

1 Túsaá de ndóhó, sēhe
mánī, coo fuerza inī nū sīquī
jā yíhí nú ndahá Cristo Jesús
de sáhá yā jā váha ndóhó.
2 De ndācá tūhun jā ní jini
nú nī ncāhān ni, nī jinī jínúū
nchivī cuāhā, tūhun ñúcuán
nastéhēn nū nūū ndá tēe jā
squíncuu vāha, tácua suni cuu
stéhēn tucu maá dē nūū sava
cā ji.
3 De ndóhó cuandeé inī nū
jā cunī nū tūndóhó, chi cúu nú
modo iin soldado vāha nūū
Jesucristo.
4 Ni iin soldado jā íñí nūū
guerra, nduú sátéñú dē maá
dē jíín tiñu maá dē, chi cánuú
jā sāhá dē maá-ni tiñu jā
ndácu tēe jā tátúnī nūū dē.
5 De suni súcuán tēe cásíquí
deporte, mā níhīn dē premio
de tú mā cúndihvī inī dē jā
casíquí vāha dē tá cúu nūū
cánuú casíquí dē.
6 De saá-ni tēe jā sátíñú vāha
ñuhun, maá dē cúu jā xihna cā
nīhīn jā jéhe itū.
7 Nacani inī nū sīquī jā
cáhān ni, de maá Jētohō ō
sāhá yā jā jīcūhun inī nū sīquī
ndihi.
8 De cuhun ndasí inī nū Je-
sucristo, Yāā jā ní nquiji chījin
tatā rey David, de nī natecū
yā māhñú ndīyi, tá cúu nūū
cáhān tūhun yā jā nácani nī jā
scácu yā yóhó.
9 De jā síquī tūhun ñúcuán
ndóho nī tūndóhó, de jondē
nī juhnī ndá ji nduhū jā yíhí
nī vecāa, modo iin tēe jā ní
nsāhá cuāchi xēēn. Sochi
tūhun Yāā Dios chi mā cūú
cuhnī ji jā má cútē nuu.
10 Túsaá de jéndeé inī ni
jínī ni ndācá tūndóhó yáhá
sīquī jā cúndáhví inī ni nchivī
jā ní nacāji yā, tácua suni
cācu maá ji jā quīvi ji ndahá

Cristo Jesús, de quīhīn ji nūū
cuñáhnú ji níí cání.
11 Chi ndāā cáhān tūhun
yáhá:
Vísō ná cúū ō jā síquī yā, de
suni cutecū ō jíín yā,
12 de tú cuandeé inī ō ndoho
ó, de suni ndacu ó tiñu
jíín yā.
De tú mā cuétúhún ó yā, de
suni mā cuétúhún yā
yóhó.
13 De vísō nduú squíncuu vāha
ó, de maá yā chi níní
squíncuu yā,
chi nduú cúu sāhá falta yā,
chi squíncuu yā jā ní
ncāhān yā.

Tēe jā sátíñú vāha jā squíncuu jíín tūhun yā

14 Tūhun yáhá nasndíhvī inī
nū nchivī, de cāhān nīhin nú
jíín ji, cunī maá Jētohō ō, jā má
tétáhán ji sīquī ndācá tūhun
jā cáhān cāhá-ni. Chi nduú
jétíñú cuitī, chi sa stíví nchivī
jā níni.
15 De nducú ndéé nú jā
cuetúhún Yāā Dios ndóhó, jā
cúu nú tēe sátíñú vāha jā
squíncuu jíín tūhun yā, tácua
mā cúcanoō nū nūū yā sīquī ni
iin, chi vāha nacani nú tūhun
ndāā yā.
16 De mā quívi nduū nū
jíín ndācá tūhun cāhá-ni
ñayīví yáhá, chi suu sáhá jā
ndúcuahā cā tiñu néhén jā
quívi ndá nchivī jā cáhān.
17 De ndācá tūhun jā stéhēn
ji chi cúu tá cúu iin ndīhyi
xēēn jā ndúxeēn cā cuāhān.
De Himeneo jíín Fileto cúu ūū
tēe jā sáhá súcuán.
18 Chi ndúū tēe ñúcuán nī
jica yátá dē nūū tūhun ndāā,
de cáhān dē jā ja nī natecū
ndīyi. De súcuán sáca nuu dē
xīnī sava nchivī cándíja.
19 Sochi Yāā Dios nī jani yā
nchivī maá yā, de íyó cutú
íyó nīhin ji jā má cācá yátá
ji, tá cúu nūū yósō nūū tutū
īī: Ja jínī Jētohō ō Yāā Dios
ndācá nchivī jā yíhí ndahá yā.
De suni cáhān: Ndācá nchivī
jā nácunehen síví Cristo, ná
cújiyo ji nūū tiñu néhén, cáchī.
20 De inī iin vehe cáhnú íyó
cuāhā cōhō, de nsūú maá-
ni cōhō oro jíín cōhō plata,
chi suni cōhō ñutun jíín cōhō
ñuhun. De íyó jā fino de íyó jā
corriente.
21 De tú iin nchivī sāhá
ndoo ji maá ji jā quee ji nūū
ndācá tiñu néhén, de cuu ji tá
cúu iin cōhō fino. De coo ndoo
coo iī ji nūū Jētohō ō, de nīhīn
tīñú ji nāsa cúnī maá yā. De
coo tūha ji jā sāhá ji ndācá tiñu
váha.
22 Túsaá de cunu nú nūū
ndācá jāá nduú vāha jā ndíyo
inī ndá tēe suchí. De cuniquīn
nū tiñu ndāā, jíín tūhun jā
cándíja nú yā, jíín tūhun
cúndáhví inī, jíín tūhun jā ndéē
mānī jíín táhán. De súcuán
sāhá nú jondē jíín ndācá
nchivī ndoo ánō jā nácunehen
síví maá Jētohō ō.
23 De mā quívi nduū nū jíín
ndācá tūhun naā jāá nduú íyó
cájí, chi ja jínī nū jā suu sáhá
jā tétáhán nchivī.
24 De iin mozo maá Jētohō ō,
nduú vāha jā tetáhán dē, chi
sa cánuú jā coo vāha inī dē
jíín ndācá nchivī. De ná cóo
vāha inī dē jā stéhēn dē, de ná
cuándeé inī dē jíín ji.

25 De jíín jā vitá inī dē de
cani ichí dē nchivī nīhin inī.
Chi sanaā de nacani inī ji sāhá
Yāā Dios, de jīcūhun inī ji nāsa
íyó tūhun ndāā.
26 De nducájí inī ji de cācu ji
nūū tāchī cúñáhnú jā ní ntiin
ji, chi nī ncundeé jíín ji jā sáhá
ji jā cúnī maá.

3

Sīquī nāsa coo nchivī nēhén
ndá quīvī jā cuándihi

1 De suni jīcūhun inī nū jā
ndá quīvī cuándihi de quenda
quīvī jā coo tūndóhó.
2 Chi coo nchivī jā chiñúhún
maá, de ndīyo inī ji xūhún, de
sāhá téyíí ji maá ji, de sāhá
vīxī ji maá ji. De cāhān nēhén
ji sīquī Yāā Dios, de cunīhin
inī ji nūū tatá ji nūū naná ji,
de mā nácuetáhví ji, de mā
chíñúhún ji Yāā Dios.
3 De mā cōó mānī ji jíín
táhán ji de ni mā cúndáhví inī
ji. De sāhá túhún ji, de mā cūú
casī ji ndācá jā ndíyo nēhén
inī ji, de xēēn ndasí coo ji, de
quītī inī ji cunī ji ndācá tiñu
váha.
4 De suni nastúu ji táhán ji,
de mā cúyūhú ji sāhá ji cuāchi,
de coo vīxī ndasí ji, de nducú
ji jā cusiī inī maá ji-ni, de mā
nducú ji jā quīvi ji nūū Yāā
Dios.
5 De sāhá ji-ni jā chiñúhún ji
yā, de casī ji nūū poder yā jā
má sáma ji modo ji. Mā quívi
nduū nū jíín nchivī jā sáhá
súcuán.
6 Chi sava tēe ñúcuán quīvi
dē vehe de stáhví dē ndācá
ñahan naā jā íyó ndasí cuāchi.
De ñamā quīvi ndá ña jíín
ndācá tūhun jāá nduú íyó
ndāā jā cúsiī inī ña jíín.
7 De vísō níní scuáha ña nā-
ni tūhun, de nduú cúu cuitī
jīcūhun inī ña tūhun ndāā yā.
8 De tá cúu nūū ní nsāhá
ndúū tēe tásí Janes jíín Jam-
bres jā ní īyo janahán, jā
ní nducú dē jā casī dē nūū
Moisés, suni súcuán sāhá ndá
tēe ñúcuán, chi nducú dē jā
casī dē nūū tūhun ndāā. Chi
coo naā jāá ntúnī ndá dē,
chi mā cándíja ndija dē tūhun
cándíja ó.
9 De mā quēé tiñu sāhá dē,
chi cunī ndācá nchivī jā tēe
naā cúu dē, tá cúu nūū ní jinī
nchivī jā ní īyo naā ndúū tēe
ñúcuán jā ní nducú casī nūū
Moisés.

Tiñu sándīhí jā ndácu Pablo
nūū Timoteo

10 Sochi ndóhó chi ja nī
ncutūha vāha nú nāsa stéhēn
ni, nāsa jíca ndaā ni, nāsa
chúhun inī ni sāhá nī, nāsa
cándíja nī yā, nāsa née nī pa-
ciencia, nāsa cúndáhví inī ni
táhán nī, jíín nāsa jéndeé inī ni.
11 Chi nī jinī ūhvī nchivī
nduhū, de nī ndoho nī
tūndóhó. De jínī nū ndācá jā
ní ndoho nī ñuū Antioquía
jíín Iconio jíín Listra. De jínī
nū nāsa nī jinī ūhvī ji nduhū.
Sochi maá Jētohō ō nī scácu yā
nduhū nūū ndihi ñúcuán.
12 Chi ndāā cúu jā ndācá
nchivī jā ndíhvī inī ji jā sátíñú
vāha ji nūū Cristo Jesús,
ndoho ji jā cunī ūhvī nchivī
ji.
13 Sochi nchivī jā sáhá tiñu
néhén jíín nchivī stáhví, chi sa
víhí cā cucuu ji jíín tiñu néhén,

chi stáhví ji nchivī de suni
candíja maá ji tūhun stáhví.
14 De ndóhó chi sa cuiñi
nīhin nú jíín jā ní ncutūha nú
jíín jā ní ncucáhnú vāha inī
nū. Chi jínī nū nāsa nchivī cúu
jā ní stéhēn nūū nū.
15 Chi jondē tá lulí nú, de
ja jínī nū nāsa cáhān tutū īī jā
stéhēn nūū nū nāsa candíja nú
jā ní jīhī Cristo Jesús jēhē nū
tácua cācu nú.
16 De níí tutū īī cúu tūhun jā
ní ncāhān Yāā Dios, de vāha
níhīn tīñú jā stéhēn nūū ō, jā
cáhān nūū ō, jā náchuhun ichí
yóhó, jíín jā scuáha yóhó jā
caca ndaā ō,
17 tácua ndá tēe jā sátíñú
nūū Yāā Dios, cuja inī dē de
coo tūha vāha dē jā sāhá dē
ndācá tiñu váha.

4

1 De cáhān ni jíín nú, jínī Yāā
Dios jíín Jētohō ō Jesucristo,
Yāā jā quiji de ndacu tiñu, de
sāhá ndāā yā tiñu nchivī técū
jíín nchivī jā ní jīhī.
2 Cáhān nīhin nī jā nacani
nú tūhun yā, de sndíhvī inī
nū ji jā candíja ji. De níní
sāhá nú súcuán á núne ji á vísō
nduú núne ji. De sāhá nú jā
ná jícūhun inī ji, de cāhān nū
nūū ji, de cani ichí vāha nú ji,
de jíín cuāhā paciencia stéhēn
nū nūū ji.
3 Chi quiji tiempo jā má
cuétúhún cuitī nchivī tūhun
yā jā stéhēn ndāā vāha, chi
sa cuetúhún ji tūhun jā cúsiī
inī maá ji, de nducú ji cuāhā
maestro jā stéhēn nūū ji maá-
ni tūhun jā jétahān inī ji cunini
ji.
4 De cujiyo ji nūū tūhun
ndāā, de cundihvī inī ji ndācá
tūhun jā maá cuento-ni cúu.
5 Sochi ndóhó chi níní coo
ndito inī nū, de cuandeé inī
nū jíín tūndóhó, de cundihvī
inī nū nacani nú tūhun jā
scácu yā yóhó, de squíncuu
vāha nú jíín tiñu yā jā sáhá nú.
6 De nduhū chi ja nī nsōcō
ni maá nī jā cuū ni, de ja
cuācuñatin quīvī jā cuū ni.
7 De ja nī ncundeé nī jā
ní nducú ndéé nī sīquī tiñu
váha, de ja nī jīnu nī jica nī
ñayīví yáhá, de nduú ní nsiáā
ni tūhun cándíja nī yā.
8 De mitan ja íyó tūha pre-
mio jā nīhīn ni sīquī jā ní jica
ndaā ni. Chi maá Jētohō ō taji
yā ñúcuán nūū ni maá quīvī
jā sāhá ndāā yā tiñu, chi maá
yā cúu jā ndāā sándāā sīquī
ndihi. De nsūú nūū maá-ni
nduhū taji yā, chi suni cuāha
yā nūū ndācá nchivī jā cúu inī
ji jā ndiji yā chi mānī ji jíín yā.

Jā cána Pablo jā quiji Timo-
teo nūū dē

9 Nducú ndéé nú jā quiji
ñamā nū nūū ni.
10 Chi Demas nī sndóo
dē nduhū, chi ndíyo inī
dē ndatíñú ñayīví yáhá, de
cuāhān dē ñuū Tesalónica.
De Crescente chi cuāhān de
Galacia, de Tito cuāhān dē
Dalmacia.
11 De mátúhún-ni cā Lucas
íyó jíín nī. De tá quiji nú,
de cueca nú Marcos quiji nú
jíín dē, chi vāha cuetíñú dē jā
chindeé dē nduhū jíín tiñu yā.
12 Tíquico nī ntají nī dē
cuāhān dē ñuū Efeso.
13 De tá quiji nú de cundahá
nú cotón jā ní sndóo nī vehe

Carpo ñuū Troas. De suni
cundahá nú ndācá libro, de jā
cánuú cā cúu ndācá tutū jā ní
ntee maá nī.
14 Alejandro, tēe cúu her-
rero, xēēn ndasí nī nsāhá dē
jíín nī. De maá Jētohō ō
nacuāha yā yāhvi dē jā súcuán
nī nsāhá dē.
15 De coto nú maá nú nūū
dē, chi ndasí nī īyo dē contra
sīquī tūhun jā stéhēn ō.
16 De tá nī īñi nī jā xíhna
ñúhún nūū justicia, de nduú
ni iin tēe ní íñi jíín nī, chi ndihi
dē nī sndóo dē nduhū. De
ñúhún inī ni jā Yāā Dios cune
cáhnú inī yā nūū ndá dē.
17 De vísō súcuán de maá
Jētohō ō nī nchindeé yā
nduhū, de nī jēhe yā fuerza
inī ni, de súcuán nī nsínu nī nī
nacani ndihi nī tūhun jā scácu
yā yóhó, nī jini nchivī ndá
nación jāá nduú jínī tūhun
yā. Súcuán nī scácu Jētohō ō
nduhū nūū ndācá tēe xēēn.
18 De scácu cā yā nduhū
nūū ndācá tiñu néhén, de coto
yā nduhū jondē tá quīvi nī
andiví nūū tátúnī yā. De ná
cáhān ō jā viī ndasí cúñáhnú
yā níí cání. Amén.

Saludo jíín bendición jā sándīhí

19 De cachī nū jā sāhá ndeé
inī Prisca jíín Aquila, jíín
nchivī vehe Onesíforo, cáchī
ni.
20 Erasto nī nquendōo dē
ñuū Corinto. De nī nquendōo
Trófimo ñuū Mileto, de cúhū
dē.
21 De cundihvī inī nū quiji
nú mitan ncháha ca quijéhé
tiempo vījin. Sāhá ndeé inī
nū, cáchī Eubulo jíín Pudente
jíín Lino jíín Claudia jíín ndá
cā hermano.
22 De ñúhún inī ni jā maá
Jētohō ō Jesucristo ná cóo yā
jíín nú, de Yāā Dios sāhá cā yā
jā váha ndá ndóhó. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

1 Maá nī cúu Pablo, mozo
Yāā Dios jíín apóstol Jesu-
cristo, chi nī ntají Yāā Dios
nduhū jā scándíja nī nchivī jā
ní nacāji yā, tácua jīcūhun inī
ji tūhun ndāā yā jā cándíja ó,
2 de cuhun inī ji jā cutecū
ji níí cání. Chi jondē ncháha
ca jēcōo ñayīví de ja nī nquee
yuhú Yāā Dios jā cutecū ō, de
íyó ndāā tūhun jā ní ncāhān
yā.
3 De mitan jā ní nquenda
tiempo jā ní jani yā, de stéhēn
cājí yā tūhun yā nūū ō. De
nī ntetíñú yā nduhū nī ndacu
yā tiñu jā nacani nī tūhun yā
ñúcuán. Chi Yāā jā scácu yóhó
cúu yā.
4 De tée nī carta yáhá cuēē
nūū nū Tito, chi tá cúu sēhe nī
cúu ndija nú sīquī jā inuú-ni
cándíja ó yā. De ñúhún inī ni
jā Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō
Jesucristo, Yāā jā scácu yóhó,
ná sáhá cā yā jā váha ndóhó,
de cundáhví inī yā ndóhó, de
sāhá yā jā coo ndeé coo siī inī
nū.

Tiñu yā jā ní nsāhá Tito jondē isla Creta

5 De nī sndóo nī ndóhó
jondē isla Creta, tácua sāhá
ndāā nū sīquī tiñu jā cúmanī
cā cundaā, de cani nú ndācá
tēe ñáhnú jā coto grupo
nchivī cándíja ndācá ñuū, tá
cúu nūū ní ndacu nī tiñu nūū
nū.
6 De ndá tēe ñáhnú ñúcuán
cánuú jā má cōó ni iin jā nīhīn
nchivī cuāchi sīquī dē. De
cánuú coo iin-ni ñasíhí dē. De
sēhe dē cánuú cuu ji sūchí
cándíja, jā má níhīn nchivī
cuāchi sīquī ji jāá nduú sáhá
vāha ji á jā nīhin inī ji nūū dē.
7 Chi ndá tēe cúñáhnú jā
ndíso tíñú nūū nchivī cándíja,
cánuú caca ndaā dē chi ndíso
tíñú dē sīquī tiñu Yāā Dios. De
mā sāhá téyíí dē maá dē, mā
quítī ñamā inī dē, mā cūú dē
tēe jíni, mā cánāá dē, de mā
ndíyo inī dē xūhún.
8 Chi sa cánuú jā níní cuāha
núú dē vehe nūū nchivī jīcá,
de níní sāhá dē tiñu váha, de
ndito coo xīnī dē, de cuu dē
tēe ndāā, de coo ndoo ánō dē,
de casī dē modo jā cúnī maá
dē.
9 De cánuú jā cuiñi nīhin dē
jíín tūhun ndāā jā ní scuáha
dē, tácua cuu sndíhvī inī dē
nchivī jíín ndācá tūhun ndāā
vāha, de suni cuu sāhá dē jā
jīcūhun inī nchivī jā cúu con-
tra, de casī ji yuhú ji.
10 Chi íyó cuāhā nchivī nīhin
inī, de stéhēn ji incā modo jā
jáni naā inī maá ji de stáhví
ji nchivī. De ndá táhán ó
hebreo cúu jā víhí cā sáhá
súcuán.
11 De cánuú jā casī nū yuhú
ndācá tēe ñúcuán, chi stéhēn
ndá dē tūhun jāá nduú íyó
vāha jā stéhēn dē, chi cúnī dē
jā nīhīn dē xūhún sīquī. De
súcuán sácā nuu dē xīnī ndihi
nchivī ndācá vehe.
12 De iin tēe isla Creta jā
nácani tūhun, nī ncāhān dē
sīquī táhán ñuū dē: Ndá táhán
ó nchivī Creta, chi maá-ni

nchivī stáhví cúu ji, de tá sáhá quiti xéēn sáhá ji, de maá-ni jā ndíhvī inī ji cajī cuāhā ji, de cúxí ji, cáchī dē.

13 De ndāā cúu tūhun jā ní ncāhān tēe ñúcuán. Jā ñúcuán cuxeēn nū nūū ji, tácua ná cándíja ndāā vāha ji.

14 De mā sāhá ji cuenta ndācá tūhun jā ní ntavā ndá táhán ó hebreo, jā maá cuento-ni cúu, de juni mā squíncuu ji tiñu jā ndácu ndá tēe jā ní nquee nūū tūhun ndāā.

15 De nchivī jā ní ndundoo jāá ntúnī, chi ndācá-ni íyó vāha íyó ndoo nūū ji. Sochi nchivī nduú cándíja jāá nduú ní ndúndoo jāá ntúnī, maá-ni jā jáni inī ji jāá nduú íyó ndoo nduú íyó vāha ndācá jā jínī ji nūū. Chi jondē jāá ntúnī ji jíín ánō ji íyó téhén.

16 De vísō cáhān ji jā jínī ji Yāā Dios, sochi jíín tiñu jā sáhá ji de jínī ō jāá nduú. Chi nchivī nāvāha nchivī nīhin inī cúu ji, de nduú cúu sāhá ji ni iin tiñu váha.

2

Tūhun yā jā stéhēn ndāā vāha

1 De maá nú chi níní cāhān nū ndācá tūhun jā quétáhán jíín tūhun yā jā stéhēn ndāā vāha.

2 De cāhān nū jíín ndācá tēe ñáhnú jā ná cóo cájí inī dē, de sāhá yíñúhún dē, de ndito coo xīnī dē, de candíja nīhin dē tūhun jā cúndáhví inī yā dē, de cundáhví inī dē táhán dē, de cuandeé inī dē.

3 De saá-ni ndācá ñahan ñáhnú, ná sáhá yíñúhún ña, de mā sāhá túhún ña, de mā jíni ña. De ná stéhēn ña ndācá jā váha.

4 De ná stéhēn ña nūū ndá ñahan súchí jā coo manī ña jíín yií ña jíín sēhe ña.

5 De ndito coo xīnī ña, de coo ndoo ánō ña, de coto vāha ña tiñu vehe ña, de coo vāha inī ña, de cuetáhví ña nūū yií ña, tácua mā cáhān nēhén nchivī sīquī tūhun Yāā Dios.

6 De suni súcuán sndíhvī inī nū ndācá tēe suchí jā ndito coo xīnī dē.

7 De ndóhó, cuu nú iin ejemplo nūū dē jā sāhá nú ndācá tiñu váha. De tá stéhēn nū nūū dē de ndāā stéhēn nū de serio coo nú.

8 De ndāā vāha stéhēn nū, tácua mā cūú cāhān nchivī sīquī. De súcuán de cucanoō nchivī jā cúu contra, chi mā cūú cāhān ji ni iin cuāchi sīquī nū.

9 De cāhān nū jíín nchivī jā cúu mozo jā ná cuétáhví ji nūū patrón ji, de ná sáhá ji ndācá tiñu jā jétahān inī dē, de mā cáhān ji tá ndacu dē tiñu nūū ji.

10 De mā sácuíhná ji ndatíñú dē, chi ná cúu ji nchivī ndāā ndija, tácua jíín ndācá tiñu jā sáhá ji, de cunī ndācá nchivī jā viī ndasí cúu tūhun jā stéhēn sīquī Yāā Dios, Yāā jā scácu yóhó.

11 Chi mitan ja nī stéhēn Yāā Dios nāsa sáhá yā jā váha nchivī, chi cúnī yā scácu yā ndihi nchivī ñayīví.

12 De sīquī jā vāha inī yā jíín ó, suu stéhēn nūū ō jā siáā ō tiñu néhén jíín ndācá jā ndíyo nēhén inī ō. De ndito ná cóo xīnī ō inī ñayīví yáhá, de caca

ndaā ō, de sāhá vāha ó jā cúnī
Yāā Dios.
13 De suni stéhēn nūū ō
jā cuhun inī ō jā quendōo
ndetū ō tá quiji maá quīvī
cāhnú jā nenda nijīn Yāā Dios,
Yāā cúñáhnú ndasí, suu Jesu-
cristo, Yāā jā scácu yóhó.
14 Chi nī nsōcō yā maá yā
jēhē ō, tácua scácu yā yóhó
nūū ndācá tiñu néhén, de sāhá
ndoo ndihi yā ánō ō jā cuu
ó nchivī maá yā, de cundihvī
inī ō sāhá ó tiñu váha.
15 Ndācá tūhun yáhá cánuú
stéhēn nū, de sndíhvī inī nū ji,
de cāhān nū nūū ji, chi súcuán
ndíso tíñú nú. De mā cuáha
nú tūhun jā sāhá jéhe inī ni iin
ji nūū nū.

3

Nāsa cánuú sāhá nchivī cándíja

1 De nasndíhvī inī nū ji jā
cuetáhví vāha ji nūū ndá tēe
cúñáhnú jíín tēe ndíso tíñú
ñuū. De ná squíncuu ji tiñu jā
ndácu ndá dē, de coo ñamā inī
ji sāhá ji ndācá tiñu váha.
2 De mā cáhān nēhén ji sīquī
ni iin nchivī, de cundeē mānī
ji jíín nchivī, de coo vāha inī
ji, de coo vitá inī ji jíín ndihi
nchivī.
3 Chi maá ó suni nī ncuu
ó nchivī naā jāá nduú ní
jícūhun inī ō jondē saá, de nī
ncunīhin inī ō nūū Yāā Dios.
De nī ncandíja ó ndācá tūhun
jāá nduú ndāā, de nī nsatíñú
cāhá ó nūū ndācá jā ní ndīyo
nēhén inī ō jíín nūū ndācá jā
ní ncusiī inī ō. De nī jica ó jíín
tiñu néhén jíín tūhun cúcuásún
inī. Chi nī nquītī inī nchivī
nūū ō, de nī nquītī inī ō nūū
ji.
4 Ñúcuán de Yāā Dios, Yāā
jā scácu yóhó, nī stéhēn yā jā
vāha inī yā de cúndáhví inī yā
ndihi nchivī ñayīví.
5 De nī scácu yā yóhó, de
nduú nā tiñu váha ní nsáhá ó
jā scácu yā yóhó, chi sa sīquī
jā ní ncundáhví inī yā yóhó.
Chi nī naquete yā ánō ō, de
súcuán nī nacacu jeé ó, de nī
ndujeé ó nī nsāhá yā jíín maá
Espíritu Santo.
6 De nī ncunuú ndasí
Espíritu Santo inī ánō ō, jā
ní nsāhá Yāā Dios jā jíín
Jesucristo, Yāā jā scácu yóhó.
7 De súcuán nī sndáhvā yā
cuāchi ó sīquī jā vāha inī yā, de
nīhīn táhvī ō cutecū ō níí cání,
tá cúu nūū ñúhún inī ō.
8 Ndāā cúu tūhun yáhá, de
cúnī ni jā níní cāhān nīhin
nú ndācá tūhun yáhá, tácua
nchivī cándíja Yāā Dios, ná
cúndihvī inī ji cucuu ji jíín tiñu
váha. Chi íyó vāha ndācá yáhá,
de níhīn tīñú jā quéndōo vāha
ánō ndihi nchivī.
9 De mā quívi nduū nū jíín
ndācá tūhun naā, jíín tūhun
jā cáhān sīquī nāsa vāji ndācá
tatā ō, jíín tūhun jā sáhá jā
tétáhán ji sīquī ley Moisés. Chi
maá-ni tūhun cāhá jāá nduú
níhīn tīñú cúu.
10 De tú íyó nchivī jā sáhá jā
ndúsíín inī nchivī cándíja, de
cāhān nū nūū ji iin ūū vuelta,
de tú mā chūhún inī ji, de tavā
nū ji.
11 Chi jínī nū jā iin nchivī jā
sáhá súcuán, stíví ndasí ji chi
jínī ji jāá nduú vāha sáhá ji, de

jā ñúcuán jícundeē cuāchi sīquī ji.

Jā cána Pablo jā quiji Tito nūū dē

12 De tá tají nī Artemas á Tíquico cuēē dē, sá de nducú ndéé nú quiji nú nūū ni ñuū Nicópolis, chi ja nī ncundaā inī ni jā ñúcuán cundeē ni tiempo vījin.

13 De cundihvī inī nū chindeé nú Zenas, tēe cúu abogado, de saá-ni Apolos. Chi cuāha nú jā jíni ñúhún dē jā quíhīn cā dē ichi nūū quíhīn dē. De coto nú jā má cúmanī ni jin nūū dē.

14 De nchivī jā íñí jíín ó, cánuú jā cutūha ji sāhá ji ndācá tiñu váha, de chindeé ji nchivī jā cúmanī nūū, tácua mā cútecū cāhá ji.

Saludo jíín bendición jā sándīhí

15 Ndācá nchivī jā íyó jíín nī yáhá, cáhān ji jā sāhá ndeé inī nū. De cachī nū jā cáhān ni jā sāhá ndeé inī nchivī jīñā jā mānī ō jíín sīquī jā cándíja ó. De ñúhún inī ni jā ná sáhá cā Yāā Dios jā váha ndá ndóhó. Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA JA NI NTEE SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

1 Maá nī cúu Pablo, de yíhí
nī vecāa jā síquī tūhun Cristo
Jesús. De jíín hermano ō Tim-
oteo tée nī carta yáhá cuēē
nūū nū Filemón. Chi cúu nú
tēe jā íyó mānī ndúū ni jíín,
chi chíndeé nú jíín nī sīquī tiñu
Yāā Dios.
2 De suni tée nī carta yáhá
nūū ndá nchivī cándíja jā
ndútútú inī vehe nú, de saá-ni
nūū hermana ō Apia, jíín nūū
Arquipo, tēe jā chíndeé táhán
jíín ó sīquī tiñu jā ndúcú ndéé
ó jíín.
3 De ñúhún inī ndúū ni jā
Tatá ó Yāā Dios jíín Jētohō ō
Jesucristo, ná sáhá cā yā jā
váha ndá ndóhó, de sāhá yā jā
coo ndeé coo sīī inī nū.

Tēe cúndáhví inī de cándíja
vāha cúu Filemón

4 De tá jícān táhvī ni nūū
Yāā Dios de nduú náā inī ni
cācān táhvī ni jēhē nū, de níní
nácuetáhví nī nūū yā jā síquī
nū.
5 Chi níhīn ni tūhun jā
vāha cándíja nú jā cúndáhví
inī Jētohō ō Jesús ndóhó, de
cúndáhví inī nū ndācá nchivī
jā yíhí ndahá Yāā Dios.
6 De jícān táhvī ni jā nchivī
jā ní ncandíja sīquī jā cándíja
maá nú, ná jícūhun vāha cā inī
ji sīquī ndācá jā váha jā sáhá
yā yóhó jā jíín Cristo Jesús.
7 Chi cúsiī ndasí inī ni de íyó
ndeé inī ni, hermano, sīquī
jā cúndáhví inī nū ndá nchivī
cándíja. Chi maá nú nī nsāhá
jā ní ndusiī inī ji.

Jā jícān Pablo iin favor jēhē
Onésimo

8 Túsaá de cáhān ndāhví nī
jíín nú, vísō cuu ndacu nī nūū
nū nāsa cánuú sāhá nú, chi
cúu nī apóstol Cristo.
9 De nduú chi sa cáhān
ndāhví nī jíín nú sīquī jā íyó
mānī ō. De cundáhví inī nū
nduhū sāhá nú jā cúnī ni, chi
ja ñáhnú nī, de yíhí nī vecāa jā
síquī tūhun Cristo Jesús.
10 De cáhān ndāhví nī jíín nú
jēhē mozo nū Onésimo jā ní
jeen nú de nī jinu. De mitan
de cúu ji tá cúu sēhe nī, chi nī
scándíja nī ji inī vecāa yáhá.
11 De jondē saá chi nduú ní
ncúu ji mozo jā squíncuu nūū
nū, chi nī jinu ji. Sochi mitan
chi vāha satíñú ji nūū nū jíín
nūū ni.
12 De natají nī ji cuēē najeē
ji nūū nū. Túsaá de cāhān
vāha nú jíín ji, de sāhá nú
cuenta jā modo jā maá nī nī
nquenda, chi ndasí mānī ni
jíín ji.
13 De cusiī inī ni de tú cuu
quendōo ji jíín nī yáhá, tácua
cuetíñú nī ji lugar maá nú
juni yíhí nī vecāa jā síquī
tūhun vāha yā.
14 Sochi nduú cúnī ni sāhá
nī súcuán, chi jondē cuāha
maá nú tūhun. Chi nsūú
jā sáhá fuerza ni ndóhó, chi
sīquī jā vāha inī nū de sāhá nú
favor jíín nī, tá cúu nūū cúsiī
inī maá nú.
15 Chi sanaā de jā síquī yáhá
cúu jā ní jinu ji nī ncujiyo ji
nūū nū jacū-ni tiempo, suu

tácua níní quendōo ji jíín nú
sāhá Yāā Dios.
16 De mitan chi nduú cā cúu
ji iin mozo jā ní jeen nú, chi
nī nduu ji iin jā váha cā, suu
iin hermano jā mānī nū jíín.
De nduhū chi mānī ndasí nī
jíín ji, de nā oncā cúu maá
nú jā má cōó mānī nū jíín ji.
Chi nsūú jā mānī nū jíín iin
tēe súcuán-ni, chi sīquī jā cúu
ji iin hermano jā cándíja nūū
Jētohō ō.
17 De tú sáhá nú cuenta jā
nduhū cúu táhán nú jā cándíja,
túsaá de cāhān vāha nú jíín ji
tá nenda ji nūū nū, tá cúu nūū
cāhān nū jíín nduhū.
18 Tú nā-ni falta nī nsāhá ji
nūū nū, á tú ndíta ji nūū nū,
de cācān nū de chunáá maá
nī.
19 Nduhū Pablo, jíín ndahá
maá nī tée nī yáhá jā maá nī
nachunáá. Súcuán cáhān ni
vísō cuu cāhān ni jā sa maá
nú ndíta nūū ni jā sāhá nú jā
cusiī inī ni sīquī jā ní scándíja
nī ndóhó de nī ncācu ánō nū.
20 Túsaá, hermano, sāhá nú
favor yáhá jíín nī sīquī jā
cándíja nú Jētohō ō. Sāhá nú
jā ndusiī inī ni, sīquī jā cúu nú
hermano jā cándíja Cristo.
21 De tée nī yáhá nūū nū,
chi cúndeé cúcáhnú inī ni jā
cuetáhví nú, de jondē víhí cā
sāhá nú nsūú cā jā ní jīcān ni.
22 De suni jícān ni jā sāhá
tūha nú nūū cundeē ni, chi
ñúhún inī ni jā quee nī yáhá
de cuēē ni nūū nū sāhá Yāā
Dios sīquī jā jícān táhví ndá nú
jēhē ni.

Saludo jíín bendición jā sándīhí

23 Epafras, tēe jā yíhí jíín
nī vecāa jā síquī tūhun Cristo
Jesús, cáhān dē jā sāhá ndeé
inī nū.
24 De suni súcuán cáhān
Marcos jíín Aristarco jíín
Demas jíín Lucas, ndá tēe jā
chíndeé táhán jíín nī sīquī tiñu
yā.
25 De ñúhún inī ni jā Jētohō
ō Jesucristo ná sáhá cā yā jā
váha ndá ndóhó. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA JA CUAHAN NUU NCHIVI HEBREO

Jā ní ntají Yāā Dios Sēhe yā nī nacani yā tūhun

1 Quéhén vuelta de quéhén
modo nī ncāhān Yāā Dios jíín
ndá tatā ō jondē janahán, chi
nī ntají yā ndá tēe nī nacani
tūhun yā.

2 De mitan de tiempo jā
cuándihi yáhá de nī ntají yā
maá Sēhe yā nī nacani yā
tūhun nūū ō. De jíín Sēhe yā
cúu jā ní nsāhá yā ñayīví jíín
ndihi cā, de ndiviī jā íyó nī
nchihi yā ndahá Sēhe yā.

3 De Sēhe yā chi viī ndasí
cúñáhnú yā, tá cúu nūū viī
cúñáhnú maá yā. De ndihi
nāsa cúu maá yā jā cúu yā Yāā
Dios, suni súcuán cúu Sēhe
yā. De jíín poder tūhun jā ní
ncāhān Sēhe yā de íyó cutú
ndihi-ni. De nī nasāhá ndoo
yā yóhó ndācá cuāchi ó, de sá
de nī jēcundeē yā lado cuáhá
mesa maá Yāā cúñáhnú jondē
andiví.

Jā cúñáhnú cā Sēhe Yāā Dios nsūú cā ndá ángel yā

4 De nī nduñáhnú ndasí cā
Sēhe yā nsūú cā ndá ángel an-
diví, chi nī nīhīn yā tāhvī jā
ndíso yā tiñu ñáhnú ndasí cā
nsūú cā jā ndíso ndá ángel.

5 Chi yósō nūū tutū jā súcuán
nī ncāhān Yāā Dios jíín Sēhe
yā, de nsūú jíín ndá ángel yā:

Maá nú cúu Sēhe nī,
de mitan de nī nsāhá ñáhnú
nī ndóhó jā cúu nī Tatá
nú.

De suni nī ncāhān yā tūhun
Sēhe yā, de nsūú tūhun ndá
ángel yā:

Maá nī cúu Tatá nūū Sēhe nī,
de maá ji cúu Sēhe nūū ni.

6 De suni tá nī ntají yā Sēhe
yā jā cúñáhnú, nī nquiji inī
ñayīví yáhá, de nī ncāhān yā:

Ndihi ángel ni ná chíñúhún ji
Sēhe nī.

7 De súcuán nī ncāhān yā
tūhun ndá ángel yā:

Tá cúu nūū yíhí tāchī, súcuán
cúu jā jíca ndá ángel ni
sáhá nī,
de ndācá ñúcuán jā sátíñú
nūū ni, tá cúu yáñuhūn
cúu.

8 Sochi tūhun Sēhe yā chi sa
cáhān yā:

Maá nú cúu Yāā Dios, de
tatúnī nū níí cání,
de jā tátúnī nū chi maá-ni tiñu
ndāā cúu.

9 Cúsiī inī nū jíín tiñu váha, de
nduú jétahān cuitī inī
nū tiñu néhén.

Jā ñúcuán cúu jā nduhū, Yāā
Dios maá nú, nī nsāhá
nī
jā cúsiī ndasí cā inī nū nsūú cā
ndá cā jā íyó andiví.

10 De suni cáhān yā:

Maá nú cúu Jētohō, de jondē
xiḥna ñúhún nī nsāhá
nú jā ní jēcōo ñayīví.

De andiví chi suni jā ní nsāhá
maá nú cúu.

11 De ndá ñúcuán chi naā,
sochi maá nú chi níí
cání íyó nú.

De ndá ñúcuán chi cutúḥú
tá cúu nūū cútúhú iin
sahma,

12 de nacahnū nū tá cúu nūū
nátahnū iin sahma, de
nasāma nú ndá.
Sochi maá nú chi mā násāma
cuitī nū,
de quīvī jā cutecū nū mā ndīhí
cuitī.
13 De súcuán nī ncāhān tucu
yā jíín Sēhe yā, de nsūú jíín
ndá ángel yā:
Cundeē nū lado cuáhá nī nūū
cuñáhnú nú,
de sāhá nī jā candeē nū
poder ndācá jā jínī ūhvī
ndóhó.
Ncachī yā.
14 De ndá ángel yā chi mozo-
ni cúu, de tájí yā cuāhān jā
chíndeé ndá nchivī jā nīhīn
táhvī jā scácu yā.

2

Jā má cúhuun inī ō jíín tūhun jā scácu yā yóhó

1 Túsaá de cánuú jā vāha cā
chuhun inī ō ndācá tūhun yā
jā ní jini ó, chi tú nduú de
sanaā de scuíta ó.
2 Chi jondē janahán nī
jetíñú yā ndá ángel yā nī
ncachī tūhun tūhun yā, de nī
jinī nchivī jā íyó ndāā. De
nchivī nīhin inī jíín nchivī
jāá nduú ní ncándíja tūhun
ñúcuán, vātu-ni nī nīhīn ji
castigo.
3 De tú súcuán nī ncuu, de
yóhó, ¿nāsa cācu ó de tú mā
chūhún inī ō tūhun cánuú cā
jā scácu yā yóhó? Chi xihna
cā maá Jētohō ō nī nacani yā
tūhun yáhá, de sá de ndá tēe jā
ní jini, nī nacani tucu ndá dē
nūū ō.
4 De Yāā Dios suni nī nchin-
deé yā ndá dē jā ní nacani dē
tūhun yā. Chi nī nsāhá yā jíín
dē jā ní nsāhá dē síín síín tiñu
ñáhnú jā sáhvi inī ō jā jínī ō
poder yā. De suni nī jēhe yā
Espíritu Santo yā nūū iin iin ó,
nāsa nī jētahān inī maá yā jā
sāhá ó.

Jā ní nduu Jesús iin táhán nchivī

5 De Yāā Dios nsūú nūū
ndá ángel yā ní jéhe yā tūhun
jā cundiso tíñú sīquī ñayīví
jā quiji, chi sa nūū Sēhe yā
Cristo nī jēhe yā. De sīquī
ñayīví ñúcuán cúu jā cáhān ni
yáhá.
6 Chi suha yósō nūū tutū jā
ní ncāhān David jíín yā:
¿Nā cuá cúu nchivī jā ñúhún
inī ní ji?
De ndíhvī inī ní sīquī ji, de
nchivī-ni cúu ji.
7 Chi jacū-ni tiempo nī nsāhá
ní jā núu ji nūū ndá
ángel ní.
Ñúcuán de sāhá ñáhnú ní ji de
squéndōo yíñúhún ní ji,
de cani ní ji jā ndacu ji tiñu
nūū ndācá jā ní nsāhá
ní.
8 De ndihi jā íyó chi sāhá ní jā
cuñáhnú ji nūū.
Cáchī tutū. De jā ní nsāhá Yāā
Dios jā cúñáhnú ji nūū ndihi,
túsaá de mā quéndōo ni iin jā
má cúñáhnú ji nūū. De vísō
súcuán de mitan de ncháha ca
cunī ō jā cúñáhnú ji nūū ndihi
jā íyó.
9 Sochi jā jínī ō mitan cúu
Jesús, Yāā jā ní nduu núu jacū-
ni tiempo nūū ndá ángel yā.
Chi súcuán nī ncuu tácua cuū
yā jēhē ndihi nchivī, sīquī jā
vāha ndasí inī Yāā Dios jíín
ó. De mitan de viī ndasí nī
nduñáhnú tucu yā, de ndihi-
ni íyó yíñúhún nūū yā, chi nī

ndoho yā jā ní jīhī yā jēhē
nchivī.
10 De ndihi jā íyó chi cuenta
Yāā Dios cúu, chi maá yā nī
nsāhá. De suni ndéca yā
cuāhā ndasí sēhe yā jā quíhīn
ji andiví nūū viī cuñáhnú ji
jíín yā. De vāha níhīn tīñú jā ní
jēhe yā tūndóhó nūū Jesús, chi
jā ní ndoho yā súcuán de cuu
cundeca vāha yā nchivī jā ní
scácu yā.
11 Chi Jesús jā ní nsāhá ndoo
yā ji de maá ji jā ní ndundoo
ji, chi iin-ni Tatá ji jíín yā. De
jā ñúcuán nduú cúcanoō Jesús
jā cáhān yā hermano yā ji.
12 Chi yósō nūū tutū jā ní
ncāhān yā jíín Tatá yā:
Cachī sá tūhun ní nūū ndá
hermano sá,
de māhñú nūū ndútútú ji cata
sá nāsa cúñáhnú ní.
13 De suni cáhān yā tá cúu nūū
cáhān ndá hermano yā:
Nduhū chi cándíja nī yā.
De cáhān tucu yā:
Yáhá íyó nī jíín ndá sēhe Yāā
Dios jā ní jēhe yā nūū
ni.
Ncachī Jesús.
14 De tá cúu nūū cácu
nchivī jā cúu ji iin yiqui cúñu,
suni súcuán nī ncacu Jesús,
tácua cuu cuū yā jēhē ō. De
súcuán nī snáā yā poder tāchī
cúñáhnú jā squívi nchivī nūū
cuāchi de jíhī ji.
15 De nī ncacu yā súcuán
tácua cuu tavā yā ndācá
nchivī chījin tūhun jā yúhú ji
cuū ji. Chi níí vida ji ndóho ji
sáhá ñúcuán.
16 De jāndáā chi nduú ní
nquíji yā jā chindeé yā ndá
ángel yā, chi sa jā chindeé yā
ndá nchivī cándíja jā ní nduu
tatā Abraham.
17 Jā ñúcuán nī jini ñúhún jā
nduu inuú yā jíín ndācá her-
mano yā, tácua cuu yā sūtū
cúñáhnú jā squíncuu vāha yā
ndācá tiñu jēhē ji nūū Yāā
Dios, chi nī ncundáhví inī yā
ji. De súcuán nī nsāhá yā
tácua sōcō yā maá yā jēhē ji de
sndáhvā yā cuāchi ji.
18 Chi suni jondē maá yā
nī ndoho yā jā ní jito túnī
tūndóhó yā, de jā ñúcuán cuu
chindeé yā nchivī jā jíto túnī
tūndóhó ji.

3

Jā cúñáhnú cā Jesús nsūú cā Moisés

1 Hermano, nī ncana Yāā
Dios ndá ndóhó, de cúu nú
nchivī ndoo maá yā. Túsaá de
nacani vāha inī nū sīquī Cristo
Jesús, Yāā jā cúu apóstol jā ní
ntetíñú Yāā Dios, de suni cúu
yā sūtū cúñáhnú sīquī tūhun
cándíja ó.
2 Chi nī squíncuu vāha yā
nūū Yāā Dios, Yāā jā ní ntee
tiñu ñúcuán sīquī yā, tá cúu
nūū ní squíncuu vāha Moisés
nūū ndá nchivī jā ní ncāhān
Yāā Dios jā cúu ji nchivī vehe
yā.
3 De cúñáhnú ndasí cā Jesús
nsūú cā Moisés, tá cúu nūū
cúñáhnú ndasí cā tēe sáhá
vehe nsūú cā maá vehe.
4 Chi ndācá vehe íyó tēe jā
ní nsāhá. Sochi maá Yāā Dios
cúu jā ní nsāhá ndācá jā íyó.
5 De Moisés nī squíncuu
vāha dē jíín tiñu jā ní ncuu dē
mozo nī jito dē nchivī vehe
Yāā Dios. De nī ncachī tūhun

dē sīquī ndācá tūhun jā stéhēn
yā tiempo jā quiji.
6 Sochi Cristo chi sa cúu yā
maá Sēhe jā ndácu tiñu nūū
nchivī vehe Tatá yā, de vāha
squíncuu yā jēhē ji. De suni
maá ó cúu nchivī vehe yā, de
tú cuiñi nīhin ó jíín tūhun jā
cándíja ó jondē quīvī sándīhí,
de tú cúsiī inī ō jā ñúhún inī ō
ndācá jā váha jā coo.

Tūhun jā natātú nchivī Yāā Dios

7 Túsaá de ná chúhun inī ō jā
cáhān Espíritu Santo nūū tutū
īī:
Mitan de tú cunini ndá nú jā
cáhān Yāā Dios,
8 de mā cúnīhin inī nū tá
cúu nūū ní ncunīhin inī
nchivī janahán.
Chi nduú ní ncándíja ji nūū yā
tá nī jica ji nūū ñuhun
tíhá.
9 Chi ñúcuán nī nsāhá tatā ndá
nú tiñu jā ní nquītī inī
ni, ncachī yā,
vísō nī jinī ji tiñu ñáhnú jā ní
nsāhá nī ūū xico cuīyā.
10 Jā ñúcuán nī nquītī inī
ni jíín nchivī tiempo
ñúcuán.
De nī ncāhān ni jā maá-ni jā
sndóo ji ichi ndaā,
chi nduú cúnī ji cuniquīn ji
tūhun nī.
11 De jā ñúcuán nī nquītī inī ni,
de nī ncāhān téyíí nī
jā má quívi cuitī ndá ji nūū
natātú ji sāhá nī.
Ncachī yā.
12 Túsaá, hermano, coto
ndá nú jā má cōó nēhén ánō
ni iin nú jā caca yátá nú jā má
cándíja cā nū Yāā Dios, Yāā
técū.
13 Chi sa ndācá quīvī
sndíhvī tāhán inī nū, juni íyó
cā tiempo, tácua mā cúnīhin
inī ni iin nú jā stáhví cuāchi
ndóhó.
14 De tú ná cuíñi nīhin ó
jondē quīvī sándīhí jíín tūhun
jā ní nquijéhé ó jíín, ñúcuán de
coo cáhnú ó jíín Cristo.
15 Chi cáhān tutū:
Mitan de tú cunini ndá nú jā
cáhān Yāā Dios,
de mā cúnīhin inī nū tá cúu
nūū ní ncunīhin inī
nchivī janahán.
Cáchī.
16 ¿De ní nchivī cúu jā ní jini
tūhun yā de nī ncunīhin inī?
Suu ndihi nchivī jā ní scácu
Moisés jā ní nquee Egipto.
17 ¿De ní nchivī cúu jā ní
nquītī inī yā nūū ūū xico
cuīyā? Suu nchivī jā ní nsāhá
cuāchi de nī jīhī ndá ji nūū
ñuhun tíhá.
18 ¿De ní nchivī cúu jā ní
ncāhān téyíí yā jā má quívi
cuitī ji nūū natātú ji sāhá yā?
Suu ndá nchivī jāá nduú ní
ncándíja nūū yā.
19 Túsaá de jínī ō jāá nduú ní
ncúu quīvi ndá ji nūū natātú
ji, sīquī jāá nduú ní ncándíja ji
yā.

4

1 De juni íyó cā tūhun jā ní
nquee yuhú yā jā quīvi nchivī
ndahá yā jā natātú ji sāhá yā,
de ná cóo cuidado ō jā má stíví
ó, tácua mā cōó sava nú jā má
níhīn nū quīvi nú.
2 Chi suni maá ó nī jini ó
tūhun jā scácu yā yóhó, tá cúu
nūū ní jini nchivī janahán.
Sochi nūū maá ji chi nduú ní

jétíñú tūhun jā ní jini ji, sīquī
jāá nduú ní ncándíja ji.
3 De yóhó jā cándíja, chi
maá ó cúu jā quívi ndahá yā
jā natātú ó. De sīquī nchivī
jāá nduú cándíja nī ncāhān yā
suha:
Jā ñúcuán nī nquītī inī ni, de
nī ncāhān téyíí nī
jā má quívi cuitī ndá ji nūū
natātú ji sāhá nī.
De súcuán nī ncāhān yā vísō ja
íyó tūha nūū natātú ji jondē tá
nī jēcōo ñayīví.
4 Chi súcuán yósō tūhun nūū
tutū īī sīquī quīvī újā:
Nī nsínu Yāā Dios ndācá jā ní
nsāhá yā, de nī natātú
yā quīvī újā.
5 De suni yósō tucu nūū tutū
īī:
Mā quívi cuitī ndá ji nūū
natātú ji sāhá nī.
Ncachī yā.
6 Túsaá de íyó cā nchivī jā
quīvi ji ndahá yā jā natātú
ji. Chi nchivī janahán jā ní
jini tūhun jā scácu yā ji, nduú
ní nquívi ji sīquī jāá nduú ní
ncándíja ji nūū yā.
7 Jā ñúcuán nī jani tucu yā
incā quīvī jā quīvi nchivī, de
quīvī ñúcuán cúu mitan. Chi
tá nī nchāha cuāhā tiempo
jā ní ncāhān yā jíín nchivī
janahán, de yósō nūū tutū jā
suni nī ncāhān David suha nī
nsāhá yā:
Mitan de tú cunini ndá nú jā
cáhān yā,
de mā cúnīhin inī nū túsaá.
Cáchī tutū.
8 De Josué nī squívi dē
nchivī Israel janahán iin
lugar nūū natātú ji. De vísō
súcuán de nduú ní ncúu squívi
dē ji nūū yā jā natātú ánō ji.
Chi tú súcuán de mā cáhān cā
Yāā Dios jíín ndācá nchivī jā
mitan cúu quīvī jā quīvi ndá ji
nūū natātú ji.
9 Túsaá de íyó tūha iin nūū
natātú nchivī Yāā Dios, tá cúu
nūū ní natātú maá yā.
10 Chi nchivī jā quīvi nūū
natātú ji jíín yā, chi natātú ji
jā ní nsatíñú ji, tá cúu nūū ní
natātú Yāā Dios nūū tiñu jā ní
nsāhá maá yā.
11 Túsaá de ná ndúcú ndéé ó
quīvi ó ndahá yā jā natātú ó,
de mā sāhá ni iin ó cuāchi jā
má cándíja ó yā, tá cúu nūū ní
nsāhá ndá ji jondē saá.
12 Chi tūhun Yāā Dios chi
técū de íyó poder. Chi cúu tá
cúu iin espada jā xēēn ndúū
lado, chi nástúu cájí nāsa íyó
jāá ntúnī ō jíín ánō ō, tá cúu
nūū sáhá espada jā jéhndē de
nástúu nūū ñútáhán yiqui jíín
minqui. De tūhun yā nástúu
ndihi nāsa jáni inī ō jíín nāsa
cúnī ō sāhá ó.
13 De nduú íyó ni iin jā
yíyuhū jāá nduú jínī maá Yāā
jā náquehen cuenta, chi ndihi-
ni jínī vāha yā, de ndihi-ni túu
nijīn nūū yā.

Jesús cúu sūtū cúñáhnú cā

14 De névāha ó iin sūtū
cúñáhnú cā, de ja nī ndaa yā
nī ndīvi yā nūū íyó Yāā Dios.
De Jesús Sēhe Yāā Dios cúu yā.
Jā ñúcuán ná cuíñi nīhin ó jíín
tūhun jā ní ncandíja ó.
15 Chi névāha ó iin sūtū
cúñáhnú jā cúndáhví inī yóhó
jāá nduú nā fuerza ō jā
squíncuu vāha ó. Chi tá cúu
nūū ndóho ó jā jíto túnī tāchī
cúñáhnú yóhó, suni súcuán nī

ndoho maá yā jā ní jito túnī ji
yā, vísō nduú nā cuāchi cuitī
yā.
16 Túsaá de mā cúyūhú ó,
chi ná quívi ó yuhú mesa yā jā
cācān táhvī ō. Chi mānī yā jíín
ó, de cúndáhví inī yā yóhó, de
sīquī jā váha inī yā de chíndeé
yā yóhó ndācá vuelta jā jíni
ñúhún ó.

5

1 De ndācá sūtū jā ní
ncuñáhnú janahán, nī nacāji
Yāā Dios dē māhñú nchivī,
de nī jani yā dē jā cuiñi dē
nūū yā jēhē nchivī, de sōcō dē
ndatíñú jíín quiti nūū yā jā
síquī cuāchi ji.
2 De cuu cāhān vitá dē jíín
nchivī jāá nduú jícūhun inī
jíín nchivī jā stíví, chi saá-ni
maá dē nduú nā fuerza inī dē
jā squíncuu vāha dē.
3 Jā ñúcuán cúu jā suni
cánuú jā sōcō dē quiti nūū yā
jā síquī cuāchi maá dē, nsūú
maá-ni jā síquī cuāchi nchivī.
4 De ni iin tēe nduú cúu sāhá
ñáhnú dē maá dē jā cuu dē
sūtū cúñáhnú, chi sa maá Yāā
Dios cúu jā nácāji yā dē, tá cúu
nūū ní nacāji yā Aarón jondē
janahán.
5 De saá-ni Cristo, nduú ní
nsáhá ñáhnú yā maá yā jā cuu
yā sūtū cúñáhnú, chi sa Yāā
Dios nī nsāhá, chi nī ncāhān
yā tūhun yáhá:

Maá nú cúu Sēhe nī,
de mitan de nī nsāhá ñáhnú
nī ndóhó jā cúu nī Tatá
nú.
6 De suni cáhān tucu yā nūū
tutū īī:

Níí cání cúu nú sūtū,
suu maá clase sūtū jā ní ncuu
Melquisedec.
7 De Cristo tá nī īyo yā ñayīví,
de nī jīcān táhvī yā, de jondē
nī jacu yā de nī jacu cóhó yā.
De nī ncāhān ndāhví yā jíín
Yāā Dios, Yāā jā cuu scácu yā
jā má cúū yā nícu. De sīquī jā
yíñúhún nī nchiñúhún yā Yāā
Dios, de nī nchindeé nī nchi-
tuu Yāā Dios yā jā ní jendeé
inī yā jíín tūndóhó.
8 Chi vísō Sēhe Yāā Dios cúu
yā, de nī ncandíja yā nī ndoho
yā inī ñayīví, de súcuán de nī
jinī yā nāsa cúu tūhun cándíja.
9 De tá nī ncuu nī squíncuu
ndihi yā jā ní ncandíja yā, de
nī ncucutú tūhun jā scácu yā
ndācá nchivī jā cándíja nūū
yā, de cutecū ji níí cání.
10 Chi nī jani Yāā Dios yā
jā cúu yā sūtū cúñáhnú, suu
maá clase sūtū jā ní ncuu
Melquisedec.

Sīquī jā má cācá yátá ji

11 De íyó cuāhā tūhun jā
cachī tūhun nī sīquī ndācá
yáhá. Sochi víjín cúu jā
jīcūhun inī ndá nú sāhá
nī, sīquī jāá nduú cúnī nū
chuhun inī nū.
12 De ja nī ncunahán cándíja
ndá nú, de jíni ñúhún jā cuu
nú tēe stéhēn nícu. De nduú
chi sa jíni ñúhún tucu ndá
máá nú tēe jā stéhēn nūū
nū ndācá tūhun Yāā Dios jāá
nduú víjín cuitī. Chi sa nī
nduu nú modo sūchí ñíquín jā
jíni ñúhún caxīn, chi nchá́ha
ca cuja ji cajī ji jā cājí. Súcuán
cúu ndá nú chi nchá́ha ca cuja
nú jíín tūhun víjín cā.
13 Chi tú cúu ndá nú cúsá
maá modo sūchí ñíquín jā

jáxīn, túsaá de nduú cúu
jīcūhun vāha inī nū tūhun
ndāā.
14 Sochi nchivī ja nī jija, chi
yájī ji jā cājí, cúu jā ní ncutūha
vāha ji de ja cuu nacāji ji jā
váha jíín jā nēhén.

6

1 Túsaá de ná yáha ó nūū
ndá tūhun Cristo jāá nduú-ni
víjín, de ná cóhōn nūū tūhun jā
víjín cā, tácua ná cúja vāha inī
ō jíín tūhun yā. De mā ndíjéhé
tucu ó jíín tūhun jā ní scuáha ó
xihna cā, suu tūhun jā nácani
inī ō jā sndóo ó ndá cuāchi jā
sáhá jā naā ō, jíín jā candíja ó
Yāā Dios,
2 jíín sīquī jā jénduté, jíín
sīquī jā tée ndahá xīnī nchivī,
jíín sīquī jā natecū ndīyi, jíín
sīquī jā tānū tāhvī nchivī níí
cání.
3 Túsaá de ná yáha ó nūū
ndācá yáhá de quīvi ó nūū
tūhun víjín cā, de tú cuāha Yāā
Dios tūhun.
4 Chi íyó nchivī jā ja nī
jīcūhun inī ji, de ja nī jinī ji
ndācá jā jéhe Yāā Dios, de ja nī
nquīvi ji nūū tūhun jā stéhēn
Espíritu Santo,
5 de suni ja nī jinī ji tūhun
vāha Yāā Dios jíín nāsa coo
poder yā tiempo quiji.
6 De nchivī ñúcuán tú caca
yátá ji, de mā cūú cā ndijéhé
jeé ji jā nacani inī ji. Chi
jā caca yátá ji cúu modo jā
jáhnī tucu ji Sēhe Yāā Dios yīcā
cruz, de jéhe ji tūhun canoō yā
jínī nchivī.
7 De nchivī chi cúu ji tá cúu
ñuhun jā cúun vāha sāvī nūū
de ndóyo vāha. De tú néne
jā váha jā cajī ndá tēe sátíñú,
ñúcuán de cúsiī inī Yāā Dios
jíín.
8 Sochi tú néne maá-ni iñu
ñúcún jíín yūcū jā sátéñú,
túsaá de nduú jétíñú cuitī, de
squéne yichī yā, de iin quīvī
de cāyū. Súcuán tānū tāhvī
nchivī jā jíca yátá.

Jā ñúhún inī ō ndācá jā váha jā coo

9 De ndá máá nú hermano,
vísō cáhān ndá nī súcuán jíín
nú, de jínī vāha nī jā cúu
nú nchivī jā cuiñi nīhin, chi
nchivī jā ní scácu yā cúu nú.
10 De Yāā ndāā cúu Yāā
Dios, de nduú náā inī yā tiñu
jā sáhá ó. Chi sīquī jā íyó mānī
nū jíín yā de nī ncundáhví
inī nū ndá hermano nū jā
cándíja, de nī nchindeé nú ji,
de súcuán sáhá ndá nú jondē
mitan.
11 De cúnī ndá nī jā níní
súcuán sāhá cā tá iin iin nú
jondē quīvī sándīhí, chi jā
sāhá nú súcuán de nīhīn nū
ndihi jā ñúhún inī nū.
12 De cúnī ndá nī jā má
cúhuun inī ndá nú, chi sa
ndacu nú nchivī cándíja jā jíín
paciencia ndétu ndá ji, de jā
ñúcuán nīhīn táhvī ji ndācá jā
ní nquee yuhú yā.
13 Chi quīvī jā ní nquee
yuhú Yāā Dios nūū Abraham,
de nī nacunehen yā maá yā jā
ní ncāhān téyíí yā, chi nduú cā
nā incā cuu nacunehen yā jā
cúñáhnú cā nsūú cā maá yā jā
cuu testigo yā.
14 De nī ncāhān yā: Jāndáā
ndija jā vāha ndasí sāhá nī

ndóhó, de sāhá nī jā nducuahā ndasí tatā nū, ncachī yā jíín Abraham.
15 De jíín paciencia nī ndetu dē, de súcuán de nī nīhīn dē jā ní nquee yuhú yā.
16 Chi tá cáhān téyíí ndá nchivī, de nácunehen ji síví iin jā cúñáhnú cā nsūú cā maá ji. De tú íyó iin tūhun jāá nduú cándíja táhán, de tú iin tēe cáhān téyíí dē jíín síví Yāā Dios, ñúcuán de jéncuiñī jā tétáhán.
17 De saá-ni Yāā Dios, chi nī ncāhān téyíí yā nūū nchivī jā cuāha yā tāhvī ji. Chi nī ncuu inī yā jā cucáhnú vāha inī ji jā má nácani yátá inī yā sīquī jā ní nquee yuhú yā jā cuāha yā nūū ji.
18 Chi mā nácani yátá cuitī inī yā sīquī tūhun jā ní ncāhān yā ūū vuelta, iin cúu jā ní nquee yuhú yā, de incā cúu jā ní ncāhān téyíí tucu yā sīquī tūhun ñúcuán. Chi nduú stáhví cuitī yā. De jā ñúcuán ndá máá ó jā ní jīquisāhvi ó nūū yā, chi íyó ndeé ndasí inī ō, de ñúhún téyíí inī ō jā squíncuu yā jā ní ncāhān yā.
19 De sīquī jā súcuán ñúhún inī ō, de suu sáhá jā quéndōo cutú ánō ō jíín tūhun yā, de cúcáhnú vāha inī ō, tá cúu nūū quéndōo cutú barco jā tíin gancho yūū. De sáhá jā cuu quīvi ó andiví nūū īī cā, jā cúu modo cuarto īī cā jā ní īyo ichi chátā sahma jā ní ndita caa inī vehe īī janahán.
20 De inī ñúcuán chi xihna cā Jesús nī nquīvi, tácua nacune yā ichi jā quīvi ó. De jā ñúcuán níí cání cúu yā sūtū cúñáhnú tá cúu nūū ní ncuu sūtū Melquisedec.

7

Jā cúu Jesús sūtū tá cúu nūū ní ncuu Melquisedec

1 De maá Melquisedec nī ncuu dē rey ñuū Salem, de nī ncuu dē sūtū nūū Yāā Dios, Yāā cúñáhnú ndasí. De nī jētahān dē Abraham tá nī nenda Abraham jā ní ncundeé dē nī ncanāá ndá dē jíín ndá rey. De nī jīcān táhvī dē jēhē Abraham.
2 De ndācá ūxī ndatíñú jā ní ncandeē Abraham nūū ndācá rey, nī jēhe dē iin iin nūū ñúcuán nūū Melquisedec. De síví Melquisedec cáchī: Rey jā sáhá tiñu ndāā. De suni nání dē Rey Salem, de tūhun Salem cáchī: Jā íyó ndeé íyó sīī inī. De jā ñúcuán suni nání dē: Rey jā sáhá jā íyó ndeé íyó sīī inī nchivī.
3 De nduú cáhān tutū tūhun tatá dē ni naná dē ni ndācá tatā dē. De suni nduú cáhān jā ní ncacu dē jíín jā ní jīhī dē. Chi cúu dē tá cúu Jesús, Sēhe Yāā Dios, chi níí cání cúu dē sūtū.
4 De cūndēhé ndá nú nāsa ñáhnú nī ncuu Melquisedec, chi tatā ō Abraham jā ní ncuñáhnú, nī jēhe dē iin iin nūū ndācá jā úxī nūū dē sīquī ndācá jā ní ncandeē dē nūū ndá rey.
5 De jínī ō jā ndācá ūxī ndatíñú jā ní nīhīn nchivī, nī jēhe ji iin iin nūū, nī nquehen ndá tēe cúu sūtū tatā Leví, tá cúu nūū cáhān ley Moisés. De nī nquehen dē nūū nchivī jā

cúu táhán dē, chi iin-ni tatā
Abraham cúu ndá dē jíín ji.
6 De Melquisedec chi nsūú
tatā Leví cúu dē, de vísō
súcuán de nī nquehen dē
iin iin nūū ndācá jā úxī nūū
Abraham. De suni nī jīcān
táhvī dē jēhē Abraham, vísō
cúu Abraham tēe jā ní nquee
yuhú yā nūū dē jā sāhá yā
jēhē dē.
7 De jínī vāha ó jā tēe
cúñáhnú cā cúu jā jícān táhvī
jēhē tēe núu cā.
8 De ñayīví yáhá chi ndācá
sūtū chi quéhen dē iin iin
nūū ndācá jā úxī nūū nchivī,
vísō cúu ndá dē tēe jíhī. De
Melquisedec suni nī nque-
hen dē, sochi maá dē chi
cáhān tutū īī jā técū dē.
9 De suni cuu cāhān ō jā
Leví, tēe jā ní nquehen iin
iin nūū ndācá jā úxī nūū
nchivī, suni modo jā nūū maá
dē nī nquehen Melquisedec
iin iin nūū ndācá jā úxī.
Chi jā ní jēhe Abraham nūū
Melquisedec, suu cúu modo
jā suni nī jēhe dē cuenta Leví
jíín ndihi cā tatā dē jā quiji.
10 Chi tatā Abraham cúu
Leví, de vísō nchāha ca
cacu dē quīvī jā ní jētahān
Melquisedec Abraham, de
modo jā ní jēhe maá Leví cúu
jā ní jēhe Abraham.
11 De chījin tatā Leví nī
nquiji sūtū Aarón jíín ndá
cā sūtū jā ní nquiji. De nī
stéhēn ndá dē ley yā nūū
nchivī Israel janahán. De tú
ní ncúu sāhá dē jā quendōo
ndāā nchivī jíín ley ñúcuán
nícu, de nduú cā cánuú jā
nūcuīñī incā clase sūtū lugar
Aarón jíín ndá tatā dē. De
incā clase sūtū cúu Cristo jā
cúu yā tá cúu nūū ní ncuu
Melquisedec.
12 De tú nūcuīñī incā clase
sūtū, de suni cánuú jā sāma
ley sīquī ndá tatā dē.
13 Túsaá de nī nsāma ley
ñúcuán, chi cáhān tutū īī jā
Jētohō ō Jesús cúu incā clase
sūtū, de nī ncacu yā chījin
incā tatā. De tatā nūū ní
nquiji yā, nduú ni iin ní ncúu
sūtū.
14 Chi jínī vāha ó jā chījin
tatā Judá nī ncacu Jētohō ō.
De tatā ñúcuán chi nduú ní
ncáhān cuitī Moisés jā cuu ji
sūtū.
15 De cájí cúu jā ní nūcuīñī
Cristo jā cúu yā incā clase
sūtū tá cúu nūū ní ncuu
Melquisedec.
16 De nduú cúu yā sūtū jā ní
ncacu chījin tatā Leví tá cúu
nūū cáhān ley janahán. Chi
cúu yā sūtū sīquī jā ndíso yā
poder jā cutecū yā níí cání de
mā cúū cuitī yā.
17 Chi súcuán nī ncāhān Yāā
Dios tūhun yā:
Níí cání cúu nú sūtū,
suu maá clase sūtū jā ní ncuu
Melquisedec.
18 Túsaá de tiñu jā ní ndacu ley
janahán sīquī sūtū, chi nī naā
mitan, chi nduú ní níhīn tīñú
quendōo níí cání.
19 Chi ley Moisés nduú
ní nsáhá jā quendōo ndāā
nchivī. De nī nīhīn ō iin tūhun
vāha cā jā ñúhún inī ō jā
sndáhvā Cristo cuāchi ó, de
súcuán nī ncuñatin ó nūū Yāā
Dios.
20 De jíín jā ní ncāhān téyíí
Yāā Dios de cúu Jesús sūtū.

21 Chi ndá cā tēe ñúcuán,
nsūú jíín tūhun jā ní ncāhān
téyíí yā nī ncuu dē sūtū. Sochi
Jesús chi nī ncāhān téyíí Yāā
Dios jā cuu yā sūtū, chi súcuán
cáhān tutū:
Nī ncāhān téyíí maá Jētohō ō
Yāā Dios, de mā nácani
yátá inī yā:
Níí cání cúu nú sūtū,
suu maá clase sūtū jā ní ncuu
Melquisedec.
Ncachī yā.
22 Túsaá de jíín Jesús nī
ncucutú iin contrato vāha cā
nsūú cā ley janahán.
23 De ndá cā sūtū ñúcuán,
chi nī īyo cuāhā dē, sīquī jā jíhī
ndá dē de nduú ní ncúu cuiñi
dē níí cání.
24 Sochi Jesús chi cúu yā
sūtū jā cuiñi níí cání, chi técū
yā níí cání.
25 Jā ñúcuán cúu jā ndíso
tíñú yā jā scácu yā nchivī jā
quiji nūū Yāā Dios jā cutecū ji
níí cání. Chi níí cání técū yā de
cáhān yā jēhē ji jíín Yāā Dios.
26 Túsaá de vāha ndasí sūtū
cúñáhnú cúu Jesús, tá cúu nūū
jíni ñúhún ó. Chi sūtū īī cúu
yā, de nduú nā cuāchi yā, de
íyó ndoo yā, de nduú cúu yā
táhán nchivī jā sáhá cuāchi, de
cúñáhnú ndasí yā jondē nūū
sūcún cā andiví.
27 De maá yā nduú jíni
ñúhún jā sāhá yā tá cúu nūū
ní nsāhá ndá sūtū cúñáhnú
janahán, jā ndiquivī nī nsōcō
dē quiti sīquī cuāchi maá dē
xihna cā, de sá de sīquī cuāchi
nchivī. Chi iin vuelta-ni nī
nsōcō yā maá yā jēhē ō, de nī
ncuu-ni.
28 Chi jíín ley Moisés nī
jani ndá dē ndá sūtū cúñáhnú
jāá nduú nā fuerza squíncuu
vāha. Ñúcuán de cuéé cā de
nī ncāhān téyíí Yāā Dios. De
jíín jā ní ncāhān téyíí yā, de nī
jani yā Sēhe yā jā cúu yā sūtū
cúñáhnú, de sūtū ndāā sūtū
vāha cúu yā níí cání.

8

Jā ndíso tíñú Cristo sīquī iin contrato jeé

1 Túsaá de tūhun cánuú cā jā
ja nī ncāhān ndá nī cúu yáhá:
Névāha ó iin sūtū cúñáhnú
tá cúu nūū ní ncāhān ni, de
ndéē yā lado cuáhá mesa
nūū ndácu tiñu maá Yāā jā
cúñáhnú jondē andiví.
2 De mitan de cúu yā sūtū
jondē andiví, jā cúu lugar īī
ndija jā ní nsāhá maá Jētohō
ō Yāā Dios, nsūú nchivī.
Chi nduú cáá tá cáá vehe īī
janahán jā ní nsāhá nchivī.
3 De ndācá sūtū cúñáhnú
nī jani Yāā Dios dē jā sōcō
dē ndatíñú jíín quiti nūū yā.
Túsaá de Jesucristo suni nī
jini ñúhún jā sōcō yā jā cúu yā
sūtū.
4 De tú ní íyo cā yā inī ñayīví,
de ni mā quétáhán jā cúu yā
sūtū jíín ndá cā sūtū, chi níní
sócō cā ndá dē quiti tá cúu
nūū cáhān ley Moisés.
5 De tiñu jā sáhá ndá dē,
chi nduú quétáhán jíín jā íyó
andiví. Chi cúu iin muestra-
ni jā stéhēn sīquī andiví. De
cúu tá cúu jā ní ncāhān Yāā
Dios jíín Moisés quīvī jā ní
nquijéhé dē nī nsāhá dē vehe
īī janahán: Coto vāha nú jā
sāhá nú ndācá ndatíñú tá cáá
ndá jā ní stéhēn ni nūū nū
jondē xīnī yucu, ncachī Yāā
Dios jíín dē.

6 De mitan de sáhá Cristo
tiñu ñáhnú ndasí cā nsūú cā
jā sáhá ndá sūtū ñúcuán, chi
ndíso tíñú yā sīquī contrato
jeé jā vāha ndasí cā, chi ndíso
tūhun ñáhnú cā jā ní nquee
yuhú Yāā Dios jā sāhá yā.
7 Chi contrato ley xíhna
ñúhún, tú ní nsáhá jā quee
vāha tiñu nícu, de nduú cā
cánuú jā coo contrato ūū.
8 Chi nchivī janahán
ñúcuán nduú ní nquéndōo
ndāā ji, chi nī ncāhān Yāā
Dios jíín ji, cáchī tutū:
Quiji quīvī jā nasāhá nī iin
contrato jeé
jíín nchivī Israel jíín nchivī
Judá, cáchī Jētohō ō Yāā
Dios.
9 De mā cōó tá cúu contrato jā
ní nsāhá nī jíín ndá tatā
ji janahán,
quīvī jā ní ntiin nī ndahá ndá
ji,
de nī ntavā ni ji inī nación
Egipto.
Chi nduú ní squíncuu vāha
ndá ji jíín contrato ley
ni.
Jā ñúcuán nduú cā ní ntánuú
nī ji, cáchī Yāā Dios.
10 Túsaá de suha coo contrato
jā nasāhá nī jíín nchivī
Israel,
jondē tá quiji quīvī ñúcuán,
cáchī Jētohō ō Yāā Dios:
Sāhá nī jā jīcūhun ley ni nūū
jāá ntúnī ji,
de saá-ni inī ánō ji tee nī tūhun
ley ni.
De cuu nī Yāā Dios ndá ji,
de maá ji cuu nchivī maá nī.
11 De nduú cā jíni ñúhún
stéhēn ji nūū táhán ji
nūū ñanī ji,
tácua cunī ji nāsa Yāā cúu
Jētohō ji.
Chi ndihi ji cunī nāsa Yāā cúu
nī,
jondē nchivī núu cā jíín jondē
nchivī cúñáhnú cā.
12 Chi cune cáhnú inī ni nūū
ji jā ní nsāhá ji tiñu
néhén,
de ni mā núcūhun cā inī ni
cuāchi jā ní nsāhá ji.
Ncachī Yāā Dios.
13 De jā ní ncāhān yā jā
cuāha yā iin contrato jeé
cúu jā ní ncachī yā jāá nduú
cā cuetíñú contrato xíhna
ñúhún. De iin jā ní ncutúhú
jāá nduú cā jétíñú, chi jínī ō
jā ja ñatin naā.

9

Vehe īī ñayīví yáhá nī stéhēn nāsa cáá andiví

1 De ndāā chi contrato
xíhna ñúhún nī ndacu tiñu
nāsa chiñúhún ji yā, jíín nāsa
coo iin vehe īī inī ñayīví yáhá.
2 De nī ncuvāha vehe īī
ñúcuán, de nī īyo ūū cuarto.
De cuarto xíhna ñúhún jā nání
cuarto īī, nī īñi candelero oro
jíín mesa oro jíín pan īī.
3 De nī īyo sahma jā ní ndita
caa jā ndásī incā cuarto jā
nání cuarto īī ndasí cā.
4 De inī ñúcuán nī īyo iin
altar oro nūū cáyū sūja īī, jíín
jātūn jā ñúhún contrato ley,
de maá-ni oro cúu níí sīquī
jātūn. De inī jātūn íñí iin
tījēhēn oro jā ñúhún maná jā
ní ncuun jondē andiví. De
suni ñúhún vara Aarón jā ní
nene yūcū, jíín tabla yūū jā
yósō tūhun contrato ley.
5 De sīquī jātūn nī īñi ndúū
figura ángel querubín jā

stéhēn jā ndéē Yāā Dios. De nī nsāhá cōndāhvī sīquī tapa jātūn nūū ní nchosō yúyú nīñī jā sndáhvā cuāchi. De nduú núne ó jā cāhān cā ō sīquī ndá ñúcuán mitan.

6 De tá nī jīnu ndācá ñúcuán, de sanúú sanúú-ni quívi ndá sūtū inī cuarto xíhna ñúhún jā sáhá dē tiñu jā cúu dē sūtū.

7 Sochi inī cuarto ūū, chi nduú cúu quīvi nā-ni sūtū jíín incā nchivī, chi mátúhún-ni sūtū cúñáhnú cā cúu jā quívi, de suni iin-ni vuelta jā cuīyā. De suni mā cūú quīvi dē de tú nduú nīñī quiti jā sōcō dē nūū Yāā Dios jā síquī cuāchi maá dē jíín sīquī cuāchi nchivī.

8 De jíín ñúcuán stéhēn Espíritu Santo nūū ō jā tá nī īyo cā cuarto īī xíhna ñúhún inī ñayīví, de nduú ní núne ichi jā quīvi nchivī inī lugar īī ndasí jā cúu andiví.

9 Chi ndācá ñúcuán cúu jā ní stéhēn nāsa cúu tiempo mitan. Chi jā ní nsōcō ndá ji ndatíñú jíín quiti nūū Yāā Dios, chi nduú ní ncúu cuitī sāhá jā quendōo ndoo ánō nchivī jā ní nsōcō.

10 Chi ndá ñúcuán nī stéhēn maá-ni sīquī yiqui cúñu ó, nāsa cajī ō, nāsa coho ó, nāsa ndundoo ó. De nī jetíñú jondē nī nquiji Cristo jíín iin modo vāha cā, de sá de nduú cā.

11 Chi mitan chi ja nī nquiji Cristo, de cúu yā sūtū cúñáhnú cā jā ndíso tíñú yā sīquī ndācá jā váha jā ní nquiji mitan. De cúu yā sūtū inī lugar īī jondē andiví jā cúñáhnú cā de vāha cā nsūú cā cuarto īī janahán. De nsūú jā ní nsáhá nchivī cúu, chi nsūú cuenta ñayīví yáhá cúu.

12 De jā ní nquīvi yā inī lugar īī ndasí cā jondē andiví, de nsūú jíín nīñī ndixúhú de ni nīñī becerro, chi jíín nīñī maá yā nī nquīvi yā, nī nsōcō yā iin vuelta-ni jā níí cání. De súcuán nī scácu yā yóhó jā cutecū ō níí cání.

13 Chi jondē janahán de nīñī stīquī jíín nīñī ndixúhú jíín yāā becerro jā ní ncāyū nūū altar, nī jōsō ndá dē sīquī nchivī jāá nduú íyó ndoo ánō ji, de súcuán nī ndundoo ji nūū yā.

14 De tú nī nīhīn tīñú nīñī ndācá quiti ñúcuán, de nā oncā cúu nīñī maá Cristo. Chi Yāā ndoo cúu yā, de nī nsōcō yā maá yā nūū Yāā Dios, nī nsāhá Espíritu Santo jā íyó níí cání. De nīñī yā náquete ánō ō nūū tiñu néhén jā cuū ō sáhá. De súcuán de cuu satíñú ó nūū Yāā Dios, Yāā técū.

15 Jā ñúcuán cúu jā ndíso tíñú yā sīquī iin contrato jeé. Chi nī jīhī yā, de súcuán nī ncandeē yā cuāchi jā ní nsāhá ndá nchivī tá nī īyo ji chījin contrato xíhna ñúhún. De nchivī jā cána Yāā Dios ji jā quīvi ji ndahá yā, nīhīn ji tāhvī ji jā coo níí cání, tá cúu nūū ní nquee yuhú yā.

16 Chi cúu modo jā tá sáhá iin tēe acta jā cáhān sīquī tāhvī, de jondē tá cuū dē sá de níhīn tīñú.

17 Chi tú técū cā tēe jā ní nsāhá, de nduú níhīn tīñú. De jondē tá nī jīhī dē, de sá de jétíñú.

18 De saá-ni contrato xíhna
ñúhún, suni nī jini ñúhún cu-
cutú jíín nīñī quiti jā ní jīhī.
De contrato jeé chi cúcutú jíín
nīñī Cristo jā ní jīhī yā.
19 Chi tá nī ncuu nī ncachī
Moisés ndācá tiñu jā ndácu
contrato ley ñúcuán nūū ndi-
viī nchivī, de nī nquehen dē
nīñī becerro jíín nīñī ndixúhú
jíín ndute, de jíín ixi cuahá jíín
yūcū hisopo nī jōsō dē yúyú
nīñī sīquī libro ley jíín sīquī
ndiviī nchivī.
20 De nī ncāhān dē: Yáhá
cúu nīñī jā cúcutú contrato ley
jā ní nsāhá Yāā Dios jíín ó,
ncachī dē.
21 De suni nīñī ñúcuán nī
jōsō dē jondē inī maá vehe īī
jíín nūū ndācá ndatíñú jā ní
jetíñú ndá dē jā chíñúhún dē
yā.
22 De ja ñatin ndihi ndatíñú,
chi cáhān ley yā jā jíni ñúhún
ndundoo jíín nīñī. De tú mā
cātí nīñī de mā cúne cáhnú inī
yā nūū cuáchi nícu.

*Jā ní nsōcō Cristo maá yā jā
candeē yā cuāchi*

23 Túsaá de ndācá ndatíñú
ñúcuán jā cúu muestra ndá
máá jā íyó andiví, nī jini
ñúhún jā ndundoo jíín nīñī
quiti. De ndá máá jā íyó an-
diví, chi nī jini ñúhún ndun-
doo jíín nīñī Cristo jā váha
ndasí cā.
24 De Cristo chi nduú ní
nquívi yā inī lugar īī jā ní
nsāhá nchivī, chi iin muestra-
ni nī ncuu ñúcuán jā ní stéhēn
nāsa íyó lugar īī ndija jondē
andiví. Chi sa maá andiví nī
nquīvi yā, de mitan chi íyó yā
nūū Yāā Dios jā cáhān yā jēhē
ō.
25 De maá sūtū cúñáhnú
cā quívi dē ndācá cuīyā inī
cuarto īī cā jā sócō dē nīñī
quiti. Sochi Cristo chi nduú
ní nsócō yā maá yā cuāhā
vuelta, chi iin vuelta-ni.
26 Chi tú súcuán de cánuú jā
cuāhā vuelta ndoho yā jondē
tá nī jēcōo ñayīví de jondē
mitan nícu. De nduú chi sa
tiempo jā cuándihi yáhá nī
nquenda nijīn yā iin vuelta-ni
jā níí cání, de nī nsōcō yā maá
yā jā ní ncandeē yā cuāchi.
27 De tá cúu nūū ní ncun-
daā jā cuū ndācá nchivī iin
vuelta-ni, de ñúcuán de sāhá
ndāā Yāā Dios tiñu ji,
28 suni súcuán Cristo nī jīhī
yā iin vuelta-ni jā ní nsōcō
yā maá yā tácua candeē yā
cuāchi cuāhā nchivī. Ñúcuán
de ndiji yā incā vuelta, de
nsūú jā sōcō tucu yā maá yā
jā candeē yā cuāchi, chi sa jā
scácu yā nchivī jā ndétu ji jā
ndiji yā.

10

1 Chi ley Moisés nī ncuu iin
muestra-ni ndācá jā váha jā ní
nquiji jíín Cristo, iin jā stéhēn-
ni nāsa coo maá jā váha. Jā
ñúcuán nduú cúu cuitī sāhá
ley jā quendōo ndāā nchivī jā
quíji ji nūū Yāā Dios de sócō ji
quiti nūū cuíyā nūū cuíyā.
2 Chi tú ní ncúu sāhá ley jā
quendōo ndāā ji, de jencuiñī
jā sócō ji quiti nícu. Chi tú ní
ncúu, de iin vuelta-ni de ja nī
nquendōo ndoo ánō nchivī jā
sócō ñúcuán, de mā cúyūhú cā
ánō ji jā ní nsāhá ji cuāchi nícu.

3 De nduú chi jā sócō ndá ji
quiti ndācá cuīyā, sa sáhá jā
núcūhun inī ji cuāchi ji.
4 Chi nīñī stīquī jíín nīñī
ndixúhú, mā cūú cuitī candeē
cuāchi.
5 Jā ñúcuán tá nī nquiji
Cristo inī ñayīví, de nī ncāhān
yā jíín Yāā Dios:
Jā jáhnī ji quiti jíín jā jéhe
ji ofrenda nūū ní, chi
nduú ní jétahān inī ní.
Sochi nī nsāhá tūha ní yiqui
cúñu maá sá jā sōcō sá.
6 De nduú ní ncúsiī inī ní jā
téñuhūn ji quiti de sócō
ji tī jā ndundoo cuāchi
ji nícu.
7 Ñúcuán de nī ncāhān sá:
Yáhá vāji sá jā squíncuu
sá tiñu jā jétahān inī ní,
Tátā Yāā Dios.
Chi súcuán ja yósō tūhun sá
nūū tutū.
Ncachī Jesús.
8 Xihna cā nī ncāhān yā jāá
nduú ní jétahān inī Yāā Dios
de nduú ní ncúsiī inī yā jā
jáhnī ji quiti de jéhe ji ofrenda,
jíín jā téñuhūn ji tī de sócō ji tī
jā ndundoo cuāchi ji nícu, vísō
súcuán ndácu ley tiñu.
9 De nī ncāhān cā yā: Yáhá
vāji sá jā squíncuu sá tiñu jā
jétahān inī ní, Tátā Yāā Dios.
De jā ní ncāhān yā súcuán, de
nī nsāhá yā jā jencuiñī jā sócō
ndá ji quiti, chi nī nsōcō yā
maá yā.
10 De nī nsāhá Yāā Dios jā
íyó ndoo íyó īī ō nūū yā sīquī jā
ní nsāhá Jesucristo jā jétahān
inī Yāā Dios, suu jā ní nsōcō
yā yiqui cúñu yā iin vuelta-ni
jā níí cání.
11 De ndācá sūtū ñúcuán chi
ndiquivī nī īñi dē nī nsatíñú
dē nūū yā, de cuāhā vuelta
jáhnī ndá dē quiti jā sócō sócō
dē. De ndācá ñúcuán chi mā
cūú cuitī candeē cuāchi.
12 Sochi Cristo chi iin
vuelta-ni jā níí cání nī nsōcō
yā maá yā jā síquī cuāchi ó.
De sá de nī jēcundeē yā lado
cuáhá Yāā Dios nūū cúñáhnú
yā.
13 De ñúcuán ndétu yā mi-
tan jondē quiji quīvī jā can-
deē yā poder ndācá jā jínī
ūhvī nūū yā.
14 Chi jā ní nsōcō yā maá yā
iin vuelta-ni, de nī nsāhá yā jā
níí cání quendōo ndāā nchivī
jā ní nsāhá ndoo yā.
15 De maá Espíritu Santo
suni cájí cáhān yā sīquī tūhun
yáhá, chi xihna cā cáhān yā:
16 Suha coo contrato jā
nasāhá nī jíín ji,
jondē tá quiji quīvī ñúcuán,
cáchī Jētohō ō Yāā Dios:
Sāhá nī jā jīcūhun ley ni inī
ánō ji,
de saá-ni nūū jāá ntúnī ji tee
nī tūhun ley ni.
17 Ñúcuán de cáhān cā yā:
Mā núcūhun cā inī ni ndācá
cuāchi jíín tiñu néhén jā
ní nsāhá ji.
Ncachī yā.
18 Túsaá de tú ja nī nee
cáhnú inī yā nūū cuáchi ó, de
nduú cā cánuú jā sōcō cā ō jā
síquī cuāchi ó.

Jā ní nune ichi jā quīvi ó nūū Yāā Dios

19 Jā ñúcuán hermano, mā
cāní inī ō ni iin, chi cuu quīvi
ó lugar īī ndasí jondē nūū íyó

Yāā Dios, sīquī jā ní jati nīñī
Jesucristo.
20 Chi nī nacune yā iin ichi
jéé jā cutecū ō níí cání sāhá yā.
Chi tá nī jīhī yā de nī ntēhndē
sahma jā ndíta caa jā ndásī
lugar īī ndasí cā inī vehe īī. De
súcuán nī stéhēn Yāā Dios jā
núne jā quīvi ó lugar īī ndasí
cā nūū íyó yā.
21 De Jesús cúu sūtū
cúñáhnú ndasí jā jíto yóhó
nchivī jā cúu sēhe Yāā Dios.
22 Túsaá de ná quívi ó nūū
Yāā Dios, de ná cóo ndāā ndija
ánō ō, de ná cándíja nīhin ó
jā íyó ndāā ndihi tūhun yā.
Chi jíín nīñī Cristo nī ndun-
doo ánō ō nūū ndācá cuāchi
jā ní nsāhá ó, de nī ndundoo
ó nūū yā jā ní jenduté ó jíín
ndute.
23 De ná cuíñi nīhin ó jíín
tūhun jā cáhān ō, suu jā ñúhún
inī ō jā sāhá yā jā váha yóhó.
De mā cācá yátá ó, chi vāha
squíncuu maá Yāā Dios jā ní
nquee yuhú yā nūū ō.
24 De ná nácani inī ō
nāsa sndíhvī tāhán inī ō jā
cundáhví cā inī ō táhán ó, jíín
jā sāhá ó tiñu váha.
25 De níní ná ndútútú ó jā
chiñúhún ó yā, de mā cúhuun
inī ō tá cúu nūū sáhá sava ji,
chi sa víhí cā ná sndíhvī tāhán
inī ō, chi ja jínī ō jā cuácuñatin
quīvī jā nenda yā.
26 De tú ja nī jīcūhun inī ō de
nī jetáhví ó tūhun ndāā, de tú
maá-ni cuāchi sáhá ó sáhá ó,
túsaá de nduú cā nā incā íyó
jā cuū sīquī cuáchi ó.
27 Chi sa quéndōo maá-ni
cā tūhun xēēn sīquī ō jā quiji
quīvī juicio de quiji ñuhūn
xēēn jā cāyū nchivī jā jínī ūhvī
ji yā.
28 Nchivī jā squéne yichī ley
Moisés, de tú ūū á ūnī nchivī
cáhān cuāchi sīquī ji, de jíhī
nahñí ji, de nduú cā nā tūhun
cúndáhví inī íyó.
29 De nā oncā cúu jā má
ndōhó xēēn cā nchivī jā
squéne yichī ji maá Sēhe Yāā
Dios, chi modo jā jáñū nihnu
ji sīquī yā. De sáhá ji jāá nduú
jétíñú cuitī nīñī yā jā ní jati
sīquī contrato jā ndundoo ji
nūū yā nícu. De súcuán sáhá
nāvāha ji nūū maá Espíritu
Yāā Dios jā sáhá jā váha yóhó.
30 Chi ja jínī ō jā ní ncāhān
maá yā: Maá nī sāhá jā ndu-
tahvī ji sīquī cuāchi ji, maá nī
cuāha castigo ji, ncachī Jētohō
ō. De suni cáhān: Maá Jētohō
ō sāhá ndāā yā sīquī cuāchi
nchivī yā.
31 Túsaá de xēēn ndasí
coo sīquī nchivī jāá nduú
ní ncándíja jā quīvi ji inī
ndahá Yāā Dios, Yāā técū, jā
ndutahvī ji sīquī cuáchi ji.
32 De nūcūhun inī ndá nú
nāsa nī ncuu ichi chátā, jondē
tá cáta nī nquijéhé nú caca nú
jíín luz yā, de nī jendeé inī
ndá nú jā ní ndoho nú quéhén
tūndóhó xēēn.
33 Chi sava ndá nú nī
ncāhān nēhén ji nūū nū de nī
sndóho ji ndóhó nī jinī nchivī.
De sava cā nū nī jēhe nú tūhun
jā cuiñi nú jíín nchivī jā ní
ndoho súcuán.
34 Chi nī ncundáhví inī
nū nchivī jā ní nchīhi vecāa
jā síquī yā, de nī ncusiī inī
nū vísō nī ncandeē nchivī
ndatíñú nú. Chi nī nsāhá ndá
nú cuenta jā jondē andiví

névāha nú iin tāhvī jā váha
ndasí cā jā coo níí cání.
35 Túsaá de mā siáā nū
tūhun jā ní ncandíja ndija nú
jā váha inī yā, chi cuāhā ndasí
tāhvī nīhīn nū sīquī ñúcuán.
36 Chi cánuú jā cuandeé inī
nū tácua sāhá nú jā jétahān inī
Yāā Dios, de nīhīn nū jā ní
nquee yuhú yā.
37 Chi cáhān tutū īī:
Iin núnúú-ni cā de nenda
maá Yāā jā ndiji, de mā
cúcuéé yā.
38 De nchivī jā ní sndáhvā
ni cuāchi ji, técū ji jā
cándíja ji jā sáhá nī jēhē
ji.
Sochi tú caca yátá ji, de mā
cúsiī inī ni jíín ji.
Ncachī Yāā Dios.
39 Sochi yóhó chi nduú cúu
ó táhán nchivī jā jíca yátá jā
tānū tāhvī ji. Chi sa cándíja ó
jā nīhīn táhvī ō cutecū ánō ō.

11

Sīquī tūhun cándíja

1 De jā cándíja ó, suu cúu jā
ní ncundaā ndija inī ō jā nīhīn
ō ndācá jā ñúhún inī ō, jíín jā
jínī vāha ó jā íyó ndija ndācá
jāá nduú jínī ō nūū mitan.
2 De nchivī janahán chi nī
jetúhún yā ji sīquī jā súcuán nī
ncandíja nīhin ji.
3 Sīquī jā cándíja ó cúu jā
jícūhun inī ō jā ní nsāhá Yāā
Dios ñayīví jíín tūhun jā ní
ncāhān yā-ni. De jíín poder
Yāā Dios jāá nduú jínī ō nūū,
nī jēcōo ndācá jā jínī ō nūū.
4 Nī ncandíja Abel jā sāhá yā
jēhē dē, de jā ñúcuán nī nsōcō
dē jā váha cā nūū Yāā Dios
nsūú cā Caín. De jā ñúcuán
nī jetúhún yā jā íyó ndāā dē,
chi nī jetáhví yā jā ní nsōcō
dē quiti nūū yā. De vísō nī
jīhī dē, de cáhān cā historia dē
jíín ó jondē mitan, chi tēe nī
ncandíja ndāā cúu dē.
5 Nī ncandíja Enoc jā sāhá
yā jēhē dē, de jā ñúcuán nī
naquehen yā dē cuāhān dē
andiví, de nduú ní jíhī dē. De
nduú ní nánihīn nchivī dē, chi
nī ndoñúhún dē-ni nī nsāhá
yā. De cáchī tutū jā jondē
ncháha ca naquehen yā dē de
nī ncusiī inī yā jíín ndācá jā ní
nsāhá dē.
6 Sochi tú nduú cándíja ó jā
sāhá yā jēhē ō, de nduú nā
modo jā cusiī inī Yāā Dios jíín
ó. Chi nchivī jā cúnī quīvi
ndahá yā, cánuú jā candíja ji
jā íyó yā jíín jā cuāha yā tāhvī
nūū nchivī jā ndúcú ji candíja
ji yā.
7 De Noé nī ncandíja dē jā
sāhá Yāā Dios jēhē dē, tá nī
ncachī tūhun yā nūū dē jā coo
tūndóhó jāá ncháha ca cunī
dē jā coo. De jā ñúcuán nī
jetáhví dē nī nsāhá dē barco
cāhnú jā nání arca, tácua cācu
dē jíín níí vehe dē. De jā
súcuán nī ncandíja dē, de nī
nenda cuāchi sīquī nchivī jāá
nduú ní ncándíja ji yā. De nī
sndáhvā yā cuāchi dē sīquī jā
ní ncandíja dē jā sāhá yā jēhē
dē.
8 De Abraham nī ncandíja
dē jā sāhá yā jēhē dē, de jā
ñúcuán nī jetáhví dē tá nī
ncāhān yā jíín dē jā quíhīn
dē iin lugar nūū cuāha yā jā
cuu tāhvī dē. De nī nquee dē
cuāhān dē, vísō nduú jínī dē ní
cúu nūū quíhīn dē.

9 Nī ncandíja dē jā sāhá yā
jēhē dē, de jā ñúcuán nī ndeē
tátū dē nūū ñuhun jā ní nquee
yuhú yā jā cuāha yā nūū dē.
De nī ndeē dē vehe ñii, de saá-
ni sēhe dē Isaac jíín Jacob, chi
suni inuú nīhīn táhvī ji jíín dē
jā ní nquee yuhú yā.

10 Chi nī ñūhun inī dē jā
cundeē dē maá ñuū andiví jā
íyó cutú cimiento, de maá Yāā
Dios nī jaquīn yā de nī nsāhá
yā ñuū ñúcuán.

11 De saá-ni Sara nī ncandíja
ña jā sāhá yā jēhē ña, de jā
ñúcuán nī nīhīn ña fuerza jā
ní jīcūhun sēhe ña. Chi jondē
tá nī nchāha ndasí cuīyā ña,
de nī ncacu iin sēhe yií ña, chi
nī ncandíja ña jā squíncuu Yāā
Dios jā ní nquee yuhú yā.

12 De súcuán nī ncuu jā ní
ntāhvī cuāhā nchivī nī nsāhá
iin-ni Abraham, vísō ja ñáhnú
ndasí dē. De tatā dē nī ndu-
cuahā ndasí, tá cúu tiūūn an-
diví, jíín ñūtín yuhú mar, jā
má cūú cuitī cahvi ó.

13 De ndācá nchivī jā ní
ncandíja ñúcuán, nī jīhī ji. De
vísō nduú ní níhīn ndá ji jā ní
nquee yuhú yā, sochi nī jinī
vāha ji jā súcuán coo, de nī
ncusiī inī ndá ji jā nīhīn ji incā
vida. De súcuán nī ncāhān
ndá ji jā nchivī ñuū jīcá nchivī
tátū cúu ji inī ñayīví yáhá.

14 De ndá nchivī jā cáhān
súcuán, chi stéhēn cājí ji jā
ndúcú ji iin ñuū jā cúu andiví
nūū cúu ñuū maá ji.

15 Chi tú ní nácani inī ndá ji
sīquī ñuū nūū ní nquee ji, de
íyó modo jā ndicó cóo ji de tú
cúnī ji nícu.

16 De nduú chi nī ncuu
ndasí inī ndá ji jā cundeē
ji incā ñuū vāha cā jā cúu
ñuū andiví. Jā ñúcuán nduú
cúcanoō Yāā Dios jā nání yā
Yāā Dios ndá ji, chi ja nī nsāhá
tūha yā iin ñuū nūū cundeē ji.

17 Nī ncandíja Abraham jā
sāhá yā jēhē dē, de jā ñúcuán
nī jēhēn dē jíín Isaac jā sōcō dē
ji, tá nī jito túnī yā dē. De nī
īyo tūha dē jā sōcō dē sēhe dē
jā mátúhún ji-ni nūū dē, vísō
nī nīhīn dē tūhun jā ní nquee
yuhú yā suha sīquī dē:

18 Isaac cúu tēe jā squíjéhé
nī tatā nū quīhīn, cáchī tūhun
jā ní nquee yuhú yā.

19 De nī nsāhá dē cuenta jā
cuu nastécū Yāā Dios ji. De
modo jā súcuán nī ncuu, chi
cuu cāhān ō jā modo jā ní jīhī
ji de nī natecū ji nūū dē, chi nī
jasī yā-ni jā má cáhnī dē ji.

20 Nī ncandíja Isaac jā sāhá
yā jēhē dē, de jā ñúcuán nī
ncāhān dē jā tāhvī váha nīhīn
sēhe dē Jacob jíín Esaú tiempo
quiji.

21 De suni súcuán nī
ncandíja Jacob, de jā ñúcuán
tá ja ñatin cuū dē de nī ncāhān
dē jā nīhīn ndúū sēhe yií
José tāhvī váha. De yítuu dē
garrote dē, de nī nchiñúhún
dē Yāā Dios.

22 De suni súcuán nī
ncandíja José, de jā ñúcuán
tá cuācuñatin cuū dē, de
nī ncāhān dē jā ndācá tatā
Israel, iin quīvī de quee ji inī
nación Egipto. De nī ndacu
dē jā chiyuhū ji yiqui dē ñuū
nūū quīvi ndá ji.

23 De tá nī ncacu Moisés, de
tatá ji naná ji nī ncandíja dē jā

sāhá yā jēhē dē, de jā ñúcuán
nī jito yuhū dē ji ūnī yōō. Chi
nī jinī ndúū dē jā viī cáá ji, de
nduú ní nchúhú dē sīquī acta
jā ní nsāhá rey jā cuū ndācá
sūchí yíí.
24 De suni súcuán nī
ncandíja Moisés, de jā ñúcuán
tá nī jahnu dē de nduú cā ní
jéhe dē tūhun jā cuu dē sēhe
ñahan cúu sēhe síhí rey Egipto.
25 Chi sa nī ncuu inī dē
jā ndoho dē jíín ndá táhán
dē nchivī Yāā Dios, nsūú jā
cusiī inī dē jacū-ni tiempo jíín
cuāchi.
26 Chi nī nsāhá dē cuenta jā
tú cāhān nēhén nchivī sīquī dē
jā síquī Cristo, de ñúcuán sāhá
jā cucuícá ndasí cā dē ndihi
jā ndíso tūhun Yāā Dios nsūú
cā jā cucuícá dē ndihi jā íyó
nación Egipto. Chi nī ñūhun
inī dē jā cuāha yā tāhvī dē.
27 De jā súcuán nī ncandíja
dē, de jā ñúcuán nī nquee dē
nación Egipto cuāhān dē. De
nduú ní nchúhú dē jā quītī inī
rey nūū dē. Chi nī īñi nīhin
dē sīquī tiñu sáhá dē, chi nī
nsāhá dē cuenta jā ja jínī dē
nūū Yāā jāá nduú cúu cunī ō
nūū mitan.
28 De jā súcuán nī ncandíja
dē, de jā ñúcuán nī ncāhān dē
jā ná cáhnī nchivī tīcāchí pas-
cua. De nī ndacu dē jā ná cósō
ji yúyú nīñī tī viéhé ji, tácua tá
quiji ángel jā cahnī yā ndācá
sēhe nuú nchivī Egipto, de mā
cáhnī yā sēhe nuú nchivī Is-
rael.
29 De sīquī jā ní ncandíja
nchivī Israel jā sāhá yā jēhē ji,
de nī nchāha ji-ni māhñú Mar
Rojo, chi nī nacune yā ndute
de nī natūu-ni ñuhun yíchí. De
suni súcuán nī ncuu inī ndá
tēe Egipto jā yāha dē nícu, de
nī ndasī-ni ndute sīquī dē, de
nī jīhī ndá dē.
30 Nī ncandíja ndá soldado
jā sāhá yā jēhē dē, de jā
ñúcuán nī jicó cáva namā jā
ní jicó ndúū jā ndásī ñuū Jer-
icó, tá nī jicó ndúū ndá dē ūjā
quīvī.
31 De Rahab, vísō ñahan ndiī
nī ncuu ña, sochi nī ncandíja
ña jā sāhá yā jēhē ña. De nī
nchindeé ña ndá tēe Israel jā
ní nquindēhé ndéē dē nāsa íyó
ñuū ña. De jā ñúcuán nduú
ní jíhī ña jíín nchivī ñuū ña jā
nīhin inī.
32 ¿De nāsa cāhān cā ni
túsaá? Chi nduú cā nā tiempo
jā nacani cā ni tūhun Gedeón
jíín Barac jíín Sansón jíín Jefté
jíín David jíín Samuel jíín
ndācá tēe jā ní nacani tūhun
yā jondē janahán.
33 Nī ncandíja ndá dē jā
sāhá yā jēhē dē, de jā ñúcuán
nī ncundeé dē nī natiin dē
ndācá ñuū nāhnú, de vāha
nī ndacu dē tiñu nūū, de nī
nchindeé yā ndá dē tá cúu
nūū ní nquee yuhú yā. De
nūū sava dē nī jasī Yāā Dios
yuhú ndicaha jāá nduú ní
nchájī tī dē.
34 De sava dē nduú ní ncáyū
dē sāhá ñuhūn jā cáyū xēēn.
De sava dē nī ncācu jāá nduú
ní jíhī dē jíín espada. De
sava dē nī nanihīn inī dē tá
nduú cā nā fuerza dē nícu,
de ndacuī téyíí nī īyo dē nūū
guerra, de nī ncundeé dē
sīquī soldado ndācá ñuū jīcá
jā jínī ūhvī ji dē.

35 De sava ñahan nī natecū
sēhe ña jā ní jīhī ji. De sava cā
nchivī cándíja chi sa nī ndoho
xēēn ji jondē nī jīhī ji. Chi
nduú ní jéhe ndá ji tūhun jā
siáā ji tūhun yā de cācu ji, chi
nī nchuhun inī ji jā natecū
ji de cundeē vāha cā ji jondē
andiví.
36 De sava cā ji nī nsāhá
catá nchivī nūū ji, de nī ncani
nchivī ji, de jondē nī nuhnī ji
cadena nī nchīhi ji vecāa.
37 De nī ncuun nchivī yūū
xīnī ji, de nī jehndē ji jíín
sierra, de nī jito túnī ji jíín
tūndóhó, de nī jahnī ji jíín es-
pada. Nī jica nuu ji cháhá
chúcuán, de maá-ni ñii tīcāchí
ñii ndixúhú nī ñūhun ji. Nī
ndoho ndáhví ji, nī jinī ji
tūndóhó, nī sndóho nchivī ji.
38 Vāha ndasí cā nchivī nī
ncuu ji nsūú cā ndá nchivī
ñayīví, de vísō súcuán de nī
nsāhá nchivī jā ní jica nuu
ji nūū ñuhun tíhá jíín chījin
yucu, de nī īyo ji yavī cava jíín
yavī ñuhun.
39 De ndācá nchivī yáhá,
vísō nī jetúhún Yāā Dios ji jā
ní ncandíja nīhin ji jā sāhá yā
jēhē ji, de nduú ní níhīn ji jā ní
nquee yuhú yā nūū ji.
40 Chi nī nsāhá tūha yā iin
tiñu váha cā, de suu cúu jā
sáhá Cristo jíín ó, tácua iin
cáhnú-ni nīhīn ji iin tāhvī váha
cā jíín ó.

12

Jā ná cúnuū ō nūū mátúhún-
ni Jesús

1 Túsaá de íyó cuāhā ndasí
nchivī ñúcuán jā ní ncandíja
nīhin ji jā sāhá yā jēhē ji, de
modo jā ní jicó ndúū ji yóhó,
de stéhēn cā ji nūū ō jondē mi-
tan jā suni súcuán ná cándíja
ó. Túsaá de saá-ni maá ó, ná
sáhá jíyo ó ndācá jā sátéñú jíín
cuāchi jā ní ncāan ó jíín. De
ná cuándeé inī ō cunu ó jíín
carrera jā ní jēhe yā jā cunu ó.
2 De ná cúnuū vāha ó nūū
Jesús, Yāā jā ní scándíja yóhó
de sáhá yā jā cuja vāha ó jíín
tūhun cándíja ó. Chi maá yā
nī jendeé inī yā jā ní ndoho
yā yīcā cruz. De vísō tūhun
canoō cúu jā súcuán cuū yā,
de nduú ní nsáhá yā cuenta.
Chi nī ñūhun inī yā jā cusiī
ndasí inī yā tá jīnu jā ndoho
yā. Sá de nī jēcundeē yā lado
cuáhá mesa nūū tátúnī Yāā
Dios.
3 De nacani inī ndá nú nāsa
nī jendeé inī yā nī ndoho yā
jā ní nsāhá nāvāha nchivī íyó
cuāchi jíín yā. De súcuán de
mā cuítá nú de ni mā nūú inī
nū jíín tūndóhó.
4 Chi juni ncháha ca ndoho
nú jā jondē cuū nū jā ndúcú
ndéé nú snáā nū cuāchi.
5 De sanaā de ja nī naā inī
ndá nú jā cáhān tutū īī, jā
sndíhvī inī Yāā Dios ndá nú jā
cúu nú sēhe yā:

Séhē, mā quítī inī nū jā jéhe
Jētohō ō castigo ndóhó,
de ni mā cúcuécá inī nū tú
cāhān yā nūū nū.

6 Chi Jētohō ō jáhnū yā nchivī
jā mānī yā jíín,
de jéhe yā castigo ndācá jā
náquehen yā cuu sēhe
yā.

Cáchī tutū.
7 Túsaá de cuandeé inī ndá
nú jā jéhe Yāā Dios castigo
ndóhó, chi sáhá yā jíín nú tá

cúu nūū sáhá tatá jíín sēhe dē.
Chi nduú nā sēhe íyó jāá nduú
jéhe tatá ji castigo.
8 De tú mā cuáha yā cas-
tigo ndóhó, tá cúu nūū ndóho
ndācá sēhe, túsaá de tá cúu
sēhe ndáhví cúu nú, de nsūú
sēhe ndija yā cúu nú.
9 De tatá ó ñayīví yáhá, suni
nī jēhe dē castigo yóhó, de nī
īyo yíñúhún ó nūū dē. De nā
oncā cúu jā má cuétáhví ó nūū
maá Tatá ó andiví jā jéhe yā
castigo yóhó, de cutecū ō níí
cání.
10 De ndāā chi maá dē nī
jēhe dē castigo yóhó jacū-ni
quīvī, nāsa nī ncuu inī maá
dē. Sochi Yāā Dios chi jéhe yā
castigo yóhó iin modo vāha cā
jā quéndōo vāha cā ō, chi jíín
ñúcuán de sáhá ndoo yā yóhó
tá cúu nūū íyó ndoo maá yā.
11 De ndāā chi nduú cúsiī
inī ō maá hora jā ndóho ó
castigo, chi sa cúcuécá inī ō.
Sochi cúcuéé cā de cunī ō jā
jíín castigo jā ní ndoho ó de nī
ncutūha ó jā caca ndaā ō de
coo ndeé coo siī inī ō.

Sīquī nchivī jā squéne yichī ji tūhun jā cáhān Yāā Dios

12 Túsaá de mā cōó ndá nú
tá cúu tēe jā ní ncuitá īī ndahá,
de quísi xīnī jítī, chi sa ndacuī
sāhá nú maá nú nūū tūndóhó.
13 De caca ndaā nū ichi
ndoó, tácua nduvāha ndá
ndóhó jāá nduú nā fuerza inī,
jā cúu nú tá cúu tēe tiácuá jāá
nduú cúu caca vāha.
14 De cundihvī inī nū jā
cundeē mānī nū jíín ndācá
nchivī, jíín jā coo ndoo coo iī
nū nūū yā. Chi mā cūú cunī
ni iin nchivī nūū maá Jētohō
ō de tú nduú íyó ndoo ji.
15 De coto má caca yátá ni
iin nú de siáā nū tūhun jā sáhá
Yāā Dios jā váha ndóhó, tácua
mā cūú nú tá cúu iin yūcū
úguā jā stíví de sáhá daño jíín
ndá nchivī.
16 De ni iin nú mā cācá ndiī.
De ni mā cúyichī inī nū nūū
ndá jā jéhe Yāā Dios, tá cúu
nūū ní ncuu Esaú. Chi sīquī
iin-ni cōhō ndeyu jā ní jīcān
dē nūū ñanī dē, de nī nsama
dē jíín derecho jā nīhīn dē jā
cúu dē sūchí núú, de súcuán nī
yīcó dē derecho dē.
17 De jínī ndá nú jā cúcuéé
cā de nī ncuu inī dē jā cāhān
tatá dē jā nīhīn dē tāhvī dē jā
cúu dē sūchí núú. De nduú ní
ncúu, chi nduú cā ní ntánuú
Yāā Dios dē. Chi nduú ní níhīn
tīñú cā jā ní nacani inī dē,
vísō nī nducú ndéé dē jondē
nī jacu dē.
18 De ndá ndóhó chi nduú
ní nquénda nú nūū īyo cúu,
tá cúu nūū īyo nī ncuu maá
yucu nūū ní jēhe yā ley yā nūū
nchivī Israel. Chi nī ncāyū
ñuhūn yucu Sinaí, de neē de
tuún ndasí, de yíhí tāchī níhin.
19 De nī ntivī nīhin
trompeta, de nī ncāhān Yāā
Dios. De nchivī jā ní jini jā
cáhān yā, nī ncāhān ndāhví ji
jā má cáhān cā yā jíín ji.
20 Chi nduú ní ncúndéé ji
jíín tūhun jā ní ndacu yā tiñu
nūū ji, chi nī ncāhān yā: Vísō
iin quiti-ni tú quīvi tī yucu
yáhá, de jíni ñúhún jā cuū tī
jíín yūū á jíín lanza, ncachī yā.
21 De sīquī jā īyo ndasí cúu
ndá jā ní jinī ji, de jondē
Moisés suni nī ncāhān dē:
Quísi nduhū jā yúhú nī,
ncachī dē.

22 De mitan de ndá máá
nú jā cándíja, chi nduú ní
nquénda nú nūū yucu ñúcuán.
Chi sa nūū maá yucu Sión,
jíín nūū maá ñuū Yāā Dios,
Yāā técū, nī nquenda nú. De
ñuū ñúcuán cúu Jerusalén jā
íyó andiví, nūū íyó tútú cuāhā
ndasí mil ángel jā chíñúhún
Yāā Dios.
23 De nī nquīvi ndá nú nūū
ndéē tūtú nchivī cándíja jā cúu
sēhe Yāā Dios, jā íyó lista ji an-
diví. De nī nquīvi nú nūū Yāā
Dios, Yāā jā sáhá ndāā tiñu
ndihi nchivī, jíín nūū íyó ánō
nchivī vāha jā ja nī squéndōo
ndāā yā ji.
24 De suni nūū maá Jesús,
Yāā jā ndíso tíñú sīquī con-
trato jeé, nī nquīvi ndá nú.
De yāhvi ndasí cā tiñu sáhá
nīñī yā jā ní jati jā sndáhvā
cuāchi ó, nsūú cā nīñī Abel jā
ní ncāhān cuāchi.
25 Túsaá de coto má squéne
yichī nū tūhun jā cáhān yā jíín
ndá nú. Chi nchivī jāá nduú
ní jétáhví tá nī ncāhān yā jíín ji
ñayīví yáhá, nduú ní ncácu ji.
De xēēn cā ndoho yóhó de tú
mā cuétáhví ó nūū yā jā cáhān
yā jondē andiví túsaá.
26 De tá nī ncāhān yā jondē
saá, de nī nquisi ñayīví. De
mitan chi cáhān yā: Iin-ni
cā vuelta quisi nī ñayīví, de
nsūú maá-ni ñayīví, chi saá-ni
ndācá jā íyó andiví, ncachī yā.
27 De tūhun yáhá jā cáhān,
iin-ni cā vuelta, chi cáchī jā
sāhá jíyo yā ndācá jāá nduú
íyó cutú, suu jā ní ncuvāha,
tácua ná quéndōo jā coo cutú
níí cání.
28 Túsaá de cuāha Yāā Dios
iin ñuū nūū ō jā coo cutú
níí cání. De jā ñúcuán ná
nácuetáhví ó nūū yā, de ná
chíñúhún ó yā, de ná cóo
yíñúhún ó, tácua cusiī inī yā
jíín ó.
29 Chi Yāā Dios maá ó cúu
modo iin ñuhūn jā snáā ndihi
jā nēhén.

13

Nāsa sāhá ó de cusiī inī Yāā Dios

1 Mā jéncuiñī ndá nú jā
cundáhví inī nū ndá hermano
nū jā cándíja.
2 Cunahán nú jā cánuú
jā cuāha núú nú vehe nūū
nchivī jīcá. Chi íyó vuelta
jā súcuán nī jēhe núú nchivī
vehe, de nduú ní jínī ji jā nūū
maá ángel andiví nī jēhe núú
ji vehe.
3 De cunahán ndá nú jā
chindeé nú nchivī jā yíhí
vecāa, chi sāhá nú cuenta jā
modo jā yíhí cáhnú nú jíín ji
vecāa. De suni nacani inī nū
jēhē táhán nú jā ndóho ji sáhá
nchivī, chi tú súcuán coo jíín
maá nú de suni ndoho nú.
4 Coo yíñúhún ndá nú sīquī
tūhun jā jécundeē tēe jíín
ñahan, de mā cásíquí ndéē
tāhán nú. Chi maá Yāā Dios
sāhá ndāā yā cuāchi nchivī
ndiī jíín nchivī jā cásíquí ndéē
tāhán.
5 De mā ndíyo inī nū xūhún,
chi cusiī inī nū jíín jā névāha
nú-ni. Chi maá yā nī ncāhān:
Mā siáā cuitī ni ndóhó, ni mā
sndóo cuitī ni ndóhó, ncachī
yā.
6 Túsaá de mā cāní inī ō ni
iin, chi cuu cāhān ō:

Maá Jētohō ni chíndeé chítuu
yā nduhū,
de mā cúyūhú nī de tú nā cuá
cúnī nchivī sāhá ji jíín
nī.
Cachī ō.

7 De nūcūhun inī ndá nú
ndācá pastor nū, jā ní stéhēn
ndá dē tūhun Yāā Dios nūū
nū. De sāhá vāha nú cuenta
nāsa nī nīhīn tīñú jā ní nsāhá
ndá dē, de ndacu nú dē jā ní
ncandíja dē jā sáhá yā jēhē dē.

8 De Jesucristo chi iin-ni cáá
yā ichi chátā jíín mitan jíín níí
cání.

9 Túsaá de mā cuáha ndá
nú tūhun jā candíja nú ndācá
tūhun jā síín cáhān jāá nduú
quétáhán jíín tūhun maá yā.
Chi íyó vāha jā cuja ánō ō sáhá
tūhun jā vāha inī yā jíín ó. De
nduú jíni ñúhún ó tūhun jā
tatúnī sīquī jā yájī ō, chi nduú
níhīn tīñú cuitī jíín nchivī jā
íyó jíín.

10 De maá ó chi névāha ó
maá Cristo jā ní nsōcō yā maá
yā jēhē ō. De ndācá sūtū jā
sócō cā dē modo jā cáhān ley
janahán, nduú nā cuá níhīn
dē nūū yā jā ní nsōcō yā maá
yā.

11 De sūtū cúñáhnú cā, tá nī
nsōcō dē nīñī ndācá quiti inī
cuarto īī cā jā síquī cuāchi, de
yiqui cúñu tī nī nteñuhūn dē
ichi chátā ñuū.

12 De suni súcuán nī ndoho
maá Jesús ichi chátā ñuū,
tácua jíín nīñī maá yā de sāhá
ndoo yā nchivī.

13 Túsaá de mā cōó inuú
cā inī ō jíín nchivī jāá nduú
cándíja, chi modo jā cóhōn jíín
yā ichi chátā ñuū, de ná ndóho
ó jíín yā jā sáhá catá ji.

14 Chi ñayīví yáhá nduú nā
ñuū íyó nūū coo ó níí cání,
chi sa ndúcú ó maá ñuū nūū
cundeē ō quīvī quiji.

15 Túsaá de jā jíín Jesucristo
de níní ná cáhān ō jā cúñáhnú
ndasí Yāā Dios, chi suu cúu tá
cúu iin jā sócō ō nūū yā, suu jā
nácuetáhví ó nūū yā.

16 De mā náā inī ndá nú jā
sāhá vāha nú nūū táhán nú, de
cuāha nú jā cúmanī nūū ji. Chi
modo iin jā sócō nū nūū Yāā
Dios cúu ndācá yáhá, de cúsiī
inī yā jíín.

17 De candíja ndá nú nūū
ndá tēe jā cúu pastor nū, de
cuetáhví nú nūū dē. Chi
jíto ndá dē ndóhó jā quendōo
vāha ánō nū, chi jínī dē jā
cánuú nacuāha dē cuenta nūū
yā. De cundihvī inī nū sāhá
vāha nú, tácua cusiī inī dē
sīquī nū de mā cúcuécá inī dē.
Chi tú mā sāhá vāha nú de mā
cōó jā váha jíín nú.

18 De cācān táhvī nū jēhē
ndá nī. Chi nijīn cúu inī ánō
ni jāá nduú nā cuāchi nī. Chi
cúnī ndá nī caca yíñúhún nī
jíín ndācá tiñu.

19 De suni cáhān ndāhví nī
jíín ndá nú jā cācān táhvī
ndasí nú jēhē maá nī, tácua
cuāha yā tūhun jā ñamā cā
cuēē tucu nī nūū nū.

Bendición jíín saludo jā sándīhí

20 De maá Yāā jā jéhe tūhun
ndeé tūhun sīī inī nūū ō, nī
nastécū yā Jētohō ō Jesucristo
māhñú ndīyi. De Jesús cúu
pastor cúñáhnú jā jíto nchivī
jā cúu tá cúu tīcāchí yā. Chi
jíín nīñī yā nī nsāhá cutú yā
contrato jeé yā jā coo níí cání.

21 De ñúhún inī ni jā Yāā
Dios ná sáhá yā jā cuja inī ndá
nú, tácua cuu sāhá nú ndācá
tiñu váha nāsa jétahān inī yā.
De ñúhún inī ni jā jíín fuerza
Jesucristo jā ndéē yā inī ō, ná
sáhá Yāā Dios jā cuu ó nchivī
jā cúsiī inī yā jíín. De ná cáhān
ō jā viī ndasí cúñáhnú yā níí
cání. Amén.
22 Hermano, cáhān ndāhví
nī jíín ndá nú jā cune cáhnú
inī nū jā sndíhvī inī ni ndá nú
jíín jacū-ni tūhun jā ní ntee nī
nūū carta yáhá.
23 De cáchī tūhun nī jā her-
mano ō Timoteo, ja nī nquee
dē vecāa. De tú ñamā quiji dē
yáhá, de cuēē ndúū ni nūū nū
jā cunī tāhán ó.
24 De cāhān ndá nú jíín ndá
tēe cúu pastor nū jíín ndá her-
mano jā cándíja, jā sāhá ndeé
inī dē, cáchī ni. De nchivī
Italia suni cáhān ji jā sāhá
ndeé inī ndá nú.
25 De ñúhún inī ni jā ná sáhá
cā Yāā Dios jā váha ndá nú.
Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA JA NI NTEE SANTIAGO NUU NDA NCHIVI CANDIJA

1 Maá nī cúu Santiago, mozo Yāā Dios jíín Jētohō ō Jesucristo. De tée nī carta yáhá cuēē nūū ndá nú nchivī cándíja jā cúu nú ndihúxī ūū tatā Israel, de nī jītē nuu ndá nú níí ñayīví. Sāhá ndeé inī ndá nú.

Yāā Dios sáhá jā jícūhun inī ō

2 Ñanī mánī, cusiī ndasí inī ndá nú de tú quiji quéhén nūū tūndóhó sīquī nū.

3 Chi jínī ndá nú jā tú jíto túnī tūndóhó ndóhó tú cándíja nīhin nú, de ñúcuán cúu jā scúja ánō nū jā cuandeé inī nū.

4 De cuandeé inī nū jondē cuja vāha nú jíín tūndóhó, tácua cuu sāhá nú ndācá tiñu váha, de mā cúmanī jā squíncuu vāha nú nūū yā.

5 De tú ní iin nú cúmanī jā jīcūhun inī nū caca ndíchí nú jíín tūhun Yāā Dios, de cācān nū nūū yā, de sāhá yā jā jīcūhun inī nū. Chi sáhá yā ndihi jā jícān nchivī, de nduú cúxeēn yā nūū ji jā jícān ji.

6 De tá jícān nū, de cánuú candíja nú jā sāhá yā jā jícān nū, de mā cāní síquí inī nū. Chi nchivī jā jáni síquí inī, cúu ji tá cúu ndute mar jā jísō de cuāhān cháhá chúcuán sáhá tāchī.

7 Nchivī ñúcuán mā cāní inī ji jā sāhá Jētohō ō jā jícān ji.

8 Chi nchivī jā jáni ūū inī, chi maá-ni jā násāma inī ji jíín ndācá tiñu sáhá ji.

9 Ndācá hermano ndāhví, ná cúsiī inī dē jā sāhá Yāā Dios jā cuñáhnú dē.

10 Sochi hermano cuīcá, ná cúsiī inī dē tú nī ndundáhví dē. Chi ndācá tēe cuícá, ñamā náā jā cuícá dē, tá cúu jā ñamā náā itā yūcū.

11 Chi tá quénda ncandiī de cúhihní, de yíchī-ni yūcū, de cóyo-ni itā, de náā-ni jā viī cáá. De suni súcuán ndoho ndá tēe cuícá juni íyó dē jíín ndá tiñu sáhá dē.

Sīquī jā jíto túnī tūndóhó yóhó

12 Nācā ndetū tēe jā jéndeé inī dē tú jíto túnī tūndóhó dē. Chi tá ja nī ncundeé dē jíín, de nīhīn dē premio jā cuñáhnú dē cutecū dē níí cání. Chi súcuán nī nquee yuhú Yāā Dios jā cuāha yā nūū nchivī jā mānī jíín yā.

13 Tú iin nchivī cúu inī ji sāhá ji cuāchi, de mā cāní inī ji jā nūū Yāā Dios vāji jā cúu inī ji sāhá ji cuāchi. Chi ni iin mā cūú cuitī sāhá jā quīvi Yāā Dios cuāchi, de juni maá yā nduú squívi yā ni iin nchivī nūū cuáchi.

14 Chi sa jā ndíyo inī maá ji, suu sáhá jā cúu inī ji sāhá ji cuāchi, de scándā inī ji, chi suu ñúcuán cúu jā stáhví.

15 De jā ndíyo inī ji, ñúcuán cúu jā squíjéhé cuāchi. De cuāchi ñúcuán, tú ja nī ncunīhin, de sáhá jā tánū tāhvī nchivī.

16 Túsaá de mā stíví ndá nú
jíín ndá jā jáni inī nū, ñanī
mánī.
17 Ndācá jā cútahvī ō jā vāha
jā viī íyó, chi vāji ichi andiví
nūū maá Yāā Dios, Yāā jā ní
nsāhá ndācá jā jéhe nduva jā
íyó andiví. De maá yā nduú
násāma cuitī inī yā tá cúu nūū
násāma nduva jíín cōndāhvī.
18 De nī nsāhá yā jā cúu
ó sēhe yā, chi nī ncandíja ó
tūhun ndāā yā. De nī nduu
ó tá cúu sēhe xíhna ñúhún yā
nūū ndá cā sēhe yā jā quiji,
chi súcuán nī jētahān inī yā
sāhá yā.

Sīquī nāsa chiñúhún ndāā ō yā

19 Túsaá de ndá ndóhó ñanī
mánī, ñamā tee sōho nú tūhun
yā, sochi mā cáhān ñamā nū ni
mā quítī ñamā inī nū.
20 Chi nchivī jā quítī inī,
nduú sáhá ji tiñu ndāā jā cúnī
Yāā Dios.
21 Túsaá de siáā nū ndācá
tiñu téhén jíín tiñu néhén jā ní
ncāyā jíín nú. De coo vitá inī
nū de cuetáhví nú tūhun yā
jā ní nquīvi inī ánō nū. Chi
tūhun ñúcuán ndíso poder jā
cācu ánō nū.
22 De squíncuu nú jā stéhēn
tūhun yā, de nsūú maá jā
cunini nú súcuán-ni, chi tú
súcuán de stáhví ndá nú maá
nú, chi nduú níhīn tīñú de tú
nduú squíncuu nú.
23 Chi tēe jā níni dē tūhun yā
súcuán-ni, de nduú squíncuu
dē, cúu dē tá cúu iin tēe jā
ndéhé dē nūū espejo nāsa cáá
nūū dē.
24 De ndéhé vāha dē nūū dē,
de cuāhān dē-ni, de sá de náā
inī dē nāsa cáá nūū dē.
25 Sochi tú iin tēe nduú
náā inī dē tūhun jā níni dē,
chi sa chúhun vāha inī dē jā
cáhān maá ley ndāā Jesús jā ní
nsāhá libre yóhó, de tú cuiñi
nīhin dē jíín, de squíncuu dē
jā ndácu, ñúcuán de coo ndetū
dē jíín tiñu váha jā sáhá dē.
26 De tú ní iin ndá nú jáni inī
nū jā chíñúhún vāha nú Yāā
Dios, de tú nduú jíto nú yáá
nú, túsaá de stáhví nú maá
nú, de nduú jétíñú cuitī jā
chíñúhún nú yā.
27 Nchivī jā chíñúhún ndoo
chíñúhún ndāā ji maá Tatá
ó Yāā Dios, tiñu yáhá sáhá
ji: Chíndeé ndá ji sūchí jā
ní nquendōo ndáhví, jíín ndá
ñahan jā ní nquendōo ndáhví,
tú nā-ni tūndóhó íyó. De nduú
sátéhén ji ánō ji jíín tiñu néhén
jā íyó inī ñayīví.

2

Jā má cúyichī inī ō cunī ō nchivī ndāhví

1 Ñanī mánī, cándíja ndá
nú Jētohō ō Jesucristo jā viī
cúñáhnú yā. Túsaá de mā
cúyichī inī ndá nú nchivī
ndāhví, chi inuú sāhá nú jíín
ndihi nchivī.
2 Chi íyó vuelta jā quívi iin
tēe inī vehe nūū ndútútú ndá
nú, de ñúhún xehe oro ndahá
dē, de ñúhún dē sahma váha.
De suni íyó vuelta jā quívi
iin tēe ndáhví, de ñúhún dē
sahma tehndé.
3 De nduú vāha de tú sāhá
yíñúhún nú jíín tēe ñúhún
sahma váha, de cahān nū jíín
dē: Cundeē ní lugar vāha
yáhá. De cahān nū jíín tēe
ndáhví: Ñúcuán cuiñi ní, á

yáhá cundeē ní nūū ñūhún,
cachī nū.
4 De tú súcuán sáhá ndá nú,
de nduú jáni vāha inī nū sīquī
táhán nú, chi síín sáhá nú jíín
tēe cuícá jíín tēe ndáhví.
5 Ñanī mánī, chuhun inī ndá
nú tūhun cáhān ni: Yāā Dios
nī nacāji yā nchivī ndāhví inī
ñayīví yáhá jā coo cuícá ji jíín
tūhun cándíja ji yā, de nīhīn
ji tāhvī ji inī ñuū nūū tátúnī
yā. Chi nī nquee yuhú yā jā
cuāha yā ñúcuán nūū nchivī
mānī jíín yā.
6 De sa ndá máá nú jéhe nú
tūhun canoō nchivī ndāhví.
¿De á nsūú ndá tēe cuícá cúu
jā stáhví ndá ndóhó sīquī jā
nīhīn dē xūhún nú, de ñamā
cáhān dē cuāchi sīquī nū nūū
justicia?
7 De suni cáhān nēhén ndá
dē sīquī Cristo, de suu síví
maá yā cúu jā nání ndá nú
cristiano.
8 Vāha sáhá ndá nú de tú
squíncuu ndija nú maá tūhun
ñáhnú cā jā cáhān ley, tá
cúu nūū yósō nūū tutū īī:
Cundáhví inī nū táhán nú tá
cúu nūū cúndáhví inī nū maá
nú, cáchī.
9 De tú síín síín sáhá nú
jíín nchivī cuīcá jíín nchivī
ndāhví, túsaá de cuāchi sáhá
ndá nú, de ndéē cuāchi sīquī
nū jā stíví nú ley Yāā Dios.
10 Chi tú iin nchivī stíví ji
iin-ni tiñu jā ndácu ley, de vísō
ná squíncuu ji ndihi cā, de cúu
tá cúu jā ní stíví ji ndihi ley, de
ndihi ñúcuán cundeē cuāchi
sīquī ji.
11 Chi Yāā Dios jā ní ncāhān
yā jā má cásíquí ndéē táhán
nú, suni nī ncāhān yā jā má
cáhnī nū ndīyi. De vísō nduú
ní ncásíquí ndéē táhán nū,
sochi tú nī jahnī nū ndīyi,
túsaá de ja nī stíví ndihi nú
ley.
12 De ndācá jā cáhān nū jíín
jā sáhá nú, chi cánuú sāhá nú
cuenta jā sāhá ndāā yā ndihi
ñúcuán jíín maá ley Jesús jā ní
nsāhá libre ndóhó.
13 Chi quīvī jā sāhá ndāā
yā tiñu, de nchivī jāá nduú
ní ncúndáhví inī táhán, suni
mā níhīn ji tūhun cúndáhví inī.
Sochi nchivī jā ní ncundáhví
inī táhán, de maá quīvī juicio
jā sāhá ndāā yā tiñu de cusiī
inī ji jā ní sndáhvā yā cuāchi ji.

Nduú jétíñú jā cándíja ó de tú nduú squíncuu ó

14 Ñanī mánī, tú cáhān iin
tēe jā cándíja dē jā sáhá yā
jēhē dē, de tú nduú sáhá dē
tiñu váha, ¿de nāsa nīhīn tīñú
jā súcuán? ¿A cuu cācu ánō dē
jíín jā cáhān dē-ni jā cándíja dē,
de tú nduú sáhá dē tiñu váha?
15 De tú iin hermano á her-
mana ndācá ó, cúmanī sahma
ji jíín jā cajī ji ndācá quīvī,
16 de tú ní iin ndá nú cáhān
jíín ji: Sāhá ndeé inī nū, de
cusúcún vāha nú de cajī vāha
nú, cachī nū jíín ji, de tú nduú
jéhe nú jā jíni ñúhún ji cutecū
ji, ¿de ní tiñu jā cáhān nū
súcuán?
17 De suni súcuán cúu jā tú
cáchī nū jā cándíja nú jā sáhá
yā jēhē nū, de tú nduú sáhá
nú tiñu váha, túsaá de nduú
níhīn tīñú cuitī jā cáhān nū jā
cándíja nú.
18 Sochi sanaā de cāhān iin
nchivī: Ndóhó chi cándíja nú
jā sáhá yā jēhē nū, de nduhū

chi sáhá nī tiñu váha. ¿Nāsa
stéhēn nū jā cándíja nú jā sáhá
yā jēhē nū, de tú nduú sáhá nú
tiñu váha? De nduhū chi sáhá
nī tiñu váha, de súcuán stéhēn
ni jā cándíja nī jā sáhá yā jēhē
ni.
19 Ndāā chi cándíja nú jā íyó
iin-ni Yāā Dios. De va íyó vāha
túsaá. Sochi ndá tāchī chi
suni súcuán cándíja, de quísi
jā yúhú, chi nduú sáhá tiñu
váha.
20 ¿De nūcu nduú jícūhun inī
ndá nú? ¿A nduú jínī nū jā
tú nduú sáhá nú tiñu váha, de
nduú níhīn tīñú cuitī jā cáhān
nū jā cándíja nú?
21 De tatā ō Abraham, nī
sndáhvā yā cuāchi dē sīquī jā
ní nsāhá dē tiñu váha. Chi nī
jetáhví dē jā ní ncāhān yā jā
cahnī dē sēhe dē Isaac, sōcō
dē ji nūū altar.
22 De jícūhun inī ndá nú
jā sīquī jā ní ncandíja dē jā
sāhá yā jēhē dē, suu sīquī
ñúcuán cúu jā ní jetáhví dē tá
nī ncāhān yā jā sōcō dē sēhe
dē. De jā ní jetáhví dē, súcuán
nī stéhēn dē jā cándíja ndija dē
jā sāhá yā jēhē dē.
23 De súcuán nī nquee ndaā
tūhun jā cáhān tutū īī: Abra-
ham nī ncandíja dē jā sāhá
yā jēhē dē, de jā ñúcuán nī
sndáhvā yā cuāchi dē, cáchī
tutū. De nī jēcunaní dē amigo
Yāā Dios.
24 Túsaá de ja nī jinī ndá
nú jā sndáhvā Yāā Dios cuāchi
nchivī jā sáhá ji tiñu váha sīquī
jā cándíja ji jā sáhá yā jēhē ji,
de nsūú maá-ni jā cáhān ji jā
cándíja ji.
25 De suni súcuán Rahab,
vísō ñahan ndiī nī ncuu ña
xihna cā, de nī sndáhvā yā
cuāchi ña sīquī jā ní nsāhá ña
tiñu váha. Chi nī jēhe núú ña
vehe nūū ndá mozo jā ní ntají
Josué, de nī nchuhun ña dē
incā ichi, tácua cācu dē nūū
ndá tēe ndúcú cahnī dē. De
jā ñúcuán nī sndáhvā Yāā Dios
cuāchi ña.
26 De iin nchivī tú nduú cā
ánō ji nūū yiqui cúñu ji, de
ndīyi cúu ji. De suni súcuán
tú cándíja ó jā sāhá yā jēhē
ō, sochi tú nduú sáhá ó tiñu
váha, de cúu ó tá cúu ndīyi.

3

Tūhun sīquī yáá ó

1 Ñanī mánī, mā cāní inī
cuāhā táhān nū jā cuu nú
maestro jā stéhēn tūhun yā.
Chi jínī ndá nú jā ndá máá ó jā
stéhēn tūhun, cuāhā cā cuāchi
nacunehen yā sīquī ō.
2 Chi ndihi ó stíví cuāhā
tiñu. De tú iin tēe cuu coto dē
yáá dē jā má stíví dē jíín ni iin
jā cáhān dē, tú súcuán de vāha
ndasí tēe cúu dē, de suni cuu
coto dē níí cā dē jā má stíví dē.
3 Chi cúu tá cúu jā chúhún ó
freno yuhú caballo, de súcuán
jáhnū ō níí tī jā quīhīn tī ní-ni
cúu nūū cúnī ō.
4 De suni súcuán ndācá
barco, vísō náhnú ndasí, de
vísō nīhin chíndahá tāchī, de
jíín iin timón lulí-ni de cuu
scuícó tēe scáca, de quīhīn dē
jíín ní-ni cúu nūū cúnī dē.
5 De suni súcuán cúu yáá ó,
chi vísō lulí-ni, de cuāhā ndasí
sáhá ó jíín. De suni jínī ō jā iin
ñuhūn lulí de cuu scuíquīn jā
cāyū iin yucu cáhnú ndasí.
6 De suni súcuán cúu yáá
ó, chi sáhá tá cúu iin ñuhūn,

chi scuíquīn cuāhā ndasí tiñu
néhén. De yáá ó cúu iin
parte lulí yiqui cúñu ó, de
sáhá jā quívi níí ó cuāchi.
Chi jondē infierno vāji ndācá
tūhun nēhén jā cáhān ō, de yáá
ó scuíquīn cuāhā tiñu néhén
níí tiempo jā ndéē ō inī ñayīví.
7 De nchivī chi cuu cāhnū
ji ndācá nūū quiti jíín saā jíín
cōō jíín quiti ñúhún inī mar,
de ja nī jāhnū ji cuāhā tī.
8 Sochi ni iin nchivī mā cūú
cāhnū ji yáá ji. Chi iin jā nēhén
jā má cūú cāhnū ji cúu. De tá
cúu yuhú cōō jā ñúhún chitú
veneno jā jáhnī, súcuán cúu
yáá ó.
9 De jíín yáá ó de chíñúhún
ó Tatá ó Yāā Dios, de suni jíín
yáá ó de cáhān nēhén ó sīquī
nchivī jā ní nsāhá yā ánō ji tá
cúu nūū íyó maá yā.
10 Iin-ni yuhú quée tūhun
chíñúhún ó yā jíín tūhun
cáhān nāvāha ó. Ñanī mánī,
nduú íyó vāha cuitī jā súcuán.
11 ¿A iin-ni sócó quéne
ndute váha jíín ndute úguā,
á naá cúu?
12 Ñanī mánī, ¿á cuu cuun
ndīhā oliva xīnī ñutun higo, de
á cuu cuun ndīhā higo ndahá
yūcū uva, á naá cúu? De suni
súcuán iin sócó mā cūú quene
ndute úhguā jíín ndute váha.

Tūhun ndíchí jā vají nūū Yāā Dios

13 De tú ní iin nú ndíchí de
jícūhun vāha inī nū, túsaá de
jíín jā jíca ndaā nū de stéhēn
nū jā súcuán cúu nú. De
sāhá suchí nú maá nú sīquī jā
névāha nú tūhun ndíchí yā.
14 Sochi tú cúcuásún ndasí
inī ndá nú de tú ndúcú nú jā
cuñáhnú maá nú, túsaá de mā
cútéyíí nú cani inī nū jā ndíchí
nú. Chi suu cúu jā stáhví nú,
de cúu nú contra sīquī tūhun
ndāā.
15 Chi nchivī jā íyó súcuán,
nsūú nūū Yāā Dios vāji jā
ndíchí ji. Chi cuenta ñayīví
cúu, jíín cuenta nchivī jā
cánēhén ánō ji, jíín cuenta
maá tāchī cúñáhnú cúu.
16 Chi nūū íyó nchivī
cúcuásún inī jíín nchivī ndúcú
jā cuñáhnú maá, suu ñúcuán
íyó tūhun sácā nuu jíín ndācá
tiñu néhén.
17 Sochi tūhun ndíchí jā vají
nūū Yāā Dios, tá nī nsāhá jā
ní ndundíchí nchivī, ñúcuán
de íyó ndoo ánō ji. De suni
ndéē mānī ndá ji jíín táhán ji,
de vitá inī ji, de nduú nīhin inī
ji. De cúndáhví inī ji táhán ji,
de sáhá ji tiñu váha. De suni
íyó ndāā ji, de nduú stáhví ji.
18 De nchivī jā ndéē mānī
jíín táhán, jíín tūhun mānī sáhá
ji ndācá tiñu ndāā, de nīhīn ji
jā quendōo ndāā ji.

4

Mā cútóó ó ndācá jā íyó inī ñayīví

1 ¿De nāsa quíjéhé jā cánāá
ndá nú jíín jā tétáhán nú?
Quíjéhé sīquī jā ndíyo inī nū
ndācá jāá nduú vāha, de suu
scándā ndasí inī ánō nū.
2 Chi ndíyo inī ndá nú, de
nduú névāha nú, de suu sáhá
jā jáhnī nū ndīyi. Ndíyo inī
ndá nú jā névāha táhán nú, de
nduú níhīn nū, de suu sáhá jā
tétáhán nú de cánāá nú. De
nduú níhīn nū jā cúnī nū, chi
nduú jícān nū nūū Yāā Dios.

3 De tú jícān nū, de nduú
níhīn nū, chi nduú jícān vāha
nú, chi maá-ni jā cúsiī inī maá
nú cúu jā jícān nū nūū yā.

4 Nchivī jā sndóo Yāā Dios
cúu ndá máá nú. ¿A nduú jínī
nū jā tú cútóó inī nū jā íyó
inī ñayīví, ñúcuán cúu jā jínī
ūhvī nū Yāā Dios? Chi nchivī
jā cútóó inī jā íyó inī ñayīví,
ndúu ji nchivī jā jínī ūhvī nūū
Yāā Dios.

5 De nduú cáhān cāhá tūhun
yáhá jā yósō nūū tutū īī: Maá
Espíritu jā ní jēhe Yāā Dios
jā ndéē inī ō, cútóó ndasí yā
yóhó, chi mānī yā jíín ó, cáchī.

6 De jā váha inī Yāā Dios, de
jéhe yā fuerza inī ō jā má sāhá
ó súcuán. Chi cáhān tutū īī:
Yāā Dios jásī yā nūū nchivī jā
sáhá téyíí maá, de vāha inī yā
chíndeé yā ndá nchivī jā sáhá
suchí maá, cáchī.

7 Túsaá de cuetáhví ndá nú
nūū Yāā Dios. De cuiñi nīhin
nú jā má cuétáhví nú tāchī
cúñáhnú, de cunu cunī ndá
ndóhó.

8 Mānī cā coo nú jíín Yāā
Dios, de víhí cā stéhēn yā jā
mānī yā jíín nú. Ndá ndóhó
jā sáhá cuāchi, sāhá ndoo nú
maá nú, sndóo nú cuāchi. De
ndá ndóhó jā cúnī nū coo
manī nū jíín Yāā Dios de suni
cúnī nū cutóó nú jā íyó inī
ñayīví, sāhá ndoo nú ánō nū jā
má cōó cā nū súcuán.

9 Natahúhvī inī nū, de cu-
cuécá inī nū, de cuacu nú
sīquī jā íyó cuāchi nú. De vísō
nī jācū nū, sochi mitan de
cuacu cóhó nú. De vísō nī
ncusiī inī nū, sochi mitan de
nducuécá inī nū.

10 Sāhá suchí nú maá nú
nūū Yāā Dios, de sāhá ñáhnú
yā ndóhó.

Mā cúndihvī inī ō sīquī
cuāchi táhán ó

11 Hermano, mā cáhān
nēhén ndá nú sīquī táhán nú.
Chi tēe jā cáhān nēhén sīquī
táhán, á jā ndíhvī inī sīquī
cuāchi táhán, chi modo jā sīquī
ley Yāā Dios cáhān nēhén dē.
Chi nduú squíncuu dē ley jā
cáhān jā cundáhví inī ō táhán
ó, de sáhá dē cuenta jāá nduú
íyó ndāā ley yā. De tú cáhān
nū jāá nduú íyó ndāā ley yā,
túsaá de nsūú jā squíncuu nú,
chi sa jā cáhān nū sīquī.

12 Iyó iin-ni Yāā jā ní jēhe
ley, de mátúhún-ni yā cúu jā
sáhá ndāā sīquī cuāchi. De
scácu yā nchivī cándíja, de
stánū tāhvī yā nchivī nduú
cándíja. ¿Túsaá de nā tiñu
ndíso nú jā sáhá ndāā nū sīquī
táhán nú?

Nduú vāha jā sāhá téyíí ó
maá ó

13 Mitan de cáhān ni jíín
ndá ndóhó jā cáhān súcuán:
Mitan á stēēn de cōhōn ñuū
ñúcuán, de cundeē ō iin cuīyā,
de cueen ó xīcó ó de nīhīn ō
sīquī, cáchī nū.

14 De nduú jínī cuitī nū nāsa
coo stēēn. ¿Chi nā váha víhí
cúu vida nū? Cúu tá cúu iin
vīcō nūhún jā iin núnúú-ni
núcūhun, de ñúcuán de ndúte-
ni.

15 De sa vāha cā cāhān
nū: Tú cúnī maá Jētohō ō de
cutecū ō de sāhá ó yáhá á sāhá
ó ñúcuán, cachī nū.

16 Sochi cúsá maá jā cáhān
téyíí ndá nú. De nduú vāha jā
súcuán sáhá téyíí nú maá nú.

17 De tú iin nchivī jínī ji sāhá
ji tiñu váha, de tú nduú sáhá ji,
de cuāchi cúu túsaá.

5

Tūhun jā cáhān nūū ndá tēe cuícá

1 De cáhān ni jíín ndá ndóhó
tēe cuícá, jā cuacu nú de
cuacu cóhó nú sīquī tūndóhó
jā quiji sīquī nū.
2 Chi ndatíñú cuícá jā
névāha nú, ja téhyū. De
sahma váha nú, ja yájī
tīquixīn.
3 De oro jíín plata jā névāha
ndá nú, chi ja néne xaha.
De xaha ñúcuán stéhēn jāá
nduú ní nsáhá vāha nú jíín
xūhún nú. De ñúcuán cúu jā
ndunīhin cuāchi sīquī nū, tá
cúu iin ñuhūn jā snáā yiqui
cúñu nú. Chi nī nascáyā
cuāhā nū ndatíñú váha ndá
quīvī cuándihi yáhá.
4 De ndá tēe jā ní jehndē
trigo nū, nduú ní nchúnáá
vāha nú yāhvi dē. De mitan de
cána jee ndá dē nūū Yāā Dios,
Yāā cúu Jētohō nūū ndá ángel
andiví, jā súcuán nī nsāhá ndá
nú. De níni yā jā cána jee ndá
tēe nī jehndē trigo nū.
5 Vāha ndasí técū ndá nú inī
ñayīví yáhá, de sáhá nú ndācá
jā cúsiī inī maá nú. De jíto
vāha nú maá nú, de cúu nú tá
cúu quiti néñu jā ndétu quīvī
jā cuū.
6 De nī ntee ndá nú cuāchi
sīquī ndá nchivī vāha, de
jondē nī jahnī nū ji. De nduú
ní ncúu casī ji jā sáhá nú.

Jā ná cóo paciencia inī ō de cācān táhvī ō

7 Hermano, túsaá de coo pa-
ciencia inī ndá nú jā cundetu
nú jondē quīvī jā nenda maá
Jētohō ō. Ndá tēe jā sátíñú
ñuhun, cánuú coo paciencia
inī dē cundetu dē jondē quiji
sāvī néhēn jíín sāvī temporal,
de sá de nīhīn dē nūnī váha jā
jéhe itū.
8 De suni súcuán coo pa-
ciencia inī nū, de ndeé coo inī
nū cundetu nú, chi cuācuñatin
nenda maá Jētohō ō.
9 De mā cáhān sōó nú sīquī
jā sáhá táhán nú, hermano,
tácua mā jícundeē cuāchi sīquī
nū. Chi maá Yāā jā sāhá ndāā
cuāchi, ja ñatin nenda yā.
10 Ñanī mánī, cunahán ndá
nú nāsa nī nsāhá ndá tēe nī
nacani tūhun maá Jētohō ō
jondē janahán, chi nī ncuu
ndá dē iin ejemplo nūū ō. Chi
vísō nī ndoho dē, de nī īyo
paciencia inī dē.
11 De cáhān ō jā nchivī jā
jéndeé inī jíín tūndóhó, íyó
ndetū ji sáhá Yāā Dios. Chi
nī jini ndá nú tūhun nāsa nī
jendeé inī Job jíín tūndóhó,
de suni jínī nū jā vāha ndasí
cā nī nquendōo dē nī nsāhá
maá Jētohō ō tá nī nchāha
tūndóhó. Chi cúndáhví ndasí
inī yā yóhó, de vāha ndasí inī
yā jíín ó.
12 Ñanī mánī, jā cánuú cā
cúu jā má cáhān nū síví Yāā
Dios jíín tūhun jā cáhān téyíí
nú. Mā cáhān nū verdad de
Dios, Yāā ndéē andiví, de ni
mā cáhān nū verdad de Dios,
Yāā xíí ñayīví, de ni iin cā
tūhun súcuán mā cáhān téyíí
nú. Chi tú cāhān nū jā cuu,
de súcuán-ni cāhān nū. De tú

cāhān nū jāá nduú, de súcuán-
ni cāhān nū. Mā scáa cā nū
cāhān nū, tácua mā nácunehen
Yāā Dios cuāchi sīquī nū.
13 De tú íyó iin nú jā ndóho
tūndóhó, de cācān táhvī nū. De
tú íyó iin nú jā cúsiī inī, de
cata nú himno jā chiñúhún
nú yā.
14 De tú íyó iin nú jā cúhū,
de cana nú ndá tēe cúñáhnú
jā jíto nchivī cándíja. De ná
cácān táhvī ndá dē jēhē nchivī
cúhū. De jíín síví maá Jētohō ō
ná chíhi dē aceite ji.
15 De tú cándíja dē jā sāhá
Jētohō ō jā jícān táhvī dē,
ñúcuán de scácu yā nchivī
cúhū. Chi nasāhá vāha yā ji,
de tú nī nsāhá ji cuāchi, de
cune cáhnú inī yā nūū ji.
16 Tú súcuán de nacani
ndaā ndá nú cuāchi nú nūū
táhán nú, de cācān táhvī nū
jēhē táhán nú tácua nduvāha
ndá nú. Chi tú ndíhvī inī iin
nchivī ndāā jā jícān táhvī ji,
de vāha ndasí níhīn tīñú, chi
sáhá yā jā jícān ji.
17 Chi Elías, tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios janahán, suni
iin tēe jā tá cúu nūū íyó maá ó
nī ncuu dē. De nī jīcān táhvī
ndasí dē jā má cūún sāvī, de
nduú ní ncúun sāvī ūnī cuīyā
jíín īñū yōō.
18 Ñúcuán de nī jīcān táhvī
tucu dē, de nī ncuun sāvī,
de nī nquene tucu ndācá jā
quéne nūū ñūhún.
19 Ñanī mánī, tú iin nú nī
sndóo ichi ndāā, de tú incā nū
nachuhun ichí nú táhán nú,
20 tú súcuán de cunī nū jā
tú nī nachuhun ichí nú tēe nī
nquīvi cuāchi, de ja nī scácu
nú dē jā tānū tāhvī dē nícu,
de súcuán íyó tūhun cáhnú inī
nūū cuāhā cuāchi dē.

CARTA XIHNA ÑUHUN JA NI NTEE SAN PEDRO APOSTOL NUU NDA NCHIVI CANDIJA

1 Maá nī cúu Pedro, apóstol
jā ní ntají Jesucristo, de tée
nī carta yáhá cuēē nūū ndá
ndóhó nchivī jā ní jītē nuu,
de ndéē jīcá ndá nú níí Ponto,
Galacia, Capadocia, Asia, jíín
Bitinia.
2 De maá Tatá ó Yāā Dios nī
nacāji yā ndá nú, chi súcuán
nī ncundaā inī yā jondē
ncháha ca jēcōo ñayīví. De
jíín Espíritu Santo nī nsāhá
yā jā íyó ndoo íyó īī ndá nú
de jétáhví nú nūū yā, de nī
naquete yā ánō nū jíín nīñī
Jesucristo. De ñúhún inī ni
jā ná cáyā cā ndācá jā váha
jā sáhá yā ndóhó, jíín jā coo
ndeé coo siī inī ndá nú.

Jā ñúhún inī ō ndācá jā váha jā coo andiví

3 Ná cáhān ō jā cúñáhnú
ndasí Yāā Dios, Yāā cúu Tatá
maá Jētohō ō Jesucristo. Chi
nī ncundáhví ndasí inī yā
yóhó, de nī nsāhá yā jā ní
nacacu jeé ó, sīquī jā ní natecū
Jesucristo. De jā ñúcuán cúu
jā níní ñúhún inī ō ndācá jā
váha jā coo.
4 Chi nīhīn nū tāhvī jā ñúhún
vāha inī andiví jā cuu ndá nú.
De tāhvī ñúcuán mā náā cuitī,
ni mā tíví cuitī, de ni mā ndīhí
cuitī.
5 Chi cándíja ndá nú jā sáhá
Yāā Dios jēhē nū, de jā ñúcuán
jíto yā ndá nú jíín poder yā,
tácua scácu yā ndá nú quīvī
sándīhí, chi nī nsāhá ndāā yā
jā súcuán coo.
6 Jā ñúcuán cúsiī ndasí inī
ndá nú, vísō jínī nū cuāhā nūū
tūndóhó jacū-ni quīvī.
7 Chi tá cúu nūū sndúhā
nchivī oro jíín ñuhūn, de
jíto túnī ji tú jā váha cúu,
suni súcuán cánuú coto túnī
tūndóhó ndóhó tú cándíja
nīhin nú á nduú. Chi jā cándíja
nīhin nú, yāhvi ndasí cā cúu
nsūú cā oro, ndatíñú jā náā.
De ñúcuán cúu jā cuetúhún
yā ndá ndóhó, de sāhá ñáhnú
yā ndóhó, de sāhá yíñúhún
yā ndóhó quīvī jā nenda nijīn
Jesucristo.
8 De vísō nduú ní jínī ndá
nú nūū yā, de mānī ndasí nú
jíín yā. De cándíja nīhin ndá
nú yā vísō nduú jínī nū nūū
yā mitan. De viī ndasí cúsiī inī
nū, chi jondē nduú cā quénda
cuitī tūhun jā cachī tūhun ó
nāsa cúsiī inī ō.
9 De nīhīn táhvī nū jā cācu
ánō nū, chi jā ñúcuán cúu jā
cándíja ndá nú.
10 De ndá tēe nī nacani
tūhun Yāā Dios jondē
janahán, nī nanducú vāha
dē nī jīcā tūhún vāha dē sīquī
tūhun nāsa scácu yā yóhó. De
nī ncachī dē nāsa sāhá Yāā
Dios jā váha ndá nú.
11 Chi jondē ncháha ca
coo, de nī stéhēn Espíritu
Cristo nūū ndá dē nāsa quiji
tūndóhó sīquī Cristo, jíín nāsa
viī nduñáhnú tucu yā tá
yāha tūndóhó ñúcuán. De nī

nanducú vāha dē jā ná jícūhun
inī dē nā quīvī quiji Cristo de
nāsa coo ndācá jā ní ncāhān
maá Espíritu jā ndéē inī dē.
12 De nī stéhēn Yāā Dios nūū
dē jāá nsūú maá dē cunī ndá
tiñu jā ní nacani dē ñúcuán,
chi sa maá ó cúu jā cunī.
De mitan ja nī jini ndá máá
nú tūhun ñúcuán, chi ndācá
tēe nácani tūhun jā scácu yā
yóhó, nī nacani dē nūū nū,
nī nsāhá poder Espíritu Santo
jā ní nquiji ichi andiví. De
tūhun ñúcuán chi jondē ndá
máá ángel Yāā Dios nánducú
tácua ná jícūhun inī.

Jā cúnī yā jā coo ndoo ánō ō

13 Jā ñúcuán ndito coo ndá
nú, de cájí coo inī nū. De
cuhun ndasí inī nū jā nīhīn nū
ndācá jā váha jā sāhá Yāā Dios
ndá ndóhó quīvī jā nenda
nijīn Jesucristo.
14 De cuu ndá nú sēhe jā
jétáhví vāha. De mā sāhá cā
nū ndācá tiñu jā ní ncusiī inī
nū sāhá nú jondē ncháha ca
jīcūhun inī nū tūhun Yāā Dios.
15 Chi sa coo ndoo ánō ndá
nú jíín ndācá tiñu sáhá nú, chi
Yāā jā ní ncana ndóhó, Yāā
ndoo cúu yā.
16 Chi súcuán cáhān tutū īī:
Coo ndoo ndá nú, chi maá nī
de íyó ndoo nī, cáchī yā.
17 De tú cáhān ndá nú Tatá
nú Yāā Dios, túsaá de caca
yíñúhún nú nūū yā ndācá
quīvī jā jíca nú ñayīví yáhá.
Chi maá yā sáhá ndāā yā sīquī
nāsa sáhá iin iin ó, de nduú
sáhá yā cuenta nāsa cúu iin iin
ó, chi inuú sáhá ndāā yā sīquī
ndihi ó.
18 Chi nī scácu yā ndóhó
nūū ndācá costumbre jā ní
jaquīn ndá tatā nū jā ní jica
cāhá nú jíín. De jínī vāha ndá
nú jā yāhvi cúu jā ní scácu yā
ndóhó. Chi nduú ní nchúnáá
yā jíín ndatíñú jā náā, tá cúu
oro jíín plata,
19 chi sa jíín nīñī Cristo jā
yāhvi ndasí cā. Chi nī nsōcō yā
maá yā tá cúu iin tīcāchí lúlí,
quiti íyó vāha íyó ndoo.
20 Chi jā ñúcuán nī jani Yāā
Dios maá Cristo jondē ncháha
ca jēcōo ñayīví, de nī nquenda
nijīn Cristo maá tiempo jā
cuándihi yáhá, tácua quendōo
vāha ánō ndá nú.
21 De jā jíín Cristo de cándíja
ndá nú Yāā Dios. Chi nī nsāhá
Yāā Dios jā ní natecū yā jíín jā
ní nduñáhnú yā. De jā ñúcuán
cándíja ndá nú Yāā Dios, de
ñúhún inī nū jā cunī nū nūū
yā.
22 De mitan chi ja nī ndun-
doo ánō ndá nú, chi nī jetáhví
nú tūhun ndāā jā ní nsāhá
Espíritu Santo jíín nú, tácua
cundáhví ndija inī nū ndá
hermano cándíja. Túsaá de
cundáhví ndasí inī nū táhán
nú jondē jíín inī jíín ánō nū.
23 Chi ja nī nacacu jeé ndá
nú, de nsūú chījin tatā nchivī
jā jíhī. Chi sa tūhun Yāā Dios jā
técū de íyó níí cání nī nsāhá jā
ní nacacu nú.
24 Chi súcuán cáhān tutū īī:
Tá cúu yūcū cúu ndācá ndihi
nchivī, chi jacū-ni quīvī
técū ji.
De tá cúu itā yūcū cúu jā
cúñáhnú ji.
Chi yíchī-ni yūcū, de ndáhvā-
ni itā.

25 Sochi tūhun Jētohō ō Yāā Dios, sa quéndōo níí cání.
Cáchī tutū. De tūhun ñúcuán cúu maá tūhun jā scácu yā yóhó jā ní nacani ndá nī nūū nū.

2

1 Túsaá de siáā ndá nú ndācá tiñu néhén, jíín ndācá jā stáhví, de mā cáhān nīní nú de tú nduú jáni vāha inī nū, de mā cúcuásún inī nū, de mā sátúhún nú sīquī táhán nú.
2 De tá cúu sūchí ñíquín jā cáta nī ncacu, jā jáxīn de jáhnu, suni súcuán cundihvī inī nū scuáha nú tūhun ndāā yā, tácua cuahnu nú jíín de cācu ánō nū.
3 Chi ja jínī ndá nú jā vāha ndasí inī maá Jētohō ō.

Cristo cúu tá cúu yūū jā yítuu vehe

4 Túsaá de mānī cā coo ndá nú jíín Jētohō ō Cristo. Chi cúu yā tá cúu iin yūū jā cánuú cā jā yítuu squínā templo, jā coo níí cání. De vísō nī squéne yichī nchivī yā, sochi Yāā Dios chi ja nī nacāji yā Cristo chi cánuú ndasí yā, tá cúu nūū nácāji ó iin yūū váha jā quituu squínā vehe.
5 De ndá máá nú chi cúu nú tá cúu iin iin yūū jā cúvāha templo Yāā Dios, de cutecū nū níí cání. De cuāha nú tūhun jā samā yā ndá ndóhó jā cuvāha templo yā, cúu jā ndéē Espíritu yā inī ánō iin iin nú tá cúu inī iin templo. De cúnī Yāā Dios jā suni cuu ndá nú tá cúu sūtū íyó ndoo jā sāhá nú tiñu jā cúnī maá yā. Chi sīquī jā cándíja nú Jesucristo, de sōcō nū maá nú jā sāhá nú ndācá tiñu váha jā jétahān inī Yāā Dios.
6 Chi súcuán cáhān tutū īī:
Mitan de jondē ñuū ni Sión jáquīn ni iin yūū jā cánuú cā jā quituu squínā templo.
Chi nī nacāji nī yā tá cúu iin yūū váha jā cánuú ndasí.
De nchivī jā candíja ji yā, chi squíncuu yā jā ñúhún inī ji.
Cáchī Yāā Dios, cáchī tutū.
7 De ndá máá nú jā cándíja nú, chi yūū váha jā cánuú ndasí cúu yā nūū nū. De nūū nchivī jāá nduú cándíja chi nduú, chi sa quée ndaā jā cáhān tutū īī:
Maá yūū jā ní squéne yichī ndá tēe jā sámā vehe,
suu cúu yūū cánuú cā jā yítuu squínā vehe.
8 De suni quée ndaā tūhun jā cáhān tutū sīquī nchivī jāá nduú cándíja:
Cúu yā tá cúu iin yūū jā scáchihi ji jēhē ji,
tá cúu toto jā jícó cáva ji sáhá.
Cáchī tutū. Chi jā scáchihi ji jēhē ji cúu jā sáhá nīhin inī ji nūū tūhun yā. De ja nī ncundaā jā ndoho ji sīquī jā súcuán sáhá ji.

Tūhun nchivī maá Yāā Dios

9 De ndá máá nú cúu nchivī jā ní nacāji Yāā Dios. De suni cúu ndá nú sūtū jā sáhá nú tiñu jā cúnī maá Yāā cúu Rey. De nchivī íyó ndoo cúu ndá nú, de nchivī maá yā cúu nú. Súcuán nī nsāhá Yāā Dios ndóhó tácua nacani nú tūhun nāsa ñáhnú ndasí tiñu sáhá yā, chi maá yā nī ncana ndá

ndóhó tá nī ndeē nū modo
nūū neē. De nī squívi yā
ndá ndóhó nūū luz yā jā vāha
ndasí stúu yā inī ánō nū.
10 Chi jondē saá de nsūú
nchivī Yāā Dios cúu nú, de
mitan chi ja nī nduu nú
nchivī maá yā. De jondē saá
chi nchá̱ha ca cundáhví inī
yā ndóhó, de mitan chi ja
cúndáhví inī yā ndá ndóhó.

Jā ná sáhá ó tiñu cúnī Yāā Dios

11 Ñanī mánī, inī ñayīví yáhá
cúu ndá nú tá cúu nchivī ñuū
jīcá jā jíca tátū. Túsaá de cáhān
ndāhví nī jíín ndá nú jā má
sāhá nú ndācá tiñu néhén jā
ndíyo inī nū jíín modo maá
nú. Chi ndācá ñúcuán cánāá
jíín nú, ndúcú jā tānū tāhvī
ánō nū.
12 De ndāā caca ndá nú
māhñú nchivī jāá nduú jínī
tūhun Yāā Dios. Chi vísō cáhān
ji sīquī nū, tá cúu nūū cáhān
ji sīquī nchivī jā sáhá tiñu
néhén, sochi tá cunī ji tiñu
váha jā sáhá ndá nú, de quīvī
jā sāhá ndāā Yāā Dios tiñu de
cāhān ji jā cúñáhnú ndasí yā.
13 Jā síquī maá Jētohō ō
de cuetáhví nú nūū ndá tēe
jā ndíso tíñú nūū nchivī.
Cuetáhví nú nūū maá rey, chi
tēe cúñáhnú cā cúu dē.
14 De cuetáhví nú nūū
ndācá gobernador jā ní jani
rey tácua sndóho dē nchivī jā
sáhá tiñu néhén de cuetúhún
dē nchivī jā sáhá tiñu váha.
15 Chi cúnī Yāā Dios jā sāhá
nú tiñu váha, de súcuán sāhá
nú jā ndá nchivī cánaā jāá
nduú jícūhun inī, casī ji yuhú
ji.
16 De caca ndaā ndá nú jā
cúu nú nchivī jā ní nduu libre
ánō, de nsūú jā ní nduu libre
nū jā sāhá nú tiñu néhén. Chi
sa cúu ndá nú mozo Yāā Dios
de sāhá nú tiñu váha jā cúnī
maá yā.
17 Coo respeto ndá nú nūū
ndá nchivī. Cundáhví inī nū
ndá hermano cándíja. Cundi-
hvī inī nū jā má stíví nú nūū
Yāā Dios. Coo yíñúhún nú
nūū maá rey.

Jā cánuú cundoho ó jēhē táhán ó tá cúu nūū ní ndoho Cristo

18 Ndá ndóhó jā cúu mozo,
cuetáhví nú nūū patrón nū, de
coo respeto nū nūū dē. De
nsūú mátúhún-ni nūū ndá tēe
vāha inī jíín tēe vitá inī, chi
saá-ni nūū ndá tēe xēēn inī.
19 Chi iin jā váha cúu tú
jéndeé inī iin tēe jā sndóho
cāhá nchivī dē sīquī jā
squíncuu dē nūū Yāā Dios.
20 Chi tú sndóho ndá ji
ndóhó jā sáhá nú cuāchi, de ni
iin mā cuétúhún ndóhó de tú
jéndeé inī nū jíín jā ndóho nú.
Sochi tú sndóho ji ndóhó jā
sáhá nú tiñu váha, de tú jéndeé
inī nū jíín, suu cúu jā váha jā
jétahān inī Yāā Dios.
21 Chi jā ñúcuán cúu jā ní
ncana yā ndá ndóhó. Chi suni
maá Cristo nī ndoho yā jā
síquī nū, de súcuán nī ncuu
yā iin ejemplo nūū nū jā cun-
doho nú jēhē ndá táhán nú, de
súcuán cuniquīn nū ichi yā.
22 De maá yā nduú cuitī
nā cuāchi ní nsáhá yā, de ni
nduú cuitī nā tūhun stáhví ní
ncáhān yā.

23 Tá nī ncāhān nāvāha
nchivī nūū yā, de nduú ní
nácahān nāvāha yā. De tá
nī sndóho ji yā, de nduú ní
ntétáhán yā jíín ji, chi sa nī
nchihi yā maá yā ndahá Yāā
Dios, Yāā sándaā vāha sīquī
ndihi ñúcuán.
24 De nī jiso maá Cristo
cuāchi ó jíín yiqui cúñu yā tá
nī jīhī yā yīcā cruz, tácua quee
ó nūū cuáchi de caca ndaā ō.
Chi nī ntacuēhé yā, de suu cúu
jā ní nduvāha ndá nú jā ní
nsāhá cuāchi nú.
25 Chi nī nsana ndá nú tá
cúu tīcāchí, de mitan de ja
nī ndicó cóo nú nī ndīvi nú
ndahá Cristo, Yāā cúu pastor
nū de jíto vāha yā ánō nū.

3

Nāsa cánuú cundeē vāha yií jíín ñasíhí

1 Saá-ni ndá ndóhó jā cúu
ñasíhí, cuetáhví nú nūū yií
nú, tácua tú cúu dē tēe jāá
nduú cándíja tūhun yā, de cuu
scándíja nú dē, jāá nduú cā
níní cāhān nū, chi maá jíín jā
sáhá vāha nú-ni.
2 Chi cunī dē jā jíca ndaā nū
de íyó respeto nū.
3 De jā sáhá viī nū maá nú,
chi nsūú maá-ni ichi chátā nū
sāhá nú, jā sāhá viī ndasí nú
xīnī nū, á jā cuhun nú siquī
oro á sahma váha cā.
4 Chi sa nducú nú jā
quendōo viī ánō nū. De coo viī
nū iin modo jā má náā cuitī,
suu jā coo vitá inī nū de coo
nañíí inī nū. Chi suu cúu jā
yāhvi ndasí cā nūū Yāā Dios.
5 Chi ndá ñahan jā ní īyo
ndoo ánō jondē janahán, suni
súcuán nī nsāhá viī ña ánō ña.
Chi nī ñūhun inī ña Yāā Dios,
de nī jetáhví ña nūū yií ña.
6 De súcuán nī nsāhá Sara,
chi nī jetáhví ña nūū yií
ña Abraham, de nī ncāhān
yíñúhún ña jíín dē. De ndá
ndóhó, tú sáhá vāha nú de ni
mā cúyūhú nú ni iin, ñúcuán
de cuu nú tá cúu nūū ní īyo
Sara.
7 De saá-ni ndá ndóhó jā cúu
yií, coo vitá inī nū jíín ñasíhí
nú. De yíñúhún coo nú jíín ña,
sīquī jā núu cā fuerza ña nsūú
cā ndóhó, de suni sīquī jā inuú
nīhīn táhvī ndúū nū cutecū nū
níí cání sīquī jā vāha inī Yāā
Dios. De súcuán sāhá nú tácua
mā cúndasī nūū tūhun jā jícān
táhvī nū.

Tūhun nchivī jā ndóho sīquī jā jíca ndaā

8 Túsaá de inuú-ni cani inī
ndá nú, de cucuécá inī nū jā
ndóho táhán nú, de cundáhví
inī nū ji tá nūū cúu ñanī nū.
De coo manī inī nū, de sāhá
suchí nú maá nú.
9 Tú sáhá nāvāha nchivī
ndóhó, de mā násāhá nāvāha
nú ji. Tú cáhān nāvāha ji nūū
nū, de mā nácahān nāvāha nú
nūū ji. Chi sa cācān táhvī nū jā
quendōo vāha ji. Chi Yāā Dios
nī ncana yā ndá ndóhó jā suni
súcuán quendōo vāha nú.
10 Chi súcuán cáhān tutū īī:
Nchivī jā cúnī cutecū vāha de
cusiī inī ndācá quīvī,
ná cóto ji yuhú ji jā má cáhān
nāvāha ji,
de ni mā cáhān ji tūhun stáhví.
11 Ná cújiyo ji nūū tiñu néhén,
de sāhá ji tiñu váha.
De ná cúndihvī inī ji jā cundeē
mānī ji.

12 Chi maá Jētohō ō jíto yā ndá
nchivī ndāā,
de níni yā jā jícān táhvī ji.
Sochi nchivī jā sáhá tiñu
néhén, chi nduú jétáhví
yā ji.
Cáchī tutū.
13 De ni iin mā sāhá nāvāha
ndá ndóhó, de tú maá-ni tiñu
váha ndíhvī inī nū sáhá nú.
14 De vísō tú ndoho ndá nú
sīquī jā jíca ndāā nū, de ndetū
ndasí cúu nú. Túsaá de mā
cúyūhú nú ni iin nchivī, ni mā
cúnēhén inī nū.
15 Chi sa jíín inī jíín ánō
nū chiñúhún nú maá Jētohō
ō Cristo. De níní coo tūha
ndá nú jā nascócóo vitá nú
de cāhān yíñúhún nú jíín ndá
nchivī jā stíchī ndóhó sīquī
ndācá jā ñúhún inī nū jā coo.
16 De caca ndaā nū tácua
nduú nā cuāchi cundeē ánō
nū, tácua nchivī jā cáhān
nēhén sīquī nū, cucanoō ji
jā ní stáyáhvi ji ndóhó jā jíca
ndaā nū chi cándíja nú Cristo.
17 Chi tú cúnī Yāā Dios de
vāha cā jā ndoho ndá nú sīquī
jā sáhá nú tiñu váha nsūú cā
tiñu néhén.
18 Chi maá Cristo suni nī
ndoho yā, de iin vuelta-ni nī
jīhī yā jā síquī cuāchi ndihi ó.
Yāā vāha cúu yā, de nī ndoho
yā jā jéhē yóhó nchivī nēhén,
tácua quīvi ndācá ó nūū Yāā
Dios sāhá yā. Chi nī jīhī yiqui
cúñu yā, sochi ánō yā chi técū-
ni níí cání.
19 De tá nī jīhī yā de nī jēhēn
ánō yā nī nacani yā tūhun nūū
ánō nchivī jā yíndasī.
20 Chi jondē janahán nduú
ní jétáhví ndá ji, tá nī īyo
paciencia inī Yāā Dios, de
nī ndetu yā juni sáhá Noé
barco jā nání arca. De jíín
arca ñúcuán nī ncācu jacū-ni
nchivī, chi ūnā ji-ni nī ncācu
nūū ndūté.
21 De tá cúu jā ní ncācu
ji nūū ndūté, súcuán cúu jā
jénduté ó mitan de cácu ánō
ō. De jā jénduté ó, nsūú jā
ndúndoo yiqui cúñu ó, chi sa
jā jícān ō nūū Yāā Dios jā
ndundoo ánō ō. De súcuán
de cācu ó, sīquī jā ní natecū
Jesucristo.
22 De nī ndaa yā cuānohōn
yā andiví, de ndéē yā ndahá
cuáhá Yāā Dios nūū cúñáhnú
yā. De ndācá ángel andiví, jíín
ndá jā ndácu tiñu, jíín jā tíin
poder, jétáhví ndá nūū yā.

4

Jā ná squíncuu vāha ó jíín
tāhvī jā ní jēhe yā nūū ō

1 Túsaá de tá cúu nūū
ní ndoho Cristo jēhē ō jíín
yiqui cúñu yā, suni súcuán
quehndē inī ndá nú jā ndoho
nú. Chi nchivī jā ní ndoho jíín
yiqui cúñu, nduú cā sáhá ji
cuāchi.
2 Túsaá de níí vida cā nū,
de sāhá ndá nú tiñu jā cúnī
Yāā Dios, de mā sāhá nú cā
tiñu néhén jā ndíyo inī nū jíín
modo maá nú.
3 Chi jondē níí cání jā váji
ndá nú, de nī nsāhá nú cuāhā
cuāchi jā jétahān inī nū sīquī
jāá nduú ní jínī nū tūhun
Yāā Dios. De tiempo ñúcuán
chi maá-ni jā nēhén nī nsāhá
ndá nú, de nī ndīyo inī nū
ndācá jā nēhén, de nī jīni nú,
de nī nsāhá nú vico néhén,
de nī jihi ndasí nú vico nú,
de nī nchiñúhún nú ídolo jā

ní ncāhān Yāā Dios jā má
chíñúhún nú.
4 De cúnēhén inī ndá ji jāá
nduú cā jíca ndá nú jíín ji jā
sāhá nú ndācá cuāchi xeēn jíín
ji. De jā ñúcuán cúu jā cáhān
nēhén ji sīquī nū.
5 Sochi ndá máá ji chi iin
quīvī de nacuāha ji cuenta
nūū maá Yāā jā íyó tūha jā
sāhá ndāā yā tiñu nchivī jā
técū jíín nchivī jā ní jīhī.
6 Chi jā ñúcuán cúu jā suni
nī nquiji tūhun vāha yā nūū
ndācá ndīyi tá nī ntecū ji. De
nī ncundaā sīquī cuāchi jā ní
nsāhá ji ñayīví yáhá, tá cúu
nūū cúndaā sīquī ndihi nchivī,
tácua nacani inī ji de cutecū
ánō ji níí cání tá cúu nūū técū
Yāā Dios.
7 De ja cuācuñatin quīvī
jā naā ndācá jā íyó. Túsaá
de ndito coo inī ndá nú, de
cundihvī inī nū cācān táhvī
nū.
8 De jā cánuú cā cúu jā
cundáhví ndasí inī nū táhán
nú. Chi tú cúndáhví inī ō táhán
ó, de íyó tūhun cáhnú inī nūū
cuāhā cuāchi.
9 Coto ndáhví ndá nú nchivī
jā quénda vehe nú, de mā
cúxīi inī nū.
10 Ndācá ndá nú chindeé
nú táhán nú, tú nāsa íyó maá
tāhvī jā ní jēhe Yāā Dios nūū
nū jā sáhá nú tiñu yā. De
squíncuu vāha nú jíín tāhvī jā
síín síín nī jēhe yā nūū iin iin
nú.
11 Tú tāhvī jā nácani nú
tūhun cúu, de cāhān nū tá nūū
cáhān maá Yāā Dios. De tú
tāhvī jā chíndeé nú táhán nú
cúu, de sāhá nú jíín fuerza jā
ní jēhe yā nūū nū, tácua jíín
ndihi jā sáhá ndá nú de cāhān
nchivī jā cúñáhnú ndasí Yāā
Dios sīquī jā ní nsāhá yā jíín
Jesucristo. De ná cáhān ō jā
viī cúñáhnú Cristo de tíin yā
poder níí cání. Amén.

Jā ndóho ó sīquī jā cándíja ó Cristo

12 Ñanī mánī, tú vāji tūndóhó
xéēn jā coto túnī ndóhó, de mā
cúnēhén inī ndá nú cani inī
nū jā maá nú-ni níhīn tūndóhó
xéēn cā.
13 Chi sa cusiī inī nū jā
ndóho nú jacū tūndóhó tá cúu
nūū ní ndoho Cristo, tácua
suni cusiī ndasí inī nū quīvī jā
nenda nijīn yā jā viī cuñáhnú
yā.
14 De nācā ndetū ndá nú
tú cáhān nāvāha nchivī nūū
nū sīquī jā cándíja nú Cristo.
Chi maá Espíritu Yāā Dios jā
cúñáhnú ndasí, ndéē yā inī
nū. Ndá máá ji chi cáhān
nēhén ji sīquī yā, sochi ndá
máá nú chi chíñúhún nú yā.
15 De tú ndoho nú, de ná
ndóho nú sīquī jā cándíja nú
Cristo, nsūú sīquī jā sāhá
nú ndācá cuāchi tá cúu nūū
ndóho nchivī jáhnī ndīyi, á
nchivī sácuíhná, á nchivī sáhá
tiñu néhén, á nchivī jā quívi
nduū nūū tiñu táhán jāá nduú
cánuú quīvi nduū.
16 De sa tú ní iin nú ndoho
sīquī jā cándíja nú Cristo,
de mā cúcanoō nū, chi sa
nacuetáhví nú nūū Yāā Dios
sīquī jā cúu nú cristiano.
17 Chi ja nī nquenda quīvī jā
quijéhé jā sāhá ndāā Yāā Dios
cuāchi, de xihna cā nchivī cúu
sēhe yā sāhá ndāā yā cuāchi.
De tú xihna cā cuāchi maá ó
quijéhé yā sāhá ndāā yā, de
nā oncā sāhá yā sīquī nchivī

jāá nduú ní jétáhví tūhun vāha yā.

18 De tú víjín cācu nchivī vāha, ¿túsaá de nāsa cācu nchivī nēhén jā sáhá ndācá cuāchi?

19 Tú súcuán de ndá ndóhó jā ndóho sīquī jā cúnī Yāā Dios, mā jéncuiñī nū sāhá nú tiñu váha, de chihi nú ánō nū inī ndahá maá Yāā jā ní nsāhá ndóhó, chi squíncuu yā jā ní nquee yuhú yā.

5

Jā jéhe dē consejo nūū nchivī cándíja

1 Mitan de ná cáhān ni jíín ndá ndóhó tēe ñáhnú jā jíto nchivī cándíja, chi suni tēe ñáhnú jā jíto nchivī cándíja cúu maá nī. De cúu nī testigo sīquī jā ní jinī ni nāsa nī ndoho Cristo. De suni nduñáhnú nī jíín ndá nú sāhá Cristo quīvī jā nenda nijīn yā.

2 Coto ñuncúún nú ndá nchivī jā ndéē tīñú nú jā jíto nú, jā cúu ji tá cúu tīcāchí Yāā Dios. De cusiī inī nū jā coto nú ji, chi súcuán cúnī Yāā Dios. De nsūú sīquī jā sāhá fuerza yā ndóhó, de ni nsūú sīquī jā nīhīn nū xūhún, chi sa cusiī inī nū sāhá nú tiñu ñúcuán.

3 De mā ndācú nīhin ndá nú nūū nchivī jā jíto nú, chi sa nducú nú cuu nú iin ejemplo nūū ji jā cúu ji tīcāchí yā.

4 Ñúcuán de quīvī jā nenda nijīn maá Yāā cúu Pastor cúñáhnú nūū ndá ndóhó tēe cúu pastor nūū nchivī cúu tīcāchí yā, de cuāha yā premio nūū ndá nú jā viī ndasí de mā náā cuitī.

5 De saá-ni ndá ndóhó tēe suchí, cuetáhví nú nūū ndá tēe ñáhnú jīñā. De ndihi ndá nú nchivī cándíja, cuetáhví nú nūū táhán nú, de sāhá suchí nú maá nú. Chi suha cáhān tutū:

Yāā Dios jásī yā nūū nchivī jā
sáhá vīxī maá,
de vāha inī yā chíndeé yā
nchivī jā sáhá suchí
maá.
Cáchī tutū.

6 Túsaá de sāhá suchí nú maá nú, chi yíhí nú ndahá Yāā Dios jā tíin poder. De sāhá ñáhnú yā ndá nú tá quenda maá quīvī.

7 Ndācá jā nácani ndasí inī nū sīquī, de chihi nú ndahá maá yā de maá yā coto, chi jíto yā ndá nú.

8 De cájí ná cóo xīnī ndá nú de ndito coo inī nū. Chi tāchī cúñáhnú jā jínī ūhvī ndá ndóhó, jíca nuu ndúcú squívi ndóhó nūū cuáchi. De xēēn cā sáhá nsūú cā ndicaha jā xēēn ndáhyū.

9 De cuiñi nīhin ndá nú jā má cúndéé tāchī jíín nú, de candíja nīhin nú tūhun jā cúndáhví inī Yāā Dios ndóhó. Chi jínī ndá nú jā suni súcuán ndóho ndá hermano nū jā ndéē níí cáhnú ñayīví.

10 De tá nī nchāha nī ndoho ndá nú tūndóhó jacū-ni tiempo, de Yāā Dios chi sāhá yā jā cuja vāha inī nū jíín tūhun yā, jíín jā cuiñi nīhin nú, de cuāha yā fuerza inī nū, de quendōo cutú nú níí cání. Chi maá yā cúu jā sáhá ndācá jā váha yóhó, de nī ncana yā yóhó jā viī cuñáhnú ó jíín yā níí cání sīquī jā inuú cúu ó jíín Jesucristo.

11 De ná cáhān ō jā viī ndasí
cúñáhnú yā, de tíin yā poder
níí cání. Amén.

Saludo jā sándīhí

12 Jínī ni jā Silvano cúu iin
hermano jā squíncuu vāha. De
maá dē cuēē nūū ndá nú jíín
carta yáhá jā ní ntee nī jacū
tūhun. De jíín yáhá sndíhvī inī
ni ndá nú, de cáhān ni jíín nú
jā ndáā cúu jā ndācá jā váha
jā ní nsāhá Yāā Dios ndóhó,
suu stéhēn nūū nū jā cúndáhví
ndija inī yā ndóhó. De cuiñi
nīhin nú jíín tūhun yáhá.

13 Nchivī cándíja jā ndéē
ñuū Babilonia, jā ní nacāji yā
tá cúu nūū ní nacāji yā ndá
nú, cáhān ndá ji jā sāhá ndeé
inī ndá nú. De Marcos, tēe
cúu tá cúu sēhe nī, suni súcuán
cáhān dē.

14 De tá cáhān jítáhán ndá
nú, de techuhú yíñúhún nú
ndahá ji. De ná cóo ndeé
coo siī inī ndihi nú jā yíhí nú
ndahá Jesucristo. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA UU JA NI NTEE SAN PEDRO APOSTOL NUU NDA NCHIVI CANDÍJA

1 Maá nī cúu Simón Pedro, de cúu nī mozo Jesucristo, de cúu nī apóstol jā ní ntají yā. De tée nī carta yáhá cuēē nūū ndá nú jā ní nsāhá Yāā Dios jā inuú-ni nī nīhīn ndá nú jíín ndá nī tūhun viī tūhun vāha jā cándíja ó yā. Chi Yāā ndāā cúu Yāā Dios jíín Jesucristo jā scácu yóhó.

2 De ñúhún inī ni jā ná sáhá cā yā jā váha ndasí ndá nú, jíín jā coo ndeé coo siī inī nū sīquī jā jícūhun vāha inī nū nāsa Yāā cúu Yāā Dios jíín Jētohō ō Jesús.

Sīquī nāsa cánuú coo nchivī cándíja

3 De Yāā Dios jíín poder yā nī jēhe yā nūū ō ndācá jā sáhá jā cuu caca ndaā ō nūū yā jíín jā chiñúhún vāha ó yā. Chi nī stéhēn yā maá yā nūū ō, chi maá yā cúu jā ní ncana yóhó, sīquī jā ndasí cúñáhnú yā jíín ndācá tiñu ñáhnú jā sáhá yā.

4 Jā ñúcuán nī nquee yuhú yā ndācá jā ñáhnú ndasí de vāha ndasí jā sáhá yā yóhó, tácua jíín ndācá ñúcuán de nduu ndá nú tá cúu nūū íyó maá yā, de cācu nú nūū ndá tiñu néhén jā ndíyo inī nchivī jā sáhá ji inī ñayīví yáhá.

5 Túsaá de nducú ndéé ndá nú jíín tūhun yáhá. De jā cándíja ndá nú, de sīquī ñúcuán chisó nú jā caca ndaā nū. De jā jíca ndaā ndá nú, de sīquī ñúcuán chisó nú jā cundihvī inī nū jīcūhun vāha inī nū sīquī maá yā.

6 De sīquī ñúcuán chisó nú jā casī nū jā cúnī modo maá nú. De sīquī ñúcuán chisó nú jā cuandeé inī nū, de sīquī ñúcuán chisó nú jā chiñúhún vāha nú Yāā Dios.

7 De sīquī ñúcuán chisó nú jā coo manī nū jíín táhán nú, de sīquī ñúcuán chisó nú jā cundáhví inī nū táhán nú.

8 Chi tú cāyā ndá tiñu yáhá jíín ndá nú, de suu sāhá jā má cútecū cāhá nú, chi sa quee vāha tiñu sáhá nú, sīquī jā jícūhun inī nū nāsa Yāā cúu Jētohō ō Jesucristo.

9 De nchivī jāá nduú sáhá tiñu yáhá, cúu ji modo nchivī cuāá, chi nduú jícūhun inī ji tūhun yā, de ja nī naā inī ji jā ní nsāhá ndoo yā ji ndācá cuāchi jā ní nsāhá ji ichi chátā.

10 Jā ñúcuán nducú ndéé ndá nú hermano, tácua coo seguro jā ní ncana yā ndá nú jíín jā ní nacāji yā ndá nú. Chi tú sáhá nú ndācá tiñu yáhá, de mā cācá yátá cuitī nū.

11 Ñúcuán de nune vāha ichi jā quīvi nú inī ñuū maá Jētohō ō Jesucristo, Yāā scácu yóhó, nūū tátúnī yā níí cání.

12 Jā ñúcuán mā jéncuiñī ni jā nándacu nī ndá tūhun yáhá nūū ndá nú, vísō ja jínī nū de íñí nīhin nú jíín tūhun ndāā jā cándíja nú.

13 Chi jáni inī ni jā íyó vāha jā sndíhvī inī ni ndá nú mitan técū cā ni, tácua nūcūhun inī nū.

14 Chi maá Jētohō ō Jesucristo nī ncachī tūhun yā nūū
ni jā má cútecū nahán cā ni
ñayīví yáhá.
15 Jā ñúcuán cúu jā ndúcú
ndéé cā ni sndíhvī inī ni ndá
nú, tácua tá ja nī jīhī ni, de níní
nūcūhun inī nū ndācá tūhun
yáhá.

Jā ní jinī ndá dē jā cúñáhnú Cristo

16 Tá nī stéhēn ndá nī tūhun
maá Jētohō ō Jesucristo nūū
ndá nú, nāsa nenda yā jíín
poder yā, de nduú ní ncáhān
ndá nī iin cuento-ni jā ní
ntavā ndīchí nchivī. Chi tá nī
īyo ndá nī jíín yā xīnī yūcú, de
nī jinī jínúū ndá nī jā ñáhnú nī
nduu yā.
17 Chi nī jinī ndá nī jā Tatá
ó Yāā Dios nī ncāhān yíñúhún
yā jíín Jesús, de nī nsāhá
ñáhnú yā Jesús. Chi ichi andiví nī nquiji tūhun viī, nī
ncāhān Yāā Dios: Yáhá cúu
Sēhe nī jā mānī ndasí nī jíín,
de cúsiī inī ni jíín, ncachī yā.
18 De nī jini ndá nī tūhun
ñúcuán jā ní ncāhān ichi andiví, chi nī īyo ndá nī jíín maá
Jētohō ō xīnī yucu īī ñúcuán.
19 De súcuán jínī ō jā íyó
ndāā ndija ndācá tūhun jā ní
ntee ndá tēe nī nacani tūhun
yā jondē janahán. De vāha jā
chuhun inī ndá nú ndá tūhun
ñúcuán, chi suu cúu tá cúu
iin luz jā stúu nūū neē, jondē
tūu maá quīvī jā nenda yā, de
stúu yā inī ánō nū tá cúu nūū
jéndūtē lucero.
20 De xihna cā ná jícūhun inī
ndá nú jā ni iin tūhun jā cáhān
tutū īī, nsūú jā ní jani inī iin
tēe súcuán-ni cúu.
21 Chi ndācá tēe ndoo jā
ní nacani tūhun yā jondē
janahán, nduú ní nácani cuitī
dē tūhun jā cúu inī maá dē.
Chi sa nī nacani dē tūhun
Yāā Dios jā ní stéhēn Espíritu
Santo nūū dē.

2

Sīquī ndá tēe jā stéhēn tūhun stáhví
(Judas 4-13)

1 De māhñú nchivī Israel
suni nī īyo ndá tēe jā ní nacani
tūhun stáhví. De suni súcuán
coo sava tēe stéhēn tūhun
stáhví māhñú ndá nú. De
squívi ndá dē tūhun stáhví
jā tīví nchivī sāhá. De mā
cuétúhún dē maá Jētohō ō jā
scácu yā dē, de súcuán sāhá dē
jā ñamā tānū tāhvī dē.
2 De cuāhā nchivī cuniquīn
ji modo nēhén jā stéhēn ndá
dē. De sāhá dē jā cāhān nēhén
nchivī sīquī tūhun vāha yā jā
cúu ichi ndāā.
3 De sīquī jā ndíyo inī ndá dē
xūhún, de candeē dē xūhún
ndá nú sīquī tūhun stáhví jā
stéhēn dē nūū nū. De nduú
quíxīn tūndóhó jā tānū tāhvī
dē, chi jondē janahán ja íyó
tūhun jā nenda yā sīquī cuāchi
dē.
4 Chi nduú ní née cáhnú inī
Yāā Dios nūū ndācá ángel yā
jā ní nsāhá cuāchi, chi sa nī
ntaān yā infierno nūū yíndasī
nūū neē, de núhnī jíín cadena. De nī nchindasī yā
jondē quīvī jā sāhá ndāā yā
sīquī.
5 De suni nduú ní née cáhnú
inī yā nūū nchivī janahán, chi
sa nī scúun yā sāvī xéēn sīquī
nchivī nēhén ñúcuán. Chi
maá-ni Noé, tēe nī nacani

tūhun ndāā, nī scácu yā dē jíín
ūjā cā nchivī.
6 De suni nī nenda yā sīquī
cuāchi nchivī ñuū Sodoma jíín
ñuū Gomorra, de nī ncāyū
ñuū ji nī nduu maá yāā-ni cā.
De súcuán cúu ji iin ejemplo
nūū ndá cā nchivī nēhén jā
quiji cā.
7 De nī scácu yā Lot, chi tēe
ndāā nī ncuu dē, de nī ncu-
cuécá ndasí inī dē nī jinī dē
tiñu néhén jā ní nsāhá nchivī
nēhén ñúcuán.
8 Chi tēe vāha ñúcuán nī
ndeē dē māhñú ndá ji, de
ndiquivī nī ncucuécá inī dē jā
ní jinī dē de nī jini dē ndācá
tiñu néhén jā ní nsāhá ndá ji.
9 Túsaá de maá Jētohō ō chi
scácu yā nchivī jā chíñúhún
nūū yā, de tú quiji tūndóhó
sīquī ji. De chíndasī yā nchivī
nēhén, tácua ndoho ji castigo
quīvī juicio jā sāhá ndāā yā
cuāchi ji.
10 De víhí cā sndóho yā ndá
tēe sáhá tiñu téhén jā ndíyo
nēhén inī dē, de cújéhe inī dē
sīquī tiñu ndácu maá Jētohō
ō. Nīhin ndasí inī ndá dē, de
chúndeé inī dē sáhá dē jā cúnī
ndá máá dē, de nduú yúhú dē
cāhān nāvāha dē sīquī ndācá
jā cúñáhnú nūū sūcún.
11 De juni ndá ángel jā
íñí nūū maá Jētohō ō, vísō
cúñáhnú cā yā jíín fuerza
jíín tiñu ndíso yā, de nduú
cáhān nāvāha yā sīquī ndācá
jā cúñáhnú ñúcuán.
12 De ndá tēe ñúcuán chi cúu
dē tá cúu quiti yúcú jā ní jēcōo
tī jíín modo maá tī, de táhvī
ndá tī tácua nīhīn nchivī tī jā
cahnī ji tī. Chi cáhān nēhén
ndá dē sīquī ndācá jāá nduú
jícūhun inī dē. De tá cúu nūū
jíhī ndācá quiti ñúcuán, suni
súcuán cuū dē.
13 De jā ní sndóho ndá dē
nchivī, suni súcuán nanihīn
dē ndoho dē. De cúsiī inī ndá
dē jíín ndācá jā cútíndí inī dē
jā ndíyo nēhén inī dē. De cúu
ndá dē tēe quini jā sáhá tiñu jā
cúcanoō nchivī. De jā ndútútú
ndá dē jíín nú vico nú, de níní
cúsiī inī dē jíín tiñu néhén tiñu
stáhví.
14 De ndíyo inī ndá dē jínī
dē ñahan, de nduú jéncuiñī dē
jā sáhá dē cuāchi. De stáhví
ndá dē nchivī tayā inī. Chi nī
ncāan ndá dē jíín tūhun ndíyo
inī dē ndācá ndatíñú. De tēe
jā tānū tāhvī cúu ndá dē.
15 Chi nī nsana ndá dē, chi
nī sndóo dē tūhun jā cúu ichi
ndāā. De nī niquīn ndá dē
modo Balaam, tēe nī nacani
tūhun jondē janahán, sēhe
Beor. Chi tēe ñúcuán nī ncusiī
inī dē jā nīhīn dē xūhún sīquī
tūhun néhén jā cāhān dē nícu.
16 De iin burro nī ncāhān
tī tá nūū cáhān iin nchivī,
vísō nduú cúu cāhān tī. De
nī ncāhān tī nūū tēe ñúcuán,
de súcuán nī jasī tī jā má
quíhīn dē cāhān dē ndācá
tūhun néhén stáhví.
17 De ndá tēe jā stíví ndasí
súcuán, chi cúu dē tá cúu
ntesócó jā ní nchīchī, jíín vīcō
jā stéchí tāchī. De ja íyó tūha
nūū neē ndasí nūū cundeē dē
níí cání.
18 Chi ndasí sáhá vīxī ndá
dē maá dē jíín tūhun jā cáhān
cāhá dē. De ndúcú ndá dē
squívi tucu dē sava nchivī
nūū tiñu néhén tiñu ndíyo inī.
De súcuán stáhví dē nchivī jā

cáta nī nquee ji nī ncācu ji nūū nchivī sáhá tiñu néhén.
19 De cáhān ndá dē jā íyó libre ji jā cuu sāhá ji nāsa-ni cúnī maá ji, de juni maá dē chi nduú íyó libre dē, chi cúu dē mozo nūū cuāchi, chi cúsá maá tiñu téhén sáhá dē. Chi ndācá tiñu jā cúndeé jíín iin tēe jā sāhá dē, suu ñúcuán ndúu dē mozo nūū.
20 Chi tú ja nī jinī ndá dē nāsa Yāā cúu maá Jētohō ō Jesucristo, Yāā jā scácu yóhó, de tú súcuán nī nquee dē nī ncācu dē nūū tiñu téhén jā íyó inī ñayīví, de tú ndīvi tucu ndá dē nūū tiñu ñúcuán jā cundeé tucu jíín dē, túsaá de nēhén cā quendōo dē jā sándīhí nsūú cā jā xíhna ñúhún.
21 Chi vāha cā tú nduú ní jínī dē ichi ndáā nícu, nsūú cā jā ní jinī dē, de sndóo tucu dē tiñu ndoo jā ní ndacu yā nūū dē.
22 Chi nī ncundaā sīquī dē tá cúu nūū cáhān iin tūhun janahán: Tinā nī nacajī tī jā ní nujan tī. De quinī jā ní ndundoo, nī nacuchi tucu tī ndēhyū, cáchī.

3

Sīquī jā nenda maá Jētohō ō

1 Ñanī mánī, yáhá cúu carta ūū jā tée nī nūū ndá nú. De jíín ndúū carta yáhá cúnī ni jā nacani inī nū sīquī ndihi jā váha jā ndáā jā jáni ichí nī ndóhó.
2 De nūcūhun inī nū ndācá tūhun jā ní nacani ndá tēe ndoo jondē janahán, jíín tiñu jā ní ndacu maá Jētohō ō, Yāā jā scácu yóhó. De suu cúu jā ní stéhēn ndá tēe apóstol nūū nū.
3 De xihna cā tūhun yáhá ná jícūhun inī ndá nú: Jā tá cuāndihi quīvī de quiji ndá tēe jā sāhá catá sīquī tūhun ndāā yā, chi sāhá dē ndá tiñu néhén jā ndíyo inī maá dē.
4 De cāhān ndá dē: ¿Nājēhē cúu jāá nduú ndíji Cristo tá cúu nūū ní nquee yuhú yā? Chi jondē quīvī jā ní jīhī ndá ndīyi tatā ō de jondē mitan, de nduú sáma cuitī ndihi jā íyó tá nī jēcōo ñayīví, cachī ndá dē.
5 Chi nduú cúnī ndá dē jīcūhun inī dē jā jondē janahán nī ncuvāha andiví jíín tūhun jā ní ncāhān-ni Yāā Dios. De nī ndacu yā tiñu jā ná cúvāha ñayīví jíín ndute, de māhñú ndute nī nquenda ñuhun yíchí.
6 De suni jíín ndute nī naā ñayīví janahán, chi nī ndaa ndute jā ní ncuun sāvī xéēn.
7 De suni súcuán jíín tūhun jā ní ncāhān Yāā Dios de nī nsāhá tūha yā jā cāyū andiví jíín ñayīví jā íyó mitan. Chi maá quīvī juicio de cāyū ndihi, de tānū tāhvī nchivī nēhén.
8 De suni mā náā inī ndá nú tūhun yáhá, ñanī mánī: Jā nūū maá Jētohō ō chi iin-ni quīvī cúu tá cúu mil cuīyā, de mil cuīyā cúu tá cúu iin-ni quīvī.
9 De nsūú jā cúcuéé inī maá Jētohō ō sīquī tūhun jā ní nquee yuhú yā jā nenda yā, tá cúu nūū jáni inī sava nchivī. Chi sa íyó paciencia inī yā nūū ō, chi nduú cúnī yā jā tānū tāhvī ni iin ó, chi sa cúnī yā jā ndihi ó nacani inī ō jā sndóo ó cuāchi ó.

10 De quīvī jā nenda maá
Jētohō ō, iin sanaā-ni quenda,
tá nūū cúu jā iin sanaā-ni
quénda jācuīhná jacuáā. De
quīvī ñúcuán chi nihin ndasí
andiví, de naā-ni. De ndihi jā
íyó andiví chi naā sāhá ñuhūn.
De ñayīví jíín ndācá jā íyó inī,
ndihi cāyū.
11 De tú súcuán naā ndācá
ñúcuán, de cánuú ndasí jā coo
ndoo áṇō ndá nú de chiñúhún
vāha nú yā.
12 De cundetu nú de cundi-
hvī inī nū jā ná quíji ñamā
quīvī nenda Yāā Dios. De
quīvī ñúcuán cāyū andiví de
naā-ni. De ndācá jā íyó chi
ndute sāhá ñuhūn.
13 De maá ó chi ndétu ó
andiví jéé jíín ñayīví jéé, chi
súcuán nī nquee yuhú Yāā
Dios jā coo. De ñúcuán chi
maá-ni tiñu ndāā jíín tiñu
váha coo.
14 Túsaá ñanī mánī, juni
ndétu ndá nú jā quee ndaā
ndācá tiñu yáhá, de nducú
ndéé nú tácua tá nenda yā de
nīhīn yā ndá nú jā ndéē mānī
nū jíín táhán nú, de coo ndoo
nú jāá nduú nā cuāchi nú.
15 De ná jícūhun inī ndá nú
jā síquī jā íyó paciencia maá
Jētohō ō, jā ñúcuán cúu jā cācu
ó. Chi hermano ō Pablo jā
mānī ō jíín, suni súcuán nī
ntee dē nūū nū, chi súcuán nī
stéhēn Yāā Dios tūhun ndíchí
yā nūū dē.
16 De cáhān dē sīquī tūhun
yáhá nūū ndācá carta jā ní
ntee dē. De nūū ndá carta
dē ñúcuán chi íyó jacū tūhun
jā víjín jícūhun inī ō. De ndá
nchivī jāá nduú jícūhun inī
jíín nchivī jāá nduú jíja jíín
tūhun cándíja, chi násāma ji
modo jā cáhān ndá tūhun víjín
ñúcuán, tá cúu nūū násāma ji
jā cáhān sava cā tutū īī. De
súcuán sáhá ji jā tānū tāhvī
maá ji.
17 De ndá ndóhó ñanī mánī,
mitan de ja nī jinī nū nāsa
coo ndācá tiñu yáhá. Túsaá
de coto nú maá nú jā má
cúniquīn nū tūhun stáhví jā
stéhēn ndá tēe nēhén ñúcuán
jāá nduú jétáhví dē yā. Chi tú
nduú de snáā nū tūhun jā íñí
nīhin nú jíín.
18 Chi sa cundihvī cā inī nū
jā jīcūhun inī nū nāsa Yāā cúu
maá Jētohō ō Jesucristo, Yāā
scácu yóhó. De ná cúja cā inī
nū jíín tūhun cúndáhví inī yā
ndóhó. De ná cáhān ō jā viī
ndasí cúñáhnú yā jondē mi-
tan jíín níí cání. Súcuán ná
cóo. Amén.

CARTA XIHNA ÑUHUN JA NI NTEE SAN JUAN APOSTOL NUU NDA NCHIVI CANDIJA

Tūhun jā cutecū ō níí cání

1 Tūhun jā tée ndá nī cuēē
nūū ndá nú cúu tūhun maá
Yāā ja íyó jondē nchá̱ha ca
jēcōo ndācá jā íyó. De nī jini
ndá nī jā ní ncāhān yā, de nī
jinī jínúū ni yā, chi nī ndēhé
vāha nī nūū yā, de nī ntiin nī
yā. De maá yā cúu Tūhun jā
cutecū ō níí cání.
2 Chi Yāā yáhá jā sáhá jā
cutecū ō, nī nquenda nijīn yā.
De cáhān ndá nī tūhun yā, chi
nī jinī ni nūū yā. De cáchī
tūhun ndá nī nūū ndá nú sīquī
Yāā jā cúu Tūhun jā cutecū ō
níí cání, suu Yāā jā ní ndeē
jíín Tatá ó Yāā Dios, de nī
nquenda nijīn yā nūū ndá nī.
3 Jā ní jinī ndá nī jíín jā ní
jini jíín sóho nī, ñúcuán cúu jā
cáchī tūhun nī nūū nū, tácua
coo inuú inī ndá nú jíín ndācá
ó. De ndāā chi íyó inuú inī
ndācá ó jíín maá Tatá ó Yāā
Dios jíín Sēhe yā Jesucristo.
4 De ndá tūhun yáhá tée nī
cuēē nūū ndá nú, tácua cusiī
ndasí inī nū.

Yāā Dios cúu luz

5 De yáhá cúu tūhun jā ní
stéhēn Jesucristo nūū ni, de
mitan cáchī tūhun nī nūū ndá
nú: Yāā Dios cúu luz, chi íyó
ndāā ndasí yā, de nduú cuitī
nā tiñu néhén íyó jíín yā.
6 Tú cáhān ō jā íyó inuú inī
ō jíín yā, de tú jíca ó modo nūū
neē jā sáhá ó tiñu néhén, túsaá
de jā stáhví ó cúu, chi nsūú
tiñu ndāā sáhá ó.
7 Sochi tú jíca ó jíín luz yā
jā sáhá ó tiñu ndāā, tá cúu
nūū íyó maá yā jíín luz yā jā
sáhá yā tiñu ndāā, ñúcuán de
íyó inuú inī ō jíín ndācá táhán
ó. De nīñī maá Sēhe yā Je-
sucristo sáhá ndoo yóhó nūū
ndihi cuāchi ó.
8 Tú cáhān ō jāá nduú nā
cuāchi ó, de stáhví ó maá ó
jā jáni inī ō súcuán, de nduú
ñúhún tūhun ndāā inī ánō ō.
9 Sochi tú nacani ndaā ō
cuāchi ó nūū yā, de cune
cáhnú inī yā nūū cuāchi ó, de
nasāhá ndoo yā yóhó ndācá jā
nēhén jā ní nsāhá ó. Chi jínī ō
jā Yāā vāha Yāā ndāā cúu yā.
10 De tú cáhān ō jāá nduú
nā cuāchi ó, túsaá de modo jā
sáhá ó jā Yāā stáhví cúu yā, de
nduú cándíja ndija ó tūhun yā.

2

Cristo cúu Yāā jā cáhān jēhē ō

1 Ndācá tūhun yáhá tée nī
cuēē nūū ndá nú jā cúu nú tá
cúu sēhe nī, tácua mā sāhá ndá
nú cuāchi. De tú ní iin nú nī
nsāhá cuāchi, de íyó maá Yāā
jā cáhān jēhē ō nūū maá Tatá
ó Yāā Dios. Suu Jesucristo Yāā
ndāā cúu yā.
2 De nī nsōcō yā maá yā jā
sndáhvā yā cuāchi ó, de nsūú
cuāchi ndá máá ó-ni, chi suni
cuāchi nchivī níí ñayīví.
3 Tú squíncuu ó tiñu jā ndácu
Yāā Dios nūū ō, suu cúu jā

cúcáhnú inī ō jā jínī ndija ó nāsa Yāā cúu yā.
4 De tú cáhān iin nchivī:
Nduhū chi jínī ni nāsa Yāā
cúu yā, cáchī ji, de tú nduú
squíncuu ji tiñu ndácu yā,
túsaá de stáhví ji, de nduú
cáhān ji tūhun ndāā.
5 Sochi nchivī jā squíncuu
tūhun yā, ja nī jija vāha inī ji
jā mānī ji jíín yā. De súcuán de
cunī ō tú íñí nīhin ó jíín yā á
nduú.
6 Tú cáhān iin nchivī jā íñí
nīhin ji jíín yā, de cánuú caca
ndaā ji tá cúu nūū ní jica maá
Jesucristo.

Tiñu jéé jā ndácu yā nūū ō

7 Hermano, nsūú iin tiñu
jéé ndácu nī nūū ndá nú jā
cáhān ni jā cundáhví inī nū
táhán nú. Chi tiñu ja jínī ndá
nú jondē tá nī nquijéhé nú
cándíja nú cúu. De tiñu yáhá jā
ndácu yā, vāji jondē janahán,
de suu cúu tūhun jā ní jini ndá
nú jondē tá nī nquijéhé nú
cándíja nú.
8 De vísō súcuán de níní tiñu
jéé cúu, de tiñu ndāā cúu nūū
Cristo jíín nūū ndá máá nú.
Chi ja cuāyāhá tiñu néhén jā
íyó nūū neē, de ja stúu maá
luz ndāā inī ánō ndācá ó mi-
tan.
9 Tú iin nchivī cáhān ji jā jíca
ji jíín luz yā, de tú quítī inī ji
jínī ji táhán ji, túsaá de jíca cā
ji nūū neē jíín cuāchi ji.
10 De nchivī jā cúndáhví inī
táhán, chi jíca ji jíín luz yā, cúu
jā sáhá ji tiñu váha. De ni iin
mā cūú sāhá jā quīvi ji cuāchi.
11 Sochi nchivī jā quítī inī
jínī táhán, chi íyó ji nūū neē,
de jíca ji nūū neē. De nduú
jínī ji ní ichi quīhīn ji, chi jíín
jā neē nī jasī jāá nduú cúu
jīcūhun inī ji.
12 Ndá ndóhó jā cúu sēhe,
tée nī tūhun yáhá cuēē nūū
nū, chi jā síquī Jesucristo de
nī nee cáhnú inī Yāā Dios nūū
cuáchi nú.
13 Ndá ndóhó tēe cúu tatá,
suni tée nī nūū nū, chi jínī
ndá nú nāsa Yāā cúu Yāā jā
íyó jondē jā xíhna ñúhún. De
ndá ndóhó tēe suchí, suni tée
nī nūū nū, chi nī ncundeé nú
jāá nduú ní ncúu squívi tāchī
cúñáhnú ndóhó nūū cuáchi.
Ndá ndóhó jā cúu sēhe, tée nī
tūhun yáhá cuēē nūū nū, chi
jínī ndá nú nāsa Yāā cúu maá
Tatá ó Yāā Dios.
14 Ndá ndóhó tēe cúu tatá,
suni tée nī nūū nū, chi jínī ndá
nú maá Yāā jā íyó jondē jā
xíhna ñúhún. Ndá ndóhó tēe
suchí, suni tée nī nūū nū, chi
íñí nīhin nú, de cándíja ndá nú
tūhun Yāā Dios, de nī ncundeé
nú sīquī tāchī cúñáhnú.
15 Mā cútóó ndá nú sīquī
ñayīví, de ni ndācá jā íyó inī
ñayīví. Chi tú ní nchivī cútóó
ji sīquī ñayīví, de nduú íyó
mānī ji jíín Tatá ó Yāā Dios.
16 Chi ndācá jā cúu cuenta
ñayīví, nsūú jondē nūū Tatá
ó Yāā Dios vāji, chi cuenta
ñayīví cúu. De ñúcuán cúu
ndācá jā cútíndí ó jā cúnī
modo nēhén maá ó, jíín jā
ndíyo inī ō jā jínī ō nūū, jíín
jā sáhá vīxī ō maá ó sīquī
ndatíñú névāha ó.
17 De cuāndihi ñayīví jíín
ndācá jā nēhén jā ndíyo inī ō.
Sochi nchivī jā sáhá jā cúnī
maá Yāā Dios, chi cutecū ji níí
cání.

Tūhun ndāā jíín tūhun stáhví

18 Ndá ndóhó jā cúu tá cúu
sēhe nī, cáchī ni nūū nū jā
cuándihi quīvī. De ja nī jini
ndá nú tūhun jā quiji maá tēe
jā cuu contra sīquī Cristo. De
mitan de ja nī nquenda cuāhā
tēe jā cúu contra sīquī Cristo.
De jā ñúcuán cúu jā jínī ō jā
cuándihi quīvī.
19 Māhñú maá ó nī nquee
ndá dē, de nsūú táhán ó jā
cándíja cúu dē. Chi tú táhán
ó cúu ndá dē, de coo dē jíín
ó nícu. De nī nquee ndá dē
cuāhān dē, tácua cunī cājí ó
jāá nsūú táhán ó cúu ndihi dē.
20 Sochi ndá ndóhó chi
Cristo nī jēhe yā Espíritu
Santo, ndéē yā inī ánō nū, de
jā ñúcuán cúu jā jínī nū tūhun
ndāā.
21 Túsaá de tée nī yáhá cuēē
nūū ndá nú, jā síquī jā jínī
nū tūhun ndāā, nsūú sīquī jāá
nduú jínī nū. De jínī ndá nú
jāá nduú nā tūhun stáhví íyó
nūū tūhun ndāā.
22 ¿Ní iin cúu jā cáhān maá-
ni tūhun stáhví? Suu tēe jā
cáhān jā Jesús, nduú cúu ndija
yā Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā
Dios. Ñúcuán cúu tēe jā cúu
contra sīquī Cristo, chi nduú
jétúhún dē maá Tatá ó Yāā
Dios jíín Sēhe yā.
23 Ndācá nchivī jāá nduú
jétúhún ji Sēhe yā, suni nduú
íyó maá Tatá jíín ji. De nchivī
jā jétúhún ji Sēhe yā, suni íyó
maá Tatá jíín ji.
24 Túsaá de chuhun vāha inī
ndá nú maá tūhun jā ní jini nú
jondē jā xíhna ñúhún. De tú
ñúhún vāha inī ndá nú tūhun
jā ní jini nú jondē jā xíhna
ñúhún, ñúcuán de suni cuiñi
nīhin nú jíín maá Tatá ó jíín
Sēhe yā.
25 De yáhá cúu tūhun jā ní
nquee yuhú Jesucristo nūū ō:
Jā cutecū ō níí cání sāhá yā.
26 Tūhun yáhá nī ntee nī
nūū ndá nú jā cáchī tūhun nī
sīquī nchivī jā ndúcú stáhví
ndóhó.
27 Sochi ndá ndóhó, chi nī
jēhe Jesucristo Espíritu Santo,
ndéē yā inī ánō nū. De jā
ñúcuán nduú jíni ñúhún jā
stéhēn ni iin nchivī nūū nū ní
cúu jāndáā, chi maá Espíritu
cúu jā stéhēn ndihi nūū nū,
de stéhēn yā tūhun ndāā, chi
nduú stáhví cuitī yā. Túsaá
de cuiñi nīhin ndá nú cā tácua
inuú-ni coo nú jíín Cristo, tá
cúu nūū stéhēn Espíritu nūū
nū.
28 Séhē, mitan de cuiñi nīhin
ndá nú jíín Cristo, tácua tá
nenda nijīn yā, de mā cúyūhú
ó, de ni mā cúcanoō ō nūū yā
quīvī jā nenda yā.
29 Chi ja jínī ndá nú jā Yāā
ndāā cúu Jesucristo, de suni
ná jícūhun inī nū jā ndācá
nchivī jā sáhá tiñu ndāā, cúu
ji sēhe Yāā Dios.

3

Tūhun nchivī jā cúu sēhe Yāā Dios

1 De nācā vāha ndasí nī
ncundáhví inī Tatá ó Yāā Dios
yóhó, chi nī nīhīn táhvī ō jā
cúu ó sēhe yā, de suu cúu ndija
ó. Jā ñúcuán nduú jínī nchivī
ñayīví jā cúu ó sēhe yā, chi
nduú jínī ji nāsa Yāā cúu maá
yā.
2 Ñanī mánī, mitan de cúu
ó sēhe Yāā Dios, de ncháha ca

cunī ō nāsa coo ó níí cání. De
ja jínī ō jā tá nenda nijīn Jesu-
cristo, de nduu ó tá cúu nūū
íyó maá yā, chi cunī ō nūū yā
nāsa íyó yā.
3 De ndācá nchivī jā súcuán
ñúhún inī ji, sáhá ndoo ji ánō
ji, tá cúu nūū íyó ndoo maá yā.
4 De ndá nchivī jā sáhá
cuāchi, chi stíví ji ley Yāā Dios.
Chi tú sáhá ó cuāchi, de stíví ó
ley yā.
5 De ja jínī ndá nú jā ní
nquiji Jesucristo inī ñayīví
tácua candeē yā cuāchi ó. De
maá yā chi nduú nā cuāchi yā.
6 De ndá nchivī jā íñí nīhin
jíín yā, nduú jíca ji jíín cuāchi.
Sochi nchivī jā jíca jíín cuāchi,
nduú jínī ji yā, de ni nduú
jícūhun inī ji nāsa Yāā cúu yā.
7 Séhē, coto nú maá nú jā
má stáhví ni iin ji ndóhó. Chi
cuhun inī nū jā ndá nchivī
jā sáhá tiñu ndāā, maá ji cúu
nchivī ndāā, tá cúu nūū íyó
ndāā maá yā.
8 Sochi nchivī jā jíca jíín
cuāchi, ndá máá ji cúu sēhe
tāchī cúñáhnú. Chi tāchī
cúñáhnú cúu jā sáhá cuāchi
vāji jondē jā xíhna ñúhún. Jā
ñúcuán nī nquiji Sēhe Yāā
Dios, jā snáā yā ndācá tiñu
néhén jā sáhá tāchī cúñáhnú.
9 Ni iin nchivī jā cúu sēhe
Yāā Dios, nduú jíca ji jíín
cuāchi, chi nī nsāhá Yāā Dios
jā ní nduu ji tá cúu nūū íyó
maá yā. De mā cūú cā caca
ji jíín cuāchi, chi sēhe Yāā Dios
cúu ji.
10 Súcuán cúu jā cunī ō ní
iin cúu sēhe Yāā Dios jíín sēhe
tāchī cúñáhnú: Ndācá nchivī
jāá nduú sáhá tiñu ndāā, jíín
jāá nduú cúndáhví inī táhán,
nsūú sēhe Yāā Dios cúu ji.

Jā ná cúndáhví inī ō táhán ó

11 Yáhá cúu tūhun jā ní jini
ndá nú jondē jā xíhna ñúhún:
Jā ná cúndáhví inī ō táhán ó.
12 De mā sāhá ó tá nī nsāhá
Caín, jā ní ncuu dē sēhe tāchī
cúñáhnú, de nī jahnī dē ñanī
dē. ¿De nājēhē cúu jā ní jahnī
dē ñanī dē? Sīquī jā ñanī dē
nī nsāhá tiñu ndāā, de maá-ni
tiñu néhén nī nsāhá maá dē.
13 Hermano, mā cāní inī
ndá nú de tú nchivī ñayīví
quítī inī ji jínī ji ndóhó.
14 De maá ó chi sīquī jā
cúndáhví inī ō táhán ó, súcuán
jínī ō jā ní ncācu ó jā cutecū ō
níí cání. De nchivī jāá nduú
cúndáhví inī táhán, íyó ji jíín
tūhun jā tānū tāhvī ji.
15 Chi ndācá nchivī jā quítī
inī jínī táhán, cúu ji tá cúu
nchivī jáhnī ndīyi. De jínī ō
jā nchivī jáhnī ndīyi, mā níhīn
táhvī ji cutecū ji níí cání.
16 Jā ní jīhī Cristo jā jéhē ō,
ñúcuán cúu jā stéhēn cājí nāsa
cúu tūhun cúndáhví inī. De
maá ó chi suni súcuán cánuú
jā cundáhví inī ō táhán ó vísō
ná cúū ō jā jéhē ji.
17 De tú névāha ó jā cutecū
ō ñayīví, de tú jínī ō jā cúmanī
nūū táhán ó, de tú nduú
cúndáhví inī ō ji jā cuāha ó jā
jíni ñúhún ji, ¿túsaá de á íyó
mānī ō jíín Yāā Dios, á nduú?
18 Séhē, mā cúndáhví inī ō
jíín maá tūhun jā cáhān ō-ni,
chi sa ná cúndáhví ndija inī ō
jondē jíín jā sáhá ó jēhē ji.

Nāsa cucáhnú inī ō de tú vāha sáhá ó nūū Yāā Dios

19 De súcuán cúu jā jínī ō
jā squíncuu ó tūhun ndāā, de
cúcáhnú inī ō jā vāha sáhá ó
nūū yā.
20 Chi tú nátahúhvī inī ánō ō
sīquī cuāchi ó, de Yāā Dios chi
cúñáhnú cā yā nsūú cā ánō ō,
de jínī ndihi yā ndācá-ni.
21 Túsaá ñanī mánī, tú jínī
ánō ō jāá nduú nā cuāchi ó,
ñúcuán de cúcáhnú inī ō jā
vāha sáhá ó nūū Yāā Dios.
22 De ndācá jā cācān ō nūū
yā, de squíncuu yā jā jícān ō,
chi suni squíncuu ó ndācá tiñu
ndácu yā, de sáhá ó tiñu jā
cúsiī inī yā.
23 De yáhá cúu tiñu ndácu
yā: Jā ná cándíja ó jā ní nsāhá
Sēhe yā Jesucristo jēhē ō, jíín
jā ná cúndáhví inī ō táhán ó, tá
cúu nūū ní ndacu yā tiñu nūū
ō.
24 De ndācá nchivī jā
squíncuu tiñu ndácu Yāā Dios,
íñí nīhin ji jíín yā, de ndéē yā
inī ánō ji. De jíín maá Espíritu
Santo jā ní jēhe yā jā ndéē inī
ánō ō, jíín maá yā de jínī ō jā
ndéē Yāā Dios inī ō.

4

Tūhun jā váji nūū Espíritu jíín tūhun jā cáhān contra sīquī Cristo

1 Ñanī mánī, mā cándíja nú
ndācá tēe jā cáhān dē jā jíín
Espíritu Yāā Dios nácani dē
tūhun. Chi sa coto túnī nū
dē, tú jondē nūū Yāā Dios vāji
tūhun cáhān ndá dē á nduú.
Chi inī ñayīví ja nī nquenda
cuāhā tēe nácani tūhun stáhví,
de cáhān ndá dē jā jondē nūū
Yāā Dios vāji.
2 De suha de cunī ndá nú
ní iin cúu jā cáhān jíín Espíritu
Yāā Dios: Ndācá nchivī jā
cáhān ndāā jā ní nquiji Je-
sucristo jā ní nduu ndija yā
tēe, maá ji cúu jā cáhān jíín
Espíritu Yāā Dios.
3 De ndācá nchivī jāá nduú
jétúhún jā súcuán nī nduu
yā tēe, maá ji chi nsūú jíín
Espíritu Yāā Dios cáhān ji. Chi
sa cúu ji contra sīquī Cristo.
De ja nī jini ndá nú tūhun jā
quiji nchivī jā cāhān súcuán,
de mitan ja íyó ji inī ñayīví.
4 Séhē, ndá máá nú cúu sēhe
Yāā Dios, de ja nī ncundeé
nú sīquī ndá tēe stáhví ñúcuán.
Chi ñáhnú cā cúu poder maá
Yāā jā ndéē inī nū, nsūú cā
poder maá jā ndéē inī nchivī
ñayīví jā stáhví.
5 Chi ndá máá ji cúu cuenta
ñayīví, de suu cúu jā cáhān ji
cuenta ñayīví. De nchivī jā
cúu cuenta ñayīví, níni ji tūhun
ñúcuán.
6 Sochi maá ó chi sēhe Yāā
Dios cúu ó. De nchivī jā jínī
nāsa Yāā cúu Yāā Dios, maá ji
níni ji tūhun jā cáhān ō. De
nchivī jāá nsūú sēhe Yāā Dios
cúu, chi nduú níni ji tūhun jā
cáhān ō. De súcuán de cunī ō
ní nchivī cúu jā cáhān tūhun
ndāā, ní nchivī cúu jā cáhān
tūhun stáhví.

Maá-ni tūhun cúndáhví inī íyó jíín Yāā Dios

7 Ñanī mánī, ná cúndáhví inī
ō táhán ó, chi tūhun cúndáhví
inī, jondē nūū Yāā Dios vāji.
De ndācá nchivī jā cúndáhví
inī táhán, chi sēhe Yāā Dios
cúu ji, de jínī ji nāsa Yāā cúu
Yāā Dios.
8 De nchivī jāá nduú
cúndáhví inī táhán, nduú jínī

ji nāsa Yāā cúu Yāā Dios, chi maá-ni tūhun cúndáhví inī íyó jíín Yāā Dios.

9 Suha cúu jā ní stéhēn Yāā Dios nāsa cúndáhví inī yā yóhó, chi nī ntají yā Sēhe yā nī nquiji inī ñayīví yáhá, vísō mátúhún-ni yā íyó, tácua cutecū ō níí cání sāhá yā.

10 De yáhá cúu tūhun cúndáhví inī: Nsūú jā xihna cā maá ó ní íyo mānī ō jíín Yāā Dios, chi sa maá yā cúu jā ní ncundáhví inī yóhó. De nī ntají yā Sēhe yā nī nquiji, tácua sōcō yā maá yā jā candeē yā cuāchi ó.

11 Ñanī mánī, tú súcuán nī ncundáhví inī Yāā Dios yóhó, de suni súcuán cánuú jā cundáhví inī ō táhán ó.

12 Ni iin nchivī nduú jínī cuitī ji nūū Yāā Dios. Sochi tú cúndáhví inī ō táhán ó, de ndéē Yāā Dios inī ánō ō, de ja nī jija vāha inī ō jíín tūhun cúndáhví inī.

13 De maá Espíritu Santo jā ní jēhe yā jā ndéē inī ō, maá yā stéhēn jā íñí nīhin ó jíín Yāā Dios, de ndéē Yāā Dios inī ō.

14 De nī jinī ndá nī de cáchī tūhun nī jā maá Tatá ó nī ntají yā Sēhe yā nī nquiji, tácua scácu yā nchivī ñayīví.

15 De tú ní-ni nchivī jétúhún ji jā Sēhe Yāā Dios cúu Jesús, túsaá de íñí nīhin ji jíín Yāā Dios, de ndéē Yāā Dios inī ji.

16 De maá ó chi ja nī jinī ō de nī ncandíja ó jā cúndáhví inī Yāā Dios yóhó. Chi maá-ni tūhun cúndáhví inī íyó jíín Yāā Dios. De nchivī jā cúndáhví inī táhán, íñí nīhin ji jíín Yāā Dios, de ndéē yā inī ánō ji.

17 De súcuán cúu jā jíja vāha inī ō jíín tūhun cúndáhví inī, tácua mā cúyūhú ó quīvī juicio jā sāhá ndāā yā tiñu ó. Chi tá cúu nūū cúndáhví inī Cristo, suni súcuán sáhá maá ó inī ñayīví yáhá.

18 De tú íyó mānī ō jíín yā, de nduú yúhú ó nūū yā. Chi tú nī jija ó jíín tūhun mānī ō jíín yā, de nduú nā sīquī cuyūhú ó nūū yā. Chi tūhun yúhú cúu jā yúhú ó cundoho ó castigo. Jā suu cúu jā nchivī jā yúhú, ncháha ca cuja vāha ji jā coo manī ji jíín yā.

19 De yóhó chi mānī ndasí ó jíín Yāā Dios, chi xihna cā maá yā nī ncundáhví inī yā yóhó.

20 Sochi tú iin nchivī cáhān ji jā mānī ji jíín Yāā Dios, de tú quítī inī ji jínī ji táhán ji, túsaá de nchivī stáhví-ni cúu ji. Chi tú iin nchivī nduú íyó mānī ji jíín táhán ji jā jínī ji nūū, de mā cūú coo manī ji jíín Yāā Dios jāá nduú jínī ji nūū.

21 Chi ja nī ndacu yā tiñu yáhá nūū ō: Nchivī jā íyó mānī jíín Yāā Dios, suni ná cóo manī ji jíín táhán ji.

5

Jā cúndeé ó sīquī jānēhén jā íyó inī ñayīví

1 Ndá nchivī jā cándíja jā Jesús cúu Cristo, Yāā jā ní ntají Yāā Dios, ndá máá ji cúu sēhe Yāā Dios. De nchivī jā mānī jíín Yāā cúu Tatá, suni cúndáhví inī ji ndá nchivī cúu sēhe yā.

2 Chi tú íyó mānī ō jíín yā de squíncuu ó tiñu ndácu yā, de

súcuán de jínī ō jā cúndáhví inī
ō nchivī jā cúu sēhe yā.
3 Chi jā squíncuu ó tiñu
ndácu Yāā Dios cúu jā mānī
ō jíín yā. De tiñu ndácu yā chi
nduú vēe.
4 Chi ndācá nchivī jā cúu
sēhe Yāā Dios, cúndeé ji sīquī
jānēhén jā íyó inī ñayīví. De
jā cándíja ó jā sáhá yā jēhē ō,
ñúcuán cúu fuerza jā sáhá jā
cúndeé ó.
5 Maá-ni nchivī jā cándíja jā
Jesús cúu Sēhe Yāā Dios, maá
ji cúu jā cúndeé sīquī jānēhén
jā íyó inī ñayīví.

Tūhun jā cáhān ndāā sīquī Sēhe Yāā Dios

6 De tá nī nquiji Jesucristo
inī ñayīví, de nī jenduté yā jíín
ndute, de nī jati nīñī yā jā ní
jīhī yā jēhē ō. De nsūú maá-
ni jā ní jenduté yā jíín ndute,
chi suni nī jati nīñī yā. De
maá Espíritu Yāā Dios cáhān
ndāā tūhun yā, chi nūū maá
Espíritu vāji tūhun ndāā.
7 Chi inī andiví íyó ūnī jā
cáhān ndāā sīquī tūhun yáhá:
Maá Yāā cúu Tatá, jíín Yāā cúu
Tūhun, jíín Espíritu Santo. De
ndinúnī yā chi iin-ni cúu yā.
8 De inī ñayīví suni íyó ūnī jā
stéhēn ndāā: Maá Espíritu, jíín
jā ní jenduté Jesús, jíín jā ní
jati nīñī yā. De ndinúnī yáhá
chi inuú-ni stéhēn tūhun yā.
9 De jétáhví ó tūhun jā cáhān
ndāā ndá tēe, sochi ñáhnú cā
cúu tūhun jā cáhān maá Yāā
Dios. De tūhun jā ní ncāhān yā
cúu tūhun Sēhe yā.
10 Nchivī jā cándíja jā Sēhe
Yāā Dios cúu Jesús, ja nī ncun-
daā inī ji tūhun yáhá jā ní
ncāhān Yāā Dios. De nchivī
jāá nduú cándíja jā ní ncāhān
Yāā Dios, modo jā sáhá ji jā
Yāā stáhví cúu yā, chi nduú
cándíja ji tūhun jā ní ncāhān
ndāā yā sīquī Sēhe yā.
11 De tūhun ndāā ñúcuán
cúu jā ní nsāhá yā jā cutecū
ō níí cání, de Sēhe yā ndíso
tūhun cutecū ō.
12 Nchivī jā íyó ji jíín Sēhe
yā, ja nī nīhīn táhvī ji cutecū
ji. Sochi nchivī jāá nduú íyó
jíín Sēhe yā, mā níhīn táhvī ji
cutecū ji.

Tūhun consejo jā sándīhí

13 Tūhun yáhá tée nī cuēē
nūū ndá ndóhó jā cándíja Sēhe
Yāā Dios, tácua cucáhnú inī nū
jā ní nīhīn táhvī nū cutecū nū
níí cání.
14 De cúndeé cúcáhnú inī ō
Yāā Dios, chi jínī ō jā tú nā-ni
cúu jā jícān ō nūū yā de tú jā
jétahān inī maá yā cúu, de níni
yā jā jícān ō.
15 De tú jínī ō jā níni yā jā
jícān ō, túsaá de suni jínī ō jā
squíncuu yā jā ní jīcān ō.
16 Tú iin nchivī jínī ji jā sáhá
táhán ji cuāchi, de tú nsūú
cuāchi jā tānū tāhvī ji cúu, de
ná cácān táhvī ji nūū Yāā Dios,
de cuāha yā tūhun jā cutecū
táhán ji, de tú nsūú cuāchi jā
tānū tāhvī ji cúu. Iyó cuāchi
jā tānū tāhvī ji sáhá, de nduú
cáhān ni jā cācān táhvī nū jēhē
nchivī jā sáhá cuāchi ñúcuán.
17 Ndācá tiñu néhén cúu
cuāchi, de íyó cuāchi jāá nsūú
jā tānū tāhvī ji cúu.
18 De jínī ō jā ndācá nchivī
jā cúu sēhe Yāā Dios, nduú
jíca ji jíín cuāchi. Chi Yāā cúu
Sēhe Yāā Dios, jíto vāha yā ji.

De nduú ná cúu sāhá tāchī
cúñáhnú jíín ji.
19 De jínī ō jā sēhe Yāā Dios
cúu ó. De nchivī níí ñayīví yíhí
ji ndahá tāchī cúñáhnú.
20 De suni jínī ō jā ní nquiji
Sēhe Yāā Dios, de nī nsāhá
yā jā cuu jīcūhun inī ō, tácua
cunī ō nāsa Yāā cúu maá Yāā
ndāā. De íyó inuú inī ō jíín
Yāā ndāā, suu jíín maá Sēhe
yā Jesucristo. Maá yā cúu
ndija Yāā ndāā, de maá yā
sáhá jā cutecū ō níí cání.
21 Séhē, cujiyo ndá nú nūū
ndācá jāá nsūú Yāā ndāā cúu.
Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA UU JA NI NTEE SAN JUAN APOSTOL

Tūhun ndāā jíín tūhun cúndáhví inī

1 Maá sá cúu tēe ñáhnú jā ndíso tíñú, de tée sá carta yáhá cuēē nūū ní jā cúu ní hermana jā ní nacāji Yāā Dios, jíín nūū ndá sēhe ní. De mānī sá jíín ndá ní sáhá tūhun ndāā yā, de nsūú mátúhún-ni sāán, chi saá-ni ndācá nchivī jínī tūhun ndāā.

2 De mānī sá jíín ndá ní sīquī jā cándíja ó tūhun ndāā yā jā íyó inī ánō ō, de coo jíín ó níí cáni.

3 De ñúhún inī sá jā Tatá ó Yāā Dios jíín Sēhe yā Jētohō ō Jesucristo, ná sáhá cā yā jā váha níhín, de cundáhví inī yā níhín, de sāhá yā jā coo ndeé coo siī inī ní, jíín tūhun ndāā jíín tūhun cúndáhví inī.

4 Nī ncusiī ndasí inī sá, chi nī jinī sá jā sava sēhe ní jíca ji jíín tūhun ndāā, tá cúu nūū ní ndacu maá Tatá ó Yāā Dios nūū ō.

5 Hermana, cáhān ndāhví sá jíín ní jā ná cúndáhví inī ō táhán ó. De tūhun yáhá jā tée sá cuēē nūū ní, nsūú iin tiñu jéé jā cáta ndácu yā cúu, chi tiñu jā ní ndacu yā nūū ō jondē tá nī nquijéhé ó cándíja ó cúu.

6 De jā cúndáhví inī ō táhán ó cúu jā caca ó tá cúu nūū ní ndacu yā nūū ō. De tiñu jā ní ndacu yā cúu jā caca ní jíín tūhun cúndáhví inī, tá cúu nūū ní jini ndá ní jondē tá nī nquijéhé ní cándíja ní.

Sīquī ndá tēe stáhví

7 Chi cuāhā tēe stáhví nī nquee dē níí ñayīví, de nduú jétúhún ndá dē jā ní nquiji Jesucristo nī nduu yā tēe. De tēe jāá nduú jétúhún súcuán, cúu ndá dē tēe stáhví, de cúu dē contra sīquī Cristo.

8 Coto ndá ní jā má snáā ní tāhvī sīquī tiñu váha jā ní nsāhá ní, chi sa jā ná níhīn ní ndihi tāhvī ní.

9 De tú nā-ni nchivī tiin ji incā tūhun, de chisó cā ji nūū tūhun jā ní stéhēn Cristo, túsaá de nduú íyó Yāā Dios jíín ji. Sochi nchivī jā quéndōo jíín tūhun jā ní stéhēn Cristo, túsaá de íyó Tatá ó jíín ji, de suni íyó Sēhe yā jíín ji.

10 De tú quenda iin nchivī vehe ní, de tú nduú quétáhán tūhun stéhēn ji jíín tūhun yáhá, de mā cuáha ní tūhun cundeē ji vehe ní, de ni mā cáhān ní tūhun ndeé inī jíín ji.

11 Chi nchivī jā cáhān tūhun ndeé inī jíín ji, chíndeé táhán jíín ji sīquī tiñu néhén jā sáhá ji.

Tūhun jā sándīhí

12 Iyó cuāhā tūhun jā cāhān cā sá jíín ndá ní, sochi nduú cúnī sá tee sá nūū túti jíín tinta. Chi ñúhún inī sá jā cuēē sá de nacunī tāhán ó, de natúhún ó, tácua cusiī ndasí inī ō.

13 Ndācá sēhe cūhū ní, ñahan jā suni nī nacāji yā, cáhān ndá ji jā sāhá ndeé inī ní. Súcuán ná cóo. Amén.

CARTA UNI JA NI NTEE SAN JUAN APOSTOL

Jā jétúhún dē tēe nání Gayo

1 Maá nī cúu tēe ñáhnú jā
ndíso tíñú, de tée nī carta
yáhá cuēē nūū nū, amigo
Gayo, chi mānī ni jíín nú sáhá
tūhun ndāā.
2 Ñanī mánī, jícān táhvī ni
jā ná quíhīn vāha ndācá tiñu
sáhá nú, jíín jā coo vāha nú, tá
cúu nūū íyó vāha ánō nū jíín
tūhun yā.
3 Nī ncusiī ndasí inī ni tá nī
nquenda sava hermano de nī
ncachī tūhun ndá dē nūū ni
nāsa vāha squíncuu nú ndācá
tiñu ndāā, chi jíca ndaā nū.
4 Nduú cā nā incā tūhun
sáhá jā cúsiī cā inī ni, chi maá-
ni jā níhīn ni tūhun jā jíca ndaā
ndá nchivī jā cúu tá cúu sēhe
nī sīquī jā ní scándíja nī ji.
5 Ñanī mánī, vāha ndasí
sáhá nú jā chíndeé nú ndācá
hermano, de víhí cā tú tēe ñuū
jīcá cúu dē.
6 Chi ndá tēe ñúcuán nī
nacani dē tūhun nūū nchivī
cándíja yáhá, nāsa cúndáhví
inī nū dē. De jícān ni favor jā
chindeé cā nū ndá dē, tú nā
cuá jíni ñúhún dē jā caca cā dē
ichi nūū quíhīn dē, tá cúu nūū
jétahān inī Yāā Dios.
7 Chi ndá tēe ñúcuán nī
nquee dē jíca dē sīquī tiñu Je-
sucristo. De nduú nā xūhún
quéhen ndá dē nūū nchivī jāá
nduú jínī tūhun Yāā Dios.
8 Jā ñúcuán cánuú jā coto ó
dē, de chindeé ó dē jā nácani
dē tūhun ndāā.

Sīquī jāá nduú vāha sáhá Diótrefes

9 Ja nī ntee nī iin carta
nūū nchivī cándíja jīñā. Sochi
Diótrefes nduú jétáhví dē
tūhun cáhān ni, sīquī jā cúnī
dē cuñáhnú maá dē nūū ji.
10 Jā ñúcuán de tá cuēē ni
de cāhān ni nūū dē sīquī tiñu
sáhá dē, chi ndasí sátúhún
dē de cáhān dē tūhun stáhví
sīquī ndá nī. De nsūú vāchi
ñúcuán-ni sáhá dē, chi suni
nduú jétáhví dē ndācá her-
mano jā quénda nūū dē, de
jásī dē jā má cuétáhví nchivī
nūū ndá hermano ñúcuán. De
nchivī jā jétáhví nūū ndá her-
mano, távā dē ji nūū nátacā
ndá nchivī cándíja.
11 Ñanī mánī, mā ndācú nú
nchivī jā sáhá tiñu néhén, chi
sa nchivī jā sáhá tiñu váha.
Chi sēhe Yāā Dios cúu ndá
nchivī jā sáhá tiñu váha. Sochi
nchivī jā sáhá tiñu néhén,
nduú jínī ji nāsa Yāā cúu Yāā
Dios.

Jā cáhān ndá ji jā vāha sáhá Demetrio

12 Ndācá nchivī chi cáhān ji
jā vāha sáhá Demetrio. De jíín
tiñu ndāā jā sáhá dē, de stéhēn
jā tēe ndāā cúu dē. De suni
súcuán cáhān ndá máá nī, de
jínī ndá nú jā íyó ndāā tūhun
cáhān ni.

Tūhun jā sándīhí

13 Iyó cuāhā tūhun jā cāhān
cā ni jíín nú, de nduú cúnī ni
tee nī jíín tinta jíín pluma.

14 Chi ñúhún inī ni cuēē
yachī ni tácua nacunī tāhán ó,
de natúhún ó.
15 De ñúhún inī ni jā ná cóo
ndeé coo siī inī nū. Ndācá
amigo ō yáhá cáhān ji jā sāhá
ndeé inī nū. De suni cāhān nū
jíín ndācá amigo jīñā jā sāhá
ndeé inī ji.

CARTA JA NI NTEE SAN JUDAS APOSTOL NUU NDA NCHIVI CANDIJA

1 Maá nī cúu Judas ñanī Jacobo, de mozo Jesucristo cúu nī. De tée nī carta yáhá cuēē
nūū ndá ndóhó nchivī jā ní
ncana maá Tatá ó Yāā Dios,
de nī nsāhá yā jā íyó ndoo íyó
īī nū nūū yā jā cúu nú nchivī
mānī yā jíín. De Jesucristo jíto
vāha yā ndá nú nūū jānēhén,
sīquī jā yíhí nú ndahá yā.
2 De ñúhún inī ni jā ná
cúndáhví cā inī yā ndá nú, de
sāhá yā jā coo ndeé coo siī
inī nū, de coo manī ndasí yā
jíín nú, de ná ndúcuahā cā ndá
ñúcuán nūū nū.

Sīquī ndá tēe jā stéhēn tūhun stáhví
(2 Pedro 2.1-17)

3 Ñanī mánī, ndasí nī ncuu
inī ni jā tee nī carta nūū
ndá nú sīquī tūhun jā ní scácu
yā ndá ndóhó de saá-ni ndá
nduhū. Sochi nī jinī ni jā
cánuú cā jā tee nī carta jā
sndíhvī inī ni ndá nú tácua
nducú ndéé nú jā má cásī
nchivī ndá tūhun cándíja ó. De
tūhun yáhá chi ja nī jēhe yā iin
vuelta-ni nūū ndá nchivī maá
yā.
4 Chi sava tēe nī stáhví
dē ndá ndóhó nī nquīvi dē
māhñú ndá nú. De ndá tēe
ñúcuán chi jondē janahán ja
cáhān tutū īī jā tānū tāhvī dē
sīquī tiñu sáhá dē. Cúu ndá dē
tēe nēhén, chi cáhān dē jā vāha
inī Yāā Dios, de jā ñúcuán
vātu-ni sáhá dē ndá tiñu néhén
chi mā cuáha yā castigo, cáchī
dē. De nduú jétúhún ndija
dē Jētohō ō Jesucristo jíín
Yāā Dios, jā mátúhún yā-ni
cúñáhnú nūū ō.
5 De mitan chi vísō ja jínī
vāha ndá nú, de cúnī ni jā nan-
dacu nī nūū nū nāsa nī nsāhá
maá Jētohō ō. Chi nī scácu
yā nchivī Israel janahán, nī
nchindeé yā ji jā ní jinu ji inī
ñuū tátū Egipto cuāhān ji. De
vísō súcuán de cuéé cā de nī
snáā yā sava ji jāá nduú ní
ncándíja.
6 De suni nūcūhun inī nū
sīquī ndá ángel yā jā ní sndóo
tiñu ndíso, de nī sndóo nūū
ní ndeē andiví. De Yāā Dios
nī nchindasī yā, de ndétu ndá
jondē quenda quīvī cāhnú jā
sāhá ndāā yā tiñu. De núhnī
jíín cadena, de ndéē níí cání
nūū cūnú nūū neē.
7 De suni nī sndóho yā
nchivī ñuū Sodoma jíín ñuū
Gomorra jíín sava cā ñuū
jā ní īyo ñatin, chi suni nī
nsāhá nēhén ji tá cúu nūū ní
nsāhá ndá ángel ñúcuán jondē
janahán cā. De ndá máá ji
nī jica ndiī ji de nī nsāhá ji
ndācá cuāchi néhén ndasí. De
nī nīhīn ji castigo ñuhūn jā
cáyū níí cání, de súcuán cúu
ji ejemplo nūū ndihi nchivī.
8 De ndá tēe stáhví jā ní
nquīvi māhñú ndá nú, vísō
jínī dē jā súcuán nī nsāhá
yā, de jáni cāhá inī dē, de
sáhá téhén dē yiqui cúñu dē,
de squéne yichī dē ndá tēe
jā ndácu tiñu maá Jētohō ō,

de cáhān nēhén dē sīquī ndá
ángel jā cúñáhnú nūū sūcún.
9 De nsūú súcuán ní nsáhá
ángel Miguel, vísō ángel
cúñáhnú cā cúu yā. Chi nduú
ní ncáhān nāvāha yā de ni
nduú ní ndácunehen yā cuāchi
sīquī tāchī cúñáhnú tá nī
nsāsáhán táhán yā jíín tāchī jā
síquī yiqui cúñu Moisés tá nī
jīhī dē. Chi suha-ni nī ncāhān
yā: Maá Yāā Dios, Yāā cúu
Jētohō ō, cuxeēn yā nūū nū,
ncachī Miguel.
10 Sochi ndá tēe stáhví yáhá
chi cáhān nēhén dē sīquī
ndācá jāá nduú jícūhun inī
dē. De ndācá modo jā névāha
dē sīquī jā súcuán cáá dē, tá
cúu quiti yúcú jā súcuán cáá tī,
suu ñúcuán sāhá jā tānū tāhvī
dē.
11 Nāçā xēēn cundoho ndá
dē túsaá, chi nduú jétáhví dē
Yāā Dios, tá cúu nūū nduú
ní jétáhví Caín. De sīquī jā
cúnī ndá dē nīhīn dē xūhún
de stéhēn dē tūhun stáhví, tá
cúu nūū ní nsāhá Balaam. De
tānū tāhvī ndá dē, tá cúu nūū
ní ndoho Coré, chi nī jīhī dē
sīquī jā ní ncunīhin inī dē.
12 Ndá tēe yáhá tá ndútútú
dē jíín ndá nú jā yájī mānī
nū, de sáhá ndá dē tiñu jā
cúcanoō nū. Chi sīī yájī dē jíhi
dē, sochi nduú sáhá dē cuenta
nāsa cajī incā nchivī, chi maá
dē-ni ndíhvī inī dē cajī vāha
dē. De jā stíví ndasí ndá dē,
de cúu ndá dē tá cúu vīcō yíchí
jā stéchí tāchī. De suni cúu
dē tá cúu ñutun jāá nduú jéhe
ndīhā. De cúu dē tá cúu ñutun
jā ní nquee jondē jíín yoho,
de nduú nā modo cuitī cā jā
nene numa.
13 De tá cúu nūū jísō ndute
mar de quénda tīñū, súcuán
cúu ndá dē jíín tiñu néhén jā
cúu tūhun canoō. De cúu dē tá
cúu tiūūn jā ní nsana ichi. De
ja íyó tūha nūū neē ndasí nūū
cundeē ndá dē níí cání.
14 De nūū ní nchāha īñū tatā
Adán, de nī ncacu Enoc, de nī
nacani dē tūhun jā ní stéhēn
Yāā Dios nūū dē sīquī ndá tēe
yáhá, ncachī dē: Maá Jētohō ō
nī stéhēn yā nūū ni jā iin quīvī
de quiji yā jíín cuāhā mil ángel
yā.
15 De sāhá ndāā yā tiñu
ndācá nchivī, de stánū tāhvī
yā ndá nchivī nēhén. Chi cúsá
maá tiñu néhén sáhá ji sīquī
jā cánēhén maá ji, de cáhān ji
cuāhā tūhun nāvāha sīquī yā.
Ncachī Enoc.
16 Ndācá tēe yáhá chi maá-
ni jā cáhān sōó dē de cáhān dē
sīquī nchivī. De maá-ni jā cúsiī
inī ndá máá dē cúu jā ndúcú
dē. De cáhān dē jā tēe téyíí cúu
dē, de cáhān yíñúhún dē jíín
nchivī tácua nīhīn dē jacū nūū
ji.

Jā sndíhvī inī Judas nchivī
cándíja

17 Sochi ndá máá nú, ñanī
mánī, nūcūhun inī nū ndá
tūhun jā ja nī nacani ndá
apóstol maá Jētohō ō Jesu-
cristo.
18 Chi nī ncāhān ndá dē: Tá
cuāndihi quīvī de quiji ndá
tēe jā cuācū catá sīquī tūhun
ndāā yā, de sāhá dē ndācá
tiñu néhén jā ndíyo inī maá
dē. Súcuán ncachī tūhun ndá
apóstol.
19 Ndá tēe yáhá cúu jā sáhá
síín nchivī. De maá-ni jā
ndíhvī inī dē ndācá jā cútíndí

inī maá dē, chi nduú íyó
Espíritu yā jíín dē.
20 Sochi ndá máá nú ñanī
mánī, cuja vāha inī nū jíín ndá
tūhun ndoo ndasí jā cándíja
nú. De cācān táhvī nū jíín
fuerza Espíritu Santo.
21 De quendōo nīhin nú jíín
tūhun jā cúndáhví inī Yāā Dios
ndá nú. De cundetu nú quīvī
jā cutecū nū níí cání sāhá
maá Jētohō ō Jesucristo sīquī
jā cúndáhví inī yā ndá nú.
22 De sava nchivī jā jáni
síquí inī, nducú ndá nú modo
scándíja nú ji.
23 De nducú ndéé nú jā cācu
ji nūū cuáchi ji, chi modo jā
stáá nú ji nūū ñúhūn. De sava
cā ji chi cundáhví inī nū ji
scácu nú ji, de mā quétahān
cuitī inī ndá nú cuāchi ji, chi
cuquini inī nū jondē sahma ji
jā ní ncutéhén jíín tiñu néhén
jā sáhá ndá ji.

Tūhun jā cúñáhnú Yāā Dios
níí cání

24 De Yāā Dios chi mátúhún-
ni maá yā cúu Yāā ndīchí, Yāā
scácu yóhó. De íyó poder yā
jā coto yā ndá ndóhó jā má
quívi nú cuāchi, jíín jā sāhá yā
jā cuiñi ndá nú nūū yā nūū
viī ndasí cúñáhnú yā, de quīvī
ñúcuán de coo ndoo ndá nú
nūū yā, de cusiī ndasí inī nū
sāhá yā.
25 De ná cáhān ō jā viī ndasí
cúñáhnú yā sīquī jā ní nsāhá
yā jā jíín Jētohō ō Jesucristo.
De ná cáhān ō jā cúñáhnú
ndasí yā, de ndácu yā tiñu
jíín poder jā ndíso yā jondē
janahán ndasí jíín jondē mi-
tan jíín jondē níí cání. Súcuán
ná cóo. Amén.

TIÑU JA COO JA NI JINI NIJIN SAN JUAN

Jā ní stéhēn Jesucristo ndācá tiñu jā coo

1 Tūhun yáhá cúu jā ní ncachī Yāā Dios nūū Jesucristo nāsa coo ndācá tiñu quiji, tácua nacachī tūhun yā nūū nchivī cándíja jā cúu ndá ji mozo yā. De stéhēn yā nūū ji ndācá tiñu jā ñamā coo. De nī ntají yā ndá ángel yā nī nquiji nī stéhēn nijīn tiñu ñúcuán nūū nduhū Juan jā cúu nī mozo yā.

2 De maá nī cáchī tūhun ndāā ni sīquī ndācá jā ní jinī ni ñúcuán, de nácani ndaā ni tūhun Yāā Dios jíín tūhun jā ní ncāhān ndāā Jesucristo.

3 Nācā ndetū nchivī jā cáhvi tutū yáhá, de suni nācā ndetū nchivī jā níni ji jā cáhvi nchivī ndācá tūhun yáhá jā ní ncachī Yāā Dios, de chúhun inī ji. Chi ja cuācuñatin quīvī jā coo ndācá tiñu jā yósō nūū tutū yáhá.

Jā tée Juan carta nūū ndihújā grupo nchivī cándíja

4 Maá nī cúu Juan, de tée nī tūhun yáhá cuēē nūū ndá ndóhó, ndihújā grupo nchivī cándíja jā íyó Asia. De ñúhún inī ni jā maá Yāā Dios ná sáhá cā yā jā váha ndá ndóhó, de sāhá yā jā coo ndeé coo siī inī nū. Chi maá yā cúu Yāā jā íyó mitan, de nī īyo yā níí cání, de coo yā níí cání. De ñúhún inī ni jā suni súcuán sāhá ndihújā Espíritu jā íyó yā yuhú mesa nūū ndácu Yāā Dios tiñu.

5 De ñúhún inī ni jā suni súcuán sāhá Jesucristo, Yāā jā cáhān ndāā ndācá tūhun. De xihna cā maá yā nī natecū māhñú ndīyi. De cúñáhnú yā nūū ndācá rey jā íyó ñayīví. De maá yā cúndáhví inī yā yóhó, de nī naquete yā yóhó nūū cuáchi ó jíín nīñī yā.

6 De nī nsāhá yā jā ní nduu ó rey jíín sūtū jā sátíñú ó nūū Tatá yā Yāā Dios. De ná cáhān ō jā viī ndasí cúñáhnú yā de tíin yā poder níí cání. Amén.

7 Cunini ndá nú tūhun yáhá, chi ndiji Cristo jíín vīcō. De ndiviī nchivī cunī ji nūū yā, de jondē jíín nchivī jā ní stácuēhé ji yā. De ndācá raza nchivī níí cáhnú ñayīví cuacu ji jāá nduú ní ncándíja ji yā. Súcuán cúu jā coo.

8 Suha cáhān maá Jētohō ō, Yāā tíin ndihi poder: Maá nī cúu tá cúu letra A jā xíhna ñúhún jíín letra Z jā sándīhí, chi maá nī nī squíjéhé ndihi de maá nī sínu, cáchī maá Yāā jā íyó mitan, de nī īyo yā níí cání, de coo yā níí cání.

Jā ní jinī Juan jā viī cúñáhnú Cristo

9 Maá nī cúu Juan jā cúu hermano ndá nú. De inuú-ni ndóho nī tūndóhó jíín ndá nú sīquī jā cándíja ó Jesucristo, de inuú-ni ndácu Yāā Dios tiñu nūū ō, de inuú-ni jéndeé inī ō sáhá Jesucristo. De sīquī jā ní nacani nī tūhun Yāā Dios jíín jā ní ncachī ndāā ni tūhun Jesucristo, jā ñúcuán nī ntiin ndá ji nduhū jā cúu nī preso,

chi nī nchuhun ji nduhū isla
jā nání Patmos.
10 De iin domingo nī jinī ni
iin jā ní stéhēn maá Espíritu
Santo nūū ni. De nī jini nī iin
jā cána jee nīhin ichi chátā ni
tá nūū cúu jā tívī trompeta.
11 De nī ncāhān jíín nī: Maá
nī cúu tá cúu letra A jā xíhna
ñúhún jíín letra Z jā sándīhí,
chi maá nī cúu Yāā jā íyó
jondē xihna ñúhún de coo
nī níí cání. De tee nú nūū
iin tutū ndācá jā cunī nū, de
tají nú quīhīn nūū ndihújā
grupo nchivī cándíja jā íyó
níí cáhnú Asia, suu inī ñuū
Efeso, jíín Esmirna, Pérgamo,
Tiatira, Sardis, Filadelfia, jíín
Laodicea, ncachī.
12 Ñúcuán de nī ndicó cóto
nī jā cunī ni ní iin cúu jā cáhān
jíín nī. De tá nī ndicó cóto nī
de nī jinī ni ūjā candelero oro.
13 De māhñú ndihújā can-
delero ñúcuán íñí maá Yāā nī
nduu tēe. De ñúhún yā iin
sahma cání jā quénda jondē
nūū jēhē yā. De núhnī iin
cinturón oro yīcā yā.
14 De ixi xínī yā chi yaa tá
cúu ixi tīcāchí, tá cúu yuhvā
volcán. De tīnūú yā jéndūtē tá
cúu yáñuhūn.
15 De jēhē yā xíñū tá cúu
cāa cuāán jā ní ndūhvā nūū
horno. De níhin ndasí jā
cáhān yā, tá cúu nūū níhin
cuāhā yūte nāhnú.
16 De ndahá cuáhá yā tíin yā
ūjā tiūūn. De yuhú yā quée
jā cáá tá cáá espada jā xēēn
ndúū lado. De nūū yā cáá tá
cáá ncandiī jā ndíī vāha.
17 De tá nī jinī ni yā de
nī ndicó cáva nī nūū jéhē yā
modo jā ní jīhī ni. De nī ntee
yā ndahá cuáhá yā sīquī ni,
de nī ncāhān yā: Mā cúyūhú
nú. Maá nī cúu Yāā jā íyó
jondē xihna ñúhún de coo nī
níí cání.
18 De Yāā técū cúu nī. Chi
nī jīhī ni de nī natecū ni, de
mitan chi técū ni níí cání. De
maá nī tíin poder sīquī cuēhē
jáhnī nchivī jíín sīquī lugar
nūū ndéē ánō ndá ndīyi.
19 Túsaá de tee nú nūū tutū
ndācá jā ní jinī nū, jā cúu mi-
tan jíín jā coo ichi núū.
20 De yáhá cúu tūhun yíyuhū
jā stéhēn ni sīquī ndihújā
tiūūn jā ní jinī nū jā tíin
nī ndahá cuáhá nī, jíín
sīquī ndihújā candelero oro:
Ndihújā tiūūn ñúcuán cúu tá
cúu ndihújā jā cúñáhnú nūū
ndihújā grupo nchivī cándíja.
De ndihújā candelero cúu
tá cúu ndihújā grupo nchivī
cándíja.

2

Tūhun jā cuáhān ñuū Efeso

1 Tee nú tūhun yáhá ná
quíhīn nūū jā cúñáhnú nūū
nchivī cándíja ñuū Efeso:
Súcuán cáhān nduhū, Yāā jā
tíin ndihújā tiūūn jíín ndahá
cuáhá nī, de jíca nuu nī
māhñú ndihújā candelero
oro.
2 Ja jínī ni ndācá tiñu váha
jā sáhá ndá nú, jā ndíhvī inī
nū sīquī tūhun nī, jíín jā jéndeé
inī ndá nú. De jínī ni jāá
nduú jéhe ndá nú tūhun jā
quīvi nchivī nēhén māhñú nú.
De jínī ni jā ní jito túnī nū ndá
tēe stáhví jā cáhān dē jā cúu

dē apóstol, de nī jinī nū jā tēe
stáhví cúu dē.
3 De nī jendeé inī ndá nú nī
ndoho nú tūndóhó, de nduú
ní núu inī nū jā cúu ndasí nú
jíín tiñu nī.
4 De vísō súcuán de íyó jacū
jā cāhān ni nūū nū, chi nduú
cā íyó mānī vāha nú jíín nī tá
cúu nūū ní īyo mānī nū jíín nī
quīvī yātā.
5 Túsaá de nūcūhun inī ndá
nú ṇāsa nī sndóo ṇú tūhun
jā ní īyo mānī nū jíín nī, de
nacani inī nū, de sāhá nú tá nī
nsāhá nú jondē quīvī ñúcuán.
De tú mā nácani inī nū, de
ñamā cuēē ni de ṡtáá nī can-
delero nū nūū íñí, cúu jā má
cuīñí cā nū jíín nchivī cándíja.
6 De vísō súcuán de íyó iin
jā váha jā sáhá ndá nú, chi
nduú jétahān cuitī inī nū tiñu
nēhén jā sáhá ndá nchivī jā
níquīn tūhun jā stéhēn Nicolás.
De suni maá nī nduú jétahān
cuitī inī ni.
7 Nchivī jā íyó sōho ná tée
sōho ji jā cáhān maá Espíritu
Santo jíín ndá grupo nchivī
cándíja. Ndācá nchivī jā cun-
deé sīquī jānēhén, cuāha nī
tūhun jā cajī ji jāvíxī jā cúun
xīnī ñutun jā sáhá jā cutecū ji
níí cání. De ñutun ñúcuán íñí
jondē andiví nūū íyó Yāā Dios
nūū viī ndasí cáá.

Tūhun jā cuáhān ñuū Esmirna

8 De tee nú tūhun yáhá ná
quíhīn nūū jā cúñáhnú nūū
nchivī cándíja ñuū Esmirna:
Súcuán cáhān nduhū, Yāā jā
íyó jondē xihna ñúhún de coo
nī níí cání, de nī jīhī ni de nī
natecū ni.
9 Ja jínī ni ndācá tiñu váha
jā sáhá ndá nú, jíín tūndóhó jā
ndóho nú, jíín jā ndóho ndáhví
nú. De vísō súcuán de cuícá
ndá nú ndihi jā ndíso tūhun
nī. De jínī ni jā cáhān nēhén
ndá nchivī sīquī nū. Nchivī
ñúcuán cáhān ji jā nchivī he-
breo nchivī maá Yāā Dios cúu
ji, de nduú chi jā stáhví ji-
ni, chi sa nchivī yíhí ndahá
Satanás cúu ji.
10 De mā cúyūhú cuitī nū
ndācá jā ndoho nú. Chi tāchī
cúñáhnú ja ñatin sāhá jā quīvi
sava ndá nú vecāa jā coto túnī
ndá ndóhó, de cundoho nú
tūndóhó ūxī quīvī. De cuiñi
nīhin nú vísō jondē cuū nū, de
cuāha nī premio nū jā cutecū
nū níí cání.
11 Nchivī jā íyó sōho ná tée
sōho ji jā cáhān maá Espíritu
Santo jíín ndá grupo nchivī
cándíja. Ndācá nchivī jā cun-
deé sīquī jānēhén, mā níhīn ji
tūndóhó jā tānū tāhvī ji cuū ji
vuelta ūū.

Tūhun jā cuáhān ñuū Pérgamo

12 De tee nú tūhun yáhá ná
quíhīn nūū jā cúñáhnú nūū
nchivī cándíja ñuū Pérgamo:
Súcuán cáhān nduhū, Yāā
névāha espada jā xēēn ndúū
lado.
13 Ja jínī ni ndācá tiñu váha
jā sáhá ndá nú, de jínī ni jā
ndéē ndá nú māhñú nchivī jā
tátúnī Satanás nūū. De vísō
súcuán de íñí nīhin ndá nú jíín
tūhun nī, de nduú ní náyūhú
nú jā cándíja nú nduhū, ni
quīvī jā ní jīhī Antipas, tēe nī
squíncuu vāha nī nacani ndaā
tūhun nī. Chi ñuū ndá nú íyó

ndá nchivī jā jétíñú Satanás,
de nī jahnī ji Antipas.
14 De vísō súcuán de íyó jacū
jā cāhān ni nūū ndá nú. Chi
māhñú ndá nú nchivī ñuū
Pérgamo íyó sava nchivī jā
níquīn tūhun jā ní stéhēn Bal-
aam. Chi tēe ñúcuán nī stéhēn
dē nūū Balac nāsa squívi dē
nchivī Israel cuāchi jā cajī ji
jā ní nsōcō nūū ídolo jíín jā
casíquí ndéē tāhán ji.
15 De suni íyó sava nchivī
māhñú ndá nú jā cándíja cā
ji tūhun jā ní stéhēn Nicolás,
de tūhun ñúcuán chi nduú
jétahān cuitī inī ni.
16 Túsaá de nacani inī ndá
nú jā sndóo nú cuāchi nú.
Chi tú nduú de ñamā cuēē
ni jíín espada jā quée yuhú
nī. De jíín ñúcuán de sndóho
nī nchivī jā cándíja cā tūhun
nēhén ñúcuán.
17 Nchivī jā íyó sōho ná tée
sōho ji tūhun jā cáhān maá
Espíritu Santo jíín ndá grupo
nchivī cándíja. Ndācá nchivī
jā cundeé sīquī jānēhén, scájī
ni ji maná jā yíyuhū ichi an-
diví. De suni cuāha nī iin
yūū cuījín nūū ji, de nūū yūū
ñúcuán cundeē iin síví jéé,
de ni iin nchivī mā cūní síví
ñúcuán, chi maá-ni nchivī jā
níhīn.

Tūhun jā cuáhān ñuū Tiatira

18 De tee nú tūhun yáhá ná
quíhīn nūū jā cúñáhnú nūū
nchivī cándíja ñuū Tiatira:
Súcuán cáhān nduhū, maá
Sēhe Yāā Dios jā jéndūtē tīnūú
nī tá cúu yáñuhūn. De jēhē ni
xíñū cáá tá cáá cāa cuāán jā ní
ndūhvā.
19 Ja jínī ni ndācá tiñu váha
jā sáhá ndá nú, chi cúndáhví
inī nū táhán nú, de cándíja
nīhin nú nduhū, de sátíñú nú
nūū ni, de jéndeé inī nū. De
jínī ni jā víhí cā sáhá ndá nú
mitan nsūú cā jondē quīvī
yātā.
20 De vísō súcuán de íyó jacū
jā cāhān ni nūū nū. Chi íyó iin
ñahan māhñú ndá nú jā nání
Jezabel. De jéhe ndá nú tūhun
jā stéhēn ña nūū nū. De cáchī
ña jā nácani ña tūhun Yāā Dios.
De nduú chi jíín tūhun stéhēn
ña de stáhví ña nchivī cándíja
jā cúu ji mozo ni. De sáhá ña
jā cásíquí ndéē tāhán ji, jíín jā
yájī ji jā ní nsōcō nūū ídolo.
21 De nī jēhe nī tiempo jā
nacani inī ña, de nduú cúnī ña
nacani inī ña jā sndóo ña jā
cásíquí ndéē ña.
22 Túsaá de ná sáhá nī jā
cava ña jíín cuēhē. De ndācá
nchivī jā cásíquí ndéē jíín ña,
suni cuāha nī tūndóhó xéēn
nūū ji, de tú mā nácani inī ji jā
sndóo ji tiñu néhén tá cúu nūū
sáhá ñahan ñúcuán.
23 De sāhá nī jā cuū nchivī
jā ní scándíja ña. De súcuán
de cunī ndācá grupo nchivī
cándíja jā maá nī cúu Yāā jā
jínī ndihi nāsa cáá jāá ntúnī
jíín ánō nchivī. De cuāha nī
yāhvi iin iin nú tú nāsa nī
nsāhá nú.
24 De sava cā nū jā íyó ñuū
Tiatira, jāá nduú ní jétáhví
tūhun jā stéhēn ñahan ñúcuán,
de ni nduú ní ntíin nú tūhun
jā cáhān ndá ji jā tūhun yíyuhū
cā nūū Satanás cúu, jíín ndá
máá nú cáhān ni jā má tēé cā
ni incā tiñu sīquī nū.

25 Chi maá-ni jā quendōo
nīhin nú jíín tūhun ndāā jā
cándíja nú, de quendōo nīhin
nú jíín jondē quīvī nenda nī.
26 Ndācá nchivī jā cundeé
sīquī jānēhén, jíín jā squíncuu
vāha tiñu jā cúnī ni jondē mi-
tan de jondē quīvī sándīhí,
sāhá nī jā cuñáhnú ji tatúnī ji
nūū ndācá nación,
27 tá cúu nūū ní nsāhá
Tatá nī jā cúñáhnú nī tátúnī
ni. De tatúnī nīhin ji nūū
ndācá nación. Chi tá cúu
nūū cúun yúú ji quīsi tāhví,
súcuán squéne yichī ji nchivī
jāá nduú cándíja nūū ni.
28 De sāhá nī jā cunī ji
nduhū jā viī cuñáhnú nī quīvī
nenda nijīn ni, tá cúu nūū jínī
ji lucero jā quénda túu.
29 Nchivī jā íyó sōho ná tée
sōho ji tūhun jā cáhān maá
Espíritu Santo jíín ndá grupo
nchivī cándíja.

3

Tūhun jā cuáhān ñuū Sardis

1 De tee nú tūhun yáhá ná
quíhīn nūū jā cúñáhnú nūū
nchivī cándíja ñuū Sardis:
Súcuán cáhān nduhū, maá
Yāā jā névāha ndihújā Espíritu
Yāā Dios jíín ndihújā tiūūn. Ja
jínī ni ndācá tiñu jā sáhá ndá
nú, de cáhān nchivī jā técū nū,
sochi nūū nduhū chi modo
ndīyi cúu ndá nú.
2 Natahvī inī nū, de ndijéhé
nīhin nú jíín tiñu jā jacū-ni cā
íyó de ndúcú naā. Chi ja jínī ni
jāá nduú squíncuu vāha vāha
nú nūū Yāā Dios.
3 De nūcūhun inī nū ndācá
tūhun jā ní stéhēn ndá nūū
nū. De candíja nú ndá tūhun
ñúcuán de nacani inī nū jā
sndóo nú cuāchi nú. Chi tú
mā nátahvī inī nū, de cuēē ni
nūū nū iin sanaā-ni, modo jā
iin sanaā-ni de quíji jācuīhná,
de mā cūní nú nā hora jīnū ni
nūū nū.
4 De vísō súcuán de íyó jacū
nū ñuū Sardis jāá nduú ní
nsáhá nú cuāchi, jā cúu modo
jāá nduú ní nsáhá téhén nú
sahma nú. Jā ñúcuán vāha yaa
coo sahma nú caca nú jíín nī,
chi nchivī vāha cúu ndá nú.
5 Chi ndācá nchivī jā cun-
deé sīquī jānēhén, cuāha nī
sahma cuijín yaa cuhun ji. De
mā sndóo nī síví ji nūū libro
jā yósō síví nchivī cutecū níí
cání. De cuetúhún nī ji nūū
Tatá nī jíín nūū ndācá ángel
yā.
6 Nchivī jā íyó sōho ná tée
sōho ji tūhun jā cáhān maá
Espíritu Santo jíín ndá grupo
nchivī cándíja.

Tūhun jā cuáhān ñuū Filadelfia

7 De tee nú tūhun yáhá ná
quíhīn nūū jā cúñáhnú nūū
nchivī cándíja ñuū Filadelfia:
Súcuán cáhān nduhū, Yāā
ndoo Yāā ndāā, de névāha nī
ndácáa rey David. De maá
nī nácune jā quívi nchivī nūū
tátúnī ni, de ni iin mā cūú
nacasī, de maá nī nácasī, de
ni iin mā cūú nacune.
8 Ja jínī ni ndācá tiñu váha
jā sáhá ndá nú. De nī nacune
nī modo iin viéhé jā quīvi ndá
nú, de ni iin mā cūú nacasī.
Chi vísō jacū-ni fuerza nū íyó,
de nī ncandíja nú tūhun nī, de
nduú jásī ndá nú yuhú nú jā
cándíja nú nduhū.

9 De íyó sava nchivī jā yíhí
ndahá Satanás, de cáhān ndá
ji jā nchivī hebreo jíín nchivī
maá Yāā Dios cúu ji, de nduú
chi jā stáhví ji-ni. Túsaá de
sāhá nī jā quenda ji nūū nū de
cuiñi jítí ji nūū nū, de cunī ji jā
mānī ni jíín nú.
10 De vāha nī squíncuu ndá
nú tūhun jā ní ncāhān ni jā
cuandeé inī nū. De jā ñúcuán
scácu nī ndá ndóhó quīvī jā
quiji iin tūndóhó xéēn sīquī
nchivī níí cáhnú ñayīví, jā coto
túnī ñúcuán ndá ji.
11 De ñamā nenda nī. Túsaá
de quendōo nīhin ndá nú jíín
tūhun cándíja nú, tácua ni iin
mā cándeē premio nū.
12 Ndācá nchivī jā cundeé
sīquī jānēhén, sāhá nī jā cuu ji
tá cúu sihīn yūū luu inī tem-
plo Yāā Dios maá nī. De mā
cújiyo ji nūū ndéē yā ñúcuán.
De tee nī síví Yāā Dios maá
nī teēn ji, jíín síví jéé maá nī,
jíín síví ñuū Yāā Dios maá nī.
De ñuū ñúcuán cúu Jerusalén
jeé, de cuun quiji ichi andiví
jondē nūū Yāā Dios maá nī.
13 Nchivī jā íyó sōho ná tée
sōho ji tūhun jā cáhān maá
Espíritu Santo jíín ndá grupo
nchivī cándíja.

Tūhun jā cuáhān ñuū Laodicea

14 De tee nú tūhun yáhá ná
quíhīn nūū jā cúñáhnú nūū
nchivī cándíja ñuū Laodicea:
Súcuán cáhān nduhū, maá
Yāā cúu tūhun ndāā, Yāā cúu
testigo vāha jā cáhān ndāā. De
maá nī nī nsāhá ndihi jā ní
ncāhān Yāā Dios jā ná jécōo.
15 Ja jínī ni ndācá tiñu jā
sáhá ndá nú. De cúu ndá
nú modo jāá nduú vījin de
ni nduú ihní, cúu jā jacū-
ni cándíja nú tūhun nī, chi
ni nduú jásī nū de ni nduú
ndíhvī inī nū sīquī. De nācā
vāha de tú jā vījin nú á jā ihní
nú nícu.
16 De nduú chi vāchi jā yíhí
vīxī-ni ndá nú, chi ni nduú
jásī nū de ni nduú ndíhvī
inī nū sīquī. De jā ñúcuán
squéne yichī ni ndá nú modo
iin jā játi nī ntesíi nī jāá nduú
jétahān inī ni.
17 De cáhān ndá nú jā cuícá
nú, de quéndōo vāha nú, de
nduú cúmanī ni iin nūū nū.
Sochi nduú sáhá nú cuenta jā
nūū maá nī chi ndáhví ndasí
ndóho nú, de cúmanī ndasí
nūū nū, de cácuáá nú, de
cávichí nú.
18 Túsaá de cáhān ni jíín
ndá nú jā nūū ni cueen nú
oro jā ní ndūhvā nūū ñúhūn
de nī nduu ndinuhun oro,
de suu cúu jā sāhá nī jā coo
cuícá ndija nú ndihi jā ndíso
tūhun nī. De nūū ni cueen
nú sahma cuijín cuhun nú,
tácua mā cúcanoō nū jā cávichí
nú, cúu jā quendōo ndāā nū
sāhá nī. De cueen nú tātān
nūū ni cuhun tīnūú nú, tácua
ndunijīn tīnūú nú, cúu jā
jīcūhun inī nū tūhun nī.
19 Ndācá nchivī jā cúndáhví
inī ni, chi cáhān ni nūū ji de
sndóho nī ji, tácua ná chúhun
inī ji. Túsaá de cundihvī inī
ndá nú, de nacani inī nū jā
sndóo nú cuāchi nú.
20 Cunini ndá nú tūhun
yáhá, chi íñí nī viéhé ánō nū
cáhān ni jā quīvi nī. De tú ní-
ni ndóhó cunini de nacune
nú viéhé ánō nū, de quīvi nī

cajī ni stāā jíín nú, de suni cajī
maá nú jíín nī. De suu cúu jā
cundeē ni ánō nū.
21 Ndācá nchivī jā cundeé
sīquī jānēhén, cuāha nī tūhun
jā cundeē ji jíín nī nūū mesa
nūū tátúnī ni. Chi saá-
ni nduhū nī snáā ni poder
jānēhén, de nī jēcundeē ni jíín
Tatá nī nūū mesa nūū tátúnī
yā.
22 Nchivī jā íyó sōho ná tée
sōho ji tūhun jā cáhān maá
Espíritu Santo jíín ndá grupo
nchivī cándíja, ncachī yā.

4

Ndācá jā ndéē andiví
chíñúhún nūū yā

1 Ñúcuán de nī nūcūndēhé
nī, de nī jinī ni jā núne iin
viéhé andiví, de maá Yāā
jā ní ncāhān jíín nī jā xíhna
ñúhún, nī ncāhān tucu jíín nī
modo jā tívī trompeta. De nī
ncāhān: Caa quiji nú yáhá, de
ná stéhēn ni nūū nū ndācá
tiñu jā coo ichi núū cā, ncachī
yā.
2 De nī jinī cā ni jā ní stéhēn
Espíritu Santo nūū ni. Chi nī
jinī ni jā andiví íñí iin mesa
nūū tátúnī, de ndéē maá yā
nūū mesa ñúcuán.
3 De jéndūtē yā modo iin
yūū cuījín ndéē nihni xíñū á
iin yūū cuāhá xíñū. De iin
tīcō yēhndé nī jicó ndúū yuhú
mesa yā, de jéndūtē tá nūū
cáá iin yūū cuīí xíñū.
4 De xiín mesa yā nī jinī
ni jā ní jicó ndúū ōcō cūmī
cā mesa nūū tátúnī. De nūū
mesa ñúcuán ndéē ōcō cūmī
tēe ñáhnú jā ndíso tíñú. De
ñúhún ndá dē sahma cuijín
yaa, de xīnī dē ñúhún corona
oro.
5 De jondē nūū mesa nūū
tátúnī yā jéndūtē sáhá taja de
níhin de cána taja. De ichi núū
mesa yā íñí ndihújā Espíritu
Yāā Dios, de cáá tá cáá ūjā iti
náhnú jā cáyū ñuhūn.
6 De ichi núū mesa yā suni
íyó modo iin mar jā ndéē ni-
hni tá cúu nūū cáá vidrio. De
xiín mesa yā nī jicó ndúū cūmī
jā técū. De íyó cuāhā tīnūú níí
cáhnú ichi núū jíín ichi chátā.
7 De iin jā técū ñúcuán cáá
tá cáá ndicaha. De incā cáá
tá cáá stīquī. De jā únī chi née
nūū tēe. De jā cúmī chi cáá tá
cáá yaha jā jícó nūū táchī.
8 De ndicúmī jā técū ñúcuán
íyó īñū nījīn jā iin iin. De
maá-ni tīnūú cúu níí cáhnú
jondē jíín níí chījin nījīn. De
nduú ñuú nduú jéncuiñī cuitī
jā cáhān:
Yāā īī Yāā ndoo ndasí
cúu maá Jētohō ō Yāā Dios,
Yāā tíin ndihi poder,
Yāā íyó mitan, de nī īyo yā níí
cání, de coo yā níí cání.
Cáchī.
9 Chi maá-ni jā cáhān
ndicúmī ñúcuán jā cúñáhnú
ndasí Yāā ndéē nūū mesa,
Yāā técū níí cání cuitī. De
yíñúhún cáhān ndá jíín yā, de
nácuetáhví nūū yā.
10 De ndācá vuelta jā sáhá
súcuán, de ndihócō cūmī tēe
ñáhnú jā ndíso tíñú, jécuīñī jītí
dē nūū Yāā jā técū níí cání
cuitī, de chíñúhún dē yā. De
távā dē corona dē, de jáquīn
dē ichi núū mesa yā. De cáhān
ndá dē:
11 Jētohō sá de Yāā Dios sá cúu
ní.

De vāha ndasí Yāā cúu ní jā
cáhān ji jā viī cúñáhnú
ní,
de íyó yíñúhún ndá ji nūū ní,
de tíin ní ndihi poder.
Chi maá ní nī nsāhá ndihi jā
íyó,
de sīquī jā súcuán nī ncuu
inī maá ní de nī jēcōo
ndihi.
Ncachī ndá dē.

5

Jā ní nacune Tīcāchí Yāā Dios tutū

1 Ñúcuán de nī jinī ni jā Yāā
jā ndéē mesa jā tátúnī, ndahá
cuáhá yā tíin yā iin tutū cāní jā
ní ntuū. De yósō tūhun ndúū
lado tutū ñúcuán, de ndásī jíín
ūjā sello.
2 De nī jinī ni iin ángel yā
jā ndíso poder, de nī ncāhān
jee: ¿Ní iin cúu tēe vāha ndasí
jā cundiso tíñú quehndē ndá
sello de nacune tutū yáhá?
ncachī ángel yā.
3 De ni andiví ni ñayīví ni jā
íyó chījin ñayīví, nduú ní íyo
ni iin jā cuu cundiso tíñú jā
nacune tutū ñúcuán, de ni jā
cūndēhé nūū.
4 De nī jacu ndasí nī, chi
nduú ní íyo ni iin jā cuu
cundiso tíñú nacune de cahvi
tutū ñúcuán, de ni jā cūndēhé
nūū.
5 Sá de nī ncāhān iin tēe
ñáhnú ñúcuán jíín nī: Mā
cuācú nú, chi íyó iin Yāā
jā ndíso tíñú yā quehndē yā
ndihújā sello jā ndásī tutū, de
nacune yā. De maá yā chi
íyó cuāhā poder yā, tá cúu
nūū íyó cuāhā fuerza iin ndic-
aha. De nī ncacu yā chījin tatā
Judá, jā cúu tatā rey David.
De nī snáā yā poder ndācá
jānēhén.
6 Ñúcuán de nī jinī ni Yāā
jā cúu Tīcāchí Yāā Dios jā
ní jahnī ndá ji de nī natecū
yā. De Tīcāchí ñúcuán íñí
yā nūū íñí mesa Yāā Dios,
māhñú ndicúmī jā técū jíín
māhñú ndá tēe ñáhnú jā ndíso
tíñú. De íyó ūjā ndiquin
jíín ūjā tīnūú Tīcāchí ñúcuán.
De tīnūú ñúcuán cúu ndihújā
Espíritu Yāā Dios jā ní ntají yā
nī jēhēn níí cáhnú ñayīví.
7 De Tīcāchí ñúcuán nī
jēquehen yā tutū jā tíin ndahá
cuáhá Yāā jā ndéē nūū mesa.
8 De tá nī nquehen yā tutū
ñúcuán, de ndicúmī jā técū
jíín ndihócō cūmī tēe ñáhnú jā
ndíso tíñú nī jēcuīñī jītí nūū
yā. De tá iin iin tēe ñáhnú
yíndahá yaā jā nání arpa, jíín
cōhō cūu oro jā ñúhún chitú
sūja īī. De sūja īī ñúcuán
cúu ndācá tūhun jā jícān táhvī
nchivī jā yíhí ndahá Yāā Dios.
9 De nī jita ndá dē iin yaā
jeé, de suha cáhān:
Vāha ndasí Yāā cúu ní jā
quehen ní tutū de
quehndē ní sello jā
ndásī.
Chi nī jahnī ndá ji níhín, de
jíín nīñī ní nī nacueen
ní nchivī
māhñú ndācá raza, ndācá
yuhú, ndācá ñuū,
ndācá nación, tácua
cuu ji nchivī Yāā Dios.
10 De nī nsāhá ní jā cuu ji rey
jíín sūtū nūū Yāā Dios,
de ndacu ji tiñu inī ñayīví.
Ncachī ndá dē jíta dē.

11 De nī ndēhé cā ni, de nī
jini nī jā cáhān cuāhā ángel
yā jā ní jicó ndúū xiín mesa
yā, jíín xiín ndicúmī jā técū,
jíín xiín ndá tēe ñáhnú ndíso
tíñú. De íyó cuāhā ndasí
millón ángel ñúcuán.
12 De suha nī ncāhān jee
ndá yā:
Vāha ndasí Yāā cúu Tīcāchí jā
ní jahnī ndá ji.
De jā ñúcuán tíin yā poder, de
cuícá ndasí yā,
de ndíchí ndasí yā, de ndíso yā
cuāhā fuerza,
de ndihi chi íyó yíñúhún nūū
yā, de viī cúñáhnú yā,
de cáhān ndá ji jā vāha ndasí
Yāā cúu yā.
Ncachī ndá.
13 De suni nī jini nī jā cáhān
ndihi jā ní nsāhá Yāā Dios jā
íyó inī andiví jíín inī ñayīví jíín
chījin ñayīví jíín inī mar. De
ndiviī ñúcuán nī ncāhān:
Cúsiī inī ō cáhān ō jā vāha
ndasí Yāā cúu Yāā jā
ndéē nūū mesa nūū
tátúnī yā,
jíín Yāā cúu Tīcāchí Yāā Dios.
De ná cóo yíñúhún ó nūū yā,
chi viī ndasí cúñáhnú
yā,
de tíin yā poder níí cání cuitī.
Ncachī.
14 De nī ncāhān ndicúmī jā
técū: Súcuán ná cóo, ncachī.
De ndihócō cūmī tēe ñáhnú jā
ndíso tíñú nī jēcuīñī jītí dē, de
nī nchiñúhún dē nūū Yāā jā
técū níí cání cuitī.

6

Sīquī ndihújā sello

1 Ñúcuán de nī jinī ni jā
Yāā cúu Tīcāchí Yāā Dios,
nī jehndē yā iin jā újā sello
ñúcuán. De nī jini nī jā cáhān
iin táhán ndicúmī jā técū, tá
cúu nūū cána taja: Nehēn de
cunī nū.
2 De nī nūcūndēhé nī, de
nī jinī ni iin caballo cuījín.
De jā yósō sīquī tī yíndahá iin
nduva jā sndáva flecha. De nī
jīcūhun iin corona xīnī. De nī
nquee nī ncanāá, de nī ncun-
deé sīquī ndihi.
3 Sá de Tīcāchí ñúcuán nī
jehndē yā sello ūū. De nī
jini nī jā cáhān incā táhán
ndicúmī jā técū: Nehēn de
cunī nū.
4 De nī nquee iin caballo
cuāhá, de jā yósō sīquī tī ndíso
tíñú jā snáā tūhun jā ndéē
mānī nchivī ñayīví, de quijéhé
ji cahnī táhán ji. De nī nīhīn
ñúcuán iin espada cāhnú.
5 Sá de Tīcāchí ñúcuán nī
jehndē yā sello ūnī. De nī
jini nī jā cáhān incā táhán
ndicúmī jā técū: Nehēn de
cunī nū. De nī nūcūndēhé nī,
de nī jinī ni iin caballo tūún.
De jā yósō sīquī tī yíndahá iin
balanza jā chícuāhá, chi coo
tāmā xéēn.
6 De māhñú ndicúmī jā técū
nī jini nī iin jā cáhān: Iin kilo-
ni trigo nīhīn ji jíín yāhvi ji jā
sátíñú ji iin quīvī. De tú ce-
bada de ūnī-ni kilo nīhīn ji jíín
yāhvi ji jā sátíñú ji iin quīvī.
Sochi aceite jíín vino chi mā
sāhá nú jā cumanī, ncachī.
7 Sá de Tīcāchí ñúcuán nī
jehndē yā sello cūmī. De
nī jini nī jā cáhān tucu incā
táhán ndicúmī jā técū: Nehēn
de cunī nū.
8 De nī nūcūndēhé nī, de
nī jinī ni iin caballo cuāán

yaa, de jā yósō sīquī tī cúu maá cuēhē jáhnī nchivī. De ichi chátā níquīn maá tūhun jā quívi nchivī lugar nūū ndéē ánō ndīyi. De ndúū ñúcuán ndíso tíñú jā nenda sīquī iin jā ndicúmī parte ñayīví, de cuu sāhá jā cuū nchivī jíín guerra, jíín tāmā, jíín cuēhē xēēn, jíín ndācá quiti xéēn jā íyó ñayīví.

9 Sá de Tīcāchí ñúcuán nī jehndē yā sello ūhūn. De chījin altar cāhnú nī jinī ni ndá ánō nchivī jā ní ncandíja tūhun Yāā Dios de nī nacani ji tūhun yā, de jā síquī ñúcuán nī jahnī nchivī ji.

10 De nī ncana jee ndá ánō ñúcuán: Jētohō sá Yāā Dios, maá ní cúu Yāā ndoo de vāha squíncuu ní jā ní nquee yuhú ní. ¿De nāsaa cā tiempo coo de sāhá ndāā ní jēhē ndá sá, de nacuāha ní jā ndutahvī nchivī ñayīví jā ní jahnī sāán? ncachī ndá.

11 Ñúcuán de nī jēhe yā sahma cuijín cuhun ndá ji, de nī ncāhān yā jíín ji jā ná nátātú ji jacū cā tiempo. Chi íyó cā hermano ji jā sátíñú nūū yā, jā suni cánuú cuū ji tácua jīnu número ji, ncachī yā.

12 Sá de Tīcāchí ñúcuán nī jehndē yā sello īñū. De nī jinī ni jā ní ntāan ndasí. De nī ncutuún ncandiī modo iin sahma túún. De níí yōō nī nduu modo nīñī.

13 De ndá tiūūn andiví nī nincava nūū ñūhún modo jā cóyo ndīhā yīhí ñutun higo sáhá tāchī níhin.

14 De andiví nī ncujiyo tá cúu jā nátuū iin tutū cāhnú. De ndācá yucu jíín ndācá isla nī ncujiyo cuāhān incā lado.

15 De ndācá rey ñayīví, jíín ndá jā cúñáhnú, jíín jā cuīcá, jíín ndācá capitán, jíín jā ndíso poder, jíín mozo jā ní jeen ndá nchivī, jíín tēe sátíñú cuenta maá, nī nchiyuhū ndá maá inī yavī cava jíín māhñú cava chījin yucu.

16 De nī ncāhān ndá ji jíín yucu jíín cava: Ndicó cáva sīquī ni, ná quíyuhū ni tácua mā cūní maá Yāā jā ndéē nūū mesa jā tátúnī, jíín Yāā cúu Tīcāchí jā cuāha yā castigo xēēn nduhū.

17 Chi nī nquenda maá quīvī cāhnú jā cuāha yā castigo, ¿de ní iin quenda jā cuiñi nūū yā? ncachī ndá ji.

7

Nchivī ndācá tatā Israel jā ní jēcundeē sello teēn

1 De tá nī ncuu tiñu yáhá, de nī jinī ni cūmī ángel yā jā íñí ndicúmī lado ñayīví. De jásī ndá yā jā má quīhí tāchī ndicúmī lado, tácua mā quīhí nūū ñūhún ni nūū mar ni nūū ni jin ñutun.

2 De suni nī jinī ni incā ángel yā, vāji ichi nūū quénda ncandiī. De yíndahá yā sello Yāā Dios, Yāā técū. De nī ncāhān jee yā jíín ndicúmī ángel ñúcuán jā ndíso tíñú jā sáhá daño nūū ñuhun yíchí jíín nūū mar:

3 Mā sāhá nú daño nūū ñūhún ni nūū ndācá ñutun ni nūū mar, chi jondē tee ó sello teēn ndācá nchivī jā sáhá tiñu cúnī Yāā Dios ndācá ó, ncachī yā.

4 De nī jini nī jā cáchī jā íyó ciento ūū xico cūmī mil nchivī jā ní jēcundeē sello

teēn. De nchivī ñúcuán cúu
ndācá tatā nchivī Israel.
5 De íyó ūxī ūū mil nchivī jā
cúu tatā Judá jā ní jēcundeē
sello, jíín ūxī ūū mil tatā
Rubén, jíín ūxī ūū mil tatā
Gad,
6 jíín ūxī ūū mil tatā Aser,
jíín ūxī ūū mil tatā Neftalí, jíín
ūxī ūū mil tatā Manasés,
7 jíín ūxī ūū mil tatā Simeón,
jíín ūxī ūū mil tatā Leví, jíín
ūxī ūū mil tatā Isacar,
8 jíín ūxī ūū mil tatā Zab-
ulón, jíín ūxī ūū mil tatā José,
jíín ūxī ūū mil tatā Benjamín.
Ndihi tatā yáhá cúu jā ní
jēcundeē sello.

Nchivī cuāhā jā ñúhún
sahma cuijín

9 De tá nī ncuu tiñu yáhá
de nī nūcūndēhé nī, de nī jinī
ni cuāhā ndasí nchivī. De
cúu ji nchivī ndācá nación jíín
ndācá raza jíín ndācá yuhú
jíín ndācá ñuū. De íñí ji nūū
mesa nūū tátúnī Yāā Dios jíín
nūū maá Yāā cúu Tīcāchí. De
sīquī jā cuāhā ndasí ji, de ni
iin mā cūú cahvi nāsaa ji cúu.
De ñúhún ji sahma cuijín, de
yíndahá ji ñūū.
10 De nī ncana jee ndá ji:
Yāā Dios maá ó cúu jā ní scácu
yóhó,
Yāā jā ndéē nūū mesa jā
tátúnī,
jíín Yāā cúu Tīcāchí Yāā Dios.
Ncachī ndá.
11 De ndihi ángel nī jicó
ndúū yā íñí yā yuhú mesa Yāā
Dios, jíín xiín ndá tēe ñáhnú jā
ndíso tíñú, jíín xiín ndicúmī jā
técū. De nī jēcuīñī jītí ndá yā
nī ntuu yā nūū yā nūū ñūhún
nī nchiñúhún yā Yāā Dios ichi
núū mesa yā.
12 De nī ncāhān ndá yā:
Amén. Cúsiī inī ō cáhān ō jā
vāha ndasí Yāā cúu Yāā
Dios maá ó.
De viī cúñáhnú yā de ndíchí
yā.
De ná nácuetáhví ó nūū yā, de
ná cóo yíñúhún ó nūū
yā.
Chi maá yā tíin poder, de
ndíso yā cuāhā fuerza
níí cání cuitī. Amén.
Ncachī ndá ángel yā.
13 Sá de nī ncāhān iin tēe
ñáhnú ñúcuán jíín nī: ¿Ní
nchivī cúu yáhá jā ñúhún
sahma cuijín, de ní ichi vāji
ndá ji?
14 De nī ncāhān ni jíín dē:
Maá ní cúu jā jínī, Señor. De
nī ncāhān dē jíín nī: Yáhá cúu
nchivī jā ní nchāha ndá ji nī
jinī ji tūndóhó xéēn. De nī na-
quete ji sahma ji jíín nīñī maá
Tīcāchí, de nī nduyaa vāha,
cúu jā ní ndundoo ánō ji nī
nsāhá yā.
15 Jā ñúcuán cúu jā íñí ji nūū
mesa nūū tátúnī Yāā Dios, de
sátíñú ji inī templo yā nduú
ñuú. De Yāā jā ndéē nūū
mesa, coto yā ji jā quendōo
vāha ji nūū yā.
16 De mā cúū cā ji sōco, ni
mā yíchī cā ji ndute. De ni mā
cáyū cā ji nūū ncandiī, de ni
mā ndōhó cā ji jā ihní.
17 Chi maá Yāā cúu Tīcāchí
jā ndéē nūū mesa jā tátúnī,
coto yā ji modo jā cúu ji tīcāchí
yā. De cundeca yā ji quīhīn
yā jíín ji nūū quéne ndute jā
cutecū ji níí cání sāhá. De
Yāā Dios nacuahā yā ndute

núū ndá ji, de mā cuācú cā ji, ncachī tēe ñáhnú ñúcuán.

8

Sīquī sello ūjā jíín cōhō cūu oro

1 De Tīcāchí ñúcuán nī jehndē yā sello ūjā jā ndásī tutū, de nañíí-ni nī īyo inī andiví tá sava hora.

2 De nī jinī ni ndihújā ángel jā íñí nūū Yāā Dios. De nī jēhe ūjā trompeta nūū ndá ángel ñúcuán.

3 Sá de nī nquenda incā ángel, yíndahá yā iin cōhō cūu oro, de nī jēcuīñī yā nūū altar. De nī jēhe cuāhā sūja īī nūū yā, tácua sōcō yā jíín tūhun jā jícān táhvī ndihi nchivī jā cándíja Yāā Dios. De nī nsōcō yā nūū altar oro jā íyó ichi núū mesa nūū tátúnī Yāā Dios.

4 De nūū cōhō cūu jā tíin ángel ñúcuán nī nquene ñūhmā sūja īī, nī ncaa nūū Yāā Dios jondē jíín tūhun jícān táhvī ndá nchivī cándíja Yāā Dios.

5 Sá de nī nquehen ángel cōhō cūu ñúcuán. De nī nchuhun chitú yā tīcāyi ñuhūn jā cáyū nūū altar. De nī squéne yā jondē inī ñayīví. De nī nsāhá jā ní ncana taja, de nī nihin, de nī jēndūtē nī nsāhá taja, de nī ntāan.

Tūhun sīquī trompeta

6 Ñúcuán de ndihújā ángel jā yíndahá ndihújā trompeta, nī nsāhá tūha yā jā tivī yā.

7 De ángel xíhna ñúhún nī ntivī yā trompeta. De nī ncuun ñíñí jíín ñuhūn inī ñayīví jā ní nsacā nuu jíín nīñī. De nī ncāyū iin jā únī parte ñayīví, jíín iin jā únī parte ñutun, jíín iin jā únī parte itē cuīí.

8 De ángel ūū nī ntivī yā trompeta. De iin jā cúu modo iin yucu cáhnú jā cáyū ñuhūn nī nincava cuāhān nūū mar. De iin jā únī parte mar nī nduu nīñī.

9 De nī jīhī iin jā únī parte quiti ñúhún inī mar. De nī naā iin iin ndācá jā únī barco.

10 De ángel ūnī nī ntivī yā trompeta. De nī nincava iin quīmi cāhnú ichi andiví, de cáyū tá cáyū iin iti cáhnú. De nī nincava sīquī iin iin ndācá jā únī yūte jíín nūū quéne ndute.

11 De quīmi ñúcuán nání quīmi ūguā. De iin jā únī parte ndute nī nduu ūguā. De nī jīhī cuāhā nchivī nī nsāhá jā ní nduu ūguā ndute ñúcuán.

12 De ángel cūmī nī ntivī yā trompeta. De iin jā únī parte ncandiī jíín yōō jíín tiūūn nī ntīví. De nī nduneē iin jā únī parte, de nduú cā ní ncútūu iin jā únī parte nduú jíín ñuú.

13 De nī nūcūndēhé nī, de nī jini nī jā cána jee iin ángel yā jā ndáva cuāhān sava andiví: Nāçā xēēn cā ndoho nchivī ndéē inī ñayīví, chi ja ñatin ndāhyū ūnī cā trompeta jā tivī ūnī cā ángel, ncachī yā.

9

1 De ángel ūhūn nī ntivī yā trompeta. De nī jinī ni jā ichi andiví nī nincava tucu iin quīmi inī ñayīví. De nūū quīmi ñúcuán nī jēhe ndácáa jā nune maá yavī cūnú ndasí.

2 Sá de nī nacune yavī, de nī nquene ñūhmā nī ncaa modo

ñūhmā iin jītūn cāhnú. De
nī nsāhá ñūhmā jā ní ncuneē
ncandiī jíín níí nūū tāchī.
3 De nūū ñūhmā ñúcuán nī
nquenda tīca langosta, nī jītē
nuu tī níí cáhnú ñayīví. De
nī jēhe yā tūhun jā sāhá tī tá
sáhá ndá tīsuhmā xēēn jā íyó
inī ñayīví.
4 De nī ndacu yā nūū tī
jā má sāhá tī daño itē jíín
yūcū cuīí jíín ñutun, chi maá-
ni nchivī jāá nduú nā sello
Yāā Dios ndéē teēn ji cúu jā
tuu tī.
5 De nduú ní jéhe yā tūhun
jā cahnī tī nchivī, chi maá-ni
jā sndóho tī ji ūhūn yōō. De
sáhá tī jā játū ji tá cúu nūū játū
nchivī jā túu tīsuhmā ji.
6 De quīvī ñúcuán nducú
ndasí nchivī modo jā cuū ji,
sochi mā níhīn ji modo. De
vísō cúnī ji cuū ji, de nduú nā
modo cuū ji.
7 De ndá tīca langosta
ñúcuán cáá tī tá cáá caballo
jā íyó tūhva quīhīn nūū canāá.
De xīnī tī ñúhún modo corona
oro. De née tī nūū tēe.
8 De íyó ixi tī jā cáá tá cáá ixi
xínī ñahan. De nūhun tī cáá tá
cáá nūhun ndicaha.
9 De níí tī ndásī jā cúu modo
sahma cāa. De níhin nījīn tī tá
cúu nūū níhin jā cuáhān cuāhā
caballo nūū guerra de ñúhun
tī carreta.
10 De suhmā tī íyó iñu, de
sáhá tá sáhá tīsuhmā. De jíín
suhmā tī de cuu sndóho tī
nchivī ūhūn yōō.
11 De íyó iin jā cúñáhnú
nūū tī, de suu cúu tāchī jā
jíto yavī cūnú ndasí ñúcuán.
De tāchī ñúcuán yuhú hebreo
nání Abadón, de yuhú griego
nání Apolión, jā cáchī: Tāchī jā
snáā.
12 Ja nī nchāha iin tūndóhó,
de íyó ūū cā tūndóhó jā quiji.
13 De ángel īñū nī ntivī yā
trompeta. De nī jini nī iin
tūhun jā ní ncāhān jondē
māhñú ndicúmī squínā altar
oro jā íñí nūū Yāā Dios.
14 De nī ncāhān ñúcuán jíín
ángel īñū jā yíndahá trompeta:
Nandají nú ndicúmī ángel jā
núhnī yuhú yúte cāhnú jā nání
Eufrates, ncachī.
15 De nī nandají ndicúmī
ángel ñúcuán, tácua cahnī iin
ndācá jā únī nchivī ñayīví. Chi
ja íyó tūha ndá ángel ñúcuán jā
síquī maá hora jíín quīvī jíín
yōō jíín cuīyā jā coo súcuán.
16 De nī jinī ni jā cáchī jā
íyó ūū ciento millón soldado
jā yósō caballo.
17 De nī stéhēn cā yā nūū ni,
de nī jinī ni ndācá caballo. De
ndá tēe jā yósō sīquī tī ñúhún
dē camisa cāa, jā cuāhá, jā
ndēé, jíín jā cuāán. De xīnī ca-
ballo cáá tá cáá xīnī ndicaha.
De yuhú tī quéne ñuhūn jíín
ñūhmā jíín azufre.
18 De jíín ndinúnī jā quéne
yuhú caballo, de nī jīhī iin
ndācá jā únī nchivī, suu jíín
ñuhūn jíín ñūhmā jíín azufre.
19 Chi yuhú tī jíín suhmā tī
íyó fuerza jā cahnī tī nchivī.
Chi suhmā tī cáá tá cáá cōō,
de íyó xīnī, de jíín ñúcuán
sndóho tī nchivī.
20 De sava cā nchivī jāá
nduú ní jíhī jíín ndācá
tūndóhó yáhá, nduú ní nácani
inī ji jā sndóo ji ídolo jā ní
nsāhá ji. De nduú ní sndóo ji
jā chíñúhún ji ndācá tāchī jíín

ídolo jā ní ncuvāha jíín oro jíín plata jíín cāa cuāán jíín yūū jíín ñutun. De ndācá ñúcuán chi nduú cúu cunī, ni nduú cúu cuni, ni nduú cúu caca.

21 De ni nduú ní nácani inī nchivī jā sndóo ji jā jáhnī ji ndīyi, jíín jā sáhá tásí ji, jíín jā jíca ndiī ji, jíín jā sácuíhná ji.

10

Tūhun ángel jā yíndahá libro lulí

1 De nī jinī ni incā ángel yā jā ndíso poder, nī ncuun yā ichi andiví. De ñúsúcún yā vīcō, de xīnī yā ñúhún tīcō yēhndé. De nūū yā jéndūtē modo ncandiī, de sīhin yā cúu modo ūū sihīn jā cáá tá cáá ñuhūn.

2 De née yā iin libro lulí jā núne. De nī jani yā jēhē cuáhá yā nūū mar, de jēhē sátín yā nūū ñuhun yíchí.

3 De nī ncana jee ndasí yā, tá cúu jā ndáhyū ndicaha. De tá nī ncana jee yā, de nī ncana ūjā taja.

4 De tá nī ncana ūjā taja, de ja íyó tūha nī jā tee nī tūhun ñúcuán nícu. De nī jini nī iin tūhun ichi andiví jā ní ncāhān jíín nī: Chuvāha nú ndācá tūhun jā ní ncāhān ūjā taja ñúcuán, de mā stéhēn nū ni mā tēé nú, ncachī.

5 Ñúcuán de ángel jā ní jinī ni jā íñí nūū mar jíín nūū ñūhún, nī nanee yā ndahá cuáhá yā ichi andiví.

6 De nī nacunehen yā síví maá Yāā jā técū níí cání, Yāā jā ní nsāhá andiví jíín ñayīví jíín mar jíín ndācá ndihi jā íyó inī. De jíín síví yā ñúcuán nī ncāhān téyíí ángel: Mā cúcuéé cā jā jīnu ñayīví.

7 Chi tá quijéhé ángel ūjā tivī yā trompeta, ñúcuán de squíncuu-ni Yāā Dios tūhun yíyuhū yā, tá cúu nūū ní ncachī tūhun yā nūū ndācá mozo yā, tēe nī nacani tūhun yā jondē janahán, ncachī ángel.

8 Ñúcuán de maá jā ní jini nī jā ní ncāhān ichi andiví, nī ncāhān tucu jíín nī: Cuáhán de quehen nú libro lulí jā núne jā née ángel jā íñí nūū mar jíín nūū ñūhún, ncachī.

9 De nī jēhēn ni nūū ángel ñúcuán, de nī jīcān ni jā ná cuáha yā libro lulí nūū ni. De nī ncāhān yā: Quehen de cajī nū. Chi vīxī cuu inī yuhú nú modo ndūxi, sochi chījin nú chi cuhiyá sāhá, ncachī yā.

10 Ñúcuán de nī nquehen nī libro lulí jā née ángel yā, de nī nchajī ni. De vīxī nī ncuu inī yuhú nī modo ndūxi. De tá nī ncuu nī nchajī ni, de nī ncuhiyá inī ni.

11 De nī ncāhān ndá jíín nī: Cánuú jā nacani tucu nú tūhun Yāā Dios, nāsa coo sīquī nchivī cuāhā ñuū jíín cuāhā nación jā síín síín yuhú, jíín sīquī cuāhā rey jā tátúnī, ncachī jíín nī.

11

Sīquī ūū testigo yā

1 Ñúcuán de nī jēhe ndá iin ñutun nūū ni, jā cúu iin medida jā chícuāhá. De nī ncāhān jíín nī: Nacuiñī de chicuāhá nú templo cāhnú Yāā Dios jíín altar, de

cahvi nú nāsaa nchivī cúu jā
chíñúhún nūū yā ñúcuán.
2 De mā chícuāhá nú patio
yātā templo. Chi ja nī jēhe
yā nūū nchivī ndācá nación
jīcá. De ndéē ji inī ciudad īī
yáhá, de ūū xico ūū yōō cuāñū
ji sīquī ciudad.
3 De tají nī ūū testigo ni jā
nacani tūhun nī mil ūū ciento
ūnī xico quīvī. De cuhun dē
sahma ndáyí jā cúcuécá inī dē
sīquī cuāchi nchivī, ncachī yā.
4 De ndúū testigo ñúcuán
cúu tá cúu ndúū ñutun olivo
jíín ndúū candelero jā íñí nūū
Yāā Dios, Yāā xíí ñayīví.
5 De nā-ni nchivī tú ndúcú
sāhá nāvāha jíín ndúū testigo
ñúcuán, de quee ñuhūn yuhú
ndúū dē, de cāyū ndihi nchivī
jā jínī ūhvī ji dē. De súcuán
cuū ndācá nchivī jā ndúcú
sāhá nāvāha jíín dē.
6 De íyó poder ndúū testigo
ñúcuán jā casī dē jā má cūún
sāvī níí tiempo jā nácani dē
tūhun yā. De suni íyó poder
dē sāhá dē jā nduu nīñī ndācá
ndute. De cuu stíví dē ñayīví
jíín ndācá nūū tūndóhó, tú
nāsaa vuelta cúnī dē.
7 De tá jīnu nacani ndúū
dē tūhun yā, ñúcuán de quee
quiti xéēn jā íyó yavī cūnú
ñúcuán. De canāá jíín ndúū
dē, de cundeé jíín dē, de cahnī
dē.
8 De ndúū ndīyi ñúcuán
cava nūū yáhvi ciudad cāhnú
nūū ní jahnī ji maá Jētohō ō
yīcā cruz. De ciudad ñúcuán
cáhān yātá ji jā ñuū Sodoma
jíín Egipto cúu, sīquī jā íyó
ndasí cuāchi ciudad ñúcuán.
9 De nchivī ndācá ñuū,
ndācá tatā, ndācá yuhú,
ndācá nación, cunī ji jā cava
ndúū ndīyi ñúcuán ūnī quīvī
yósāvá, de mā cuáha ji tūhun
jā quiyuhū.
10 De nchivī níí cáhnú ñayīví
cusiī ndasí inī ji jā ní jīhī ndúū
dē, de sāhá ji vico, de cuāha
ji regalo nūū táhán ji. Chi
ndúū tēe jā ní nacani tūhun
yā ñúcuán, nī nsāhá dē jā ní
ndoho ndasí nchivī ñayīví.
11 De tá yāha ūnī quīvī
yósāvá, de Yāā Dios sāhá yā
jā nastáá dē tāchī, de nacuiñī
dē-ni. De cuyūhú ndasí nchivī
cunī ji jā ní natecū dē.
12 Ñúcuán de cuni ndúū dē
jā cana jee ichi andiví: Caa nú
quiji nú jondē yāhá, cachī. De
ndaa dē māhñú vīcō quīhīn dē
andiví, cunī ndá nchivī jā jínī
ūhvī ji dē.
13 De maá hora ñúcuán tāan
ndasí, de ndicó cáva iin jā
úxī parte ciudad ñúcuán. De
jíín ñutáan ñúcuán cuū ūjā mil
nchivī. De ndá cā nchivī
jā ndōo, cuyūhú ndasí ji, de
cāhān ji jā cúñáhnú Yāā Dios
jā ndéē andiví.
14 Súcuán nī nchāha
tūndóhó ūū, de ñamā coo
tūndóhó ūnī.

Sīquī trompeta ūjā

15 De ángel ūjā nī ntivī yā
trompeta. De nī jini nī nī
ncāhān jee ichi andiví. De
súcuán nī ncāhān ndá:

Ndācá nación ñayīví ja nī
nūquīhi ndahá maá
Jētohō ō Yāā Dios
jíín Cristo jā ní ntetíñú yā.
De ndacu yā tiñu níí cání cuitī.
Cáchī.

16 Ñúcuán de ndihócō cūmī
tēe ñáhnú jā ndíso tíñú jā
ndéē dē mesa dē ichi núū Yāā
Dios, nī jēcuīñī jītí dē nī ntuu
dē nūū dē nūū ñūhún, de nī
nchiñúhún dē yā.
17 De nī ncāhān ndá dē:
Ná cútahvī sá nūū ní, Tátā Yāā
Dios,
chi maá ní tíin ndihi poder,
de cúu ní Yāā íyó mitan, de nī
īyo ní níí cání, de coo ní
níí cání.
De nī natiin ní ndiviī jā íyó,
de jíín poder ní nī nquijéhé ní
tátúnī ní nūū.
18 Nchivī ndācá nación nī
nquītī inī ji sīquī ní.
De mitan chi nī nquenda
quīvī jā cuāha ní cas-
tigo ji,
jíín jā sāhá ndāā ní tiñu ndācá
ndīyi.
De cuāha ní tāhvī nūū ndācá
mozo ní jā ní nacani
tūhun ní,
jíín nūū ndācá nchivī jā
jétíñú ní, jíín nchivī jā
chíñúhún nūū ní,
cúu nchivī cúñáhnú jíín jāá
nduú.
De mitan de stánū tāhvī ní
ndá nchivī jā stíví
ñayīví.
Ncachī ndá dē.
19 Ñúcuán de nī nune tem-
plo Yāā Dios jā íyó andiví. De
nī jinī nchivī jā ñúcuán íyó
jātūn jā ñúhún contrato yā.
De nī jēndūtē nī nsāhá taja, de
níhin, de cána taja, de nī ntāan,
de nī ncuun xēēn ñíñí.

12

Tūhun ñahan jíín cōō cāhnú

1 Ñúcuán de inī andiví nī
nquenda iin jā sáhvi ndasí inī
ō jínī ō: Iin ñahan jā ñúhún ña
ncandiī modo sahma, de íñí
jēhē ña sīquī yōō, de ñúhún iin
corona xīnī ña jā ndéē ūxī ūū
tiūūn.
2 De ñúhún sēhe ña. De
nī jacu cóhó ña jā ndóho ña
téhndē chījin ña jā scácu ña ji.
3 Ñúcuán de inī andiví nī
nquenda tucu incā jā sáhvi inī
ō jínī ō: Iin cōō cuāhá cáhnú
ndasí. De íyó ūjā xīnī tī jíín ūxī
ndiqui tī. De ndihújā xīnī tī
ñúhún corona.
4 De jíín suhmā tī nī stáá tī
iin jā únī parte tiūūn jā íyó an-
diví, de nī squéne tī inī ñayīví.
De nī īñi tī nūū ñahan jā scácu
sēhe ñúcuán, ndétu tī jā cocó tī
sēhe ña jā tá cacu ji.
5 De nī scácu ña iin sēhe yií,
de sūchí ñúcuán nī jēcundeē
tīñú ji jā ndacu nīhin ji
tiñu nūū ndiviī nación. De
nī ndoñúhún-ni sēhe yií ña
ñúcuán, nī ndaa ji cuāhān ji
jondē nūū íñí mesa Yāā Dios
nūū tátúnī yā.
6 De ñahan ñúcuán nī jinu ña
cuāhān ña jondē nūū ñuhun
tíhá nūū íyó iin lugar jā ní
nsāhá tūha Yāā Dios. De
ñúcuán cundeē ña nīhīn ña jā
cajī ña mil ūū ciento ūnī xico
quīvī.
7 Ñúcuán de nī ncanāá inī
andiví. Chi ángel cúñáhnú
cā jā nání Miguel jíín ndācá
ángel jā cúu mozo nūū yā, nī
ncanāá ndá jíín cōō cāhnú.
De cōō ñúcuán jíín ndá mozo
maá, nī ncanāá jíín yā.
8 De nduú ní ncúndéé ndá tī,
de nduú cā ní ncúu cundeē tī
andiví.
9 Súcuán nī ncuu jā ní ntavā
yā cōō cāhnú ñúcuán jā íyó
jondē janahán ndasí. De nání

tī tāchī cúñáhnú jíín Satanás, de maá tī cúu jā stáhví ndihi nchivī ñayīví. De nī squéne yā tī jondē inī ñayīví jíín ndācá mozo tī.

10 Ñúcuán de nī jini nī iin tūhun jā cáhān jee ichi andiví: Ja nī nquenda quīvī jā scácu Yāā Dios yóhó, jíín jā stéhēn nijīn yā jā tíin yā poder, jíín jā tátúnī yā, jíín jā ndíso tíñú maá Cristo jā ní ntetíñú yā. Chi ja nī squéne yā maá jā cáhān cuāchi sīquī ndācá hermano ō. Chi nduú ñuú nī ncāhān cuāchi sīquī ji nūū Yāā Dios maá ó.

11 De nī ncundeé ndá ji sīquī Satanás ñúcuán, nī nsāhá tūhun jā ní jati nīñī Yāā cúu Tīcāchí nī jīhī yā, jíín jā ní ncāhān ndāā ji tūhun Yāā Dios, jíín jāá nduú ní ncúndáhví inī ji maá ji, chi nī jēhe ji tūhun candíja ji vísō cuū ji jā síquī yā.

12 Túsaá de ná cúsiī ndasí inī ndá ndóhó jā ndéē andiví. De nācā xēēn ndoho ndá ndóhó jā ndéē inī ñayīví jíín nūū mar. Chi nī ncuun tāchī cúñáhnú nī jīnū nūū ndá nú. De quítī ndasí inī, chi jínī jāá nduú cā coo cuāhā cā tiempo jā stáhví nchivī, ncachī.

13 De nī jinī cōō cāhnú ñúcuán jā ní squéne yā maá cuāhān inī ñayīví, de nī jinu tī nī niquīn tī ñahan nī scácu sēhe yií, jā sāhá xēēn tī ña nícu.

14 De nī jēhe ndá ūū nījīn yaha cáhnú nūū ñahan ñúcuán, tácua ndava ña quīhīn ña lugar ña nūū ñuhun tíhá, de cācu ña nūū cōō ñúcuán. De ñúcuán cundeē ña ūnī cuīyā yósāvá, de nīhīn ña jā cajī ña.

15 De yuhú cōō ñúcuán nī nquene ndute tá cúu iin yūte cāhnú, cuāhān yātā ña tácua teni ña.

16 De ñuhun chi nī nchindeé ñahan ñúcuán, chi nī nune-ni, de nī nquēe yūte jā ní nquene yuhú cōō.

17 Ñúcuán de nī nquītī xēēn inī cōō cāhnú nī jinī tī ña. De cuāhān tī cuācanāá tī jíín ndá cā sēhe ña, suu nchivī jā squíncuu tiñu jā tátúnī Yāā Dios de cándíja nīhin ji tūhun Jesucristo.

13

Tūhun sīquī ūū quiti xéēn

1 De nī īñi nī yuhú mar. De nī jinī ni jā ní nquenda iin quiti xéēn inī mar. De íyó ūjā xīnī tī jíín ūxī ndiqui tī. De ndihúxī ndiqui tī ñúhún corona. De ndihújā xīnī tī ndéē iin síví néhén jā quítī inī Yāā Dios sáhá.

2 De quiti xéēn ñúcuán jā ní jinī ni cáá tá cáá cuīñī, de ndahá tī cáá tá cáá ndahá oso, de yuhú tī cáá tá cáá yuhú ndicaha. De nūū quiti ñúcuán nī jēhe cōō cāhnú poder maá jíín mesa nūū tátúnī. De nī nsāhá jā cúñáhnú ndasí quiti ñúcuán.

3 De nī jinī ni jā ní ntacuēhé iin xīnī tī, de ja ñatin cuū tī nícu. De nī nduvāha tī jā ní ntacuēhé tī. De nī nsāhvi ndasí inī nchivī níí cáhnú ñayīví nī jinī ji, de nī jetáhví ji nūū tī.

4 De nī nchiñúhún ndá ji cōō cāhnú sīquī jā ní nsāhá tī jā cúñáhnú ndasí quiti xéēn, de suni nī nchiñúhún ji quiti xéēn ñúcuán. De nī ncāhān

ndá ji: Nduú íyó ni iin jā
cúñáhnú tá cúu nūū cúu quiti
yáhá, de ni iin mā cúndéé
canāá jíín tī, ncachī ndá ji.
5 De nduú ní jásī yā jā cáhān
téyíí tī jíín jā cáhān nāvāha tī
sīquī yā. De nī nīhīn tīñú tī jā
tatúnī tī ūū xico ūū yōō.
6 De nī nquijéhé tī nī ncāhān
nāvāha tī sīquī Yāā Dios, jíín
sīquī síví yā, jíín sīquī nūū
ndéē yā, jíín sīquī ndācá jā
ndéē andiví.
7 De nduú ní jásī yā jā canāá
tī jíín nchivī maá Yāā Dios, de
cundeé tī jíín ji. De suni nī
nīhīn tīñú tī jā tatúnī tī nūū
nchivī ndācá tatā, ndācá ñuū,
ndācá yuhú, ndācá nación.
8 De nchivī níí cáhnú ñayīví
jāá nduú yósō síví ji nūū tutū,
nī nchiñúhún ji quiti xéēn
ñúcuán. De Yāā cúu Tīcāchí jā
ní jahnī ndá ji, maá yā névāha
tutū ñúcuán jā yósō síví nchivī
cutecū níí cání, de ja yósō
síví ji jondē quīvī jā ní jēcōo
ñayīví.
9 Nchivī jā íyó sōho ná tée
sōho ji tūhun jā cáhān ni yáhá.
10 Ndācá nchivī jā sáhá jā
quívi táhán vecāa, suni vecāa
quīhīn maá ji. De ndācá
nchivī jā jáhnī tāhán jíín
espada, suni jíín espada cuū
maá ji. Túsaá de nchivī maá
Yāā Dios chi cánuú cuandeé
inī ji jíín tūndóhó de mā
jéncuiñī ji cándíja ji tūhun jā
cúndáhví inī yā ji.
11 Ñúcuán de nī jinī ni incā
quiti xéēn jā ní nquenda
chījin ñuhun. De íyó ūū ndiqui
tī jā cáá tá cáá ndiqui tīcāchí.
De modo tāchī cōō cāhnú,
súcuán cáhān tī.
12 De tá cúu nūū tátúnī quiti
xéēn xíhna ñúhún, suni súcuán
tátúnī quiti úū, íñí tī nūū
quiti xíhna ñúhún. De quiti
úū sáhá tī jā chiñúhún ndācá
nchivī níí cáhnú ñayīví nūū
quiti xíhna ñúhún, quiti jā ní
ntacuēhé jā ja ñatin cuū tī de
nī nduvāha tī.
13 De quiti úū suni sáhá
ndācá tiñu ñáhnú jā sáhvi
ndasí inī ō. Chi nī scúun tī
ñuhūn ichi andiví nī nquiji inī
ñayīví, nī jinī ndá nchivī.
14 De nī stáhví tī nchivī
ñayīví jíín ndācá tiñu ñáhnú jā
ní nīhīn tī poder jā sāhá tī, jínī
jínúū quiti xíhna ñúhún. De nī
ndacu tī jā ná sáhá nchivī im-
agen quiti xíhna ñúhún, quiti
jā ní ntacuēhé jíín espada, jā
ja ñatin cuū tī de nī nduvāha
tī.
15 De quiti úū nī nīhīn tī
poder jā chuhun táchí tī xītīn
imagen quiti xíhna ñúhún,
tácua cuu cāhān, de cahnī
ndācá nchivī jāá nduú jétáhví
ji chiñúhún ji maá.
16 De ndācá nchivī cúñáhnú
jíín jāá nduú cúñáhnú, ndācá
nchivī cuīcá jíín nchivī
ndāhví, ndācá nchivī sátíñú
cuenta maá jíín mozo jā ní
jeen nchivī, nī nsāhá tī jā ní
jēcundeē iin tunī ndahá cuáhá
ji á teēn ji.
17 De ni iin nchivī mā cūú
cueen ji xīcó ji de tú nduú
ndíso ji tunī jā cúu síví tī á
número jā cúu síví tī.
18 Tūhun ndíchí cúu jā cáhān
ni yáhá: Ndācá nchivī jā
jícūhun vāha inī cuu tavā ji
cuenta número quiti xéēn
ñúcuán, chi número tī cúu síví

iin tēe. De número ñúcuán cúu īñū ciento ūnī xico īñū.

14

Yaā jā jíta 144,000 nchivī

1 Ñúcuán de nī nūcūndēhé
nī, de nī jinī ni jā íñí maá Yāā
cúu Tīcāchí xīnī yucu Sión. De
íñí ciento ūū xico cūmī mil
nchivī jíín yā. De teēn ji ndéē
síví maá yā jíín síví Tatá yā
Yāā Dios.
2 De nī jini nī jā níhin ndasí
ichi andiví, modo jā jíca
cuāhā yūte á jā cána nīhin taja.
De jā níhin ñúcuán sáhá modo
jā tée cuāhā nchivī yaā nání
arpa.
3 De íñí ji ichi núū mesa
nūū tátúnī Yāā Dios, jíín nūū
ndicúmī jā técū, jíín nūū
ndihócō cūmī tēe ñáhnú jā
ndíso tíñú. De nī jita ndá ji iin
yaā jeé. De ni iin nchivī nduú
cúu cutūha ji yaā ñúcuán, chi
maá-ni ciento ūū xico cūmī
mil nchivī jā ní scácu yā inī
ñayīví.
4 De ndācá tēe yáhá cúu
jāá nduú ní nsáhá cuāchi jíín
ñahan jā sáhá nēhén, chi tēe
ndoo ánō cúu ndá dē. De
níquīn ndá dē Tīcāchí ní-ni
cúu nūū cuáhān yā. Chi nī
scácu yā dē inī ñayīví, de ndá
máá dē cúu tēe jā xihna cā
nī ncandíja nūū Yāā Dios jíín
nūū Yāā cúu Tīcāchí.
5 De nduú cuitī nā tūhun
stáhví cáhān ndá dē, chi tēe
ndoo ánō cúu dē, íñí dē nūū
mesa Yāā Dios.

Tūhun jā ní ncāhān ndinúnī ángel

6 Ñúcuán de nī jinī ni incā
ángel yā jā ndáva cuāhān sava
andiví. De ndíso yā tūhun
jā scácu Yāā Dios nchivī jā
cutecū ji níí cání. De nī nacani
yā tūhun ñúcuán nūū ndācá
nchivī níí cáhnú ñayīví, nūū
nchivī ndācá nación, ndācá
tatā, ndācá yuhú, ndācá ñuū.
7 De nī ncāhān jee yā: Coto
má stíví nú nūū Yāā Dios, de
cāhān nū jā cúñáhnú ndasí
yā, chi ja nī nquenda quīvī jā
sāhá ndāā yā sīquī nū nāsa nī
nsāhá ndá nú. De chiñúhún
nú yā, chi maá yā nī nsāhá
andiví jíín ñayīví jíín mar
jíín ndācá nūū quéne ndute,
ncachī ángel.
8 Ñúcuán de níquīn incā
ángel vāji, de nī ncāhān yā:
Ja nī naā ndihi ciudad téyíí
Babilonia. Chi nī nsāhá jā
nchivī ndācá nación cásíquí
ndéē ji Yāā Dios jā ní sndóo ji
yā de níquīn ji ídolo jíín ndācá
tiñu néhén, ncachī ángel ūū.
9 Ñúcuán de níquīn incā
ángel ūnī, de nī ncāhān jee
yā: Xēēn coo sīquī nchivī
jā chíñúhún quiti xéēn jíín
imagen tī, de jéhe ji tūhun
cundeē tunī tī teēn ji á ndahá
ji.
10 Chi nīhīn ji castigo xēēn
sīquī ndá cuāchi jā ní nsāhá ji,
chi quītī inī Yāā Dios nūū ji,
de mā cúne cáhnú cā inī yā.
De ndoho ji nūū cáyū ñuhūn
jíín azufre, cunī ndācá ángel
Yāā Dios jíín Yāā cúu Tīcāchí.
11 De ñūhmā nūū ndóho ndá
ji cáa níí cání cuitī. De nduú
ñuú nduú nátātú nchivī jā
ndóho, jā ní nchiñúhún quiti
xéēn jíín imagen tī, jíín jā ní
jēcundeē tunī síví tī.
12 Jā ñúcuán nchivī maá
Yāā Dios jā squíncuu ji tiñu

ndácu yā de cándíja vāha ji
Jesús, cánuú jā cuandeé inī ji,
ncachī ángel ūnī.
13 Ñúcuán de nī jini nī iin
tūhun ichi andiví jā ní ncāhān
jíín nī: Tee nú tūhun jā cáhān
ni jíín nú yáhá: Nācā ndetū
ndá nchivī jā cándíja maá
Jētohō ō, jā jíhī jondē mi-
tan jíín jondē níí cā tiempo.
Jāndáā chi natātú ji jā ní nsāhá
ji tiñu váha, de tiñu ji ñúcuán
mā náā chi sāhá jā quendōo
vāha ji níí cání, ncachī Espíritu
Santo.

Jā ní nastútú yā nchivī
ñayīví

14 Ñúcuán de nī nūcūndēhé
nī, de nī jinī ni iin vīcō cuījín.
De nūū vīcō ñúcuán ndéē Yāā
nī nduu tēe. De xīnī yā ñúhún
corona oro, de yíndahá yā iin
hoz xēēn.
15 De nī nquee incā ángel
inī templo, de nī ncana jee nī
ncāhān jíín Yāā jā ndéē nūū
vīcō: Quehndē ní jíín hoz ní,
de nastútú ní nchivī ñayīví.
Chi ja nī nquenda quīvī jā
nastútú ní ji tá cúu nūū téhndē
trigo jā ní ncuaān, ncachī.
16 Ñúcuán de Yāā jā ndéē
nūū vīcō nī nastútú yā nchivī
vāha inī ñayīví, tá cúu nūū
téhndē trigo jíín hoz.
17 Sá de nī nquee incā ángel
inī templo jā íyó andiví, de
suni yíndahá yā iin hoz xēēn.
18 De jondē nūū altar nī
nquee tucu incā ángel, de
ndíso tíñú yā sīquī ñuhūn al-
tar. De nī ncana jee yā cáhān
yā jíín ángel jā yíndahá hoz
xēēn: Quehndē nū jíín hoz
xēēn nū, de nastútú nú nchivī
jā sáhá nēhén inī ñayīví, tá cúu
nūū jéhndē ndá ji ndahá yūcū
uva jā ní nchīchī, ncachī.
19 De ángel ñúcuán nī
jehndē yā jíín hoz yā, chi
nī nastútú yā nchivī jā sáhá
nēhén inī ñayīví, tá cúu nūū
ndútútú ndīhā uva. De nī
ntaān yā ji nūū nīhīn ji castigo
xēēn Yāā Dios, tá cúu nūū táān
ji ndīhā uva jā tāxīn.
20 De nī jēhe yā castigo ji
yātā ñúū, de nī jica nīñī ji
modo ndūxi uva. De nī ndaa
nī nquenda jondē freno yuhú
caballo, de nī jica jondē ūnī
ciento kilómetro.

15

Ndihújā ángel jíín ndihújā
tūndóhó jā sándīhí

1 De nī jinī ni incā tiñu
ñáhnú ichi andiví jā sáhvi inī
ō. Chi íñí ūjā ángel yā jā cuāha
ndihújā tūndóhó sándīhí. De
tá jīnu ndihújā tūndóhó yáhá,
sá de jīnu jā má cuáha cā Yāā
Dios castigo xēēn sīquī cuāchi.
2 De suni nī jinī ni iin jā cáá
tá cáá mar, de ndéē nihni de
jéhe nduva modo ñuhūn. De
yuhú mar ñúcuán íñí nchivī
jā ní ncundeé ndá ji sīquī
quiti xéēn jíín imagen tī, jíín
jāá nduú ní nquéhen ji tunī
número jā cúu síví tī. De née
ndá ji yaā jā nání arpa jā ní
jēhe Yāā Dios nūū ji.
3 De jíta ndá ji yaā jā ní
ntavā Moisés, tēe cúu mozo
Yāā Dios, jíín yaā maá Tīcāchí,
de súcuán cáhān:

Tátā Yāā Dios, sáhvi inī ndá sá
jínī sá ndihi tiñu ñáhnú
jā sáhá ní,
chi tíin ní ndihi poder.

De maá-ni tiñu ndāā tiñu váha
sáhá ní,
jā cúu ní Rey nūū ndācá
nación.
4 Nduú ni iin ji íyó jā má cáca
yíñúhún ji nūū ní, Tátā
Yāā Dios.
De ndihi ji cāhān jā cúñáhnú
ndasí ní.
Chi mátúhún-ni maá ní cúu
Yāā ndoo Yāā īī.
De quiji nchivī ndācá nación,
chiñúhún ji níhín,
Chi ja nī jinī ji jā vāha ndāā
sáhá ní ndācá tiñu.
Ncachī ndá ji jíta ji.
5 Ñúcuán de nī nūcūndēhé
nī, de nī jinī ni jā inī andiví
núne cuarto īī inī templo nūū
íyó tabla yūū jā yósō ley yā.
6 De inī templo nī nquee
ndihújā ángel jā ndíso tíñú
sīquī ndihújā tūndóhó. De
ñúhún ndá yā sahma fino jā
íyó ndoo de xíñū. De núhnī
cinturón oro yīcā yā.
7 De iin táhán ndicúmī jā
técū nī jēhe iin iin cōhō oro
nūū ndihújā ángel ñúcuán. De
inī cōhō ñúhún chitú castigo
xēēn jā ní jēhe Yāā Dios, Yāā
técū níí cání.
8 De nī nchitú ñūhmā níí
cáhnú inī templo, de suu nī
stéhēn jā cúñáhnú ndasí Yāā
Dios jíín poder jā tíin yā. De
ni iin nduú ní ncúu quīvi inī
templo, chi jondē ná ndíhi
ndihújā tūndóhó jā cuāha
ndihújā ángel yā.

16

Sīquī ndihújā cōhō jā ñúhún castigo

1 Ñúcuán de inī templo nī
jini nī iin tūhun jā cáhān jee
jíín ndihújā ángel yā: Cuáhán
de cati ndá nú sīquī ñayīví
ndihújā cōhō jā ñúhún castigo
xēēn jā ní jēhe Yāā Dios, cáchī.
2 De cuāhān ángel xíhna
ñúhún, de nī jati yā cōhō yā
sīquī ñayīví. De ndācá nchivī
jā ndéē tunī quiti xéēn jíín
jā chíñúhún imagen tī, nī
nquene ndīhyi xeēn jā játū
ndasí.
3 De ángel ūū nī jati yā cōhō
yā nūū mar, de ndute mar nī
nduu tá cúu nīñī ndīyi. De nī
jīhī ndācá quiti jā ñúhún inī
mar.
4 De ángel ūnī nī jati yā cōhō
yā inī ndācá yūte jíín ndācá
nūū quéne ndute, de nī nduu
nīñī.
5 De nī jini nī jā cáhān ángel
jā ndíso tíñú sīquī ndute: Tátā
Yāā Dios, maá ní cúu Yāā
ndoo Yāā īī, Yāā íyó mitan, de
nī īyo ní níí cání. De ndāā sáhá
ní jā súcuán nī nenda ní sīquī
cuāchi ji.
6 Chi nī nsāhá ndá ji jā ní
jati nīñī nchivī ndoo ní jíín
nchivī jā ní nacani tūhun ní.
De mitan chi nī nsāhá ní jā jíhi
ji nīñī, chi nchivī nēhén cúu
ndá ji, de cánuú cundoho ji
súcuán.
7 De nī jini nī jā cáhān incā
jondē nūū altar: Tátā Yāā
Dios, maá ní cúu jā tíin ndihi
poder. De tiñu váha tiñu ndāā
nī nsāhá ní jā ní nenda ní sīquī
cuāchi ji, ncachī.
8 De ángel cūmī nī jati yā
cōhō yā sīquī ncandiī, de nī
jēhe Yāā Dios tūhun jā nduhi-
hní ndasí ncandiī tácua cāyū
nchivī.
9 De xēēn ndasí nī ncāyū
ndācá nchivī. De vísō súcuán
de nduú ní nácani inī ji jā

sndóo ji cuāchi ji, de ni nduú
ní ncáhān ji jā cúñáhnú Yāā
Dios. Chi sa nī ncāhān nāvāha
ji sīquī yā jā ní jēhe yā ndācá
castigo yáhá nūū ji.

10 De ángel ūhūn nī jati yā
cōhō yā nūū mesa nūū tátúnī
quiti xéēn. De nī ncuneē
níí cáhnú nūū tátúnī tī. De
nácayīhí nchivī ñii yúhú ji jā
játū ndasí ji.

11 De vísō súcuán de nduú
ní nácani inī ji jā sndóo ji tiñu
néhén jā sáhá ji. Chi nī ncāhān
nāvāha ji sīquī Yāā Dios andiví
sīquī jā játū ndasí ji de ndóho
ji ndīhyi xeēn.

12 De ángel īñū nī jati yā
cōhō yā sīquī yūte cāhnú jā
nání Eufrates. De nī nchīchī
ndihi ndute yūte ñúcuán,
tácua nune iin ichi jā quiji
ndācá rey ichi nūū quénda
ncandiī.

13 De nī jinī ni jā inī yuhú
cōō cāhnú jíín inī yuhú quiti
xéēn jíín inī yuhú maá tēe jā
nácani tūhun stáhví nī nquee
ūnī tāchī jā cáá tá cáá sahvā.

14 De ndá ñúcuán chi jā
jétíñú ndá tāchī cúu, de sáhá
tiñu ñáhnú jā sáhvi inī nchivī
jínī ji. De nī nquiji ndá tāchī
ñúcuán jā nastútú ndācá rey
níí cáhnú ñayīví, jā canāá dē
sīquī Yāā Dios quīvī jā ndiji yā.
De maá yā cúu jā tíin ndihi
poder.

15 Cunini ndá nú, chi iin
sanaā-ni de nenda nī, tá cúu jā
iin sanaā-ni de quíji jācuīhná.
De nācā ndetū ndá nchivī jā
ndito inī ji, de jíto vāha ji
sahma ji, tácua mā cācá ñíí
ji, cúu jāá nduú nā cuāchi
coo sīquī ji jā cucanoō ji nūū
ndācá nchivī, ncachī yā.

16 De nī nastútú ndá tāchī
ñúcuán ndācá rey, nī ndutútú
iin lugar jā nání Armagedón
yuhú hebreo.

17 De ángel ūjā nī jati yā
cōhō yā nūū táchī. De inī
templo andiví jíín nūū mesa
nūū tátúnī yā, nī nquenda iin
tūhun jā ní ncāhān jee: Ja nī
jīnu, ncachī.

18 Ñúcuán de nī jēndūtē
sáhá taja, de níhin, de cána
taja, de nī ntāan ndasí. Chi
jondē níí cání jā íyó nchivī
ñayīví, nduú ní ntáan nīhin
ndasí tá cúu jā ní ntāan nī jinī
ni.

19 De maá ciudad Jerusalén
jā cúñáhnú, nī ncusíín nī ncuu
ūnī parte, de níí cáhnú ñayīví
nī jicó cáva vehe ndá ñuū.
De ñuū téyíí Babilonia, chi nī
nsāhá yā jā ní ndutahvī ji cas-
tigo xēēn, chi nī nquītī ndasí
inī yā sīquī cuāchi ji.

20 De nī naā ndācá isla, de
suni yucu nduú cā naá īyó.

21 De ichi andiví nī ncuun
ñíñí náhnú sīquī nchivī, jā
vēe jondē ūū xico kilo. De
nī ncāhān nāvāha ndá nchivī
sīquī Yāā Dios jā ní ncuun
ndasí ñíñí, chi iin tūndóhó
xéēn nī ncuu.

17

Jā nenda yā sīquī ñuū nēhén Babilonia

1 Ñúcuán de nī nquiji iin
táhán ndihújā ángel jā ní nee
ndihújā cōhō, de nī ncāhān yā
jíín nī: Nehēn, de ná stéhēn
ni nūū nū nāsa coo castigo
sīquī maá ñahan ndiī jā cúu

ñuū cúñáhnú jā ndéē nūū íyó
cuāhā ndute.
2 Chi ndācá rey ñayīví,
modo jā ní ncasíquí ndéē dē
jíín ñahan ñúcuán, cúu jā ní
sndóo dē Yāā Dios de níquīn
dē tūhun nēhén jā ní stéhēn
ña. De nī nsāhá ña jā nchivī
níí cáhnú ñayīví, modo jā jíni
ji de cásíquí ndéē ji Yāā Dios
cúu jā ní sndóo ji yā de sáhá
ndasí ji cuāchi, ncachī ángel.
3 De nī stéhēn cā Espíritu
Santo jā ní jinī ni, de ángel yā
ñúcuán cuāhān jíín nī jondē
nūū ñuhun tíhá. De nī jinī
ni iin ñahan, yósō ña iin quiti
xéēn cácuáhá. De níí cáhnú tī
ndéē tūhun nēhén jā quítī inī
Yāā Dios sáhá. De íyó ūjā xīnī
tī jíín ūxī ndiqui tī.
4 De ñahan ñúcuán ñúhún
ña sahma ndihí jíín sahma
cuahá, de suni ñúhún ña siquī
oro jíín yūū luu jíín perla jā
ndéē yāhvi. De née ña iin cōhō
oro jā ñúhún chitú jíín tiñu
néhén ndasí jíín tiñu téhén jā
jíca ndiī ña.
5 De teēn ña ndéē iin síví jā
cúu iin tūhun yuhū, de suha
cáhān: Yáhá cúu ñuū téyíí Ba-
bilonia, jā cúu tá cúu naná
ndācá jā jíca ndiī jíín jā sáhá
nēhén ndasí inī ñayīví, cáchī.
6 Sá de nī jinī ni jā ñahan
ñúcuán jíni ña chi modo jā
ní jihi ña nīñī nchivī maá
Yāā Dios jíín nīñī nchivī nī
jīhī sīquī jā ní nacani ji tūhun
Jesús. De nī nsāhvi ndasí inī ni
nī jinī ni ña.
7 Sá de nī ncāhān ángel
ñúcuán jíín nī: ¿Nūcu sáhvi
inī nū ndéhé nú? Ná cáchī
tūhun nī nūū nū nāsa cúu jā
cáhān tūhun yuhū sīquī ñahan
ñúcuán jíín quiti xéēn jā yósō
ña, jā íyó ūjā xīnī tī jíín ūxī
ndiqui tī.
8 Quiti xéēn jā ní jinī nū, chi
nī ntecū tī, de mitan chi nduú
cā tī. De quee tucu tī inī yavī
cūnú, sá de quīhīn tī nūū tānū
tāhvī tī. De nchivī jā ndéē níí
cáhnú ñayīví, sāhvi inī ji cunī
ji nūū quiti ñúcuán jā ní ntecū
tī de nī jīhī tī, de nī natecū
tucu tī. De cúu ndá ji nchivī
jāá nduú yósō síví ji nūū tutū
jā yósō síví nchivī cutecū níí
cání jā ní jēcōsō síví ji jondē
quīvī nī jēcōo ñayīví.
9 Ndācá nchivī jā jícūhun
vāha inī, cuu tavā ji cuenta
nāsa cúu: Ndihújā xīnī tī cúu
tá cúu ūjā yucu nūū ndéē
ñahan ñúcuán.
10 De ndihújā xīnī tī suni
cúu tá cúu ūjā rey. De ūhūn
rey ñúcuán ja nī naā jā tátúnī
dē, de iin dē tátúnī mitan,
de incā dē chi ncháha ca
quiji. De tá quiji dē de jacū-
ni tiempo coo dē.
11 De quiti xéēn jā ní ntecū,
de nī jīhī, maá tī nī ncuu rey
ūnā. De iin táhán ndihújā rey
ñúcuán cúu tī. De tá yāha jā
tatúnī tucu tī de suni quīhīn tī
nūū tānū tāhvī tī.
12 De ndihúxī ndiqui jā ní
jinī nū cúu tá cúu ūxī rey,
de ncháha ca tatúnī ndá dē.
De ndá máá dē jíín quiti xéēn
ñúcuán, chi nīhīn tīñú dē cuu
dē rey jacū-ni tiempo.
13 De ndihúxī rey ñúcuán
chi squétáhán dē tūhun, de
nacuāha dē poder dē jíín
tiñu ndíso dē nūū quiti xéēn
ñúcuán tácua tatúnī tī.

14 De canāá dē jíín Yāā cúu
Tīcāchí. De Yāā cúu Tīcāchí
candeē yā poder ndá dē. Chi
maá yā cúu Jētohō nūū ndācá
jētohō, de maá yā cúu Rey nūū
ndācá rey. De nchivī jā íñí
jíín yā, chi nī nacāji Yāā Dios ji
de nī ncana yā ji, de squíncuu
vāha ndá ji, ncachī ángel.
15 De nī ncāhān cā yā:
Cuāhā ndute jā ní jinī nū
nūū ndéē ñahan ndiī, suu
cúu nchivī cuāhā ndācá ñuū,
ndācá yuhú, ndācá nación.
16 De ndihúxī ndiqui jā ní
jinī nū jā névāha quiti xéēn,
suu cúu ndihúxī rey jā cunī
ūhvī dē ñahan ndiī ñúcuán. De
sāhá dē jā quendōo ndáhví ña
de quendōo vichí ñií ña. De
cajī dē cūñu ña de teñuhūn dē
ña nūū ñúhūn.
17 Chi Yāā Dios scúu yā inī
dē jā ná sáhá dē tiñu jā cúnī
yā. De squétáhán ndá dē
tūhun jā nacuāha dē tiñu ndíso
dē nūū quiti xéēn, de tatúnī tī
jondē squíncuu ndācá tūhun jā
ní ncāhān Yāā Dios.
18 De ñahan jā ní jinī nū cúu
maá ñuū téyíí jā cúñáhnú nūū
ndācá rey ñayīví, ncachī ángel.

18

Sīquī jā naā ñuū Babilonia

1 Ñúcuán de nī jinī ni jā ní
ncuun incā ángel yā nī nquiji
ichi andiví. De cúñáhnú ndasí
yā. De jā jéndūtē yā de nī
jēndūtē nūū ñayīví.
2 De nī ncana jee ndasí yā:
Ja nī naā ndihi ñuū téyíí Ba-
bilonia. De nī nduu vehe
ndācá tāchī, nūū yíhí ndācá
nūū tāchī nēhén, jíín ndācá
tiōcó, quiti téhén jāá nduú
jétahān inī ō.
3 Chi ñuū ñúcuán cúu tá cúu
iin ñahan néhén, de nī nsāhá
ña jā nchivī ndācá nación,
modo jā jíni ji de cásíquí ndéē
ji Yāā Dios, cúu jā ní sndóo
ji yā de sáhá ndasí ji cuāchi.
De ndācá rey ñayīví, modo jā
ní ncasíquí ndéē dē jíín ñahan
ñúcuán jā ní jetáhví ndá dē
tūhun nēhén jā ní stéhēn ña.
De nchivī níí ñayīví jā jéen
xícó, nī ncucuícá ji jíín cuāhā
jānēhén jā ní nevāha ña.
4 Ñúcuán de nī jini nī incā
tūhun jā ní ncāhān ichi andiví:
Ndá ndóhó jā cúu nú nchivī
maá nī, quee ndá nú inī ñuū
jīñā, tácua mā quívi nduū nū
jíín ndācá cuāchi jā sáhá ña, de
tácua mā ndōhó nú tūndóhó
xéēn jā ndoho ña.
5 Chi nī ncāyā cuāhā ndasí
cuāchi ña, modo iin montón
cāhnú ndasí jā ní ncusúcún
nī nquenda jondē andiví. De
mitan de cuāha Yāā Dios cas-
tigo xēēn sīquī cuāchi ña.
6 Sndóho ndá nú ña tá cúu
nūū ní sndóho maá ña incā
nchivī. De nachunáá nú nūū
ña doble tūndóhó jā ní jēhe ña
nūū incā nchivī. De sāhá nú
jā nandicó cóo doble sīquī ña
nsūú cā jā ní nsāhá ña sīquī
incā nchivī.
7 De nī nsāhá téyíí ndasí
ña maá ña, de cuícá ndasí nī
ntecū ña. De suni jíín medida
ñúcuán nacuāha nú jā ndoho
xēēn ndasí ña. Chi jáni inī
ña: Yáhá ndéē ni tátúnī ni, de
nduú cúu nī ñahan viuda, de
mā quījí cuitī tūndóhó ndoho
nī, ncachī ña.

8 Jā ñúcuán cúu jā iin-ni
quīvī de quiji cuāhā tūndóhó
sīquī ña. Chi cuū ndīyi, de
cucuécá ndasí inī ña, de coo
tāmā, de cāyū ña nūū ñúhūn.
Chi ndasí íyó poder maá
Jētohō ō Yāā Dios, Yāā jā ní
nenda sīquī cuāchi ña, cáchī.

9 De ndācá rey ñayīví jā ní
ncasíquí ndéē dē jíín ña, de nī
ntecū cuīcá ndasí dē jíín ña,
cuacu dē de cuacu cóhó dē
cunī dē jā quénda ñūhmā jā
cáyū ña.

10 De cuiñi jícá dē chi
cuyūhú dē cunī dē jā súcuán
ndóho ña castigo. De cāhān
ndá dē: Nācā jā xēēn ndóho
nú, ñuū cúñáhnú Babilonia,
chi maá ñuū téyíí nī ncuu nú
nícu. De mitan chi iin núnúú-
ni de nī nquenda castigo jā
naā nū, cachī ndá dē.

11 De ndācá tēe ñayīví jā jéen
xícó inī ñuū ñúcuán, cuacu dē
de cuacu cóhó dē jēhē. Chi
nduú cā ni iin cueen ndatíñú
jā xícó ndá dē.

12 De ndatíñú jā xícó dē cúu
oro, plata, yūū luu, jíín perla
jā ndéē yāhvi, jíín sahma fino
jíín sahma seda jā ndīhí jíín jā
cuāhá. De suni ndācá ñutun jā
āsīn jéhēn, jíín ndācá ndatíñú
luu jā ní nsāhá jíín yūū marfil,
jíín ñutun viī jā ndéē yāhvi, jíín
cāa cuāán, jíín cāa hierro, jíín
yūū cuijín luu.

13 De suni xícó ndá dē
canela jíín ndācá jā jéhēn āsīn
jíín sūja īī jíín sūja ūguā jíín
ndācá perfume jíín vino jíín
aceite jíín harina fina jíín
trigo. De suni xícó dē quiti
jíso jíín tīcāchí jíín caballo jíín
carreta, de jondē nchivī xícó
dē jā satíñú cāhá ji-ni.

14 De cāhān ndá dē jíín ñuū
ñúcuán: Nī ncujiyo ndihi
ndatíñú cuícá jā ní jētahān
ndasí inī nū. De ndācá jā viī jā
váha jā ní ntecū cuīcá nú, chi
nī naā ndihi, de mā nánihīn
cuitī cā nū, cachī ndá dē.

15 De ndācá tēe jā ní jeen
nī yīcó nī ncucuícá jā síquī
ndatíñú ñuū ñúcuán, chi cuiñi
jícá dē jā yūhú dē cunī dē
castigo coo ñuū ñúcuán. De
cuacu dē de cuacu cóhó dē.

16 De cāhān ndá dē: Nācā
xēēn ndóho ñuū téyíí yáhá.
Chi nī ncuu tá cúu iin ñahan jā
ní ñūhun sahma fino, sahma
ndihí jíín jā cuāhá. De nī
ñūhun ña siquī oro jíín yūū luu
jíín perla jā ndéē yāhvi.

17 De mitan de iin núnúú-
ni de nī naā ndihi ndācá
ndatíñú váha ñúcuán, cachī
ndá dē. De cuiñi jícá ndācá
tēe scáca barco, jíín nchivī
jā cuáhān jíín barco, jíín tēe
sátíñú inī barco, jíín ndá cā
tēe jā sátíñú nūū mar.

18 Chi cunī dē ñūhmā jā cáyū
ñuū ñúcuán, de cana jee ndá
dē: ¿Ní íyó cā ñuū téyíí jā
cúñáhnú tá cúu nūū ní īyo ñuū
yáhá? cachī dē.

19 De cōsō ndá dē tīcāchāā
ñuhun xīnī dē jā cúcuécá inī
dē. De cuacu dē de cuacu
cóhó dē. De cana jee ndá
dē: Nācā xēēn ndóho ñuū téyíí
yáhá. Chi jíín ndatíñú cuícá
jā ní īyo ñuū yáhá nī ncucuícá
ndācá nchivī névāha barco jā
jíca nūū mar. De mitan de iin
núnúú-ni de nī naā ndihi-ni,
cachī dē.

20 De ná cúsiī inī ndá ndóhó
jā ndéē andiví, sīquī jā ní naā
ñuū yáhá. De ná cúsiī inī
ndá ndóhó tēe apóstol, jíín
tēe nácani tūhun Yāā Dios, jíín
nchivī maá Yāā Dios. Chi nī
nsāhá nēhén ñuū ñúcuán sīquī
ndá nú, de jā ñúcuán nī nenda
Yāā Dios sīquī.
21 Ñúcuán de iin ángel jā
ndíso poder, nī nquehen yā
iin yūū cāhnú tá cúu iin yōsó
cáhnú, de nī squéne yā inī
mar. De nī ncāhān yā: Tá
cúu nūū ní naā yōsó yáhá,
suni súcuán naā Babilonia,
ñuū cúñáhnú téyíí. De mā
núcōo cuitī cā jā cunī ō nūū.
22 De nī ncāhān yā jíín ñuū
ñúcuán: Inī calle nū mā cúnini
cuitī cā nchivī jā scáta ji yaā
arpa jíín flauta jíín trompeta.
De suni mā cōó cuitī cā nchivī
jā sāhá ndācá ndatíñú. De
suni mā cúnini cā ji jā nihin
ndācá molino nū.
23 De ni iin lámpara mā sāhá
cā jā cunijīn nūū nū. De
ni mā cúnini cā ji vico jā
cúsiī inī ndá ñahan ndá tēe
jā tándāhá māhñú nú. De
nchivī jā ní jeen nī yīcó nūū
nū, nī ncuñáhnú ndasí ji inī
ñayīví. De nī stáhví nú nchivī
ndācá nación jíín tiñu tásí tiñu
mágica, ncachī ángel.
24 Chi sīquī ñuū ñúcuán ndéē
cuāchi jā ní jati nīñī ndācá tēe
nī nacani tūhun Yāā Dios, jíín
ndācá nchivī maá yā, jíín ndá
cā nchivī jā ní jahnī ndá ji níí
cáhnú ñayīví.

19

1 De tá nī ncuu ndācá yáhá,
de nī jini nī jā cáhān jee cuāhā
ndasí nchivī inī andiví:
Cúñáhnú ndasí Yāā Dios. Chi
Yāā Dios maá ó cúu jā
ní scácu yóhó.
De maá yā cúñáhnú ndasí,
de maá yā tíin ndihi
poder.
2 De ndāā de vāha sáhá ndāā
yā ndācá tiñu,
chi nī nenda yā sīquī cuāchi
ñuū nēhén cúñáhnú
ñúcuán.
Chi nī stíví ji nchivī níí cáhnú
ñayīví, chi modo jā
cásíquí ndéē ji Yāā Dios
jā chíñúhún ji incā yāā.
De nī nsāhá yā jā ní ndutahvī
ji sīquī jā ní jahnī ji
ndācá mozo yā.
Ncachī ndá.
3 De nī ncāhān tucu ndá
ji: Cúñáhnú ndasí yā. Chi
níí cání quenda ñūhmā ñuū
ñúcuán jā cáyū, cáchī.
4 De ndihócō cūmī tēe
ñáhnú jā ndíso tíñú, jíín
ndicúmī jā técū, nī jēcuīñī jītí
dē nī ntuu dē nūū dē nūū
ñūhún, de nī nchiñúhún dē
Yāā Dios, Yāā ndéē nūū mesa
nūū tátúnī. De nī ncāhān ndá
dē: Amén. Súcuán ná cóo.
Cúñáhnú ndasí yā.
5 De jondē nūū mesa nūū
tátúnī yā nī ncāhān iin tūhun:
Ndá ndóhó jā sátíñú nūū Yāā
Dios,
jíín ndóhó jā jíca yíñúhún nūū
yā,
jā cúñáhnú jíín jāá nduú,
cāhān nū jā vāha ndasí Yāā
cúu yā.
Ncachī.

Vico jā tándāhá Yāā cúu Tīcāchí

6 De nī jini nī jā cáhān ndá
nchivī cuāhā ndasí, de níhin
tá cúu nūū níhin cuāhā yūte,

jíín jā cána nīhin taja. De nī
ncāhān:
Cúñáhnú ndasí yā. Chi Jētohō
ō Yāā Dios, Yāā tíin
ndihi poder,
mitan de ndácu nīhin yā tiñu.
7 De ná cúsiī inī ō, de sīī ndasí
ná cóo inī ō,
de ná cáhān ō jā cúñáhnú
ndasí yā.
Chi nī nquenda quīvī jā maá
Yāā cúu Tīcāchí, modo
jā tandāhá yā.
De nchivī maá Yāā Dios cúu
tá cúu ñahan jā tandāhá
jíín yā, de ja íyó tūha
ndá ji.
8 De nī nīhīn ji tūhun jā cuhun
ji sahma fino jā ndoo
ndasí de xíñū.
Ncachī ndá. De sahma fino
ñúcuán cúu ndācá tiñu ndāā jā
sáhá nchivī maá Yāā Dios.

9 De nī ncāhān ángel jíín
nī: Tee nú tūhun yáhá: Nācā
ndetū ndá nchivī jā ní ncana
yā jā quíhīn vico tándāhá Yāā
cúu Tīcāchí. De nī ncāhān cā
ángel jíín nī: Ndācá tūhun yáhá
cúu tūhun ndāā jā ní ncāhān
Yāā Dios, ncachī yā.

10 De nī jēcuīñī jītí nī nūū
jéhē ángel jā chiñúhún nī yā
nícu. De nī ncāhān yā jíín
nī: Mā sāhá nú súcuán. Chi
nduhū suni mozo Yāā Dios
cúu nī, tá cúu nūū cúu maá
nú jíín ndá hermano nū jā
cándíja vāha tūhun Jesús. Sa
nūū maá Yāā Dios chiñúhún
nú, ncachī yā. Chi maá tūhun
jā ní ncāhān Jesús cúu jā
cáhān ndāā ndá nchivī jā
nácani tūhun Yāā Dios.

Yāā jā yósō sīquī caballo
cuījín

11 Ñúcuán de nī jinī ni jā
núne nūū ndéē Yāā Dios an-
diví. De nī nquenda iin ca-
ballo cuījín, de Yāā jā yósō
sīquī tī nání yā Yāā ndāā, Yāā
squíncuu. De ndāā sáhá ndāā
yā tiñu, de ndāā nénda yā sīquī
ndācá jānēhén.

12 De tīnūú yā jéndūtē tá cúu
yáñuhūn. De xīnī yā ñúhún
cuāhā corona. De ndéē iin síví
yā jā maá-ni yā cúu jā jínī.

13 De ñúhún yā iin sahma jā
ní ñundaji nūū nīñī, de nání yā
Tūhun Yāā Dios.

14 De ndācá ángel yā jā íyó
andiví, yósō caballo cuījín de
níquīn yātā yā. De ñúhún ndá
sahma fino cuījín jā íyó ndoo.

15 De inī yuhú maá Yāā jā
yósō sīquī caballo, quée jā cáá
tá cáá iin espada xēēn. De
espada ñúcuán cúu tūhun yā
jā sndóho yā nchivī ndācá
nación. De nīhin ndacu yā
tiñu nūū ji. De sāhá ndāā yā
sīquī cuāchi ji modo jā jáñū
sīquī ndīhā uva jā táxīn. De
cuāha yā castigo xēēn cun-
doho ji jā quítī inī yā sīquī
cuāchi ji. Chi maá yā tíin ndihi
poder.

16 De sahma yā jíín sīhin
yā yósō tūhun yáhá: Rey nūū
ndācá rey jíín Jētohō nūū
ndācá jētohō, cáchī.

17 Ñúcuán de nī jinī ni iin
ángel yā jā íñí nūū ncandiī.
De nī ncana jee yā nūū
ndācá quiti ndáva nūū táchī:
Ndutútú ndá nú quiji nú
cuxíní nú iin vico cáhnú sāhá
Yāā Dios.

18 De cajī nū cūñu ndācá rey
jíín capitán jíín ndá tēe téyíí,
jíín cūñu ndācá caballo jíín tēe

jā ní nchosō tī. De suni cajī nū cūñu ndācá cā nchivī, cúu nchivī sátíñú cuenta maá jíín mozo jā ní jeen nchivī, cúu nchivī cúñáhnú jíín nchivī jāá nduú, ncachī ángel.

19 Ñúcuán de nī jinī ni maá quiti xéēn jíín ndācá rey ñayīví jíín cuāhā soldado dē. De nī ncutútú dē jā canāá dē jíín maá Yāā jā yósō caballo jíín ndá ángel yā.

20 De nī ntiin ndá yā quiti xéēn cuāhān tī preso jíín maá tēe nī nacani tūhun stáhví jā ní nsāhá ndācá tiñu ñáhnú nī jinī jínúū quiti xéēn. Chi jíín tiñu ñáhnú ñúcuán cúu jā ní stáhví dē ndācá nchivī jā ní jēhe tūhun cundiso tunī quiti xéēn, jíín jā ní nchiñúhún imagen tī. De quiti xéēn jíín tēe nī nacani tūhun stáhví, técū ndúū, de nī squéne yā nūū lago ñuhūn jā cáyū jíín azufre.

21 De jíín espada jā quée yuhú Yāā jā yósō caballo nī jīhī ndācá soldado quiti xéēn. De ndācá quiti jā ndáva nūū táchī nī ndahā chījin tī nī nchajī tī cūñu ndá dē.

20

Sīquī mil cuīyā

1 De nī jinī ni jā ní ncuun iin ángel ichi andiví. De née yā ndácáa jā núne maá yavī cūnú ndasí. De suni née yā iin cadena cāhnú.

2 De nī ntiin yā maá cōō cāhnú jā íyó jondē janahán ndasí, de nání tī tāchī cúñáhnú jíín Satanás. De nī juhnī yā jā cunuhnī mil cuīyā.

3 De nī squéne yā inī yavī cūnú ndasí. De nī jasī vāha yā, de nī nsāhá cutú yā yuhú yávī, tácua mā stáhví cā ñúcuán nchivī ndācá nación, chi jondē tá jīnu mil cuīyā. De jā yāha mil cuīyā, sá de cánuú jā ndājī caca nuu jacū cā tiempo.

4 De nī jinī ni ndācá mesa nūū tátúnī, de ñúcuán ndéē ndācá nchivī jā ní nīhīn tīñú ji jā sāhá ndāā ji tiñu. De suni nī jinī ni ánō ndācá nchivī jā ní jehndē ndá xīnī ji sīquī jā ní nacani ji tūhun Jesús jíín tūhun Yāā Dios. De nduú ní nchíñúhún ji quiti xéēn jíín imagen tī, de ni nduú ní jéhe ji tūhun jā cundeē tunī tī teēn ji á ndahá ji. De nī jinī ni jā ní natecū ji de nī ndacu ji tiñu jíín Cristo mil cuīyā.

5 Yáhá cúu ndá ndīyi jā natecū xihna cā. De ndá cā ndīyi, nduú ní nátecū ji, chi jondē jīnu mil cuīyā.

6 De nācā ndetū ndācá nchivī ndoo ánō jā natecū xihna cā. Chi mā cúū cuitī ji vuelta ūū. De cuu ji sūtū nūū Yāā Dios jíín nūū Cristo, de tatúnī ji jíín yā mil cuīyā.

7 De tá jīnu mil cuīyā, de ndājī Satanás de quee nūū yíndasī.

8 De stáhví tucu nchivī ndācá nación níí cáhnú ñayīví. De stáhví nchivī ñuū Gog jíín Magog. De sāhá jā ndutútú ndācá soldado ñuū ñúcuán jā canāá dē. De coo cuāhā ndasí dē tá cúu ñūtín yuhú mar.

9 De cūtē nuu dē quīhīn dē níí cáhnú ñayīví. De cuicó ndúū dē nūū ndéē ndá nchivī maá Yāā Dios, jíín ciudad jā

mānī yā jíín. De Yāā Dios chi scúun yā ñuhūn ichi andiví, de cāyū ndihi dē.

10 De tāchī cúñáhnú jā ní stáhví ndācá nchivī ñúcuán, chi squéne yā quīhīn nūū lago ñuhūn jā cáyū jíín azufre. De ñúcuán chi ja nī squéne yā quiti xéēn jíín tēe nī nacani tūhun stáhví. De ñúcuán ndoho nduú ñuú níí cání cuitī.

Jā sāhá ndāā yā tiñu nūū mesa cuījín

11 Ñúcuán de nī jinī ni iin mesa cuījín cúñáhnú, de ndéē maá Yāā tátúnī. De ñayīví jíín andiví nī ndoñúhún cuāhān jā ní ndēhé yā nūū, chi nduú cā ní ncúu coo nūū yā.

12 De nī jinī ni ndācá ndīyi, jā ní ncuñáhnú jíín jāá nduú ní ncúñáhnú, íñí ndá nūū Yāā Dios. De nī nsāhá yā jā núne ndācá libro, de suni nī nune incā libro jā yósō síví nchivī jā cutecū níí cání. De nī nsāhá ndāā yā sīquī ndācá ndīyi, tú nāsa tiñu nī nsāhá ji jā yósō nūū ndācá libro ñúcuán.

13 De nī nquee ndācá ndīyi jā ní jīhī nūū mar. De suni nī nquee ndācá ndīyi jā ní jīhī, jā íyó ji lugar nūū íyó ánō ndīyi. De nī nsāhá ndāā yā sīquī, tú nāsa nī nsāhá iin iin ji.

14 Ñúcuán de cuēhē jáhnī nchivī jíín lugar nūū íyó ánō ndīyi, nī snáā yā nī squéne yā cuāhān nūū lago ñuhūn. De jā ndoho nchivī nūū lago ñuhūn, suu cúu jā cuū ji vuelta ūū.

15 De ñúcuán nī squéne yā ndá nchivī nēhén jāá nduú yósō síví ji nūū libro jā yósō síví nchivī jā cutecū níí cání.

21

Andiví jéé jíín ñayīví jéé

1 Ñúcuán de nī jinī ni andiví jéé jíín ñayīví jéé. Chi andiví jíín ñayīví xihna ñúhún nī naā. De suni nduú cā mar.

2 De nduhū Juan, nī jinī ni ciudad īī jā cúu Jerusalén jeé. De nī ncuun vāji ichi andiví nūū ndéē Yāā Dios. De luu ndasí cáá tá cúu iin ñahan jā ní nsāhá tūha ña maá ña nī ncucutú ña jā tandāhá ña jíín yií ña.

3 De nī jini nī iin tūhun jā ní ncāhān jee ichi andiví: Cūndēhé, chi mitan de ndéē Yāā Dios māhñú nchivī. De cundeē yā jíín ndá ji, de cuu ji nchivī maá yā. De maá yā cundeē yā jíín ji jā cúu yā Yāā Dios ji.

4 De nacuahā yā ntenúū ndá ji. De mā cúū cā nchivī, ni mā cuācú cā ji, ni mā cúcuécá cā inī ji, ni mā játū cā ji. Chi ja nī nchāha ndācá tūndóhó jā ní īyo, cáchī.

5 Ñúcuán de nī ncāhān maá Yāā jā ndéē nūū mesa: Cūndēhé, chi nasāhá jeé nī ndācá jā íyó, ncachī yā. De suni nī ncāhān yā: Tee nú tūhun yáhá. Chi ndācá tūhun yáhá cúu jā jínī ndija nú jā ndāā cúu.

6 De nī ncāhān cā yā: Ja nī jīnu. Maá nī cúu tá cúu letra A jā xíhna ñúhún jíín letra Z jā sándīhí, chi maá nī nī squíjéhé ndihi de maá nī sínu. De ndācá nchivī jā yíchī, súcuán-ni cuāha nī ndute jā quéne coho ji jā cutecū ji níí cání.

7 Ndācá nchivī jā cundeé
sīquī jānēhén, nīhīn ji ndācá
yáhá cuu tāhvī ji. De cuu nī
Yāā Dios ji, de cuu ji sēhe nī.
8 De ndācá nchivī jā yúhú
cundoho sīquī tūhun nī, jíín
nchivī jāá nduú cándíja, jíín
nchivī sáhá tiñu néhén, jíín
nchivī jáhnī ndīyi, jíín nchivī
jíca ndiī, jíín nchivī sáhá tásí,
jíín nchivī chíñúhún ídolo, jíín
ndācá nchivī stáhví, nchivī
ñúcuán chi quīvi ndá ji lago
ñuhūn jā cáyū jíín azufre. De
ñúcuán cúu jā cuū ji vuelta ūū.

Jerusalén jeé

9 Ñúcuán de nī nquiji iin
táhán ndihújā ángel jā ní nee
ndihújā cōhō jā ní ñūhun chitú
ndihújā tūndóhó jā sándīhí.
De nī ncāhān yā jíín nī: Nehēn
de ná stéhēn ni nūū nū ñahan
jā tandāhá cuu ña ñasíhí Yāā
cúu Tīcāchí, ncachī yā.
10 De nī nsāhá cā Espíritu
Santo jā ní stéhēn cā nūū ni,
de ángel ñúcuán nī jeca yā
nduhū cuāhān yā jíín nī xīnī
iin yucu cáhnú súcún. De nī
stéhēn yā nūū ni maá ciudad
īī cúñáhnú jā cúu Jerusalén,
de nī ncuun vāji jondē andiví
nūū ndéē Yāā Dios.
11 De jéndūtē ndasí ciudad
ñúcuán tá cúu nūū jéndūtē
Yāā Dios. De xíñū tá cúu nūū
xíñū iin yūū luu jā ndéē yāhvi
ndasí, tá cúu yūū cuījín jā
ndéē nihni modo vidrio.
12 De yuhú ciudad nī jicó
ndúū iin jā cāhnú súcún jā
ndásī ciudad. De íyó ūxī ūū
viéhé. De ndācá viéhé íñí iin
ángel yā. De ndācá viéhé ndéē
síví ndihúxī ūū tatā Israel.
13 De lado nūū quénda
ncandiī íyó ūnī viéhé. De lado
norte suni íyó ūnī viéhé. De
lado sur suni íyó ūnī viéhé. De
lado nūū quée ncandiī suni
íyó ūnī viéhé.
14 De íyó ūxī ūū yūū nāhnú
jā cúu cimiento maá jā ndásī
ciudad. De ndācá yūū ndéē
síví ndihúxī ūū apóstol maá
Yāā cúu Tīcāchí.
15 De ángel jā ní ncāhān jíín
nī, née yā iin metro oro jā
chicuāhá yā ciudad jíín ndá
viéhé jíín maá jā ndásī ciudad.
16 De ciudad chi iin medida-
ni cúu ndicúmī lado. Chi jā
cāní jíín jā jítē, inuú-ni cúu. De
ángel nī nchicuāhá yā ciudad
jíín medida ñúcuán. De née
ūū mil ūū ciento kilómetro jā
iin iin lado. De inuú-ni me-
dida jā cāní, jā sūcún, jíín jā
jítē.
17 De suni nī nchicuāhá yā
maá jā ndásī ciudad, de née
ūnī xico cūmī metro jā sūcún.
De medida jā jétíñú nchivī,
suni jétíñú ángel ñúcuán.
18 De maá jā ndásī ciudad nī
ncuvāha jíín yūū cuījín ndéē
nihni. De ndinuhun oro cúu
ciudad, de cáá tá cáá vidrio jā
ndéē nihni.
19 De ndācá yūū jā cúu
cimiento maá jā ndásī ciu-
dad, nī ncucutú jíín ndinuū
yūū luu jā ndéē yāhvi. Yūū
xíhna ñúhún cúu yūū cuījín
ndéē nihni. De jā úū cúu yūū
ndēé xíñū. De jā únī cúu yūū
pinto. De jā cúmī cúu yūū cuīí
xíñū.
20 De jā úhūn cúu yūū pinto
jā ñúhún raya. De jā íñū cúu
yūū cuāhá pinto. De jā újā cúu

yūū cuāán ndéē nihni. De jā
únā cúu yūū cuīí ndéé. De jā
íīn cúu yūū cuāán xíñū. De jā
úxī cúu yūū cuīí cuíjín. De jā
úxī iin cúu yūū cuāhá cuáán.
De jā úxī ūū cúu yūū ndīhí
xíñū.
21 De ndihúxī ūū viéhé
ñúcuán cúu ūxī ūū perla
jā ndéē yāhvi. De iin iin
viéhé cúu iin iin perla. De
ndinuhun oro cúu calle cāhnú
ciudad, de ndéē nihni tá cáá
vidrio.
22 De nduú nā templo ní jínī
ni inī ciudad, chi níí cáhnú
ciudad íyó maá Jētohō ō, Yāā
jā tíin ndihi poder, jíín Yāā
cúu Tīcāchí.
23 De nduú jíni ñúhún jā
cutūu ncandiī jíín yōō. Chi
jā jéndūtē maá Yāā Dios cúu
jā cútūu. De maá Yāā cúu
Tīcāchí, cúu yā luz inī ciudad
ñúcuán.
24 De nchivī ndācá nación
ñayīví jā ní scácu yā, caca ji
nūū luz jā stúu ciudad ñúcuán
nūū ji. De ndācá rey ñayīví
quiji ndá dē ciudad jíín ndācá
jā stéhēn jā cúñáhnú dē.
25 De ndācá viéhé ciudad
mā cúndasī cuitī nduú, de
nduú nā jacuáā coo.
26 De inī ciudad quiji nchivī
cúñáhnú ndācá nación, quiji
ji jíín ndācá jā stéhēn jā
cúñáhnú ji.
27 De mā quívi cuitī ni iin
jā tēhén. De ni mā quívi
nchivī jā sáhá tiñu néhén jíín
jā stáhví. Chi quīvi maá-ni
nchivī jā yósō síví ji nūū li-
bro jā yósō síví nchivī cutecū
níí cání, jā névāha Yāā cúu
Tīcāchí.

22

1 Ñúcuán de ángel yā nī
stéhēn yā nūū ni iin yūte jā íyó
ndoo. De ndute ñúcuán sáhá
jā cutecū ō níí cání. De ndéē
nihni tá cúu vidrio, de quéne
nūū mesa nūū tátúnī Yāā Dios
jíín Yāā cúu Tīcāchí.
2 De jíca yūte sava māhñú
calle cāhnú ciudad ñúcuán.
De ndúū lado yuhú yūte íñí
ñutun jā cutecū ō níí cání sáhá.
De ñutun ñúcuán jéhe jāvíxī
ūxī ūū vuelta jā iin cuīyā, chi
ndācá yōō cúun jāvíxī. De
ndahá yúcū tū cúu tātān jā
ndúvāha nchivī ndācá nación.
3 De ndācá jā ní stánū tāhvī
yā, mā cōó inī ciudad ñúcuán.
De inī ciudad cuiñi maá mesa
nūū tátúnī Yāā Dios jíín Yāā
cúu Tīcāchí. De nchivī cándíja
jā cúu ji mozo yā, chiñúhún ji
yā.
4 De cunī ji nūū yā, de cun-
deē síví yā teēn ji.
5 De mā cōó cā jacuáā ciu-
dad ñúcuán. De nchivī jā ndéē
ñúcuán nduú cā jíni ñúhún ji
jā stúu lámpara nūū ji, ni jā
stúu ncandiī. Chi jā jéndūtē
maá Jētohō ō Yāā Dios cúu jā
cútūu nūū ji. De ndacu ji tiñu
níí cání cuitī.

Jā cuácuñatin nenda Cristo

6 Ñúcuán de nī ncāhān ángel
jíín nī: Ndācá tūhun yáhá
cúu jā jínī ndija nú jā tūhun
ndāā cúu. De Jētohō ō Yāā
Dios, maá yā sáhá jíín ndá tēe
nácani tūhun yā, jā jíín Espíritu
yā nácani ndá dē. De suu
maá yā nī ntají ángel yā tácua
stéhēn nūū nchivī cúu mozo
yā ndācá tiñu jā ñamā coo.

7 Ñamā ndiji nī, cáchī yā. De
nācā ndetū nchivī jā tée sōho
tūhun Yāā Dios jā yósō nūū
tutū yáhá.
8 De nduhū Juan, nī jini nī
ndācá tūhun yáhá, de nī jinī
ni ndācá tiñu yáhá. De tá nī
jini jíín sóho nī de nī jinī jínúū
ni, ñúcuán de nī jēcuīñī jītí
nī nūū jéhē maá ángel jā ní
stéhēn ndācá tiñu yáhá nūū
ni, jā chiñúhún nī yā nícu.
9 Sochi nī ncāhān ángel jíín
nī: Mā sāhá nú súcuán. Chi
nduhū suni mozo Yāā Dios
cúu nī, tá cúu nūū cúu maá nú
jíín ndá hermano nū jā nácani
tūhun yā, jíín ndihi nchivī jā
jétáhví tūhun jā yósō nūū tutū
yáhá. Sa nūū maá Yāā Dios
chiñúhún nú, ncachī yā.
10 De nī ncāhān cā ángel
jíín nī: Mā chíyuhū nū ndācá
tūhun Yāā Dios jā yósō nūū
tutū yáhá, chi ja cuācuñatin
tiempo jā quee ndaā ndihi.
11 De nchivī jā sáhá tiñu
néhén, ná sáhá cā ji tiñu
néhén. De nchivī jā íyó téhén
ánō, ná quéndōo ji súcuán. De
sa nchivī jā sáhá tiñu ndāā, ná
sáhá cā ji tiñu ndāā. De nchivī
jā íyó ndoo ánō, ná cóo ndoo
cā ji súcuán, ncachī ángel.
12 Jāndáā jā ñamā ndiji nī,
cáchī Jesús. De quiji nī jíín
tāhvī jā cuāha nī nūū iin iin
nchivī, tú nāsa tiñu nī nsāhá ji.
13 Maá nī cúu tá cúu letra
A jā xíhna ñúhún jíín letra Z
jā sándīhí, chi íyó nī jondē jā
xíhna ñúhún de coo nī níí cání.
14 Nācā ndetū nchivī jā jéhe
ji tūhun ndundoo ánō ji tá
cúu nūū ndúndoo sahma ji.
Chi cuu cajī ji jāvíxī ñutun jā
sáhá jā cutecū ji níí cání, de
cuu quīvi ji viéhé ciudad īī
ñúcuán.
15 De ichi fuera ciudad coo
nchivī jā sáhá tiñu néhén, jíín
nchivī sáhá tásí, jíín nchivī
jíca ndiī, jíín nchivī jáhnī
ndīyi, jíín nchivī chíñúhún
ídolo, jíín ndá nchivī jā cúsiī
inī stáhví táhán.
16 Maá nī jā cúu Jesús, nī
ntají nī ángel ni tácua cachī
tūhun yā ndācá tūhun yáhá
nūū ndá grupo nchivī cándíja.
De maá nī nī nsāhá jā ní īyo
rey David, de nī ncacu nī nūū
tatā David. De cúu nī tá cúu
lucero jā jéndūtē jā quénda
túu, ncachī yā.
17 De maá Espíritu Santo jíín
ndá nchivī Yāā Dios jā cúu ji tá
cúu ñahan tándāhá jíín Yāā cúu
Tīcāchí, cáhān ndá: Nehēn,
quīvi ndá nú ndahá yā. De
ndācá nchivī jā níni, suni ná
cáhān ji: Nehēn, quīvi ndá nú
ndahá yā. De ndācá nchivī jā
yíchī jā cúnī ji coho ji, ná quívi
ji ndahá yā, de súcuán-ni ná
cóho ji ndute jā cutecū ji níí
cání sáhá.
18 De ndācá nchivī jā jíni
tūhun Yāā Dios jā yósō nūū
tutū yáhá, cáhān nīhin nī jíín
ji: Tú ní iin nchivī chisó cā
ji nūū tūhun jā cáhān tutū
yáhá, de Yāā Dios suni chisó
cā yā tūndóhó jā cáhān nūū
tutū yáhá, cundoho ji.
19 De tú ní nchivī candeē ji
jacū tūhun jā cáhān tutū yáhá,
de Yāā Dios candeē yā tāhvī ji
jā yósō nūū libro jā yósō síví
nchivī cutecū níí cání, de mā
níhīn ji tāhvī ji inī ciudad īī

ñúcuán. De tutū yáhá cúu jā
cáhān sīquī ndācá ñúcuán.
20 De Yāā jā ní ncāhān ndācá
tūhun yáhá, suha cáhān yā:
Jāndáā jā ndiji ñamā ni, cáchī
yā. Amén. Súcuán ná cóo.
Jētohō sá Jesús, jícān táhvī sá
jā ndiji ñamā ní.

21 De ñúhún inī ni jā Jētohō
ō Jesucristo ná sáhá cā yā jā
váha ndá ndóhó. Amén.